

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YARGI BAĞIMSIZLIĞI BAĞLAMINDA
KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA VE
TÜRK HUKUKUNDA ADLİYE YÖNETİMİ**

BİRİNCİ CİLT

DOKTORA TEZİ

Ali ALTINTAŞ

**Enstitü Anabilim Dalı : Kamu Yönetimi
Enstitü Bilim Dalı : Kamu Yönetimi**

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ömer ANAYURT

ŞUBAT – 2013

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**YARGI BAĞIMSIZLIĞI BAĞLAMINDA
KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA VE
TÜRK HUKUKUNDA ADLİYE YÖNETİMİ**

BİRİNCİ CİLT

DOKTORA TEZİ

Ali ALTINTAŞ

Enstitü Anabilim Dalı : Kamu Yönetimi
Enstitü Bilim Dalı : Kamu Yönetimi

“Bu tez 14/02/2013 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Prof. Dr. Ercan AKYİĞİT	Başarılı	
Prof. Dr. Halil KALABALIK	Başarılı	
Prof. Dr. Ömer ANAYURT	Başarılı	
Prof. Dr. Hakan HAKERİ	Başarılı	
Prof. Dr. Hamza ATEŞ	Başarılı	

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlâk kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Ali ALTINTAŞ

14 Şubat 2013

ÖNSÖZ

“Yargı Bağımsızlığı Bağlamında Karşılaştırmalı Hukukta ve Türk Hukukunda Adliye Yönetimi” konusu, akademik ilginin, yasama ve yürütme ilişkilerine yoğunlaştığı, yargının, diğer iki erke nazaran belirli olaylar özelinde, dönemsel ilgiye mazhar olabildiği ülkemizde, dikkatleri yargı bağımsızlığı ve onun önemli bir unsuru olduğuna inandığımız adliye yönetimi olgusu üzerine çekmek amacıyla üzerinde çalışılmaya değer bulunmuştur. Çalışmayı hazırlarken kapalı anlatımlarda bulunmamaya, her şeyi tüm açıklığıyla yazmaya çalıştık. İlk tayin olduğumuzda adliyede oda tahsis edilmesini beklerken, masamızda telefon olmadığına, kalemdeki yazıcı bozulduğunda bağımlılık ile yüzleştik, bazen yazıttık ama hiç konuşmadık. Konuşma olanağı bulamayınca bu çalışma ile kendimizi, bağımlılık, yargı bürokrasisi ve Cumhuriyet başsavcılığı kurumu hakkında yazmaya zorladık. Böylece, madem bağımsızız, yargı bağımsızlığına katkıda bulunacak hiçbir şey yazmamış ve söylememiş olmayalım istedik. Pek de uzun sayılamayacak meslek hayatımızda görüp kavrayabildiklerimizi ortaya koyarak bazı kişileri de tartışmaya katılmaya mecbur bırakmak, hiç değilse bu yolla kendilerinden de bu soruna ilişkin tespit ve öneriler duyma olanağı bulmak ve adliye yönetimi olgusunun yargı bağımsızlığı ile ilişkisi konusundaki algılama sorunlarını irdeleme fırsatı yaratmak kaygısının eseri olan bu çalışmanın, acımasız bir iş yükü altında olduğumuz son altı yıllık süreçte hazırlanması sırasında, belge göndererek ve manevî desteklerini bildirerek yardımcı olan Pendik Yargıcı Sayın Ümit Müderrisoğlu’na, Söke Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı Sayın Saim Köroğlu’na, çok sayıda anket yollayarak katkıda bulunan Bursa Cumhuriyet Savcısı Sayın Şemsettin Aksoy’a, Silifke Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı Sayın Saim Nergiz’e, anket verilerinin şekil ve grafiklerini hazırlamamda yardımcı olan ve tezi bitirebileceğim konusunda bana cesaret veren ilkokul arkadaşım Sayın Doç. Dr. Şebnem Aslan’a, bu süreçte bana güvendiğini her fırsatta dile getiren ve yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Sayın Prof. Dr. Ömer Anayurt’a teşekkür ederim. Bu günlere erişmemde emeklerin karşılığını hiçbir zaman ödeyemeyeceğim anneme, ilkokul öğretmenim de olan rahmetli babama şükranlarımı sunarım. Yetişmemde katkıları olan tüm hocalarıma da minnettar olduğumu belirtirim.

Ali ALTINTAŞ

14 Şubat 2013

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR LİSTESİ	viii
TABLO LİSTESİ	xiv
ŞEKİL LİSTESİ	xvii
GRAFİK LİSTESİ	xviii
ÖZET	xxii
SUMMARY	xxiii
GİRİŞ	1
BÖLÜM I: TÜRK YARGI ÖRGÜTÜ ve ADLİYE TEŞKİLATI	12
1.1. Türk Yargı Örgütü.....	12
1.1.1. Adli Yargı.	12
1.1.1.1. İlk Derece Mahkemeleri.....	12
1.1.1.2. Üst Derece Mahkemeleri.....	29
1.1.2. İdari Yargı	35
1.1.2.1. İlk Derece Mahkemeleri.....	35
1.1.2.2. Üst Derece Mahkemeleri.....	36
1.1.3. Askeri Yargı	41
1.1.3.1. Askeri Ceza Yargısı	42
1.1.3.2. Askeri İdari Yargı: Askeri Yüksek İdare Mahkemesi.....	47
1.1.4. Uyuşmazlık Yargısı.....	48
1.1.5. Anayasa Yargısı	49
1.2. Adliye Teşkilatı.....	53
1.2.1. Cumhuriyet Başsavcılığı	53
1.2.1.1. Tanımı	54
1.2.1.2. Kuruluşu	57
1.2.1.3. Tarihsel Gelişimi	59
1.2.1.4. Cumhuriyet Başsavcılığının Görevleri.....	73
1.2.1.5. Cumhuriyet Savcılarının Statüsü.....	86
1.2.2. Adalet Komisyonu Başkanlığı	99
1.2.2.1. Kuruluşu	100
1.2.2.2. Görevleri	103
1.2.3. Diğer Birimler	105

BÖLÜM II: YARGININ BAĞIMSIZLIĞI ve TARAFSIZLIĞI	106
2.1. Yargı Bağımsızlığı	106
2.1.1. Tarihi Gelişim: Erkekler Ayrılığı.....	108
2.1.2. Kavram ve Kapsam	113
2.1.3. Uluslararası Belgelerde Yargı Bağımsızlığı.....	116
2.1.4. Yargının İç ve Dış Bağımsızlığı.....	121
2.1.4.1. Yargının İç Bağımsızlığı.....	121
2.1.4.2. Yargının Dış Bağımsızlığı	130
2.1.5. Yargı Bağımsızlığının Kurumsal Modelleri	140
2.1.5.1. Bağımsız Yargıçlar – Bağımsız Yargı	140
2.1.5.2. Bağımsız Yargıçlar – Bağımlı Yargı.....	140
2.1.5.3. Bağımlı Yargıçlar – Bağımsız Yargı	140
2.1.5.4. Bağımlı Yargıçlar – Bağımlı Yargı.....	141
2.1.6. Yargı Bağımsızlığının Boyutları	142
2.1.6.1. Karar Verme Bağımsızlığı (Esas Bağımsızlık).....	142
2.1.6.2. Kurumsal (İdari) Bağımsızlık	143
2.1.6.3. Bireysel Bağımsızlık	145
2.1.7. Bütçe Politikasının Yargı Bağımsızlığı Üzerine Etkileri.....	159
2.1.8. Yargı Bağımsızlığı ve Hesap Verme Sorumluluğu.....	160
2.2. Yargıç Bağımsızlığı	165
2.3. Yargıçlık Güvencesi.....	168
2.4. Mahkeme Bağımsızlığı	170
2.5. Yargının Tarafsızlığı	174
2.5.1. Yargı Tarafsızlığı Kavramı	175
2.5.2. Yargı Tarafsızlığının Tarihi Kökeni ve Gelişimi.....	177
2.5.2.1. Eski Mısır’da Yargı Tarafsızlığı: “Tarafsızlığın Şafağı”	177
2.5.2.2. Hobbes’ci Toplumsal Sözleşme Kapsamında Tarafsızlık	181
2.5.3. AİHM’nin Tarafsızlık Anlayışı.....	186
2.5.3.1. Öznel Tarafsızlık.....	187
2.5.3.2. Nesnel Tarafsızlık	188
2.6. Yargı Bağımsızlığı ile Yargının Tarafsızlığı Arasındaki İlişki.....	190
2.6.1. Bağımsızlık Tarafsızlığın Ön Koşuludur	191
2.6.2. Bağımsızlığın Sağlanması Tarafsızlığı Garanti Etmez	192
2.6.3. Bağımsız Yargının Meşruiyeti Onun Tarafsızlığından Gelir.....	193

2.6.4. Yargıçlara Tarafsızlık Güvenceleri Sağlanmalıdır.....	194
2.7. Yargı Bağımsızlığında ve Tarafsızlığında Kanunsuz Etki Yaklaşımı	195

BÖLÜM III: KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA ADLİYE YÖNETİMİ..... 199

3.1. Avrupa’da Yargının İdaresine Yönelik Modeller	201
3.1.1. Üniter Model	201
3.1.2. Klasik Model.....	202
3.1.3. Özerk Yönelimli Model	202
3.2. Ülkeler.....	203
3.2.1. Amerika Birleşik Devletleri	204
3.2.1.1. Mahkeme Teşkilatı.....	204
3.2.1.2. Mahkeme Yönetimi.....	205
3.2.1.3. Yargıçların Mahkeme Yöneticisi Algılamaları.....	211
3.2.2. Fransa	212
3.2.2.1. Mahkeme Teşkilatı.....	212
3.2.2.2. Savcılık Teşkilatı.....	215
3.2.2.3. Mahkeme Yönetimi.....	219
3.2.3. İtalya.....	223
3.2.3.1. Mahkeme Teşkilatı.....	223
3.2.3.2. Savcılık Teşkilatı.....	225
3.2.3.3. Mahkeme Yönetimi.....	228
3.2.4. İspanya	230
3.2.4.1. Mahkeme Teşkilatı.....	230
3.2.4.2. Savcılık Teşkilatı.....	231
3.2.4.3. Mahkeme Yönetimi.....	233
3.2.5. İngiltere	234
3.2.6. Almanya	237
3.2.7. Macaristan	243
3.2.8. Finlandiya.....	246
3.2.9. Danimarka	249
3.2.10. İzlanda	252
3.2.11. Norveç	253
3.2.12. İsveç	256
3.2.13. Avusturya	260

3.2.14. Hollanda	263
3.2.15. Ukrayna	267
3.2.16. Bulgaristan	269
3.2.17. Çek Cumhuriyeti	270
3.2.18. Estonya	273
3.2.19. Letonya.....	276
3.2.20. Litvanya.....	278
3.2.21. Polonya.....	281
3.2.22. Romanya	284
3.2.23. Slovakya.....	286
3.2.24. Slovenya.....	290
3.2.25. İrlanda	294
3.2.26. Malta	297
3.2.27. İsviçre.....	299
3.2.28. Lüksemburg	301
3.2.29. Hırvatistan	302
3.2.30. Makedonya.....	304
3.2.31. Japonya.....	306
3.2.32. Belçika.....	308
3.2.33. Azerbaycan.....	311
3.2.34. Rusya Federasyonu	313
3.2.35. Sırbistan	317
3.3. Karşılaştırmalı Mahkeme Yönetimi	320
3.4. Karşılaştırmalı Mahkemeler Bütçesi.....	326
3.5. Karşılaştırmalı Savcılık Teşkilatının Görevleri	333
3.5.1. Hukuk Davalarında Savcılarının Görevleri.....	333
3.5.2. İdari Davalarda Savcılarının Görevleri	334
3.5.3. Diğer Bazı Alanlarda Savcılarının Görevleri	334

BÖLÜM IV: TÜRK HUKUKUNDA ADLİYE YÖNETİMİ..... 336

4.1. Adalet, Yönetim ve Adalet Yönetimi Kavramları: Adalet ve Yönetim Kavramları Arasındaki Karmaşık İlişki	336
4.2. Mahkeme Yönetimi Kavramı.....	339
4.2.1. Kavramın Ortaya Çıkışı	340

4.2.2. Mahkeme Yönetimi Modelleri	341
4.2.2.1. Yürütme Modeli	341
4.2.2.2. Bağımsız Komisyon Modeli	341
4.2.2.3. Ortaklık Modeli	341
4.2.2.4. Yürütmenin Koruyuculuğu Modeli	342
4.2.2.5. Sınırlı Özerlik Modeli	342
4.2.2.6. Sınırlı Özerlik ve Komisyon Modeli	342
4.2.2.7. Yargısal Model	343
4.2.3. Adalet Bakanlığı Tarafından Hazırlanan Mahkeme Yönetimi Projesi	343
4.2.3.1. Projenin Öncesi	344
4.2.3.2. Projenin Amacı	345
4.2.3.3. Projenin Uygulanması	345
4.2.3.4. Projeden Beklenen Sonuçlar	346
4.2.3.5. Projede Adliye Yönetimine İlişkin Değerlendirmeler	346
4.3. Adliye ve Adliye Yönetimi Kavramları	350
4.3.1 Adliye Yönetiminin Türk Kamu Yönetimi Disiplini İçindeki Yeri	351
4.3.2. Adliye Yönetim Sistemi	355
4.4. Bağımlılık Algısına Yol Açan Faktörler	358
4.4.1. Yargıç - Savcı Birlikteliği	359
4.4.1.1. 1961 Anayasa'sı Öncesi Durum	360
4.4.1.2. 1961 Anayasası'ndaki Düzenlemeler	361
4.4.1.3. 1971 Değişikliği	363
4.4.1.4. 1982 Anayasası'ndaki Düzenlemeler	364
4.4.1.5. 2010 Anayasa Değişikliği	366
4.4.2. Cumhuriyet Savcılarına Tevdi Edilen İdari Görevler	378
4.4.2.1. Mekân Tahsis ve Düzenleme Yetkisi	379
4.4.2.2. İta Amirliği Yetkisi	385
4.4.3. Protokol (Tebrikata Giriş Sırası) Düzenlemesi	388
4.4.3.1. Protokol Kavramı	388
4.4.3.2. Protokolde Öndegelme ve Öncegelme	389
4.4.3.3. Devlet Protokolü	389
4.4.3.4. Adli Protokol	390
4.4.3.5. İl Protokolü	390
4.4.3.6. İlçe Protokolü	391

4.4.3.7. Temsilde ve Temsilci Seçiminde Hata.....	391
4.4.4. Cumhuriyet Savcılarına Tanınan Ayrıcalıklar	398
4.4.4.1. Makam Odası	398
4.4.4.2. Makam Arabası	399
4.4.4.3. Sekretarya (Özel Kalem).....	400
4.4.4.4. Koruma.....	401
4.4.5. Adalet Komisyonu Başkanlığının Etkisizliği.....	404
4.4.6. Mahkemelerin Bütçesinin Bulunmaması	406
4.5. Yargıtay ve Danıştay’da İşleyiş	411
4.6. Bölge Adliye Mahkemelerinde Öngörülen İşleyiş.....	411
4.7. İstisari Ziyaret Raporlarındaki, Cumhuriyet Savcılarının İdari Görevlerine İlişkin Saptamalar ve Öneriler	414
4.8. Mahkemelerin Yönetimi ve Adaletin Kalitesi Semineri’nde Ortaya Konulan Görüşler	417
4.9. Anayasa Mahkemesi Kararı: Kaçırılan Fırsat	420
4.10. Adliye Yönetim Sisteminin Adil Yargılanma Hakkı ile İlişkisi	427
4.10.1. Adil Yargılanma Hakkı Kavramı	428
4.10.2. Adil Yargılanma Hakkının İşlevleri.....	429
4.10.3. Bağımsız ve Tarafsız Mahkeme.....	430
4.10.4. Adliye Yönetim Sisteminin Adil Yargılanma Hakkına Etkisi: Silahların Eşitliği.....	438
4.11. Adliye Yönetiminde Etik Sorunu.....	455
4.11.1. Etik Kavramı	455
4.11.1.1. Kamusal Etik Kavramı.....	455
4.11.1.2. Yönetimsel Etik Kavramı.....	455
4.12. Adliye Yönetimi ve Hesapverebilirlik	458
4.13. Mahkeme Yanındaki Savcılıktan, Savcılık Bünyesinde Mahkemeye	460
BÖLÜM V: ADLİYE YÖNETİMİ ARAŞTIRMASI	475
5.1. Anket Çalışması	475
5.1.1. Araştırmanın Amacı	476
5.1.2. Araştırmanın Yöntemi.....	476
5.1.2.1. Evren ve Örneklem.....	476
5.1.2.2. Veri Toplama ve Analiz Yöntemi.....	476

5.1.3. Anket Formunun Tasarımı ve Pilot Uygulama	477
5.1.4. Araştırmanın Veri Toplama Yöntemi ve Kısıtları	477
5.1.5. Araştırmanın Hipotezleri.....	477
5.1.6. Araştırmanın Bulguları.....	483
5.1.6.1. Katılımcılara İlişkin Bilgiler	483
5.1.6.2. Adliyenin İdari ve Mali İşlerinin Yürütülmesine ve Protokol Sıradüzenine İlişkin Bulgular.....	488
5.2. Yargıda Durum Analizi Toplantıları.....	544
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	551
KAYNAKÇA	574
EKLER.....	630
ÖZGEÇMİŞ	690

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ABGM	: Adalet Bakanlığı Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü
ACM	: Asliye Ceza Mahkemesi
ADB	: Adalet Bakanlığı
AHM	: Asliye Hukuk Mahkemesi
AHÖİKR	: Adalet Hizmetleri Özel İhtisas Komisyonu Raporu
AİHK	: Avrupa İnsan Hakları Komisyonu
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AK	: Avrupa Konseyi
AKB	: Adalet Komisyonu Başkanlığı
ASİGM	: Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü
ATK	: Adli Tıp Kurumu Başkanlığı
AÜHF	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AY	: Askeri Yargıtay
AYİM	: Askeri Yüksek İdare Mahkemesi
AYM	: Anayasa Mahkemesi
BAM	: Bölge Adliye Mahkemesi
BİM	: Bölge İdare Mahkemesi
BK	: Bakanlar Kurulu
BM	: Birleşmiş Milletler
CBS	: Cumhuriyet Başsavcılığı

CCEJ	: Consultative Council of European Judges
CCEP	: Consultative Council of European Prosecutors
CEPEJ	: Commission for the Efficiency of Justice
CGK	: Ceza Genel Kurulu
ÇİGM	: Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü
CMK	: Ceza Muhakemeleri Kanunu
COA	: Alman Mahkeme Teşkilatı Kanunu
CPP	: Alman Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu
CRPE	: Romanian Center For European Policies
CS	: Cumhuriyet Savcılığı
ÇACM	: Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi
ÇC	: Çek Cumhuriyeti
ÇM	: Çocuk Mahkemesi
CTGM	: Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü
DGK	: Danıştay Genel Kurulu
DİSK	: Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu
DM	: Disiplin Mahkemesi
DMİ	: Danimarka Mahkeme İdaresi
DYY	: Ukrayna Devlet Yargı Yönetimi
EU	: European Union
FRA	: European Union Agency for Fundamental Rights
FSEK	: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
FSH	: Fikri ve Sınaî Haklar
GKB	: Genelkurmay Başkanlığı
HGK	: Hukuk Genel Kurulu

HİGM	: Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü
HMCS	: Her Majesty's Court Service
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HSK	: Hâkimler ve Savcılar Kanunu
HSYK	: Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu
HUMK	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
IAJ	: International Association of Judges
İBK	: İçtihatları Birleştirme Kararı
İCM	: İcra Ceza Mahkemesi
İDDK	: İdari Dava Daireleri Kurulu
İHEB	: İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
İHM	: İcra Hukuk Mahkemesi
İİK	: İcra ve İflas Kanunu
İM	: İş Mahkemesi
İMİD	: Adalet Bakanlığı İdarî ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı
İÜHF	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
İYUK	: İdari Yargılama Usulü Kanunu
KGEK	: Kamu Görevlileri Etik Kurulu
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KM	: Kadastro Mahkemesi
KMYKK	: Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu
KRK	: Kıbrıs Rum Kesimi
MB	: Maliye Bakanlığı
MESHUS	: Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi
MK	: Medeni Kanun

MSB	: Milli Savunma Bakanlığı
MÜSİAD	: Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği
MYSDP	: Mahkeme Yönetimi Sistemine Destek Projesi
NCA	: Norveç Ulusal Mahkeme İdaresi
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development
OSCE	: Organization for Security and Co-operation in Europe
OSI	: Open Society Institute
PGM	: Adalet Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğü
RG	: Resmi Gazete
RF	: Rusya Federasyonu
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
SCM	: Sulh Ceza Mahkemesi
SGB	: Adalet Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı
SHM	: Sulh Hukuk Mahkemesi
SK	: Sayılı Kanun
TAA	: Türkiye Adalet Akademisi
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TE	: Tertip
TEPAV	: Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı
TESEV	: Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı
TM	: Ticaret Mahkemesi

TMK	: Terörle Mücadele Kanunu
TPE	: Türk Patent Enstitüsü
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
TÜM	: Tüketici Mahkemesi
TÜSİAD	: Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
UHDİGM	: Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü
UM	: Uyuşmazlık Mahkemesi
UMİ	: Litvanya Ulusal Mahkeme İdaresi
UMY	: İsveç Ulusal Mahkeme Yönetimi
UYAP	: Ulusal Yargı Ağı Projesi
UYK	: Macaristan Ulusal Yargı Konseyi
USAID	: United States Agency International Development
VDDK	: Vergi Dava Daireleri Kurulu
VM	: Vergi Mahkemesi
YHK	: Yüksek Hâkimler Kurulu
YK	: Hollanda Yargı Konseyi
YRSB	: Yargı Reformu Stratejisi Belgesi
YRST	: Yargı Reformu Stratejisi Taslağı
YSK	: Yüksek Savcılar Kurulu
YYK	: Fransa Yüksek Yargı Kurulu
Av.	: Avukat
Bkz.	: Bakınız
Çev.	: Çeviren
Dpn.	: Dipnot
DrI.	: Derleyen

Ed.	: Editör
Hzl.	: Hazırlayan
İng.	: İngilizce
Örn.	: Örneğin
Prg.	: Paragraf
Vol.	: Volume
Yön.	: Yönetmelik
E.	: Esas
K.	: Karar
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfa aralığı
vb.	: Ve benzeri

TABLO LİSTESİ

Tablo 1	: 2008 Yılında Münferit Mahkeme Bütçesinden Sorumlu Otoriteler	331
Tablo 2	: 2008 Yılında Münferit Mahkeme Bütçelerinin Yönetim Aşamaları	332
Tablo 3	: Araştırmaya Katılan Kişilere İlişkin Sosyo-Demografik Bilgiler.....	484
Tablo 4	: Bağımsız Gruplararası T Testi	489
Tablo 5	: Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi	489
Tablo 6	: Bağımsız Gruplararası T Testi	491
Tablo 7	: Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi	491
Tablo 8	: Bağımsız Gruplararası T Testi	493
Tablo 9	: Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi	493
Tablo 10	: Bağımsız Gruplararası T Testi	495
Tablo 11	: Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi	495
Tablo 12	: Bağımsız Gruplararası T Testi	497
Tablo 13	: Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi	497
Tablo 14	: Bağımsız Gruplararası T Testi	499
Tablo 15	: Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi	499
Tablo 16	: Bağımsız Gruplararası T Testi	501
Tablo 17	: Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi	501
Tablo 18	: Bağımsız Gruplararası T Testi	503
Tablo 19	: Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi	503
Tablo 20	: Bağımsız Gruplararası T Testi	505
Tablo 21	: Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi	505
Tablo 22	: Bağımsız Gruplararası T Testi	507
Tablo 23	: Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi	507

Tablo 24 : Bağımsız Gruplararası T Testi	509
Tablo 25 : Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi	509
Tablo 26 : Bağımsız Gruplararası T Testi	511
Tablo 27 : Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi	511
Tablo 28 : Bağımsız Gruplararası T Testi	513
Tablo 29 : Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi	513
Tablo 30 : Bağımsız Gruplararası T Testi	515
Tablo 31 : Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi	515
Tablo 32 : Bağımsız Gruplararası T Testi	517
Tablo 33 : Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi	517
Tablo 34 : Bağımsız Gruplararası T Testi	519
Tablo 35 : Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi	519
Tablo 36 : Bağımsız Gruplararası T Testi	521
Tablo 37 : Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi	521
Tablo 38 : Bağımsız Gruplararası T Testi	523
Tablo 39 : Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi	523
Tablo 40 : Bağımsız Gruplararası T Testi	525
Tablo 41 : Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi	525
Tablo 42 : Bağımsız Gruplararası T Testi	527
Tablo 43 : Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi	527
Tablo 44 : Bağımsız Gruplararası T Testi	529
Tablo 45 : Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi	529
Tablo 46 : Bağımsız Gruplararası T Testi	531
Tablo 47 : Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi	531

Tablo 48 : Bağımsız Gruplararası T Testi	533
Tablo 49 : Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi	533
Tablo 50 : Bağımsız Gruplararası T Testi	535
Tablo 51 : Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi	535
Tablo 52 : Bağımsız Gruplararası T Testi	537
Tablo 53 : Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi	537
Tablo 54 : Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi	538
Tablo 55 : Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi	539
Tablo 56 : Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi	540
Tablo 57 : Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi	541
Tablo 58 : Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi	542
Tablo 59 : Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi	543

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1	: Adli Yargı İlk Derece Mahkemeler Sistemi.....	29
Şekil 2	: Türkiye’de Yargı Yolları.....	53
Şekil 3	: Cumhuriyet Başsavcılığı Teşkilat Yapısı.....	59
Şekil 4	: Adliye Müdürü Çalışma Yöntemi.....	349

GRAFİK LİSTESİ

- Grafik 1** : Katılımcıların Görev Yapılan Yer Değişkenine Göre Yüzde Dağılımları 485
- Grafik 2** : Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine Göre Yüzde Dağılımları..... 485
- Grafik 3** : Katılımcıların Meslek Türü Değişkenine Göre Yüzde Dağılımları..... 486
- Grafik 4** : Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre Yüzde Dağılımları 486
- Grafik 5** : Katılımcıların Kıdem Değişkenine Göre Yüzde Dağılımları 487
- Grafik 6** : Katılımcıların Çalıştıkları Bölge Değişkenine Göre Yüzde Dağılımları. 487
- Grafik 7** : Katılımcıların “*Adliyenin idari ve mali işleri Cumhuriyet başsavcısı tarafından yürütülmelidir*” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı. 488
- Grafik 8** : Katılımcıların “*Adliyenin idari ve mali işleri adalet komisyonu başkanı/başkanlığı tarafından yürütülmelidir*” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı 490
- Grafik 9** : Katılımcıların “*Cumhuriyet başsavcısı bulunmayan mülhakatlarda adliyenin idari ve mali işleri kıdemli Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülmelidir*” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı..... 492
- Grafik 10** : Katılımcıların “*Mülhakatlarda adliyenin idari ve mali işleri kıdemli yargıç tarafından yürütülmelidir*” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı 494
- Grafik 11** : Katılımcıların “*Mülhakatlarda adliyenin değil ancak mahkemelerin idari ve mali işleri kıdemli yargıç tarafından yürütülmelidir*” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı 496
- Grafik 12** : Katılımcıların “*Mülhakatlarda, o ilçenin adıyla bir mahkeme başkanlığı kurulmalı ve adliyenin idari ve mali işleri mahkeme başkanı tarafından yürütülmelidir*” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı..... 498
- Grafik 13** : Katılımcıların “*Adliyenin idari ve mali işlerinin yerine getirilmesi konusunda Cumhuriyet başsavcısının veya adalet komisyonu başkanının/ başkanlığının/kıdemli yargıcın rolünün/etkinliğinin bulunmadığı başka bir sistem (profesyonel yöneticilik veya adliye müdürlüğü) kurulmalıdır*” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı 500
- Grafik 14** : Katılımcıların “*Profesyonel yönetici/adliye müdürü ağır ceza merkezlerinde Cumhuriyet başsavcısına mülhakatlarda kıdemli Cumhuriyet savcısına bağlı olarak görev yapmalıdır*” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı 502

- Grafik 15** : Katılımcıların “*Profesyonel yönetici/adliye müdürü ağır ceza merkezlerinde adalet komisyonu başkanına/başkanlığına, mülhakatlarda kıdemli yargıca bağlı olarak görev yapmalıdır*” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı 504
- Grafik 16** : Katılımcıların “*Profesyonel yönetici/adliye müdürü ağır ceza merkezlerinde Cumhuriyet başsavcısına, mülhakatlarda kıdemli Cumhuriyet savcısına bağlı olarak görev yapmalı, adalet komisyonu başkanı/kıdemli yargıç ile koordinasyon içinde çalışmalıdır*” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı 506
- Grafik 17** : Katılımcıların “*Adliyenin tek bir bütçesi olmalı ve bütçe uygulamaları Cumhuriyet başsavcısı/kıdemli Cumhuriyet savcısı tarafından gerçekleştirilmelidir*” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı 508
- Grafik 18** : Katılımcıların “*Adliyenin tek bir bütçesi olmalı ve bütçe uygulamaları adalet komisyonu başkanı/başkanlığı/kıdemli yargıç tarafından gerçekleştirilmelidir*” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı 510
- Grafik 19** : Katılımcıların “*Cumhuriyet başsavcılığına ve adalet komisyonu başkanlığına ayrı bütçe tahsis edilmelidir*” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı 512
- Grafik 20** : Katılımcıların “*Ağır ceza merkezi ve mülhakatlarda her mahkemenin ayrı bütçesi olmalıdır*” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı 514
- Grafik 21** : Katılımcıların “*Her mahkemenin ayrı bütçesi olmasına gerek yoktur, ağır ceza merkezleri ve mülhakatlara kapsamak üzere sadece adalet komisyonu başkanlığının ayrı bütçesinin olması yeterlidir*” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı 516
- Grafik 22** : Katılımcıların “*Adliye bütçesi objektif ölçütlere göre ve eşitlik gözetilerek harcanmaktadır*” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı 518
- Grafik 23** : Katılımcıların “*Adalet komisyonu başkanının/yargıcın adliyenin veya sadece mahkemelerin idari ve mali işlerinden sorumlu tutulması yargıçlık görevi ile bağdaşmaz*” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı 520
- Grafik 24** : Katılımcıların “*Adliyenin idari ve mali işlerinin Cumhuriyet başsavcısı/savcısı tarafından yerine getirilmesi yargı/yargıç bağımsızlığı açısından olumsuz bir görüntü sergilememektedir*” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı 522
- Grafik 25** : Katılımcıların “*Yargıyı protokolde Cumhuriyet başsavcısı/savcısı temsil etmelidir*” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı 524
- Grafik 26** : Katılımcıların “*Yargıyı protokolde adalet komisyonu başkanı/kıdemli yargıç temsil etmelidir*” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı 526

Grafik 27 : Katılımcıların “ <i>Uygulanmakta olan ‘birlikte temsil’ esası devam etmelidir</i> ” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı	528
Grafik 28 : Katılımcıların “ <i>Uygulanmakta olan ‘birlikte temsil’ esası, önce gelme sıralaması adalet komisyonu başkanı-Cumhuriyet başsavcısı şeklinde değiştirilmek suretiyle devam etmelidir</i> ” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı	530
Grafik 29 : Katılımcıların “ <i>Yargının protokolde temsili görevi başka bir kişiye verilmelidir</i> ” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı.....	532
Grafik 30 : Katılımcıların “ <i>5235 SK’deki, bölge adliye mahkemesinin başkan tarafından temsil edilmesine (m. 34/1) ilişkin düzenleme yerindedir</i> ” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı	534
Grafik 31 : Katılımcıların “ <i>5235 SK’deki, mahkemenin genel yönetim işlerini yürütme görevinin iki ayrı düzenleme ile hem başkana (m. 34/3) hem de Cumhuriyet başsavcısına (m. 40/3) verilmiş olması yetki karmaşasına yol açabilir</i> ” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı..	536
Grafik 32 : Cumhuriyet savcılarının “ <i>Yargısal görevlere/faaliyetlere daha fazla zaman ayırabilmelerinin sağlanması bakımından adliyenin idari ve mali işlerinin Cumhuriyet Başsavcısı/savcısı tarafından yürütülmesi uygulamasına son verilmelidir</i> ” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı	538
Grafik 33 : Cumhuriyet savcılarının “ <i>Adliyenin idari ve mali işlerinin Cumhuriyet başsavcısı/savcısı tarafından yerine getirilmesi nedeniyle yargıçlarla sorun yaşadım ya da yaşandığına tanık oldum</i> ” Saptamasına Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı	539
Grafik 34 : Cumhuriyet savcıları arasında “ <i>Adliyenin idari ve mali işlerinin Cumhuriyet başsavcısı/savcısı tarafından yerine getirilmesi nedeniyle yargıçlarla sorun yaşadım ya da yaşandığına tanık oldum</i> ” Diyenlerin Sorunun Çözümüne İlişkin Yanıtlarının Yüzde Dağılımı	540
Grafik 35 : Yargıçların “ <i>Yargıçların, idari ve mali konularda yetkili ve görevli kılınmayışlarının nedeni, asli (yargısal) görevlerine daha fazla zaman ayırabilmelerini sağlama amacına yöneliktir</i> ” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı	541
Grafik 36 : Yargıçların “ <i>Adliyenin yönetim işlerinin Cumhuriyet başsavcısı/savcısı tarafından yerine getirilmesi nedeniyle olumsuz bir durumla karşılaştım ya da böyle bir duruma tanık oldum</i> ” Saptamasına Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı	542

Grafik 37 : Yargıçlar arasında “Adliyenin yönetim işlerinin Cumhuriyet başsavcısı/ savcısı tarafından yerine getirilmesi nedeniyle olumsuz bir durumla karşılaştım ya da böyle bir duruma tanık oldum”
Diyenlerin Sorunun Çözümüne İlişkin Yanıtlarının Yüzde Dağılımı 543

Tezin Başlığı: Yargı Bağımsızlığı Bağlamında Karşılaştırmalı Hukukta ve Türk Hukukunda Adliye Yönetimi	
Tezin Yazarı : Ali ALTINTAŞ	Danışman : Prof. Dr. Ömer ANAYURT
Kabul Tarihi : 14/02/2013	Sayfa Sayısı : xxiii (ön kısım) + 630 (tez) + 60 (ek)
Anabilimdalı : Kamu Yönetimi	Bilimdalı : Kamu Yönetimi
<p>Yürütme erkinin temsilcilerinin HSYK'de bulunmasından uzun tutukluluk sürelerine, yargıya ayrılan bütçeden adli kolluğun kurulmasına, yargı birliğinin sağlanması gerekliliğinden yargıda uygulanan teftiş sistemine kadar uzanan birçok boyutu ile yargı bağımsızlığı olgusu yıllardır başlıca tartışma konumuzdur. Bu kapsamda, yargıcın karar verirken yalnızca kanunla bağlı olması, kendisini diğer erklerin, tarafların, medyanın, kamuoyunun etkisi ve baskısı altında hissetmemesi demek olan karar verme bağımsızlığı ile kişisel olarak baskı ve müdahalelere maruz kalmaması gerektiğine işaret eden bireysel bağımsızlık yanında bir bütün olarak yargı organının olumsuz iç ve dış etkilere karşı korunması gerektiği anlamına gelen kurumsal bağımsızlık kavramı, son dönemde bu konudaki tartışmaların odağı durumuna gelmiştir.</p> <p>Taşrada mahkemeleri içinde barındıran adliyeler Adalet Bakanlığı'nın hizmet götürdüğü binalardır. Üniversitelerin, hastanelerin, cezaevlerinin, bütçesi ve bir yönetim yapısı mevcut iken adliyelerin kanun ile belirlenmiş bir yönetim yapısı ve mahkemelerin özerk bir bütçesi bulunmamaktadır. Adalet Bakanlığı'nca çıkarılan genelgelerle adliyelerde idari ve mali işlerin yürütülmesi görevi, ceza davasının davacısı konumundaki Cumhuriyet başsavcılığına verilmiştir. Bu da, Anayasa'da bağımsız ve teminatlı oldukları belirtilen, her hal ve şartta tarafsız karar vermeleri beklenen yargıçların, adliyelerde yasal temelden yoksun ve öznel uygulamalara maruz kalmalarına yol açarak bağımsızlık ve tarafsızlık görünümünün aşınması sonucunu doğurmuş, mahkemeler Cumhuriyet başsavcılığı bünyesinde birer birim, yargıçlar da Cumhuriyet başsavcılığında çalışan birer görevli olarak algılanır olmuştur. Oysaki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, mahkemelerin bağımsız görünmeleri gerekliliğini de yargı bağımsızlığının ve tarafsızlığının bir unsuru olarak ortaya koymuştur. Ancak ülkemizdeki, evrensel uygulamalara uygun düşmeyen, yargıçları dışlayan adliye yönetim sistemi, yargıçların bireysel, mahkemelerin de kurumsal olarak bağımsız ve tarafsız görünümünün önünde engel teşkil etmektedir.</p> <p>Çalışma, yargı bağımsızlığına ilişkin tartışmalar içinde kendisine yer ve taraftar bulmakta zorlanan adliye yönetimi olgusunu gündeme taşımak ve evrensel ilkeler çerçevesinde yasal temele oturtulması çabalarına destek vermek amacıyla hazırlanmıştır. Bu amaca yönelik anket çalışması yapılarak yargıç ve Cumhuriyet savcılarının konuya ilişkin görüşleri alınmış, yargıçları ve mahkemeleri Cumhuriyet başsavcılığına tabi gösteren çok sayıda belgeye, habere yer verilmiş, algının ulaştığı boyutu göstermek bakımından yargıç, avukat ve akademisyenlerce çeşitli platformlarda yapılan konuşmalara, yabancı uzman raporlarına atıf yapılarak amacından sapan ve yargının bağımsız ve tarafsız görünümüne zarar verir hale gelen adliye yönetim sistemi gözler önüne serilmeye çalışılmıştır.</p>	
Anahtar kelimeler: Adliye Yönetimi, Yargı Bağımsızlığı, Yargının Tarafsızlığı, Yargıç, Cumhuriyet Başsavcılığı	

Title of the Thesis: The Courthouse Administration in Comparative Law and in Turkish Law in the Context of Judicial Independence	
Author : Ali ALTINTAŞ	Supervisor : Prof. Dr. Ömer ANAYURT
Date : 14/02/2013	Nu. of pages : xxiii (pre text) + 630 (main body) + 60 (appendix)
Department : Public Administration Subfield : Public Administration	
<p>Judicial independence phenomenon is our leading debate point with its many dimensions from containing of HSYK executive body's representatives to long detention duration, from the budget allocated for judiciary to establishing judicial police, from instituting judicial unity to inspection system exercised in judiciary. In this content, the institutional independence concept which means protecting of judiciary against negative internal and external effects became focus of this debate beside the substantive independence which means judge is only bound by law in his/her decision-making process and not feeling himself/herself under the pressure of other government bodies, parties, media and public opinion and the personel independence which points that judge should not expose individual influence and interference.</p> <p>The courthouses which include the courts are the buildings which the Ministry of Justice serves. Whilst universities, hospitals, prisons have a budget and an administration structure, courthouses don't have an administration structure determined by law and don't have an autonomous budget. By the circulars brought out by the Ministry of Justice the duty of executing financial and administrative works is given to the chief prosecution of Republic who is also the plaintiff in criminal cases. This situation has a result of eroding independence and impartiality aspects of judges, who are indicated in the Constitution as independent and guaranteed and are expected to give impartial decisions in any circumstance and condition, leading to expose illegal and subjective implementations in courthouses, so courts are perceived as a unit within the chief prosecution of Republic and the judges as an official in it as well. However the European Court of Human Rights stated the necessity of courts to be appeared independent as a factor of judicial independence and impartiality. Yet the courthouse administration system in our country which is contrary to common implementations and excludes judges is an obstacle for appearing independent and impartial for judges individually and for courts institutionally.</p> <p>The thesis is prepared for the purpose of bringing the courthouse administration concept to the agenda and support to the efforts of placing it on the legal basis within the framework of universal principles. For this purpose, views of judges and public prosecutors were taken about topic by conducting a survey, numerous documents and news were put which subject the judges and courts to chief prosecution of Republic and tried to unroll the courthouse administration which deviates from its aim and becomes damaging the independence and impartial appearance of judiciary by referring to the speeches of judges, advocates and academicians in various platforms and foreign experts' reports with regard to demonstrate the dimension which the perception arrived.</p>	
Keywords: Courthouse Administration, Judicial Independence, Judicial Impartiality, Judge, Chief Prosecution of Republic	

GİRİŞ

Maddi hukukun mahkemeler tarafından belli bir olaya uygulanması faaliyeti olarak tanımlanan yargı, epeyce bir süredir hem çok konuşulmakta hem de çok konuşmaktadır. Yargının tartışılmasının ve bu tartışmaya yargı çevrelerinin de katılmasının ülkede demokratik usullerin yerleşmesine ve demokrasi kültürünün gelişmesine katkıları olacağı açıktır. Bu düşünceden ve mesleki deneyim ve gözlemlerimizden yola çıkarak ülkemizde uzun zamandan beri gündemde olan ve gün geçtikçe yoğunlaşan yargıda reform tartışmaları arasında kendisine yer ve taraftar bulmakta zorlanan ve yargı bağımsızlığı kavramı içinde düşünülmeyen adliye yönetimi konusunda hazırladığımız bu çalışma, ilgisizlik duvarına çarpma riskini taşıyan ve başta yargıçlar olmak üzere birçok hukukçunun zihninde, “havanda su dövme” ya da “akıntıya kürek çekme” şeklinde beliren bir girişim olarak görülebilir. Ancak bu anlaşılabilirlik, adliye yönetimi olgusunun, yargı bağımsızlığı kavramı içinde bir kenara atılmasına gerekçe olamaz. Zira hedefe ulaşmaktaki başarısızlıklar bile tartışmalı konuların biraz daha aydınlığa kavuşmasına yardım edebilir. İnsan uğraşları açısından önemli olan, her zaman hedef değildir; onun yolunu açmak da önemlidir.

Adalet ilkesi, hukuk düzeninin temelini oluşturur. Bu işlevin anlam kazanabilmesi ve yaşama geçirilebilmesi için etkili, üretken, işlevsel ve hızlı işleyen bir adalet sisteminin kurulması kaçınılmazdır. Bu niteliklere sahip bir adalet sisteminin kurulması her şeyden önce bağımsız ve tarafsız bir yargı erkinin varlığını gerekli kılmaktadır. Başka bir deyişle, yargı erkinin anayasa ile yüklendiği denetim işlevini eksiksiz yapabilmesi için bağımsız ve tarafsız olması zorunludur.

Yargının bağımsızlığı, yasama ve yürütmenin doğrudan veya dolaylı yollardan yargıyı yönlendirmemesi, baskı altında tutmaması ya da böyle bir izlenimi yaratacak tavırlardan kaçınmasını gerekli kılar. Yargıç bağımsızlığı ise yargıcın görevini yaparken hiçbir baskı ve etki altında bulunmaması, herhangi bir kişi ya da kurumdan emir almaması, her türlü kaygıdan uzak ve özgür olmasıdır. Bu kavramlar yargıya diğer erkler karşısında üstünlük sağlama amacıyla değil, hak ve özgürlüklerin güvencesi olan yargılama işlevinin etkin biçimde yerine getirilebilmesi için yargıca, onu, iç ve dış etkilerden koruyacak bir statü sağlama amacıyla ortaya atılmış ve genel kabul görerek anayasa ve yasalarda yer edinmiştir.

Öte yandan, hak arayan, adalet talep eden insanların haklarının korunmasında ve halkın yargı sistemine olan güveninin sürmesinde yargının tarafsızlığının sağlanması da büyük önem taşımaktadır. Yargısal ve etimolojik anlamda tarafsızlık kavramından anlaşılması gereken, yargılama aşamasında yargıcın, davanın taraflarından birisi lehine veya aleyhine bir eğilim içerisinde olmaması, hukuk kuralını taraflara eşit biçimde uygulaması ve bunun sistemsal olarak güvence altına alınmış olmasıdır. Anayasa ve yasalarda yargı bağımsızlığına ilişkin öngörülen güvenceler bir şekilde yargının tarafsız olma amacına hizmet etmektedir. Tarafsızlığı sağlamanın ilk önemli şartı elbette yargı mercilerinin bağımsızlığını sağlamaktır. Yargıcın tarafsız olmasının iki temel koşulu bulunmaktadır. Bunlar, nesnel ve öznel koşullardır. Nesnel koşullar, yargıcın tarafsız ve bağımsız görev yapabilmesinde organizasyona ilişkin güvence boyutlarını oluşturur. Öznel koşullar ise yargıcın kişisel anlamda önyargısız ve tarafsız olması ile ilgilidir.

Yargıya olası etki ve müdahalelerin “kaynağına” göre bağımsızlık; iç bağımsızlık ve dış bağımsızlık olarak ikiye ayrılır. İç bağımsızlık; yargıçların bizzat yargı sisteminin içinden gelebilecek her türlü baskı ve müdahaleye karşı korunmasını ve kendi ideolojileri ve inançlarının etkisinde kalmamasını gerektirir. Yargının dış bağımsızlığı ise yargıçların yasama ve yürütme erkleri ile diğer kurum ve örgütlerden, medyadan, kamuoyundan ve davanın taraflarından gelebilecek her tür baskı ve müdahaleye karşı korunması anlamına gelmektedir.

Söz konusu etki ve müdahaleler “hedeflerine” göre de karar verme bağımsızlığı, bireysel bağımsızlık ve kurumsal bağımsızlık şeklinde bir ayrıma tabi tutulabilir. Karar verme bağımsızlığı; yani esas bağımsızlık; yargıcın karar verirken yalnızca kanunla bağlı olması, kendisini diğer erklerin, tarafların, medyanın, kamuoyunun etkisi ve baskısı altında hissetmemesi demektir. Bireysel bağımsızlık; yargıcın kişisel olarak baskı ve müdahalelere maruz kalmaması gerektiğine işaret eder. Kurumsal bağımsızlık ise bir bütün olarak yargı organının olumsuz iç ve dış etkilere karşı korunması, mahkeme işlemlerinin yargıç tarafından denetlenmesi anlamına gelir. Kurumsal düzeyde, hesap ve bütçe belirleme sürecinde yargıçlara danışmayı veya onların katılımını sağlamayı ve mahkemenin yönetimi sorumluluğunun yargıçlarda olmasını, yani diğer erklerden yapısal ayrılığı gerektirir. Kurumsal bağımsızlık olmadan bireysel bağımsızlığın söz konusu olamayacağı belirtilir.

Mevcut konumunda mahkemeler, klasik anlamda ceza yargılamasının taraflarından biri olan Cumhuriyet başsavcılığının (CBS) adliye yönetimindeki etkinliği ve adliyedeki öncelikli konumu nedeniyle bağımsız bir görüntü vermedikleri için kurumsal, yargıçlar da, Cumhuriyet başsavcısının, mahkemelerin idari ve mali meselelerinde karar verici konumda olması nedeniyle bireysel anlamda bağımsız değildirler zira yargı kararlarının her tür baskıdan uzak olarak hukukun sınırları içinde alınması için yargının kurumsal bağımsızlığı kadar yargıçların bireysel bağımsızlıklarının da sağlanması gerekir. Öte yandan yargıçlar, aynı kürsüyü paylaştıkları savcılarının mensubu oldukları CBS'nin kendi mahkemelerini yönetmekte, temsil etmekte, mali yetkileri haiz olarak tüm çalışma koşullarını belirlemekte oluşu karşısında nesnel, yargıçlık ve savcılık arasındaki sınırlar silikleştirildiği ve bu meslekler bir, bütün ve iç içe geçmiş bir görünüm sergilediği için de öznel manada tarafsız değildirler. Adliyeye yeni atanan bir yargıcın oturacağı odayı, görev yaptığı mahkemenin bütçesinin nereye ve nasıl harcanacağını iddia makamında yer alan Cumhuriyet başsavcısının belirlediği, adliyeye tahsis edilen hizmet aracının, şehirlerarası görüşmeye açık telefonun, faks, fotokopi vb. cihazların Cumhuriyet başsavcısının izni ile kullanılabilirdiği bir sistemde, yargıcın kurumsal ve bireysel anlamda bağımsız ve tarafsız olduğunu söyleyebilmek güçtür. Çünkü bağımsızlık, mali ve idari bakımdan da bağımsız olmayı gerektirir.

Ne var ki, çok az sayıda yargı mensubu ya da araştırmacı, mahkemelerin idari ve mali yönden CBS'ye bağlı/bağımlı olmasını, bütçesi/ödeneği bulunmamasını, kısacası adliyelerdeki yönetim sistemini yargı bağımsızlığına aykırılık olarak değerlendirmiştir. Dolayısıyla bugüne kadar adliyede yönetim, önemiyle orantılı sayıda çalışmaya konu edilmemiş, ötelenmiştir. İşte bu çalışma, bu alandaki eksikliği gidermeye ve yargı reformu denildiğinde pek çoğumuzun aklına gelmeyen ve yargıda devrim olarak sunulan Yargı Reformu Strateji Belgesi'nde (YRSB)¹ bir kaç satırla geçirilen adliye yönetimi konusunu gündeme taşıma amacıyla hazırlanmıştır. Çünkü verilen öneme paralel şekilde sözü edilen belgede de fazla bir yer ayrılmamış olan adliye yönetimi olgusu, yanımızda olup bitenlere baktığımızda aslında yargının bağımsızlığının değil bağımlılığının bir tezahürü olarak karşımıza çıkmaktadır.

---

¹ TC Adalet Bakanlığı, **Yargı Reformu Strateji Belgesi**, Ankara, 2009, www.sgb.adalet.gov.tr/yrs/Yargi%20Reformu%20Stratejisi.pdf (16 Mayıs 2010).

1. Çalışmanın Konusu

Yargı, ülkemizde reform ihtiyacının en belirgin şekilde hissedildiği alanlardan birini oluşturmaktadır. Adalet Bakanlığı'nca (Ad.B) hazırlanan YRSB ile reform konusunda siyasi irade ortaya konularak yakın zamanda bazı yasalar çıkarılmış ve uygulamaya geçirilmiş ise de; toplumsal talebin yeterince güçlü olmadığı görülmektedir. Devletin merkeziyetçi yapısı kadar bu yönde toplumsal talep gelmemesi de reforma ayak bağı olmaktadır. Sözü edilen belgede, on ana başlık altında yargının temel sorunlarına çözüm arayışları dile getirilmektedir. Bu başlıklardan beşincisi, “Yargı örgütü yönetim sisteminin geliştirilmesi” olarak belirtilmiştir. Bu başlık altında yargıç ve savcılarının idari ve mali konulardaki görev ve sorumluluklarının azaltılması ve yargı çalışanlarının görev tanımlarının yapılması, iş standartlarının belirlenmesi ve yükseltilmesi hedeflerine yer verilmiş, Yargı Reformu Stratejisi Eylem Planı'nda² ise bu hedeflere giden yolda yapılacaklar sıralanmıştır.

Mevcut adliye yönetim sisteminde, Cumhuriyet başsavcısı idari bakımdan oldukça güçlü bir konuma sahiptir. Mali işleri Ad.B ile koordine eden tek yetkilidir. Adliyenin genel yönetiminden sorumludur. Güvenlik, sağlık, mali idare, tesis yönetimi, insan kaynakları yönetimi, Cumhuriyet başsavcısı tarafından icra edilen görevlerden birkaçıdır. İdari görevlerin yalnızca bir kısmı adalet komisyonu başkanına aittir. Cumhuriyet başsavcısının bu güçlü konumu nedeniyle CBS ile ilişkilerinde mahkemeler, idari anlamda etkiden tamamen varestede değildirlir. Başka bir deyişle, CBS'nin mahkemeler üzerinde idari yapılanma temeline dayalı bir etkisi söz konusudur. CBS'nin Ad.B bürokrasisi ile yakın ilişki ve işbirliğinin, adliyenin idari ve mali işlerinin yürütülmesinde giderek nesnellikten uzak tavırlar sergilenmesi sonucunu doğurduğu, yargıçların idari işlerle uğraşmamaları gerektiği söyleminin altında, Ad.B bürokrasisinin yargıda devam ettirmeye çalıştığı etkin rolü meşrulaştırma amacının yattığı ileri sürülmektedir.

Çalışmanın temel çıkış noktası, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) Delcourt–Belçika³ kararında sözünü ettiği ve tek cümleyle “*Mahkemenin bağımsız olması yetmez, bağımsız görünmesi de gerekir*” (*Justice must not only be done, it must*

² TC Adalet Bakanlığı, **Yargı Reformu Stratejisi Eylem Planı**, <http://www.sgb.adalet.gov.tr/yrs/yrseylemplani.pdf> (17 Eylül 2010)

³ AİHM, Delcourt – Belçika, 17.01.1970, 2689/65 sayı, prg.31 (Osman Doğru, **İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi İçtihatları**, 1. Basım, İstanbul: Legal Yayıncılık, Cilt.1, 2004, s.67).

be seen to be done) şeklinde özetlenebilecek özdeyişi olmuştur. İçeriği bakımından bu çalışmayla birebir ilgili bulunmasa bile kararın çağrıştırdığı bir başka boyut, ülkemizdeki adliye yönetim sistemidir.

2. Çalışmanın Önemi:

Günümüzde büyükşehir adliyeleri, her gün binlerce insanın girip çıktığı ve içinde postane, banka, kafeterya, berber, ayakkabı tamircisi, kuru temizleme vb. işyerlerini barındıran birer büyük işletme haline gelmiştir. Bu yüzden adliyelerde kamu yönetimi, hukuk, mimari ve mühendislikte bilgili/uzmanlaşmış ve uygun maliyetli yardıma ihtiyaç duyulmaktadır. Vatandaşlar da, yargıdan medeni, ticari ve idari ihtilafları çözmesini ve kamu düzeninin korunmasına katkı sağlamasını beklemekte, yargı hizmetinin mümkün olduğunca kısa bir sürede ve özel sektördeki kalite koşullarına yakın bir şekilde verilmesini istemektedir.

Birçok yönüyle artık tek başına ihtisas konusu haline gelmiş olan adliyelerdeki idari ve mali işler, adalet sisteminin tamamlayıcı parçasıdır ve hizmet kalitesi söz konusu olduğunda kanunlardan daha az önemli değildir. İdari işlerde profesyonelleşme ve uzmanlaşma yargı kalitesini hissedilir ölçüde artıracaktır.⁴ Bu nedenle adliye yönetimine ilişkin görevlerin tamamının Cumhuriyet başsavcılar tarafından üstlenilmesi ve layıkıyla yerine getirilmesi imkân dâhilinde bulunmadığı için bazı görevler ve işler, diğer kişi ve kuruluşlara yüklenerek sınırlanmalı, özellikle mahkemelerle ilgili idari ve mali tasarruflar adalet komisyonu başkanlığına (AKB) veya mahkeme başkanlarına veyahut yargıçlara veyahut da mahkeme yöneticilerine bırakılmalı, bu şekilde, etkin bir adliye yönetim sistemi geliştirilmelidir. Çünkü yargının bağımsızlığının temelinde adalet sisteminin iyi yönetilmesi yatar. Mahkemelerin etkin ve verimli çalışması için de yargıçlar veya onların gözetim ve denetiminde profesyoneller tarafından yönetilmesi gerekir. Yargıçların mahkemenin yönetiminde rol almaları, adliye yönetim sisteminin yeniden yapılandırılması ve yargı(ç) bağımsızlığının sağlanmasının yanı sıra yargının etkinliğinin artırılması ve işlemlerin hızlandırılmasına da katkıda bulunacaktır.

---

⁴ Levent Tacer, “Adliye Yönetiminde İdari İşlerde Profesyonelleşmenin Önemi”, **Ankara Barosu Hukuk Kurultayı 2006**, Ankara, 03–07 Ocak 2006, Ankara Barosu Yayınları, 2006, Cilt.4, s.290.

3. Çalışmanın Amacı:

Yargılama makamı olarak mahkemelerin, hukuka bağlı olarak karar verebilmeleri, yargı erkinin temsilcileri durumundaki yargıçların bağımsızlıklarının sağlanmasına bağlıdır. Yargının gerçekten bağımsız olması, idari ve mali bakımdan da bağımsız olması ile sağlanabilir. Fakat yargıçların ve mahkemelerin kendilerine ait bir bütçeleri yoktur. Avrupa Adaletin Etkililiği Komisyonu'nca (CEPEJ)⁵ 2008 yılında hazırlanan rapora⁶ göre Türkiye, mahkemelerin ve savcılıkların ayrı bütçelere sahip olmadığı tek ülkedir.⁷

Ad.B tarafından adliyelere gönderilen bütçeden Cumhuriyet başsavcılarını sorumludur. Bu durum, mahkemelerin tarafsız görünmesi konusunda sorun yaratmaktadır, çünkü mahkeme bütçesi Cumhuriyet başsavcısının kontrolü altındadır. Mahkemeler gereksinimlerini CBS'ye bildirmek durumundadır. Gereksinimin efektif olup olmadığına takdiri, bütçenin ne kadarının nereye harcanacağına kararını Cumhuriyet başsavcısına aittir. Herhangi bir yasada Cumhuriyet başsavcısına, mahkemeler ve yargıçlarla ilgili bir tasarrufta bulunma yetkisi verilmemişken fiilen tüm idari tasarruflar Cumhuriyet başsavcısı tarafından yerine getirilmekte, zaman zaman görevler yetki olarak algılanabilmekte, kuvvet olarak kullanılabilir. Örneğin Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK) Genel Sekreterliği ihdas edilmeden önce yargıçların atama veya izin sonrası göreve başlama yazıları CBS tarafından Ad.B'ye bildirilmekte idi. Halen, adliyelerdeki hizmet aracı, telefon, faks, fotokopi cihazı, kamera, bilgisayar vb. gereçler CBS'nin izni ile kullanılabilir, bazen yargıç odaları başsavcı tarafından gerekçe gösterilmeksizin değiştirilebilir. Örnekleri çoğaltmak mümkündür. Bu olumsuzluklar karşısında Cumhuriyet başsavcısını da üye sıfatıyla içinde barındırması nedeniyle CBS'ye karşı denge unsuru olma görevini tam anlamıyla yerine getiremeyen AKB'nin işlevsel etkinliğinin artırılmasının gereği ve önemi kendini göstermektedir.

⁵ AK'nin faaliyetlerinin merkezinde yer alan Avrupa Etkin Yargı Komisyonu'nun (CEPEJ) hedefi, üye devletlerde demokrasi, iyi yönetim ve hukukun üstünlüğünü sağlamlaştırmak, insan hakları ve demokrasi gibi ortak değerleri yüceltmek, yargının etkinliğini ve işleyişini iyileştirmek ve bu amaçla hazırlanmış olan araçların uygulama sahasını genişletmektir. Komisyon, AK'ye üye 47 devletin uzmanlarını bir araya getirmekte olup çalışmalarına gözlemciler de katılabilmektedir. Ayrıca Avrupa Birliği (AB) de CEPEJ faaliyetlerine katılmaktadır (George Stawa, "Avrupa Konseyi'nin Yargının Bağımsızlığı ve Etkinliğinin Güçlendirilmesine Katkıları: Avrupa Etkin Yargı Komisyonu", **Mahkemelerin Yönetimi ve Adaletin Kalitesi Semineri**, Mehmet Tiryaki (Ed.), Türkiye Adalet Akademisi (TAA) Yayınları, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2005, s.55).

⁶ Raporun Türkçe metni için bkz. <http://www.abgm.adalet.gov.tr/dokumanlar/cepej-2006-tablolar.pdf> (08 Ekim 2010).

⁷ Bert Van Delden, "Yargı Sisteminin Etkililiği", **17-21 Kasım 2008 tarihlerinde Türkiye'ye Gerçekleştirilen İstişari Ziyaret Raporu**, s.13. <http://www.abgm.adalet.gov.tr/pdf/YARGININ%20ETKİLİLİĞİ%20HAKKINDA%20204.İSTİŞARİ%20ZİYARET%20RAPORU.pdf> (24 Nisan 2010).

Bu çerçevede çalışmanın temel amacı aşağıdaki sorulara yanıt bulmaktır:

- Hukuk ve adalet işlerinin görüldüğü adliyeleri neden yargıçlar değil de Cumhuriyet savcılarını yönetmektedir?
- Adliyelerin Cumhuriyet savcılarını tarafından yönetilmesinin yasal dayanağı var mıdır?
- Ülkemizdeki idari yargı örgütünden ve yüksek yargı kuruluşlarından, Avrupa'daki birçok ülke sisteminden farklı olarak adli yargıda adliyelerin yönetimi görevi neden Cumhuriyet savcılarını verilmiştir?
- Adliyelerin Cumhuriyet savcılarını tarafından yönetilmesi yargı(ç) bağımsızlığı ve tarafsızlığı üzerinde nasıl bir etkide bulunmaktadır?
- Yabancı uzmanlarca bireysel ve birlikte hazırlanan raporlardaki eleştirilere ve tavsiyelere rağmen adliye yönetiminde yargıçlara görev ve sorumluluk verilmesinden, inisiyatif tanınmasından neden ısrarla kaçınılmaktadır?
- Kimi yargıçlar bu konuda neden geri planda kalmayı yeğlemektedir?
- Ad.B bürokrasisi bu sorunun neresindedir?

Tüm bu sorular, yargının kurumsal, yargıcın da bireysel bağımsızlığının ve tarafsızlığının sağlanması yolunda yanıtlanmayı hak etmektedir.

Bu yolda, diğer ülke uygulamaları da göz önünde bulundurularak yargı ve yargıç bağımsızlığını zedeleyecek şekilde “bağımlı”, “etkisiz”, “muhtaç” ve “yönetilen” görüntüsü veren yargıçların ve dolayısıyla mahkemelerin sadece yargısal değil idari ve mali bakımdan da bağımsızlıklarını sağlayarak onları adliye yönetiminde, en azından kendileri ve mahkemelerle ilgili iş ve işlemler bakımından söz sahibi, yetkili veya denetleyen konumuna kavuşturacak bir adliye yönetim sisteminin kurulması gerekliliği vurgulanmak istenmiş; yargıçların, idari ve mali bakımdan hâkimi olmadıkları mahkemelerinin bağımsızlık sorunu, adliyelerdeki, basit görünen ve fakat düşündürücü olay ve uygulamalarla da örneklendirilerek bağımsızlığın ne anlama geldiği, çağdaş bir adliye yönetim sisteminin anlam ve amacının ne olması gerektiği konusundaki temel sorun ile birlikte, çoğunlukla Avrupa ülkeleri uygulamalarından esinlenerek ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırma, yargıç bağımsızlığının önündeki engellerin sadece Ad.B bürokrasisi ve resmi olmasa da fiilen Ad.B'nin taşra teşkilatı konumundaki CBS'nin işlem ve eylemlerinden kaynaklanmadığını, kimi yargıçların pasif tutum ve davranışları ile bağımlılığın giderek kökleşmesine istemedenden de olsa neden olduklarını vurgulamayı ve bürokrasinin baskısı ile CBS'nin insafı arasında sıkışmış mahkeme bağımsızlığını gün yüzüne çıkarmayı da amaç edinmiştir.

4. Çalışmanın Yöntemi

Çalışma, karşılaştırmalı inceleme ve alan araştırması içermektedir. Alan araştırması dışındaki bölümlerde literatür taraması yöntemi kullanılmıştır. Sadece kitap, dergi, makale gibi basılı kaynaklar araştırılmamış, bölüm konuları ile ilgili yüksek lisans ve doktora tezlerinde ileri sürülen; seminer, sempozyum ve toplantılarda ortaya atılan görüşlere; dernek ve meslek örgütü gibi çeşitli sivil toplum kuruluşlarının araştırma, rapor, sorun tespiti ve çözüm önerilerine yer verilmiş, ulusal ve uluslararası hukuki düzenleme ve metinlerden; veri, kaynak ve kararların elde edilmesi amacıyla yönelik olarak da gazeteler, ulusal ve uluslararası örgütler ile resmi kurum ve kuruluşların internet sitelerinden yararlanılmıştır.

Cumhuriyet öncesi dönemdeki Osmanlı yargı teşkilatı, ayrı bir çalışmayı gerektirecek genişlikte olduğu için çalışmanın ilk bölümünde Türk yargı örgütü yani mahkemeler, Cumhuriyet dönemi ile sınırlı olarak incelemeye konu edilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünü oluşturan yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı konusu, neredeyse tek başına bir doktora tezinde ele alınacak boyutta olduğundan, yabancı kaynaklardan da faydalanılmak suretiyle her iki kavram sırasıyla tanımı, kapsamı, tarihi gelişimi boyutlarıyla ele alınmış, konuya ilişkin AİHM ve AYM kararlarına ve uluslararası kuruluşlarca yayımlanan ilkelere atıf yapılmıştır. Bağımsızlık kavramı; son yıllarda bu alandaki literatürün önemli birer unsuru haline gelen fakat ülkemizde bu boyutlarıyla pek tartışılmayan yargı içi bağımsızlık ve yargının kurumsal bağımsızlığı; tarafsızlık kavramı ise bağımsızlıkla ilişkisi bağlamında derinlikle ele alınmıştır. Bu bölüm, ilk bölümde tanıtılan ülkemiz adliyelerindeki yönetim sisteminin, yargının ve yargıcın bağımsızlığını ve tarafsızlığını zedelediğini, üçüncü bölüm ise diğer bazı ülke sistemlerinden farklılığını ortaya koymak suretiyle dördüncü bölüme giriş yapma çabasının birer ürünüdür.

Üçüncü bölümde, 35 ülkedeki adliye/mahkeme yönetim sistemi ile yargı bütçesinin tedariki ve sarfi konuları “Ülkeler” başlığı altında ayrıntılı, bölüm sonunda ise karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Bu bölüm, büyük oranda yabancı kaynak taraması sonucu elde edilen bilgilerden oluşturulmuştur. Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Japonya dışındaki 33 ülke Avrupa kıtasından seçilmiştir. Ülkeler, sırasıyla mahkeme ve savcılık teşkilat yapısı ve adliye/mahkeme yönetim sistemi boyutları ile ele alındığı için her üç boyutu ile bilgi elde edilemeyen ülkeler kapsam dışı bırakılmıştır. Yine, inceleme konumuz ilk derece (mevcut olan ülkelerde ikinci derece (istinaf, bölge) mahkemeleri olduğundan Anayasa Mahkemesi (AYM), yüksek mahkemeler (Yargıtay), yüksek idare mahkemeleri (Danıştay) ve askeri mahkemeler kapsama alınmamıştır. Zira ülkemizde yüksek mahkemelerin yönetimi mahkeme başkanlarının sorumluluğunda olup sistemin değiştirilmesi ya da yetkinin paylaşılması gerektiği yönünde bir tartışma söz konusu değildir.

“Çalışmanın Amacı” başlığı altındaki sorulara yanıtların da arandığı dördüncü bölümde; mahkemelerin CBS bünyesinde birer birim, yargıçların da CBS’de çalışan birer görevli olarak algılanmasına yol açan faktörler ile ileri sürülen hipotezlerin ispatına yarar rapor, görüş, saptama, eleştiri ve haberlere yer verilmiş; hipotezler, beşinci bölümdeki, yargıç ve savcılara yönelik anket tekniğinin kullanıldığı alan çalışması ile desteklenmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgular, beşinci bölümde grafik ve tablo şeklinde, sonuç bölümünde ise metin içinde değerlendirilmiştir.

Ülkemiz adliyelerindeki yönetim sisteminin yargının bağımsız görünümünü ve yargıçların tarafsızlığını örselediği hipotezini kanıtlamanın, ancak sahadan veri ve bilgi toplanmasıyla mümkün olacağı düşüncesinden hareketle, tezin beşinci bölümünde yargıç ve savcılara yönelik olarak; adliyelerin idari ve mali işlerin kimin tarafından yerine getirilmesi gerektiği, bu görevin Cumhuriyet savcıları tarafından yerine getirilmesinin yargının bağımsız görünümüne olumsuz etkide bulunup bulunmadığı ve protokol sıradüzenine ilişkin 2010 yılı Haziran ve Aralık ayları arasında yapılan adliye yönetimi araştırmasından elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bulgular, yargıç ve savcıların sorulara yanıtları ve görüşlere yaklaşımları ile yanıtların ve yaklaşımların kідeme göre değişip değişmediği yönleri ile sınırlı olarak değerlendirilmiştir.

Soru, görüş ve değişken sayısının fazlalığı nedeniyle yanıtlar veya yaklaşımlar; görev yapılan yer, yaş ve cinsiyet yönünden ayrıma tabi tutulmamıştır. Soruların yanlış anlaşıldığını belirlemenin ve yanlış anlamayı düzeltmenin mümkün olmayışı, hedef kitlenin ankete katılma konusundaki isteksizliği ve katılımcıların anketi önemsememesi gibi durumlar anket uygulamalarının genelinde karşılaşıldığı üzere bu araştırmada da yüz yüze kalınan önemli birer kısıt olmuştur.

5. Çalışmanın İçeriği

Çalışma beş bölüme ayrılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde genel hatlarıyla Türk yargı örgütü ve adliye teşkilatı incelenmiştir. Bu kapsamda adli ve idari yargı ilk ve üst derece mahkemeleri, askeri ceza yargısı ve askeri idari yargı, Uyuşmazlık Mahkemesi (UM) ve AYM ile adliye teşkilatı yani CBS ve AKB ele alınmıştır. Çalışmanın ana hedefi, bürokrasi ile yakın işbirliği ve harcama yetkisi yanında kolluk üzerindeki idari yetkileri nedeniyle adliye içinde en güçlü aktör konumuna gelen CBS'nin, sahip olduğu ayrıcalık ve yetkiler nedeniyle yargının bağımsız görünümünü engelleyen bir konuma kavuştuğu hipotezini ortaya koyabilmek olduğu için CBS'nin tarihçesi, kuruluş, görev ve yetkileri ile Cumhuriyet savcılarının statülerine de bu bölümde yer verilmiş, bu suretle, çalışmanın hemen başında kurumun daha yakından tanıtılabilmesi amaçlanmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümü yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı kavramlarına ayrılmıştır. Yargı bağımsızlığının tarihi gelişimi, boyutları, kurumsal modelleri, iç bağımsızlık ve dış bağımsızlık kavramları, yargıç ve mahkeme bağımsızlığı, yargıçlık güvencesi, bütçe politikasının yargı bağımsızlığı üzerine etkileri, yargı bağımsızlığı ve hesap verme sorumluluğu konuları ile tarafsızlığın tarihi serüveni ve yargı bağımsızlığı ile ilişkisi üzerinde detaylı şekilde durulmuştur. Yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı ile ilgili mahkeme kararlarına ve uluslararası belgelere de bu bölümde yer verilmiştir.

Adliye yönetimi konusunda doğru ve evrensel olduğu düşünülen modellerin somut olarak uygulanabilmesi için diğer ülke sistemlerinin incelenmesi gerekir. Üçüncü bölüm bu amaca özgülüştür. Karşılaştırmalı bilgi sayesinde, kendi sistemimizin diğer ülkelerle olan benzerlikleri ve farkları daha iyi anlaşılacaktır. Farklı sistemlerin analizi, hangi ülkelerin benzer sorunlarla karşılaştığını, sorunlara nasıl çözüm bulduklarını, sorunlara ve çözümlere karşı gösterilen tepkileri karşılaştırmamıza imkân verecektir.

Tezin dördüncü bölümünde, adalet, yönetim, adliye ve mahkeme yönetimi kavramları, mahkeme yönetimi modelleri, pilot adliyelerde uygulanmakta olan mahkeme yönetimi projesi ile Türkiye’deki adliye yönetim sistemi irdelenmek suretiyle mevcut sistemin yargı ve yargıç bağımsızlığı açısından sakıncalı görülen yönleri tartışılacak, olması gereken konusunda fikirler öne sürülecek, adliye yönetimi konusundaki evrensel gelişmelerin yargı sistemine nasıl bir etkide bulunabileceği ve bu gelişmelerin adliye yönetiminde reformu neden zorunlu kıldığı ortaya konulmaya çalışılacak, ilkelerden ve genelleştirmelerden elde edilebilecek sonuçların, ülkemiz sistemine uygulanabilirliği üzerinde durulacaktır. Böylelikle mevcut adliye yönetim sistemindeki eksikliklerin ve gereksinimlerin tespiti ile çağdaş standartların ve en iyi uygulamaların analizi yapılacaktır. Mahkemelerin CBS’ye bağlı birer birim olarak algılanmasına yol açan faktörler, adli ve idari yargıda ilk derece mahkemeleri ile ikinci ve üst derece mahkemelerindeki yönetim sistemi arasındaki farklılık, adliye yönetim sisteminin adil yargılanma hakkına etkisi, adliye yönetiminde etik sorunu ve yargının durumunu inceleyen yabancı uzmanların raporlarından konuya ilişkin yansımalar ve eleştiriler de bu bölümde yer alacaktır. Özellikle AB temsilcileri Kjell Björnberg, Paul Richmond ve Ross Cranston tarafından hazırlanan istişari ziyaret raporları daha ayrıntılı biçimde ele alınacaktır. Bu bölümde ayrıca, çalışma konusu ile ilintili bir AYM kararının analizi yapılacak, yargıç, avukat ve akademisyenlerin konuya ilişkin görüşlerine ve basında çıkan haberlere yer verilecektir.

Tezin beşinci ve son bölümünde yargıçlar ve savcılara yönelik olarak yapılan adliye yönetimi araştırmasına yer verilmiş, ayrıca 2010 yılında yapılan Anayasa değişikliği sonrası yeniden yapılanan HSYK tarafından 24-25 ve 30-31 Aralık 2010 ile 7-8 ve 14-15 Ocak 2011 tarihlerinde yargıç ve savcılarının katılımıyla 16 ilde, son kez İstanbul ve Ankara’da ve daha kapsamlı olarak 28-29 Nisan 2011 tarihlerinde Sapanca’da gerçekleştirilen Yargıda Durum Analizi toplantılarında çalışma konumuz olan adliye yönetimi ve türevlerine ilişkin ortaya konulan görüş ve önerilere değinilmiştir.

Ekler bölümünde; bazıları yargıçlar tarafından gönderilen, bazıları tarafımızca temin edilen ve kişi ve kurumlar nezdinde mahkemelerin CBS bünyesinde bir birim olarak algılandığına delalet eden resmi yazışmalara ve belgelere yer verilmiştir.

BÖLÜM I: TÜRK YARGI ÖRGÜTÜ ve ADLİYE TEŞKİLATI

1.1. Türk Yargı Örgütü

Mahkemelerin ve bu mahkemelerde görev yapan yargıçların yerine getirdiği temel görev olan yargı; “Yasalara göre mahkemece bir olay veya olgunun doğuşuna etken olan sebeplerinde göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi sonucu verilen karar, kaza” olarak tanımlanır.⁸ Yargı görevinin gerektirdiği teşkilatlanma da geniş anlamda bir kamu yönetimi yapılanmasıdır. Yargı teşkilatı kapsamına, yargısal görev yerine getirmek üzere kurulan mahkemeler ile bu mahkemeler nezdinde ya da mahkemelere bağlı olarak kurulan adli birimler girer.⁹ Mahkemeler; adli yargı, idari yargı, askeri yargı, uyuşmazlık yargısı ve Anayasa yargısı alanlarında hizmet verirler.

Türk yargı teşkilatı Cumhuriyet’in kuruluşundan bu yana hiyerarşik örgütlenmiştir. Çok kısa süreli istinaf denemesi ve Yargıtay’ın Eskişehir macerası dışında sistem Ankara merkezli olarak inşa edilmiştir.¹⁰ Bu bölüm, Türk yargı örgütü ile CBS, AKB ve diğer birimleri içinde barındıran adliye teşkilatına özgülenmiştir.

1.1.1. Adli Yargı

Adli yargı, yargı ayrılığına dayalı hukuk düzenini benimsemiş ülkelerde genel görevli mahkemelerden oluşan yargı koludur. Başka bir deyişle, idari ve askeri yargı yerlerinin görevine girmeyen bir uyuşmazlık, adli yargı kolunun görevi içerisinde değerlendirilir.¹¹

Adli yargı, hukuk ve ceza yargılaması biçiminde, bu doğrultuda mahkemeler de hukuk mahkemeleri ve ceza mahkemeleri olarak ikiye ayrılır. Mahkemeler yapılanmasında, gerek ceza gerekse hukuk yargılaması bakımından asıl mahkemeler ve bu mahkemeler dışında kurulmuş özel yetkili (denk) mahkemeler söz konusudur. Asıl mahkemeler; hukuk yargılaması alanında asliye ve sulh, ceza yargılaması alanında ise sulh, asliye ve ağır ceza mahkemeleridir. Diğer mahkemeler, bu beş tür mahkemeye denk olarak kurulurlar.¹²

⁸ http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=YARGI (21 Eylül 2010).

⁹ İsmail Aksel, **Türk Yargı Teşkilatı**, 1. Basım, Ankara: Seçkin Yayınevi, Ekim 2010, s.19-20.

¹⁰ Osman Can, “Gerçek’in Söyle(ye)medikleri: İş Yükünün (Gerçek) Nedenleri-I”, *Star*, 1 Aralık 2010, <http://www.stargazete.com/acikgorus/gerceker-in-soyle-ye-medikleri-is-yukunun-gercek-nedenleri-haber-312864.htm> (03 Aralık 2010).

¹¹ Ömer Anayurt, **Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları**, 3. Basım, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2010, s.337.

¹² İsmail Aksel, **Türk Adalet Yönetimi**, 1. Basım, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2009, s.270.

Özel yetkili mahkemeler, belirli kişiler arasında çıkan uyuşmazlıklara veya belli çeşit uyuşmazlıklara bakmak için (özel kanunlarla) kurulmuşlardır.¹³ Kuruluşları değişik kanunlarda düzenlenen bu mahkemelerin kurulmadığı yerlerde, bu mahkemeler tarafından bakılması gereken dava ve işlere asıl mahkemeler tarafından bakılır.¹⁴

Ülkemizde ilk ve ikinci derece mahkemeler teşkilatı, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'da¹⁵ düzenlenmiştir. Kanuna göre adli yargı ilk derece mahkemeleri hukuk ve ceza mahkemeleridir (5235 SK m. 2). Bölge adliye mahkemeleri (BAM) ise adli yargı ikinci derece mahkemeleridir (5235 SK m. 3).

1.1.1.1. İlk Derece Mahkemeleri

Adli yargı ilk derece mahkemeleri, ilk derece hukuk mahkemeleri ve ilk derece ceza mahkemeleri olmak üzere ikiye ayrılır.

1.1.1.1.1. Hukuk Mahkemeleri

Hukuk mahkemeleri, sulh hukuk (SHM) ve asliye hukuk mahkemeleri (AHM) ile özel kanunlarla kurulan diğer hukuk mahkemelerinden oluşur (5235 SK m. 4).

1.1.1.1.1.1. Genel Yetkili Hukuk Mahkemeleri

Genel yetkili hukuk mahkemeleri, SHM ve AHM'dir.

1.1.1.1.1.1.1. Sulh Hukuk Mahkemesi

SHM, her il merkezi ile bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen ilçelerde HSYK'nin olumlu görüşü alınarak Ad.B tarafından kurulur (5235 SK m. 5/1).

SHM tek yargıçlıdır (5235 SK m. 5/2). İş durumunun gerekli kıldığı yerlerde birden fazla SHM dairesi oluşturulabilir. Bu daireler numaralandırılır. SHM'ler arasında iş dağılımı yapılması ve iş dağılımına ilişkin esaslar HSYK tarafından belirlenir (5235 SK m. 5/5). SHM, bulunduğu il veya ilçenin adıyla anılır (5235 SK m. 5/6).

---

¹³ Baki Kuru, Ramazan Arslan ve Ejder Yılmaz, **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, 14. Basım, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2003, s.84.

¹⁴ Aksel, *Türk Adalet Yönetimi*, s.270.

¹⁵ 07.10.2004 tarih ve 25606 sayılı Resmi Gazete'de (RG) yayımlanmıştır.

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK)¹⁶ 01.10.2011 tarihinde yürürlüğe girmeden önce SHM, 1086 sayılı (mülga) Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun (HUMK) 8'inci maddesiyle diğer kanunlarda belirtilen görevleri yerine getirmekte idi (5235 SK m. 6/1). Buna göre, iflas ve vakfa ilişkin davalardan ayrı olmak üzere malvarlığından kaynaklanan ve değer ya da 2011 yılı itibariyle miktarı 7.780,00 TL'yi geçmeyen davalar ile maddede sayılmış olan kira sözleşmesine dayanan tahliye, fesih ve tespit davaları, ortaklığın giderilmesi davası, vasi tayinine ve mirasçılık belgesi talebine ilişkin davalar bu mahkemelerin görev alanına dâhildi. HMK, 2011 yılı itibariyle miktarı 7.780,00 TL'yi geçmeyen davaların SHM'de görüleceği kuralını kaldırdı. SHM'nin görevi, HMK'nin 4'üncü maddesinde sayılan ihtilaflar ile sınırlandırıldı.¹⁷ Buna göre SHM'ler, dava konusunun değer veya tutarına bakılmaksızın;

- a) Kiralanan taşınmazların, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'na¹⁸ (İİK) göre ilamsız icra yoluyla tahliyesine ilişkin hükümler ayrık olmak üzere, kira ilişkisinden doğan alacak davaları da dâhil olmak üzere tüm uyuşmazlıkları konu alan davalar ile bu davalara karşı açılan davaları,
- b) Taşınır ve taşınmaz mal veya hakkın paylaşılmasına ve ortaklığın giderilmesine ilişkin davaları,
- c) Taşınır ve taşınmaz mallarda, sadece zilyetliğin korunmasına yönelik davaları,
- ç) Bu kanun ile diğer kanunların, SHM veya sulh hukuk yargıcını görevlendirdiği davaları görürler.

1.1.1.1.1.2. Asliye Hukuk Mahkemesi

Her il merkezi ile bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen ilçelerde HSYK'nin olumlu görüşü alınarak Ad.B tarafından kurulan AHM tek yargıçlıdır (5235 SK m. 5/1-2). İş durumunun gerekli kıldığı yerlerde birden fazla AHM dairesi oluşturulabilir. Bu daireler numaralandırılır. AHM'ler arasında iş dağılımı yapılması ve buna ilişkin esaslar HSYK tarafından belirlenir. (5235 SK m.5/5). AHM bulunduğu il veya ilçenin adıyla anılır (5235 SK m. 5/6).

¹⁶ 04.02.2011 tarih ve 27836 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

¹⁷ Abdurrahim Karşlı, **Medeni Muhakeme Hukuku Ders Kitabı**, 1. Basım, İstanbul: Alternatif Yayıncılık, 2011, s.108 vd.

¹⁸ 09.07.1987 tarih ve 19512 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

AHM'ler, aksine bir düzenleme bulunmadıkça dava konusunun değer ve miktarına bakılmaksızın malvarlığı haklarına ilişkin davalarla, şahıs varlığına ilişkin davalarda görevlidir (6100 SK m. 2/1). Bu mahkemeler, SHM'lerin görevleri dışında kalan ve özel hukuk ilişkilerinden doğan her türlü dava ve işler ile kanunların verdiği diğer dava ve işlere bakar (5235 SK m. 6/2, 6100 SK m. 2/2). Özel kanunlarla kurulan hukuk mahkemelerinin görevleri saklıdır (5235 SK m. 6/3).

1.1.1.1.2. Özel Yetkili Hukuk Mahkemeleri

1.1.1.1.2.1. İş Mahkemeleri

İş mahkemesi (İM), 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nda¹⁹ düzenlenmiştir. 4857 sayılı İş Kanunu'na²⁰ göre işçi sayılan kimselerle işveren veya işveren vekilleri arasında iş akdinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının çözülmesi ile görevli olarak lüzum görülen yerlerde İM kurulur (5521 SK m.1).²¹ İM kurulmamış olan yerlerdeki bu davalara o yerde görevlendirilecek AHM tarafından bakılır (5521 SK m. 1/2).²²

İM'de basit yargılama usulü uygulanır (HMK m. 447). İlk oturumda mahkeme tarafları sulha teşvik eder. Uzlaşamadığı ve taraflar veya vekillerinden birisi gelmediği takdirde yargılamaya devam olunarak esas hakkında hüküm verilir (5521 SK m. 7).²³

6352 sayılı Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun'un²⁴ 39'uncu maddesi ile 5521 SK'nin 1'inci maddesine eklenen son fıkra uyarınca HSYK 1'inci Dairesi, 20 Kasım 2012 tarih ve 2783 numaralı kararıyla 15 adliyedeki 18 iş mahkemesini, sosyal güvenlikle ilgili davalara bakmakla görevlendirmiştir.

¹⁹ 04.02.1950 tarih ve 7424 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

²⁰ 10.06.2003 tarih ve 25134 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

²¹ Ercan Akyiğit, **İş Hukuku**, 6. Basım, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2007, s.50, Ünal Narmanlıoğlu, **İş Hukuku, Ferdi İş İlişkileri 1**, 2. Basım, İzmir: Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi, 1994, s.52 vd., Sarper Süzek, **İş Hukuku**, 1. Basım, İstanbul: Beta Yayınevi, 2002, s.116 vd., Hamdi Mollamahmutoğlu, **İş Hukuku**, Ankara: Turhan Kitabevi, 2004, s.103 vd.

²² HSYK'nin 24.03.2005 tarih ve 188 sayılı kararının 12/II'nci maddesine göre, müstakil İM kurulmamış il merkezleri ile ağır ceza mahkemesi bulunan ve bulunmayan (büyük şehir belediye sınırları dışında kalan mülhakatlar da dâhil olmak üzere) diğer ilçelerde iş davaları, bir AHM olan yerlerde bu mahkemede, birden fazla AHM bulunan yerlerde, bir numaralı AHM'de çözümlenecektir. <http://www.hsyk.gov.tr/hsykkarar/ihtisas.htm> (12 Ocak 2009).

²³ Karşılı, s.120-124.

²⁴ 05.07.2012 tarih ve 28344 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

1.1.1.1.2.2. Fikri ve Sınaî Haklar Hukuk Mahkemeleri

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda²⁵ (FSEK) düzenlenen hukuki ilişkilerden doğan davaların, dava konusunun miktarına bakılmaksızın fikri ve sınaî haklar (FSH) hukuk mahkemelerinde görüleceği hükme bağlanmıştır (5846 SK m.76).²⁶

5042 sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun'un²⁷ 68'inci, 5147 sayılı Entegre Devre Topografyalarının Korunması Hakkında Kanun'un²⁸ 31'inci, 551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (KHK) 146'ncı, 554 sayılı Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında KHK'nin 58'inci, 555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında KHK'nin 30'uncu ve 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında KHK'nin 71'inci maddelerinde, sözü edilen kanun ve KHK hükümlerinin uygulanmasından kaynaklanan hukuki uyuşmazlıkların da FSH hukuk mahkemelerinde çözümleneceği hükme bağlanmış ve İstanbul'da 01.12.2000 tarihinde kurulan ve üç yargıçlı toplu mahkeme şeklinde çalışması öngörülen FSH mahkemesi gerekli atamalar yapılarak 25.12.2000 tarihinde faaliyete geçirilmiştir.²⁹

HSYK'nin 15.10.2003 tarih ve 436 sayılı kararı ile Ankara'da, 16.09.2004 tarih ve 396 sayılı kararı ile de İzmir'de FSH hukuk mahkemeleri kurulmuştur.³⁰

1.1.1.1.2.3. Aile Mahkemeleri

Aile hukukundan kaynaklanan dava ve uyuşmazlıkları çözmek üzere 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun³¹ ile aile mahkemeleri kurulmuştur (4787 SK m. 1).³²

²⁵ 13.12.1951 tarih ve 7981 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

²⁶ HSYK'nin 24.03.2005 tarih ve 188 sayılı kararının 18'inci maddesi ile İstanbul ve Ankara'da kurulup faaliyete geçirilen FSH hukuk mahkemelerinin, 5846 sayılı FSEK ile 551 sayılı Patent Haklarının Korunması, 554 sayılı Endüstriyel Tasarımların Korunması, 555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması, 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında KHK'lerden kaynaklanan hukuk davaları için ihtisas mahkemeleri olarak belirlenmesine, FSH hukuk mahkemesi kurulmayan yerlerde, yukarıda zikredilen kanun ve KHK'lerden kaynaklanan hukuk davaları için; bir AHM olan yerlerde bu mahkemenin, iki AHM bulunan yerlerde bir numaralı AHM'nin, ikiden fazla AHM bulunan yerlerde ise üç numaralı AHM'nin yetkilendirilmesine karar verilmiştir.

²⁷ 15.01.2004 tarih ve 25347 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

²⁸ 30.04.2004 tarih ve 25448 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

²⁹ 08.06.1995 tarih ve 4113 sayılı Yetki Kanunu'na dayalı olarak çıkarılan 24.06.1995 tarihli KHK'ler, 27.06.1995 tarih ve 22326 sayılı RG'de yayımlanmışlardır.

³⁰ Karşılı, s.146-148.

³¹ 18.01.2003 tarih ve 24997 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

³² Turgut Akıntürk ve Derya Ateş Karaman, **Aile Hukuku**, 13. Basım, İstanbul: Beta Yayınevi, 2011, s.13-15.

Aile mahkemeleri Ad.B tarafından, HSYK'nin olumlu görüşü alınarak her ilde ve merkez nüfusu yüz binin üzerindeki her ilçede, tek yargıçlı asliye mahkemesi derecesinde olmak üzere kurulur. Aile mahkemelerinin yargı çevresi, kurulduğu il ve ilçenin mülki sınırlarıyla belirlenir (4787 SK m. 2/1). Gerektiğinde 1'inci fıkradaki usule göre bir yerdeki aile mahkemesinin birden çok dairesi kurulabilir. Bu durumda daireler numaralandırılır. Aile mahkemesi kurulamayan yerlerde bu kanun kapsamına giren dava ve işlere, HSYK tarafından belirlenen AHM tarafından bakılır (4787 SK m. 2/2).³³

Aile mahkemelerine, adli yargıda görevli, tercihen evli ve çocuk sahibi, 30 yaşını doldurmuş ve aile hukuku alanında lisansüstü eğitim yapmış olan yargıçlar arasından HSYK tarafından atama yapılır (4787 SK m. 3).

Aile mahkemeleri, 4721 sayılı Medeni Kanun'un³⁴ (MK) üçüncü kısım hariç olmak üzere ikinci kitabı ile aile hukukundan doğan dava ve işleri görürler. Ayrıca 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'a³⁵ göre aile hukukuna ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi ile kanunlarla verilen diğer görevleri (4878 SK m. 4) yerine getirirler.³⁶

Her aile mahkemesine, davanın esasına girilmeden önce veya davanın görülmesi sırasında, mahkemece istenen konular hakkında taraflar arasındaki uyuşmazlık nedenlerine ilişkin araştırma ve inceleme yapmak ve sonucunu bildirmek, mahkemenin gerekli gördüğü hallerde duruşmada hazır bulunmak, istenilen konularla ilgili çalışmalar yapmak ve görüş bildirmek ve mahkemece verilecek diğer görevleri yapmak üzere Ad.B tarafından, tercihen evli ve çocuk sahibi, otuz yaşını doldurmuş ve aile sorunları alanında lisansüstü eğitim yapmış olanlar arasından, birer psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı atanır (4878 SK m. 5).³⁷

1.1.1.1.2.4. Ticaret Mahkemeleri

Ekonomik iş ve işlemlerin yoğun olduğu yerlerde, ticari işlerden doğan uyuşmazlıkları çözmek üzere ticaret mahkemeleri (TM) kurulabilir. TM, aslında o yargı çevresindeki AHM'lerin bir dairesi durumundadır.

³³ HSYK bu konuda bir düzenlemeye gitmemiştir. Hali hazırda aile mahkemesi kurulmayıp da birden fazla AHM bulunan yerlerde aile hukukundan kaynaklanan dava ve işlere tüm AHM'ler eşit şekilde bakmaktadır.

³⁴ 08.12.2001 tarih ve 24607 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

³⁵ 12.12.2007 tarih ve 26728 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

³⁶ Karşılı, s.128-138.

³⁷ Karşılı, s.128-138.

İşin yoğunluğuna göre birden fazla TM kurulabilir. TM'nin görevi 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun³⁸ (TTK) 4'üncü maddesinde belirtilen ticari davalara bakmaktır.³⁹

Aksine hüküm bulunmadıkça, dava olunan şeyin değerine veya tutarına bakılmaksızın TM, tüm ticari davalar ile ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işlerine bakmakla görevlidir (6102 SK m. 5/1). Bir yerde TM varsa, AHM'nin görevi içinde bulunan ve 4'üncü madde hükmünce ticari sayılan davalarla özel hükümler uyarınca TM'de görülecek diğer işlere TM'de bakılır. Bir yerde ticaret davalarına bakan birden çok TM varsa, iş durumunun gerekli kıldığı yerlerde HSYK tarafından TM'lerden biri veya birkaçı münhasıran bu kanundan ve diğer kanunlardan doğan deniz ticaretine ve deniz sigortalarına ilişkin hukuk davalarına bakmakla görevlendirilebilir (6102 SK m. 5/2).⁴⁰

Bu madde hükmü ile mülga 6762 sayılı TTK'nin⁴¹ 4/son maddesi ile kanunun 4'üncü kitabında yer alan deniz ticaretine ilişkin ihtilaflara bakmak üzere HSYK'nin 20.07.2004 tarih ve 370 sayılı kararı ile İstanbul'da kurulan denizcilik ticaret mahkemesi kaldırılmış, HSYK 1'inci Dairesi'nin 11.07.2012 tarih ve 1888 sayılı kararı uyarınca bu mahkemenin işleri yeni kurulan 52'nci TM'ye devredilmiştir.⁴²

TM ile AHM ve diğer hukuk mahkemeleri arasındaki ilişki görev ilişkisi olup bu durumda göreve ilişkin usul hükümleri uygulanır (6102 SK m. 5/3). TM kurulmayan yerlerde bu davalara AHM tarafından bakılır.⁴³

1.1.1.1.2.5. İcra Hukuk Mahkemeleri

İİK'nin 4'üncü maddesine göre icra ve iflas dairelerinin işlemlerine karşı yapılan şikâyet ve itirazlar icra hukuk mahkemesi (İHM) yargııcı yahut kanun gereğince bu görev kendisine verilmiş olan yargıç tarafından incelenir ve karara bağlanır. Kural olarak her icra dairesinin kurulu olduğu yerde bir İHM kurulur. İş durumunun gerekli kıldığı yerlerde İHM'nin birden fazla dairesi kurulabilir. Bu durumda İHM daireleri

³⁸ 14.02.2012 tarih ve 27846 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

³⁹ Mustafa Taşkın, **Meslek Dışı (Halktan) Hâkimler**, 1. Basım, Ankara: Adalet Yayınevi, 2010, s.197.

⁴⁰ TM, bir başkan ve iki üyeden müteşkiliken 5525 SK'nin 5'inci maddesini değiştiren 6610 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 13/2'nci maddesi ile tek yargıçlı hale getirilmiştir.

⁴¹ 29.06.1956 tarih ve 9353 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

⁴² <http://www.hsyk.gov.tr/duyurular/2012/temmuz/1-bolge-adli-mustemir-yetki.pdf> (11 Temmuz 2012).

⁴³ HSYK'nin 24.03.2005 tarih ve 188 sayılı kararının 11/II'inci maddesinde, müstakil TM kurulmamış olan il merkezleri ile ağır ceza mahkemesi bulunan ve bulunmayan (büyük şehir belediye sınırları dışında kalan mülhakatlar da dâhil olmak üzere) diğer ilçelerde, TM'lerin görev alanına giren iş ve davalara, o yer AHM'leri tarafından eşit olarak bakılması hükmüne bağlanmıştır.

numaralandırılır. İHM'nin birden fazla dairesi bulunan yerlerde iş dağılımı ve buna ilişkin esaslar HSYK tarafından belirlenir.⁴⁴

Her İHM yargıcısı, kendisine adli yargı AKB tarafından dönüşümlü olarak bağlanan icra ve iflas dairelerinin işlemlerine yönelik şikâyetleri ve itirazları inceler, bu dairelerin gözetim ve denetimlerini yapar, idari işlerine bakar. Özel görevli İHM bulunmayan yerlerde bu görev AHM tarafından yerine getirilir.⁴⁵

İcra mahkemesinin, idari, danışma ve yargısal olmak üzere üç tür görevi vardır:

1.1.1.1.2.5.1. İdari Görevleri

İcra müdürleri, İHM yargıcısının denetim ve gözetimi altındadır (İİK m. 4 ve 13). İHM yargıçları, mahkeme personeli olmadıkları halde icra müdür ve yardımcısı ile diğer memur ve görevliler hakkında İİK'nin 13'üncü ve 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun⁴⁶ (HSK) 122'nci maddesine göre disiplin cezası tayinine yetkilidir. Ancak bu ilişki hiyerarşik değildir. İcra müdürü özerk biçimde çalışır. İHM yargıcısı, icra müdürlüklerinin çalışmalarının mevzuat hükümlerine uygun biçimde yürütülmesini sağlar.⁴⁷

1.1.1.1.2.5.2. Danışma Görevleri

İHM'nin, İİK'de gösterilen hallerde danışma niteliğinde görevi vardır. Kanun, icra müdürünün yapacağı bir kısım işlemlerin nasıl yapılacağını İHM'den sormasını ve İHM'nin de bu yönde bir karar vermesini öngörmektedir (Örn. İİK m. 121, 25).⁴⁸

1.1.1.1.2.5.3. Yargısal Görevleri

Alacaklının takip talebi üzerine başlatılan icra takibi sürecinde alacaklının, borçlu veya üçüncü kişilerin İHM'ye başvurmaları ile icra mahkemesinin yargı görevi başlar. İHM'ye başvurma şikâyet (İİK m. 16-18), itirazın kaldırılması (m. 68) ve iptali (m. 67), itiraz (m. 169) ve dava açma (m. 96 vd) biçiminde ortaya çıkar.⁴⁹

⁴⁴ İlhan E. Postacıoğlu, **İcra Hukuku Esasları**, 4. Basım, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, No: 2901, Fakülteler Matbaası, 1982, s.26 vd., Haluk Çolak, **İcra-İflas Suçları ve Yargılama Usulü**, 2. Basım, Ankara: Bilge Yayınevi, 2005, s.175 vd.

⁴⁵ Karşlı, s.138-141.

⁴⁶ 26.02.1983 tarih ve 17971 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

⁴⁷ Haluk Konuralp ve Muhammet Özekes, "Genel Olarak Yargı Organı ve Yargı Örgütü", Doğan Gökbel (Ed.), **Yargı Örgütü ve Tebligat Hukuku** içinde (1-102), 2. Basım, Eskişehir: TC Anadolu Üniversitesi Yayını, No: 1702, Ağustos 2006, s.26-27.

⁴⁸ Konuralp ve Özekes, s.27.

⁴⁹ Konuralp ve Özekes, s.27.

1.1.1.1.2.6. Tüketici Mahkemeleri

4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un⁵⁰ uygulanmasıyla ilgili olarak çıkacak her türlü ihtilafa tüketici mahkemesinde (TÜM) bakılır (4077 SK m. 23). 2013 yılı için değeri 1.191,52 TL'yi geçmeyen uyuşmazlıklarda TÜM'e dava açmadan önce tüketici hakem heyetine başvuru zorunludur (4077 SK m. 22/5).⁵¹

HSYK'nin 22.06.1995 tarih ve 437-2 sayılı kararı gereğince TÜM'lerin (TÜM kurulmamış olan yerlerde TM, TM bulunmayan yerlerde AHM) tüketim amacıyla mal ve hizmet satın alınması sebebiyle ortaya çıkan uyuşmazlıklardan kaynaklanan tüketici davalarına bakmaları kararlaştırılmış, 25.01.2001 tarih ve 60 sayılı karar ile de Ankara, İstanbul ve İzmir'de tek yargıçlı TÜM'ler kurularak⁵² yargı çevreleri belirlenmiştir.⁵³

1.1.1.1.2.7. Kadastro Mahkemeleri

3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun⁵⁴ uygulanması ile ilgili dava ve işlere bakmak üzere her kadastro bölgesinde tek yargıçlı ve asliye mahkemesi sıfatını haiz yeter sayıda kadastro mahkemesi (KM) kurulur (3402 SK m. 24).

KM, taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı ayni haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek veyahut beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyuşmazlıklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar (3402 SK m. 25).

KM, özel görevli adli yargı ilk derece mahkemesidir ve tek yargıçlıdır. KM, o bölgede kadastro işlerinin tamamlanmasına kadar faaliyetini sürdürür.⁵⁵

Faaliyetin devamına gerek kalmadığının anlaşılması halinde Ad.B, o bölgede KM'yi kaldırmaya ve görülmekte olan dava dosyalarını taşınmaz malların bulunduğu mahalli AHM'ye devretmeye yetkilidir (3402 SK m. 33).⁵⁶

⁵⁰ 08.03.1995 tarih ve 22221 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

⁵¹ Karşlı, s.141-146.

⁵² HSYK'nin 24.03.2005 tarih ve 188 sayılı kararının 18'inci maddesinde; müstakil TÜM kurulmamış olan yerlerde; müstakil TÜM kurulmamış olan il merkezleri ile ağır ceza mahkemesi bulunan ve bulunmayan (büyük şehir belediye sınırları dışında kalan mülhakatlar da dâhil olmak üzere) diğer ilçelerde, TÜM'lerin görev alanına giren iş ve davalara, yargı çevreleri AHM'nin yargı çevresi ile aynı olmak üzere o yer AHM'lerinde bakılacağı belirtilmiştir.

⁵³ Konuralp ve Özekes, s.31-32.

⁵⁴ 09.07.1987 tarih ve 19512 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

⁵⁵ Konuralp ve Özekes, s.30.

⁵⁶ Karşlı, s.124-128.

İş yoğunluğu ve coğrafi durum dikkate alınarak bir kadastro mahkemesinin kaldırılmasına ve başka bir kadastro mahkemesinin yargı çevresine dâhil edilmesine, Ad.B'nin teklifi üzerine HSYK tarafından karar verilebilir (3402 SK m. 33/A).

1.1.1.1.2. Ceza Mahkemeleri

Ceza mahkemeleri, sulh ceza (SCM), asliye ceza (ACM) ve ağır ceza mahkemeleri ile özel kanunlarla kurulan diğer ceza mahkemeleridir (5235 SK m. 8).

Ceza mahkemeleri, her il merkezi ile bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen ilçelerde HSYK'nin olumlu görüşü alınarak Ad.B tarafından kurulur (5235 SK m. 9).

Ceza mahkemelerinin yargı çevresi, buldukları il merkezi ve ilçeler ile bunlara adli yönden bağlanan ilçelerin idari sınırlarıdır (5235 SK m. 15). İş durumunun gerekli kıldığı yerlerde ceza mahkemelerinin birden fazla dairesi oluşturulabilir. Bu daireler numaralandırılır (5235 SK m. 9/5).

Ceza mahkemeleri buldukları il veya ilçenin adı ile anılır (5235 SK m. 9/6).

1.1.1.1.2.1. Genel Yetkili Ceza Mahkemeleri

Genel yetkili ceza mahkemeleri, SCM ve ACM'dir.

1.1.1.1.2.1.1. Sulh Ceza Mahkemeleri

Kanunların ayrıca görevli kıldığı haller saklı kalmak üzere iki yıla kadar (iki yıl dâhil) hapis cezaları ve bunlara bağlı adli para cezaları ile bağımsız olarak hükmedilecek adli para cezalarına ve güvenlik tedbirlerine ilişkin hükümlerin uygulanması, SCM'nin görevi içindedir (5235 SK m. 10).

SCM'nin bir başka önemli yargısal görevi ise koruma tedbirlerine ilişkin verdikleri kararlardır. SCM, soruşturma aşamasında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu⁵⁷ (CMK) ya da özel kanunlarda yer alan koruma tedbirinin uygulanması hususunda Cumhuriyet savcılığından (CS) gelen taleplere ilişkin karar vermekle görevlidir (5271 SK m. 90 vd).

---

⁵⁷ 17.12.2004 tarih ve 25673 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

SCM tek yargıçlıdır (5235 SK m. 9/2). 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun⁵⁸ 112'nci maddesi gereğince kurulması öngörülen trafik mahkemeleri kurulmadığı için trafik suçları ile ilgili davalar da SCM'de görülür.

SCM, 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un⁵⁹, "İçeriğin yayından çıkarılması ve cevap hakkı" başlıklı 9'uncu maddesinde yazılı başvuruları karara bağlamakla da yükümlüdür.

1.1.1.1.2. Asliye Ceza Mahkemeleri

Adından da anlaşılacağı üzere ACM, ceza yargılamasındaki asıl mahkemedir. Bir yerde adliyenin kurulması için o yerde asliye mahkemelerinin kurulması gerekir. Bu bağlamda ACM, nezdinde* CS olan mahkemelerden olması nedeniyle buldukları yerdeki CS'nin de kurulmasına esas teşkil eder.⁶⁰ Kanunların ayrıca görevli kıldığı haller saklı kalmak üzere, SCM ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan dava ve işlere ACM tarafından bakılır (5235 SK m. 11).

Diğer yandan ACM, yargı çevresindeki SCM'nin üst mahkemesi durumundadır. Bu kapsamda, SCM yargıcının reddi konusunda karar vermek ve bu mahkemenin itiraza tabi kararlarına yapılan itirazları değerlendirmek ACM'nin görevidir (5271 SK m. 27 ve 268).⁶¹ ACM tek yargıçlıdır (5235 SK m. 9/2).

ACM'lerin iş yoğunluğuna göre birden başlamak üzere teselsül eden numaralar alarak adlandırılırlar ve bunlardan bir numaralı olan kaçakçılık davalarına, iki numaralı olan basın yolu ile işlenen suçlarla ilgili davalara bakarlar.⁶² Bölgenin özelliği gerektiriyorsa bu mahkemelerden biri kambiyo suçlarına bakmakla görevlendirilir.⁶³

⁵⁸ 18.10.1983 tarih ve 18195 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

⁵⁹ 23.05.2007 tarih ve 26530 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

* Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre nezdinde; "yanında, huzurunda, gözetiminde" anlamındadır. www.tdk.gov.tr (03 Eylül 2009).

⁶⁰ Aksel, *Türk Adalet Yönetimi*, s.278.

⁶¹ Aksel, *Türk Adalet Yönetimi*, s.279.

⁶² HSYK'nin 24.03.2005 tarih ve 188 sayılı kararının 6'ncı maddesinde, kaçakçılık davalarına; eğer yargılama yapılacak yerde birden fazla ACM veya ağır ceza mahkemesi varsa bir numaralı ACM veya ceza mahkemesi tarafından bakılmasına, 7'inci maddesinde, basın davalarına; eğer yargılama yapılacak yerde birden fazla ACM veya ağır ceza mahkemesi varsa iki numaralı ACM veya ağır ceza mahkemesi tarafından bakılmasına karar verilmiştir.

⁶³ Taşkın, s.202.

1.1.1.1.2.1.3. Ağır Ceza Mahkemeleri

Tüm il ve bazı ilçe merkezlerinde kurulu bulunan ağır ceza mahkemeleri, “mahkeme” niteliklerinin yanı sıra buldukları yerin, adalet yönetiminin ilk derece yapılanmasında ayrı bir konumu ifade eden “ağır ceza merkezi” olarak adlandırılmasını sağlarlar.⁶⁴

Ağır ceza mahkemeleri, kanunların ayrıca görevli kıldığı haller saklı kalmak üzere ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlarla ilgili dava ve işlere bakmakla görevlidir (5235 SK m. 12).

İşledikleri görev suçları nedeniyle yargıç ve savcılar (2802 SK m. 90) ile kaymakamlar (4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun⁶⁵ m. 13) ağır ceza mahkemesinde yargılanırlar.

Diğer yandan ağır ceza mahkemeleri, buldukları yerdeki ve mülhakatı konumundaki adliyelerdeki ACM ve SCM’lerin üst derece mahkemesi durumundadır. Bu kapsamda, ACM’lerin itiraza tabi kararlarını değerlendirmek, mahkeme yargıcının reddi ile ilgili talepler konusunda karar vermek, kendi yetki çevresi içinde bulunan ACM ve SCM’ler arasındaki görev ve yetki uyuşmazlıklarını karara bağlamak da bu mahkemelerin görevleri arasındadır. (5271 SK m. 4, 17, 27 ve 268).⁶⁶

Ağır ceza mahkemesinde bir başkan ile yeteri kadar üye yargıç bulunur. Mahkeme, bir başkan ve iki yargıç ile toplanır (5235 SK m. 9/3).

1.1.1.1.2.2. Özel Yetkili Ceza Mahkemeleri

Özel kanunlarda belirtilen bazı davalar, SCM, ACM ve ağır ceza mahkemeleri dışında, diğer ceza mahkemelerince görülür. (5235 SK m. 13). Öte yandan ihtisas mahkemesi olmamakla birlikte, yargılamanın daha hızlı yapılması ve mahkemelerin uzmanlaşmasının sağlanması amacıyla genel görevli mahkemeler olan SCM, ACM ve ağır ceza mahkemelerinin birden çok dairesinin bulunduğu yerlerde belirli daireler, belirli suçların yargılanması ile görevlendirilmektedir. Bu nitelikteki oluşumlar, “genel görevli mahkemenin ihtisas daireleri” ya da sadece “ihtisas daireleri” olarak adlandırılmaktadır. Genel görevli mahkemelerin ihtisas dairelerinde görülen suçlar arasında kaçakçılık suçları (kaçakçılık mahkemesi), basın yoluyla işlenen suçlar, 1567

⁶⁴ Aksel, *Türk Adalet Yönetimi*, s.273.

⁶⁵ 04.12.1999 tarih ve 23896 sayılı RG’de yayımlanmıştır.

⁶⁶ Aksel, *Türk Adalet Yönetimi*, s.275.

sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu'nda⁶⁷ düzenlenen suçlar (döviz mahkemesi), 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda⁶⁸ öngörülen suçlar (bankacılık mahkemesi) sayılabilir.⁶⁹

1.1.1.1.2.2.1. Bölge Ağır Ceza Mahkemeleri

6352 SK'nin 105/6'ncı maddesi ile özel yetkili ağır ceza mahkemelerinin görevlerini düzenleyen CMK'nin 250'nci maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. Yürürlükten kaldırılan hükümde, maddede sayılan suçları işleyenlerin, sıfat ve memuriyetleri ne olursa olsun bu kanunla görevlendirilmiş ağır ceza mahkemelerinde yargılanacağı belirtilmekte idi. 6352 SK'nin yürürlüğe girmesi ile birlikte kaldırılan özel yetkili ağır ceza mahkemelerinin yerine, anılan kanunun 75'inci maddesi ile değiştirilen 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun⁷⁰ (TMK) 10'uncu maddesi gereğince, bu kanun kapsamına giren suçlar dolayısıyla açılan davalara bakmak üzere Ad.B'nin teklifi ile HSYK tarafından yargı çevresi birden çok ili kapsayabilecek şekilde belirlenecek illerde görevlendirilecek ağır ceza mahkemeleri kurulacağı hükme bağlanmıştır.

Çocuklar, bu madde hükümleri uyarınca kurulan mahkemelerde yargılanamaz; bu mahkemelere özgü soruşturma ve kovuşturma hükümleri çocuklar bakımından uygulanmaz (3713 SK m. 10/son).

Bu mahkemelerin başkan ve üyeleri adli yargı adalet komisyonunca, bu mahkemelerden başka mahkemelerde veya işlerde görevlendirilemez. AYM ve Yargıtay'ın yargılayacağı kişilere ilişkin hükümler ile askeri mahkemelerin görevlerine ilişkin hükümler saklıdır.

Bu kanun kapsamına giren suçlarla ilgili olarak;

1) Soruşturma, HSYK tarafından bu suçların soruşturma ve kovuşturmasında görevlendirilen Cumhuriyet savcılarınca bizzat yapılır. Bu Cumhuriyet savcıları, CBS tarafından başka mahkemelerde veya işlerde görevlendirilemez.

2) Türk Ceza Kanunu'nun⁷¹ (TCK) 302, 309, 311, 312, 313, 314, 315 ve 316'ncı maddelerinde düzenlenen suçlar hakkında, görev sırasında veya görevinden dolayı işlenmiş olsa bile Cumhuriyet savcılarınca doğrudan soruşturma yapılır. 2937 sayılı

⁶⁷ 25.02.1930 tarih ve 1433 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

⁶⁸ 01.11.2005 tarih ve 25983 (1. Mükerrer) sayılı RG'de yayımlanmıştır.

⁶⁹ Taşkın, s.203.

⁷⁰ 12.04.1991 tarih ve 20843 sayılı (1. Mükerrer) RG'de yayımlanmıştır.

⁷¹ 12.10.2004 tarih ve 25611 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu'nun⁷² 26'ncı maddesi hükmü saklıdır.⁷³

3) Yürütülen soruşturmalarda yargıç tarafından verilmesi gerekli kararları almak, bu kararlara karşı yapılan itirazları incelemek ve sadece bu işlere bakmak üzere yeteri kadar yargıç görevlendirilir. TCK'de yer alan;

- a) Örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçu veya suçtan kaynaklanan malvarlığı değerini aklama suçu,
- b) Haksız ekonomik çıkar sağlamak amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde cebir ve tehdit uygulanarak işlenen suçlar,
- c) İkinci Kitap 4'üncü kısmın 4, 5, 6 ve 7'inci bölümlerinde tanımlanan suçlar (305, 318, 319, 323, 324, 325 ve 332'nci maddeler hariç) dolayısıyla açılan davalar, birinci fıkra hükmüne göre görevlendirilen mahkemelerde görülür. Üçüncü fıkranın (d), (e), (f) ve (h) bentleri hariç olmak üzere bu madde hükümleri, bu suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmalarda da uygulanır.

6352 SK'nin Geçici 2/4'üncü maddesine göre CMK'nin 250/1'inci maddesi uyarınca görevlendirilen mahkemelerde açılmış olan davalara, kesin hükümle sonuçlandırılmaya kadar bu mahkemelerce bakılır, yetkisizlik veya görevsizlik kararı verilemez.

HSYK 1'inci Dairesi, 10.07.2012 tarih ve 1888 sayılı kararı ile 6352 SK'nin 75'inci maddesi ile değişik TMK'nin 10'uncu maddesi gereğince bu kanun kapsamına giren suçlarla ilgili davalara bakmak üzere görevlendirilecek ağır ceza mahkemelerini ve yargı alanlarını belirlenmiş ve 11 yerde 13 ağır ceza mahkemesini bu kanundan kaynaklanan davalara bakmak üzere görevlendirmiştir. Bu mahkemeler, Adana 10'uncu, Ankara 13'üncü, Antalya 5'inci, Bursa 6'ncı, Diyarbakır 8'inci ve 9'uncu, Erzurum 4'üncü, İstanbul 22 ve 23'üncü, İzmir 12'nci, Malatya 4'üncü, Samsun 3'üncü ve Van 5'nci ağır ceza mahkemeleri olarak belirlenmiş,⁷⁴ görevlendirilen yargıçlar ve savcılar açıklanmıştır.

⁷² 03.11.1983 tarih ve 18210 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

⁷³ 2937 SK madde 26 (Değişik madde ve başlığı: 6278 SK - 17.02.2012 / m. 1): Milli İstihbarat Teşkilatı üyelerinin veya belirli bir görevi ifa etmek üzere kamu görevlileri arasından Başbakan tarafından görevlendirilenlerin; görevlerini yerine getirirken, görevin niteliğinden doğan veya görevin ifası sırasında işledikleri iddia olunan suçlardan dolayı ya da 5271 SK'nin 250'nci maddesinin birinci fıkrasına göre kurulan ağır ceza mahkemelerinin görev alanına giren suçları işledikleri iddiasıyla haklarında soruşturma yapılması Başbakanın iznine bağlıdır.

⁷⁴ <http://www.hsyk.gov.tr/duyurular/2012/temmuz/TMK/Ek-1.pdf> (11 Temmuz 2012).

HSYK 1'inci Dairesi ayrıca TMK'nin 10'uncu maddesinin 3'üncü fıkrasının (c) bendine göre yürütülen soruşturmalarda yargıç tarafından verilmesi gerekli kararları almak, bu kararlara karşı yapılan itirazları incelemek ve sadece bu işlere bakmakla görevli kamuoyunda "Özgürlükler yargıcı" olarak adlandırılan yargıçları da atamıştır.⁷⁵

Bu şekilde görevlendirilen ağır ceza mahkemelerinin yargı alanları coğrafi yakınlık, ulaşım imkânları ve iş durumları da dikkate alınmak suretiyle HSYK Genel Kurulu'nca birden çok ili kapsayacak şekilde belirlenmiştir.⁷⁶

1.1.1.1.2.2.2. Çocuk Mahkemeleri

Uluslararası sözleşmelerde, özellikle Birleşmiş Milletler (BM) Çocuk Hakları Sözleşmesi ile "çocuğun üstün yararı" ilkesi gereğince çocuklara özgü kanun, usul ve makamları oluşturma gerekliliği tüm taraf devletler için yükümlülük haline getirilmiştir. Dolayısıyla suç işlediği iddia edilen çocuklar hakkında soruşturma ve yargılamada izlenecek yöntemlerin kendine has özelliklerinin bulunması gerekir.⁷⁷

Bu amaçla ülkemizde, korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usul ve esasları düzenleyen 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu⁷⁸ yürürlüğe sokulmuştur. Kanunun 25'inci maddesinin 1'inci fıkrası gereğince her il merkezinde bir çocuk mahkemesi (ÇM) kurulur. Ayrıca bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen ilçelerde HSYK'nin olumlu görüşü alınarak ÇM kurulabilir. İş durumunun gerekli kıldığı yerlerde ÇM'lerin birden fazla dairesi oluşturulabilir. Bu daireler numaralandırılır.

Suçta sürüklenen çocuk hakkındaki soruşturma çocuk bürosunda görevli Cumhuriyet savcısı tarafından bizzat yapılır (5395 SK m. 15/1). Çocukların yetişkinlerle birlikte suç işlemesi halinde, soruşturma ve kovuşturma ayrı yürütülür (5395 SK m. 17/1).

Tek yargıçtan oluşan ÇM'lerin yargı çevresi, kurulduğu il ve ilçenin mülki sınırlarıyla belirlenir (5395 SK m. 27/1). ÇM ve çocuk ağır ceza mahkemesi (ÇACM) bulunmayan yerlerde, bu mahkemeler kurulup göreve başlayıncaya kadar çocuklar tarafından işlenen

⁷⁵ <http://www.hsyk.gov.tr/duyurular/2012/temmuz/TMK/Ek-3.pdf> (11 Temmuz 2012).

⁷⁶ <http://www.hsyk.gov.tr/duyurular/2012/temmuz/TMK/Ek-2.pdf> (11 Temmuz 2012).

⁷⁷ Konuralp ve Özkes, s.42.

⁷⁸ 15.07.2005 tarih ve 25876 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

suçlara ait soruşturma ve kovuşturmalar CBS ve görevli mahkemelerce bu kanun hükümlerine göre yapılır (5395 SK geçici m. 1/3).⁷⁹

ÇM, ACM ve SCM'nin görev alanına giren suçlar bakımından suça sürüklenen çocuklar hakkında açılacak davalara bakar (5395 SK m. 26/1).

ÇM'de yapılan duruşmalarda Cumhuriyet savcısı bulunmaz. Mahkemelerin bulunduğu yerlerdeki savcılar, ÇM kararlarına karşı kanun yoluna başvurabilirler (5395 SK m. 25/1).

Ad.B tarafından mahkemelere, en az lisans öğrenimi görmüş olanlar arasından yeterli sayıda sosyal çalışmacı atanır (5395 SK m. 33/1).

1.1.1.1.2.2.3. Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri

5395 SK'nin 25'inci maddesinin 2'nci fıkrası gereğince kurulan ÇACM'lerde bir başkan ile yeteri kadar üye yargıç bulunur. Mahkeme bir başkan ve iki üye ile toplanır. Bu mahkemeler bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen yerlerde HSYK'nin olumlu görüşü alınarak kurulur. İş durumunun gerekli kıldığı yerlerde birden fazla ÇACM dairesi oluşturulabilir. Bu daireler numaralandırılır.

ÇACM, çocuklar tarafından işlenen ve ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlarla ilgili davalara bakar (5395 SK m. 26/2).

ÇACM'lerin yargı çevresi, buldukları il merkezi ve ilçeler ile bunlara adli yönden bağlanan ilçelerin idari sınırlarıdır (5395 SK m. 27/2).⁸⁰

1.1.1.1.2.2.4. İcra Ceza Mahkemeleri

İİK'nin "Cezai hükümler" başlıklı 16'ncı babında icra ve iflas suçları düzenlenmiş (m. 334 ila 345) ve bunlara uygulanacak usul, kanununun 346 ila 354 ve 366'ncı maddelerinde belirlenmiştir. Kanununun 334 ila 345'inci maddelerinde yazılı suçlara ilişkin disiplin veya tazyik hapsine icra ceza mahkemesi (İCM) karar verir (İİK m. 346/1).

⁷⁹ HSYK'nın 24.03.2005 tarih ve 188 sayılı kararının 3'üncü maddesinde, müstakil ÇM kurulan yerlerde, ÇM'lerin yargı çevresinin kurulduğu il veya ilçenin mülki sınırlarıyla aynı olmak üzere belirlenmesine, ÇM kurulmayan yerlerde mülga 2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un geçici 2'nci maddesine göre işlem yapılmasına, İstanbul ÇM'lerin yargı çevresinin ise İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi yargı çevresi ile aynı olmak üzere belirlenmesine karar verilmiş, 27.10.2005 tarih ve 722 sayılı karar (22.11.2005 tarih ve 26001 sayılı RG'de yayımlanmıştır) ile de ÇM'lerin yargı çevreleri belirlenmiştir.

⁸⁰ HSYK'nın 22.07.2005 tarih ve 552 sayılı kararı ile (22.11.2005 tarih ve 26001 sayılı RG'de yayımlanmıştır) çocuk ÇACM'lerin yargı çevreleri belirlenmiştir.

İCM'nin bakacağı davalara vücut veren suçlar, şikâyete bağlı suçlardır. İCM'nin görevine giren davalar, diğer mahkemelerde görülen ceza davaları ile birleştirilemez (İİK m. 346/2). İCM duruşmalarına Cumhuriyet savcısı katılmaz (İİK m. 350/2).

6217 sayılı Yargı Hizmetlerinin Hızlandırılması Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un⁸¹ 5'inci maddesi ile değiştirilen İİK'nin 353/1'inci maddesine göre İCM tarafından verilen tazyik ve disiplin hapsine ilişkin kararlara karşı, kararın tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren 7 gün içinde itiraz edilebilir. Mahkeme, itirazı incelemesi için dosyayı o yerde icra mahkemesinin birden fazla dairesinin bulunması hâlinde numara olarak kendisini izleyen daireye, son numaralı daire için birinci daireye, o yerde icra mahkemesinin tek dairesi bulunması hâlinde ACM'ye, icra mahkemesi yargıcı ile ACM yargıcının aynı olması hâlinde ise en yakın ACM'ye gönderir. İtiraz incelemesi neticesinde verilen karar kesindir.

İCM tarafından verilen hükümlerle ilgili olarak 5271 sayılı CMK'nin kanun yollarına ilişkin hükümleri uygulanır (İİK m. 353/2).

1.1.1.1.2.2.5. Fikri ve Sınâî Haklar Ceza Mahkemeleri

FSEK'de düzenlenen hukuki ilişkilerden doğan davalarda, kanunda gösterilen cezaya bakılmaksızın görevli mahkeme Ad.B tarafından kurulacak ihtisas mahkemeleridir. İhtisas mahkemeleri kurulup yargılama faaliyetlerine başlayıncaya kadar, ACM'lerden hangilerinin ihtisas mahkemesi olarak görevlendirileceği ve bu mahkemelerin yargı çevreleri Ad.B'nin teklifi üzerine HSYK tarafından belirlenir (5846 SK m. 76/1).⁸² FSH ceza mahkemelerinde tek yargıç görev yapar.

5042 SK'nin 68'inci, 5147 SK'nin 31'inci, 551 sayılı KHK'nin 146'ncı, 554 sayılı KHK'nin 58'inci, 555 sayılı KHK'nin 30'uncu ve 556 sayılı KHK'nin 71'inci maddelerinde, sözü edilen kanun ve KHK hükümlerinin uygulanmasından kaynaklanan hukuki uyuşmazlıklar da FSH ceza mahkemelerinde çözümlenir.

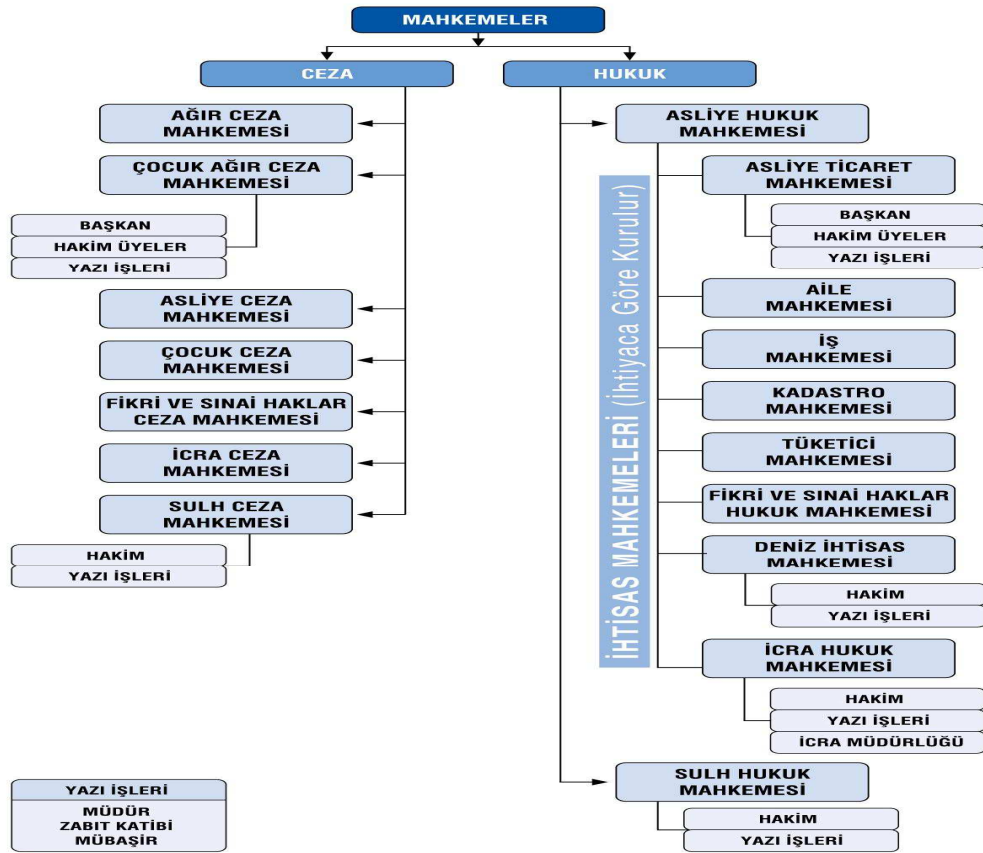
⁸¹ 14.04.2011 tarih ve 27905 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

⁸² HSYK'nin 24.03.2005 tarih ve 188 sayılı kararının 5'inci maddesinde, İstanbul, Ankara ve İzmir'de kurulup faaliyete geçirilen FSH ceza mahkemelerinin ihtisas mahkemeleri olarak belirlenmesine ve yargı çevrelerinin de kuruldukları yer mülki hudutları olarak tespit edilmesine, FSH ceza mahkemesi kurulmayan yerlerde, ceza davaları için; bir ACM olan yerlerde bu mahkemenin, iki ACM bulunan yerlerde bir numaralı ACM'nin, ikiden fazla ACM bulunan yerlerde ise üç numaralı ACM'nin yetkilendirilmesine, ilgili mahkemelerin yargı çevrelerinin ise AKB'lerin merkez ve mülahakatları olan ilçeleri kapsayacak şekilde belirlenmesine karar verilmiştir.

FSH'ye ilişkin davaların daha hızlı ve uzmanlaşmış mahkemeler tarafından yürütülmesi amacı ile İstanbul, Ankara ve İzmir'de FSH ceza mahkemeleri kurulmuştur. Diğer illerde ise bu davalar ACM'ler tarafından görülmektedir.

Fikri ve sınaî haklar aleyhine işlenen suçların kovuşturmaları şikayete bağlıdır (5846 SK m. 75, 556 sayılı KHK m. 61/A-c).

Şekil 1'de adli yargı ilk derece mahkemeler sistemi gösterilmektedir.

Şekil 1: Adli Yargı İlk Derece Mahkemeler Sistemi

Kaynak: Avrupa Konseyi, **Adliye Personeli El Kitabı**, Ankara, Eylül 2009, s. 59, <http://www.hukukiyardim.gov.tr/kitap.pdf> (09 Nisan 2009).

1.1.1.2. Üst Derece Mahkemeleri

Adli yargı üst derece mahkemeleri BAM'ler ve Yargıtay'dır.

1.1.1.2.1. Bölge Adliye (İstinaf) Mahkemeleri

BAM'ler, ilk kez "İstinaf* Mahkemesi" adıyla 1876 yılında kabul edilen Mecelle'nin 1838'inci maddesi ile yargı sistemine dâhil olmuştur. "Yeniden başlama" anlamına gelen istinaf, hukuk terimi olarak ilk derece mahkemesinden verilen hükmün üst mahkemede incelenmesi demektir.⁸³

BAM, 26.09.2004 tarihinde kabul edilen 5235 SK ile Türk hukuk düzeni içindeki yerini yeniden almıştır. Kanunun 25'inci maddesi uyarınca BAM'ler, bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen yerlerde, HSYK'nin olumlu görüşü alınarak Ad.B tarafından kurulacaktır. Bu hüküm uyarınca, Ad.B'nin BAM'lerin kurulmasına ilişkin kararı ile İstanbul, Bursa, İzmir, Ankara, Diyarbakır, Samsun, Adana, Erzurum ve Konya'da BAM'ler kurularak yargı çevreleri belirlenmiş,⁸⁴ HSYK 1'inci Dairesi'nin 22.02.2011 tarih ve 322 sayılı kararı ile de dokuz BAM'ye Cumhuriyet başsavcısı atanmıştır.⁸⁵ Bilahare HSYK'nin 07.06.2011 tarih ve 187 sayılı olumlu görüşü ile Ad.B, Antalya, Gaziantep, Kayseri, Sakarya, Trabzon ve Van olmak üzere altı yerde daha BAM kurulması kararı almış, HSYK 1'inci Dairesi'nin 15.06.2011 tarih ve 1019 sayılı kararı ile bu mahkemelere başsavcı ataması yapılmıştır.⁸⁶ 5235 SK'nin geçici 2/2'inci maddesinde, BAM'ler göreve başlamadan önce HSYK tarafından bu mahkemelerin başkanlarının da atanacağı belirtilmişse de atama yapılmamıştır. Bu haliyle toplam on beş BAM kurulmuş ancak henüz fiilen çalışmaya başladıkları ilan edilmemiştir.

Kanunun 33'üncü maddesine göre BAM'nin görevleri; adli yargı ilk derece mahkemelerince verilen ve kesin olmayan hüküm ve kararlara karşı yapılacak başvuruları inceleyip karara bağlamak, adli yargı ilk derece mahkemesi olarak yargı

---

* İstinaf, "yeniden başlamak, sözün başlangıcı ve söz başı" anlamlarına gelen Arapça kökenli bir sözcüktür (**Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, "İstinaf", Ankara: Aydın Yayınevi, 1986, s.552).

⁸³ Osmanlı Devleti'nde 1872'de yayımlanan "Mehâkim-i Nizamiye Hakkında Nizamname" ile mahkemelerin teşkilatı yeniden düzenlenmiş, mahkemeler bidayet mahkemeleri ve istinaf mahkemeleri şeklinde iki dereceye ayrılmıştır. Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra 08.04.1924 tarihli ve 469 sayılı Mehâkimi Şer'iyenin İlgasına ve Mehâkimin Teşkilatına Ait Ahkâmı Muaddil Kanun ile şeriat mahkemelerinin varlığına son verildiği gibi istinaf mahkemeleri de kaldırılmış, böylece, adalet mahkemelerinin kuruluşu, ilk mercide sulh, asliye ve ağır ceza mahkemeleri ile son mercide Yargıtay olmak üzere iki dereceden ibaret kalmıştır (Necip Bilge, "Üst Mahkemeler", **Ord. Prof. Dr. Sabri Şakir Ansay'ın Hatırasına Armağan** içinde (61-89), Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (AÜHF) Yayını, No. 194, 1964, s.61).

⁸⁴ 05.06.2007 tarih ve 26543 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

⁸⁵ 08.03.2011 tarih ve 27868 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

⁸⁶ 01.07.2011 tarih ve 27981 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

çevresi içerisindeki adli yargı ilk derece mahkemesi yargıçları aleyhinde HMK'ye göre açılacak tazminat davalarına bakmak ve kanunlarla verilen diğer görevleri yapmaktır.

İlk derece mahkemelerinden verilen nihai kararlar ile ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz taleplerinin reddi ve bu taleplerin kabulü hâlinde, itiraz üzerine verilecek kararlara karşı istinaf yoluna başvurulabilir (HMK m. 341/1).

BAM, başkanlık, başkanlar kurulu, daireler, BAM adalet komisyonu, CBS ve müdürlüklerden oluşacaktır (5235 SK m. 26).

Her BAM'de bir başkan bulunur. Başkanlık, başkan ve yazı işleri müdürlüğünden (5235 SK m. 27); başkanlar kurulu, BAM başkanı ile daire başkanlarından oluşur (5235 SK m. 28/1). Başkanın görevleri 5235 SK'nin 34'üncü, başkanlar kurulunun görevleri kanununun 35'inci maddelerinde sayılmıştır.

BAM, hukuk ve ceza dairelerinden oluşur. Dairelerde bir başkan ile yeteri kadar üye bulunur. Her daire, bir başkan ve iki üyenin katılımıyla toplanır. Görüşmeler gizli yapılır, kararlar çoğunlukla verilir (5235 SK m. 46).

Her BAM'de en az üç hukuk ve en az iki ceza dairesi kurulur. Gerekli hallerde dairelerin sayısı, Ad.B'nin önerisi üzerine HSYK tarafından artırılıp azaltılabilir (5235 SK m. 25). 5235 SK'nin 36'ncı maddesinde BAM hukuk dairelerinin, 37'nci maddesinde ceza dairelerinin, 38'inci maddesinde daire başkanlarının ve 39'uncu maddesinde üyelerin görevleri sayılmıştır.

Daire başkanlığına birinci sınıfa ayrılmış ve Yargıtay üyeliğine seçilme hakkını yitirmemiş, daire üyeliğine birinci sınıfa ayrılmış adli yargı yargıç ve savcılar arasında HSYK tarafından atama yapılır (5235 SK m. 43).

BAM'de bir adalet komisyonu bulunur. Komisyon, BAM başkanının başkanlığında, HSYK tarafından daire başkanları arasında belirlenen bir asıl üye ile BAM Cumhuriyet başsavcısından oluşur. HSYK ayrıca daire başkan veya üyeleri arasında bir yedek üye belirler. Başkanın yokluğunda en kıdemli daire başkanı, başsavcının yokluğunda başsavcı vekili ve asıl üyenin yokluğunda yedek üye komisyona katılır. Komisyon eksiksiz toplanır ve çoğunlukla karar verir (5235 SK m. 31).

BAM'de bir CBS bulunur. BAM CBS, Cumhuriyet başsavcısı ve yeteri kadar Cumhuriyet savcısından oluşur; en kıdemli Cumhuriyet savcısı, Cumhuriyet başsavcı

vekili olarak görev yapar (5235 SK m. 30). BAM Cumhuriyet başsavcısının görevleri 5235 SK'nin 40'inci, Cumhuriyet savcılarının görevleri 41'inci maddede sayılmıştır.

BAM, hukuk kurallarının maddi olaya uygulanmasındaki hatadan ayrı olarak maddi olayların tespit ve takdirindeki hataları da inceleyeceklerdir. Örneğin bir kez daha tanık dinleyebilecek, yeniden bilirkişi incelemesi yaptırabilecektir.

1.1.1.2.2. Yargıtay

Anayasanın 154'üncü maddesi ve 2797 sayılı Yargıtay Kanunu,⁸⁷ Yargıtay'ın kuruluş, görev ve yetkilerini düzenlemiştir. 2797 SK'nin 1'inci maddesine göre Yargıtay, *“Adliye mahkemelerince verilen ve kanunun başka bir adli yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme mercii olup Türkiye Cumhuriyeti (TC) Anayasası ile bu kanun ve diğer kanunların hükümlerine göre görev yapan bağımsız bir yüksek mahkemedir.”*⁸⁸

2797 SK'nin 13'üncü maddesine göre Yargıtay'ın görevleri şunlardır:

1. Adliye mahkemelerince verilen ve kanunun başka bir adli yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümleri ilk ve son merci olarak inceleyip karara bağlamak,
2. Yargıtay başkan ve üyeleri ile Yargıtay Cumhuriyet başsavcısı, Yargıtay Cumhuriyet başsavcı vekili ve özel kanunlarında belirtilen kişiler aleyhindeki görevden doğan tazminat davalarına, bunların kişisel suçlarına ait ceza davalarına ve kanunlarda gösterilen diğer davalara ilk ve son derece mahkemesi olarak bakmak,
3. Kanunlarla verilen diğer işleri görmek.

Yargıtay; Birinci Başkanlık, daireler, Yargıtay CBS, bürolar ve idari birimlerden oluşur (2797 SK m. 2). Yargıtay'ın karar organları; daireler, Hukuk Genel Kurulu (HGK), Ceza Genel Kurulu (CGK), Büyük Genel Kurul, Başkanlar Kurulu, Hukuk Daireleri Başkanları Kurulu, Ceza Daireleri Başkanları Kurulu, Birinci Başkanlık Kurulu, Yüksek Disiplin Kurulu ve Yönetim Kurulu'dur (2797 SK m. 3).

⁸⁷ 08.02.1983 tarih ve 17953 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

⁸⁸ 6 Mart 1868 tarihinde “Divan-ı Ahkâm-ı Adliye” adıyla kurulan Yargıtay, 18 Haziran 1879 tarihli Nizamı Mahkemeler Kuruluş Kanunu ile “Mahkeme-i Temyiz” adını almış, TBMM Hükümeti'nce Sivas'ta kurulan yüksek mahkemeye “Muvakkat Temyiz Heyeti” denilmiş, Sivas'taki bu mahkemenin kaldırılıp Eskişehir'e nakli ile “Temyiz Mahkemesi”, 20 Nisan 1340 (1924) tarih ve 491 sayılı Teşkilatı Esasiye Kanunu'nun adı 10 Ocak 1945 gün ve 4695 SK ile “Anayasa” olurken temyiz mahkemesinin adı da Yargıtay olmuştur. www.yargitay.gov.tr/index3.php?pgid=8 (28 Şubat 2013).

Yargıtay Birinci Başkanlığı, birinci başkan ve başkanvekilleriyle genel sekreterden oluşur (2797 SK m. 4).

Yargıtay birinci başkanı, birinci başkanvekilleri ve daire başkanları kendi üyeleri arasından Yargıtay Genel Kurulu'nca üye tamsayısının salt çoğunluğu ve gizli oyla dört yıl için seçilirler; süresi bitenler yeniden seçilebilirler (Anayasa m. 154/3 ve 2797 SK m. 31). Birinci başkanın görevleri 2797 SK'nin 21'inci maddesinde sayılmıştır.

Yargıtay HGK, hukuk dairelerinin başkan ve üyelerinden; CGK, ceza dairelerinin başkan ve üyelerinden oluşur (2797 SK m. 7). Yargıtay HGK ve CGK'nin görevleri 2797 SK'nin 15'inci maddesinde sayılmıştır.

Yargıtay Büyük Genel Kurulu; birinci başkan, birinci başkanvekilleri, daire başkanları, üyeler ile Yargıtay Cumhuriyet başsavcısı ve Yargıtay Cumhuriyet başsavcı vekilinden oluşur (2797 SK m. 8). Görevleri 2797 SK'nin 16'ıncı maddesinde düzenlenmiştir.

Yargıtay'da birinci başkanı ile birinci başkanvekillerinden ve daire başkanlarından oluşan Başkanlar Kurulu, birinci başkan ile hukuk dairelerinden seçilen birinci başkanvekili ve hukuk daireleri başkanlarından oluşan Hukuk Daireleri Başkanları Kurulu ve birinci başkan ile ceza dairelerinden seçilen birinci başkanvekili ve ceza daireleri başkanlarından oluşan Ceza Daireleri Başkanlar Kurulu bulunur (2797 SK m. 9). Başkanlar Kurulu'nun görevleri 2797 SK'nin 17'inci maddesinde sayılmıştır.

Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulu; Yargıtay birinci başkanının başkanlığında dördü daire başkanı, dördü Yargıtay üyesi olmak üzere sekiz asıl ve ikisi daire başkanı ve ikisi Yargıtay üyesi olmak üzere dört yedek üyeden oluşur (2797 SK m. 10). 2797 SK'nin 18'inci maddesi kurulun görevlerini saymıştır.

Yargıtay Yönetim Kurulu; Yargıtay birinci başkanı, Yargıtay Cumhuriyet başsavcısı, genel sekreter ile Başkanlar Kurulu tarafından iki yıl için seçilen bir asıl ve bir yedek daire başkanı, üç asıl ve iki yedek Yargıtay üyesinden oluşur (2797 SK m. 12). Görevleri 2797 SK'nin 20'nci maddesi ile belirlenmiştir.

Yargıtay'da 21 hukuk, 11 ceza dairesi ve her dairede bir daire başkanı ile yeteri kadar üye bulunacağına ilişkin 2797 SK'nin 5'inci maddesi, 6610 SK'nin 7'inci maddesi ile "Yargıtay'da 23 hukuk, 15 ceza dairesi ve her dairede bir daire başkanı ile yeteri kadar üye bulunur" şeklinde değiştirilmiştir.

2797 SK'nin, 6110 SK'nin 9'uncu maddesi ile değişik 40'ıncı maddesine göre daireler heyet hâlinde çalışır. Heyet bir başkan ve dört üyenin katılımıyla toplanır. Üye sayısının yeterli olması halinde birden fazla heyet oluşturulabilir. Bu durumda, oluşturulan diğer heyetlere, heyette yer alan en kıdemli üye başkanlık eder. Heyetler işi müzakere eder ve salt çoğunlukla karar verirler. Müzakereler gizli cereyan eder. Dairelerin görevleri 2797 SK'nin 14'üncü, daire başkanlarının görevleri kanununun 24'üncü ve üyelerin görevleri kanununun 25'inci maddelerinde sayılmıştır.

Yargıtay üyeleri, birinci sınıfa ayrıldıktan sonra en az üç yıl süre ile başarılı görev yapmış ve birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş adli yargı yargıç ve savcıları ile bu meslekten sayılanlar arasından HSYK tarafından üye tamsayısının salt çoğunluğu ile ve gizli oyla seçilir (Anayasa m. 154/2 ve 2797 SK m. 29).

Yargıtay CBS; Cumhuriyet başsavcısı, Cumhuriyet başsavcı vekili, Cumhuriyet başsavcı başyardımcısı ile Cumhuriyet başsavcı yardımcılarında oluşur (2797 SK m. 6). Yargıtay Cumhuriyet başsavcısı ve Cumhuriyet başsavcı vekili, Yargıtay Genel Kurulu'nun kendi üyeleri arasından gizli oyla belirleyeceği beşer aday arasından Cumhurbaşkanlığı tarafından dört yıl için seçilirler. Süresi bitenler yeniden seçilebilirler (Anayasa m. 154/4 ve 2797 SK m. 32).

Yargıtay CBS'yi Yargıtay Cumhuriyet başsavcısı temsil eder. Bu makam AYM'de savcılık görevini yapar. Bizzat veya Cumhuriyet başsavcı vekili, Cumhuriyet savcıları marifetiyle siyasi partilerin tüzük ve programlarının, kurucularının hukuki durumlarının Anayasa'ya ve kanun hükümlerine uygunluğunu, kuruluşlarını takiben ve öncelikle denetlemekle görevlidir. Ayrıca siyasi partilerin faaliyetlerini takip etmek, gerektiğinde siyasi parti, siyasi parti üyesi veya kuruluşu hakkında mahallinde denetleme, inceleme ve soruşturma yapmak, yaptırmak ve siyasi partilerin kapatılması için dava açmakla görevli kılınmıştır.⁸⁹ Yargıtay Cumhuriyet başsavcısının ve başsavcı vekilinin görevleri 2797 SK'nin 27'nci maddesinde, Yargıtay Cumhuriyet başsavcı başyardımcısı ile yardımcılarının görevleri 28'inci maddede düzenlenmiştir.

Yargıtay'da yeteri kadar tetkik yargıç bulunur. Görevleri 2797 SK'nin 26'ncı maddesinde sayılmıştır. Tetkik yargıçları adli yargı yargıç ve savcıları arasından Birinci

⁸⁹ TC Yargıtay Başkanlığı, **Yargıtay 2010–2014 Stratejik Planı**, Ankara, 2010, s.32. <http://www.yargitay.gov.tr/dmdocuments/sp.pdf> (20 Eylül 2010).

Başkanlık Kurulu'nun görüşü alınarak HSYK tarafından atanır (2797 SK m. 36/1).⁹⁰ Yargıtay tetkik yargıçlarının çalışacakları daireleri, kurulları ve görecekleri işleri belirlemek ve gerektiğinde yerlerini değiştirmek görevi Birinci Başkanlık Kurulu'na aittir (2797 SK m. 18/3).

1.1.2. İdari Yargı

Kamu kurumlarının yapmış olduğu düzenleme, iş ve işlemlere karşı açılan davalara bakmak idari yargının görevidir. İdari yargı, idari makamların idare hukuku alanındaki faaliyetlerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümlendiği yargı koludur.⁹¹

İdari yargıda, devletin merkez ve taşra teşkilatına mensup organlar ile mahalli idareler ve kamu kurumlarının idari eylem ve işlemlerinden doğan hukuki uyuşmazlıklar karara bağlanır.⁹²

Fransa örneği izlenerek ve oradaki gibi idari yapı içerisinde evrilerek ortaya çıkan idari yargı,⁹³ idare ve vergi mahkemeleri ile bölge idare mahkemeleri (BİM) ve Danıştay'dan oluşmaktadır.

1.1.2.1. İlk Derece Mahkemeleri

İdari yargı kolunun ilk derece mahkemeleri, idare ve vergi mahkemeleridir. Bu mahkemeler, 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemeleri Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun⁹⁴ ile kurulmuşlardır.

İdare ve vergi mahkemeleri, İçişleri Bakanlığı'nın ve Maliye Bakanlığı'nın (MB) görüşü alınarak bölgelerin coğrafi durumları ve iş hacmi göz önünde tutularak Ad.B tarafından kurulur ve yargı çevreleri tespit olunur (2576 SK m. 2).

1.1.2.1.1. İdare Mahkemeleri

İdare mahkemelerinde bir başkan ve yeteri kadar üye bulunur.

⁹⁰ Maddedeki "meslekte en az beş yılını fiilen doldurmuş olmak" koşulu, 650 sayılı Adalet Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname'nin (26.08.2011 tarih ve 28037 sayılı RG'de yayımlanmıştır) 14'üncü maddesi ile 2797 SK'ye eklenen Geçici 11'inci madde hükmünce on yıl içinde yapılacak atamalarda aranmayacaktır.

⁹¹ Metin Günday, **İdare Hukuku**, 8. Basım, Ankara: İmaj Yayınevi, 2003, s.6.

⁹² Kemal Gözler, **Genel Hukuk Bilgisi**, Onuncu Baskıdan Tıpkı Ek Baskı, Bursa: Ekin Kitabevi, Ekim 2010, s.55.

⁹³ Ali Akyıldız, "Danıştay ve Hukuk Devleti", Çoban, A. Rıza, Bilal Canatan ve Adnan Küçük (Ed.), **Hukuk Devleti, Hukuki Bir İlke, Siyasi Bir İdeal** içinde (457-550), Ankara: Adres Yayınları, 2. Basım, Mayıs 2008, s.461.

⁹⁴ 20.01.1982 tarih ve 17580 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

Mahkeme, bir başkan ve iki üyeden oluşur (2576 SK m. 4). İdare mahkemesi, idari yargı kolunun genel görevli ilk derece mahkemesidir.⁹⁵

Kanunlarla başka yargı yerlerinin görev alanına bırakılmayan iptal ve tam yargı davaları idare mahkemesinde görülür. Yani bir idari dava, vergi mahkemesinin ve ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'ın görevine girmiyorsa, idare mahkemesinde bakılır.⁹⁶

İdare mahkemesi, kural olarak kurul halinde (bir başkan ve iki üye) toplanır ve oy çokluğu ile karar alır. Ancak 2013 yılı itibariyle 26.950,00 TL'yi aşmayan tam yargı davaları ile aynı miktarı aşmayan ve konusu belli bir parayı içeren idari işlemlere karşı açılan iptal davalarını tek yargıç karara bağlar (2576 SK m. 7/1).⁹⁷

1.1.2.1.2. Vergi Mahkemeleri

Vergi mahkemesinde (VM) bir başkan ve yeteri kadar üye bulunur. Mahkeme, bir başkan ve iki üyeden oluşur (2576 SK m.4). VM'nin görevleri 2576 SK'nin 6'ncı maddesinde sayılmıştır.

VM'de, bir başkan ve yeteri kadar üyeden oluşur. Mahkeme tek yargıçlı ve kurul halinde (bir başkan ve iki üye) olmak üzere iki değişik şekilde çalışır. 2013 yılı itibariyle toplam değeri 26.950,00 TL'yi aşmayan vergi uyuşmazlıklarını tek yargıç karar bağlar (2576 SK m. 7/2).⁹⁸

VM'nin kurul olarak verdiği kararlara karşı Danıştay'a temyiz, tek yargıçla verdiği kararlara karşı BİM'ye itiraz yoluyla başvurma olanağı vardır.⁹⁹

1.1.2.2. Üst Derece Mahkemeleri

İdare ve vergi mahkemelerinin kararlarına karşı yapılacak başvuruların incelenmesi için iki merci öngörülmüştür. Eğer kararlar tek yargıç tarafından verilmişse veya İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun (İYUK) 45'inci maddesinin ilk fıkrasında sayılan uyuşmazlıklara ilişkin ise karara karşı yapılan başvuru (itiraz yolu) BİM'de incelenir.

⁹⁵ Yıldızhan Yayla, **İdare Hukuku**, 2. Basım, İstanbul: Beta Yayınevi, 2010, s.434.

⁹⁶ Kemal Gözler, **İdare Hukukuna Giriş**, Güncelleştirilmiş 6. Basım, Bursa: Ekin Kitabevi, Şubat 2007, s.306.

⁹⁷ Gözler, *İdare Hukukuna Giriş*, s.306.

⁹⁸ Gözler, *İdare Hukukuna Giriş*, s.306, Yayla, s.435.

⁹⁹ A. Şeref Gözübüyük, **Yönetim Hukuku**, 7. Basım, Ankara: Turhan Kitabevi, 1996, s.335-336.

İdare ve vergi mahkemelerinin kurul halinde verdiği kararlara karşı yapılan başvuru (temyiz yolu) Danıştay'da incelenir.¹⁰⁰

1.1.2.2.1. Bölge İdare Mahkemeleri

BİM, 2576 SK'nin 2'nci maddesinde düzenlenmiştir. Maddeye göre, BİM, İçişleri Bakanlığı ve MB'nin görüşü alınarak bölgelerin coğrafi durumları ve iş hacmi göz önünde tutularak Ad.B tarafından kurulur ve yargı çevreleri tespit olunur.¹⁰¹

BİM başkan ve üyeliklerine HSYK tarafından atama yapılır. Bu mahkemeler gerektiğinde birden çok kurul halinde çalışabilirler. Bu kurulların oluşumu, aralarındaki iş bölümü ile kurullara kimin başkanlık edeceği HSYK tarafından belirlenir (2576 SK m. 3/1). Ankara, İstanbul ve İzmir BİM başkanlıklarına Danıştay üyelerinden istekte bulunanlar HSYK tarafından atanabilirler (2576 SK m. 3/son).

2576 SK'nin 8'inci maddesine BİM'nin görevleri şunlardır:

- 1) Yargı çevrelerindeki idare ve vergi mahkemelerinin tek yargıyla verdiği kararlara ve İYUK'nin 45/1'inci maddesinde sayılan kararlara karşı yapılan itiraz başvurularını incelemek ve bunları kesin hükme bağlamak,
- 2) Yargı çevrelerindeki idare ve vergi mahkemeleri arasında çıkan görev ve yetki uyuşmazlıklarını kesin karara bağlamak,
- 3) Kanunlarla verilmiş diğer görevleri yerine getirmek. Örneğin; İYUK'nin 27/6'ncı maddesi uyarınca idare ve vergi mahkemelerinin tek yargıyla verdikleri yürütmeyi durdurma kararlarına karşı yapılan itirazları inceleyip karara bağlamak görev ve yetkisi BİM'ye aittir.¹⁰²

1.1.2.2.2. Danıştay

Fransa'da, yargı gücünün idareye karışmasının önlenmesi temel kaygısıyla kurulan fakat ülkemizdeki kuruluşunda, idarenin adliyeye karışmasını önleme çabasının öne çıktığı Danıştay, Anayasa'nın 155'inci maddesinde ve ayrıntılı olarak 2575 sayılı Danıştay Kanunu'nda¹⁰³ düzenlenmiştir.

¹⁰⁰ Gözler, *İdare Hukukuna Giriş*, s.306-307.

¹⁰¹ Halil Kalabalık, **Temel Hukuk Bilgisi**, 3. Basım, İstanbul: Değişim Yayınları, 2003, s.357, Yayla, s.435.

¹⁰² Gözler, *İdare Hukukuna Giriş*, s.307, Yayla, s.431 vd.

¹⁰³ 20.01.1982 tarih ve 17580 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

2575 SK'nin 1'nci maddesine göre Danıştay,¹⁰⁴ TC Anayasası ile görevlendirilmiş yüksek idare mahkemesi, danışma ve inceleme merciidir.¹⁰⁵

Danıştay üyelerinin dörtte üçü birinci sınıf idari yargı yargıç ve savcılarını ile bu meslekten sayılar arasından HSYK, dörtte biri, nitelikleri 2575 SK'nin 8'inci maddesinde belirtilen idari yargı yargıç ve savcılığı, bakanlık, müsteşarlık, müsteşar yardımcılığı, elçilik, valilik, generallik, amirallik, Devlet Başkanlığı Genel Sekreterliği, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Genel Sekreterliği,¹⁰⁶ genel ve katma bütçeli dairelerde veya kamu kuruluşlarında genel müdürlük veya en az bu derecedeki tetkik ve teftiş kurul başkanlıkları, düzenleyici ve denetleyici kurumların başkanlıkları, yükseköğrenim kurumlarında hukuk, iktisat, maliye, kamu yönetimi profesörlüğü, bakanlıkların başhukuk müşavirliği veya birinci hukuk müşavirliği veya MB'de bu derecelerdeki hukuk müşavirliği, müşavir avukatlığı veya muhakemat müdürlüğü, kamu kurum ve kuruluşlarının başhukuk müşavirliği, birinci hukuk müşavirliği, hukuk hizmetleri başkanlığı ve hukuk işleri müdürlüğü¹⁰⁷ görevlerinde bulunanlar arasından Cumhurbaşkanı tarafından seçilir (Anayasa m. 155, 2575 SK m. 8).

Danıştay'ın idari ve yargısal görevleri vardır. Bu görevler birbirinden kesin bir şekilde ayrılmış ve her iki görevi yürütecek daireler birbirinden bağımsız olarak kurulmuşlardır.¹⁰⁸ Danıştay'ın idari görevleri Anayasa'nın 155 ve 2575 SK'nin 23'üncü maddelerinde sayılmıştır. Buna göre Danıştay:

- a) İdare ve vergi mahkemeleri tarafından verilen kararlar ve ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülen davalarla ilgili kararlara karşı temyiz istemlerini incelemek ve karara bağlamak,
- b) Bu kanunun 25'inci maddesinde yazılı idari davaları ilk ve son derece mahkemesi olarak karara bağlamak,

¹⁰⁴ Sıdık S. Onar, **İdare Hukukunun Umumi Esasları II**, İstanbul: İsmail Akgün Matbaası, 1966, s.700.

¹⁰⁵ Padişah Abdülaziz'in 10 Mayıs 1868 günlü nutkuyla fiilen çalışmaya başlayan Şurayı Devlet'in "*Kavanin ve nizamât layihalarını tetkik ve tanzim, mesalihi mülkiyeti tetkik, hükümet ile eşhas beyninde mütehaddis deaviyi rü'yet ve memurini devletin tahkik ahvaliyle, muhakemelerini icra*" görevlerini yerine getirmek üzere kurulmuştur. "*Hükümet ile eşhas beyninde mütehaddis davaları*" görmek ve çözümlenmek görevi, 1876 Kanuni Esasisi ile genel mahkemelere bırakıldığından İmparatorluk Danıştay'ının yargısal görevi çok sınırlı kalmıştır. İmparatorluk döneminde 54 yıl görev yapan Danıştay'ın faaliyeti, 4 Kasım 1922 tarihinde İstanbul'daki bütün merkez kuruluşlarının TBMM Hükümeti'nin idaresine geçtiği sırada sona ermiş, Cumhuriyet devrinde 669 SK ile yeniden kurulan Danıştay, 6 Temmuz 1927 tarihinde çalışmaya başlamıştır. <http://www.danistay.gov.tr/> (28 Şubat 2013).

¹⁰⁶ 6352 SK'nin 45'inci maddesi ile eklenmiştir.

¹⁰⁷ 6352 SK'nin 45'inci maddesi ile eklenmiştir.

¹⁰⁸ Ender Ethem Atay, **İdare Hukuku**, 1. Basım, Ankara: Turhan Kitabevi, 2006, s.186.

- c) Başbakanlık veya Bakanlar Kurulu'nca (BK) gönderilen kanun tasarı ve teklifleri hakkında görüşünü bildirmek,
- d) Tüzük tasarılarını incelemek, kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri hakkında düşüncesini bildirmek,
- e) Cumhurbaşkanlığı ve Başbakanlık tarafından gönderilen işler hakkında görüşünü bildirmek ve bu kanunla ve diğer kanunlarla verilen görevleri yapmakla görevlidir.

Danıştay'ın karar organları şunlardır: a) Daireler, b) Danıştay Genel Kurulu (DGK), c) İdari İşler Kurulu, d) İdari Dava Daireleri Kurulu (İDDK), e) Vergi Dava Daireleri Kurulu (VDDK), f) İçtihatları Birleştirme Kurulu, g) Başkanlar Kurulu,¹⁰⁹ h) Başkanlık Kurulu,¹¹⁰ ı) Yüksek Disiplin Kurulu, i) Disiplin Kurulu.

Danıştay başkanı, başsavcısı, başkanvekilleri ve daire başkanları kendi üyeleri arasından DGK tarafından üye tam sayısının salt çoğunluğu ile seçilirler (2575 SK m. 10/1). Danıştay başkanı, başsavcısı, başkanvekilleri ve daire başkanlarının görev süreleri dört yıldır. Süresi bitenler yeniden seçilebilirler (2575 SK m. 10/4). Başkanın görevleri 2575 SK'nin 55'inci, başkanvekillerinin görevleri kanunun 56'ıncı, daire başkanlarının görevleri kanunun 57'inci, üyelerin görevleri kanunun 58'inci, başsavcının görevleri de kanunun 60'ıncı maddelerinde düzenlenmiştir.

DGK, Danıştay başkanı, başsavcı, başkanvekilleri, daire başkanları ve üyeler ile genel sekreterden oluşur. DGK'nin görevleri 2575 SK'nin 45'inci maddesinde düzenlenmiştir.

İçtihatları Birleştirme Kurulu, Danıştay başkanı, başsavcısı, başkanvekilleri, dava daireleri başkanları ve üyelerinden kurulur (2575 SK m. 18). Kurul'un görevleri 2575 SK'nin 39'uncu maddesinde belirtilmiştir.

2575 SK'nin 19'uncu maddesini değiştiren 650 sayılı KHK'nin 10/a maddesine göre Başkanlar Kurulu, Danıştay Başkanı'nın başkanlığında başsavcı, başkanvekilleri ve daire başkanlarından oluşur. Kurulun görevleri 2575 SK'nin 52'inci maddesinde sayılmıştır.

650 sayılı KHK'nin 7'inci maddesi ile tesis edilen Başkanlık Kurulu, Danıştay Başkanı'nın başkanlığında, üçü daire başkanı, üçü Danıştay üyesi olmak üzere altı asıl ve ikisi daire başkanı, ikisi Danıştay üyesi olmak üzere dört yedek üyeden oluşur (2575

¹⁰⁹ 26.08.2011 tarih ve 28037 sayılı RG'de yayımlanan 650 sayılı KHK'nin 4'üncü maddesi ile maddeye eklenmiştir.

¹¹⁰ 26.08.2011 tarih ve 28037 sayılı RG'de yayımlanan 650 sayılı KHK'nin 4'üncü maddesi ile maddeye eklenmiştir.

SK m. 19/A). Başkanlık Kurulu'na seçilecek asıl ve yedek üyeler DGK tarafından seçilir. Başkanlık Kurulu üyeliğine aynı daireden birden fazla kimse seçilemez (2575 SK m. 19/B-1). Başkanlık Kurulu'na seçilecek asıl ve yedek üyeler DGK tarafından seçilir. Başkanlık Kurulu üyeliğine aynı daireden birden fazla kimse seçilemez (2575 SK m. 19/B-5). Kurul'un görevleri 2575 SK'nin 52/A maddesinde sayılmıştır.¹¹¹

2575 SK'nin "Danıştay'da on ikisi dava, biri de idari olmak üzere toplam on üç daire vardır" biçimindeki 13/1'inci maddesi, 6610 SK'nin 1'inci maddesi ile "Danıştay; on dördü dava, biri idari daire olmak üzere on beş daireden oluşur" şeklinde değiştirilmiştir.

Birinci daire idari dairedir. Bu dairenin görevleri 2575 SK'nin 43'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Diğerleri dava daireleridir. Üç, dört, yedi ve dokuz numaralı daireler vergi davalarına, diğerleri idari davalara bakar. Vergi davalarına bakan dairelere vergi dava daireleri, idari davalara bakan dairelere idari dava daireleri denir.

Her dairede bir başkan ile yeteri kadar üye bulunur. Heyetler bir başkan ve dört üyenin katılmasıyla toplanır, salt çoğunluk ile karar verir. Üye sayısının yeterli olması halinde birden fazla heyet oluşturulabilir. Bu durumda, oluşturulan diğer heyetlere, heyette yer alan en kıdemli üye başkanlık eder. Müzakereler gizli yapılır (2575 SK m. 13/2). Dairelerin görevleri 2575 SK'nin 26 ila 34'üncü maddelerinde sayılmıştır.

Başkanlar Kurulu, iş yükü bakımından zorunluluk doğması durumunda, vergi dava dairelerinin birini idari dava dairesi olarak, idari dava dairelerinin birini vergi dava dairesi olarak görevlendirebilir (2575 SK m. 26).

Danıştay'da, biri İDDK, diğeri VDDK olmak üzere iki kurul oluşturulmuştur (2575 SK m.17). İDDK, idari dava dairelerinin başkanları ile üyelerinden, VDDK, vergi dava dairelerinin başkanları ile üyelerinden oluşur (2575 SK m. 17).

İDDK ve VDDK'nin üç ana görevi vardır:

1) İdare ve vergi mahkemeleri tarafından verilen direnme kararlarını incelemek (2575 SK m. 38/1-2),

---

¹¹¹ 650 sayılı KHK'nin 4'üncü maddesi ile 2575 SK'nin 19'uncu maddesinin 1'inci fıkrasına eklenen "Başkanlar Kurulu" ve "Başkanlık Kurulu" ibareleri, AYM'nin, 01.01.2013 tarih ve 28515 sayılı RG'de yayımlanan 18.07.2012 tarih, 2011/113 esas ve 2012/108 karar sayılı kararı ile (iptal hükmü kararın RG'de yayımlanmasından başlayarak altı ay sonra yürürlüğe girmek üzere) iptal edilmiştir.

2) Danıştay idari dava daireleri ile vergi dava dairelerince, ilk derece mahkemesi olarak verilen kararları temyizen incelemek (2575 SK m. 38/1-2),

3) Danıştay dava dairelerinin, ilk derece mahkemesi olarak aldığı yürütmeyi durdurma kararlarına karşı yapılan itirazları kesin olarak karara bağlamaktır (İYUK m. 27/6).¹¹²

6352 SK'nin Geçici 24'üncü maddesine göre anılan kanunun yayımı tarihinden itibaren üç yıl süreyle İDDK'nin oluşumu ve çalışma usulü hakkında aşağıdaki hükümler uygulanır:

a) İDDK, her idari dava dairesinden en az bir üye olmak kaydıyla Başkanlık Kurulu tarafından görevlendirilen yirmi üyeden oluşur. Kurula, Danıştay Başkanı veya vekillerinden biri, bunların bulunmaması halinde Kurul'un en kıdemli üyesi başkanlık eder.

b) Bu üyeler İDDK'de sürekli görev yaparlar. Ancak iş durumu göz önüne alınarak üyelerin daire çalışmalarına katılmalarına genel kurul tarafından karar verilebilir.

c) Toplantı ve görüşme yeter sayısı on beştir. Kararlar, toplantıya katılanların oy çokluğu ile alınır.

İçtihatları Birleştirme Kurulu, dava dairelerinin veya İDDK ve VDDK'nin kendi kararları veya ayrı ayrı verdikleri kararlar arasında aykırılık veya uyuşmazlık olduğu veyahut birleştirilmiş içtihatların değiştirilmesi gerekli görüldüğü takdirde, Danıştay Başkanı'nın havalesi üzerine, Başsavcı'nın düşüncesi alındıktan sonra işi inceler ve lüzumlu görürse, içtihadın birleştirilmesi veya değiştirilmesi hakkında karar verir.

Danıştay tetkik yargıçları ile savcılarını, beş yıl meslekte hizmet etmiş ve olumlu sicil almış idari yargı yargıçları arasından HSYK tarafından atanırlar (2575 SK m. 11). Tetkik yargıçlarının görevleri 2575 SK'nin 62'inci, savcılarının görevleri de kanunun 61'inci maddelerinde sayılmıştır.

1.1.3. Askeri Yargı

Genel olarak askeri yargı, esasen milli savunma hizmetinin icrası sırasında hiyerarşik bir yapılanmanın zorunlu olduğu ordu içerisinde, askeri hiyerarşiyi korumaya ve askeri disiplini sağlamaya yönelik olarak konulmuş kuralların ihlalini kovuşturur. Ordunun, ülke savunmasını ve bununla ilişkili askeri hizmetleri yürütebilmesi, kendi içinde

---

¹¹² Gözübüyük, s.332.

disiplinin sağlanmasına bağlıdır. Askeri yargı, disiplinin bozulması ihtimaline dayanan ve bozulan disiplini adli bir şekilde ve kısa süre içinde tesis etmeyi amaçlayan bir mekanizmadır. Bu amaçla, askeri birlikleri izler ve askerlerin ordu disiplinini bozan eylemlerini yargılayıp cezalandırır.¹¹³

Askeri yargının teşkilatlanması, askeri ceza yargısı ve askeri idari yargı olmak üzere iki başlık altında toplanır.

1.1.3.1. Askeri Ceza Yargısı

Askeri mahkemelerin görevi Anayasa'nın 145'inci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre askeri mahkemeler ve disiplin mahkemeleri, asker kişiler tarafından işlenen askeri suçlar ile bunların asker kişiler aleyhine veya askerlik hizmet ve görevleriyle ilgili olarak işledikleri suçlara ait davalara bakmakla görevlidir. Devletin güvenliğine, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlara ait davalar her halde adliye mahkemelerinde görülür.¹¹⁴ Askeri yargı da adli yargı gibi iki derecedir.

1.1.3.1.1. İlk Derece Mahkemeleri

Askeri ceza yargısının ilk derece mahkemeleri “Disiplin Mahkemeleri” ve “Askerî Mahkemeler” olmak üzere ikiye ayrılır.

1.1.3.1.1.1 Disiplin Mahkemeleri

Anayasa'nın 145/1'inci maddesinde düzenlenen disiplin mahkemeleri (DM) 16.06.1964 tarih, 477 sayılı Disiplin Mahkemeleri Kuruluşu, Yargılama Usulü ve Disiplin Suç ve Cezaları Hakkında Kanun¹¹⁵ ile kurulmuştur. Kanunun 2'nci maddesine göre DM, biri başkan ikisi üye olmak üzere üç subaydan kurulur. Dolayısıyla DM'nin üyeleri yargıç değildir. DM'de görev yapan subaylar aynı zamanda normal kıta görevlerini de sürdürürler. Bu kişiler birlik komutanı tarafından seçilir. Birlik komutanı aynı zamanda iddianame düzenleyerek bu mahkemeye dava açmaktadır. Bu mahkemede savcılık görevi, “Disiplin Subayı” olarak adlandırılan ve birlik komutanı tarafından atanan bir subay tarafından yerine getirilmektedir. 4895 sayılı Disiplin Mahkemeleri Kuruluşu, Yargılama Usulü ve Disiplin Suç ve Cezaları Hakkında Kanunun Bazı Maddelerinde

¹¹³ Fazıl Hüsnü Erden ve Vahap Coşkun, “Askeri Yargı ve Askeri Vesayet”, **SETA Analiz**, Sayı.9, (Temmuz 2009), s.4. <http://www.setav.org/ups/dosya/6750.pdf> (09 Temmuz 2011).

¹¹⁴ Gözler, *Genel Hukuk Bilgisi*, s.58-59.

¹¹⁵ 26.06.1964 tarih ve 11738 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun¹¹⁶ ile disiplin subayının, “Yardımcılığı kaldırılan askeri yargıç sınıfına mensup subaylar arasından” atanması öngörülmüştür. Ancak bu sınıftan atama yapılmamış ise normal subaylar bu görevi yapabilir.¹¹⁷

DM'nin görev alanına giren suçlar, 477 SK'nin 47 ila 67'nci maddelerinde sayılmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır: Kısa süreli (6 güne kadar) kaçma, kısa süreli (6 güne kadar) izin süresini geçirme, asta sövmek, hakaret etmek, nöbet talimatına aykırı hareket etmek, sarhoşluk vb. DM'ler, üç günden iki aya kadar oda ve göz hapsi cezası verebilmektedir. Verilen cezalar disiplin cezaevlerinde çektirilir. İtiraz halinde DM kararları bir üst DM tarafından incelenir.¹¹⁸

1.1.3.1.1.2. Askeri Mahkemeler

Askeri mahkemeler Anayasa'nın 145'inci maddesinde düzenlenmiş ve 353 sayılı Askeri Mahkemelerin Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu¹¹⁹ ile yetkili ve görevli oldukları alanda, ceza hukuku anlamında suç olarak kabul edilen eylemlere yönelik yargılama yapmak üzere kurulmuş mahkemelerdir.¹²⁰

5982 sayılı TC Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun¹²¹ ile 2709 sayılı TC (1982) Anayasası'nın¹²² askeri mahkemelerin görev alanını düzenleyen 145'inci maddesi değiştirilmiştir. Değişikliğe göre bu mahkemeler; asker kişiler tarafından işlenen askeri suçlar ile bunların asker kişiler aleyhine veya askerlik hizmet ve görevleriyle ilgili olarak işledikleri suçlara ait davalara bakmakla görevlidir. Devlet'in güvenliğine, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlara ait davalar her halde adliye mahkemelerinde görülür (Anayasa m. 145/1). Savaş hali haricinde, asker olmayan kişiler askeri mahkemelerde yargılanamaz (Anayasa m. 145/1).

Anayasa'nın 145'inci maddesinde yapılan değişikliklerle, askeri mahkemelerin görev alanı bir ölçüde daraltılmış ve darbeye teşebbüs suçları sivil yargı alanına alınarak

¹¹⁶ 18.06.2003 tarih ve 25142 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

¹¹⁷ Kemal Gözler, **Anayasa Hukukuna Giriş**, 10. Basım, Bursa: Ekin Kitabevi, 2007, s.337.

¹¹⁸ Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş*, s.338.

¹¹⁹ 26.10.1963 tarih ve 11541 (1. Mükerrer) sayılı RG'de yayımlanmıştır.

¹²⁰ Aksel, *Türk Yargı Teşkilatı*, s.194.

¹²¹ Halkoylamasına sunulmak üzere 13 Mayıs 2010 tarih ve 27580 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

¹²² 09.11.1982 tarih ve 17863 mükerrer sayılı RG'de yayımlanmıştır.

sivillere kesin bir anayasal güvence getirilmiştir. Öte yandan, askeri yargıçlar, subay statüsünün getirdiği güvencesizliklerin dışına çıkarılmışlardır.¹²³

5982 SK'nin 15, 20 ve 21'inci maddelerinde aynı şekilde yer alan ve Anayasa'nın 145'inci, 156'ncı ve 157'inci maddelerinin son fıkralarını değiştiren oldukça önemli bir düzenlemeye göre askeri yargı organlarının kuruluşu, işleyişi, askeri yargıçların özlük işleri, askeri savcılık görevlerini yapan askeri yargıçların görevli buldukları komutanlıkla ilişkileri, mahkemelerin bağımsızlığı ve yargıçlık güvencesi esaslarına göre kanunla düzenlenir. Böylece, mevcut düzenlemede yer alan "Askerlik hizmetlerinin gerekleri" ölçütü kaldırılmıştır.¹²⁴

Askeri mahkemelerin, kolordu, ordu ve kuvvet komutanlıkları ile Genelkurmay Başkanlığı (GKB) nezdinde Milli Savunma Bakanlığı (MSB) tarafından kurulması öngörülmüştür. Ayrıca kuvvet komutanlıklarının teklifi veya GKB'nin doğrudan doğruya göstereceği lüzum üzerine, diğer kıta komutanlıkları veya askeri kurum amirlikleri nezdinde de askeri mahkeme kurulabilir ve aynı yolla kaldırılabilir (353 SK m. 7).

Askeri mahkemelerde askeri yargıçlar görev yaparlar ve kurul halinde çalışırlar. Heyetteki en kıdemli yargıç mahkeme başkanlığı görevini yerine getirir (353 SK m. 2).

Askeri mahkemelerin yetki alanı, nezdinde kuruldukları komutanlık esas alınarak belirlenmiştir. Buna göre askeri mahkemelerin yetkisi, nezdinde kuruldukları kıta komutanı veya askeri kurum amirinin kadro ve kuruluş itibarıyla emri altında bulunan kişiler ile adli bakımdan kendisine bağlanmış birlik veya askeri kurum mensupları için geçerlidir (353 SK m. 21). Yetki alanının belirlenmesinde istisnalar dışında¹²⁵ coğrafi bölge değil hiyerarşik bağlılık esas alınmıştır.¹²⁶

Askeri mahkemelerde yargılama, temelde 353 SK'ye göre yapılmaktadır. Ancak bu kanunda yer almayan konularda CMK uygulanır (353 SK ek m. 1).¹²⁷

---

¹²³ Ümit Kardeş, "Neden Yetmez, Neden Evet 2", *Zaman*, 25 Temmuz 2010, <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1008428> (29 Temmuz 2010).

¹²⁴ Yılmaz Ensaroğlu, "İnsan Hakları ve Demokratikleşme Bağlamında Yeni Anayasa Paketi", *SETA Analiz*, Sayı.27 (Eylül 2010), s.43. <http://www.setav.org/ups/dosya/45997.pdf> (09 Temmuz 2011).

¹²⁵ Bkz. 353 SK m. 21, 22, 23, 25.

¹²⁶ Aksel, *Türk Yargı Teşkilatı*, s.195.

¹²⁷ Aksel, *Türk Yargı Teşkilatı*, s.197.

Askeri mahkemelerde görülecek olan davalarla ilgili soruşturma yapmak ve davaları kovuşturma aşamasında takip etmek üzere mahkemenin nezdinde kurulduğu komutanlık bünyesinde askeri savcılık kurulur (353 SK m. 6).

Askeri savcılıklarda, askeri yargıç sınıfından savcı ve savcı yardımcıları, nezdinde kuruldukları komutanlığın başındaki komutanın ve MSB'nin gözetiminde görev yaparlar (353 SK m. 8 ve 35).¹²⁸

1.1.3.1.2. Üst Derece Mahkemesi: Askeri Yargıtay

Askeri ceza yargısı kolunun üst derece (denetim) mahkemesi Askeri Yargıtay'dır (AY). AY, askeri mahkemelerden verilen karar ve hükümlerin son inceleme merciidir. Ayrıca, asker kişilerin kanunla gösterilen belli davalarına ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar (Anayasa m. 156/1).

AY üyeleri birinci sınıf askeri yargıçlar arasından AY Genel Kurulu'nun üye tamsayısının salt çoğunluğu ve gizli oyla her boş yer için göstereceği üçer aday içinden Cumhurbaşkanı tarafından seçilir (Anayasa m. 156/2).

AY'nin kuruluşu ve çalışma usulleri 1600 sayılı Askeri Yargıtay Kanunu¹²⁹ ve Askeri Yargıtay İçtüzüğü¹³⁰ ile düzenlenmiştir.

Kanun'un 16'ncı maddesine göre AY'nin görevleri şunlardır:

1. Askeri mahkemelerden verilen ve kesin olmayan hüküm ve kararları son yargı yeri olarak inceleyip karara bağlamak,
2. Askeri yargıda kanun hükümlerinin ve hukuk kurallarının uygulanmasında birliği sağlamak, gerektiğinde kurulları arasında beliren içtihat uyuşmazlıklarını birleştirmek,
3. AY başkanının, başsavcısının, ikinci başkanının, daire başkanlarının ve üyelerinin askeri yargıya tabi şahsi suçlarına ilişkin ceza davalarına ve kamu davası ile birlikte bu suçlardan doğan istirdat ve tazminat davalarına ilk ve son yargı yeri olarak bakmak.

AY; başkanlık, başsavcılık ve beş daire ile kanunda gösterilen kurullar ve hizmet ünitelerinden teşekkül eder (1600 SK m. 2). AY'de bir başkan ile kanunda belli edilen

¹²⁸ Aksel, *Türk Yargı Teşkilatı*, s.201.

¹²⁹ 08.07.1972 tarih ve 14239 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

¹³⁰ 29.07.1990 tarih ve 20589 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

ve ayrıca başkan tarafından verilen görevleri yapmak ve yokluğunda vekâlet etmek üzere bir ikinci başkan bulunur (1600 SK m. 3).

AY'de beş daire, bir Daireler Kurulu, bir Genel Kurul ve bir de Başkanlar Kurulu vardır. Her dairede bir başkan ve yedi üye bulunur. Her daire bir başkan ve dört üyenin toplanmasıyla karar verir (1600 SK m.5). Dairelerin görevleri 1600 SK'nin 19'uncu, daire başkanlarının görevleri 20'nci, üyelerin görevleri 21'inci maddelerde sayılmıştır.

Daireler Kurulu, AY başkanının başkanlığında, ikinci başkan, daire başkanları, kararlarına itiraz edilen veya direnilen daire hariç olmak üzere geri kalan dört daireden ikişer üyenin katılımıyla oluşur (1600 SK m. 6). Daireler Kurulu'nun görevleri 1600 SK'nin 21'inci maddesinde düzenlenmiştir.

Genel Kurul, AY başkanı, başsavcısı, ikinci başkanı, daire başkan ve üyelerinin tamamından oluşur ve üye tamsayısının beşte dördü ile toplanır. (1600 SK m.7). Genel Kurul'un görevleri 1600 SK'nin 23'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Genel Kurul'un içtihadı birleştirme kararları, askeri mahkemeleri, DM'leri, AY dairelerini ve Daireler Kurulu'nu bağlar.

AY Başkanlar Kurulu; başkan, ikinci başkan ve daire başkanlarından oluşur (1600 SK m. 8). Görevleri 1600 SK'nin 24'üncü maddesinde sayılmıştır.

AY Başsavcılığı; bir başsavcı, başsavcı başyardımcısı ile yeteri kadar başsavcı yardımcılarında oluşur (1600 SK m. 4). AY başsavcısının görevleri 1600 SK'nin 17'nci maddesinde düzenlenmiştir.

AY Daireler Kurulu ve dairelerinde tetkik yargıçları görev yapar. Tetkik yargıçlarının seçilmesinde bu hizmetin gereklerine uygun nitelik aranır ve genel atanma şartları da dikkate alınarak en az beş yıl süre ile askeri yargıçlık yapmış olanlar arasından Askeri Hâkimler Kanunu¹³¹ hükümlerine göre atamaları yapılır. Tetkik yargıçları, Daireler Kurulu başkanı veya daire başkanlarının kendilerine vereceği dava dosyalarını inceleyip dosya hakkında bir rapor düzenlerler ve Daireler Kurulu veya daire başkanları tarafından dava dosyalarıyla ilgili olarak verilen diğer işlemleri yaparlar (1600 SK ek m. 1).

---

¹³¹ 26.10.1963 tarih ve 11541 sayılı RG'de (1. Mükerrer) yayımlanmıştır.

1.1.3.2. Askeri İdari Yargı: Askeri Yüksek İdare Mahkemesi

Askeri idari yargı tek derecelidir. Yani bu yargı kolunda ilk ve yüksek derece mahkemesi olarak tek mahkeme bulunur, o da Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'dir (AYİM). AYİM, 22.09.1971 tarihli 1488 SK ile 9 Temmuz 1961 tarih ve 334 sayılı TC Anayasası'nın¹³² (1961 Anayasası) 140'ıncı maddesinin değiştirilmesiyle kurulmuştur. AYİM'nin kuruluş ve görevleri, 04.07.1972 tarih ve 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nda¹³³ düzenlenmiştir.

AYİM, askeri olmayan makamlarca tesis edilmiş olsa bile asker kişileri¹³⁴ ilgilendiren ve askeri hizmete ilişkin idari işlem ve eylemlerden doğan uyuşmazlıkların yargı denetimini yapan ilk ve son derece mahkemesidir (Anayasa m. 157/1, 1602 SK m. 20). AYİM'nin askeri yargıç sınıfından olan üyeleri, mahkemenin bu sınıftan olan başkan ve üyeleri tamsayısının salt çoğunluğu ve gizli oy ile birinci sınıf askeri yargıçlar arasından her boş yer için gösterilecek üç aday içinden; yargıç sınıfından olmayan üyeleri, rütbe ve nitelikleri kanunda gösterilen subaylar arasından, GKB tarafından her boş yer için gösterilecek üç aday içinden Cumhurbaşkanı'nca seçilir (Anayasa m. 157/2). Askeri yargıç sınıfından olmayan üyelerin görev süresi en fazla dört yıldır. Mahkemenin başkanı, başsavcısı ve daire başkanları yargıç sınıfından olanlar arasından rütbe ve kıdem sırasına göre atanırlar (Anayasa m. 157/3).

AYİM, iki daireden oluşur. İş hacmine göre Genel Kurul'un teklifi ve GKB'nin uygun görmesi üzerine MSB tarafından daire sayısı üçe yükseltilebileceği gibi aynı usulle ikiye de indirilebilir. Hali hazırda üç daire vardır. Her daire, bir başkan ve altı üyeden kurulur. Üyelerden dördü askeri yargıç, ikisi kurmay subaydır. Dairelerde çoğunluk askeri yargıç sınıfından olmak üzere görüşme sayısı beştir. Kararlar oy çokluğu ile verilir (1602 SK m. 14).

Daireler Kurulu, başkanın yönetiminde daire başkanları ile her dairenin kendi üyeleri arasından bir yıl süre için seçeceği biri askeri yargıç, biri de bu sınıftan olmayan üyelerden oluşur. Kurul'da kararlar oyçokluğu ile verilir (1602 SK m. 16). Kurul'un görevleri 1602 SK'nin 26'ncı maddesinde sayılmıştır.

¹³² 20.07.1961 tarih ve 10859 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

¹³³ 22.09.1971 tarih ve 13964 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

¹³⁴ Bu kanunun uygulanmasında asker kişiden maksat, Türk Silahlı Kuvvetleri'nde görevli bulunan ve hizmetten ayrılmış olan subay, askeri memur, astsubay, askeri öğrenci, uzman çavuş, uzman jandarma çavuş, erbaş ve erler ile sivil memurlardır (1602 SK m. 20).

Başkanlar Kurulu; başkan, daire başkanları ve her dairenin en kıdemli birer üyesinden oluşur. Başsavcılığı ilgilendiren konular ile Kurul'ca lüzum görülen diğer işlerin görüşülmesinde, başsavcı toplantılara katılır ve oy kullanır. Kararlar oyçokluğu ile verilir. Kurul üye sayısının çift olması halinde kıdemsiz üye oylamaya katılamaz (1602 SK m. 17). Kurul'un görevleri 1602 SK'nin 27'nci maddesinde sayılmıştır.

Genel Kurul, AYİM başkanı, başsavcı, daire başkanları ve üyelerin tamamından kurulur. Genel Kurul üye tamsayısının beşte dördü ile toplanır. Kararlar oy çokluğu ile verilir. Oylarda eşitlik halinde başkanın bulunduğu tarafın oyu geçerli sayılır. Kurul'un yazı işlerini genel sekreter yürütür (1602 SK m. 19). Kurul'un görevleri 1602 SK'nin 29'uncu maddesinde sayılmıştır.

1.1.4. Uyuşmazlık Yargısı

Uyuşmazlık yargısı alanında hizmet veren UM 09.07.1945 tarihinde kabul olunan 4788 sayılı Uyuşmazlık Mahkemesi Kurulması Hakkında Kanun (mülga) ile kurularak faaliyete geçirilmiş, 12.06.1979 tarihinde kabul edilen 2247 sayılı Uyuşmazlık Mahkemesinin Kuruluş ve İşleyişi Hakkında Kanun¹³⁵ ile yeniden düzenlenmiştir.

UM, Türkiye'de yargının bölünmüşlüğü'nün bir sonucu olarak ortaya çıkan uyuşmazlık yargılamasını yapmakla görevli ve adli, idari ve askeri yargı mercileri arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak çözümlenmeye yetkili yüksek mahkemedir (Anayasa m. 158, 2247 SK m. 1).¹³⁶ UM kararları kesindir (2247 SK m. 29).

UM, bir başkan ile on iki asıl, on iki yedek üyeden oluşur. UM başkanı, AYM tarafından kendi asıl ve yedek üyeleri arasından seçilir (2247 SK m. 2).

UM, hukuk ve ceza bölümlerine ayrılır. Hukuk uyuşmazlıkları hukuk bölümünde, ceza uyuşmazlıkları ceza bölümünde karara bağlanır. Her bölüm bir başkan ile altı asıl üyeden kurulur (2247 SK m. 2). Birlikte toplanan hukuk ve ceza bölümleri, UM Genel Kurulu'nu teşkil ederler (2247 SK m. 2).

UM hukuk bölümüne, Yargıtay HGK ile DGK tarafından kendi daire başkan ve üyeleri arasından; AYİM Genel Kurulu'nca da askerî yargıç sınıfından olan daire başkan ve üyeleri arasından ikişer asıl, ikişer yedek üye seçilir (2247 SK m. 2).

¹³⁵ 22.06.1979 tarih ve 16674 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

¹³⁶ Aksel, *Türk Yargı Teşkilatı*, s.108

UM ceza bölümüne, Yargıtay CGK ile AY Genel Kurulu'nca kendi daire başkan ve üyeleri arasından üçer asıl, üçer yedek üye seçilir (2247 SK m. 2).

UM Genel Kurulu, bölümler arasında çıkan olumsuz görev uyuşmazlıklarında görevli bölümü belli eder ve kanunda verilen diğer görevleri yerine getirir (2247 SK m. 2).

UM Başkanı, AYM tarafından kendi asıl ve yedek üyeleri arasından seçilir. Bölümler ve Genel Kurul, UM Başkanı'nın başkanlığı altında toplanır (2247 SK m. 2).

UM'nin görevleri şunlardır:

1) Adli, idari veya askeri yargı organlarından en az ikisinin açılan herhangi bir davada kendilerini görevli saymaları neticesinde ortaya çıkan olumlu görev uyuşmazlıklarını kesin olarak karara bağlamak (2247 SK m. 10),

2) Adli, idari veya askeri yargı organlarında açılan herhangi bir davada yargı organlarının tamamının kendilerini görevsiz saymaları sonucu ortaya çıkan olumsuz görev uyuşmazlıklarını kesin olarak karara bağlamak (2247 SK m. 14),

3) Adli, idari veya askeri yargı organlarının aynı konudaki esasa ilişkin kararları arasındaki hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak karara bağlamak (2247 SK m. 24).

1.1.5. Anayasa Yargısı

Anayasa yargısı alanında AYM görevlidir. AYM'nin kuruluş, görev ve yetkileri ile çalışma usulleri, Anayasa'nın 146 ila 149'uncu maddelerinde, daha ayrıntılı olarak 6126 sayılı Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun'da,¹³⁷ başkan ve üyeler ile genel sekreter ve raportörlerin görev ve yetkileri ise AYM İçtüzüğü'nde¹³⁸ düzenlenmiştir.

5982 SK ile 1982 Anayasası'nın, AYM'nin kuruluş ve çalışma usullerini düzenleyen 146'ncı, görev ve yetkilerini düzenleyen 148'inci, çalışma ve yargılama usulünü düzenleyen 149'uncu ve üyeliğin sona ermesi hakkındaki 147'nci maddeleri değiştirilmiştir.¹³⁹

¹³⁷ 13.04.2011 tarih ve 27894 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

¹³⁸ 12.07.2012 tarih ve 28351 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

¹³⁹ 5982 sayılı TC Anayasası'nın Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile 1982 Anayasası'nda, Anayasa yargısı ile yapılan değişiklikler konusunda daha geniş bilgi için bkz. Bahri Öztürk, Fikret İlkiz ve Ümit Kocasakal (Ed.), **2010 Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı** içinde (13-79). 1. Basım, Türk Ceza Hukuku Derneği Yayınları: 16, CEHAMER Yayınları: 6, Dönmezer – Erman – Kunter Ceza Bilimleri Yayınları: 3, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2010.

AYM 17 üyeden oluşur. TBMM, iki üyeyi Sayıştay Genel Kurulu'nun kendi başkan ve üyeleri arasından, her boş yer için gösterecekleri üçer aday içinden, bir üyeyi ise baro başkanlarının serbest avukatlar arasından gösterecekleri üç aday içinden yapacağı gizli oylamayla seçer (Anayasa m. 146/2, 6126 SK m. 7/1). Cumhurbaşkanı; üç üyeyi Yargıtay, iki üyeyi Danıştay, bir üyeyi AY, bir üyeyi AYİM genel kurullarınca kendi başkan ve üyeleri arasından her boş yer için gösterecekleri üçer aday içinden, en az ikisi hukukçu olmak üzere üç üyeyi Yükseköğretim Kurulu'nun kendi üyesi olmayan yükseköğretim kurumlarının hukuk, iktisat ve siyasal bilimler dallarında görev yapan öğretim üyeleri arasından göstereceği üçer aday içinden, dört üyeyi üst kademe yöneticileri, serbest avukatlar, birinci sınıf yargıç ve savcılar ile en az beş yıl raportörlük yapmış AYM raportörleri arasından seçer (Anayasa m. 146/3, 6126 SK m. 7/2).

AYM'ye üye seçilebilmek için 45 yaşın doldurulmuş olması kaydıyla, yükseköğretim kurumları öğretim üyelerinin profesör veya doçent unvanını kazanmış, avukatların en az 20 yıl fiilen avukatlık yapmış, üst kademe yöneticilerinin yükseköğretim görmüş ve en az 20 yıl kamu hizmetinde fiilen çalışmış, birinci sınıf yargıç ve savcıların adaylık dâhil en az 20 yıl çalışmış olmaları şarttır (Anayasa m. 146/4, 6126 SK m. 6).

AYM üyeleri 12 yıl için seçilirler. Bir kimse iki defa AYM üyesi seçilemez (Anayasa m. 147/1, 6126 SK m. 10). Üyelerin yükümlülükleri İçtüzük'ün 12'nci maddesinde sayılmıştır.

AYM üyeleri arasından gizli oyla ve üye tam sayısının salt çoğunluğu ile dört yıl için bir başkan ve iki başkanvekili seçilir. Süresi bitenler yeniden seçilebilirler (Anayasa m. 146/5, 6126 SK m. 12, İçtüzük m. 8). Başkanın görevleri İçtüzük'ün 10'uncu, başkanvekillerinin görevleri İçtüzük'ün 11'inci maddesinde belirtilmiştir.

AYM, kanunların, KHK'lerin, TBMM İçtüzüğü'nün veya bunların belirli madde veya hükümlerinin şekil ve esas bakımından, Anayasa değişikliklerinin ise sadece şekil açısından Anayasa'ya aykırılığı iddiasıyla açılan iptal davalarına bakmak (Anayasa m. 148/1, 6126 SK m. 3/a, İçtüzük m. 44, 45), Anayasa'nın 152'nci maddesine göre mahkemelerce itiraz yoluyla kendisine intikal ettirilen işleri karara bağlamak (6126 SK m. 3/b, İçtüzük m. 46), Anayasa'nın 148'inci maddesi uyarınca yapılan bireysel başvuruları karara bağlamak (Anayasa m. 148/1, 6126 SK m. 3/c, 45 vd., İçtüzük m. 59

vd.),¹⁴⁰ Cumhurbaşkanı'nı, TBMM başkanını, BK üyelerini, AYM, Yargıtay, Danıştay, AY, AYİM başkan ve üyelerini, başsavcılarını, Cumhuriyet başsavcivekilini, HSYK ve Sayıştay başkan ve üyelerini, genelkurmay başkanı, kara, deniz ve hava kuvvetleri komutanları ile jandarma genel komutanını görevleri ile ilgili suçlardan dolayı Yüce Divan sıfatıyla yargılamak (Anayasa m. 148/6, 6126 SK m. 3/ç, 57), siyasi partilerin kapatılmasına ve Devlet yardımından yoksun bırakılmasına ilişkin davalar ile ihtar başvuruları ve dağılma durumunun tespiti istemlerini karara bağlamak (Anayasa m. 69/4-5-6-7, 6126 SK m. 3/d, 52, 53, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu¹⁴¹ m. 98 vd), siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin kanuna uygunluğunun denetimini yapmak veya yaptırmak (Anayasa m. 69/3, 6126 SK m. 3/3, 55, 2820 SK m. 74 vd., İçtüzük m. 51 vd.), milletvekillerinin yasama dokunulmazlıklarının kaldırılmasına veya milletvekilliklerinin düşmesine ya da milletvekili olmayan bakanların dokunulmazlıklarının kaldırılmasına TBMM tarafından karar verilmesi hâllerinde, ilgili milletvekili veya bir diğer milletvekilinin Anayasa, kanun veya TBMM İçtüzüğü hükümlerine aykırılık iddiasına dayanan iptal istemlerini karara bağlamak (Anayasa m. 85, 6126 SK m. 3/f, 53) ve UM'ye başkan seçmekle (Anayasa m. 158/2, 6126 SK m. 3/g, 12, 2247 SK m. 2/5) görevlidir.

Siyasi partilere ilişkin dava ve başvurulara, iptal ve itiraz davaları ile Yüce Divan sıfatıyla yürütülecek yargılamalara Genel Kurul'ca bakılır, bireysel başvurular ise bölümlerce karara bağlanır (Anayasa m. 149/2, 6126 SK m. 21, 22). Yabancılar ve kamu tüzel kişileri bireysel başvuru yapamazlar. Özel hukuk tüzel kişileri ise sadece tüzel kişiliğe ait bir hakkın ihlal edildiği gerekçesiyle bu yola başvurabilirler.¹⁴²

AYM, iki bölüm ve genel kurul halinde çalışır. Bölümler, başkanvekili başkanlığında dört üyenin katılımıyla toplanır. Genel Kurul, mahkeme başkanının veya başkanın belirleyeceği başkanvekilinin başkanlığında en az 12 üye ile toplanır. Bölümler ve Genel Kurul, kararlarını salt çoğunlukla alır. Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik incelemesi için komisyonlar oluşturulabilir (Anayasa m. 149/1, 6126 SK m. 21, 22). Genel Kurul'un görev ve yetkileri İçtüzük'ün 25'inci maddesinde, bölümlerin oluşumu ve görevleri İçtüzük'ün 27'nci ve 28'inci maddelerinde belirtilmiştir.

¹⁴⁰ 6126 SK'nin 76'nci maddesi gereğince 23.09.2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

¹⁴¹ 24.04.1983 tarih ve 18027 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

¹⁴² Ahmet Kırtepe, "Bireysel Başvuru Hakkının Kapsamı, Kullanılması", **HUKAB**, Sayı.1, (Nisan-Haziran 2012), s.8.

07.05.2010 tarihli Anayasa değişikliğinin getirdiği en önemli yeniliklerden biri, kişilere, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, AİHS kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla AYM'ye başvurabilme hakkı tanıyan değişikliklerdir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır (Anayasa m. 148/3, 6126 SK m. 3/c, 45 vd). Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik incelemelerini yapmak üzere bölümlere bağlı olarak görev yapan üçer komisyon oluşturulur (İçtüzük m. 32). Komisyonların görevleri ve çalışma usulü İçtüzük'ün 33'üncü maddesinde düzenlenmiştir.

İçtüzük'ün 26'ncı maddesinde AYM bünyesinde, bir başraportörün gözetiminde yeterli sayıda raportör, raportör yardımcısı ve personelden oluşan, mahkeme kararlarını izleyerek içtihadın geliştirilmesi ve tanıtımı için çalışmalar yapmak, içtihat farklılıklarının önlenmesine yönelik önerilerde bulunmak ve bu amaçlarla istatistikler ve araştırma raporları hazırlamakla görevli Araştırma ve İçtihat Birimi kurulacağı belirtilmiştir. Birim'in görevleri İçtüzük'ün 26'ncı maddesinde sayılmıştır.

AYM'de bir genel sekreterlik bulunur. Genel sekreterlik görevi başkanın uygun göreceği bir raportör tarafından yerine getirilir (6126 SK m. 23, İçtüzük m. 35). Genel sekreter, başkanın vereceği idari ve mali işler ile personel, kalem, mutemetlik, arşiv, dış ilişkiler ve törenlerdeki protokol işlerinin zamanında ve aksatılmadan, gereği gibi yürütülmesini sağlar, TBMM komisyonları ve Genel Kurulu'nda AYM'yi temsil eder (6126 SK m. 23). Genel sekreterin görevleri İçtüzük'ün 35'inci, genel sekreter yardımcılarının görevleri İçtüzük'ün 36'ncı maddesinde sayılmıştır.

AYM'ye, çalışmalarında yardımcı olmak üzere yeteri kadar raportör verilir. Raportörler, mesleklerinde en az beş yıl başarı ile çalışmış olan; 2802 SK'de tanımlanan yargıç ve savcılar, Sayıştay denetçisi, başdenetçisi veya uzman denetçileri arasından ilgilinin isteği, AYM başkanının uygun görmesi üzerine bağlı oldukları kurumun yetkili mercileri tarafından atanırlar. Yükseköğretim kurumlarının hukuk, iktisat ve siyasal bilimler dallarında doçent, yardımcı doçent ve doktora yapmış araştırma görevlileri de aynı usul ve şartlarla raportör olarak atanabilirler (6126 SK m. 24, 25, İçtüzük m. 38).

Mahkemede, yargısal ve idari çalışmalara yardımcı olmak üzere yeteri kadar raportör yardımcısı atanır (6126 SK m. 27, İçtüzük m. 39).

Şekil 4’de Türkiye’deki yargı yolları gösterilmektedir.

YARGI KOLU	ANAYASA YARGISI	ADLİ YARGI		İDARİ YARGI		ASKERİ CEZA YARGISI		ASKERİ İDARİ YARGI	UYUŞMAZLIK YARGISI
Üst Derece Mahkemeleri	Anayasa Mahkemesi	Yargıtay		Danıştay		Yargıtay		Askeri Yüksek İdare Mahkemesi	Uyuşmazlık Mahkemesi
		İstinaf Mahkemeleri		Bölge İdare Mahkemeleri					
İlk Derece Mahkemeleri		Hukuk Mah.	Ceza Mah.	İdare Mah.	Vergi Mah.	Disiplin Mah.	Askeri Mah.		

Şekil 2: Türkiye’de Yargı Yolları

Kaynak: Adliye Personeli El Kitabı, s. 29.

1.2. Adliye Teşkilatı

Bir yerde adliye kurulmasına sebep teşkil eden adli yargı ilk derece mahkemelerini yukarıda ele aldık. Bu bölümde, mahkemelerde iddia faaliyetini yerine getirmek üzere mahkemeler nezdinde kurulan ve adliye teşkilatının diğer bir önemli parçasını oluşturan CBS’yi, tarihçesi, kuruluşu ve görevleri, Cumhuriyet savcılarını da görevleri ve statüleri bakımından detaylı olarak inceleyeceğiz. CBS’nin yargı ve yürütme erklerinden hangisi içinde mütalaa edilmesi gerektiğine ilişkin görüşlere yer vereceğiz. Takip eden kısımda, pek çok kimsenin varlığından haberdar bile olmadığı fakat adliyelerde ve cezaevlerinde görev yapan personelin alımı, görevlendirilmesi, yerinin değiştirilmesi, görevden uzaklaştırılması, herhangi bir nedenle göreve gelmeyen yargıç yerine görevlendirme yapmak gibi oldukça önemli yetkileri haiz AKB teşkilatını tanıyacağız.

1.2.1. Cumhuriyet Başsavcılığı

Ülkemizdeki adliye yönetim sistemi, yapısal, örgütsel, işlevsel, insan kaynakları ve mali açıdan çok ciddi ve çözümü kolay görünmeyen sorunlarla karşı karşıyadır. Üçüncü bölümde yer verdiğimiz diğer ülke sistemleri ile karşılaştırıldığında ülkemizdeki

sistemin eksik yanları ve çarpıklığı daha açık bir biçimde anlaşılacaktır. Ancak böyle bir karşılaştırmayı yapmadan önce CBS'nin adliye yönetimindeki etkinliğinin nedenlerini daha somut bir şekilde ortaya koyabilmek adına savcılık teşkilatını tanımamız, tarihsel gelişimi, kuruluşu, adli ve idari görevleri ile Cumhuriyet savcılarının Türk hukuk sistemindeki statü ve rollerini yakından incelememiz gerekir.

1.2.1.1. Tanımı

CBS; kamu hukukunun savunulması, ceza davalarına ilişkin hüküm ve kararlarla ilgili yazılı düşünce belirtilmesi, duruşmalara katılıp görüş bildirilmesi, ceza mahkemelerinin kararlarına karşı kanun yoluna başvurulması, mahkeme kararlarının infazı görevlerini yerine getirmek üzere mahkeme nezdinde kurulan bir kurumdur.

Saldırım, savcılığı “suç islenmesinden başlayarak, kesin hüküm verilinceye kadar geçen süreçte, kamu adına soruşturma yapmak, dava açmak, yargılama sırasında iddia makamını temsil etmek ve kanunun açıkça yetki verdiği hallerde hukuk davası açmak, bu davalara katılmak ve bu davalarla ilgili verilen kararlara karşı kanun yollarına başvurmak gibi adli görevlerinin yanında, Ad.B’yi görev yaptığı yerde temsil etmek, mahkemelerce verilen kararların infazını sağlamak, noterleri, icra ve iflas müdürlükleri ile mahkeme kalemleri ve veznelerini denetlemek gibi idari görevleri olan, yargı örgütü içinde yer alan kurum” olarak tanımlamıştır.¹⁴³

Cumhuriyet savcısının adli mi, idari mi bir görev ifa ettiğini aşağıda tartışacağız. Ancak Saldırım’ın, CBS’nin, teşkilatlandığı yerlerde Ad.B’yi temsil etmek görevi bulunduğu ilişkin görüşü yasal dayanaktan yoksundur. Mevzuatta, CBS’ye, Ad.B’yi temsil görevi yükleyen bir düzenleme bulunmamaktadır. Temsile ilişkin tek hüküm, 5235 SK’nin 18/a maddesindeki düzenlemedir. Maddeye göre Cumhuriyet başsavcısının bir görevi de CBS’yi temsil etmektir. İkinci olarak, 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu’na¹⁴⁴ göre bakanlıkların il ve ilçelerdeki temsilcileri mülki amirlerdir (m 9 ve 27). Dolayısıyla Ad.B’nin il ve ilçelerdeki temsilcileri (baş)savcılar değil ilçelerde kaymakamlar, illerde valilerdir. Son olarak, CBS, Ad.B’nin taşra temsilcisi de değildir. Ad.B’nin 2008 Yılı Faaliyet Raporu’nda¹⁴⁵ bu husus vurgulanmıştır. Rapor’un, “Taşra Teşkilatı” başlıklı bölümünde “Anayasanın 138’inci maddesi hükmü uyarınca, Türk Milleti adına yargı

¹⁴³ Mustafa Saldırım, **Cumhuriyet Savcısının Denetim Görevi**, 1. Basım, Ankara: Adalet Yayınevi, 2007, s.24–25.

¹⁴⁴ 18.06.1949 tarih ve 7236 sayılı RG’de yayımlanmıştır.

¹⁴⁵ <http://www.sgb.adalet.gov.tr/faaliyetlerimiz/2009/2008.BAKANLIK.FAALİYET.RAPORU.pdf> (26 Eylül 2011).

yetkisini kullanan mahkemelere hiçbir makam emir veremez; görülmekte olan dava hakkında görüş bildiremez; genelge gönderemez. Bu nedenle Bakanlığımızın yargı görevleri yönüyle yargıçlar ve mahkemeler üzerinde denetim ve gözetim yetkisi bulunmamaktadır. Ancak Anayasa'nın 140 ve 2992 sayılı SK'nin 2'nci maddesi gereğince yargıçlar ve savcılar idari görevleri yönünden Ad.B'ye bağlı olmakla birlikte mahkemeler ve Cumhuriyet savcılıkları, 3046 sayılı Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esaslarına İlişkin Kanunun öngördüğü anlamda taşra teşkilatı kapsamında değerlendirilmemiştir” biçimindeki ifadenin ardından Bakanlığın taşra birimlerinin; ceza infaz kurumları ve tutukevleri, icra ve iflas daireleri, denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlükleri, adli sicil bölge müdürlükleri, adli sicil şeflikleri ve büroları, bilgi işlem şube müdürlükleri, bilgi işlem şeflikleri ve büroları olduğu belirtilmiştir.

Rapor'da, CBS ve mahkemelerin Ad.B'nin taşra teşkilatı olmadıkları belirtilmekte ise de; Ad.B bürokrasisi, CBS'ye ve mahkemelere taşra teşkilatı muamelesi yapmaktadır. Yargıç ve savcılarını “Personel” olarak nitelendiren Ad.B Müsteşarlığı'nın 01.06.2011 tarih ve B.03.0.BİD.0.00.00.02-708.01/942/3299 sayılı yazısında (bkz. ek-7), UYAP sistemine ilişkin yapılacak bir çalışma için 05.06.2011 pazar günü 10.00 ile 14.00 saatleri arasında yargıç ve savcılarının bilgisayar başında olmaları istenmektedir. Bağımsız ve teminatlı yargıçlar, nöbet hizmeti dışında resmi tatil gününde iş başında bulunmakla yükümlü olmamalarına rağmen idare tarafından göreve çağrılmaktadırlar.¹⁴⁶

Öte yandan, bizzat Ad.B tarafından CBS'nin, Ad.B'nin taşra teşkilatı olmadığı belirtilmesine rağmen bazı Cumhuriyet başsavcılarının, kendilerini Ad.B'nin taşradaki temsilcisi olarak tanıtma ihtiyacı duydukları anlaşılmaktadır. HSYK eski Başkanvekili Kadir Özbek bir röportajında; “Yürütmenin (Bakanlığın) teşkilat üzerinde ağır bir etkisi var. Size bazı başsavcılarımızın kartlarını gösteriyorum. Ambleme bakar mısınız ne yazıyor? Ad.B yazıyor” demiştir. Özbek, “İyi de o zaman hangi yargı bağımsızlığından söz ediyoruz?” sorusuna; “Evet, durum bu işte. Maalesef öyle bir işlemler ki, arkadaşlarımız özel kartlarında bile Ad.B ibaresini kullanabiliyorlar. Yeni yapılan adalet saraylarına bakınız. Tümü Ad.B'nin amblemleri ve flamalarıyla süslüdür. Oysa oraları Ad.B'nin hizmet sağladığı binalardır. Geçen yıl mesleki bir toplantı için bir adliyeyi ziyaret ettiğimde ağır ceza mahkemesinin duruşma salonunda Türk bayrağının

¹⁴⁶ 2012 yılında HSYK tarafından değiştirilinceye kadar yargıç ve savcılarının kimlik kartlarında “TC Adalet Bakanlığı Hâkim-Savcı Kimlik Kartı” yazmakta idi (bkz. ek-37).

yanında Ad.B'nin flamasının asılı olduğunu¹⁴⁷ görünce kendilerini uyardım. Kaldırılmasını istedim” yanıtını vermiştir.¹⁴⁸

CBS kurumu adına hareket eden kişiye Cumhuriyet savcısı denir. Cumhuriyet savcısı, suç haberini alır almaz, kamu adına, şüpheli veya sanığın, sadece gerektiğinde değil her zaman lehine olarak araştırma ve soruşturma işlemlerine girişmek, suç şüphesi yeterli yoğunluğa ulaştığında iddianame düzenlemek, düzenlediği iddianamenin iade edilmemesi halinde açılmış olan kamu davasını yürütmek ve nihayet mahkemenin verdiği kararları yerine getirmek mecburiyetinde olan ve kimilerine göre yasama, yürütme ve yargı erklerinden yürütme içinde yer alan bir devlet memurudur.¹⁴⁹

Centel ve Zafer Cumhuriyet savcısını “*Yasaların ihlal edildiğini yani suçişlendiğini iddia ederek yargılama makamlarına başvuran, devlet ve kamu adına davacı olan kişi*” olarak tanımlamıştır. Cumhuriyet savcısı bu faaliyeti, kendi adına değil iddia makamı olan CBS makamı adına yapmaktadır.¹⁵⁰

Savcılığın en önemli görevi olan iddia, yargılama makamının yargılayacağı uyuşmazlığı onun önüne getirmek ve orada tutmaktır. Bu nedenle savcı, ceza yargılaması faaliyeti içinde yargıçtan sonra gelen en önemli öznedir. Yargıç, önüne getirilen ceza uyuşmazlığını çözen kişi olarak birinci planda rol oynarken, onun önüne uyuşmazlığı getiren ve bunun için gerekli araştırma ve hazırlığı yapan savcının da önemli rolü inkâr edilemez. Ceza yargılaması içinde savcı iddia faaliyetini yürüten öznedir.¹⁵¹

Bir başka tanıma göre Cumhuriyet savcısı, ceza yaptırımının söz konusu olduğu yasa dışı davranış ve durumlarda, ulus adına ve kamu yararına hem sanık ve mağdurun, hem de ceza adalet düzeninin gerektirdiği etkinliği ve duyarlılığı dengeleyerek hukukun uygulanmasına önemli katkıda bulunan yargılama ögesidir.¹⁵²

¹⁴⁷ Bazı örnekler için bkz. <http://www.elmali.adalet.gov.tr/hkmsvc/hkmsvc.html> (28 Mart 2011), <http://www.bakirkoy.adalet.gov.tr/komisyon-baskani.html> (28 Mart 2011), http://www.ercis.adalet.gov.tr/komisyon_baskani.htm (28 Mart 2011),

¹⁴⁸ Kadir Özbek, “Yargıyla Oynamak Ters Teper”, *Cumhuriyet*, 11.04.2010.

¹⁴⁹ Bahri Öztürk ve Mustafa R. Erdem, *Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu'na Göre Yenilenmiş 9. Basım, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2006, s.270.

¹⁵⁰ Nur Centel ve Hamide Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 9.Basım, İstanbul: Beta Yayınevi, Ekim 2012, s.106.

¹⁵¹ TÜSİAD, *Yargılama Düzeninde Kalite*, Ankara: TÜSİAD Yayını, Kasım 1998, s.33.

¹⁵² Çetin Aşçıoğlu, *Doğru ve Güvenli Yargı Özlemi ve Yeniden Yapılanma*, 1. Basım, Ankara: Sözkese Matbaacılık, 2010, s.27.

1.2.1.2. Kuruluşu

469 sayılı Mehâkimi Şer'iyenin İlgasına ve Mehâkim Teşkilatına Ait Ahkâmı Muadil Kanunu¹⁵³ ilga eden 5235 SK, savcılığın görev ve yetkileri ile teşkilatlanmasına açıklık getirmiştir. Kanunla, adli yargı ilk derece mahkemeleri ile BAM'lerin kuruluş, görev ve yetkileri düzenlenmiştir. Kanunun 8 ve 9'uncu maddelerinde ceza mahkemeleri ve kuruluşu, 10, 11 ve 12'nci maddelerinde sulh, asliye ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri, 15'inci maddesinde ise ceza mahkemelerinin yargı çevresi düzenlenmiştir. CBS'ler, mahkemeler çevresinde örgütlendikleri için bu düzenleme savcılığın teşkilatlanmasını doğrudan etkilemektedir.

Kanunun 16'ncı maddesinde "Mahkeme kuruluşu bulunan her il merkezi ve ilçede o il veya ilçenin adı ile anılan bir CBS kurulur" denilerek, CBS'lerin mahkemeler çevresinde kurulacağı açıklanmıştır. Aynı maddenin 2'nci fıkrasında her CBS'de bir Cumhuriyet başsavcısı ile yeteri kadar Cumhuriyet savcısı bulunacağı belirtilmiştir. Her CBS'de ne kadar Cumhuriyet savcısının görev yapacağı, söz konusu yerin nüfusu ve iş yoğunluğu gözetilerek HSYK tarafından belirlenecektir. Ayrıca gerek görüldüğü takdirde Ad.B'nin önerisi üzerine HSYK'nin kararıyla bir veya birden fazla Cumhuriyet başsavcı vekili atanabilecektir.

Savcılıklar, mahkeme makamı yanında görev yaparlar. Yargıçlık makamı yanında ayrıca savcılık yoktur. İddia görevini, yargıcın bağlı olduğu ya da yanında bulunduğu mahkemenin savcılığı yapar.¹⁵⁴

1.2.1.1.1. Mahkeme Yanında Savcı

Bir mahkeme yanındaki savcılıklar şunlardır:

- Her asliye mahkemesi yanında bir savcılık vardır. Örgüt olarak savcılık bu yerde tektir. Bir yerde birden fazla asliye mahkemesi olmadığından bir yerde birden fazla savcılık olmaz.¹⁵⁵ Asliye mahkemelerinin daire olarak görev yapması söz konusudur.
- Her ağır ceza mahkemesi yanında bir savcılık vardır. Ağır ceza mahkemesi, ACM'nin bir dairesi olduğundan orada birden fazla savcılık olmaz. O savcılık, aynı zamanda oradaki ACM'nin de yanındadır.¹⁵⁶

¹⁵³ 26.04.1924 tarih ve 69 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

¹⁵⁴ Nurullah Kunter ve Feridun Yenisey, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Cilt.I, İstanbul: Beta yayınevi, 2002, s.180.

¹⁵⁵ Kunter ve Yenisey, s.181.

- Her özel ağır ceza mahkemesi yanında bir savcılık vardır. Bu mahkemeler, 5190 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda Değişiklik Yapılması ve Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kaldırılmasına Dair Kanun¹⁵⁷ ile kaldırılan Devlet güvenlik mahkemelerinin yerine kurulmuştur. Bu mahkemelerin yanında görev yapacak savcılar, yalnız bu iş için atanmaktadırlar. Bu savcıların, görev yaptıkları yargı çevresi içinde başka bir mahkemede görevlendirilmesi mümkün değildir.¹⁵⁸
- SCM yanında savcılık teşkilatı yoktur. Bunun sakıncaları, başka savcılıkları SCM yanında durumunda kabul etmek veya üst savcılık sıfatı ile yanında saymak suretiyle giderilmeye çalışılmıştır.¹⁵⁹

1.2.1.1.2. “Mahkeme Yanında” Konumunda Savcı

“Mahkeme yanında” konumunda olan savcılıklar şunlardır:

- ACM yanında olan savcılık, dava açma ve kanun yoluna başvurma bakımlarından ACM çevresindeki SCM’lerin de yanında konumundadır.¹⁶⁰
- Ağır ceza mahkemesi yanındaki savcılık, aynı zamanda ACM yanında olduğundan dava açma ve kanun yoluna başvurma bakımlarından bulunduğu yerdeki ACM çevresindeki SCM’lerin de yanında konumundadır.¹⁶¹

1.2.1.1.3. Üst Savcılık

Üst savcılık olarak bir mahkeme yanında sayılanlar, daima ağır ceza yanındaki savcılıklardır. Bunlar, çevresinde bulunan diğer savcılık kuruluşlarına göre üst olup onların yanında buldukları veya yanında konumunda oldukları mahkemelerin de sadece kanun yolu bakımından üst savcılık olarak yanında sayılırlar.¹⁶²

Şekil 3’te CBS teşkilat yapısı görülmektedir.

---

¹⁵⁶ Kunter ve Yenisey, s.181.

¹⁵⁷ 30.06.2004 tarih ve 25508 sayılı RG’de yayımlanmıştır.

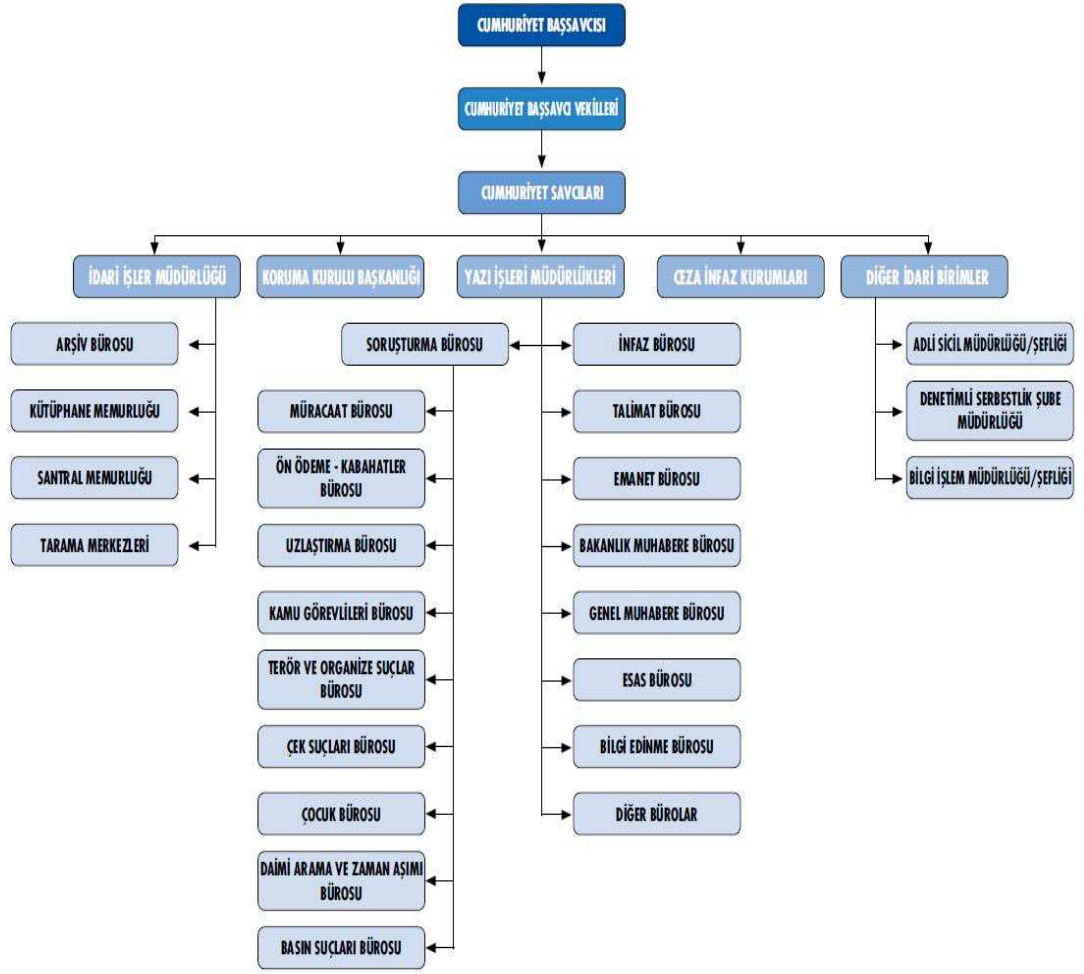
¹⁵⁸ Erdener Yurtcan, **Ceza Yargılaması Hukuku**, İstanbul: Alfa yayınevi, 2002, s.214.

¹⁵⁹ Kunter ve Yenisey, s.181.

¹⁶⁰ Kunter ve Yenisey, s.181.

¹⁶¹ Kunter ve Yenisey, s.181.

¹⁶² Kunter ve Yenisey, s.181.

Şekil 3 : Cumhuriyet Başsavcılığı Teşkilat Yapısı

Kaynak: Adliye Personeli El Kitabı, s. 111.

1.2.1.3. Tarihsel Gelişimi

1.2.1.3.1. Batı'da Savcılık Teşkilatı

Savcılık kurumunun kaynağı konusunda öğretilerde görüş birliği yoktur. Bazı yazarlar bu müessesenin menşeinin Roma hukukuna kadar dayandığını kabul ederken bir kısmı da bugünkü anlamda savcılık teşkilatının 1789 Fransız İhtilali'nden sonra kurulduğunu ileri sürmektedirler. Bu görüşlerin yanı sıra 14'üncü yüzyılda Fransız krallarının haklarına ve mallarına ait yararları korumak için atanan *avocat* ve *procureur*ların, çağımız Cumhuriyet savcılarına çok benzedikleri de belirtilmiştir.¹⁶³

¹⁶³ Saldırım, s.4-5.

1.2.1.3.1.1. Roma Hukukunda

Bugün genellikle savcılığın Fransız kaynaklı olduğu kabul edilmesine rağmen, Roma hukukunda savcılık kurumuna ait yetkilerin bir kısmını kullanan müesseselere de rastlanmıştır. Tarihi açıdan sanıkların cezalandırılması amacıyla, suç işlendiğinde araştırma yapmakla görevlendirilmiş ilk memurlar *censurlardır*. Bunlar, suç işlendiğinde gerekli araştırmayı yaparak suçu ihbar etmekle görevlidirler.¹⁶⁴

14'üncü yüzyılın ortalarına doğru, suç işlendiğinde soruşturma yapmak, delilleri toplamak, soruşturma ile ilgili tutanakları düzenlemek, zapt işlemlerini yapmak ve suçluları mahkemeye çıkarmak gibi yetkileri olan *defenseurlar* vardı. Bu kişilerin görevleri, yargılama organına başvurulmasıyla sona eriyordu. *Defenseurlara* benzer amaçlarla görevlendirilen *irenarque curiosi* isimli memurların da bulunduğu bilinmekte ise de bunların yetkilerinin ne olduğu konusunda bir açıklık bulunmamaktadır.¹⁶⁵

Bunların dışında günümüzün hazine avukatlarına benzer görevleri olan *avocat de fisk* ve önceleri iş takipçisi iken daha sonra yargıç statüsüne yükseltilen *puracuratore caesari* sıfatını taşıyan kişiler de vardı. Önceden sadece para cezalarının tahsili ile görevli iken daha sonra adam öldürme suçlarının soruşturulması ile görevlendirilmiş, hazırlık soruşturmasının yapıp yargılama sürecinde de mahkemede bulunan *questeur*ların yetkilerinin ne olduğu konusunda ise yazılı bir metin bulunmamaktadır. İmparatorluğun son dönemlerinde ise *defenseurlar* avukat olarak da görev yapmaya başladılar.¹⁶⁶

1.2.1.3.1.2. Fransız Hukukunda

13'üncü yüzyıl sonlarında Fransa'da henüz savcılık kurumu yoktu. Bu dönemde kralların çıkarlarını mahkemelerde korumak için *bailifs* veya *prevots* isimli memurlar yerine *procuratores regis* adı verilen özel memurların görevlendirilmesine ihtiyaç duyuldu. Bunlar, davadaki taraf temsilcilerine çok benziyorlardı ve kralın özel hukuk alanındaki menfaatlerini korumak amacıyla davaları takip ederlerdi. 1302 yılında *procureurlar* tam anlamıyla memur vasfını kazandılar.¹⁶⁷

Bunların yanında *avocats du roi* denilen avukatlar da kralın çıkarlarını gözetmek ve korumak amacıyla görevlendirildiler. *Avocats du roi* başlangıçta kralın kendi işleri için

---

¹⁶⁴ Saldırım, s.5.

¹⁶⁵ Saldırım, s.5.

¹⁶⁶ Saldırım, s.5-6.

¹⁶⁷ Saldırım, s.6.

seçtiği alelade avukatlar iken daha sonra bunların kralın menfaatleri ile çatışan faaliyetlerde bulunmaları yasaklandı ve tam anlamıyla krallık memuru haline geldiler. 14'üncü yüzyıl ortalarında *procureur du roi* Fransız ceza usul hukukuna kalıcı şekilde yerleşmiştir. *Procureur*, özel ithamcılardan bağımsız olarak takibat yapabiliyordu.¹⁶⁸

Feodal yapı ve kilisenin etkinliği nedeniyle kralların egemenlikleri sınırlandırıldığı için Avrupa'da ve özellikle Fransa'da adalet kurumları yeterli gelmemeye başladı. Bu durumda Fransız kralları, yanlarında görevli *avocat* ve *procureur*ların yetkilerini genişletmek suretiyle derebeylik ve kilise hukuku sisteminin etkinliğini kırmaya çalıştılar. Bu yetkinin daha da genişletilmesiyle savcılığa benzeyen bir kurum meydana geldi. Özellikle *procureur*lara, mağdur tarafın şikâyette bulunmaması halinde bile resen cezai soruşturma yapma görevi verilmesiyle bu memurların yetkileri oldukça genişlemiş oldu. *Procureur*lar, bu yetkilerini başlangıçta yargıcın izni ve delillerin toplanmış olması halinde kullanmaktayken daha sonra bu sınırlamalar da ortadan kaldırıldı.¹⁶⁹

*Procureur*ların bu tarihi gelişimin sebebi olarak tam olarak saptanamamakla birlikte Fransız Krallığı'nın o dönemde geçirdiği değişimle bağlantısı olduğu kabul edilmektedir. Önceleri kral, feodal beylerin efendisi iken 14'üncü yüzyılda kralın egemenliği artmış ve Fransa, diğer Kıta Avrupa'sı devletlerinden önce mutlak bir monarşiye sahip olmuştur. Değişimin bu aşamasında, kendisi ile rekabet halinde bulunan diğer güçleri ortadan kaldırarak egemenliği tek başına ele geçiren devlet, ceza verme tekeline de sahip olmuştur. Devlet müessesesi güçlenip bağımsız bir varlık kazanınca, bazı fiillerin doğrudan kişiye yönelmiş olmasına rağmen devlete de zarar verdikleri anlaşılmış ve doğrudan doğruya kamu adına takibe geçilmeye başlanmıştır.¹⁷⁰

Fransa'da feodal düzenin yıkılarak merkezi devlet otoritesinin güçlenmesi ile ceza yargılaması sistemi de değişim göstermiştir. Bilindiği gibi yargılama makamının, iddia ve savunma makamı karşısındaki durumuna göre üç sistemden söz edilir: (1) İtham sistemi,¹⁷¹ (2) Tahkik sistemi, (3) İşbirliği sistemi.¹⁷²

---

¹⁶⁸ Saldırım, s.6-7.

¹⁶⁹ Saldırım, s.7.

¹⁷⁰ Saldırım, s.7.

¹⁷¹ Bir kimsenin cezalandırılabilmesi için başka bir kimse tarafından itham edilmesini ve itham edenin, failin suçlu olduğunu ispat etmesini öngören sisteme itham sistemi denir (Saldırım, s.8.).

¹⁷² Saldırım, s.8.

Devleti yöneten merkezi idarenin gücü arttıkça ceza verme yetkisi de kamuya geçti. Toplum, fertlerin birbirlerini cezalandırmalarını yasaklayarak mahkemeye başvurma mecburiyeti getirdi. Bu gelişim sırasında *procureur*lar cezaların tam olarak verilmesi için duruşmada söz sahibi olmaya başladılar. Ayrıca bu süreçte mahkeme kararı ile vuku bulan düellolar kaldırıldı ve yerine, suçun ispatı yoluna gidilerek tanıklık müessesesi kabul edildi. Bundan ötürü de soruşturmanın ayrı bir organ tarafından yapılmasına ihtiyaç duyuldu.¹⁷³

Yine o dönemde mağdurun ya da mirasçılarının şikâyetine bağlı olarak kovuşturma açılması yanında, kilise hukukuna uygun olarak ihbar da kabul edilmişti. Ancak muhbirin taraf olarak duruşmaya girmesine gerek yoktu. Bu aşamada eksik olan şikâyetçi taraf yerine bir devlet memurunun geçmesi gerekti. Delilleri toplayıp duruşmada bulunan bu kamu görevlisi, yasama tasarrufu ile değil, uygulamadan doğan ihtiyaç nedeniyle ortaya çıktı. Daha sonraki gelişim de uygulamanın ortaya koyduğu fiili durumu hukukileştirip bir takım müeyyideler uygulama şeklinde oldu.¹⁷⁴

Çıkarılan kral buyruklarına rağmen savcıların görev ve yetkileri tam olarak belli değildi. Ancak savcılara adli yönetimde ve özellikle ceza davalarında genel bir kontrol yetkisi verilmişti. Ayrıca yaptıkları soruşturma sonucunda dava açma yetkileri ve verilen cezaları da infaz etme görevleri vardı. Fransa’da savcılık, 16’ncı ve 17’nci yüzyıllarda, Ağustos 1522, Kasım 1539, Mayıs 1586 ve 1670 tarihli buyruklarla tam şeklini aldı.¹⁷⁵

Modern anlamda savcılığın doğuşu yönünden ihtilal dönemi kanunları önem arz etmekle beraber müessesenin sağlam bir şekilde kurulması, İmparatorluk dönemi kanunları ile sağlanabilmiştir. Nitekim bugünkü şekli ile gerçek anlamda savcılık, 1810 tarihli Fransız Ceza Yargılamaları Kanunu (Code d’instruction Criminelle) ile kurulmuştur. Artık savcı, şekil bakımından ceza davasında taraf olarak görülmekle birlikte, maddi bakımdan kendisi taraf olmayıp itham eden devletin mümessili sıfatıyla, adalet için bağımsız devlet mahkemesi önünde kanuni usule uygun olarak karar verilmesi amacıyla çalışmaya başlamıştır.¹⁷⁶

---

¹⁷³ Saldırım, s.8.

¹⁷⁴ Saldırım, s.8.

¹⁷⁵ Coşkun Üçok, “Savcılıkların Avrupa Hukukunda Gelişmesi ve Türkiye’de Kuruluşu”, **Ord. Prof. Dr. Sabri Şakir Ansay’ın Hatırasına Armağan** içinde (35–48), Ankara: AÜHF Yayını, No. 194, 1964, s.36.

¹⁷⁶ Saldırım, s.9.

Fransa’da savcılığın yapısal pozisyonu özellikle 1958 düzenlemesiyle, fonksiyonel pozisyonu ise Ceza Muhakemeleri Usul Kanunu ile belirlenmiştir. 1958 düzenlemesi, savcılık makamını son derece hiyerarşik bir temelde oluşturmuştur. Adalet bakanı sistemin en tepesinde yer alır ve yüksek yargı memurları üzerinde yetki sahibidir. Savcılık, hükümetin ceza politikasının uygulanması için hayati önemde bir bağlantı noktasıdır. Söz konusu uygulama, muallâkta kalan durumlarda genel talimatlar ve özel direktiflerle yerine getirilir. Söz konusu talimatlar, hükümet politikalarını yürütmeleri ve özel konularda soruşturma açıp açmamaya karar vermeleri konusunda savcılar için gereklidir. Hükümet ve yargı arasında bir köprü vazifesi gören savcılar, aynı zamanda yürütmenin resmi görüşünü yargıca bildirme yetkisine de sahiptir. Cezai hususlarda kanun, ceza soruşturmasını yürütme ve dava açma hakkını savcılara vermiştir.¹⁷⁷

1.2.1.3.1.3. İskoç ve İngiliz Hukukunda

İskoçya ve İngiltere’de 19’uncu yüzyıldan önce savcıya benzer memurlar vardı. Ancak görevin mahiyeti itibariyle Fransa’daki sistemden farklıydı. İskoçya’da savcı kamu adına iddiada bulunan bir memur ve devletin ceza hukuku alanındaki haklarını temsil eden taraf konumundaydı. Mahkeme ve adli teşkilat üzerinde kontrol yetkisi olmadığı için görev ve yetkisi avukatla aynıydı. Taraf sayıldığı için mahkemenin yanında değil altında yer alır, sanık veya sanık vekilinin sahibi olduğu usuli güvenceleri, iddia makamının haklarını korumak için kullanırdı.¹⁷⁸

İngiltere’de başlangıçta kamu adına iddia görevini yapacak savcı yoktu. Her İngiliz vatandaşı, bir savcı gibi suçu mahkemeye bildirebilir ve dava açabilirdi. İngiliz hukuku, suçların takibinde bireye en fazla yetki tanıyan sistemdi. Doğrudan doğruya veya dolaylı olarak devlet ve kamu düzeni aleyhine işlenen suçlar dışındaki suçlarda kovuşturma yapmayı isteme yetkisi özel kişilere aitti. Özel kişiler şikâyetle bulunamazlarsa kimse işlenen suçla ilgilenmezdi.¹⁷⁹

Devlet ve kamu düzeni aleyhine işlenen suçlarda, mevcut avukatlar arasında kral tarafından seçilen ve *general attorney* denilen avukatlar davaları takip ederlerdi. Bunlar hem kamu adına avukatlık yaparlardı hem de özel olarak avukatlık yapmaya devam

¹⁷⁷ Tony Paul Marguery, “Unity and Diversity of the Public Prosecution Services in Europe, A Study of the Czech, Dutch, French and Polish Systems”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Groningen Üniversitesi, 2008), s.62. http://dissertations.ub.rug.nl/FILES/faculties/jur/2008/t.p.marguery/14_thesis.pdf (20 Ekim 2010).

¹⁷⁸ Saldırım, s.10.

¹⁷⁹ Saldırım, s.10.

ederlerdi. Kendilerine vekil veya yardımcı olarak *general solicitor* verilirdi. Bir görev olmamakla birlikte *general attorney* özel kişilerin açtığı ceza davalarına da girebilirdi.¹⁸⁰

İngilizler 1879 yılında yürürlüğe giren “Prosecution of Offence Act” ile “Director of Public Prosecutions” adıyla bir savcılık teşkilatı kurdular. Bu teşkilat daha sonra “Treasury Solicitor” ile birleşmişse de 1908 yılında “Prosecution of Offence Act” ile birbirinden ayrılmıştır. Ancak Fransız sisteminden farklı olarak özel şikâyet ilkesi korunup bu memura tali görevler verildi. Özel şikâyet olmaz veya gerektirdiği gibi yapılmazsa o zaman savcılar kamu adına iddiada bulunabiliyorlardı.¹⁸¹

1985 tarihli “Prosecution of Offence Act” ile kurulan The Crown Prosecution Service (Kraliyet Savcılığı), şimdiki İngiliz sisteminde savcılık teşkilatını oluşturmaktadır. Kraliyet Savcılığı olaya el koyup soruşturma yapamaz. Bu yetki kural olarak polis teşkilatına aittir. Görevi, daha çok polis teşkilatının kendisine gönderdiği dosyayı hukuki yönden inceleyip mahkemede takip etmek olan bu birim, bu yönü ile Kıta Avrupa’sı sisteminden önemli ölçüde ayrılmaktadır.¹⁸²

1.2.1.3.1.4. Alman Hukukunda

Eski Cermenlerde *centenarius* adı verilen kont memurları, başlangıçta suçluları yakalayıp mahkeme huzuruna çıkarmakla görevli iken daha sonra bunlar yargıç statüsüne yükseldiler. Alman hukukunda ayrı bir ithamcı vardı ve bu halktan herhangi biri olabilirdi. Ancak prenslerin özel menfaatleri söz konusu olduğu zaman İngiltere’de olduğu gibi *general attorney* olarak nitelendirilen memurlar, kamu adına iddiada bulunmak için görevlendirilirdi. Almanya’daki bu durum engizisyon mahkemelerinin artışı sırasında kaybolmuştur. Çünkü Kanonik hukuktan kaynaklanan engizisyon usulünde yargıç aynı zamanda itham eden konumundaydı. Sonraları prensler tarafından şahsi ve özellikle mali menfaatlerini korumak için tayin edilen *fiskale* isimli memurlarda mahkemelerde prenslerin temsilcisi olmaktan öteye gidemediler.¹⁸³

Fransız İhtilalı’nın tahkik sistemini ortadan kaldırmasından sonra Napolyon devri Fransız CMUK’si, işgal altındaki Prusya’nın Ren eyaletinde uygulanmaya başlandı.

---

¹⁸⁰ Saldırım, s.10.

¹⁸¹ Saldırım, s.10.

¹⁸² Saldırım, s.10–11.

¹⁸³ Saldırım, s.11.

İşgalden sonra da bu bölgede kanunun uygulanmasına devam edildi. Bu husus Alman ceza yargılaması hukukunun gelişimi bakımından birinci derecede etkili olmuştur.¹⁸⁴

Almanya'nın tamamında savcılığın kabul edilmesi 1848 İhtilalı'ndan sonradır. 19'uncu yüzyılın ortalarında engizisyon usulünün yerini ceza yargılama usulüne bırakması ile bazı devletler sadece ceza davaları açısından, bazıları da Fransa'da olduğu gibi tam anlamıyla savcılığı kabul ettiler. 27.01.1877 tarihli karar ile ve aynı yıl yürürlüğe giren Ceza Yargılama Usulü Kanunu ile bütün Almanya için Fransız örneğine uygun ancak İskoç ve İngiliz uygulamasından da esinlenen savcılık teşkilatı kuruldu.¹⁸⁵

Almanya'da savcılık teşkilatı (Staatsanwaltschaft) 19'uncu yüzyılda kurulmuştur. Savcılığın ortaya çıkışı Fransız Devrimi'nin ardından kurulan rejimde ceza davalarıyla ilgili soruşturmanın gerekliliğinden kaynaklanmıştır. Savcı, yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığının koruyucusu olarak tanımlanmıştır. Suçları mahkemeye getirerek devletin çıkarlarını temsil etme fonksiyonu, ilk olarak soruşturma yargıcının rolünü üstlenen bir yapıya dönüştü ve savcı, soruşturma yargıcının geniş yetkilerinin birçoğunu devraldı. Savcı ve yargıç olarak çift rolden sıyrılan yargı organları daha sonra davalarda daha bağımsız ve tarafsız kararlar verebilmişlerdir.¹⁸⁶

Her şeye rağmen, yargıç ile savcı arasındaki ayrışma 19'uncu yüzyılda ve 20'nci yüzyılın büyük bir bölümünde tamamlanamamıştır. O dönemde savcı, ön duruşma sürecinin hâkimiyetini, sorgu yargıcı ile paylaşmıştır. Bununla birlikte, sorgu yargıcı giderek pratik geçerliliğini yitirmiş ve 1975 yılında tamamen ortadan kaldırılmıştır. O tarihten beri savcı, kanuna göre ön duruşma sürecinin tartışılmaz hâkimi olmuştur.¹⁸⁷

1.2.1.3.2. İslam Hukukunda Savcılık

İslam hukukunda görevleri itibariyle savcılara benzer bir memura rastlanmamaktadır. Her Müslüman, suçu işleyini gördüğü veya bildiği zaman mahkemeye haber vermek ve davayı takip etmekle yükümlü idi. Ancak kadı tarafından verilen kararları icra ve infaz etmekle görevli bir memur vardı. Bunun dışında mahkeme sadece kadıdan oluşurdu.¹⁸⁸

¹⁸⁴ Saldırım, s.11–12.

¹⁸⁵ Saldırım, s.11–12.

¹⁸⁶ Saldırım, s.11–12.

¹⁸⁷ http://www.euro-justice.com/member_states/germany/country_report/2788/ (14 Eylül 2011).

¹⁸⁸ Selahattin Keyman, *Ceza Yargılamasında Savcılık*, Ankara: AÜHF Yayını, No: 266, 1970, s.62, Coşkun Üçök, Ahmet Mumcu ve Gülnihal Bozkurt, *Türk Hukuk Tarihi*, 8. Basım, Ankara: Savaş Yayınevi, 1996, s.74.

Savcıların ifa ettikleri görevleri İslam devletlerinde yer ve zamana göre Halifeler, hâkimler, muhtesipler, polisler (şurta) ve alelade müslümanlar ifa etmişlerdir.¹⁸⁹

İslam hukukuna göre *hakk-ı ademiyyeyi* (hukuk-u ibadı) ilgilendiren suçlarda (adam öldürme, adam yaralama) dava açılması tamamen özel hukuka giren bir durumdu. Diğer bir anlatımla dava açmak veya açmamak mağdurun veya mirasçılarının hakkıydı. Mağdurun veresesi yoksa mirasçı olması sebebiyle bu hak devlete geçerdi.¹⁹⁰ Hakk-ı Allah-ı (Hukuk-u Allah'ı) ihlal eden suçlarda (şarap içme, zina, hırsızlık gibi) ise suçu herhangi bir şekilde öğrenmiş olan kadı davayı açabileceği gibi bir Müslüman vatandaş da açabilirdi.¹⁹¹ Şahıs haklarına ilişkin suçlarda mağdur veya yakınları şikâyetle bulunmasalar, hatta faili affetseler bile devletin cezalandırma yetkisi vardı.¹⁹²

İslam hukukunda mağdurun ve mirasçıların verilen cezayı infaz ettirme hakları da bulunmaktaydı. Şayet mağdurun varisleri infazı icra etme gücüne sahip değilse başka biri bu işle görevlendirilirdi.¹⁹³ Şurta (polis) cezaları infaz eder, bazı zamanlarda ise kamu temsilcisi sıfatıyla taraf olarak mahkemede bulunurdu. Kolluk da sanığı mahkemeye sevk ederdi. Sistemin bu özelliklerinden dolayı kamu adına dava açacak bir memura, yani savcıya İslam adli teşkilatında ihtiyaç duyulmamıştı.¹⁹⁴

1.2.1.3.3. Türk Hukukunda Savcılığın Tarihi Gelişimi

Bu başlık altında Osmanlı Devleti'nde ve Cumhuriyet döneminde savcılık teşkilatını mercek altına alacağız.

1.2.1.3.3.1. Osmanlı Devleti'nde Savcılık

Osmanlı Devleti'nde de, Tanzimat hareketiyle başlayan kanunlaştırma çalışmaları öncesinde bugünkü anlamda savcılığın görevine dahi olan işleri yapan bir kurum ya da kişi bulunmamaktadır. Ancak, örneğin, çavuşbaşı, asesbaşı ve subaşılar suçluların takibi, yakalanması, mahkemeye sevk edilmesi ve verilen cezaların infazı ile de görevlendirilmiştir. Benzer şekilde, muhızrlar da, mahkeme mübaşirliği, mahkeme

¹⁸⁹ Fahreddin Atar, *İslam Adliye Teşkilatı, İlmî Eserler-28*, 4. Basım, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1999, s.137.

¹⁹⁰ M. Emin Artuk ve A. Caner Yenidünya, "Batı ve Türk Hukuklarında Savcılığın Dünü ve Bugünü Üzerine Bir İnceleme", *İstanbul Barosu Dergisi*, Cilt.76, Sayı.1-2-3 (2002), s.10.

¹⁹¹ Üçok, s.35-36, Atar, s.137.

¹⁹² Ekrem B. Ekinci, *Tanzimat ve Sonrası Osmanlı Mahkemeleri*, İstanbul: Arı Sanat Yayınevi, Mayıs 2004, s.229.

¹⁹³ Atar, s.137.

¹⁹⁴ Artuk ve Yenidünya, s.11.

kâtipliği ve emniyet görevliliğinin yanı sıra savcının bazı görevlerini de ifa etmekte idiler.¹⁹⁵ Konunun ayrıntısına geçmeden önce adliye teşkilatlanmasında neden Fransız sisteminin örnek alındığını ve teşkilatlanma yolunda gerçekleştirilen kanunlaştırma çalışmalarını incelememiz gerekir.

1.2.1.3.3.1.1. Adliye Reformlarında İzlenen Model

Bozulduğu düşünülen müesseselerin ıslahı için her zaman bir ilham kaynağına ihtiyaç vardır. Burada umumiyetle daha üstün olduğu düşünülen bir sistem örnek alınır. Tanzimat reformları için de aynı durum söz konusu olmuştur. Bazı işlerin düzgün gitmediğini gören ve bunların ıslah edilmesi gerektiğini düşünen, öte yandan bu yolda dış baskıya maruz kalan Tanzimat ricalinin önünde örnek olarak Avrupa'nın en güçlü dört devleti vardı: İngiltere, Fransa, Avusturya ve Rusya. Bunlardan Fransa tercih edildi ve bundan sonra ardı arkası kesilmeyen reformlarda, bu arada adli yeniliklerde bu ülke sistemi örnek alındı. Neden acaba farklı halkları bünyesinde barındıran imparatorluklar olmaları itibariyle Osmanlı Devleti'ne daha çok benzeyen Avusturya, Rusya veya İngiltere değil de bir milli devlet sayılan Fransa tercih edilmiştir?¹⁹⁶

Osmanlı Devleti ile Fransa arasındaki ilişkilerin çok eskiye dayandığı ve oldukça dostane devam ettiği bilinir. Kanuni Sultan Süleyman devrinde Fransa Kralı I. François'nın Alman İmparatoru Charles-Quint'e karşı desteklenmesiyle başlayan bu ilişkiler, Osmanlı Devleti'nin Fransa'ya bir takım imtiyazlar tanınmasıyla daha da vasıflı hal almıştır. Sultan III. Selim zamanında yapılan reformların ağırlığını Fransa'dan ilham alınan askeri reformlar oluşturuyordu. Bunun sebebi de Padişah'ın o zamanlar Fransa'nın askeri başarılarından oldukça etkilenmiş olmasıydı. Yeni kurulmaya çalışılan Osmanlı ordusunu Avrupa usullerine göre eğitmek üzere bu ülkeden öğretmen subaylar getirildi. Bundan başka, Gülhane Hatt-ı Hümayunu'nda öngörülen vatandaşların eşitliği prensibinin Fransız İhtilal ile yayılan düşüncelerden biri olduğu düşünüldüğünde Tanzimat'ın bu yoldaki reformlarında Fransa'dan ilham aldığı sonucuna varılabilir.¹⁹⁷

İhtilal sonrası Fransa'da Napolyon bir dizi reforma girişmiş, bundan hukuk ve adliye de nasibini almıştı. Mahkemeler yeniden düzenleniyor, yeni adli merciler kuruluyordu.

---

¹⁹⁵ Nevin Ünal Özkorkut, "Savcılık, Avukatlık ve Noterlik Kurumlarının Osmanlı Devleti'ne Girişi", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (AÜHFD)**, Cilt.52, Sayı.4 (2003), s.148.

¹⁹⁶ İkinci, s.51-52.

¹⁹⁷ İkinci, s.53.

Code Napoleon olarak da bilinen Fransız Medeni Kanunu da bu devirde hazırlanmıştı. Osmanlı Devleti ve daha sonra ayrılan bütün Müslüman devletler, bu arada Mısır, adli reformlarında Fransız sistemini model aldılar.¹⁹⁸

1856 tarihli Islahat Fermanı'nın ilanından sonra ülkenin bazı yerlerinde, bu arada Cebel-i Lübnan sancağında etnik çatışmalar meydana gelmişti. Burada Dürzî ve Marunîler çatışmıştı. İngilizlerin desteklediği Dürzîlere karşılık Fransa Marunîlere sahip çıkıyordu, çünkü Marunîler de Fransızlar gibi Katolik mezhebi mensubu idiler. Sonuçta 1861 yılında devletlerarası bir konferans toplanarak Lübnan'da Marunîlerin ağırlıkta olduğu bir otonomi tanınmış, bu arada adli ve idari kurumlar da yeniden düzenlenmişti. Görünüşte halkın çoğunluğunu oluşturan Marunîler ve dolayısıyla Fransa zafer kazanmış olduğu için bölgenin adliyesi de Fransız örneğine göre düzenlendi.¹⁹⁹

Lübnan adli ve idari reformları daha sonra ülke çapında yaygınlaştırılınca Osmanlı adli sistemi bir anlamda Fransız adli sisteminin bir kopyası durumunu almıştır. Nitekim 1864 yılında Vilayet Nizamnamesi çıkarılmış ve ülkenin idari teşkilatı Fransız örneğine göre düzenlenmişti.²⁰⁰

Osmanlı Devleti'nde klasik devirde ve Tanzimat'ın ilk yarısında adliye hep idareyle paralellik taşıdığı için Tanzimat reformları da hep bu yönde devam etmişti. İdari reformlarda Fransız sistemi örnek alınınca, adli reformların da bu örneğe göre yapılması gerektiğine şüphe yoktu. Bu arada, Tanzimat'ın ikinci devresinde mutlak söz sahibi olan Âli ve Fuat Paşaların müfrit Fransız hayranlığına da dikkat çekmek yerinde olur.²⁰¹

Buraya kadar ki açıklamalardan kolayca anlaşılacağı üzere İttihat ve Terakki'den günümüze uzanan tarihsel, yapısal, sosyo-politik ve hukuksal evrim sürecinde ülkemiz ile Fransa arasındaki paralellikler, pek çok şeyde olduğu gibi yargı sistemimiz için de geçerlidir.²⁰²

Selçuk'a göre Türkiye, devlet ve toplum olarak kendisine Kara Avrupa'sı ülkelerini, özellikle Fransa'yı, bir ölçüde Almanya ve diğer ülkeleri örnek almıştır. Kara Avrupa'sı ülkelerinde, özellikle Fransa'da “devlet merkezci” bir yönetim vardır. Devlet her yerde

---

¹⁹⁸ Ekinci, s.53–54.

¹⁹⁹ Ekinci, s.57.

²⁰⁰ Ekinci, s.57.

²⁰¹ Ekinci, s.57.

²⁰² Sinan, S. Kocaoğlu, “Türkiye Cumhuriyeti Yargı Sisteminin Temel Sorunu ‘Hâkim (& Savcı) Niteliği’ ve Bu Hususta Eklektik Bir Çözüm Önerisi”, **Ankara Barosu Dergisi**, Yıl.69, Sayı.2001/3, s.51.

hazır ve nazırdır, tepeden inmecidir. Bu ülkelerde hukuku üreten temel güç devlettir. O yüzden de hukuk hep devletten yanadır. Toplum ve hukuk, devletin vesayetinde ve edilgendir. Devlet birey zararına dokunulmaz bir nesneye dönüşmüştür. Bunun sonucu olarak da Kara Avrupa’ında toplum devletçi kurallara bağlı, içine kapalıdır. İktidar tektir. Yargı da bundan payını almıştır. Erkler ayrılığından ne kadar söz edilirse edilsin yargı birliği sağlanamamış, yargıyı bağımsız kılma kavgası bir türlü bitmemiştir.²⁰³

1.2.1.3.3.1.2. Kanunlaştırma Hareketleri

Tanzimat Dönemi'nde ilk kanunlaştırma hareketi ceza hukuku alanında gerçekleştirildi ve ilk olarak 1840 tarihli Ceza Kanunu yapıldı. Bu kanunun eksikliklerini gidermek amacıyla da 1851 tarihli Ceza Kanunu (Kanun-ı Cedit) çıkarıldı. Bu kanunun 1’inci faslının “*Mûcebi kısas olup sonradan bazı veresenin affı veyahut sulh ile diyete ve mala münkalib olan ve mûcebi iptida diyet bulunan madde-i katlin iktizay-ı şer’isi icra olunduktan sonra, Dersaadet’te ise bu makule şâhısı katil derecesine göre bir seneden beş seneye kadar küreğe ve taşrada ise bulunduğu mahallin şehir-i muazzamı neresi ise onda prangaya konularak süfi hizmetlerde kullanıla*” şeklindeki 11’inci maddesi ile kısasın istenmediği durumlarda da artık devletin suçluyu cezalandırabileceği ifade edildi. Ancak henüz savcılık kurumu bulunmadığından soruşturmanın devlet adına kim tarafından ve ne şekilde yürütüleceği belli değildi.²⁰⁴

Büyük ölçüde 1810 tarihli Fransız Ceza Kanunu örnek alınarak yapılan 1858 tarihli Ceza Kanunu ile de doğrudan doğruya hükümet aleyhine işlenen suçların yanı sıra, kişilere karşı işlenen suçların da, genel asayişini ihlal ettiği takdirde devlet tarafından cezalandırılacağı hükme bağlandı. Bu kanunun çıkarıldığı dönemde de Osmanlı adliye teşkilatında savcılık yoktu.²⁰⁵

1858 tarihli kanundan sonra çıkarılan 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi’nde ilk kez savcılıkla ilgili bir hükme rastlanmaktadır. Nitekim sözü edilen Nizamname’nin Divan-ı Temyiz ile ilgili bölümünün 19’uncu maddesinde “...umumi hukukiye ve kanuniyyeye vakıf taraf-i devletten mansup bir memur-i mahsus bulunacaktır” denilmektedir. Bu

²⁰³ Sami Selçuk, **Batgil Demokrasinin ve Hukukun Doğuş Serüveninden Kesitler, Adıyla Siyasallaşan Bir Dava: Ergenekon**, 1. Basım, İstanbul: Truva Yayınları, Nisan 2009, s.117–118.

²⁰⁴ Ercüment Kuran, “Tanzimat Döneminde Osmanlı Devleti’nde Adli Islahat”, **Yeni Türkiye**, Yıl.2, Sayı.10 (Temmuz-Ağustos 1996), s.993.

²⁰⁵ Kuran, s.993.

düzenleme ile savcıya benzer bir “özel memur”dan sözedilmekle birlikte, bu memurun görev ve yetkileri hususunda bir açıklık getirilmemiştir.²⁰⁶

Bundan sonra 23 Şubat 1870 tarihinde çıkarılan Dersaadet ve Mülhakatı İdare-i Zabıta ve Mülkiyeye ve Mehâkemi Nizamiyesine Dair Nizamnamenin 61’inci maddesinde “*Divan-i Temyiz’de erbab-i cinayet aleyhinde müddei sıfatında bulunmak üzere devlet namına umur-i hukukiyye, kanuniyyeye vakıf bir memur bulunacaktır*” denilmek suretiyle bu memurların vazife ve yetkileri hususunda açıklık getirilmeye çalışılmıştır. İlk kez “Müdde-i umumi”²⁰⁷ teriminin kullanıldığı bu Nizamname’de, “*Divan-i Temyiz’de erbab-ı cinayet aleyhinde müddei sıfatında bulunmak üzere devlet namına umur-i hukukiyye ve kanuniyyeye vâkıf bir memur...*” bulunacağı hükme bağlandı.²⁰⁸

Savcılık kurumu, anayasal zemindeki yerini ise 1876 Anayasası’nın, “*Umur-i cezaiyyede hukuk-i ammeyi vikayeye memur müdde-i umumiler bulunacak ve bunların vezaif ve derecatı kanun ile tayin kılınacaktır*” şeklindeki 91’inci maddesiyle buldu. Küçük Said Paşa’nın Adliye Nazırlığı sırasında 1879 Haziran’ında sözü edilen anayasal hükme istinaden çıkarılan Mehâkim-i Nizamiyye’nin Teşkilat-ı Kanun-ı Muvakkati²⁰⁹ ile ülke genelinde mahkemelerde savcılıklar kuruldu ve yine aynı yıl çıkarılan Usul-i Muhakemat-ı Cezaiyye Kanun-ı Muvakkati ile de savcılık kurumu görev ve yetkileriyle ayrıntılı olarak düzenlendi (m.20-25).²¹⁰ Kanunun 20’nci maddesinde “*Müddeiumumîler, cünha ve cinayet derecesinde bulunan kâffe ceraimi taharri ve tecessüse ve mürtekibi aleyhine ikame-i davaya mecburdurlar*” demek suretiyle savcıların suçları tahkik ve dava açmak görevlerine işaret edilmişti.²¹¹

²⁰⁶ İbrahim Durhan, “Tanzimat Döneminde Osmanlı Yargı Teşkilatındaki Gelişmeler”, **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt.12, Sayı.3-4 (2008), s.101.

²⁰⁷ Eskiden bu makama hasm-ı mansup denirdi. Cemaziyelevvel 1287 tarihli Takvim-i Vakayî gazetesinde, hukuku şahsiye müddeisine mukabil mehâkimi cezaiyyede bulundurulacak memurlar hasm-ı mansup yerine müdde-i umumi namı verilmesinin tensip edildiği yazıldığına göre, müdde-i umumilik kavramının ülkemizde ilk defa bu tarihte kullanıldığı anlaşılmaktadır (Mümtaz Önder, **Savcıların Teşkilat İçindeki Yerleri ve Görevleri**, Ankara: Ankara Yarı Açık Cezaevi Basımevi, 1967-1968, s.5).

²⁰⁸ Artuk ve Yenidünya, s.11-12.

²⁰⁹ 17 Haziran 1879 tarihli Osmanlı Adli Teşkilat Kanunu, adeta 24 Ağustos 1790 tarihli Fransa Adli Teşkilat Kanununun kopyası gibiydi. Nitekim Fransa’da *arrondissement*lerdeki birinci derece mahkemesi mukabilinde Osmanlı Devleti’nde her kazada böyle bir mahkeme kurulmuştu. Fransa’da yargı iki dereceli olup vilayetlerdeki eski *parlament*lerin yerine yargı çevresi birkaç *department* içine alacak şekilde istinaf mahkemeleri vardı. Osmanlı sisteminde de bunların karşılığı her vilayette bir istinaf mahkemesi oluşturulmuştu. Fransa’nın baş şehrinde bir temyiz mahkemesi bulunduğu gibi Osmanlı baş şehrinde de bir temyiz mahkemesi kurulmuştu. Aynı yıl Usul-i Muhakemat-ı Cezaiye Kanunu Fransız örneğinden iktibas edilmiş, Usul-i Muhakeme-i Hukukiye Kanunu’nda da Fransız mevzuatından yararlanılmıştır (Ekinci, s.61).

²¹⁰ Kuran, s.993.

²¹¹ Artuk ve Yenidünya, s.12-13.

Yukarıda sözü edilen hükümlerle kök durumu tespit edilen savcılık teşkilatının kurulmasına başlamak için teşkilat ve usul kanunlarının yürürlüğe girmesi beklenmemiştir. Bu kanunlar henüz proje halinde iken Yargıtay'a bir başsavcı, İstanbul İstinaf Mahkemesi'ne bir savcı ve bir yardımcı, İstanbul bidayet mahkemelerine de birer savcı yardımcısı tayin edilmiştir. Dönemin Ad.B tarafından Yargıtay Başsavcılığı'na gönderilen bir tezkere²¹² ile bu tayinler bildirilmiş ve tasarı halindeki teşkilat ve usul kanunlarının hükümlerine uygun talimat verilerek müessesenin İstanbul'da bir an önce faaliyete geçirilmesi yoluna gidilmiştir.²¹³

İstanbul teşkilatından az sonra, vilayet istinaf mahkemelerine birer savcı, vilayet, liva ve kaza bidayet mahkemelerine birer savcı yardımcısı tayin edilmiştir. Bazı kaza ve bidayet mahkemelerine savcı yardımcısı tayin edilememiş, bu görev teftiş memurlarına, o da yoksa zaptiye zabıtine bırakılmıştır. Teşkilat noksanlığı bidayet savcılıklarına münhasır kalmamış ve bazı yerlerin üst mahkemeleri de savcısız bırakılmıştır.²¹⁴

Teşkilat ve usul kanunlarıyla ve müteaddit talimat ve tezkerelerle savcılık müessesesine verilen ilk şekle gelince; Türkiye'de bütün savcılar bir heyet teşkil eder. Her savcı bu heyetin bir uzvudur. Hepsi devletin –icra kuvvetinin– mahkemeler –kaza kuvveti– nezdinde birer temsilcisidir, memurudur. Bu heyet üç mertebelidir:

— Yargıtay başsavcısı,

— İstinaf savcıları (istinaf kaldırılınca bu sırayı cinayet ve sonradan ağır ceza savcıları almıştır),

— Bidayet savcı yardımcısı (şimdiki, asliye ceza mahkemeleri nezdindeki savcılar).

Bütün heyet, idari işlerde ve kazaya dair sınırlı işlerde adalet bakanının emrindedir.²¹⁵

Osmanlı döneminde, savcılarının yetki ve görevleri idari, hukuki ve cezaidir. Konumuz itibarıyla sadece idari görevler üzerinde durulacaktır.

— Savcılar, Ad.B'nin mahkemelere yapacağı tebliğlerde vasıtaadır. Ad.B, Yargıtay Başsavcılığı aracılığıyla ve istinaf ve bidayet mahkemelerine de istinaf savcısı aracılığıyla tebliğde bulunur. İstinaf savcısı, nezdinde bulunduğu mahkemeye ait

²¹² Düstur, TE: I, Cilt.4, s.705.

²¹³ Hikmet Sonel, "Türkiye'de Savcılığın Kuruluşu", *Adalet Dergisi*, Yıl.40, Sayı.2 (Şubat 1949), s.190.

²¹⁴ Sonel, s.191.

²¹⁵ Sonel, s.191.

tebliğleri bizzat, bölgesindeki mahkemelere ait tebliğleri de o mahkemeler nezdindeki yardımcılarını vasıtasıyla icra eder.²¹⁶

— Savcılar, adalet dairelerinin idari işlerinde amir ve sorumlu sayılırlar.

— Savcılar, adalet dairelerinin ve memurlarının mali işlerinde sorumlu amirdirler.²¹⁷

— İstinaf savcılarını Ad.B'yi temsil ederler.²¹⁸

Savcılık teşkilatının kurulduğu dönemde savcılara verilen idari görevler bugün de aynı şekilde Cumhuriyet savcılarını tarafından yerine getirilmektedir. Cumhuriyet savcılarını, Ad.B ile mahkemeler arasındaki yazışmalara aracı olmakta, adli birimlerin idari işlerinde amir ve sorumlu sayılmakta, mali işlerde ita amiri sıfatını yüklenmektedirler. Ancak idari görev kavramının tanımı yoktur, istenildiği kadar genişletilebilir. Zaten pratikte yargıç ve savcılarının idari ve adli görevleri iç içe geçmiştir. Yargıç ve savcılarının idari görevleri bakımından Ad.B'ye bağlı olduğunu belirten Anayasa hükmü, yargıç ve savcılarının Ad.B ile organik bir bağ oluşturmalarına sebep olmuştur.²¹⁹

1.2.1.3.3.2. Cumhuriyet Döneminde Savcılık Teşkilatı

1.2.1.3.3.2.1. 469 Sayılı Kanuna Göre

Cumhuriyet döneminde, ilk derece mahkemeleri ve savcılık teşkilatını 08.04.1924 tarih ve 469 SK ile düzenlenmiştir. Anılan kanunun 5'inci maddesini değiştiren 825 sayılı Ceza Kanununun Mevkii Meriyete Vaz'ına Müteallik Kanun'un²²⁰ 28'inci maddesinde "*her asliye mahkemesi nezdinde bir müddeiumumî ile yeteri kadar müddeiumumî muavini bulunur*" denilmek suretiyle günümüz savcılık teşkilatını ihdas edilmiştir.²²¹

Kanunda, mahkemelerin ilçe düzeyinde oluşturulması, yetkileri kanunla sınırlandırılan sulh mahkemeleri ile her ilçede o ilçenin adıyla anılan asliye mahkemesi kurulması kabul edilmiştir. Kanunun 5'inci maddesinde, her asliye mahkemesi nezdinde savcılık teşkilatını kurulması öngörülmekte ve savcılık örgütünün bir savcı ve yeterince savcı yardımcısından oluşacağı belirtilmektedir.

²¹⁶ Adliye Nezareti'nin 11 Temmuz 1295 tarihli genelgesi, Düstur, Te: I, Cilt.4, s.723.

²¹⁷ Vilayet Adliye Dairelerinin Hesap ve Maliye Usulü Talimatnamesi, Düstur, Te: I, Cilt.5, s.33.

²¹⁸ Sonel, s.193.

²¹⁹ Kemal Şahin, "Yargı Örgütü", **Adalet Bakanlığı Yargı Reformu Stratejisi Belgesi Gölgesinde Yargı Reformu Sempozyumu**, Ankara, 18–20 Haziran 2008, Türkiye Barolar Birliği (TBB) Yayını, Ekim 2008, s.469.

²²⁰ 05.05.1926 tarih ve 364 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

²²¹ Artuk ve Yenidünya, s.13

1924 Anayasası'nın 61'inci ve 64'üncü maddelerinde müddeiumumî şeklinde geçen savcılık kavramı, 15.01.1945 tarihli kanun ile "savcı" olarak Türkçeleştirilmiştir.²²²

1.2.1.3.3.2.2. 5235 Sayılı Kanuna Göre

469 SK'yi ilga eden 5235 SK, savcılığın görev ve yetkileri ile teşkilatlanmasına açıklık getirmiştir. Bu konu yukarıda incelenmişti (bkz. s. 56 vd.). Bu kısımda, Cumhuriyet başsavcısının adli, idari, mali ve diğer görevleri ile Cumhuriyet savcılarının görevleri ve savcılığın statüsü incelemeye konu edilecektir.

1.2.1.4. Cumhuriyet Başsavcılığının Görevleri

Çağdaş anlamda savcılık kurumunun görevleri; kamu davası açmak, ceza davalarının büyük bir kısmında kamu adına iddia makamını temsil etmek, kamu düzeninin kanunda açıkça gerekli kıldığı hallerde hukuk davalarını açmak, açılmış olan davalara katılmak ve verilen hükümlerin infazını sağlamak olarak sıralanabilir.²²³

5235 SK'nin 17'nci maddesinde CBS'nin adli görevleri şu şekilde sıralanmıştır:

a. Kamu davasının açılmasına yer olup olmadığına karar vermek üzere soruşturma yapmak veya yaptırmak.

Suç işlendiğine dair yeterli dayanak noktaları bulunduğu savcı kamu davası açmaya gerek bulunup bulunmadığını araştırmakla yükümlüdür. Araştırma tamamlandıktan sonra kamu davası açmaya yeterli delile ulaşırsa iddianame düzenleyerek kamu davası açar. Yeterli delile ulaşamamışsa takipsizlik kararı verir.²²⁴

b. Kanun hükümlerine göre yargılama faaliyetlerini kamu adına izlemek, bunlara katılmak ve gerektiğinde kanun yollarına başvurmak.

Savcı, sulh ceza mahkemeleri dışında duruşmalarda bulunmak zorundadır.²²⁵ Duruşma hükmüyle sonuçlandıktan sonra savcı, verilen hükmün yasalara aykırı olduğu düşüncesindeyse sanığın lehine veya aleyhine olarak kanun yoluna başvurabilir.²²⁶

²²² Şerafettin Elmacı, "Cumhuriyet Savcıları, Hâkimlerin Hukuki Sorumluluğu Rejimine Tabi Midir?", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Projesi, Ankara Üniversitesi SBE, 2008), s.14.

²²³ Saldırım, s.5.

²²⁴ Nur Centel ve Hamide Zafer, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, İstanbul: Beta Yayınevi, 2003, s.83.

²²⁵ 6217 SK geçici madde 3 - (1) 01.01.2014 tarihine kadar, ACM'lerde yapılan duruşmalarda Cumhuriyet savcısı bulunmaz ve katılma hususunda Cumhuriyet savcısının görüşü alınmaz. Ancak, verilen hükümler ile tutuklamaya veya salıverilmeye ilişkin kararlara karşı Cumhuriyet savcısının kanun yoluna başvurabilmesi amacıyla dosya CBS'ye gönderilir.

c. Kesinleşen mahkeme kararlarının yerine getirilmesi ile ilgili işlemleri yapmak ve izlemek.

Mahkemelerin iç işleyişlerine ve oturum düzenine ilişkin kararları dışında duruşma esnasından verilen ara kararlar ve nihai kararlar (hükümler) infaz edilmek üzere savcılığa gönderilir.

d. Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak.

1.2.1.4.1. Cumhuriyet Başsavcısının Görevleri

Cumhuriyet başsavcılarının adli (yargısal) ve idari görevleri dışında mali ve başkaca görevleri de vardır.

5235 SK'nin 18'inci maddesinde Cumhuriyet başsavcısının görevleri sayılmıştır:

- a) CBS'yi temsil etmek (5235 SK m. 18/1-1),
- b) CBS'nin verimli, uyumlu ve düzenli bir şekilde çalışmasını sağlamak, iş bölümü yapmak (5235 SK m. 18/1-2,3, HSYK'nin, "Soruşturma Usul ve Esasları" konulu, 18.10.2011 tarih ve 10 sayılı genelgesi²²⁷)
- c) Gerektiğinde adli göreve ilişkin işlemler yapmak, duruşmalara katılmak ve kanun yollarına başvurmak (5235 SK m. 18/1-4),
- ç) Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak 5235 SK m. 18/1-5).

Cumhuriyet başsavcısına, kanun, yönetmelik ve genelge ile verilen adli, idari, mali ve diğer görevler şunlardır:

1. Adli sicil belgesi verilmesi işlemlerini yürütmek (5352 sayılı Adli Sicil Kanunu²²⁸ m. 8, Adli Sicil Yön.²²⁹ m. 10),
2. Merkezdeki Cumhuriyet savcıları ile bağlı ilçe Cumhuriyet başsavcı ve savcıları üzerinde, gözetim ve denetim yetkisi kullanmak (2802 SK m. 5, 5235 SK m. 18/2),
3. Merkezdeki Cumhuriyet savcıları ile bağlı ilçe Cumhuriyet başsavcı ve savcılarına sicil vermek (2802 SK m. 22/a),

---

²²⁶ Centel ve Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.83.

²²⁷ <http://www.hsyk.gov.tr/Mevzuat/Genelgeler/GENELGELER/10.pdf> (20 Ekim 2010).

²²⁸ 01.06.2005 tarih ve 25832 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

²²⁹ 07.09.2005 tarih ve 25929 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

4. Merkezdeki Cumhuriyet başsavcı vekilleri ve Cumhuriyet savcıları ile bağlı ilçe başsavcı ve savcıları hakkında, 21'inci maddenin (c) bendinde sayılan hususları göz önünde bulundurarak kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararlarından ve iddianamelerinden en az beşer adedinin tasdikli suretini de ekleyerek durumlarının değerlendirilmesine yönelik inceleme sürelerinin bitiminden bir ay önce HSYK'de olacak şekilde düşüncelerini belirten sicil fişi göndermek (2802 SK m. 22/b),
5. AKB toplantılarına katılmak (2802 SK m. 113/a),
6. Cumhuriyet savcılarının nöbet hizmetlerinin düzenlemek (2802 SK m. 54/2, HSYK'nin "Yargıç ve Cumhuriyet Savcılarının Nöbet Hizmetlerinin Yerine Getirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar" konulu, 07.06.2011 tarih ve 3 sayılı genelgesi²³⁰),
7. Adli yargı çevresinde herhangi bir nedenle görevine gelemeyen Cumhuriyet savcısının yerine bu Cumhuriyet savcısı görevine başlayıncaya veya HSYK tarafından yetkilendirme yapıncaya kadar yargı çevresindeki Cumhuriyet savcıları arasından görevlendirme yapmak (2802 SK m. 115),
8. Adli kolluk sorumluları hakkında değerlendirme raporları düzenleyerek mülki idare amirlerine göndermek (CMK m. 166/1, Adli Kolluk Yön.²³¹ m. 11, HSYK'nin "Adli Kolluğun Görev, Yetki ve Sorumlulukları" konulu, 18.10.2011 tarih ve 7 sayılı genelgesi²³²),
9. Adli kolluk hizmetini denetlemek (Adli Kolluk Yön. m. 13),
10. Yayın sahiplerinden, süreli yayınların çıkarılması için beyanname almak ve alındı belgesi vermek (5187 sayılı Basın Kanunu²³³ m. 7),
11. Basılan her türlü yayının imzalı iki nüshasını, dağıtım veya yayının yapıldığı gün teslim almak (5187 SK m. 10),
12. Cezaevinde kalanların yakınlarına ziyaret izni vermek (5275 Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun²³⁴ m. 83, Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük²³⁵ m. 126),

---

²³⁰ <http://www.hsyk.gov.tr/Mevzuat/Genelgeler/GENELGELER/3.pdf> (28 Nisan 2011).

²³¹ 01.06.2005 tarih ve 25832 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

²³² <http://www.hsyk.gov.tr/Mevzuat/Genelgeler/GENELGELER/7.pdf> (28 Nisan 2011).

²³³ 26.06.2004 tarih ve 25504 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

²³⁴ 29.12.2004 tarih ve 25685 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

²³⁵ 06.04.2006 tarih ve 26131 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

13. Cezaevinde kalanlara mazeret izni, özel izin ve iş arama izni vermek (5275 SK m. 94-95-96, Tüzük m. 138-140-141),
14. İdare ve gözlem kurulunun oluşturulmasına imkân bulunmayan ceza infaz kurumlarında idare memuru, hükümet tabibi, öğretmen, infaz ve koruma baş memuru ile infaz ve koruma memurundan oluşacak kurula başkanlık etmek (Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri Yön.²³⁶ m. 7),
15. İlk kez suç işleyen ve iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına hükümlü bulunanlar ile adli para cezası iki yıl ve daha az süre ile hapse çevrilenlerin açık ceza infaz kurumlarına ayrılma işlemlerini yapmak (Hükümlülerin Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılmaları Hakkında Yön.²³⁷ m. 4),
16. Aynı ağır ceza yargı çevresi içindeki açık ceza infaz kurumları arasındaki nakillere karar vermek (Hükümlülerin Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılmaları Hakkında Yön. m. 11, Ad.B Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün (CTGM) "Ceza İnfaz Kurumlarının Tahsisi, Nakil İşlemleri ve Diğer Hükümler" konulu, 22.01.2007 tarih ve 45/1 sayılı genelgesi²³⁸),
17. Tanığın korunmasına yönelik işlemleri yürütmek (Cumhuriyet Başsavcılıkları ve Mahkemelerce Alınacak Tanık Koruma Tedbirlerine İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yön.²³⁹ m. 19/1-2-3),
18. Noterlikte bu işi görece kâtip bulunmadığı takdirde AKB tarafından bir adalet memuru atanması için bildirimde bulunmak (1512 sayılı Noterlik Kanunu²⁴⁰ m. 33, Noterlik Kanunu Yön.²⁴¹ m. 72),
19. Noterliğin boşalması halinde, keyfiyeti Ad.B'ye, noter odasına ve noter ölmüşse bilinen mirasçılara bildirmek, hesap ve işlemlerini en çok iki aylık bir süre içinde inceleyerek evrak, defter, belge ve emanetleri bir tutanakla vekile devretmek ve düzenleyeceği raporu tutanağın bir örneği ile birlikte Ad.B'ye yollamak (1512 SK m. 49),
20. Noterlere yıllık izin vermek (1512 SK m. 57),

²³⁶ 17.06.2005 tarih ve 25848 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

²³⁷ 17.06.2005 tarih ve 25848 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

²³⁸ http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/45-1.pdf (29 Nisan 2011).

²³⁹ 11.11.2008 tarih ve 27051 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

²⁴⁰ 05.02.1972 tarih ve 14090 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

²⁴¹ 13.07.1976 tarih ve 15645 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

21. Noterlikleri teftiş etmek (1512 SK m. 122, 164, Ad.B Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü'nün (HİGM) “Noterlik İşlemleri ile Denetimlerinde Cumhuriyet Başsavcılıkları Tarafından Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar” konulu, 20.01.2006 tarih ve 101 sayılı genelgesi²⁴²),
22. İllerde koruyucu ve destekleyici tedbirlerin yerine getirilmesinde kurumlar arasında bağlantı, uyum, düzen ve eşgüdüm toplantılarına katılmak (Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yön.²⁴³ m. 20),
23. Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu uyarınca kurulan koruma kurullarına başkanlık etmek (5402 sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu²⁴⁴ m. 16/1, Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yön.²⁴⁵ m. 101),
24. Gözaltına alınan kişilerin bulundurulacakları nezarethaneleri, varsa ifade alma odalarını, bu kişilerin durumlarını, gözaltına alınma neden ve sürelerini, gözaltına alınma ile ilgili tüm kayıt ve işlemleri denetlemek; sonucunu Nezarethaneye Alınanların Kaydına Ait Deftere kaydetmek (Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yön.,²⁴⁶ m. 26).
25. Davalarda temsil yetkisi bulunan hukuk müşavirleri ve avukatların bir listesini mahkemelere göndermek (6200 sayılı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun²⁴⁷ m. 14),
26. Bir önceki yıla ait aylık istatistikî veriler dikkate alınarak bir sonraki yıl gelebilecek işlerin belirtildiği yıllık iş programı ile projelere ilişkin faaliyet ve çalışma raporları hakkında görüş bildirmek (Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yön. m. 120/1-a, b),
27. Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Yön ve Kapsamına Dair Kanun²⁴⁸ gereğince “Merkezi makam”²⁴⁹ olarak görev yapan Ad.B'nin mahallindeki işlerini

---

²⁴² http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/101.pdf (28 Nisan 2011).

²⁴³ 24.12.2006 tarih ve 26386 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

²⁴⁴ 20.07.2005 tarih ve 25881 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

²⁴⁵ 18.04.2007 tarih ve 26497 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

²⁴⁶ 01.06.2005 tarih ve 25832 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

²⁴⁷ 25.12.1953 tarih ve 8592 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

²⁴⁸ 04.12.2007 tarih ve 26720 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

- yürütmek (5717 sayılı Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Yön ve Kapsamına Dair Kanun m. 3),
28. İlçe seçmen kütük büroları ve ilçe seçim kurulları için öncelikle adliye ve hükümet konaklarında yeterli nitelikte yer ayırmak (298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun²⁵⁰ m. 30),
  29. Yargıç ve savcı adaylarının CBS kalemlerindeki çalışmalarına nezaret etmek (Adli Yargı Yargıç ve Savcı Adayları ile İdari Yargı Yargıç Adaylarının Staj Dönemi ile Staj Mahkemelerine İlişkin Yön.²⁵¹ m. 5/a),
  30. Adayların yaptıkları iş ve işlemlerin sayısını ve içeriklerini gösteren staj performans değerlendirme formlarını onaylayıp staj sonunda Ad.B'ye göndermek (Adli Yargı Yargıç ve Savcı Adayları ile İdari Yargı Yargıç Adaylarının Staj Dönemi ile Staj Mahkemelerine İlişkin Yön., m. 5),
  31. Yargıç ve savcı adaylarının, CBS'deki stajları süresince gözetim ve denetim görevini yerine getirmek (Adli Yargı Yargıç ve Savcı Adayları ile İdari Yargı Hâkim Adaylarının Meslek Öncesi Eğitimlerinin Yaptırılmasının Esas ve Usullerine İlişkin Yön.,²⁵² m. 7),
  32. Adayın, görevini yapmakta gösterdiği kabiliyet ve başarısı ile görevine bağlılığı ve ahlaki gidişinin değerlendirildiği (1) numaralı gizli fişi düzenlemek (Adli Yargı Yargıç ve Savcı Adayları ile İdari Yargı Yargıç Adaylarının Meslek Öncesi Eğitimlerinin Yaptırılmasının Esas ve Usullerine İlişkin Yön., m. 9),
  33. Ulusal ve resmi bayramlarda yapılacak törenlere iştirak etmek (Ulusal ve Resmi Bayramlar ile Mahalli Kurtuluş Günleri, Atatürk Günleri ve Tarihi Günlerde Yapılacak Tören ve Kutlamalar Yönetmeliği²⁵³),
  34. Teftiş Kurulu Şube Müdürlüğü bürolarının tefrişi ile kırtasiye ve donanım ihtiyaçlarını karşılamak (Ad.B Teftiş Kurulu Yön.²⁵⁴ m. 20/3),

---

²⁴⁹ 5717 SK gereğince, başvuruda bulunan adına çocuğun iadesi veya şahsi ilişki kurulmasını sağlamak amacıyla idari ve adli işlemleri yapmaya yetkili makam (5717 SK m. 3).

²⁵⁰ 02.05.1961 tarih ve 10796 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

²⁵¹ 01.06.2004 tarih ve 25479 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

²⁵² 01.06.2004 tarih ve 25479 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

²⁵³ 05.05.2012 tarih ve 28283 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

²⁵⁴ 24.01.2007 tarih ve 26413 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

35. Narkotik materyallerin imhasında hazır bulunmak üzere bir Cumhuriyet savcısı görevlendirmek (Adli Tıp Kurumu Kanunu Uygulama Yön.²⁵⁵ m. 12),
36. CMK’de öngörülen telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi, gizli soruşturmacı ve teknik araçlarla izleme tedbirlerinin uygulanmasına ilişkin işlemleri yerine getirecek zabıt kâtibini ağır ceza merkezlerinde komisyon, diğer yerlerde ceza yargıçları ile birlikte belirlemek (Ceza Muhakemesi Kanunu’nda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yön.²⁵⁶ m. 15),
37. Taşra teşkilâtında kurulacak satın alma ve ihale komisyonlarında Cumhuriyet başsavcı vekili, o yoksa bir Cumhuriyet savcısı görevlendirmek (Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu ve İşyurtlarının İdare, Muhasebe ve İhale Yönetmeliği²⁵⁷ m. 47 ve Ad.B Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu’nun, “İşyurtları Uygulamaları” konulu 14.01.2010 tarih ve 137/3 numaralı Müsteşarlık Genelgesi²⁵⁸),
38. Ad.B Disiplin Kurulları ve Disiplin Amirleri Yönetmeliği eki çizelgedeki görevlilerin disiplin amirliğini yapmak (Ad.B Disiplin Kurulları ve Disiplin Amirleri Yön.²⁵⁹),
39. Adalet Teşkilâtını Güçlendirme Fonu’nun taşradaki işlerini yürütmek (Adalet Teşkilâtını Güçlendirme Fonu Yön.²⁶⁰ m. 12),
40. Suç eşyası ile ilgili işlemleri yürütmekle görevli adalet emanet dairesini kurmak, işlemlerinin denetim ve gözetimini yapmak (Suç Eşyası Yön.²⁶¹ m. 4),
41. İcra ve iflâs dairelerini yılda en az bir defa denetlemek (İİK m. 13, İİK Yön.²⁶² m. 103-104-105, HSYK’nin “Mahkeme Kalemleri ile İcra ve İflas Dairelerinin Denetimi” konulu, 18.10.2011 tarih ve 25 sayılı genelgesi²⁶³),

²⁵⁵ 31.07.2004 tarih ve 25539 sayılı RG’de yayımlanmıştır.

²⁵⁶ 14.02.2007 tarih ve 26434 sayılı RG’de yayımlanmıştır.

²⁵⁷ 27.03.1998 tarih ve 23299 sayılı RG’de yayımlanmıştır.

²⁵⁸ http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/137-3.pdf (28 Nisan 2011).

²⁵⁹ 30.05.1999 tarih ve 23710 sayılı RG’de yayımlanmıştır.

²⁶⁰ 11.08.1998 tarih ve 19896 sayılı RG’de yayımlanmıştır.

²⁶¹ 01.06.2005 tarih ve 25832 sayılı RG’de yayımlanmıştır.

²⁶² 11.04.2011 tarih ve 25783 sayılı RG’de yayımlanmıştır.

²⁶³ <http://www.hsyk.gov.tr/Mevzuat/Genelgeler/GENELGELER/25.pdf> (29 Nisan 2011).

42. Yazı işleri müdürünün yönetiminde kalemde görevlendirilen zabıt kâtipleri, memurlar ve mübaşirler tarafından yürütülen kalem hizmetlerinin denetimini yapmak (Cumhuriyet Başsavcılıkları ile Adli Yargı İlk Derece Ceza Mahkemeleri Kalem Hizmetlerinin Yürütülmesine Dair Yön.²⁶⁴ m. 5, Ad.B Ceza İşleri Genel Müürlüğü'nün (CİGM) 28/1 sayılı, 21.11.2011 tarihli genelgesi²⁶⁵),
43. Yargıç adayları ve avukat stajyerlerini, kalem işlerinde ilgisine göre uygulama bilgilerini geliştirmek amacıyla çalıştırmak (Cumhuriyet Başsavcılıkları ile Adli Yargı İlk Derece Ceza Mahkemeleri Kalem Hizmetlerinin Yürütülmesine Dair Yön. m. 8),
44. Adliyedeki kütüphane komisyonuna başkanlık etmek (Adalet Kütüphaneleri Yön., m. 8, Ad.B Yayın İşleri Dairesi Başkanlığının “Kütüphane Hizmetleri” konulu 07.02.2006 tarih ve 122 sayılı genelgesi²⁶⁶),
45. Uzlaştırmacı başvurularını değerlendirmek, ilan etmek (Ceza Muhakemesi Kanunu'na Göre Uzlaştırmanın Uygulanmasına İlişkin Yön.²⁶⁷ m. 15/5-7),
46. Adliye binalarında uzlaştırma müzakerelerinin yapılabilmesi için imkânlar ölçüsünde toplantı odaları tahsis etmek, düzenlemek, büro hizmetlerini ve gerekirse güvenliği sağlamak (Ceza Muhakemesi Kanunu'na Göre Uzlaştırmanın Uygulanmasına İlişkin Yön. m. 29),
47. Cumhuriyet savcılarının yıllık izin taleplerini, görüşü ile birlikte HSYK Genel Sekreterliğine bildirmek (HSYK'nin “Yargıç ve Savcıların Yıllık, Mazeret, Hastalık ve Refakat ile Aylıksız İzinleri” konulu, 17.05.2011 tarih ve 1 sayılı genelgesi²⁶⁸),
48. Cumhuriyet savcılarına üç güne kadar mazeret izni vermek (HSYK'nin 1 sayılı genelgesi),
49. Ağır ceza merkezinde ve mülhakatlarda görevli Cumhuriyet savcılarının HSYK Genel Sekreterliği ile yazışmalarına aracılık etmek (HSYK'nin “Resmi Yazışmalar” konulu, 18.10.2011 tarih ve 15 sayılı genelgesi²⁶⁹),

²⁶⁴ 01.06.2005 tarih ve 25832 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

²⁶⁵ http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/28-1.pdf (28 Nisan 2011).

²⁶⁶ http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/122.pdf (28 Nisan 2011).

²⁶⁷ 26.07.2007 tarih ve 26594 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

²⁶⁸ <http://www.hsyk.gov.tr/Mevzuat/Genelgeler/GENELGELER/1.pdf> (28 Nisan 2011).

²⁶⁹ <http://www.hsyk.gov.tr/Mevzuat/Genelgeler/GENELGELER/15.pdf> (12 Ocak 2012).

50. Mülhakatlarında görev yapan Cumhuriyet başsavcısı, Cumhuriyet başsavcı vekili ve Cumhuriyet savcılarında hangilerinin yıllık ara vermeden yararlanacakları konusunda HSYK Genel Sekreterliğine teklifte bulunmak (HSYK'nin "Yıllık Ara Verme" konulu, 17.05.2011 tarih ve 2 sayılı genelgesi²⁷⁰),
51. CBS'nin iş cetvellerini doldurarak HSYK Genel Sekreterliğine Ulusal Yargı Ağı (UYAP) üzerinden göndermek (HSYK'nin "İş Cetvelleri, Sicil Fişleri ve Başarı Bildirim Formları" konulu, 18.10.2011 tarih ve 29 sayılı genelgesi²⁷¹),
52. Yargı yetkisinin kullanımına ilişkin hususlar hariç olmak üzere Cumhuriyet savcılarının adli görevlerine ilişkin konular ile HSYK'nin görev alanına giren hususlarda görüş talebinde bulunulmadan önce merkez ve mülhakatta görev yapan Cumhuriyet savcılarının görüş taleplerini değerlendirmek, buna rağmen çözülemeyen konularda tereddüt edilen hususu açıkça göstererek, kanaatini de belirterek HSYK Genel Sekreterliğine göndermek (HSYK'nin "Görüş Talepleri" konulu, 18.10.2011 tarih ve 20 sayılı genelgesi²⁷²),
53. CMK'nin 19/2'nci maddesi gereğince bir davanın nakli gerekip gerekmediği konusunda görüş bildirmek (CİGM'nin "Kamu Güvenliği Sebebiyle Davanın Naklinin İstenmesi Durumunda Yapılacak İşlemler" konulu, 01.01.2006 tarih ve 19 sayılı genelgesi²⁷³),
54. Basını bilgilendirmek (HSYK'nin "Soruşturmanın Gizliliği ve Basının Bilgilendirilmesi" konulu, 18.10.2011 tarih ve 33 sayılı genelgesi²⁷⁴),
55. Yargıtay CBS'den gönderilen ceza dosyalarının mahkemelere dağıtım işlemlerini yaptırmak (HSYK'nin "Dosyaların Kanun Yolu İncelemesine Gönderilmesinde Dikkat Edilecek Hususlar" konulu, 18.10.2011 tarih ve 21 sayılı genelgesi²⁷⁵),
56. Bir hükümlü tarafından özel af talebinde bulunulması halinde gerekli işlemleri yapmak (CİGM'nin "Özel Af Taleplerinde Yapılması Gereken İşlemler" konulu, 01.01.2006 tarih ve 20 sayılı genelgesi²⁷⁶),

---

²⁷⁰ <http://www.hsyk.gov.tr/Mevzuat/Genelgeler/GENELGELER/2.pdf> (28 Nisan 2011).

²⁷¹ <http://www.hsyk.gov.tr/Mevzuat/Genelgeler/GENELGELER/29.pdf> (28 Nisan 2011).

²⁷² <http://www.hsyk.gov.tr/Mevzuat/Genelgeler/GENELGELER/20.pdf> (27 Nisan 2011).

²⁷³ http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/19.pdf (28 Nisan 2011).

²⁷⁴ <http://www.hsyk.gov.tr/Mevzuat/Genelgeler/GENELGELER/33.pdf> (28 Nisan 2011).

²⁷⁵ <http://www.hsyk.gov.tr/Mevzuat/Genelgeler/GENELGELER/21.pdf> (28 Nisan 2011).

²⁷⁶ http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/20.pdf (28 Nisan 2011).

57. Adliye binalarında meydana gelebilecek olayların önlenmesi amacıyla bina içinde ve dışında gerekli güvenlik önlemlerinin alınmasını sağlamak (CİGM'nin "Adliyelerde ve Duruşmalarda Güvenlik ve Düzenin Sağlanması" konulu, 01.01.2006 tarih ve 27 sayılı genelgesi²⁷⁷),
58. Mahkeme emanet paraları ile icra ve iflâs dairelerince tahsil olunan paraları bankaya yatırmak (HİGM'nin "Mahkeme Emanet Paraları İle İcra-İflâs Dairelerince Tahsil Olunan Paraların Yatırılacağı Bankalar ve İcmal Cetvelleri" konulu, 06.05.2008 tarih ve 104/1 sayılı genelgesi²⁷⁸),
59. Ceza infaz kurumlarında genç ve yetişkin hükümlü ve tutuklulara uygulanacak eğitim ve iyileştirme çalışmalarını yerine getirmek (CTGM'nin "Genç ve Yetişkin Hükümlü ve Tutukluların Eğitim ve İyileştirilme İşlemleri ve Diğer Hükümler" konulu, 27.07.2007 tarih ve 46/1 sayılı genelgesi²⁷⁹),
60. Ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü ve tutukluların tedavi ve ilâç bedellerinin karşılanması, genel bütçeye ait ödenek talepleri ile gönderilen ödeneklerin harcanması, kurumlarda bulunan taşıtların ve kamu kaynaklarının kullanımı ile iâşe tabelalarının hazırlanmasına ilişkin işlemleri yerine getirmek (CTGM'nin "Ceza İnfaz Kurumlarına Gönderilen Ödeneklerin Kullanımı, Diğer Hükümler" konulu, 01.01.2006 tarih ve 47 sayılı genelgesi²⁸⁰),
61. Ceza infaz kurumlarının Ad.B ve mahalli adalet komisyonlarınca atanan personeline yönelik olarak her yıl CTGM Eğitim Kurulu'nca kabul edilecek eğitim programına göre yıl içinde eğitimlerinin yapılmasını sağlamak (CTGM'nin "Ceza İnfaz Kurumu Personelinin Eğitimi" konulu, 01.01.2006 tarih ve 49 sayılı genelgesi²⁸¹),
62. İstatistik bilgi toplama formlarının yılsonu itibarıyla gerçek durumu yansıtacak biçimde doldurularak Ad.B Adlî Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü'ne gönderilmesi işlemlerini yapmak (Ad.B Adlî Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü'nün (ASİGM) "Yıllık İstatistik Bilgi Toplama Formlarının Düzenlenme ve Gönderilme Esasları" konulu, 01.01.2006 tarih ve 57 sayılı genelgesi²⁸²),

²⁷⁷ http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/27.pdf (28 Nisan 2011).

²⁷⁸ http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/104-1.pdf (28 Nisan 2011).

²⁷⁹ http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/46-1.pdf (28 Nisan 2011).

²⁸⁰ http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/47.pdf (29 Nisan 2011).

²⁸¹ http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/49.pdf (29 Nisan 2011).

²⁸² http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/57.pdf (29 Nisan 2011).

63. Devlet düzeninin korunması ile ilgili suç teşkil eden olayları CİGM'ye bildirmek (CİGM'nin "Devlet Düzeninin Korunması İle İlgili Suç Teşkil Eden Olayların Bildirilmesi" konulu, 01.01.2006 tarih ve 5 sayılı genelgesi²⁸³),
64. Üçer aylık dönemler için oluşturulan 31, 32, 33, 34, 35, 36 numaralı ADİS formlarının, takip eden Ocak, Nisan, Temmuz ve Ekim aylarının en geç ilk haftası içerisinde CBS'ler ve ilgili mahkemelerce doldurulmasını müteakip, kontrolleri yapıldıktan sonra, ASİGM'ye intikalini sağlamak (ASİGM'nin "Üçer Aylık İstatistik Bilgi Toplama Formlarının Düzenlenme ve Gönderilme Esasları" konulu, 01.01.2006 tarih ve 58 sayılı genelgesi²⁸⁴),
65. İnfaz yargıçlıklarının faaliyetlerine ilişkin istatistikî bilgilerin toplanmasına yönelik olarak hazırlanan üçer aylık dönemler için düzenlenen ADİS FORM 22'nin, Ocak, Nisan, Temmuz ve Ekim aylarının en geç ilk haftası içerisinde infaz yargıçlıklarınca doldurularak, kontrolleri yapıldıktan sonra Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğüne intikalini sağlamak (ASİGM'nin "İnfaz Yargıçlıkları İstatistik Bilgi Toplama Formlarının Düzenlenme ve Gönderilme Esasları" konulu, 01.01.2006 tarih ve 59 sayılı genelgesi²⁸⁵),
66. ASİGM ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü (ABGM) tarafından ortaklaşa düzenlenen ADİS FORM 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29 ve 30 numaralı istatistik bilgi toplama formlarının ilgili mahkemelere tevdi ile gerçek durumu yansıtacak biçimde her yıl 31 Aralık itibarı ile doldurularak ASİGM'ye intikalini sağlamak (ASİGM'nin "Fikri ve Sınaî Haklar İstatistik Bilgi Toplama Formlarının Düzenlenme ve Gönderilme Esasları" konulu, 01.01.2006 tarih ve 60 sayılı genelgesi²⁸⁶),
67. Yabancı uyrukluların özgürlüklerinin kısıtlanması ve serbest bırakılmalarını Ad.B'ye ve Dışişleri Bakanlığı Konsolosluk Genel Müdürlüğü'ne bildirmek (Ad.B Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü'nün (UHDİGM) "Yabancı Uyrukluların Özgürlüklerinin Kısıtlanması ve Serbest Bırakılmalarının Bildirilmesi" konulu, 16.11.2011 tarih ve 70/1 sayılı genelgesi²⁸⁷),

²⁸³ http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/5.pdf (28 Nisan 2011).

²⁸⁴ http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/58.pdf (29 Nisan 2011).

²⁸⁵ http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/59.pdf (28 Nisan 2011).

²⁸⁶ http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/60.pdf (28 Nisan 2011).

²⁸⁷ http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/70-1.pdf (29 Nisan 2011).

68. Yabancıların ölüm olaylarını Ad.B'ye ve Dışişleri Bakanlığı Konsolosluk Genel Müdürlüğü'ne bildirmek (UHDİGM'nin "Yabancıların Ölüm Olaylarının Bildirilmesi ve Ölen Yabancıların Terekelerine Uygulanacak Esaslar" konulu, 31.10.2011 tarih ve 71/1 sayılı genelgesi²⁸⁸),
69. TCK'nin 51'inci maddesi uyarınca verilen mahkûmiyetlerin ertelenmesine ilişkin kararların yerine getirme fişlerinin ve aynı kanunun 191'inci maddesi gereğince verilen tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin kararlarla ilgili olarak ceza fişlerinin doldurularak gönderilmesini sağlamak (ASİGM'nin "5237 sayılı TCK'nin 51 ve 191'inci Maddelerine İlişkin Kararlara Ait Bildirme Fişleri" konulu, 22.01.2008 tarih ve 140 sayılı genelgesi²⁸⁹),
70. Ülkemizde görevli diplomatik misyon mensuplarının bir suça karışması durumunda suçun türünü, işleniş şeklini, nerede, ne zaman ve kime karşı işlendiğini belirten yazı ile şüphelinin kartının fotokopisini ivedi olarak UHDİGM'ye fakslamak (UHDİGM'nin "Ülkemizde Görevli Diplomatik Misyon Mensuplarının Bağışıklık ve Ayrıcalıkları" konulu, 01.03.2008 tarih ve 72/1 sayılı genelgesi²⁹⁰),
71. NATO mensuplarının resmi görevlerinin yerine getirilmesi sırasında bir suç işledikleri kanısına verilmesi halinde suçun türünü, işleniş şeklini, nerede, ne zaman ve kime karşı işlendiğini belirten yazı ile şüphelinin kimlik fotokopisinin ivedi olarak UHDİGM'ye fakslamak (UHDİGM'nin "NATO-SOFA Uygulaması" konulu, 01.01.2006 tarih ve 73/1 sayılı genelgesi²⁹¹),
72. Ödenek taleplerinin KMYKK'nin 16'ncı maddesi uyarınca hazırlanan bütçe hazırlama rehberi ekinde yer alan analitik bütçe sınıflandırmasına ilişkin rehber göre hazırlayıp Ad.B Strateji Geliştirme Başkanlığı'na (SGB) göndermek (SGB'nin "Mahkemeler Bütçesi" konulu, 11.11.2011 tarih ve 144/1 sayılı genelgesi²⁹²),
73. Adliye internet sitelerinin oluşturulması ve düzenlenmesi (Ad.B Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı'nın "İnternet Sitelerinin Oluşturulması" konulu, 29.07.2010 tarih ve 145 sayılı genelgesi²⁹³),

²⁸⁸ http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/71-1.pdf (29 Nisan 2011).

²⁸⁹ http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/140.pdf (28 Nisan 2011).

²⁹⁰ http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/72-1.pdf (29 Nisan 2011).

²⁹¹ http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/73.pdf (28 Nisan 2011).

²⁹² http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/144-1.pdf (28 Nisan 2011).

²⁹³ http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/145.pdf (29 Nisan 2011).

74. Merkez ve bağılı ilçe savcılarının Ad.B ile olan yazışmalarına aracılık etmek (CİGM'nin "Resmi Yazışmalar" konulu, 01.01.2006 tarih ve 25 sayılı genelgesi²⁹⁴),
75. HSYK İç Yönetmeliği'nin 22 ve 24'üncü maddeleri ile yerleşik uygulamalar da dikkate alınarak, yargıçlarla ilgili her türlü yazışma ve tebligata aracılık yapmak (Ad.B Personel Genel Müdürlüğü'nün (PGM) "Resmi Yazışma ve Tebligat İşlemlerinde Uyulması Gereken Esaslar" konulu, 01.01.2006 tarih ve 79 sayılı genelgesi²⁹⁵),
76. Ödeneklerin harcanması (İMİD'nin "Ödenekler" konulu, 01.01.2006 tarih ve 97 sayılı genelgesi²⁹⁶),
77. CBS'lerin, mahkemelerin, adli yargı adalet komisyonlarının, icra ve iflas müdürlüklerinin evrakı ile ilgili olarak kurulacak birim arşivi ayıklama ve imha komisyonlarına başkanlık etmek ya da Cumhuriyet başsavcı vekilleri veya savcılarını arasından görevlendirme yapmak (İMİD'nin "Arşiv Hizmetleri" konulu, 06.03.2007 tarih ve 128/1 sayılı genelgesi²⁹⁷),
78. Resmi taşıtların, 237 sayılı Taşıt Kanunu²⁹⁸ hükümlerine uygun kullanılarak kamuda gereksiz harcamaların önlenmesi amacıyla yönelik Başbakanlık Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğü'nün 01.05.2001 tarihli ve 2001/23 sayılı genelgesi uyarınca Ad.B'ye ait resmi taşıtların kullanımına ilişkin usul ve esasları uygulamak (İMİD'nin "Resmî Taşıt Kullanımı" konulu, 12.10.2011 tarih ve 129/1 sayılı genelgesi²⁹⁹).

Tüm genelgeler ve mevzuat gözetildiğinde adliyede yönetimin planlama, örgütlenme, bütçeleme ve denetleme işlevlerini CBS yerine getirmektedir. Cumhuriyet başsavcısı aynı zamanda AKB'nin üyesi olduğu için personel işlemlerinde ise söz sahibidir. Bu durumda Cumhuriyet başsavcısı, adliyede yönetim işlevinin başlıca yetkilisi ve sorumlusu olarak karşımıza çıkmaktadır.

---

²⁹⁴ http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/25-1.pdf (28 Nisan 2011).

²⁹⁵ http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/79.pdf (28 Nisan 2011).

²⁹⁶ http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/97.pdf (29 Nisan 2011).

²⁹⁷ http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/128-1.pdf (29 Nisan 2011).

²⁹⁸ 12.01.1961 tarih ve 10705 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

²⁹⁹ http://www.imid.adalet.gov.tr/genelgeler%20ve%20sablonlar/genelge_no129.pdf (30 Ekim 2011).

1.2.1.4.2. Cumhuriyet Savcısının Görevleri

Cumhuriyet savcılarının asıl görevi, ceza yargılaması alanındadır. Bununla birlikte, kamu düzeninin gerekli kıldığı bazı durumlarda, hukuk yargılamasında da Cumhuriyet savcılarına bir takım görevler verilmiştir. 5235 SK'nin 20'nci maddesine göre Cumhuriyet savcısının görevleri şunlardır:

- a. Adli göreve ilişkin işlemleri yapmak, duruşmalara katılmak ve kanun yollarına başvurmak,
- b. Cumhuriyet başsavcısı tarafından verilen adli ve idari görevleri yerine getirmek,
- c. Gerektiğinde Cumhuriyet başsavcısına vekâlet etmek,
- d. Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak.

1.2.1.5. Cumhuriyet Savcılarının Statüsü

Ülkemizde, her asliye ve ağır ceza mahkemesi yanında bir savcılık örgütü bulunmaktadır. Yani savcılık teşkilatı mahkemelerin yanındadır, teşkilat olarak tektir. Mahkemeler ile savcılık arasında astlık üstlük ilişkisi yoktur. Birbirlerine emir veremezler. Cumhuriyet savcısı mesleki yönden yargıcı denetleyemez. Mahkeme ve yargıç kararlarına karşı yasa yoluna başvurma yetkisi, yargıçları denetleme anlamı taşımaz, uyuşmazlığın üst mahkemeye götürülmesi, gerçeğin ortaya çıkarılması amacına yöneliktir, yargıcı denetleme amacı güdülmemiştir.³⁰⁰

TCK'nin 6'ncı maddesinin 1'inci fıkrasının d bendinde, yargı görevi yapan deyiminden; yüksek mahkemeler ve adli, idarî ve askerî mahkemeler üye ve yargıçları ile Cumhuriyet savcısı ve avukatların anlaşılması gerektiği belirtilmesine rağmen ceza muhakemesi süjesi olarak savcının hukuki niteliği konusunda görüş birliği yoktur. Adli mi yoksa idari bir organ mı olduğu, işlemlerinin mahiyeti, taraf olup olmadığı doktrinde tartışmalıdır. Konuya ilişkin doktrin ve uygulamadaki görüşler şöyledir:

Baha, savcılığın, ceza işlerinde suç işlemiş olan kimsenin cezalandırılmasını isteyen devleti temsil eyleyen bir makam olduğunu belirtmiştir.³⁰¹

³⁰⁰ Sedat Bakıcı, **Olaydan Kesin Hükme Kadar Ceza Yargılaması ve Ceza Kanunu Genel Hükümler**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2000, s.114–115.

³⁰¹ Baha Kantar, **Ceza Muhakemeleri Usulü**, İstanbul: Cumhuriyet Matbaası, 1946, s.1.

Donay, Cumhuriyet savcısının ilke olarak bir yargı organı olmadığını, yargıya devlet adına katılan bir taraf olduğu görüşündedir.³⁰²

Soyaslan, savcının yürütme erkinin temsilcisi olduğunu belirtir: “... Çünkü ülkede kamu düzenini sağlamak görevi yürütme organına aittir. Savcı yaptığı görev itibarıyla bir yönden kamu düzeninin bozulmasını önlemekte, diğer yandan bozulan düzenin yeniden sağlanmasına katkıda bulunmaktadır. Savcılık, ceza yargılamasında zorunlu ve temel bir taraftır, bir bütündür, tüm savcılarını kapsar. Bu nedenle yargılama esnasında bir savcı diğer savcının yerine duruşmaya çıkabilir. Görev, tüm savcılarının kişiliğini yutar. Konuşan savcı, kendi adına değil, savcılık adına konuşmuş olur. Savcı, mahkeme ve mağdur gibi taraflar karşısında da bağımsızdır.”³⁰³

Selçuk’a göre savcılık karar organı değildir, iddia organıdır. Suçu, suçluyu araştırır, bulursa cezalandırılmasını ister, karar veremez. Savcı talep eder, yargıç hükmeder. Savcının vermiş olduğu karar, bir yargı organı kararı değildir, ulaştığı sonuçtur. Eğer yargı kararı olsaydı vermiş olduğu takipsizlik kararından vazgeçememesi gerekirdi.³⁰⁴

Yurtcan, devletin temel erkleri, yasama, yürütme, yargı olarak ayrıldığında, savcının yaptığı işin yürütme erki içinde düşünülmesi gerektiğini ileri sürer: “Savcı, yürütmenin bir görevlisidir, yargılamanın tarafıdır ve işgal ettiği makam olarak taraflık statüsü vardır. Bunun sonucu olarak, yargılama sırasında savcı değişse bile yargılama sürer, çünkü her gelen savcı makamı temsil eder. Kişi olarak süjelik, savcı bakımından söz konusu değildir. Savcıyı taraf kabul etmeyen görüşler tutarlı olmak için savcının da yargıç gibi yasaklanmasını, reddini ve çekinmesini kabul etmek zorundadırlar. Sonuç olarak bugün savcının ceza yargılamasında bir taraf olduğu, iddia görevini yaptığı, süjelik yönünden de ‘makam olarak süje’ olduğu kabul edilmelidir.”³⁰⁵

Hakeri ve Ünver, savcının, savcılık makamı adına yürüttüğü iddia faaliyetinin yargı veya müdafaa olmayıp yürütme faaliyeti olduğu görüşündedir.³⁰⁶

Artuk ve Yenidünya’ya göre günümüz ceza yargılamasının iddia, savunma ve yargı makamı olmak üzere üç süjesi vardır: “İddia makamını teşkil eden savcılık, suç haberini

³⁰² Süheyl Donay, **Ceza Yargılama Hukuku**, 1. Basım, İstanbul: Beta Yayınevi, 2010, s.43.

³⁰³ Doğan Soyaslan, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2006, s.176, 177.

³⁰⁴ Sami Selçuk, “Hukuk ve Yargıda İyileştirme Üzerine”, **Yeni Türkiye**, Sayı.10 (Temmuz-Ağustos 1996), s.563.

³⁰⁵ Yurtcan, **Ceza Yargılaması Hukuku**, s.250, 256–258.

³⁰⁶ Hakan Hakeri ve Yener Ünver, **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, 3. Basım, Ankara: Adalet Yayınevi, 2009, s.85.

aldığında devlet adına kovuşturma işlemlerine başlayan, yeterli suç şüphesi bulunduğu kamu davası açan, açtığı bu davayı takip eden ve mahkemenin verdiği kararları yerine getiren kurumdur. Söz konusu nitelikleri nedeniyle savcı, yasama, yürütme ve yargı erkleri içerisinde yürütmenin bir görevlisi durumundadır. Bu husus, savcılığın tarihi seyri içinde idarenin (ya da kralın) menfaatlerini korumak düşüncesi ile ortaya çıkmış olmasının bir sonucudur.”³⁰⁷

Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu, savcılığın, devlet adına iddia görevini yapan makam olduğunu belirtir: “Savcının görevi, devletin üç ana görevinden biri olan yargılama olmadığı gibi diğeri olan yasama da değildir. Bunda da kimse tereddüt etmemektedir. O halde geriye yürütme kalmaktadır. Savcının görevi ancak yürütmeye girebilecektir.”³⁰⁸ Savcılık, yargıçlıkla aynı kanunda düzenlense dahi, istense de istenmese de idare mekanizmasının bir parçasıdır.”³⁰⁹

Öztürk ve Erdem savcının; yasama, yürütme ve yargı erklerinden yürütme içinde yer alan bir devlet memuru olduğunu ileri sürer. Savcılar bağımsız değildir, özerktirler çünkü yürütme erki içinde yer alırlar ve hiyerarşiye tabidirler.³¹⁰

Öztürk ve Erdem daha sonra görüş değiştirerek bir dizi yargısal takdir yetkisi olduğundan bahisle CMK'nin 171'inci maddesini gerekçe göstererek eskisinden farklı olarak savcının yargı erki içinde yer alan bir kamu görevlisi olduğunu ileri sürmüşlerdir.³¹¹ Anılan madde hükmü, Cumhuriyet savcısına kamu davasının açılmasının ertelenmesi yetkisi vermektedir. Kamu davası açtığı ya da kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verdiği durumlarda yürütmenin bir mensubu kabul edilen Cumhuriyet savcısının, kamu davası açma takdirini erteleme yönünde kullandığında neden/nasıl yargı mensubuna dönüştüğü izaha muhtaçtır. Eserin sonraki sayfalarında ise yine savcının yürütme erki içinde yer aldığı belirtilmiştir.³¹²

---

³⁰⁷ Artuk ve Yenidünya, s.3.

³⁰⁸ Nurullah Kunter, Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoğlu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 16. Basım, İstanbul: Beta Yayınevi, 2008, s.429.

³⁰⁹ Nurullah Kunter, Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoğlu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 15. Basım, İstanbul: Beta Yayınevi, 2006, s.173, 376, 385.

³¹⁰ Öztürk ve Erdem, *Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, 9. Basım, s.270, 279.

³¹¹ Bahri Öztürk ve Mustafa R. Erdem, **Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, 11. Basım, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2007, s.300.

³¹² Öztürk ve Erdem, *Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, 11. Basım, s.308.

Tosun'a göre iddia görevini yerine getiren savcılar, yargılama makamı içinde değil yanında yer alırlar, yargılama organının değil, yürütme organının adamıdır.³¹³

Köni, erkler ayrılığı ve bu ilkenin sonucu olarak yargı ile yürütme organı arasındaki bağıllık sebebi ile savcılık, mahkemeler nezdinde yürütmeyi temsil eden bir organ olduğu görüşündedir.³¹⁴

Bakıcı, savcının, iddia görevi yapmakla yürütme gücü içinde yer aldığını belirtir. Böylece başsavcının, birlikte görev yaptığı savcılarının işlemlerinin hukuka uygunluğunu denetleme, iş bölümü yapma, görevle ilgili olarak örneğin dava açılması, yasa yoluna başvurulması, eksik olan delillerin toplanması gibi konularda savcılara emir verme yetkisi bulunmaktadır.³¹⁵

Kardaş, medyadaki ve siyasetteki, savcının yargı organı içinde olduğuna, yargı görevi yaptığını ilişkin algının doğru olmadığını belirtir:

“Savcılık devlet adına kural olarak ceza davaları yargılama iddia görevini yapan bir makamdır. Savcı, savcılık makamında bulunmaya yetkili kılınan kişidir. Bu nedenle makam itibarıyla yargılama hukuku süjesidir. İddia görevi kolektif bir etkinlik olan yargılamayı oluşturan üç görevden biridir. Bir yurttasın suç işlediğini iddia ederek mahkemeye başvuran ve yasalara aykırı hareket edildiğini öne sürerek davacı olan savcının yaptığı iş yargılama değildir. Savcı ile yargıcın görevleri farklıdır. Savcılık makamı iddia etmekte (tez), savunma makamı savunma yapmakta (anti-tez), yargılamayı yapan yargıç ise karar vermektedir (sentez). Devlet adına davacı olan makamda bulunan savcının yaptığı görev yargılama olamaz. Her ne kadar savcı bir adli yetki kullanmakta ise de bunu yargı gücüne eklemek erkler ayrılığına tamamen aykırıdır. Yargıçlar yargılama yapmakta, savcılar ise yürütme içinde görev yapmaktadırlar. Savcı yürütmeye bağlı idare organizasyonunun bir parçasıdır.”³¹⁶

Aydın'a göre ceza muhakemesinde savcı, suç haberini alır almaz, devlet adına, şüpheli veya sanığın, gerektiğinde lehine olarak da araştırma ve soruşturma işlemlerine girişmek, suç şüpheleri kuvvetli olduğunda dava açmak, açtığı davayı yürütmek ve nihayet mahkemenin verdiği kararları yerine getirmek mecburiyetinde olan ve yasama, yürütme ve yargı erklerinden yürütme içinde yer alan bir devlet memurudur.³¹⁷

³¹³ Öztekin Tosun, **Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri**, 4. Basım, İstanbul: Acar Matbaacılık, Cilt.1, 1984, s.180.

³¹⁴ Burhan Köni, **Ceza Muhakemesi Ders Notları**, Ankara, 1960–1961, s.28.

³¹⁵ Bakıcı, s.115.

³¹⁶ Ümit Kardaş “Yargılamanın Üç Ayağı”, *Radikal*, 8 Şubat 2006.

<http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=178084> (16 Nisan 2010).

³¹⁷ Murat Aydın, **Kamu Davasının Açılması ve İddianame**, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2003, s.60.

Türk Sanayici ve İşadamları Derneği'nin (TÜSİAD) “Yargılama Düzeninde Kalite” konulu raporunda savcı, “ceza yargılaması içinde iddia faaliyetini yürüten özne” olarak tanımlanmıştır. Devletin temel erkleri, yasama, yürütme ve yargı olarak ayrıldığında, savcının yaptığı iş yürütme erki içinde düşünülmelidir.³¹⁸

Savcının, yargı organı sayılması gerektiği yönünde görüşler de vardır. Örneğin Centel'e, göre savcının yürüttüğü iddia faaliyeti, adalete ilişkin idari bir görevdir.³¹⁹ Zira adalete dair tek faaliyet yargılama faaliyeti değildir. Savcılık, ceza muhakemesinde toplumsal iddia makamını işgal etmek ve yasaların uygulanmasını denetlemek suretiyle adalete ilişkin yetkileri kullanmakta ve bu anlamda bir adalet organı olmaktadır. Savcı, yargıcın yanında ve onunla birlikte adaleti gerçekleştirme amacına ulaşmaya çalışan bir süjedir. Ancak savcılık idari yapıya sahiptir. Savcıların mahkemeden bağımsız olmaları, iddiayı istedikleri gibi yapmaları, sanığın hem lehine hem aleyhine delil toplamaları, soruşturma evresini ön ödeme ve kovuşturmayaya yer olmadığı kararı ile sonuçlandırabilmeleri, onların adalet organı sayılmaları için yeterli nedenlerdir.³²⁰

Centel, Zafer ile birlikte hazırladığı bir başka eserinde ise savcılığın yürüttüğü iddia faaliyetinin, yürütme faaliyeti olduğunu belirtmektedir. Savcılık, yargıçlık ile aynı yasada düzenlense ve ona benzetilmeye çalışılsa da sonuçta yargıcın değil, yürütmenin bir parçasıdır.³²¹ Bu nedenle TCK'nin 6'ncı maddesinde, ceza yasalarının uygulanmasına ilişkin olsa da “yargı görevi yapan” kavramından mahkeme üye ve yargıçları ile Cumhuriyet savcısı ve avukatların anlaşılacağı belirtilmesi yerinde olmamıştır.³²²

Keyman'a göre savcılık, mutlak gerçeğin ortaya çıkarılması ve kanunların uygulanması bakımından üstlenmiş olduğu görev nedeniyle adaletin gerçekleşmesi için çalışır. Savcıların vermekte oldukları mütalaaların yargısal nitelik taşımaları da, yine bu teşkilatın yargısal bir organ sayılmasından kaynaklanmaktadır.³²³

Saldırım, savcılığın yürütme erki içinde yer aldığı görüşünü reddeder. O'na göre savcılık, mevzuat ve Anayasa temelinde yargı örgütü içerisinde ve adli nitelikte bir

³¹⁸ TÜSİAD, *Yargılama Düzeninde Kalite*, s.33.

³¹⁹ Centel ve Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 9.Basım, s.107.

³²⁰ Nur Centel, “Adil Yargılanma Hakkı ile Silahların Eşitliği Bağlamında Savcılık ve Savunma”, **Çeşitli Avrupa Ülkelerinde Savcılık Konumu ve Yetkileri, Bir Adli Organ Olarak Savcılık Sempozyumu**, Ankara: 7–9 Temmuz 2006, Ankara: TBB Yayını, Ekim 2006, s.193.

³²¹ Centel ve Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s.87.

³²² Centel ve Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 9. Basım, s.106.

³²³ Selahattin Keyman, **Ceza Muhakemesinde Savcılık**, Ankara: Sevinç Matbaası, 1970, s.70.

kurum olarak kabul edilmelidir. Zira 1961 ve 1982 Anayasalarında savcılık, yürütme erkine ilişkin kısımda değil, yargı erkine ayrılan kısımda düzenlenmiştir. İdari bir organ olarak mütalaa edilseydi, yürütme erkinin yer aldığı bölümde düzenlenmesi gerekirdi. Ayrıca yargıç ve savcıların idari yönden Ad.B'ye bağlı olmaları, bu kurumların yürütmeye dâhil olduğu manası taşımamaktadır. Savcıların, yargıçlar gibi yargılama yapmamaları ile görevlerinin niteliği birbirine karıştırılmamalıdır. Yargıç gibi yargılama yapmamak, yapılan görevin adli nitelikte olmadığı anlamına gelmez. Yargıç yargılama yapabilmek için savcının iddiayı mahkeme önüne getirmesine ihtiyaç duymaktadır.³²⁴

Savcılığın hem adli hem de idari bir organ niteliğinde olduğu yönünde (karma) görüşlere de rastlanmaktadır. Erem, savcıyı yargıca veya taraflara yaklaştırmak düşüncesine her zaman tesadüf olduğunu belirtir: *“Bu iki istikametten birincisini seçmek savcıyı bir çeşit yargıç yerine getirmek olur. ‘Dava’ ile ‘hüküm’ü ayırmak isteğinin ve zaruretinin karşılanması imkânsız hale gelir. Buna mukabil, savcıya kendi menfaatleri için hareket eden bir ‘taraf’ demek de mümkün görülmemektedir. Savcının taraf olup olmadığı yolundaki tartışmada bir fayda yoktur. Savcı ‘adli görev’ ifa eden bir organdan ibarettir.”*³²⁵

Keyman, savcılığın ikili hukuki nitelik taşıdığı yönündeki görüşleri *“bir şeyin çifte hukuki mahiyeti olduğunu söylemek, aslında hiçbir sonuca varılmadığının ilanı anlamına gelir ve mantıki yönden daima sakat kalır”* sözleri ile eleştirmiştir.³²⁶

Güzel'e göre savcı, yargı merci değildir ancak hem idari hem de adli organ niteliği bulunan, suç duyurusu veya yakınması üzerine devlet adına kamusal nitelikte soruşturmaya geçen ve dava açıldığında da “iddia, savunma, karar” şeklinde kolektif bir süreç olan muhakemenin iddia tarafını oluşturan bir organdır.³²⁷

Özok, Cumhuriyet savcısının, yürütme ile yargı arasında iletişim kurmak göreviyle ön plana çıkmakta olduğunu ve onun “sui generis” diye nitelenen klasik konumuna son vermek gerektiğini,³²⁸ yargılamada taraf olan savcılık kurumunu, yargılamanın mutlak

³²⁴ Saldırım, s.18–24.

³²⁵ Faruk Erem, *Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu (Şerh)*, Ankara: Yetkin Yayınevi, 1996, s.371.

³²⁶ Keyman, s.73.

³²⁷ Ali Güzel, “Adil / Düzgün Yargılanma Hakkı ve Silahların Eşitliği Bağlamında Savcılık ve Savunma”, *Çeşitli Avrupa Ülkelerinde Savcılık Konumu ve Yetkileri, Bir Adli Organ Olarak Savcılık Sempozyumu*, Ankara, 7–9 Temmuz 2006, Ankara: TBB Yayını, Ekim 2006, s. 253.

³²⁸ Özdemir Özok, “Açış Konuşması”, *Çeşitli Avrupa Ülkelerinde Savcılık Konumu ve Yetkileri, Bir Adli Organ Olarak Savcılık Sempozyumu*, Ankara, 7–9 Temmuz 2006, Ankara: TBB Yayını, Ekim 2006, s.21.

yargıcı olan yargıçtan olabildiğince ayırmak, ona izafe edilen yargılama yetkilerinden soyutlamak ve silahların eşitliği ilkesine uygun olarak yeniden yapılandırmak gerektiğini belirtmektedir.³²⁹

Avrupa Başsavcılar Konferansı'nda 29–31 Mayıs 2005 tarihinde Budapeşte'de kabul edilen “Savcıların Etik Davranışlarına Dair Avrupa İlkeleri”nde, savcıların, yasaya aykırılığın bir cezai yaptırım gerektirdiği durumlarda, toplum adına ve kamu yararına, hem bireyin haklarını, hem de ceza adalet sisteminin gereken etkinliğini birlikte göz önünde bulundurarak hukukun uygulanmasını sağlayan kişiler oldukları belirtilmiştir.³³⁰

Yargıtay CGK, 20.11.2007 tarih, 2007/5–83 esas, 2007/244 karar sayılı ilâmında, “...Her ne kadar yargıçlık ve savcılık ayrı görevler olarak görülmekte ise de; Türk hukuk sisteminde gerek sadece HSYK'nin uygun bulmasıyla yargıçların savcı, savcıların yargıç olarak atanmalarının mümkün bulunması, gerekse savcıların şüphelinin hem lehine, hem de aleyhine olan delilleri toplamalarının zorunlu olması nedeniyle, yargıç ve savcıların taşımaları gereken özellikler ve uymaları gereken meslek kuralları açısından yargıçlar ile savcılar arasında önemli bir fark bulunmamaktadır” hükmüne varmıştır.³³¹

AYM, yargıçların tarafsız oldukları, savcıların ise davanın tarafı, yani davacı durumunda buldukları görüşünü doğru bulmamaktadır. Mahkeme, 18.12.1967 tarih, 1966/31 E. ve 1967/45 K. sayılı kararında;³³² “... Çünkü kişiliği ile ilgili bir uyumsuzluk olmadıkça bir davada taraftan söz edilemez. Savcı da, yargıç gibi kanun ile belli işler gören bir devlet görevlisidir” görüşüne yer vermiştir. Anılan karara yazılan iki karşı oydan ilkinde savcıların, yargıçlar gibi yansız olmayıp davada birer taraf oldukları belirtilerek ceza kanunlarının yürütülmesi hükümete ait bulunduğu ve savcılar ceza kanunlarının yürütülmesi ve uygulanmasında görev alıp kamu adına dava açtıklarına göre yaptıkları işlerin, hükümetin görevlerinden bir bölümü olduğu savunulmuştur. İkinci karşı oyda ise Anayasa'nın 7'nci ve 132'nci maddelerine atıf yapılarak yargı işlerini gören temel görevlilerin yargıçlar olduğu belirtildikten sonra şu görüşlere yer verilmiştir:

³²⁹ Özok, *Açış Konuşması, Bir Adli Organ Olarak Savcılık*, s.23

³³⁰ İbrahim Şahbaz, “Avrupa Konseyi'ne Üye Ülkeler Cumhuriyet Başsavcılarının Budapeşte İlkeleri”, *Yargıtay Dergisi*, Sayı.1–2 (Ocak/Nisan 2006), s.29, 32.

³³¹ Adliye Personeli El Kitabı, s.34.

³³² 18.04.1968 tarih ve 12878 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

“Yargıçların bu yetkileri genel ve ilkindir. Uyuşmazlığı çözmeyen, yargı yetkisini kullanmayan savcının yargı görevi ise genel ve ilkel nitelikte değildir; o yürütme organından buyruk alır. Ceza kanunlarının yürütülmesinde ve uygulanmasında yürütme organının görevi alanına giren işleri belli bir usul çerçevesinde yapmak zorunda bulunan savcının görevi icraî nitelikte, bir takım işleri bakımından idarî niteliktedir. Yalnız savcının yaptığı soruşturmalar ve tespitler, olayın uyduğu kanun maddesini belli edip buna göre gereken kararın verilmesine ilişkin istemleri, aynı zamanda yargı yetkisinin kullanılmasına bir hazırlık ve yardım olması bakımından, dolayısıyla bir yargı görevi niteliğini taşımaktadır. Anayasa'nın savcılarda var olduğunu kabul ettiği yargı görevi, bu niteliktedir.”

Mahkeme aynı kararında, Cumhuriyet savcısının, harcamalarda tahakkuk âmiri olma, cezaların çektirilmesi ile uğraşan en yüksek sorumlu kimse durumunda bulunma, mahkemelerin araç ve gereç ihtiyaçlarını sağlayan bir kimse olma gibi yönetime ilişkin bir takım görevleri olduğunu da belirtmiştir.

Almanya'da savcılar bağımsız olmayıp memur statüsündedirler, amirlerinin talimatına tabidirler. Ancak bu talimat yetkisi yasallık ilkesi ile sınırlandırılmıştır. Söz konusu yetkiye göre savcı, suçluları kovuşturup dava açmakla yükümlüdür. Bu ilkeye aykırı bir talimat haksızdır ve savcının bu talimata uyması gerekmez. Bu nedenle hukuki görüş farklılığı söz konusu olduğunda makam amiri savcıya talimat verme hakkına sahip değildir, sadece dosyayı ondan alıp başkasına vermek ya da soruşturmayı bizzat yönetmek hakkı vardır.³³³

Fransız yargı sisteminde hem yargıçlar hem de savcılar yargı teşkilatına bağlı yüksek yargı memuru olarak görülürler, fakat aynı statüyü veya fonksiyonları haiz değildirler. Savcılar yargı teşkilatına mensup iken yargıçların sahip olduğu anayasal bağımsızlığa sahip değildirler, çünkü üstlerine bağlı olarak görev yaparlar. Yargının bu iki birimi arasında farklılıklar olmasına rağmen Fransız Anayasası³³⁴ hem yargıçların hem de savcılarının yargı memurları olduğunu, aynı teşkilat içinde yargıçlık ve savcılık olmak üzere iki ayrı fonksiyon yerine getirdiklerini belirtir.³³⁵ Fransa AYM, 11.08.1993 tarih, J.O. 11599, 93-326DC sayılı kararında savcılarının yüksek yargı memurları olduğuna, dolayısıyla tıpkı yargıçlar gibi bireysel hakları koruyucusu olduğuna karar vermiştir fakat bu görev onları Ad.B'ye bağlı olmaktan muaf tutmaz. Savcılar, bir kısmı yürütme, diğer kısmı yargıyla bağlantılı olmak üzere karma bir görev yerine getirirler ve yargı,

³³³ Michael Gressmann, “Almanya Federal Cumhuriyeti’nde Yargıç ve Savcılarının Statüsü”, **Türk-Alman Yargıçlar Semineri**, Antalya, 08–12 Ekim 2001, Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayını, Ankara, Mart 2002, s.39.

³³⁴ Fransa Anayasası'nın Türkçe metni için bkz.

<http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/07-FRANSA%20169-208.pdf> (08 Ocak 2012).

³³⁵ Marguery, s.61–62.

devlet ve sivil toplum arasında köprü vazifesi görürler.³³⁶ Bu bağlamda Anayasa, yüksek yargı memurlarının bir birliğin veya teşkilatının olduğunu, söz konusu birlik içerisinde de yargıçlık ve savcılık şeklinde iki fonksiyon bulunduğunu ifade eder. Bu ayırım, atama ve disiplin konularının bu iki kategori için nasıl farklı olabileceğini açıklar. Bu yüzden Yüksek Yargı Kurulu'nun (YYK) iki birimden oluşması şarttır.³³⁷

Fransa'da yargıçların aksine, savcılar Ad.B'ye bağlıdır ve YYK'nin görüşü, adalet bakanının önerisiyle Cumhurbaşkanı tarafından atanırlar.³³⁸ Aynı kurallar yargıç ve savcıların işe alınmalarında da uygulanır. Savcılar, savcılıklar arasında gidip gelebilirler. Yargıç ve savcıların büyük çoğunluğu rekabetçi bir sınavdan ve Ulusal Hukuk Okulu'nda eğitildikten yargıç veya savcı olarak atanmak için başvuruda bulunurlar. Adalet bakanı başvuruları YYK'ye yönlendirir. YYK'nin, savcılar konusunda yetkili olan birimi, savcıların atanması konusunda bakana tavsiyelerde bulunur. Tavsiye, adalet bakanı için bağlayıcı değildir. Yüksek Mahkeme'deki genel savcı ve istinaf mahkemelerindeki başsavcılar için tavsiye gerekli değildir, çünkü atamayı kabine gerçekleştirir.³³⁹ Bununla birlikte, kanunun öngördüğü özel koşulları karşılayan kişiler (özel tecrübe, unvan veya diploma sahibi profesyoneller gibi) doğrudan görevlendirilebilir veya atanabilirler.³⁴⁰

Bir yüksek yargı memuru olarak savcı, Fransız hukukunda bir yargı makamı olarak görülür. Ne var ki, AIHM Büyük Dairesi'nin Medvedyev – Fransa davasında³⁴¹ verdiği karar bu otorite hakkında kafalarda soru işaretleri bırakmıştır. Mahkeme her ne kadar savcının statüsünü doğrudan aşındırmasa da, mahkemenin, yargıcın statüsüne ilişkin çok özel terimlerle yaptığı açıklama, yargının yürütmeden ve davanın taraflarından bağımsızlığının önemine dikkat çekmektedir. Karar Fransa'da yüksek itiraz gördü.³⁴²

Savcının rolünü, sürekli olarak davanın tabiatına göre ve kriminal soruşturmalarda birinci derecede sorgu yargıç (magistrat) sorumluluğuna genişletmeye çalışan yurt içi politikaların tersine olarak, Avrupa hukukunda savcının (procureur) adli statüsü soru

³³⁶ Jacqueline S. Hodgson, "The French Prosecutor in Question", *Washington and Lee Law Review*, Vol.67, No.4 (Fall 2010), <http://law.wlu.edu/deptimages/Law%20Review/67-4Hodgson.pdf> (08 Mart 2011), s.1368.

³³⁷ Marguery, s.61–62.

³³⁸ http://www.euro-justice.com/member_states/france/country_report/2782/ (11 Aralık 2010).

³³⁹ Marguery, s.71–72.

³⁴⁰ Marguery, s.71.

³⁴¹ AIHM, Medvedyev ve Diğerleri – Fransa, 10.07.2008, 3394/03 sayı. Kararın İng. metni için bkz. <http://www.ejiltalk.org/echr-rights-at-sea-medvedyev-and-others-v-france/> (16 Ocak 2012).

³⁴² Hodgson, s.1363.

işareti olarak durmaktadır. Bu duruma en yakın zamanda öne çıkan bir örnek olarak Medvedyev – Fransa davası verilebilir. Dava, Kamboçya bandıralı Winner adındaki bir ticari geminin, Fransız yetkilileri tarafından alıkonulmasıyla ilgilidir. Geminin, Avrupa çapında dağıtılmak üzere oldukça büyük miktarlarda uyuşturucu taşıdığından şüpheleniliyordu. Kamboçya yetkililerinden izin alınmasından sonra Fransız donanması geminin yerini tespit ederek gemiye bindi ve doğrudan Fransız savcısının yetkisindeki Brest'e götürdü. Bu yolculuk kötü hava ve gemi koşullarından dolayı yaklaşık 13 gün sürdü. Fransız donanması gemi mürettebatını hapsetti. Mürettebattan bir kişi ağır yaralandı. İddia sahipleri (davacılar) AİHS'nin 5'inci maddesinin 3'üncü paragrafının ihlal edildiğini ileri sürdüler.³⁴³ Çünkü tutuklamadan sonra hemen bir yargıç karşısına çıkarılmamışlardı. Brest'e getirilmeden önce Winner güvertesinde 13 gün boyunca tutulmuşlardı ve vardıkları 8-9 saat sonra bir yargıç tarafından sorgulanmışlardı. İlk yargılamada ve Büyük Daire'deki ikinci duruşmada, mahkeme AİHS'nin 5'inci maddesinin 3'üncü paragrafı kapsamında bir ihlal belirlemedi. Olağandışı şartlar nedeniyle başvuru sahiplerinin hemen yargıç önüne çıkarılması mümkün olmamıştı. Winner'in kötü bir durumda olması da Fransa'ya yolculuğun yavaş ilerlemesine neden olmuştu. Çok sayıda şüpheli olması ve Fransız Gümrük Polisindeki sorular için çevirmen gerekmesi de yargıç önüne çıkarılma hususunda birkaç gün gecikmeyi kaçınılmaz kılmıştı.³⁴⁴

Başvuru sahiplerinin diğer iddiası çok daha tartışmalı bir konuya zemin hazırlamıştı. AİHS'nin 5'inci maddesinin 1'inci paragrafına uygun olarak tutuklanmamışlardı. 2008 Temmuz'undaki davanın ilk kararında, davaya bakan mahkemede müdahil olan Kamboçya yetkilileri tutuklama için yasal bir zemin sağlanmadığını öne sürmüştü. Alıntı yapılan Fransız kanun hükümlerinde keyfi tutuklamaların ve tutukluların tutukluluk süresince avukatlarıyla ve aile üyeleriyle irtibat kurması gibi gerekli ve yeterli şartları sağlamamaktadır. O halde denilebilir ki, tutuklama gerekli yargısal otoritenin denetiminde gerçekleşmemiştir, çünkü savcı, muhakame işleyişi bağlamında yetkili yasal otorite değildir. Bu nedenle yasal otorite konumundaki bir görevli ile ilgili olarak bağımsızlık anlamında eksiklik bulunmaktadır.³⁴⁵

---

³⁴³ Hodgson, s.1386.

³⁴⁴ Hodgson, s.1387.

³⁴⁵ Hodgson, s.1387.

Temyizdeki ikinci yargılama sonucunda, Büyük Daire kararın bu kısmını çıkarmıştır.³⁴⁶ Aslında, savcının yargısal niteliğini tartışmaya gerek yoktur çünkü gözüktüğü her halükarda yasadışıdır. Ancak bu konu, mahkemenin, AİHS'nin 5'inci maddesinin 3'üncü paragrafının ihlali iddialarına karşı neyin bağımsız bir yargı faaliyeti oluşturacağına ilişkin bildirimlerinde hala güncelliğini korumaktadır. Altını çizmek gerekirse Mahkeme, savcıyı, AİHS'nin amaçları doğrultusunda yargısal bir otorite yapan niteliklere şüphe ile yaklaşmaktadır. Mahkemeye göre adli görevliler için gerekli olan, yürütme erkinden ve taraflardan bağımsızlık güvenceleri sunulmalıdır ki suçla ilgili işlemlerde savcılık otoritesi namına yapılacak müteakip müdahaleler engellenebilsin. Fransız hükümet yetkililerinin, Mahkeme'nin bu yaklaşımının doğrudan savcılığın statüsünü hedef almadığı iddialarına rağmen, öyle görünüyor ki savcılar bu tanımın açıkça dışında tutulmaktadır.³⁴⁷

Bu karar, AİHM'nin, diğer yargı görevlilerini silahların eşitliği ilkesini ihlal ettikleri gerekçesiyle eleştirdiği bir dizi içtihadı takip etmektedir. Fakat Fransız AYM'nin hem yargıçların (*magistrats du siège*) hem de savcılarının (*magistrats du parquet*) adli görevliler olduğu yönündeki yerel içtihatları bu görüşe tezat teşkil etmektedir.³⁴⁸ Karar, aynı zamanda Avrupa Savcıları Danışma Konseyi (CCEP) ve Avrupa Yargıçları Danışma Konseyi'nin (CCEJ³⁴⁹) birlikte katıldığı 2009 yılı Kasım ayında Slovenya'da yapılan toplantıda benimsenen görüşü yansıtmaktadır. Bu görüş, yargının ve savcılığın bağımsızlığının bireysel ve birlikte işlevleri açısından önemini vurgulamaktadır. AİHS'nin 5'inci maddesinin 3'üncü paragrafı ve 6'ncı maddesi ile ilgili herhangi bir yargısal faaliyetin, taraflardan ve yürütme erkinden bağımsız bir görevli tarafından yerine getirilmesi gerekir. Bu nedenle CCEJ ve CCEP, Fransa'dan, sorgu yargıçlığının kaldırılması önerisini gözden geçirmesini talep etmektedir.³⁵⁰

Farklı hukuki süreçler arasında karşılaştırmalar yaptığımızda, işlevsel eşitliğin anlaşılması, genel olarak ilk görüldüğünden daha zordur. Fransız savcısı, örfi hukuk mevkidaşlarıyla ortak pek çok özelliğe sahiptir. Suç işleyenler hakkında yargılama için

³⁴⁶ Fransa'nın, savcılığın işlevlerine karşı oldukça büyük bir saldırı niteliğindeki bu kararın son kısmına karşı kulis faaliyetleri yürüttüğü rapor edilmektedir (Hodgson, s.1387).

³⁴⁷ Hodgson, s.1387.

³⁴⁸ Hodgson, s.1388.

³⁴⁹ 2000 yılında AK tarafından kurulmuş ve üye 47 ülkede yargı bağımsızlığını gerçekleştirmek üzere araştırma yapmak ve bu konuda Bakanlar Komitesi'ne rapor sunmakla görevlendirilmiştir. Şeref Ünal, "Yargı Bağımsızlığı", **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt.37, Sayı.3 (Eylül 2004), s.79.

³⁵⁰ Hodgson, s.1388.

dava açar ve onları mahkemede sorgular. Fakat görünürde birbirine benzeyen örfi hukuk soruşturma sistemleri arasında bile farklılıklar olduğu için –örneğin İngiliz/Galler Kraliyet savcısı hükümle ilgili herhangi bir öneride bulunmazken, Amerikan savcısı hüküm için öneride bulunur– Fransız savcısı ile Amerikan savcısı veya İngiltere ve Galler’deki Kraliyet savcısının rolü ve statüsü arasında büyük farklar vardır.³⁵¹

Duruşma yargıcı ve sorgu yargıcı gibi savcı da yargının bir parçasıdır. Her üç yargı mensubu da ortak eğitim görürler –fakat eğitim sürecinde her biri kendi alanında uzmanlaşır– ve görev yaptıkları süre boyunca bu görevler arasında geçiş yapmaları mümkündür lakin yaygın değildir. Savcı, duruşma veya sorgu yargıcı ile aynı biçimde bir yargı memuru olarak anlaşılmaz; bu iki birim “kürsüde oturan yargı mensupları” olarak adlandırılırken, savcı “ayakta duran” yargı mensubu olarak adlandırılır. Bu ayırım, her birinin bağımsızlığı konusunda önemli çıkarımları beraberinde getirir. Oturan yargı, hareketsiz ve yürütmenin emirlerinden ve yetkisinden bağımsız iken savcı hiyerarşik olarak adalet bakanına ve yürütmeye karşı sorumludur. Bakan, savcıya yazılı talimat verebilir, savcının yerini değiştirebilir, onu terfi ettirebilir veya devam eden bir soruşturmada savcıyı görevden alıp yeni savcı görevlendirebilir. Siyasi otoriteye bu bağlılık, bir yargı memuru olarak savcının bağımsızlığına zarar verme riski taşır. Öte yandan bu durum, ceza hukuku politikasının savcının bireysel takdirinde değil, hükümetin sorumluluğunda olduğunun gösterilmesinin önemli bir aracı olarak görülür.³⁵²

Savcı ile siyasi erkler arasındaki ilişkiyle ilgili olarak; yargı sisteminin bağımsızlığı, 24 Ağustos 1993 tarihli kanun hükümleri başta olmak üzere anayasal ve yasal hükümlerle teminat altına alınmıştır. Çok yakın zamanda hükümet, Pierre Truche başkanlığındaki komisyondan yargı sisteminin reformdan geçirilmesi ve özellikle de savcı ile adalet bakanı arasındaki hiyerarşik ilişkinin ortadan kaldırılmasının gereği üzerine düşünmelerini istedi. 9 Mart 2004 tarihinde Fransız Parlamentosu, yargı sistemini ulusal ve uluslararası suçtaki değişikliklere uyarlamak amacıyla savcıya verilen istisnai yetkiler dâhil olmak üzere ceza muhakemesi usullerini değiştirmek için yeni bir yasa kabul etti. On dört yıldır savcılık üzerine pek çok tartışma yaşanmaktadır. İyi uygulamanın bir örneği olarak bazı yorumcular, bağımsız, adalet bakanına karşı sorumlu olmayan bir savcılık kurumuna sahip İtalya’yı örnek göstermektedirler. Diğer

---

³⁵¹ Hodgson, s.1366.

³⁵² Hodgson, s.1366–1367.

bazı yorumcular ise savcıya bazı taahhütler verilmek suretiyle savcı ile adalet bakanı arasındaki hiyerarşik ilişkinin korunması gerektiğini ileri sürmektedirler.³⁵³

Birçok ülkede (Örn. Almanya, Fransa, Hollanda) savcıların mesleki statüsü yargıçlara eşittir. Yargıç ve savcıların maaşları hemen hemen aynıdır ya da çok az farklıdır. Kariyer yapma olanakları aynıdır.³⁵⁴ Bazı ülkelerde (Örn. İtalya ve Lüksemburg), savcılar, yargıçlarla aynı bağımsızlık güvencelerine sahiptir. İtalya’da savcılık bir kariyer mesleği, İtalyan savcısı da hemen hemen tam bağımsız bir kariyer bürokratıdır.³⁵⁵

Birçok Avrupa Konseyi (AK) ülkesinde savcılar devlet memuru konumundadır. Çünkü konumları devlet memurlarına ilişkin kanunlarda ya da benzer kanunlarda belirtilir (Örn. Avusturya, Birleşik Krallık, Finlandiya, Almanya, Slovakya ve Slovenya)³⁵⁶ ve savcı olma koşulları, yargıç olarak atanma gereklilikleri ile aynı ya da bunlara yakındır (Avusturya, Hollanda, Yunanistan, Almanya ve İtalya).³⁵⁷

Perrot’a göre CBS’nin, yargının bir parçası olması muhtemelen bağımsız bir bakış açısını sağlamak içindir: “*Mevzuata rağmen, kariyerlerinin belirli bir döneminde belki de yargıç olarak görev yapacak olan savcılar, kaçınılmaz olarak aynı şekilde çalışma tarzını koruyacaklar, kanunu koruma, adil bir duruşma hakkı ve yargıçlar için gerekli olan objektiflik refleksi konusunda normal görevlilerden daha fazla dikkatli olduklarını ispatlayacaklardır.*”³⁵⁸

AK Bakanlar Komitesi’nin Savcılığın Ceza Adalet Sistemi İçindeki Rolüne Dair (2000) 19 sayılı Tavsiye Kararı’nın “Savcılar ve Mahkeme Yargıçları Arasındaki İlişki” başlıklı 17’nci maddesinde; devletlerin, savcılarının hukuki statülerini, yetkilerini ve usulü rollerini, mahkeme yargıçlarının bağımsızlığı ve tarafsızlığına hiçbir haklı şüphe düşürmeyecek şekilde kanunla düzenlenmesini garanti etmek için uygun önlemleri almasını sağlamakla yükümlü oldukları, 19’uncu maddede ise savcılarının, yargıçların

³⁵³ http://www.euro-justice.com/member_states/france/country_report/2780/ (11 Aralık 2010).

³⁵⁴ Peter J. P. Tak, “Report on the Relationship Between Judges And Prosecutors”, **Working Party of the Consultative Council Of European Judges (CCEJ)**, 16th Meeting, CCJE-GT(2009)4, Strasbourg, 5 February 2009, s.23. http://www.coe.int/t/DGHL/cooperation/ccje/meetings/CCJE-GT/CCJE-GT_2009_4TAK_en.pdf (16 Ocak 2012).

³⁵⁵ Tak, s.23.

³⁵⁶ Tak, s.23.

³⁵⁷ Tak, s.23.

³⁵⁸ Roger Perrot, “Role of the Public Prosecution Office in Criminal, Civil and Commercial Fields”, **Council of Europe, The Role of the Public Prosecution Office in a Democratic Society, Demo-Droit Program, Themis Project** içinde (165–176), Strasbourg: Council of Europe Publishing, 1997, s.170.

bağımsızlığına ve tarafsızlığına mutlak bir şekilde saygı göstermeleri gerektiği vurgulanmıştır.

Öğretide ve uygulamada ağırlıklı olarak kabul gören yaklaşım, savcılığın yürütme erki içinde yer aldığı yönündedir.³⁵⁹ Savcılık makamını yürütme içinde görenlerin gerekçelerinden biri de, yargı ile yürütme ilişkileri doğrultusunda savcılığın, mahkemeler nezdinde yürütmeyi temsil eden bir organ olduğudur. Diğer gerekçeye göre devlet adına dava açılması bir idari faaliyettir. Bir başka gerekçe de, savcılık ve yargıçlık makamlarını iki ayrı süjenin işgal etmesinin, bunların ayrı niteliklerde bulunmasını zorunlu kılacağı yolundadır.

Bize göre yargıçlık ve savcılığın Anayasa'nın yargı erkine ilişkin bölümünde ve aynı kanunda (2802 SK) düzenlenmiş olması, her iki kurumun idari yönden Ad.B'ye bağlı bulunmaları, yargıç ve Cumhuriyet savcılarının aynı kaynaktan gelmeleri, Cumhuriyet savcılarının yargıçlar ile aynı atanma, nakil, yükselme yöntemlerine tabi ve onlar ile aynı güvencelere ve özlük haklarına sahip olmaları, yargıçların savcı, savcılarının yargıç olarak atanabilmeleri, savcılık mütalaalarının ve iddianame, temyiz dilekçesi vb. belgelerin yargısal niteliği dikkate alındığında yargıçlar ile aynı işi ardışık olarak yapan Cumhuriyet savcılarının yargı erki içinde mütalaa edilmesi daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Öte yandan, yürütme ile yargı erkleri arasında iletişim kurmak göreviyle ön plana çıkan ve adliyelerin idari ve mali işlerini yerine getiren CS'nin "sui generis" bir yapıda, adeta "Taşra yargısının yürütme organı" konumunda olduğu da söylenebilir.

1.2.2. Adalet Komisyonu Başkanlığı

Ad.B, merkezi idarenin içinde kamu yönetimi örgütlenmesine dâhildir ve bağlı ve ilgili kuruluşlar ile taşra kurumlarından oluşur. Adliyeler içinde örgütlenen taşra kuruluşları, burada bağımsız mahkemelerle birlikte çalışır. Adliyeler, mahkemelerin bağımsızlığı

---

³⁵⁹ Veli Ö. Özbek ve Diğerleri, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 2. Basım, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2011, s.189, Tuğrul Katoğlu, "Savcılık Üzerine Düşünceler", **Mülkiyeliler Birliği Dergisi**, Cilt.20, Sayı.177, s.22, Muzaffer Yasin Aslan, **Askeri Yargıda Savcılık**, Ankara: Adil Yayınevi, 1998, s.24, Teoman Gökçe, "Savcılığın Yapısı, Niteliği ve Özellikleri", **Yargıtay Dergisi**, Cilt.28, Sayı.4 (Ekim 2002), s.541, Hakkı Ketenoglu, AYM, 18.12.1967, E. 66/31, K. 67/45 (Karşı Oy Yazısı), s.272, AYMKD, Sayı.3, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1992, http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/kararlar_dergisi/kd_05.pdf (29 Eylül 2012), Soyaslan, s.176, 177, Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*, s.250, 256–258, Artuk ve Yenidünya, s.3, Aydın, s.60, Köni, s.28.

nedeniyle bir bütün olarak Ad.B'nin taşra uzantısı sayılmaz. Ad.B örgütlenmesinin taşra uzantılarının yönetimi, Cumhuriyet başsavcıları ve AKB tarafından yerine getirilir.³⁶⁰

Ad.B yapısı (örgütü) temel olarak 2992 sayılı Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun³⁶¹ ile 2802 SK, 2576 SK ve 4954 sayılı Türkiye Adalet Akademisi (TAA) Kanunu³⁶² ve ilgili yönetmeliğinden oluşmaktadır.

2992 SK'ye göre Ad.B örgütü, merkez ve taşra teşkilatından oluşmaktadır. Merkez teşkilatının başında adalet bakanı, Ad.B müsteşarı, yardımcıları, genel müdürlükler, müstakil daire başkanlıkları, bağlı ve ilgili kuruluşlar bulunmaktadır. Ad.B'nin bağlı kuruluşu Adli Tıp Kurumu (ATK), ilgili kuruluş ise TAA'dır.³⁶³

1.2.2.1. Kuruluşu

Sulh Hâkimleri Hakkında Kanunu Muvakkat³⁶⁴ ile 469 SK ve 825 SK'nin 25, 26, 27, 28 ve 29'uncu maddelerini yürürlükten kaldıran 5235 SK'nin 23'üncü maddesi, adli yargı ilk derece adalet komisyonlarının kuruluş ve görevlerine ilişkin yukarıda belirtilen kanuna ve maddelere atıfta bulunmuştur.

Madde hükmüne göre, ağır ceza mahkemelerinin bulunduğu yargı çevresinde görev yapmak üzere bir adli yargı ilk derece mahkemesi adalet komisyonu kurulur. Bu komisyonun kuruluş şekli, görev ve yetkileri hakkında 24.02.1983 tarihli ve 2802 SK'nin 113 ilâ 115'inci maddeleri uygulanır.

Adalet komisyonunun kuruluşu 2802 SK'nin 113, görevleri ise 114 ve 115'inci maddelerinde belirtilmiştir. Kanununun 113/a maddesine göre adli yargı ilk derece mahkemesi adalet komisyonları; ağır ceza mahkemelerinin bulunduğu yerlerde; başkanı ve bir asıl, bir yedek üyesi HSYK tarafından belirlenecek yargıçlar ile o yer Cumhuriyet başsavcısından oluşur.

³⁶⁰ Esra K. Ergüzelöğlu, "Türkiye'de Adalet Yönetimi", (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, 2009), s.72. <http://esrakilim.blogcu.com/turkiye-de-adalet-yonetimi/6744199> (04 Mayıs 2011).

³⁶¹ 07.04.1984 tarih ve 18365 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

³⁶² 31.07.2003 tarih ve 25185 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

³⁶³ Uzun yıllar Ad.B merkez teşkilatında görev yapmış olan Abdulvahap Darendeli'ye göre adli yargı ve idari yargı adalet komisyonları, Ad.B'nin taşra teşkilatı yönetiminde bulunur (Abdulvahap Darendeli, "Adalet Yönetimi ve Yargısal Denetime Tabi Olmayan İdari İşlemleri", *Adalet Dergisi*, Sayı.20, 2004. http://www.yayin.adalet.gov.tr/20_sayi.htm, 16 Mart 2010).

³⁶⁴ Kabul Tarihi: 11 Nisan 1329, 17 Cemaziyülevvel 1331, Takvimi Vekayi ile Neşir ve İlânı: 14 Nisan 1329 – Sayı. 1444, Düstur, TE: II, Cilt.5, s.322.

1.2.2.1.1. Başkan

Adalet komisyonu başkanlarının yargıç sınıfından olanlar arasında HSYK tarafından belirlenmesi öngörülmüştür. HSYK, komisyon başkanlıklarına doğrudan atama yapmamakta, atama yapılmasının ardından yetki kararnamesi ile komisyon başkanlığına yetkilendirme yapmaktadır. Kanunda yargıç sınıfından olma dışında özel bir nitelik aranmamakla birlikte uygulamada üç farklı yöntemin benimsendiği ön görülmektedir.³⁶⁵

- Eğer komisyonun bulunduğu yerde tek bir ağır ceza mahkemesi varsa bu mahkemenin başkanı aynı zamanda komisyon başkanı olarak yetkilendirilmektedir.
- Eğer ağır ceza mahkemesi birden fazla ise bu mahkeme başkanlarından birisi komisyon başkanı olarak yetkilendirilmektedir.
- Gerek idari gerekse yargısal işlerin çok yoğun olduğu büyük il ya da ilçelerde hiçbir mahkemede yetkisi olmayan yargıçlara müstakilen komisyon başkanlığı yetkisi de verilmektedir.

Yasal bir engel olmamasına rağmen ağır ceza mahkemesi başkanı olmayanların komisyon başkanı olarak yetkilendirilmelerine ise uygulamada sık rastlanmamaktadır. Ancak her durumda mahkeme başkanlığı için aranan 4'üncü dereceye yükselmiş ve 2'nci sınıf yargıç olma şartı fiilen uygulanmaktadır.³⁶⁶

1.2.2.1.1.1. Görev ve Yetkileri

Komisyon başkanları, komisyonun aynı zamanda üyesi olmaları nedeni ile komisyonda oy kullanırlar, protokolde, ilk derece adli yargı yapılanmalarını temsil ederler, komisyonun iç işleyişine yönelik yetkiler kullanırlar.³⁶⁷ Bu konumları nedeni ile ilk derece adli yargı yapılanmasında güçlü kılan en önemli işlevleri ise yargıçlar ile ilgili olarak kullandıkları yetkileridir. Komisyon başkanları bu kapsamdaki yetkilerini komisyon olarak değil başkan sıfatı ile bizzat kullanırlar. Söz konusu yetkiler şu şekilde sıralanabilir:³⁶⁸

³⁶⁵ Aksel, *Türk Adalet Yönetimi*, s.297–298.

³⁶⁶ Aksel, *Türk Adalet Yönetimi*, s.297–298.

³⁶⁷ Komisyonun toplantılarının gündeminin, yerinin ve zamanın belirlenmesi, komisyona bağlı olarak görev yapan komisyon yazı işleri müdürlüğünde görev yapanların sicil ve disiplin amirliği gibi görevler bu kapsamda değerlendirilebilir (Aksel, *Türk Adalet Yönetimi*, s.298).

³⁶⁸ Aksel, *Türk Adalet Yönetimi*, s.298.

- Herhangi bir nedenle görevine gelemeyen yargıcın yerine, bu yargıç görevine başlayınca veya HSYK tarafından yetkilendirme yapıncaya kadar o yerdeki yargıçlar arasında görevlendirme yapmak (2802 SK m. 115).
- SCM tarafından güvenlik tedbirleri kapsamında verilmesi gerekli kararlarla ilgili olarak yargıçlar tarafından tutulması gereken nöbetin gün ve saati ile nöbet tutanların dinlenme haklarını belirlemek (2802 SK m. 54).
- Acil ve zorunlu hallerde yargıçlara mazeret izni vermek (2802 SK m. 56).
- Yargıçların disiplin cezası gerektiren eylemlerini Ad.B'ye bildirmek (2802 SK m.62).
- Birden fazla olmaları halinde hangi icra ve iflas dairesinin hangi icra mahkemesine bağlanacağını belirlemek (2004 SK m. 4).³⁶⁹

Adalet komisyonu başkanlarının yargıçlar ile ilgili olarak kullandıkları bu yetkilerinin dışında ayrıca yine tek başlarına kullandıkları dışa yönelik idari işlev niteliğinde yetkileri de söz konusudur. Bu kapsamdaki örnekler şu şekilde sayılabilir:

- Stajların mahkeme aşamasını yapmakta olan avukat stajyerlerine izin vermek (1187 SK m. 23),
- Ceza infaz kurumları ve tutukevleri izleme kurullarının ilk toplantılarına başkanlık etmek ve kurul üyelerinin görevleri sebebi ile işledikleri suçlardan dolayı soruşturma izni konusunda karar vermek (4681 SK m. 7 ve 9),
- Denetimli serbestlik, yardım ve koruma hizmetlerinde gönüllü olarak çalışanların görevleri nedeni ile işledikleri suçlar nedeni ile soruşturma izni vermek (5402 SK m. 22).³⁷⁰

1.2.2.1.2. Üyeler

Adli yargı ilk derece adalet komisyonlarında başkanın dışında iki asıl ve bir yedek üye bulunmaktadır. Asıl üyelerden birisi o yer Cumhuriyet başsavcısıdır. Diğer asıl üye ile yedek üye yargıçlar arasından HSYK tarafından yetkilendirilmektedir. Yedek üye, asıl üye bulunmadığı zamanlarda onun yerine toplantılara katılmakta, yedek üyenin de bulunmaması halinde, birinci sınıfa ayrılma incelemesine tabi tutulup da ayrılamayan

³⁶⁹ Aksel, *Türk Adalet Yönetimi*, s.298–299.

³⁷⁰ Aksel, *Türk Adalet Yönetimi*, s.299.

hariç, en kıdemli yargıçtan başlayarak komisyon oluşturulmaktadır. Komisyon başkanının bulunmadığı halde kıdemli yargıç üye komisyona başkanlık etmektedir. Cumhuriyet başsavcısının yerine ise yerine vekâlet eden başsavcı vekili ya da savcı katılmaktadır. Başkan ve üyeler eşit oy hakkına sahiptirler. Komisyon üye tam sayısı ile toplanır ve oy çokluğu ile karar verir.³⁷¹ Adalet komisyonlarında, bir yazı işleri müdürü ile yeteri kadar memurdan oluşan bir büro bulunur.

1.2.2.2. Görevleri

Adalet komisyonlarının kuruluş amaçları konusunda kanunda bir açıklık bulunmamaktadır. Ancak aşağıda ayrıntılarına değinecek olan işlevleri dikkate alındığında komisyonların, ilk derece adli yargı teşkilatında bir takım idari işlevler yerine getirmek üzere kurulmuş oldukları sonucuna varmak mümkündür.³⁷²

Adalet komisyonlarının yetkileri yer ve kişi tarafından sınırlandırılmıştır. Yer bakımından komisyonların yetki sahası, bulunduğu ağır ceza merkezi ile bağlı konumdaki mülhakat adliyelerinin yargı çevresidir. Kişi bakımından sınırlama ise ilk olarak yargıç sınıfından çalışanlar ile ilgilidir. Komisyonun yargıç sınıfından çalışanlara yönelik hiçbir yetkisi bulunmamaktadır. Diğer çalışanlar ile ilgili olarak var olan sınırlama ise uygulamada “ataması bakanlık tarafından yapılanlar” ve “ataması komisyonlar tarafından yapılanlar” şeklinde ayrıma dayanmaktadır.³⁷³

Ataması bakanlık tarafından yapılan memurlar genel anlamda komisyonun yetki alanı içinde değildir. Kimlerin atamasının bakanlık tarafından yapılacağına ise kanun, yönetmelik ya da düzenleyici işlemlerle karar verilmektedir. Mevcut düzenlemelere göre yazı işleri müdürleri, idari işler müdürleri, infaz ve koruma memur ve baş memurları, zabıt kâtipleri, cezaevi kâtipleri, sağlık memurları, hizmetli ve mübaşirler, komisyonların kişi bakımından yetki sahası içinde kalan çalışanlardır. İcra müdür ve müdür yardımcıları, yasa gereği bazı mahkemelerde yer almaları gereken psikolog, pedagoğ, sosyologlar ise ataması bakanlık tarafından yapılan ve komisyonun yetki sahası dışında kalan görevlilere örnek olarak gösterilebilir.³⁷⁴

³⁷¹ Aksel, *Türk Adalet Yönetimi*, s.299.

³⁷² Aksel, *Türk Adalet Yönetimi*, s.300.

³⁷³ Aksel, *Türk Adalet Yönetimi*, s.300.

³⁷⁴ Aksel, *Türk Adalet Yönetimi*, s.300.

5435 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un³⁷⁵ 36'ncı maddesi ile değişik, 2802 SK'nin 114'üncü maddesine göre adalet komisyonlarının görevleri şunlardır:

a) Atamaları doğrudan bakanlıkça yapılanlar dışındaki adlî ve idarî yargı ile ceza infaz kurumları ve tutukevleri personelinin;

1) İlk defa devlet memurluğuna atanacaklardan merkezi sınavda başarılı olanların ilgili yönetmelik hükümlerine göre düzenlenecek sözlü ve gerektiğinde uygulamalı sınavlarını yapmak, hukuk fakültesi ve adalet meslek yüksek okulu mezunlarına öncelik tanımak kaydıyla başarılı olanların atanmalarını teklif etmek.

2) Asli devlet memurluğuna atanmaları, sicil ve disiplin işlemleri, görevden uzaklaştırılmaları, aylık ve ödenekleri ile diğer özlük işlemlerini bu Kanun ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu³⁷⁶ ile ilgili mevzuat hükümlerine göre yerine getirmek.

3) Naklen veya hizmet gereği atamasını, ilgili mahkeme başkanı, yargıç veya Cumhuriyet savcısının görüşünü alarak, yetki alanı içerisinde yapmak.

4) Yetki alanı içerisinde altı ayı geçmemek üzere geçici görevlendirmesini yapmak.

b) Kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirmek.

Komisyonlara, yukarıda sayılanların dışında diğer kanunlar ile verilmiş pek çok görev bulunmaktadır. Farklı kanunlarda dağıtık olarak düzenlenmiş olan başlıca görevler şu şekilde sayılabilir:

— Avukat stajyerlerinin stajlarının mahkeme aşaması ile ilgili olarak kanunla ve yönetmelikle verilen görevlerini yerine getirmek (1187 SK m. 23, TBB Avukatlık Staj Yön. m. 11, 12, 13 ve 16).

— Yetki sahası içerisindeki noterliklerde, noterin ve noter kâtibinin bulunmaması halinde bir icra müdürünü, icra müdür yardımcısını veya yeterli bir memuru bu iş için görevlendirmek (1512 SK m. 33).

— CMK'ye göre yıllık bilirkişi listelerini düzenlemek ve bilirkişilere yemin yaptırmak (5271 SK m. 64).

³⁷⁵ 24.12.2005 tarih ve 26033 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

³⁷⁶ 23.07.1965 tarih ve 12056 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

— Ceza infaz kurumları ve tutukevleri izleme kurulları kanunu gereğince izleme kurullarının kurulmasını sağlamak ve çalışma usullerine ilişkin olarak kanunla verilen görevlerini yerine getirmek (4681 SK m. 2).³⁷⁷

Adli yargı adalet komisyonları tarafından yerine getirilmesi öngörülen işlevler, adalet yönetiminin ayrı bir yönetim alanı olmasının doğal bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel yönetimde, bölgesel kuruluşlar bir yana bırakılacak olursa az sayıdaki istisnalar dışında kamu çalışanlarının tamamı, illerde valilere, ilçelerde ise kaymakamlara bağlı olarak görev yapmalarına rağmen ayrı bir yönetim alanı olan adalet yönetimi çalışanları bu genel sistemden ayrı tutulmuş ve vali ve kaymakamlar tarafından yerine getirilen işlevler bu çalışanlar bakımından adalet komisyonlarına verilmiştir.³⁷⁸

Adalet yönetimi yapılanmasının genel bir sorunu olarak mahkeme başkanlarının idari anlamda görevlerinin belirlendiği tek bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu görevler mevzuatta dağınık olarak yer almaktadır.³⁷⁹

Ağır ceza mahkemesi başkanı, mahkemenin idari işlerini yürüttüğü gibi genel işleyişi de sağlamakla görevlidir. Bu anlamda mahkemede görev yapan yazı işleri müdürleri ile sosyal çalışmacı, pedagog gibi uzmanların birinci, diğer çalışanların ikinci sicil amiri olmalarının yanı sıra³⁸⁰ mahkemenin yazı işlerinin her türlü yönetim ve denetimi mahkeme başkanına aittir.³⁸¹ Bundan başka mahkemede görevli yargıç ve savcı adaylarının gözetim ve denetimi,³⁸² avukat stajyerlerinin denetimi³⁸³ mahkeme başkanları tarafından yerine getirilen diğer idari görevlerdir.

1.2.3. Diğer Birimler

Ad.B'nin taşra birimleri, adliyelerde ilk derece mahkemeleri yanında örgütlenmiştir. Bunlar ceza infaz kurumları ve tutukevleri, icra ve iflas daireleri, denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlükleri, adli sicil bölge müdürlükleri, adli sicil şeflikleri ve büroları, bilgi işlem şube müdürlükleri, bilgi işlem şeflikleri ve bürolarıdır.

³⁷⁷ Aksel, *Türk Adalet Yönetimi*, s.301-302.

³⁷⁸ Aksel, *Türk Adalet Yönetimi*, s.302.

³⁷⁹ Aksel, *Türk Adalet Yönetimi*, s.274, dpn.29.

³⁸⁰ Adalet Bakanlığı Sicil Amirleri Yön. Ek-1.

³⁸¹ Cumhuriyet Başsavcılığı ve Adli Yargı İlk Derece Ceza Mahkemeleri Kalem Hizmetlerinin Yürütülmesine Dair Yön. m. 5, 6, 57, 58, 66, 68, 69 (01.06.2005 tarih ve 25832 sayılı RG'de yayımlanmıştır).

³⁸² Adli Yargı Hâkim ve Savcı Adayları ile İdari Yargı Hâkim Adaylarının Meslek Öncesi Eğitimlerinin Yapılmasının Esas ve Usullerine İlişkin Yön., m. 7 (01.06.2004 tarih ve 25479 sayılı RG'de yayımlanmıştır).

³⁸³ TBB Avukatlık Staj Yön. m. 13 (19.12.2001 tarih ve 24515 sayılı RG'de yayımlanmıştır).

BÖLÜM II: YARGININ BAĞIMSIZLIĞI ve TARAFSIZLIĞI

Hukuk devleti, devletin üç temel organının ve kamu otoritesini kullanan tüm idari makamların, hukukun sınırları içinde hareket etmekle yükümlü olduğu bir sistemi ifade etmektedir. Devlet otoritesini hukukun üstünlüğüyle sınırlayan bu ilkenin asıl amacı, yönetimde keyfiligi önleyerek bireylerin geleceğe güvenle bakabildikleri bir sistem inşa etmektir. Hukuk devletinin, hukukun üstünlüğüyle sınırlanan bir sistemi yaratma amacına ulaşması, çeşitli anayasal kurumların ve mekanizmaların varlığını gerektirir. Bunların belki de en önemlisi, yasama ve yürütme işlemleriyle tüm idari kararların, hukuka uygunlukları yönünden yargı denetimine tabi olmasıdır. Yargının, hukuk devletinin kendisine yüklediği bu denetim fonksiyonunu yerine getirmesi ise ancak onun tarafsızlığını ve bağımsızlığını garanti eden, ona etkinlik ve verimlilik kazandıran mekanizmaların varlığıyla mümkün olabilir.³⁸⁴

Bu bölümde, ülkemizde son zamanlarda yargı kurumlarının yapılarında meydana getirilen değişiklikler ve kamuoyunun yakından takip ettiği davalar nedeniyle sıkça gündeme gelen yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı kavramları üzerinde durulacaktır.

2.1. Yargı Bağımsızlığı

Yargının bağımsızlığı sorunu ile ilgilenenler, yıllardır “*Yasama ve yürütme, yargının bağımsız olmasını ve yargıda reform yapmayı gerçekten istiyor mu?*” sorusuna yanıt aramakla meşguldürler. Soru değişmeden durmakta ve hala sorulmaktadır. Verilen yanıtlar “*Ne münasebet, yargıda reform lafı da nereden çıktı? Ülkemizde hukuk sistemi her medeni ülkede olması gerektiği gibi işliyor ve adalet kusursuz tecelli ediyor. İşinize bakın!*”³⁸⁵ şeklindeki ironik yanıtta, “*Kendilerine zararı dokunacağı için istemiyorlar*” şeklindeki pragmatik yanıtta, yargıya kutsallık izafe eden ve egemenliğin gerçek sahibinin Tanrı ve dolayısıyla yargılama yetkisinin O’na ait olduğu yönündeki metafizik yanıtta, “*Yargı, reform kanunlarını uygulamak konusunda ayak sürüyen, hikmet-i hükümet geleneklerine saplanıp kalmış idare-i maslahatçı bir kurumdur*” şeklindeki anakronik olana, geniş bir aralıkta değişmektedir. Kimi yanıtlar belirli dönemlerde etkili

³⁸⁴ Serap Yazıcı, “Yargı Reformu Stratejisi Kapsamında Anayasal Değişiklikler”, Serap Yazıcı (Ed.), **Yargısal Düğüm: Türkiye’de Anayasa Reformuna İlişkin Değerlendirme ve Öneriler** içinde (7–8), İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV) Demokratikleşme Programı Siyasa Raporları Serisi, Yargı Reformu I, TESEV Yayını, Mayıs 2010, s.7.

³⁸⁵ Atilla Yayla, “Yargıda Reforma İhtiyaç Var mı?”, *Zaman*, 25 Eylül 2009. www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=895912 (13 Ekim 2009).

olmasına karşın aslında hiçbiri diğerinden ayrı değildir. Yanıtlar az ve çok bugün için de geçerliliğini sürdürmektedir.

Bu bölümde, yukarıdaki soru(n)lara yanıt/çözüm aramayacağız. Amacımız, aşağıdaki satırlarda üzerinde duracağımız yargı bağımsızlığı kavramının birden çok anlamı haiz, tanımlanması zor bir kavram olduğuna vurgu yapmaktır. Öyle ki, yargı bağımsızlığının normatif değerini tanımlamanın, içeriğini ve kapsamını tanımlamaktan daha kolay olduğu ifade edilmektedir. Örneğin, New York Times adına ABD Yüksek Mahkemesini takip eden muhabir Linda Greenhouse, yargı bağımsızlığını “*Refleks olarak selam verilmesi kolay ama tam anlamıyla kavranması zor bir kavram*” olarak nitelendirir.³⁸⁶ Yargının durumunu özgürlüğün durumuna benzeten Peerenboom ise yargı bağımsızlığına ilişkin; “*Herkes onu istiyor fakat hiç kimse onun ne olduğunu bilmiyor. Onu en kolay yokluğunda gözlemleyebiliyoruz. Yargıçların ne zaman politikacılara veya dış baskılara bağımlı olduğunu biliyoruz fakat kesin olarak ne zaman bağımsız olduklarını söylemekte daha fazla zorlanıyoruz*” değerlendirmesinde bulunur.³⁸⁷ Law’a göre yargı bağımsızlığı tanımlanması o kadar güç bir kavramdır ki, bazı bilginler, kavramın yararlı olup olmadığını bile sorgulamaktadırlar.³⁸⁸

Yargı bağımsızlığı, yürütme, yasama ve yargı organları arasındaki erkler ayrılığının işlevsel ve kurumsal derinleşmesinin bir parçası³⁸⁹ ve hukuk devletinin zorunlu bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerçekten demokratik hukuk devletinin birincil koşulu olan erkler ayrılığı ve denkliliği ilkesi, yargının öncelikle yasama ve yürütme organlarına karşı bağımsızlığını amaçlamaktadır. Demokratik bir hukuk devletinde, yasama ve yürütme organlarının yargı erki tarafından denetlenmesi, temel hak ve özgürlükler açısından en önemli güvenceyi oluşturmaktadır.³⁹⁰ Yargı erkinin bağımsız

---

³⁸⁶ Adam Dodek ve Lorne Sossin, “Judicial Independence in Context”, *Irwin Law*, October 2010, s.1. <http://ssrn.com/abstract=1699829> (23 Eylül 2010).

³⁸⁷ Randall Peerenboom, “Judicial Accountability and Judicial Independence: An Empirical Study of Individual Case Supervision”, 2008, La Trobe University, Faculty of Law and Management, s.1. <http://ssrn.com/abstract=1543003> (12 Aralık 2010).

³⁸⁸ David S. Law, “Judicial Independence”, 2010, Washington University School of Law, Faculty Research Paper Series, Paper No. 10-02-06, s.1. <http://ssrn.com/abstract=1557348> (1 Kasım 2010).

³⁸⁹ Dodek ve Sossin, s.11.

³⁹⁰ Hayri Keser ve Fatma Niyazioğlu, “Türkiye’de Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt.2, Sayı.2 (2011), s.121.

ve tarafsız olmadığı bir ülkede, temel hak ve özgürlüklerin güvencede bulunduğu ve hukukun üstünlüğünden söz edilemez.³⁹¹

Bir ülkenin demokratik hukuk devleti olup olmadığının en temel ölçütü adaleti sağlamaya çalışan yargı erkinin konumu yani yargı erkini kullanan yargıçların bağımsızlık düzeyidir. Bu gerçeğin bilincine ulaşan tüm hukuk devletleri yargıçların bağımsızlığını tartışmasız benimsemektedir. Ne var ki, tarihsel gerçeklik bu yaklaşımı çoğu kez desteklememektedir. Bu bağlamda tarihsel sürece bakıldığında, yasama ve özellikle yürütme organları yargının denetiminden hoşlanmamakta, yargıdan kurtulmak ve onu kendi denetimleri altına almak istemektedir. Bu hedefe ulaştıkları oranda yargı bağımsızlığı ve bunun doğal sonucu olarak da hukuk ve adalet kavramları ile temel hak ve özgürlükler büyük zarar görmektedir.³⁹²

Yargının en çok öne çıkarılan işlevi, bireyler arasındaki uyuşmazlıkları çözmektir. Ancak yargının bununla bağlantılı ve birbirini tamamlayan başka işlevleri de vardır. Bunlar, öznel hakların gerçekleşmesini sağlamak, objektif hukuk düzenini korumak ve diğer erkleri denetlemektir.³⁹³ Bu amaçla, tüm çağdaş demokrasilerde olduğu gibi ülkemizde de erkler ayrılığı ilkesi benimsenmiştir.

2.1.1. Tarihi Gelişim: Erkler Ayrılığı

Yargı bağımsızlığının temelinde yargı erkinin yasama ve yürütme erklerinden tamamen bağımsız hareket etmesi yani erkler ayrılığı ilkesi bulunmaktadır. Bu ilkenin çıkış noktası, güçlü olan kimsenin veya organın bu gücünü kötüye kullanacağı ve kullandığı varsayımına/tecrübesine dayanmaktadır. Gücün kötüye kullanılmasını önlemek ve erkler arasında bir denge sağlamak, demokrasilerde bu erklerin değişik organlar tarafından icra edilmesi yolu ile gerçekleştirilir. Bu organlar görevlerini ifa ederken kendilerine yasalarla verilen yetkileri kullanırlar. Birinin, diğerinin yetkisini kendi çıkarı için kullanması ve ona emir vermesi söz konusu değildir.³⁹⁴

---

³⁹¹ Muharrem Özen, “Yargı Bağımsızlığını Zedeleyen Düzenleme, Uygulamalar ve Bağımsızlığı Sağlamaya Yönelik Çözüm Önerileri”, **Ankara Barosu Dergisi**, Yıl.68, Sayı.2010/1, s.32.

³⁹² Özen, s.33.

³⁹³ Mithat Sancar ve Eylem Ümit Atılğan, **Adalet Biraz Es Geçiliyor...: Demokratikleşme Sürecinde Hâkimler ve Savcılar**, Ankara: TESEV Yayını, Mayıs 2009, s.15.

³⁹⁴ Ümit Kardeş, “Yargının Bağımsızlığı, Hâkimlik ve Savcılık Teminatı: Bir Kıyas”. <http://www.turkhukusitesi.com/showthread.php?t=5136> (07 Temmuz 2011).

İlkenin temel amacı, yozlaştırıcı mutlak iktidarı sınırlandırmaktır. Burada asıl ayrılık, siyasal iktidarla yargı arasındadır. İktidarın keyfilikleri karşısında bireyleri koruma işlevi yargıya aittir. Yargının varlık nedeni, kanunların uygulanmasından dolayı ortaya çıkan anlaşmazlıkları gidermek ve bireyin haklarını devlet karşısında korumaktır. Yargının bu işlevini yerine getirebilmesi için siyasal iktidardan bağımsız ve yargısal iktidarını kullanabileceği bir özerklik alanına sahip olması gerekir.³⁹⁵

Erkler ayrılığı ilkesi çerçevesinde egemenliğin üç unsurundan birini oluşturan yargı, diğer iki organ tarafından üretilmiş hukuk kurallarını somut olaya uygulayan, böylelikle somut menfaat çatışmasında hukukun içeriğini tespit eden organdır; bu anlamda, “hukukun son söz”ünü temsil eder, bir bakıma “hukukun hakikatini” belirler. Başka bir deyişle, yargı, yasama ve yürütmenin kararlarını somut olay bağlamında nihai bilgiye dönüştürür. Bu nedenle, yargı “kesinliğin erki” olarak da tanımlanabilir.³⁹⁶

Biraz daha basitleştirerek açıklandığında erkler ayrılığı şu şekilde işler: Yasama; yürütme ve yargının uygulamalarına temel olan kararları/politikaları üretir, yürütme; idari bürokrasi aracılığı ile kararları/politikaları uygular, yargı ise –yürütmeden ve idari bürokrasiden olabildiğince bağımsız– bir adli bürokrasi ile hukuk kurallarını uygular.³⁹⁷

Anayasa yargısını da göz önünde tutarsak yasama ve yürütmenin işlemlerini hukuka uygunluk açısından denetler. Ancak denetleme, emir verme ve üstünlük demek değildir.³⁹⁸ Yargı-siyaset ilişkisinin temelinde de bu ilke bulunmaktadır. İlkenin belirleyici sonuçları şunlardır:

- 1) Aynı kişi ya da kamusal kurum/kuruluş bu erklerden yalnızca birini kullanabilir.
- 2) Erklar birbirinden bağımsızdır; ayrı ayrı devlet etkinliği gösterirler: Yasama yasa yapar, yürütme karar verir, yasaları ve kararları yürütür; yargı yazılı hukuka göre hüküm kurar, hukukun ne olduğunu söyler.
- 3) Bu erkler arasında üstlük-astlık ilişkisi yoktur; işlevlerini bağımsız olarak yürütürler, birbirlerine emir veremezler.³⁹⁹

³⁹⁵ Zühtü Arslan, “Siyasetin En Derin Krizi”, *Radikal*, 26 Eylül 2002. <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=51349> (12 Kasım 2009), Seada Palavrić, “Yargı Bağımsızlığı, Yargının Tarafsızlığı ve Sorumluluğu”, *Anayasa Yargısı Dergisi*, Cilt.27 (2010), s.27.

³⁹⁶ Sancar ve Atılğan, s.16.

³⁹⁷ Esra K. Ergüzelöglü, “Güçler Ayrılığı ve Yargı”, <http://esrakilim.blogcu.com/etiket/tarafsizlik> (21 Mart 2012).

³⁹⁸ Sami Selçuk, *Zorba Devletten Hukukun Üstünlüğüne*, 6. Basım, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2000, s.198.

³⁹⁹ Selçuk, *Zorba Devletten Hukukun Üstünlüğüne*, s.198.

Erklerin farklı ellerde toplanması önemli olmakla birlikte, parlamenter sistemlerde olduğu gibi bazen yasama ve yürütme açısından ayırım anlamını yitirebilmektedir ve bu tablo içinde erkler ayrılığı esas olarak yargı bakımından önem taşımaktadır. Parlamenter sistemlerde her ne kadar yürütme ve yasama güçleri kuramsal açıdan birbirlerinden ayrılmış gibi görünse de uygulamada bunların arasında yakın bir işbirliği mevcuttur. Zira hükümet, parlamentoda çoğunluğa sahip parti tarafından kurulmakta, dolayısıyla seçimi kazanan partinin hem yasama hem de yürütme gücünü eline geçirmektedir. Böylece yasama ve yürütme güçleri birleşebilmekte, parlamentonun yürütme organı üzerindeki denetim yetkisi anlamını yitirmektedir. Bu bağlamda ülkemiz bakımından, yasama organının, kanun yapmak dışında, Cumhurbaşkanı ve BK'den oluşan icra gücünü denetleme görevini tam anlamıyla yerine getirdiği söylenemez.

Erklerin farklı organlara verilmesindeki amaç, gücün kötüye kullanılmasını önlemek, otoriteye karşı bireyi korumaksa bunu sağlamanın en etkili yolu, yasama ve özellikle yürütmeden gelebilecek kişi özgürlüğünü kısıtlayıcı düzenlemeleri engellemek amacıyla yargıyı gerçek anlamda bağımsız ve tarafsız kılmaktır. Yürütme ve yargı erkleri arasında belirgin bir ayrılık olduğu takdirde yargının yetkili ve sorumlu olduğu hususlarda yürütme yargıya müdahale edemeyecektir. Klasik, fakat önemli bir ifadeyi yinelemek gerekirse, yargı bağımsızlığı, yargıca verilmiş bir lütuf ya da hak değil, bireyin özgürlüğünü korumaya yönelik bir tedbir; yargıca yüklenmiş bağımsız düşünme ve davranma sorumluluğudur.⁴⁰⁰ Bu kurgunun gerçekliği ne kadar temsil ettiği sorusunu bir yana bırakıp hangi tarihsel ve toplumsal koşullarda ortaya çıktığına ve yargı bağımsızlığı açısından nasıl bir evrim geçirdiğine bakmak yararlı olabilir.⁴⁰¹

Yargı bağımsızlığı ilkesi, Avrupa ülkelerinde kral ile parlamento arasında iki kurumdan hangisinin egemen yasama yetkisini kullanacağı konusunda 17'nci ve 18'inci yüzyıllarda bitmek tükenmek bilmeyen gerilim ve mücadelenin bir sonucuydu.⁴⁰² Bu ilke, ilk önce Birleşik Krallık'ta 1701 Veraset Kanunu'nda bağlayıcı bir kural olarak somut bir biçime kavuştu ve bu olay İngiliz Milletler Topluluğu için bir dönüm noktası oldu.⁴⁰³ Kanun, gücün büyük oranda parlamentoya ve mahkemelere kaydığı bir ortamda,

⁴⁰⁰ Nevin Ünal Özkorkut, "Yargı Bağımsızlığı Açısından Osmanlı'da ve Günümüz Türkiye'sinde Yargıya Genel Bir Bakış", **AÜHF**, Cilt.57, Sayı.1 (2008), s.227.

⁴⁰¹ Ergüzelöglü, *Güçler Ayrılığı ve Yargı*.

⁴⁰² Canadian Judicial Council, "Alternative Models of Court Administration", September 2006, s.29. <http://ssrn.com/abstract=1352223> (28 Mart 2010).

⁴⁰³ Dodek ve Sossin, s.3-4.

yargıçların saray tarafından tek taraflı olarak görevden alınmasını engelleyen açık bir koruma getirmiştir.⁴⁰⁴

Kralın o dönemki yargıçları, kral ile parlamento destekçilerinin yaklaşımları karşısında iki ateş arasında kaldı. O zamanlar yargıçlar “Durante bene placido” yani kralın isteğiyle ve kral memnun olduğu sürece atanırdı. Bu yöntem, kral için yargıyı kontrol etmenin önemli bir aracıydı. Meclis soruşturması yöntemiyle parlamento kontrolü de ortaya çıktı. Parlamento, faaliyetinden memnun olmadığı yargıçlar hakkında soruşturma isteyebilirdi. Eskiden sıklıkla “Yüksek Parlamento Mahkemesi” olarak adlandırılan ve ileride feshedilecek olan parlamento, kralın gücüne karşı dengeleyici güç olarak hareket etmek istiyordu. 1688 yılında yaşanan Şanlı Devrim, parlamentonun yasaları yapmasını teminat altına aldı. Parlamentonun yasama egemenliği artık tartışmasızdı. Veraset Kanunu’nun çıkmasıyla birlikte yargıçların konumu sağlamlaştırıldı; yargıçlar artık iyi halli oldukları sürece atanacaklar ve yalnızca her iki parlamentonun ortak kararıyla görevden alınabileceklerdi. Veraset Kanunu, Kraliçe Anne’nin 1714 yılındaki ölümüne kadar yürürlüğe girmedi.⁴⁰⁵

18’inci yüzyıla gelindiğinde, mutlak monarşilerin yaslandığı “iktidarın bölünemeyeceği” düşüncesine karşı burjuvazinin iktidarına yer açabilmek için geliştirilen erkler ayrılığı düşüncesi, iktidarın iktidarla sınırlanmadığı sürece demokrasinin gelişmeyeceğini varsaymıştır. İktidarı iktidarla denetlemenin fikir babası burjuva kökenli John Locke’tur. Ancak onun kuramında yargı, yürütmeden ayrı bir güç değildir.⁴⁰⁶

Montesquieu, İngiltere’de 18’inci yüzyılda var olan siyasal yapıyı gözleyerek Locke’un düşüncesini geliştirmiştir. Aristokrat kökenli Montesquieu, Fransa’da aristokrasinin gerilemesine karşı duracak önlemleri aramıştır. O’nun sorunu, iktidarın kral, aristokrasi ve halk arasında dengeli bir şekilde dağıtılmasıdır. Erkler ayrılığı, bu dengenin oluşturulabilmesi için bir araç olarak ortaya çıkmaktadır.⁴⁰⁷

Montesquieu, siyasi sistemin her bir kolu olan yürütme, yasama ve yargının, diğer iki koldan en azından kısmi olarak bağımsız olması gerektiğini ileri sürer. Yürütme ile yasama arasındaki sorunları çözebilen bir yargı organının bulunması özel bir önem

---

⁴⁰⁴ Law, s.1.

⁴⁰⁵ Dodek ve Sossin, s.3–4.

⁴⁰⁶ Alâeddin Şenel, **Siyasal Düşünceler Tarihi**, 5. Basım, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 1996, s.344.

⁴⁰⁷ Louis Althusser, **Politika ve Tarih**, Alâeddin Şenel ve Ömür Sezgin (çev.), Ankara: V Yayınları, 1987, s.71.

taşımaktadır. Hukuk sisteminin bu fonksiyonu yerine getirmesinin temel bir ön koşulu, yargı sisteminin dış müdahalelerden bağımsız olmasıdır.⁴⁰⁸

Montesquieu'ya göre yargı erki, yasama ve yürütmeden ayrı değilse özgürlük de yoktur. Eğer yargı, yasamayla bir olursa bireyin yaşamı ve özgürlüğü, keyfi denetime açık olur, yargıç da yasa koyucu haline gelir. Eğer yürütmeye bir olursa o zaman da yargıç, şiddet ve baskıyla hareket edebilir.⁴⁰⁹

Montesquieu gücün, diğer erklerden birinde yoğunlaşmasını özgürlüğe karşı tehdit olarak görür, gücün bölünmesini veya ayrılmasını diğer erklerin kontrolüne karşı önlem olarak değerlendirir. Yargı erkinin ayrılması, hükümetin siyasi kollarının yargı görevi görmesini ve yargının da yasama ve yürütmenin görevlerini üstlenmesini önler.⁴¹⁰ Parau, bu görev bölümü içerisinde yargı erkinin, diğer erkler ile eşgüdüm içerisinde çalışması gerektiğini belirtir. Parau'ya göre eşgüdüm, kapsamlı bir süreci ifade eder: Parlamento insan eylemini yasaklayan veya izin veren yasalar yapar; ardından yürütme, bireylerin kanuna aykırı davranıp davranmadığını belirler ve takdire bağlı olarak soruşturma yapar veya affeder; son olarak, yargıçlar soruşturulan bireylerin yargılamasını bağımsız bir şekilde yapmakta son aşamada yer alır.⁴¹¹

Klasik kurumsal teoride, devletin uyumlu ve birbirine bağlı güçlere ayrılmasının, keyfiliği önlemek ve özgürlüğü teşvik etmek bakımından önemli olduğu düşünülmektedir. Kurumsal boyut içerisinde yargı bileşeni tarihsel olarak en üstün güç olarak görülmüştür.⁴¹² Bu üstün güç, vatandaşlar ile devlet ve kurumları arasındaki uyumsuzluklarda adalet dağıtır. Dolayısıyla yargı erkini, bağımsızlığını ve tarafsızlığını temin etmek, siyasi ve diğer etkilerden korumak için yasama ve yürütme erklerinden bağımsız

---

⁴⁰⁸ Bernd Hayo ve Stefan Voigt, "Explaining de Facto Judicial Independence", Volkswirtschaftliche Diskussionsbeiträge des Fachbereichs No. 46/03, 2003, University of Marburg, Faculty of Economics and Business Administration and CESifo (Center for Economic Studies and Ifo Institute for Economic Research), s.2. <http://www.ivwl.uni-kassel.de/diskussionsbeitraege/workingpaper/papier4603.pdf> (30 Ekim 2010).

⁴⁰⁹ Ahmad Fadzil, "Judicial Independence in Australia and Malaysia, Meaning of Judicial Independence", Working Paper Series, 2004, s.1. <http://ssrn.com/abstract=929856> (14 Ocak 2010).

⁴¹⁰ Denise Meyerson, "Judicial Independence in Australia and South Africa: Comparative Lessons", Macquarie Law Working Paper Series, Paper No. 2007-9, November 2007, s.1. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1018553 (12 Nisan 2009).

⁴¹¹ Cristina E. Parau, "Beyond Judicial Independence: What Kind of Judiciary is Emerging in Post-Communist Eastern Europe?", 2010, University of Oxford, Centre for Socio-Legal Studies, s.7. <http://ssrn.com/abstract=1523285> (02 Şubat 2010).

⁴¹² Julio Rios-Figueroa ve Jeffrey K. Staton, "Unpacking the Rule of Law: A Review of Judicial Independence Measures", CELS 2009 4th Annual Conference on Empirical Legal Studies Paper, Cide, Department of Politics and Department of Political Science, 2009, Emory University, s.6. <http://ssrn.com/abstract=1434234> (02 Şubat 2010).

bir mekanizmaya oturtmak gerekir. Demokratik bir sistemde bağımsız bir yargının varlığı, söz konusu sistemi totaliter bir sistemden farklı kılan en önemli özelliktir.⁴¹³

Erkler ayrılığı teorisinin günümüzde geçerliliğini yitirdiği görülmektedir. Erklere gerçek ayrımı yasama, yürütme, yargı şeklinde değildir. Özellikle parlamenter rejimlerde iki güç vardır, birisi yargı, diğeri yasama-yürütme ikilidir. Çünkü mecliste çoğunluğa sahip hükümetler döneminde yasama ile yürütme arasındaki fark, muhalefetin hükümeti tenkit etme fırsatı bulması ile sınırlı olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı kişiler bakanlıklarda yürütme, mecliste yasama olarak boy göstermektedirler.⁴¹⁴ Erkler ayrılığı ilkesinin özgün biçiminin değil, onun yumuşatılmış biçimi olan “erklerin işbirliği” ilkesinin işlevsel kılındığı ülkelerde, yasama çoğunluğunu elinde bulunduran yürütme erkinin yasama organına da hükmettiği düşünüldüğünde, mevcut erkler içinde denetleme ve dengeleme işlevini yerine getirecek, bu bağlamda birey hak ve özgürlüklerini, insan haklarını güvence altına alacak ve koruyacak olan kuvvet yargı erkidir.⁴¹⁵ Bu nedenle egemenliğin yegâne kaynağı olan halk adına yargılama yapan organ, yürütme ve yasama karşısında bağımsız kılınmalıdır. Devlet denilen büyük gücü sınırlamanın, tarafsız adaleti sağlamanın tek yolu budur.⁴¹⁶

2.1.2. Kavram ve Kapsam

Yargı; bağımsız olarak eylem ve işlemleri belli usullerle denetleyen ve yaptırımlaştıran, özgürlüğün sınırlarının aşılmadığını belirleyen, taraflardan ayrı ve yansız kamu gücüdür.⁴¹⁷

Bağımsızlık, sade anlamda bağımlılığın olmaması demektir, yani bir dış kılavuza, etkiye veya denetime karşı tamamen özerk olma ve duyarsız kalma (Insusceptibility) anlamına gelir.⁴¹⁸ Başka bir organdan emir almamak, yürütme erki ve diğer dış etkilerin (ekonomik ve sosyal gruplar dâhil) baskısı altında kalmamak, özellikle davanın

---

⁴¹³ Fadzel, s.1.

⁴¹⁴ Ali Akyıldız, “Adli Yargı”, **Adalet Bakanlığı Yargı Reformu Stratejisi Belgesi Gölgesinde Yargı Reformu Sempozyumu**, Ankara, 18–20 Haziran 2008, s.124.

⁴¹⁵ Ahsen V. Coşar, “Danıştay’ın 143. Kuruluş Yıldönümü Açış Konuşması”, 10.05.2011.

<http://www.barobirlik.org.tr/Detay.aspx?ID=8237&Tip=Acis> (23 Mayıs 2011).

⁴¹⁶ Selçuk, *Zorba Devletten Hukukun Üstünlüğüne*, s.81.

⁴¹⁷ Ferman Demirkol, “Yargının Psikolojik Bağımsızlığı”, **Türk Hukuk Enstitüsü Dergisi**, Sayı.86 (Nisan 2004), s.26.

⁴¹⁸ Charles G. Geyh, “Judicial Independence, Judicial Accountability, and the Role of Constitutional Norms in Congressional Regulation of the Courts”, *Indiana Law Journal*, Vol.78 (2003), <http://www.law.indiana.edu/ilj/volumes/v78/no1/geyh.pdf> (21 Şubat 2010), s.159.

tarafklarının etki alanı dışında olmak⁴¹⁹ şeklinde özetlenebilecek bağımsızlık, iki organ arasındaki ilişkinin niteliği ile ilgili bir kavram olup bu organlardan birinin, fonksiyonel açıdan diğerinin etkisi ve karışması olmaksızın çalışabilmesidir.⁴²⁰

Bir başka tanıma göre bağımsızlık, yargıçların kariyerlerinin, siyasi ve ekonomik güce sahip olanları memnun etmeye bağlı olmaması demektir. Bu tarzdaki erkler ayrılığı, hem siyasetçilerin yargı kararlarına müdahalesini engellemek hem de görevli politikacıların, mahkemeleri potansiyel bir meydan okuma aracı olarak kullanarak siyasi rakiplerini saf dışı etmek üzere hedef almalarını önlemek için gereklidir.⁴²¹

Yargı bağımsızlığı, iddia ve savunmanın katkılarıyla yargılama faaliyeti içinde toplanan kanıtlarla iç ve dış baskı ve etkilerden uzak, güven verici bir ortamda karar vermeyi ifade eder.⁴²² Eğer yargıçlardan gördüklerini, gördükleri gibi nitelendirmeleri isteniyorsa onları, dürüstlük ve tarafsızlıklarını zedeleyecek dış etkilerden korumak gerekir. “Karar” veya “karar verme” bağımsızlığı için de bu koruma sağlanmalıdır.⁴²³

Olumlu manada yargı bağımsızlığı, yargıçların, siyasi makamların uygunsuz müdahalelerine, güçlü tüzel kişiliklerin baskılarına ve çevresel etkilere karşı özgür olmaları ve irtikâba, rüşvete veya bireysel çıkar çatışmalarına mahal vermemeleri gerektiğini ifade eder. Daha öz bir şekilde ifade etmek gerekirse yargı bağımsızlığı, bir yargıcın zihinsel olarak bağımsız olması demektir. En azından zihinsel veya sosyal uyumun kölesi olmamalıdır.⁴²⁴

AİHM’ye göre bağımsızlık, mahkemenin, davanın taraflarının ve yürütme organının etkisi altında kalmadan yargılama faaliyetini yürütmesi ve karar vermesidir. AİHS’nin 6’ncı maddesinin ilk fıkrasında açıkça belirtilen unsurlardan biri, kişilerin hukuken kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından yargılanma hakkıdır. AİHS’ye göre bağımsızlık unsuru, mahkemelerin hem yasamadan hem de yürütmeden bağımsız

⁴¹⁹ Teoman Ergül, “Avrupa Birliği ve Türk Yargı Sistemi, Avrupa Birliğinin Türk Yargı Sistemine Bakışı”, **Çankaya Gündemi Dergisi**, Sayı.17 (Nisan 2004), s.12.

⁴²⁰ Serap Keskin, “Yargıç Bağımsızlığı”, **Prof. Dr. Nurullah Kunter’e Armağan**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (İÜHF) Eğitim, Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı Yayını, 1998, s.130 ve Hüsnü Öndül, “Hukukun Üstünlüğü: İnsan Haklarının Hukuk Yoluyla Korunmasında Temel İlke”, **İnsan Hakları İçin Diyalog**, Sayı.1, s.72.

⁴²¹ Susan Rose-Ackerman, “An Independent Judiciary and the Control of Corruption”.

http://www.intelros.org/pdf/2_Independence.pdf (21 Ocak 2010).

⁴²² Durmuş Tezcan, Mustafa R. Erdem ve Oğuz Sancakdar, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması**, Ankara: Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayını, 2004, s.201.

⁴²³ Geyh, s.162

⁴²⁴ Maimon Schwarzschild, “Judicial Independence vs. Judicial Independence”, 2010, University of San Diego School of Law, Legal Studies Research Paper Series, Research Paper No. 10-043, s.2.

<http://ssrn.com/abstract=1695565> (20 Şubat 2010).

olması gerektiği anlamında yorumlanmaktadır.⁴²⁵ Bu bağımsızlık, hem kurumsal hem de işlevsel açıdan olmalıdır.⁴²⁶

AYM yargı bağımsızlığını, “*yargının hiç bir organ ve makama bağlı olmadan, emir ve talimat almadan görevlerini özgür biçimde yerine getirebilmesi*” olarak tanımlamıştır. Mahkemeye göre herhangi bir baskının yapılması kadar yapılabilme olasılığı da yargı bağımsızlığını zedeler. Bağımsız yargı, insan haklarının ve özgürlüklerinin başlıca güvencesidir. Çünkü hukuk devleti özünü yargının bağımsızlığında bulur.⁴²⁷

Law, yargı bağımsızlığının, mahkemelerin ve yargıçların görevlerini yerine getirirken başka aktörlerin etkisi veya denetiminden bağımsız olabilmeleri anlamına geldiğini belirtir. Bir uygulama sorunu olarak diğer hükümet aktörlerinden bağımsızlık, yargı bağımsızlığına ulaşma yolunda, başarılması gereken hem en önemli, hem de en güç iş olarak görülür. Öte yandan bu tür yargı bağımsızlığı, bireylerin veya azınlıkların, hükümetin veya zorba çoğunluğun eziyetine maruz kalmamasını sağlamak için mahkemelere özel bir sorumluluk atfedenlerce büyük değer görmektedir. Lakin bu model gerçekleştirilmesi zor bir model olarak değerlendirilir. Çünkü hükümetin diğer kolları yargı kararlarına uymamaya veya bu kararları engellemeye ve hatta karşı oldukları yargı kararlarına karşı intikam almaya veya misilleme yapmaya meyillidirler. Alexander Hamilton’un ünlü formülasyonuna göre yargı “*En az tehlikeli*” koldur, “*Ne kılıç ne de cüzdan taşır*” ve dolayısıyla kendini diğer kollara karşı savunmak konusunda en az donanım sahibidir.⁴²⁸

Yargı erkinin, yasama ve yürütme erklerinin muhtemel aşırılıklarını denetimde tutan bir kontrol mekanizması olarak işlemesi için kurumsal düzeyde yargı bağımsızlığı gerekir. Bu amaç, yasama ve yürütme erklerinin yargı sistemi içerisinde gelişebilecek aşırılıkları frenleyeceği beklentisiyle dengelenir. Karar düzeyinde, yargının adil ve tarafsız olma amacını gerçekleştirebilmesi için yargı bağımsızlığı desteklenir.⁴²⁹

⁴²⁵ AİHM, Ringeisen – Avusturya kararı, 2614/65 sayı, 16.07.1971 tarih, 95. paragraf (Doğru, Cilt.1, s.85).

⁴²⁶ Kjell Björnberg ve Paul Richmond, “Türkiye Cumhuriyetinde Yargı Sisteminin İşleyişi”, **1. İstisari Ziyaret Raporu** (28 Eylül 2003 – 10 Ekim 2003), Ankara: AB Komisyonu, s.56. <http://www.abgm.adalet.gov.tr/dokumanlar/ist1tr.pdf> (06 Nisan 2009).

⁴²⁷ AYM, 27.04.1993, E. 92/37, K. 93/18 (12.10.1995 tarih ve 22431 sayılı RG’de yayımlanmıştır).

⁴²⁸ Law, s.1.

⁴²⁹ Thomas Tinkham, “Applying a Rational Approach to Judicial Independence and Accountability On Contemporary Issues”, 2010, William Mitchell College of Law, Legal Studies Research Paper Series, Working Paper No. 2010-17, s.3-4. <http://ssrn.com/abstract=1681100> (27 Nisan 2011).

Yargı bağımsızlığı, birey olarak yargıç için bir hak veya imtiyaz değil, yaygın şekilde yargı için kurumsal bir koruma olarak değerlendirilir. Yargı bağımsızlığı, hukuk kuralı ve erkler ayrılığı ilkesinin şart koştuğu önemli bir özellik olup uyumsuzluğun tarafları için koruyucu bir işleve sahiptir.⁴³⁰

2.1.3. Uluslararası Belgelerde Yargı Bağımsızlığı

Bağımsız ve tarafsız bir yargı yerinde yargılanma hakkı öylesine bir haktır ki; İnsan Hakları Komitesi⁴³¹ bunun “İstisna kabul etmeyen mutlak bir hak” olduğunu belirtmiştir.⁴³² Bunun doğal bir sonucu olarak yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı, anayasalarda ve en temel insan hakları metinlerinde güvence altına alınmıştır.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin (İHEB) 10'uncu ve BM Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin (MESHUS)⁴³³ 14'üncü maddeleri, yerel hukuk sistemlerinde uygulanması beklenen “Bağımsız ve tarafsız mahkeme” hakkını teminat altına alır. İHEB'nin 10'uncu maddesine göre herkes, haklarının ve ödevlerinin ya da kendisine yöneltilen ve ceza niteliği taşıyan herhangi bir suçlamanın saptanmasında, davanın bağımsız ve tarafsız bir mahkemece, tam bir eşitlikle, adil ve açık olarak görülmesi hakkına sahiptir.⁴³⁴ Benzer şekilde MESHUS, mahkeme önünde herkesin haklarına eşit şekilde yaklaşılmasını kabul eder (m. 14): “*Herkes kendisine karşı açılan herhangi bir ceza davasında veya hak ve görevlerinin dava konusu olması durumunda, davanın kanunla kurulmuş yetkili, bağımsız ve tarafsız bir mahkemede adil ve açık bir şekilde görülmesi hakkına sahiptir.*”⁴³⁵

AİHS'nin 6'ncı maddesi, konuyla ilgili olarak “*Herkes hak ve görevlerinin saptanmasında veya kendisine karşı açılan herhangi bir ceza davasında, davanın makul*

⁴³⁰ Anja, Seibert-Fohr, “Constitutional Guarantees of the Independence of the German Judiciary”, s.2. <http://ssrn.com/abstract=1706565> (13 Mart 2011).

⁴³¹ İnsan Hakları Komitesi, MESHUS'nin 28'inci maddesi uyarınca taraf devletlerin sözleşmeyi uygulamasını izlemek üzere kurulmuştur. Komite, yüksek ahlaki değerlere sahip olduğu kabul edilen ve insan hakları alanında yeterliliği ile tanınmış on sekiz bağımsız uzmandan oluşur (İlyas Doğan ve Mehmet Kaya, **İstanbul Protokolü ve İşkencenin Önlenmesi**, 1. Basım, Ankara: Adalet Yayınevi, 2010, s. 57).

⁴³² Uluslararası Af Örgütü, **Adil Yargılanma Hakkı**, Fadıl Ahmet Tamer ve Erol Kaplan (çev.), İstanbul: İletişim Yayınları, 2000, s.156.

⁴³³ BM tarafından 16.12.1966 tarihinde kabul edilip onay işlemlerinin ancak tamamlanabilmesiyle 23.03.1976 tarihinde yürürlüğe giren 53 maddeden ibaret sözleşme Türkiye tarafından 15.08.2000 tarihinde imzalanmış ve 04.06.2003 tarihinde onaylanmıştır (Ömer Anayurt, **Avrupa İnsan Hakları Hukukunda Kişisel Başvuru Yolu**, 1. Basım, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2004, s.33).

⁴³⁴ İHEB'nin İng. metni için bkz. <http://www.un.org/Overview/rights.html> (06 Ocak 2011), Türkçe metni için bkz. <http://www.tbmm.gov.tr/komisyoin/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf> (06 Ocak 2011).

⁴³⁵ MESHUS'nin İng. metni için bkz. http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/a_ccpr.htm (28 Ocak 2011), Türkçe metni için bkz. <http://www.tbmm.gov.tr/komisyoin/insanhaklari/pdf01/53-73.pdf> (28 Ocak 2011).

bir süre içerisinde kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkemede adil ve açık bir şekilde görülmesi hakkına sahiptir” hükmünü getirmiştir.

Diğer belgelerde, örneğin Amerikan İnsan Hakları ve Ödevleri Bildirgesi’nin⁴³⁶ 26’ncı maddesine “*Herhangi bir suçla suçlanan bir kişi, davasının tarafsız ve açık bir şekilde görülmesi hakkına sahiptir ve söz konusu kişi önceden mevcut olan yasalara uygun olarak kurulmuş bir mahkemede yargılanacak ve zalim, çirkin ve olağan dışı cezalara çarptırılmayacaktır”* denilmektedir.⁴³⁷

Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi’nin⁴³⁸ 8’inci maddesinde “*Herkes, kendisine karşı açılan herhangi bir ceza davasında veya medeni, iş, mali veya benzeri alanlardaki hak ve görevlerinin saptanmasında, davanın teminatlarına bağlı olarak ve makul bir süre içerisinde önceden kanunla kurulmuş yetkili, bağımsız ve tarafsız bir mahkemede adil ve açık bir şekilde görülmesi hakkına sahiptir”*⁴³⁹ hükmü yer almaktadır.

Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartı’nın⁴⁴⁰ 7/1’inci maddesinde, “*Her insan kendi davasının görülmesi hakkına sahiptir. Bu hak şunları kapsar: ... (d) Davanın bağımsız bir mahkeme tarafından makul bir süre içerisinde görülmesi”* denilmektedir.⁴⁴¹

Kanada Quebec Başyargıçısı Jules Deschênes, 1983 yılında yargı bağımsızlığı konusuna daha fazla açıklık getirmek amacıyla dünya çapında bir konferans düzenledi. Konferansın katılımcıları, “Yargının Bağımsızlığı Üzerine Temel İlkeler”⁴⁴² adında bir bildirme kabul ettiler. İlkeler daha sonra hem Suçun Önlenmesi ve Suçluların Islahı üzerine 7’nci BM Kongresi, hem de Genel Kurul tarafından kabul edildi.⁴⁴³ Bu ilkeler,

⁴³⁶ Bildirge’nin İng. metni için bkz. http://www.hrcr.org/docs/OAS_Declaration/oasrights.html (21 Eylül 2011).

⁴³⁷ Coşkun Can Aktan, İstiklal Yasar Vural ve Tülay Aktan, (hızl.), **Haklar ve Özgürlükler Antolojisi**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Basım, Ankara: Türkiye Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu Yayını, 2003, s.144.

⁴³⁸ 22 Kasım 1969 tarihinde Kostarika’nın başkenti San Josi’de yapılan Amerika Ülkeleri İnsan Hakları Özel Konferansı’nda kabul edilmiştir.

⁴³⁹ Sözleşme’nin İng. metni için bkz. http://www.hrcr.org/docs/American_Convention/oashr.html (09 Nisan 2011).

⁴⁴⁰ 1963 yılında Addis-Abeba’da düzenlenen konferans sonucunda 25.04.1963 tarihinde Afrika ülkeleri arasında bir Afrika Birliği Örgütü kurulmuştur. Birlik, Afrika kıtasında insan haklarının korunmasına yönelik bir belgenin hazırlanıp yayımlanmasına öncülük etmiştir. Şart, 28.06.1981 tarihinde Kenya’nın başkenti Nairobi’de Afrika Birliği Örgütü devlet ve hükümet başkanlarının 18. Dönem Assamblesi’nde kabul edilmiş, 21.10.1981 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Anayurt, *Avrupa İnsan Hakları Hukukunda Kişisel Başvuru Yolu*, s.48).

⁴⁴¹ Şart’ın İng. metni için bkz. http://www.hrcr.org/docs/American_Convention/oashr.html (09 Nisan 2011).

⁴⁴² http://www.barobirlik.org.tr/mevzuat/avukata_ozel/meslek_kurallari/bm_yargi_bağımsizligi_temel_prensipieri.pdf (04 Nisan 2011).

⁴⁴³ BM, 28 Ağustos–6 Eylül 1985 tarihleri arasında Milano’da, Suçun Önlenmesi ve Suçluların Islahı hakkında yaptığı 7. Kongrede, “Yargı Bağımsızlığı Hakkında Temel İlkeler” başlığı altında bir kurallar dizisi kabul etmiştir. Söz konusu kurallar, BM Genel Kurulu’nun 29 Kasım 1985 tarih, 40/32 sayılı ve 13 Aralık 1985 tarih ve 40/146 sayılı kararlarıyla onaylanmış ve Genel Kurul, üye devletleri, milli mevzuatları ve uygulamalarında bu kurallara uymaya ve Genel Sekreteri, beş yılda bir uygulama sonuçları hakkında rapor vermeye davet etmiştir. (Sibel İnceoğlu, **Adil Yargılanma Hakkı ve Yargı Etiği**, Ankara: Şen Matbaa, 2007, s.127, dnp.559).

bütün hükümet organlarının ve diğer kurumların, yargı bağımsızlığına saygı göstermek ve gözetmekle yükümlü olduğunu, yargı bağımsızlığının, yargılama organının davaları adil bir biçimde görmesini ve tarafların haklarına saygı gösterilmesini gerektirdiğini ve yargılama sürecine usulsüz ve yetkisiz müdahale yapılamayacağını öngörmüştür.⁴⁴⁴ Gerekçeye göre ilkelerin amacı, üye ülkelerde yargı bağımsızlığını sağlamak ve teşvik etmek konusunda üye ülkelere yardımcı olmaktır. Bu amaca bakılacak olursa, söz konusu ilkelerin gerekli ve istenen düzeyde bir yargı bağımsızlığı için bir rehber olması bekleniyordu.⁴⁴⁵ Fakat ilkeler, yargı bağımsızlığı konusunda karmaşık soruların ortaya çıkmasına yol açan yetersiz bir yargı bağımsızlığı tanımı yaptı. Her ne kadar ilkeler yargı bağımsızlığının özelliklerini bir başlangıç noktası olarak tanımlasa da, dikkat çekici pek çok soruyu yanıtlamaktan kaçınmıştır.⁴⁴⁶

İlkelerin 1'inci maddesi, her devletin, kendi anayasasında veya iç hukukunda yargı bağımsızlığını garanti etmesini şart koşar ve bütün hükümet kurumlarının yargı bağımsızlığına saygı göstermesini tavsiye eder. 2'nci madde "*Yargı, önüne gelen bir davada, herhangi bir taraftan veya herhangi bir nedenle doğrudan veya dolaylı herhangi bir kısıtlama, kanunsuz etkileme, teşvik, baskı, tehdit veya müdahaleye maruz kalmaksızın olayların unsurlarına bakarak ve kanuna göre tarafsız olarak karar vermek zorundadır*" hükmünü içermektedir.⁴⁴⁷

İlkelerin 3'üncü maddesine göre yargıçlar "Yargı niteliği taşıyan" konular üzerine yargı yetkisine ve bir sorunun kendi yargı yetkilerinin alanına girip girmediğine karar vermek konusunda "Münhasır yetkiye" sahiptir. 4'üncü madde, yargılama sürecindeki bağımsızlığa vurgu yapar: "*Yargı sürecine kanunsuz veya yersiz herhangi bir müdahalede bulunulmayacak veya mahkemelerin verdiği yargı kararları yeniden gözden geçirmeye tabi tutulmayacaktır.*" 5'inci madde, yerleşik hukuk usullerinin varlığını gerektirir. 6'ncı madde, yargı bağımsızlığı kavramını netleştirmeye çalışır: "*Yargının bağımsızlığı ilkesi, yargıya, yargı işlemlerini adilce yürütmesi yetkisini verir*

---

⁴⁴⁴ Meryem Erdal, **Herkesin Yargısı Kendine... Demokratikleşme Sürecinde Basının Yargı Algısı**, Ankara: TESEV Yayını, Şubat 2010, s.96.

⁴⁴⁵ Lorne Neudorf, "Judicial Independence: The Judge as a Third Party to the Dispute", (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, McGill Üniversitesi, 2009), s.57. <http://ssrn.com/abstract=1597341> (23 Şubat 2010).

⁴⁴⁶ Neudorf, s.58.

⁴⁴⁷ Neudorf, s.58.

*ve tarafların haklarına saygı göstermesini şart koşar.” 7’nci madde, devletlerin yargıya yeterli kaynak sağlamasını salık verir.*⁴⁴⁸

8’inci ve 9’uncu maddeler, yürütecekleri faaliyetler yargı bağımsızlığını koruduğu sürece, yargıçların kendilerini özgürce ifade etmelerini, derneklere katılmalarına izin verir. 10’uncu maddeye göre yargıçlar hukuk alanında yeterli niteliklere sahip olmalı, devlet, ayırimcılık yapmaksızın yargıçları sıralanan nitelikler temelinde seçmelidir.⁴⁴⁹

Diğer yirmi madde yargı bağımsızlığının özelliklerini tanımlar. 11’inci madde, yargı makamının koşullarının kanunla belirlenmesini şart koşar. 12’nci madde, emeklilik yaşına veya görev süresinin dolmasına kadar yargıçlara maaş ödenmesini zorunlu kılar. Yargıda terfiler, 13’üncü maddedeki objektif kıstaslara göre yapılmalıdır. 14’üncü madde, davalara bakacak yargıçların mahkeme içi atamasını içerir. Yargıçlar 15’inci madde kapsamında mesleki gizliliği korumalıdır. 16’ncı madde, yargı dokunulmazlığını şart koşar. 17’nci madde, yargıyla ilgili suç duyuruları konusunda karar verilmesi için resmi ve adil bir usul izlenmesini gerektirir. 18’nci maddeye göre yargıçlar yalnızca görevlerini yerine getirme konusunda yetersiz niteliğe sahip olduklarında açığa alınabilir veya görevden alınabilirler. 19’uncu maddeye göre yargısal disiplin işlemleri, yargı yönetimi standartları altında yürütülmelidir. Son olarak 20’nci madde, disiplin işlemlerinin bağımsız bir temyiz işleminden geçirilmesini önerir.⁴⁵⁰

Uluslararası norm ve belgelerde de vurguladığı üzere bütün resmi ve diğer kurumlar yargı bağımsızlığına saygı göstermek ve onu gözetmekle yükümlüdür. Ancak saygı yükümlülüğü biçimsel olmayıp özsel bir tutumdur. Aksi halde, mahkemelerin ve yargıçların kararlarını verirken özgür olmaları, dışsal baskı ve etkiden uzak kalmaları mümkün olmayacaktır.⁴⁵¹

Bağlayıcı olmayan bu hukuk belgeleri, ete kemiğe büründürmesi anlamında yargı bağımsızlığı genel ilkesinin önemini tasdik etmiştir. Söz konusu belgeler arasında Yargı Bağımsızlığına Dair Syracuse İlkeler Taslağı, 1981 (Uluslararası Ceza Hukuku Derneği ve Uluslararası Hukukçular Komisyonu), Lawasia Bölgesinde Yargının Bağımsızlığı üzerine Tokyo İlkeleri, 1982 (Lawasia, İnsan Hakları Daimi Komitesi), Yargı

---

⁴⁴⁸ Neudorf, s.58–59.

⁴⁴⁹ Neudorf, s.59.

⁴⁵⁰ Neudorf, s.59.

⁴⁵¹ Erdal, s.96.

Bağımsızlığının Asgari Standartları Uluslararası Barolar Birliği Kanunu, 1982 (Yeni Delhi, Uluslararası Barolar Birliği), Yargı Bağımsızlığı Üzerine Montreal Evrensel Beyannamesi, 1983 (Yargı Bağımsızlığı üzerine Dünya Konferansı), AK Bakanlar Komitesi'nin, Yargıçların Rolü, Etkinliği ve Bağımsızlığı Hakkında R(94)12 sayılı Tavsiyesi (Yargıçların Bağımsızlığı, Etkinliği ve Rolü Konusunda, AK'ye Üye Devletler Bakanlar Komitesi'nin, 13 Ekim 1994 tarihli 516'ncı toplantısında alınan R (94) 12 sayılı Tavsiye Kararı), Lawasia Bölgesinde Yargı Bağımsızlığı İlkeleri ile ilgili Pekin Beyannamesi, 1995 (Asya ve Pasifik Bölgesi Başyargıçları Konferansı), Parlatonun Üstünlüğü ve Yargı Bağımsızlığına Dair Latimer Parlatosu Ana Esasları, 1988 (İngiliz Milletler Topluluğu Parlamento Birliği, İngiliz Milletler Topluluğu Hukukçular ve Yargıçlar Birliği, İngiliz Milletler topluluğu Avukatlar Birliği ve İngiliz Milletler topluluğu Hukuk Eğitimi Birliği), Yargıçların Mevzuatına Dair Avrupa Şartı, 1998 (AK), 1999 Beyrut Deklarasyonu (Birinci Arap Yargı Konferansı, Yargı Bağımsızlığı ve Hukuk Mesleği için Arap Merkezi, Yargıçların ve Avukatların Bağımsızlığı için Merkez ile İşbirliği içinde), AK'nin CCEJ tarafından hazırlanmış olan 1 (2001) ve 3 (2002) sayılı görüşleri, Yargıçların Statüleri Hakkında Avrupa Şartı, Yargı Bağımsızlığı Üzerine Kahire Deklarasyonu 2003 (İkinci Arap Konferansı, Yargı Bağımsızlığı ve Hukuk Mesleği için Arap Merkezi, BM İnsan Hakları Komisyonu ve BM Kalkınma Programı işbirliğiyle), Hukuk Yoluyla Demokrasi için Avrupa Komisyonu'nun (Venedik Komisyonu) 2007 tarihli "Yargısal Atamalar" Konulu Raporu⁴⁵², Venedik Komisyonu'nun 2010 tarihli "Yargının Bağımsızlığı, 1. Bölüm: Yargıçların Bağımsızlığı" Konulu Raporu⁴⁵³ gibi belgeler de yer almaktadır.⁴⁵⁴

Söz konusu belgelerin tümü kurumsal bağımsızlığı veya idari özerkliği kabul eder ve en azından özerkliğin bazı boyutlarını yargı bağımsızlığının gereklilikleri olarak görür.⁴⁵⁵

Günümüzde, yargı bağımsızlığı fikri o kadar geniş ve güçlü bir normatif cazibe haline gelmiştir ki hukuk geleneğine sahip devletler, yargı bağımsızlığını kendi temel hukuk metinlerinde teminat altına almakta ve siyaset bilimcileri, yargı bağımsızlığını liberal

---

⁴⁵² Venice Commission, **Judicial Appointments**, Strasbourg, 22 June 2007, CDL-AD(2007)028, Opinion No. 403/2006. [http://www.venice.coe.int/docs/2007/CDL-AD\(2007\)028-e.asp](http://www.venice.coe.int/docs/2007/CDL-AD(2007)028-e.asp) (21 Eylül 2010).

⁴⁵³ Venedik Komisyonu, **Yargının Bağımsızlığı, 1. Bölüm: Yargıçların Bağımsızlığı**, Strasbourg, 16 March 2010, CDL-AD(2010)004, Opinion No: 494/2008. [http://www.venice.coe.int/docs/2010/CDL-AD\(2010\)004-tur.pdf](http://www.venice.coe.int/docs/2010/CDL-AD(2010)004-tur.pdf) (21 Eylül 2010).

⁴⁵⁴ Canadian Judicial Council, s.67.

⁴⁵⁵ Canadian Judicial Council, s.67.

demokrasinin ayırt edici özelliği olarak göklere çıkarmaktadırlar.⁴⁵⁶ Yargı bağımsızlığına uygulamada itibar göstermeyen devletler bile yargı bağımsızlığına bağlı olduklarını ilan etmektedirler. Dünyada mevcut yazılı anayasaların üçte ikisi, yargı bağımsızlığı için birtakım açık korumalar içermektedir ve söz konusu korumaları içeren anayasal belgelerin oranı gün geçtikçe artmaktadır lakin deneysel araştırmalar, yargı bağımsızlığı konusunda resmi anayasal teminatların varlığı ile yargı bağımsızlığına gerçekte gösterilen saygının yeterince uyumlu olmadığını göstermektedir.⁴⁵⁷

2.1.4. Yargının İç ve Dış Bağımsızlığı

Yargıç, önüne gelen somut olay hakkında yürürlükteki yasalar çerçevesinde karar verirken herhangi bir gücün etkisi veya baskısı altında kalmamalıdır. Zira hukuk dışı güç ve telkin odaklarının oluşturduğu önyargılar ve önyargılı yargıçlar adalet için çok tehlikelidir.⁴⁵⁸

Yargıya olası etki ve müdahalelerin kaynağına göre bağımsızlık, yargıçların, hukuk kurallarını uygularken aynı veya üst düzeydeki meslektaşlarının ve kendi ideolojileri ve inançlarının etkisinde kalmamaları anlamına gelen “İç bağımsızlık” ve yargı organının diğer devlet organları ile davanın taraflarına, medyaya ve kamuoyuna karşı bağımsızlığına odaklanan “Dış bağımsızlık” olarak ikiye ayrılır.⁴⁵⁹

2.1.4.1. Yargının İç Bağımsızlığı

İç bağımsızlık, yargıcın, bir başka yargıcın görüşlerine karşı bağımsız olmasını ve kendi ideolojileri ve inançlarının etkisinde kalmamasını yani “yargı içi” bağımsızlığı ifade eder. Buna göre yargıçlar, aynı veya üst düzeydeki meslektaşlarının etkileme, telkin, talimat ve emirlerine muhatap olmamalı, karar verirken kendi ideolojileri ve inançlarının etkisinde kalmamalıdır. Bu ilke, Venedik Komisyonu Yargının Bağımsızlığı Raporu’nda şu şekilde ifade edilmiştir: “71. Yargı içi bağımsızlık ilkesi,

---

⁴⁵⁶ Neudorf, s.1.

⁴⁵⁷ Law, s.1.

⁴⁵⁸ Sami Selçuk, “Sürgit Örselenen Yargı Bağımsızlığı – II”, *Zaman*, 24 Aralık 2005.
<http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=240508> (09 Kasım 2010).

⁴⁵⁹ Levent Gönenç, “Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı”, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) Anayasa Çalışma Metinleri – 3, Ankara: TEPAV Yayını, 2011, s.2.
http://www.tepav.org.tr/upload/files/1299851562-0.Yarginin_Bagimsizligi_ve_Tarafsizligi.pdf (28 Haziran 2011).

her bir yargıcın bağımsızlığının yargısal karar verme faaliyetleri kapsamında karşılaşılabilecek yargıçlar arası bir tabiiyet ilişkisiyle uyuşmaması anlamına gelir.”⁴⁶⁰

Uluslararası metinlerde yargının iç bağımsızlığı meselesi, dış bağımsızlık meselesine göre çok daha az ele alınmış olmakla birlikte asla daha az öneme sahip bir konu değildir. Bazı anayasalarda “Yargıçların yalnızca hukuka tabi olduğu” hükmü yer alır. Bu ilke yargıçları her şeyden önce dışsal etkiye karşı korumaktadır. Ancak bu ilke aynı zamanda yargı içinde de uygulanabilir. Yargıçların adli karar verme süreçleri bakımından mahkeme başkanlarının veya üst derece mahkemelerinin astı olarak öngörüldüğü hiyerarşik bir teşkilat yapısı bu ilkenin açık bir ihlalini teşkil eder.⁴⁶¹

Yetkili yargıç veya yargıçlar heyeti, bir dava hakkında yürürlükteki yasa temelinde karar vermek zorundadır. Yargıç, yargı fonksiyonları gibi uygulanması zorunlu bir yasal koşul olmadıkça iç müdahaleye karşı bağımsızdır. Örneğin başyargıç, bir yargıcın icra ettiği duruşmada alınan bir kararı değiştiremez. Yargıçlar karar vermede özgürdürler ve yalnızca kanunla bağılıdır; yani anayasa, mevzuat ve diğer yasal düzenlemeleri esas alırlar. Alman Medeni Kanunu geleneğine göre yargıçların önceki içtihatları takip etmeleri zorunlu değildir. Her ne kadar yargıç keyfi olarak karar veremez ise de, diğer mahkemelerin kanunu genel olarak yorumladığı tarzda karar vermek zorunda değildir. Federal AYM’ye göre anayasanın yargı bağımsızlığı ilkesi gereğince Almanya’da yargı kararları tek biçim değildir. Yegâne esas denetimi, temyiz başvurusu sürecinde yüksek mahkemeler tarafından gerçekleştirilir. Fakat yanlış karar verildiği ileri sürülen hususta hiçbir disiplin yaptırımına izin verilmez.⁴⁶²

CCEJ, Yargı Bağımsızlığına İlişkin Standartlar ve Yargıçların Görevden Alınamamalarına Dair 1 Numaralı Görüşü’nde,⁴⁶³ dâhili bir adlî hiyerarşinin varlığının yargı bağımsızlığına karşı muhtemel bir tehdit olabileceğine işaret etmektedir. CCEJ, yargı bağımsızlığının yalnızca uygunsuz dış etkilerden varestes olmayı değil aynı zamanda kimi zaman diğer yargıçların tutumları ile ortaya çıkabilecek olan dâhili etkilerden de varestes olmayı gerektirdiği görüşündedir: “*Yargıçlar, vicdanlarına, maddi vakıayı yorumlamalarına ve kanunun açık hükümlerine göre davalar hakkında tarafsız*

⁴⁶⁰ Gönenç, s.2.

⁴⁶¹ Venedik Komisyonu, *Yargının Bağımsızlığı*, prg.68.

⁴⁶² Seibert-Fohr, s.3-4

⁴⁶³ Rapor’un İng. metni için bkz.

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/CCJE%20Opinion%201_EN.pdf (08 Mayıs 2012).

biçimde karar vermek noktasında sınırsız bir özgürlüğe sahip olmalıdırlar. Burada yargıçlar fert olarak ele alınmışlardır. İfade ediliş biçimi, ortak hukuk sistemindeki emsal karar uygulaması (alt derece mahkemesindeki yargıcın yüksek mahkemenin mevcut davadaki hukuki meseleyle aynı olan bir meselede daha önce ortaya koymuş olduğu içtihadı uyma mecburiyeti) gibi doktrinleri reddetmemektedir.”⁴⁶⁴

Venedik Komisyonu Yargının Bağımsızlığı Raporu’nda, yargı bağımsızlığının yalnızca yargının diğer devlet güçlerine karşı bağımsız olması anlamına gelmeyip konunun bir de “dâhili” boyutunun olduğu belirtilmektedir. Bir yargıç, yargı teşkilatındaki yeri ne olursa olsun aynı yargılama yetkisini kullanmaktadır. Bu sebeple, yargılama esnasında kendisi aynı zamanda diğer yargıçlara ve mahkeme başkanları ile diğer mahkemelere (temyiz mahkemesi veya yüksek mahkeme gibi) karşı da bağımsız olmalıdır.⁴⁶⁵ Rapor’un sonuç bölümünde; yargının iç bağımsızlığı ilkesinin, yargıçların adli hüküm tesis etme faaliyetinde bir başkasına tabi olmaları ile bağımsızlıklarının örtüşmeyeceği anlamına geldiği belirtilmektedir.⁴⁶⁶

Ülkemizde, ilk derece mahkemesi yargıçları ile yüksek mahkeme yargıçları arasında hiyerarşi bulunmamaktadır. Yüksek mahkemeler ilk derece mahkemelerine emir ve talimat veremez. Nitekim ilk derece mahkemesinin, yüksek mahkemenin bozma kararına uyma zorunluluğu yoktur, direnme yetkisine sahiptir.

Selçuk’a göre ülkemizde ilk derece mahkemesi yargıçları üst mahkeme yargıçlarına karşı bağımsız değildir. Bunun birinci nedeni, Yargıtay ve Danıştay’ın, verdikleri kararlar nedeniyle yargıçlara, çoğunlukla bozma halinde “orta”, onama halinde “iyi” biçiminde kalıplaşmış ve yerleşik bir düzenle not vermesi ve bu notların yükselmede gözetilmesidir.⁴⁶⁷ 6217 sayılı Yargı Hizmetlerinin Hızlandırılması Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un⁴⁶⁸ 18’inci maddesi ile kaldırılincaya kadar Yargıtay’ın uyguladığı ve yargıçların terfilerini ve meslekte yükselmelerini etkileyen not sisteminin, yargıçların hukuk yaratmalarını, ülke hukukunu geliştirecek

⁴⁶⁴ CCEJ, **Yargı Bağımsızlığına İlişkin Standartlar ve Yargıçların Görevden Alınmamasına Dair 1 Nolu Görüş**, CCJE (2001) OP N°1, Strazburg, 23 Kasım 2001, prg.64. [http://www.venice.coe.int/docs/2010/CDL-AD\(2010\)004-tur.pdf](http://www.venice.coe.int/docs/2010/CDL-AD(2010)004-tur.pdf) (03 Temmuz 2010).

⁴⁶⁵ Venedik Komisyonu, *Yargının Bağımsızlığı*, prg.71.

⁴⁶⁶ Venedik Komisyonu, *Yargının Bağımsızlığı*, prg.82/15.

⁴⁶⁷ Selçuk, *Batıl Demokratinin ve Hukukun Doğul Serüveninden Kesitler*, s.48.

⁴⁶⁸ 6217 SK madde 18 - 24.02.1983 tarihli ve 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu’nun 21’inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde yer alan “iş sayısı ve bu inceleme üzerine verilen notları” ibaresi “işleri” şeklinde ve 33 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “not oranları” ibaresi “kanun yolu incelemesinden geçen işleri” şeklinde değiştirilmiştir (14.04.2011 tarih ve 27905 sayılı RG’de yayımlanmıştır).

katkıda bulunmalarını engellediği, verdikleri her kararda kendilerini Yargıtay'ın not baskısı altında hissettikleri, bu baskı sonucu verilen her kararı Yargıtay'ın bir kararına uyarılma gereği duydukları ileri sürülmüştür.⁴⁶⁹ 6217 SK ile not sistemi kaldırılmış olsa da kanun yolu incelemesinden geçen işlerin terfi ve yükselmede esas alınması uygulaması sürmektedir. Yargıçlar bakımından anlatırsak; bir yargıcın terfi etmesi için yılda belirli sayıda dosyayı Yargıtay'a temyize göndermesi gerekmektedir. Temyiz incelemesinin sonucunda yargıç “zayıf, orta, notsuz, iyi, pekiyi” biçiminde notlar almaktadır. Bu, yargıçları iyi not almak için mümkün olduğunca fazla davayı temyize göndertip mümkün olduğunca daha fazla olumlu puan almak şeklinde eğilime sevk etmektedir. Vatandaşların bir karardan memnuniyeti terfi bakımından hiçbir anlam ifade etmemektedir. Kimi zaman vatandaşların memnuniyetine rağmen, sırf puan almak için davalar temyize gönderilmekte, bazen kararın temyize gönderilmesi adeta dayatılmakta, bunun için bilinçli olarak teknik yanlışlıklar yapılmaktadır. Bir bakıma adalet dağıtma görevi üstlenen yargıçlar, sistem sayesinde, hasbelkader ortaya çıkmış ve vatandaşın vicdanında olumlu bir yer edinmiş adaletli bir kararı, Yargıtay incelemesine sevk edebilmekte, bu şans dahi kararın ortadan kaldırılmasının aktörüne dönüşebilmektedir.⁴⁷⁰

Yargıçların kararları üst mahkemeler tarafından kabul edildiği ölçüde terfilerine yansıdığı için bu mahkemeler yerel yargı organları üzerinde bir tür kontrol mekanizması işlevi görmektedir.⁴⁷¹ Yargı bağımsızlığı ilkesiyle bağdaşmayan puanlama sistemi yüzünden ancak üst mahkeme kararlarına aykırı düşmeyen kararlar vererek muteber birer yargı mensubu konumlarını tescilleyebilen yargıçlar, bu kararlara karşı direnme hakları olsa da en üst temyiz mercii olan hukuk genel kurullarının verdiği kararlara itiraz edilemediğinden, yargı elitinin çizdiği dar çerçeveye dâhilinde davranmaya genellikle kendilerini mecbur hissetmektedirler. Üst mahkemelerin verdiği kararların büyük çoğunluğunun gerekçesiz olması, kendi aralarında çelişmesi ve direnme kararlarının büyük daireler arasındaki içtihat uyumsuzluğundan ötürü İçtihadı Birleştirme

⁴⁶⁹ TBB, **Yönetim Kurulu Çalışma Raporu**, Ankara, 21–22 Mayıs 2005, TBB 28. Olağan Genel Kurulu, TBB Yayınları: 82, s.8. http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/2005_tbb_calisma_raporu.pdf (22 Aralık 2011).

⁴⁷⁰ Osman Can, “Gerçekler’in Söyle(ye)medikleri: İş Yükünün (Gerçek) Nedenleri-II”, *Star*, 08 Aralık 2010. <http://www.osmancan.com/gerceker'in-soyleyemedikleri-is-yukunun-gercek-nedenleri-iii/> (09 Aralık 2010).

⁴⁷¹ Aşçıoğlu, TAA’da, yargıç adayının bir sorusu üzerine bir yüksek yargıcın verdiği “*Teori başka, uygulama başka*” yanıtından Yargıtay daire başkanı bir yüksek yargıca bahsettiğinde; “*Doğrudur, öğrencilere, kararlarında yüksek mahkeme içtihatlarını esas almalarını, teorik bilgilerin kaşa karışıklığı yaratacağını ve kararlarının bozulması durumunda kötü not alacakları konusunda uyardım*” sözleri ile karşılaştığını anlatır (Aşçıoğlu, *Doğru ve Güvenli Yargı Özlemi ve Yeniden Yapılanma*, s.86).

Kurulu'nda tartışılmaması, Türkiye yargısında temyiz sürecinin evrensel hukuk ilkeleriyle hiçbir şekilde bağdaşmadığını ortaya koymaktadır.⁴⁷²

Giegerich, kararları temyizde incelenen yargıçlara not verilmesinin bir iç tehdit olduğunu, Türk yargısının hiyerarşik yapısının altını çizen bu sistemin, yargıçları mevcut kararlara uymaya zorladığını ve hukukun sürekli ileri gidip gelişmesini engellediğini, verilen notların, alt mahkemelerin Yargıtay'ın içtihatlarını izleyip izlemediğine değil, bilgi ve gerekçenin sağlamlığı gibi nesnel ölçütlere bağlı olabileceğini, ancak kendi görüşüne uymadığı halde bir karara 'pekiyi' not vermek son derece zorken, kötü not vermek için herhangi bir sebep aranmadığını belirtmektedir. Giegerich'e göre daha da önemlisi, alt derece yargıçlarının hatalı veya modası geçmiş olarak görseller bile yüksek mahkemelerin içtihatlarını takip ederlerse iyi not alma şanslarının daha yüksek olacağına inanmaya teşvik edildiğini ileri sürmektedir.⁴⁷³

Bundan başka, yargıçlar hakkında müfettişlerce düzenlenen performans değerlendirme ve geliştirme formunda, "Mevzuat ve içtihatları takip etmesi" bölümü vardır.⁴⁷⁴ İchtihat takip eden ve kararlarını Yargıtay içtihatlarına göre veren yargıçlara iyi not verilmektedir. Bu sistem yargıçları, Yargıtay içtihatlarına bağımlı duruma getirmekte, araştıran, sorgulayan yargıç tipinin gelişmesine engel olmaktadır. Not kaygısı, yargıç kimliğini de olumsuz etkilemektedir.⁴⁷⁵ Can, not ve yükselme kaygısını kışkırtan bir sistemde yargıçların bağımsız olmalarının beklenemeyeceğini belirtir:

"Bu durumda, mesleğe yeni başlamış bir yargıcın önünde iki yol vardır. Birinci yol, yasaları özgürlükçü yoruma tabi tutmak ve vatandaşların adalet beklentilerine cevap vermek, ikinci yol ise Yargıtay ve Danıştay'ın içtihatlarını esas alarak karar vermektir. Birinci yol seçildiğinde karar, Yargıtay ve Danıştay tarafından bozulursa yargıç kötü not alır ve terfi edemez. Meslek yaşamının tamamını memleketin ücra köşelerinde geçirir. Davanın hassasiyetine göre hakkında soruşturma açılır, disiplin cezası alır, görev yeri değiştirilir, emekli olmaya zorlanır. Bu durumda yargı yoluna dahi başvurma imkânına sahip değildir. Emri altında çalışan memur kadar güvencesi yoktur. Meslekten atıldığında avukatlık yapması da yasaktır. İkinci yol izlendiğinde Yargıtay ve Danıştay içtihatlarına bakılır, benzer bir karar bulunduğu esastır, bu şekilde hem çatışmadan

⁴⁷² Mehmet Atılgan ve Serap Işık, **Cezasızlık Zırhını Aşmak: Türkiye'de Güvenlik Güçleri ve Hak İhlalleri**, İstanbul: TESEV Yayını, Haziran 2011, s.55–56.

⁴⁷³ Thomas Giegerich, "Yargıcın Bağımsızlığı, Kavramsal Çerçeve, Tarihsel Gelişim, Tarafsızlıkla İlişkisi ve Türkiye Üzerine Gözlemler", **Yargıcın Bağımsızlığı, Tarafsızlığı ve Etkilliliği Uluslararası Sempozyumu**, Ankara, 10–11 Aralık 2009, Ahmet Taşkın (Ed.), TAA Yayınları No: 6, Ankara, s.26.

⁴⁷⁴ Bkz. 09.04.2011 tarih ve 27900 sayılı RG'de yayımlanan HSYK Teftiş Kurulu Yönetmeliğine ek HSYK Genel Sekreterliği'nin 24.03.2011 tarih ve 1011/98 sayılı kararı ile uygulamaya konulan Teftiş Kurulu Teftiş Rehberi'nin, (Ek-5/B) Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi Hâkimleri Performans Değerlendirme ve Geliştirme Formu, Başlık 2.3.5. <http://www.hsyk.gov.tr/teftis/rehberekleri/ek5-b.pdf> (06 Haziran 2011).

⁴⁷⁵ Aşçıoğlu, *Doğru ve Güvenli Yargı Özlemi ve Yeniden Yapılanma*, s.96.

kaçınılmış olunur hem de iyi puan ile terfi imkânı yakalanmış olur. Bu konuda müfettişlerce yargıçlara yetkinlik notu verilir. İctihat eksenli yargılama yapmanın hukuku dondurduğu, yargılamayı yasadışı bir yörüngeye çektiği, Meclis'i anlamsızlaştırdığı, hukuk siyaseti konusundaki karar yetkisini bütünüyle yargıya aktardığı, dolayısıyla demokratik hukuk devletinin sonunu hazırladığı ya bilinmez ya da zaten amaç da budur. Son yıllarda yaşanan sayısız örnek, yargıdaki hiyerarşik yapının yargı bağımsızlığını ciddi boyutta yok ettiğini göstermektedir. Bağımsızlık ortadan kalkınca adaleti sağlayabilmek de mümkün değildir.”⁴⁷⁶

Terfinin yukarıda belirtilen şekle tâbi tutulması, yargılamanın hızlandırılması ve Yargıtay uygulamaları esas alınarak kararda isabeti temin için düşünülmüştür. Ancak meslekte yükselme şartı olarak kabul edilen bu hususları yerine getirebilmek kimi durumlarda yargıçların elinde olan bir durum değildir. Ne zaman ve ne kadar dava açılacağı, bu davaların durumuna göre terfi süresi içinde bitip bitmeyeceği, kararların temyiz edilip edilmeyeceği, temyiz edilirse temyizden ne zaman döneceği, temyiz aşamasında kanun değişikliği olup olmayacağı ve kararın bu nedenle incelenmeksizin iade edilip edilmeyeceği, Yargıtay'ın, konu ile ilgili görüşlerinde değişiklik olup olmayacağı, kararın onanıp onanmayacağı, temyiz süresi içinde zamanaşımına uğrayıp uğramayacağı gibi konular yargıçların inisiyatifinde değildir.⁴⁷⁷ Ayrıca belirli sürede belirli sayıda karar verememek, her zaman yargıcın tembelliğine, ilgisizliğine de bağlanamaz. Gerekli delillerin soruşturma aşamasında toplanmamış olması, zabitanın yeterince çalışmaması, sanığın/tanığın/davalının bulunamaması, taraf teşkilinin sağlanmasındaki güçlük, taraflardan birinin yurt dışında olması, tebligat sisteminin kötü çalışması gibi yargıcın elinde olmayan birçok olumsuzluğun göz ardı edilmesi suretiyle belirli sürede belirli sayıda iş çıkartılmasının istenmesi, isabetli bir yaklaşım değildir. Belirli sürede belirli sayıda dosyanın karara bağlandığı kabul edilse bile, bu dosyaların belirli bir kısmının Yargıtay denetiminden geçmesi için temyiz edilmesi gerekir. Kararların temyiz edilmesi ya da edilmemesi, tamamen davanın tarafları ve ceza yargılamasında Cumhuriyet savcısının takdir alanına girdiğinden yargıçla ilişkilendirilmesi asla kabul edilemez. Buna rağmen terfi edebilmek için Yargıtay'dan belirli bir sayıda dosyanın geçmesi gerektiğinin kabul edilmesi, yargıcın başarısının, tarafların inisiyatifine bırakılması anlamına gelmektedir.⁴⁷⁸

⁴⁷⁶ Osman Can, **Darbe Yargısının Sonu, Karargâh Yargısından Halkın Yargısına**, 2. Basım, İstanbul: Timaş Yayınları, 2010, s.144-145.

⁴⁷⁷ Cengiz Otacı, “Adli Yargı Hâkimlerinin Görevde Yükselme Şartlarının (Terfi Sisteminin) Yargı Bağımsızlığına Etkisi”, **Hukuka Felsefi ve Sosyolojik Bakışlar - V Sempozyumu**, İstanbul, 13-17 Eylül 2010, s.160.

⁴⁷⁸ Otacı, s.166.

Bu terfi sisteminin sonucu olarak yargıcın karar verirken bağımsız, başka bir merciin etki alanı dışında, sadece kanuna ve vicdanına karşı sorumlu olduğundan bahsedilemez. Terfi sistemi, karar makamında olan yargıçları, verecekleri kararlardan alacakları not konusunda tedirgin olmalarına neden oluyorsa, bağımsızlıktan söz etmek mümkün değildir.⁴⁷⁹ Ülkemizdeki hiçbir kamu görevlisi, bu şekilde mesleğinde yükselme şartına tabi tutulmamıştır. Yargıçlar için getirilen bu sistemi diğer kamu görevlilerine uyarlısak; sözgelimi doktorlar tedavi ettikleri hastaların iyileşmesine, vergi memurları tahsil ettikleri vergiye, eğitim-öğretim kademesinde çalışanlar eğittikleri kişi ve öğrettikleri bilgiye, emniyet mensupları yakaladıkları sanığa, önledikleri suça, aydınlattıkları olaya göre mesleklerinde yükseleceklerdir. Otacı, bu tarz bir terfi sisteminin eşitlik ilkesine aykırı olduğu görüşündedir.⁴⁸⁰

Yargıçlar, uyguladıkları kanunların –mukayeseli hukuk dâhil– bilimsel açılımını öğrenmek yerine, temyiz halinde iyi not alabilmek için sadece ve sadece uygulamasını öğrenmeyi tercih etmektedir. Bu durumun Türk Hukuk sisteminin kısır bir döngü içinde kalmasına sebebiyet verdiği açıktır. Türk yargısının kısırlaştığı, yargı kararlarının sığılı, zamana ve zemine göre değişmesi, evrensel normlara uymaması ile sabittir. Mevcut duruma göre hukuk sadece Yargıtay tarafından oluşturulmaktadır. Hukukun oluşumuna yerel mahkemelerin katkısı terfi sistemi nedeniyle engellenmektedir.⁴⁸¹

Terfi isteminin sonucu olarak bir yargıcın kararı ne kadar isabetli olursa olsun, ne kadar araştırma ve çalışma sonucunda verilirse verilsin, gerekçesi ne kadar emek mahsulü olursa olsun temyiz denetiminden geçip iyi not verilmedikçe yargıç için –terfi açısından– önemsizdir. Çünkü yargıç, terfi edebilmek için dosyanın temyizden geçmesine ve iyi not verilmesine muhtaçtır. Başka bir deyişle terfi sistemimizde verilen kararı davanın taraflarının beğenmesi ve adil görmesinin önemi yoktur. Kararı yargıç için önemli kılan, Yargıtay’ın beğenmesi ve iyi not vermesidir. Bu durum, adliyelerin mevcut iş yükü de nazara alınırca pek çok yargıcı temyiz denetimine sunulmayacak dosya için yeterince emek sarf etmeme gibi bir duruma zorlamaktadır. Terfi için dosyaların temyiz mahkemesinden geçme zorunluluğu ve not sistemi oldukça serbest delil takdiri, araştırma, düşünme, muhalefet etme olamayacağı gibi bu durum yargı

---

⁴⁷⁹ Otacı, s.160.

⁴⁸⁰ Otacı, s.159.

⁴⁸¹ Otacı, s.167.

bağımsızlığına da gölge düşürecektir. Bir yargıç, yanlış olduğuna inansa bile, kötü not alacağı ya da kararının notsuz geçeceği endişesiyle temyiz mahkemesi görüşlerinin aksine karar vermeme ihtimaliyle karşı karşıyadır. Yargımız bu nedenle yeni görüşlere, kararlara, yorumlara neredeyse kapanmıştır. En basit konularda bile hukuk mantığı kullanma, bilimsel görüşleri öğrenme, kanunları yeniden yorumlama yerine benzer konulardaki emsal içtihatları arama yoluna gidilmektedir. Duruşmalarda tarafların birbirlerini içtihat yağmuruna tutmasının nedeni budur. Taraflar, haklılığını sahip olduğu kanıtlarda değil de benzer olaylardaki Yargıtay’ın içtihatlarında aramakta, emsal kararlara göre durumlarını değerlendirmektedir. Karar gerekçelerinde benzer olayları tasvir eden içtihada dayanma neredeyse gelenek halini almıştır. İçtihatlar o kadar belirleyici olmaktadır ki kanunla tanınan takdir hakkı bile içtihatlarla sınırlanabilmektedir.⁴⁸²

Terfi sistemi, toptan bir ifadeyle kanuna/hukuka bağlılığı büyük oranda kaldırmakta, yerine, kuruma (Yargıtay, Danıştay), kurumsal görüşe (içtihat) bağlılığı getirmektedir. Kuruma bağlılık –Anayasa’nın 138. maddesine aykırı olarak– 2802 SK’nin 28/1’inci maddesinde; “...emsal kararların gözetilmesi...” şeklinde açıkça belirtilmiştir. “Emsal kararların gözetilmesi”, not vermede bir ölçü olarak kabul edilmiştir. Kanunda “emsal kararın” ne olduğu belirtilmemiştir. “Emsal karar”dan maksat Yargıtay’ın ilgili dairesinin kararları ise daire kararları mahkemeleri bağlayıcı nitelikte değildir. Bu tabirden maksat Yargıtay CGK kararları ise bu karar yargılamaya konu olay nedeniyle sadece ilgili mahkemeyi bağlar. Bu durumda “emsal karar” tabirini İçtihatları Birleştirme Kararı (İBK) olarak anlamak gerekir.⁴⁸³

Yargının yargıya karşı bağımsızlığının önündeki ikinci neden olarak, hemen hiçbir ülkede olmayan İBK kurumunun varlığı gösterilir. Türk hukukunda kural olarak mahkeme kararları bağlayıcı değildir. Olay mahkemesi başta yüksek mahkeme olmak üzere diğer mahkemelerin verdiği kararlarla bağlı olmadığı gibi kendi verdiği kararlarla da bağlı değildir. Bunun istisnası İBK’nin bağlayıcı olmasıdır. 2797 SK’nin 45/5’inci maddesine göre İBK, benzer hukuki konularda YGK’yi, Yargıtay dairelerini ve adliye mahkemelerini bağlar.⁴⁸⁴

---

⁴⁸² Otacı, s.167.

⁴⁸³ Otacı, s.160.

⁴⁸⁴ Özen, s.47.

İBK'nin yargıcı bağlayıcı olmasının yargıç bağımsızlığını zedelediği ve yargıcın özgür karar vermesine engel olduğu savunulmuştur. Selçuk'a göre bu kararlar geleceğin yargıçlarını bağlamakta, bir yasa normu gibi bağlayıcı olmaktadır. Bu ise sadece erkler ayrılığı ilkesine değil, yargı bağımsızlığı ilkesine de aykırıdır. Bu yapılmadığı sürece yargı bağımsızlığının bu boyutu hiçbir zaman sağlanamayacak, Yargıtay kararları karşısında fetişizme/tapınmacılığa dönüşen bağımlılık sürecektir.⁴⁸⁵

Birinci sınıfa ayrılmış yargıçlar üzerinde üç yılda bir denetimin sürdürülmesi de (2802 SK m. 33) söz konusu yargıçların, müfettiş ve HSYK'nin çoğunluğunu tatmin edecek yönde kararlar vermeleri sonucunu doğurabilir.⁴⁸⁶ Oysa yargıçlar görevlerini yerine getirirken sadece yürütmeden değil kendi meslektaşlarından da bağımsız hareket edebilmelidir. Elbette ki birinci sınıfa ayrılmış dahi olsalar yargıçlar mesleki davranış ilkelerine aykırı hareket etmeme yükümlülüğündedir. Aykırı hareket halinde buna karşı disiplin usulleri zaten mevcuttur, buna ek olarak her üç yıl da bir denetlenmeleri yargı bağımsızlığına karşı bir baskı aracına dönüşebilir.⁴⁸⁷

Yargı sisteminin bireysel olarak yargıçları kontrol etmesi, kararlarda tarafsızlığı olumsuz etkileyecektir. Eğer bir yargıç, üst yargıçların kontrolü altında olmaktan dolayı bir davayla ilgili emredildiği şekilde karar vermek zorunda kalırsa o zaman yekpareliği başarmış fakat tarafsızlığı feda etmiş olur.⁴⁸⁸

Yargıçlar, tarafsız ve nesnel hukukun soğukkanlı mantığı ile düşünmek ve karar vermek zorundadır. Yargıç da insandır. Her insan gibi suçlanan birini sevmeyebilir ya da ona hayranlık duyabilir. Ancak bu tür kişisel yargıları, yargısına, adalete yansıtamaz. Çünkü adalet en ufak bir yabancı katkı karıştırıldığında bütünüyle kirlenen bir değerdir. Eğer bir yargıç, yargılama sırasında insanların geçmişlerini, yaşam biçimlerini, kusurlarını, dünya görüşlerini, inançlarını değerlendirmeye ya da bunların etkisiyle karar vermeye kalkarsa tarafsızlığını yitirir.⁴⁸⁹ Kısacası yargıç, hukuk kurallarını uygularken, kendi ideolojisi ve inançlarına da yabancılaşmalı ve objektif bir tavır sergilemeli, kişisel

⁴⁸⁵ Selçuk, *Batıgil Demokrasinin ve Hukukun Doğugil Serüveninden Kesitler*, s.48.

⁴⁸⁶ Venice Commission, **Opinion on the Draft Law on Judges and Prosecutors of Turkey**, Strasbourg, 29 March 2011, CDL(2011)004, Opinion No: 610/2011, prg.42, 46. [http://www.venice.coe.int/docs/2011/CDL-AD\(2011\)004-e.pdf](http://www.venice.coe.int/docs/2011/CDL-AD(2011)004-e.pdf) (13 Temmuz 2012).

⁴⁸⁷ Sibel İnceoğlu, "Yeni Anayasada Bağımsız Bir Yargı İçin Neler Yapmalı? Uluslararası Belgeler Işığında Öneriler", **TBB Dergisi**, Sayı.95 (2011), s.259–260.

⁴⁸⁸ Tinkham, s.5.

⁴⁸⁹ Selçuk, *Batıgil Demokrasinin ve Hukukun Doğugil Serüveninden Kesitler*, s.52.

görüşlerine ve değer yargılarına göre hareket etmemelidir. Selçuk'un deyiimiyle “*Hukuk söz konusu olduğu zaman yargıç kendi ideolojisini eşikte bırakmalıdır.*”⁴⁹⁰

2.1.4.2. Yargının Dış Bağımsızlığı

Dış bağımsızlık, öncelikle yargı organının diğer devlet organlarına yani yasama ve yürütmeye karşı bağımsız olmasını gerektirir. Bunun yanında, yargıçların yargı dışı kişi, kurum ve örgütlerden, örneğin siyasal partilerden, sivil toplum örgütlerinden, medyadan, davanın taraflarından veya davayla ilgili herhangi bir menfaati olan kişilerden gelebilecek, hukuka ve vicdanlarına göre karar vermelerini engelleyebilecek olumsuz etkilere karşı da korunmaları gerekir.⁴⁹¹ AİHM, yargıçların dış baskılara karşı yeterli güvencelerinin bulunmasını istemektedir.⁴⁹²

2.1.4.2.1. Yargının Yasamaya Karşı Bağımsızlığı

Yargının yasamadan bağımsızlığı yargıyı kanunlara uymaktan muaf tutmaz. Fakat yasama erki, özel yasa yaparak davalara müdahalede bulunamaz. Aynı şekilde, parlamento, şu veya bu şekilde karar vermesi için yargıç üzerinde baskı oluşturacak kararlar kabul edemez. Kararın uygulanmasını boykot etme çağrısı da izin verilebilir bir şey değildir. Bununla birlikte, bu durum, parlamento üyelerinin yargı kararlarını eleştiremeyeceği anlamına gelmez.⁴⁹³

Anayasa'nın 9'uncu maddesinde, yargı yetkisinin, Türk ulusu adına bağımsız mahkemelerce kullanılacağı belirtildikten sonra 138/1'inci maddede, “*Yargıçlar, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler*” hükmüne yer vermiştir. Bu hükümlerin bir anlamda güvencelerini de aynı maddede görmek mümkündür. Anayasanın 138/2'nci maddesine göre, “*Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemeler ve yargıçlara talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye telkinde bulunamaz.*” Bu maddelerde öngörülen yasaklar yürütme ve diğer organlar yanında kuşkusuz yasama organına da yöneliktir.

⁴⁹⁰ Sami Selçuk, “12 Eylül davasını umursamıyorum”, *Akşam*, 10 Nisan 2012.

<http://www.aksam.com.tr/mevcut-hukuka-gore-evren-yargilanamaz--109661h.html> (11 Nisan 2012).

⁴⁹¹ Gönenç, s.2.

⁴⁹² Nuala Mole ve Catharina Harby, **Adil Yargılanma Hakkı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Kılavuz**, İnsan Hakları El Kitapları No: 3, Ankara: AK İnsan Hakları Genel Müdürlüğü Yayını, Kasım 2003, s.27. AİHM, Campbell ve Fell – Birleşik Krallık, 28.06.1984, A 080 sayı, prg.78 (Doğru, Cilt.1, s. 722). AİHM, Delcourt – Belçika, prg.31. (Doğru, Cilt.1, s.67).

⁴⁹³ Seibert-Fohr, s.3.

Gerçekten Anayasa'nın 138'inci maddesinde yer alan ve bağımsızlığın güvencesini oluşturan emir ve talimat verme, genelge gönderme, tavsiye ve telkinde bulunma yasağı, kuşkusuz öncelikli olarak yasama organına hitap etmektedir. TBMM, kanun ve karar ile veya siyasi denetim fonksiyonu aracılığıyla mahkeme ve yargıçlara yargı yetkisinin kullanılmasıyla ilgili olmak koşulu ile emir ve talimat veremez, genelge gönderemez, tavsiye ve telkinde bulunamaz. Bunun sonucu olarak yargıçların kararlarına etki edemez, verilen kararları değiştiremez ve hükümlerin infazına engel olamaz.⁴⁹⁴

Anayasa, diğer kamusal makamlar gibi yasama organına da mahkeme kararlarına uyma yükümlülüğü getirmekle, mahkeme kararlarını değiştiremeyeceğine ve yerine getirilmesini geciktirecek tasarruflarda bulunamayacağına vurgu yapmıştır. Aynı şekilde yargıçların özlük işlerinin kanunla belirleneceği ile yetinmemiş, ayrıca 140'ıncı maddesinde, nelerin kanunla düzenleneceğini ve öngörülen düzenlemelerin de “*Mahkemelerin bağımsızlığı ve yargıçlık güvencesi esaslarına göre*” yapılması gerektiğini hükme bağlamıştır. Böylece yasama organının bu esaslara aykırı kanun çıkaramayacağını kabul ederek yargı bağımsızlığı yasama organına karşı korunmak istenmiştir.⁴⁹⁵

Anayasa'nın 138'inci maddesinde iki yasak daha bulunmaktadır. Bunlardan ilki görülmekte olan dava ilgili olarak yargı yetkisinin kullanılmasına müdahale niteliğinde işlemlerin yasaklanmasıdır. Anayasa'nın 138/3'üncü maddesine göre, “*Görülmekte olan bir dava hakkında yasama meclisinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz.*” Bu hüküm, yasama organına, yargı yetkisinin kullanılmasında yargıya etki edilmesi ve müdahalede bulunulması yolunu kapatmaktadır.⁴⁹⁶

Yasama organı bakımından ikinci yasak Anayasa'nın 37/2'nci maddesinde yer alan “Doğal yargıç” ilkesinden kaynaklanmaktadır. Yargı bağımsızlığının ve tarafsızlığının dayandığı temel kavramlardan biri olan bu ilke, hukuk devleti ülküsünün egemen olduğu bütün ülkelerde anayasal güvenceye kavuşturulmuştur. Anayasanın 37/2'nci maddesine göre “*Bir kimseyi kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargılama yetkisine sahip olağanüstü mahkemeler kurulamaz.*” Doğal yargıç ilkesinin tam olarak gerçekleştirilebilmesi için Anayasa

---

⁴⁹⁴ Özen, s.35–36.

⁴⁹⁵ Özen, s.36.

⁴⁹⁶ Özen, s.36–37.

gereği devletin olağanüstü mahkemeler kurmaması gerekir. Bu suretle yasama organının yargıç bağımsızlığını ihlal etmesine önüne geçilmesi amaçlanmıştır.⁴⁹⁷

Öte yandan bir yargıcın atanması, görev süresi ve ücreti yasama kararına bağlı olduğunda, yargının yasamadan bağımsızlığı olumsuz yönde etkilenebilir. Yasa koyucunun yargı faaliyetini etkileyen temel noktaları kontrol etmesi yargı bağımsızlığını zayıflatabilir. Yargıçların seçimini ve ücretini yargı memurlarının belirlediği durumlarda, yargının diğer erkler ve kamuoyu karşısında daha güçlü ve hatta yekpare bir cephe haline gelmesi beklenebilir.⁴⁹⁸

ABD’de, yargı sistemi ile hükümetin siyasi kolları arasındaki ilişkiyi tanımlayan iki temel anayasal konu vardır. Birincisi, mahkemelerin ele aldıkları davalarda yürütme ve yasama organları dâhil olmak üzere herhangi bir bireyin veya bir grubun isteklerine göre değil hukuk kurallarına göre karar verme konusunda bağımsız olmasıdır. Bir kanun, yasama organının kararıyla değiştirilebilir ve vali tarafından imzalanabilir fakat bu durumda bile bazı sınırlamalar vardır. İkincisi, yürütme, yasama ve yargı erklerinin birbirinden ayrı olmasıdır. Yasama, yargının gördüğü bir davayla ilgili karar konusunda, yargının anayasal yetkisine karışamaz ve yargıya talimat veremez. Yakın zamana kadar, yargının bağımsızlığı sorununu gündeme getiren çok az olay yaşanmıştır.⁴⁹⁹

2.1.4.2.2. Yargının Yürütmeye Karşı Bağımsızlığı

Yargı erki, “hukuk devleti” ve “hukukun üstünlüğü” ilkelerinin gereği olarak kanunların Anayasa’ya uygunluğu denetimi ile yasama erkini, idari işlem ve eylemlerin hukuka uygunluğu denetimi ile de yürütme erkini denetleyen konumundadır. Bu ilişki, devleti yönetenlerin işlem ve eylemlerinin millet adına hukuka uygunluk denetimi ile sınırlı normal, işlevsel bir ilişkidir.⁵⁰⁰ Erkler ayrılığının bulunmadığı bir ülkede çağdaş demokrasilerdeki diğer bütün unsurlar (Anayasa’ya uygunluk denetimi, baskı grupları, insan hakları, basın özgürlüğü, üniversite özerkliği, temel hak ve özgürlükler gibi)

---

⁴⁹⁷ Özen, s.38.

⁴⁹⁸ Tinkham, s.5.

⁴⁹⁹ W. Hamilton Bryson, “Judicial Independence in Virginia”, *University of Richmond Law Review*, Vol.38 (2004), s.705.

⁵⁰⁰ Yusuf Çağlayan, “AB Standartlarında Bir Yargımız Neden Yok?” *Zaman*, 01 Eylül 2009.

www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=886901 (12 Eylül 2010).

bulunsa bile demokrasiden, yargılama yapan yargıç, yürütmeye bağlı ya da yürütmenin etkisinde ise yargı bağımsızlığından söz edilemez.⁵⁰¹

Yürütme organına karşı bağımsızlık tartışmasız kabul edilen ancak uygulamada en zor gerçekleştirilen bağımsızlık biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira özgürlüğü savunan demokratik ilkelerin kalbinde yer alan yargı bağımsızlığına karşı en büyük tehlike ve ihlaller genelde yürütme organından gelmektedir. Yürütme organı mensupları yargı bağımsızlığına yıpratıcı saldırılarda bulunarak zaman zaman yargıçlara suçlamalar yöneltebilirler.⁵⁰² Bu amaçla anayasalar yargıçların yürütme organına karşı bağımsızlığını güvence altına almak için bazı düzenlemelere yer vermiştir. Hukuk devleti ilkesinin tam olarak gerçekleşmesi için yürütmenin etkin yargısal denetim altında bulunması gerekir, aksi halde yargı bağımsızlığı zedelenmiş olur.⁵⁰³

Yargının yürütme erkinden bağımsızlığı, yargıçların meslekleri, ücretleri ve çalışma koşulları konularında da yürütmeye bağlı olmamalarını gerektirir. Yürütme, yargı kararlarını iptal edebiliyorsa etkin bağımsızlık tehdit altındadır. Eğer bir yargıç kararlarından dolayı yürütme tarafından görevden alınabiliyorsa, bağımsızlık eksik demektir. Yürütmenin yargının ödemeleri veya yan ödemeleri konusunda karar almasının, yargı bağımsızlığı konusunda kısıtlayıcı etkisi olacaktır.⁵⁰⁴

Anayasamızda, yürütmenin olası müdahalesine karşı yargı bağımsızlığını koruyucu hükümlere 138'inci maddede rastlanmaktadır. Maddenin 2'inci fıkrasına göre "*Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemeler ve yargıçlara talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye telkinde bulunamaz.*" 4'üncü fıkraya göre de "*Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.*"⁵⁰⁵

⁵⁰¹ Ahmet Kılıçoğlu, "Yargının Sorunları", **Yeni Türkiye**, Sayı.10 (Temmuz-Ağustos 1996), s.285.

⁵⁰² Sheila M. Murphy, "Reflections on Judicial Independence in the Criminal Justice System, Human Rights", **American Bar Association**, Vol.36, No.1 (Fall 2009), s.14.

⁵⁰³ Özen, s.34-39.

⁵⁰⁴ Tinkham, s. 4

⁵⁰⁵ Bunun yaptırımını TCK'nin 257'nci maddesinde düzenlenmiştir.

Madde 257 - (1) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerini yapmaktan ihmal veya gecikme göstererek, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Yargıçların kararlarının başka bir makamın onayına gerek olmaksızın hüküm ve sonuç doğurur olması da yargıcın diğer organlara karşı bağımsızlığının bir başka göstergesidir. Bu itibarla yargıcın kararlarının yürütme organının onayına bağlı tutulması ya da karar aşamasında yürütmenin katılımı mümkün değildir. Aksi düzenlemeler Anayasa'ya aykırı olacaktır. Nitekim AYM, 1961 Anayasası döneminde şartla salıvermeyi adalet bakanının onayına bağlayan hükmü⁵⁰⁶ ve Yargıtay daire başkanlarının Yargıtay birinci başkanının görüşü alınarak adalet bakanı tarafından görevlendirmelerine dair hükmü⁵⁰⁷ yargıç bağımsızlığını zedelediği gerekçesi ile iptal etmiştir.⁵⁰⁸

2802 SK'nin 82 ve devamı maddelerinde⁵⁰⁹ yargıçların denetlenmesinde olduğu gibi soruşturma ve kovuşturma iznini verme yetkisinin adalet bakanına verilmiş olması yargı bağımsızlığını zedeleyen düzenlemelerin başında gelmektedir. Yürütme organının yargı erkini kullanan yargıçlar hakkında inceleme ve soruşturma yapılmasına izin verilmesi hususunda tam yetkili olması, duruma göre inceleme veya soruşturma izni vermesi ya da vermemesi ve yapılacak inceleme veya soruşturmayı da kendi emrinde çalışan müfettişlere yaptırması yargı bağımsızlığını ciddi şekilde zedeleyen düzenleme ve dolayısıyla uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır.⁵¹⁰

Ad.B tarafından hazırlanan ve yargıç ve savcılara gönderilen genelgelerin varlığı ve adli kolluğun gerçek anlamda kurulmamış olması da yargı bağımsızlığının tam olarak gerçekleşmesini engelleyen hususlardır. Gerçekten idari olduğu iddia edilse de, uygulamada, içerik ve konu itibarıyla yargı yetkisinin veya yargısal takdirin kullanılmasını doğrudan veya dolaylı etkileyen nitelikte olması nedeniyle genelgeler yargı bağımsızlığı zedelenmektedir.⁵¹¹

Selçuk'a göre üye seçimlerinde yürütmenin, siyasal organın etkisine açık, girişim gücü Ad.B'ye bağlı, müsteşarı doğal üye sayılan, başkanı adalet bakanı olan, ayrı bütçesi ve çalışma yeri olmayan, oturumları gizli ve meslekten ihraç dışındaki idari kararları yargı

⁵⁰⁶ AYM, 13.05.1964, E. 63/99, K. 64/38 (14.07.1964 tarih ve 11753 sayılı RG'de yayımlanmıştır).

⁵⁰⁷ 14.11.1927 tarihli ve 1221 sayılı Temyiz Mahkemesi Teşkilatına Dair Kanun, Yargıtay daire başkanlarının Yargıtay birinci başkanının görüşü alınmak suretiyle adalet bakanının göreve getirmesi hükmünü içermekte idi. AYM, 29.03.1966, E. 63/109, K. 66/17 (16.07.1966 tarih ve 12350 sayılı RG'de yayımlanmıştır).

⁵⁰⁸ Özen, s.40.

⁵⁰⁹ Madde 82 – Yargıç ve savcılarının görevden doğan veya görev sırasında işlenen suçları, sıfat ve görevleri gereğine uymayan tutum ve davranışları nedeniyle, haklarında inceleme ve soruşturma yapılması Adalet Bakanlığı'nın iznine bağlıdır. Adalet bakanı inceleme ve soruşturmayı, adalet müfettişleri veya hakkında soruşturma yapılacak olandan daha kıdemli yargıç veya savcı eliyle yaptırılabilir.

⁵¹⁰ Özen, s.52–53.

⁵¹¹ Özen, s.53.

denetimine kapalı bir kurula tabi ve bir kısım denetimi bakanlıkça yapılan bir yargı, yasama ve yürütme karşısında bağımsız olamaz, yürütmenin kuşatması altındadır.⁵¹²

Yargı, işlevlerini yerine getirirken yürütmenin müdahalelerine maruz kalmamalıdır. Yürütmenin yargıçları atadığı veya görevden aldığı, onların ücretlerini ve yan ödemelerini belirlediği, yargı sistemini finanse ettiği durumlarda yürütme erki etkisini gösterir ve yargının kararlarını etkin bir biçimde iptal edebilir. Benzer şekilde, atamaları, ücretleri, finansmanı kontrol ettiği durumlarda yasa koyucu etkisini gösterir ve yargının etkinliğini azaltabilir veya yargı kararlarını geçersiz kılabilir.⁵¹³

Bir dava hakkında şu veya bu şekilde karar verilmesi konusunda talimat vermek, bu amaçla idari düzenlemeler yapmak veya örgütlenmeyi engellemek gibi başka türlü etkileme çabalarına da izin verilmemelidir. Almanya'da, hangi yürütme tedbirlerine izin verilebileceğini belirlemek amacıyla Federal AYM, yargı faaliyetinin iç sahası ile dış sahası arasında bir ayırım yapmaktadır. Doğrudan adli sonuçla ilgili olan esas yargı fonksiyonlarına ilişkin herhangi bir müdahaleye izin verilemez. Esas fonksiyonlardan koruma altında olan yalnızca yargılama değildir, aynı zamanda bir kararın hazırlık aşaması veya sonraki süreciyle ilgili alınan usul tedbirleri de koruma altındadır. Duruşma, belgelerin incelenmesi, davadan çekilme, delillerin toplanması ve oturumların değerlendirilmesi sürecinde kanun ve nizamın korunması da bu kapsama girer.⁵¹⁴

Yargıçlık mesleği açısından, yargıç adaylarının nitelikleri, yargıçların atanması ve yükseltilmesi, nakilleri, disiplin işleri, görevden uzaklaştırmaları veya alınmaları, görev süresi ve özlük hakları gibi konuların yargı bağımsızlığı ilkelerine göre düzenlenmesi büyük önem taşır. Çünkü bu konulara ilişkin işlemler siyasal iktidarın yargıçlar üzerinde doğrudan veya dolaylı olarak baskı kurmasına imkân verir.⁵¹⁵

Adalet terazisinin eşit tartabilmesi için yargıcın her türlü dış etkiden uzak karar vermesi iklimi ve ortamı sağlanmalıdır. Bu bağlamda yargıcın, diğer erklere karşı olduğu kadar kamuoyuna ve medyaya karşı da bağımsızlığı da güvence altına alınmalıdır.⁵¹⁶

---

⁵¹² Selçuk, *Batıgil Demokrasinin ve Hukukun Doğugil Serüveninden Kesitler*, s.135.

⁵¹³ Tinkham, s.5-6.

⁵¹⁴ Seibert-Fohr, s.3.

⁵¹⁵ Gönenç, s.14.

⁵¹⁶ Özen, s.33.

2.1.4.2.3. Yargının Medyaya, Kamuoyuna, Tarafllara ve Üçüncü Kişilere Karşı Bağımsızlığı

Siyaset kurumu, yargının tarafsızlığını zaafa uğratma konusunda daima elverişli kanallara ve fırsatlara sahip olmasına karşın bu konuda baskıyı yaratan tek güç değildir. Demokratik denetim sürecinde üstlendiği role dayanarak basın da yargıya müdahale tartışmalarında belirleyici unsurlardan biri olduğu ortaya çıkmıştır.⁵¹⁷

Yargıçların düşünce ve yorumlarının dış dünyadan etkilenmesi özellikle medyanın bir yargı yeri üzerindeki etkisini gündeme getirmektedir. Kitle iletişim araçlarının gündemi önemli ölçüde belirlediği günümüzde, yargı yetkisinin kullananların bu güce karşı da bağımsız olmaları gerekmektedir. Basın özgürlüğü adına yargıya ait alan işgal edilirse güven içinde yaşayabilme olanağı tükenir. Medyanın, taraflı yayımlarla önyargılı bir kamuoyu oluşturarak mahkemelerin tarafsızlığını bertaraf etmesi, yargıçları etki altına alması ve sanığa tanınan kesin hükme kadar masum sayılma karinesini, suçluluk karinesine dönüştürmesi söz konusu olabilmektedir.⁵¹⁸ Özellikle görsel medya araçları kamuoyunun oluşmasında, toplum tarafından bazı hususların benimsenmesinde önemli bir etkidir. Medyanın sahip olduğu bu güç, yargıçlara karşı da kullanılabilir. Bu sebepten demokratik ülkelerde yargıya intikal etmiş olaylarla ilgili olarak yargıçları etki altında bırakacak tarzda yayım yapılması yasaktır.⁵¹⁹

Anayasa'nın 28/6'ncı maddesinde, yargı görevinin amacına uygun şekilde yerine getirilebilmesi için Anayasa'da belirtilen nedenlerle dayanarak ve kanunla, olaylar hakkında yayım yasağı konulabileceği hükme bağlanmıştır. Almanya'da adliye içinde film ve fotoğraf çekilmesi yasaklanmak suretiyle yargıçların basına karşı korunması amaçlanmıştır.⁵²⁰

Anayasa'nın belirttiği sınırlar çerçevesinde, CMK'de gizli yapılmasına karar verilen duruşmaların yayımını yasaklandığı gibi açık yargılamaya konu uyuşmazlıklara ilişkin duruşmaların milli güvenlik, genel ahlak ya da kişilerin haysiyet, şeref ve haklarına dokunacak veya suç işlemeye kışkırtma niteliğinde olması durumunda, mahkemenin,

⁵¹⁷ Erdal, s.113.

⁵¹⁸ Tuğrul Katoğlu, "Bağımsız Yargıda Savcıların Yetkileri", **Mülkiyeliler Birliği Dergisi**, Cilt.20, Sayı.187 (1996), s.28.

⁵¹⁹ Attila Özer, **Türkiye'de ve Çeşitli Ülkelerde Mahkemelerin Bağımsızlığı ve Hâkim Teminatı**, Ankara: Turhan Kitabevi, Haziran 2009, s.249.

⁵²⁰ Özen, s.49.

bunları önlemek amacı ile ve bu amacın gerektirdiği ölçüde yayınlanmasını yasaklaması hükme bağlanmıştır (CMK m.187/3). Ayrıca ses ve görüntü alıcı aletlerin duruşmada, adliyede ve adliye dışındaki adli işlemlerin icrasında kullanılması yasaklanmıştır (CMK m. 183).⁵²¹

Konuyla ilgili olarak TCK'de ve 5187 sayılı Basın Kanunu'nda cezai yaptırımlar düzenlenmiştir. TCK'nin "Yargı görevi yapanı etkileme" başlıklı 277'nci maddesindeki düzenlemeye göre bir davanın taraflarından birinin veya bir kaçının veya sanıkların veya davaya katılanların, mağdurların leh veya aleyhinde, yargı görevi yapanlara emir veren veya baskı yapan veya nüfuz icra eden veya her ne suretle olursa olsun adı geçenleri hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs eden kimseye iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası verilir. Teşebbüs, iltimas derecesini geçmediği takdirde verilecek ceza altı aydan iki yıla kadardır.

5187 SK'nin "Yargıyı etkileme" başlıklı 19'uncu maddesi; hazırlık soruşturmasının başlamasından takipsizlik kararı verilmesine veya kamu davasının açılmasına kadar geçen süre içerisinde Cumhuriyet savcısı, yargıç veya mahkeme işlemlerinin ve soruşturma ile ilgili diğer belgelerin içeriğini yayımlayan kimsenin para cezası ile cezalandırılacağını hükme bağlamıştır. Görülmekte olan bir dava kesin kararla sonuçlanıncaya kadar bu dava ile ilgili yargıç veya mahkeme işlemleri hakkında görüş yayımlayan kişiler hakkında da birinci fıkrada yer alan cezalar uygulanacaktır.

Bu yasal düzenlemelere göre yargının önüne gelen davalar hakkında hiç kimse görüş bildir(e)meyecek, demeç ver(e)meyecektir. Bu maddelerin varlık nedenleri ve amaçları yargı bağımsızlığı değerini kamuoyuna, üçüncü kişilere karşı korumaktır.⁵²²

Basın bilgi verir, haber iletir. Mahkûmiyet veya beraat hükmü tesis edemez.⁵²³ Lakin ülkemizde, bu yasa maddeleri hiç doğmamış ya da ölü doğmuş yahut da yazılı hukuka göre yürürlükte ama nedense eylemli olarak yürürlükte değilmiş gibi davranılmaktadır. Duruşma yargıçların yerine geçerek her gün yargıçlık yapılmakta, kanıtlar değerlendirilmekte, insanlar mahkûm edilmekte ya da aklanmaktadır. Oysa yargının önüne gelen davalarda hukuk bilinci kazanmış toplumda haber hakkı, değer yargılarından arındırılarak çıplak biçimde kullanılır. Genelde değer yargısı bireylere bırakılır. Ancak yargının

⁵²¹ Özen, s.49.

⁵²² Selçuk, *Batıgil Demokrasinin ve Hukukun Doğugil Serüveninden Kesitler*, s.50-51.

⁵²³ Katoğlu, *Bağımsız Yargıda Savcılarının Yetkileri*, s.28.

önüne gelmiş olan davalar, yasalara göre bu kuralın dışındadır. Yargıçlar dışında kimse değerlendirme yapamaz.⁵²⁴ Fakat basının yargıyla ilgili konulara yaklaşımı ve haber yapma pratiği tutarlı, açıklayıcı ve geniş perspektiften bakma hassasiyetinden yoksundur. Davaların ele alınışı kapsamında ortaya çıkan ayrışmalar, basının kamuoyunu bilgilendirme görevini ilkeli biçimde yerine getirmede göstermektedir.⁵²⁵ Medyanın yargıyı yönlendirici nitelikteki bu yayınları, hiç kimsenin etkisinde kalmaksızın tarafsız olarak yargılama yapmakla yükümlü yargı yerlerini etkileyebilmekte, en azından yargılamaları sonucunda beraat etmeleri çok muhtemel olan ve fiilen de bir kısmı beraat eden sanıkların, masumiyet karinesine⁵²⁶ aykırı şekilde tutuklanmalarına yol açabilmekte;⁵²⁷ bu da yargılama ve sonuçlarının, hukuk kurallarını çiğneyecek şekilde tartışılır hale gelmesi, kamu vicdanının yanlış yönlendirilmesi ve adalete karşı duyulan güvenin sarsılması gibi sonuçlar doğurabilmektedir.⁵²⁸ Unutulmamalıdır ki yargıçlar da insandır. Sürekli yazılıp çizilen davalara bakmaktan korkmaya başlarlar.⁵²⁹ Bu yüzden basının araçlarının, şüpheli veya sanığa önyargılı olmaktan, yargı mercilerini önyargıya itici yayın ve yorumlar yapmaktan kaçınması gerekir. Demokratik toplum düzeninin temel ilkelerinden biri ve bir insan hakkı olarak adil yargılanma hakkının temel bileşeni,

⁵²⁴ Selçuk, *Batıgil Demokrasinin ve Hukukun Doğugil Serüveninden Kesitler*, s.50-51.

⁵²⁵ Erdal, s.4.

⁵²⁶ Anayurt, masumiyet karinesi ile suçsuzluk karinesi kavramlarının birbirinin eş anlamlısı olmadığını belirtir. Suçsuzluk karinesi kavramını bilinçli olarak kullanan bazı yazarlar, gerekçe olarak turukluluk başta olmak üzere diğer önleyici tedbirlere başvurulabilmesinin masumiyet karinesi ile bağdaşmayacağı, özellikle mahkumiyet kararı öncesinde kişinin hukuksal statüsünü etkileyici özellik taşıyan tutuklama önleminin masum olarak kabul edilen kişiye uygulanabilmesinin açıklanamayacağı görüşünü temel dayanak olarak kullanmaktadırlar. Bu görüş açısından bakıldığında suçsuzluk karinesi, suçluluk ile suçsuzluk arasında bir konumu ifade eder. Bu bakımdan kişinin *a priori* masum olduğunu ortaya koymaz. Yani böyle bir kavram içerisinde masum da sayılamaz suçlu da... Başka bir söyleyişle tutuklu kişi, kendisinden şüphe edildiği için hakkında bu önlem uygulamaya konulmuştur. Bu nedenle de başlangıç itibarıyla masum kabul edilmiş kişi değildir. Ancak henüz suçu işlediği yargı makamı tarafından ortaya konulmamıştır. Bu nedenle de suçluluk ile suçsuzluk arasında yer almaktadır. Aksi takdirde, yani sanığın suçsuzluğunun esas alındığı bir görüş içerisinde kalınarak sanık hakkında bu anlamda özgürlüğü bağlayıcı bir önlem devreye koyabilmek mümkün olamaz. Masumiyet karinesi ise kişinin daha başlangıçtan itibaren masumluğunu, dürüstlüğü, özgürlüğünü esas alır. Yargılamanın tamamlanıp hükümün kesinleşmesine kadarki süreç bu varsayım çerçevesinde işler; tüm devlet birimlerine kesin hükümün anına kadar kişinin masumiyetini esas almaları ve böylece de şüpheli ya da sanığı hedef alan müdahalelerden kaçınmaları, yargı dışı infazlardan korumaları ödevini yükler. Yargısal veya idari birimler kişinin "ihtimali (nitelikte de olsa) suçluluğu" ekseninden hareket edemezler. Bu tür bir yaklaşım zaten bağımsız ve tarafsız yargı ile bağdaşmaz. Bu bakımdan masumiyet karinesi, suçsuzluk karinesine nazaran bireyin adil yargılanma hakkını daha koruyucu niteliktedir. Ayrıca suçsuzluk karinesinin kişi ve konu bakımından uygulama alanı masumiyet karinesine göre daha dardır. Nitekim bu kavram içerisinde konuya yaklaşanlar, karinenin uygulama alanını dar anlamda sanık ve suç isnadı ile özdeşleştirmektedirler. Oysa masumiyet karinesi, bireyi ceza hukuku sınırları dışında kalan alanlarda da korumaktadır. Bugün masumiyet karinesi ceza hukuku alanına özgü bir kavram olmaktan çıkmıştır. Dolayısıyla da masumiyet karinesinin alanını ve içeriğini suçsuzluk karinesi ile karşılayabilmek pek doğru değildir (Ömer Anayurt, "Adil Yargılanma İlkesi Olarak Masumiyet Karinesi", **Av. Dr. Şükrü Alpaslan Armağanı**, İstanbul Barosu ve Türk Ceza Hukuku Derneği Yayını, İstanbul, 2007, s.176-177).

⁵²⁷ Sulhi Dönmezer, "Ceza Adaleti Sistemimiz Üzerine Düşünceler", **Yeni Türkiye Yargı Reformu Özel Sayısı**, Sayı.10 (Temmuz-Ağustos 1996), s.554.

⁵²⁸ M. Ali Bulut ve M. Ali Hayta, "Yargıya Güven", **Yeni Türkiye Yargı Reformu Özel Sayısı**, Sayı. 10 (Temmuz-Ağustos 1996), s.205.

⁵²⁹ Katoğlu, *Bağımsız Yargıda Savcıların Yetkileri*, s.28.

başka bir deyişle, adil yargılanma hakkının bir sembolü, demokratik ceza yargılamasının temel bir ilkesi olan masumiyet karinesinin kamuoyunda yerleşmesinde basın önemli bir araçtır. Yargılama sona ermeden kişi hakkında yürütülebilecek basın kampanyaları ile yargı organı etki altına alınabilir. Bu durum yalnızca masumiyet karinesinin değil, aynı zamanda onunla bağlantılı yargı bağımsızlığının da ihlali anlamına gelir.⁵³⁰

Yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı ile tarafların adil yargılanma hakları medya tarafından tehlikeye atılmamalıdır. Yargıya yalnızca saygı duymak değil fakat aynı zamanda bağımsızlığını korumak da hükümetin (devletin) görevidir. Bu koruma görevi medya saldırılarını da içerir. Eğer yasal eleştiri sınırlarının ötesine geçerlerse, AİHS'nin 10/2'nci maddesi uyarınca “*Yargının bağımsızlığı ve düzenini sürdürmek için*” sınırlandırılabilirler. Yasal haber ve eleştiri sınırının ötesine geçerlerse medya, AİHS'nin 10/2'nci maddesi uyarınca “*Başkalarının ününün ve haklarının korunması... veya yargının etkisinin ve tarafsızlığının sürdürülmesi için*” sınırlandırılabilir.⁵³¹

Venedik Komisyonu Yargının Bağımsızlığı Raporu'nda; konuya ilişkin şu ilkeye yer verilmiştir: “*Adli süreçleri uygunsuz baskılardan korumak için ‘yargı önündeki meselelerin tartışılması yasağı’ ilkesinin uygulanması düşünülmeli ancak bu yapılırken sınırlar özenle belirlenmeli ve bir yandan adli süreci diğer yandan da basın özgürlüğü ile kamu yararını ilgilendiren konuların açıkça tartışılabilmesi özgürlüğünü koruyacak uygun bir denge kurulmalıdır.*”⁵³²

Yargının bağımsızlığı kavramının içeriğini bu şekilde netleştirdikten sonra şunu ilave etmek gerekir; yargıçların karar verirken dolaylı veya doğrudan, herhangi bir kaynaktan gelebilecek etki ve müdahalelere tümüyle kapalı bir ortamda karar verdiğini düşünmek ve yargı bağımsızlığını böyle katı bir biçimde tanımlamak gerçekçi olmaz. Bir başka ifadeyle, yargının bağımsızlığı yargıcın tüm etki ve müdahalelere karşı mutlak ve topyekûn yalıtımı anlamına gelmez. Burada önemli olan yargıçların “uygunsuz” etki ve müdahalelere karşı korunmasıdır. Bu bağlamda yargıcın karar verme kapasitesini zaafa uğratan etki ve müdahaleler literatürde “uygunsuz” olarak nitelendirilir.⁵³³ Sözü edilen etki ve müdahaleler farklı biçimlerde karşımıza çıkabilir:

⁵³⁰ Anayurt, *Adil Yargılanma İlkesi Olarak Masumiyet Karinesi*, s.196.

⁵³¹ Giegerich, *Yargının Bağımsızlığı, Kavramsal Çerçeve*, s.26.

⁵³² Venedik Komisyonu, *Yargının Bağımsızlığı*, prg.64.

⁵³³ Gönenç, s.3, 13, 14.

2.1.5. Yargı Bağımsızlığının Kurumsal Modelleri

Bağımsız yargıçlar–bağımsız yargı, bağımsız yargıçlar–bağımlı yargı, bağımlı yargıçlar–bağımsız yargı, bağımlı yargıçlar–bağımlı yargı olmak üzere dört temel yargı bağımsızlığı modeli bulunmaktadır. Bu modeller kısaca şu şekilde açıklanabilir:

2.1.5.1. Bağımsız Yargıçlar – Bağımsız Yargı

Bu modelde hem yargıçlar hem de yargı, iç hesap verme sorumluluğu mekanizmalarına tabidir. Bu model, yüksek yargı kurullarının oluşturulduğu ülkelerde söz konusudur. Söz konusu kurullar, yargıyı kendi kendini yöneten kurumlar haline getirir, bir bütün olarak siyasi kollarin yargıyla ilgili konulara müdahale etmesini engeller. Bütçenin yönetimi, yeni mahkemelerin inşa edilmesi vb. idari konular ile bireysel olarak yargıçlarla ilgili atama ve terfi vb. konularda kendisi karar verir. Guarnieri'nin tanımlamasına göre bu model, Latin Avrupa ülkeleri, Almanya ve 1980'li ve 90'lı yıllardaki yargı reformlarından sonra da Latin Amerika ülkelerinde uygulanmaktadır.⁵³⁴

2.1.5.2. Bağımsız Yargıçlar – Bağımlı Yargı

ABD modeli olarak da adlandırılan bu modelde yargı, dış hesap verme sorumluluğu mekanizmalarına, yargıçlar da iç hesap verme sorumluluğu mekanizmalarına tabidir. ABD'de, federal yargıçların atanması ve terfileri, yürütme ve yasama organlarının ortak icrasıyla gerçekleşir. Bundan başka, ömür boyu görev süresi ve yeterli maaş sağlanan yargıçlar, hiyerarşi, kolektif çalışma ve teamül gibi yargı içi denetim mekanizmalarına tabidir. Öte yandan, mahkemelerin sayısı ve yargı yetkisi ile ilgili kararlar yasama organı tarafından alınır.⁵³⁵

2.1.5.3. Bağımlı Yargıçlar – Bağımsız Yargı

Bu modelde, yargı bir kurum olarak özerktir çünkü siyasi kollarin müdahalesi olmaksızın kendi kendisini yönetir fakat yargıçlar dış hesap verme sorumluluğu mekanizmalarına bağılıdır. Dış hesap verme sorumluluğu mekanizmaları doğrudan veya dolaylı uygulanabilir. Doğrudan uygulama durumunda, yasa koyucuların ve yürütmenin

⁵³⁴ Julio Rios-Figueroa, "Understanding Judicial Independence, The Cases of Argentina, Chile, and Mexico", **Meeting of the Latin American Studies Association**, Las Vegas, Nevada, 7-9 November 2004, s.4. http://lasa.international.pitt.edu/members/congress-papers/lasa2004/files/RiosFigueroaJulioAntonio_xCD.pdf (27 Nisan 2010).

⁵³⁵ Rios-Figueroa, s.3, 4, 5.

yargıçları kolaylıkla ve sıklıkla itham ettiklerini veya atama, görevden alma ve/veya yargıçların terfi sistemini kontrol ettiklerini, dolaylı dış hesap verme sorumluluğu mekanizmalarına tabi olma durumunda ise hükümetin siyasi organlarının yargı kurulunu denetim altında tuttuğunu, söz konusu kurulun da siyasi organların isteğine göre yargıçları cezalandırdığını veya ödüllendirdiğini görebiliriz. Belki Japonya'daki uygulama buna örnek teşkil edebilir. Japon yargısı, hükümetin diğer kollarından görece daha bağımsızdır; fakat Japon yargıçlar Liberal Parti aleyhine karar verdiklerinde, resmi olarak bağımsız olan fakat meclis tarafından atanan Yüksek Mahkeme Başkanlığı tarafından cezalandırılırlar.⁵³⁶

2.1.5.4. Bağımlı Yargıçlar – Bağımlı Yargı

Bu model, hem yargıçların hem de yargı sisteminin dış hesap verme sorumluluğu mekanizmalarına tabi olduğu otoriter sistemlerde mevcuttur.⁵³⁷ Otoriter rejimler ile totaliter rejimler arasında bir ayırım yapabiliriz: Totaliter rejimlerde, örneğin yargı ve yürütmenin aynı erkin elinde olduğu, yargıçların kralın mükemmel birer aracı olduğu ve kralın mahkemelerde adalet dağıttığı monarşilerde bu model uygulanır.⁵³⁸

Buna karşın otoriter rejimler, küçük davalar konusunda karar veren güçsüz yargıçların resmi bağımsızlığına izin verebilir, fakat aynı zamanda önemli davaları ele almak üzere bağımlı, paralel özel yetkili mahkemeler kurarlar. Bu durum, Franco iktidarındaki İspanya'da görülmüştür. Özel ihtilafları ele alan İspanyol yargıçlar ve kurumlar, hükümetin diğer kollarından oldukça bağımsızdır. Fakat daima olmasa da genel olarak kamu sorunları veya aktörleriyle ilgili önemli davalar, yürütmenin kontrolü altındaki özel mahkemeler tarafından görülmüştür. Özel yetkili mahkemeler Avrupa hukuk sisteminin belirgin özelliğini yansıtmaktadırlar. Bununla birlikte, Avrupa hukuk sisteminin uygulayan ülkeler arasında yer alan otoriter rejimler genel olarak (bağımsız) mahkemelerin yargı yetkisini azaltırken özel mahkemelerin yargı yetkisini artırmaktadır ve hatta önemli gördükleri hususlarla ilgili olarak özel amaçlı yeni özel mahkemeler kurmaktadır. Latin Amerika'daki otoriter rejimleri bu kategoride değerlendirilebilir.⁵³⁹

---

⁵³⁶ Rios-Figueroa, s.5.

⁵³⁷ Rios-Figueroa, s.3.

⁵³⁸ Rios-Figueroa, s.5.

⁵³⁹ Rios-Figueroa, s.5–6.

2.1.6. Yargı Bağımsızlığının Boyutları

İç bağımsızlık ve dış bağımsızlık, yargıya olası etki ve müdahalelerin “kaynağına” göre yapılan bir ayrımdır. Söz konusu etki ve müdahaleler “hedeflerine” göre de bir ayrıma tabi tutulabilir: Karar verme bağımsızlığı, kurumsal bağımsızlık ve bireysel bağımsızlık.

Karar verme bağımsızlığı, yargıcın karar verirken yalnızca kanunla bağlı olması, diğer tarafların kararına veya etki vasıtalarına bağlı olmamasını gerektirir.⁵⁴⁰ Bireysel bağımsızlık, yargıçların bireysel olarak baskı ve müdahalelere maruz kalmaması gerektiğini ifade eder. Kurumsal bağımsızlık ise bir bütün olarak yargı organının bu tür olumsuz etkilere karşı korunması gerektiği anlamına gelir.⁵⁴¹

Bu ayrımlar bağlamında, yargının tüm etki ve müdahalelerden tamamıyla korunmasının mümkün olmadığı altı çizilmelidir. Burada önemli olan yargının “uygunsuz” müdahalelerden korunmasıdır.⁵⁴² Bu kavramlar, kısaca şu şekilde açıklanabilir:

2.1.6.1. Karar Verme Bağımsızlığı (Esas Bağımsızlık)

Yargıcın karar verirken tarafların kararına veya etki vasıtalarına değil sadece kanunla bağlı olmasını gerektiren karar verme bağımsızlığı, yalnızca taraflara karşı değil aynı zamanda bütün idareye karşı da mevcut olmalıdır. Bu tür bağımsızlık, özellikle talimat almamayı, hareket ve içgörü özgürlüğünü temin eder. Öneri, rica ve tavsiye gibi dolaylı etki araçları ile psikolojik etkilemelere bile izin verilmez. Hazırlık işlemleri ve kararların uygulanması sırasındaki faaliyetler dâhil olmak üzere yargı fonksiyonlarıyla ilgili bütün aşamalar koruma altındadır. Planlama, celp ve kolluk işlerine bile karışılmamalıdır. Örneğin, bir yargıç, bir duruşma planlaması yaptığında, başyargıç duruşma tarihini değiştirmek amacıyla dava vekiliyle temas kuramaz.⁵⁴³

Bu boyut, yargı bağımsızlığının püf noktasıdır. Ele aldığı uyuşmazlığı çözen bir yargıcın gerçek tarafsızlığıdır. Bir davada, karar öncesinde kararın nasıl verilmesi gerektiğine dair herhangi bir talimat alınmayacak ve karar verildiğinde herhangi bir müeyyide uygulanmayacaktır. Bu tür yargı bağımsızlığının ihlal edilmesi açıkça

---

⁵⁴⁰ Seibert-Fohr, s.2.

⁵⁴¹ Gönenç, s.3.

⁵⁴² Gönenç, s.1.

⁵⁴³ Seibert-Fohr, s.2.

kötülük olarak algılanır. Herhangi bir taraftan veya hükümetten talimat alınmasıyla tarafsızlık ihlal edilir ve yargının işlevi de inkâr edilmiş olur.⁵⁴⁴

2.1.6.2. Kurumsal (İdari) Bağımsızlık

Yargı bağımsızlığı bir kurum olarak erkler ayrılığı doktrini ile desteklenmektedir. İşlevsel ayrılık, hiçbir erkin bir diğerinin faaliyeti üzerinde herhangi bir kontrolünün olmamasını ve herhangi bir erkin bir diğerinin fonksiyonunu yerine getirmemesini gerektirir. Fiziksel ayrılık ise herhangi bir bireyin aynı anda birden fazla erkte görev yapamamasını gerekli kılar.⁵⁴⁵ Bunu, yargı bağımsızlığının ikinci boyutunu oluşturan ve doğrudan mahkemenin yargı fonksiyonunun yerine getirilmesine ilişkin idari sorunlarla ilgili olan kurumsal bağımsızlık temin eder. Bir dış gücün doğrudan doğruya karar fonksiyonuyla ilgili sorunlara müdahale etme konumunda olması kabul edilemez bir durumdur. Her ne kadar yargı ile yürütme arasında bazı kurumsal ilişkilerin kurulması zorunlu olsa da, belirli bir uyuşmazlığın hükme bağlanması ve yasa hükümlerinin uygulanması konusunda yargının kararına müdahale edilmemelidir.⁵⁴⁶ Bu nedenle mahkemelerin bağımsızlığının, mahkemelerin idari teşkilatının ve faaliyetlerinin de bağımsızlığını içerdiği kabul edilmektedir.⁵⁴⁷

Yargı fonksiyonlarının yerine getirilmesini, görev alanı belli olan ve ücret güvencesi altında çalışan erklerden birine bırakmak, uyuşmazlıklar konusunda verilen kararların siyasi müdahaleden veya manipülasyondan etkilenmemesini sağlar. Bu, özellikle vatandaş ile hükümetin siyasi kolları arasındaki uyuşmazlıklarda önem taşır, bireysel hakların korunması ve yetkinin kötüye kullanılması konusunda önemli bir koruma sağlar. Ayrıca yargı erkinin ayrılığı, yargı fonksiyonlarını yerine getirmek görevi ile sınırlandırmak suretiyle mahkemeleri keyfi kararlar vermekten alıkoyar.⁵⁴⁸

Kurumsal bağımsızlık, mahkeme işlemlerinin yargıç tarafından denetlenmesi anlamına gelir. Kurumsal düzeyde, hesap ve bütçe belirleme sürecinde yargıçlara danışmayı veya onların katılımını, dosya yükünün yönetimi, yazışmalar, sosyal yardım ve insan kaynakları dâhil olmak üzere mahkemenin idaresinin sorumluluğunun yargıçlarda

⁵⁴⁴ Michal Bobek, “The Fortress of Judicial Independence and The Mental Transitions of the Central European Judiciaries”, *European Public Law*, Vol.14, Issue 1 (2008), s.3. <http://ssrn.com/abstract=995220> (03 Mart 2010).

⁵⁴⁵ Fadzil, s.1-2.

⁵⁴⁶ Karen Eltis ve Fabien Gélina, “Judicial Independence and the Politics of Depoliticization”, s.24. <http://ssrn.com/abstract=1366242> (19 Nisan 2010).

⁵⁴⁷ Ergun Özbudun, **Türk Anayasa Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 8. Basım, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2005, s.358.

⁵⁴⁸ Meyerson, s.1.

olmasını, yani diğer erklerden yapısal ayrılığı gerektirir.⁵⁴⁹ Dolayısıyla mahkemelerin teşkilatı da bağımsız olmalıdır. Mahkemeler, yürütme veya yasama fonksiyonlarıyla iç içe girmekten ve görünmekten kaçınmalıdır.⁵⁵⁰ Yasama ve yürütme, yargıya siyasi baskı yapmamalı, yapar gibi görünmemelidir. Bağımsızlığın kurumsal boyutu sağlanmadığında mahkemelerin yönetimi, diğer erkler ve yargı arasında siyasallaşmış ilişkilerin ortaya çıkmasına yol açabilir.⁵⁵¹

Almanya’da Federal Yargıçlar Kanunu’na (Deutsches Richtergesetz) göre yargıçların aynı anda hem yasama ve yürütme hem de yargı fonksiyonlarını bir arada yürütmelerine izin verilmemektedir. Mahkeme yönetimiyle ilgili görevler söz konusu yasaklamaya dâhil değildir. Uygulamada, yargıçların belediye ve şehir fonksiyonlarıyla ilgili olarak ücretsiz mesleki işler üstlenmesine izin verilmektedir.⁵⁵²

Valente V. The Queen davasında, Kanada Yüksek Mahkemesi, kurumsal bağımsızlığı “*Mahkemelerin, doğrudan doğruya yargı fonksiyonunun icra edilmesiyle bağlantısı olan ve yargıçların atanması, oturum günlerinin, dava listelerinin ve mahkeme salonunun belirlenmesi, söz konusu fonksiyonları yerine getiren idari personelin sevk ve idare edilmesini içeren idari kararlar üzerindeki kontrolü*” biçiminde görece dar terimlerle tanımlamıştır.⁵⁵³

Kurumsal bağımsızlık, hassas ve problemlili bir konudur. İlk önce ve en başta yürütme ile yargı arasındaki ilişkiyle ilgilidir.⁵⁵⁴ Özellikle de sınır çizme konusunda... Yargı tarafsızlığının içkin değerleriyle ilgili olarak bir sınır çizilmelidir. Belirli bir davada yargı tarafsızlığını tehdit eden bütün kurumsal sorunlar, yargıcın veya yargı organlarının özerk kararlarına bırakılmalıdır.⁵⁵⁵

Yargının kurumsal bağımsızlığı bakımından uluslararası çapta önerilen çözüm, bir yargı kurulunun veya benzeri kendi kendini yöneten (özerk) bir organın kurulmasıdır. Yargı kurulları, yargıçların temsilcilerinden ve genel olarak hükümetin diğer kollarından bir

---

⁵⁴⁹ Fabien Gélinas, “The Dual Rationale of Judicial Independence”, 23 Mart 2011. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1761436 (02 Ocak 2012), s.5–6.

⁵⁵⁰ Seibert-Fohr, s.4.

⁵⁵¹ Canadian Judicial Council, s.50.

⁵⁵² Seibert-Fohr, s.4.

⁵⁵³ Daniel C. Pr fontaine ve Joanne Lee, “The Rule of Law and the Independence of the Judiciary”, **World Conference on the Universal Declaration Of Human Rights**, Montreal, 7–8–9 December 1998, s.12–13. <http://www.icclr.law.ubc.ca/Publications/Reports/RuleofLaw.pdf> (11 Ekim 2009).

⁵⁵⁴ Eltis ve G linas, s.22–23.

⁵⁵⁵ Bobek, s.4.

grup temsilciden (azınlık) oluşur. Kurul, genel olarak yargıçların terfi edilmesi, disiplin ve diğer yetkiler dâhil olmak üzere yargının idaresiyle ilgili bir kısım veya bütün yetkileri üstlenir. Yargı kurulunun varlığının temel amacı, yargıçları yürütmenin usulsüz etkilerinden korumak ve hükümetin diğer kollarına karşı yargıyı merkezi bir organ olarak temsil etmektir.⁵⁵⁶

Ayrı bir yargı kurulunun varlığı lehine ve aleyhine sağlam kanıtlar ileri sürülebilir, tartışmalar yapılabilir. Bir yargı kurulunun oluşturulmasının bir davada yargı tarafsızlığına doğrudan nasıl bir katkı sunacağını bilmek güçtür; katkısı daha çok dolaylı ve psikolojiktir. Yargının, kendisini gerçek bir üçüncü erk olarak görmesine yardımcı olabilir. Yargının bağımsız sesi olmanın yanı sıra devletin diğer erklerine ve organlarına görüşlerini aktarabilir. Atamalar, bütçe dağıtımını ve mahkemelerin genel idaresi konusunda yargıyı daha bağımsız hale getirebilir.⁵⁵⁷

Kurumsal bağımsızlık olmadan bireysel bağımsızlık söz konusu olamaz. Bir yargıç, yargı bağımsızlığının gerekli koşullarına sahip olabilir fakat eğer başkanlık ettiği mahkemenin fonksiyonunu ifa edebilmesi için gerekli koşullar konusunda hükümetin diğer kollarından bağımsız değilse söz konusu mahkemenin bağımsız olduğu söylenemez. İdari yetkinin yürütmenin elinde olmasının, belirli koşullar altında yargıcın bireysel bağımsızlığını bile tehdit edebileceğini söylemek akla yatkın görünmektedir.⁵⁵⁸

2.1.6.3. Bireysel Bağımsızlık

Yargıçı dış müdahalelere karşı korumak suretiyle karar verme bağımsızlığının tamamlayıcısı rolünü oynayan bireysel bağımsızlık, yargıçların mesleğe girişinin yanı sıra çalışma ve yaşam koşullarıyla ilgilidir. Alman Federal Mahkemesi'ne göre bireysel bağımsızlık, yargıçı çalışma saatlerinin düzenlenmesinde bile korur. Mahkeme işlemleri dışında, yargıç çalışma saatini ve yerini seçebilmektedir. Eğer işlemler mahkemede hazır bulunmayı gerektirmiyorsa yargıç, istediği zaman istediği yerde çalışabilir.⁵⁵⁹

---

⁵⁵⁶ Bobek, s.4.

⁵⁵⁷ Bobek, s.5.

⁵⁵⁸ Eltis ve Gélinas, s.3.

⁵⁵⁹ Seibert-Fohr, s.4.

Bireysel bağımsızlık, yargıcın belirli bir dava hakkında karar verdiğinde sahip olması gereken tam özerkliliktir. Söz konusu vicdan özgürlüğüne herhangi bir müdahale olmamalıdır ve ideal olarak korkusuzca ve kaygısızca görev yapılmalıdır.⁵⁶⁰

Konuya ilişkin AK Bakanlar Komitesi'nin, Yargıçların Rolü, Etkinliği ve Bağımsızlığı Hakkında R(94)12 sayılı Tavsiye Kararı'nda şu ifadeye yer verilmiştir (I.2.d hükmü): *“Hüküm verme süreci içerisinde yargıçlar bağımsız olmalı ve her türlü çevreden, her türlü nedenle doğrudan veya dolaylı olarak gelebilecek müdahalelerden, tehditlerden, baskılardan, teşviklerden, uygunsuz etkilerden ve sınırlamalardan uzak biçimde hareket edebilmelidir. Yargıçları bu şekilde etki altında bırakmayı amaçlayan kişilere karşı kanunla yaptırımlar öngörülmelidir. Yargıçlar vicdanlarına, maddî vakıayı yorumlamalarına ve kanunun açık hükümlerine göre davalar hakkında tarafsız biçimde karar vermek noktasında sınırsız bir özgürlüğe sahip olmalıdırlar. Yargıçlar, gördükleri davaların esası hakkında, yargı teşkilatı dışında hiç kimseye hesap vermek zorunda bırakılmamalıdırlar.”*⁵⁶¹

Yargı yetkisinin kullanılması yargıçlara aittir. Kurum olarak yalnızca mahkemeler tarafından kullanılabilir. Dolayısıyla, yargıcın bireysel olarak bağımsızlığı, birey olarak yargıcın değil adaletin çıkarıdır.⁵⁶² Yargı bağımsızlığı bireysel düzlemde sağlanırsa, yargıçlar bireysel tercihlerini uygulama konusunda kendilerini özgür hissedeceklerdir. Şayet yargı bağımsızlığı sadece kurumsal düzlemde garanti edilirse bu durumda birey olarak yargıçlar yargının üst yönetiminde yer alanların istekleri doğrultusunda karar vermeye zorlanabilirler. Bu da hukuk kuralının samimi bir şekilde uygulanması ve adaletin gerçekleşmesi konusunda olumsuz sonuçlara yol açacaktır (Örn. Şili ve Japonya'da, yargı sisteminin bir kurum olarak kendi üyelerine itaat ve uyum emretmesi, hükümete aykırı karar vermek istemeyen veya karar veremeyen çekingen yargıçları ortaya çıkardığı suçlamasını gündeme getirmiştir). Bu tarzda denetlenmeyen takdir yetkisi yalnızca yozlaşmaya davetiye çıkarmakla kalmaz, yargıçların tutarsız kararlar vermelerine yol açar. Bu da bizi, kanunun öngörülebilirlik ve değişmezlik özelliklerinin altını oyma etkisini ortaya çıkaracak bir ihtimalle karşı karşıya bırakabilir.⁵⁶³

---

⁵⁶⁰ Dodek ve Sossin, s.9–10.

⁵⁶¹ Venedik Komisyonu, *Yargıcın Bağımsızlığı*, prg.57.

⁵⁶² Seibert-Fohr, s.4.

⁵⁶³ Law, s.2.

Bireysel bağımsızlık üç bileşene sahip bir olgu olarak tanımlanmıştır. Bunlar, görev süresi güvenliği, tarafsız atama ve finansal güvenliktir.⁵⁶⁴ Bu bileşenlerin, yargı bağımsızlığı ilkesini karşıladığı söylenebilir.⁵⁶⁵

2.1.6.3.1. Görev Süresi Güvenliği

Görev süresi güvenliği, yargı bağımsızlığının bireysel boyutunun ilk koşuludur. Bireysel bağımsızlığın bu yönü, bir yargıcın, atandıktan sonra yürütmenin müdahalesine maruz kalmaksızın emekli oluncaya dek görevde kalmasını ve yalnızca gerekçesi belirtilerek bağımsız bir soruşturma ve parlamentonun girişimiyle görevden alınabilmesini ifade eder.⁵⁶⁶ Amaçlanan, yargıçların hükümetin isteğine göre hizmet vermemesidir. Bu ilke, kararların kanun hükümlerine göre ve yalnızca deliller esas alınarak verilmesini, görevden alınma korkusunun yargıcın karar verme konusundaki ruh halini etkilememesini temin eder. Görev süresini güvence altına almak kamuoyunun, yargı kararlarının yasal gerekçelere dayandığı ve siyasi mülahazalardan ve diğer uygunsuz etkilerden bağımsız olduğu konusundaki güvenini artırır. Görev süresi güvenliği konusunda yetersizlik algısının bile görünürde veya gerçekte yargı bağımsızlığının mevcut olmadığına düşünülmesine yol açabileceği yaygın olarak kabul edilir.⁵⁶⁷

Kural olarak yargıçlar tam zamanlı çalışmalı, daimi kadro statüsünde olmalı ve belirli bir mahkemede görevlendirilmelidir. Tam zamanlı, kadrolu olarak atanan yargıçlar ilke olarak görevden alınamazlar veya rızaları olmadan bir başka mahkemeye tayin edilemezler. Benzer etkiye sahip tedbirler, örneğin çeşitli görevler vererek bir yargıcı yargı fonksiyonlarından alıkoymak söz konusu olamaz. Bununla birlikte, kanuna dayanarak izin verilen tedbir, disiplin muamelelerinde yargıcın görevini geçici olarak askıya almaktır.⁵⁶⁸

Kadrolu olarak atanan yargıçlar, görev süreleri dolmadan önce yalnızca yargı kararıyla, gerekçeli olarak ve kanunla belirtilen şekilde görevden alınabilirler,⁵⁶⁹ geçici olarak

⁵⁶⁴ Eltis ve Gélinas, s.2–3.

⁵⁶⁵ Gélinas, s.2.

⁵⁶⁶ Eltis ve Gélinas, s.13, Seibert-Fohr, s.4.

⁵⁶⁷ Eltis ve Gélinas, s.13.

⁵⁶⁸ Seibert-Fohr, s.4, 6.

⁵⁶⁹ Alman Federal Mahkemesi'nde, federal yargıçların denetlenmesinden sorumlu özel bir daire vardır (Dienstgericht). Bu daire, disiplin muameleleri, yargıçların tayini, görevden alınmaları ve iş göremezliklerinden dolayı emekliye sevk edilmeleri konularında kararlar verir ve geçici görevlendirmeye ve yargı bağımsızlığına müdahale edildiği iddiası taşıyan disiplin tedbirlerine karşı itirazları karara bağlar (Seibert-Fohr, s.7).

görevleri askıya alınabilir, tayin edilebilir veya emekli edilebilirler.⁵⁷⁰ Görevden alınma gerekçesi, yargıca kendini savunma hakkı verildiği bir süreçte yapılan bağımsız incelemeye ve karara dayanmalıdır.⁵⁷¹ Yasa koyucu, ömür boyu görev yapmak üzere atanan yargıçların emekliliği için yaş haddi koyabilir. Mahkemelerde veya mahkemelerin bulunduğu bölgede yapısal değişiklik olması durumunda, yargıçlar, maaşlarını tam olarak almak kaydıyla, bir başka mahkemeye tayin edilebilir veya söz konusu mahkeme heyetinden çıkarılabilir.⁵⁷²

Görev süresi güvenliğinin temeli, ömür boyu olsun veya olmasın, belirli bir süre veya belirli bir yargı görevi için kararlaştırılmış görev süresidir; yani yürütmenin veya atayan diğer makamların takdiri veya keyfi müdahalelerine karşı güvencedir. Yeterli derecede uzun süreli tayin ve siyasi kollar tarafından yapılacak uygunsuz kurumsal değişikliklere karşı koruma tedbirleri gerektirir. Görev süresi güvenliği için öngörülen bu koşullar, keyfi görevden almayı reddetmekte ve iş güvenliğini bir derece, en azından hatırı sayılır düzeyde sağlamaktadır.⁵⁷³

Yargısal görev süresi, yargının bağımsızlığı açısından hayati önemdedir. Yargıçlar, kural olarak diğer kamu görevlileri gibi belli bir süre için bu görevi yerine getirirler. Ancak yargıçların görev süresinin nasıl düzenlendiği, anayasal sistem açısından diğer kamu görevlilerinden çok daha büyük önem taşır. Eğer yargıçların anayasa ve yasalarla belirlenmiş sabit bir görev süresi yoksa, görev süreleri keyfi bir biçimde kısaltılabiliyor ya da görevlerinden alınabiliyorlarsa bağımsızlıkları tehlikeye girer. Ömür boyu (veya zorunlu emeklilik yaşına kadar) atandıklarında ve yasal yollar dışında görevden alnamadıklarında, yargıçların bağımsız olacağı düşünülür. Görev süreleri yenilenebilir olduğu zaman yargıçlar daha az bağımsız olurlar çünkü kendilerini yeniden atayacak olan kişi veya kurumları memnun etmeye koşullanacaklardır.⁵⁷⁴ Yapılan deneysel bir çalışma, kadro güvencesine sahip olan ve ömür boyu atanan yargıçların, diğer yargıçlara göre siyasal iktidarın etkileme ve baskı girişimlerine daha cesurca ve kolaylıkla karşı koyabildiğini göstermektedir.⁵⁷⁵

---

⁵⁷⁰ Seibert-Fohr, s.6.

⁵⁷¹ Dodek ve Sossin, s.7.

⁵⁷² Seibert-Fohr, s.6.

⁵⁷³ Dodek ve Sossin, s.7.

⁵⁷⁴ Hayo ve Voigt, *Explaining de Facto Judicial Independence*, s.5.

⁵⁷⁵ Gönenç, s.24.

AİHM, bir mahkemenin bağımsız sayılıp sayılmayacağını belirlerken üyelerin atanma biçimi (koşulları),⁵⁷⁶ dışarıdan gelebilecek baskılara karşı üyelerin güvenceye sahip olup olmadıkları (harici etkilere karşı alınan önlemler)⁵⁷⁷ ve mahkemenin bağımsız bir görünüme sahip olup olmadığı (bağımsızlık tezahürü sunan bir organ olup olmadığı)⁵⁷⁸ unsurlarının yanında üyelerin görev sürelerini de dikkate almaktadır.⁵⁷⁹

Esasen yargıçların görev süreleri dış baskılardan uzak kalmaları bakımından önemli bir güvence olarak kabul edilmektedir. Yargıçların görevden alınamayacaklarına dair açık bir düzenleme olmaması bağımsızlığın olmadığı biçimde anlaşılabilir. Örneğin AİHS’de yargıçların görev süreleriyle ilgili bir düzenleme yoktur. Önemli olan yürütme tarafından yargıçların görevlerinden alınamayacağına ilişkin açık düzenlemenin olması değil, fiilen bu güvencenin sağlanmış ve diğer gerekli güvencelerin de mevcut olmasıdır; bu mevcutsa bağımsızlığın varlığı kabul edilmektedir.⁵⁸⁰

Ülkemiz bakımından 1982 Anayasası’nın, yargıçların görevden uzaklaştırılmaması ve görevden alınmamasına ilişkin hükümlerin yer aldığı 139’uncu maddesinde, yargıçların kendileri istemedikçe Anayasa’da gösterilen yaştan önce emekliye ayırlamayacakları ifade edilerek görev süresi konusunda güvence sağlanmıştır.⁵⁸¹ Yargıçların emekliye ayırlanamaması, yaşamları boyunca görevde kalması değil, belli bir yaşa gelmedikçe emekli olunmayacağı anlamındadır.⁵⁸² 1982 Anayasası’nın 140/4’üncü ve 2802 SK’nin 44’üncü maddeleri, yargıçların görevde kalabilecekleri yaşı 65 olarak belirlemiştir.

Azil yasağı Anayasa’nın 139’uncu maddesinde düzenlenmiştir. Maddeye göre yargıçlar azlolanamaz, kendileri istemedikçe Anayasa’da gösterilen yaştan önce emekliye ayırlanamaz; bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması sebebiyle de olsa aylık, ödenek

⁵⁷⁶ AİHM, Le Compte, Van Leuven ve De Meyere – Belçika, 18.10.1982, 6878/75 sayı, prg. 55 (Kararın Türkçe çevirisi için bkz. Doğru, Cilt.1, s.509).

⁵⁷⁷ AİHM, Salov – Ukrayna, 06.09.2005, 655018/01 sayı (Kararın 80, 82 ve 86’ncı paragrafları için bkz. Serkan Cengiz ve Diğerleri, **AİHM Işığında Ceza Yargılaması Kurum ve Kavramları**, Ankara: TBB Yayını, Kasım 2008, s.105. AİHM, Piersack – Belçika, 01.10.1982, 8692/79 sayı, prg.27 (Kararın Türkçe çevirisi için bkz. Doğru, Cilt.1, s.501). Piersack – Belçika davasında AİHM, savcılık teşkilatında görev yapmış bir savcının, daha sonra aynı yerde kurulan mahkeme heyetine üye olarak atanmasının tarafsızlığını şüpheye düşüreceği gerekçesiyle AİHS’nin 6’ncı maddesine aykırılık kararı vermiştir (Şeref Ünal, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, İnsan Haklarının Uluslararası İlkeleri**, Ankara: TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu, No: 89, TBMM Basımevi, 2001, s.169).

⁵⁷⁸ Bkz. örn. AİHM, Campbell ve Fell – Birleşik Krallık, prg. 78. AİHM, Delcourt – Belçika, prg.31.

⁵⁷⁹ AİHM, Le Compte, Van Leuven ve De Meyere – Belçika, prg. 57. Leonard H. Leigh, “Adil Yargılanma Hakkı ve Avrupa İnsan Hakları Antlaşması”, Selman Dursun (çev.), **Adil Yargılanma Hakkı ve Ceza Hukuku, Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 3, Prof. Dr. Nurullah Kunter’e Armağan**, Kayıhan İçel (drl.), Ankara: Seçkin Yayınevi, 2004, s.343.

⁵⁸⁰ Şahbaz, s.251.

⁵⁸¹ Gönenç, s.24.

⁵⁸² Özen, s.43.

ve diğer özlük haklarından yoksun kılınamazlar. Meslekten çıkarılmayı gerektiren bir suçtan dolayı hüküm giymiş olanlar, görevini sağlık bakımından yerine getiremeyeceği kesin olarak anlaşılanlar veya meslekte kalmalarının uygun olmadığına karar verilenler hakkında kanundaki istisnalar saklıdır.

2.1.6.3.2. Tarafsız Atama

Bir kişi yargıç olarak atandıktan sonra herhangi bir güce veya iktidara bağımlı olmamalıdır. Bunun yolu tarafsız atama sisteminden geçmektedir. Tarafsız atama, kendi boyutu içerisinde, hüküm verici sonuçlarla ilgili beklentilerden ayrı olarak yetenek ve doğruluk üzerine odaklanan bir atama gerektirir. Koşulların kurumsal boyutu, atama veya nakil sürecine yargıçların katılımını veya en azından tavsiyesini gerekli kılar.⁵⁸³

Yargıçların atanması yöntemi, mahkemenin bağımsızlığı üzerinde dikkate değer bir etkiye sahip olabilir. Yargı bağımsızlığı, vatandaşları diğer erklerin gayrimeşru güç kullanımından korumayı ve hükümetin kolları arasındaki uyuşmazlıkları çözmeyi amaçlar. Yargının bu işlevlerini yerine getirmesi için mümkün olduğunca söz konusu kolların etkisinden bağımsız olması gerekir. En bağımsız yargı atamaları yönteminin profesyoneller (diğer yargıçlar veya hukuk adamları) tarafından gerçekleştirilen yöntem olduğu, en az bağımsız yöntemin ise güçlü bir politikacı (Örn. başbakan ve adalet bakanı) tarafından yapılan atama olduğu ileri sürülmektedir.⁵⁸⁴

Mahkeme üyelerinin atanmasında her ülkede farklı uygulama bulunmaktadır. AİHS’de mahkeme üyelerinin atanmalarıyla ilgili açık bir hüküm yoktur. AİHM yargıçların yürütmeye karşı bağımsızlığına dikkat çekmekle beraber hangi organ tarafından atandıkları hususunu tek başına mahkemelerin bağımsızlığını etkilediğini kabul etmemektedir. AİHM’ye göre önemli olan yargılama yaparken yargıçların talimat almamalarıdır. Avrupa İnsan Hakları Komisyonu (AİHK), yasama; AİHM de yürütme tarafından atanmayı bağımsızlık ve tarafsızlığa aykırı bulmamaktadır.⁵⁸⁵

AK Bakanlar Komitesi’nin tavsiye kararlarında vurgulandığı gibi yargıçların seçimi ve kariyerleri konusunda karar veren merci hükümet ve idareden bağımsız olmalıdır. Bu

---

⁵⁸³ Dodek ve Sossin, s.8.

⁵⁸⁴ Bernd Hayo ve Stefan Voigt, “Mapping Constitutionally Safeguarded Judicial Independence – A Global Survey”, s.5. <http://ssrn.com/abstract=1724696> (08 Ağustos 2010).

⁵⁸⁵ Şahbaz, s.250.

merciin bağımsızlığını teminat altına almak için getirilecek kurallarla merciin üyeleri yargı tarafından seçilmeli ve bu merci kendi usul kurallarını kendisi belirlemelidir.⁵⁸⁶

Yargıçların Statüsü Hakkında Avrupa Şartı, yargıcın atanması, seçimi, kariyeri gibi konularda yasama ve yürütmeden bağımsız bir makamın belirleyici olması ve bu makamın en az yarısının yargıçlar arasından seçilmesi gerektiğini belirtmektedir.⁵⁸⁷

CCEJ, 1 sayılı Görüşü'nde yargıçlar tarafından demokratik bir biçimde seçilmiş bağımsız bir makamın atamalar konusunda yetkili olması gerektiğinden söz etmektedir.⁵⁸⁸

Karşılaştırmalı örnekler incelendiğinde yargıçların iki yöntemle atandıkları görülmektedir; seçim sistemi ve doğrudan atama sistemi. Seçim sisteminde yargıçlar ya doğrudan halk tarafından veya halk iradesini temsil eden parlamentolar tarafından seçilir. Örneğin İsviçre'de seçim sisteminin bu iki yöntemi de kullanılmaktadır. Bu ülkede yargıçlar federe devletler düzeyinde doğrudan halk tarafından, federal devlet düzeyinde de ise parlamento tarafından seçilmektedir.⁵⁸⁹

Yargıçların doğrudan halk tarafından seçilmesi yöntemi dünyada çok az tercih edilen bir yöntemdir. Bu yöntem tercih edildiği takdirde yargıçların seçim yarışında siyasal tercihlerini ön plana çıkarabilecekleri veya toplumdaki güç odaklarıyla işbirliği yapabilecekleri endişesi ifade edilmektedir. En azından, seçilmek veya bir kez daha seçilmek için yargıçların halkın hoşuna gidecek popülist kararlara imza atmaları her zaman mümkündür. Örneğin, ABD'de de eyalet düzeyinde bazı yargıçlar seçimle belirlenmektedir. Seçim tarihi yaklaşırken yargıçların sanıklara daha uzun süreli hapis cezası verdikleri gözlenmiştir. Aynı şekilde yargıçların seçimini halk iradesiyle dolaylı biçimde ilişkilendiren parlamento tarafından seçim yöntemi de, yüksek mahkemeler ve özellikle anayasa mahkemeleri için önerilen bir yöntem olmakla birlikte genel olarak yargının politize olma riskini artıracığı ve dolayısıyla yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı ilkeleriyle bağdaşmayacağı için alt derece mahkemeleri açısından yaygın olarak tercih edilen bir yöntem değildir.⁵⁹⁰

⁵⁸⁶ AK Bakanlar Komitesi R(94) 12 Tavsiye Kararı, İlke I/2c ve AK Bakanlar Komitesi MC/Rec(2010)12 Tavsiye Kararı, prg.44, 46. <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1707137&Site=CM> (13 Temmuz 2012).

⁵⁸⁷ Celalettin Dönmez, "Uluslararası Belgelerde Yüksek Yargı Kurulları, Ülke Örnekleri ve Avrupa Birliği Belgelerinde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu", *Adalet Dergisi*, Sayı. 36, <http://www.yayin.adalet.gov.tr/dergi/36.sayi/celalettindonmez.pdf> (23 Ocak 2011).

⁵⁸⁸ CCEJ, *1 No'lu Görüş*, prg.45.

⁵⁸⁹ Gönenç, s.15-16.

⁵⁹⁰ Gönenç, s.16.

Doğrudan atama sisteminde ise yargıçlar, bir kişi, kurum veya organ tarafından atanmak suretiyle yargıç sıfatını kazanmaktadırlar. Doğrudan atama yöntemi söz konusu olduğunda iki uçtan söz edilebilir: Bir uçta yargıçlar tamamen siyasal organlar (yani yasama ve yürütme) tarafından atanmaktadır; diğer uçta ise yargıçların atanmasında yargı organı tek söz sahibidir. Bu iki uç arasında, çeşitli ülkelerde karşımıza farklı uygulamalar çıkabilmektedir.⁵⁹¹

Avrupa'da atama sisteminin uygulandığı birçok ülkede atama makamı devlet başkanıdır. Devlet başkanı seçimini genellikle yüksek yargı kurullarının önerdiği veya gösterdiği adaylar arasından yapar (Örn. Çek Cumhuriyeti, Yunanistan ve İrlanda). Bazı ülkelerde, örneğin İtalya'da devlet başkanının onayı tamamen formalite niteliğindedir; yargıç atamalarında asıl belirleyici olan Yüksek Yargı Kurulu'dur.⁵⁹²

İstisnai bazı örneklerde, devlet başkanı yargı organının değil de siyasal bir organın önerisi üzerine atama yapar. Örneğin Malta'da, yargıçlar başbakanın önerisi üzerine Cumhurbaşkanı tarafından atanır. Bazı ülkelerde, örneğin İsveç'te, atama makamı hükümettir. Bazı ülkelerde ise bu yetki yürütme organının iki kanadı, yani hükümet ve devlet başkanı arasında paylaştırılmıştır; örneğin Hollanda'da yargıçlar, Kraliçe ve adalet bakanının ortak kararnamesiyle atanır. Son olarak bazı ülkelerde, yargıçların doğrudan yüksek yargı kurulları tarafından atandığı gözlenmektedir. Portekiz bu ülkelere örnek verilebilir.⁵⁹³

Tayin ve nakil yargıçlar üzerinde baskı kurmak için kullanılabilir. Birincisi, yargıçlar belli bir süre görev yaptıkları yerlerde doğal olarak yerleşik hayata geçerler. Özellikle evli ve çocuklu yargıçların aile düzeni de belli bir süre görev yaptıkları yerde şekillenir. Bu durumda yargıçlar sık sık görev yerlerinin değiştirilmesini, düzenlerinin bozulmasını istemezler. İşte, tayin ve nakil yapmaya yetkili organ, yargıçların bu insani kaygılarını kötüye kullanarak yargıçları nakil tehdidiyle kontrol altında tutmaya çalışabilir. İkincisi, yargıçların görev yaptıkları yerler, sosyal ve ekonomik anlamda eşit şartlarda değildir. Yargıçlar da, yine doğal olarak aileleriyle birlikte daha iyi yerlerde ikamet etmek, yaşamak isteyebilirler. Bu durumda, tayin ve nakil konusunda yetkili makam yargıçlar üzerinde baskı kurmak için “iyi yerlere tayin ve nakil” vaadini bir araç olarak

---

⁵⁹¹ Gönenç, s.16.

⁵⁹² Gönenç, s.16.

⁵⁹³ Gönenç, s.16–17.

kullanabilir. Bunlar nedeniyle, yargı bağımsızlığının gereği olarak birçok devletin anayasasında ve konuyla ilgili uluslararası belgelerde yargıçların kendi istekleri dışında, yer ve görevlerinin değiştirilemeyeceği esası kabul edilmiştir.⁵⁹⁴

Türkiye’de 1961 Anayasası’nda yargıçlar için coğrafi güvenceye yer verilmiş, ancak 1972 yılında 2556 sayılı Hâkimler Kanunu’nda⁵⁹⁵ yapılan değişiklikle bu uygulama kaldırılmış ve bölge sistemine geçilmiştir. 1982 Anayasası’nda da muhafaza edilen bölge sistemine göre HSYK tarafından çıkarılan atama ve nakil yönetmeliğine uygun olarak belirlenen bölgelerde yargıçlar münavebe ile belli süre görev yapmaktadırlar. Coğrafi güvence sistemi yerine bölge sistemine geçilmesi, yargı bağımsızlığına ters düştüğü gerekçesiyle eleştirilmiştir.⁵⁹⁶ Aşçıoğlu; ülkemizde, yargıç ve savcıların atama ve yer değiştirmelerinde, her ne kadar ilke kararları olsa da taslak ve kararnamelere kişisel girişimler, aracı kullanma, öznel değer yargıları ve çıkar ilişkilerinin etkisinin azımsanmayacak boyutta olduğunu belirtir. O’na göre istediğini bu yola elde eden yargıcın, hak dağıtırken dışarıdan gelen telkin ve etkilerden kendisini korumasının kolay olmayacağını savunur. Çünkü yargıç kimliği yara almıştır.⁵⁹⁷

Bunun yanında yargıçlar keyfi biçimde, örneğin sadece siyasal iktidarın hoşuna gitmeyen kararlar aldıkları için görevden alınamamalı veya uzaklaştırılmamalıdır. Kuşkusuz, yargıçların da diğer kamu görevlileri gibi kendilerine verilen yetkileri kötüye kullandıklarında, suç işlediklerinde cezasız kalmaları ve yargıçlık görevini sürdürmeleri söz konusu olamaz. Ancak yargıçların bu anlamda görevlerine son verilirken veya görevlerini geçici süre yapmaları yasaklanırken fazladan güvencelerle donatılmış soruşturma ve cezalandırma mekanizmalarının işletilmesi gerekir. Çünkü herhangi bir şekilde siyasal iktidarın kontrolünde olan soruşturma ve cezalandırma mekanizmaları yargıçlar üzerinde doğrudan baskı kurmanın en etkili yollarından biridir. Buna göre yargıçların görevden alınabilmesi, çok istisnai durumlar dışında mümkün olmamalıdır. “Çok istisnai durumlar” esas olarak iki konuyu kapsar: Akli veya fiziki yetersizlik ve ceza hukuku anlamında suç işlemek.⁵⁹⁸

---

⁵⁹⁴ Gönenç, s.19.

⁵⁹⁵ 14.07.1934 tarih ve 2751 sayılı RG’de yayımlanmıştır.

⁵⁹⁶ Gönenç, s.19–20.

⁵⁹⁷ Aşçıoğlu, *Doğru ve Güvenli Yargı Özlemi ve Yeniden Yapılanma*, s. 99.

⁵⁹⁸ Gönenç, s. 22 (“Yargıçlar, görevleri dolayısıyla fakat yalnızca görevleri dolayısıyla dokunulmazlığa sahip olmalıdır.” Venedik Komisyonu, Yargı Bağımsızlığı Raporu, Sonuç 10; “Atanmış yargıçlar, zorunlu emeklilik yaşına kadar, geçerli sebepler olmaksızın, görevlerinden kalıcı olarak alınamazlar. Yasal olarak kesin bir şekilde

Öte yandan yargıçların atanmalarında ve yükseltmelerinde esas alınacak ölçütler yargının bağımsızlığı açısından büyük önem taşır.⁵⁹⁹ Eğer yargıçların mesleğe başlarken atanmalarında ve mesleki kariyerleri boyunca yükseltmelerinde objektif ölçütler geçerli olmazsa yargının bağımsızlığı konusunda şüpheler ortaya çıkabilir. Bu yüzden yargıç atamalarında ve yükseltmelerinde esas ölçüt olarak liyakat, yani yargıcın yetenekleri, kapasitesi ve meziyetleri kabul edilmelidir. Bu niteliklerin bulunup bulunmadığının da objektif yöntemlerle tespit edilmesi şarttır. Örneğin, bir kişi yargıç olmak için gereken niteliklere sahip olduğu için değil de bir siyasal partinin üyesi olduğu için yargıç olarak atanıyorsa ya da bir yargıç başarılı olduğu için değil de siyasal iktidara yakın olduğu için terfi alıyorsa artık yargının bağımsızlığından söz etmek mümkün olmaz. Güney Afrika'da, ırk ayrımı rejiminin geçerli olduğu dönemde yargı ile ilgili gelişmeler bu konuda olumsuz bir örnek olarak verilebilir. Bu dönemde, ırk ayrımı rejiminin mimarı olan ve beyazların kontrolündeki Ulusal Parti hükümeti, mahkemelere ya siyaseten kendisine yakın olan kişileri ya da siyaseten kendisine yakın olmasa bile ırk ayrımı rejimine karşı çıkmayan hukukçuları yargıç olarak atamıştır. Sonuçta, Güney Afrika'da ırk ayrımı rejimi zamanında, yargı organı ayrımcı siyasal iktidarın isteğine uygun olarak tümü erkek, beyaz, orta sınıf ve ağırlıklı olarak Afrikaans dilini konuşan yargıçlardan oluşmuştur.⁶⁰⁰

Yargıçların mesleğe girişlerinde bürokratik model ve doğrudan atama sistemi uygulanır. Ülkemizde yürürlükte bulunan düzenlemeye göre (2802 SK m. 9/A) yargıçların mesleğe girişlerinde aşamalı bir yöntem uygulanmaktadır. Öncelikle ÖSYM tarafından yazılı bir sınav yapılmakta, yazılı sınavda başarılı olanlar mülakata çağrılmaktadır. Yedi üyeli mülakat kurulunun oluşumu şöyledir: Ad.B müsteşarı veya görevlendireceği müsteşar

---

tanımlanması gereken bu gibi sebepler, yargıcın belli bir süre için göreve seçildiği ülkelerde uygulanabilir veya yargısal işlevlerin yerine getirilememesi, cezai suçların işlenmesi veya disiplin kurallarının ciddi ihlalleri söz konusu olduğunda ortaya çıkabilir.” AK, R(94)12 Sayılı Tavsiye Kararı, 6. İlke, m. 2; *“Yargıçlar ancak ehliyetsizlik veya kendilerini görevlerini yapmaktan alıkoyabilecek davranışları sebebiyle geçici veya sürekli olarak görevden alınabilir.”* BM, Yargı Bağımsızlığının Temel İlkeleri, m. 18).

⁵⁹⁹ *“Yargıçlık mesleğine, yeterli hukuk eğitimi görmüş yetenekli ve kişilikli bireyler seçilecektir. Seçim yönteminde, amaca aykırı düşüncelerin rol oynamasını engelleyecek tedbirler alınmalıdır. Yargıçların seçiminde, kimseye karşı, ırk, renk, cinsiyet, din, siyasi veya diğer fikirler, milli veya sosyal köken ve malvarlığı gibi düşüncelerle hiçbir ayırım yapılmayacak; ancak, yargıç adayının ülke vatandaşı olması şartı ayrımcılık olarak nitelendirilemeyecektir.”*; *“Yargıçlık sıfatının kazanılması, objektif esaslara, özellikle kişilik, yetenek ve tecrübeye dayanmalıdır.”* BM, Yargı Bağımsızlığının Temel ilkeleri, m. 10, 13; *“Yargıçların profesyonel kariyerlerine ilişkin tüm kararlar nesnel ölçütlere dayanmalı ve yargıçların seçimleri ve kariyerleri; nitelik, saflık (integrity), yetenek ve verimlilik ilkeleri ışığında liyakate bağlı olmalıdır. Yargıçların seçimleri ve kariyerlerine ilişkin karar alan otorite, hükümetten ve idareden bağımsız olmalıdır. Bu otoritenin bağımsızlığını güvence altına almak için, ilgili kurallarda, örneğin söz konusu otoritenin üyelerinin yargı tarafından seçilmesi ve usule ilişkin konuların bizzat bu otorite tarafından kararlaştırılması güvence altına alınmalıdır.”* (AK, R(94)12 Sayılı Tavsiye Kararı, 1. ilke, m. 2.c.).

⁶⁰⁰ Göneç, s.17–18.

yardımcısı (başkan), teftiş kurulu başkanı, ceza işleri, hukuk işleri ve personel genel müdürleri ile TAA Yönetim Kurulu'nun her sınav için kendi üyeleri arasından belirleyeceği iki üye... Mülakatı geçen adaylar, meslek öncesi eğitim almakta, bu eğitimin sonunda yazılı bir sınava tabi tutulmaktadırlar. Bu sınavda da başarılı olanlar HSYK tarafından mesleğe kabul edilerek atamaları yapılmaktadır. HSYK'nin atama kararları RG'de yayımlanmaktadır (2802 SK m. 13).⁶⁰¹

2.1.6.3.3. Finansal Güvenlik

Finansal güvenlik, yargıçların görevlerinin itibarına uygun bir seviyede belirlenmiş asgari maaşlarının ve maaş belirleme faaliyetlerine karşı koruma tedbirlerinin teminat altına alınması demektir. Bu tür güvenliğin esası, maaş ve tazminat hakkının kanunla belirlenmesi ve yürütmenin yargı bağımsızlığına etki edebilecek şekilde keyfi müdahalelerine açık olmamasıdır.⁶⁰² Bugün, genelde yürütme erki, yargıçların özlük işlerine ilişkin düzenleme yapmak suretiyle doğrudan veya dolaylı şekilde yargı erkini etkilemekte ve sonuçta baskı uygulamaktadır.⁶⁰³ Bir kişiyi herhangi bir göreve getiren organ veya kişi o görevlinin faaliyeti üzerinde etkili olabileceği gerçeğini gören Prusya kralı II. Frederik "*Aylık ve terfileri konusunda ben karar verdikçe yargıçlar istedikleri kadar bağımsız olabilirler*" demiştir.⁶⁰⁴

Bireysel bağımsızlığı sağlamak amacıyla Alman Federal AYM, yargıçlara, ücret ve tazminat ile ilgili bir dizi teminat sağlamıştır.⁶⁰⁵

Kanada Yüksek Mahkemesi bir kararında; sıklıkla yapılan maaş tartışmaları ve sonuç olarak kamuoyu nezdinde ortaya çıkan zarar verici yorumların, halkın yargı bağımsızlığı algısını etkileyeceğini belirtmiştir. Mahkemeye göre kamuoyunun, maaş müzakereleri nedeniyle ortaya çıkan sorunlardan dolayı yargıçların hükümetin lehine veya aleyhine etkilenebileceğini düşünmesi tehlike arz eder.⁶⁰⁶

Finansal sorunlarla ilgili olarak yargıçların yazılı olmayan koşullarının geliştirilmesi son derece hassas bir konudur. Yargıçlar kendi çıkarlarını düşünür görünme riskini göze almalı ve kamuoyuna, önemli olanın, kamu çıkarının bağımsız bir yargıdan geçtiği

⁶⁰¹ Gönenç, s.18.

⁶⁰² Dodek ve Sossin, s.7, Eltis ve Gélinas, s.19.

⁶⁰³ Özen, s.40-41.

⁶⁰⁴ Ünal, *Yargı Bağımsızlığı*, *Amme İdaresi Dergisi*, s.67.

⁶⁰⁵ Seibert-Fohr, s.5.

⁶⁰⁶ Canadian Judicial Council, s.50.

gerçeği olduğunu sürekli olarak hatırlatmalıdır. Finansal güvenliğin kurumsal boyutu, “Amaç, Anayasa’nın bir organını korumaktır, buna karşın söz konusu organ da Anayasa’nın ve içerdiği temel değerlerin korunmasından sorumludur” düsturunun kavranmasını kolaylaştırır.⁶⁰⁷

Yargıçlar yaptıkları görev gereği büyük menfaat uyuşmazlıklarını çözüme kavuşturmak durumunda olabilecekleri için söz konusu uyuşmazlıkların tarafları, yargıçlara hukuka aykırı olarak maddi avantajlar sağlama vaadinde bulunabilirler. Yargıda bu tür yolsuzlukları önlemenin en etkin yollarından biri yargıçlar açısından maddi avantajları çekici olmaktan çıkarmaktır. Bu da ancak yargıçların kendilerine teklif edilebilecek maddi avantajlara iltifat etmeyecek bir gelir seviyesine yükseltilmeleriyle mümkün olabilir. Bu yüzden yargı mensuplarının özlük hakları ve ücretleri yargı bağımsızlığı ilkesi göz önüne alınarak düzenlenmelidir.⁶⁰⁸

Yargıçların bağımsızlığını güvence altına alacak ve dolayısıyla yürütme organının etkisini ortadan kaldıracak yollardan biri de yargıçların özlük haklarının yürütme organının inisiyatifine değil, bağımsız bir kurula bırakılmasıdır. Yargı erkinin yürütme organı karşısında bağımsızlığını teminat altına alacak çarelerden biri de mali güvencenin benimsenmesidir. Gerçekten bütçeyi yapan yürütme, ülkenin kamusal kaynaklarının nereye, nasıl ve ne kadar aktarılacağına da karar vermek suretiyle diğer organların mali özerkliklerini belirlemektedir. Bu itibarla yargıçların diğer güvencelerinin anlam ifade edebilmesi için yürütme erkinin tasarrufunda bir mali durumu haiz bulunmamaları şarttır. Bu alandaki etki ve baskıları ortadan kaldırmayı amaçlayan Anayasa ve 2802 SK mali güvencelere işaret etmiştir. Buna göre yargıçlar, bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması nedeniyle de olsa aylık, ödenek ve diğer özlük haklarından yoksun bırakılamaz (Anayasa m. 139/I; 2802 SK m.44).⁶⁰⁹ Bununla birlikte, Anayasa’da yargıçların görevlerine uygun bir hayat seviyesi sağlamalarına yetecek bir ücret almaları gerektiği şeklinde bir ilkeye yer verilmemiştir.⁶¹⁰ Sadece bu hükümlerin varlığı yargı erkini kullanan yargıçların ekonomik sorunlarını çözmekte

---

⁶⁰⁷ Seibert-Fohr, s.5.

⁶⁰⁸ Gönenç, s.24.

⁶⁰⁹ Özen, s.44.

⁶¹⁰ Gönenç, s.24.

yetersiz kalmaktadır. Yargıçların, ülkenin ekonomik koşulları ileri sürülerek geçim sıkıntısı içinde bırakılmaları kabul edilemez.⁶¹¹

Ülkemizdeki durum bakımından, özlük hakları, yürütmenin en üst düzey memuruna endeksli, atama, tayin, terfi, nakil, disiplin ve soruşturma işlemleri adalet bakanının başkanı, Ad.B müsteşarının üyesi olduğu HSYK tarafından yerine getirilen, meslekten çıkarma dışındaki disiplin cezalarına ve hakkındaki diğer idari tasarruflara karşı yargı yoluna başvuramayan, mahkemesine ait bir bütçesi olmayıp her türlü ihtiyacı için CBS'ye bildirimde bulunmak zorunda kalan yargıcın bağımsız olduğu ileri sürülemez.

Bu aşamada, toplumun yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı konusundaki algısının önemini de vurgulamamız gerekir. Günümüzde sosyal bilimler alanında yapılan çalışmalarda, yargının toplum tarafından bağımsız ve tarafsız olduğuna inanılmasının, yargının gerçekten bağımsız ve tarafsız olması kadar önemli olduğuna işaret edilmektedir. Eğer bir toplumda çoğunluk yargının bağımsız ve tarafsız olduğuna inanmıyorsa yani yargıya güvenmiyorsa hukuk kurallarına bireylerin gönüllü olarak uymalarını beklemek gerçekçi olmaz. Dolayısıyla bir bütün olarak hukuk sisteminin meşruiyetini tesis etmek de fevkalade zorlaşır. AİHM de kararlarında bu yaklaşımı benimsemektedir.⁶¹²

Konuyu AİHS'nin 6'ncı maddesinde yer alan "adil yargılanma hakkı" bağlamında değerlendiren AİHM çeşitli kararlarında, yargı bağımsızlığının üç bileşeni olarak adlandırdığımız görev süresi güvenliği, tarafsız atama ve finansal güvenlik ilkelerinden başka bir mahkemenin bağımsız olduğunun kabul edilebilmesi için üyelerinin nitelikleri, dışarıdan gelebilecek baskı ve müdahalelere karşı güvencelerin varlığı yanında, yargılama makamının bağımsız bir görünüme sahip olmasını gerekli koşullar olarak ortaya koymuştur. Buradan hareketle yargı bağımsızlığının, görev süresi güvenliği, tarafsız atama ve finansal güvenlik dışında, mahkeme üyelerinin nitelikleri, dış baskılardan korunmaları ve mahkemelerin bağımsız bir görünüme sahip olmaları şeklinde üç boyutu daha bulunduğu kabul edilmektedir. Aşağıda bu boyutlar kısaca açıklanmaktadır:

2.1.6.3.4. Mahkeme Üyelerinin Nitelikleri

Mahkeme üyelerinin nitelikleri tek başına bağımsızlığın değerlendirilmesinde bir anlam ifade etmemekle beraber bağımsızlığın göstergelerinden biri olarak görülmektedir.

---

⁶¹¹ Özen, s.44.

⁶¹² Gönenç, s.14.

Örneğin mahkeme üyelerinin hukukçu/olağan yargı mensubu olmaları bağımsızlık bakımından güçlü bir gösterge olarak kabul edilmektedir.⁶¹³

2.1.6.3.5. Dış Baskılardan Korunmaları

Mahkemelerin bağımsız olup olmadıkları, sadece yukarıda belirttiğimiz hususlara bakılarak değil, mahkemeler ile diğer organlar (otoriteler) arasındaki ilişkiler yönünden de değerlendirilmelidir. AİHM bu bağlantıyı, sadece mevzuatta düzenlenmiş olmasına veya olmamasına değil, fiili işleyişe bakarak değerlendirmektedir. Örneğin, Ad.B'nin sadece yol gösterici olsun diye genel ilkeleri belirleyen yazı göndermesini bağımsızlığın ihlali olarak kabul etmemektedir.⁶¹⁴

Ancak AİHK, yargılama sonucunda hüküm vermek üzere müzakereye çekilen heyetin görüşmesinin dış baskılara karşı koruma amaçlı olduğunu belirlediği gibi yürütmeye verilen genel ve özel af yetkisinin yargının işlevini zayıflatacak biçimde kullanılmaması gerektiğine işaret etmiştir.⁶¹⁵

2.1.6.3.6. Mahkemelerin Görünümü

AİHM mahkemelerin bağımsız olmalarının yetmediğine, görünümünün de bağımsız olması gerektiğine dikkat çekmiştir. AİHM bunu, “*Adaletin yerine getirilmesi yetmez, yerine getirildiğinin görülmesi de gerekir*” biçiminde izah etmiştir. Mahkemenin kamu otoritelerinden emir alıp almadığı üzerinde durulduğu gibi bağımsız bir görünüme sahip olup olmadığı da önemlidir. Çünkü davanın taraflarında mahkemenin bıraktığı izlenim (kanaat) büyük öneme sahiptir.⁶¹⁶

Özetle AİHM, yargı bağımsızlığı ile ilgili değerlendirmelerinde, üyelerin atanmaları ve görevden alınma yöntemi, görev süresi, herhangi bir makamın emir verme yetkisi olup olmadığı, üyelere etkide bulunulup bulunulmadığı ve etkide bulunuluyorsa bu etkiyi ortadan kaldıracabilecek önlemlerin alınıp alınmadığı, mahkemelerin genel olarak bağımsız bir görünüme sahip olup olmadığı hususları üzerinde durmaktadır.

Hartley'in, yargı bağımsızlığının sağlanabilmesi için ihtiyaç bulunduğunu belirttiği unsurlar konuyu özetler niteliktedir. Hartley, bu konuda Jackson'ın, yargı bağımsızlığını

---

⁶¹³ Şahbaz, s.249.

⁶¹⁴ Şahbaz, s.252.

⁶¹⁵ Şahbaz, s.252.

⁶¹⁶ Şahbaz, s.259.

etkileyen altı faktöründen söz eder: (1) Bağımsız adli seçim, (2) Görev süresi güvenliği, (3) Halkça kabul görmediği için değil, resmi olarak yanlış karar verdiği için görevden alma, (4) Lobi, hediye veya rüşvete karşı karar bütünlüğünün yani kuralların korunmasını sağlayan kurumsal kurallar, (5) Hukukun üstünlüğünü savunan bir hukuk kültürü, (6) Yeterli kaynaklar.⁶¹⁷

2.1.7. Bütçe Politikasının Yargı Bağımsızlığı Üzerine Etkileri

Yargıçların özlük hakları konusunu tartışırken bununla ilgili bir başka husus üzerinde daha durulması gerekir: Yargı örgütünün kendine ait bir bütçesinin olmasının yargı bağımsızlığı açısından önem taşıyıp taşımayacağı sorunu...⁶¹⁸

Yargılama faaliyeti ve hukuk işlerinin de diğer kamu hizmetlerinde olduğu gibi belli bir maliyeti vardır. Dolayısıyla, yargı organına ve yargı işlevine de belli bir bütçe ayrılması gerekir. Bu bütçe, yargılama faaliyetlerini siyasal iktidarın kontrol etmesine veya etkilemesine imkân vermeyecek biçimde oluşturulmalıdır. Örneğin, mahkemelerin fiziki (lojistik) olanaklarının ve personelinin yeterli olmaması veya bu unsurların siyasal iktidar tarafından keyfi biçimde düzenlenmesi halinde, söz konusu koşullar yargı üzerinde bir baskı aracına dönüşebilir. Bu yüzden arzu edilen, yargının, oluşturulmasında kendisinin büyük ölçüde söz sahibi olduğu ayrı bir bütçesinin olmasıdır.⁶¹⁹

Yargı erkinin bağımsızlığı, yargının kendi faaliyetlerini kolaylaştıran ve destekleyen çeşitli bileşenleri üzerinde sağlam bir kontrolüne dayanmalıdır. Yargının finansal ve idari koşulları yürütme ve yasamanın kontrolündedir. Adli bütçelerin hazırlanması ve tahsis edilen kaynakların paylaşılması, adalet bakanlarının değil, çeşitli mahkemelerin baş yargıçlarının kontrolünde olmalıdır. Finans ve idare üzerindeki kontrole, destek personelinin yeterliliği ve yönlendirilmesi üzerindeki kontrol de eşlik etmelidir.⁶²⁰

Yargının bütçesi hazırlanırken mutlaka yargının da görüşü alınmalı ve bütçe ağırlıklı olarak yargı organının istek ve beklentileri doğrultusunda hazırlanmalıdır. Yargı bütçesinin hazırlanmasında dünyada uygulanan belli başlı iki yöntemden söz edilebilir. Birinci yöntem, ABD ve Japonya'da olduğu gibi yargı bütçesinin yargı tarafından

⁶¹⁷ Roger E. Hartley, "State Budget Politics and Judicial Independence, An Emerging Crisis For the Courts as a Political Branch", *The Court Manager*, Vol.18, Issue 4 (2003), http://maint.ssm.com/?abstract_id=1432134 (20 Ocak 2011), s.19.

⁶¹⁸ Gönenç, s.24.

⁶¹⁹ Gönenç, s.24–25.

⁶²⁰ Canadian Judicial Council, s.47–48.

hazırlaması ve parlamentoya sunulmasıdır. Bu yöntemin tercih edilmesinin altında iki temel düşünce yatmaktadır. Birincisi, yargı organının ihtiyaçlarını en iyi kendisi bileceğinden ve takdir edeceğinden yargı bütçesi yargının elinden çıkmalıdır.⁶²¹

İkinci yöntem, yargının bütçesinin yürütme organı, genellikle de yürütme organı içerisinde Ad.B tarafından hazırlanmasıdır. Bu yöntem tercih edilirken adalet hizmetinin nihayetinde bir kamu hizmeti olduğu düşüncesinden hareket edilmektedir. Genel olarak tüm kamu hizmetlerini planlamak ve yürütmekle görevli olan yürütme organı, özel olarak ise adalet hizmetini yürütmekle görevli olan Ad.B, yargının bütçesini en iyi takdir edebilecek organdır. Bu bakış açısı ve söz konusu yöntem, yürütme organının yargı organına geleneksel olarak müdahale etme eğiliminde olmadığı pekişmiş demokrasilerde kabul görmekle birlikte son zamanlarda bu tür demokrasilerde dahi adalet hizmetlerinin idaresinin ve yürütülmesinin Ad.B'nin görev alanından çıkarılması eğiliminin arttığı gözlenmektedir.⁶²²

2.1.8. Yargı Bağımsızlığı ve Hesap Verme Sorumluluğu

Karar verme bağımsızlığı ilkesinin teminat altına alınması kaydıyla, yargıçların görev duygusuyla hareket etmelerini sağlamak için yargıçlar disiplin denetimine tabidirler. Burada esas mantık, adalete erişim (başvuru) hakkıdır. Denetim; izleme ve düzeltmeyi içerir. Yargıçların karar verme bağımsızlığına müdahale edilmedikçe yargıçlar, resmi işlevleri gereği yürüttükleri faaliyetlerden dolayı eleştirilebilirler ve gecikmeden ötürü ve faaliyetlerini usulüne uygun olarak sürdürme konusunda uyarılabilirler. Eğer bir yargıç, bir denetim tedbirinin kendi bağımsızlığıyla çelişki içinde olduğunu ileri sürerse sorun yetkili bir mahkemede karara bağlanır. Dolaylı olarak yargı fonksiyonu üzerinde etkisi bulunan teftiş kurulu tarafından öngörülen tedbirlere bile itiraz edilebilir. Yukarıda ifade edildiği üzere temel yargı fonksiyonlarına hiçbir şekilde müdahale edilemez. Dolaylı talimatlara veya yargılama sonucuna tesir edecek psikolojik etkilemelere dahi izin verilemez. Almanya'da, yalnızca bir davada disiplin yönünden müdahaleye izin verilmiştir. Bu davada yargıç, dava vekilinin zorla mahkeme salonundan çıkarılmasını emretmek suretiyle Mahkeme Kanunu'nu (m. 177, 178) ihlal etmişti.⁶²³

---

⁶²¹ Gönenç, s.25.

⁶²² Gönenç, s.25.

⁶²³ Seibert-Fohr, s.5.

Planlama ile ilgili olarak bir yargıca, belirli muameleleri öne alma konusunda çağrıda bulunulamaz. Bununla birlikte, verimlilik ve kanuna uygunluk temelinde yargıçtan öncelik talep edilebilir. Öte yandan, yargılamaya uzak, yargıcın faaliyetlerinin dış sahasıyla ilgili fonksiyonlar disiplin denetimine tabidir. Kararın kendisi temel yargı fonksiyonu sınırları dâhilinde olsa bile kararların usul ve biçimi de buna dâhildir. Faaliyetlerin düzenli bir şekilde yerine getirilmesini sağlayan tedbirlerin alınmasına izin verilir. Örneğin, bir duruşmanın zamanında yapılması denetime tabidir. Bir mahkeme işleminin neden aşırı derecede uzadığı konusunda yargıçtan açıklama istenebilir. Bir yargıcın resmi görevi üzerinde etkiye sahip olması kaydıyla idari görevleri ve özel davranışları gibi yargı dışı fonksiyonlar, yargı bağımsızlığı koruması kapsamında değildir ve dolayısıyla denetime tabidir. Ayrıca, adli hatalar için bireysel incelemeler ve soruşturmalar yapılabilir.⁶²⁴

Disiplin işleri yargıçlar açısından özel bir önem taşır. Yukarıda ifade edildiği gibi yargıçların sadece iyi hukuk bilmeleri yeterli olmaz; yargıçlık mesleğini layıkıyla icra edebilmeleri için toplum nezdinde güvenilir, dürüst, ahlaklı bir imaja sahip olmaları şarttır. Yargıçların sicillerine işlenen disiplin cezaları meslekte yükselmelerine engel olabileceği gibi toplum nezdinde güvenilirliklerini olumsuz yönde etkileyebilir. Bu yüzden, yargıçlar açısından olumsuz sonuçları olan bu cezalar siyasal iktidar tarafından bir tehdit aracı olarak kullanılabilir.⁶²⁵

Yargının bağımsızlığı ilkesi açısından yargıçların disiplin işlerinde gözetilmesi gereken bazı standartlar şöyle sıralanabilir:

— Disiplin suçları ve cezaları mutlaka önceden ve açık bir biçimde yasa ve yönetmeliklerde belirlenmiş olmalıdır.

— Disiplin süreci, açık ve şeffaf olmalı, süreçteki hukuki yollar kolaylıkla işletilebilmeli, bilgi ve belgelere rahatça ulaşılabilir.

— Disiplin makamı bağımsız ve tarafsız olmalıdır.

— Disiplin kararları yargısal denetime açık olmalıdır.

Türkiye'de yargıç ve savcılarının denetimine ilişkin düzenleme 1982 Anayasası'nın 144'üncü maddesinde yer almaktaydı. Maddeye göre yargıç ve savcılarının görevlerini

---

⁶²⁴ Seibert-Fohr, s.5.

⁶²⁵ Gönenç, s.20.

kanun, tüzük, yönetmeliklere ve genelgelere (yargıçlar için idari nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetleme, görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hal ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma, Ad.B'nin izni ile adalet müfettişleri tarafından yapılır. Adalet bakanı soruşturma ve inceleme işlemlerini, hakkında soruşturma ve inceleme yapılacak olandan daha kıdemli yargıç veya savcı eliyle de yaptırabilir. Bu düzenleme bağlamında literatürde, yargıç ve savcıların denetiminin adalet bakanının iznine bağlı olması ve inceleme ve soruşturmanın Ad.B'ye bağlı adalet müfettişleri tarafından yapılması yargı bağımsızlığına ters düştüğü gerekçesiyle eleştirilmiştir.⁶²⁶

Halkoylamasında kabul edilen 2010 Anayasa değişikliğiyle 144'üncü madde değiştirilmiş ve bu maddede yer alan düzenleme küçük farklarla HSYK'ye ilişkin 159'uncu maddeye aktarılmıştır. 144'üncü maddenin değiştirilmiş hali ve 159'uncu maddeye aktarılan hüküm şu şekildedir: “*Adalet hizmetleri ile savcılarının idari görevleri yönünden Ad.B tarafından denetimi, adalet müfettişleri ile yargıç ve savcı mesleğinden olan iç denetçiler; araştırma, inceleme ve soruşturma işlemleri ise adalet müfettişleri eliyle yapılır. Buna ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir. Yargıç ve savcılarının görevlerini; kanun, tüzük, yönetmeliklere ve genelgelere (yargıçlar için idari nitelikteki genelgeler) uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetleme; görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hal ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemleri, ilgili dairenin teklifi ve HSYK Başkanı'nın oluru ile Kurul müfettişlerine yaptırılır. Soruşturma ve inceleme işlemleri, hakkında soruşturma ve inceleme yapılacak olandan daha kıdemli yargıç veya savcı eliyle de yaptırılabilir.*”⁶²⁷

Anayasanın 159/9'uncu maddesi hükmü HSYK müfettişlerine, yargıç ve savcılarının görevlerini kanun, tüzük, yönetmeliklere ve genelgelere (yargıçlar için idari nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetleme görevini vermektedir. Bu hüküm yargıç ve savcılarının karar ve işlemlerinin içeriğinin hiçbir sınırlama olmaksızın denetlenmesine izin verir niteliktedir. Müfettiş incelemesi bir kanun yolu veya itiraz yolu niteliğine bürünemez, aksi bir durum yargı bağımsızlığı bakımından son derece

---

⁶²⁶ Özen, s.52–53.

⁶²⁷ Gönenç, s.21.

sakıncalı bir ortam yaratır.⁶²⁸ Nitekim AK Bakanlar Komitesinin Rec(2010)12 Tavsiye Kararı'nda şöyle denilmektedir: “*Kötü niyet veya ağır ihmal durumları hariç, davanın karara bağlanması için yargıç tarafından yapılan hukukun yorumlanması, olayların değerlendirilmesi ve delillerin takdiri yargıcın hukuki veya disiplin sorumluluğunun doğmasına neden olamaz.*”⁶²⁹

Anayasa'daki değişikliklerle, yargıç ve savcılarının denetim yetkisi HSYK'ye devredilmiş, Kurul'un denetim yetkisi dışında kalan, yargı göreviyle ilgili olmayan adalet hizmetlerinin ve savcılarının idari görevleri yönünden denetimi için Ad.B bünyesinde yeni bir teftiş kurulu oluşturulmuştur. Değişiklikte yer alan düzenlemede, yargıçların ve savcılarının denetiminin HSYK'ye bırakılması ve HSYK'ye bağlı müfettişler eliyle yapılacağı öngörülmesi olumlu görülebilir. Ancak burada iki noktaya dikkat çekmemiz gerekir; birincisi, adalet bakanı halen Kurul'un başkanı ve üyesidir. Kurul'un yönetim ve temsil yetkisi ona aittir. Dolayısıyla, görünüşte Kurul'a bağlanan adalet müfettişleri, adalet bakanı Kurul'un başkanı olduğu için fiilen yine Ad.B'ye bağlı çalışacaklardır.⁶³⁰ İkincisi, yargıç ve savcılarının denetimi, inceleme ve soruşturma işlemleri ilgili dairenin teklifi üzerine Kurul başkanı olan adalet bakanının olurlarına bağlanmıştır. Soruşturulmak istenen bir yargıç veya savcının mesleki kaderi, yürütmenin elindedir. Bu konudaki teklifin HSYK'nin ilgili dairesinden gelmesi yeterli bir güvence değildir. Bakan, korumak istediği bir yargıç veya savcı hakkında soruşturma izni vermeyecek ya da verdiği kararlarla yürütmeye sorun çıkardığı düşünülen yargıç veya savcı hakkında soruşturma sürecini başlatabilecektir. Bu durumda yürürlükteki düzenleme ve uygulamada hiçbir değişiklik söz konusu olmayacak ve yargı bağımsızlığı yine tam anlamıyla sağlanamayacaktır.⁶³¹

Ülkemizde, müfettişler savcılar arasından da seçilebildiğinden, hiç duruşma yönetmemiş ve gerekçeli karar yazmamış bir müfettiş yargıyı denetleyebilmektedir. Denetimde yaratılan görüntü de yargı bağımsızlığını ve yargıya güveni sarsan bir başka

⁶²⁸ Venice Commission, *Opinion on the Draft Law on Judges and Prosecutors of Turkey*, prg.94. AK Bakanlar Komitesi'nin CM/Rec(2010)12 tavsiye kararı da yargıçların verdikleri kararların kanun yolları dışında denetlenmesinin yargı bağımsızlığına aykırı olduğunu belirtmektedir (prg.16). Ayrıca aynı tavsiye kararı yargıçların kararlarına yönelik olarak sadece dışarıdan gelebilecek müdahalelerin değil yargı içinden gelebilecek müdahalelerin de engellenmesi gerektiğini belirtmekte ve hiyerarşik yargısal organizasyonların müdahalelerine karşı da bireysel olarak yargıçların güvence altında olması gerektiğinin altını çizmektedir (prg.22, 29). (İnceoğlu, *Yeni Anayasada Bağımsız Bir Yargı İçin Neler Yapmalı?*, s.262, dpn.81).

⁶²⁹ AK Bakanlar Komitesi MC/Rec (2010) 12 Tavsiye Kararı, prg.66 (İnceoğlu, *Yeni Anayasada Bağımsız Bir Yargı İçin Neler Yapmalı?*, s.262, dpn.82).

⁶³⁰ Gönenç, s.21–22.

⁶³¹ Özen, s.62–63.

etkendir. Adliyelerde, kapısında “Müfettiş” yazan odalar bulunması, çağdaş yargı düzeni kurmuş ülkelerde düşünülemez. Hükümet konaklarında, üniversitelerde, devlet hastanelerinde, okullarda, kapısında “Müfettiş” yazılı bir odaya rastlanmamaktadır. Yargının bu biçimde denetlenmesi toplumun yargıca ve yargı bağımsızlığına bakışını olumsuz etkileyecektir. Elbette ki yargıçlar dokunulmaz ve denetlenmez değildir. Onlar da insandır ve yargı bağımsızlığını ve yargıç güvencelerini kötüye ya da özensizce kullanmaları, etik değerleri çiğnemeleri söz konusu olabilir ancak yargıç hakkında şikâyetleri, emrinde çalışan memurlara, esnafa, hatta adliyenin çaycısına sorma⁶³² biçimindeki denetimin kapsamı ve yapılaş biçimi, yargı bağımsızlığı ve yargıç kimliği üzerinde olumsuz etki yaratmamalıdır.⁶³³

Yargı bağımsızlığı, yargıçlara tanınan bir ayrıcalık değildir, toplum için bir gereksinimdir⁶³⁴ ve ancak yargının bağımsız bir şekilde işleyişini güvence altına alacak yapısal unsurların hayata geçirilmesi ile gerçekleştirilebilir. Nesnel açıdan bağımsızlığının sağlanabilmesi için yargının, yürütmenin müdahalelerinden korunması gerekir. Bu kapsamda, yargıçların, CBS ile ilişkilerinin de yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Eğer bağımsızlığı sağlayacak düzenlemeler hayata geçirilmezse yargıçların bağımsız davranmalarını beklemek güçleşir.⁶³⁵ Adil ve eşit bir adli sistem ve insan haklarının ve temel hürriyetlerin etkin korunması, bağımsız ve tarafsız yargı ile mümkün olabilir.⁶³⁶

Yargı, yasaları uygulayacak iktidar aracı olduğu için önemlidir,⁶³⁷ toplumun arıtma sistemidir. Yargı bağımsız olmadığı takdirde, bu sistem çalışmaz ve bunalım kaçınılmaz olur. O yüzden yargı bağımsızlığı demokratik hukuk devletinin olmazsa olmaz koşulu ve aynı zamanda “*Achilleus topuğu*”dur. Çünkü adalette tarafsızlığa ancak bağımsız yargıyla ulaşılabilir. Yargı bağımsızlığını sağlamamış bir toplum kayıt/hukuk dışı, kozmetik bir yönetime boyun eğmek zorundadır. Böyle bir yönetimin adı ise artık

⁶³²“Teftiş-sicil mekanizmasının hâkim ve savcılığa ilişkin egemen kodların yeniden üretilmesinde önemli rol oynadığını görüşmecilerimizin aktardıkları olaylarda çok sık gözlemledik. Örneğin görüşmecilerimiz, teftiş sırasında odacılara ve meslektaşlarına, kendileri hakkında sorular sorulduğunu ve bunun meslek içi bir baskı yarattığını dile getirdiler. Bir görüşmecimiz, kendisine ‘kapıdaki odacına her gün saygılarını sun, sicilini o doldurur’ diye öğüt veren kıdemli bir meslektaşının bu sözünü aktardı” (Mithat Sancar, **Algılar, Zihniyet Yapıları ve Kurumlar: Yargı Kurumu, Yargıda Algı ve Zihniyet Kalıpları**, Ankara: TESEV Yayını, Kasım 2007, s.22).

⁶³³ Aşçıoğlu, *Doğru ve Güvenli Yargı Özlemi ve Yeniden Yapılanma*, s.95.

⁶³⁴ Selçuk, *Zorba Devletten Hukukun Üstünlüğüne*, s.79.

⁶³⁵ Sibel İnceoğlu, “YRST Hakkında Bilgi Üniversitesi’nin Görüşü”, 19.12.2008, s.5.

www.abgm.adalet.gov.tr/dokumanlar/istanbulbilgi.pdf (11 Ağustos 2009).

⁶³⁶ Rodney Madgwick, Frank Orton ve Paul Richmond, “Türkiye Cumhuriyeti’nde Hâkim ve Avukatların Bağımsızlığı”, **Heyet Raporu**, 14-25 Kasım 1999, Ankara: Belge Yayınları, 2001, s.92.

⁶³⁷ Osman Can, “Yargı Bağımsızlığı: Yalnızca Normatif Bir Sorun mu? –Hukuk Ötesi Bir Yaklaşım”, **Prof. Dr. Bülent Tanör Armağanı**, Mehmet Ö. Alkan (drl.), İstanbul: Oğlak Yayınları, 2006, s.101.

demokrasi değildir. Türkiye “Daha az devlet, daha çok hukuk” formülüyle özetlenen ve dokunduğu her şey hukuka dönüşen bir hukuk devletine kavuşmak istiyorsa, ilkin yargı bağımsızlığı sorununu çözmelidir. Adaletin ayakta kalması bu çözüme bağlıdır.⁶³⁸

2.2. Yargıç Bağımsızlığı

Bir ülkenin medeni seviyesini, o ülkedeki adaletin dağıtım şekli ile ölçmenin olanaklı olacağı yönündeki söz, büyük bir gerçeğe işaret eder. Gerçekten de bir ülkede adaleti sağlamak devletin başta gelen temel görevlerinden birisidir. İyi adaletin başlıca koşulu ise onu dağıtanların, yani yargıçların bağımsızlığının sağlanmasıdır. Herhangi bir otoritenin etkisi ve baskısı altına hüküm veren bir yargıcın adaleti sağlayamayacağı açıktır. Bu gerçeğin bilincine varan hukuk devletlerinde bugün, yargıçların bağımsızlığını temel bir ilke olarak kabul edilmektedir.⁶³⁹

Yargı bağımsızlığı kavramından her zaman anlaşılması gereken husus yargıç bağımsızlığı olmalıdır. Çünkü bağımsızlık makamın değil süjenin (yargıcın) bir vasfıdır.⁶⁴⁰ Yargılamayı yapanlar, gerek içeriden gerekse dışarıdan gelen baskılara karşı korunması gereken, vatandaşın yüz yüze geldiği adliyelerdeki yargıçlardır. Dolayısıyla yargı bağımsızlığı, adliyelerdeki yargıçların bağımsızlığıdır.⁶⁴¹

Yargıç, insanlık tarihinin başından bu yana hemen her dönemde, adalet dağıtırken sürgit bir güç (otorite) olmuştur. Doğaötesi (metafizik) dönemde mistik, dinsel (teolojik) dönemde tanrısal, bilimsel (pozitif) dönemde laik bir güçtür yargıç. O yüzden bütün siyasal iktidarlar bu gücü ya elde tutmuşlar ya da ele geçirmek istemişlerdir.⁶⁴² Bu nedenle yargı bağımsızlığının tam sağlanabilmesi için yargılama erkini kullanan yargıcın, yasama ve yürütme organı yanında muhakeme içi diğer tüm etki edici faktörlerin baskısından uzak karar vermesi zorunludur.⁶⁴³ Yargı erkinin etki ve müdahaleden uzak olarak gerçekleşmesini temin edecek husus ise yargıcın ve dolayısıyla yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığıdır. Yargının bağımsızlığı, bireyin temel hak ve özgürlüklerinin güvencesini oluşturmaktadır. Aynı şekilde yargı erkinin

⁶³⁸ Sami Selçuk, *Bağımsız Yargı, Özgür Düşünce*, 1. Basım, Ankara: İmge Yayınevi, 2007, s.139.

⁶³⁹ Münici Kapanı, *İcra Organı Karşısında Hâkimlerin İstiklali*, Ankara: Güzel Sanatlar Matbaası, 1956, AÜHF Yayını, Sayı.93, s.1.

⁶⁴⁰ Hasan Dursun, *Nasıl Bir Yargı Reformu?*, 1. Basım, Ankara: Adalet Yayınevi, 2009, s.26.

⁶⁴¹ Can, *Darbe Yargısının Sonu, Karargâh Yargısından Halkın Yargısına*, s.143.

⁶⁴² Selçuk, *Bağımsız Yargı Özgür Düşünce*, s.26.

⁶⁴³ Özen, s.31–32.

bağımsızlığı ve buna bağlı olarak kabul edilen yargıç güvencesi, hak arama özgürlüğünün de odağını oluşturmaktadır.⁶⁴⁴

Yargıç bağımsızlığı kavramı içinde geçen bağımsızlık ibaresi sözcük olarak; bağıllık, bağımlılık ve kontrolden uzak kalma anlamını taşır. Yargıç bağımsızlığının sözlük anlamı ise yargının yasama, yürütme ve diğer herhangi bir dış gücün diktesine bağımlı olmaması, yani özerk olmasıdır.⁶⁴⁵

Yargıç bağımsızlığı kavramının içinde adaletin yönetilmesi ve özerkliği (hukuk fakültesine giriş, hukuk öğretimi ve eğitimi, üniversite sınavlarında, hukuk öğretim üyelerinin atamalarında ve hukuksal yayınlara devlet etkisi), personel politikası (adliye hukukçularının seçimi, seçim mekanizması, adaylık süresi, nihai atama ve koşulları, yargıçların terfileri, başkanlıklara atama, avukatlığa başvuru koşulları), yargı mercileri arasındaki ilişki (üst yargı mercilerinin kararlarının bağlayıcılığı, yargı mercileri arasındaki kişisel temaslar), disiplin hukuku ve uygulaması (disiplin cezaları, ihraç ve başka yere atama koşulları), mahkeme başkanının yetkileri ve davaların dağıtımını yanında yargıçlar ve savcılar arasındaki ilişki (savcının iddianamesi ile mahkeme kararı arasındaki fiili uygunluk derecesi, yargıçlıktan ve savcılıktan karşılıklı geçiş durumları) ve savcının konumu (yürütmeye, siyasi zirveye bağımlılık derecesi, direktif yetkisinin sınırları) bulunmaktadır.⁶⁴⁶ Fakat yargıç bağımsızlığı öğretide ve yargı kararlarında dar ölçekte benzer tanımlarla karşımıza çıkmaktadır.

Özek'e göre yargıç bağımsızlığı, yargıcın karar verirken özgür olması, hiçbir baskı ve etki altında kalmamasıdır.⁶⁴⁷

Kunter, yargıç bağımsızlığını; “*yargıcın kararını verirken hür olması, hiçbir baskı ve tesir altında bulunmaması*” biçiminde tanımlamıştır. O'na göre yargıca baskı yapılması kadar baskı yapılabilmesi olasılığının bulunması da yargıcın bağımsızlığını zedeler.⁶⁴⁸

⁶⁴⁴ Selçuk, *Bağımsız Yargı Özgür Düşünce*, s.26.

⁶⁴⁵ Hasan Dursun, “Erkler Ayrılığı ve Yargıç Bağımsızlığı”, *TBB Dergisi*, Sayı.25 (Ocak-Şubat 2009), s.43.

⁶⁴⁶ Hayrettin Ökçesiz, “Yargı, Hâkim, Devlet ve Hukuk Gerçekliğinde Temel İşlevsel Sorunlar”, **Adalet Bakanlığı Yargı Reformu Stratejisi Belgesi Gölgesinde Yargı Reformu Sempozyumu**, Ankara, 18–20 Haziran 2008, TBB Yayını, Ekim 2008, s. 368–369.

⁶⁴⁷ Çetin Özek, “Yargının İdari Denetimi”, **Doğumunun 100. Yılında Atatürk'e armağanı**, İstanbul: İÜHF Mecmuası, 1982, Cilt.45–47, Sayı.1–4, s. 917.

⁶⁴⁸ Nurullah Kunter, **Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku**, 9. Basım, İstanbul: 1989, s.347.

Kuru, yargıç bağımsızlığını, “yargıçların yasama ve yürütme organına bağlı olmamaları, onlardan müstakil olmaları ve bu iki organın yargıçlara emir ve talimat verememesi ve tavsiyelerde bulunamaması” olarak tanımlamıştır.⁶⁴⁹

AYM, yasama, yürütme ya da öteki güçlerin denetimine bağlı ve etkisini açık olan yargının bağımsız olamayacağını vurgu yapar.⁶⁵⁰

“Yargıç bağımsızlığını sadece yasama ve yürütmeye karşı değil, demokratik bir toplumda, devlet yapısı içinde tüm kurum, kuruluş ve kişilere karşı da düşünüp sağlamak gerekir. Yargıçların bağımsızlığı, yasama ve yürütme organlarına bağlı olmadan Anayasa’ya, yasaya ve hukuka uygun olarak vicdanî kanılarına göre hüküm vermelerini amaçlar. Yargıcın, kararını verirken özgür olması, hiçbir baskı ve etki altında bulunmaması gerekir. Yargıca baskı yapılamaması yeterli değildir, baskı yapılması olasılığı dahi bulunmamalıdır. Yargı bağımsızlığının gerçekleşebilmesi için adalet dağıtımına hiçbir makam, organ ile dışarıdan baskı ve etkinin bulunmaması yetmez, devletin diğer erklerinin yargıçlara yargılama yetkisini kullanırken emir ve talimat verememeleri ya da tavsiyede bulunamamaları yanında dolaylı bile olsa etki ve baskı yapabilme olasılıklarının da bulunmaması şarttır.”⁶⁵¹

Yargıç yalnızca yasama ve yürütme karşısında değil, toplumdaki ve düzendeki bütün özneler ve güçler karşısında da bağımsız, her türlü etkiden, baskıdan uzak olmalıdır ki tarafsız olarak karar verebilsin.⁶⁵² Zira bağımsızlık, yargıda tarafsızlığın; tarafsızlık, adil yargılanma hakkının; adil yargılanma hakkı, hak arama özgürlüğünün; hak arama özgürlüğü, hukukun üstünlüğü ilkesinin olmazsa olmaz koşuludur.⁶⁵³

Yukarıdaki açıklamaların ardından yargıç bağımsızlığının zorunlu unsurlarını, yargıcın herhangi bir merci ya da kişiden emir almaması, yasama ve yürütme organlarına bağlı olmaması ve bu organların sadece emir vermesi değil tavsiyede dahi bulunamaması, yine hiçbir makamın mahkeme kararlarını değiştirmemesi ya da bu kararların yerine getirilmesini geciktirememesi olarak belirtebiliriz.⁶⁵⁴

Bağımsızlık, yargı görevinin fiilen yerine getirilmesi sırasındaki davranış veya içinde bulunulan durumdan çok yargıcın başkalarıyla, özellikle de yürütme organıyla ilişkilerinin ve statüsünün güvencelerine veya nesnel şartlarına gönderme yapan bir kavram ve ilkedir. Bu nedenle, bağımsızlığın sağlanması için öncelikle yargıcı dış

⁶⁴⁹ Baki Kuru, **Hâkim ve Savcılar Bağımsızlığı ve Teminatı**, Ankara: AÜHF Yayını, No: 214, Sevinç, 1966, s.6.

⁶⁵⁰ AYM, 27.04.1993, E. 92/37, K. 93/18 (12.10.1995 tarih ve 22431 sayılı RG’de yayımlanmıştır).

⁶⁵¹ AYM, 28.02.1989, E. 88/32, K. 89/10 (22.06.1989 tarih ve 20203 sayılı RG’de yayımlanmıştır).

⁶⁵² Selçuk, *Zorba Devletten Hukukun Üstünlüğüne*, s.97.

⁶⁵³ Sami Selçuk, “Askeri Yargı Bağımsız mı?” *Star*, 01 Eylül 2009. <http://old2.stargazete.com/yazdir/210583> (09 Ocak 2011).

⁶⁵⁴ Katoğlu, *Bağımsız Yargıda Savcıların Yetkileri*, s.25.

etkilerden koruyacak yapısal güvencelerin tanınması gerekir.⁶⁵⁵ İşte bu güvenceler yargıçlık güvencesi olarak nitelendirilir.

2.3. Yargıçlık Güvencesi

Yargının bağımsızlığı kavramı çerçevesinde, Türkiye'ye özgü olarak ortaya çıkan bir başka yanılgı, bu kavramın sadece yargının kurumsal bağımsızlığına indirgenecek biçimde algılanmasıdır. Şüphesiz, hukukun üstünlüğü kuralının korunması için yargının siyasal organlar karşısında kurumsal bağımsızlığının garanti edilmesi gereklidir. Ne var ki, yargı kararlarının her tür baskıdan uzak şekilde hukukun sınırları içinde alınmasında, yargının kurumsal bağımsızlığı kadar yargı mensuplarının bireysel bağımsızlıklarının da temini gerekir. Bu da ancak, yargı mensuplarına mesleki güvencelerin sunulmasıyla mümkündür. Yargı mensupları Anayasa'dan ve kanunlardan kaynaklanan görevlerini yerine getirirken verdikleri kararlardan dolayı özlük haklarını kaybetme endişesiyle karşı karşıya olmamalıdır. Bu zorunluluk, onların yasama ve yürütme organlarıyla yargının kendi içinden gelebilecek her türlü müdahaleye karşı korunmalarını gerektirir.⁶⁵⁶

Yargıçlık güvencesi, yargının bağımsızlığını korumaya hizmet eden kurumlardan biri, fakat en önemlisidir.⁶⁵⁷ Yargının organ olarak bağımsızlığı ancak yargı işlevini yerine getiren yargıçların güvenceli eminatlı bir statüye kavuşturulmalarıyla mümkündür. Başka bir deyişle, yargı bağımsızlığı ancak yargıçların herhangi bir baskı veya tehditle karşılaşmaksızın görevlerini tam bir serbestlik içinde yerine getirmeleri halinde bir anlam kazanır. Bu nedenle yargı bağımsızlığı, yargıçların, kendi meslek ve varlıklarını

⁶⁵⁵ Sancar ve Atılğan, s.64.

⁶⁵⁶ Yazıcı, *Yargı Reformu Stratejisi Kapsamında Anayasal Değişiklikler*, s.30.

⁶⁵⁷ Ülkemizde yargıç bağımsızlığı ve yargıçlık güvencesi ilkelerinin ilk izlerine 1876 Kanun-i Esasi'nin ilanı ile başlayan dönemde rastlanmaktadır. Öncesinde bu kavramlardan söz etmeye olanak yoktu. Mecelle'nin yargıçlara ilişkin kuralları da içeren "Yargı" başlıklı 16'ncı kitabının (Kitab-ül Kaza) 1800'üncü maddesinde; yargıcın Sultan tarafından yargılama yapmaya ve hüküm vermeye vekil kılındığı yazılı idi. Buna göre yargıç, yalnızca Sultan'ın bir vekiliydi. Dolayısıyla Sultan, bir yargıçı atamada ve onun görevine son vermede hiçbir koşula ve kayda bağlı değildi. Ayrıca, vekilliğin diğer bir sonucu olarak Sultan tarafından izin verilmeyen konularda yargıç, yargılama yapmaya da yetkili değildi. Kanun-i Esasi'nin 86'ncı maddesindeki "*Mahkemeler her türlü müdahelattan azadedir*" hükmü ile hukukumuzda ilk kez yargıç bağımsızlığı kavramına yer verilmiştir. Kanun-i Esasi'nin 81'inci maddesi, "*Hâkimler nayanazildir*" hükmü ile yargıçların görevine son verilemeyeceğini belirttikten sonra özlük işlerinin özel bir yasayla düzenleneceğini hükme bağlamıştır. 5 Haziran 1878 tarihinde kabul edilen Teşkilat-ı Mehâkim Kanunu'nun 48'inci maddesi, yargıçların görevlerine son verilemeyeceğine ilişkin kuralı tekrarlamakla kalmamış, ek güvenceler de getirmiştir. Buna göre yargıçlar, kendi istekleri olmadan başka göreve atanamayacakları gibi istekleri üzere buldukları mahkemeden aynı derecede başka bir mahkemeye nakledilebileceklerdi (Maksut Mumcuoğlu, "Hukuk Devletinde Bağımsız Yargının Yeri ve Bağımsız Yargının Türkiye'de Gelişimi", **Ankara Barosu Dergisi**, Yıl.46, Sayı.2 (Mart 1989), s.279-280). 1913 tarihli Hükâm-ı Şer' ve Mehâkim-i Şer'iyeye Hakkında Kanun-i Muvakkat'ın yürürlüğe girmesiyle hâkimler kanuni bir sebep olmadan görevden alınamaz duruma gelmişlerdir (m. 23). Buna göre hâkimler, görevlerini kötüye kullanmadıkça ve sorumluluk doğuracak bir davranışları ortaya çıkmadıkça görevden alınamaz ve bir başka memuriyete atanamaz. Ancak Mekke ve Medine hâkimleri bu hükümden ayrı tutulmuşlardır (Abdulaziz Bayındır, "Osmanlı'da Yargının İşleyişi", **Osmanlı**, Cilt.6, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 1999, s.434).

tehlikeye atmaksızın her türlü korku ve endişeden uzak olarak görevlerini yapmalarını sağlayan kişisel güvencelerle donatılmalarını gerektirir.⁶⁵⁸

Yargıçları, yürütme başta olmak üzere her türlü dışsal etki ve güce karşı koruyacak ve güvenceleri sağlayacak mekanizmaların varlığı, yargı bağımsızlığının işlevselliğini arttıran önemli bir unsurdur. Bu mekanizmalardan biri olan yargıçlık güvencesi, yargıçların yargılama faaliyeti çerçevesinde kamu adına yetkilendirildikleri tasarruflarından dolayı baskıya uğramamaları, görevden alınmamaları, başka bir yere atanmamaları ve nakledilmemeleri güvencelerini içerir.⁶⁵⁹

Yargıçlık güvencesi, yargıçların bağımsızlığını yürütme organına karşı sağlamaya yönelik çarelerden biridir. Bu güvence, genelde yargıçların bağımsızlığını, özelde ise yürütme organına karşı yargı erkinin etki ve baskıdan uzak faaliyette bulunmasını sağlama amacına yönelik kurumlardan biridir. Bu kurum sayesinde yargıcın siyasal iktidar karşısında kendini tam olarak güvende hissetmesi ve karar ve hükümlerini her türlü endişe ve korkudan uzak vermesi mümkün olabilmektedir.⁶⁶⁰

Yargıçlık güvencesi yargıçlara tanınan bir dokunulmazlık, bir kast ayrıcalığı değildir. Yargıcın, hukuk adına karar verirken tarafsızlığını sağlamak için ihdas edilmiştir. Yargıcın tarafsız olarak karar verebilmesi, “Herkesin yasa önünde eşitliği” ve “Yasa herkes için eşit uygulanır” kurallarının gerçekleştirilebilmesi için yargıçlık güvencesi mutlak surette sağlanmalıdır.⁶⁶¹

Yargıçlık güvencesi, dar ve geniş anlamlar taşır. Dar anlamda yargıçlık güvencesi, yargıçların azledilmemesini yani görevden alınmamasını ifade etmektedir. Geniş anlamda ise yargıçların görevden alınmaması yanında, kanunda belirtilen nedenler ve usuller dışında görevlerinden geçici de olsa uzaklaştırılmamalarını, onayları olmaksızın görev yerlerinin değiştirilmemesini, emekliye ayırlanamamalarını ve maaşlarından ve diğer özlük haklarından yoksun bırakılmamalarını içermektedir.⁶⁶²

1982 Anayasası, yargıçlık güvencesini 139/1’inci maddesinde hükme bağlanmıştır. Düzenlemeye göre yargıçlar ve savcılar azlolunamaz, kendileri istemedikçe Anayasa’da gösterilen yaştan önce emekliye ayrılamaz; bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması

⁶⁵⁸ Sancar ve Atılğan, s.64–65.

⁶⁵⁹ Erdal, s.177.

⁶⁶⁰ Özen, s.41.

⁶⁶¹ Selçuk, *Batıgil Demokrasinin ve Hukukun Doğuş Serüveninden Kesitler*, s.112-113.

⁶⁶² Özen, s.41.

sebebiyle de olsa, aylık, ödenek ve özlük haklarından yoksun kılınmaz. Hükümden anlaşılacağı üzere Anayasa, bu güvenceyi savcılara da genişletmek suretiyle yargıçlık ve savcılık güvencesine dönüştürmüştür. Yargıçlık güvencesinden savcılarının aynen yararlanması ve yargıçların, mahkemelerin bağımsızlığı ve yargıç güvencesine göre görev yapacaklarının hükme bağlanması sonucunda yargıç bağımsızlığı ile yargıçlık güvencesi arasındaki bağ zayıflatılmıştır. Anayasa, bağımsızlığı savcılar için değil sadece yargıçlar bakımından kabul ettiğine göre işlevleri ve kullandıkları yetkiler farklı olan bu iki mesleğin güvencelerinin farklı olması beklenirdi.⁶⁶³

Yargı alanının kendine özgü niteliği ve son sözü söyleyebilme gücü, yargı erkini bağımsız kılmayı gerektirmekte ve bizi doğrudan doğruya her türlü müdahaleden uzak bağımsız yargı ve güvenceli yargıç kavramına götürmektedir.⁶⁶⁴ Bağımsızlık, tarafsız karar verecek yargıcın haklı olanı dile getirmesi için vazgeçilmezdir. Bunun için ek koşul, yargıcın güvenceli bir statüye yerleştirilmesidir.⁶⁶⁵ Herhangi bir harici etki veya baskıya karşı korunmadığı sürece yargıç, adaleti hukuka uygun olarak ve tarafsızca dağıtacak bir konumda değildir.⁶⁶⁶ Yetkileri ve meşruiyetleri kamunun güveninde, kamunun onların tarafsız ve önyargısız bir şekilde uygunsuz dış etkilerden ve siyasi baskılardan bağımsız karar verme kabiliyetlerine olan güveni ve onları bu şekilde algılaması yatmaktadır. Buna göre yargıyı siyasallaştırmaktan ve hem hükümetin hem de davanın taraflarının gerçek ve görünürdeki uygunsuz etkilerinden korumak amacıyla belirli kuralların ve anlayışların benimsenmesi gerekmektedir.⁶⁶⁷ Bir ülkede, yargı bağımsızlığı tartışılıyor, yargıya güven sarsan söylemler yaygınlaşıyorsa ve yargıçlar kendilerini memur olarak görüyorlarsa nedeni yargıç güvencelerinde aranmalıdır.⁶⁶⁸

2.4. Mahkeme Bağımsızlığı

Mahkemeler her zaman tek yargıçlı olmadıkları, bazı üyelerin bağımsızlıkları da mahkemenin bağımsızlığı sonucunu muhakkak doğurmayacağı gerekçesiyle mahkeme bağımsızlığı kavramı ortaya atılmıştır.⁶⁶⁹

⁶⁶³ Özen, s.41.

⁶⁶⁴ Cemil Oktay, “Kuvvetler Ayrılığı İlkesinin Yargı Açısından Anlamı ve Türkiye Örneği”, **Anayasa Yargısı Dergisi**, No.1 (1984), s.225.

⁶⁶⁵ İbrahim, Ö. Kaboğlu, **Anayasa Hukuku Dersleri**, 2. Basım, İstanbul: Legal yayınevi, Ekim 2005, s.118.

⁶⁶⁶ Kamil U. Yaralı, “Yargı Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı”, <http://www.abchukuk.com/makale/makale29.html> (03 Aralık 2010).

⁶⁶⁷ Eltis ve Gélinas, s.1.

⁶⁶⁸ Aşçıoğlu, *Doğru ve Güvenli Yargı Özlemi ve Yeniden Yapılanma*, s.91.

⁶⁶⁹ Katoğlu, *Bağımsız Yargıda Savcılarının Yetkileri*, s.26.

Yargıç, mahkeme ve yargı organının bağımsızlığı kavramları birbirleriyle çok yakından ilişkili olsa da birbirleri yerine kullanılmayacak kadar farklı anlamlara sahip olabilmektedir. AYM'ye göre mahkemelerin bağımsızlığı, yargının, yasama ve yürütme organlarına karşı bağımsız yapısını, yetkilerini kullanmayı, görevlerini yerine getirmeyi anlatmaktadır.⁶⁷⁰ Yargıçların bağımsızlığı ise yasama ve yürütme organlarına bağlı olmadan Anayasa'ya ve hukuka uygun olarak vicdanî kanılarına göre hüküm vermeleri anlamındadır.⁶⁷¹

Elbette bir mahkemenin bağımsızlığından söz edebilmenin ön şartı yargıçların bağımsız olmasıdır. O halde mahkemelerin bağımsızlığından söz ettiğimizde aynı zamanda yargıçların bağımsızlığı ve onların sahip oldukları güvenceyi de içeren bir konuyu ele alıyoruz demektir. Ancak sırf yargıçların bağımsız olması mahkemelerin bağımsızlığı için yeterli olmayabilir. Gerçekten yargı bağımsızlığına salt yargıçların bağımsızlığı noktasından bakmak onu son derece dar bir zemine oturtmak demektir. Diğer bir deyişle, yargıçların bağımsız olduğu ancak mahkemelerin, yönetimin olağan bir unsuruymuş gibi örgütlendiği bir sistem de yaratmak mümkündür. Örneğin yargıçlarının bağımsızlığı temin edilmiş bir mahkemenin, gördüğü bir dava sırasında yetki alanının değiştirilmesi ve davanın başka bir mahkemeye yönlendirilmesi veya mahkemenin tamamen kaldırılması veyahut mahkemenin cari ihtiyaçlarını karşılayacak kaynakların kısılması hallerinde artık o mahkemenin bağımsızlığından söz etmek mümkün olmayabilir.⁶⁷²

Mahkeme ve yargıç bağımsızlığı kavramları, birbirini tamamlayan, birbirinden ayrılması olanaksız, biri olmayınca öbürü de olmayan hukuksal kurumlardır.⁶⁷³ Yargıçlık güvencesi de bu iki kurumun ayrılmaz bir parçasıdır. Mahkemelerin organ olarak bağımsızlığı ancak yargı fonksiyonunu ifa eden yargıçların güvenceli bir statüye kavuşturulmaları, herhangi bir baskı ve tehditle karşılaşmaksızın görevlerinin tam bir serbestlik ve tarafsızlıkla yerine getirebilmeleri ile anlam kazanır.⁶⁷⁴ Kısacası yargı bağımsızlığı, hem mahkemelerin ve yargıçların bağımsızlığını, hem de yargıçlık güvencesini birlikte içerir.⁶⁷⁵

Yargının tarafsızlığı mevzusuna geçmeden önce özetle diyebiliriz ki; yargı bağımsızlığı içkin (esas) bir değer değil, yalnızca araçsal bir değerdir. Başka bir deyişle, yargı

⁶⁷⁰ AYM, 28.02.1989, E. 88/32, K. 89/10.

⁶⁷¹ AYM, 27.04.1993, E. 92/37, K. 93/18.

⁶⁷² Halit Yılmaz, **Türkiye'nin Yargı Bağımsızlığına İlişkin Sorunları**, Ankara: TBB Yayınları: 166, 2009, s.8-9.

⁶⁷³ AYM, 27.04.1993, E. 92/37, K. 93/18.

⁶⁷⁴ Özbudun, s.358.

⁶⁷⁵ Özer, s.3.

bağımsızlığı amaca giden yolda bir araçtır. Çoğu kişi, nihai amacın, uyuşmazlıkların yasalara göre adil ve tarafsız bir şekilde yargılanması olarak tanımlanabileceğini muhtemelen kabul edecektir. Bununla birlikte, eğer gerçek amaç bu ise o zaman yargı bağımsızlığı bazı itirazlara açık olacaktır.⁶⁷⁶ İtirazlardan biri şudur ki, amacın kendisi ulaşılamazdır, çünkü hem hukuk hem de yargılamanın doğasının yanlış kavranmasına dayanır. Hukukun sıklıkla belirsiz olduğu ve dolayısıyla yargıçların önceden var olan kanunlara göre uyuşmazlıklar hakkında karar vermesinin mümkün olmadığı görüşü, hukuk kuramcılarında yaygın bir görüştür. Daha doğrusu, yargılama fiilinin, yargıçların yalnızca uygulamayı amaçladıkları kanunu koymalarını gerektirdiği söylenir. Yine de eğer yargılama kanun yapmayı gerektiriyorsa o zaman yargı bağımsızlığı, yargıçların yasaya göre karar vermedeki kabiliyetlerini korumaz fakat bunun yerine uygun gördükleri kanunları yapma ve uygulama konusunda yargıçlara ruhsat verir. Bu da, pek çok kişinin bir demokraside yargıçların uygun rolüyle veya erkler ayrılığı düşüncesiyle uyumsuz olduğunu ileri sürebileceği görüştür.⁶⁷⁷

Bir başka itiraz, yargı bağımsızlığının, yasaya göre tarafsız bir yargılama için ne gerekli ne de yeterli olduğudur ve hatta denetimsiz bırakıldığı takdirde bu amaca zarar verebileceğidir. Öte yandan, misillemeye maruz kalması muhtemel olan bir yargıcın her şeye rağmen davalarla ilgili tarafsız karar vermesi mümkündür. Ayrıca, yargıçlara davalarla ilgili olarak istedikleri yönde karar verme özgürlüğünü veren hiçbir teminat, yargıçların çok adil bir şekilde ve kanun uyarınca karar vermeyi tercih edeceği anlamına gelmez. Hem kamuoyu hem de siyasi denetimden tamamen bağımsız bir yargı mümkün olsa bile yargıçların davalarla ilgili olarak kendi bireysel önyargılarına ve çıkarlarına göre karar vermelerini ne engelleyecektir? Pek çok kişi söz konusu kaygılara dayanarak yargısal hesap verme sorumluluğuna karşı yargı bağımsızlığının dengelenmesinin ve yargı üzerindeki uygun etki biçimlerinin uygunsuz etki biçimlerinden ayrılmasının önemli olduğunu değerlendirmektedir. Bununla birlikte, yargının gücünü kötüye kullanmasını engellemek veya cezalandırmak için geliştirilebilecek herhangi bir mekanizmanın kendisi büyük ihtimalle görevi kötüye kullanmaya elverişli olacaktır. Son soru olarak, hükümeti denetlemekten sorumlu olan yargıçların nasıl denetleneceği

---

⁶⁷⁶ Law, s.4.

⁶⁷⁷ Law, s.4.

sorusu, anayasal ve politika kuramcılarını uzun süre meşgul etmiş fakat kolay bir çözüm bulunamayacağı kabul edilmiştir.⁶⁷⁸

Yargı bağımsızlığı kavramı için “araçsal bir değer” nitelendirmesinde bulunmuştuk. Diğer yandan, yargı bağımsızlığı soyut bir değer değil, sistem içerisinde ortaya çıkan belirli bir soruna verilen yanıttır; kültürel ve tarihsel olarak belirlenir. Yargının yürütmeden ilk ayrılığı, iktidarın (yürütme erki) yargılamada rol almak istemesine (daha kesin bir ifadeyle etkileme çabasına) karşı gösterilen bir reaksiyon olarak ortaya çıkmıştır. Ardından, yargıçları etkilemenin ve tarafsızlıklarından ödün vermelerini sağlamanın sinsi yöntemlerine –maaş, duruşma listesini kontrol etme, mahkeme bina ve müştemilatlarının tahsisatı, yeniden seçim yapma vs.– karşılık yargı bağımsızlığını sağlamanın da daha “ince” yöntemleri ortaya çıkmıştır.⁶⁷⁹ Bu tür tehditlerle karşı karşıya kalındığı durumlarda, yargı bağımsızlığını korumanın çeşitli yol ve yöntemleri vardır. Genelde izlenen stratejiler şunlardır: Hükümetin yargı memurlarının maaşları üzerindeki takdir yetkisini sınırlandırmak, yargıçların görevden alınması hususunda ağır kısıtlamalar getirmek, mahkemelerin sahip olması gereken asgari yargı yetkisini belirlemek ve yargıçları kendi görev alanlarında yürütülen faaliyetlerden dolayı bireysel sorumluluktan muaf tutmak. Çok açık olmasa da, yargı sisteminin iç teşkilatlanması da yargının dış etkilenmelere karşı hassas olması üzerinde temel bir etkiye sahip olabilir. Örneğin, Japon yargı teşkilatı, alt derece mahkemelerin, bir başyargıç tarafından idare edilen idari bürokrasiye itaat etmesini esas alır. Söz konusu başyargıç ise daima zorunlu emeklilik yaşına yakın bir dönemde atanır. Sonuç olarak, hükümet belirli bir yargıcı değiştirmek suretiyle görece alışlagelmiş bir fırsattan yararlanarak bütün yargı sisteminin ideolojik doğrultusunu etkileyebilir. Buna karşın, bireysel olarak yargıçlara daha fazla özerklik veren âdemi merkezîyetçi örgütsel yapı, hükümetin bir bütün olarak yargıyı ele geçirmesi veya atama yapmasını zorlaştırır.⁶⁸⁰

Bununla birlikte, uzun bir süre için her tür siyasi etkiden ve kamuoyu etkisinden tamamiyle bağımsız bir yargının yaratılması imkânsız değilse bile zordur. Örneğin, görece uzun bir tecrübeye sahip olan ABD Yüksek Mahkemesi son derece bağımsız bir mahkemenin bile ya siyasi güçler tarafından yeniden şekillendirildiğini ya da kalıcı siyasi çoğunluğun isteklerine uygun kararlar verdiğini göstermektedir. Ne tür resmi

---

⁶⁷⁸ Law, s.4–5.

⁶⁷⁹ Bobek, s.2.

⁶⁸⁰ Law, s.3.

korumalara sahip olurlarsa olsunlar ne cüzdan ne de kılıç gücüne sahip olan bir avuç yargıcın, sonuçlardan zarar görmeksizin herhangi güçlü bir aktöre veya kuruma başkaldırabileceğini düşünmek iyimserlik olur. Yargının kurumsal özelliklerini düzenlemekle veya yargı bağımsızlığının ihlal edilemezliğiyle ilgili resmi beyanlar yayınlamakla kazanılacak başarılarla çeşitli sınırlamalar vardır. En nihayetinde, yargı bağımsızlığında makul seviyelerde başarı şansı da, yargının ve yargının müdahale alanının dışında siyasal ve tarihsel koşullara bağlıdır; örneğin, istikrarlı, rekabetçi, çok partili bir demokrasi...⁶⁸¹

Tüm bu olumsuzluklara rağmen bağımsız bir yargının, özgür bir toplumda hukuku uygulamanın temel anahtarı olduğunun giderek daha fazla kabul gördüğünü gözlemlemek umut vericidir. Söz konusu bağımsızlık, farklı yargı ve hukuk sistemlerinde çeşitli biçimler alabilir fakat aynı ilke uygulanır, yani insan haklarının korunması, yargıçların diğer erklerin özellikle de hükümetin baskı veya müdahaleleri olmaksızın davalarda olayın unsurları ve kanun temelinde tarafsız karar vermek ve bu rolü anayasanın koruyucuları olarak yerine getirmek üzere bağımsız olacağı ve bağımsız oldukları algısının yaratılacağı teminat altına alınmasına bağlıdır. Bu temel önerme hukukun üstünlüğünün sağlanması için hayati önemdedir.⁶⁸² Başarılması gereken şey, diğer bir değeri yani yargıcın tarafsızlığını sağlamaktır. Yargı bağımsızlığının teminatları, herhangi bir davada yargı kararının verilmesini usulsüz dış etkilere karşı korumak ve gerçek anlamda tarafsız bir yargıç sağlamak amacıyla kullanılır.⁶⁸³

2.5. Yargının Tarafsızlığı

Yargının sorunlarından söz edildiğinde, hep bağımsızlık etik ilkesi dile getirilirken yargı işlevi bakımından kendiliğinden bir unsur, doğal bir şart olduğu için tarafsızlık meselesi üzerinde ayrıca durmaya çoğu zaman gerek duyulmaz. Bağımsızlık kavramı, akademik dünyada ve siyasal alanda sık sık konu edilirken, tarafsızlık tek başına yaygın bir ilgiye mazhar olmaz. Tarafsızlığı tartışmaların merkezine taşıyan başlıca vesile, büyük siyasal yargılamalar veya önemli siyasal sonuçlar doğuran davalardır. Bu geçmişte de böyleydi, bugün de esas itibarıyla böyledir.⁶⁸⁴

---

⁶⁸¹ Law, s.3.

⁶⁸² Préfontaine ve Lee, s.1-2.

⁶⁸³ Law, s.4.

⁶⁸⁴ Sancar ve Atılğan, s.108.

Adalet bekleyen insanlar açısından öncelikli olan yargının bağımsızlığından ziyade tarafsızlığıdır. “*Yargıcın, tarafsız olmasını mı istersiniz, yoksa bağımsız olmasını mı?*” sorusuna tereddütsüz, “*Tarafsız olmasını*” yanıtı verilecektir. Yargıcın bağımsız olup olmadığı “son kullanıcıyı” fazla ilgilendirmez. Yargıcın kararından etkilenecek olan herkes onun tarafsız olmasını arzular.⁶⁸⁵ Coşar, konuya futbol hakemi metaforu ile yaklaşmıştır. O’na göre tarafsızlığın ilk şartı bağımsızlık olmakla birlikte, tarafsızlık için bağımsız olmak yeterli değildir. Bunlar birbiriyle eş anlamlı değildir. Bağımsız bir mahkemenin tarafsızlığından şüphe etmemize yol açacak sebepler bulunabilir. Eğer bir futbol hakemi taraflardan birinden onun lehine karar vermesi için rüşvet alırsa hem bağımsızlığını hem de tarafsızlığını yitirir. Ama hakem taraflardan birisi için bahse girerse bağımsızlığını muhafaza etmiş ama tarafsızlığını yitirmiş olur.⁶⁸⁶

2.5.1. Yargı Tarafsızlığı Kavramı

Tarafsızlık “*Taraf olmama; iki taraftan birinin lehine olmama; peşin hükümlü olmama, adil, adaletli, eşitlikçi, ön yargısız olma*” anlamına gelir. Tarafsızlık, önyargılı veya peşin hükümlü olmayan, kendisi ile başkalarının konumlarını adilce gören bir ruh halini ifade eder.⁶⁸⁷ AİHS’nin 6/1’inci maddesi anlamında tarafsızlık, “*Davanın çözümünü etkileyecek bir önyargı, tarafgirlik ve menfaatin olmaması, özellikle mahkemenin veya üyelerinden bazılarının taraflara karşı, onların leh ve aleyhinde bir duygu veya çıkara sahip olmaması*” demektir.⁶⁸⁸

Yargısal anlamda, yargıcın mümkün olabildiğince kişiliğinden, kişisel görüş ve değer ölçülerinden sıyrılarak karar verebilmesi olarak tanımlanabilecek tarafsızlık, BM Bangalore Yargı Etiği İlkeleri’nin⁶⁸⁹ koruduğu ikinci değer olarak kabul edilmiştir. İlke, “*Yargı görevinin tam ve doğru bir şekilde yerine getirilmesi*” olarak dile getirilmiştir.

⁶⁸⁵ Emre Aköz, “Yargıda Tarafsızlık Bağımsızlıktan Daha Önemli Bir Değerdir”, *Sabah*, 14.01.2010. http://www.sabah.com.tr/Yazarlar/akoz/2010/01/14/yargida_tarafsizlik_bagimsizlikten_daha_onemli_bir_degerdir (24 Aralık 2010).

⁶⁸⁶ Coşar, *Danıştay’ın 143. Kuruluş Yıldönümü Açış Konuşması*.

⁶⁸⁷ Neudorf, s.50.

⁶⁸⁸ TÜSİAD, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Adil Yargılanma İlkesi Işığında Hukuk Devleti ve Yargı Reformu, Anayasa Hukuku, İdare Hukuku ve Ceza Hukuku Açısından*, İstanbul: TÜSİAD Yayını, Aralık 2003, s.56. A. Şeref Gözübüyük ve Feyyaz Gölcüklü, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması*, 4. Basım, Ankara: Turhan Kitabevi, 2003, s.212. Sibel İnceoğlu, *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı*, 2. Basım, İstanbul: Beta Yayınevi, 2005, s.188.

⁶⁸⁹ BM İnsan Hakları Komisyonu’nun 23 Nisan 2003 tarihli oturumunda kabul edilmiş, HSYK tarafından 27.06.2006 tarih, 315 sayılı ilke kararı ile benimsenmiştir.

Ayrıca bu ilkenin sadece karar için değil, aynı zamanda kararın oluşturulduğu süreç açısından da geçerli olduğu vurgulanmıştır.⁶⁹⁰

Yargıya uyarlandığında yukarıdaki tanım uygulama zorluklarıyla karşılaşmaktadır. Tarafsızlık, haleti ruhiye olarak yargıçların sorunlara ve taraflara adil yaklaşmasını gerektirir. İnsanların kafasının içindeki önyargılara ve/veya peşin hükümlere bakmak, dolayısıyla bir yargıcın belirli bir davada gerçekten tarafsız olup olmadığını değerlendirmek mümkün değildir. Tecrübeye dayalı bilgisi nedeniyle davalarda karar vermek üzere seçilen ve davanın tarafları ve toplum tarafından ihtilafın üçüncü tarafı olarak görülen yargıç, ihtilafları çözme konusunda gerekli meşruluğa sahiptir.⁶⁹¹

Yargıcın, yargısal görev ve sorumluluklarını yerine getirirken sadece hukuka ve vicdanına karşı sorumlu olması gerekir. Buna göre yargıç önündeki dava hakkında karar verirken herhangi bir önyargıya veya peşin hükme sahip olmamalı, taraf tutmamalıdır.⁶⁹² Yani adalet terazisinin kefelere taraflar için eşit tartmalı, denge taraflardan biri lehine veya aleyhine bozulmamalıdır.⁶⁹³

Tarafsızlık her şeyden önce etik değerler alanına girmektedir. Bu bakımdan da tarafsızlığın sağlanmasında gelinen kaynağın doğrudan bir garantisi bulunmamaktadır. Eğer öyle olsaydı AİHM'nin tarafsız bir mahkeme olduğunu söylememize imkân bulunmazdı. Çünkü bilindiği üzere yargıçlar, her bir üye devletin kendi ülkesi adına önerdiği isimler arasından seçilmektedir. Ancak seçilmesinin ardından ülkesinin değil mahkemenin yargıçlığını yapmaktadır. Dolayısıyla mahkemeye üye seçildikten sonra kendisini seçenler ya da seçildiği yer adına değil yemininde yer verdiği değerler adına

---

⁶⁹⁰ Cengiz ve Diğerleri, s.56.

⁶⁹¹ Neudorf, s.48, 49, 50.

⁶⁹² Mecelle'de, yargıcın tarafsızlığı şu maddelerde vurgulanmıştır:

Madde 1795 – Yargıç, duruşma sırasında alış veriş ve şakalaşma gibi duruşmanın saygınlığını etkileyecek fiil ve hareketlerden kaçınmalıdır.

Madde 1796 – Yargıç, iki taraftan hiç birisinin hediyesini kabul etmez.

Madde 1797 – Yargıç, taraflardan hiç birisinin ziyafetine gitmez. Yargıç; dava görülürken evinde taraflardan yalnız birisini kabul etmek, karar sırasında birisiyle yalnız kalmak veya ikisinden birine el, göz veya baş ile işaret etmek veya taraflardan birine gizlice yahut diğerinin bilmediği dil ile söz söylemek gibi kötü anlaşılmalara ve suçlamalara sebep olabilecek tutum ve davranışlarda bulunmamalıdır.

Madde 1798 - Her iki tarafa adil davranmak yargıcın görevidir. Bu nedenle, taraflardan biri eşraftan diğeri de halktan biri olsa dahi duruşma sırasında tarafları oturtması ve duruşma gereği bakışlarını ve sözlerini taraflara yöneltme gibi zorunlu durumlarda tam bir şekilde adil ve eşit davranması gerekir.

Madde 1808 - Yararına karar verilen kişinin; yargıcın alt ve üst soyundan birisi, eşi, dava konusu maldaki ortağı, özel hizmetçisi ve yardımcıyla geçinen adamı olmaması şarttır. Yargıç bunlardan birisinin davasını göremez, yararına karar veremez.

⁶⁹³ Gönenç, s.8, Şahbaz, s.263.

hareket edecektir. Bunu da sağlayacak olan hukuk kurallarından öte yargısal etik alanıdır. Yargıç, bu duygu ve değere sahip değilse zaten geldiği yerin hiçbir önemi yoktur.⁶⁹⁴

2.5.2. Yargı Tarafsızlığının Tarihi Kökeni ve Gelişimi

Yargılamanın erken tarihi, yargı tarafsızlığı geleneğinin ilk olarak eski Mısır'da geliştiğini göstermektedir. Sayısız birincil kaynak Eski Mısırlı yargıçların tarafsızlığa verdiği önemi anlatır. Söz konusu yargıçlar adillikleriyle övünürken, rüşvet alanlar veya belirli menfaatleri gözetenler yargı sistemine olan güvene ihanet ettikleri gerekçesiyle ağır şekilde cezalandırılmıştır. Eski Mısırlılar binlerce yıl boyunca söz konusu tarafsızlık geleneğini o kadar geliştirmişlerdir ki, bu gelenek yargılamanın çağdaş anlayışlarının bir demirbaşı haline gelmiştir. Tarafsızlığın Eski Mısır'daki doğuşunu anlamak, günümüz yargı bağımsızlığının bir hedefi olarak tarafsızlığı açıklamamıza yardımcı olacaktır.⁶⁹⁵

2.5.2.1. Eski Mısır'da Yargı Tarafsızlığı: “Tarafsızlığın Şafağı”

Dilbilimi ve arkeolojideki gelişmelerden ötürü yakın zamanda çoğuna erişilebilen birincil kaynaklar, eski Mısır'daki yargılama tarafsızlığı geleneğinin gelişimini ortaya koymaktadır. Eski Mısırlıların adil yargıya verdiği önem, tarafsızlığın Batı hukuk geleneklerinde temel bir prensip haline gelmesini sağlamıştır. Bu köken, tarafsızlığın, yargı bağımsızlığının bir gereği olarak dikkate alınması için son derece değerli bir temel teşkil etmiştir.⁶⁹⁶

Eski Mısır metinleri, dikkat çekecek derecede örgütlü ve gelişkin bir hukuk sisteminin varlığını ortaya koymaktadır.⁶⁹⁷ Her ne kadar herhangi bir hukuki yasa kalmamışsa da, Orta Krallık dönemine ait metinler bir yasadan bahsetmektedir. Eski Mısır devletinde, yöneticiler hem medeni hem de cezai davalarda karar vericiler olarak görev yapmışlardır. Profesyonel yargı mevcut olmadığından bir bölgesel mahkemeler federasyonundaki uyuşmazlıkları valiler çözmüşlerdir. Krallığın yargı sistemi altı mahkemeden oluşmuş, her bir mahkemede bir başyargıç görevlendirilmiş, davacılar, resmi yazılı başvuru yapmak suretiyle şikâyetlerini yargıya taşımışlardır. Buna göre Eski Mısırlıların, ihtilafı bol bir toplum oldukları, mahkeme kâtiplerinin, sayısız özel ve

⁶⁹⁴ Ömer Anayurt, “Avrupa Birliği Ülkelerinde Anayasa Mahkemelerinin Kompozisyonuna İlişkin Tartışmalar”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt.13, S.1-2 (2009), s.122.

⁶⁹⁵ Neudorf, s.16-17.

⁶⁹⁶ Neudorf, s.17-18.

⁶⁹⁷ Eski Mısır'da yargı teşkilatı ve muhakeme usulü için bkz. Mahmud Es'ad B. Emin Seydişehri, **Hukuk Tarihi**, 1. Basım, İstanbul: Medhal Yayınları, 2012, s.44.

kamu davasını titizlikle kaydettikleri anlaşılmaktadır. Söz konusu kayıtlar, dava raporları şeklinde olup her biri olayları ve yargıçların kararlarını kısaca özetlemektedir.⁶⁹⁸

Hükümet yapısına bakıldığında, vezir olarak bilinen önemli bir yönetici, kralın başbakanı olarak görev yapmıştır. Vezir, bir dizi yürütme fonksiyonunun yanı sıra, bölge mahkemelerinin başyargıcı olarak görev yapmış ve yargı sistemini yönetmiştir. Eski Mısırlılar, vezirin, doğruluk ve adaletin tanrıçası Ma'at adına konuştuğunu kabul etmişlerdir. Yargı sisteminin başı olarak vezir, cinayet gibi önemli davaların hem soruşturmasını yapmış, hem de duruşmasını gerçekleştirmiştir.⁶⁹⁹

Yargı sürecinin en erken kaynaklarından biri, iki devlet adamının 4.000 yıl öncesine ait mezarlarında yer almaktadır. Söz konusu yöneticiler Altıncı Hanedan Firavunu II. Pepi'nin tahtta olduğu uzun dönemde yargıç olarak görev yapmışlardır. Yazıtlarda şöyle yazmaktadır: *“İki kardeşi asla bir oğlun soyluluğunu kaybedeceği şekilde yargılamadım.”* Bu ilk yazıtlar, eski Mısır yargıçlarının, tarafların menfaatlerinden ziyade kişilerin menfaatlerini önemseydiğini göstermektedir. Söz konusu yazıtlar, karar alımlarında yalnızca geniş sosyal çıkarların dikkate alındığını bildirmekle kalmamakta, aynı zamanda bu yazıtların iki devlet adamının mezarında bulunması, bu yöneticilerin toplum içinde adaletleriyle itibar kazanma kaygısı taşıdıklarını da göstermektedir.⁷⁰⁰

Bu iki yazıt, eski Mısır Krallığında giderek önem taşıyan adil yargı temasını gösteren ilk kaynak olmuşlardır. Sonraki İlk Orta Dönemde, bir Herakleopolitan kral, oğluna hitaben “Merikere’ye Öğütler” olarak bilinen belagatli bilgece sözler yazmıştır. Kral, devlet yöneticilerini atamayla ilgili olarak oğluna, zengin yargıçların atanmasını öğütlemiştir. Maddi kaynaklardan yoksun yargıçların, zengin davacılar nedeniyle yozlaşabileceğine işaret etmiştir: *“Senin kanunlarını uygulayabilmeleri için senin soyluluğunu yüceltmeleri gerek. Kendi evinde zengin olan taraf olmaz, çünkü mülkiyetin sahibidir ve ihtiyaç sahibi değildir. Fakat yoksul adam dürüstlüğüyle konuşmaz, çünkü ‘keşke şuna sahip olsaydım’ diyen adam tarafsız değildir; kendisine mükâfat verenin tarafını tutar.”*⁷⁰¹

---

⁶⁹⁸ Neudorf, s.22.

⁶⁹⁹ Neudorf, s.22–23.

⁷⁰⁰ Neudorf, s.23–24.

⁷⁰¹ Neudorf, s.24.

Herakleopolitan kralının muhtemel halefine nasihati, Eski Mısır devletinde yargı tarafsızlığını ifade etmektedir. Çürümüş bir yargı, halkın yargı sistemine olan güvenini ve nihayetinde kralın otoritesini zedelemektedir. Yargı tarafsızlığını sağlamak amacıyla kral, yargıçların güçlü davacıların etkilerine karşı direnecek kadar varlıklı olmalarını sağlamak suretiyle, yargı görevlilerinin menfaatlerini güçlü davacıların çıkarlarından akıllıca ayırmıştır.⁷⁰²

Birinci Orta Dönem'in sonundan ve Mısır Krallığı'nın yeniden birleşmesinden kalan bir yazıt, Herakleopolitan kralının şu düşüncesinin sağlamlığını kanıtlar: "*Yeterli kaynaklar yargı görevlilerini zengin davacıların etkisinden korur.*" 12'nci Hanedan dönemi firavunu I. Sesostri'sin yönetimi altında görev yapan ünlü devlet adamı Mentuvaser, Tanrı Osiris'e adanan tapınakta bulunan iyi korunmuş bir taş tabletin üzerindeki yazıda tarafsızlığını gururla anlatır. Yazıtta Mentuvaser şöyle övünür: "*Davaları, mükâfatı elinde tutana taraf olmayarak gerçeklere göre idare ettim, çünkü ben zaten varlıktıydım ve rahat bir yaşam sürüyordum.*" Tarafsızlık, Mentuvaser'in lüks hayatının bir sonucudur veya değildir, bu bir tarafa, belirgin bir şekilde okunan söz konusu tablet, eski Mısırlı yargıçlarda yargı tarafsızlığının bulunduğunu ve yargıçların adillik itibarına değer verdiklerini göstermektedir.⁷⁰³

Mısırlı yargıçların sağlam bir şekilde özümlediği yargı tarafsızlığı, en büyük desteği bizzat firavundan görmüştür. Firavun III. Thutmose, 18'inci hanedanlığının iktidarı döneminin son yarısında, vezir Rekhmire'yi krallığın veziri olarak atamıştır. Pek çok harcamanın yapıldığı atama töreninde, III. Thutmose, Rekhmire'ye görevlerini nasıl yerine getireceği konusunda, "Vezirin Nizamnamesi" olarak bilinen çok ayrıntılı talimatlar vermiştir. Söz konusu talimatlar vezirin yürütme, idare ve yargı görevlerindeki davranışları ve diğer kurum ve kişilerle ilişkileri için bir rehber niteliği taşımaktadır. Etkileyici bir yazıt, Rekhmire'nin türbesinde bulunan söz konusu yazılardan bahsetmektedir: "*Tarafli davranmak Tanrı'nın lanetidir. Öğreti şudur: Tanıdığın ile tanımadığına, sana yakın olana ve uzak olana aynı şekilde saygı göstereceksin. Bir dilekçe verenden ne kaçacaksın, ne de konuştuğunda başını sallayacaksın.*"⁷⁰⁴

---

⁷⁰² Neudorf, s.24.

⁷⁰³ Neudorf, s.24-25.

⁷⁰⁴ Neudorf, s.25.

III. Thutmose'nin talimatları, yargı kararı vermenin merkezine adil olmayı yerleştirmek suretiyle yargı tarafsızlığı geleneğinin gelişimine temel bir katkı sağlamıştır. Vezirin Nizamnamesi, tarafsızlığı, yargının ayrılmaz bir özelliği olarak görmüştür. Firavun, yargıda taraflılığı Tanrı'nın yasağıyla birleştirerek yozlaşmaya en sert şekilde karşı çıkmıştır. Eski Mısırlıların firavunu yaşayan bir tanrı olarak gördüklerini dikkate alacak olursak taraflılığın bu şekilde bizzat firavununun ağzından kınanması daha da büyük önem taşımaktadır.⁷⁰⁵

Thutmose'nin talimatları aynı zamanda haleti ruhiye olarak da tarafsızlığa göndermede bulunur: “*Yargılayıcılar, tarafları eşit görmelidir. Yargıcı tanıyan bir davacı, yargıda avantaj elde etmemelidir.*” Kralın yakın olanlarla uzak olanlara aynı şekilde davranılması gerektiği fermanı, görevlilerin, davalar hakkında karar verme esnasında önyargılarından ve duygusal yakınlıklarından arınmasını gerektirir. Bundan da öte, III. Thutmose'un, taraflar bir davada tartışırken bir yargıcın başını sallamasına karşı yaptığı uyarı, taraflılık algısının, yargı sistemine olan güvenin zedelenmesine yol açabileceği bilincini ortaya koymaktadır. Bu uyarı çok enteresan bir biçimde, firavunun, bir davacının bir yargıcın vücut dilinin karşı tarafı onaylaması olarak algılamasının adaletsizlik algısına yol açabileceğini göz önünde bulundurarak sıradan bir davacının bakış açısına sahip olduğunu göstermektedir.⁷⁰⁶

III. Thutmose gibi Rekhmire de, bir karar verirken statülerine bakmaksızın tarafları daima dinlediğini vurgulayarak tarafsızlığını göstermeye önem vermiştir. Her iki tarafı dikkatlice dinlemek, istediği sonucu elde edemeyen davacıların, sahip oldukları düşük statü nedeniyle Rekhmire tarafından dikkate alınmadıklarını iddia etmelerini önlemiştir.⁷⁰⁷

Varlıklı davacıların davaları karar vericilere tesir edecektir. Yargıçlar kendi zayıflıklarına teslim olacaklarına, bir davacının karar verme sürecini etkilemesine karşı uyanık olmalıdır. Yargıçların bütün taraflara eşit davranması tavsiye edilir. Adalet doğaüstünden gelir; yargıçlar Tanrı'dan gelen adalet hediyesini alarak tarafsızlıklarını korumak zorundadır.⁷⁰⁸

---

⁷⁰⁵ Neudorf, s.26.

⁷⁰⁶ Neudorf, s.26.

⁷⁰⁷ Neudorf, s.27–28.

⁷⁰⁸ Neudorf, s.29.

Eski Mısırlıların tarafsızlık geleneği, Batı'nın hukuk geleneğinin özü haline gelmiştir. Her ne kadar tarihsel kayıtlardaki boşluklar, gelişimin izlerini tam olarak takip etmemizi engellese de, önemli bir sembol olarak tarafsızlık, yargı tarafsızlığı geleneğinin eski Mısır'dan günümüze aktarıldığını göstermektedir. Kaynağını Eski Mısır'ın eski krallığından alan adalet terazisi, tarafsızlığın simgesi olarak günümüz mahkeme salonlarını donatmaktadır. Bugün adalet terazisine aşina olmamız, kadim Mısır Krallığı'ndaki eski bir sembole ve binlerce yılın izlerini taşıyan bir geleneğe aşina olmamız demektir. Bu terazi, geçmişle bağı kuran bir köprünün varlığını göstermektedir; bu köprüyü kuran binlerce yıllık entelektüel gelişimin onayladığı ve yaklaşık 4000 yıl önce bir çiftçi tarafından söylendiği iddia edilen bir cümledir: *“Yargıçlar, davalar hakkında karar verme görevlerini yerine getirirken tarafsız davranmalı ve her iki tarafı da dinlemelidir”*.⁷⁰⁹

2.5.2.2. Hobbes’ci Toplumsal Sözleşme Kapsamında Tarafsızlık

Hobbes’ci sosyal sözleşme teorisi, yargı sürecinde tarafsızlığın önemini tasdik eder. Kuramsal olarak, insanlar barışçıl bir toplum yaratmak amacıyla bir sosyal sözleşme yaparlar. Bu sözleşme, barışın lehine, ihtilafları yargılamak dâhil olmak üzere bazı özgürlüklerinden feragat etmeyi gerektirir. İnsanlar kendi ihtilaflarını artık kendileri çözemedikleri için sorunu üçüncü bir taraf çözmek zorundadır. Meşruluğu sağlamak amacıyla söz konusu karar vericiler, gerçek üçüncü taraf konumlarını muhafaza etmek zorundadır.⁷¹⁰ Çünkü verilen karara rıza göstermeyi sağlayacak ikna gücü üçüncü kişinin tarafsızlık niteliğinden gelir. Zira tarafsız olanın, gerçeği bütün çıplaklığıyla göreceği ve dolayısıyla da adil olana hükmedeceği varsayılır. Uyuşmazlık konusuyla bir ilişkisi olmayan, taraflara karşı herhangi bir önyargısı bulunmayan ve herhangi bir tehdit altında bulunmayan üçüncü kişi, bütün bireylerin hukuk önünde eşit olduğu ve herkesin eşit bir şekilde hukukun koruması altında olduğu fikrini hayata geçirmenin önemli bir aracıdır. Sorunu çözecek tarafsız üçüncü kişi, tarafların sosyal kimlikleri ve güçlerini dikkate almak zorunda olmayacağından sosyal düzen içindeki güçlülerin, hukuku kendi çıkarları için kullanma ya da onu istismar etme, diğer bir deyişle sorunları kendi lehlerine çözmeye olasılığını ortadan kaldıracaktır.⁷¹¹ Davanın sonucunda çıkar elde

---

⁷⁰⁹ Neudorf, s.38.

⁷¹⁰ Neudorf, s.17.

⁷¹¹ Halit Yılmaz, s.25.

eden yargılayıcılar ise dava hakkında karar verme meşruluklarını yitirmiş olacaklardır, çünkü onlar artık ihtilafta üçüncü taraf olmaktan çıkmışlardır.⁷¹²

Hobbes’ci sosyal sözleşme teorisi barışçıl bir toplum için tarafsızlığın gerekliliğini onaylar. Hobbes, doğanın kuramsal durumunun çok mutsuz bir resmini çizer. Doğası gereği insan, Hobbes’in, “*Bir insanın her istediğini yapmasını engelleyen dış engellerin yokluğu*” olarak tanımladığı tam özgürlük ister. Bu ilk bakışta olumlu görünse de, sınırsız özgürlüğe sahip insanlar, doğası gereği kendi çıkarlarını gütmek ve korumak için gerekli gördükleri araçları kullanırlar. Ayrıca, her insanın kendini savunma adına her şeyi yapması temel bir haktır. Hobbes’e göre doğada, herhangi bir devlet, kanun veya ahlak, dolayısıyla herhangi bir sosyal örgütlenme, adalet veya adaletsizlik, yanlış veya doğru davranış yoktur. Her insanın, var olan her şeye, hatta bir başkasının bedenine sahip olma hakkı vardır. İnsanlar olay ve eylemleri kendi çıkarlarını gözetten bir bakış açısıyla değerlendirdiğinden, çıkan uyuşmazlıkları çözecek bir mahkeme yoktur; herkes bütün konularda kendi yargıcı olarak hareket eder. İki veya daha fazla insanın çıkarları zedelendiğinde, örneğin hepsinin istediği bir şeyi tümü elde edemediği zaman şiddetli çatışma baş gösterir. Doğal kaynakların sınırlı olması durumunda, insan yaşamak için diğerlerini ya imha etmek veya onlara boyun eğdirmek zorundadır.⁷¹³

İnsanlar doğal özgürlüklerini kısıtlayarak bir sözleşme yaparlarsa, doğanın bu vahşi halinden kurtulabilirler. Her insanın ölümden korktuğunu ve savaşın şiddetinden korunmak istediğini düşünürsek, insanlar bu sosyal sözleşmeyi eşit koşullarda müzakere ederler. Hobbes, sosyal sözleşmenin koşullarını, “*kabul edildiğinde insanları doğa halinden barışçıl bir topluma kavuşturabilecek doğanın kanunları*” olarak niteler. Hobbes, kanunları altın bir kural ile özetler: “*Sana yapılmasını istemediğin şeyi başkasına yapma.*” Bu kural, insanlara başkalarının kendilerine karşı yaptığı eylemleri ölçmenin basit bir yolunu gösterir.⁷¹⁴

Hobbes’e göre doğa halinde eşitsizlikler yoktur fakat kamu hukukunun ortaya çıkmasıyla eşitsizlikler de ortaya çıkar. Dolayısıyla insanlar kendi aralarında eşitliği kabul etmelidirler. Bir insan kendini diğerlerinden üstün görse bile eşit koşullarda sosyal sözleşme yapıldığını düşünerek insanlar arasında doğal eşitliği kabul etmelidir.

---

⁷¹² Neudorf, s.17.

⁷¹³ Neudorf, s.39-40.

⁷¹⁴ Neudorf, s.40.

Ayrıca, bir insanın sosyal sözleşme altında başkalarının sahip olmasını istemediği şeye kendisinin de sahip olma hakkına sahip olamayacağı bir önermedir. İnsanlar başkalarının sahip olmasını istemediği haklara sahip olursa doğal eşitlik kanununa aykırı davranmış olurlar. Hobbes tarafından tarif edilen doğa kanunları, barışçıl bir toplum için tarafsızlığın önemini ifade eder. İnsanların çıkarıcı olduğu göz önünde bulundurulacak olursa uyuşmazlıkların barışçıl çözümü, insanların doğal haklarını terk ederek uyuşmazlıklarını sosyal sözleşme altında çözmelerini gerektirir.⁷¹⁵

“Ve her insanın kendi çıkarları için istediği her şeyi yaptığını farz edecek olursak, hiç kimse kendi davası konusunda uygun bir hakem olmaz ve eğer asla uygun olmazsa; yine de eşitlik her tarafa eşit çıkar sağlardı, eğer birisi yargıç kabul edilirse, başkası da yargıç kabul edilir ve dolayısıyla ihtilaf, yani savaş nedeni doğanın kanununa karşı bir şekilde ortada durur.”⁷¹⁶

Hobbes, doğanın kanunları, insanların doğa halinden kaçınması için bir araç olsa bile sosyal sözleşmenin meydana gelmesinden sonra da ihtilafların çıkabileceğini ifade etmektedir. Barışı korumak için bir ihtilafın tarafları, uyuşmazlıklarını bir yargıca götürmeli ve kararı yargıç vermelidir. Hobbes, barışçıl bir toplum yaratmada yargıçlara merkezi bir rol verildiği göz önüne alınacak olursa yargıçların tarafsız kalması gerektiğini vurgulamaktadır.⁷¹⁷

“Ayrıca eğer bir insan, iki kişi arasında yargıç olacak kadar güvenilir ise onlara eşit davranması doğanın kanununun bir emridir. Eşit davranmadığı takdirde, insanlar arasındaki uyuşmazlıklar çözülemez; aksine daha da kötüye gider. Dolayısıyla içinden geçeni yaparak yargıda taraflı davranan insan, insanların yargıçlara ve hakemlere başvurmasını engellemiş olur; sonuç olarak (Doğanın Temel Kanununa karşı) kötülüğün nedeni olur.”⁷¹⁸

Hobbes’ci sosyal sözleşme teorisi, barışçıl bir toplumda uyuşmazlıkları çözmek için neden üçüncü taraflara başvurulması gerektiğini açıklar. Doğa halinde insanlar arzularını yerine getirmek için her şeyi yapabilirler. Ne kadar iğrenç ve çirkin olursa olsun, hiçbir eylem ahlaksızca veya adaletsizce değildir; insanlar yalnızca yaşamlarını sürdürmekle ve kendini korumakla ilgilenerler. Savaş halinde, insanlar birbirlerine güvenemezler ve söz veremezler, dolayısıyla çatışmaları çözmek için anlaşmalar da yapamazlar. Herkesin kendi çıkarlarını gözettiği durumlarda, uyuşmazlıkların barışçıl şekilde karara bağlanması söz konusu değildir; bunun yerine sınırlı doğal kaynaklar

⁷¹⁵ Neudorf, s.41.

⁷¹⁶ Neudorf, s.41–42.

⁷¹⁷ Neudorf, s.42.

⁷¹⁸ Neudorf, s.42.

üzerine kaçınılmaz çatışmaların çözümü şiddet olmaktadır. Nihayetinde, kendini koruma ihtiyacı, insanları barış için sosyal sözleşme yapmaya itmektedir. İnsanlar, barışın çıkarına, her şeyi yapmak isteme haklarını bir kenara bırakmak zorundadır. Sosyal sözleşme altında doğal özgürlükten ne kadar taviz verilmesi gerektiği, bir insanın başkalarına izin verdiği özgürlük ölçüsüne bağlıdır. Bir başka deyişle, toplumda korunan özgürlükler, doğal eşitlik konumundan sosyal sözleşmeyi müzakere eden her insanın, başkaları tarafından kendisine karşı yapılmasına müsaade ettiği özgürlüklerdir. Hobbes'in insanlar arasındaki özgürlük eşitliği, barışçıl bir toplumda üçüncü taraf yargılamasını anlamamız için temel bir anahtar sağlamaktadır.⁷¹⁹

Doğa halinde insanların her istediklerini yaptıkları sınırsız bir özgürlüğü yaşadıkları durumlarda, bir çatışmanın her iki tarafı da kendi ihtilafını yargılama hakkına sahiptir; bu da ancak fetih ile çözülebilecek çıkmaza yol açacaktır. Hobbes'in sözleriyle *“İnsanlar arasındaki ihtilaflar savaştan başka bir yolla çözülemez.”* Barışı amaçlayan bir sosyal sözleşme yapıldıktan sonra da insanlar arasındaki çatışmalar kaybolmaz. En uyumlu toplumlarda bile insanların kendi çıkarlarını gütmelerinden dolayı ihtilaflar mutlaka çıkar; dolayısıyla barışçıl bir toplum, söz konusu uyuşmazlıkları sona erdirmek için şiddete dayalı olmayan bir mekanizma oluşturmalıdır. Kendi çıkarını düşünen hiçbir davacının, ihtilaf konusunda karşı tarafın karar almasına izin vermesi söz konusu değildir. Bu basit cümlecik bile hakemlerin meşruluğunun ardında yatan olguları açıklamaktadır. İnsan, çekinmeden rakibini yargıç olarak kabul etmeyi reddedecektir, çünkü çıkarları tehlikede olan bir insanın bir sorun hakkında adil bir şekilde karar vereceğine güveni bulunmamaktadır. Bu önerme, karar vericinin tarafsızlığı kabul etmesinin önemini vurgulamaktadır. İhtilafın taraflarından hiçbiri bir diğerini yargıç olarak kabul etmemekte, çünkü her ikisi de taraf olmakta; daha da ötesi sosyal sözleşme altında hiçbirinin böyle bir hakkı bulunmamaktadır. Bir ihtilafın taraflarından birinin, diğerinin yargılama özgürlüğünü reddedeceğini düşünecek olursak, Hobbes'in özgürlük eşitliği ilkesine göre söz konusu tarafın, sosyal sözleşme altında ihtilafları çözme hakkından taviz vermesi gerekmektedir. Dolayısıyla, barışçıl bir toplumda, hiç kimse kendi davasının yargılamasını yapamaz ve her insanın kendi çıkarları için istediği her şeyi yaptığını farz edecek olursak, hiç kimse kendi davası konusunda uygun bir hakem olamaz.⁷²⁰

---

⁷¹⁹ Neudorf, s.43.

⁷²⁰ Neudorf, s.44.

Eğer bir ihtilafın taraflarının kendi ihtilaflarını çözmesi meşru değilse, o zaman kararı kim vermelidir? Barışçıl bir toplumda ihtilafları çözenin tek rasyonel seçeneği, ihtilafla bağlantısı olmayan üçüncü bir tarafın yargılamasıdır. Hobbes'e göre doğanın kanunu insanlara ihtilaflarını karar için bir hakeme götürmesini emreder: “*İhtilaf taraflarının yargı için başvurdukları 'Başka' bir kişi hakem olarak adlandırılır... İhtilafın tarafları haklarını hakemin yargılamasına bırakmak zorundadır*”. Burada “Başka” sözcüğünün kullanılması, karar verici kişinin üçüncü taraf pozisyonunu ifade etmektedir. Çünkü barışçıl bir toplum için tarafsız hakemler şarttır; insanlar ihtilaflarını çözmek için gerçek üçüncü taraflara başvurabilmelidir. Eğer tarafsız bir hakem bulunamazsa, insanlar ihtilaflarını üçüncü tarafın yargılamasına başvurmayacaktır.⁷²¹

Daha önce de ifade edildiği gibi sosyal sözleşme altında yalnızca üçüncü taraf yargılayıcılar, kendilerine getirilen ihtilaflar hakkında meşru olarak karar verebilirler. Nasıl ki bir davada hiç kimse diğer tarafın dava hakkında karar vermesini kabul etmiyorsa aynı sebeple, bir tarafa yakınlık gösteren veya kendisine adil olmayan bir şekilde davranan bir karar vericinin yargılamasını da kabul etmeyecektir. Hobbes, eğer bir yargıç taraflardan birinin zaferinden daha büyük kazanç, şöhret veya memnuniyet elde edecekse söz konusu hakemin, ihtilafın sonucunun tarafı haline geldiğini yazmaktadır. Bu durumda hiç kimse o hakeme güvenmek zorunda değildir.⁷²²

Hobbes'in tarafsızlık ilkesinin yargılama meşruluğuyla ilişkisiyle ilgili açıklaması, ihtilafların karara bağlanması ve altın kuralın boşa çıkarılmasıyla ilgili yaptığı sert uyarıyla daha da vurgulanmaktadır. Birincisi, doğanın kanunlarına göre hakemin davanın taraflarına eşit yaklaşması gerekmektedir. Doğanın kanunları altında tarafsız yargı, ihtilafı barışçıl bir şekilde çözenin tek aracı olmaktadır. Bir tarafa yakınlık gösteren yargıçlar insanları, davalarını evvela bir hakeme götürmekten caydırmaktadır. Hobbes, bu tür yargıçları en sert sözlerle kınamakta, onları doğanın temel kanununu çiğnedikleri ve savaşa neden oldukları için suçlu bulmaktadır.⁷²³

İkincisi, altın kuralın boşa çıkarılması, tarafsızlığın üçüncü taraf yargılamasının merkezinde olduğunu tasdik etmektedir. Doğanın kanunlarının bir özeti olarak, kural, insana, kendisine yapılmasını istemediği şeyi başkasına yapmamayı salık vermektedir.

---

⁷²¹ Neudorf, s.44.

⁷²² Neudorf, s.45.

⁷²³ Neudorf, s.47.

Hakem olarak görev yapan hiç kimse, kendi ihtilaflarının taraflılık gösteren herhangi birisi tarafından karara bağlanmasını istememektedir. Dolayısıyla, davalarını kendisine getirenlere karşı adil davranmalı ve dava konusu uyuşmazlığa tarafsızca yaklaşmalıdır. Eğer taraflara adil davranamıyorsa artık ihtilaf hususunda üçüncü taraf olmadığı için sorun hakkında karar vermemelidir.⁷²⁴

2.5.3. AİHM'nin Tarafsızlık Anlayışı

AİHS'nin 6'ncı maddesine göre adil yargılanma hakkının tam olarak oluşması için bir mahkemenin yasal ve bağımsız olması tek başına yeterli değildir. Yasallık ve bağımsızlık unsurlarının yanında mahkemenin tarafsız olması da gerekir. AİHM, Morris – Birleşik Krallık kararında, tarafsızlıktan anlaşılması gerekeni ortaya koyarken “... *Tarafsızlık konusuna gelince, bu koşulun iki boyutu vardır. Birincisi mahkeme öznel olarak kişisel önyargı ve etkiden uzak olmalıdır. İkincisi, objektif açıdan da tarafsız olmalıdır, yani, bu bakımdan her türlü meşru kuşkuyu dışlayacak yeterli derecede garanti sunmalıdır*” hükmüne varmıştır. Bununla anlatılmak istenen şudur: AİHM, Sözleşme anlamında tarafsızlık koşulunu iki yolla belirlemektedir. Birincisi, bir yargıcın davaya bakarken kişisel inancının nasıl olduğunun belirlenmesiyle ilgili öznel, diğeri ise tarafsızlık konusunda herhangi bir ciddi kuşkuyu ortadan kaldıracak yeterli güvencelerin olup olmadığı ile ilgili nesnel tarafsızlıktır.⁷²⁵ Bu kapsamda bir yargıç veya yargı yeri ancak öznel ve nesnel testleri birlikte geçmesi halinde tarafsız sayılacaktır.⁷²⁶ AİHM'nin Piersack – Belçika⁷²⁷ kararında, bu ayırım şöyle formüle edilmiştir: “*Her ne kadar tarafsızlık normalde önyargılı veya peşin hükümlü olmamak anlamına gelse de, bunun, Sözleşme'nin 6'ncı maddesi kapsamında varlığı ya da yokluğu çeşitli yöntemlerle sınanabilir. Bu bağlamda, öznel yaklaşım, yani belirli bir yargıcın belirli bir davadaki şahsi hükmünün değerlendirilmesi ile yargıcın bu anlamda tüm meşru şüpheleri bertaraf etmeye yetecek teminat sağlayıp sağlamadığını belirleyecek nesnel yaklaşım arasındaki farka işaret edilebilir.*”⁷²⁸

⁷²⁴ Neudorf, s.48

⁷²⁵ Şahbaz, s.263.

⁷²⁶ Bahar Başaran, “Adil Yargılanma Hakkı”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, 2007), s.85.

⁷²⁷ AİHM, Piersack – Belçika, prg. 27.

⁷²⁸ Sancar ve Atılğan, s.109.

2.5.3.1. Öznel Tarafsızlık

Öznel tarafsızlık, yargıcın, görmekte olduğu bir davadaki kişisel tutumuna ilişkindir ve o davada taraflardan birine yönelik önyargılı bir yaklaşımı olmadığı anlamına gelir. Aksine bir kanıt bulunmadığı sürece bir yargıcın kişisel olarak tarafsız olduğu kabul edilir. Ancak öznel tarafsızlığın gerçekleşmesi de, yargıcın son derece duyarlı bir çalışma alanı olan yargılama alanında yargısal faaliyetini icra ederken davanın taraflarına karşı bir önyargısının, ön kabulünün, öngörüsünün bulunmamasını ve davadaki taraflardan herhangi biri yararına ya da zararına bir tutum takınmamasını gerektirmektedir.⁷²⁹ Öznel tarafsızlığın bulunmadığı, diğer bir deyişle yargıcın taraflı davrandığı ve önyargılı olduğunun tespit edilmesi oldukça zor olduğu için bu konuda makul, açık kanıtların ya da göstergelerin bulunması aranmaktadır.⁷³⁰

Mahkemeye göre aksi kanıtlanmadıkça öznel tarafsızlığın bulunduğu varsayılır;⁷³¹ aksinin iddia edilmesi halinde, yargıcın yargılama esnasında taraflardan biri veya diğeri lehine hareket ettiğinin veya dava ile ilgili bir ön yargısının bulunduğu veya kendi değer yargılarıyla siyasal görüşlerini kararına yansıttığına ilişkin bir kanının iddia edilmesi ve kanıtlanması gerekir. Diğer taraftan Mahkeme, adil yargılanma hakkının AİHS anlamındaki demokratik bir toplumdaki işgal ettiği öncelikli mevki akılda tutarak Sözleşme'nin 6/1'inci maddesinin, özellikle yargı yerlerinin tarafsızlığı temel ilkesine uyulması konusunda dar yorumlanmasının bu fıkranın konuluş gayesi ile tutarlı olmayacağı görüşündedir ve bu nedenle yargı yerinin tarafsızlığından kuşku duyulması için sebep olmadığı durumlarda dahi tartışma konusu yapılan diğer çeşitli faktörlerin bulunması halinde, söz konusu durumun başvuru bakımından bazı meşru kuşkular doğurduğunu kabul etmektedir. Mahkeme kararlarında açıkça ortaya konulan ve dikkate alınması gereken husus “diğer çeşitli faktörlerin bulunması”dır.⁷³² Mahkeme, önüne getirilen her davada, tartışma konusu yapılan söz konusu faktörleri ayrıntılı biçimde ve her davanın kendine özgü şartlarını dikkate alarak incelemekte ve değerlendirmektedir.⁷³³

⁷²⁹ Kemal Şahin, “Yargıcın Tarafsızlığı”, *Eskişehir Barosu Dergisi*, Sayı.11 (2006), s.1.

⁷³⁰ TÜSİAD, *Yargılama Düzeninde Kalite*, s.28.

⁷³¹ AİHM, Le Compte ve Diğerleri – Belçika, prg.58. AİHM, Piersack – Belçika, prg.27. AİHM, Campbell ve Fell – Birleşik Krallık, prg.84.

⁷³² AİHM, De Cubber – Belçika, 26.10.1984, 9186/90 sayı, prg. 29 vd. (Doğru, Cilt.1, s.792).

⁷³³ Başaran, s.86.

2.5.3.2. Nesnel Tarafsızlık

Nesnel tarafsızlık, başta somut yargılamanın aktörleri olmak üzere toplumun, yargının tarafsızlığına inanması ve yargıya güvenmesi olarak tanımlanır. Nesnel tarafsızlık, kurum olarak mahkemenin yarattığı dışsal algıya, bıraktığı izlenime ilişkindir ve mahkemenin güven veren, objektif bir görünüme sahip bulunmasını, tarafgirlik konusunda makul her türlü şüpheyi ortadan kaldıracak nitelikteki bütün tedbirlerin alınmış olmasını gerektirir.⁷³⁴

Nesnel tarafsızlık aynı zamanda kurumsal tarafsızlık olarak adlandırılmakta olup yargılama organının her türlü şüphe ve kuşkudan uzak olmasını sağlayacak biçimde gerekli güvencelere sahip olup olmadığı hususu ile ilgilidir. Kurumsal olarak mahkemenin veya yargıcın davanın tarafları ve toplum nezdinde tarafsız olduğuna dair bıraktığı güçlü inançtır. Nesnel tarafsızlığın gerçekleşmesi de, makul her türlü şüpheyi ortadan kaldıracak garantilerin yargıca sunulmasını, yani yargıcın, hakkında kuşku duyulmasını önleyecek güvencelere sahip olmasını gerektirir.⁷³⁵

AİHM, tarafsızlığın belirlenmesinde öznel tarafsızlığın mevcut olmadığını, diğer bir deyişle yargıcın taraflı ve önyargılı olduğunun tespit edilmesi oldukça zor olduğu için bu konuda makul, açık kanıtların ya da göstergelerin bulunmasını ararken, nesnel tarafsızlığın saptanmasında bunları gerekli görmemektedir. Tam tersine, yargılanan kişinin kuşku ve endişe duymasına neden olacak biçimde, yargılama makamının organik ya da işlevsel alanda taraflı ya da bağımlı olduğu düşüncesine yol açabilecek görüntülerin bulunması halinde dahi, tarafsızlığın ihlal edildiği sonucuna varmaktadır.⁷³⁶

Şahin'e göre ülkemizde yargıçların ve savcılarının kariyerlerinin ilk aşamalarından itibaren eşit muameleye tabi kılınması, aynı sınava, aynı akademide meslek öncesi veya meslek içi eğitime tabi tutulmaları, aynı fakültelerde okumaları, gerek Anayasa'da ve gerekse 2802 SK'de mesleki görev ve sorumluluklar açısından hiçbir ayrımın getirilmemiş olması, idari yönlerden her iki meslek mensubunun yürütmenin bir organı olan Ad.B'ye bağlı olması, atanma, disiplin, terfi işlemlerinin aynı organ tarafından

---

⁷³⁴ Sancar ve Atılğan, s.110.

⁷³⁵ TÜSİAD, *Yargılama Düzeninde Kalite*, s.27.

⁷³⁶ TÜSİAD, *Yargılama Düzeninde Kalite*, s.28.

yapılması yani yargıçlar ve savcılar arasında anayasal bir bağlantının bulunması nesnel tarafsızlık ilkelerini tümüyle ortadan kaldırmaktadır.⁷³⁷

Türk yargısının AB mevzuatı çerçevesinde yeniden şekillenmesini isteyen AB Komisyonu temsilcileri Kjell Björnberg ve Paul Richmond tarafından 2003 yılında hazırlanan “Türkiye Cumhuriyeti’nde Yargı Sisteminin İşleyişi” konulu ilk İstişari Ziyaret Raporu’nda (1’inci Rapor) konuya ilişkin aşağıdaki saptamalara yer verilmiştir:

“Savcılar atandıkları süre içerisinde belirli bir yargıç ya da mahkeme nezdinde görev yapmaktadırlar. Bu durum kaçınılmaz olarak yargıç ile savcı arasında organik bir ilişkinin kurulmasına yol açmaktadır. Bu ilişki mahkemede uygulanan usulî işlemler sonucu güçlenmektedir. Yargıç ve savcı aynı anda ve kürsünün arkasındaki kapıdan mahkemeye girip çıkmaktadır. Ayrıca savcı, yargıç ya da yargıçlar kuruluyla birlikte yükseltilmiş bir platformda yan yana oturmaktadırlar. Yargıçlar bir karara varmak için odalarına çekildiğinde; savcılar da devamlı olarak onlarla birlikte olmaktadır.”⁷³⁸

“Türkiye’de yargıçların tarafsızlığı ile ilgili haklı bir kuşku oluşturan bir husus da; savcıların mahkemelerin çalışmalarına destek olunması ve günlük idari işlerin gözetimi ile ilgili tüm sorumluluğa sahip olmasıdır. Yargıya gerekli tüm hizmetlerin sağlanması ve mahkemeden yararlananlar için de adalet sisteminin etkili işlemesinin temin edilmesi onların görevidir. Aydınlatma, elektrik ve gerekli büro malzemesinin bulunması hususlarından da sorumludurlar. Yargıç ve savcıların yaşadıkları binanın idaresi ile de görevlidirler. Bu idari rol kaçınılmaz olarak yargıyı savcılara bağlı kılmakta ve bu şekilde tarafsız yargı görüntüsüne zarar vermektedir.”⁷³⁹

Uygulamada her ay yargıçların maaşlarının Cumhuriyet savcısı tarafından hesaplanması ve sonrasında maaş bordrosunun hazırlanması, sağlık nedeniyle doktor raporu alan bir yargıcın raporunu evde geçirip geçirmediğinin Ad.B’nin yazılı talimatı gereği Cumhuriyet savcısı tarafından yargıcın konutunda bizatihi tespit edilip belgelendirilmesi nesnel tarafsızlığı zedelemekte, hatta toplum nazarında yargıcın sahte rapor aldığı, savcının da yargıcı denetlediği kuşkusunu uyandırmakta, dolayısıyla yargıcın bağımsızlığını ve güvenilirliğini tartışılır hale getirmektedir.⁷⁴⁰

Ad.B’ye bağlı müfettişlerce, yargıcın hal ve eylemlerinin, sıfat ve görevinin icaplarına uygun olup olmadığının denetlenmesi ve yargıç hakkında inceleme ve soruşturma yapılmasının yargıç üzerinde oluşturduğu baskı nedeniyle yargıcın, tarafsızlığına ilişkin herhangi bir meşru kaygıyı yok edecek güvenceye sahip olmadığı, dolayısıyla, yargıcın

⁷³⁷ Şahin, *Yargıcın Tarafsızlığı*, s.1.

⁷³⁸ Björnberg ve Richmond, *1’inci Rapor*, s.58–59.

⁷³⁹ Björnberg ve Richmond, *1’inci Rapor*, s.59.

⁷⁴⁰ Şahin, *Yargıcın Tarafsızlığı*, s.2.

nesnel tarafsızlığının tartışılır hale getirildiği, ayrıca HSYK'nin meslekten çıkarma dışında kalan kararlarına karşı yargı yolunun kapalı olmasının da, nesnel tarafsızlık açısından kamuoyunda, yargıcın yeterli güvenceye sahip olmadığı hissini yarattığı da ileri sürülmektedir.⁷⁴¹

Tarafsızlığı sağlamak için alınan önlemlerin, ister öznel ister nesnel açıdan olsun, mahkemenin tarafsızlığı konusunda makul ve her türlü kuşkuyu ortadan kaldıracak biçimde olması gerekir. Öznel tarafsızlığın aksi sabit oluncaya kadar varlığı kabul edilmektedir. Ancak kimi haklı nedenlerle tarafsızlığından kuşkuya düşülen yargıcın o davadan çekilmesi gerekir. Nesnel tarafsızlık bakımından ise mahkemenin ortaya koyduğu görünüm dikkate alınmalıdır. Bunu ise mahkemenin davada, özellikle ceza davasında sanığa verdiği güven hissiyle değerlendirmek gerekir. Bu nedenle AİHM çoğu kararlarında, “*Adaletin yerine getirilmesi yetmez, aynı zamanda yerine getirildiğinin görülmesi de lazımdır*” biçiminde değerlendirmelerde bulunmuştur. Örneğin AİHM'ye göre sivillerin işledikleri suçlar bakımından askeri yargıcın bulunmasının, özde olmasa bile dış görünüm bakımından sanıkta şüpheye yol açmasında haklılık vardır.⁷⁴²

2.6. Yargı Bağımsızlığı ile Yargının Tarafsızlığı Arasındaki İlişki

Bağımsızlık ve tarafsızlık bir madalyonun iki yüzü gibidir ve birini diğerinden ayrı düşünmek olanaksızdır.⁷⁴³ Tarafsızlık, bir davada konular ve taraflarla ilgili olarak mahkemenin ruh halini veya davranış durumunu anlatır. “*Tarafsız*” sözcüğü gerçek veya algısal olarak önyargının veya peşin hükmün olmaması demektir. “*Bağımsız*” sözcüğü yargı bağımsızlığının geleneksel yapısal değerini yansıtır veya oluşturur. Buna bağlı olarak, yalnızca bir yargı fonksiyonunun yerine getirilmesindeki ruh hali veya davranışı ifade etmez, aynı zamanda özellikle yürütme başta olmak üzere diğer birimlerle olan ilişkileri, onlara karşı objektif koşullara veya teminatlara dayanan bir statüyü de ifade eder.⁷⁴⁴

AİHM, yargılama makamlarının dış görünümü ile bağımsızlık ve tarafsızlık arasında sıkı bir ilişki kurmuştur. Mahkemelerin bağımsız görünümüne sahip olması ile bağımsızlığı

⁷⁴¹ Şahin, *Yargıcın Tarafsızlığı*, s.2.

⁷⁴² Şahbaz, s.254

⁷⁴³ Mary L. Volcansek, “Appointing Judges the European Way”, *Fordham Urban Law Journal*, Vol.34 (2007), <http://law2.fordham.edu/publications/articles/400flspub8524.pdf> (23 Temmuz 2011), s.365.

⁷⁴⁴ Canadian Judicial Council, s.37.

arasında çok önemli bir fark olmamakla beraber, bu kavramın asıl ilişkili olduğu ilke yargıçların ve/veya yargılama makamlarının tarafsızlığıdır. Mahkeme güven vermelidir. Bunun için bağımsız izlenim bırakmalıdır. Bir mahkemenin dış dünyada bağımsızlığı konusunda oluşan izlenimler insanların adalete olan inançlarını etkilemesi bakımından önemlidir. Mahkemelerin bağımsız görüntüyü haiz olmaları yasalardaki düzenlemelerden çok insanın belleğinde bıraktığı, uygulamadan kaynaklanan sistematik birikimdir.⁷⁴⁵

2.6.1. Bağımsızlık Tarafsızlığın Ön Koşuludur

Yargı bağımsızlığı, yürütme ile yasama arasında yargı üzerinde bir çekişme olarak başlarken yargı bağımsızlığının normatif amacı, daha açık bir biçimde davacılar için yargı sürecinin adilliğiyle ilgilidir. Kanada Yüksek Mahkemesi Başyargıcı Lamer C.J., 1991 yılı R. v. Lippé davasında,⁷⁴⁶ bağımsızlık ve tarafsızlık terimlerini hukuki doktrin açısından birbirinden ayırmıştır. Lamer, yargı bağımsızlığının, tarafsızlık algısına hizmet ettiğini şu şekilde ifade etmiştir: *“Yargı bağımsızlığını garanti etmenin bütün hedefi, makul bir tarafsızlık algısı sağlamaktır; yargı bağımsızlığı bu ‘amaç’ için bir ‘araç’ tan başka bir şey değildir. Eğer yargıçlar, yargı bağımsızlığı olmaksızın tarafsız olarak algılanabilseydi, bağımsızlık koşulu gereksiz olurdu. Fakat yargı bağımsızlığı, toplumun tarafsızlık algısı için büyük önem taşımaktadır. Bağımsızlık, yargı tarafsızlığı için bir köşe taşıdır, gerekli bir ön koşuldur.”*⁷⁴⁷

Özellikle yürütme erki karşısında bağımsızlığını koruyacak güvencelerden yoksun bir yargının, siyasal yargılamalarda tarafsız davranması son derece zordur. Bu doğrultuda yargıçların bağımsızlığını korumak ve geliştirmek üzere tüm tedbirler alınmalıdır. Çünkü yargının etkinliği ve tarafsızlığı bağlamında temel koşul bağımsızlıktır. Tarafsızlığın varlığı, öznel bir sınama (Belli bir olayda belli bir yargıcın kişisel kanı ve davranışları) ile nesnel bir sınamayla (Hiçbir kuşkuyla yer vermeksizin yargıca yeterli güvence verilip verilmediği) irdelenerek belirlenmelidir.⁷⁴⁸

Yargının tarafsızlığını sağlamak, bağımsızlığını temin etmekten çok daha güçtür. Çünkü bağımsızlık, kurumsal bir konu olduğu halde, tarafsızlık psikolojik bir yönelimdir. Bağımsızlık, tarafsızlığın sağlanmasında çok önemli bir araç olmakla birlikte, tek başına

⁷⁴⁵ M. Bakır Özkan, “Yeni Anayasa, Adalet Beklentisi, Yargı Bağımsızlığı”, **Hukuk ve Hayat Derneği Dergisi**, Sayı.32 (2008), s. 33.

⁷⁴⁶ Kararın İng. metni için bkz. <http://scc.lexum.org/en/1990/1991scr2-114/1991scr2-114.html> (04 Ocak 2011).

⁷⁴⁷ Sancar ve Atılğan, s.111, Gönenç, s.8–9, Dodek ve Sossin, s.5.

⁷⁴⁸ Mustafa T. Yücel, **Türkiye’de Yargının Etkinliği**, Ankara: TBB Yayını, 2008, s.9.

onu gerçekleştirmeye yeterli değildir. Yargıç, yasama ve yürütme organları karşısında tam bağımsız olsa da, çeşitli ideolojik etkilere ve menfaat ilişkilerine açık olabilir. Oysa gözleri bağlı, bir elinde terazi, diğer elinde kılıç taşıyan bir kadınla sembolleştirilen adalet, yargıcın, adalet duygusu dışında her türlü dış etkiye kapalı olmasını gerektirmektedir. Ancak pratikte tüm değer yargılarından arındırılmış bir yargı sürecini gerçekleştirmek imkânsız denilecek kadar zordur.⁷⁴⁹ O halde amaç, yargının tarafsızlığı olmalıdır; yargı bağımsızlığı ise bunun öncelikli şartını oluşturmaktadır.⁷⁵⁰ Diğer deyişle, yargının tarafsızlığı, yargısal faaliyette çıkar ilişkisinin bulunmaması anlamında bağımsızlığın ayrılmaz bir parçasıdır.⁷⁵¹

2.6.2. Bağımsızlığın Sağlanması Tarafsızlığı Garanti Etmez

Bağımsızlığın tam anlamıyla sağlanması, yargının tarafsızlığını kendiliğinden sağlamaz. Yani, bağımsızlık tam olarak temin edilse bile tarafsızlığın mutlaka mevcut olacağını varsaymak mümkün değildir. Bağımsızlık, yargının çevresel etkilere karşı korunmasını ifade ederken, tarafsızlık, bağımsızlığın sağlanmasının ardından, yargıcın iç muhakeme aşamasında peşin hükümlerden, ideolojik eğilimlerden kurtulmasını anlatır.⁷⁵² Bir başka ifadeyle, bağımsızlık mekanizmalarıyla yargı içi ve yargı dışı, bireysel ve kurumsal etki ve müdahalelerden yalıtılan yargıç, somut olayı içeren dava dosyasını önüne almakta, hukuk kurallarıyla ve vicdanıyla baş başa kalarak karar vermektedir. Eğer sembolik bir dille ifade edecek olursak mahkeme salonu yargıcın “uygunsuz” etki ve müdahalelerden uzak karar verdiği “fildişi kulesi”dir. Yargıcın bağımsızlığı sağlandıktan sonra yani yargıç fildişi kulesine çekilip hukuk kuralları ve vicdanıyla baş başa kaldıktan sonra tarafsızlık devreye girmektedir. Bu anlamıyla bağımsızlık, yargıcın adil karar verebilmesi için gerekli ortamın, korunağın hazırlanmasıdır; tarafsızlık ise yargıcın karar aşamasında kendi zihnindeki, vicdanındaki önyargılardan, peşin hükümlerden, engellerden kurtulup yürürlükteki mevzuatı önündeki olaya uygulamasıyla ilgilidir. Tarafsızlık, bu anlamıyla, yargıcın nihai karar öncesinde iç muhakeme aşamasında mevcut olması gereken bir unsurdur.⁷⁵³

⁷⁴⁹ Ergun Özbudun, “Yargının Tarafsızlığı ve Bağımsızlığı”, *Zaman*, 26 Haziran 2007. <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=556090> (30 Ocak 2010).

⁷⁵⁰ Sancar ve Atılğan, s.111–112.

⁷⁵¹ Tezcan, Erdem ve Sancakdar, s.253.

⁷⁵² Gönenç, s.1.

⁷⁵³ Gönenç, s.8.

Bağımsızlığı sağlanmayan bir yargıcın tarafsızlığını yitirmesi ihtimali de göz ardı edilmemelidir. Diğer bir ifadeyle, bağımsızlığın eksikliği ya da yokluğu yargıcın tarafsızlığını zedeleyebilir. Zira dışsal etki, yargıcı tarafların lehine ya da aleyhine karar vermeye sevk edebilir.⁷⁵⁴ Dışsal tüm olumsuz etkilere karşı korunan bir yargıç bile kişisel nedenlerle, ideolojik eğilimlerinin bir sonucu olarak veya sadece menfaati olduğu için taraflı karar verebilir. Bağımsız olmayan, baskılara maruz kalan bir yargıcın, hukuka ve vicdanına göre değil de kendisine baskı uygulayan güçlerin menfaati doğrultusunda karar verme olasılığı yüksektir. Yani bağımsızlık olmadığında tarafsızlığın olmaması ihtimali artacaktır.⁷⁵⁵ Tarafsızlık, bağımsızlıkla ulaşılmak istenen sonuçtur.⁷⁵⁶ Özay, bu durumu “*Yargının en önemli niteliği tarafsızlık ve bu nedenle de yargıya ilişkin en önemli sorun bağımsızlıktır*” diyerek özetlemiştir.⁷⁵⁷

Bu durumda “Yargı ne kadar bağımsız olursa o kadar tarafsız mıdır?” sorusuna olumlu yanıt verebilmek mümkün değildir. Çünkü yargı mutlak anlamda bağımsız olsa da taraflı kararlar verebilir. Gerçek bir demokratik hukuk devletinde bağımsızlık, ancak tarafsız bir yargı için anlamlıdır. Taraflı bir yargı için yalnız bağımsızlık istemek, bilerek ya da bilmeyerek, sistemi demokrasi dışı bir yönetime sürükleyebilir.⁷⁵⁸

2.6.3. Bağımsız Yargının Meşruiyeti Onun Tarafsızlığından Gelir

Yargı bağımsızlığının en önde gelen amacı yargı tarafsızlığı konusunda kamuoyunda güven yaratmaktır. Bunu mümkün olan en geniş ölçüde temin edebilmenin çeşitli şartları ve yolları vardır. Bunlar arasında, yargının bağımsızlığını güvence altına alan hukuki düzenlemeler ve kurumsal tedbirler önemli yer işgal etmektedir. Bu açıdan yargının bağımsızlığı, tarafsızlığının asgari dışsal teminatını oluşturmaktadır. Yargı kararlarının, özel olarak bu kararların muhatapları, genel olarak da kamu nezdinde kabul görme derecesi, yargının tarafsızlığına dair inancın kuvvetine doğrudan bağlıdır.⁷⁵⁹

⁷⁵⁴ Thomas Giegerich, “Yargının Bağımsızlığı, Tarafsızlığı ve Yönetimi”, **4. İstisari Ziyaret Raporu** (17-21 Kasım 2008), AB Komisyonu, Ankara, s.3. <http://www.abgm.adalet.gov.tr/pdf/2008%20Istisari%20Yargi.pdf> (12 Ocak 2011).

⁷⁵⁵ Sancar ve Atılğan, s.34

⁷⁵⁶ Fazıl Sağlam, Yargı Reformu Strateji Taslağı Hakkında Maltepe Üniversitesi'nin Görüşü, s.1, 23.01.2009. www.abgm.adalet.gov.tr/dokumanlar/maltepe.pdf (09 Aralık 2009).

⁷⁵⁷ İl Han Özay, “Primus Inter Pares: Yargı ve Bağımsızlığı”, **İÜHF Dergisi**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayını, Cilt.55, Sayı.4 (1997), s.17.

⁷⁵⁸ Tarık Z. Ekinci, “Bağımsızlık ve Tarafsızlık Bir Bütündür”, *Radikal*, 06 Aralık 2009. <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=HaberYazdir&ArticleID=1082293> (28 Eylül 2010).

⁷⁵⁹ Neudorf, s.5-6.

Bağımsız yargının meşruiyetinin kaynağı tarafsızlığıdır. Bu anlamda bir meşruiyetin asgari şartı, yargının tarafsız olması, tarafsızlığın asgari dışsal teminatı da yargı bağımsızlığıdır.⁷⁶⁰ Tarafsız olmayan bir yargı bağımsız olduğunda demokrasi için bir tehlikedir; çünkü bağımsızlığın verdiği imkânı adalet için değil, kurumsal siyaset için kullanabilir.⁷⁶¹

2.6.4. Yargıçlara Tarafsızlık Güvenceleri Sağlanmalıdır

Bağımsızlık, anayasal mekanizmalarla karar öncesi sağlanabilecek bir unsurdur, ancak tarafsızlığın gerçekten var olup olmadığı karar açıklandıktan sonra anlaşılabilir. Bununla birlikte, eğer yargıcın tarafsızlığı konusunda güçlü şüpheler varsa tarafsızlığı sağlamak için karar öncesinde “tarafsızlık güvenceleri” de olarak nitelendirilebilecek çeşitli hukuki tedbirler öngörülebilir.⁷⁶² Bu çerçevede yargı bağımsızlığı yanında, yargı mercilerinin tarafsızlığını sağlamak için birçok şart ve usul kuralı getirilmiştir.⁷⁶³

Öncelikle tarafsızlığın en genel gereği, davanın taraflarına fırsat ve silah eşitliğinin sağlanmasıdır. İkinci olarak; yargılamanın aleniyeti, yargı kararlarının gerekçeli olması zorunluluğu, yargıcın reddi ve çekilmesi gibi yargılama usulü kuralları da başka bazı amaçların yanında yargı mercilerinin tarafsızlığının sağlanmasına hizmet eder.⁷⁶⁴ Örneğin, yargıç, eşinin veya çocuğunun davasına bakamaz. Bunun dışında, yargıcın davadan çekilmesi veya taraflarca reddedilmesi söz konusu olabilir. Tarafsızlığın gerçekten var olup olmadığı kadar özelde davanın taraflarının, genelde ise kamuoyunun yargıçların tarafsız oldukları konusunda bir inanca sahip olmaları da büyük önem taşır. Tarafsızlık güvenceleri, bu inancın oluşmasına ve sürdürülmesine katkıda bulunur.⁷⁶⁵

Yargının, yasama ve yürütme erklerinden açık bir ayrılığı olmadıkça, taraflar yargıyı diğer erklerin kontrolü veya etkisi altında olduğunu algılar. Tarafsızlık anlayışını sağlamak için yargı, bu erklerden bağımsız görülmelidir. Tarafsızlık anlayışı, hangi bağımsızlık tedbirlerinin gerekli olduğunu belirlemek suretiyle, yargı bağımsızlığının sınırlarını genişletir. Yargı bağımsızlığının asgari düzeyi, davacılar ve toplum, yargı kurumlarını tarafsız olarak algıladıkları zaman karşılanmış olur. Bir başka deyişle,

⁷⁶⁰ Mithat Sancar, **Devlet Akli Kısıncında Hukuk Devleti**, 4. Basım, İstanbul: İletişim Yayınları, 2008, s.182.

⁷⁶¹ Etyen Mahçupyan, “Bağımsız Yargı Demokrasiyi Tehdit Ediyor”, <http://www.derindusunce.org/2009/08/08/bagimsiz-yargi-demokrasiyi-tehdit-ediyor/> (29 Ağustos 2010).

⁷⁶² Gönenç, s.9

⁷⁶³ Gönenç, s.9.

⁷⁶⁴ Yılmaz, s.27–28.

⁷⁶⁵ Gönenç, s.9.

toplum içerisinde makul bir gözlemci, hukuki bir uyumsuzlukta potansiyel bir davacı olarak yargı tarafsızlığı bulunduğunu kabul ettiğinde, yargı gerekli bağımsızlığa kavuşmuş demektir.⁷⁶⁶

Doğru ve güvenli yargılanma hakkının en temel güvencesi olan tarafsızlık, yargıcın ruhu, zekâsı, algılama gücü, yürekliliği, onuru,⁷⁶⁷ önde gelen vasfıdır, yargı için içsel bir erdemdir. Kamuoyunun yargıya güveni, hukuk devleti ilkesinin en önemli unsurudur. Bunu korumak için sadece adaleti uygulamak yetmez, aynı zamanda adaletli görünmek de gerekir. Dolayısıyla tarafsızlığın varlığı kamuoyu tarafından algılanmalıdır. Taraflı görünüşler yargıyı olumsuz etkiler. Bu nedenle makul bir gözlemcinin olumsuz olarak düşündüğü görüntülerden kaçınılmalıdır.⁷⁶⁸

2.7. Yargı Bağımsızlığında ve Tarafsızlığında Kanunsuz Etki Yaklaşımı

Yargı bağımsızlığı, yargı ile diğer insanlar arasında bir mesafe koymak suretiyle bu teminatı sağlayarak yargıçların, ihtilaflarda üçüncü taraf olarak konularını korumalarına olanak tanır. Yargıçlar kendi bireysel ve mesleki yaşamlarında çok fazla etkiye maruz kalırken yalnızca toplumun karar vermeye müdahale etme kabiliyetine sahip olduğunu düşündüğü kaynakların etkileri kanunsuzdur.⁷⁶⁹

Yargı bağımsızlığı, tarafsızlık algısını sağlayan önleyici bir araç olarak rol oynar. Aksi takdirde, yargı mensupları ile kanunsuz etki gücünü elinde bulunduran diğer insanlar arasındaki kontrolsüz ilişkilerden dolayı tarafsızlık algısı ortadan kalkar. Tarafsızlık algısını başarmak için hem yargıçlar hem de yargı kurumları, yargı işlemlerinde kanunsuz etki yaratabilecek kaynakların kendi lehlerine çıkarılabilecekleri algısına yol açmamak için söz konusu kaynaklardan yeterli düzeyde uzak durmalıdır. Tarafsızlık algısını sağlamak için yeterli mesafe sağlamakla, yargı bağımsızlığı kavramı, ihtilaflar hakkında karar verilmesi konusunda toplumun güvenini sağlamış olur.⁷⁷⁰ Zira bireyin hak ve özgürlüklerinin hukuksal düzlemde korunması adil ve tarafsız bir yargı sisteminin varlığına bağlıdır.⁷⁷¹

---

⁷⁶⁶ Neudorf, s.5–6.

⁷⁶⁷ Selçuk, *Bağımsız Yargı, Özgür Düşünce*, s.40.

⁷⁶⁸ Giegerich, *Yargının Bağımsızlığı, Kavramsal Çerçeve*, s.22.

⁷⁶⁹ Neudorf, s.63–64.

⁷⁷⁰ Neudorf, s.63–64.

⁷⁷¹ Arslan.

Yargıyı diğerlerinden ayırarak yargıya güveni sağlamanın bir aracı olarak yargı bağımsızlığı görüşüne ilişkin bazı temel sorular ortaya çıkmaktadır. Birincisi, “Yargı ile kanunsuz etkiye sahip kaynaklar arasında ne kadar mesafe gereklidir?” sorusudur. Asgari gerekli ayırımı belirlemek, yargının meşruluğunu sağlayacak yeterlilikte bağımsız olup olmadığını değerlendirmek için gereklidir. Yargı bağımsızlığının temel hedefi olarak tarafsızlık algısı, yargıçlar ile diğer insanlar arasındaki gerekli ayırımı ölçmek için bir kıstastır. Hem davanın tarafları hem de toplum, yargıçlar ile kanunsuz etki potansiyeli taşıyan belirli bir kaynak arasında yargı tarafsızlığı olduğunu algılıyorsa, asgari ayırım seviyesi karşılanmış olur. Bir başka deyişle, toplumdaki makul bir gözlemci, bir davacı olarak söz konusu kaynağa karşı yargının tarafsız davrandığını algılıyorsa yargıçlar söz konusu kanunsuz etki potansiyeline sahip kaynaklardan bağımsız demektir.⁷⁷²

Yargı bağımsızlığı görüşüne ilişkin temel ikinci soru, “Hangi kaynaklar yargı üzerinde kanunsuz etkiye sahip olabilir?” sorusudur. Bu kaynakların tanımlanması, yargıçlar ile diğer insanlar arasındaki yargı tarafsızlığı algısı açısından önemli olan temel ilişkiler için gereklidir. Dünya genelinde yargıçlarla ilgili yapılan bir araştırma, bu konuya her devlette farklı kanunsuz etki potansiyeli taşıyan kaynaklar üreten farklı yaklaşımların olduğunu ortaya koymuştur.⁷⁷³

Her ülkede kanunsuz etki kaynakları göreceli olduğu için evrensel bir tehdit listesi oluşturmak gerçekçi değildir; bunun yerine kanunsuz etki potansiyeline sahip kaynaklar, her ülke toplumunun, yargıya gerçek müdahale tehlikesi olduğunu düşündüğü görüş temelinde belirlenmelidir. Bir kaynak belirlendikten sonra toplum, yargıçlar ile söz konusu kaynak arasındaki etkileşim noktalarını belirleyerek yargıya olan güveni sarsacak kanunsuz etki potansiyelini tespit etmelidir. Söz konusu etkileşim noktaları, yargı sürecindeki manipülasyon varsayımı nedeniyle davanın taraflarıyla ilgilidir.⁷⁷⁴

Kanunsuz etkinin kaynaklarını ve kanunsuz etkinin ortaya çıkma bağlamını tanımlamanın göreceliliği hukuk sistemlerinde yargı bağımsızlığı konusunda farklı görüşlerin mevcut olduğunu açıklamaktadır. Örneğin, Almanya’da yargıçların siyasi partilere ve kent meclislerine üye olmaları ve hatta siyasi makamlar için kampanyalara katılmaları normal karşılanır. Bu faaliyetlere katılan Alman yargıçlar, doğrudan devlet

---

⁷⁷² Neudorf, s.65.

⁷⁷³ Neudorf, s.66–67.

⁷⁷⁴ Neudorf, s.66–67.

kontrolünün kanunsuz etkisi altına girmiş olarak algılanmazken, Kanada’da yargıçların siyasi işlerle ilgilenmesi yargı tarafsızlığının zedelenmesi olarak görülmektedir.⁷⁷⁵

Yargı bağımsızlığı görüşüne ilişkin temel üçüncü soru; “Yargıçlar ile kanunsuz etki potansiyeli taşıyan kaynaklar arasına gerekli mesafenin konulması nasıl başarılabilir?” sorusudur. Yargı bağımsızlığıyla ilgili tedbirler, toplumun yargı tarafsızlığına güvenini sağlamak amacıyla yargıçlar ile başkaları arasındaki etkileşimin temel noktalarını oluşturmak için alınan önlemlerdir. Söz konusu tedbirler, hem bireysel hem de kurumsal olarak yargıçlar ile kanunsuz etki kaynakları arasındaki ilişkileri düzenlemek suretiyle kanunsuz etki olanaklarını sınırlar. Yargıçların kanunsuz etki kaynaklarına finansal olarak dayanmasını engelleyecek şekilde yasal garantiler, karar vericilere daha fazla özerklik sağlayacak devlet kurumlarının planlanması, yargıçların güçlü çıkarlara sahip bağlantılardan uzak tutacak koşullar gibi yaratıcı ayırım tedbirleri, yargıçlar ile başkaları arasındaki mesafeyi artırmaktadır. Tarafsızlık algısını yaratacak yeterli mesafe hedefini göz önünde bulunduracak olursa alınan tedbirlerin başarısı, herhangi bir davada kanunsuz etkinin meydana gelip gelmemesine değil, bu amaca dayanmalıdır. Bağımsızlık tedbirlerinin, kanunsuz etki potansiyeline sahip kaynaklarından gelecek kanunsuz etkilerini tümünden yok etmesi mümkün değildir.⁷⁷⁶

Üçüncü taraf karar vericiliğinin temel prensibi olan tarafsızlık, davanın taraflarının ve toplumun, yargıçları bir ihtilafta gerçek üçüncü taraf olarak algılamasına bağlıdır. Liberal demokratik devletler bağlamında değerlendirildiğinde, tarafsızlık algısı, yargı bağımsızlığı ihtiyacını ortaya koyar. Liberal demokrasilerde, devlet genellikle çeşitli durumlarda davacı olarak ortaya çıkar; devletin savcıları, bireylere karşı ceza davaları açar; bireyler devleti medeni ve anayasal konularda dava eder ve hükümetin çeşitli kolları ve kurumları kendi hakları ve görevleriyle ilgili şikâyetlerini bildirirler. Bireyler ile devlet arasında devletin çeşitli kademeleri arasında çıkan ihtilaf konusunda karar vermeleri için bu davalar yargıya götürülür. Bu tür davalarda yargı ile devletin bir kolu arasındaki yakın ilişkiler, yargının devletin çıkarlarını savunacağı endişesi yaratabilir; bu da tarafsızlık algısında bir kayba yol açar. Karar vericilerin meşruluğu, gerçek üçüncü taraf olma pozisyonlarına dayandığı için bireyler doğal olarak devletin kontrolü

---

⁷⁷⁵ Neudorf, s.67.

⁷⁷⁶ Neudorf, s.68.

altında olduğunu düşündükleri bir yargıcın kararına ihtiyatla yaklaşabilirler.⁷⁷⁷ Bu nedenle çağdaş liberal demokrasilerde, toplum genel olarak devleti yargısal karar verme sürecinde en önemli kanunsuz etki kaynağı olarak görmektedir. Çünkü devlet yargıda atamalar, ücretler, terfi, disiplin, yargı yetkisi ve güvenlik üzerinde büyük bir güce sahiptir. Yargı ve devletin birbirine bağlı ilişki yapısı dikkate alınrsa devletin karşısında yer alan dava taraflarının, yargıçların devletin baskısından veya müdahalesinden bağımsız karar verecek düzeyde özerk olmasını sağlayacak bir teminat istemesi gerektiği belirtilmelidir. Yargı ile devlet arasındaki sayısız etkileşim, müdahale potansiyelinin varlığını ortaya koymaktadır. Yargı bağımsızlığı ile ilgili tedbirler, bu kritik bağlantılarda, toplumun yargı tarafsızlığına güvenini sağlayacak bir mesafe yaratmaktadır. Örneğin, yargıçların ücretleriyle ilgili olarak maaşının kesintiye uğratılmayacağı veya düşürülmeyeceğine dair bir maaş teminatının verilmesi durumunda, dava tarafları, yargıcın, devletin yargıcın maaşında kesinti yapmak suretiyle misilleme yapmasından korkması için herhangi bir neden olmadığından emin olacaktır.⁷⁷⁸

---

⁷⁷⁷ Neudorf, s.62.

⁷⁷⁸ Neudorf, s.69–70.

BÖLÜM III: KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA ADLİYE YÖNETİMİ

Ülkelerin kendilerine özgü siyasal, toplumsal, ekonomik ve kültürel yapılarına bağlı olarak farklılıklar gösteren ulusal yargı sistemlerinin ana hedefi, sosyal adalet ideali doğrultusunda, temel insan hak ve özgürlüklerini koruyup yaşatmak olarak kabul edilmektedir. Ancak son yıllarda yaşanan hızlı sosyal, ekonomik ve kültürel değişimler sonucunda dünyada pek çok hukuk sorunu ortaya açmış ve dolayısıyla ulusal yargı sistemleri, ülkenin mevcut koşullarını göz önünde bulundurarak uluslararası nitelik kazanan hukuksal sorunlara çözüm arayışları içine girmek zorunda kalmışlardır. Günümüzün küreselleşen dünyasında uluslararası bir bakış açısına sahip olmak ve uluslararası dayanışmayı geliştirmek ulusal yargı sistemlerinin başarılı olabilmesinde temel politikayı oluşturmaktadır.⁷⁷⁹

Mahkeme yönetimi, genellikle adaletin niteliğinde belirli bir standardı başarmanın veya teşvik etmenin faktörü olarak görülür. Bu en azından bazı ülkeler için tamamen yeni bir yaklaşım olmasa da hukuk sistemlerinde bunu uygulamaya koymak kolay değildir. AK ülkelerinin hemen hemen tamamında yargının ve mahkemelerin yönetimini düzenleme girişiminde bulunanlar anayasal bir ilke ile karşı karşıya gelmektedir: Yargının bağımsızlığı... Dolayısıyla, bir yandan yargı(ç) bağımsızlığını koruyacak teminatlar geliştirirken diğer yandan yargının yönetimini etkileyerek adaletin niteliğini geliştirecek mekanizmalar üretmek önemlidir. Bu ilk denge yakalandıktan sonra neyin idari, neyin adli işlem olduğunu belirlemek daha kolay olacaktır. Bir başka deyişle zaman zaman aynı otoritenin elinde toplanabilen iki iş arasındaki sınırları belirlemek zorunludur. Bu yüzden de araştırma, ABD, Japonya, Rusya Federasyonu (RF) ve bazı Avrupa ülkelerinde kullanılan farklı yargı yönetimi modellerini vurgulamakta ve mahkemeleri yöneten kurumların kimliği ve rolünün (üniter model, âdemi merkezîyetçi veya rekabetçi model, özerk-yönelimli veya idari model) altını çizmektedir. İki açık eğilim söz konusudur: Birisi adaletin niteliğini, yargı konseyi (düzenleyici kurum) tarafından korunan yargıcın niteliklerine dayandırır, yargıcın bağımsızlığına önem verir; diğeri ise adaletin niteliğini bir bütün olarak yargı konseyi tarafından yönlendirilen yargı

⁷⁷⁹ DPT, Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007–2013), Adalet Hizmetleri Özel İhtisas Komisyonu Raporu (AHÖİKR), s.17. <http://www.sgb.adalet.gov.tr/bilgi%20bankasi/pdf/adalet-9p-oik.pdf> (12 Ekim 2009).

sistemine dayandırır, etkinliğe önem verir. Avrupa kurumlarının genellikle bu ikinci eğilimi tercih ettikleri görülmektedir.⁷⁸⁰

Her ülkeye özgü tarihi, politik, sosyal ve ekonomik nedenlerden ötürü Avrupa’da tek bir model mahkeme yönetim sistemi yoktur. Mahkeme sayısına ve mahkemeler arası ilişkiye göre farklılık göstermekte, bu nedenle sistemin işleyişi ülkeden ülkeye değişmektedir. Bazı sistemlerde merkezi (Örn. Ad.B veya yüksek mahkemece yürütülen) bir yönetim sistemi mevcutken, diğer sistemlerde daha az merkezi (Örn. bizzat mahkemelerce yürütülen) bir yapıya rastlanmaktadır. Bunların yanı sıra karma sistemler de mevcuttur.⁷⁸¹

Her ülkenin kendine özgü özellikleri olması dolayısıyla uygun bir sınıflandırma yapılabilmesi için konuyla ilgili kapsamlı bir çalışma yürütülmesi gerektiğinden mahkeme yönetiminin tam bir tanımını yapmak güçtür. Bu nedenle, her bir ülkedeki ve her mahkeme türündeki (eğer birden fazla varsa) tüm yargılama usullerini incelemeksizin, mahkeme yönetimi (adli işlerin yürütülmesi) ve yargılama (mahkeme-duruşma) süreci arasındaki çizgileri belirlemek neredeyse imkânsızdır ancak yine de karşılaştırmaların bir sınıflandırması, mahkeme başkanının veya daha genel anlamda mahkemenin başındaki kişinin, idari ve mali yetkilerinin kapsamını değerlendirmek açısından esastır. Görünen o ki, yargı sisteminin bu iki yönü (adliye yönetimi ve yargılama süreci) arasındaki bağlantının gittikçe artan şekilde farkına varılması ve yargı erkinin bağımsızlığı ve tarafsızlığına saygı çerçevesinde olası denetim şekillerini belirleyebilmek için bu karşılaştırmaların ayırımına varmak ihtiyacının vurgulanması son zamanlardaki tek eğilim olmaktadır.⁷⁸²

Bununla birlikte şu da var ki, örgütsellik ve işlevsellik gibi mahkeme yönetiminin iki boyutu arasında denge sağlanırken idari ve adli endişeler arasında yerel bir ihtilaf meydana gelmektedir. Ülkeler farklı yöntemler benimseyerek bu ihtilafı çözmeye çalışmaktadır. Bazıları bağımsızlıktan yanadır; bu politikada basitçe yargıç tarafları dinler ve davada karar verir, idari işleri yürütmez. İdari ve adli meselelerle ilgili olarak kesinlikle bir sınır bulunmaktadır, yargıç adliyeyle ilgili idari işlerle ilgilenmez.

⁷⁸⁰ Laurent Berthier ve Hélène Pauliat, “Administration and Management of Judicial Systems in Europe”, **CEPEJ Report**, Strasbourg, CEPEJ, 2004, s.3. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/series/Etudes10Admin_en.pdf (01 Temmuz 2009).

⁷⁸¹ Özbek, s.250.

⁷⁸² Berthier ve Pauliat, *Administration and Management of Judicial Systems in Europe*, s.6.

Finlandiya ve Bulgaristan buna örnektir. Bu ayırıcı görüş, idari ve adli meseleleri birlikte yürüten ve bu şekilde dağıtılan bütçe kaynaklarının miktarının adli faaliyetlerin kalitesini arttırdığını savunan görüşün zıddıdır. Bu görüşün sonucunda mahkeme başkanı, savcı ve sicil memuru gibi mahkemede farklı baş aktörlerin paylaştığı sorumluluk tam açık değildir. Örneğin, Hollanda’da mahkemeler, mahkeme başkanının oluşturduğu bir komite tarafından idare edilmektedir. Mahkeme başkanı ve bir idare amiri yönetici olarak hareket eder. Belçika’da mahkeme yöneticisi başkâiptir. Fransa’da durum karmaşıktır. Mahkeme başkanı mahkemenin yönetilmesiyle görevlidir, ancak bölgesel idari yönetime güvenmek zorundadır. Bu durum, farklı modeller aslında kalite standartları belirlenmesini zorlaştırmaktadır, çünkü her ülkenin bir mahkemeyi en iyi şekilde idare etmek hususunda kendi görüşü vardır.⁷⁸³

Ancak bu da işin asıl önemli noktası değildir. Daha önemli bir sorun, yargının bağımsızlığının, dikkate değer şekilde büyüyen adalet ile ilgili kurullar tarafından kurumsal korunmasıdır. Mahkeme yönetimiyle ilgili herhangi bir çalışma bu yüzden ister istemez yargı konseyleri gibi düzenleyici kurumlarının farklı rollerine yakından bakılmasını zorunlu kılmaktadır. İdari yetkilerin nasıl paylaşılacağı sorunundan ötürü bu kurulların yapısı önem arz eder. Hangi idari görevlerin paylaşımının nasıl yapılması gerektiğine dair merkezîyetçi, âdemi merkezîyetçi, üniter, özerk yönelimli gibi farklı devlet biçimlerinde benzer ayrımları olan değişik modeller kurulmuştur.⁷⁸⁴

3.1. Avrupa’da Yargının İdaresine Yönelik Modeller

3.1.1. Üniter Model

Bakanlık modeli veya merkezi model olarak adlandırılan modelde yargının idaresinden yalnızca hükümet veya Ad.B sorumludur.⁷⁸⁵ Bu modelde, adalet yönetimi yalnızca Ad.B’nin meselesidir. Herhangi bir biçimde başka bir adli kurul yoktur (Örn. Avusturya, ÇC, Finlandiya, Bosna Hersek, İzlanda, Lüksemburg, Letonya, Malta, İngiltere, Almanya).⁷⁸⁶ Buna rağmen yargının bağımsızlığı ilkesi resmi olarak anayasada veya bunun dengi bir metinde ortaya konulmuştur. Bu modelde, adalet sisteminin yönetimi (adliye işlerinin yönetimi ve bütçe kaynaklarının dağıtımı gibi)

⁷⁸³ Berthier ve Pauliat, *Administration and Management of Judicial Systems in Europe*, s.9.

⁷⁸⁴ Berthier ve Pauliat, *Administration and Management of Judicial Systems in Europe*, s.10.

⁷⁸⁵ Luca Perilli, “Türk Yargısının Etkinliği ve Ceza Adaleti Sistemi Raporu”, Mart 2011, s.8 (dgn.7). <http://www.abgm.adalet.gov.tr/dosyalar/turkyargisininetkinligi.pdf> (08 Mayıs 2012)

⁷⁸⁶ Perilli, s.8.

hükümetin tekelindedir. Bu durum kısmen erkler ayrılığı ilkesinin daha fazla işlevselci yönünü anımsatmaktadır. Bu görüşte devletin işlevi yönetim-işletimle yakın ilişkilidir.⁷⁸⁷

3.1.2. Klasik Model

Âdemi merkezîyetçi veya rekabetçi model olarak da bilinen bu modelde adli sistemin idaresi Ad.B –ki bu alanda en çok ayrıcalıkları elinde tutar– yargı konseyi ve mahkeme yöneticileri (yargıçlar veya mahkeme görevlileri) arasında paylaşılmaktadır. Pek çok Avrupa ülkesi (Örn. Bulgaristan, ÇC, Fransa, İtalya, Polonya, Romanya, İspanya, Slovenya) bu modeli benimsemiştir.⁷⁸⁸ Bu modelde muhtemelen Ad.B ile yargı konseyi arasında adalet yönetimine ilişkin görevlerin paylaşımı konusunda biraz daha yol alınmıştır. Orta yol bir yaklaşım olsa da bu model bazen bakanlık ve adli konseyler arasında yetki paylaşımları konusunda sorunlara neden olmakta ve sonuçta yetkilerin Ad.B’nin elinde toplanmasına yol açmaktadır. Bu bağlamda konseylerin yetkileri, geleneksel olarak yargıç ve savcılarının yönetiminin dışına pek çıkmaz (Örn. Arnavutluk, Andorra, Azerbeycan, Hırvatistan, Fransa, İtalya, Litvanya, Moldova, Polonya, ÇC, RF, Slovakya ve Ukrayna). Hatta bazı durumlarda, sadece yargıçların (Örn. Makedonya ve Slovenya) geleneksel görevi denilmekle basitçe yargıç ve savcılarının kariyer yönetimleri kastedilmektedir. Bu tarz mahkeme yönetimi, konseyler ile Ad.B arasındaki rollerin paylaşımının tam açık olmamasıyla kendini gösterir; denge genellikle Ad.B lehinedir, yani kural, genel örgütsel yetki Ad.B’de iken yargı konseyinin sadece belirli yetkileri kullanabilmesidir. Bu orta yol modelin uygulanması her ülkede farklıdır ve hepsinin kendine özgü özellikleri bulunmaktadır. Buna karşılık örneğin Bulgaristan’da Kurul’un yönetsel yetkilerinin güçlendirilmesine yönelik bir eğilim vardır.⁷⁸⁹

3.1.3. Özerk Yönelimli Model

“Özerklik odaklı” model olarak bilinen bu modelde yargı konseylerinin geniş mali ve idari sorumlulukları ve mahkemelerin mali kaynaklarını tahsis etme yetkisi bulunur. Konseyler mahkemelerin teşkilat yönetimini de güçlendirmeye çalışırlar. Bu model Danimarka, Macaristan, Norveç, İrlanda, Hollanda ve bir ölçüde İsveç gibi ülkeler

⁷⁸⁷ Berthier ve Pauliat, *Administration and Management of Judicial Systems in Europe*, s.10–11, John Thomas, “Councils for the Judiciary, Preliminary Report: States Without A High Council”, Council of Europe Community Coalition for Environmental Justice, 2007, s.1. www.drb.de/cms/fileadmin/docs/sv_ccje_report_thomas_0703.pdf (29 Mart 2012).

⁷⁸⁸ Berthier ve Pauliat, *Administration and Management of Judicial Systems in Europe*, s.10-11, John Thomas, s.5.

⁷⁸⁹ Perilli, s.8.

tarafından takip edilmektedir.⁷⁹⁰ Bu modelde yargı konseyi, hem adli hem de mahkemelerin işlevi ve örgütlenmesine yönelik daha fazla söz hakkına sahiptir.⁷⁹¹

Mahkeme yönetimi sistemi, bu modellerden herhangi birine uymayan ülkeler de vardır. Örneğin, Kıbrıs Rum Kesimi (KRK), Estonya, Japonya, Lihtenştayn ve İsviçre.⁷⁹²

3.2. Ülkeler

Araştırma konusu belirsizlikler taşıdığı ve terminoloji bir ülkeden diğerine değiştiği için yargının ve mahkemelerin yönetimini araştırmak zor bir iştir. Bu durum karşılaştırma yapılırken büyük özen gösterilmesini gerekli kılmaktadır. Bu kapsamda ABD, Japonya, RF ile bazı Avrupa ülkelerinden örnekler verme amaçlanmıştır. Ancak tam anlamıyla bir kıyaslama, yargıçlık ve savcılığın aynı kanunda düzenlendiği, yargıç ve savcılarının aynı statüde kabul edildikleri ve “Yargı mensubu” şeklinde nitelendirildikleri Fransa, İtalya ve İspanya bakımından söz konusu olabilecektir. Konu açısından asıl belirleyici olacak ülkeler de bunlar olacağı için bu ülkelerdeki mahkeme ve savcılık teşkilatları ile mahkeme yönetimi sistemi üzerinde daha ayrıntılı durulmuştur. Diğer ülke sistemleri, mahkeme ve savcılık örgütlerine ilişkin kısa bilgilendirme sonrası mahkeme yönetimi olgusunun daha iyi anlaşılabilmesi ve Türkiye’de bir düzenleme yapılacaksa örnek oluşturabileceği düşüncesiyle ele alınmıştır.

Karşılaştırmalı ülkeler olarak mahkeme yönetimi sisteminin doğduğu ABD, gerek Osmanlı döneminde ceza ve ceza usul kanunlarının ve gerekse Cumhuriyet döneminde (mülga) CMUK’nin iktibas edildiği, adli teşkilatlanmanın hemen hemen aynen alındığı Fransa, (mülga) TCK’nin iktibas edildiği İtalya, köklü bir yargı geleneğine sahip Almanya, sembolik de olsa monarşinin hüküm sürdüğü İspanya, İngiltere, Danimarka, Lüksemburg ve Hollanda, başkanlık sistemi ile yönetilen RF, demokrasiye geçişlerinin üzerinden uzun süre geçmeyen ve yeni bir yargı sistemi benimseyen Baltık ve Demirperde ülkeleri, eski Yugoslav Cumhuriyetleri ve Ukrayna, AB’ye yeni katıldıkları için yargı sistemlerini AB müktesebatına uygun yapılandıran Bulgaristan, Polonya ve Romanya, Anglo-Sakson ve Uzak Doğu yargı sistemlerinde mahkeme yönetimi sisteminin nasıl işlediğini görebilmek amacıyla İskandinav ülkeleri ve Japonya ile Avusturya ve İsviçre seçilmiştir. Ayrıca Yunanistan’ın Gümülcine İstinaf Mahkemesi’ne

⁷⁹⁰ Perilli, s.8 (dnp.7), John Thomas, s.5.

⁷⁹¹ Berthier ve Pauliat, *Administration and Management of Judicial Systems in Europe*, s.10–11, Perilli, s.8.

⁷⁹² John Thomas, s.1.

gerçekleştirdiğimiz ziyarette genç bir yargıçtan edinilen kısa bilgiye, bölüm sonunda ise savcılığın ceza hukuku dışında kalan görevleri ile karşılaştırmalı mahkeme yönetimine ve yargı bütçesinin tedarik ve sarf usulüne ilişkin bilgilere yer verilecektir.

3.2.1. Amerika Birleşik Devletleri

3.2.1.1. Mahkeme Teşkilatı

ABD Anayasası'nın 3'üncü maddesi yargı organını düzenlemiştir. Maddenin 1'inci bölümü “*Birleşik Devletler’de yargı kuvveti, Yüksek Mahkeme ile Kongre tarafından zaman zaman ihdas ve tesis olunabilecek mahkemeler marifetiyle tatbik olunur*” hükmünü havidir. Madde metninden anlaşıldığı üzere esas olan yüksek mahkemelerdir. Diğer mahkemeler ihtiyaca göre kongre tarafından kurulabilecektir.⁷⁹³

ABD Anayasası'nda ismen belirtilen tek mahkeme Yüksek Mahkeme'dir. Diğer mahkemeler ihtiyaca göre yasama organı tarafından çıkarılan kanunlarla kurulmuşlardır. Aynı şekilde Yüksek Mahkeme de dâhil olmak üzere tüm mahkemelerin yapısı kanunla belirlenecektir. Bunun dışında Anayasa, “Impeachment”^{*} hali hariç tüm suçların jüri tarafından yargılanacağını da 3'üncü maddenin 2'nci bölümünde hükme bağlamıştır.⁷⁹⁴

ABD'de federal yargı üçlü bir yapıya sahiptir. İlk kademedede 9 üyeden meydana gelen Yüksek Mahkeme vardır. Yüksek Mahkeme kendisine gelen davaya bakmak zorunda değildir. Her sene gelen binlerce başvurunun içinden seçim yaparak bunların cüzi bir kısmını temyizen incelemektedir. Ancak anayasaya aykırılık iddiasına ilişkin davaları incelemek zorundadır. ABD'de, her mahkemenin anayasaya aykırılığı inceleme yetkisi bulunmaktadır ancak bu konudaki son sözü Yüksek Mahkeme söylemektedir.⁷⁹⁵

---

⁷⁹³ Özer, s.52.

^{*} ABD'de başkanın, ihanet, zimmet ve diğer ağır cürüm ve kabahatlerden dolayı cezai sorumluluğu vardır. Başkan bu suçlardan dolayı suçlandırılıp mahkum edilirse görevinden alınmış olur. Suçlandırma (impeachment) yetkisi Temsilciler Meclisi'ne aittir. Temsilciler Meclisi başkan hakkında *impeachment* usulünün açılmasına karar verince *Judiciary Committee*'yi görevlendirir. *Judiciary Committee*'nin raporundan sonra başkanın suçlandırılıp suçlandırılmaması konusunda nihai oylamayı yapar. Temsilciler Meclisi tarafından suçlandırılan başkanı yargılama yetkisi ise Senato'ya aittir. Başkanın yargılanması söz konusu olduğunda Senata'ya Yüksek Mahkeme başkanı (*Chief Justice*) başkanlık eder. Senato, mahkûmiyet kararını ancak hazır bulunan üyelerin üçte ikisinin oyuyla verebilir. Mahkûmiyet halinde verilecek ceza, görevden alınma cezası ile ABD'de her türlü ücretli, fahri veya güveni gerektiren görevden mahrumiyet cezasından ibarettir. Bununla birlikte Senato tarafından mahkûm edilen başkan, kanunun öngördüğü biçimde ayrıca takip, muhakeme veya cezaya tabi tutulabilir (Kemal Gözler, **Devlet Başkanları: Bir Karşılaştırmalı Anayasa Hukuku İncelemesi**, 1.Basım, Bursa: Ekin Kitabevi, 2011, s.24).

⁷⁹⁴ Özer, s.52–53.

⁷⁹⁵ Özer, s.53.

ABD’de on bir ikinci kademe yüksek mahkemesi vardır. Her birinde 3 ila 15 yargıç görev yapar. Üçüncü ve son kademe bölge mahkemeleridir. Sayıları 91’dir ve her birinde 1 ila 27 yargıç görev yapmaktadır.⁷⁹⁶

Amerikan hukukunda mahkemeler sistemini ülkenin federal yapısı belirlemektedir. Sistemin en önemli özelliklerinden biri, federal düzeyde ve federe devletlerde yan yana faaliyet gösteren mahkemelerin varlığıdır. Federe devletlerin mahkeme sistemleri o kadar farklıdır ki, bu mahkemelerin genel olarak açıklanması mümkün değildir. Basit olaylar sulh yargıçları tarafından görülür. Bu yargıçlar genellikle hukuk eğitimi almamış kişilerdir. Bu görevi yan iş olarak yerine getirirler ve yargılama sırasında çok basit bir usul kullanırlar.⁷⁹⁷

Büyük şehirlerde yargı işlevi gören belediye mahkemeleri vardır. Bu mahkemelerde yargıçlar daha eğitimlidirler ve genellikle trafik, kabahat ve medeni hukuk davalarına bakarlar. Bu mahkemelerin verdikleri kararlar her federe devletin yüksek mahkemesinde temyiz edilir.⁷⁹⁸

Medeni hukuk ilişkilerinin büyük çoğunluğu federe devlet mahkemelerinde görülür. Bu işlerde Federal Mahkeme belli koşullarda yetkili olup bunlar Anayasa’da sayılmıştır. Örneğin ABD davanın tarafıysa, dava federal yasalardan birine istinaden açılıyorsa, davanın tarafları farklı devletlerden geliyorsa yani ikametgâhları farklı devletlerdeyse ve ayrıca dava konusu 50 bin \$ üzerinde ise Federal Mahkeme yetkilidir.⁷⁹⁹

3.2.1.2. Mahkeme Yönetimi

Profesyonel mahkeme yöneticileri, kamu yönetimi alanında nispeten son zamanlarda ortaya çıkmıştır, görevleri çok çeşitlidir. En önemlisi yargıçları, görevleri olmayan yargı dışı sorumluluklardan uzak tutmak ve yönetim altyapısı oluşturmaktır. Mahkeme idari asistanı, mahkeme idari personeli ve yargı sistemi idarecisi gibi çeşitli adlarla bilinen mahkeme yöneticileri birçok federal, devlet ve yerel yönetim yargı sisteminde

---

⁷⁹⁶ Özer, s.53.

⁷⁹⁷ Arzu Oğuz, **Karşılaştırmalı Hukuk**, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2003, s.297.

⁷⁹⁸ Oğuz, s.297.

⁷⁹⁹ Oğuz, s.298.

görülebilir. Bununla birlikte, bazı yerlerde hala kabul görmemişlerdir. Başyargıcın başkanlığında hizmet ederler ve görevleri çeşitlidir.⁸⁰⁰

3.2.1.2.1. Mahkeme Yönetimi Sisteminin Gerekliği

Bundan 35 yıl önce mahkemelerin artan davalara ayak uydurmada yetersiz kalışı, kamuda yargı sisteminin performansı ile ilgili endişelerin ortaya çıkması ve 1968 Güvenli Sokaklar Yasası'nı takiben polis ve adli tatbikatların artması için oluşturulan federal fonların durumu, 1969 yılı Ağustos ayında mahkeme yönetiminde bir patlamaya sebep oldu. ABD Başyargıcı Warren E. Burger, mahkemelerin yoğun ve işleri başından aşkın yargıçlarının artan iş yoğunluğunda gerçekleştiremedikleri mahkemeleri yönetmek ve işleyişi yönlendirmek için eğitilmiş yöneticilere ihtiyaçları olduğunu, böylece yargıçların birincil görevleri olan yargıya odaklanabileceklerini, mahkemelerde sınırlı sayıda olanlar dışında böyle yöneticilerin mevcut olmadığını ve bir an önce eğitilmiş mahkeme başkanı ve yönetici sınıfları oluşturulması gerektiğini belirtmiştir.⁸⁰¹

Bugün neredeyse Amerika'nın bütün mahkemelerinde personel, mahkeme yöneticisi adı verilen profesyonel müdürlerin altında çalışmaktadır. Mahkeme yöneticileri, Amerikan mahkemelerinin ortak özelliğidir. Bir meslek dalı olup olmadığı ve ihtiyaç duyulan alan tartışmalarını bir yana bırakırsak mahkeme yöneticileri, dava akışı, personel, finans, kuruluş ve kayıt operasyonel fonksiyonlarını yönetme konusunda çeşitli roller gerçekleştirmektedir.⁸⁰²

Başyargıç Burger'in ve bu alandaki diğer liderlerin çabalarıyla mahkeme yöneticileri mahkeme sistemlerinde federal, devlet ve yerel düzeylerde hizmet vermektedirler. Mahkeme yöneticisinin birincil rolü, mahkemenin yönetimle ilgili görevlerini başyargıcın gözetiminde gerçekleştirmektir. Birlikte idari liderlik takımı oluşturarak artan karmaşıklığa hazırlıklı olurlar ve modern mahkeme sistemleri için gerekli değişikliklerin gerçekleştirilmesini sağlarlar.⁸⁰³

⁸⁰⁰ Steven W. Hays ve C. Blease Graham, "Court Administrators as Managers and Executives", **Encyclopedia of Public Administration and Public Policy** içinde (267–269), Jack Rabin ve T. Aaron Wachhaus (Ed.), New York: Marcel Dekker Publishing, March 2003, s.267.

⁸⁰¹ United States Agency International Development (USAID), **Justice System Reform Activity in Kosovo, Why Court Administration? & Why Court Administrators?** <http://www.ncscinternational.org/ks/news3.aspx> (06 Ocak 2010).

⁸⁰² Hector Fix-Fierro, **Courts, Justice and Efficiency, A Socio-Legal Study of Economic Rationality in Adjudication**, Oregon: Hart Publishing, 2003, s.222. <http://www.bsos.umd.edu/gvpt/lpbr/subpages/reviews/fixfierro604.htm> (04 Şubat 2009).

⁸⁰³ USAID.

Hayatın karmaşıklığı ve yasal işlerin kapsamı, mahkemelere yargıçların ve personelin baş etmede zorlanacağı idari yükler oluşturabilir. Mahkemeler, yargıçların liderliğinde yargıyla ilgili olmayan konuların organize edilmesi ve yönetilmesinde profesyonel yöneticilere ihtiyaç duyarlar. Adli işlemler konusunda ve modern idari uygulamalarda bir işte çalışarak veya resmi eğitim yoluyla profesyonel bir biçimde eğitilen yöneticiler, mahkemelere, geleneksel sistemde yoksun oldukları yönetimi sağlarlar.⁸⁰⁴

3.2.1.2.2. Mahkeme Yöneticilerinin Görevleri

Mahkeme yöneticilerinin görev alanları yasalardan çok yönetimle ilgilidir ve yönetim sorumluluğu ile ilgili profesyonel yetenekler gerektirir. Görevleri, buldukları mahkemelerin yeri ve büyüklüğüne bağlı olarak değişir. İnsan kaynakları yönetimi, dava yönetimi, mali yönetim, teknoloji yönetimi, süre (hizmet) yönetimi, bilgi yönetimi, hükümetler arası irtibatlar, sekreterlik hizmetleri, araştırma ve danışmanlık hizmetleri ve kamuyu bilgilendirme başlıca görevlerdir.⁸⁰⁵ Ayrıca mahkeme yöneticileri, yönetici yargıçlar ile işbirliği içinde mahkeme için hedefleri belirleme, mahkemenin işlerini ve dava yönetim stratejilerini analiz etme, araştırma yapma, mahkemenin performansını ölçme, yönetim politikalarını biçimlendirme, yerel mahkemeler, devlet daireleri, halk hizmet sağlayıcıları ve kamu ile koordinasyon oluşturma ve bütün operasyonel ve yönetsel desteklerin yönetim kontrollerini yerine getirmekle de görevlidirler.⁸⁰⁶

Yargıcın karar verme süreci için gerekli olan süreyi artırmak ve yargıçlar heyetine profesyonel yönetim bilgisini ve yeteneğini sunmak, mahkeme yöneticilerinin en önemli görevleridir. Yönetim desteği olmayan mahkemelerde yargıçlar zamanlarını hem yargı ile ilgili işlere hem de yönetim görevlerine ayırmak zorundadırlar. Artan mahkeme iş yükü ve daha çok davanın görülmesi baskısı, yargıçların mahkeme sistemi için günlük işlerin düzenlenmesine, yeni teknolojilerin uygulanmasının planlanmasına veya sistem performansının artırılmasını gerektiren yeni işlemlerin tamamlanmasına vakit ayıramamasına neden olur. Bir mahkeme yöneticisi, mahkemedeki bu görevlerin yerine getirilmesine yardımcı olur.⁸⁰⁷

---

⁸⁰⁴ USAID.

⁸⁰⁵ USAID.

⁸⁰⁶ Steve Henley ve H. Jo Suhr, "View From the Wheelhouse: The Role of Court Administration in the Management, Independence, and Accountability of the Courts", *Florida Bar Review*, 1 March 2004. http://goliath.ecnext.com/coms2/gi_0199-131414/View-from-the-wheelhouse-the.html (07 Temmuz 2009).

⁸⁰⁷ USAID.

Mahkeme yöneticisinin yargı sürecine bağlı olan önemli alt işlevleri vardır: Davalar verimli bir dava yönetim sistemi ile uyumlu olarak organize edilmeli, yargı takvimleri ve programları oluşturulmalı, yeterli büyüklükte mahkeme salonları tahsis edilmeli, dava raporlama ve ödemesi olmalı, İngilizce bilmeyen suçlu sanıklar için vasıflı tercüman bulunmalı, gerektiğinde mahkemenin istediği psikolojik ve başka değerlendirmeleri yapacak yetkili uzmanlar görevlendirilmelidir. Elbette, temel yargı işlemleri olan bütçeleme, planlama, personel, sözleşme, satın alma ve posta işleme güvenilir bir biçimde sağlanmalıdır.⁸⁰⁸

Mahkeme yöneticilerinden beklenen, yargıçların yönetim yükünü mümkün olduğunca üstlenerek onları rahatlatmalarıdır. Böylece yargıçlar temel görevleri olan davalara bakma ve karar verme işlerine odaklanırlar. Tam zamanlı çalışan bir yönetici, sorunlarla ortaya çıktıkları anda yüzleşir ve modernleşme ve yeniliklerin oluşumu daha hızlı gerçekleşir. Yargıçlar genellikle yönetimde uzman olarak görülmezler, bu nedenle uzmanlara göre mahkeme yöneticiliğinin gelişmesi, mahkeme işlemlerinin profesyonelce yerine getirilmesi için gereklidir.⁸⁰⁹

3.2.1.2.3. Mahkeme Yöneticisinin Yargıçlar (Kurulu) ile İlişkisi

Mahkeme, politik ve örgütsel olarak yerel geleneklere bağlıdır ve belirsizliklerle karakterize edilmiş karmaşık bir ortamdır. Bu ortamda en önemli ilişkilerden biri yargıç ve mahkeme yöneticisi arasındaki ilişkidir. Yargıçlar mahkemenin etkili bir şekilde yönetilmesinden her halükarda sorumludurlar. Kanunlar ve tüzükler bu görevi açıkça belirtmektedir. Yargıçlar (heyeti) ve mahkeme yöneticisi mahkemeyi birlikte yönettiklerinde etkili bir yönetim gerçekleşmiş olur. Yönetimdeki etkili sistem bütün yargıçların, politika geliştirmeye katılmalarını ve mahkeme için planlamalar yapılmasını sağlar. Mahkeme yöneticisi ve başyargıcın ortak çabalarıyla mahkeme politikasının gerçekleştirilmesi, izlenmesi ve geliştirilmesi sağlanabilir.⁸¹⁰

---

⁸⁰⁸ Henley ve Suhr.

⁸⁰⁹ Hays ve Graham, s.268.

⁸¹⁰ USAID.

3.2.1.2.4. Eyalet Mahkemesi Yönetimi

ABD’de görülen davaların çoğuna eyalet mahkemesi yargıçları bakmaktadır, fakat bu yargıçlar federal yargı sistemi içerisinde görev almamakta, eyalet hükümetleri tarafından oluşturulan eyalet mahkemeleri sistemi içerisinde hizmet etmektedirler.⁸¹¹

ABD’de eyaletler düzeyinde yargının idaresi bakımından en yetkili yönetici 36 eyalette eyalet yüksek mahkemesi başyargıcı, 13 eyalette yüksek mahkeme, 1 eyalette (Utah) adli konseydir.⁸¹²

Eyalet mahkemelerinin yeknesak biçimde işleyişinin sağlanabilmesi için bir Adli Şura kurulmuştur. Bu birim ABD Başyargıçlığı’nın sevk ve idaresi altındadır. Adli Şura, tüm mahkemelerin politika, hedef ve amaçlarını belirleyen kurumdur. Bu kurumun ihdasından kısa bir süre sonra federal mahkemelerde yürütülen iş ve işlemleri gün be gün icraya memur olmak üzere bir de İdari Büro kurulmuştur.⁸¹³

3.2.1.2.4.1. Eyalet Mahkemesi Başyargıcı

Bugün birçok eyalet, eyalet anayasası veya yasalarında yaptıkları değişiklikler ile eyalet mahkeme sisteminin baş yöneticisi olarak temyiz mahkemesinin başyargıcını seçmiştir. Başyargıç, temelde idari konularda mahkeme adına karar veren kişidir. Yüksek Mahkeme tarafından oluşturulan politikaların uygulanmasını denetler ve mahkemeyi yönetsel faaliyetlerden haberdar eder, gerekli idari kararları alır. Mahkeme sisteminin bütünlüğü, görev süreleri, seçim şekillerine göre başyargıçların görev ve yetkilerinin genişliği değişmektedir. Bu anlamda başyargıcın gücüne etki eden en önemli faktör mahkemelerin yönetsel anlamda birleşme dereceleridir. Yukarıdan aşağıya doğru yani Yüksek Mahkeme’den ilk derece mahkemesine uzanan çizgide dikey bir idari yapılanmanın söz konusu olduğu durumlarda başyargıcın otoritesi ve Yüksek Mahkeme’nin etkisi büyüktür.⁸¹⁴

Başyargıçlar mahkemelerin rutin faaliyetleri ile ilgilenen zamana sahip değildirlere. Bu yüzden yönetsel faaliyetlerini çeşitli komiteler ve idari bürolar aracılığı ile

⁸¹¹ Z. Çiçek Emed ve Diğerleri, “Amerika Birleşik Devletleri’nde Federal Yargılama Sistemi ve Bu Sistem İçinde Cezai Yargının Yeri ve İşleyişi”, s.8. <http://www.uscourts.gov/library/turkish.pdf> (03 Ağustos 2009).

⁸¹² Talip Aydın, “Mahkeme Yönetimi”, **UHDİGM Uluslararası Hukuk Bülteni**, Sayı.3 (Ekim 2008), s.13.

⁸¹³ Leslie M. Alden, “Judicial Leadership and Cooperation With the Bar”, **Ankara Barosu Hukuk Kurultayı 2006**, Ankara, 03–07 Ocak 2006, Ankara Barosu Yayınları, 2006, Cilt.4, s.274.

⁸¹⁴ Talip Aydın, s.13.

yürütmektedirler.⁸¹⁵ Başyargıcın idari anlamda en büyük yardımcısı eyalet mahkeme yöneticisidir. İdeal olan başyargıcın ve eyalet yöneticisinin bir ekip olarak faaliyetlerini yürütmeleridir. Uygulamada ise bazı eyaletlerde mahkeme yöneticilerinin ağırlığının daha fazla olduğu görülmektedir.⁸¹⁶

3.2.1.2.4.2. Eyalet Mahkemesi Yöneticisi

ABD’de ilk mahkeme yöneticileri için başyargıç ile ilişki kurmak çok kolay bir iş olmamıştır. Başlangıç itibari ile mahkeme yöneticiliği, meslek süresi olarak kısa ve garantisiz bir konumda idi. Zaman içinde yöneticilerin görev süreleri uzamıştır, ancak uygulamada mahkeme yöneticileri başyargıcın görev süresinin dolması ve yeni birinin atanması halinde meslek güvencesi açısından savunmasız hale gelebilmektedirler.⁸¹⁷

Bazı eyaletler, eyalet mahkeme yöneticilerinin itibar ve otoritesini artırabilmek amacıyla bu yöneticilere yargıç sıfatı vermektedir. Bununla birlikte, çoğunlukla eyalet mahkemesi yöneticileri yargıçlık sıfatı olmayan kişiler arasından seçilmektedir. Uygulamada bu tercihin, mahkeme yöneticisinin görev tanımı gereği, bütçe, insan kaynakları, bilgi teknolojileri yönetimi, zaman yönetimi gibi konularda söz sahibi olması gerekliliğinden kaynaklandığı akla gelmektedir.⁸¹⁸

Eyaletlerde başlangıçta, hukuk kültürüne aşina olan avukatlar arasından mahkeme yöneticisi seçilmiş ise de, zamanla eyalet mahkemeleri yöneticiliğine profesyonel yönetici atama konusunda artan bir isteklilik söz konusu olmuştur. Mahkeme yöneticisinin otoritesi ve görev alanı, mesleğin ilk günlerine göre oldukça genişlemiştir ancak bu gelişme eyaletler düzeyinde farklılıklar göstermektedir.⁸¹⁹

Eyalet mahkeme yöneticileri genellikle adli birimler, yasama meclisi, hükümet ve devlet daireleri arasında iletişim sağlayan başlıca organlardır. Eyalet mahkeme yöneticileri mahkeme bütçesini hazırlar ve diğer finansal işleri yapar. Eyalet mahkeme yönetim

---

⁸¹⁵ Örneğin, California Eyalet Mahkemesi başyargıç tarafından yönetilir ancak idari işleri, “Mahkemeler İdari Ofisi” adlı ayrı bir birim tarafından yürütülür. İnsan kaynakları yönetiminden, bilgi işlem ve eğitime kadar her türlü idari sorumluluk bu birime aittir. Washington’a bağlı Pierce vilayetinde mahkeme yöneticisi, Vilayet Mahkemesi Yargıçlar Kurulu tarafından yine mahkeme içinden oyçokluğu işe seçilir ve mahkeme başkanına bağlı olarak çalışır (Tacer, s.293).

⁸¹⁶ Talip Aydın, s.13.

⁸¹⁷ Talip Aydın, s.13.

⁸¹⁸ Talip Aydın, s.13.

⁸¹⁹ Talip Aydın, s.13.

ofisleri genellikle personel, maaş bordrosu, sözleşme ve tedarik gibi rutin yönetim hizmetlerini yerine getirir.⁸²⁰

3.2.1.2.5. Mahkeme Yöneticisinin İşe Alınması

Mahkeme yöneticileri diğer yargıçların da rızasıyla başyargıç tarafından işe alınırlar ve ona rapor verirler. Mahkeme yöneticileri ve personel, mahkeme işlerinin verimliliği için çalışırken yargıçların yönetimle ilgili işlerden daha çok yargı ile ilgili işlere odaklanmalarına katkıda bulunurlar.⁸²¹

İdeal mahkeme yöneticisi, kamu ve iş yönetimi konusunda bilgili veya bu alanlarda iş tecrübesi olan kişidir. Bu nedenle bir mahkeme yöneticisi, iş yönetimi, kamu yönetimi veya mahkeme yönetiminde bir belgeye sahiptir veya mahkeme yöneticisi olmak için Ulusal Devlet Mahkemesi Enstitüsü'nün idari mahkeme geliştirme programından mezun olmalıdır. Bunlara ek olarak mahkeme yöneticisi, mahkeme ve hükümetle iş organizasyonu ve faaliyetlerine yabancı olmamalıdır.⁸²²

3.2.1.3. Yargıçların Mahkeme Yöneticisi Algılamaları

Yargıçlar heyeti ve özellikle başyargıcın tutum ve algılamaları mahkeme yöneticisi için son derece önemlidir. Mahkeme yöneticisi, mahkemeye atanan biri olarak hizmet eder fakat başyargıç veya mahkemeye başkanlık eden yargıcın denetim ve yönlendirmelerine bağlıdır. Başyargıç ve mahkeme yöneticisi saygıya dayalı bir ilişki kurarak ve becerilerini görevlerinde kullanarak birbirlerinin etkinliğini artırabilirler. Eğer başyargıç, mahkeme yöneticisinin görevlerini kendi görevlerine destekleyici olarak algırsa, mahkemenin verimliliğini artıracak sorumluluklarda yöneticiye güvenebilir. Bütün yargıçların, özellikle başyargıcın yönetimden sorumlu olduğunun altı çizilmelidir. Yargıçlar, yöneticiler heyetidir. Başyargıç heyetin başkanı, mahkeme yöneticisi, heyet tarafından uyarlanan icra politikalarından mesul yürütme organı / icra memurudur. Başyargıç ve mahkeme yöneticisi mahkeme adına birbiriyle ilişkili ve birbirine bağlı görevleri yerine getirmektedirler.⁸²³

---

⁸²⁰ Henley ve Suhr.

⁸²¹ Henley ve Suhr.

⁸²² USAID.

⁸²³ USAID.

3.2.2. Fransa

Fransız yargı sistemi (Le corps judiciaire), yargıçlar (Magistrats du si ge) ve savcılardan (Le parquet) oluşmaktadır. Yargıçlar ve savcılar aynı mesleki teşkilatın üyeleridir.⁸²⁴ Bu iki kategori yargı mensubunun kaynağı ve eğitimi aynı olduğu için yargıçlıktan savcılığa ya da savcılıktan yargıçlığa geçiş mümkündür.⁸²⁵

Fransa’da, iddia makamını oluşturan savcılık örgütü mensupları, ülkenin bugünkü yönetim biçimi olan Cumhuriyet’i temsil ettiklerini vurgulayacak biçimde Türkiye’de de olduğu gibi “Cumhuriyet savcısı” olarak adlandırılmışlardır.⁸²⁶

3.2.2.1. Mahkeme Teşkilatı

Fransa yargı sistemi, adli ve idari yargı ayrımı esas alınarak düzenlenmiştir ve ülkemizde olduğu gibi ilk derece mahkemeleri, istinaf mahkemeleri ve yüksek mahkemeler olmak üzere üç derecelidir.⁸²⁷ Yüksek mahkemeler; AYM, Yargıtay, Danıştay, Yüce Divan, UM ve Cumhuriyet Adalet Divanı’dır.

3.2.2.1.1. Adli Yargı

Adli yargıda, ilk derece ve istinaf mahkemeleri ile Yargıtay görev yapmaktadır.

3.2.2.1.1.1. İlk Derece Mahkemeleri

İlk derece mahkemeleri, hukuk ve ceza mahkemeleridir. İlk derece mahkemelerinde genel ve özel yetkili mahkeme ayrımı yapılır.⁸²⁸

Genel yetkili hukuk mahkemeleri; sulh hukuk ve asliye hukuk mahkemeleridir.

Özel yetkili hukuk mahkemeleri; ticaret mahkemeleri, iş mahkemeleri, sosyal güvenlik mahkemeleri, arazi kiralari mahkemeleridir.⁸²⁹

Genel yetkili ceza mahkemeleri; sulh, asliye ve ağır ceza mahkemeleridir. Genel yetkili ceza mahkemelerinde kamu, asliye mahkemesi nezdindeki CBS tarafından temsil edilir.⁸³⁰

---

⁸²⁴ Marguery, s.60–61.

⁸²⁵ Kocaoğlu, *Türkiye Cumhuriyeti Yargı Sisteminin Temel Sorunu*, s.52.

⁸²⁶ Durmuş Tezcan, “Fransa ve Belçika’da Savcılık”, **Çeşitli Avrupa Ülkelerinde Savcılık Konumu ve Yetkileri, Bir Adli Organ Olarak Savcılık Sempozyumu**, Ankara, 7-9 Temmuz 2006, Ankara: TBB Yayını, Ekim 2006, s.33.

⁸²⁷ Taşkın, s.8.

⁸²⁸ Oğuz, s.137.

⁸²⁹ Taşkın, s.15–16.

Özel yetkili ceza mahkemeleri; çocuk mahkemeleri, deniz ceza mahkemeleri ve askeri mahkemelerdir. Paris'te bir terör ağır ceza mahkemesi faaliyet göstermektedir.⁸³¹

Fransa'da, her asliye mahkemesi bünyesinde Cumhurbaşkanı kararnamesi ile yenilenebilir şekilde üç yıllığına atanan, azledilemez ve yeri değiştirilemez, asliye yargıcı statüsünde sorgu yargıçları görev yapmaktadır. Büyük mahkemelerde birden fazla sorgun yargıcı bulunabilir. Sorgu yargıcı, soruşturma evresine ilişkin bazı işlemleri yürütür. Örneğin, bir kişinin mahkemeye gelmesini sağlamak amacıyla celpname düzenleyebilir, zorla getirme emri çıkarabilir, bir kişi hakkında soruşturma başlatabilir, sorgulayabilir, arama ve el koyma kararı verebilir, bilirkişi incelemesi yaptırabilir, soruşturma sonunda takipsizlik kararı verebilir ya da dava açabilir.⁸³² Ayrıca her asliye mahkemesi bünyesinde özgürlük ve tutuklama yargıcı ile infaz yargıcı görev yapar.⁸³³

3.2.2.1.1.2. İkinci Derece (İstinaf) Mahkemeleri

İstinaf mahkemeleri, tek ikinci derece mahkemesidir. Bu mahkemelerde ilk derece mahkemelerinin her bir basamağı için özel senatolar vardır⁸³⁴ ve dava konusuyla ilgili olay yargılaması yapılır.⁸³⁵

İstinaf mahkemelerinde hukuk ve ceza alanında birden çok daire bulunur. Her daireye bir daire başkanı başkanlık eder. Mahkeme bünyesinde bir istinaf mahkemesi başsavcısı ve yeteri kadar savcı bulunur.⁸³⁶

İstinaf mahkemesi bölgesel yetkiye sahiptir. Yetkili olduğu diğer mahkemelere göre hiyerarşik bakımdan üst konumdadır. Hem istinaf mahkemesinin, hem de yetki alanındaki diğer mahkemelerin iyi çalışmalarından sorumludurlar. İlk derece mahkemelerinde görev yapan yargıçları denetleme yetkileri bulunmaktadır. Onlar hakkında not vermekte ve sicil doldurmaktadır. Hizmet içi eğitim verme yetkisini de haizdir.⁸³⁷

---

⁸³⁰ Taşkın, s.17-18.

⁸³¹ Taşkın, s.21.

⁸³² Taşkın, s.19.

⁸³³ Taşkın, s.20.

⁸³⁴ Oğuz, s.137.

⁸³⁵ Taşkın, s.22.

⁸³⁶ Taşkın, s.22.

⁸³⁷ Taşkın, s.23.

3.2.2.1.1.3. Yüksek Mahkeme (Yargıtay)

İlk derece ve istinaf mahkemelerinin üstünde, yeknesak bir hukuk uygulamasını garanti etmek üzere Yargıtay vardır. Daireler halinde çalışan Yargıtay vakıayı değil, hukukun uygulanmasını denetlediği için üçüncü derece mahkemesi olarak görülmez. Fransa'da son yapılan usul hukuku reformundan sonra Yargıtay, son kararı verme konusunda da yetkili kılınmıştır. Yargıtay, iptal edilen kararı bozup kararı veren ilk derece mahkemesine geri gönderebilir, ancak ilk derece mahkemesi bu kararla bağlı değildir.⁸³⁸

Yargıtay daireleri, başkan ve üyelerden oluşur. Dairelere en kıdemli üye, Yargıtay'a ise birinci başkan başkanlık eder. Yargıtay başkanı, tüm yargıçların hiyerarşik üstüdür. Yargıtay'da adli görevler, hukuk ve ceza daireleri, YGK, karma daire, genişletilmiş daireler, idari görevler ise YGK tarafından yerine getirilir. Yargıtay üyeleri, YYK'nin önerisi üzerine Cumhurbaşkanı tarafından atanır. Yargıtay'da kamuyu, Yargıtay başsavcısı temsil eder. Başsavcı, tüm savcılarının hiyerarşik üstüdür.⁸³⁹

3.2.2.1.2. İdari Yargı

Fransa'da idari yargı mercileri üç dereceli bir yapıdan oluşmaktadır. İlk derece mahkemeleri, ikinci derece idari istinaf mahkemeleri ve temyiz mercii olarak Danıştay.⁸⁴⁰

3.2.2.1.2.1. İlk Derece (İdare) Mahkemeleri

İdare mahkemeleri, idare hukukunda ilk derece mahkemeleri olup devrim zamanının il idare kurullarından oluşmuştur. Bu tarihsel köken nedeniyle idare mahkemeleri, valilere danışmanlık yapma görevini de üstlenir. 30.07.1953 tarihli Tüzük ile idare mahkemeleri, idari ihtilaflarda, bu ihtilaf açıkça başka mahkemenin görev alanına girmiyorsa genel olarak görevli kılınmıştır.⁸⁴¹

Fransa'da, idare mahkemelerinin yanı sıra, bölge muhasebe odaları, il sosyal yardım komisyonu, mülteciler başvuru komisyonu gibi özel görevli yargı yerleri de vardır.⁸⁴²

---

⁸³⁸ Oğuz, s.137.

⁸³⁹ Taşkın, s.26.

⁸⁴⁰ Taşkın, s.27.

⁸⁴¹ Oğuz, s.137.

⁸⁴² Onur Karahanoğulları, **Karşılaştırmalı Kamu Yönetimi Ders Notları**, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, 2004, s.29.

3.2.2.1.2.2. İkinci Derece (İstinaf) Mahkemeleri

İstinaf mahkemeleri, Danıştay'ın işlerini, idare mahkemelerinin kararlarına karşı yapılan başvurular konusunda hafifletmek amacıyla Danıştay'dan sonra gelmek üzere 31.12.1987'de kurulmuştur. Bu reformdan önce idari mahkemelerinin kararlarına karşı yapılan başvuruların % 73'üne Danıştay bakmaktaydı. Yedi istinaf mahkemesi bu görevin önemli bir bölümünü üstlenmiştir.⁸⁴³

3.2.2.1.2.3. Yüksek Mahkeme (Danıştay)

Eskiden Danıştay, hükümete kanun koyma faaliyeti sırasında görüş bildirmek üzere görevlendirilmiş bir kurumdu. Sonraki zamanlarda, özellikle özel kişilerin idareye karşı açtığı davalarda verilen kararların izlendiği bir bakanlık haline dönüştü. Bir süre sonra gerçek bir mahkeme halini aldı. Beş bölümden oluşan Danıştay, mahkeme ve görüş bildiren organ olarak her iki görevi de üstlenmektedir. Dairelerin dördü, finans, kamu çalışanları, iç işleri ve sosyal işler konularında görüş bildirme görevine sahiptir. Anayasa'nın 39'uncu maddesine göre, hükümetin kanun tasarılarında Danıştay'ın görüşü alınmalıdır. Bundan başka, tüzüklerin çıkarılmasında katılımı da öngörülmüştür. Ayrıca hükümet, her zaman için Danıştay'dan hukuki bir sorun hakkında görüş isteyebilir.⁸⁴⁴

Danıştay üyeleri, sadece yargıç olarak iş görmeyip bazı önemli idari görevleri de yerine getirirler. Bu üyelerin davalarda hükümet komiseri rolleri vardır. Bu, Fransız idare hukukunda çok önemli bir görev olmakla birlikte adının aksine hükümetin menfaatlerini temsil etmek gibi bir fonksiyona sahip değildir, tam tersine, ihtilaf konusu hakkında tarafsız, ayrıntılı ve bir karar önerisiyle sona eren bir rapor yazma görevi vardır.⁸⁴⁵

3.2.2.2. Savcılık Teşkilatı

Fransa'da savcılık makamı, kişisel intikama kamu gücü yararına el konulması sonucu hükümet düzeyinde tanımlanan adli politikaların uygulanmasını sağlar. Böylece hukukun ve Fransa'nın uluslararası taahhütlerinin adli makamlar önünde bekçisi, toplumun genel çıkarlarının, kişisel ve kamusal özgürlüklerin koruyucusudur.⁸⁴⁶

---

⁸⁴³ Oğuz, s.138.

⁸⁴⁴ Oğuz, s.138.

⁸⁴⁵ Oğuz, s.137-138.

⁸⁴⁶ Tezcan, s.34.

Savcılar, kamu çıkarını savunmak gibi bir göreve sahiptirler ve Ad.B'nin doğrudan emri altında bulunurlar. Genellikle cezai bir görev üstlenirler fakat yargıçlar gibi yargılama yapıp hüküm vermezler. Şikâyetleri kabul ederler, tutanaklar düzenleyip kamu davası açılıp açılmaması konusundaki takdir haklarını kullanırlar. Adli soruşturma sırasında emniyet ve jandarma birimlerini yönetirler.⁸⁴⁷

Savcının mahkemedeki rolüne ilişkin olarak ceza davası nerede görülürse görülsün savcının görevi toplum adına kovuşturma yapmak ve ceza kanununun uygulanmasını talep etmektir. Bu da savcının neden zaman zaman “toplumun avukatı” olarak adlandırıldığını göstermektedir. Savcı tam tamına bir taraf olarak davranır, çünkü o da tıpkı özel bir taraf gibi mahkemede kendi haklarının kabul edilmesini için uğraş verir.⁸⁴⁸

Napolyonik reformlardan beri savcılık, mahkemelerin kürsülerine denk bir şekilde üç düzeye ayrılır:

— Bir bölge mahkemesinde ve bölge mahkemesi altındaki birinci derece mahkemelerde görev yapan tüm savcılar üzerinde yetki sahibi olan bölge savcılıkları.⁸⁴⁹

— İstinaf mahkemelerinde kurulu bulunan ve bütün ikinci derece mahkemeler ve ağır ceza mahkemeleri nezdinde görev yapan savcılar ile bölge başsavcısı üzerine yetki sahibi olan istinaf savcılıkları,

— Yüksek Mahkeme nezdindeki Genel Savcılık.⁸⁵⁰

Her ceza mahkemesinin yargı çevresinde bir savcılık örgütü bulunur. Savcı, kovuşturma evresindeki oturumlarda hazır bulunur ve mahkeme hükmü onun hazır olduğu duruşmada tefhim edilir. Yargı kararlarının infazını savcı sağlar.⁸⁵¹

181 bölge savcılığının her birinde bir bölge başsavcısı ve birkaç yardımcı görev yapar. Bölge başsavcısı, savcılığı organize etme ve yönetme konusunda tek yetkilidir. Bölge başsavcısı, görev ve fonksiyonları yardımcıları arasında dağıtır, yardımcıların yürüttüğü görevleri her an üstlenebilir veya görev dağıtımında değişiklik yapabilir. Bununla birlikte 2004 yılından beri bölge başsavcısının bir üst makamı olan istinaf mahkemesi başsavcısı, organize suçlar veya karmaşık ekonomik suçlarla ilgili savcılarını doğrudan

---

⁸⁴⁷ Tezcan, s.35.

⁸⁴⁸ http://www.euro-justice.com/member_states/france/country_report/2783/ (11 Aralık 2010).

⁸⁴⁹ Marguery, s.65–66.

⁸⁵⁰ http://www.euro-justice.com/member_states/france/country_report/2782/ (11 Aralık 2010).

⁸⁵¹ Tezcan, s.36.

atar. Bölge başsavcısı, gerekli gördüğü takdirde savcılıkta çalışan görevlilere emir veya talimatlar verebilir, bir davayla ilgili yardımcısının görüşünden bağımsız olarak temyiz yoluyla bölgedeki herhangi bir mahkemeye itirazda bulunabilir, şahsen veya yardımcıları aracılığıyla savcılığı, bölge mahkemesinde, bölge mahkemesine bağlı bütün birinci derece mahkemelerde, eğer kürsüsü varsa ağır ceza mahkemesinde ve sorgu yargıcı huzurunda temsil eder.⁸⁵²

İstinaf mahkemesinde bir başsavcı ile birkaç yardımcı savcı bulunur. Başsavcı ve savcıların üstü olarak başsavcı aşağıdaki idari görevleri yerine getirir:

- İstinaf savcılığını yönetir,
- İstinaf mahkemesinin yargı yetkisi alanına giren ceza hukuku kapsamındaki başvuruları denetler,
- Bölge başsavcılarının faaliyetlerini koordine eder,
- İstinaf mahkemesine başvurularda savcılıkların doğru bir şekilde görev yapmasını temin eder,
- Soruşturmanın alt savcılıklar tarafından yürütülmesini koordine eder.⁸⁵³

Başsavcı aynı zamanda temyiz yoluyla birinci derece mahkeme veya soruşturma yargıcı tarafından verilen kararlara itiraz etme hakkına sahiptir. Bununla birlikte bir başsavcı, bir bölge savcısına bir davayı kovuşturmaması yönünde talimat verme hakkına sahip değildir. Başsavcının talebiyle hazırlanan herhangi bir özel rapora hanel getirmeksizin bölge başsavcısı, faaliyetlerine, idaresi altındaki savcılığın yönetimine ve hukukun uygulanmasına ilişkin olarak başsavcıya yıllık rapor sunar.⁸⁵⁴

Yüksek Mahkeme Genel Savcılığı'nda, başkan olarak bir genel savcı ve birkaç başsavcı bulunur. Bu birim de savcılık makamının bir parçasıdır fakat gerçekte herhangi bir savcılık fonksiyonu yerine getirmez. Dolayısıyla, adalet bakanının talimatları, Yüksek Mahkeme'deki savcılarla ilgili olarak çok sınırlı bir etkiye sahiptir; örneğin, kanun yararına bozma talepli temyiz başvurusunda bulunma gibi...⁸⁵⁵

---

⁸⁵² Marguery, s.70.

⁸⁵³ Marguery, s.68.

⁸⁵⁴ Marguery, s.74.

⁸⁵⁵ Marguery, s.67.

Hiyerarşik düzende üstte yer alan ve savcılık politikasının yürütülmesinden sorumlu olan adalet bakanı, savcılar üzerinde etkilidir. Adalet bakanı, ceza yasalarına karşı işlenen suçlar hakkında bilgi sahibi olduğunda bunu savcıya bildirebilir ve dava dosyasına eklediği yazılı talimatlar aracılığıyla bir kovuşturma başlatması konusunda talimat verebilir. Bakanın uygun gördüğü şekilde söz konusu yazılı iddialar yetkili mahkemeye gönderilebilir. Dolayısıyla adalet bakanı, yerel savcıyı yönlendirecek olan genel savcıyı bilgilendirmek zorundadır. Adalet bakanı, verdiği talimatlar konusunda parlamento tarafından sorgulanabilir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, adalet bakanının bir savcıya kovuşturma yapması için talimat verebileceği ama söz konusu kovuşturmayı durdurması için talimat veremeyeceğidir.⁸⁵⁶

Genel tayin ve bölünmezlik ilkesine göre her savcı, savcılığın bir temsilcisidir. Kademeye bakılmaksızın veya başsavcının yetki vermesinden bağımsız olarak, herhangi bir bölge savcısı ceza kovuşturması yürütme hakkına sahiptir. Bir savcı bir işlem yapıyorsa bunu bağlı olduğu savcılık adına yapar. Sonuç olarak bir savcı, dava esnasında bir diğerinin yerine geçebilir. Aynı olay içinde bir dizi eylem, farklı savcılar tarafından soruşturulabilir.⁸⁵⁷

Her ne kadar benzerlikler olsa da savcılık ile diğer yüksek yargı mensupları arasında bazı farklılıklar görülebilir:

- Savcılık üyeleri reddedilemez,
- Savcılık, yargılamada ve taraflar karşısında bağımsızdır,
- Savcı kovuşturmayı yanlış uygularsa sorumlu tutulmaz,
- Savcı, hiyerarşik bir teşkilata mensuptur⁸⁵⁸ ve hiyerarşik üstünün talimatı ve denetimi altında faaliyet yürütür. Bu bağlılık, alt düzeydeki savcıların, soruşturma konusunda harekete geçerken üstlerinin talimatlarına uymalarını zorunlu kılar.⁸⁵⁹

Savcılar özellikle ceza davası sürecinde rol üstlenir fakat medeni ve ticari hukuk gibi diğer alanlarda da oldukça etkindir. Medeni hukukta savcılar, kanunun gerektirdiği durumlarda resen davalara müdahil olabilirler veya kanunun uygun şekilde

⁸⁵⁶ http://www.euro-justice.com/member_states/france/country_report/2782/ (11 Aralık 2010).

⁸⁵⁷ Marguery, s.70.

⁸⁵⁸ http://www.euro-justice.com/member_states/france/country_report/2782/ (11 Aralık 2010).

⁸⁵⁹ Marguery, s.74.

uygulanmasıyla ilgili olarak örneğin azınlıkları etkileyen davalar, vesayet davaları ve Fransız halkını etkileyen davalarla ilgili görüş bildirmek için bir davaya katılabilirler.⁸⁶⁰

Ticari davalarda savcılık pek çok davanın yanı sıra iflas davalarında da müdahil olur. Savcılık ayrıca belirli meslekleri (Örn. noterler) ve gözaltı merkezlerini (hapishaneler) denetler. Ayrıca bir ceza davası süreci tamamlandıktan sonra savcılık, alınan kararın uygulanmasından sorumludur.⁸⁶¹

3.2.2.3. Mahkeme Yönetimi

Fransa’da yargı yönetimi, verimliliğine zarar verecek ölçüde aşırı derecede karmaşık bir sistem üzerine inşa edilmiştir. İstinaf mahkemesi seviyesinde herhangi bir idari karar, başkan ile başsavcı tarafından ortak olarak alınır. Hazırlık çalışmaları Bölgesel İdari Hizmetler’den –Yargı Teşkilatı Kanunu’nda tanımlanmamış– bir koordinatör tarafından yerine getirilir. Yargıç/savcı ikili yönetimi, uygun olmayan ve düzeltilmesi güç bir işleyişe sebebiyet vermektedir.⁸⁶²

Ad.B, yıllar boyunca geliştirilmiş adalet prensiplerini teşkilat için bir temel olarak kullanmaktadır. Bu prensipler, bireyin (özgürce) adalete başvurma hakkı, bağımsız ve tarafsız yargıçlar, iki dereceli yargı (yani istinaf olanağı), kanunun uygulanmasının denetimi, karara zemin oluşturan kanıtların açıklanması ve son olarak kanuni süreci kapsar. Yargıçlar, Ad.B’de çeşitli birimlere başkanlık yapar; örneğin Yönetim ve Kaynaklar Dairesi ve Adli Hizmetler Dairesi gibi... Bu dairelerde az sayıda profesyonel memur ve yönetici çalışır.⁸⁶³

3.2.2.3.1. Adli Yargı

Yerel mahkemeler birinci başkan ve başsavcıdan oluşan ikili yönetim tarafından idare edilir. İdari görevler ve iç yönetim mahkeme başkanı ile başsavcı arasında paylaşılmaktadır. İkili yönetim, yargıçlar ve savcılar arasında dava dağıtımından, insan kaynakları ve bütçe yönetimi bakımından mahkemenin genel idaresinden sorumludur.

---

⁸⁶⁰ Marguery, s.78.

⁸⁶¹ Marguery, s.78.

⁸⁶² Jean-Paul Jean ve Hélène Pauliat, “An Evaluation of the Quality of Justice in Europe and Its Developments in France”, *Utrecht Law Review*, Vol.2, No.2 (December 2006), s.55.

<http://www.utrechtlawreview.org/index.php/ulr/article/viewFile/25/25> (12 Ocak 2011).

⁸⁶³ Gar Yein Ng, Marco Velicogna ve Cristina Dallara, “Monitoring and Evaluation of Court System: A Comparative Study”, **CEPEJ Report**, Strasbourg, CEPEJ, 2006, s.12.

http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/series/Etudes6Suivi_en.pdf (08 Ocak 2010).

Bundan başka, mahkeme başkanı ve mahkemede görevli tüm yargıç ve savcılardan oluşan bir genel kurul vardır. Bu kurul, davaların mahkemelere ve yargıçlara dağılımı, mahkeme bütçesinin hazırlanması gibi idari görevler yapar. İdari açıdan mahkemenin işleyişi başkan tarafından sağlanır. Başkan, mahkeme yargıçlarını dağıtır, onlara sicil notları verir, iş bölümünü yapar, mahkeme genel kuruluna başkanlık eder.⁸⁶⁴

Genel kurul, özellikle mahkemeyi etkileyen kurumsal sorunları görüşmek üzere yılda en az bir kez toplanır. Son olarak başkâtip, mahkemelerde giderek artan bir sorumluluk kazanmakta ve yönetimin üçüncü ayağını oluşturmaktadır; dolayısıyla mahkemede resmi olmayan üç kişilik bir yönetim meydana gelmiştir. Bununla birlikte, başkâtipin görevi yalnızca mahkemede iyi bir idarenin gerçekleşmesini sağlamaktır, herhangi bir yargısal görevi yoktur, mali yönetim konusunda Sayıştay'a karşı sorumludur.⁸⁶⁵

Ceza mahkemelerindeki yönetim sistemi, isimleri farklı olsa da ilke olarak hukuk mahkemelerdeki düzenlendiği şekildedir.⁸⁶⁶

İstinaf mahkemelerinde yönetim, birinci başkanın, başsavcının ve mahkeme genel kurulunun sorumluluğu altındadır. Birinci başkan ve başsavcı, kendi bölgelerindeki önemli davalar için birinci derece mahkemeleri idare etmek konusunda iki başlı bir yönetim oluştururlar. 1996 yılında, bu iki başlı sisteme yardımcı olması açısından Bölge İdari Hizmetleri kuruldu ve istinaf mahkemeleri, akit yönetim marifetiyle kaynakların kendi bölgelerindeki mahkemelere dağıtımından sorumlu hale getirildiler. Bu akit, yerel mahkemelerin önceki yıla ait kaynak kullanımlarını ve performanslarını gözeterek hedef belirlemeye yöneliktir. Bölge İdari Hizmetleri'nin, personel ve kaynakların dağıtımı, dairenin başkanının ise ilgili bilgileri toplamak ve bölgedeki birinci derece mahkemeleri ve istinaf mahkemesi için genel bütçe oluşturmak görevleri vardır. Genel sekreter, mahkeme başkanı ve aynı zamanda bölgesel yönetim kurumlarıyla birlikte çalışırlar. Günlük yönetimden (özellikle de personel ve bütçenin uygulanmasıyla ilgili olarak) sorumludurlar. Genel sekretere de, birinci başkan tarafından belirlenen birçok görev verilmiştir. Bununla birlikte, sekreterin manevra payı da vardır; yönetim konularında birinci başkana fonksiyonel destek sağlar, bölgesel idari kurumlarda aracı kurum olarak

---

⁸⁶⁴ Taşkın, s.15

⁸⁶⁵ Ng, Velicogna ve Dallara, s.14.

⁸⁶⁶ Wim Voermans ve Pim Albers, "Councils for the Judiciary in EU Countries", **CEPEJ Report**, Strasbourg, February 2003, s.50. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/textes/CouncilOfJusticeEurope_en.pdf (01 Mart 2010).

görev yapar. Dolayısıyla idari ile adli boyut arasında bir konuma ve mahkemenin düzen işleminde anahtar role sahiptir, sistemin kalitesini güçlendirmeye yardımcı olur.⁸⁶⁷

Kurumsal sorun, ilgilinin mahkemenin finansal yönetimi görevini yargısal görevden ve onun temel ilkelerinden ayıramayabileceği gerçeğine ilişkindir. Mahkemelerin başı, eş zamanlı biçimde (aynı anda) istinaf mahkemesinin başkanı ve başsavcısıdır. Bütçenin yönetimi işinin onlar tarafından yürütülmesinin yargıçlık ve savcılığın ayrılığı ilkesini zayıflatabileceği öne sürülmüştür. 2005 yılında yapılan istinaf mahkemesi birinci başkanları kongresinde, mahkemelerin yönetim şeklindeki bu değişikliğe karşı başarısızca bir hareket ortaya konulmuştur: “*Mahkeme harcamalarının birinci başkan ve başsavcı imzasına bağlı olarak yerine getirilmesi biçiminde ortaya çıkan çok karmaşık bir ortak iş programının belirlenmesi, hiyerarşik olarak Ad.B’ye bağlı ve kamu çıkarının temsilcisi konumundaki savcılık teşkilatı ile sadece bağımsız yargıçların sorumluluğundaki yargısal etkinlik arasında karışıklığa neden olmaktadır.*”⁸⁶⁸

Bu olayın kurumsal boyutudur. Teknik boyutu ise bütçe yönetimi görevinin mahkeme başkanına verilmesi fazladan personel alımını beraberinde getirmemiştir. Mahkeme başkanları, ağır iş yükünü kendi personeline yüklemiştir. Buna karşın hâlihazırda mahkemelerdeki idari personel sayısı yetersizdir ve kâtipler ekonomi ve muhasebe işlevlerinin yönetimi konusunda eğitim almamıştır. Ayrıca, mahkemedeki adli ve idari sorumluluklar ciddi derecede kötü etkilenmiştir. Bir taraftan sorumlu başkâtipler yönetici yargıçlar arasındaki ilişki gerginleşmiş, diğer taraftan mahkemeler ve savcılık arasındaki fonların dağılımı ve kullanımı henüz tam olarak netleşmemiştir.⁸⁶⁹

3.2.2.3.2. İdari Yargı

İlk derece idare mahkemeleri, başkan tarafından yönetilir ve mahkemede birkaç üye bulunur. Başkan, mahkemenin idaresinden, iç disiplininden ve yargıçların atanmasından sorumludur.⁸⁷⁰

⁸⁶⁷ Laurent Berthier ve Hélène Pauliat, “Quality Management in The Judicial System and the Courts in France”, **Quality Management in Courts and in the Judicial Organisations in 8 Council of Europe Member States** içinde (54–68), Philip M. Langbroek (Ed.), CEPEJ Report, CEPEJ(2010)3, Strasbourg, 10 September 2010, s.64. <http://www.justpal.org/LinkClick.aspx?fileticket=9yiSB1Dt6gk%3D&tabid=103&mid=488> (09 Kasım 2010).

⁸⁶⁸ Thierry Kirat, “Performance-Based Budgeting and Management of Judicial Courts in France: An Assessment”, *International Journal For Court Administration*, Vol.2, No.2 (April 2010), <http://www.iaca.ws/files/IJCA-FourthEdition.pdf> (05 Mayıs 2012), s.18.

⁸⁶⁹ Kirat, s.18.

⁸⁷⁰ Taşkın, s.28.

İdari yargıda her istinaf mahkemesinin bir birinci başkanı, her idare mahkemesinin de bir başkanı vardır. İstinaf mahkemesinin yönetimi görevi başkana aittir. Başkâtip de başkana yardımcı olur. Başkan, performans sözleşmesindeki hedefler bakımından Danıştay'a hesap verir. Danıştay başkanı, idari yargı teşkilatından ve kaynakların idari yargı içerisinde dağıtımından sorumludur.⁸⁷¹

Fransa'da bütçe uygulanmasının sorumlusu olan istinaf mahkemesi, sorumluluk alanındaki mahkemeler arasında bütçeyi paylaşır ve bütçenin kullanımını denetler. Bu görevi doğrudan yerine getirirler.⁸⁷² Yerel mahkemelerin bağımsız olarak herhangi bir harcama yapma yetkisi yoktur. Yalnızca bağlı oldukları istinaf mahkemesine, yapmak istedikleri harcamalarla ilgili öneride bulunabilir ve kendi bütçelerinin kapsamına giren konularda kendi başına siparişlerde bulunabilir fakat ödemeyi istinaf mahkemesi yapar. İstinaf mahkemeleri yalnızca siparişin verilip verilmediğini ve faturanın doğru olup olmadığını kontrol eder. Mahkemelerin denetlenmesi doğrudan yapılmaktadır. Bu denetim kapsamında, istinaf mahkemesi başkanı düzenli olarak yetki alanındaki mahkemeleri ziyaret eder. Başkan, gözlenen ihlallerle ilgili olarak yargıcı uyarabilir. Söz konusu uyarılardan sonra alınabilecek önlemler disiplin tedbirleridir fakat mahkeme, istinaf mahkemesi tarafından doğrudan denetim altına da alınabilir. İstinaf mahkemesi gözlemcisi, ihmal durumunda geçici olarak bir mahkemenin başkanının yerini değiştirilmesini önerebilir.⁸⁷³

İstinaf mahkemeleri düzeyinde, yerel mahkemelerin o yıl için bütçe istekleri yıllık programlar ve politika hedefleri ile birlikte değerlendirilir. Bütçe programında iki temel unsur vardır; uygulanacak yargısal faaliyetlerin masrafları ve yıpranma payı ile politika hedefleri temelinde yapılacak yatırımların maliyeti. Bu değerlendirme, adalet bakanının istinaf mahkemeleri başkanları ve başsavcılarını ile yıllık olarak gerçekleştirdiği bütçe görüşmelerinin merkezini oluşturur. Bu usul büyük ölçüde standart hale gelmiştir ve Ad.B'ye bağlı Mahkeme Yönetimi Kurulu'nun gözetimi altında gerçekleşir. Bu istişareden çıkan sonuç temelinde adalet bakanı, parlamentoya bütçe kanunu için öneride bulunur.⁸⁷⁴

---

⁸⁷¹ Ng, Velicogna ve Dallara, s.14.

⁸⁷² Voermans ve Albers, s.54.

⁸⁷³ Voermans ve Albers, s.54-55.

⁸⁷⁴ Voermans ve Albers, s.54.

Fransa’da mahkemelerin yönetimi 1980’lerdeki âdemi merkeziyetçi eğilimin aksine bir gelişme yaşadı. Mahkeme sisteminin yönetimi, masraflarının karşılanması ve bütçesinin yapılması yetkilerinin YYK’ye verilmesi nedeniyle âdemi merkeziyetçi olmaktan çıkmıştır. Ancak hükümet bu konularda Fransız Parlamentosu’na karşı sorumludur. Özellikle adalet bakanı, yargı yönetimi ve teşkilatı konusunda kendisi tarafından yürütülen politikalarla ilgili olarak sorumlu kişidir.⁸⁷⁵ Öncesinde mahkemeler yerel otoriteler tarafından yönetilmekteydi. Adalet yönetiminden bahsetmek, Ad.B’nin kurumsal şemasını tarif etmekle aynıydı. Vali, mahkemelerin masraflarını onaylayan ikinci yetkili organdı. 1990’lı yıllarda daire düzeyinde yönetim oluşturma girişimine rağmen istinaf mahkemeleri sistemin yönetiminin uygun mercii olarak korundu (1 Temmuz 1992 kararı ve 6 Ocak 1995 tarihli kanun). Bu harekete yardımcı olması için bölgesel yönetim kurumları oluşturuldu ve her istinaf mahkemesinin görevini yerine getirmesi için idari destek sağladı. Bu kurullar, kaynakları, personeli, bilgi teknolojileri olanakları ve gayrimenkulleri yönetirler ve kamu harcamalarını denetlerler. Her bölgesel idari kurum, bir koordinatör tarafından yönetilmektedir (14 Mart 2004 kararı). Koordinatör, hem birinci başkana hem de başsavcıya karşı sorumludur. Dolayısıyla, adli sistemin yönetimi biraz karışıktır ve –kurumsal düzeyde– muğlaktır; öyle ki zaman zaman sorumlulukları ayırt etmek, dolayısıyla bir mahkeme içerisinde bile rolleri koordine etmek zorlaşmaktadır. Çünkü birinci başkanların ve başsavcıların idari yetkileriyle bölgesel idari kurumun idari yetkileri sıklıkla çakışmaktadır.⁸⁷⁶

3.2.3. İtalya

3.2.3.1. Mahkeme Teşkilatı

Yargı teşkilatı, 30 Ocak 1941 tarihli ve 12 SK’de düzenlemiştir.⁸⁷⁷

3.2.3.1.1. İlk Derece (Sulh) Mahkemeleri

İlk derece (sulh) mahkemeleri tek yargıçlı mahkemelerdir. Hukuk ve ceza konularında sınırlı yargılama yetkisine sahiptir. Sulh yargıç maaş almaz, yaptığı iş başına kendisine ödeme yapılıır (Örn. her karar ve duruşma için belli miktarda para ödenir).⁸⁷⁸

---

⁸⁷⁵ Voermans ve Albers, s.53.

⁸⁷⁶ Berthier ve Pauliat, “*Quality Management in The Judicial System and the Courts in France*”, s.63.

⁸⁷⁷ Voermans ve Albers, s.66.

Genel yargılama yetkisine sahip ilk derece mahkemelerine “Tribun” denir. Ülke genelinde 165 *tribun* ve bunlara bağlı 222 büro vardır. Bu mahkemelerde kararlar, davanın türüne bağlı olarak tek yargıç veya üç yargıçtan oluşan heyet tarafından verilir. Bu mahkemeler içerisinde, ön soruşturma yargıçlığı ve ön duruşma yargıçlığı gibi özel birimler vardır. Ön soruşturma yargıçları, savcılarının çalışmalarını birçok yolla kontrol ederler. Örneğin, yargıç, telefon dinleme taleplerini, duruşma öncesi tutuklama ve savcının isteği üzerine soruşturmanın ertelenmesi gibi konularda karar verme yetkisine sahiptir. 165 ilk derece mahkemenin 93’ü ağır ceza mahkemesidir. Bu mahkemeler cinayet, çocuk kaçırma gibi cezası 24 yıldan ömür boyu hapse kadar değişen aralıktaki cezaları gerektiren davalara bakar. Mahkemede iki kariyerli yargıç ve altı vatandaştan oluşan jüri görev yapar. 165 genel yetkili ilk derece mahkemelerinin 26’sı, yargı alanındaki/çevresindeki kişisel sınırlamalara ilişkin mahkeme kararlarının izlenmesi ile görevli Yeniden Gözden Geçirme Birimi olarak adlandırılır. Ek olarak, 165 ilk derece mahkemesinin 12’sinde ve 12 istinaf mahkemesinde patent ve fikri mülkiyet haklarıyla ilgili yeni birimler kurulmasına yönelik reform yapılmıştır.⁸⁷⁹

3.2.3.1.2. Tutuklama Mahkemeleri

Tutuklu ve hükümlüler üzerinde özel yetkisi olan mahkemeler tutuklama mahkemeleri olarak adlandırılmaktadır. Sayısı 58 olan bu mahkemeler örgütsel olarak tutukluların tedavileriyle ilgili tüm meselelerde karar veren yargıçların bulunduğu ilk derece mahkemelerinden ayrıdır. Bu mahkemelerde kararlar tek bir yargıç tarafından alınır ve iki kariyerli yargıç ve iki uzmandan oluşan dört kişilik bir heyet önüne temyize götürülebilir.⁸⁸⁰

3.2.3.1.3. Çocuk Mahkemeleri

Yaşları 14 – 18 arasında değişen sanıklar ile ilgili hukuk ve ceza davaları, bünyesinde özel savcılık birimleri bulunan 29 çocuk mahkemesi tarafından ele alınır. Kararlar iki kariyerli yargıç ve biri erkek biri kadın olmak üzere sosyal yardım, psikoloji ve ilgili

---

⁸⁷⁸ Marco Fabri, “Criminal Procedure And Public Prosecution Reform In Italy: A Flash Back”, *International Journal For Court Administration*, Vol.1, No.1 (January 2008), <http://www.iaca.ws/files/IJCA-InauguralIssue-January2008.pdf> (02 Mayıs 2012), s.5.

⁸⁷⁹ Fabri, s.5.

⁸⁸⁰ Fabri, s.5.

alanlarda uzman iki kişiden oluşan dört üyeli bir heyet tarafından alınır. Kararlara karşı temyiz başvuruları, istinaf mahkemesi bünyesindeki özel bir daire tarafından ele alınır.⁸⁸¹

3.2.3.1.4. Özel İkinci Derece Yargı Yetkisine Sahip İlk Derece (Asliye) Mahkemeleri

Bu mahkemeler, tek yargıçlı olup sulh yargıcı tarafından alınan bazı kararların ikinci derece kontrol ya da istinaf mahkemesi işlevini de görür.

3.2.3.1.5. İkinci Derece Mahkemeleri

26 istinaf mahkemesi –ve bunlara bağlı üç bölüm– ilk derece mahkemelerinin kararlarına karşı yapılan temyiz başvurularını inceler Bu mahkemelerde birkaç özel birim bulunmaktadır. Ağır ceza istinaf mahkemeleri, ilk derece ağır ceza mahkemeleri ile çocuk mahkemelerince duruşmalı verilen kararları temyizen inceler. İnceleme, üç yargıçtan oluşan heyet tarafından yapılır. İki kariyerli yargıç ve ve jüri görevi gören altı vatandaştan oluşan “*Corte di assise d’appello*” bir istisnadır.⁸⁸²

3.2.3.1.6. Yüksek Mahkeme (Yargıtay)

İtalya'nın en yüksek dereceli mahkemesi olan Yargıtay, bütün istinaf mahkemesi kararlarının, sulh yargıcının kararlarının ve istinaf yolu açık olan asliye mahkemesi kararlarının temyiz merciidir. Kararı bozularak kendisine geri gönderilen ilk derece mahkemesi, yeniden karar verirken temyiz mahkemesinin görüşleriyle bağlıdır.⁸⁸³

İtalya'da ilk derece mahkemesi kararları, Yargıtay tarafından sadece hukuka uygunluk yönünden denetlenir. Bu denetleme sonucunda itiraz edilen karar ya onaylanır ya da tekrar görüşülmek üzere ilk derece mahkemesine geri gönderilir. İtalyan kanun koyucu 1990 yılında yaptığı değişiklikle, usul ekonomisini gözeterek itiraz edilen kararda yeni vakıaların saptanması gerekli değilse karar verebilme olanağı tanımıştır.⁸⁸⁴

3.2.3.2. Savcılık Teşkilatı

İtalya'da savcılık, yerel mahkemeler, istinaf mahkemeleri ve Yargıtay nezdinde örgütlenmiştir. Ayrıca bir Mafya ile Mücadele Ulusal Savcılığı ihdas edilmiştir. 26

---

⁸⁸¹ Fabri, s.5-6.

⁸⁸² Fabri, s.6.

⁸⁸³ Oğuz, s.165.

⁸⁸⁴ Oğuz, s.165.

istinaf mahkemesi nezdinde mafya ile mücadele savcılığı bulunmaktadır.⁸⁸⁵ Bu birimlerde ilk derece başsavcıları ve başsavcı vekilleri, ikinci derece başsavcılar ve başsavcı vekilleri, Yargıtay başsavcısı ve vekilleri görev yapar.⁸⁸⁶

İtalyan sisteminde savcı, soruşturmaları başından itibaren yönetir ve kontrol eder. Adli polis ona bağlıdır ve onun talimatlarını yerine getirir. Adli polis, ister kendisine görev olarak verilmiş olsun isterse kendi inisiyatifiyle üstlendiği soruşturmaların sonuçlarını derhal rapor eder. Dolayısıyla savcı, ön araştırmaların organize edilmesi noktasından başlayarak yargılama aşaması boyunca mutlak surette hayati bir rol oynar.⁸⁸⁷

Savcı, suç işleyen bir kişiyle ilgili olarak yeterli delil mevcut olduğunda dava açmakla yükümlüdür. Yasallık ilkesi, sıkı bir şekilde işler ve suçun hafiflik derecesi ne olursa olsun savcıya takdir yetkisi verilmez. Bir suç duyurusunda bulunulduğunda, savcının yasal işlemleri başlatıp başlatmama konusunda herhangi bir seçeneği yoktur. Davayı askıya alamaz veya geri çekemez, dava daima yargı kararıyla sona ermelidir.⁸⁸⁸

Mecburi kovuşturma, vatandaşların korunmasını, suçlulara eşit muamele edilmesini amaçlar. Bu hüküm olmadığı takdirde, savcıların siyasi baskılardan etkilenmeye müsait olduğu, dolayısıyla bazı suçlular hakkında soruşturma yapabileceği ve siyasi bağlantıları olanlar hakkında ise soruşturma yapmayabileceği ileri sürülmektedir.⁸⁸⁹

Her savcılıkta bir başsavcı vardır. Başsavcı, savcılığın işlerliğini sağlamak ve her davaya bir savcı atamakla görevlidir. Başsavcı ile savcılar arasında hiyerarşik ilişki yoktur. Davalarla ilgili olarak başsavcı tarafından verilen talimatları uygulamak zorunda değildirler. Tam bir özerklikle karar verebilir ve hareket edebilirler. Dolayısıyla, aynı savcılıkta çalışan bütün savcılar eşit yetkilere sahiptir ve aynı seviyededir, birbirlerinden

---

⁸⁸⁵ Rosario Aitalia, "The Role and Organization of Public Prosecution in the Italian Constitutional Framework and Criminal Justice System Programme on 'Strengthening the Rule of Law in the Arab States – Project on the Modernization of Public Prosecution Offices'", **Regional Conference Booklet on: "Legal Organization of Public Prosecution"**, Hashemite Kingdom of Jordan, 13–14 November 2007, s.17. <http://www.pogar.org/publications/arabniaba/books/legalorganization-en.pdf> (08 Kasım 2010).

⁸⁸⁶ https://e-justice.europa.eu/content_judicial_systems_in_member_states-16-it-en.do?member=1 (02 Mayıs 2012).

⁸⁸⁷ Giovanni Melillo, "Italian Experience in the Modernisation of the Public Prosecutor's Offices", **Modernization of Public Prosecution Offices in the Arab Countries: Perspectives and Challenges**, Marrakech, 12–13 March 2004, s.2. <http://www.pogar.org/activities/marrakech04/melillo.pdf> (14 Mayıs 2010).

⁸⁸⁸ http://www.euro-justice.com/member_states/italy/country_report/4513/ (12 Ocak 2011).

⁸⁸⁹ William T. Pizzi ve Mariangela Montagna, "The Battle to Establish an Adversarial Trial System In Italy", *Michigan Journal of International Law*, Vol.25 (14 April 2004), <http://lawweb.colorado.edu/profiles/pubpdfs/pizzi/PizziMJIL.pdf> (14 Mayıs 2010), s.441.

bağımsızdırlar. Başsavcı yalnızca, savcılık teşkilatını yönlendirmekten sorumludur, savcılarının bağımsızlığını etkileyemez.⁸⁹⁰

Her bölgede, istinaf mahkemesi nezdinde bir başsavcı görevlidir. Başsavcı, bölgedeki savcılar ve polisi denetleme konusunda sınırlı bir yönlendirici yetkiye sahiptir. Savcılık politikalarıyla ilgili talimatlar veremez. Yalnızca soruşturmaların yürütülmesi amacıyla bir davayı bir bölge savcısından alıp onun yerine dava açabilir fakat bunu da yasayla belirlenen koşullar altında, ilgili savcının yetersizliği durumunda yapabilir.⁸⁹¹

Yargıtay genel savcısı, yerel düzeyde görev yapan savcılar üzerinde herhangi bir hiyerarşik yetkiye (Adalet bakanı ile ortak bir şekilde disiplin müeyyidelerinden başka) sahip değildir, soruşturma yürütmez.⁸⁹²

1991 yılında çıkarılan bir yasa ile Yargıtay Genel Savcılığı bünyesinde görev yapmak üzere mafya ile mücadele amacıyla Ulusal Savcılık Birimi kuruldu. Ulusal Savcılığın görevi, savcılar arasındaki işbirliği geliştirmek, bilgi paylaşımını sağlamak ve en önemli davalarda özellikle mafya suçlarında (organize suçlarda) savcılarının araştırmalarını desteklemektir. Aynı suçlar için bölgenin en önemli kentinde bulunan savcılığa atanan bir savcılar grubu da soruşturma yapmaya yetkilidir.⁸⁹³

Anayasa'ya⁸⁹⁴ göre savcı yargı mensubudur ve diğer erklerden bağımsızdır. Yargıç ile aynı bağımsızlık güvencelerine sahiptir. Hem savcılar hem de yargıçlar yargı memurları (magistratura) olarak nitelendirilirler.⁸⁹⁵ Yargıç ve savcılar aynı sınavlara tabi tutularak seçilirler (Anayasa m. 106) ve aynı kariyer basamaklarını izlerler. Atanır atanmaz talepleri üzerine bir görevden diğerine geçebilirler.⁸⁹⁶

Savcı, diğer kurumlara veya organlara bağımlı değildir. Üyelerinin üçte ikisi yargıç ve savcılar, üçte biri parlamento tarafından seçilen ve başkanlığını Cumhurbaşkanı'nın yaptığı Yüksek Yargı Kurulu tarafından göreve atanır.⁸⁹⁷

⁸⁹⁰ http://www.euro-justice.com/member_states/italy/country_report/4513/ (12 Ocak 2011).

⁸⁹¹ http://www.euro-justice.com/member_states/italy/country_report/4513/ (12 Ocak 2011).

⁸⁹² http://www.euro-justice.com/member_states/italy/country_report/4513/ (12 Ocak 2011).

⁸⁹³ http://www.euro-justice.com/member_states/italy/country_report/4513/ (12 Ocak 2011).

⁸⁹⁴ İtalya Anayasası'nın Türkçe metni için bkz.

<http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/10-İTALYA%20319-354.pdf> (08 Ocak 2012).

⁸⁹⁵ Fabri, s.3.

⁸⁹⁶ http://www.euro-justice.com/member_states/italy/country_report/4513/ (12 Ocak 2011).

⁸⁹⁷ http://www.euro-justice.com/member_states/italy/country_report/4513/ (12 Ocak 2011).

Savcı, yürütmenin yargıdaki temsilcisi değildir. Görevlerini adalet bakanının talimatları doğrultusunda yerine getirmez. Adalet bakanı savcıya ne talimat, ne de genel veya bireysel emir verebilir. Adalet bakanının rolü, Anayasa'da kesin çizgilerle tanımlanmıştır; yalnızca disiplin müeyyidelerini Kurul'a taşıma yetkisine sahiptir (Anayasa m. 107). Yargı sisteminin düzgün şekilde işlemesi için maddi kaynakları tedarik etme görevi vardır (Anayasa m. 110).⁸⁹⁸

Mevzuat, yargıç ve savcının rollerini kesin bir şekilde ayırmışsa da, bazı siyasi partiler yargıcın tarafsızlığını sağlamak için yargıçlar ve savcıların teşkilat seviyesindeki birliğinin ayrılması gerektiğine inanmaktadır. Yargı teşkilatını değiştirmek amacıyla hükümete yasa çıkarma yetkisi veren bir tasarı (21 Ocak 2004 tarihinde Senato tarafından kabul edilen 1296 sayılı) parlamento tarafından tartışılmaktadır. Bu tasarıya göre hem savcı, hem de yargıç yargı teşkilatının birer parçası olmaya devam edecektir fakat sınav yönteminde değişiklikler olacaktır. Buna ek olarak, tasarıda temel iki nokta vardır; birincisi, bir görevden diğerine geçmek yeterlilik sınavına tabi olmalıdır ve başvuru sahibine yalnızca farklı bir bölgeye atanması koşuluyla izin verilmelidir. İkinci olarak, savcılıktaki hiyerarşik yetkiler başsavcıya verilmelidir. Bu da doğal olarak soruşturmalarını yürütürken savcılarının özerklik ve bağımsızlığında bir azalmaya yol açacaktır.⁸⁹⁹

3.2.3.3. Mahkeme Yönetimi

Mahkemelerin performansını değerlendirmekten sorumlu olan iki temel kurum vardır: Yüksek Yargı Kurulu ve Ad.B. Anayasa'nın 104'üncü maddesine göre yargı özerk ve bağımsızdır. Bu bağımsızlık Kurul tarafından temin edilir. Kurul, yürütmeden ve Ad.B'den bağımsızdır, yargının özerk organı olarak kabul edilir. Kurul, işe alma, atama, terfi ve yargıç ve savcılara karşı disiplin tedbirlerinden sorumludur (Anayasa m. 105).⁹⁰⁰

Yargı faaliyetlerinin yerine getirilmesini sağlayan idari hizmetler Ad.B tarafından yönlendirilir. Ad.B, yargı kurumlarının teşkilatlanması ve faaliyetlerini yürütmesinin temini ile görevlendirilmiştir. Donanım, tedarik, idari personel temini, bilgi teknolojisi yönetimi ve bütçeleme Ad.B'nin sorumluluğu altındadır. Adalet bakanı, Kurul'un otoritesine hanel getirmeksizin yargıyla ilgili söz konusu hizmetlerin düzeni ve

⁸⁹⁸ http://www.euro-justice.com/member_states/italy/country_report/4513/ (12 Ocak 2011).

⁸⁹⁹ http://www.euro-justice.com/member_states/italy/country_report/4513/ (12 Ocak 2011).

⁹⁰⁰ Ng, Velicogna ve Dallara, s.17.

işlevinden sorumludur. Bununla birlikte, 1993 yılında kamu sektöründe yöneticilerin seçimini düzenlemek üzere yürürlüğe giren mevzuat, Ad.B'deki idari noktalara erişimi yargıç olmayanlara da açarak yargıçların mevkiler üzerindeki tekeli ortadan kaldırmıştır. Ad.B'nin üst mevkilerinde çalışan yargıçların sayısı hâlâ fazladır. Yargı teşkilatında yakın zamanda yapılan reform sürecinde de 240/2006 sayılı KHK ile yönetim, kaynakların tahsisi, eğitim ve istatistikle ilgili olarak önemli değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Diğer unsurlarında arasında, 240/2006 sayılı KHK, etkinliği artırmak ve maliyetleri düşürmek amacıyla Ad.B'ye âdemi merkezîyetçilik getirmiştir. Uygulama aşamasında olan reformun deneysel sonuçları henüz görülmemiştir.⁹⁰¹

Parlamento ve adalet bakanı, bütçe kanunu yoluyla yargıya gerekli mali kaynakları yıllık olarak sağlar. Adalet bakanı, kaynakları mahkemelere tahsis eder. Aynı zamanda yargıçların maaşlarının ödenmesinden de sorumludur. Bütçenin farklı mahkemeler arasında dağıtım ölçütü ve paylaşımı adalet bakanı tarafından belirlenir ve tahsis edilir. Mahkemeler, kaynakları harcama konusunda belirli bir dereceye kadar özerktir.⁹⁰²

Mahkeme düzeyinde, mahkeme başkanı yargılamanın yürütülmesi, mahkemenin insan kaynaklarının ve bütçenin yönetiminden sorumludur. Bu görevde kendisine Ad.B tarafından doğrudan atanan ve özel olarak eğitilen mahkeme yöneticisi yardımcı olur. Mahkeme yöneticisi, mahkeme başkanının gözetimi altında, sınırlı bir özerkliği haiz olarak görev yapar.⁹⁰³

Mahkemeler, mahkeme başkanları tarafından hazırlanan ve Kurul tarafından onaylanan üç yıllık teşkilat planlarına göre bağımsız olarak yönetilir. Yargıçların içte yargısal bağımsızlığını sağlamak amacıyla mahkeme başkanlarının kurumsal işlevleri ve hiyerarşik yetkileri tedricen zayıflatılmaktadır. Sonuç olarak mahkemede “geniş işlevsel bağımsızlık alanları” yaratılmıştır. Bu, bir yargıcın çalışma yaşamında özerk olma ve normalde kamu bürokrasisinin işleyişini etkileyen kurumsal kısıtlamaları göz ardı etme olanağına sahip olduğu anlamına gelir. Örneğin, yargıçlar kendi çalışma saatlerini belirleyebilir, bazı kurumsal süreçleri kendi bireysel ihtiyaçlarına göre uyarlayabilir ve dosyaları arşivde saklarken bireysel ölçütler koyabilirler. Bu durum yargıçların

---

⁹⁰¹ Ng, Velicogna ve Dallara, s.18.

⁹⁰² Voermans ve Albers, s.68.

⁹⁰³ Ng, Velicogna ve Dallara, s.21.

faaliyetlerinin değerlendirilmesi ve izlenmesi olanağını etkilemekte ve daha da zorlaştırmaktadır.⁹⁰⁴

Mevcut durumda, istinaf mahkemesi başkanlarının ve başsavcılarının yanı sıra tek tek mahkeme başkanlarına ve savcılara belirli bir yönetim özerkliği tanınmıştır. Fakat genel anlamda, bütçe otoritesi olarak faaliyet yürüten kurum (idari anlamda da) Ad.B'dir.⁹⁰⁵

3.2.4. İspanya

3.2.4.1. Mahkeme Teşkilatı

İspanya yargı teşkilatı dört yargılama bölgesine ayrılmıştır. Bunlar; ilçe, il, eyalet ve özerk topluluklardır. Bu bölgelerin her biri kendi özel mahkemelerine sahiptir. İspanya her ne kadar özerk topluluklara bölünmüş olsa da yargılama yetkisi üniterdir. Özerk toplulukların kendi eyalet mahkemeleri vardır. Üniterlik şartı aynı zamanda özel mahkemelerin, istisnai mahkemelerin ve haysiyet divanlarının yasaklanması anlamına gelir. Anayasa⁹⁰⁶ sınırlı ölçüde askeri yargılamaya izin verir. Askeri yargı, yargı sisteminin bir parçasıdır. Her özerk toplulukta, yönetmelikleri de inceleme yetkisini haiz özel konulara bakan Yüksek Adalet Mahkemesi bulunmaktadır.⁹⁰⁷

İspanyol yargı sistemi, AYM, Yüksek Mahkeme (Yargıtay), Ulusal Mahkeme, bölge yüksek mahkemeleri, bölge mahkemeleri ve alt derece mahkemelerden oluşur. Adli görevler sadece yargıçlar ve savcılar tarafından yerine getirilir.⁹⁰⁸

AYM, mahkeme sisteminden ayrıdır. Ulusal düzeyde yargılama yetkisi vardır. Devlet ve özerk topluluklar arasındaki çatışmaları yönetir, aynı zamanda bireysel hakların anayasal olarak korunmasına ilişkin davalara bakar. Bağımsız bir kurumdur ve kendi kuralları ve yönetmelikleri vardır.⁹⁰⁹

İlk derece mahkemelerinden verilen kararlar bölge mahkemelerinde temyiz edilebilir, son aşamada Yargıtay önüne de götürülebilir. Yargıtay ülke düzeyinde yargılama

⁹⁰⁴ Ng, Velicogna ve Dallara, s.18.

⁹⁰⁵ Voermans ve Albers, s.69.

⁹⁰⁶ İspanya Anayasası'nın Türkçe metni için bkz.

<http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/14-İSPANYA%20533-584.pdf> (08 Ocak 2011).

⁹⁰⁷ http://www.poderjudicial.es/cgpj/en/Subjects/Judicial_System. İspanya Yüksek Yargı Konseyi Resmi İnternet Sitesi (21 Mart 2012).

⁹⁰⁸ http://www.poderjudicial.es/cgpj/en/Subjects/Judicial_System (21 Mart 2012).

⁹⁰⁹ http://www.poderjudicial.es/cgpj/en/Subjects/Judicial_System (21 Mart 2012).

yetkisine sahiptir. Hukuk dairesi, ceza dairesi, idari daire, sosyal daire ve askeri daire olmak üzere beş dairesi vardır.⁹¹⁰

Yargıtay'ın bir alt kademesinde, ülke düzeyinde yargılama yetkisini haiz Ulusal Mahkeme bulunur. Bu mahkeme bölgesel sınırları aşan ceza davaları ile uğraşır ve merkezi idarenin temyiz başvurularını karara bağlar, aynı zamanda iş mahkemelerinden verilen kararların temyiz incelemesini yapar. Terörizm, kara para aklama, haraç alma ve örgütsel suçlara ilişkin davalara da bu mahkemede bakılır.⁹¹¹

Bölge yüksek mahkemesi, her bir özerk bölgedeki en yüksek mahkemedir. Hukuki, cezai, idari davalara ve iş davalarına bakan dört dairesi mevcuttur.⁹¹²

Bölge mahkemeleri belirli bir alanda yargılama yetkisine sahiptir, hukuk ve ceza davalarını görür.⁹¹³

İlk derece yargısı, iş mahkemeleri, idari mahkemeler, AHM, ACM, hafif suçlara ilişkin davalara bakan soruşturma mahkemeleri ve düşük önemdeki davalara bakan sulh mahkemesinden oluşur. Ayrıca özel mahkeme konumunda çocuk mahkemeleri ile cezaevi ve nezarethane mahkemeleri bulunmaktadır.⁹¹⁴

Asliye ve soruşturma mahkemelerinin olmadığı illerde sulh mahkemeleri bulunur. Bunların statüleri ve işlevleri ABD'deki küçük davalara bakan mahalli idare mahkemelerine ve kabahat mahkemelerine benzer.⁹¹⁵

3.2.4.2. Savcılık Teşkilatı

Savcılığın görevi, kendiliğinden veya ilgili tarafların talebi üzerine, kanunlarla korunan hukukun üstünlüğü, vatandaşların hakları ve kamu yararının savunulmasında adaletin işletilmesini geliştirmek ve bunun yanı sıra mahkemelerin bağımsızlığını korumak ve bunlar aracılığıyla toplum çıkarını gerçekleştirmektir. Savcılık, her durumda hukukun üstünlüğü ve tarafsızlık ilkelerine tabi olarak davaların birliği ve hiyerarşik bağımlılık

⁹¹⁰ http://www.poderjudicial.es/cgpi/en/Subjects/Judicial_System (21 Mart 2012).

⁹¹¹ http://www.poderjudicial.es/cgpi/en/Subjects/Judicial_System (21 Mart 2012).

⁹¹² http://www.poderjudicial.es/cgpi/en/Subjects/Judicial_System (21 Mart 2012).

⁹¹³ http://www.poderjudicial.es/cgpi/en/Subjects/Judicial_System (21 Mart 2012).

⁹¹⁴ http://www.poderjudicial.es/cgpi/en/Subjects/Judicial_System (21 Mart 2012).

⁹¹⁵ http://www.poderjudicial.es/cgpi/en/Subjects/Judicial_System (21 Mart 2012). İspanya yargı sistemi konusunda daha ayrıntılı bilgi için bkz. Ascensión Elvira, "Organización Judicial y División Territorial" **Organización Territorial en España y Latinoamérica: Perspectivas Constitucionales y Comparación de Sistemas** içinde (145–170), Miguel Revenga Sánchez ve Emilio J. Pajares Montolio (Ed.), 2010 ve Fernando Flores Giménez, "La Territorialización de la Organización Judicial: Realidad y Posibilidades" **El Poder Judicial: VI Congreso de la Asociación de Constitucionalistas de España** içinde (325–352), Miguel Revenga Sánchez (Ed.), 2009.

ilkeleri çerçevesinde kendi organlarıyla görev yapar. Savcılığın kuruluşu ve statüsü kanuna düzenlenir (Anayasa m. 124).

1981 yılında yürürlüğe konulan ve 2007’de değiştirilen Savcılık Kanunu kovuşturma hizmetini bir anayasal görev olarak tanımlamış ve bu görev, özerk işleve sahip yargı erki ile bütünleşmiştir.⁹¹⁶ İspanya’nın tümünde, Ad.B’ye bağlı ve genel savcı tarafından yönetilen tek bir savcılık teşkilatı bulunmaktadır. Savcılık, yargı erkinin bir parçasıdır. Savcılık teşkilatı içerisindeki yetki dağılımı, mahkemelerin yetki dağılımına paraleldir.⁹¹⁷

Savcılık teşkilatında, genel savcı, Genel Savcılık Yönetim Kurulu, mahkeme bölümleri savcılar komitesi, Yargıtay savcıları, AYM savcıları, Ulusal Mahkeme savcıları, özel yetkili savcılar (uyuşturucu suçları, ekonomik suçlar vb.) özerk topluluklar yüksek mahkemesi savcıları ve bölge yüksek mahkeme savcıları görev yapar.⁹¹⁸

Savcılık teşkilatı hiyerarşik örgütlenmiştir. Genel savcı, emir ve talimatnamelerle savcıları kendisine tabii kılar. Genel savcı her savcılık bürosunun başsavcısına emir verebilir, savcılıklara talimat yayımlayabilir. Bu anlamda Savcılık Hizmet Kanunu, kovuşturma hizmeti uygulamalarının işlevlerini, kanunların birliği ve hiyerarşik bağlılık ilkelerine göre yerine getirilmesini şart koşar.⁹¹⁹

Genel savcı, hükümetin önerisi üzerine Kral tarafından atanır. Hükümet öneride bulunmadan önce İspanya Yargı Genel Konseyi’ne danışır.⁹²⁰ Genel savcı, kendisine yardım etmek üzere oluşturulacak ve hiyerarşinin üst kademesinde yer alacak savcıların atanmalarında baskın rol oynamaktadır. Başsavcılar, yüksek mahkeme savcıları ve özel yetkili savcılar genel savcının önerisiyle hükümet tarafından atanırlar. Başsavcı, öneride bulunmadan önce Genel Savcılık Yönetim Kurulu’na danışmak zorundadır. Diğer savcılar, kıdem esasına dayalı seçme işleminin ardından atanırlar.⁹²¹

---

⁹¹⁶ Consultative Council of European Prosecutors (CCEP), **Questionnaire with a view of the preparation of Opinion No. 7, On the Management of the Means of the Prosecution Services, Replies from Spain**, Strasbourg, 7 February 2012, CCPE(2011)7, s.2. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/opinions/travaux/OP_7_Spain.pdf (03 Nisan 2012).

⁹¹⁷ Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), **Anti-Corruption Specialisation of Prosecutors in Selected European Countries**, Working Paper, September 2011, s.56. <http://www.oecd.org/dataoecd/7/3/49540917.pdf> (28 Ocak 2012).

⁹¹⁸ Maltras De Blas ve Elsa Garcia, “The Independence of the Judicial System from the Executive and Legislative Power”, **Venice Commission Unidem Campus Trieste Seminar**, Trieste, Italy, 28 September – 1 October 2009, Venice Commission Report, Guarantees Of Independence, And Non-Interference Of The Prosecution Service, Strasbourg, 14 October 2009, s.8. [http://www.venice.coe.int/docs/2009/CDL-UDT\(2009\)011-e.pdf](http://www.venice.coe.int/docs/2009/CDL-UDT(2009)011-e.pdf) (10 Nisan 2012).

⁹¹⁹ OECD, s.56.

⁹²⁰ OECD, s.56.

⁹²¹ De Blas ve Garcia, s.8.

Savcılık teşkilatı Ad.B'ye bağlı olsa bile bakanlık, savcılığın yetkileri ve işlevleri veya somut bir davaya ilişkin özel veya genel yönetmelik yayımlayamaz. Başsavcının bu anlamda hiçbir emre uymak zorunluluğu yoktur.⁹²²

3.2.4.3. Mahkeme Yönetimi

İspanya'da mahkeme yönetimi sistemi, Yargı Kanunu'nda düzenlemiştir.⁹²³ Yargının yönetimi Yargı Genel Konseyi'ne aittir.

Konsey'in de başkanı olarak Yargıtay başkanı ulusal düzeyde birinci derece yetkili yargısal otoritedir, yargı erkini ve Konsey'in yönetim kurulunu temsil eder (m. 105).

Yargıtay ve Ulusal Mahkeme yönetim kurullarının görev alanları, bu mahkemelerle sınırlıdır. Yüksek Adalet Mahkemelerinin yönetim kurullarının yetkisi, bu mahkemeler ile özerk toplulukların mahkemelerini ve *tribunalleri* kapsar. Diğer yargılama yetkisine sahip organlar da, yönetimle ilgili görevlerini kendi yargılama/yetki alanları dâhilinde yerine getirir (m. 106).

Konsey'in görevleri arasında, Yargıtay üyelerinin, mahkeme başkanlarının ve diğer yüksek yargıçların atanmaları, mahkeme ve *tribunallerin* teftişi, yargıç ve savcılarının seçimi, terfileri, disiplin işlemleri, eğitimleri bulunmaktadır (m. 107).

Bölge yüksek mahkemeleri, mahkemenin başyargıcı tarafından, özerk toplulukların bölgesel mahkemeleri de, bu mahkemelerin başkanları tarafından yönetilir. Ondan fazla yargıcın görev yaptığı yüksek mahkemelerde yönetim kurulları, genel kurul ve komite gibi hareket eder. Yargıtay'da, Ulusal Mahkeme'de ve bölge yüksek mahkemelerinde yönetim kurulları, görevlerini sekreterlik aracılığı ile yerine getirir (m. 149).

Bölge mahkemelerini, mahkemenin başyargıcı yönetir. Başkan, mahkemenin işlemlerini sağlamak için gerekli önlemleri alır. Bölge yüksek mahkemesi başyargıçları ve bölge mahkemesi başyargıçları aşağıdaki görevleri yerine getirirler (m. 161):

1. Mahkeme yönetim kurulunu toplar, yönetir ve koordine eder,
2. Yönetim kurulu toplantıları için gündemi belirler, yönetim kurulu kararlarını onaylar, uygulanmasını gözetir,

⁹²² http://www.euro-justice.com/member_states/spain/country_report/631/ (23 Şubat 2012).

⁹²³ Kanun'un İng. metni için bkz. <http://www.transnational.deusto.es/IP2010/docs/LOPJ.pdf> (24.03.2012).

5. Mahkemenin idaresi ile ilgili sorunları eğer kendi yetki alanı dahilinde ise düzeltir, aksi halde uygun olduğunu düşündüğü hususları yönetim kuruluna sunar,
6. Konsey tarafından talep edilen raporları hazırlar,
7. Mahkeme ve *tribunalleri* teftiş eder,
8. Başyargıçların ve bölüm başkanı yargıçların toplantılarına nezaret eder,
9. Yasal prosedürlerin uygulamasında tarafların dile getirdiği şikâyetleri dinler ve gerekli önlemleri alır.

3.2.5. İngiltere

İngiltere’de mahkeme yapılanmasıyla ilgili dikkat çekici husus, ülkede şaşkırtıcı sayıda ihtisas mahkemeleri kurulmuş olmasıdır (Örn. kira tespit mahkemesi, iş mahkemesi, patent istinaf mahkemesi, sosyal güvenlik istinaf mahkemesi, arazi mahkemesi, akıl sağlığı tetkik mahkemesi gibi).⁹²⁴

İngiltere’de mahalli ve basit davalar SHM’ler tarafından görülmektedir. Bu mahkemelerde belli bir parasal sınırın altındaki hukuk davalarına bakılır. Hukuk davalarında üç yargıç bulunmakta ve dava yargıçların ortak kararıyla sonuçlanmaktadır. Sulh yargıçlarına, hukuk danışmanı eşlik etmektedir.⁹²⁵

SCM’lerde, üst sınırı bir yıla kadar hapis cezasını gerektiren suçlara bakmakla görevli, profesyonel (meslekten) yargıç niteliği taşımayan, serbest meslek sahiplerinden seçilen, gönüllülük esasına dayalı ve geçici dönem için faaliyet göstermek üzere atanmış üç kişilik yargıçlar heyeti bulunmaktadır. Ceza kanunu ve yargılama sistemi hakkında onları bilgilendiren ve dava dosyalarını yargıçlar heyetine özetleyen bir kamu görevlisi de bu mahkemelerde görev yapmaktadır.⁹²⁶

Nitelikli hukuk davaları yüksek mahkemelerde, nitelikli/ağır ceza davaları ise Kraliyet (Ceza) Mahkemesi’nde bir yargıç ve jüri ile görülmektedir. Ufak çaplı hukuk davalarına il mahkemeleri bakmaktadır. Alt düzey mahkemelerde verilen hukuk davası sonuçlarına itiraz etmek için yüksek mahkemelere, ceza davalarının sonuçlarına itiraz etmek için de

⁹²⁴ Ayhan Bozlak, “İngiltere Yargı Sisteminde Mahkeme ve Savcılıkların Denetimi ile Hâkim ve Savcılar Hakkındaki Soruşturmanın Yapılma Usulleri”, *Adalet Dergisi*, Sayı.36 (Ocak 2010), s.3.

⁹²⁵ TC Adalet Bakanlığı İç Denetim Birimi, *İngiltere Adalet Bakanlığı Ziyaretine İlişkin Sonuç Raporu*, s.6. <http://www.icdenetim.adalet.gov.tr/ziyaret/ingiltere.pdf> (12 Mayıs 2012), Bozlak, s.5.

⁹²⁶ İç Denetim Birimi, *İngiltere Raporu*, s.6.

Kraliyet Mahkemesi'ne başvurulabilmektedir. Yüksek mahkemelerin ve Kraliyet Mahkemesi'nin kararlarına karşı ise Temyiz Mahkemesi'ne başvuruda bulunulabilir.⁹²⁷

Temyiz mahkemesi ceza ve hukuk bölümü olarak ikiye ayrılır. Ceza bölümü ağır ceza ve Kraliyet Mahkemeleri kararlarına karşı yapılan temyizleri inceler. Hukuk bölümünde ise sulh ve il mahkemeleri ile yüksek mahkeme kararlarına karşı yapılan temyiz başvuruları incelenir. Ayrıca kısıtlayıcı uygulamalar mahkemesi, uzmanlık mahkemeleri ve uzmanlık istinaf mahkemelerinden temyiz yolu ile gelen davalar da bu bölümde incelenmektedir. İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda Temyiz Mahkemelerinden verilen kararlar ile bazı yüksek mahkeme kararları ve İskoçya'da herhangi bir mahkemenin verdiği tüm kararlara karşı ise en üst temyiz mercii olan Yargıtay'a başvurulabilir.⁹²⁸

İstinaf Mahkemesi yalnızca Londra'da kuruludur ve üç daireden oluşmaktadır. Bünyesinde yargıçlar dışında uzman hukukçular istihdam edilmekte, ön inceleme uzman hukukçular tarafından yapılmaktadır.

İngiltere Kraliyet Savcılığı 1986 yılında 1985 tarihli *The Prosecution of Offenses Act* ile kurulmuş, 1998 yılında, her biri bir Kraliyet başsavcısı başkanlığında çalışan, büyük oranda özerk, ayrı merkezlerde 42 daire şeklinde yeniden yapılandırılmıştır. Ülkede, savcılarının sayısının halen yeterli düzeye ulaşmaması nedeniyle ihtiyaca göre avukatlar da sözleşme ile savcı olarak görevlendirilebilmektedir.⁹²⁹

Kraliyet Başsavcılığı; bir merkez ve 42 bölge bürosundan oluşmaktadır. İngiltere ve Galler'de 43 polis bölgesi ve bu bölgelerden sorumlu polis şefleri bulunmaktadır. Sayı farklılığının sebebi, Londra'da bir savcılık teşkilatı olmasına karşın iki polis şefliği bulunmasıdır. Polis şefleri savcılığa bağlıdır. Her polis merkezinde bir savcı görev yapar ve toplanan deliller ona sunulurken önerisi alınır. Savcı delil değerlendirilmesini yaparak kişiyi suçlayıp suçlamayacağına karar verir. Savcı, önüne gelen dosyada dava açmak için yeterli delil olmadığı kanısına varırsa polise, daha fazla delil toplaması talimatı verebilir. Savcı, polis operasyonlarını denetlemez, soruşturma polis tarafından yapılır ancak polis savcıdan soruşturmaya dâhil olmasını isteyebilir.⁹³⁰

⁹²⁷ İç Denetim Birimi, *İngiltere Raporu*, s.6.

⁹²⁸ Bozlak, s.6, 31.

⁹²⁹ Bozlak, s.7.

⁹³⁰ Ahmet Türkeri, "Yargıya Erişim Projesi", **İngiltere Çalışma Ziyareti Raporu**, Ankara: Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı, Mayıs 2005, s.18. www.inhak-bb.adalet.gov.tr/dkaynak/189.doc (28 Mart 2011).

İngiltere’de her mahkemede üst düzey yetkili bir kıdemli yargıç bulunduğu ve yargıçların yargılama görevi ile ilgili (Örn. kararların geç yazılması) hususların gözetim ve denetimi ile yargıçların performans denetimlerinin aynı mahkemede çalışmayan mahkeme başkanları veya üst düzey yargıçlar tarafından yapıldığı belirtilmektedir.⁹³¹

Her mahkemede, mahkemenin idari ve mali işlerinden sorumlu, yönetim ve mali işler konusunda uzman idari işler müdürleri bulunmaktadır. Ortalama 5–6 mahkeme idari işler müdürünün bağlı olduğu Alan İdaresi Müdürlüğü, bunların bağlı olduğu Bölge İdare Müdürlüğü ve ülkedeki toplam altı Bölge İdare Müdürlüğü’nün bağlı olduğu Her Majesty’s Court Service (Majesteleri’nin Mahkeme Hizmetleri İdaresi – HMCS) nezdindeki Mahkemeler Yönetimi Genel Müdürlüğü mevcuttur.⁹³²

HMCS mahkeme sistemlerinin yönetim ve denetiminden sorumludur. Bu bağlamda; mahkemelerdeki fizik, güvenlik ve sağlık koşullarının yeterliliği, personelin verimli kullanılması, davaların hızlı sonuçlandırılması, risk yönetimi ve risklerin etkili düzeyde garantiye alınıp alınmadığı hususlarında çalışma yapılmaktadır.⁹³³

İstinaf Mahkemesi bünyesinde bütçe ve idari konulardan sorumlu müdürlük vardır. İstinaf Mahkemesi Müdürlüğü, haftalık risk matrislerinin ve risk gerçekleştiğinde uygulanacak eylem plânlarının hazırlanması, yapılan işlemleri ve alınan önlemleri gösteren güvence belgesi düzenlenerek üç ayda bir Ad.B İç Kontrol Dairesi’ne gönderilmesi, istinaf başvurularının kaydedilmesi, dava akışı yönetim birimi aracılığıyla yargıcın karar vermesi için gerekli belgelerin temin edilmesi, duruşma tarihlerinin tespiti, zabıt kâtipleri ve yardımcı personelin görevlendirilmeleri, kırtasiye, bilgisayar vb. ihtiyaçların tedariki gibi hususlarda görev ifa etmektedir.⁹³⁴

Lordlar Kamarası bünyesindeki Temyiz Mahkemesi dışında kalan bütün mahkemelerin yönetiminden 2005 yılında kurulan HMCS nezdindeki Mahkemeler Yönetimi Genel Müdürlüğü sorumludur. Birim, bir yönetim kuruluna sahiptir ve Ad.B ile bağlantılı tüm birimlerle organize çalışmaktadır. Birimin başında genel müdür düzeyinde bir yönetici ile yeteri kadar yardımcı bulunmakta, yedi bölge müdürlüğü ise merkeze bağlı olarak hizmet vermektedir. Genel Müdürlük bünyesinde Kaynaklar, İşletim ve Performans ile

---

⁹³¹ Bozlak, s.16.

⁹³² İç Denetim Birimi, *İngiltere Raporu*, s.4.

⁹³³ İç Denetim Birimi, *İngiltere Raporu*, s.7.

⁹³⁴ İç Denetim Birimi, *İngiltere Raporu*, s.6.

Gelişim ve Değişim Müdürlüğü adı altında üç ana hizmet müdürlüğü vardır. Bu birimlerin müdürleri aynı zamanda genel müdür yardımcısı konumundadırlar. Bölge düzeyindeki müdürlükler düzenli aralıklarla ana hizmet müdürlüklerine bilgi aktarır. Kurumun günlük işleri, kaynaklar ve yönetim müdürleri tarafından yürütülmektedir.⁹³⁵

3.2.6. Almanya

Alman Anayasası'nın (Grundgesetz)⁹³⁶ 92'nci maddesi gereğince, federal yapıda bir devlet olan Almanya'da, yargı gücü "Federasyon" (Bund) ve 16 eyalette (Länder) federal mahkemeler ve eyalet mahkemeleri arasında bölüştürülmüştür.⁹³⁷ Anayasa'nın 92'nci maddesine göre yargı yetkisi, yargıçlara aittir; bu yetki, Federal AYM, federal mahkemeler ve eyalet mahkemeleri aracılığıyla kullanılır.

Almanya'da yargı örgütüne ilişkin temel normlara Anayasa'nın 20'nci maddesinin 3'üncü fıkrasında ve 92'nci maddesinde yer verilmiştir. Yargı örgütünü düzenleyen kurallar Mahkeme Teşkilatı Kanunu'nda (COA) bulunur. Münferit mahkemelerle ilgili ayrıntılar ise çeşitli yargılama usulü kanunlarında (Medeni Yargılama Kanunu, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu (CPP), İdare Mahkemesi Tüzüğü, Sosyal Mahkeme Tüzüğü ve Federal Anayasa Mahkemeleri Kanunu) düzenlenir.

Federal Almanya'da yargı teşkilatı kademeli bir yapıya sahiptir. Birinci kademe mahalli mahkemeler, ikinci kademe istinaf mahkemeleri, üçüncü kademe Federal Temyiz Mahkemesi bulunmaktadır. Anayasa'nın 95'inci maddesine göre Federasyon, adli, idari, vergi, iş ve sosyal yargı kısımları için en yüksek mahkemeler olarak Federal Temyiz Mahkemesi'ni, Federal İdare Mahkemesi'ni, Federal Vergi Mahkemesi'ni, Federal İş Mahkemesi'ni ve Federal Sosyal Mahkemesi'ni kurar. Anayasa'nın 96'ncı maddesi Federal Temyiz Mahkemesi'ne bağlı olarak Federal Patent Mahkemesi ve askeri ceza mahkemelerinin kurulacağını, bu mahkemelerin üzerinde Federal Temyiz Mahkemesi'nin bulunacağını belirtir.⁹³⁸

Almanya'da altı ana alanda yargı faaliyeti yürüten mahkemeler bulunmaktadır: Olağan mahkemeler, iş mahkemeleri, genel idare mahkemeleri, sosyal mahkeme, maliye

⁹³⁵ İç Denetim Birimi, *İngiltere Raporu*, s.6.

⁹³⁶ Almanya Anayasası'nın Türkçe metni için bkz.

<http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/08-ALMANYA%20209-276.pdf> (08 Ocak 2012).

⁹³⁷ Kocaoğlu, *Türkiye Cumhuriyeti Yargı Sisteminin Temel Sorunu*, s.55.

⁹³⁸ Özer, s.72-73.

mahkemeleri ve özel askeri mahkemeler. Bunların yanı sıra AYM⁹³⁹ ve Avrupa Mahkemesi vardır.⁹⁴⁰

Federal seviyede altı ana yargılama alanında (anayasa hukuku, olağan hukuk, iş hukuku, sosyal hukuk, vergi hukuku ve idare hukuku) görevli mahkemeler ile özel askeri mahkemeler ve Federal Patent Mahkemesi bulunur. Bölge mahkemeleri ve bölge yüksek mahkemeleri, aynı zamanda ilgili eyaletin temyiz mahkemesi görevini yürütür.⁹⁴¹

Almanya'da ABD'deki gibi federal düzeyde yetkili Yargıtay ya da İsviçre'deki gibi federal mahkeme örneğine uygun bir şekilde bütün yargı örgütünü kapsayan genel bir yüksek mahkeme yoktur.⁹⁴²

Almanya'da 116 bölge mahkemesi vardır. Bu mahkemeler hukuk ve ceza bölümlerine ayrılır. Bölge mahkemelerinde, yerel mahkemelerden gelen kararların temyiz incelemesi yapılır. Bu mahkemelerin esas yetki alanı çoğunlukla büyük hukuk ve ceza davalarıdır.⁹⁴³

Bölge yüksek mahkemelerinin sayısı 24'dür ve esas olarak alt mahkemelerdeki temyize konu olan hukuksal konuları inceler. Yerel mahkemelerce verilen kararların nihai temyiz merciidir. Bu mahkemelerin esas yetki alanı vatana ihanet ve anayasaya aykırılık suçlamalarıdır. Bölge yüksek mahkemeleri heyet halinde çalışır, uzmanlık alanlarına göre dava görürler.⁹⁴⁴

En alt derecedeki mahkemeler sulh mahkemeleridir. Bu mahkemelerin üstünde asliye mahkemeleri, onların üstünde yüksek asliye mahkemeleri vardır. Olağan mahkemelerin en üstünde Karlsruhe'de bulunan Federal Mahkeme vardır. Yüksek asliye mahkemeleri federe devletlerde yetkili olan mahkemelerdir ve asliye mahkemelerinin üzerinde yer alır. Asliye mahkemeleri de sulh mahkemelerinin üzerinde yer alır. Onların da üzerindeki Federal Mahkeme tüm Almanya'da yetkilidir. Olağan mahkemelerin yanında iş mahkemeleri, sosyal güvenlik mahkemeleri ve vergi mahkemeleri vardır. Federal Mali Mahkeme Münih'te, Federal İdare Mahkemesi Leipzig'dedir.⁹⁴⁵

⁹³⁹ Almanya Federal AYM hakkında daha geniş bilgi için bkz. Winfried Hassemer, "Anayasa Mahkemelerinde Yapılanma: Almanya Raporu", **Anayasa Yargısı Dergisi**, Cilt.21 (2004).

⁹⁴⁰ Oğuz, s.201.

⁹⁴¹ <http://www.unidroit.info/mm/TheGermanJudicialSystem.pdf> (27 Mart 2012).

⁹⁴² Oğuz, s.201.

⁹⁴³ <http://www.unidroit.info/mm/TheGermanJudicialSystem.pdf> (27 Mart 2012).

⁹⁴⁴ <http://www.unidroit.info/mm/TheGermanJudicialSystem.pdf> (27 Mart 2012).

⁹⁴⁵ <http://www.unidroit.info/mm/TheGermanJudicialSystem.pdf> (27 Mart 2012).

Genel idare mahkemesi, sosyal güvenlik mahkemesi ve vergi mahkemesinin yetkisine girmeyen idare hukukundan doğan ihtilaflarda yetkilidir. Ancak bazı idari ihtilaflar (Örn. kamulaştırmalarda ödenecek miktarın saptanması), tarihi nedenlerden dolayı olağan mahkemelerin yetkisi dâhilindedir.⁹⁴⁶

Yargı örgütünün bu şekilde bölünmüş olması mahkeme kararları arasında çelişkiler doğmasına neden olabilmektedir. Buna engel olabilmek için Anayasa'nın 95'inci maddesinin 3'üncü fıkrası uyarında Federal Devletin En Yüksek Mahkemelerinin Ortak Senatosu kurulmuştur. Bu mahkemenin yargıçları, Federal Devlet'in yüksek mahkemelerinin yargıçlarından seçilir ve sınırlı yetkiye sahiptir.⁹⁴⁷

Federal Devlet'in Yüksek Mahkemeleri Ortak Senatosu kural olarak sadece federal hukukla ilgili konularda karar verme yetkisine sahiptir. Federe devletlerin hukukları ile ilgili konularda federe devletlerin mahkemeleri yetkilidir. Ancak bu mahkemeler federal hukukta ilk derece mahkemeleri olarak işlev görürler. Aslında Almanya'da federal hukuk ile federe hukuk alanları arasında açık bir yetki dağılımı söz konusu değildir. Ancak federal hukukun bazı konularında açıkça federal mahkemeler yetkilidir. Örneğin askeri disiplin ilgili konularda ilk derece mahkemesi olarak askeri mahkemeler, başvuru mahkemesi olarak Federal İdare Mahkemesi yetkilidir. Federal Devlet'in memurlarının disiplin işlerinde Federal Disiplin Mahkemesi ilk derece mahkemesi olarak, Federal İdare Mahkemesi'nin disiplin işleri ile görevli bir bölümü de başvuru mahkemesi olarak yetkilidir. Bundan başka federal yargıçların disiplin işleriyle ilgili olarak Federal Yargıçların Hizmetleri Mahkemeleri vardır. Ayrıca Federal Patent Mahkemesi ilk derece mahkemesi olarak patent uyuşmazlıklarında yetkilidir. Federal Mahkeme de Patent Mahkemesi'nin verdiği kararlarda başvuru mahkemesi olarak yetkilidir. Anayasa'nın 96/2'nci maddesine göre sadece savunma durumunda yetkili olan bir de Askeri Ceza Mahkemesi vardır.⁹⁴⁸

Anayasa yargılaması Alman yargılama sistemi içerisinde çok özel bir yere sahiptir. Federe devletlerin her birinde bir AYM vardır. Bu mahkemeler federe hukukta belirlenmiş yargılama kuralları uyarınca federe devletin anayasasında yer alan ihtilafları çözüme bağlar. Karlsruhe'de bulunan Federal AYM (Alman Anayasası m. 93 vd.) çok

---

⁹⁴⁶ Oğuz, s.202.

⁹⁴⁷ Oğuz, s.203.

⁹⁴⁸ Oğuz, s.203.

özel bir anlam taşımaktadır. Federal AYM, Almanya'daki en yüksek mahkemedir ve Almanya'nın en saygın ve güçlü kurumlarından biri olarak görülür. Federal AYM, Anayasa'ya ilişkin sorunları, Anayasa'da belirlenmiş yargılama kuralları (md. 93, 100) çerçevesinde çözüme bağlar.⁹⁴⁹

Almanya'da savcılık teşkilatı, tıpkı mahkeme sistemi gibi temel olarak eyalet düzeyinde örgütlenmiştir. Söz konusu teşkilatlanma, alt mahkemeler, bölge mahkemeleri ve eyalet temyiz mahkemeleri biçimindedir. Federal Soruşturma Bürosu ancak Federal Temyiz Mahkemesi seviyesinde mevcut olabilir.⁹⁵⁰

Almanya'da savcılıkla ilgili özel bir yasa yoktur. COA, kovuşturma yapan kurumların yapısı konusunda birkaç bölük pörçük hüküm (m. 141-152) içermektedir.⁹⁵¹ Savcının uygulama yetkisi ise 1877 yılında çıkarılan CPP'de düzenlenmiştir. Kanun, o günden bugüne sayısız kez değiştirilmiştir fakat temel yapısı değişmeden kalmıştır. 1987 yılında resmen yeniden ilan edilen kanun savcılığı, nesnel ve tarafsız bir memur olarak tanımlar.⁹⁵²

Her eyaletteki savcılık kurumunun yanı sıra bir de Federal Başsavcılık tesis edilmiştir. Federal Başsavcılığın görevi, Alman Federal Devleti'ni istinaf mahkemelerinde temsil etmek ve terör gibi önemli bazı suçların takibini yürütmektir. Federal savcılar, federal adalet bakanının önerisi, parlamentonun onayı ile Cumhurbaşkanı'nca atanır. Eyalet savcıları, eyalet Ad.B tarafından atanır. Savcılar, hiyerarşik olarak üstte bulunanların talimatlarına uymak durumundadır. Bu hiyerarşide en üstte federal adalet bakanı, eyalet adalet bakanı ve federal başsavcı bulunmaktadır. Adalet bakanı da bu durum nedeniyle parlamentoya savcılık teşkilatının faaliyetleri hakkında bilgi verir.⁹⁵³

Hem eyaletlerde hem de federasyonda savcılık hizmetleri hiyerarşik olarak yürütülür. Eyalet ya da federal adalet bakanı, hiyerarşinin en tepesinde yer alır. Federal düzeyde başsavcının başkanlık yaptığı savcılık vardır. Eyalet düzeyinde ise 116 bölge mahkemesinin her birine ve 25 eyalet temyiz mahkemesinin (eyaletlerden bazılarının birden fazla eyalet temyiz mahkemesi mevcuttur) her birine bağlı birer savcılık

⁹⁴⁹ Oğuz, s.203–204.

⁹⁵⁰ http://www.euro-justice.com/member_states/germany/country_report/2788/ (14 Eylül 2011).

⁹⁵¹ http://www.euro-justice.com/member_states/germany/country_report/2788/ (14 Eylül 2011).

⁹⁵² http://www.euro-justice.com/member_states/germany/country_report/2788/ (14 Eylül 2011).

⁹⁵³ Celalettin Dönmez, “Avrupa Birliği Ülkelerinde Başsavcılık ve Savcılık Örgütlenmesi”, s.3. www.abgm.adalet.gov.tr/dokumanlar/absav.pdf (21 Temmuz 2010).

mevcuttur. Eyalet düzeyindeki en yüksek savcılık görevlileri, eyalet temyiz mahkemelerine bağlı savcılıkların amiridir. Bununla birlikte, söz konusu savcılar eyalet adalet bakanına karşı sorumlu olup ondan emir alabilirler. Her savcılığın başında bir başsavcı bulunur ve o da federal savcılığa karşı sorumludur. Yargılama makamı ile savcılığın birbirine karşı bağımlılığı veya birbirinin üzerinde denetimi söz konusu değildir.⁹⁵⁴

Savcılar, amirlerinin emirlerini yerine getirmek zorundadır. Bu kural adalet bakanına kadar uzanmakta ve dolayısıyla eyalet (veya federal) adalet bakanı kovuşturma hizmetleri konusunda bağlayıcı emirler verme yetkisine sahiptir. Genellikle adalet bakanı veya federal başsavcılık tarafından çıkarılan genel kurallar ve düzenlemeler uygulansa da, adalet bakanının davaların yürütülmesine (aleni bir şekilde) karışması son derece enderdir. Bununla birlikte bakanlar, alt düzeydeki savcılara kendi isteklerini bildirme konusunda daha ince yollara başvururlar, örneğin soruşturmanın herhangi bir aşamasında dosyayı bir savcının elinden alarak başka bir savcıya verebilirler.⁹⁵⁵

Almanya’da polis kendisine bildirilen her bir suçu soruşturmak ve sonuçta da bütün bulguları savcılığa göndermek zorundadır. Savcı, polisin bulgularını inceler ve suçlanan şahısla ilgili ya dava açar veya takipsizlik kararı verir. CPP’ ye göre bir şüpheliye karşı iddianame hazırlamaya karar vermek üzere delilleri toplamak, değerlendirmek ve kanıtlara dayandırmak yalnızca savcının görevidir. Savcı, suçlanan kişinin lehine ve aleyhine olan tüm delilleri toplamak zorundadır.⁹⁵⁶

Savcılık makamı (teorik olarak) ceza gerektiren bir suçun işlendiğini öğrenir öğrenmez kendi yetki sınırları dâhilinde herhangi bir sorunu soruşturma ve takip etmekle görevlidir. Bununla birlikte, mağdurun takibat talep etmesini gerektiren bazı suçlar da vardır. Diğer davalar ise “küçük suç” veya “önemsiz” kabahatler olması durumunda veya şikâyetçiye şahsi davacı olmasının söylendiği durumlarda (önemli kişiler hariç, genelde hakaret davalarında) davalar düşürülebilir. Savcı kendi başına soruşturma yürütebilir veya polisin yürütmesini isteyebilir. Polis, savcının soruşturma talebini uygulamak zorundadır.⁹⁵⁷

⁹⁵⁴ http://www.euro-justice.com/member_states/germany/country_report/2788/ (14 Eylül 2011).

⁹⁵⁵ http://www.euro-justice.com/member_states/germany/country_report/2788/ (14 Eylül 2011).

⁹⁵⁶ http://www.euro-justice.com/member_states/germany/country_report/2788/ (14 Eylül 2011).

⁹⁵⁷ http://www.euro-justice.com/member_states/germany/country_report/2788/ (14 Eylül 2011).

Özetle; savcılığın görevleri dört aşamalıdır: 1) Ceza gerektiren suçun soruşturulması, 2) Yeterli şüphe bulunduğu iddianame hazırlanması, 3) Mahkemede devletin temsil edilmesi 4) Ceza mahkemesinde yargılamaya iştirak edilmesi... Savcı, suçların büyük bir kısmının kovuşturulmasında yetkiyi tekelinde bulundurur. Yalnızca daha az önem taşıyan az sayıda suçla ilgili olarak mağdurlar ceza mahkemesine doğrudan başvurabilir ve iddialarını mahkemeye sunabilirler.⁹⁵⁸

Savcılık, Almanya'da yargı düzeninin bir parçası olan ceza muhakemesi otoritesidir, fakat mahkemelerden ayrıdır. Yargıcın aksine savcı devlet memurudur ve üstlerinin emirlerine tabidir. Savcı, duruşma sonunda beraat için harekete geçebilir ve hatta suçlanan şahıs adına temyize başvurabilir. Savcı genellikle bir iddianame sunduktan sonra uygulamada, ikna veya mahkûm etmeye çalışan bir avukata dönüşmektedir.⁹⁵⁹

Alman yargı sistemine dâhil tüm mahkemeler, temelde bir birlik oluşturan yargılama düzeni içerisinde örgütlenmiş olup işleyişlerini etkin, uyumlu ve verimli bir biçimde sürdürmektedirler.⁹⁶⁰ Almanya'da eyalet düzeyinde mahkeme teşkilatlarını yöneten eyaletin adalet bakanıdır.⁹⁶¹

Almanya'da mahkeme bütçesi belirlenirken eyalet MB'nin bir sonraki yıla ilişkin yayınladığı tahmini ödenek durumuna göre eyalet düzeyindeki her (asliye) mahkemesi kendi bütçe planını yaparak Eyalet Yüksek Mahkemesi kanalıyla eyalet Ad.B'ye iletir. Ad.B'den gelen talep doğrultusunda MB kararlaştırdığı bütçeyi öncelikle Ad.B'ye aktarır. Ad.B'deki bütçe ile ilgili daire, ihtiyaç ve ayrılan ödenek durumuna göre her yılın bütçesini yaparak mahkemelere gönderir.⁹⁶²

Mahkemelerin idari ve mali işlerinin takibini, personel özlük işlerini, personel denetimini yargıçlar yapmaktadır. Eyalet mahkemeleri, asliye mahkemeleri ve eyalet yüksek mahkemelerinin hemen hemen benzer yapılanmaları bulunmaktadır. Mahkeme teşkilatı tek bir mahkeme ve alt bölümleri olarak yapılandırılmaktadır. Örnek vermek

⁹⁵⁸ http://www.euro-justice.com/member_states/germany/country_report/2788/ (14 Eylül 2011).

⁹⁵⁹ http://www.euro-justice.com/member_states/germany/country_report/2788/ (14 Eylül 2011).

⁹⁶⁰ AHÖİKR, s.18.

⁹⁶¹ Philip M. Langbroek, "Quality Management in Courts: Executive Summary", **Quality Management in Courts and in the Judicial Organisations in 8 Council of Europe Member States** içinde (1-22), Philip M. Langbroek (Ed.), Strasbourg, CEPEJ Report, 10 September 2010, s.11.

<http://www.justpal.org/LinkClick.aspx?fileticket=9yiSB1Dt6gk%3D&tabid=103&mid=488> (09 Kasım 2010).

⁹⁶² TC Adalet Bakanlığı İç Denetim Birimi Başkanlığı, **Almanya Çalışma Ziyareti Raporu**, 14-16.02.2011, s.3. <http://www.icdenetim.adalet.gov.tr/ziyaret/almanya.pdf> (14 Aralık 2011).

gerekirse Köln’de bir tane ilk derece hukuk mahkemesi, başkanı ve bu mahkemenin aile, vesayet, idari dava, vergi dava, tapu, ticari davalar gibi daireleri bulunmaktadır. Her dairede bir başkan ve idari işleri yapmak üzere ilk derece mahkeme başkanlığının divanı bulunmaktadır. Yargıçların hangi dairede çalışacakları kendilerine sorulduktan sonra divan tarafından belirlenmektedir. İlk derece mahkemesine gelen dava türüne göre tasnif edildikten sonra ilgili daire başkanlığına gönderilmekte ve daire başkanlığınca eşit olarak dairede bulunan yargıçlara dağıtılmaktadır.⁹⁶³ Örneğin Oberlandesgericht Hamm Mahkemesi’nde idari daire iki bölüme ayrılmıştır, bütçeden sorumlu daire (Haushaltsangelegenheiten), kaynakların elde edilmesinden sorumlu daire (Beschaffungsmaßnahmen)... Bölümün personeli, bölüm başkanı yargıç ve diğer iki idari görevli olmak üzere üç kişiden oluşmaktadır.⁹⁶⁴

Münster Asliye Hukuk Mahkemesi’ndeki sistem de temelde aynıdır. Bütçeden sorumlu olan idari bir bölüm vardır. Burada idari bölümün başkanı mahkemenin yöneticisidir ve aynı zamanda yargıçtır.⁹⁶⁵

Münster Sulh Hukuk Mahkemesi’ndeki yapı da asliye hukuk mahkemesi ile aynıdır. Mahkeme tesislerinin yönetimi, mobilya ve bilgisayarların kurulması vb. tüm işlerden mahkeme idari bölümü sorumludur. Başkanı mahkemenin yöneticisidir ve yargıçtır.⁹⁶⁶

3.2.7. Macaristan

Macaristan’da 1997 yılında, 66 sayılı Mahkemelerin Düzenlenmesi ve Yönetimi Kanunu ve Yargıçların Yasal Statüleri ve Ücretleri Kanunu ile yargı alanında kapsamlı bir reform yapılmıştır. Mahkemeler dört derecelidir; Yargıtay, istinaf mahkemeleri, Budapeşte Belediye Mahkemesini de içine alan il mahkemeleri ile ilçe mahkemeleri... Bunlara ek olarak iş mahkemeleri ve askeri mahkemeler vardır.⁹⁶⁷

İlçe mahkemeleri, birinci derece mahkemeler olarak hukuk, ticaret ve ceza davalarını ele almaya yetkilidir. Mahkeme, bir yargıç veya bir yargıç dairesinden (bir profesyonel yargıç ve meslekten olmayan iki yargıç) oluşur. Meslekten olmayan yargıçlar kanunla

⁹⁶³ www.sgb.adalet.gov.tr/bilgi%20bankasi/pdf/AlmanyaMahkeme.pdf (14 Aralık 2011).

⁹⁶⁴ http://www.olg-hamm.nrw.de/aufgaben/04_verwaltung/dez3/index.php (13 Mayıs 2012).

⁹⁶⁵ <http://www.lg-muenster.nrw.de/aufgaben/abteilungen/verwaltung/index.php> (13 Mayıs 2012).

⁹⁶⁶ <http://www.ag-muenster.nrw.de/Aufgaben/Abteilungen/Verwaltung/index.php> (13 Mayıs 2012).

⁹⁶⁷ Zoltan Fleck “Judicial Independence in Hungary”, **Monitoring the EU Accession Process: Judicial Independence** içinde (188-223), Open Society Institute (OSI), Budapest, Hungary: Central European University Press (2001), s.195. http://www.eumap.org/reports/2001/judicial/sections/hungary/judicial_hungary.pdf (15 Aralık 2009).

belirlen davaların duruşmalarında yer alabilirler. Yargılamadaki hak ve görevleri profesyonel yargıçlarla aynıdır fakat sadece profesyonel bir yargıç bir mahkemeyi yönetebilir veya mahkeme başkanlığı yapabilir.⁹⁶⁸

20 il mahkemesi (19 il ve Budapeşte) kanunla belirlenen davaları (Örn. idari davalarda 20 bin Avro'yu aşan meblağlarla ilgili uyuşmazlıkları, telif hakkı davaları, ceza davalarında cinayet davaları, terör davaları, insan ticareti davaları gibi) birinci derecede, ilçe mahkemelerinin aldığı kararlara karşı yapılan itirazları ikinci derecede ele alma yetkisine sahiptir. Bir il mahkemesinin daireleri, birinci ve ikinci derece mahkemeler olarak ayrı ayrı kurulmuştur. İl mahkemesinde, birinci derece yargı yeri olarak davalar, bir profesyonel ve iki meslekten olmayan yargıç tarafından veya iki profesyonel yargıç ve üç meslekten olmayan yargıçtan (davaların karmaşıklığına bağlı olarak) oluşan bir duruşmada ele alınır. İkinci derece mahkeme üç profesyonel yargıçtan oluşur ve ilk derece mahkemesinin kararlarına itirazları ele alır.⁹⁶⁹

Macaristan'da beş bölge istinaf mahkemesi vardır. Bu mahkemeler, ilçe ve il mahkemeleri tarafından verilmiş kararlara yapılan itirazları değerlendirir, davanın unsurlarını yeniden inceler ve kendi kararını verir. Bazı kararlar Yargıtay'da temyiz incelemesine götürülebilir.⁹⁷⁰

Macaristan'da sadece iş uyuşmazlıkları için özel mahkemeler ihdas edilmiştir. İş mahkemeleri, işçi ve işveren ilişkilerinden doğan davalarda birinci derece mahkeme olarak görev yapar. Başkentte ve diğer illerde 20 daire ile hizmet vermektedir.⁹⁷¹

Macaristan'ın en yüksek dereceli mahkemesi olan Yargıtay, il, ilçe ve istinaf mahkemelerinin kararlarını temyizen inceler.⁹⁷²

Savcılık örgütü mahkemelerin yapısına bağlıdır. Yerel mahkemelerden, Macaristan Yüksek Mahkemesi'ne kadar tüm mahkemelerin çevresinde bir savcılık vardır. Savcılık örgütü ile mahkemeler birbirinden tamamen bağımsızdır. Her savcılığın kendi başkanı, aynı şekilde her mahkemenin de kendi başkanı vardır.⁹⁷³

⁹⁶⁸ http://www.birosag.hu/engine.aspx?page=birosag_english_03_judicial. Macaristan UYK Resmi İnternet Sitesi (04 Ocak 2011).

⁹⁶⁹ http://www.birosag.hu/engine.aspx?page=birosag_english_03_judicial (04 Ocak 2011).

⁹⁷⁰ http://www.birosag.hu/engine.aspx?page=birosag_english_03_judicial (04 Ocak 2011).

⁹⁷¹ http://www.birosag.hu/engine.aspx?page=birosag_english_03_judicial (04 Ocak 2011).

⁹⁷² http://www.birosag.hu/engine.aspx?page=birosag_english_03_judicial (04 Ocak 2011).

⁹⁷³ Laszlo Miskolci, "Macaristan'da Savcılık", **Çeşitli Avrupa Ülkelerinde Savcılık Konumu ve Yetkileri, Bir Adli Organ Olarak Savcılık Sempozyumu**, Ankara, 7-9 Temmuz 2006, Ankara: TBB Yayını, Ekim 2006, s.94.

Savcılık örgütü, hükümetin ayrı bir kolu şeklinde yapılandırılmamış, merkezi ve hiyerarşik fakat anayasa temelinde bağımsız bir örgüttür. Genel savcı tarafından yönetilir. Genel savcı tüm savcıların amiri pozisyonundadır ve bireysel herhangi bir davaya müdahale edebilir. Tüm büro ve birimlerin örgütlenme ve işleyişi için temel kuralları koyar, ayrıca farklı seviyelerdeki sorumluluk ve yetkiyi dağıtır.⁹⁷⁴

Farklı seviyelerdeki savcılık büroları hiyerarşik olarak birbirine bağlıdır. Piramidin en tepesindeki Genel Savcılık Bürosu diğer tüm savcılık büroların üstü konumundadır. Her büronun işleyişinden sorumlu idari bir başkanı bulunmaktadır. Her ofisin idari başkanı kendi yetki bölgesindeki alt derece savcılarının amiridir.⁹⁷⁵

Adaletin yönetimi, yürütmenin elinden alınıp yargıçların güçlü temsile sahip olduğu bağımsız bir organ olan ve Ulusal Yargı Konseyi'ne (UYK) verilmiştir.⁹⁷⁶ UYK yargı gücünün temsilcisidir ve mahkemelerin yönetiminden sorumludur, yasa teklifi yapar, yargı ile ilgili mevzuatlar konusunda fikir verir ve görüşmelerde mahkemeleri temsil eder. UYK başkanı yıllık bazda mahkemelerin genel durumu ve Konsey'in yönetim aktiviteleri ile ilgili olarak parlamentoyu bilgilendirir, bir sonraki yıl için hükümete bütçe teklifinde bulunur.⁹⁷⁷

UYK mahkemelerin merkezi yönetim organıdır. Bütün idari konularda karar verme otoritesine sahiptir ve istinaf mahkemeleri ile asliye mahkemelerinde yönetimi denetler. Konsey, düzenlemelerini yayınlama, mahkemelere bağlayıcı önerilerde bulunma, karar alma ve kararlarının uygulanmasını izleme otoritesine sahiptir.⁹⁷⁸

UYK, mahkemelerin yönetimleriyle ilgili her konudan sorumludur. Mahkemelerin iç yönetim düzenlemelerini de gözetir. Personelin işe alınması, yargıçların eğitimi gibi ve ayrıca kişisel ve bütçe ile ilgili durumlarda uygulamada olduğu gibi bağlayıcı düzenleme yapma hakkına ve mahkemelerin verimliliğini, idari kurallara uyumlarını denetleme yetkilerine sahiptir.⁹⁷⁹

Mahkeme yönetimi, 8 Haziran 1997 tarihinde parlamento tarafından kabul edilen 66 sayılı Mahkemelerin Organizasyonu ve Yönetimi Kanunu'nda düzenlenmektedir. Her

---

⁹⁷⁴ OECD, s.18.

⁹⁷⁵ OECD, s.19.

⁹⁷⁶ Fleck, s.198.

⁹⁷⁷ Fleck, s.198.

⁹⁷⁸ Fleck, s.202.

⁹⁷⁹ Fleck, s.202.

yerel mahkemede ve istinaf mahkemesinde başkan, farklı mahkeme bölümlerinin koordinatör başkan yardımcıları ve yargıç sınıfından olmayan bir idari yöneticiden oluşan yönetim kurulu mevcuttur. Yönetim kurulunun görevleri bilgi ve teknoloji yönetimi, kalite ve personel yönetimi ve güvenlidir.⁹⁸⁰

66 SK'nin 63'üncü maddesine göre mahkeme başkanı, bütçe sınırları içinde mahkemenin uygulamaları için gerekli materyalleri sağlamak (m. 63/a), mahkemelerin finansal ve ekonomik aktivitelerini yönetmek (m. 63/c), UYK tarafından öngörülen temel ilkelerle uyum içinde örgütsel ve uygulanan kural ve düzenlemeleri hazırlamak, yönetimindeki mahkemelerin çalışma programı ve iş organizasyonları hakkında karar vermek (m. 63/f), alt derece mahkeme liderlerinin yönetim aktivitelerini denetlemek (m. 63/g), yargı organlarının çalışma koşullarını güvenli hale getirmek, mahiyetindekilerin eğitim ve öğretimlerinin tamamlanmasını sağlamakla (m. 63/j) görevli kılınmışlardır.

Yerel mahkeme ve iş mahkemelerinin başkanlarının görevleri kanunun 64'üncü maddesinde sayılmıştır. Buna göre bu mahkemelerin başkanları, bütçeyi yönetirler, bu çerçevede para gönderme veya yükümlülüğü kabul hakkına sahiptirler (örgütsel ve işletim kural ve düzenlemelerinin de belirtilen limitin üzerinde –normal faaliyet sınırlarını aşan– harcamalar için asliye mahkemeleri başkanlarının yazılı iznine gerek vardır, m. 64/a).

3.2.8. Finlandiya

Finlandiya hukuk sistemi, İskandinavya ve Avrupa gelenekleri üzerine temellendirilmiştir. Son on yılda, genel mahkemeler ve hem ceza, hem de kamu davalarının görülme biçimi, önemli ölçüde yeniden şekillendirilmiştir.⁹⁸¹

Fin mahkeme sisteminin kuruluşu Anayasa'da⁹⁸² belirtilmektedir. Genel mahkemeler Yargıtay, istinaf mahkemeleri ve il mahkemeleridir (Anayasa m. 98).⁹⁸³

⁹⁸⁰ Philip M. Langbroek, "Organization Development of the Dutch Judiciary, Between Accountability and Judicial Independence", *International Journal For Court Administration*, Vol.2, No.2 (April 2010), <http://www.iaca.ws/files/IJCA-FourthEdition.pdf> (23 Mayıs 2012), s.25.

⁹⁸¹ Kari Kujanen ve Sami Sarvilinna, "Approaching Integration: ICT in the Finnish Judicial System", **Justice and Technology in Europe: How ICT is Changing the Judicial Business?** içinde (29–42), Marco Fabri ve Francesco Contini (Ed.), Dordrecht, The Netherlands: Kluwer Law International, 2001, s.29.

⁹⁸² Finlandiya Anayasası'nın İng. metni için bkz. <http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1999/en19990731.pdf> (16 Haziran 2012).

⁹⁸³ Sami Sarvilinna, "Court Administration in Finland", **Procedural Law, Court Administrations** içinde (591–605), Peter Wahlgren (Ed.), Scandinavian Studies In Law, Vol.51 (2007), s.592.

İl mahkemeleri özel uyuşmazlıklar ve ceza konuları dışında tüm meseleler üzerinde karar verme yetkisine sahiptir. Özel mahkemeler, piyasa mahkemesi, arazi mahkemesi, sigorta mahkemesi ve iş mahkemesidir.⁹⁸⁴

Genel orta derece mahkemesi işlevi gören istinaf mahkemeleri, il mahkemelerinden verilen kararlara karşı yapılan başvuruları inceler. Yargısal görevlerine ek olarak, bağlı il mahkemelerinin yönetim faaliyetlerini gözetim ve denetim yetkisine de sahiptir.⁹⁸⁵

İdari hukuku alanındaki uyuşmazlıklar Yüksek İdare Mahkemesi ve bölge idare mahkemelerinde görülür (Anayasa m. 98/2). Bu mahkemeler özel kişiler ve kamu kurumları arasındaki ihtilafları çözüme kavuşturur.⁹⁸⁶

Yargıtay, Anayasa'da, hukuki, idari ve cezai uyuşmazlıklarda son derece mahkemesi olarak tanımlanmıştır (Anayasa m. 99/1).⁹⁸⁷ Yargıtay'ın en önemli işlevi, ilk derece mahkemeleri kararları arasında yeknesaklık sağlamak ve emsal karar oluşturmaktır. İstinaf ve arazi mahkemelerinin kararları ile kesinleşmiş bile olsalar sigorta ve pazar mahkemelerinin kararları Yargıtay'da temyiz edilir.⁹⁸⁸

Finlandiya'da savcılık örgütü iki kademelidir. Birinci kademede bölge savcıları, ikinci kademede ise başsavcı konumundaki, Genel Savcılık Ofisi'nin başında bulunan genel savcı yer alır. Ayrıca bölge savcılıkları ile Genel Savcılık arasında ara bir kademe oluşturan ve "birimler arası işbirliği düzeyi" olarak adlandırılan özel bir örgütsel düzen de mevcuttur.⁹⁸⁹

Genel savcı, Finlandiya'da tüm savcılık örgütünü yöneten en yüksek düzeydeki savcıdır. Genel savcıyı Cumhurbaşkanı, bölge savcıları da genel savcı atar. Genel savcı, tüm savcılar üzerinde yetki sahibidir. Astı konumundaki savcının yetkisine giren alana ilişkin bir soruşturmayı değerlendirmek üzere üstlenebilir ya da bir dava açılmasına karar verdiğinde davayı yürütmesi için bir savcı görevlendirebilir. Ayrıca dava açılması için dosyayı, astı konumundaki bir savcıya da gönderebilir. Savcılık işlemleriyle ilgili genel emir ve talimatnameler de yayımlayabilir. Genel savcı ve

---

⁹⁸⁴ Sarvilinna, s.592.

⁹⁸⁵ Sarvilinna, s.593.

⁹⁸⁶ Sarvilinna, s.592.

⁹⁸⁷ <http://www.kko.fi/27080.htm>, Finlandiya Yargıtay'ı Resmi İnternet Sitesi (16 Haziran 2012).

⁹⁸⁸ <http://www.kko.fi/27080.htm> (16 Haziran 2012).

⁹⁸⁹ Jukka Rappe, "Finlandiya'da Savcıların Statüsü ve Savcılık Örgütü", **Çeşitli Avrupa Ülkelerinde Savcılık Konumu ve Yetkileri, Bir Adli Organ Olarak Savcılık Sempozyumu**, Ankara, 7-9 Temmuz 2006, Ankara: TBB Yayını, Ekim 2006, s.50-52.

savcılık örgütü, BK ve savcılık örgütünün mali kaynaklarından sorumlu olan Ad.B ile ilişkilerinde bağımsızdır.⁹⁹⁰

Savcılık kurumu hem yapısal hem de işlevsel açıdan bağımsızdır. Savcılık örgütünün ya da savcılarının bağımsızlığı anayasada açıkça düzenlenmemiş olsa da, bunun temel bir hak ve anayasada her birey için güvence altına alınmış olan adil yargılama hakkının organik bir parçası olduğu kabul edilmektedir.⁹⁹¹ Savcılarının bağımsız konumları nedeniyle savcılarla yargıçlar arasında herhangi bir örgütsel ya da başka tür bir bağımlılık söz konusu değildir. Mahkemedeki duruşmada savcı, taraflardan biri olarak kabul edilmektedir.⁹⁹²

Finlandiya, mahkemelerin merkezi yönetim görevinin yürütmenin bir temsilcisi konumundaki Ad.B'ye verildiği Avrupa'daki birkaç ülkeden biridir.⁹⁹³

Her il mahkemesinde, bir veya birkaç yargıçtan başka, yargısal görevlerine ek olarak mahkemenin yöneticiliğini de yapan bir başyargıç bulunur. Mahkemenin çalışma sistemi, başyargıç tarafından belirlenen mahkeme iç tüzüğü ile düzenlenir. Başyargıç mahkemenin idari ve mali konularında karar verir, ayrıca Ad.B ile yıllık performans görüşmelerinde mahkemenin baş müzakerecisidir. Bazı mahkemelerde yönetim kurulu bulunabilir. Bu kurul karar verici makamda değildir ancak idari ve mali konularda karar alma sürecinde hizmet verir. En büyük dört il mahkemesinde idari müdürler görev yapar. İdari müdürün görevi, idari, mali ve personel yönetimi görevlerinde başyargıca destek olmaktır. Büyük il mahkemeleri bölümlere veya kısımlara ayrılabilir. Yargıçları ve diğer personeli kapsayan bu bölüm veya kısımlara, bu göreve atanan yargıç başkanlık eder.⁹⁹⁴ Özel mahkemeler de mahkemenin başyargıç tarafından il mahkemelerindeki sistemle yönetilir.⁹⁹⁵

İstinaf mahkemelerinde adli kadroyu, aynı zamanda mahkemenin yöneticisi de olan mahkeme başkanı, kıdemli (üst düzey) yargıçlar ve yargıçlar oluşturur. İl mahkemelerinde başyargıca ait olan yönetim sorumluluğu bu mahkemelerde mahkeme başkanına aittir. Yönetim işlerinde başkana yardımcı olması için her istinaf

---

⁹⁹⁰ Rappe, s.46.

⁹⁹¹ Rappe, s.45.

⁹⁹² Rappe, s.49.

⁹⁹³ Sarvillina, s.592.

⁹⁹⁴ Sarvillina, s.592.

⁹⁹⁵ Sarvillina, s.597.

mahkemesinde bir genel sekreter görev yapar. Genel sekreter bütçeyi hazırlar, bütçeye uyulup uyulmadığını gözetir, mahkemenin ve bölümlerinin sonuç hedeflerinin başarıya ulaşip ulaşmadığını izler, halkla ilişkiler ve bilgilendirme faaliyetlerini yürütür, eğitim işlerini planlar ve organize eder, genel kurulun ya da başkanın karar vermesi için sorun olarak gördüğü hususları hazırlar ve sunar. Mahkeme yönetimi ve işleyişinin geliştirilebilmesi için her istinaf mahkemesinde başkana yardımcı olmak üzere yönetim kurulu vardır. Kurul kıdemli yargıçlardan ve genel sekreterden oluşur. Kurula mahkeme başkanı başkanlık eder. Yönetim kurulu, mahkeme içi kurallara ilişkin tavsiyelerde bulunur, sonuç hedeflerin başarıya ulaşip ulaşmadığını izler, bütçe önerilerini, personel eğitim planını ve başkan tarafından mahkeme içi kurallar gereğince kendisine verilen görevleri yerine getirir. Başkan, bazı idari meseleleri, mahkemede görevli tüm yargıçlardan oluşan genel kurul önüne de getirebilir.⁹⁹⁶

Bölgesel idare mahkemelerinin yöneticisi başyargıçtır. Başyargıç Ad.B ile yıllık performans görüşmelerinde mahkemenin başmüzakerecisidir. Genel kurul tarafından onaylanmasının ardından mahkeme iç tüzüğünü yürürlüğe koyar ve uygulanmasını gözetir. Mahkemenin yönetimi görevi, mahkemenin idari ve işletim kapasitesini geliştirmeyi, sonuç hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını, yasaların yorumunda ve uygulanmasında birlik sağlanıp sağlanmadığını izlemeyi, performans hedeflerini belirlemeyi ve personel sorunları hakkında karar vermeyi kapsar. Bu mahkemelerde idari işlerde başkana yardımcı olması için bir yönetici atanmamıştır. Bu işi, görevlendirilen bir mahkeme çalışanı yerine getirir.⁹⁹⁷

3.2.9. Danimarka

Danimarka mahkemeleri yapısal bir iyileşme sürecine girmiştir. Son zamanlarda mahkemelerin yapısını ve kurallarını değiştirecek reformlar yapılmıştır. Toplumda meydana gelen değişimler nedeniyle mahkemeler sürekli yeni taleplerle karşılaşmaktadır ve bu talepleri yerine getirebilmek için en üst seviyede profesyonel rekabet, hizmet ve verimlilikte görev yapmaktadırlar.⁹⁹⁸

---

⁹⁹⁶ Sarvilinna, s.593–594.

⁹⁹⁷ Sarvilinna, s.596.

⁹⁹⁸ Scandinavian Studies In Law, “The Danish Courts –an Organization in Development–”, Peter Wahlgren (Ed.), Vol.51 (2007), s.581.

Yargı organlarının teşkilatlanması ve ceza davalarıyla ilgili hususlar 1916 yılında yürürlüğe giren Adalet Yönetimi Kanunu'nda belirlenmiştir.⁹⁹⁹ Danimarka mevzuatındaki en uzun kanunun (1043 madde) beş kitaplık dizinin ilk kitabında, mahkemeler, savcılık, polis ve avukatlık teşkilatları düzenlenmiştir.¹⁰⁰⁰

1 Ocak 2007 tarihinden itibaren Danimarka yargı teşkilatı, Yüce Divan, iki yüksek mahkeme, Kopenhag Deniz ve Ticaret Mahkemesi, Arazi Tescil Mahkemesi, bölge mahkemeleri, Faroe Adaları ve Grönland Mahkemeleri, Temyiz İzin Bakanlığı, Son Temyiz Özel Mahkemesi, Danimarka Yargı Atamaları Konseyi ve Danimarka Mahkeme İdaresi'nden (DMI) oluşmaktadır.¹⁰⁰¹

Cezai ve hukuki davaları görme yetkisi olağan yargı organlarına aittir. Danimarka Kraliyet Anayasası'nın¹⁰⁰² 65'inci maddesi, ceza davalarında jüri üyelerinin mahkeme görüşmelerinde yer almasını öngörmektedir.¹⁰⁰³

Danimarka yargı teşkilatı, deniz mahkemeleri, ticaret mahkemeleri, yargıçlarla ilgili disiplin davalarını ele almaya yetkili temyiz mahkemesi, idari mahkemeler, kiralama ve kiraya verme uyuşmazlıklarında uzman mahkemeler, gayrimenkul istisnâki konusunda uzman mahkemeler, özgürlükleri kısıtlama ve memurları görevden almayı ele alan özel mahkemelerden oluşan başka bir dizi özel mahkemeye sahiptir. Bu özel mahkemelerin büyük çoğunluğu daimi değildir, özel amaçla oluşturulan mahkemelerdir.¹⁰⁰⁴

Danimarka 56 polis yetki bölgesine bölünmüştür. Her biri bir yüksek memur tarafından yönetilmektedir. Yüksek memurluk başsavcılar tarafından denetlenir.¹⁰⁰⁵

Danimarka savcılık teşkilatı üç aşamada örgütlenmiştir. Genel Savcılık, bölge savcılığı ve yerel savcılık. Ayrıca ekonomik suçlar ile savaş ve insanlığa karşı suçlar için iki özel savcılık kurulmuştur. Savcılık teşkilatı, Ad.B'nin sorumluluğu altında faaliyet gösterir.¹⁰⁰⁶

---

⁹⁹⁹ Voermans ve Albers, s.42.

¹⁰⁰⁰ http://www.euro-justice.com/member_states/denmark/country_report/2735/ (23 Ocak 2011).

¹⁰⁰¹ Scandinavian Studies In Law, *The Danish Courts*, s.582.

¹⁰⁰² Danimarka Kraliyet Anayasası'nın Türkçe metni için bkz.

<http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/06-DANIMARKA%20149-168.pdf> (08 Ocak 2012).

¹⁰⁰³ Voermans ve Albers, s.42.

¹⁰⁰⁴ Voermans ve Albers, s.42.

¹⁰⁰⁵ Katrine Bork ve Rune Schroeder, "The Development of Case Management Systems: ICT in the Danish Judicial System", **Justice and Technology in Europe: How ICT is Changing the Judicial Business?** içinde (163–173), Marco Fabri ve Francesco Contini (Ed.), Dordrecht, The Netherlands: Kluwer Law International, 2001, s.167.

¹⁰⁰⁶ CCEP, **Questionnaire with a View of the Preparation of Opinion No. 7 on the Management of the Means of the Prosecution Services, Replies from Denmark**, Strasbourg, 7 February 2012, CCPE(2011)7, s.1. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/opinions/travaux/OP_7_Denmark.pdf (22 Nisan 2012).

Savcılık hiyerarşisinin en üstünde yer alan genel savcı, Yargıtay'da ve Özel Şikâyet Mahkemesi'nde (yargıçların disiplin mahkemesi) Kraliyet'i temsil eder.¹⁰⁰⁷ Savcılık kurumundaki en yüksek otorite, uygulamada genel savcıdır fakat teoride adalet bakanıdır. Adalet bakanı sadece savcılık görevinin icra edilmesini denetlemekle kalmaz aynı zamanda savcılarını atar, savcılıkla ilgili genelgeler yayınlar ve genel savcı tarafından verilen belirli bazı kararlar konusundaki şikâyetler hakkında karar verir. Adalet bakanı, davalara müdahale etme, hatta savcılığın isteklerinin aksine davayı yürütme veya durdurma konusunda yasal olarak yetki sahibidir.¹⁰⁰⁸

1998 yılında kabul edilen Mahkeme İdari Yönetmeliği uyarınca DMİ'nin kurulduğu 1 Temmuz 1999 tarihine kadar mahkemelerin idaresinden Ad.B sorumlu idi.¹⁰⁰⁹ Danimarka Parlamentosu ve yazılı basında yer alan uzun tartışmalar sonucunda mahkemelerin Ad.B tarafından yönetilmemesi uygun görüldü. Parlamento, aldığı bu kararlarla hiçbir teorik konuda mahkemelerin sorgulanmasına sebep olabilecek açık kapı bırakmak istememiştir. Ad.B ve mahkemeler arasında hiçbir bağ olmamalıdır. Bu amaçla 1 Temmuz 1999 tarihinde DMİ ve Danimarka Yargı Atamaları Konseyi kurulmuştur.¹⁰¹⁰ DMİ'nin kurulmasıyla birlikte mahkemelerin yönetimi, yasama ve yürütme organlarından tamamen ayrılmış oldu.¹⁰¹¹

DMİ, mahkemelerin düzgün ve adil yönetilmesi ve Temyiz İzin Dairesi'nin fon, eleman, bina ve bilişim teknolojileri meseleleri ile ilgilenir. Yargı bütçesinin hazırlanması konusunda destek verir ki bütçe, Ad.B Mali Beyannamesi'nin, yani yargının yıllık fon kaynağının bir parçasıdır. DMİ aynı zamanda Mahkeme Atamaları Konseyi'nin sekreterlik fonksiyonlarına yardımcı olur.¹⁰¹²

DMİ, yönetim kurulu ve müdür tarafından yönetilir.¹⁰¹³ DMİ yönetim kurulu, başkanı atama ve azletme yetkisine sahiptir.¹⁰¹⁴ DMİ başkanı, yönetim kurulu tarafından belirlenen ilke ve politikaların uygulanmasını sağlar, Kurul'un işleyişinden sorumludur.¹⁰¹⁵

---

¹⁰⁰⁷ http://www.euro-justice.com/member_states/denmark/country_report/2733/ (23 Ocak 2011).

¹⁰⁰⁸ http://www.euro-justice.com/member_states/denmark/country_report/2735/ (23 Ocak 2011).

¹⁰⁰⁹ Bork ve Schröder, s.163.

¹⁰¹⁰ Scandinavian Studies In Law, *The Danish Courts*, s.582.

¹⁰¹¹ Bork ve Schröder, s.163.

¹⁰¹² Bork ve Schröder, s.164.

¹⁰¹³ Scandinavian Studies In Law, *The Danish Courts*, s.585.

¹⁰¹⁴ Voermans ve Albers, s.45.

¹⁰¹⁵ Scandinavian Studies In Law, *The Danish Courts*, s.585.

DMİ yönetim kurulu tarafından atanan müdür, mahkemenin günlük yönetim işlerini yürütür. Müdürün hukuk derecesine sahip olması gerekmez.¹⁰¹⁶

Ad.B, DMİ tarafından alınan kararları değiştiremeyeceği gibi yönetim kuruluna, mahkemelerin idaresine ilişkin bir karar verilmesi yahut DMİ'nin etkinliklerinin yönetilmesi hususunda herhangi bir talimat verme yetkisine de sahip değildir. Yalnızca, eğer genel müfettiş ve Ad.B, DMİ yönetim kurulunun önemli finansal düzensizliklere yeterli ölçüde yanıt veremediği yargısına ulaşırsa Ad.B, yönetim kurulunu feshedebilme hakkına sahiptir.¹⁰¹⁷

3.2.10. İzlanda

İzlanda yargı sistemi kaynağını, 1944 yılında yürürlüğe giren İzlanda Cumhuriyeti Anayasası'ndan¹⁰¹⁸ almaktadır. 15/1998 sayılı Yargı Kanunu, mahkemelerin yapısı üzerinde daha belirgin hükümleri haizdir. Yargının idaresi 91/1991 sayılı HUMK ve 19/1991 sayılı CMUK ile düzenlenmiştir.¹⁰¹⁹

İzlanda yargı sistemi, Yüksek Mahkeme,¹⁰²⁰ sekiz yerel mahkeme (21 yargıçlı Reykjavik Yerel Mahkemesi en büyük yerel mahkemedir), iş mahkemesi ve *Impeachment* Mahkemesi'nden oluşmaktadır. Yargı erki aynı zamanda kanunların anayasaya uygunluğu ve idari kararların hukuki olarak yeniden incelenmesi konularında da yetkilidir. İş mahkemesi, toplu iş sözleşmeleri ve çalışma hayatı ile ilgili diğer konularla ilgili uyuşmazlıklara bakar. *Impeachment* Mahkemesi, parlamento tarafından önüne getirilen görevdeki ve önceki bakanlara karşı işlenen suçlara ilişkin davaları görmeye yetkilidir.¹⁰²¹

İzlanda CMUK'nin 20'nci maddesine göre kamu savcısı savcılık teşkilatının başıdır. Kamu savcısı ve yardımcısı, içişleri bakanı tarafından belli bir süre için atanır. Diğer savcılar içişleri bakanı tarafından atanır. Atanma için yerel mahkeme yargıçlarında aranan şartları haiz olmak gerekir.¹⁰²²

¹⁰¹⁶ Bork ve Schröder, s.164.

¹⁰¹⁷ Bork ve Schröder, s.164.

¹⁰¹⁸ İzlanda Anayasası'nın İng. metni için bkz.

http://www.concourt.am/armenian/legal_resources/world_constitutions/constit/iceland/icelnd-e.htm (16 Mart 2012).

¹⁰¹⁹ Scandinavian Studies In Law, "Iceland's Judicial System", Peter Wahlgren (Ed.), Vol. 51 (2007), s.606.

¹⁰²⁰ İzlanda Yargıtay'ı hakkında daha geniş bilgi için bkz. <http://www.haestirettur.is/>. İzlanda Yargıtay'ı Resmi İnternet Sitesi (28 Mart 2012).

¹⁰²¹ AB, **İzlanda İzleme Raporu, Bölüm 23: Yargı ve Temel Haklar**, 01.07.2011, s.17. http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/iceland/key-documents/screening_report_23_is_internet_en.pdf (24 Ekim 2011).

¹⁰²² AB, *İzlanda İzleme Raporu*, s.4.

15/1998 sayılı Yargı Kanunu İzlanda'da mahkemelerin idaresinde önemli değişiklikler getirmiştir. Parlamento, mahkemelerin mali işleri hakkında karar vermekte, organizasyonlarını ve faaliyetlerini düzenlemektedir. Adalet bakanı, Yüksek Mahkeme'nin önerisi üzerine Yüksek Mahkeme'ye ve Özel Atama Kurulu'nun önerisi üzerine yerel mahkemelere yargıç atamaktadır. Adalet bakanı, mahkeme faaliyetlerinden halka ve parlamentoya karşı sorumludur.¹⁰²³

Yargı Kanunu, yerel mahkemelerin idaresinin büyük kısmını ele almak için Özel Yargı Konseyi kurarak önemli bir değişiklik yapmıştır. Konsey beş üyeye sahiptir; iki yerel mahkeme başkanı ve iki yerel mahkeme yargıçı kendi denkları arasından seçilmektedir. Adalet bakanı bir üye atamaktadır. Konsey, eskiden Ad.B'ye ait olan bazı görevleri üstlenmiştir. Bunlar arasında yerel mahkemelerin bütçeleri için teklif vermekten bahsedilebilir. Ad.B, kendisine verilen yetki çerçevesinde yerel mahkemelere bütçe için son teklifi sunabilir. Maliye bakanı yerel mahkemeler için toplam ödeneği belirleyen parlamentoya bütçe için teklif sunar. Konsey, sekiz yerel mahkeme arasında ödeneği dağıtır. Konsey, her yerel mahkemede, personel sayısı düzenlenmesinde ve personel idaresi ile ilgili olarak denetim mercidir ve atandıktan sonra üç yıl içerisinde ve sonrasında on yıllık aralıklarla altı ay yargıçları bir mahkemeden diğerine atama sınırlı yetkisine sahiptir.¹⁰²⁴

Her mahkemede belirli yönetmelikler vardır. Mahkeme başkanı her yıl Konsey'ce tahsis edilen ödeneği denetler ve her yerel mahkemenin finans işlerinden sorumludur. Mahkeme başkanı, yargıçlar hariç personeli atar, diğer yargıçlar ile istişare içerisinde organizasyonu belirler ve onlara davaları dağıtır. Yargıçlar arasında düzenli toplantılar en büyük yerel mahkemede yapılmaktadır. Bu toplantılar genellikle mahkemelerin idaresinde etkin role sahiptir ve karşılıklı fikir alışverişi karar vermede etkilidir.¹⁰²⁵

3.2.11. Norveç

Norveç, üç kademeli ve üniter bir yargı sistemine sahiptir, idari yargı teşkilatı yoktur.¹⁰²⁶ Sistem genel ve özel mahkemeleri bünyesinde barındırır. Genel mahkemeler, Yargıtay, istinaf mahkemeleri ve şehir / bölge mahkemelerinden (şehir ve bölge mahkemesi

¹⁰²³ Scandinavian Studies In Law, *Iceland's Judicial System*, s.606.

¹⁰²⁴ Scandinavian Studies In Law, *Iceland's Judicial System*, s.607.

¹⁰²⁵ Scandinavian Studies In Law, *Iceland's Judicial System*, s.607.

¹⁰²⁶ Inge Lorange Backer, "The Norwegian Reform of Civil Prosedure", **Procedural Law, Court Administrations** içinde (42-73), Peter Wahlgren (Ed.), Scandinavian Studies In Law, Vol.51 (2007), s.42.

arasındaki fark; “yargılama yetkisinin yalnızca bir şehir yahut buna ek olarak ülkenin çeşitli kırsal alanlarını da kapsama” durumuna bağlıdır) oluşmaktadır. Mahkemelerin bir kısmı ufaktır. Daha büyük mahkemeler Oslo’da bulunmaktadır.¹⁰²⁷

Hem hukuk hem de ceza davalarına bakan genel mahkemeler; iş mahkemesi ve arazi toplulaştırılması mahkemeleri dâhil olmak üzere özel mahkemelerle desteklenir.¹⁰²⁸ Çoğu hukuki uyumsuzluk her belediyede bulunan ve jüriden oluşan Uzlaştırma Kurulu tarafından ele alınır.¹⁰²⁹

Norveç’te altı istinaf mahkemesi bulunmaktadır ve her biri “bölge” olarak adlandırılan belirli bir coğrafyayı kapsamaktadır. Bu mahkemeler, kendi yargı çevrelerindeki yerel mahkemelerin verdiği hukuki ve cezai kararlara karşı yapılan itirazları hükme bağlar.¹⁰³⁰

Genel hatlarıyla Norveç suç kovuşturma sistemi üç aşamadan oluşur. İlk aşamada polis soruşturması yer alır. Ülke 54 polis bölgesine ayrılmıştır. Bütün polis bölgeleri, polisin diğer görevleriyle birlikte, baş sorumlu polis komiserinin yönetiminde yürütülen soruşturmada rol alan birkaç hukukçu istihdam eder. Yerel savcılar ikinci aşamayı teşkil eder. Bunlar, birkaç polis bölgesinden sorumludur ve cezai işlemlere ilişkin temel konularda polisin üstleridir. Yerel savcılar tam zamanlı çalışırlar. Suçların soruşturulması için oluşturulan sistemin tümü –suç araştırması, kovuşturma, duruşmada savunma ve icra denetimi– ulusal savcı tarafından yönetilir. Üst merciler olarak yerel savcılar ve ulusal savcı gerekli görüldüğünde polis savcılarını tarafından ele alınan bir davaya müdahale edebilirler. Savcılık sisteminde kovuşturmayla ilgili kararlar çeşitli düzeylerde alınır. Küçük suçlar ve ahlak suçları için savcılık kararlarını polis savcıları alır. Ciddi suçlar yerel savcılarının görev alanındadır.¹⁰³¹ Finansal suçlara ilişkin sorgu ve soruşturmaların yürütülmesi ve adli uygulamalardan sorumlu, Ekonomik ve Çevresel Suç Savcılığı adında özel bir kurum daha mevcuttur.¹⁰³²

---

¹⁰²⁷ S. Morten Hagedal, “Paving the Road for Second Generation ICT in the Norwegian Judicial System”, **Justice and Technology in Europe: How ICT is Changing the Judicial Business?** içinde (83–105), Marco Fabri ve Francesco Contini (Ed.), Dordrecht, The Netherlands: Kluwer Law International, 2001, s.83–84.

¹⁰²⁸ Domstoladministrasjonen, “Courts of Norway”, http://www.domstol.no/upload/DA/Internett/da.no/Publikasjoner/Domstolene%20i%20Norge_ENG_OPSSL.pdf. NCA Resmi İnternet Sitesi (04 Şubat 2012).

¹⁰²⁹ Domstoladministrasjonen.

¹⁰³⁰ Domstoladministrasjonen.

¹⁰³¹ Mirka Smolej ve Jon T. Johnsen, “Time Management of Justice Systems: A Northern Europe Study”, **CEPEJ Report**, Strasbourg, 6–8 December 2006, s.57–58.

http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/Delais/GestionTemps_en.pdf (07 Mart 2011).

¹⁰³² Hagedal, s.86.

2002 yılında mahkemelerin idari denetimi, 1814 yılında Norveç'in kuruluşundan beri mahkemeleri yöneten Ad.B'den alınarak Ulusal Mahkeme İdaresi'ne (NCA) verilmiştir. NCA ve mahkemeler için genel yönergeler ve taslak bütçe parlamento tarafından kabul edilir. NCA ve Ad.B mahkemelerin geliştirilmesi, kaynak ihtiyaçları ve düzenlemeler konusunda diyalog içindedir. Ad.B'nin NCA'ya talimat verme yetkisi yoktur fakat mahkemelerle ilgili mevzuatların hazırlanmasında temel sorumluluğu taşımaktadır. NCA, mevzuat değişikliklerinde öncülük yapar ve yeni kanun ve düzenlemeler konusunda bir danışma merciidir. Diğer pek çok şeyin yanı sıra NCA, mahkemelerin tesisi, mali işleri ve bilgi ve iletişim teknolojileri donanımı ve geliştirmesi konusunda sorumludur. Uzmanlık geliştirme, personel sorunları, medya ilişkileri ve hizmet geliştirme gibi çoğu idari sorunlar konusunda mahkemelere yardımcı olur. NCA, mahkemelerin kararlarını ve hükümlerini etkileyemez.¹⁰³³

NCA, mahkemelerin mali durumu ve stratejileri, kaynakların tahsisi, maliyet-etkin tedbirlerin alınması, kurumsal eğitimler, yöneticilik eğitimleri, işe alma, ücret müzakereleri, çalışma ortamı, güvenlik gibi konulardan sorumludur. Görevler, danışma ve denetim başta olmak üzere geliştirme ve yönetimi kapsar.¹⁰³⁴ NCA, mahkemelerin daha etkin yönetilmesini sağlayacak bütün tedbirleri alabilir. Bununla beraber NCA'nın, mahkeme başkanları ve mahkeme personeliyle işbirliği yapması zorunludur.¹⁰³⁵

Parlamento, mahkemeler ve NCA için amaç ve hedefleri belirler ve yıllık bütçeyi oluşturur.¹⁰³⁶ NCA, yıllık bütçeyi mahkemeler arasında dağıtır. NCA aynı zamanda mahkemelerin merkezi muhasebesi olarak rol oynar ve taşınmazlarını da yönetir, mahkemeler için üst işveren fonksiyonunu yerine getirir, kamuoyunun mahkemelere güvenini artırmak amacıyla yargı görevlileri ile işbirliği içinde çalışır.¹⁰³⁷

NCA ve Ad.B, kaynakların tahsisi ve mahkemelerin idaresini sağlayan yasaların değişiklikleriyle ilgili sorunlar üzerine düzenli toplantı yaparlar. Ad.B esas olarak mahkemelerle ilgili hukuki danışma raporları hazırlamaktan ve mevzuattan sorumludur. NCA, yasalarda değişiklik yapılmasını önerebilir ve danışma raporlarına yanıt verebilir,

---

¹⁰³³ Domstoladministrasjon.

¹⁰³⁴ Domstoladministrasjon.

¹⁰³⁵ Mustafa Özbek, "Avrupa Konseyince Adalet Hizmetlerinin Etkinliğinin Artırılması İçin Öngörülen Tedbirler", **AÜHFD**, Cilt.55, Sayı.1 (2006), s.250.

¹⁰³⁶ Arvid Rosseland, "Presentation of National Court Administration and the Norwegian Courts Reforms of 2002", **Procedural Law, Court Administrations** içinde (608–628), Scandinavian Studies In Law, Vol.51, (2007), s. 612.

¹⁰³⁷ Domstoladministrasjon.

mahkemelerin yetkisi çerçevesindeki yargı işlerini ve mevzuatı Ad.B'ye bildirir, mahkemelerin hata yaptığını ileri süren kişilerin tazminat taleplerini ele alır. NCA mahkemelerin kararlarını gözden geçiremez fakat talep üzerine mahkemelerin faaliyetlerine ilişkin genel soruları yanıtlar.¹⁰³⁸

3.2.12. İsveç

“*Sveriges Domstolar*” İsveç yargısının toplu adıdır. İsveç yargı teşkilatı, genel adli ve idari mahkemeler, bölge kiralama ve kiracılık mahkemeleri, Ulusal Yasal Yardım Kurumu ve Ulusal Mahkeme Yönetimi'nden (UMY) oluşmaktadır.¹⁰³⁹

İsveç Anayasası'na¹⁰⁴⁰ göre mahkemeler bağımsızdır. Ne İsveç Parlamentosu ne de başka herhangi bir merci, bir mahkemenin belirli bir davayı nasıl hükme bağlayacağına dair karar verebilir.¹⁰⁴¹

İsveç'te birbirine paralel iki tip mahkeme yapılanması vardır. Bunlar, ceza ve hukuk davalarıyla ilgilenen genel mahkemeler ile kamu idaresine ilişkin davalarla ilgilenen idare mahkemeleridir.¹⁰⁴²

Genel mahkemeler teşkilatı üç dereceli yapıya sahiptir; ilk derece mahkemeleri, istinaf mahkemeleri ve Yargıtay... Ayrıca belirli nitelikteki davaları görmek üzere birçok ihtisas mahkemesi ve yargısal kurullar tesis edilmiştir.¹⁰⁴³

Yerel mahkeme, birinci derece mahkemedir. Sözleşmelerin yorumu, aile hukuku uyuşmazlıkları, boşanma, himaye ve çocukların nafakası, evlat edinme, eşler arasında malların bölünmesi, yöneticiler ve özel temsilciler gibi tartışmalı davalara bakar. Ülkede 48 yerel mahkeme vardır ve bu mahkemelerin büyüklükleri, on çalışandan, Stockholm yerel mahkemesinde olduğu gibi birkaç yüz çalışana kadar değişmektedir.¹⁰⁴⁴

¹⁰³⁸ Rosseland, s.616.

¹⁰³⁹ Scandinavian Studies In Law, “The Swedish National Courts Administration”, Vol.51 (2007), s.631.

¹⁰⁴⁰ İsveç Anayasası'nın İng. metni için bkz. http://www.servat.unibe.ch/icl/sw00000_.html (16 Haziran 2012).

¹⁰⁴¹ http://www.domstol.se/templates/DV_InfoPage_2317.aspx. İsveç UMY Resmi İnternet Sitesi (12 Temmuz 2011).

¹⁰⁴² Yavuz Aydın, “İsveç Yargı Sistemi Hakkında Bilgi Notu”, **ABGM Yayınlanmamış Rapor**, Ankara, 18.01.2008, s.6.

¹⁰⁴³ Yavuz Aydın, s.6.

¹⁰⁴⁴ Francesco Contini, “The Reflective Court: Dialogue As Key For ‘Quality Work’ in the Swedish Judiciary”, **Quality Management in Courts and in the Judicial Organisations in 8 Council of Europe Member States** içinde (111–127), Philip M. Langbroek (Ed.), Strasbourg, CEPEJ Report, 10 September 2010, s.111. <http://www.justpal.org/LinkClick.aspx?fileticket=9yiSB1Dt6gk%3D&tabid=103&mid=488> (09 Kasım 2010).

Stockholm, Göteborg ve Malmö şehirlerindeki ilk derece mahkemeleri diğerlerinden çok daha büyüktür. Yerel mahkemelerde finans ve insan kaynakları konularında çalışan idari personel de vardır. Kıdemli yargıç ilçe idari mahkemesinin başkanıdır.¹⁰⁴⁵

Özel mahkemeler; iş mahkemeleri, ticaret mahkemeleri, Patent İtirazları Mahkemesi, bölgesel kira ve kiracılık mahkemeleri, çevre mahkemeleri, denizcilik mahkemeleridir. İsveç'teki ilk derece adli mahkemelerinin 25'i, toprağın kullanılması ve çevrenin korunması gibi alanlara ilişkin mevzuatın uygulanmasından doğan uyuşmazlıklara bakarlar.¹⁰⁴⁶ Herhangi bir mahkeme tarafından karara bağlanmayan Yasal Yardım Kanunu'na ilişkin sorunları Ulusal Yasal Yardım Kurumu ele alır.¹⁰⁴⁷

Altı istinaf mahkemesi, ikinci derece mahkemeleri olarak yerel mahkemelerin karara bağladığı davalara itirazları inceler. Belirli davalarda, bir davayı söz konusu mahkemeye taşımak için “temyiz izni” gerekmektedir.¹⁰⁴⁸

Yargıtay, nihai temyiz merciidir. Yalnızca davalara emsal olması ve İsveç mahkemeleri için rehber oluşturması amacıyla önemli davalar için temyiz olanağı vardır.¹⁰⁴⁹ Başka bir anlatımla bir davanın Yargıtay'da görülebilmesi için kararının yanlış olması tek başına yeterli değildir. Ciddi bir hata yapılmış olması gerekir.¹⁰⁵⁰

Yerel idare mahkemeleri, idari yargı alanında ilk derece mahkemeleri olarak fonksiyon ifa ederler. Her vilayette en az bir yerel idare mahkemesi vardır. İdari istinaf mahkemeleri, ikinci derece idare mahkemeleridir. İsveç genelinde dört idari istinaf mahkemesi vardır. Davaların idari istinaf mahkemesinde ele alınabilmesi için büyük bir çoğunluğunda, mahkemece, temyiz inceleme onayının verilmiş olması gerekir. Yüksek İdare Mahkemesi, nihai temyiz merciidir. Yargıtay gibi bu mahkemenin de öncelikli görevi içtihat oluşturmaktır. Dava türlerinin önemli bir kısmının bu düzeyde ele alınabilmesinin ön koşulu, verilecek temyiz inceleme onayıdır ve bu onayı müteakip uyuşmazlık, beş yüksek yargıçtan oluşan kurul tarafından nihai karara bağlanır.¹⁰⁵¹

¹⁰⁴⁵ Scandinavian Studies In Law, *The Swedish National Courts Administration*, s.632–638.

¹⁰⁴⁶ Yavuz Aydın, s.3.

¹⁰⁴⁷ http://www.domstol.se/templates/DV_InfoPage_2317.aspx. (12 Temmuz 2011).

¹⁰⁴⁸ Contini, s.111.

¹⁰⁴⁹ Contini, s.111.

¹⁰⁵⁰ ABGM, 29 Kasım – 1 Aralık 2011 tarihlerinde İsveç'e Gerçekleştirilen Yayınlanmamış Çalışma Ziyareti Raporu, s.13.

¹⁰⁵¹ Yavuz Aydın, s.3.

Ulusal Tüketici Şikâyetleri Kurulu, tüketici şikâyetlerini inceler. Kararları bağlayıcı değildir.¹⁰⁵²

İsveç'te savcılık teşkilatı Ad.B'ye bağlı faaliyet yürütür. Mahkemelerden ve polis teşkilatından bağımsız bir yapıya sahiptir.¹⁰⁵³ Savcılık kurumu dört bölgeye ayrılmıştır. Her bölgenin başında sorumlu savcı bulunmakta ve diğer savcılar onun emrinde görev yapmaktadır. Genel savcı, hükümet tarafından atanır. Hükümet, genel savcının önerisi ile yardımcılarını ve bölge başsavcılarını da atar. Diğer savcıların atanmasında yetki genel savcıdadır.¹⁰⁵⁴

Teşkilatın en üst birimi, genel savcının başkanlığını yürüttüğü Genel Savcılık'tır. Genel Savcılık, ülke genelinde ve Yargıtay'da yasaya uygunluğu, kanunun tutarlı ve standart şekilde uygulanmasını sağlamak amacıyla savcılık faaliyetlerini yönlendirmek ve denetlemekle görevlidir.¹⁰⁵⁵

Genel Savcılık, hem savcılık faaliyetlerini hem de savcılığın yönetimini genel talimatlar ve yönergeler çıkarmak suretiyle kontrol eder ve denetler. Söz konusu talimatlar ve yönergeler Genel Savcılığın kitabında yayınlanır veya "Genel Savcının Kararnamesi" olarak dağıtılır. Nefret suçları olarak bilinen suçların kovuşturmasıyla ilgili yönergeler "Genel Savcının Kararı" şeklinde yayınlanır. Bu tür talimat veya yönergeler, genel olarak savcılık politikasını cezai politikaların güncel sorunları üzerine odaklamak –idari özellikteki çeşitli problemleri çözenin yanı sıra– amacıyla kullanılır.¹⁰⁵⁶

İsveç'te, başında başsavcılarının bulunduğu altı bölgedeki faaliyetleri yönlendiren ve denetleyen altı savcılık¹⁰⁵⁷ ve üçüncü ve en düşük seviyede savcılık büroları vardır. Her büro bir başsavcı tarafından yönetilir. Bürolarda çalışan savcılar, büro savcısı rütbesine sahiptirler.¹⁰⁵⁸

Hükümet, genel savcının önerisiyle savcılıkların başkanlarını ve başkan yardımcılarını da atar. Diğer savcılar, yani başkanlar ve başsavcılar ile başsavcı yardımcıları ve büro

---

¹⁰⁵² Yavuz Aydın, s.3.

¹⁰⁵³ CCEP, **Questionnaire with a View of the Preparation of Opinion No. 7 on the Management of the Means of the Prosecution Services, Replies from Sweden**, Strasbourg, 7 February 2012, CCPE(2011)7, s.1. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/opinions/travaux/OP_7_Sweden.pdf (23 Nisan 2012).

¹⁰⁵⁴ Dönmez, *Avrupa Birliği Ülkelerinde Başsavcılık ve Savcılık Örgütlenmesi*, s.3-4.

¹⁰⁵⁵ **Regeringskansliet**, "The Sweden Judicial System, A Brief Presentation", s.7.

<http://www.regeringen.se/content/1/c4/33/41/0feab306.pdf>. İsveç Hükümeti Resmi İnternet Sitesi (07 Aralık 2011).

¹⁰⁵⁶ http://www.euro-justice.com/member_states/sweden (07 Aralık 2011).

¹⁰⁵⁷ http://www.euro-justice.com/member_states/sweden/country_report/637/ (07 Aralık 2011).

¹⁰⁵⁸ http://www.euro-justice.com/member_states/sweden/country_report/637/ (07 Aralık 2011).

savcıları ise genel savcı tarafından atanır. Hiyerarşi içerisinde her kademedeki yardımcı savcılar atanabilir. Savcı, bir mahkemede resmi olarak sanık ve avukatı gibi taraf konumundadır.¹⁰⁵⁹

İsveç'te mahkemeler açısından idari sorumluluk UMY'ye aittir.¹⁰⁶⁰ Yargı bağımsızlığını korunması adına hükümet ile mahkemeler arasına yerleştirilmiş aracı bir kurum olarak ihdas edilen ve parlamento ve hükümete karşı sorumlu olan UMY, 1975 yılında kurulmuştur.¹⁰⁶¹

UMY, başkan tarafından yönetilmektedir. Başkanın faaliyetlerini denetlemek ve ona tavsiyelerde bulunmak üzere bir de Danışma Konseyi kurulmuştur.¹⁰⁶² Konsey'in görevi, işlemleri denetlemek ve genel müdüre tavsiyelerde bulunmaktır.¹⁰⁶³

UMY'nin çalışması için başlangıç noktası parlamento tarafından düzenlenen Referans Şartları ve UMY talimatlarıdır.¹⁰⁶⁴ UMY, sekiz bölümden oluşur: Finans, insan kaynakları, geliştirme, bilgi teknolojisi, güvenlik, iletişim, idare ve hukuk işleri... UMY ayrıca bir iç denetim bürosuna sahiptir.¹⁰⁶⁵

UMY, İsveç yargısı, genel adli ve idari mahkemeler, bölge kiralama ve kiracılık mahkemeleri, diğer ihtisas mahkemeleri ve Ulusal Yasal Yardım Kurumu için merkezi idari merci konumundadır. Mahkemeler için bir hizmet organı olarak görev yapar fakat mahkemelerin nihai hükümleri ve/veya kararları üzerinde herhangi bir işlem tesis etme yetkisine sahip değildir.¹⁰⁶⁶

UMY'nin işlevi, İsveç yargı teşkilatının bir bütün olarak koordinasyonundan ve ortak sorunlarından sorumlu olmak ve kaynakların etkin kullanımı ve uygun tahsisi aracılığıyla mahkemeler için gerekli koşullar yaratmaktadır. UMY, mahkemelere, bölgesel kira ve kiracılık mahkemelerine, diğer özel mahkemelere ve Ulusal Yardım Kurumu'na hizmet sağlar. Söz konusu hizmetler personel geliştirme, eğitim ve bilgi,

¹⁰⁵⁹ http://www.euro-justice.com/member_states/sweden/country_report/638/ (07 Aralık 2011).

¹⁰⁶⁰ Annika Sehlstedt ve Lena Grunditz, "Assessing the Needs of a Consistent Flow of Information: ICT in the Swedish Judicial System", **Justice and Technology in Europe: How ICT is Changing the Judicial Business?** içinde (107-119), Marco Fabri ve Francesco Contini (Ed.), Dordrecht, The Netherlands: Kluwer Law International, 2001, s.107.

¹⁰⁶¹ Tin Bunjevac, "Court Governance In Context: Beyond Independence", *International Journal For Court Administration*, Vol.4, No.1 (December 2011), <http://www.iaca.ws/files/12-2011-CourtGovernanceInContext-Bunjevac.pdf> (05 Mart 2012), s.8.

¹⁰⁶² Contini, s.112

¹⁰⁶³ http://www.domstol.se/templates/DV_InfoPage_2330.aspx (12 Temmuz 2011).

¹⁰⁶⁴ Scandinavian Studies In Law, *The Swedish National Courts Administration*, s.632.

¹⁰⁶⁵ http://www.domstol.se/templates/DV_InfoPage_2330.aspx (12 Temmuz 2011).

¹⁰⁶⁶ Scandinavian Studies In Law, *The Swedish National Courts Administration*, s.632.

düzenlenme, tavsiye ve talimatların hazırlanması ve işlemlerin, vatandaşların kolay erişimini sağlayacak şekilde yürütülmesinden sorumlu olmayı kapsar.¹⁰⁶⁷

UMY'nin gerçekleştirmesi gereken hedefler arasında, etkin ve uygun kaynak tahsisi, hem İsveç yargı teşkilatında ve mahkemeler arasında hem de diğer kamu kuruluşlarıyla işbirliğinin artırılması ve mahkemelerde yapılan reformlar ve iyileştirmelerle ilgili çalışmalara itici kuvvet ve destek olmak da vardır.¹⁰⁶⁸ İsveç yargısının gelişiminde aktif rol oynayan UMY, mahkemelere bütçe tahsis ederken aynı zamanda onlara, biriken davaların sayısını azaltmak için izlenecek politikalar gibi hedefler konusunda genel talimatlar da verir,¹⁰⁶⁹ idari konularda rehber rolü oynar.¹⁰⁷⁰

Mahkemelerde, genellikle mahkemenin başkanı tarafından temsil edilen idare heyeti, bütçenin tahsisi konusunda yetkilidir. İdare heyeti genellikle bütçe ve yıllık mali tablo konusunda, mahkeme başkanı ise bütçe çerçevesinde günlük tahsisat, tahsis edilen paranın harcanması ve gerekçelendirilmesi konularında karar verir.¹⁰⁷¹

3.2.13. Avusturya

Avusturya, dokuz eyaletten oluşan bir federal devlettir. Avusturya Federal Anayasası'na¹⁰⁷² göre yargılama yalnızca Federal Devlet'in sorumluluğu ve yetkisi dâhilinde gerçekleştirilir. Bu bağlamda, yalnızca federal mahkemeler mevcut olup eyaletlerin herhangi bir yasal yetkili mercii bulunmamaktadır. Ancak 1988'de, her bir eyalette, idari ceza kararları (para ve hapis cezaları) vermekte olan idare mahkemelerinin kararlarını değerlendirme görevine sahip Bağımsız İdari Kurullar kurulmuştur. Bu kurullar, 1991'de görevi devralmıştır.¹⁰⁷³

Mahkemelerin teşkili ve yetkisi Federal Kanun ile belirlenir (Federal Anayasa m. 83/1). AYM ve İdari Mahkeme, Anayasa'nın ve işleyişinin muhafızları olarak kurulmuş olup Anayasa'da bu kurumların yetkilerine ilişkin detaylı kurallara yer verilmiştir. Bu iki mahkeme aynı zamanda Kamu Kanunu'nun da uygulandığı kurumlardır. 1991'den bu

¹⁰⁶⁷ http://www.domstol.se/templates/DV_InfoPage_2330.aspx (12 Temmuz 2011).

¹⁰⁶⁸ http://www.domstol.se/templates/DV_InfoPage_2330.aspx (12 Temmuz 2011).

¹⁰⁶⁹ Contini, s.112.

¹⁰⁷⁰ Scandinavian Studies In Law, *The Swedish National Courts Administration*, s.641.

¹⁰⁷¹ Voermans ve Albers, s.25.

¹⁰⁷² Avusturya Anayasası'nın Türkçe metni için bkz.

<http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/04-AVUSTURYA%201-98.pdf> (08 Ocak 2012).

¹⁰⁷³ Peter Bauer, "A Show Case for the Future: E-Justice in Austria", **Justice and Technology in Europe: How ICT is Changing the Judicial Business?** içinde (45-66), Marco Fabri ve Francesco Contini (Ed.), Dordrecht, The Netherlands: Kluwer Law International, 2001, s.45.

yana Bağımsız İdari Kurullar, idari kararlara karşı yasal korunma sağlamaktadır. Başvuran, İdari Kurul'un yetki alanına dâhil olması durumunda itirazlarını öncelikle İdari Kurul'a yapmalıdır. Kurul'un vermiş olduğu karara yapılan bir itiraz, Kamu Kanunu mahkemelerince çözüme kavuşturulabilir.¹⁰⁷⁴

Avusturya'da mahkemeler şu şekilde sınıflandırılmaktadır:

- a) Etkinlik alanlarına göre; Kamu Kanunu mahkemeleri, asliye hukuk mahkemeleri ve ceza mahkemeleri,
- b) Yetki alanlarına göre; genel mahkemeler ve diğer (özel) mahkemeler (olağan dışı mahkeme olarak da adlandırılan bu mahkemeler tahkim mahkemesi veya menkul kıymet hususlarına ilişkin tahkim kurullarıdır).¹⁰⁷⁵

Genel mahkemeler; kamu ve MK hükümlerini uygulamak üzere Adliye Kanunu'nun 1'inci ve CMUK'nin 8'inci maddeleri uyarınca yetkilendirilmiş bulunmaktadır. Bu mahkemeler; asliye hukuk mahkemeleri, bölge mahkemeleri, kaza mahkemeleri, istinaf mahkemeleri ve Viyana'daki Yargıtay'dır.¹⁰⁷⁶ Ayrıca temel hakları da kapsar şekilde anayasaya uygun davranılıp davranılmadığını gözeten, federal ve eyalet hukuklarının anayasaya uygunluğu konusunda başvuru alan, aynı zamanda idari kurumların talimatlarının ve içtüzüklerinin kanuna uygunluğunu denetleyen ve gerekirse iptal eden AYM bulunmaktadır.¹⁰⁷⁷

Avusturya'da savcılık teşkilatı 1986 Savcılık Kanunu ve bu kanunun uygulama tüzüğü uyarınca yönetilmektedir. Teşkilat anayasal statüden mahrumdur. Anayasal statü verilmesi yönünde tartışmalar süregelmektedir. Avusturya'da ülke başsavcılığı bulunmamaktadır. Savcılık teşkilatı doğrudan federal adalet bakanına bağlıdır. Mahkemelerin bağımsızlığının yanında savcılık teşkilatı sıkı bir hiyerarşi düzeni içinde çalışmakta ve alt dereceli savcılar üst derecedekinin ve en nihayetinde adalet bakanının emirlerine uymak zorundadır.¹⁰⁷⁸

---

¹⁰⁷⁴ Bauer, s.45.

¹⁰⁷⁵ Bauer, s.46.

¹⁰⁷⁶ Austrian Federal Ministry of Justice, **The Austrian Judicial System, Institutions – Agencies – Services**, Vienna, 2009, s.1.
http://www.justiz.gv.at/internet/file/8ab4ac8322985dd501229ce2e2d80091.en.0/die_justiz_eng_05.09.pdf (01 Şubat 2012).

¹⁰⁷⁷ Austrian Federal Ministry of Justice, s.15.

¹⁰⁷⁸ Austrian Federal Ministry of Justice, s.13.

İstinaf mahkemelerinde kıdemli savcılarla Yüksek Temyiz Mahkemesi'ndeki başsavcı arasında bir hiyerarşi bulunmamakta ve anılan savcılar ayırimsız şekilde adalet bakanının emirleri ile bağlı bulunmaktadır. Savcılık kurumunda en üst merci Ad.B'dir. Ad.B suçların takibi konusunda politika belirler ve bu yönde genelgeler çıkarır.¹⁰⁷⁹

Avusturya'da, savcılık makamları mahkemelerden ayrı organlardır. Savcılık, bir idari yargı otoritesi olarak ve mahkeme yapılanmasına paralel şekilde teşkilatlandırılmıştır.¹⁰⁸⁰ Kamu davalarına tabi olan suçlara ilişkin başlatılacak yasal süreçler genel olarak savcılığın yetki alanı dâhilindedir.¹⁰⁸¹ Soruşturmayı başlatmak ve yönetmek, dava açılıp açılmayacağına karar vermek ve dava açılması durumunda mahkemelerde devleti temsil etmek savcının görevidir.¹⁰⁸²

Savcılık fonksiyonları, bölge mahkemelerinde savcılığın temsilcileri tarafından, birinci derece asliye mahkemelerinde savcılar tarafından, ikinci derece asliye mahkemelerinde kıdemsiz başsavcılar tarafından ve Yüksek Mahkeme'de başsavcı tarafından yerine getirilmekte olup bu kimseler Federal Ad.B'ye bağlıdır.¹⁰⁸³

Savcılık örgütü içindeki piramit biçimli hiyerarşik yapıda en tepede adalet bakanı, ortada dört başsavcı ve en altta da on altı bölge savcısı yer alır. Yüksek mahkemedeki başsavcı biraz daha ayrı bir konumda bulunur; kurumsal olarak adalet bakanından emir alması söz konusu olabilir ancak istinaf ya da bölge düzeyindeki savcılara emir vermek yetkisi yoktur, bunlara yönelik olarak sadece tavsiyeler yayımlayabilir ki bu tavsiyelerin büyük çoğunluğuna kurumun yüksek itibarı nedeniyle uyulmaktadır.¹⁰⁸⁴

Her savcılık makamı, bir başsavcı, bir ya da daha fazla sayıda birinci (kıdemli) savcı vekili ve çok sayıda diğer savcı vekilleri tarafından yönetilir. Başsavcı, savcılık makamını temsil eder, ast konumdaki savcı vekillerinin yönetim, gözetim ve denetimi görevlerini yerine getirir, onların işlerini devralmaya yetkilidir.¹⁰⁸⁵

---

¹⁰⁷⁹ Dönmez, *Avrupa Birliği Ülkelerinde Başsavcılık ve Savcılık Örgütlenmesi*, s.5.

¹⁰⁸⁰ Austrian Federal Ministry of Justice, s.14.

¹⁰⁸¹ Bauer, s.50.

¹⁰⁸² Friedrich Hauptmann, "Avusturya'da Savcılık" **Çeşitli Avrupa Ülkelerinde Savcılık Konumu ve Yetkileri, Bir Adli Organ Olarak Savcılık Sempozyumu**, Ankara, 7-9 Temmuz 2006, Ankara: TBB Yayını, Ekim 2006, s.60.

¹⁰⁸³ Bauer, s.50.

¹⁰⁸⁴ Hauptmann, s.63.

¹⁰⁸⁵ Hauptmann, s.64.

Avusturya’da Federal Ad.B, mahkemelerin idaresiyle görevlidir¹⁰⁸⁶ ancak yerel bazda mahkemeler yargıçlar tarafından yönetilir. Her mahkemenin bir başkanı vardır ve yönetim işlerinden başkan sorumludur. İdari, mali ve teknik işlerde yetki mahkeme başkanındadır. Başkanlığın altında başkan yardımcıları ile bölüm başkanları görev yaparlar.¹⁰⁸⁷ Mahkeme başkanı yargısal konularda olmasa da bu konularda bakanlığın direktifleriyle bağlıdır ve bunlara uygun olarak mahkeme idaresine yönelik ihtiyaçlardan doğan kaynakları yönetir.¹⁰⁸⁸ Savcılık bütçesi dahil tüm yargı bütçesini Ad.B yönetir ve harcamaları denetler.¹⁰⁸⁹

3.2.14. Hollanda

Hollanda’da mahkemeler dört seviyeden oluşmaktadır. En üst seviyede Yüksek Mahkeme vardır. Temel görevi, mahkemeler tarafından yasaların eşit ve aynı biçimde uygulanmasını sağlamaktır. Mahkeme, dört daireye sahiptir ve bunların her birinde üç veya beş yargıç görev yapmaktadır. Bunun bir seviye aşağısında istinaf mahkemeleri bulunmaktadır. Bu mahkemelerde kararlar üç yargıçtan oluşan kurullarca verilmektedir. Bir sonraki seviye ise bölge mahkemeleridir. Bu mahkemelerde, üç ve tek yargıçlı daireler mevcuttur. Son seviyede genellikle tek yargıçlı yerel mahkemeler bulunur.¹⁰⁹⁰

Her yerel mahkemenin bir dizi alt bölge mahkemesi vardır. Yerel mahkeme azami beş bölümden oluşur. Bunlar genellikle, idari bölüm, hukuk bölümü, cezai bölüm ve kaza (alt bölge) bölümüdür. Aile ve çocuk davaları, zaman zaman yabancılarla ilgili kanunun uygulanmasında olduğu gibi genel olarak başka bir bölümde görülür.¹⁰⁹¹

Olağan mahkemeler, hukuk, ceza ve vergi davalarıyla ilgilenir. Birinci derece mahkemeler kendi bölgelerinde idari yargı yetkisine sahiptir. Bunların yanı sıra, tarım ve sanayi ilişkileri, çevre ve arazi kullanım davaları için de uzman idari istinaf mahkemeleri mevcuttur. Sosyal güvenlik davaları için merkezi istinaf mahkemelerine

¹⁰⁸⁶ Avusturya Yargıçlar Birliği, yargı konseyi kurulmasını önermişti, fakat bu öneri hükümet tarafından desteklenmedi (John Thomas, s.14).

¹⁰⁸⁷ Özgür Beyazıt, “Mahkeme Yönetimi Destek Projesi”, **ABGM Yayınlanmamış Avusturya Çalışma Ziyareti Raporu**, 26-30 Mart 2012, www.adalet.org (30 Nisan 2012).

¹⁰⁸⁸ John Thomas, s.24.

¹⁰⁸⁹ CCEP, **Questionnaire with a view of the preparation of Opinion No. 7, On the Management of the Means of the Prosecution Services, Reply from Austria**, Strasbourg, 7 February 2012, CCPE(2011)7, s.2. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/opinions/travaux/OP_7_Autriche.pdf (03 Nisan 2012).

¹⁰⁹⁰ Aernout Schmidt, “Re-Engineering Independence and Control: ICT in the Dutch Judicial System”, **Justice and Technology in Europe: How ICT is Changing the Judicial Business?** içinde (147–160), Marco Fabri ve Francesco Contini (Ed.), Dordrecht, The Netherlands: Kluwer Law International, 2001, s.147.

¹⁰⁹¹ <http://www.rechtspraak.nl/Information+in+English/Judicial+system/District+Courts.htm>. Hollanda Yargıtay’ı Resmi İnternet Sitesi (24 Eylül 2011).

ve diğ er ço ğ u temyiz davası için de Yargıtay'ın adli dairesine başvurulabilir. Her yerel mahkeme, küçük davalar/kabahatler, hukuk davaları ve idari davalar için ayrı ayrı bölümlere sahiptir. Hukuk bölümlerinde, ticaret ve aile davaları için uzman mahkeme birimleri oluşturulabilir. Bu bölümlerde ve uzman birimlerde daha fazla detaylandırma mümkündür; örneğ in, mahkemelerin boyutuna bağlı olarak çocuk suçları, iflas, sosyal sigortalar, çevre, sağlık vb.¹⁰⁹²

Hukuki ve cezai davalarda yerel mahkeme tarafından verilen kararlara karşı yapılan itirazlar yetkili istinaf mahkemesine götürülebilir. İdari davalara karşı yapılan itirazlar, davanın türüne bağlı olarak, yetkili uzman idare mahkemesine –Yargıtay'ın İdari Yargı Dairesi'ne–,¹⁰⁹³ Merkezi Temyiz Mahkemesi'ne¹⁰⁹⁴ veya Ticaret ve Sanayi İdare Yüksek Mahkemesi olarak da bilinen Ticaret ve Sanayi Mahkemesi'ne¹⁰⁹⁵ götürülebilir. Hukuk, ceza ve vergi davalarının temyizi için Hollanda Yargıtay'ına başvurulur.¹⁰⁹⁶

Hollanda dört istinaf mahkemesi bölgesine ayrılmaktadır.¹⁰⁹⁷ İstinaf mahkemeleri yargıçları, ceza hukuku ve medeni hukukla ilgili olarak yerel mahkeme tarafından verilen bir karara karşı yapılan itiraz başvurularını ele alır. İstinaf mahkemesi, davanın unsurlarını yeniden inceler ve kendi kararını verir. Davaların büyük çoğunluğ unda, Yargıtay'a başvurarak istinaf mahkemesinin kararlarını temyiz etmek mümkündür. İstinaf mahkemesi ceza ve hukuk davalarına ek olarak idare mahkemesi sıfatıyla vergi matrahlarına karşı yapılan temyiz başvurularını da ele alır.¹⁰⁹⁸

Hollanda'da AYM yoktur. Devlete karşı açılan davalarda herkes öncelikle adliyeye başvurmakta, itiraz durumunda ise sosyal sigortalarla ilgi davalar Sosyal Sigortalar Kurulu'na, diğ er davalar ise Danıştay'a gitmektedir. şirketler arasındaki davalar için de ayrı bir kurul (Road von State) bulunmaktadır.¹⁰⁹⁹

¹⁰⁹² Philip M. Langbroek, "Quality Management in the Judicial Organisation in the Netherlands", **Quality Management in Courts and in the Judicial Organisations in 8 Council of Europe Member States** içinde (81–90), Philip M. Langbroek (Ed.), CEPEJ Report, Strasbourg, 10 September 2010, s. 81. <http://www.justpal.org/LinkClick.aspx?fileticket=9yiSB1Dt6gk%3D&tabid=103&mid=488> (09 Kasım 2010).

¹⁰⁹³ <http://www.rechtspraak.nl/Information+in+English/Judicial+system/Special+Tribunals.htm> (24 Eylül 2011).

¹⁰⁹⁴ <http://www.rechtspraak.nl/Information+in+English/Judicial+system/Special+Tribunals.htm> (24 Eylül 2011).

¹⁰⁹⁵ <http://www.rechtspraak.nl/Information+in+English/Judicial+system/Special+Tribunals.htm> (24 Eylül 2011).

¹⁰⁹⁶ <http://www.rechtspraak.nl/information+in+english> (24 Eylül 2011).

¹⁰⁹⁷ Batıda The Hague ve Amsterdam, kuzeyde ve doğuda Arnhem-Leeuwarden ve güneyde 's-Hertogenbosch.

¹⁰⁹⁸ <http://www.rechtspraak.nl/Information+in+English/Judicial+system/Courts+of+Appeal.htm> (24 Eylül 2011).

¹⁰⁹⁹ TC Adalet Bakanlığı İç Denetim Birimi Başkanlığı, **Hollanda Çalışma Ziyareti Raporu**, 22–23 Nisan 2010, s.3. <http://www.icdenetim.adalet.gov.tr/ziyaret/hollanda.pdf> (12 Mayıs 2012).

Hollanda’da soruşturmalar kamu savcılığı adına polis tarafından yürütülür. Kraliyet başsavcısının görevi, Ad.B’nin sorumluluğunda ceza yargılamasının tecelli ettirilmesi ve savcılık işlemlerinin yürütülmesi ile sınırlıdır. Başsavcı, suçlama yöneltebilir ve suçlamayı düşürebilir. Suçlamalar koşullu şekilde de düşürülebilir. Bununla birlikte başsavcı aynı zamanda davanın mahkemenin dışında çözümlenmesi için yol göstererek bildirimde bulunabilir. Eğer başsavcı, suçlama yöneltmesine karar verir ise dava mahkeme huzuruna getirilir. Eğer savcı, polis soruşturması sırasında yeterli miktarda kanıt elde etmeyi başaramaz ise sulh yargıcından daha ileriye uzanan önlemler almasını talep edebilir.¹¹⁰⁰

Savcılar, yargıçların sahip olduğu bağımsız statüye sahip değildir. Genel Savcılar Heyeti tarafından idare edilirler¹¹⁰¹ ve adalet bakanının talimatlarına muhatap olabilirler.¹¹⁰²

Hollanda’da, yargının Ad.B’den bağımsızlığı üzerinde yoğun şekilde durulmakta ve bu husus sürekli tartışılmaktadır. Bağımsızlık, yalnızca yargıçlar ve Ad.B arasında değil aynı zamanda yargıçlar ve savcılar, yargıçlar ve avukatlar ve yargıçların kendi aralarında son derece gerekli bir husus olarak savunulmuştur. Bu nedenle 1 Ocak 2002 tarihinde yapılan yargı reformu ile yargıçlar ile siyasetçiler arasında tampon vazifesi görmek üzere Yargı Konseyi (YK) kurulmuş, bazı yetkiler bu birime devredilmiş, mahkemelerin yönetilmesi, Ad.B tarafından atanan mahkeme müdürlerine bırakılmıştır. Son zamanlarda, bir tür “bütünsel yönetim” (yasal ve idari işlerin birlikte yönetilmesi) geliştirilmeye çalışılmaktadır.¹¹⁰³

Yargının anayasal konumunun pekiştirilmesi, bağımsızlığı ve tarafsızlığının sağlanması ve mahkemelerin verimliliğini ve etkinliğini artırılması amacıyla kurulan YK, mahkeme yönetimi ve teşkilatı konusunda sorumluluk üstlenmiştir. Adalet Teşkilatı Kanunu’nun 91(1)’inci maddesi kapsamında YK’nin temel görevleri şunlardır: Yargı bütçesini hazırlayıp Ad.B’ye sunmak, bölge mahkemelerinin bütçelerini dağıtmak, mahkemelerin ve yargının kalitesini artırıcı çalışmalar yapmak,¹¹⁰⁴ mahkemelerin yönetimini desteklemek ve denetlemek, yargıda kaliteyi ve kanunun standart uygulanmasını teşvik etmek ve personel politikası alanında ülke çapındaki faaliyetleri

¹¹⁰⁰ Schmidt, s.149.

¹¹⁰¹ Langbroek, *Quality Management in the Judicial Organisation in the Netherlands*, s.81.

¹¹⁰² Langbroek, *Quality Management in the Judicial Organisation in the Netherlands*, s.81–82.

¹¹⁰³ Schmidt, s.150.

¹¹⁰⁴ Sabri Beytorun, “Mahkeme Yönetiminin Desteklenmesi Projesi”, **Yayımlanmamış Hollanda Çalışma Ziyareti Raporu**, 25–31 Mayıs 2008, s.8.

yürütmek. Kurul, temel görevlerini yerine getirmek amacıyla otomasyon ve bilgi sağlama, konut ve güvenlik, çalışma sürecinin niteliği, mahkemelerin personel sorunları ve maddi kaynaklara önem vermelidir.¹¹⁰⁵

Ad.B, 1990 yılının başından itibaren yerel mahkemelere ve istinaf mahkemelerine yönetim işleri için bir müdür tayin ederek mahkemelerde teşkilat gelişimini teşvik etmeyi denedi. Müdür, mahkeme başkanıyla yakın işbirliği içinde mahkemenin işleyişi ile meşgul olacaktı fakat resmi olarak bakanlık ile ilgili işleri yerine getirmek üzere ilçe adli teşkilatının içerisinde yer almaktaydı. Müdür ile mahkeme başkanı ve farklı mahkeme bölümlerinin başkanları arasındaki işbirliği ilişkisi çok açık olmadığı ve bazen de çok zor olduğu için “bütünsel yönetim” başlatıldı. Bu terim, kurumsal ve yargısal sorumlulukların birleştirilmesi gerektiğini ifade eder. Dolayısıyla mahkemelerin yönetimi müdür, mahkeme başkanı ve mahkeme bölüm başkanlarının birlikte, bir heyet halinde yerine getirmesi gereken bir görev halini aldı. Fakat bu heyet resmi yetkilere sahip değildi. Mali kaynak sistemi, klasik bir girdi bütçeleme yöntemine dayanırdı. İhtiyaç duyulduğunda başkanlar Ad.B’ye gider ve daha fazla kaynak talep ederdi fakat Ad.B, mahkemelerin iyi veya kötü işlemleriyle ilgili olarak herhangi bir fikir sahibi olmazdı. Yargıçlar, Ad.B’nin mahkemenin yönetimi için müdür atamakla kendi işlerine müdahale ettiğinden şikâyet ettiler. Hollanda Anayasası’nın¹¹⁰⁶ 116/3’üncü maddesi, yargıç niteliği taşımayanların da yargı mensuplarıyla birlikte yargının yönetimine katılabileceklerini düzenler.¹¹⁰⁷

Hollanda’da, her ilk derece mahkemesinde bir mahkeme idaresi bulunur. Mahkeme idaresi, yargıç sınıfından mahkeme başkanı, müdür ve bölüm başkanlarından oluşur. Mahkeme başkanının, yargıçların işlerini yapabilmesi için gerekli donanımı sağlamak ve onlara yardımcı olacak nitelik ve nicelikte personel istihdam etmek şeklinde ikili görevi vardır.¹¹⁰⁸ Mahkemenin yönetimden ve işleyişinden mahkeme idaresi sorumludur. Bu çerçevede, personel ve adli hizmet uzmanlarının alımı ve çalıştırılmaları, mali konular, işlerin hızlı ve düzenli yürütülmesi, hizmet binalarının temini ve bakımı, güvenliğin sağlanması ve bilgi teknolojilerinin kullanımı mahkeme

¹¹⁰⁵ Ng, Velicogna ve Dallara, s.24.

¹¹⁰⁶ Hollanda Krallığı Anayasası’nın Türkçe Metni için bkz.

<http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/11-HOLLANDA%20355-384.pdf> (08 Ocak 2011).

¹¹⁰⁷ Langbroek, *Quality Management in the Judicial Organisation in the Netherlands*, s.83.

¹¹⁰⁸ Langbroek, *Quality Management in the Judicial Organisation in the Netherlands*, s.82.

idaresine ait görevlerdir. Mahkeme idaresi, YK tarafından mahkemeye gönderilen paranın nereye ve nasıl harcanacağına karar vermektedir. Harcamalar konusunda YK ile irtibat halinde çalışılmakta, dört ayda bir rapor hazırlanıp YK'ye gönderilmektedir.¹¹⁰⁹

Yerel mahkemeler genelde dört bölüme sahiptir. Ocak 2002'den sonra bölümler, kendi bütçelerini bağımsız olarak yönetecek sorumluluğa sahip ayrı kurumsal birimler haline geldiler. Bölüm başkanlıkları, bölüm başkanı (yargıç) ve bölüm koordinatöründen (bölümde görevli bir müdür–yargıç değil) oluşur (bütünsel yaklaşım). Her mahkemenin, bölüm başkanlıkları ve mahkeme başkanından oluşan bir yönetici organı vardır.¹¹¹⁰

Mahkeme yönetim kurulunun, yargının kalitesini geliştirmek ve yargılamanın tutarlılığını sağlamak için gerekli desteği sunma görevlerini yerini getirirken dava yönetimine veya somut davaların veyahut dava gruplarının yargılamalarının içeriğine müdahale etmesine izin verilmemektedir. Aynı kısıtlamalar YK için de geçerlidir. Bir başka deyişle YK, yargının kalitesi ve yargılamanın tutarlılığıyla ilgili olarak kendi kurumsal sorumluluklarına dayanarak sadece kendi kurumlarını –yargıçlar dâhil olmak üzere– yönetebilir. Başka bir ifadeyle; yargılamalardaki tutarlılık ve genel olarak yargı kalitesi, Hollanda yargı teşkilatında kurumsal ve idari otoritelerinin yönetim yetkileri dâhilindedir.¹¹¹¹

3.2.15. Ukrayna

Ukrayna Anayasası'nda¹¹¹² yönetimin bağımsız bir dalı olarak nitelendirilen yargı teşkilatı, Yargı ve Yargıçların Statüsü Kanunu'nda¹¹¹³ düzenlenmiştir.¹¹¹⁴

Yargı sistemi dört kademelidir; genel mahkemeler (bölge ve il mahkemeleri), istinaf mahkemeleri, yüksek özel mahkemeler (Ukrayna Yüksek Hukuk Mahkemesi, Ukrayna Yüksek Ticaret Mahkemesi ve Ukrayna Yüksek İdare Mahkemesi) ve Yargıtay...¹¹¹⁵

Genel mahkemeler, hukuk, ceza, ticaret ve idari davaları görürler (m. 18).

¹¹⁰⁹ Beytorun, s.7.

¹¹¹⁰ Ng, Velicogna ve Dallara, s.23–24.

¹¹¹¹ Langbroek, *Quality Management in the Judicial Organisation in the Netherlands*, s.82.

¹¹¹² Ukrayna Cumhuriyeti Anayasası'nın İng. metni için bkz. <http://www.president.gov.ua/en/content/constitution.html> (11 Ocak 2012).

¹¹¹³ Kanun'un İng. metni için bkz. <http://www.judges.org.ua/eng/law.htm> (11 Ocak 2012).

¹¹¹⁴ Maria Dakolias, "Court Performance Around the World, A Comparative Perspective", **World Bank Technical Paper**, No. 430, Washington D.C., 1999, s.49.

¹¹¹⁵ Dakolias, s.49 (dpn.207).

Ukrayna’da savcılık, devletin üç erkenden birine tabi değildir. Savcılık, işlevlerini bir devlet otoritesi olarak bağımsız şekilde yerine getirir.¹¹¹⁶

Savcılık, tüm savcıların bağlı olduğu ve başında genel savcının bulunduğu merkezi sistem içinde faaliyet gösterir. Diğer birimler, Özerk Kırım Cumhuriyeti Savcılığı, Kiev ve Sivastopol Savcılıkları (Bölge savcılıkları olarak da nitelendirilir), şehir, ilçe, ilçeler arası ve diğer denk savcılıklar ile askeri savcılıklardır.¹¹¹⁷

Mahkemelerin yönetimi görevi, bütçe ve yönetim politikasından sorumlu olan Ad.B’ye aittir.¹¹¹⁸ Mahkemelerin günlük yönetim işlerinin ifası ile görevli mahkeme başkanları, temsil, diğer devlet organları ile ilişkilerin yürütülmesi, yardımcılarının idari görevlerinin belirlenmesinden sorumludurlar (m. 24, 26, 29, 34).

Ukrayna’da mahkeme yönetimi, yalnızca genel mahkemeleri (yani birinci derece mahkemeleri) ve istinaf mahkemelerini içermektedir. Ukrayna AYM, Ukrayna Yargıtay’ı ve yüksek özel mahkemeler ayrı yönetim sistemlerine sahiptir.¹¹¹⁹

Ukrayna Devlet Yargı Yönetimi (DYY) genel mahkemeler ve istinaf mahkemelerine kurumsal destek sağlamakla görevlidir (m. 145 vd.).¹¹²⁰ DYY yargı erkinin değil, yürütme erkinin bir parçasıdır ve özel bir statüye sahiptir. Kurumun faaliyeti, BK tarafından koordine edilir.¹¹²¹ DYY, genel mahkemelerde ve diğer mahkemelerde örneğin istinaf mahkemelerinde, askeri mahkemelerde (Divan-ı harp), bölge mahkemelerinde (AYM, Yargıtay ve yüksek ihtisas mahkemeleri –idare ve ticaret mahkemeleri– hariç) ve genel anlamda mahkeme sisteminin diğer kurumları için mahkeme yönetimini tesis etmekle yükümlüdür. Kurum aynı zamanda mahkeme sistemiyle ilgili düzenleyici kanunların performans denetimi için gözlemci rolünü oynar.¹¹²²

¹¹¹⁶ CCEP, **Questionnaire with a view of the preparation of Opinion No. 7, On the Management of the Means of the Prosecution Services, Replies from Ukraine**, Strasbourg, 7 February 2012, CCPE(2011)7, s.2. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/opinions/travaux/OP_7_Ukraine.pdf (03 Nisan 2012).

¹¹¹⁷ CCEP, *Replies from Ukraine*, s.2.

¹¹¹⁸ Dakolias, s.52.

¹¹¹⁹ Dmytro Tupchiienko, “Quality Management in the Court System Of Ukraine”, **Quality Management in Courts and in the Judicial Organisations in 8 Council of Europe Member States** içinde (128–148), Philip M. Langbroek (Ed.), CEPEJ Report, Strasbourg, 10 September 2010, s. 128.

<http://www.justpal.org/LinkClick.aspx?fileticket=9yiSB1Dt6gk%3D&tabid=103&mid=488> (09 Kasım 2010).

¹¹²⁰ Volodymyr Yavorsky, “Country Report – Ukraine”, **EU Approach to Justice Reform in Southeastern and Eastern Europe** içinde (264–307), Christian Ghinea ve Laura Stefan (Ed.), Romanian Center For European Policies (CRPE), Bucharest, November 2011, s.279–280. <http://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2011/11/CRPE-book.pdf> (02 Şubat 2012).

¹¹²¹ Tupchiienko, s.128.

¹¹²² Tupchiienko, s.131.

3.2.16. Bulgaristan

Bulgaristan’da komünist rejimin çöküşü ve 1991 Anayasası’nın ilanının ardından Yargı Sistemi Kanunu’nun¹¹²³ kabulü ile 1998 yılına kadar devam eden bir süreçte yargı sisteminde yapısal değişiklikler yapılmıştır. 1998’de yapılan CMUK ve HUMK değişiklikleri ile üç ayrı aşamayı içeren mevcut dört kademeli mahkeme yapısı kurulmuştur.¹¹²⁴

Yürürlükteki Yargı Sistemi Kanunu’nda yerel mahkemeler (ilk kademe mahkemeleri, m. 57), bölge mahkemeleri (hem birinci, hem ikinci kademe mahkemeleri, m. 52), istinaf mahkemeleri (sadece bölge mahkemelerinin kararlarına ilişkin ikinci kademe mahkemesi olarak görev yapar, m. 72), bölge askeri mahkemeleri, askeri istinaf mahkemesi, Yargıtay (m. 80) ve Yüksek İdare Mahkemesi (m. 91) düzenlenmektedir.¹¹²⁵

Anayasa, yargıçları, mahkeme müşavirlerini, savcılarını ve soruşturma memurlarını, “yargı yüksek memurları” olarak nitelendirir. Yüksek Yargı Konseyi yargı sistemini yönetmektedir (m. 16 vd.).¹¹²⁶ Savcılık, yargı erki içinde mütalaa edilmektedir.¹¹²⁷

Askeri mahkemeler, İçişleri Bakanlığı memurlarının veya İçişleri veya Savunma Bakanlıklarının kamu personelinin görevlerini yaparken işledikleri suçlar ile askeri personelin işlediği suçlara ilişkin yargı yetkisine sahiptir. Askeri mahkeme yargıçları, sivil yargıç statüsündedirler. Konsey tarafından atanırlar, terfi alırlar, rütbeleri düşürülür, yeniden atanırlar veya görevden alınırlar.¹¹²⁸

Yasaların anayasa uygunluğu ve Devlet Başkanı’nın hukuki eylemleri ile ilgili karar veren ve anayasanın bağlayıcı yorumunu yapan ayrı bir AYM vardır.¹¹²⁹ AYM, hukuk sisteminin bir parçası değildir.¹¹³⁰

Yargı organı özerktir ve Konsey tarafından yönetilir. Aynı zamanda Ad.B önemli idari ve denetleyici yetkileri elinde bulundurmakta olup bu iki birim arasındaki ilişki ve

¹¹²³ Kanun’un İng. metni için bkz. <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/4c2da6f2.pdf> (10 Ocak 2012).

¹¹²⁴ Alexander Arabadjiev, “Judicial Independence in Bulgaria”, **Monitoring the EU Accession Process: Judicial Independence içinde** (69–108), OSI, Budapest, Hungary: Central European University Press, 2001, s.79.

¹¹²⁵ Arabadjiev, s.79.

¹¹²⁶ Antoinette Primatarova, “Country Report – Bulgaria”, **EU Approach to Justice Reform in Southeastern and Eastern Europe içinde** (24–70), Christian Ghinea ve Laura Stefan (Ed.), CRPE, Bucharest, November 2011, s. 48. <http://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2011/11/CRPE-book.pdf> (02 Şubat 2012).

¹¹²⁷ CCEP, **Questionnaire with a View of the Preparation of Opinion No. 7 on the Management of the Means of the Prosecution Services, Replies from Bulgaria**, CCPE(2011)7, Strasbourg, 7 February 2012, s.1. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/opinions/travaux/OP_7_Bulgaria.pdf (11 Şubat 2012).

¹¹²⁸ Arabadjiev, s.80.

¹¹²⁹ Bulgaristan AYM hakkında daha geniş bilgi için bkz. Berenov Nedelcho, “Türki Cumhuriyetler, Komşular ve Anayasal Sorunlar: Açık Konuşmaları”, **Anayasa Yargısı Dergisi**, Cilt.23 (2006).

¹¹³⁰ Arabadjiev, s.80.

mahkemelerin tabi olduğu yükümlülükler açıkça tanımlanmamıştır. Şeffaf olmayan ve keyfi idari kararların alındığı bir düzen oluşturulduğu ileri sürülmektedir.¹¹³¹

Yargının özerkliği Yüksek Yargı Konseyi'nin Yapısı ve Yönetimi Hakkında Kanun ile sağlanmıştır. Kanunun 5'inci maddesine göre Konsey, yargı organının yapısını ve işleyişini belirlemek, Anayasa ve Yargı Sistemi Kanunu hükümlerini de gözeterek mahkemelerin faaliyetlerini yönetmekle görevlidir.

Konsey,¹¹³² mahkemelerin çalışmalarını idare eder ve her yönüyle mahkemelerin faaliyetlerine ilişkin karar verme yetkisine sahiptir.¹¹³³ Yargının performansı ve etkinliği üzerinde idari denetim yürütür. Ad.B'nin teklifi üzerine mahkemelerin sayısını, yerini ve coğrafi yetki alanını, her mahkeme, savcılık ve soruşturma bürosunda adliye yüksek memur sayısını belirler, onları atar, terfi ettirir, rütbesini düşürür, görevlendirir ve görevden alır, dokunulmazlığının kaldırılmasına dair kanun önerisinde bulunur, disiplin cezasına hükmeder, mahkemenin bütçesini düzenler, tahsis edilen fonları dağıtır, adliye yüksek memurlardan bilgi talep eder ve bilgileri inceler, yargıç ve mahkeme üyelerini belirler, mahkeme alanları, tesisleri ve bakımı konusunda denetim yapar.¹¹³⁴

Mahkemelerde günlük çalışmalar mahkeme başkanları tarafından denetlenir. Şu sıralar mahkeme başkanları mahkeme kayıt memurları tarafından yapılan kadar ve hatta daha fazla iş yapmaktadırlar. Bu görevlerle ilgilenmek için bazı mahkemelerde genel sekreter görevlendirilmektedir.¹¹³⁵ Mahkeme başkanları, mahkemenin temsili, genel organizasyonu ve yönetimi ile faaliyetlerin yürütülmesinden sorumludur (m. 56, 58, 63, 79). Yerel, bölge ve istinaf mahkemeleri başkanları, mahkemelerin faaliyetleri ve yetki alanlarındaki alt mahkemelerin faaliyetlerine dair yıllık raporu Konsey'e sunmakla yükümlüdür. Bağımsız yönetimin desteklenmesi, mahkeme başkanlarının idari görevlerinin azaltılması ve idarenin gereği olarak ticari ve kurumsal bağlantı işlemlerinin sınırlandırılması, sıklıkla mahkemelerin kendilerini yönetmekten aciz olduğu tartışmalarına sebep olmaktadır.¹¹³⁶

¹¹³¹ Arabadjiev, s.88.

¹¹³² AYM, yargı organı olarak Konsey'i açıkça tanımaktadır. Aynı zamanda Mahkeme, Konsey'in, kendi başına yargı organı olmadığını fakat yargı içerisinde organların yönetimini yürüten yüksek idari organ olduğu hükmünü vermiştir. Karar, 15 Eylül 1994 tarih ve 78/1994 sayılı RG'de yayımlanmıştır (Arabadjiev, s.88, dpn.56).

¹¹³³ Arina Hayrapetyan, "Court Reform in the Republic of Armenia", **International Policy Fellowship, Final Research Paper**, June 2006, s.49. <http://www.policy.hu/hayrapetyan/Final%20Research.pdf> (19 Şubat 2012).

¹¹³⁴ Arabadjiev, s.89, Primatarova, s.52-53.

¹¹³⁵ Arabadjiev, s.89.

¹¹³⁶ Arabadjiev, s.89.

3.2.17. Çek Cumhuriyeti

Çek Cumhuriyeti'nde (ÇC) genel mahkemeler dört aşamada organize olmuştur; yerel mahkemeler (78), bölge mahkemeleri (8), Prag ve Olomouc'da iki yüksek mahkeme ve Yargıtay... Askeri Mahkemeler 1994 yılında kaldırılmıştır ve yargı yetkileri normal hukuk mahkemelerine kaydırılmıştır.¹¹³⁷ Bu organlara ek olarak üç ticaret mahkemesi bulunmaktadır. Anayasa'nın 91'inci maddesi uyarınca bir Yüksek İdari Mahkeme öngörülmüştür fakat henüz kurulmamıştır.¹¹³⁸ AYM olağan hukuk mahkemelerinin dışında faaliyet gösterir.

ÇC'de yargı sistemi dört ayaklı karmaşık bir yapıya ve karmaşık bir temyiz sürecine sahiptir. Bu karmaşıklık, sorunların etkin ve verimli bir şekilde çözüldüğü bir mahkeme teşkilatı ve adalet yönetimi ortaya çıkarılamamasına neden olmaktadır. Davaların görülmesine ilişkin olarak özellikle de ticaret mahkemelerinde büyük bir birikim söz konusudur.¹¹³⁹

Anayasa'nın yürütme ile ilgili bölümünde düzenlenen savcılık, ceza davalarında devleti temsil eder ve kanunun öngördüğü diğer görevleri yerine getirir. Savcılık teşkilatı, personel, örgütsel ve maddi olarak adalet bakanına bağlıdır.¹¹⁴⁰ Bu doğrudan bağlılık ceza davalarında söz konusu değildir fakat dolaylı bağımlılığın etkileri göz ardı edilemez (Savcıların atanması, savcılıkların bütçesi vb).¹¹⁴¹

Savcılık ceza davalarının ilk aşamasında yetki sahibidir fakat aynı zamanda hukuk davalarında, ticari ve idari davalarda da özel bir kanunla yetkili kılınmıştır. Savcılık sistemi şu unsurlardan oluşur; Yargıtay savcılığı, yüksek savcılıklar, bölge savcılıkları, yerel savcılıklar... Savcılık bölgeleri, mahkeme bölgelerine tekabül etmektedir.¹¹⁴²

Savcılığın temel görev ve yetkileri, genel biçimde Savcılık Kanunu'nda düzenlenmiştir. Soruşturmayla ilgili ayrıntılar CMUK'de belirlenmiştir. Savcılığın ana görevi davalarda

¹¹³⁷ Lucie Atkins, "Judicial Independence in Chech Republic", **Monitoring the EU Accession Process: Judicial Independence** içinde (109–148), OSI, Budapest, Hungary: Central European University Press, 2001, s.122.

¹¹³⁸ Voermans ve Albers, s.79–80.

¹¹³⁹ Voermans ve Albers, s.79–80.

¹¹⁴⁰ CCEP, **Questionnaire with a View of the Preparation of Opinion No. 7 on the Management of the Means of the Prosecution Services, Replies from the Czech Republik**, Strasbourg, 7 February 2012, CCPE(2011)7, s.1.

¹¹⁴¹ http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/opinions/travaux/OP_7_Czech.pdf (10 Nisan 2012).

¹¹⁴² http://www.euro-justice.com/member_states/czech_republic/country_report/1713/ (12 Ocak 2012).

¹¹⁴² http://www.euro-justice.com/member_states/czech_republic/country_report/1713/ (12 Ocak 2012).

duruşma öncesi işlemleri yönlendirmek ve iddianame sunulduğunda mahkemede kamuyu temsil etmektir. Savcılık, muhakemede taraf konumundadır.¹¹⁴³

Mevcut durumda, adalet bakanı yargının yönetiminden, bu çerçevede bütçeden, mahkemelerin donanım ve finansman işlerinden sorumludur. Yıllık bütçe döneminde, yerel mahkemelerin ve ticaret mahkemelerinin ihtiyaçları her yıl bölge mahkemeleri tarafından belirlenmekte, koordine edilmekte ve Ad.B'ye iletilmektedir. Yargıtay, yüksek mahkemeler ve AYM kendi ihtiyaçlarını doğrudan adalet bakanına bildirmektedir. Belirlenen ihtiyaçlar adalet bakanının parlamentoya sunacağı bütçe tasarısının temelini oluşturmaktadır. Bütçe tasarısı bütçe kanunu haline geldiğinde mahkemelere gerekli kaynaklar aktarılmaktadır. Bu da bölge mahkemelerinin aracı bir kurum olarak önemli bir rol oynadığını gösterir. Bölge mahkemeleri, bölgelerindeki yerel mahkemelere kaynak tahsis edilmesiyle ilgilenir. Bu amaçla, önceden tesis edilmiş tahsis sistemi –iş yükü ölçütü temelinde– uyarınca her ay her mahkeme için bütçenin 1/12'si yerel mahkemeye aktarılır. Bu kaynaklarla mahkemenin masrafları karşılanır.¹¹⁴⁴

Ad.B, insan kaynakları, organizasyon, finansal destek ve eğitim sorumluluğu ve de mahkeme faaliyetlerinin denetlenmesini içine alan çeşitli yönlerden mahkeme idaresinden sorumlu birkaç ayrı birime sahiptir. Organizasyon ve Denetim Birimi mahkeme faaliyetlerini doğrudan denetlemektedir. Birimin çeşitli alt bölümleri vardır; medeni kanun ve ceza kanunu bölümü, mahkeme ve devlet savcılığı organizasyonu ve istatistik bölümü... Birimin en kayda değer fonksiyonu, mahkemelerin performansına dair istatistiksel veri toplanması, bu verilerin analizi ve birikmiş işlerin izlenmesidir. Bu birim mahkemelerin karar verdiği dava sayısını gösteren normatif verileri düzenler. Bu şekilde Ad.B mahkemelerin etkinliğini ve verimliliğini kontrol eder.¹¹⁴⁵

İnsan Kaynakları Birimi ile birlikte Organizasyon ve Denetim Birimi ayrıca yargıçların davranışını ve işlemlerdeki gecikmeleri denetlemekte, mahkemelerdeki yargıç sayısını ve yeni konum ihtiyacını belirlemekte, mahkeme kayıtları, arşivleri ve istatistikleri için sistemi organize etmekte ve mahkeme personelini işe almaktadır. Genel Müdürlük Birimi, Ekonomi Birimi ve Varlık İdaresi Birimi, mahkemelere bütçe tahsisinden ve her

¹¹⁴³ http://www.euro-justice.com/member_states/czech_republic/country_report/1713/ (12 Ocak 2012).

¹¹⁴⁴ Voermans ve Albers, s.82

¹¹⁴⁵ Atkins, s.127.

bir mahkemenin nasıl harcama yaptığını denetlemekten sorumludur. Mahkeme binaları ve varlıklar üzerinde de denetim yapmaktadırlar.¹¹⁴⁶

Mahkeme başkanları, yalnızca yargıçlara iş dağıtımını, hukuki yardım, disiplin ve bireysel sorunlar gibi adli konularda son sözü söylemekle kalmazlar, teşkilatlarının genel yönetiminden de sorumludurlar. Bu konularda Ad.B ve Yargıtay başkanı tarafından düzenlenen direktif ve somut talimatlar ile yönlendirilirler.¹¹⁴⁷ Mahkeme başkanları, teşkilatları için tedarik (bina, donanım vb.), mahkeme yönetiminin oluşturulması ve teşkilatlandırılması (mahkeme harçlarının alınması dâhil olmak üzere) ve bütçenin yönetimi ile görevlidir. Bütçenin yönetimi konusunda mahkeme başkanları, adalet bakanına karşı sorumludur.¹¹⁴⁸

Günlük mahkeme idaresi seviyesinde, yönetici ve yargıç olarak mahkeme başkanının ikili konumu ve bağlayıcı adalet bakanı talimatları, yargı bağımsızlığı ile ilgili olarak bazı sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Bu sorunlar, Ad.B ve mahkeme başkanlarına bazı sorumluluklar yükleyen, saydam olmayan, çok kademeli yönetim sistemi ile güçlendirilmektedir. Bu sistemde sorumluluk belirsizleştirilmekte, bilgi akışı bozulmakta ve başka yöne çevrilmektedir. İnsan kaynakları, finansal ve diğer kaynaklar harcanmaktadır. Bazı yargıçlar bu sistemi her mahkeme ve Ad.B arasındaki ilişkiyi belirleyen bir sistem ile değiştirmeyi önermektedir. Mahkeme başkanları ve yardımcıları yönetsel yetkilerini yerine getirdiğinde yürütme temsilcisi durumuna gelebilmektedir. Bu fonksiyonların birleşimi erkler ayrılığı ilkesinin ihlali ve yargı bağımsızlığı açısından bir tehdit olarak görülmektedir.¹¹⁴⁹

3.2.18. Estonya

Estonya yargı sistemi üç derecelidir; yerel mahkemeler, bölge mahkemeleri ve Yargıtay (Riigikohus). Yerel mahkemeler; üç il, on beş ilçe mahkemesi ve dört idari mahkemeden ibarettir. Bu mahkemeler, birinci derece mahkemeleridir ve hukuki, cezai, idari ve hafif suç niteliğindeki uyuşmazlıkları ele alırlar.¹¹⁵⁰

---

¹¹⁴⁶ Atkins, s.128.

¹¹⁴⁷ Atkins, s.128.

¹¹⁴⁸ Voermans ve Albers, s.83.

¹¹⁴⁹ Atkins, s.128.

¹¹⁵⁰ <http://www.nc.ee/?id=190>. Estonya Yargıtay'ı Resmi İnternet Sitesi (05 Şubat 2012).

Üç bölge mahkemesi özel istinaf yargı yetkisini kullanmaktadır. Bölge mahkemeleri ikinci derece mahkemeler olup yerel mahkemelerin kararlarını temyizden inceler.¹¹⁵¹

Yargıtay son başvuru mercidir. AYM olarak da görev yapar.¹¹⁵² Yargıtay, temyiz mahkemesi –idari sorunlarla ilgili uyuşmazlıkların çözüldüğü en yüksek mahkeme– olması itibarıyla yapısı bakımından son derece benzersizdir.¹¹⁵³

Estonya’da askeri mahkeme yoktur ve olağanüstü mahkemelerin kurulması yasaktır. Yüksek Mahkeme ve bölge mahkemeleri görülen dava türlerine göre dairelere bölünmüştür (Özel Hukuk Dairesi, Ceza Hukuku Dairesi, İdare Hukuku Dairesi).¹¹⁵⁴

Estonya, idari yargının adli yargıdan ayrılmasını benimsemiştir. Fakat aile veya vergi sorunlarıyla ilgilenen mahkemeler gibi özel mahkemeler yoktur. Yerel mahkemeler bu davaları görme yetkisini haizdir.¹¹⁵⁵

Savcılık teşkilatı yürütme erkine dâhildir ve Ad.B tarafından yönetilir.¹¹⁵⁶ Savcılık, başsavcılık ve ona bağlı bölge savcılıkları olmak üzere iki kademeli bir yapıya sahiptir, hiyerarşiktir. Savcılıklar, ilke olarak temyiz mahkemelerinin yetki alanına göre kuruldukları için yerel birimler bölge savcılıklarına bağlıdır. En önemli değişikliklerden biri, kovuşturmanın hem birinci hem de ikinci derece mahkemelerde bölge savcıları tarafından izlenmesidir. Bu da, bir savcının baştan sona kadar bir davayla ilgilenmesine olanak sağlamaktadır.¹¹⁵⁷

Savcılık, ön duruşma muamelelerinin yasaya uygunluğunu ve etkinliğini sağlar ve mahkemede kamuyu temsil eder. Kanun, zanlı veya suçlanan kişiye atfedilen ve onu temize çıkaran olayları araştırma görevini savcılığa vermektedir. Savcılığın en temel fonksiyonu dava açıp açmamaya karar vermektir. Savcılık makamı, bu adli karar konusunda tek yetkilidir.¹¹⁵⁸

¹¹⁵¹ <http://www.nc.ee/?id=192> (05 Şubat 2012).

¹¹⁵² Jaan Ginter, “Judicial Independence in Estonia”, **Monitoring the EU Accession Process: Judicial Independence** içinde (147–184), OSI, Budapest, Hungary: Central European University Press, 2001, s.158.

¹¹⁵³ Julia Laffranque, “The Judicial System of Estonia and European Union Law”, *International Journal of Legal Information*, Vol.33, Issue 2 (January 2005), <http://scholarship.law.cornell.edu/ijli/vol33/iss2/7/> (02 Mart 2010), s.227.

¹¹⁵⁴ Ginter, s.158.

¹¹⁵⁵ Laffranque, s.226.

¹¹⁵⁶ CCEP, **Questionnaire with a view of the preparation of Opinion No. 7 on the Management of the Means of the Prosecution Services, Replies from Estonia**, Strasbourg, 7 February 2012, CCPE(2011)7, s.2. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/opinions/travaux/OP_7_Estonia.pdf (21 Nisan 2012).

¹¹⁵⁷ http://www.euro-justice.com/member_states/estonia/country_report/2770/ (09 Kasım 2011).

¹¹⁵⁸ http://www.euro-justice.com/member_states/estonia/country_report/2770/ (09 Kasım 2011).

Estonya'daki yargı yönetimi, yürütme erkinden bağımsız ve ayrı değildir. Birinci derece mahkemeler ve bölge mahkemeleri, Ad.B bütçesi üzerinden devlet bütçesi ile finanse edilirler ve adalet bakanı ile Yargı Yönetimi Kurulu'nun işbirliğiyle yönetilirler.¹¹⁵⁹

Kurul, mahkemelerin performansını gözlemler ve mahkemelerin iç yönetimi ve işin dağılımı konusunda ilke kararları alır, fakat bireysel olarak yargıçların performansını gözlemlemez.¹¹⁶⁰

Kurul, mahkemelerin yıllık bütçelerinin oluşturulması ve tadil edilmesinin ilkeleri üzerine ön görüş bildirir; mahkemelerin yönetimi ve kanunların tekbiçim uygulanması konularında, Yargıtay başyargıcı tarafından Meclis'e sunulacak görüş üzerinde önceden müzakere yürütür.¹¹⁶¹

Estonya'da hali hazırda geçerli sistem, mahkeme yönetiminin Ad.B tarafından sağlandığı ülkelerle bağımsız bir kurulun olduğu ülkeler arasında bir geçiş sistemi gibidir. Ad.B'nin birinci derece ve istinaf mahkemelerini idare etmek konusundaki yetkisi 2002'de, Yargı Yönetimi Kurulu'nun kurulması ile kısıtlanmıştır.¹¹⁶²

Ad.B mahkemeler üzerinde geniş idari yetkiye sahiptir. Tüm yerel ve bölge mahkemelerinin yerlerini, yetki alanlarını ve her mahkemedeki yargıç ve personel sayısını Yargıtay'ın onayı ve mahkeme kayıtlarını inceleyerek belirlemektedir. Yerel ve bölge mahkemelerinin yönetimi ve finansmanından, denetiminden, adli istatistiklerden ve mahkeme işlemlerine karşı yapılan şikâyetlerin çözülmesinden sorumlu olan Ad.B'ye bağlı bir birim vardır.¹¹⁶³

Yerel mahkeme başkanları Yargıtay onayı ile Ad.B tarafından her mahkemenin yargıçları arasından, bölge mahkemesi başkanları Yargıtay'ın onayı, Ad.B'nin teklifi üzerine parlamento tarafından yargıçlar arasından atanmaktadır.¹¹⁶⁴

Mahkeme başkanı, mahkemenin günlük çalışmalarını idare eder ve performans ve etkinliğini denetler. Ad.B de, yerel ve bölge mahkemelerinin performans ve etkinliğinin harici denetimini yapar. Bakanlık, başvuru ve karara bağlanan dava sayısı, temyiz sonucunun ortalama süresini içeren veriler dâhil yerel ve bölge mahkemelerine ilişkin

---

¹¹⁵⁹ Laffranque, s.226.

¹¹⁶⁰ John Thomas, s.25.

¹¹⁶¹ <http://www.nc.ee/?id=189> (05 Şubat 2012).

¹¹⁶² John Thomas, s.16.

¹¹⁶³ Ginter, s.164.

¹¹⁶⁴ Ginter, s.174.

yıllık rapor hazırlar. Ad.B özel davaları karara bağlamada yargıcın faaliyetlerini denetleyemez. Raporlar doğrudan yargıçların terfisini etkilemez ve disiplin cezasına neden olmaz. Bu denetimin mahkeme başkanlarının idari bağımsızlığını sınırlama işlevi vardır. Çünkü Bakanlık, yerel mahkeme başkanlarını tayin eder ve bölge mahkeme başkanı için aday önerir; bu nedenle aday üzerinde etki bırakabilecekleri ve aday üzerinden diğer yargıçların idari denetimini yapabilecek konumda olmalıdır.¹¹⁶⁵

3.2.19. Letonya

Letonya mahkeme teşkilatı üç derecedir. Birinci derecede yerel (il) mahkemeler, ikinci derecede bölge mahkemeleri ve üçüncü derecede Yargıtay vardır (Anayasa¹¹⁶⁶ m.82).¹¹⁶⁷

Kanunlarda aksi belirtilmedikçe yerel mahkemeler tüm özel hukuk, ceza ve idare hukuku davalarını gören ilk derece mahkemelerdir. Özel hukuk davaları ve idari davalar bir hukukçu yargıç, ceza davaları ise bir hukukçu ve iki hukukçu olmayan yargıç yardımcısından oluşan heyet tarafından görülür. Yerel mahkeme kararları istinaf yolu ile bölge mahkemelerine, temyiz yolu ile de Yüksek Mahkeme'ye götürülebilir.¹¹⁶⁸

Bölge mahkemeleri yasalarca düzenlenmiş özel hukuk davaları ve ağır suçlar ile ilgili ceza davalarına ilk derece mahkemesi sıfatı ile bakar ve yerel mahkeme kararlarına karşı istinaf yolu ile önüne gelen davaları görür. Her bölge mahkemesi özel hukuk ve ceza hukuku davalarına bakan iki bölüme ayrılmıştır. İstinaf başvuruları, üç yargıçtan oluşan heyet tarafından incelenir.¹¹⁶⁹

Özel hukuk ve ceza hukuku davalarında yerel mahkemelerce verilen kararların temyiz incelemesinin yapıldığı Yüksek Mahkeme, iki bölüm ve bir senatodan oluşur. Bölümler, bölge mahkemeleri birinci derece mahkemesi olarak görev yaptığında bu mahkemelerin kararlarına karşı itirazları karara bağlamaktadır. Senatoda üç birim vardır; özel hukuk davaları birimi, ceza hukuku davaları birimi ve idari hukuk davaları birimi.¹¹⁷⁰

Yüksek Mahkeme'nin tüm yargıçları genel kurulu oluşturur. Genel kurul alt mahkemeler için bağlayıcı olan kanun uygulamaları ile ilgili talimatnameleri düzenler,

¹¹⁶⁵ Ginter, s.164–165.

¹¹⁶⁶ Letonya Anayasası'nın İng. metni için bkz. <http://www.humanrights.lv/doc/latlik/satver~1.htm> (05 Şubat 2012).

¹¹⁶⁷ <http://www.at.gov.lv/en/about/operation/system/>. Letonya Yargıtay'ı Resmi İnternet Sitesi (05 Şubat 2012).

¹¹⁶⁸ Anita Usacka, "Judicial Independence in Latvia", **Monitoring the EU Accession Process: Judicial Independence** içinde (225–264), OSI, Budapest, Hungary: Central European University Press, 2001, s.234.

¹¹⁶⁹ Usacka, s.234–235.

¹¹⁷⁰ Usacka, s.235.

senatoyu ve bölümlerini kurar, Yüksek Mahkeme başkanının görevden uzaklaştırılması için veya başsavcının görevinden alınması için bir gerekçe olup olmadığına dair düşüncesini sunar. Genel kurul; Genel Kurul Tüzüğü ve Yargı Yetkisi Kanunu'na uygun olarak faaliyet gösterir. Letonya' da askeri mahkeme yoktur.¹¹⁷¹

AYM (Anayasa m. 85), kanunların Anayasa'ya uygunluğunu inceler, yasaları veya diğer kararnameleri iptal edebilir. Yargıçları parlamento tarafından atanan AYM, yargı yetkisine sahip bağımsız kuruluş olarak kabul edilmektedir; hem yargı yetkisi hem de kuruluş anlamında genel mahkeme sisteminden ayrılmaktadır.¹¹⁷²

Yargı organı olarak düzenlenen ve yürütmeden bağımsız örgütlenen savcılığın yapısı ve yasal statüsü Kamu Savcılığı Bürosu Kanunu¹¹⁷³ ile düzenlenmiştir.¹¹⁷⁴ Kanunda; savcılığın yapısı, görevleri, yetkileri, fonksiyonları ve uygulama ilkeleri, savcının atanma ve görevden alınma yöntemleri, ücreti vb. hususlar yer alır.¹¹⁷⁵

Genel Savcılık, bölge mahkemesi savcılıkları, yerel mahkeme savcılıkları ve özel savcılıklardan oluşan savcılık teşkilatı, hiyerarşik ve bölgesel olarak yapılandırılmıştır. Yerel savcılıklar devletin idari bölgelerine göre kurulmuştur. Bölgesel savcılıklar, yargı bölgelerine göre kurulmuştur. Beş bölge savcılığı vardır. Her bölge mahkemesi savcılığı, kendi bölgesinde bulunan savcılığın faaliyetlerini yönetir.¹¹⁷⁶

Kanun, genel savcıya, özel savcılıklar kurma yetkisi vermektedir. Gümrük Savcılığı, Riga Karayolu Taşımacılığı Savcılığı, Finansal Suçları Soruşturma Savcılığı, Organize Suçlar Savcılığı gibi özel savcılıklar, bazı suçların özel olarak araştırılması gerektiğinde kurulur.¹¹⁷⁷

Letonya'da ulusal seviyede bağımsız mahkeme yönetimi yoktur. Ad.B, Özel Mahkeme Birimi ve günlük yönetimden sorumlu olan mahkeme başkanları aracılığıyla bölge mahkemelerini ve yerel mahkemeleri yönetir. Yargıtay kendini yönetir.¹¹⁷⁸

---

¹¹⁷¹ Usacka, s.235.

¹¹⁷² Usacka, s.235.

¹¹⁷³ Kanun'un İng. metni için bkz. <http://www.humanrights.lv/doc/latlik/prok.htm> (08 Nisan 2012).

¹¹⁷⁴ CCEP, **Questionnaire with a view of the preparation of Opinion No. 7 on the Management of the Means of the Prosecution Services, Replies from Latvia**, Strasbourg, 7 February 2012, CCPE(2011)7, s.2. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/opinions/travaux/OP_7_Latvia.pdf (05 Mayıs 2012).

¹¹⁷⁵ http://www.euro-justice.com/member_states/latvia/country_report/2817/ (09 Ekim 2011).

¹¹⁷⁶ http://www.euro-justice.com/member_states/latvia/country_report/2817/ (09 Ekim 2011).

¹¹⁷⁷ http://www.euro-justice.com/member_states/latvia/country_report/2817/ (09 Ekim 2011).

¹¹⁷⁸ Usacka, s.242.

Ad.B Özel Mahkeme Birimi iki bölümden oluşmaktadır; Mahkeme Faaliyetleri ve İstatistik Bölümü, Avukatlık ve Yeterlilik Bölümü... Mahkeme Faaliyetleri ve İstatistik Bölümü, mahkeme yönetimi ve yerel ve bölge mahkemelerindeki belgelerin kullanılmasına dair yönetmelikleri düzenler ve kuralları hazırlar, bölge ve yerel mahkeme başkanlarına idari meseleler ile ilgili talimat verir, bölge ve yerel mahkemelerin çalışmalarını düzenler ve denetler (dava tahsisi, istatistik ve staj dahil) ve yargılama ile ilgili diğer malzemeleri tedarik eder. Ayrıca yerel ve bölge mahkemelerinin memurlarından bilgi ve açıklama talep edebilir.¹¹⁷⁹

Mahkeme yönetimi veya eğitim ve diğer işler için bir yargı yönetimi oluşturulması önerilmektedir. Bu kurul, başlangıçta Ad.B'nin denetiminde olacaktır, daha sonra konsey şeklinde dönüşerek özerk statüye kavuşacak ve bütçe ve mahkeme yönetim sisteminin iyileştirmesine yönelik tavsiyede bulunacaktır.¹¹⁸⁰

3.2.20. Litvanya

1994 Mahkemeler Kanunu 54 yerel mahkeme, 5 bölge mahkemesi, Temyiz Mahkemesi ve Yüksek Mahkeme ile dört aşamalı mahkeme sistemi kurmuştur.¹¹⁸¹

AYM, parlamento tarafından kabul edilen yasaların ve diğer yasal hükümlerin anayasaya uygun olup olmadığı ve Cumhurbaşkanı veya hükümetin eylemlerinin yasallığı ve Anayasa'ya¹¹⁸² uygunluğu konusunda karar veren tek yetkili organdır (Anayasa m. 102).¹¹⁸³ Kararları nihaidir ve temyize götürülemez.¹¹⁸⁴

Litvanya mahkeme sistemi genel yargı mahkemeleri ve özel yargı mahkemelerinden oluşur. Yargıtay, İstinaf Mahkemesi, bölge mahkemeleri ve yerel mahkemeler, hukuk ve ceza davalarına bakan genel yargı mahkemeleridir. Bölge mahkemeleri, İstinaf Mahkemesi ve Yüksek Mahkeme'de hukuk ve ceza daireleri vardır. Yüksek İdare Mahkemesi ve bölge idare mahkemeleri, idari hukuk ilişkilerinden doğan uyuşmazlıkları ele alan özel yargı mahkemeleridir.¹¹⁸⁵

---

¹¹⁷⁹ Usacka, s.242.

¹¹⁸⁰ John Thomas, s.15.

¹¹⁸¹ Linas Sesickas, "Judicial Independence in Lithuania", **Monitoring the EU Accession Process: Judicial Independence** içinde (267-306), OSI, Budapest, Hungary: Central European University Press, 2001, s.279.

¹¹⁸² Litvanya Anayasası'nın İng. metni için bkz. <http://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Constitution.htm> (01 Mart 2012).

¹¹⁸³ <http://www.juradmin.eu/en/members/pdf/lithuania.pdf> (08 Aralık 2011).

¹¹⁸⁴ Sesickas, s.280.

¹¹⁸⁵ <http://www.teismai.lt/en/courts/judicial-system/>. Litvanya UMİ Resmi İnternet Sitesi (09 Aralık 2011).

Litvanya’da savcılar yargı gücünün tamamlayıcı bir parçası olarak kabul edilmektedir; ancak AYM, savcıların yargı görevini yerine getirmediğine,¹¹⁸⁶ 1999 yılında verdiği bir başka kararda ise Ad.B’nin mahkemelerin idari faaliyetlerini denetim altına almasının mahkemeler üzerinde yasaya aykırı güç kullanmak amacıyla yürütme yetkisi olan kuruluşlar veya memurları için alt yapı oluşturduğuna, bu nedenle yargıçların bağımsızlığı anayasal ilkesi ile çeliştiğine hükmetmiştir.¹¹⁸⁷

Anayasa’nın 118’inci maddesi, savcının temel fonksiyonlarını belirlemektedir; “Savcılar, devlet adına ceza davalarıyla ilgili soruşturma yapar; cezai takibatı yapar ve soruşturma organlarını yönetir.”¹¹⁸⁸

Savcılık teşkilatı ve faaliyetlerinin usulleri 27 Ağustos 1990 tarihinde yürürlüğe giren Savcılık Kanunu¹¹⁸⁹ ile belirlenmiştir.¹¹⁹⁰ Kanun, savcılığın yapısını, statüsünü, fonksiyonlarını, faaliyetlerinin denetimini, çalışma sisteminin temel ilkelerini, savcılarının statüsünü, yetki, hak, görev ve sorumluluklarını, hizmet biçimini, savcılara teşvik verme koşullarını, koşullarını, sosyal güvencelerini ve ilgili diğer hususları düzenler.¹¹⁹¹

Savcılık, hiyerarşik bir sistem içerisinde teşkilatlanmıştır; Genel Savcılık, bölge savcılıkları ve yerel savcılıklar... Bölge savcılıkları ve yerel savcılıklar başsavcı tarafından yönetilir.¹¹⁹²

Yürürlükteki Mahkeme Kanunu hükümleri gereğince mahkeme başkanları, mahkemelerin düzgün çalışmasından sorumludur. Bu sorumluluk, yargıçların idari faaliyetlerini kontrol etmeyi, yargıçlara karşı şikâyetleri ele almayı, yargı etiğine uygun davranılıp davranılmadığını izlemeyi, mahkeme personelinin işlerini organize etmeyi ve onları işe almayı ve işten çıkarmayı kapsar. Mahkeme bölüm başkanları ve başkan yardımcıları, mahkeme başkanı tarafından kendilerine verilen görevlerin yerine getirilmesinden sorumludurlar.¹¹⁹³ Başkan, yargıçların işlerini değerlendiremez ve kariyerlerine yönelik müdahalede bulunamaz.¹¹⁹⁴

---

¹¹⁸⁶ Sesickas, s.280.

¹¹⁸⁷ Sesickas, s.286.

¹¹⁸⁸ http://www.euro-justice.com/member_states/lithuania/country_report/2823/ (08 Aralık 2011).

¹¹⁸⁹ Kanun’un İng. metni için bkz. <http://www.litlex.lt/litlex/Eng/Frames/Laws/Documents/162.HTM> (06 Mart 2011).

¹¹⁹⁰ http://www.euro-justice.com/member_states/lithuania/country_report/2821/ (08 Aralık 2011).

¹¹⁹¹ http://www.euro-justice.com/member_states/lithuania/country_report/2821/ (08 Aralık 2011).

¹¹⁹² OECD, s.34.

¹¹⁹³ Sesickas, s.287.

¹¹⁹⁴ John Thomas, s.23.

Mahkeme başkanı yargısal ve idari görevlerini birlikte yürütür. Bu sorumluluk birleşimi mahkeme başkanının tarafsızlığı konusunda gereksiz risk oluşturabilir. Örneğin, yürürlükteki uygulama altında mahkeme tesislerinin inşaatı veya onarım sorumluluğu mahkeme başkanına aittir, bu da özel şirketlerle ticari anlamda irtibata geçme durumunu ortaya koymaktadır. Bazı durumlarda mahkeme başkanı, inşaat projesi için ihale düzenlenmesi konusunda diğer taraflarca önyargılı olmakla itham edilmiştir. Bu davalar mahkemenin tarafsızlığını ve toplumdaki imajını etkileyebilir. Mahkemelerde, başkanların profesyonel yönetici konumunun ön plana çıkarılması konusunda bazı tartışmalar olmuştur. Genelde mahkeme başkanları (Yargıtay hariç) idari yetkilerinden vazgeçme niyetinde gözükmemektedirler.¹¹⁹⁵

14 Mart 2002 tarihinde Ulusal Mahkeme İdaresi (UMİ) Kanunu yürürlüğe girdi ve mahkeme sisteminin, yönetiminin ve iş organizasyonu etkinliğinin yanı sıra yargıçların bağımsızlığını ve mahkemelerin özerk yönetimini sağlama yolunda yargı kurumlarına hizmet vermek amacıyla 1 Mayıs 2002 tarihinden itibaren yürütme organından bağımsız yeni bir kurum kuruldu.¹¹⁹⁶

UMİ'nin amacı, özerk kurumların akıcı bir şekilde çalışmasını sağlamak, ulusal mahkeme sistemini güçlendirmek ve mahkemelerin çalışma koşullarını iyileştirmektir. UMİ'nin temel faaliyet alanlarından bazıları; mahkemeler için materyal ve teknik destek sağlayacak merkezi bir sistem kurmak ve sağlamak, ortak mahkeme bilgi sisteminin stratejisini oluşturmak ve uygulamak, yargı sisteminin etkin bir şekilde işlenmesini sağlamak, mahkemelerin denetimini gerçekleştirmektir.¹¹⁹⁷ UMİ, mahkeme işlerini analiz eder ve mahkeme sürecinin uzamasını ve gecikme nedenlerini araştırır. Buna rağmen hedef ortaya koymaz ve standartlar üzerinde herhangi bir tavsiyede bulunmaz.¹¹⁹⁸

Litvanya'da mahkemelerin bütçesi (Yargıtay ve İstinaf Mahkemesi'nden farklı olarak) mahkemelerden elde edilen gelir temelinde UMİ tarafından hükümetten alınır. Yargıtay ve İstinaf Mahkemesi kendi bütçelerini sunar.¹¹⁹⁹

---

¹¹⁹⁵ Sesickas, s.287.

¹¹⁹⁶ <http://www.teismai.lt/en/courts/judicial-system/> (09 Aralık 2011).

¹¹⁹⁷ <http://www.teismai.lt/en/courts/judicial-system/> (09 Aralık 2011).

¹¹⁹⁸ John Thomas, s.23.

¹¹⁹⁹ John Thomas, s.23.

3.2.21. Polonya

Anayasa'nın¹²⁰⁰ 175'inci maddesine göre Polonya Cumhuriyeti'nde adalet hizmetleri Yargıtay, genel mahkemeler, idare mahkemeleri ve askeri mahkemeler tarafından yerine getirilir. Genel mahkemeler dört seviyede yapılandırılmıştır; yerel mahkemeler, bölge mahkemeleri, istinaf mahkemeleri ve Yargıtay...¹²⁰¹

AYM, geniş anlamda hukuk sisteminin bir parçasıdır. Kanunların, merkezi devlet organlarının çıkardığı yasal hükümlerin, siyasi partilerin amaç veya faaliyetlerinin ve uluslararası anlaşmaların Anayasa'ya, bir kanunun, onaylanmış uluslararası anlaşmalara uygunluğunu ve Anayasa ihlallerine ilişkin şikayetleri inceler (Anayasa m. 188). Aldığı kararlar diğer mahkemeler için bağlayıcı nitelik taşır.¹²⁰²

Yargıtay, genel mahkemelerin ve askeri mahkemelerin verdiği kararların yasaya uygun olup olmadığını denetler (Anayasa m. 183).¹²⁰³

Genel mahkemeler, kanunen başka mahkemelerin yargı yetkisine girmeyen bütün davaların yargılamasını gerçekleştirirler (Anayasa m. 175).

İdare mahkemeleri iki derecelidir. Birinci derecede Voyvodalık İdare Mahkemeleri, ikinci derecede ise temyiz mahkemesi olan Varşova Yüksek İdare Mahkemesi (Danıştay) bulunmaktadır.¹²⁰⁴ Danıştay ve idare mahkemeleri, kanunda belirtilen ölçülerde, kamu yönetiminin performansı üzerinde denetleme yapar. Bu denetim, ayrıca, yerel yönetim organlarının kararlarının statülerine ve devlet yönetiminin bölgesel organlarının normatif kanunlarına uygunluğuyla ilgili mahkeme kararlarını da kapsar (Anayasa m. 184).

Polonya'da savcılık, 20 Haziran 1985 tarihli Savcılık Örgütü Kanunu'nda düzenlenmiştir. Ayrıca 1997 yılında yürürlüğe giren CMUK'de savcılığa ilişkin hükümler yer almaktadır. Anayasa'da savcılığa ilişkin düzenleme yoktur.¹²⁰⁵

¹²⁰⁰ Polonya Cumhuriyeti Anayasası'nın Türkçe metni için bkz.

<http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/12-POLONYA%20385-438.pdf> (08 Mart 2012).

¹²⁰¹ Hana Suchoska, "Judicial Independence in Poland", **Monitoring the EU Accession Process: Judicial Independence** içinde (307–348), OSI, Budapest, Hungary: Central European University Press, 2001, s.318.

¹²⁰² Suchoska, s.319.

¹²⁰³ http://www.euro-justice.com/member_states/poland/country_report/2835/ (02 Mart 2012).

¹²⁰⁴ TC Adalet Bakanlığı İç Denetim Birimi Başkanlığı, **Polonya Çalışma Ziyareti Raporu**, 13–17.02.2012, s.3. <http://www.icdenetim.adalet.gov.tr/ziyaret/polonya.pdf> (14 Aralık 2011).

¹²⁰⁵ http://www.euro-justice.com/member_states/poland/country_report/2833/ (02 Mart 2011).

Polonya Başsavcılığı görevini 31.03.2011 tarihine kadar adalet bakanı yürütürken bu tarihten sonra savcılık teşkilatının Ad.B'ye bağlılığı sona erdirilerek bağımsız olarak örgütlenmesi gerçekleştirilmiştir. Polonya başsavcısı bağımsız olmakla birlikte adalet bakanı aracılığıyla BK'ye rapor vermekle yükümlüdür.¹²⁰⁶

Savcılıklar adliyelerin dışında bağımsız binalarda konuşlanmıştır. Mahkemelerin teşkilat yapısına paralel bir örgütlenmesi olup 45 bölge savcılığı ile 11 istinaf savcılığı mevcuttur.¹²⁰⁷

Savcılık örgütü, genel savcı, sivil ve askeri birim savcıları ve özel birim savcıları ve Ulusal Hafıza Kurumu ile Leh Ulusuna Karşı Suçları Araştırma Komisyonu'nun savcılarından oluşur.¹²⁰⁸

Savcılık birimleri dört aşamalıdır; Genel Savcılık, istinaf savcılığı, yerel savcılıklar ve bölge savcılıkları...¹²⁰⁹ Genel savcı, örgütün etkinliklerini bizzat ya da vekilleri aracılığı yerine getirir. Bütün birimlerin savcıları genel savcı tarafından atanır. Genel savcı, bir yasanın Anayasa'ya ya da diğer yasalara uygun olup olmadığının denetlenmesi için AYM'ye başvurabilir.¹²¹⁰ Alt birimler sırasıyla istinaf savcıları ve yerel savcılar tarafından yönetilir.¹²¹¹

Savcılık örgütü içindeki hiyerarşik yapı dolayısıyla bir savcı, daha üst konumdaki bir savcının emir ve yönergelerine uymak zorundadır.¹²¹² Örgütün iki temel görevi, hukuka uyulmasının sağlanması ve suçların kovuşturulmasıdır.¹²¹³

Her ne kadar dört düzeyde mahkemeler (yerel mahkemeler, bölge mahkemeleri, istinaf mahkemeleri ve Yargıtay) mevcut olsa da, savcılık birimleri mevcut durumda bunlardan ayrıdır. Yani örneğin bir yerel savcı, bir bölge mahkemesi nezdinde görev yapabilir.¹²¹⁴

Ad.B mahkeme başkanları aracılığıyla veya doğrudan yargıçlar üzerinde önemli ölçüde idari denetim uygulamaktadır. İdari yetkilerin bazıları diğer organlara verilmesine

¹²⁰⁶ İç Denetim Birimi Başkanlığı, *Polonya Raporu*, s.3.

¹²⁰⁷ İç Denetim Birimi Başkanlığı, *Polonya Raporu*, s.3.

¹²⁰⁸ http://www.euro-justice.com/member_states/poland/country_report/2835/ (02 Mart 2011).

¹²⁰⁹ OECD, s.72.

¹²¹⁰ Lech Raprzycki, "Polonya'da Savcılık Kurumunun İşleyişi", **Çeşitli Avrupa Ülkelerinde Savcılık Konumu ve Yetkileri, Bir Adli Organ Olarak Savcılık Sempozyumu**, Ankara, 7-9 Temmuz 2006, Ankara: TBB Yayını, Ekim 2006, s.29.

¹²¹¹ http://www.euro-justice.com/member_states/poland/country_report/2835/ (02 Mart 2011).

¹²¹² Raprzycki, s.29.

¹²¹³ Raprzycki, s.27.

¹²¹⁴ http://www.euro-justice.com/member_states/poland/country_report/2835/ (02 Mart 2011).

rağmen bakanlığın denetimleri başlatmak veya mahkemenin idari kararlarını bozmak konusunda denetleyici gücü ve yeterliliği, yargıçları dolaylı olarak etkilemek için yürütmeye fırsat yaratmaktadır.¹²¹⁵

Genel Mahkemelere Dair Kanun hükümleri gereğince genel mahkemelerin idari faaliyetlerinin denetimi Ad.B tarafından yapılmaktadır. Denetleme; ziyaretler, istatistiksel mahkeme performans analizi, dava kayıt incelemesi, yargıçların davranış veya kararları hakkında şikâyet soruşturması yolları ile yapılmaktadır.¹²¹⁶

Ulusal seviyede bağımsız bir yargı yönetimi yoktur. Ulusal Yargı Kurulu (Anayasa m. 186 vd) mahkemelerin ve yargıçların bağımsızlığını korur, normatif kanunların mahkemelerin ve yargıçların bağımsızlığını ilgilendiren kısımlarıyla ilgili olarak AYM'ye başvurabilir.¹²¹⁷

Mahkeme başkanları, mahkemenin günlük faaliyetlerini yürütürler. Arşiv ve mahkeme kayıtları ile ilgili yapısal sorunlar mahkeme başkanının yetki alanındadır; merkezi seviyede bu sorunlar Ad.B Organizasyon Birimi tarafından ele alınır.¹²¹⁸

Mahkeme başkanları, yetki alanları dahilindeki ilçelerde mahkemelerin idari faaliyetlerini gözetir; bu kapsamda bölge mahkemesi başkanları, alt kademedeki yerel mahkemeleri, istinaf mahkemesi başkanları da, alt kademedeki bölge mahkemelerini denetler. Bu denetim yetkisi, bu mahkemelerin kararını izlemeyi, yargıçların hizmet kaydını güncellemeyi, diğer yargı çalışanlarının niteliklerinin periyodik değerlendirilmesini, mahkeme performansı ile ilgili şikayetlerin incelenmesini ve yargıçlar ile diğer mahkeme çalışanlarının faaliyetlerinde hata veya ihlaller saptanması halinde gerekli önlemlerin alınmasını içerir.¹²¹⁹

Adliyelerde profesyonel mahkeme müdürleri görev yapmaktadır. Mahkeme müdürleri mahkeme başkanına karşı sorumlu olup bir üst dereceli mahkemenin müdürüne bağlı çalışırlar. Mahkeme bütçesinin hazırlanması, kullanılması, binanın fiziki organizasyonu ile idari ve mali işleri yapmakla yükümlüdürler. İdari konularda mahkeme başkanına yardımcı olmak üzere “asistan sekreterler” mevcuttur.¹²²⁰

---

¹²¹⁵ Suchoska, s.327.

¹²¹⁶ Suchoska, s.327.

¹²¹⁷ Suchoska, s.327.

¹²¹⁸ Suchoska, s.328.

¹²¹⁹ Suchoska, s.328.

¹²²⁰ İç Denetim Birimi Başkanlığı, *Polonya Raporu*, s.9.

3.2.22. Romanya

Romanya yargı sisteminin ilkeleri, yapısı ve teşkilatlanma yöntemi Anayasa ve yargı teşkilatına ilişkin olarak yeniden yayımlanan 304/2004 SK ile belirlenmiştir.¹²²¹

Mahkeme sistemi dört aşamalı piramit yapı göstermektedir: Yerel mahkemeler, bölge mahkemeleri, istinaf mahkemeleri ve Yargıtay... 1991'den önce yürürlüğe konulan kanunların anayasaya uygunluğu genel mahkemelerce incelenirken bu tarihten sonra yürürlüğe giren kanunların anayasal incelemesi AYM tarafından yapılmaktadır.

Askeri mahkemeler polis ihlal iddiaları dâhil olmak üzere askeri davaları görür.¹²²² Askeri davalar, askeri mahkemelerde, Bükreş Bölge Mahkemesinde ve Bükreş Askeri Temyiz Mahkemesinde çözüme kavuşturulur.¹²²³

Yargıtay dört daireye (hukuk ve fikri haklar, ceza, ticaret ve vergi ve idari davalar), dokuz kişilik heyete ve diğer birimlere sahiptir.¹²²⁴

İstinaf mahkemeleri, genel ve özel mahkemelerce verilen kararlara karşı yapılan itirazları inceler. Temyiz mahkemelerinde, hukuk, ceza, ticaret, azınlıklar, aile davaları, vergi davaları ve idari davalar, iş uyuşmazlıkları, sosyal güvenlik, denizcilik veya akarsu davaları veya diğer sorunlarla ilgili özel heyetler bulunmaktadır.¹²²⁵

Bölge mahkemeleri her ilde ve Bükreş'te teşkilatlanmıştır. Her bölge mahkemesinin yargı çevresinde birinci derece mahkemeler vardır. Bölge mahkemelerinde, hukuk, ceza, ticaret, azınlıklar ve aile davaları, vergi ve idari davalar, iş uyuşmazlıkları, sosyal güvenlik, denizcilik veya akarsu davaları ilgili özel heyetler bulunmaktadır.¹²²⁶

Sözü edilen alanlarda, özel mahkemeler il düzeyinde ve Bükreş'te kurulabilir. Mevcut durumda dört özel mahkeme bulunmaktadır: Azınlıklar ve aile davaları için Brasov mahkemesi ile Cluj, Mures ve Arges'teki ticaret mahkemeleri.¹²²⁷

---

¹²²¹ <http://www.csm-just.ro/csm/index.php?cmd=9401>. Romanya Yüksek Hâkimlik Konseyi Resmi İnternet Sitesi (17 Aralık 2011).

¹²²² Horatiu Dumitru ve Monica Macovei, "Judicial Independence in Romania", **Monitoring the EU Accession Process: Judicial Independence** içinde (349–394), OSI, Budapest, Hungary: Central European University Press, 2001, s.359.

¹²²³ <http://www.csm-just.ro/csm/index.php?cmd=9401> (17 Aralık 2011).

¹²²⁴ <http://www.csm-just.ro/csm/index.php?cmd=9401> (17 Aralık 2011).

¹²²⁵ <http://www.csm-just.ro/csm/index.php?cmd=9401> (17 Aralık 2011).

¹²²⁶ <http://www.csm-just.ro/csm/index.php?cmd=9401> (17 Aralık 2011).

¹²²⁷ <http://www.csm-just.ro/csm/index.php?cmd=9401> (17 Aralık 2011).

Birinci derece mahkemeler il seviyesinde ve Bükreş'te teşkilatlanmıştır. Birinci derece mahkemeler ve özel mahkemeler dışındaki bütün mahkemeler tüzel kişiliğe sahiptir.¹²²⁸

Romanya'da yargıçlık ve savcılık yüksek memur mesleki kategorisine girmektedir. Her ikisi de Anayasa'da "Yargı Mercii" başlığı altında düzenlenmektedir.¹²²⁹

Savcılar, tutuklama müekkeresi düzenlemek, arama izni vermek, ayrıca kanıt toplamak ve davalarda kamuyu temsil etmekle görevlidirler.¹²³⁰

İstinaf mahkemeleri ve yerel mahkemelerin yargı çevresinde görev yapan savcılıklar ve benzer biçimde her askeri mahkeme nezdinde askeri savcılıklar mevcuttur. Mahkemelerin görev yaptığı yerlerde savcılıkların da bina ve tesisleri bulunmaktadır. Tüzel kişiliği haiz savcılıkların birimleri, servisleri ve büroları vardır. Temyiz mahkemeleri nezdindeki savcılıklarda, azınlıklar ve aile davaları konusunda bir birim kurulmuştur. Davaların yapısına ve sayısına bağlı olarak birinci derece mahkemeye bağlı savcılıklarda deniz veya akarsu birimleri oluşturulabilir.¹²³¹

İstinaf mahkemeleri nezdindeki savcılıklar genel savcılar tarafından, bölge mahkemeleri ve birinci derece mahkemeler nezdindeki savcılıkların birimleri, servisleri ve büroları ise başsavcılar tarafından yönetilir. Her savcılık içinde savcılığın sorunlarını çözmek üzere görev yapan yönetici bir heyet vardır. Bütün savcılıkların faaliyetleri, Yargıtay nezdindeki tüzel kişiliğe sahip savcılık tarafından koordine edilir. Yargıtay nezdinde bulunan ve genel savcı, birinci yardımcı ve üç danışman tarafından yönetilen savcılık, askeri personelin işlediği suçlar için dâhil olmak üzere başsavcılar tarafından yönetilen birimler, servisler ve bürolara sahiptir. Ayrıca bu savcılık bünyesinde, Organize Suçlar ve Terör Suçları Araştırma Genel Müdürlüğü ve Ulusal Yolsuzlukla Mücadele Dairesi bulunmaktadır.¹²³²

Her mahkeme, yönetim niteliklerini haiz bir başkan, mahkemelerin birimleri ise birer birim müdürü tarafından yönetilir. Ayrıca her mahkemede, mahkemenin genel sorunları ilgili kararlar veren yönetim kurulu mevcuttur.¹²³³

¹²²⁸ <http://www.csm-just.ro/csm/index.php?cmd=9401> (17 Aralık 2011).

¹²²⁹ Dumitru ve Macovei, s.360.

¹²³⁰ Dumitru ve Macovei, s.360.

¹²³¹ <http://www.csm-just.ro/csm/index.php?cmd=9401> (17 Aralık 2011).

¹²³² <http://www.csm-just.ro/csm/index.php?cmd=9401> (17 Aralık 2011).

¹²³³ <http://www.csm-just.ro/csm/index.php?cmd=9401> (17 Aralık 2011).

Mahkemelerin günlük idaresi yargıçlar tarafından bağımsız olarak yürütülmektedir. Adalet bakanının bazı idari kontrol fonksiyonlarını yerine getirmesine rağmen tüm mahkeme idari meseleleri mahkeme başkanının yetki alanında kalmaktadır. Mahkeme başkanları tedarik, donanım, tahsis, dava yükü paylaşımı, idari personelin atanması, mahkeme kayıtlarının düzgün tutulması, arşivlerin ve istatistiklerinin düzenlenmesi konularında görevlidir. Nihai karar Ad.B'ye ait olmak üzere mahkemede ihtiyaç duyulan yargıç sayısı konusunda öneride bulunurlar.¹²³⁴

Ad.B, mahkeme idaresinde mahkeme başkanına yardım sağlar ve Yüksek Hâkimlik Konseyi Ad.B tarafından talep edildiği takdirde mahkemelerin yönetimi konusunda öneride bulunur.¹²³⁵

1999 yılında Yargı Kanunu'nun değiştirilmesi ile Ad.B tarafından bazı bölge mahkemelerine idari müdürler atanmış ve bu kapsamda mahkemelerde idari bürolar oluşturulmuştur. Bölge mahkemesi başkanları, idari müdürlere kendi idari görevlerini tevdi edebilirler. Resmi olarak bürolar tüm bölge mahkemelerinde kurulmamıştır, kurulanların etkinliği ise düşüktür.¹²³⁶

2003 yılında, yargı organını ilgilendiren kanunların yerine yenileri yürürlüğe konuldu ve Ad.B'ye ait bir çok görev Yüksek Hâkimlik Konseyi'ne aktarıldı.¹²³⁷

3.2.23. Slovakya

Yargı sistemi AYM'den ve genel mahkemelerden oluşmaktadır. Alt yasal normların üst yasal normlarla uyumlu olup olmadığı ve devletin merkezi kurumları arasındaki yetki uyumsuzlukları konusunda karar veren, ihtilafli durumlarda anayasayı ve anayasal hükümleri yorumlayan AYM,¹²³⁸ genel mahkemelere karşı üst konumda değildir ve temyiz organı olarak görev yapmaz.¹²³⁹

Yerel mahkemeler, bölge mahkemeleri ve Yargıtay genel mahkemelerdir. Yerel mahkemeler davaları birinci derecede ele alan mahkemelerdir. Bölge mahkemeleri bazı

¹²³⁴ Dumitru ve Macovei, s.371.

¹²³⁵ Dumitru ve Macovei, s.371.

¹²³⁶ Dumitru ve Macovei, s.371.

¹²³⁷ Christian Ghinea ve Laura Stefan, "Country Report – Romania", **EU Approach to Justice Reform in Southeastern and Eastern Europe** içinde (71–93), Christian Ghinea ve Laura Stefan (Ed.), CRPE, Bucharest, November 2011, s.86. <http://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2011/11/CRPE-book.pdf> (02 Şubat 2012).

¹²³⁸ http://www.justice.sk/a/wfn.aspx?pg=lb&htm=l4/crt_sys.htm. Slovakya Adalet Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi (15 Aralık 2011).

¹²³⁹ Jan Hrubala, "Judicial Independence in Slovakia", **Monitoring the EU Accession Process: Judicial Independence** içinde (395–430), OSI, Budapest, Hungary: Central European University Press, 2001, s.405.

davalara ilk derece mahkemesi olarak bakar. Bölge mahkemelerinin istinaf mahkemesi görevi de bulunmaktadır, ayrıca iflas mahkemeleri olarak da görev yaparlar. Yargıtay, bölge mahkemeleri tarafından ilk derece mahkemesi sıfatıyla verilen kararlara istinaf mahkemesi sıfatıyla bakmaktadır. Alt mahkemelerce verilen kararlarda yeknesaklık sağlama görevi de vardır. Ayrıca özel idari davalarda ilk derece mahkemesi olarak görev yapar. Yönetimi ve bütçesi diğer mahkemelerden farklıdır.¹²⁴⁰ Yargıtay, her hangi bir uyuşmazlıkta birinci derece mahkeme olarak görev yapmaz.¹²⁴¹

Mahkemeler hukuk ve ceza davalarında karar verirler ve aynı zamanda idari organlar tarafından verilen kararların yasallığını incelerler. Bir konuda kanun, tek bir yargıcın karar vermesini şart koşmadıkça kararlar yargıçlar heyeti tarafından alınır. Vatandaşlardan seçilmiş olan meslekten olmayan yargıçların, heyetin karar almasına ne zaman katılacağı kanunla belirlenmiştir.¹²⁴²

Bölge mahkemelerinde, Yargıtay'da ve Slovakya Yargıçlar Kurulu'nda yargı kurulları vardır. Kurullar sadece bağlayıcı olmayan danışma yetkilerine sahiptir.¹²⁴³

Slovakya'da savcılık, genel savcı tarafından yönetilen bağımsız, hiyerarşik ve yekpare bir kurumdur. Savcılıkta görev yapan savcılar, tabiiyet ve hiyerarşi kuralına göre faaliyet yürütürler. Savcılık hiçbir şekilde hükümete, adalet bakanına, herhangi bir yürütme veya yargı organına bağlı değildir. Savcılık, genel savcı aracılığıyla yalnızca parlamentoya karşı sorumludur.¹²⁴⁴

Anayasa'ya göre savcılık, gerçek ve tüzel kişilerin ve devletin hak ve çıkarlarını korur. Anayasa, savcılığı herhangi bir erke dâhil etmemiş; ayrı bir bölümde ele almıştır. Bununla birlikte savcılığın yargı erkinin bir parçası olmadığı fakat yürütme ile yargı erkleri arasında nevi şahsına münhasır bir kurum olduğu görüşü hâkimdir. Bir başka deyişle, savcılığın, mahkemede veya mali davalarda devleti temsili, yürütme görevine dâhildir. Aynı zamanda savcılığın bazı yetkileri (Örn. mahkeme dışı çözümü onaylamak, bir ceza davası açmaksızın bu konuda karar vermek gibi) yargısal yetki kullanımınıdır.¹²⁴⁵

¹²⁴⁰ Hrubala, s.405.

¹²⁴¹ http://www.justice.sk/a/wfn.aspx?pg=lb&htm=14/crt_sys.htm (15 Aralık 2011).

¹²⁴² http://www.justice.sk/a/wfn.aspx?pg=lb&htm=14/crt_sys.htm (15 Aralık 2011).

¹²⁴³ Hrubala, s.406

¹²⁴⁴ CCPE, **Questionnaire with a View of the Preparation of Opinion No. 7 on the Management of the Means of the Prosecution Services, Replies from Slovakia**, Strasbourg, 7 February 2012, CCPE(2011)7, s.2. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/opinions/travaux/OP_7_Slovakia.pdf (07 Mart 2012).

¹²⁴⁵ http://www.euro-justice.com/member_states/slovak_rep/country_report/2841/ (18 Aralık 2011).

Savcılık Kanunu, Genel Savcılığın statüsü ve yetkilerinin yanı sıra savcıların yetkilerini, savcılığın teşkilatlanmasını ve yönetimini belirlemiştir. Savcılar ve Stajyer Savcılar Kanunu ise savcıların statüsünü, hak ve görevlerini, mesleki hizmetlerinin başlangıcını ve sona ermesini, disiplin işlemlerini ve savcılığın yönetimini düzenler.¹²⁴⁶

Özel Mahkemenin ve Özel Savcılığın Kuruluşu hakkında 458/2003 sayılı Kanun Eki, savcıların statüsü ve yetkileri, savcılığın teşkilatı ve yönetimi ve savcıların hak ve görevleri hakkında bazı özel hükümler içerir.¹²⁴⁷

Genel savcı, hem Genel Savcılığın hem de bütün savcılık faaliyetinin baş yöneticisidir. Genel savcının üç yardımcısı vardır. Genel Savcılık, bölümlere, dairelere ve birimlere ayrılır. Bölümler; genel başkanlar, daireler; daire başkanları, birimler de birim başkanları tarafından yönetilir.¹²⁴⁸

Genel savcı, askeri savcılıklar dâhil olmak üzere bütün savcılıkların faaliyetlerini yönetir ve denetler, görevlerin uygun şekilde yerine getirilmesi için savcılar, stajyer savcılar ve diğer çalışanlar üzerinde bağlayıcı olan iç düzenlemeleri, emirleri ve talimatları yayımlar.¹²⁴⁹

Genel savcının yardımcılarında biri aynı zamanda askeri başsavcıdır. Genel Savcılık içerisinde askeri bölüm vardır ve söz konusu bölüm de daire ve birimlere ayrılmaktadır. Yüksek askeri savcı yönetimindeki Yüksek Askeri Savcılık da söz konusu askeri bölüme bağlıdır. Yüksek Askeri Savcılık, bölge savcılıklarıyla aynı konuma sahiptir. İki birime ayrılır. Üç çevre askeri savcılık, Yüksek Askeri Savcılığa bağlıdır, yerel savcılıklarla aynı konuma sahiptir ve çevre askeri savcısı tarafından yönetilirler.¹²⁵⁰

Özel Savcılık, Genel Savcılığın bir parçasıdır ve özel savcı tarafından yönetilir. Genel savcı, özel savcı aracılığıyla özel savcılığın operasyonlarını yönetir. Özel savcı görevlerini yerine getirmede genel savcıya karşı sorumludur.¹²⁵¹

Önemli kişilerin görev suçu işlediklerinden şüphe duyulduğunda, soruşturma işlemleri özel savcı ve bağlı savcılar ile özel mahkemenin yetki alanına girer. Bu kişiler arasında; parlamento üyeleri, bakanlar, bakan yardımcısı, merkezi devlet yönetim organlarının

¹²⁴⁶ http://www.euro-justice.com/member_states/slovak_rep/country_report/2841/ (18 Aralık 2011).

¹²⁴⁷ http://www.euro-justice.com/member_states/slovak_rep/country_report/2841/ (18 Aralık 2011).

¹²⁴⁸ http://www.euro-justice.com/member_states/slovak_rep/country_report/2841/ (18 Aralık 2011).

¹²⁴⁹ http://www.euro-justice.com/member_states/slovak_rep/country_report/2841/ (18 Aralık 2011).

¹²⁵⁰ http://www.euro-justice.com/member_states/slovak_rep/country_report/2841/ (18 Aralık 2011).

¹²⁵¹ http://www.euro-justice.com/member_states/slovak_rep/country_report/2841/ (18 Aralık 2011).

başkanları, Yüksek Denetleme Kurulu'nun üyesi ve başkan yardımcısı, AYM yargıçları, yargıçlar, savcılar, kamu denetçileri ve diğer yüksek memurlar bulunur.¹²⁵²

Bölge savcılığı, bölge savcısı ve iki yardımcısı tarafından yönetilir. Savcılıklar, birimlere ayrılır ve her birim bir başkan tarafından yönetilir.¹²⁵³

Yerel savcı yönetimindeki yerel savcılık, savcılığın en alt kademesidir. Yerel savcının, savcı olarak atanan iki yardımcısı vardır.¹²⁵⁴

Ad.B halen yargı alanında önemli bir politika yapıcıdır ve idari otoritesini korumaktadır. Bakanlıktaki memurlar aracılığıyla bakan, mahkeme başkanlarının mahkeme idaresi ile ilgili herhangi bir kararını veya politikasını etkileyebilir.¹²⁵⁵

Ulusal seviyede yargı yönetimi yetkisi Ad.B'ye aittir. Bakanlık, mahkeme başkanları aracılığıyla veya doğrudan bölge ve yerel mahkemeleri yönetmektedir. Sadece Yargıtay, bakanlığın müdahalesi olmadan kendi başkanı tarafından yönetilmektedir.¹²⁵⁶

Ad.B, dava yükü paylaşımındaki kuralları ve mahkemelerdeki yargıç sayısını belirlemekten, gider denetimi yapmaktan, mahkemelere bütçe tahsisinden, mahkeme başkanlarının talepleri üzerine personel ihtiyacını değerlendirmekten ve mahkemede yeni pozisyonlar oluşturmaktan sorumludur.¹²⁵⁷

Mahkemenin günlük çalışması Ad.B'ye karşı sorumlulukları ve yükümlülükleri olan, hem devlet memuru hem de yargıç olarak görev yapan mahkeme başkanları tarafından yönetilmekte ve denetlenmektedir. Mahkeme başkanları, Ad.B tarafından düzenlenen yönetmeliklere uygun olarak mahkeme kayıt, arşiv ve istatistik sisteminin organizasyonu, personelin işe alınması, mahkeme tesislerinin kullanımı ve harcamaların denetiminden sorumludurlar. Bölge mahkemesi başkanları, tahsis edilen fonu alt yerel mahkemeler arasında dağıtır ve kullanımı da Ad.B ile ortaklaşa denetler. Ad.B ve yargıçlar derneği işbirliği ile mahkeme başkanları, yargıçların ve diğer mahkeme çalışanlarının mahkemelere nasıl dağıtılacağını belirler.¹²⁵⁸

---

¹²⁵² http://www.euro-justice.com/member_states/slovak_rep/country_report/2841/ (18 Aralık 2011).

¹²⁵³ http://www.euro-justice.com/member_states/slovak_rep/country_report/2841/ (18 Aralık 2011).

¹²⁵⁴ http://www.euro-justice.com/member_states/slovak_rep/country_report/2841/ (18 Aralık 2011).

¹²⁵⁵ Hrubala, s.412.

¹²⁵⁶ Hrubala, s.412.

¹²⁵⁷ Hrubala, s.412.

¹²⁵⁸ Hrubala, s.412-413.

Mahkemeler ve Yargıçlar Hakkında 335/1991 SK Eki, yargıçlar kurulunun faaliyetlerini düzenlemektedir. Yargıçlar kurulu, bölge mahkemeleri, özel mahkeme, Yüksek Askeri Mahkeme ve Yargıtay'da teşkilatlanmıştır, mahkemenin yönetiminden sorumludur, beş yıl süreyle görev yapar. Yargıçlar kurulunun, mahkemelerin bütçelerinin hazırlanmasında görüş bildirmek ve mali kaynakları kullanmak, mahkeme başkanı tarafından hazırlanan değerlendirme üzerine görüş bildirmek görevleri vardır.¹²⁵⁹

3.2.24. Slovenya

Yargı sistemini düzenleyen AYM Kanunu, Yargı Hizmetleri Kanunu ve Mahkemeler Kanunu 1994 yılında yürürlüğe girmiş ve yargı sisteminde önemli yapısal değişiklikler meydana getirmiştir.¹²⁶⁰

Slovenya'da genel ve özel mahkemeler vardır. Genel mahkemeler dört kademedir; yerel mahkemeler (il mahkemeleri), bölge mahkemeleri, yüksek mahkemeler ve Yargıtay... Özel mahkemeler yalnızca iş ve sosyal güvenlik davaları ile idari davalara bakar.¹²⁶¹

İlk derece mahkemeleri, yerel ilk derece mahkemeleri ve bölge ilk derece mahkemeleri olarak ikiye ayrılır.¹²⁶² Ayrıca üç iş mahkemesi ve bir sosyal güvenlik mahkemesi olmak üzere dört özel ilk derece mahkemesi daha vardır. Bu mahkemelerin, ikinci derecede, bireysel veya toplu iş ve sosyal güvenlik uyuşmazlıklarını çözen ortak İş ve Sosyal Güvenlik Yüksek Mahkemesi bulunmaktadır.¹²⁶³

1998 yılında, dört ilde bölümleri olan bir özel mahkeme olarak İdare Mahkemesi kurulmuştur.¹²⁶⁴ İdare Mahkemesi yüksek mahkeme statüsündedir.¹²⁶⁵

Yerel mahkemeler, daha az önemdeki ceza davalarını ve belli bir miktara kadar tazminat veya mülkiyet haklarıyla ilgili hukuk davalarını görürler.¹²⁶⁶

¹²⁵⁹ http://www.justice.sk/a/wfn.aspx?pg=lb&htm=14/cj/cj_main.htm (15 Aralık 2011).

¹²⁶⁰ Cristina Dallara, "Judicial Reforms in Transition: Legacy of the Past and Judicial Institutionalization in Post-Communist Countries", s.8. http://amsacta.cib.unibo.it/2810/1/Judicial_Reforms_in_Transition.pdf (22 Mart 2010).

¹²⁶¹ Janja Hojnik, "English Legal Terminology: Materials", Maribor, 2006, s.23. http://www.pf.uni-mb.si/datoteke/janja/Angleska%20PT/materials_-_english_legal_terminology.pdf (20 Aralık 2010).

¹²⁶² Zoran Skubic, "Evolving Justice: The Constitutional Relationship Between The Ministry of Justice and the Judiciary and a Short Overview of Recent Developments in the Area of Court Management in the Republic of Slovenia", *International Journal For Court Administration*, Vol.4, No.1 (December 2011), <http://www.iaca.ws/files/12-2011-EvolvingJustice-ZoranSkubic.pdf> (07 Ocak 2012), s.9.

¹²⁶³ http://ec.europa.eu/civiljustice/org_justice/org_justice_slj_en.htm. AK Resmi İnternet Sitesi (24 Şubat 2012).

¹²⁶⁴ Dallara, s.8-9.

¹²⁶⁵ Hojnik, s.23.

¹²⁶⁶ Hojnik, s.23.

Bölge mahkemeleri de birinci derece mahkemelerdir ve yerel mahkemelerin yargı yetkisini aşan ceza ve hukuk davaları, çocuk ceza davaları, insan hakları ve temel özgürlüklerin ihlal edilmesiyle ilgili davalar, bazı aile uyuşmazlıkları, yabancı bir mahkemenin kararlarının onaylanması, ticari uyuşmazlıklar, iflas, tasfiye, telif hakları ve fikri mülkiyet davaları bu mahkemelerde görülür.¹²⁶⁷

Dört yüksek mahkeme, istinaf mahkemesi olarak görev yapar. Kendi bölgelerindeki yerel mahkemelerin ve bölge mahkemelerinin verdiği kararlara karşı istinaf başvurularını ele almaya ek olarak, bu mahkemeler arasındaki yetki uyuşmazlıklarını karara bağlar.¹²⁶⁸

Yargıtay, temyiz mahkemesidir. Aynı zamanda yargı sistemi içerisinde hemen hemen bütün davaların üçüncü derece mahkemesidir. Yargıtay'a götürülen temyiz gerekçeleri, maddi hukuk ve en ağır usul ihlali sorunlarıyla sınırlıdır (Slovenya usul kanunlarına göre olağanüstü hukuk yolu olarak tanımlanır).¹²⁶⁹

AYM, kanunların anayasaya uygunluğunu denetleyen, insan hakları ve temel özgürlüklerin güvencesi konumunda bir yüksek yargı organıdır. AYM, diğer mahkemelerce önüne getirilen davalarda ve anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri süren vatandaşların anayasal şikâyetlerine ilişkin davalarda yargının bir parçası olarak hareket eder.¹²⁷⁰

Slovenya'da savcılığın teşkilatlanması, görev ve genel yetkileri Devlet Savcılığı Kanunu ile düzenlenir. Savcılar üç kademedeki görev yaparlar; yerel savcılık, yüksek savcılık ve Yargıtay Savcılığı. Savcılar, Yargıtay Savcılığı ve büyük kentlerde yer alan 11 yerel savcılıkta görev yaparlar. Yerel savcının yetki alanı, atandığı veya görev yaptığı bölgedeki mahkemenin yargı çevresidir. Yerel savcılardan başka, yüksek savcılar ve Yargıtay savcıları da yerel mahkemeler nezdinde görevlendirilebilirler. Yargıtay'da ise sadece Yargıtay savcıları görev yapar.¹²⁷¹

Genel savcı başkanlığındaki Yargıtay Savcılığı, savcılık kurumunun en üst makamıdır.¹²⁷² Yargıtay savcıları ve yüksek savcılar Yargıtay Savcılığı'nda görev yaparlar. Yüksek

---

¹²⁶⁷ Hojnik, s.23.

¹²⁶⁸ Hojnik, s.24.

¹²⁶⁹ Cristina Dallara ve Jaša Vrabc, "Quality Management in the Judicial System of Slovenia", **Quality Management in Courts and in the Judicial Organisations in 8 Council of Europe Member States** içinde (92–110), Philip M. Langbroek (Ed.), CEPEJ Report, Strasbourg, 10 September 2010, s. 92. <http://www.justpal.org/LinkClick.aspx?fileticket=9yiSB1Dt6gk%3D&tabid=103&mid=488> (09 Kasım 2010).

¹²⁷⁰ Ales Zalar, "Judicial Independence in Slovenia", **Monitoring the EU Accession Process: Judicial Independence** içinde (431–472), OSI, Budapest, Hungary: Central European University Press, 2001, s.442.

¹²⁷¹ http://www.euro-justice.com/member_states/slovenia/country_report/2847/ (27 Aralık 2011).

¹²⁷² <http://www.dt-rs.si/sl/english/>. Slovenya Yargıtay Savcılığı Resmi İnternet Sitesi (29 Aralık 2011).

savcılar yasal yetkilerini genellikle Yargıtay'da ve yüksek mahkemelerde kullanırlar fakat aynı zamanda daha alt mahkemelerde de görev yapabilirler. Yerel savcılar da, karmaşık, ihtisas gerektiren soruşturmanın yürütülmesi aşamasında Yargıtay savcılığında görevlendirilebilirler.¹²⁷³

Yargıtay Savcılığı bünyesinde bazı suçların soruşturulması için ülke çapında faaliyet göstermek ve organize suçları soruşturmakla görevli özel bir birim oluşturulmuştur. Birim, birinci derece ceza soruşturma organı olarak faaliyet yürüttüğü için grubun teşkilatı ve çalışmaları Devlet Savcılığı Kanunu hükümlerine tabidir.¹²⁷⁴

Savcı adaylarını seçmek ve savcılık içindeki diğer görevler için adayları belirlemekten sorumlu Devlet Savcılık Konseyi kurulmuştur. Yedi üyeden oluşan Konsey, savcılarının terfisi, eğitimi, atanması vb. konularda karar verir.¹²⁷⁵

Savcılığın temel görevleri, suç duyurularını incelemek, suçun tespiti için gerekli önlemleri almak, faileri izlemek, ön duruşma işlemlerini hazırlamak, soruşturmayı başlatmak ve yönetmek, dava açmak ve davayı takip etmek, talebine aykırı verilen kararları temyiz etmektir. Savcı, suç duyurularını incelediğinde, bunu kabul edip etmeyeceğine, ederse bu konuda mahkemede ceza davası açıp açmayacağına karar verir. Savcı aynı zamanda mahkeme dışı alternatif çözüm yöntemlerine başvurabilir.¹²⁷⁶

2012 yılı Şubat ayından itibaren yürürlükte olan Slovenya Cumhuriyeti Hükümeti Kanunu'na ek yeni düzenlemeye göre, İçişleri Bakanlığı, Devlet Savcıları Ofisi'nin yapısı ve statüsü ile savcılık idaresi üzerinde gözetim ve denetime atıfta bulunan Devlet Savcıları Ofisi Kanunu'nun gerektirdiği sorumlulukları yerine getirir. Daha önce bu sorumluluklar Ad.B'nin görevine dâhildi.¹²⁷⁷

Biçimsel olarak yargı örgütünün yönetimi, ana işleyişi itibariyle Yargı Konseyi, Ad.B ve mahkeme başkanları arasında paylaşılmıştır. Mahkeme başkanları personelin desteğiyle ilk derece mahkemelerini yönetirler. Yargı Konseyi ve Ad.B ise ulusal seviyede idari görevleri paylaşırlar.¹²⁷⁸

¹²⁷³ http://www.euro-justice.com/member_states/slovenia/country_report/2847/ (27 Aralık 2011).

¹²⁷⁴ http://www.euro-justice.com/member_states/slovenia/country_report/2847/ (27 Aralık 2011).

¹²⁷⁵ http://www.euro-justice.com/member_states/slovenia/country_report/2847/ (27 Aralık 2011).

¹²⁷⁶ http://www.euro-justice.com/member_states/slovenia/country_report/2847/ (27 Aralık 2011).

¹²⁷⁷ CCEP, **Questionnaire with a View of the Preparation of Opinion No. 7, On the Management of the Means of the Prosecution Services, Replies from Slovenia**, Strasbourg, 7 February 2012, CCPE(2011)7, s.2. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/opinions/travaux/OP_7_Slovenia.pdf (27 Mart 2012).

¹²⁷⁸ Dallara, s.8-9.

Ad.B, gereksiz ve uygunsuz etki bırakarak yargı idaresi konusunda mahkemeler üzerinde denetim uygulamaya devam etmektedir. Bilhassa önemli idari görevlere sahip mahkeme başkanlarının seçimine bakanın müdahil olması sorun yaratmaktadır.¹²⁷⁹

Ad.B, mahkemelerin çalışması ve organizasyonuna dair taslak yasalar ve yönetmelikler hazırlamak, personel, malzeme ve teknik destek sağlamak, uluslararası yasal yardımları koordine etmek ve cezaları infaz etmek suretiyle yargının fonksiyonunu yerine getirmesi için gerekli koşulları sağlar. Bakanlık, yeni mahkeme ve personel için ihtiyaçları belirlemektedir. Bakanlık, mahkeme başkanları ile birlikte mahkemenin kayıt, arşiv ve istatistik bilgilerinin düzenmesinden de sorumludur.¹²⁸⁰

Ad.B üst mahkeme başkanları ile birlikte Yargıtay hariç, mahkeme başkanlarının idari faaliyetlerini denetleme ve izleme yetkisine sahiptir. Mahkeme başkanları Ad.B tarafından atadığından, karar aşamasında yargıçlar üzerinde dolaylı baskı oluşturduğu ve başkanların idari kararları üzerinde hukuka uygun olmayan seviyede etki yarattığı ileri sürülmektedir.¹²⁸¹

Yargı Konseyi 1991 Anayasası ile oluşturulmuştur. (Anayasa m. 130-131).¹²⁸² Mahkemelerin çalışmalarının yönetimi, denetimi, performans ve etkinliği üzerindeki denetim yetkisi Konsey, Ad.B ve mahkeme başkanları arasında bölünmüştür. Mahkemeleri, personelin desteğiyle mahkeme başkanları yönetirken Konsey ve Ad.B ulusal seviyede yönetim sorumluluğunu paylaşır. Konsey, ulusal seviyede mahkeme ve yargıçları idare etmek konusunda yasal yetkiye sahiptir. Mahkeme personelinin ve yargıçların hak ve görevlerini düzenleyen tüzüklere ve yargı bütçesine dair görüş belirtir.¹²⁸³

Mahkemenin günlük çalışmaları mahkeme başkanı tarafından yönetilmekte ve denetlenmektedir. Yüksek Mahkeme ve temyiz mahkemesi başkanları kendi ve alt mahkeme başkanlarının idari faaliyetleri üzerinde sınırlı yasal denetim uygulamaktadır. Başkanların yasal yetkisi, alt mahkeme başkanlarının performansı hakkında yazılı rapor talep etme ve davalarda gereksiz gecikme sebebiyle taraflarca şikâyet dilekçesi verilmesi hali ile sınırlıdır.¹²⁸⁴

---

¹²⁷⁹ Zalar, s.451.

¹²⁸⁰ Zalar, s.451-452.

¹²⁸¹ Zalar, s.452.

¹²⁸² Dallara ve Vrabec, s.92.

¹²⁸³ Zalar, s.451.

¹²⁸⁴ Zalar, s.453.

2009 yılına kadar yerel ve bölge mahkemeleri başkanları yönetim görevini üstlenmişken 2009 yılında yapılan değişiklikle (Mahkemeler Kanunu'na yapılan ek) bu mahkemelerin yönetimi görevi yüksek mahkemelere verilmiştir.¹²⁸⁵ Yeni düzenlemeye göre bölge mahkemesi başkanı, bağlı yerel mahkemelerin başkanlarının fikrini aldıktan sonra kendi bölgesindeki tüm yerel yargıçların yasanın belirli alanlarını kapsar şekilde yıllık çizelgelerini düzenleme yetkisine sahiptir. Bu düzenlemenin amacı bölgedeki yerel mahkemelere dava yükünün (eşit) dağılımını sağlamak ve yargıçların bireysel olarak daha fazla uzmanlaşmasını sağlamaktır.¹²⁸⁶

Mahkemeler Kanunu'nun yeni hükümleri uyarınca bölge mahkemesi başkanı uygun görürse mahkeme yönetimi ile ilgili görevlerini tüm bölgeyi kapsayacak şekilde bir veya daha fazla yerel mahkeme başkanına devredebilir. Bu hüküm, bölgenin tamamında mahkeme yönetimi ile ilgili sorumluluğun, yetkilerinin bir bölümünü yerel mahkeme başkanlarına devredebilen fakat aynı zamanda onların davranışlarından sorumlu olan bölge mahkemesi başkanına ait olduğunu apaçık ortaya koyar.¹²⁸⁷

Bölge mahkemeleri, yüksek mahkemeler ve Ljubljana Yerel Mahkemesi, mahkeme yönetiminin işletme tarafıyla ilgili sorunlardaki performansına yönelik olarak mahkeme yöneticisi pozisyonunda olabilir. Bölge mahkemesi, kendi bölgesindeki alt derece mahkemeler için bir mahkeme yöneticisi istihdam edebilir. Mahkeme yöneticisi Ljubljana Yerel Mahkemesi'nin, bölge mahkemesinin ve yüksek mahkemenin yönetimi görevlerini bağımsız olarak gerçekleştirmeye yetkilidir. Bu görev ve yetkiler genellikle malzeme tedariki, teknik ve finansal vb. işlerle ilgilidir. Yönetici ayrıca, yargısal hizmetlerin yerine getirilmesiyle ilgili olanlar dışında mahkeme yönetimine ilişkin mahkeme başkanı tarafından kendisine devredilen diğer görevleri yapar. Eğer bir mahkemenin yöneticisi yoksa mahkeme yönetimine ilişkin görevler mahkeme başkanı tarafından yerine getirilir.¹²⁸⁸

---

¹²⁸⁵ Zalar, s.453.

¹²⁸⁶ Skubic, s.9.

¹²⁸⁷ Skubic, s.12.

¹²⁸⁸ Skubic, s.12-13.

3.2.25. İrlanda

İrlanda mahkeme sistemi, Yargıtay, Yüksek Mahkeme, Ceza İstinaf Mahkemesi, Merkezi Ceza Mahkemesi, Özel Ceza Mahkemesi, Bölge Mahkemesi ve il mahkemelerinden oluşmaktadır.

Yargıtay, Yüksek Mahkeme'den ve Ceza İstinaf Mahkemesi'nden verilen kararların son temyiz merciidir. Ayrıca Devlet Başkanı tarafından ileri sürülmesi halinde bir kanunun Anayasa'ya¹²⁸⁹ uygunluğu konusunda karar verir. Devlet Başkanı'nın kalıcı yetersizliğinin ortaya çıkması durumunda çözümü belirler.¹²⁹⁰

Yüksek Mahkeme, yargı çevresindeki hukuki ve cezai tüm konularda karar vermeye yetkilidir. Kanunların Anayasa'ya aykırılığı hakkında hüküm verir. Medeni hukuka ilişkin il mahkemelerinden verilen kararların temyiz merciidir.¹²⁹¹

Ceza İstinaf Mahkemesi; Bölge Mahkemesi, Özel Ceza Mahkemesi ve Merkezi Ceza Mahkemesi'nce suçlu bulunan kişilerin temyiz başvurularını ele alır.¹²⁹²

Merkezi Ceza Mahkemesi, Yüksek Mahkeme'nin ceza dairesidir. Adam öldürme, ırza geçme, vatana ihanet, korsanlık vb. suçların yargılamasını yapar.¹²⁹³

Özel Ceza Mahkemesi, toplumsal barışın ve kamu düzeninin korunması ve olağan mahkemelerin etkili yargılama yapmak konusunda yetersiz kaldığı belirlenen davaların duruşmalarının icrası için kurulmuştur.¹²⁹⁴

Bölge mahkemeleri, bölge esasına göre örgütlenen yerel ve sınırlı yargılama yetkisine sahip mahkemelerdir. Belirli bir miktarın üzerindeki hukuk davaları ile aile hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıklara bakar. Merkezi Ceza Mahkemesi'nin görevine girmeyen jürili yargılamalar bu mahkemede yapılır. Bölge mahkemeleri, il mahkemelerinden verilen her türlü kararın temyiz merciidir.¹²⁹⁵

¹²⁸⁹ İrlanda Anayasası'nın İng. metni için bkz.

¹²⁹⁰ http://www.taoiseach.gov.ie/attached_files/Pdf%20files/Constitution%20of%20IrelandNov2004.pdf (07 Mart 2012).

¹²⁹¹ <http://www.supremecourt.ie/> (16 Haziran 2012).

¹²⁹² <http://www.supremecourt.ie/> (16 Haziran 2012).

¹²⁹³ <http://www.supremecourt.ie/> (16 Haziran 2012).

¹²⁹⁴ <http://www.supremecourt.ie/> (16 Haziran 2012).

¹²⁹⁵ <http://www.supremecourt.ie/> (16 Haziran 2012).

İl mahkemeleri, yerel düzeyde örgütlenen, yerel yargılama yetkisine sahip mahkemelerdir. Belirli bir miktarın altındaki hukuk davaları, aile davaları, jürisiz yargılamalar ve küçük suçların yargılaması bu mahkemelerin görev alanına girer.¹²⁹⁶

Genel Savcılık makamı Anayasa'nın 30'uncu maddesinde, “*hukuki ve yasal görüşlere ilişkin meselelerde hükümetin danışmanı*” olarak tanımlanmıştır. Genel Savcılığın işlev, görev ve yetkileri Anayasa'da, yasalarda (esas olarak Bakanlar ve Yardımcıları Yasası 1924¹²⁹⁷), Anayasal anlaşmalarda ve devletin kuruluşundan önce ve sonra verilen yargı kararlarında bulunabilir. Genel savcı hükümetin yasal danışmanıdır ve hükümet toplantılarına katılır. Genel savcı, hükümetin her bir dairesinin ve belli kamu kurumlarının yasal danışmanıdır, kanunun uygulanmasını teminen tüm kanuni işlemlerde kamunun temsilcisi ve kamu haklarının koruyucusudur.¹²⁹⁸ 1974 yılında Kamu Savcılığı Yönetici Bürosu'nun kurulmasından sonraki gelişmeler bu işlevlerin giderek polisten, savcılık otoritesine devredildiğini göstermektedir.¹²⁹⁹

İrlanda'da Mahkeme Hizmetleri Birimi, mahkemelerin yönetiminden sorumludur, bu yüzden hedef koyma ve bu hedeflere nasıl ulaşacağına yönelik kararlar alma konusunda yetkileri güçlendirilmiştir. Böylece adaletin kalitesini iyileştirmede yardımcı olmaktadır.¹³⁰⁰

İrlanda'da kanun, Mahkeme Hizmetleri Birimi'ne, mahkeme yönetimi ve hizmet sağlayıcılık gibi görevlere vurgu yapan bazı haklar tanımaktadır. 1998 Mahkeme Hizmetleri Kanunu'na göre daha önceden mahkeme yönetimine ilişkin Ad.B tarafından yerine getirilen görevler Mahkeme Hizmetleri Birimi'ne devredilmiştir. Bu hizmetler şunlardır; mahkemelerin yönetimi, yargıçlar için destekleyici hizmetler sağlamak, mahkeme sistemleri hakkında topluma bilgi vermek ve mahkeme kullanıcılarına yönelik kolaylıklar (tesis, yer gibi) temin etmek.¹³⁰¹ Birim, daha çok İsveç modeli örnek alınarak yapılandırılmıştır. Dolayısı ile yetkileri daha çok yargının işlevselliği konusunda

¹²⁹⁶ <http://www.supremecourt.ie/> (16 Haziran 2012).

¹²⁹⁷ Kanun'un İng. metni için bkz. <http://www.irishstatutebook.ie/1924/en/act/pub/0016/index.html> (07 Mart 2012).

¹²⁹⁸ <http://www.attorneygeneral.ie/ac/ac.html#role>. İrlanda Genel Savcılığı Resmi İnternet Sitesi (07 Mart 2012).

¹²⁹⁹ James Hamilton, “Non-prosecutorial Functions of the Prosecutor in Common Law Countries”, **Council Of Europe, Conference Of Prosecutors General Of Europe, The Role of Public Prosecution in the Protection of Human Rights and Public Interests Outside the Criminal Law Field**, Saint Petersburg, 2-3 July 2008, s.4-5. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/conferences/2008/SpeechHamilton_en.pdf (07 Ocak 2012)

¹³⁰⁰ P.J. Fitzpatrick, “Management of the Courts: the Irish Experience”, *International Journal For Court Administration*, Vol.1, No.2 (October 2008), <http://www.iaca.ws/files/LWB-PJFitzpatrick.pdf> (06 Mart 2012), s.2.

¹³⁰¹ Fitzpatrick, s.2.

tedbirleri almak, bütçeyi yönetmek ve mahkemelere ihtiyaçlarına göre tahsis etmek olarak belirlenmiştir.¹³⁰²

3.2.26. Malta

Malta yargı sistemi üst ve yerel mahkemelerden oluşmaktadır. Üst mahkemeler AYM, İstinaf Mahkemesi, Ceza İstinaf Mahkemesi, ceza mahkemesi ve hukuk mahkemesidir. Yerel mahkemeler ise başkent Malta ile Gozo'daki sulh mahkemeleridir.¹³⁰³

AYM, hem kendine has görevleri yerine getirir, hem de temyiz mahkemesi olarak çalışır. AYM'nin temyiz mahkemesi işlevi, diğer mahkemelerin verdiği anayasaya aykırılığa ve kanunların geçerliliğine ilişkin kararlara karşı yapılan başvuruları ve temel insan hakları ihlal iddialarını karara bağlamaktır. AYM'nin kendine has yargılama yetkisi ise Temsilciler Meclisi üyelerinin seçiminin geçerliliğiyle ilgili oluşan meselelerde, belirli durumlarda bu Meclis'in üyelerinden birinin görevinden ayrılması ve Meclis üyesi olmayan birinin başkan seçilmesine ilişkin seçimin geçerliliği hakkında karar vermektir.¹³⁰⁴

İstinaf mahkemesi biri başkan, ikisi üye üç yargıçtan veya tek yargıçtan oluşur. Üç yargıçtan oluştuğu zaman, Hukuk Mahkemesi birinci dairesinin, Hukuk Mahkemesi aile bölümünün, Gozo Sulh Mahkemesi'nin üst mahkeme sıfatıyla baktığı ve Gozo Sulh Mahkemesi aile bölümünün verdiği kararlara karşı yapılan başvuruları karara bağlar. Mahkeme, üç yargıçtan oluştuğu zaman, üst derece yargılaması yapan istinaf mahkemesi, tek yargıçtan oluştuğu zaman ise alt derece yargılaması yapan istinaf mahkemesi olarak anılır ve Malta Sulh Mahkemesi ve Gozo Sulh Mahkemesi'nin ilk derece mahkemesi sıfatıyla verdiği kararlara karşı yapılan başvuruları inceler.¹³⁰⁵

Ceza İstinaf Mahkemesi üç yargıçtan oluştuğu zaman Ceza Mahkemesi'nin verdiği kararları üst mahkeme sıfatıyla inceler.¹³⁰⁶ Tek yargıçtan oluştuğu zaman Malta Sulh Mahkemesi ve Gozo Sulh Mahkemesi'nin suçla ilgili/cezai meselelerde ilk derece mahkemesi sıfatıyla verdiği kararlara karşı yapılan başvuruları alır.¹³⁰⁷

¹³⁰² Celalettin Dönmez, Avrupa Ülkelerinde Yargı Kurulları, s.10. <http://www.abgm.adalet.gov.tr/e-kutuphane/AVRUPA%20BİRLİĞİ%20ÜLKELERİNDE%20YARGI%20KURULLARI.pdf> (21 Ocak 2010).

¹³⁰³ <http://www.judiciarymalta.gov.mt/constitutional-court> (28 Nisan 2012).

¹³⁰⁴ <http://www.judiciarymalta.gov.mt/constitutional-court> (28 Nisan 2012).

¹³⁰⁵ <http://www.judiciarymalta.gov.mt/court-of-appeal> (28 Nisan 2012).

¹³⁰⁶ <http://www.judiciarymalta.gov.mt/court-of-appeal> (28 Nisan 2012).

¹³⁰⁷ <http://www.judiciarymalta.gov.mt/court-of-crimminal-appeal> (28 Nisan 2012).

Ceza Mahkemesi halkın, jüri önünde yapılan duruşmalar marifetiyle adalet yönetimine katılmasına izin verildiği mahkemedir. Teknik olarak altı aydan fazla olmayan hapis cezasını gerektiren bir eylemle suçlanan kişinin davası bu mahkemede sonuçlanabilir.¹³⁰⁸

Hukuk Mahkemesi üç bölüme ayrılır; genel yargılama bölümü (Hukuk Mahkemesi'nin birinci dairesi), aile bölümü ve gönüllü yargılama bölümü...¹³⁰⁹

Alt derece mahkemeler, Malta ve Gozo'daki sulh mahkemeleridir. Üst ve alt derece yargılama yetkisine sahiptirler.¹³¹⁰ Bu mahkemeler ceza yargılama sisteminin bütün yükünü çeker. Bu mahkemelerde hukuk ve en hafifinden çok ciddi olanına kadar ceza davaları karara bağlanır. Yargıç, bu mahkemede, çocuk mahkemesi sıfatıyla görev yaptığı zaman iki asistanıyla oturması dışında tek çalışır. Küçük şikâyet kurullarının ve Hukuk Mahkemesi birinci dairesinin görevine girmeyen uyuşmazlıklar bu mahkemelerde çözüme kavuşturulur.¹³¹¹

Gozo Sulh Mahkemesi, alt derece mahkemesi sıfatıyla belirli bir miktarı aşmayan fakat küçük şikâyet kurullarının yetkisini aşan tüm davalar hakkında karar verir. Temyiz incelemeleri Gozo İstinaf Mahkemesi'nde tek yargıç tarafından ele alınır. Bu mahkeme, üst derece mahkemesi sıfatıyla Malta Hukuk Mahkemesi'nde görülüp sonuçlandırılan davalara bakar. Mahkeme üst derece yargılama yetkisini kullanırken üç bölüme ayrılır: Genel yargılamaya yetkili bölüm, gönüllü yargılama bölümü ve aile bölümü...¹³¹²

Başbakanın tavsiye üzerine Devlet Başkanı'nca atanan genel savcı ikili role sahiptir. Birincisi savcılık görevi, ikincisi yasal konularda hükümete danışmanlık görevidir.¹³¹³

Genel savcı Anayasa'da yürütme organının bir parçası olarak düzenlenmiştir fakat soruşturma başlatmak, sürdürmek ve durdurmak konularında hiçbir kişi ya da kurumdan emir ve talimat almaz. Genel Savcılık Ofisi'nde, Kamu Hizmeti Komisyonu tarafından seçilen ve Kamu Hizmeti Bakanı tarafından atanan avukatlar istihdam edilir.¹³¹⁴

Malta'da alt derece mahkemeler nezdinde cezai soruşturma görevi, savcı gibi hareket eden polis tarafından yerine getirilmektedir. Suçtan zarar görenin yakınması olmadığı

¹³⁰⁸ <http://www.judiciarymalta.gov.mt/criminal-court> (28 Nisan 2012).

¹³⁰⁹ <http://www.judiciarymalta.gov.mt/civil-court> (28 Nisan 2012).

¹³¹⁰ Jean Paul Grech, "Criminal Justice Systems in Europe and North America: Malta", Helsinki, 2006, s.19. <http://www.heuni.fi/uploads/2rg2e.pdf> (27 Nisan 2012).

¹³¹¹ <http://www.judiciarymalta.gov.mt/court-of-magistrates> (28 Nisan 2012).

¹³¹² <http://www.judiciarymalta.gov.mt/gozo-courts> (28 Nisan 2012).

¹³¹³ http://ec.europa.eu/civiljustice/legal_prof/legal_prof_mlt_en.htm#2. (29 Nisan 2012).

¹³¹⁴ http://www.euro-justice.com/member_states/malta/country_report/2829/ (29 Nisan 2012)

sürece suçlamalar konusunda cezai takibat uygulanmaz. Genel savcı sulh mahkemeleri nezdinde asla savcılık görevi ifa etmez. Bu mahkemeler nezdinde savcılık görevi polis tarafından yerine getirilir ve gerekirse polis, genel savcı ya da memurları tarafından desteklenir. Karışık davalarda ya da anayasal meselelerde Genel Savcılık Ofisi polis birimlerine sürekli destek sağlar.¹³¹⁵

Malta'da, adalet bakanı personel ihtiyacı konusunda karar verir. Personel, yargıcın otoritesi altında çalışır. Mahkeme başkanı yargıçların çalışmalarını değerlendirir ve işleri onlar arasında dağıtır.¹³¹⁶

Malta'da Ad.B bütçeyi sağlar ve mahkeme yönetiminden sorumludur. Yargının yönetiminden sorumlu bir de komisyon bulunmaktadır. Esas rolü adalet yönetimine ilişkin danışmanlık yapmaktır, fakat mahkemelerin çalışmaları ve avukatlar üzerindeki disiplin konularında denetim yetkisi bulunmaktadır.¹³¹⁷

3.2.27. İsviçre

İsviçre'de 26 kantonda, genellikle birkaç bölge mahkemesi, basit temyiz mahkemesi veya hukuki ve cezai konularda yargılama yapma yetkisine sahip kanton mahkemeleri bulunmaktadır. Her bir kanton aynı zamanda kanton idare mahkemesine de sahiptir. Adalet, her kantonun kendine özgü usulü ile yönetilir.¹³¹⁸

Federal seviyede Federal Ceza Mahkemesi, ilk derece mahkemesi sıfatıyla federal yargılama yetki alanı içinde kalan davalara bakar (Patlama içeren saldırılar, organize suçlar vb.). Bu tür davalarda işlemler Federal Ceza Yargılaması Kanunu'na göre yürütülür. Ayrıca bir Federal İdare Mahkemesi vardır. Bu mahkeme federal idari birimlerin düzenlemelerine karşı yapılan başvuruları inceler. Temyiz işlemleri, İdari Prosedür Kanunu hükümlerine göre yürütülür. Bu iki mahkemeden verilen kararlara karşı Federal Yüksek Mahkeme'ye temyiz başvurusunda bulunulabilir. Temyiz işlemleri Federal Yüksek Mahkeme Kanunu'na göre yürütülür.¹³¹⁹

¹³¹⁵ CCEP, "Role of the Public Prosecution Service Outside the Field of Criminal Justice", Adopted by the Bureau of the CCEP at Its 3rd Meeting, Popowo, Poland, 6-8 June 2007, s.3.

http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/opinions/travaux/OP_3_Malte.pdf (01 Mayıs 2012).

¹³¹⁶ John Thomas, s.25.

¹³¹⁷ John Thomas, s.15.

¹³¹⁸ Andreas Lienhard, "The Swiss Federal Supreme Court: A Constitutional Assessment of Control and Management Mechanisms", *International Journal For Court Administration*, Vol.1, No.2 (October 2008), <http://www.iaca.ws/files/LWB-AndreasLienhard.pdf> (13 Mayıs 2012), s.1.

¹³¹⁹ Lienhard, *The Swiss Federal Supreme Court*, s.1.

Federal seviyede savcı, suç hareketlerinin büyük bölümü yurt dışında gerçekleşmiş veya birbirleri arasında açıkça baskın ilişki olmayan birkaç kantonda işlenmiş suçlar konusunda soruşturma yapmak konusunda tek yetkilidir. Kantonlar, Konfederasyon'un yargılama yetkisi ile çakışmayan olaylarda araştırma yapmakla yükümlü soruşturma makamlarına sahiptirler. Kantonların ayrı birer polis birimini de mevcuttur. Federal Polis Ofisi, ağır suçlara ilişkin soruşturmaları Konfederasyon Genel Savcısı'nın talimatları ile yürütür.¹³²⁰

Konfederasyon Savcılık Birimi, konfederasyonun araştırma ve soruşturma yetkilisidir. Polis araştırmalarını üstlenir, suçlamaları mahkeme önüne götürür ve yetki alanına giren karşılıklı yardım taleplerini yerine getirir. Adalet ve Polis Federal Bölümü başkanı, diğer bir deyişle adalet bakanı, savcıya talimat verme yetkisine sahip değildir, fakat idari ve mali konularda Federal Adalet Birimi'nin taleplerine yanıt vermek zorundadır. Federal Savcılık Birimi, soruşturma yaparken Fedpol'ün Federal Yargısal Polis Birimi (adli kolluk) tarafından desteklenir. Adli kolluk, savcının ve sorgu yargıcının talimatlarına uymak durumundadır. Her ne kadar tüm kantonlarda, yargıçların rolü ile kovuşturma ve araştırma işlevleri arasında açık bir ayırım bulunmakta ise de, yöntem farklılıkları vardır. Bazı kantonlar, işlemlerin başlatılması talimatı verilmesi konusunda sorgu yargıcı ve savcı arasında sıkı ayırım uygularken, diğerlerinde savcı iki işlevi de birleştirmek suretiyle işlemlerin başlatılması talimatı vermek, araştırmayı yönlendirmek ve mahkemelerde duruşmaları yürütmek görevlerini tek başına yerine getirmektedir. On bir kantonda karma sistem mevcuttur. Bu sistemde suçlamayı sorgu yargıcı yöneltir. Son olarak, birkaç kantonda savcı, sorgu yargıcı tarafından başlatılır başlatılmaz cezai işlemlerin bir an önce yapılmasını sağlayan taraftır, fakat önceden olduğu gibi tamamen bağımsız değildir.¹³²¹

İsviçre'de federal düzeyde ve 26 kantonun 23'ünde yargı konseyi bulunmamaktadır. Üç kanton konseye denk birimlere sahiptir. Bazı kantonlar konsey oluşturmayı düşünmektedir, fakat federal düzeyde bu yönde bir öneri yoktur. Genelde, mahkemeler anayasa

---

¹³²⁰ The Financial Action Task Force, **Third Mutual Evaluation Report On Anti-Money Laundering And Combating The Financing Of Terrorism Summary: Switzerland**, 14 November 2005, s.4. <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer/mer%20switzerland%20resume%20english.pdf> (22 Mayıs 2012).

¹³²¹ Council of Europe Group of States Against Corruption, **Joint First and Second Evaluation Rounds, Evaluation Report on Switzerland**, Adopted by GRECO at its 37th Plenary Meeting (Strasbourg, 31 March – 4 April 2008), Strasbourg, 4 April 2008, http://www.ejpd.admin.ch/content/dam/data/kriminalitaet/korruption_greco/grecoberichte/ber-i-ii-2007-1f-e.pdf (23 Nisan 2012).

tarafından garanti edilen idari ve örgütsel özerkliğe sahiptir. Mahkeme bütçesi yasama tarafından doğrudan sağlanır, bazı kantonlarda bütçe önce hükümete sunulur.¹³²²

İsviçre’de, mahkeme personeli mahkeme başkanının otoritesi altında çalışır. Başkan, kanun tarafından belirlenen sınırlar içerisinde işi dağıtır, fakat sadece eşitlerin birincisidir ve yargıçlar üzerinde herhangi bir değerlendirme ve disiplin tedbiri uygulama yetkisi yoktur. Başkan, dış dünyaya ilişkin konularda mahkemeyi temsil eder (Özellikle parlamento ve hükümet karşısında).¹³²³

3.2.28. Lüksemburg

Lüksemburg yargı sistemi adli ve idari yargı bölümlerinden oluşmaktadır.¹³²⁴ Adli yargı bölümü Yargıtay, İstinaf Mahkemesi ve Genel Savcılık Ofisi’nden müteşekkildir. Hukuki, ticari (10 bin Avro’yu aşan) ve cezai uyuşmazlıklarla (cürüm ve kabahat) ilgilenen iki bölge mahkemesi, 10 bin Avro’yu aşmayan uyuşmazlıkları ve ceza davalarını (adi suçlar) gören üç sulh mahkemesi, üç iş (Küçük Şikâyetler Mahkemesi ile aynı düzeyde) ve iki sosyal güvenlik mahkemesi (birisini Yüksek Sosyal Güvenlik Konseyi, diğeri Sosyal Güvenlik Tahkim Mahkemesi) bulunmaktadır.

İdari yargı bölümü, idare ve vergi uyuşmazlıkları ile ilgilenen idare mahkemesi ve ilk derece idari (bireysel idari kararlar ve düzenleyici işlemler) ve vergi (temel olarak doğrudan vergilendirme) sorunlarıyla ilgilenen İdari *Tribunal* vardır.¹³²⁵

AYM Kanunu, yalnızca adli ve idari yargıdan gelen kanunların anayasaya uygunluğuna ilişkin başvuruların zeminini oluşturur.¹³²⁶

Lüksemburg’da, devlet savcısının başkanlığında, biri Lüksemburg Mahkemesi nezdindeki 18 savcılı (sekizi ekonomik ve mali suçlarla ilgili), diğeri Diekirch Mahkemesi nezdindeki dört savcılı olmak üzere iki savcılık ofisi vardır. Ayrıca Yargıtay nezdinde

¹³²² John Thomas, s.17.

¹³²³ Andreas Lienhard, “Supervisory Control and Court Management”, *International Journal For Court Administration*, Vol.2, No.1 (August 2009), <http://www.iaca.ws/files/LWB-SupervisoryControl-CourtMgmt.pdf> (20 Mayıs 2012), s.9.

¹³²⁴ European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), **Access to Justice in Europe: An Overview of Challenges and Opportunities, Luxembourg**, 2011, s.1. <http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/access-to-justice-2011-country-LU.pdf> (24 Nisan 2012).

¹³²⁵ FRA, s.2.

¹³²⁶ FRA, s.6.

sekiz savcının görev yaptığı Genel Devlet Savcısı Ofisi bulunmaktadır. Genel devlet savcısı tüm diğer savcılarını gözetim ve denetim altında tutar.¹³²⁷

Savcılar adalet bakanının önerisi ile *Grand Dük* tarafından atanırlar ve yargıçlarınkine benzer bağımsızlık güvencelerinden faydalanırlar. Prensipde, adalet bakanının otoritesi altındadırlar. Her ne kadar adalet bakanı pratikte savcılara cezai işlem tesis etmeme konusunda talimat veremez ise de, teoride verebilir. Ancak şimdiye kadar hiçbir bakan bu yetkisini kullanmamıştır. Genellikle, savcılar görevlerini hiçbir siyasi müdahale olmaksızın bağımsız şekilde yapabileceklerini bilirler.¹³²⁸

Lüksemburg'da mahkemelere bütçeyi Ad.B sağlar. Yargı kurulu teşkili tartışılmaktadır.¹³²⁹ Mahkemede işlerin tahsisinden mahkeme başkanı sorumludur.¹³³⁰

3.2.29. Hırvatistan

Hırvatistan yargı teşkilatı Yargıtay, İdare Mahkemesi, il ve bölge mahkemeleri, ticaret mahkemeleri ve Yüksek Ticaret Mahkemesi'nden müteşekkildir.¹³³¹

Hırvatistan Anayasa'sının¹³³² 124'üncü ve Devlet Savcılık Ofisi Kanunu'nun¹³³³ 2'inci maddesine göre Hırvatistan Cumhuriyeti Genel Savcılık Ofisi özerk ve bağımsız bir yargı organıdır.

Genel Savcılık Ofisi'nin başında genel savcı ve yardımcısı bulunmaktadır. İl savcılığı, bir veya birkaç il mahkemesi çevresinde örgütlenmiştir. Ticaret veya bölge mahkemeleri çevresinde ise bölge savcılıkları bulunur (m. 11).

Hırvatistan'da mahkeme başkanı ve adli işleri yöneten kişi yargıçtır. Bu pozisyondaki kişi Yargıtay başkanına ve kendisini atayan kişi olan adalet bakanına karşı sorumludur.¹³³⁴

¹³²⁷ Council of Europe Group of States Against Corruption, *Evaluation Report on Switzerland*.

¹³²⁸ Council of Europe Group of States Against Corruption, **First Evaluation Round, Evaluation Report on Luxembourg**, Adopted by the GRECO at its 5th Plenary Meeting (Strasbourg, 11–15 June 2001), Strasbourg, 15 June 2001, [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round1/GrecoEval1\(2001\)2_Luxembourg_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round1/GrecoEval1(2001)2_Luxembourg_EN.pdf) (21 Nisan 2012).

¹³²⁹ John Thomas, s.15.

¹³³⁰ John Thomas, s.25.

¹³³¹ Munir Podumljak, "Country Report – Croatia", **EU Approach to Justice Reform in Southeastern and Eastern Europe** içinde (94–127), Christian Ghinea ve Laura Stefan (Ed.), CRPE, Bucharest, November, 2011, s.119. <http://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2011/11/CRPE-book.pdf> (13 Şubat 2012).

¹³³² Hırvatistan Anayasası'nın İng. metni için bkz. <http://www.sabor.hr/fgs.axd?id=17074> (04 Nisan 2012).

¹³³³ Kanunun İng. metni için bkz. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/profiles/croatianLawProsecutors_en.pdf (04 Nisan 2012).

¹³³⁴ Ng, Velicogna ve Dallara, s.32.

Yargı Kanunu'na göre mahkemenin yönetimi, mahkemelerin uygun şekilde işlemesi için gerekli koşulların, özellikle mahkemenin iç işlerinin organizasyonu, mahkemelerin zamanında ve düzenli çalışması, cezai yaptırımların infazı, gözetim altındaki kişilerle ilgili işlemler, jüri üyelerinin toplanması ve atanması, kalıcı görevli yargıç yardımcıları, mahkeme tercümanları ve bilirkişilerle ilgili işlemler, yurtdışında kullanılacak evrakın onay işlemleri, mahkemelerin işleyişi ile ilgili tarafların şikâyetleri ve istekleriyle ilgilenmek, adli memurların ve işçilerin hak ve görevleriyle ilgili olarak özel çalışmalar, yargıçların mesleki gelişimine, adli danışmanların, hukuk stajyerlerinin ve diğer adli görevlilerin, işçilerin ve istatistikçilerin gelişimine dikkat etmek, mahkemelerin finansal faaliyetleri ve iç işleyişleriyle ilgili mevzuatlar, kurallar ve yasalarca öngörölmüş diğer faaliyetlerin sağlanmasını içerir (m. 25). Mahkeme başkanı kural ve prosedürlere göre kanunlara uygun olarak mahkemeyi yönetmelidir (m. 26).

Hırvatistan'da 2008 – 2010 yılları arasında yapılan yargı reformu öncesinde mahkeme başkanlarının yargısal görevleri, idare ve temsil görevlerine oranla ağırlıkta idi. 2011 yılı itibariyle idari görevlerin ağırlığı, yargısal ve temsil görevlerine nazaran artmıştır.¹³³⁵ Mahkeme başkanları; bütçe kontrolü, eğitim, bilgi teknolojileri, insan kaynakları, halkla ilişkiler, altyapı, bina kiralama, güvenlik, işe alma, disiplin işlemleri ve raporlamadan sorumludur.¹³³⁶

Hırvatistan'da, Rijeka, Split ve Zagreb'teki şehir mahkemeleri ile 40'tan fazla yargıcın bulunduğu mahkemelere mahkeme müdürleri atanmıştır. Görevleri, mahkeme yönetiminin profesyonelleştirilmesi, mahkeme yönetimi ile ilgili sorumlulukların dağıtılması, bütçe kontrolü, insan kaynakları ve eğitim, ofis desteği, işlerin günlük sürdürülebilirliğini sağlamaktır.¹³³⁷

Ayrıca tüm mahkemelerde mahkeme sekreteri (mahkeme yönetimi müdürü) bulunmaktadır. Sekreterin görevleri, mahkeme yönetimi biriminin bütçesi, insan kaynakları, sürdürülebilir altyapı, zaman yönetimi, büro organizasyonu, günlük görevlerin dağıtımını ve yargı dışı işlerde çalışan personelin eğitimidir.¹³³⁸

---

¹³³⁵ Asser Institute, "Court Management Challenges and Solutions", Hırvatistan Mahkeme Yönetimi Tanıtım Broşürü, Kasım 2011, s.1.

¹³³⁶ Asser Institute, s.1.

¹³³⁷ Asser Institute, s.3.

¹³³⁸ Asser Institute, s.5.

Hırvatistan Devlet Yargı Konseyi'nin, mahkemelerin yönetimi, bütçe vb. görevleri yoktur. Ülkemizdeki HSYK benzeri yetki ve görevleri haiz bu Kurul, yargıçların ve mahkeme başkanlarının atanmaları ve işten çıkarılmaları, yerlerinin değiştirilmesi, eğitimleri, disiplin işlemleri, Yargı Görevlileri Devlet Okulu'ndan mezun olan adayların son sınavlarının yapılması, yargıçların kişisel kayıtlarının tutulması işlemlerini yerine getirmekle yükümlüdür.¹³³⁹ Devlet Savcılık Konseyi de benzer görevleri haizdir.¹³⁴⁰

3.2.30. Makedonya

Mahkemeler Kanunu'na göre Makedonya yargı teşkilatı genel mahkemeler, İdare Mahkemesi, istinaf mahkemeleri ve Yargıtay'dan müteşekkildir (m. 22).

Genel mahkemeler, kanundaki şartları haiz belediyelerin bulunduğu yerlerde kurulur. Genel yetkili ve genişletilmiş yetkili mahkemeler şeklinde kurulan bu mahkemeler kendi yetki alanlarındaki davaları ilk derece mahkemesi sıfatıyla görürler. Genişletilmiş yetkili genel mahkemeler içinde, kanundaki belirli tipteki ihtilaflar için özel yetkili mahkeme birimleri kurulur (m. 23).

İstinaf mahkemeleri kanun tarafından belirtilen birkaç ilk derece mahkemeyi içine alacak şekilde bölge esasına göre kurulur (m. 24).

İdare Mahkemesi, Makedonya Cumhuriyeti'nin tüm bölgelerinde yargı yetkisini kullanır (m. 25).

Makedonya Yargıtay'ı, yargısal konularda tüm ülke çapında karar vermeye yetkilidir (m. 26).

Makedonya Cumhuriyeti Savcılığı, suçların ve failerin kovuşturulması işlevinden başka diğer bazı alanlarda da yetkilidir. Bu yetkiler yasallığın korunması işlevi dâhilinde hukuki ve idari alanda ve idare mahkemesi nezdinde uygulanan usullere ilişkindir. Bu anlamda son kararlara karşı olağanüstü kanun yoluna başvurma görevi Makedonya Cumhuriyeti Savcılığı Bürosu savcılar tarafından yerine getirilir.¹³⁴¹

Savcılık birimi, hiyerarşik ve tabiiyet ilkelerine uygun olarak, Makedonya Cumhuriyeti Savcılık Bürosu, Yüksek Savcılık Bürosu, Organize Suçlar ve Rüşvetle Mücadele

¹³³⁹ Podumljak, s.115.

¹³⁴⁰ Podumljak, s.115.

¹³⁴¹ Makedonya Cumhuriyeti Savcılığı Kanunu'nun İng. metni için bkz.

http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepe/opinions/travaux/OP_3_FYROM.pdf (07 Şubat 2012).

Savcılık Bürosu ve Genel Savcılık Bürosu şeklinde örgütlenmiştir. Savcılık birimleri, mahkemeler nezdinde kururlar ve yetki çevreleri mahkemelere paraleldir (Makedonya Cumhuriyeti Savcılığı Kanunu m. 10 vd.).

Yargının yönetimi görevi Ad.B tarafından mahkeme başkanı ile iletişim kurularak yerine getirilir (m. 82). Yönetim işleri kapsamında, yargı gücünün kullanılmasına ilişkin koşulların sağlanması, özellikle mahkeme öncesi prosedürlerin, mahkeme iş ve organizasyonu alanındaki kanunların ve diğer düzenlemelerin geliştirilmesi, mahkeme prosedür kurallarının benimsenmesi, personelin mesleki eğitimi, mahkeme işleri için gerekli malzeme tedariki, bütçe, güvenlik ve diğer ihtiyaçların ve koşulların sağlanması, mahkeme çalışmaları hakkında istatistiksel ve diğer verilerin toplanması, mahkemelerinin çalışmalarının etkin bir şekilde yürütülmesini sağlamak için gözetim ve denetimin yapılması ve mahkeme kural ve prosedürlerin uygulanmasının sağlanması, vatandaşlar tarafından, mahkeme hizmetleri ve süreçleri ile ilgili gecikmelere ilişkin yapılan şikayetlerin incelenmesi bulunmaktadır (m. 83).

Mahkeme başkanının, temsil, çalışmaların organize edilmesi, mahkeme işlerinin uygun şekilde ve zamanında yürütülmesi için gerekli önlemlerin alınması görevleri vardır.

Ad.B, Devlet Yargı Konseyi, Mahkeme Bütçe Konseyi ve Yargıtay, Makedonya'da yargının yönetiminden sorumlu kurumlardır. Ad.B, bina ve tesisler gibi mahkemelerin işlevlerini yerine getirmesini sağlayacak gerekli fiziki ortamı sağlar. Adalet bakanı, mahkemelerin yönetimi konusunda doğrudan sorumluluk sahibi değildir. Devlet Yargı Konseyi mahkeme işlerini kolaylaştıran ve yöneten başlıca dairesidir. Aynı zamanda yargıçların performans ve verimliliklerini de kontrol eder. Devlet Yargı Konseyi yargıçların seçimi, görevden alınmaları, terfileri ve yüksek mahkemelere atanmalarından sorumludur. Devlet Yargı Konseyi ve Mahkeme Bütçe Kurulu aynı başkanın yönetiminde birbiriyle yakın ilişki içindedir. Mahkeme Bütçe Konseyi yargının finansmanından¹³⁴² ve ödeneklerin mahkemelere dağıtılmasından sorumludur.¹³⁴³

---

¹³⁴² CEPEJ, **Scheme For Evaluating Judicial Systems 2009, Country: The Former Yugoslav Republic of Macedonia**, 21.10.2010, s.6. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/2010/2010_FYROM.pdf (02 Şubat 2012).

¹³⁴³ Mihail Gotovski, "Country Report – Macedonia", **EU Approach to Justice Reform in Southeastern and Eastern Europe** içinde (128–165), Christian Ghinea ve Laura Stefan (Ed.), CRPE, Bucharest, November 2011, s.152. <http://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2011/11/CRPE-book.pdf> (02 Şubat 2012).

Yargıtay, alt derece mahkemelerin performansını gözetim ve denetim altında tutar, mahkemelerin yıllık performans raporlarını, tüm yargı teşkilatının performansını içine alan tek bir raporda toplar.¹³⁴⁴ Mahkeme başkanı mahkemenin yıllık mali planının icrasından sorumludur.¹³⁴⁵

Devlet Yargı Konseyi bünyesinde biri yargıçlar, diğeri savcılar için konseyler bulunur. Yargıçlar Konseyi, yargı sisteminin denetim ve gözetimi, mahkeme başkanlarının seçimi ve görevden alınmaları, yargıçların performanslarının izlenmesi ve değerlendirilmesi, disiplin sorumlulukları hakkında karar verilmesi, dokunulmazlıklarının kaldırılması, vatandaşların yargıçlara ve mahkemelere başvuruları hakkında karar vermek için aylık toplantılar düzenlenmesi konularında görevlidir.¹³⁴⁶

Savcılar Konseyi'nin başlıca görevleri; genel savcı atanmasına ilişkin hükümet önerisi hakkında görüş bildirmek, adaylar arasından savcıların seçimini yapmak, savcılarını işe almak ve görevden el çektirmek, geçici savcı görevlendirmeleri konusunda karar vermek, gereken savcı sayısı konusunda karar oluşturmak, savcılarının işlerini gözetmek, denetlemek ve değerlendirmektir.¹³⁴⁷

3.2.31. Japonya

Japonya'da beş tür mahkeme bulunmaktadır. Bunlar; Yargıtay, yüksek mahkemeler, bölge mahkemeleri, aile mahkemeleri ve dar yetkili mahkemeleridir.¹³⁴⁸

Japonya'da üç katmanlı bir yargılama sistemi uygulanır. Dar yetkili mahkemeler, aile mahkemeleri ve yerel mahkemeler ilk derece mahkemeleridir. Dar yetkili mahkemeler aynı zamanda belli bir miktarı geçmeyen hukuk davalarına, tazminat ve hafif derecedeki ceza davalarına bakar, arabuluculuk hizmeti verir.¹³⁴⁹ Dar yetkili mahkemelerde kariyerli yargıçlar yoktur.¹³⁵⁰

---

¹³⁴⁴ Gotovski, s.153.

¹³⁴⁵ CEPEJ, *The Former Yugoslav Republic of Macedonia*, s.8.

¹³⁴⁶ Gotovski, s.155.

¹³⁴⁷ Gotovski, s.155-156.

¹³⁴⁸ Japan Federation of Bar Associations, "The Japanese Judicial System", http://www.nichibenren.or.jp/en/about/judicial_system/judicial_system.html. Japonya Barolar Birliği Federasyonu Resmi İnternet Sitesi (03 Nisan 2012).

¹³⁴⁹ Japan Federation of Bar Associations.

¹³⁵⁰ John O. Haley, "The Japanese Judiciary: Maintaining Integrity, Autonomy and the Public Trust", 2007, Washington U. School of Law Working Paper No. 05-10-01, s.2. <http://law.wustl.edu/harris/documents/2003-3HaleyJapaneseJudiciary.pdf> (08 Nisan 2012).

Bölge mahkemeleri, hukuki, cezai ve idari alanda birçok davayı ilk derece mahkemesi sıfatıyla görür. Hukuki ve idari davalara ilişkin birçok uyuşmazlık tek yargıç tarafından çözüme kavuşturulur. Bazı davalara üç yargıçtan oluşan heyet bakar. Keza ağır ceza gerektiren davalar heyet tarafından görülür.¹³⁵¹ Bu mahkemeler aynı zamanda dar yetkili mahkemelerden verilen hukuk davalarına karşı temyiz merci işlevine sahiptir. Bölge mahkemelerinden verilen cezai kararlar doğrudan yüksek mahkemede temyiz edilir.¹³⁵²

Yüksek mahkemeler, bölge ve aile mahkemelerinin, dar yetkili mahkemelerin ya da idari birimlerin kesin kararlarına karşı yapılan başvuruları ele alır.¹³⁵³ 1 Nisan 2005 tarihinde, Tokyo Yüksek Mahkemesi'nin ayrı özel bir kolu olarak fikri mülkiyet davalarında uzman Fikri Mülkiyet Yüksek Mahkemesi kurulmuştur.¹³⁵⁴

Yargıtay en üst ve nihai temyiz mahkemesidir. Yüksek mahkemelerden verilen kararlara karşı Yargıtay'a başvurulur.¹³⁵⁵ Yargıtay, AYM olarak da işlev görür.¹³⁵⁶

Japonya'da savcılar araştırma, soruşturma ve cezaların infazına nezaret etme vb. işlerle ilgili hatırı sayılır yetkilere sahip profesyonel memurlardır. Savcılar, araştırma amaçları doğrultusunda polisleri yönlendirebilir, bazen doğrudan kendileri araştırma yapabilir. İlke olarak sadece savcılar suçları soruşturabilir ve soruşturma yapılıp yapılmayacağına karar verir. Ad.B'deki yüksek dereceli memurların büyük kısmı savcıdır.¹³⁵⁷

Savcılık Kanunu, savcılarının görevlerini, temel insan haklarını korumak ve sosyal adaleti temin etmek olarak açıklar (m. 1).¹³⁵⁸

Savcılık Bürosu'nun görevi, savcılar tarafından ele alınan tüm işler üzerinde denetim uygulamaktır. Savcılık büroları; Yargıtay Savcılığı Bürosu'nu, yüksek mahkemeler savcılık bürolarını, bölge mahkemeleri savcılık bürolarını ve yerel savcılık bürolarını kapsar. Her bir yüksek mahkeme savcılık bürosu ve bölge mahkemesi savcılık bürosu, işlerin kendilerine düşen kısımlarını yürütmek üzere kollara ayrılmıştır. Savcılık ofislerinde savcılar ve savcı asistanları istihdam edilir.¹³⁵⁹

---

¹³⁵¹ Japan Federation of Bar Associations.

¹³⁵² Haley, s.2.

¹³⁵³ Japan Federation of Bar Associations.

¹³⁵⁴ Haley, s.3.

¹³⁵⁵ Japan Federation of Bar Associations.

¹³⁵⁶ Haley, s.6.

¹³⁵⁷ <http://en.wikipedia.org/wiki/Prosecutor> (27 Mayıs 2012).

¹³⁵⁸ Japan Federation of Bar Associations.

¹³⁵⁹ <http://www.moj.go.jp/ENGLISH/PPO/ppo-01.html>. Japonya Adalet Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi (01 Mart 2012).

Savcılar ceza davalarında, suç iddiasını araştırma, soruşturma açılıp açılmayacağına karar verme, mahkemeden uygun önlemlerin alınmasını talep etme, hükümlerin infazına nezaret etme, bundan başka, kamunun çıkarlarını temsil etme ve MK ve diğer kanunlar tarafından verilen görevleri yerine getirmek gücüne/yetkisine sahiptir.¹³⁶⁰

Japon savcılarını suçun ortaya çıkmasından itibaren soruşturmaya önderlik etme, büyük jüri önüne gitmeksizin veya benzer gözetim mekanizmalarına ihtiyaç duymaksızın soruşturmayı erteleme ya da başlatma, çoğu davada itiraf husule getirme, delile ulaşmayı kontrol altında tutma, beraat kararlarını temyiz etme yetkilerine sahiptirler.¹³⁶¹ Savcılık ve polis karşılıklı işbirliği içinde çalışır.¹³⁶²

Japonya'da Yargıtay mahkemelerin yönetimini kontrol eder, bütçe ve diğer işlevler Yargıtay Adli Kongresi eliyle sağlanır.¹³⁶³ Her mahkeme, mahkemeyi kontrol eden fakat Yargıtay Adli Kongresi'ne karşı sorunluluğu bulunan bir adli kongreye sahiptir. Bu sistem en tepesinde Yargıtay'ın bulunduğu bir piramit olarak tanımlanmaktadır.¹³⁶⁴

Yargıtay Adli Kongresi, her yıl ihtiyaçları hesaplar ve bütçeyi BK'ye, BK de parlamentoya sunar. Ulusal bütçede, adli bütçe için ayrı bir ödenek vardır. Mahkeme başkanı, mahkemenin idari bürosunu denetler ve mahkeme adli kongresine başkanlık eder. Bu birim, mahkemenin tüm yargıçlarından oluşur. İşin dağılımına karar veren bu kongredir.¹³⁶⁵

3.2.32. Belçika

Belçika'da mahkemelerin birçoğu, tüm ülkeye dağılmış durumdadır; her bir bölgede beş bağımsız mahkeme (birinci asliye mahkemesi, ticaret mahkemesi, ceza mahkemesi, çalışma mahkemesi ve çocuk mahkemesi), 27 mahkeme bölgesine ek olarak 225 sulh yargıcı (bölge mahkemeleri dâhil olmak üzere) ve 39 polis mahkemesi bulunmaktadır.

¹³⁶⁰ <http://www.moj.go.jp/ENGLISH/PPO/ppo-01.html> (01 Mart 2012).

¹³⁶¹ Kent Anderson, "The Japanese Way of Justice: An Up-close Look at Japan's Jack McCoy A Review of The Japanese Way of Justice: Prosecuting Crime in Japan", *Asia-Pacific Law & Policy Journal*, Vol.4, No. 1 (Winter 2003), http://blog.hawaii.edu/aplpi/files/2011/11/APLPJ_04.1_anderson.pdf (08 Mayıs 2012), s.173.

¹³⁶² Lee Jung-Soo, "The Characteristics of the Korean Prosecution System and the Prosecutor's Direct Investigation", *The United Nations Asia and Far East Institute*, Resource Material Series, No. 53, s.84. http://www.unafei.or.jp/english/pdf/RS_No53/No53_13VE_Soo.pdf (05 Nisan 2012).

¹³⁶³ John Thomas, s.16.

¹³⁶⁴ John Thomas, s.16

¹³⁶⁵ Lienhard, *Supervisory Control and Court Management*, s. 9.

Çok sayıda mahkemenin tüm ülkeye dağıtılması, aynı zamanda yönetimin de bölgelere tahsisi anlamına gelmemektedir.¹³⁶⁶

Savcılık teşkilatı, Muhakeme Usul Kanunu ile kurulmuştur. Belçika Anayasası, savcılıkla ilgili bazı önemli hükümler içermektedir. Anayasa'nın 153'üncü maddesine göre mahkemeler nezdinde görev yapan savcılık ofisinin memurları Kral tarafından göreve atanır ve görevden alınırlar.¹³⁶⁷ Bu anlamda, 22 Aralık 1998 yılında yürürlüğe giren kanun, savcıların çalışma niteliğini muhafaza etmek ve hatta geliştirmek için bir iç denetim sisteminin oluşmasını sağlamıştır.¹³⁶⁸

Belçika'da savcılık, yerel mahkemeler nezdindeki savcılıkların bağlı olduğu istinaf başsavcılıkları ve Yargıtay Başsavcılığı ile Federal Savcılık'tan oluşmaktadır.¹³⁶⁹ Savcılık hiyerarşik modele göre yapılandırılmıştır. Piramidin tabanında, her bir bölge mahkemesinde görevli 27 savcı bulunmaktadır. Savcılar veya vekilleri, sulh mahkemesinde ve ceza mahkemesinde olağan cezai konularda kamu davasını yürütmekten sorumludurlar. Bununla birlikte bir dizi cezai suça –sosyal ve çalışma mevzuatına ilişkin hususlar– ilişkin görevler savcılığın yetkisi dışına çıkarılıp iş denetçileri ve vekilleri olarak adlandırılan görevlilere verilmiştir.¹³⁷⁰

Hem savcılar hem de iş denetçileri, her biri bir temyiz mahkemesi için olmak üzere beş başsavcının hiyerarşik denetimi altında fonksiyonlarını yerine getirirler. Başsavcılara, vekilleri ve baş adli müşavirler yardımcı olurlar. Beş başsavcı, Başsavcılar Kurulu'nu oluşturur. Kurul'un üç katmanlı görevi, suç üzerine izlenen politikanın tutarlı uygulanmasını ve koordinasyonunu, savcılık hizmetinin genel ve koordineli olarak iyi bir şekilde uygulanmasını ve adalet bakanına savcılık hizmetiyle ilgili bilgi ve tavsiye sağlamayı kapsar.¹³⁷¹

22 Aralık 1998 Kanunu, aynı zamanda bir Savcılar Kurulu da oluşturdu. Bu kurul, bir yandan kanun ve düzenlemelerin uyumlaştırılması ve tek biçimde uygulanması, diğer yandan da savcılığın rolüne ilişkin sorunlar üzerine –ister kendi inisiyatifleriyle isterse

¹³⁶⁶ Jos Dumortier ve Caroline Goemans, "How 'Digital' are Belgian Courts?", **Justice and Technology in Europe: How ICT is Changing the Judicial Business?** içinde (121–144), Marco Fabri ve Francesco Contini (Ed.), Dordrecht, The Netherlands: Kluwer Law International, 2001, s.124.

¹³⁶⁷ Belçika Anayasası'nın Türkçe metni için bkz.

<http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/05-BELÇİKA%2099-148.pdf> (08 Ocak 2012).

¹³⁶⁸ http://www.euro-justice.com/member_states/belgium/country_report/1479/ (02 Aralık 2011).

¹³⁶⁹ Tezcan, s.40.

¹³⁷⁰ http://www.euro-justice.com/member_states/belgium/country_report/1479/ (02 Aralık 2011).

¹³⁷¹ http://www.euro-justice.com/member_states/belgium/country_report/1479/ (02 Aralık 2011).

Başsavcılar Kurulu'nun istek ve talebi üzerine– görüş bildirmekten sorumlu bir danışma organıdır. Savcılar Kurulu sadece bölge savcılıkları arasındaki etkileşimi artırmakla kalmayıp aynı zamanda Savcılık Genel Kurulu içindeki tartışmaları da yürütmek zorundadır. Bu bakımdan Kurul'un, hem adalet bakanını hem Başsavcılar Kurulu'nu hem de Federal Savcılığı bilgilendirmesi sağlanmaktadır.¹³⁷²

Federal Savcılık, organize suçların kovuşturulmasını daha güçlü hale getirmek amacıyla kurulmuştur. Bu birim federal savcı tarafından yönetilmektedir. Prensip olarak Federal Savcılık, devletin güvenliğine karşı suçlar, organize suç, terörizm vb. suçlarla ilgili ceza davası açmaya yetkilidir. Federal savcılar aynı zamanda genel olarak ceza davasını koordine etmek ve adli konularda uluslararası işbirliğini sağlamakla yükümlüdür. Ayrıca bazı federal savcılar, federal polisin genel ve özel operasyonlarını denetlemekten de sorumludur.¹³⁷³

Belçika'da savcı, adli polisin amiridir. Adli polis, cürüm, cünha ve kabahatleri araştırır, delilleri toplar ve faillerini mahkemeye intikal ettirir. Kraliyet savcıları ile diğer adli polis amirleri, görevlerinin ifası çerçevesinde, kamu gücünün desteğini isteyebilirler. Ayrıca her Kraliyet savcısı, adli kolluk görevinin ifasına ilişkin genel ilkeler koyabilir, bunları başsavcıya duyurur. Meslek içi hiyerarşi çok güçlüdür.¹³⁷⁴

Kovuşturma zorunluluğu, Ceza Usul Kanunu'na eklenen “maslahata uygunluk prensibi” ile yumuşatılmıştır. Bu maddeye göre kovuşturmaya yer olmadığı kararları gerekçeli olmak zorundadır. İş mevzuatına ilişkin konular hariç yargı çevreleri içinde gerçek kişilerce ve tüzel kişiler adına işlenen cürüm, cünha ve kabahatleri kovuşturmakla Kraliyet savcıları görevlidir. Buna karşılık, toplanan delillere göre yargı çevreleri dışında işlenen suçlar söz konusu ise yer bakımından yetkili Kraliyet savcısına durumu bildirmek zorunluluğu vardır.¹³⁷⁵

Kraliyet savcıları, kendi yargı çevreleri içinde hangi suçların öncelikle araştırılacağını bir yönerge haline getirir. Adli kolluk görevlileri de yaptıkları araştırmaları Kraliyet savcısına bildirmek zorundadır. Şayet Kraliyet savcısının, bir suçun soruşturma evresine ilişkin olarak o yer polis biriminden talep ettiği personel ve hizmet sağlanamazsa,

¹³⁷² http://www.euro-justice.com/member_states/belgium/country_report/1479/ (02 Aralık 2011).

¹³⁷³ http://www.euro-justice.com/member_states/belgium/country_report/1479/ (02 Aralık 2011).

¹³⁷⁴ Tezcan, s.41.

¹³⁷⁵ Tezcan, s.41.

Kraliyet savcısı durumu istinaf başsavcısına bildirir. O da konuyu, çözüm bulmak için Başsavcılar Kurulu'na götürür.¹³⁷⁶

Savcılık, mahkemeden bağımsızdır ve kovuşturmalarda yargıçlardan herhangi bir talimat almaz. Duruşmada savcı, yargıca ve taraflara savcılığın görüşünü sunar. Kamu davası kovuşturma makamı olan savcılık, savcı veya vekili şahsında daima ceza davasına katılır.¹³⁷⁷

Yargıtay başsavcısı da savcılığın bir parçasını oluşturur fakat hiyerarşik olarak savcılığın üst makamı değildir. Başsavcı, prensip olarak davalarla ilgilenmez, genellikle kanunların uygulanması ve mahkeme içtihadında tutarlılığın başarılması konularında hukuki görüş bildirir.¹³⁷⁸

Belçika'da mahkemelerin yönetimi görevi Ad.B'ye aittir.¹³⁷⁹ Yerel seviyede yönetime ilişkin görevler aynı zamanda mahkeme yöneticisi de olan başkâtip tarafından yerine getirilir.¹³⁸⁰

3.2.33. Azerbaycan

12 Kasım 1995 tarihinde yürürlüğe giren Azerbaycan Anayasası'nda¹³⁸¹ yargı birliği kabul görmüştür, yani adli – idari yargı ayrımı yoktur. İdarenin yapmış olduğu işlemler de adli yargı mahkemelerinde çözüme kavuşturulur.¹³⁸²

Anayasa'nın 125'inci maddesine göre yargı görevini yalnızca yargı organları yerine getirir. Yargı yetkisini AYM, Yüksek (Âli) Mahkeme (Yargıtay) ve genel mahkemeler kullanır. Mahkemelerin kuruluşu Anayasa ile belirlenir.¹³⁸³

Azerbaycan yargı sisteminde olağanüstü yetkilere sahip mahkemelerin kurulması yasaktır. Mahkemeler kararlarını devlet adına verirler.¹³⁸⁴

Azerbaycan'da mahkemeler, 1997 yılında yürürlüğe giren ve 1 Ocak 2006 tarihinde bazı maddeleri değiştirilen Mahkemeler ve Yargıçlar Kanunu'nda düzenlenmiştir.¹³⁸⁵

¹³⁷⁶ Tezcan, s.42.

¹³⁷⁷ http://www.euro-justice.com/member_states/belgium/country_report/1480/ (02 Aralık 2011).

¹³⁷⁸ http://www.euro-justice.com/member_states/belgium/country_report/1479/ (02 Aralık 2011).

¹³⁷⁹ Dumortier ve Goemans, s.124.

¹³⁸⁰ Berthier ve Pauliat, *Administration and Management of Judicial Systems in Europe*, s.9.

¹³⁸¹ Azerbaycan Anayasası'nın Türkçe metni için bkz. <http://www.anayasa.gen.tr/azerbaycan-aleskerli.htm> (08 Nisan 2012).

¹³⁸² Özer, s.64.

¹³⁸³ Mürteza Hasanoğlu, "Azerbaycan Cumhuriyeti'nde Devletin Yeniden Yapılandırılması ve Yerel Yönetimlerin Güçlendirilmesi Çabaları", *Sayıştay Dergisi*, Sayı.69 (Nisan-Haziran 2008), s.79.

¹³⁸⁴ Özer, s.64.

Genel mahkemeler; il mahkemeleri, yerel iktisat mahkemeleri, istinaf mahkemeleri, askeri mahkemeler, Azerbaycan Cumhuriyeti Ağır Suçlar Mahkemesi, Nahcivan Özerk Cumhuriyeti Ağır Ceza Mahkemesi, Azerbaycan Cumhuriyeti Askeri Ağır Ceza Mahkemesi, Nahcivan Özerk Cumhuriyeti Yargıtay'ı, Azerbaycan Cumhuriyeti İktisat Mahkemesi, Azerbaycan Cumhuriyeti Yargıtay'ı (Âli Mahkeme), Uluslararası Anlaşmalardan Kaynaklanan Uyuşmazlıklara Dair İktisat Mahkemesi'dir.¹³⁸⁶

Birinci kademe mahkemelere şehir (il) mahkemeleri denir. Kanunun mahiyetine ve kapsamına göre kendi içlerinde yapılan bu mahkemeler şehirlerde (illerde) kurulmuş olup hukuk mahkemeleri, ceza mahkemeleri, iktisadi mahkemeler ve askeri mahkemeler şeklinde varlıklarını sürdürürler. Örneğin, ceza mahkemeleri suça verilecek cezanın derecesine göre ceza mahkemeleri ve ağır ceza mahkemeleri şeklinde ikiye ayrılır. İktisat mahkemelerinin de dava konusunun milli veya uluslararası olmasına göre çalışması ve yapısı farklılık göstermektedir (Mahkemeler ve Yargıçlar Kanunu m. 20 vd).¹³⁸⁷

Yüksek mahkemeler AYM¹³⁸⁸, Âli Mahkeme (Mahkemeler ve Yargıçlar Kanunu m. 77 vd) ve İktisat (Yüksek) Mahkemesi'dir. Bu mahkemelerin üyelerinin tamamı Cumhurbaşkanı'nın önerisi üzerine Milli Meclis tarafından atanır.¹³⁸⁹

İstinaf mahkemeleri, Mahkemeler ve Yargıçlar Kanunu'nun 62 vd. maddelerine göre yeni teşekkül eden mahkemelerdir. Belirli konularda ikinci kademe mahkemesi olarak birinci kademe mahkemelerinin verdiği belirli davaları inceler ve karara bağlar. Ancak bu mahkemelerin verdiği kararlardan bazıları için Âli Mahkeme'ye başvurulabilir.¹³⁹⁰

Azerbaycan Savcılığı Anayasa'nın 133'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Savcı, kanunların eşit şekilde uygulanmasını ve kanunları ihlal edenler hakkında soruşturma başlatılmasını sağlar, devletin çıkarlarını korur ve mahkemelere dava açar. Savcılar, başsavcıya bağlı olarak çalışırlar. Azerbaycan başsavcısı Cumhurbaşkanı tarafından Milli Meclis'in onayı ile atanır ve görevden alınır. Ayrıca başsavcı yardımcıları, uzmanlaşmış savcılara başkanlık eder. Savcılar ve Nahcivan Özerk Cumhuriyeti Savcısı

¹³⁸⁵ Kanun'un İng. metni için bkz. <http://www.justice.gov.az/eng175.html> (08 Nisan 2012).

¹³⁸⁶ Council of Europe Committee of Experts on Terrorism, **National Legislation: Azerbaijan**, March 2007, s.3-4. http://www.coe.int/t/dlapil/codexter/Source/country_profiles/legislation/ (07 Nisan 2012).

¹³⁸⁷ Özer, s.65.

¹³⁸⁸ 08 Ocak 2004 tarihli Azerbaycan AYM Kanununda düzenlenmiştir. Azerbaycan AYM hakkında daha geniş bilgi için bkz. Fikret Babayev, "Açış Konuşmaları", **Anayasa Yargısı Dergisi**, Cilt.24 (2007).

¹³⁸⁹ Özer, s.65.

¹³⁹⁰ Özer, s.65.

Azerbaycan Cumhuriyeti Başsavcısı'nın önerisi üzerine Cumhurbaşkanı tarafından atanır. Bölge savcılar ve uzmanlaşmış savcılar Cumhurbaşkanı'nın onayı ile Azerbaycan Başsavcısı tarafından atanır ve görevden alınır.¹³⁹¹

Mahkeme başkanları, mahkemenin idaresi, faaliyetlerinin yürütülmesi, personelin denetim ve gözetimi, işe alınması, işten çıkarılması, ödüllendirilmesi, iş durumlarına göre davaların yargıçlar arasında paylaşılması ve mahkeme bölümlerine başkanlık yapmakla görevli kılınmışlardır (m. 19, 28, 30, 34, 39, 45, 50, 74). İstinaf mahkemesi başkanları ise bunlara ek olarak mahkeme sekreterinin işe alınması, işten çıkarılması, ödüllendirilmesi, sekreterliğinin işleyişinin gözetilmesi, mahkeme kurullarının oluşumu konusunda mahkeme genel kuruluna öneride bulunma, istinaf mahkemesi sekreterliği çalışanlarının mali planlarını, personel çizelgesini ve yapısını düzenlemek ve mahkemeyi temsil ile görevlendirilmişlerdir (m. 66).

3.2.34. Rusya Federasyonu

RF'de yargı sistemi, federal mahkemeler, AYM ve RF'yi oluşturan bölgelerin sulh yargıçlığından oluşmaktadır.¹³⁹²

RF AYM ve RF'yi oluşturan öğelerin (eyaletler ve özerk bölgelerin) AYM'leri, federal kanunlarla ilgili anayasal konulara yahut RF Başkanı'nın, RF Konseyi'nin, Duma'nın veya hükümetin oluşumunu düzenleyen kanunlar gibi diğer kanunlarla ilgili davalara bakmaktan sorumludur. Ayrıca bu mahkemeler, kanunların ve düzenleyici işlemlerin, RF'nin kurucu üyelerinin anayasalarının ve diğer düzenleyici işlemlerinin Anayasa'ya uygun olup olmadığını belirlemekle görevlidir.¹³⁹³

RF Yargıtay'ı, genel yargılama yetkisine sahip mahkemelerin hukuki, cezai, idari ve diğer konularda verdikleri kararlara karşı başvuru yüksek temyiz organıdır. Ayrıca Yargıtay, alt derecedeki mahkemelerin faaliyetlerini denetlemekle görevlidir. Ek olarak, kamu çıkarıyla yakın ilişkisi bulunan veya özel öneme sahip davalarda ilk derece

---

¹³⁹¹ Özer, s.69-70.

¹³⁹² Irina Mikheeva, "The Court Administrator In Russia: Problems Of Creation And Development", *International Journal For Court Administration*, Vol.1, No.1 (January 2008), <http://www.ica.ws/files/IJCA-InauguralIssue-January2008.pdf> (30 Nisan 2012), s.37.

¹³⁹³ Mikheeva, s.38.

mahkemesi işlevi görür. Son olarak, genel yargılama yetkisine sahip alt derece federal mahkemelerin kararlarını gözden geçirmekle yükümlüdür.¹³⁹⁴

Orta kademe mahkemeler, davaları ilk ve ikinci derece mahkeme sıfatıyla incelemeye ve yeni ortaya çıkan durumları gözetmeye yetkilidir. İkinci derecede, yerel mahkemeler ya da bölge mahkemeleri kararlarına karşı temyiz merci olarak görev yapar. Bu mahkemeler, başkanlık kurulu, hukuk davaları için adli bölüm ve ceza davaları için adli bölüm şeklinde yapılandırılmışlardır.¹³⁹⁵

İlk kademe mahkemeleri bölge ya da şehir, belediye ve benzer yargılama yetkisine sahip diğer coğrafi mahkemeleri kapsar. Bu mahkemeler genel yargılamaya yetkili mahkemelerin çerçevesini oluşturur. Tüm hukuk davalarına, çoğu ceza davalarına ve idari davalara bakar. İl veya bölge mahkemeleri, kendi coğrafi yargılama alanında veya bölgesinde faaliyet gösteren sulh mahkemesi kararlarının ikinci derece temyiz merciidir.¹³⁹⁶

Sulh mahkemesinin federal statüsü yoktur, RF'nin anayasal öğelerinin genel yargılamaya yetkili yargıçları olarak faaliyet gösterirler.¹³⁹⁷

Askeri mahkemeler silahlı kuvvetlerin bölümlerinde, askeri bölgelerde, uçaksavar savunma bölgelerinde, donanmada ve özel ordularda bulunmakta ve faaliyet göstermektedir.¹³⁹⁸

İlk derecede 82 federal tahkim mahkemesi vardır. Bu mahkemeler RF'nin çeşitli öğelerinin oluşturduğu tahkim mahkemeleridir ve davalara ilk derece mahkemesi sıfatıyla bakarlar.¹³⁹⁹

İkinci derece mahkemeleri, 2004'te federal anayasal kanuna göre kurulan 20 istinaf mahkemesini kapsar. Bu mahkemeler ilk derece mahkemelerinin henüz yasal bir güce dönüşmemiş/kesinleşmemiş kararlarını temyizen inceler ve karara bağlar.¹⁴⁰⁰

Üçüncü derecede, her biri bir coğrafi alanı kapsayacak şekilde kurulmuş olan tahkim mahkemelerinin temyiz mercii olarak işlev gören on bölge tahkim mahkemesi

---

¹³⁹⁴ Mikheeva, s.38.

¹³⁹⁵ Mikheeva, s.38.

¹³⁹⁶ Mikheeva, s.38.

¹³⁹⁷ Mikheeva, s.38.

¹³⁹⁸ Mikheeva, s.38.

¹³⁹⁹ Mikheeva, s.38.

¹⁴⁰⁰ Mikheeva, s.38.

bulunmaktadır. Bu mahkemeler maddi hukuk kurallarının ve usuli gerekliliklerin doğru uygulanıp uygulanmadığına odaklanarak ilk derece mahkemeleri tarafından verilen kararların yasaya uygunluğunu gözden geçirir.¹⁴⁰¹

Dördüncü derecede, ticari ihtilaflarda nihai gözden geçirmeyi (istinaf) yapan RF Tahkim Temyiz Mahkemesi bulunmaktadır. Bu mahkeme, alt derece tahkim mahkemelerinin kararlarını gözden geçirir, faaliyetlerini gözetir ve ticari yargılama alanında yargısal uygulama sorunlarını konu edinir.¹⁴⁰²

Tahkim mahkemelerinin iç işleyişi ve bu mahkemeler arasındaki ilişkiler, Tahkim Temyiz Mahkemesi tarafından uyarlanan olan Tahkim Mahkemeleri Usul Kuralları ile düzenlenmiştir. Her seviyedeki tahkim mahkemelerinin idari ve kurumsal yapısı, işlevleri ve dava akışı yoluyla belirlenir.¹⁴⁰³

RF Savcılık Bürosu Hakkında Federal Kanun'un¹⁴⁰⁴ 11'inci maddesine göre RF savcılık sisteminin en üstünde, RF Genel Savcılık Bürosu bulunur. Askeri Başsavcılık Bürosu, RF'yi oluşturan bölgelerin savcılık büroları (Merkezi Federal Bölge, Ural Bölgesi, Sibirya Bölgesi, Güney Federal Bölge, Kuzeybatı Federal Bölgesi, Kuzey Kafkasya Federal Bölgesi, Uzakdoğu Federal Bölgesi, Privolzhskiy Federal Bölgesi), uzmanlaşmış savcılık büroları, RF Genel Savcılık Bürosu'na bağlı olarak faaliyet gösterirler. RF'yi oluşturan bölgelerin savcılık büroları, bölge ve il savcılık bürolarını bünyesinde barındırır.¹⁴⁰⁵ RF içindeki özerk bölgelerin savcılık büroları ile askeri ve diğer uzmanlaşmış savcılık büroları birbirinin dengidir.¹⁴⁰⁶

RF Anayasası'nın¹⁴⁰⁷ 129'uncu maddesine göre RF Savcılık Bürosu merkezi ve hiyerarşik şekilde yapılandırılmış olup savcılar, üst savcılara ve RF Genel Savcılık Bürosu'na tabidirler.¹⁴⁰⁸ Savcılık örgütünün amaçları, hukukun üstünlüğünün sağlanması, yasallığın güçlendirilmesi, insan haklarının ve temel özgürlüklerin korunmasıdır.¹⁴⁰⁹ Savcılık, ceza

---

¹⁴⁰¹ Mikheeva, s.38.

¹⁴⁰² Mikheeva, s.38.

¹⁴⁰³ Mikheeva, s.39.

¹⁴⁰⁴ Kanun'un İng. metni için bkz. [http://www.venice.coe.int/docs/2005/CDL\(2005\)040-e.pdf](http://www.venice.coe.int/docs/2005/CDL(2005)040-e.pdf) (01 Mayıs 2012).

¹⁴⁰⁵ http://eng.genproc.gov.ru/organization_chart/. RF Genel Savcılık Bürosu Resmi İnternet Sitesi (02 Mayıs 2012).

¹⁴⁰⁶ Venice Commission, **Federal Law on the Prosecutor's Office of the Russian Federation**, Strasbourg, 12 May 2005, Opinion No. 340/2005, CDL(2005)040, s.5. [http://www.venice.coe.int/docs/2005/CDL\(2005\)040-e.pdf](http://www.venice.coe.int/docs/2005/CDL(2005)040-e.pdf) (30 Nisan 2011).

¹⁴⁰⁷ RF Anayasası'nın Türkçe Metni için bkz. <http://www.anayasa.gen.tr/rusya.htm> (15 Mayıs 2012).

¹⁴⁰⁸ V. P. Zimin, "The Status of the Prosecution Bodies in the Russian Federation", s.1. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/CCPE/conferences/2011/Zimin_en.pdf (14 Mayıs 2012).

¹⁴⁰⁹ Zimin, s.2.

davalarının görülmesi sürecinde mahkemede kamuyu temsil eder, suç soruşturması yapar, suça karşı mücadelede yürütme birimlerinin faaliyetlerini koordine eder, diğer ülkelerin ilgili birimleri ve uluslararası kuruluşlar ile işbirliği içinde çalışır.¹⁴¹⁰

RF’de mahkemelerin yönetimi görevi mahkeme yöneticilerine aittir. Onlardan beklenen, duruşma ve karar verme ile doğrudan ilgisi olmayan konularda yargıçların, mahkeme yönetimi ve idari işlemlere ilişkin sorumluluklarını azaltmalarınıdır. Mahkeme yönetimi sistemine ilişkin reform hareketinin esaslı unsuru, profesyonel mahkeme yöneticilerine güveni de kapsayan, etkin mahkeme yönetimi yapısını kurmaktır. Bir kaç istisna hariç, mahkeme yöneticileri tüm RF’de görev almışlardır. Mahkeme yöneticisinin konumu ilk defa genel yargılamaya yetkili mahkemelerde tanıtılmış ve yapılandırılmıştır. Ticaret mahkemeleri de, görevleri oldukça iyi tanımlanmış ve destek personelini yönetme sorumluluğunu da yerine getiren mahkeme yöneticilerine sahiptir. Genel yetkili mahkemelerde, idarecilerin görevleri pek iyi tanımlanmamıştır, fakat görev ve yetkilerin detaylandırılmasına ve standarda kavuşturulmasına yönelik çabalar devam etmektedir.¹⁴¹¹

RF Yargıtay’ı bünyesinde adli yargı bölümünün kurulması reform sürecinin en önemli bileşenidir. Son on yılda, mahkemelerin yönetimi yürütmeden, Yargıtay’da kurulan adli yargı bölümüne aktarılmıştır.¹⁴¹² Bu uygulamayı takiben adli yargı bölümü, mahkemelerin nasıl yönetileceğine ve finanse edileceğine ilişkin merkezi inisiyatifler oluşturmaya başladı. Bu birim, materyal ve teknik destek sağlama, otomatik dava yönetimi, mahkeme faaliyetlerinin organizasyonu, mahkeme personelinin eğitimi, dış ilişkilerinin idaresi gibi faaliyetlere yönelik geniş bir alanda sorumluluğa sahiptir. Diğer adım da adli sistem bilgi merkezinin oluşturulmasıdır.¹⁴¹³

Adli Bölüm ve alt birimleri mahkemelerin ve yargıçların bağımsızlığını güçlendirmekle görevlendirilmiştir ancak kararların alınma sürecine bir müdahalede bulunamaz. RF Yargıtay’ı Adli Bölümü Federal Kanunu aynı zamanda mahkeme yöneticisi için bir pozisyon öngörmektedir.¹⁴¹⁴

---

¹⁴¹⁰ CCEP, **Questionnaire with a view of the preparation of Opinion No. 7, On the Management of the Means of the Prosecution Services, Replies from Russian Federation**, Strasbourg, 7 February 2012, CCPE(2011)7, s.2. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/opinions/travaux/OP_7_Russian_Federation.pdf (03 Haziran 2012).

¹⁴¹¹ Mikheeva, s.40.

¹⁴¹² Peter H. Solomon, “Assessing The Courts In Russia: Parameters Of Progress Under Putin”, *International Journal For Court Administration*, Vol.1, No.2 (October 2008), <http://www.iaca.ws/files/LWB-PeterSolomon.pdf> (24 Mayıs 2012), s.3.

¹⁴¹³ Mikheeva, s.40.

¹⁴¹⁴ Mikheeva, s.40.

Genel yetkili mahkemelerde, mahkeme yöneticileri Adli Bölüm'ün personelidir ve mahkeme faaliyetlerini kolaylaştırmakla yükümlüdür. Adli Bölüm Kanunu'nun 17 – 19'uncu maddeleri, mahkeme yöneticilerinin atanmaları ve görevden alınmaları ile yetkilerini düzenlemektedir. Kanun şu hususu içerir: “*Mahkeme işleri eş mahkemenin yöneticisi tarafından desteklenir.*” Buna karşılık, mahkeme yöneticisinin konumu Adli Bölüm'ün iç düzenlemeleri ve diğer birçok kanun ile belirlenmiştir. Mahkeme yöneticisinin konumunu en ayrıntılı biçimde düzenleyen belge Mahkeme Yöneticisine Yönelik Karakteristik Hizmet Düzenlemeleri'dir. Bu düzenlemelerde mahkeme yöneticilerinde aranan nitelikler, yöneticilerin atanma usulleri, hak ve sorumlulukları ile Adli Bölüm hizmetine verilmeleri yer almaktadır. Mahkeme yöneticileri Mahkemelere Yasal ve Yapısal Destek (Birimi) yönetim kurulu başkanı tarafından atanır ve gerektiğinde işten çıkarılırlar. Mahkeme yöneticileri Adli Bölüm ve görev yaptıkları mahkemenin başkanı altında faaliyet gösterirler. Mahkeme yöneticisi mahkeme başkanına rapor verir, onun talimatlarını yerine getirir fakat aynı zamanda Adli Bölüm'ün bir personelidir.¹⁴¹⁵

3.2.35. Sırbistan

Mahkemelerin Örgütlenmesi Kanunu'na göre Sırbistan mahkeme sistemi, genel yetkili mahkemeler ve ihtisas mahkemeleri olarak ayrılmıştır. Genel yetkili mahkemeler, Yargıtay, istinaf mahkemeleri, yüksek mahkemeler ve birinci derece mahkemeler, ihtisas mahkemeleri ise ticaret mahkemeleri, Ağır Ceza Mahkemesi, Yüksek Ağır Ceza Mahkemesi ve İdare Mahkemesi'dir. Savaş suçlarını ve organize suçları soruşturan özel birimler Belgrad Mahkemesi'nde kurulmuştur. Ek olarak, kanunların, düzenlemelerin ve yönetmeliklerin anayasa uygunluğu konularında karar veren bir AYM mevcuttur.¹⁴¹⁶

Yargıtay, Sırbistan'daki genel yargılamaya yetkili en yüksek mahkemedir. Mahkemeler tarafından hukukun tekbiçim uygulanmasını sağlama işlevi vardır. Yargıtay, Yüksek Ticaret Mahkemesi'ne ilaveten, kurulup göreve başladıklarında istinaf mahkemeleri ve İdare Mahkemesi'nce verilen kararlara karşı yapılan temyiz başvurularını inceleyip karara bağlar.¹⁴¹⁷

¹⁴¹⁵ Mikheeva, s.40-41

¹⁴¹⁶ Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), “Judicial Institutions in Serbia”, September 2011, s.1. <http://www.osce.org/serbia/82759> (01 Haziran 2012).

¹⁴¹⁷ Central and East European Law Initiative “Judicial Reform Index for Serbia”, September 2005, *American Bar Association*, Vol.2, http://wcjp.unicri.it/proceedings/docs/ABA_Judicial%20reform%20index%20Serbia_2005_eng.PDF (3 Mart 2012), s.3.

Bundan başka Yargıtay, yargıçların gayretkeş ve başarılı faaliyetlerinin değerlendirilmesi için kıstaslar belirler.¹⁴¹⁸

Sırbistan Savcılık Bürosu, suç faillerini ve diğer cezalandırılması mümkün suçları soruşturmak ve anayasanın ve yasaların korunması için gerekli önlemleri almakla görevli bağımsız bir devlet organıdır. Savcılık teşkilatı dört kademelidir. Cumhuriyet Savcılığı hiyerarşinin en tepesindedir. Üçüncü kademedeki organize suçlar savcılığı, savaş suçları savcılığı ve istinaf savcılığı, ikinci kademedeki yüksek savcılık bürosu ve en alt kademedeki ise birinci derece savcılık bürosu bulunur. Tüm savcılık büroları, Cumhuriyet Savcılığı Bürosu'na, tüm savcılar da Cumhuriyet savcısına bağlı olarak faaliyet gösterir. Savcılarının ve savcı vekillerinin bağımsızlığını sağlamak ve garanti altına almak amacıyla kurulan Devlet Savcıları Konseyi bağımsız bir organdır.¹⁴¹⁹ Cumhuriyet Savcısı, hükümetin önerisi ile Milli Meclis tarafından seçilir.¹⁴²⁰

Mahkeme yönetimi, öncelikle mahkemenin iç işleyişini örgütlemek, meslekten olmayan yargıçların davet edilmeleri ve atanmaları, bilirkişiler, tanıklar ve tercümanlara ilişkin işlemleri, şikâyetleri ve sıkıntıları gözden geçirmek, istatistikleri tutmak ve raporları düzenlemek, cürüm ve kabahat yaptırımlarını infaz etmek, mahkemenin ekonomik ve maddi işlerini yürütmek ve yurtdışında kullanılacak belgelerin tasdikini içeren yargı gücünün uygulanmasını destekleyici görevleri kapsamaktadır. Mahkeme yönetimi daha ayrıntılı olarak Mahkeme Kuralları'nda belirtilmiştir (m. 51).

Mahkeme başkanı mahkemeyi temsil eder, idari işlerini yönetir ve mahkeme işlerinin uygun ve zamanında yapılmasından sorumludur. Mahkeme başkanından, mahkemede yasalara uygun şekilde, düzen ve doğruluk içinde, düzensizlikleri ve çalışmalarındaki gecikmeleri gidererek, yargıçların bağımsızlıklarının ve mahkemelerin saygınlığının sürdürülmesi ve kanun ile Mahkeme Kuralları'nda öngörülen diğer görevleri yasalara uygun şekilde yerine getirilmesi beklenir (m. 52).

Kanunda tanımlanan belirli mahkeme yönetimi görevlerini yürütmek üzere mahkemelerde idari-adli bölüm kurulur. Bu birim, dördü, mahkemedeki tüm yargıçların katıldığı bir toplantıda gizli oyla dört yıllığına seçilen beş yargıçtan oluşur. Mahkeme

¹⁴¹⁸ Ng, Velicogna ve Dallara, s.35-36.

¹⁴¹⁹ <http://www.ns.vj.rs/index.php/en/about-the-prosecutors-office-en>. Sırbistan Novi Sad Savcılık Bürosu Resmi İnternet Sitesi (01 Haziran 2012).

¹⁴²⁰ OSCE, s.4.

başkanı aynı zamanda birimin de başkanıdır. Beşten az yargıcın görev yaptığı mahkemelerde bu birimin görevleri tüm yargıçlar tarafından yerine getirilir (m. 53).

Mahkeme başkanı, mahkeme yönetimine ilişkin bazı/belirli görevlerini idari-adli birime ya da başka yargıçlara tevdi edebilir. Mahkeme başkanı, yargıçların işe alınması, mahkeme personelinin iş (istihdam) ilişkileri ve bir yargıcın veya *meslekten olmayan* yargıcın açığa alınması konularındaki yetkilerini devredemez (m. 54).

Üst dereceli bir mahkemenin başkanı, alt dereceli mahkemenin başkanından düzenlemelerin uygulanması, mahkeme faaliyetlerine ilişkin veriler ve işlemlerin seyri hakkında bilgi isteyebilir. Üst dereceli mahkemenin başkanı alt derece mahkemesinin işlerinin teftişi konusunda doğrudan emir verebilir ve bu konuda bir rapor hazırlayabilir (m. 55).

İstinaf Mahkemesi, Yüksek Ticaret Mahkemesi, Yüksek Ağır Ceza Mahkemesi ve İdare Mahkemesi'nde mahkeme sekreterliği kurulur. Yirmiden fazla yargıcın görev yaptığı mahkemelerde de bir sekreterlik kurulur. Mahkeme sekreteri, mahkeme yönetimi konusunda başkana yardımcı olur ve kendisine verilen görevleri yerine getirmek konusunda özerktir. Mahkeme sektereri, mahkeme başkanı tarafından derecesine göre yargıç yardımcıları arasından atanır (m. 57).

Mahkeme Usul Kurulları'nın¹⁴²¹ 6 vd. maddelerinde mahkeme yönetiminin görevleri sayılmıştır. Başkan, mahkeme yönetimine başkanlık eder, mahkeme yönetimine ilişkin bazı görevlerini başkan vekiline yahut bölüm başkanlarına tevdi edebilir. Mahkeme kayıt memuru ve yöneticisi, mahkeme yönetimine ilişkin faaliyetlerinde başkana yardımcı olur. Daha büyük mahkemelerde, mahkeme yöneticisi tarafından yerine getirilen mahkeme yönetimine ilişkin görevler için özel bir (örgütsel) birim kurulabilir (m. 7).

Başkan, raporlar hazırlamak veya başka uygun yollarla, kayıtları ve yardımcı kitapları, takvimi ve duruşma günlerini, çözülmesi uzun sürecek davaları sürekli kayıt altına alarak gözden geçirmek suretiyle adli birimlerin ve hizmetlerin işlerini/işleyişini gözetecektir. Uygun kayıtların kullanılması ve belirlenen/verilen görevlerin ve izlenmesi suretiyle başkan, bir bütün olarak mahkemenin işleri/işleyişi konusunda somut fikir sahibi olur ve işlerin/görevlerin yasal, düzenli, doğru ve zamanında yerine getirilmesi önlemleri için alır (m. 8).

¹⁴²¹ Mahkeme Usul Kurulları'nın İng. metni için bkz.

http://www.rai-see.org/serbia/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=27&Itemid=62 (23 Mayıs 2012).

Üst dereceli mahkemenin başkanı, daha alt derecedeki mahkemelerin yönetim işlerini gözetip denetleme ve alt derece mahkeme başkanlarının genel yargılama yetkilerinden doğan hatalarla ilgili sorunları bildirme hakkına sahiptir. Üst dereceli mahkeme, gözetim denetleme yetkisi kapsamında, alt dereceli mahkemedен, yönetmeliklerin uygulanması, süreçlerin işleyişi konularında ve diğer konularda bilgi talep edebilir. Üst dereceli mahkeme başkanı, alt mahkemenin içişlerine doğrudan vakıf olabilir ve bu konuda rapor hazırlayabilir (m. 11).

Yunanistan Gümölcine İstinaf Mahkemesi'nde görüştüğümüz yargıç, mahkemenin temsili görevinin başkana ait olduğunu, hatta halen resmi bir ziyaret için mahkemede bulunan Romanya heyetinin başkan tarafından ağırlandı olduğunu, bütçe ve harcamadan başkanın sorumlu bulunduğunu, ilk derece mahkemelerinin ve savcılıkların ihtiyaçları konusunda bir yargıç, bir savcı ve bir yazı işleri müdüründen oluşan heyet tarafından rapor hazırlanıp başkanlığa gönderildiğini beyan etmiştir.

Buraya kadar ülke bazında ele aldığımız mahkeme yönetimi sistemini, yargı bütçesinin tedarik ve sarf usulünü ve savcıların görevlerini, aşağıda karşılaştırmalı biçimde yeniden ele aldık.

3.3. Karşılaştırmalı Mahkeme Yönetimi

Mahkeme yönetimi sisteminin ülkeden ülkeye değiştiğini belirtmiştik. Yargıç üç erkten birinin en önemli parçası olduğu için mahkeme idaresinin yargıçların sorumluluğunda olması gerektiğine dair talep artmaktadır.¹⁴²² Bazı devletler Mahkeme Hizmetleri ya da Mahkeme İdaresi adı altında birimler ihdas etmiştir. Bu birimler bağımsız ve özerktir. Başlıca görevleri; mahkemelerin idari ve işletmeyle ilgili görevlerini yerine getirmek, yargıçlara ve mahkemelerden faydalanan halka hizmet vermek, tesisler sağlamaktır. Bazı devletler yüksek yargı kurulları/konseyleri geliştirmiştir; bu kurullardan bazılarının mahkemelere ilişkin yönetim işlevleri bulunmaktadır. Diğer bazı devletlerde idari işler Ad.B'ye veya başka bir bakanlığa bırakılmıştır. Bu temel sınıflandırmaya uymayan bazı devletler de vardır.¹⁴²³ Belirtilen sistemlerin ayrıntılı özellikleri ve yararlanıcı ülkeler aşağıda karşılaştırmalı olarak verilmiştir:

---

¹⁴²² International Association of Judges (IAJ), **The Independence of the Individual Judge Within His Own Organization, Final Report**, Meeting in Recife, 17–21 September 2000. http://www.iaj-uim.org/site/modules/mastop_publish/?tac=41 (03 Haziran 2012).

¹⁴²³ John Thomas, s.8.

Fransa'da yerel mahkemeler birinci başkan ve başsavcıdan oluşan ikili yönetim tarafından idare edilir. İdari görevler ve iç yönetim mahkeme başkanı ile başsavcı arasında paylaşılmaktadır. Bundan başka, mahkeme başkanı ve mahkemede görevli tüm yargıç ve savcılardan oluşan bir genel kurul vardır. İdari açıdan mahkemenin işleyişi başkan tarafından sağlanır. İstinaf mahkemesi seviyesinde herhangi bir idari karar, başkan ile başsavcı tarafından ortak olarak alınır. Hazırlık çalışmaları bölgesel idari hizmetlerden bir koordinatör tarafından yerine getirilir.

İtalya'da mahkemeler, mahkeme başkanları tarafından hazırlanan ve İYYK tarafından onaylanan üç yıllık teşkilat planlarına göre bağımsız olarak yönetilir. Bu görevde mahkeme başkanına mahkeme yöneticisi yardımcı olur.

İspanya'da mahkemeler, mahkemenin başyargıcı tarafından, özerk toplulukların bölgesel mahkemeleri de, bu mahkemelerin başkanları tarafından yönetilir. Ondan fazla yargıcın görev yaptığı yüksek mahkemelerde yönetim kurulları, genel kurul ve komite gibi hareket eder. Yargıtay'da, Ulusal Mahkeme'de ve bölge yüksek mahkemelerinde yönetim kurulları, görevlerini sekreterlik aracılığı ile yerine getirir.

Almanya'da, idari denetim mahkeme başkanı ve Ad.B tarafından birlikte üstlenilir. Adli personel, mahkeme başkanının otoritesi altında çalışır, fakat adalet bakanı idari işlerin tedariki (bilişim, binalar) ile ilgili olarak talimatlar verebilir. Davalar her mahkemede seçilmiş başkanlar kurulu tarafından belirlenmiş kurallara göre dağıtılır; bu, hükümet yöneticileri ve mahkeme başkanının bir davaya hangi yargıcın bakacağını seçmelerini engeller. Başkanlar kurulu yargıçların çalışmalarını değerlendirir ve terfi için önerilerde bulunur.¹⁴²⁴

İngiltere'de Anayasal İşler Dairesi, bütçeyi ve HMCS ile birlikte idari sistemi yürütmek, personel ve alt yapıyı (bilişim, binalar) sağlamak, mahkeme işlerinin sürdürülmesini desteklemekten sorumludur. Başyargıç, mahkeme başkanları ve yargıçlar, her bir mahkemede yönetimleri altında çalışan/hareket eden kadronun belirli üyelerinin (personelin) yaptığı işlerin denetiminden sorumlu iken mahkemenin yönetiminden sorumlu değildir. Mahkemelerde bir yargıçlar kurulu bulunur. Kurulun başlıca görevi, mahkemenin iç yönetimine ilişkindir. Ad.B'nin mahkemelerin mali işleri ve diğer

---

¹⁴²⁴ John Thomas, s.24.

hususlarla ilgilenmesi tartışma konusudur. İskoçya da benzer durumdadır. İskoçya için İrlanda modeli önerilmektedir.¹⁴²⁵

Galler'de, mahkemedeki görevli yargıç, işleri gözetir ve yargıçlar arasında dağıtır, duruşmalı davaların öncelikleri konusunda karar verir. Bazı idari personel bu yargıcın yönetiminde hareket eder fakat herkes adalet bakanına karşı sorumludur.¹⁴²⁶

Avusturya'da mahkemelerin yönetimi konusunda her bir mahkemenin başkanına önemli ölçüde sorumluluk verilmiştir. Yargısal konularda olmasa da bu konuda bakanlığın direktifleriyle bağlıdır. Mahkeme başkanı, iş yükünü yargıçlar heyetinin kararları doğrultusunda dağıtır, kariyer amaçları doğrultusunda yargıçları değerlendirir, bakanlık direktiflerine uygun olarak mahkeme idaresine yönelik ihtiyaçlardan doğan kaynakları yönetir, mahkeme işlerinin yürütülmesini denetler, gecikmeler konusunda açıklama isteyebilir ve disiplin işlemlerini başlatabilir, Ad.B ile birlikte eğitim sunar.¹⁴²⁷

Danimarka, Norveç ve İsveç'te idari hizmetlerin tedariki her mahkemenin kendi başkanına verilmiştir. Danimarka'da, başkan günlük bütçe ve idari işlerden sorumludur.¹⁴²⁸

Hollanda'da mahkemelerin yönetiminden YK sorumludur. YK, mahkemeler tarafından bütünsel yönetimi sağlamak amacıyla yargı sisteminin etkililiğini ve etkinliğini, yargı erkinin bağımsızlığını güçlendirmek amacıyla kurulmuştur. Mahkemelerin yönetiminin tek sorumlusudur.¹⁴²⁹

Finlandiya'da, her il mahkemesinde, bir veya birkaç yargıçtan başka yargısal görevlerine ek olarak mahkemenin yöneticiliğini de yapan bir başyargıç bulunur. Başyargıç, mahkemenin idari ve mali konularında karar verir. Bazı mahkemelerde yönetim kurulu bulunabilir. Bu kurul idari ve mali konularda karar alma sürecinde hizmet verir. En büyük dört il mahkemesinde idari müdürler görev yapar. İl mahkemelerinde başyargıca ait olan yönetim sorumluluğu istinaf mahkemelerinde mahkeme başkanına aittir. Yönetim işlerinde başkana yardımcı olması için her istinaf mahkemesinde bir genel sekreter görev yapar.

Lüksemburg'da mahkeme başkanı işlerin tahsisinden sorumludur.

---

¹⁴²⁵ John Thomas, s.15.

¹⁴²⁶ John Thomas, s.25.

¹⁴²⁷ John Thomas, s.24.

¹⁴²⁸ John Thomas, s.21.

¹⁴²⁹ John Thomas, s.13.

ÇC'de, idari görevliler mahkemeleri ve kaynakları yönetir. Personel, Ad.B tarafından atanan (ve işten çıkarılabilen) mahkeme başkanının otoritesi altında çalışır. Başkana bir adli kurul tavsiyede bulunur. Başkan aynı zamanda mahkeme çalışmalarının genel idaresini denetler.¹⁴³⁰

Ukrayna'da mahkemelerin yönetimi görevi Ad.B'ye, mahkemelerin günlük işlerini yürütme görevi ise mahkeme başkanlarına aittir. Başkanlar ayrıca temsil, diğer devlet organları ile ilişkilerin yürütülmesi, yardımcılarının idari görevlerinin belirlenmesinden sorumludurlar.

Bulgaristan'da mahkeme başkanları, mahkemenin temsili, genel organizasyonu ve yönetimi ile faaliyetlerin yürütülmesinden sorumludur. Bazı mahkemelerde başkanlara idari görevlerinde yardımcı olması için genel sekreter görevlendirilmektedir.

Malta'da, adalet bakanı personel ihtiyacı konusunda karar verir. Personel, yargıcın otoritesi altında çalışır. Mahkeme başkanı yargıçların çalışmalarını değerlendirir ve işleri onlar arasında dağıtır.

Letonya'da, Ad.B, Özel Mahkeme Birimi ve günlük yönetimden sorumlu olan mahkeme başkanları aracılığıyla bölge mahkemelerini ve yerel mahkemeleri yönetir.

Litvanya'da mahkeme başkanı yargısal ve idari görevlerini birlikte yürütür.

Estonya'da ilk derece mahkemelerinin yönetimi görevi, mahkeme başkanları ile adalet bakanı tarafından atanan idari müdürlere aittir. Müdürler ve başkanlar mahkeme personelinden ortaklaşa sorumludur.¹⁴³¹

Polonya'da mahkemeler, mahkeme başkanı tarafından yönetilir. Başkanlar ayrıca, yetki alanları dahilindeki ilçelerde mahkemelerin idari faaliyetlerini gözetir. Profesyonel mahkeme müdürleri ve asistan-sekreterler yönetim işlerinde mahkeme başkanına yardımcı olurlar.

Romanya'da her mahkeme, yönetim niteliklerini haiz bir başkan tarafından, mahkemelerin birimleri ise birer birim müdürü tarafından yönetilir. Ayrıca her mahkemede, mahkemenin genel sorunları ilgili kararlar veren yönetim kurulu vardır.

---

¹⁴³⁰ John Thomas, s.24.

¹⁴³¹ John Thomas, s.25–26.

Slovakya’da mahkemenin günlük çalışması, hem devlet memuru hem de yargıç olarak görev yapan mahkeme başkanları tarafından yönetilmekte ve denetlenmektedir.

Slovenya’da mahkeme başkanları personelin desteğiyle ilk derece mahkemelerini yönetirler.

Hırvatistan’da mahkeme başkanı mahkemeyi yönetir. Rijeka, Split ve Zagreb’teki şehir mahkemeleri ile kırktan fazla yargıcın bulunduğu mahkemelere atanan mahkeme müdürleri ve tüm mahkemelerde bulunan mahkeme sekreteri yönetim görevinde başkana yardımcı olmaktadır.

Japonya’da, mahkemelerin yönetimi görevi Yargıtay’a aittir. Yargıtay, görevlerini Adli Kongre eliyle yerine getirir.¹⁴³²

Lihtenştayn’da herhangi bir kurul yoktur (Sadece 17 tam zamanlı yargıç bulunmaktadır). Tayin ve terfiler parlamento ve Prens tarafından atanan bir kurul tarafından yapılır. Mahkeme başkanı, mahkeme yönetiminde oldukça geniş sorumluluklara sahiptir. Adaletin yönetimine ilişkin önemli yetkilerin mahkeme başkanları ve seçilmiş yargıçlardan oluşan yeni bir birime devredilmesi önerilmektedir.¹⁴³³

İsviçre’de, mahkeme personeli mahkeme başkanının otoritesi altında çalışır. Başkan, kanun tarafından belirlenen sınırlar içerisinde işi dağıtır, fakat sadece eşitlerin birincisidir ve yargıçlar üzerinde herhangi bir değerlendirme ve disiplin tedbiri uygulama yetkisi yoktur. Başkan, dış dünyaya ilişkin konularda mahkemeyi temsil eder (Özellikle parlamento ve hükümet karşısında).¹⁴³⁴

Azerbaycan’da mahkemenin idaresinden mahkeme başkanları sorumludur.

RF’de mahkemelerin yönetimi görevi mahkeme yöneticilerine aittir. Mahkeme yöneticileri Adli Bölüm ve görev yaptıkları mahkemenin başkanı altında faaliyet gösterirler.

Yeni Zelanda’da yargı yönetimi, üç yıllık mesleki eğitimi geçen ve sertifikaya hak kazanan yargı profesyonelleri tarafından yürütülür.¹⁴³⁵

Belçika’da, kısmen kötü şöhretli “Dutroux” davasını takiben ortaya çıkan Octopus Anlaşması sonucunda kurulan Yüksek Yargı Konseyi, mahkemelerin örgütlenmesi ve

---

¹⁴³² John Thomas, s.16.

¹⁴³³ John Thomas, s.16.

¹⁴³⁴ Lienhard, *Supervisory Control and Court Management*, s.9.

¹⁴³⁵ Tacer, s.293.

işleyişi konusunda tavsiyelerde bulunmak ve fikir vermek üzere yetkilendirilmiştir.¹⁴³⁶ Bir yandan, yargıçlar yargılama yaparken bağımsızdır. Bu, kararın tarafsızlığı için bir koşuldur. Diğer yandan yargıçlar profesyonel örgütün bir parçası, adalet de yönetilmek zorunda olan bir kamu hizmetidir. Esasen bu noktadan bakıldığında yargıcın bireysel olarak diğer bir kamu hizmeti mensubundan bir farkı yoktur. Bu durumda şunu söyleyebiliriz:

- Yargıçların karar alma sürecinde tüm idari müdahaleler dışarıda bırakılmıştır.
- İşin diğer tüm tarafları için yargıç mahkeme örgütü içerisinde bağımsız bir varlık değildir; tam tersine, hiyerarşik yapının bir parçasıdır, mahkeme yönetiminin otoritesine ve gözetimine tabidir.¹⁴³⁷

Sırbistan’da mahkeme yönetimi görevlerini yürütmek üzere mahkemelerde idari-adli bölüm vardır. Bu birim beş yargıçtan oluşur. Mahkeme başkanı aynı zamanda birimin de başkanıdır. Beşten az yargıcın görev yaptığı mahkemelerde bu birimin görevleri tüm yargıçlar tarafından yerine getirilir.

Avusturya’da yargıçlar, yargı idaresinin, bütçe, personel, donanım gibi en önemli unsurlarının bağımsız adli birimlerin yetkisi dâhilinde olmamasından şikâyet ederler.¹⁴³⁸

ÇC’de yargıçlar, komünist dönemden kalma, soyu tükenmekte olan canlıya benzettikleri “*yargıçların sivil görevli olma*” fikrini onaylamazlar.¹⁴³⁹

Genel olarak mahkemelerin başkanları, mahkeme idaresinden sorumludur, idari işler için hesap vermek ve mahkeme idaresiyle ilgili bir sorun olduğu zaman hiyerarşik tabiiyetin gerektirdiği ilkelere uymak zorundadır (Fransa, Almanya, Slovenya, ÇC). Özellikle *Common Law* hukuk anlayışının hâkim olduğu diğer ülkelerde, yargıçlar ve kamu hizmeti görenler arasında bir ayırım yapılmaktadır. Bununla birlikte yürütmeye karşı sorumlu olan mahkeme yöneticileri ile bağımsız ve devletin ayrı bir erkini oluşturan yargıç arasında gerginlik ortaya çıktığına da rastlanmaktadır (Kanada, İrlanda, KKK). İrlanda’da yargıçlar hiçbir şekilde hiyerarşik yapı içinde yer almazlar. Yine de, “yargısal statünün ayrımı” kavramını vurgulamak zorundayız; yargıcın bir yandan yargı yönetimi alanında devlet memuru, diğer yandan yargılama faaliyetinde bağımsız bir

---

¹⁴³⁶ Berthier ve Pauliat, *Administration and Management of Judicial Systems in Europe*, s.11.

¹⁴³⁷ IAJ.

¹⁴³⁸ IAJ.

¹⁴³⁹ IAJ.

kamu hizmetlisi olması şiddetli şekilde eleştirilmektedir, çünkü yargı devletin üç erkenden biridir. Fransa'da, lehe olduğu iddiasıyla yargıçları idari görevden uzaklaştırmak isteyen bir eğilim vardır.¹⁴⁴⁰

3.4. Karşılaştırmalı Mahkemeler Bütçesi

Ülkelerin çoğunluğunda, Ad.B mahkemelerin bütçesini MB'ye sunmak ve müzakere etmek konusunda rol üstlenmektedir. Birçok ülkede, öncelikle mahkemelerin doğrudan veya dolaylı olarak Ad.B'ye görüşlerini bildirmeleri yoluyla yargının katkısı alınmaktadır. Bununla birlikte, bazı durumlarda, mahkemeler bütçe tasarılarını doğrudan MB'ye de sunmaktadır. Buna örnek olarak Estonya ve Slovakya Yüksek Mahkemelerinin kendi bütçe tasarılarını, KRK ve Slovenya Yüksek Mahkemelerinin de tüm derecelerdeki mahkemeler için bütçe tasarılarını sunmaları gösterilebilir. Bazı ülkelerde adalet bakanı veya muadilince yürütülen mahkeme bütçesi müzakerelerine yargının katkısının nasıl olacağı konusunda resmi bir düzenleme olmayıp her türlü etki gayri resmi düzeyde gerçekleşmektedir. Belçika, Hırvatistan, Fransa, Almanya, İtalya (bazı harcamalar hariç olmak üzere), Lüksemburg, Malta, Ukrayna ve Birleşik Krallık bu kategoriye giren hukuk sistemlerine sahiptir.¹⁴⁴¹

Fransa'da adalet bakanı, istinaf mahkemeleri başkanları ve başsavcılarını ile birlikte yıllık olarak bütçe görüşmeleri yapar ve parlamentoya bütçe kanunu için öneride bulunur. Bütçenin uygulama sorumlusu istinaf mahkemesidir. İstinaf mahkemesi, sorumluluk alanındaki mahkemeler arasında bütçeyi paylaşır ve bütçenin kullanımını denetler. Yerel mahkemelerin bağımsız olarak herhangi bir harcama yapma yetkisi yoktur.

İtalya'da bütçeleme Ad.B'nin sorumluluğu altındadır. Parlamento ve adalet bakanı, bütçe kanunu yoluyla yargıya gerekli mali kaynakları yıllık olarak sağlar. Adalet bakanı, kaynakları mahkemelere tahsis eder. Bütçenin farklı mahkemeler arasında dağıtım ölçütü ve paylaşımı adalet bakanı tarafından belirlenir ve tahsis edilir. Mahkemeler, kaynakları harcama konusunda belirli bir dereceye kadar özerktir. Mahkeme düzeyinde bütçenin yönetiminden mahkeme başkanı sorumludur.

---

¹⁴⁴⁰ IAJ.

¹⁴⁴¹ CCEJ, Yargının Etkinliği ve AİHS'nin 6. Maddesi Işığında Mahkemelerin Finansmanı ve Yönetimine Dair AK Bakanlar Komitesi'nin Dikkatine Sunulan 2 (2001) Nolu Görüş, Strazburg, 23 Kasım 2001 CCJE (2001) OP N°2. http://www.yargitay.gov.tr/abproje/belge/temelbelge/CCJE_2001_OP2_TR.pdf (11 Mayıs 2011).

Danimarka, İrlanda ve Norveç'te, mali karşılıklar Ad.B tarafından sağlanır; gereken bütçe hazırlanır. Bu, genellikle mahkeme dairelerinin, idari hizmetlerin vb. ihtiyaçları temelinde yapılır.¹⁴⁴²

İskandinav ülkelerinde, yakın tarihli mevzuat ile mahkeme bütçelerinin koordinasyonu ve Ad.B'ye sunulması usulü düzenlenmiş olup Danimarka'da bu görevi DMİ üstlenmiştir. İsveç'te UMİ (özel bir idari organ olup azınlığı yargıçlardan oluşan bir yürütme kuruluna sahiptir) benzer bir görev üstlenmiş olup ayrıca bütçeyi üç yıllık dönemler halinde hazırlamakla da yükümlüdür.¹⁴⁴³

İsveç'te mahkeme hizmeti her mahkeme için ciddi derecede araştırılarak tahmin edilir ve hükümete tek bir bütçe olarak sunulur. Mahkemelere tahsis edilen bütçe ayrı belirlenir ve devlet bütçesi içinde değerlendirilir. İsveç UMİ, bütçeyi dağıtırken mahkemenin her yıl ele aldığı dava sayısını göz önünde bulundurur.¹⁴⁴⁴

Mahkemelere dağıtılan bütçe taslağı yetersiz görülür ya da Ad.B tarafından kabul görmezse Danimarka ve Norveç'te Mahkeme İdareleri, kendi bütçelerini yasamaya sunma hakkına sahiptir. Bütçe tahsis edildiğinde, muhtelif mahkemelere dağıtılır. Bu görev Mahkeme İdaresi tarafından yerine getirilir.¹⁴⁴⁵

İrlanda'da, Mahkeme Hizmeti birimi, üç yıllık stratejik planları tasarlarlarken Ad.B'nin politik isteklerini hesaba katmak, yeni danışmanlar ve müşavirler alırken rızasını almak ve adalet bakanına yıllık raporu vermek zorundadır. Parlamento, mahkeme hizmetlerinin genel işleyişi hakkında başbakana hesap sorabilir.¹⁴⁴⁶

Hollanda'da bütçeyi Ad.B sağlar; eğer YK ve Ad.B arasında bütçe miktarı konusunda uyuşmazlık çıkarsa, kararı parlamento verir. YK, mahkemelerin iş yükünü baz alan bir ölçme sistemi ve niteliksel ve niceliksel standartlar oluşturarak bütçeyi dağıtır. Yargıtay kendi bütçesine sahiptir. Her bir mahkemede:

1. Mahkeme başkanı, işletim sorumlusu ve bölüm başkanlarından oluşan bir yönetim kurulu bulunmaktadır. YK, bu yönetim kurulunun atanmasında önemli derecede etkilidir.

---

¹⁴⁴² John Thomas, s.20.

¹⁴⁴³ CCEJ, *Yargının Etkinliği*.

¹⁴⁴⁴ John Thomas, s.20.

¹⁴⁴⁵ John Thomas, s.20.

¹⁴⁴⁶ John Thomas, s.12.

2. Yönetim kurulu, mahkeme idaresinden ve personelden sorumludur, yargıçlar arasında işleri dağıtır, ayrıca her yargıcı düzenli olarak değerlendirir ve değerlendirmelerini yargıçla tartışır.
3. Yargıçlar, mahkeme başkanının otoritesi altında çalışır.¹⁴⁴⁷

Macaristan'da bütçe, UYK başkanı ve maliye bakanı arasında görüşülür ve ulusal bütçe konusunda karar vermeye yetkili yasama organına sunulur. UYK bütçeyi mahkemeler arasında dağıtır. UYK Yargıtay'ın idaresiyle ilgilenmez, davaların ne kadar sürdüğünü gözler ve mahkeme başkanlarından aldığı yıllık raporu gözden geçirir. Yargıçlar, üç yılın sonunda (ömür boyu atanmanın onaylanması amacıyla) UYK tarafından yayımlanan düzenlemelere göre değerlendirilir ve bundan sonra altı yıllığına, sonra da altı yıl aralıklarla değerlendirilir. Her mahkemede:

1. Başkan, UYK tarafından onaylanan bütçenin uygulanmasından ve mahkeme işlerinden sorumludur. Başkanın görevleriyle ilgili performansı UYK tarafından teftiş edilir.
2. Başkan, yargıçların atanmasında rol oynar, onları değerlendirir ve eğitimlerini organize eder. Başkan bir kınama cezası verebilir; diğer tüm disipline yönelik işlevler disiplin mahkemesine gider.
3. Başkan yargıçlarla yıllık toplantıya katılır.¹⁴⁴⁸

ÇC'de bütçeyi tahsis eden Ad.B mahkemelerin idaresinden sorumludur. Her mahkeme (veya mahkeme grupları), mahkeme başkanına tavsiyede bulunan bir yönetim kuruluna sahiptir.¹⁴⁴⁹

Finlandiya'da Ad.B, her mahkeme için ilgili mahkemeye müzakere ederek belirlediği bütçeyi parlamentoya sunar. Yüksek mahkemelerin bütçesi özel olarak tahsis edilir. Fakat diğer mahkemelerin bütçesi Ad.B tarafından tahsis edilen miktarda maktuen ödenir.¹⁴⁵⁰

Almanya'da Ad.B, yargıç sayısını ve mahkeme binalarının yerleşimini belirler ve bütçe yapar. Hukukçular arasında mahkemelerin, yargı ya da yargının iştiraki olan bir kurul tarafından yönetilmesine dair tartışmalar vardır. Yargıç birliklerinin farklı görüşleri

---

¹⁴⁴⁷ John Thomas, s.22.

¹⁴⁴⁸ John Thomas, s.22.

¹⁴⁴⁹ John Thomas, s.14.

¹⁴⁵⁰ John Thomas, s.23.

mevcuttur. Federal ve yerel yasama organları ve hükümetler yargı konseyi oluşturmak konusunda istekli değildir.¹⁴⁵¹ Ad.B mahkemelerin kaynak finansmanından sorumludur; MB ile doğrudan yapılan müzakereler sonucunda tahsis edilen bütçe iş durumlarına göre mahkemelere dağıtılır. Her mahkeme idaresi, kendi sorumluluğuna bütçeyi yasada belirtilen bütçeleme ilkelerine uygun şekilde dağıtır. Talepleri konusunda yargıçlara danışılır.¹⁴⁵²

Letonya'da Ad.B, kendi bütçesini sunan Yargıtay dışındaki mahkemeler için bütçeyi MB'ye gönderir, gözden geçirme için vaziyeti paylaşmak üzere başyargıcı davet eder. Bütçe parlamentoya sunulur. Yargıtay için devlet bütçesinden ayrı tahsis yapılır.¹⁴⁵³

Estonya'da ilk derece ve istinaf temyiz mahkemelerinin bütçeleri Ad.B tarafından verilir, fakat Yargı Yönetimi Kurulu bütçe hakkında görüş açıklar.

Bulgaristan'da Konsey, mahkemelerin bütçesini düzenler, tahsis edilen fonları dağıtır.

Litvanya'da mahkemelerin bütçesi (Yargıtay ve İstinaf Mahkemesi'nden farklı olarak) mahkemelerden elde edilen gelir temelinde UMİ tarafından hükümetten alınır. Yargıtay ve İstinaf Mahkemesi kendi bütçelerini sunar.¹⁴⁵⁴

Malta ve Lüksemburg'da Ad.B bütçeyi sağlar.¹⁴⁵⁵ Keza Ukrayna'da da mahkemelerin bütçe politikasından Ad.B sorumludur.

İngiltere ve Galler'de, etkin olan tek organ Ad.B'dir. Ad.B bütçeyi MB ile müzakere ederek belirler. Daha sonra, mahkemelerden sorumlu bakanlık birimlerine (HMCS) bütçeyi tahsis eder.¹⁴⁵⁶

İzlanda'da Ad.B yerel mahkemelerin bütçeleri için teklif verir. Maliye bakanı yerel mahkemeler için toplam ödeneği belirleyen parlamentoya bütçe için teklif sunar. Konsey, yerel mahkemeler arasında ödeneği dağıtır. Mahkeme başkanı her yıl Konsey'ce tahsis edilen ödeneği denetler ve her yerel mahkemenin finans işlerinden sorumludur.

Polonya'da mahkeme bütçesinin hazırlanması, kullanılması ile idari ve mali işleri yapmak yükümlülüğü mahkeme müdürlerine aittir.

---

¹⁴⁵¹ John Thomas, s.14.

¹⁴⁵² John Thomas, s.23.

¹⁴⁵³ John Thomas, s.23.

¹⁴⁵⁴ John Thomas, s.23.

¹⁴⁵⁵ John Thomas, s.15.

¹⁴⁵⁶ John Thomas, s.23–24.

Slovakya’da mahkemelere bütçe tahsisinden Ad.B, mahkemelerdeki harcamaların denetiminden mahkeme başkanları sorumludurlar. Bölge mahkemesi başkanları, tahsis edilen fonu alt yerel mahkemeler arasında dağıtır ve kullanımı da Ad.B ile ortaklaşa denetler.

Hırvatistan’da bütçe kontrolü görevi mahkeme başkanına aittir. Devlet Yargı Konseyi’nin bütçe konusunda inisiyatifı yoktur.

İsviçre’de mahkemeler bütçesi yasama tarafından doğrudan sağlanır, bazı kantonlarda bütçe önce hükümete sunulur.¹⁴⁵⁷

Japonya’da; Yargıtay Adli Kongresi, her yıl ihtiyaçları hesaplar ve bütçeyi BK’ye, BK de parlamentoya sunar. Ulusal bütçede, adli bütçe için ayrı bir ödenek vardır.¹⁴⁵⁸

Makedonya’da Mahkeme Bütçe Konseyi yargının finansmanından ve ödeneklerin mahkemelere dağıtılmasından, mahkeme başkanı ise mahkemenin yıllık mali planının icrasından sorumludur.

RF örneğinde, federal bütçenin AYM, Yargıtay ve diğer müşterek hukuk mahkemeleri ile Federal Tahkim Mahkemesinin ve diğer tahkim mercilerinin bütçeleri için ayrı bir hükme yer vermesi zorunlu olup Rus Hâkimler Konseyi federal bütçenin müzakerelerine katılma hakkına sahip olmakla kalmayıp Rusya Federal Meclisi’nin ilgili dairelerinde yapılacak tartışmalarda da zorunlu olarak temsil edilmelidir.¹⁴⁵⁹

Yukarıda da belirtildiği üzere Avrupa’da, bütçelere ilişkin yetki ve sorumluluğun düzenlenmesi ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Bütçe mahkeme başkanının sorumluluğunda olabilir. Alternatif olarak mahkemelerin idari müdürü bütçeden sorumlu olabileceği gibi bütçenin yönetimi bir kurula da verilebilir. Aşağıdaki tabloda bütçe sürecinin hazırlık, tahkim, yönetim ve değerlendirme gibi çeşitli aşamaları dikkate alınmak suretiyle ülke sayıları belirtilmiştir. Ülkelerin çoğunda mahkeme başkanı, bütçe sürecinin tüm aşamaları ile ilgilenmektedir; onu mahkeme idare müdürü ya da başka bir kişi ya da yetkili takip etmektedir. Daha az bir oranda yönetim kurulu ya da yazı işleri müdürü bütçe sürecinden sorumlu olmaktadır.¹⁴⁶⁰

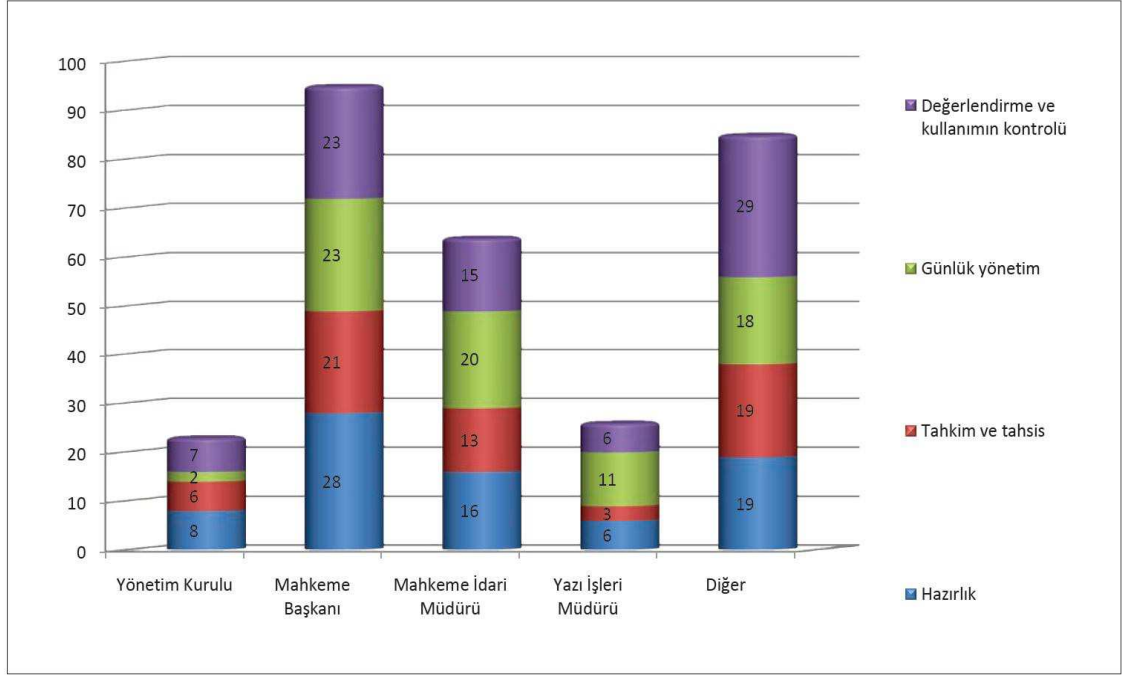
¹⁴⁵⁷ John Thomas, s.17.

¹⁴⁵⁸ Lienhard, *Supervisory Control and Court Management*, s.9.

¹⁴⁵⁹ CCEJ, *Yargının Etkinliği*.

¹⁴⁶⁰ CEPEJ, *Avrupa Yargı Sistemleri, 2010 Basımı (2008 Verileriyle), Adaletin Etkinlik ve Kalitesi*, Ankara: TC SGB Yayını, 2010, s.102. <http://www.sgb.adalet.gov.tr/cepej/turkce.pdf> (04 Şubat 2011).

Tablo 1
2008 Yılında Münferit Mahkeme Bütçesinden Sorumlu Otoriteler

Kaynak: CEPEJ, Avrupa Yargı Sistemleri, 2010 Basımı (2008 Verileriyle), Adaletin Etkinlik ve Kalitesi, Ankara: TC Adalet Bakanlığı SGB Yayını, 2010, s. 102. www.sgb.adalet.gov.tr/cepej/turkce.pdf (04 Şubat 2011).

San Marino dışında 46 ülke, mahkeme düzeyindeki bütçe yetkileri konusundaki soruya cevap vermiştir. Bütçelere ilişkin yetki ve sorumluluğun düzenlenmesi bir ülke veya birimden diğerine farklılık gösterebilmektedir. İspanya’da münferit mahkeme bütçesinden sorumlu kişi ya da bu konuda yetki yoktur. İsviçre’de münferit mahkeme bütçesinden sorumlu kademeler, birimlere (kantonlara) göre değişiklik göstermektedir. Türkiye’de münferit mahkeme bütçesi yoktur.¹⁴⁶¹

Her bir mercinin rolünü incelerken mahkeme bütçelerinin bütün aşamalarında mahkeme başkanının en fazla müdahil olan merci olduğu dikkat çekmektedir. Ülke veya birimlerin % 52’sinde bütçenin hazırlanmasından, tahkiminden, günlük yönetiminden, değerlendirilmesinden ve kontrolünden mahkeme başkanı sorumludur. Mahkeme başkanı çoğunlukla bütçenin hazırlanmasında rol almaktadır. Bu konuda payı olan “Diğer” mercilerin arasında Ad.B veya bakanlık birimlerinden birisi (ilk derece mahkemelerinin bütçesi için Azerbaycan, kendi bütçesini idare eden yüksek mahkeme hariç olmak üzere Belçika, Letonya, Romanya ve Slovakya ile İngiltere ve Galler), MB

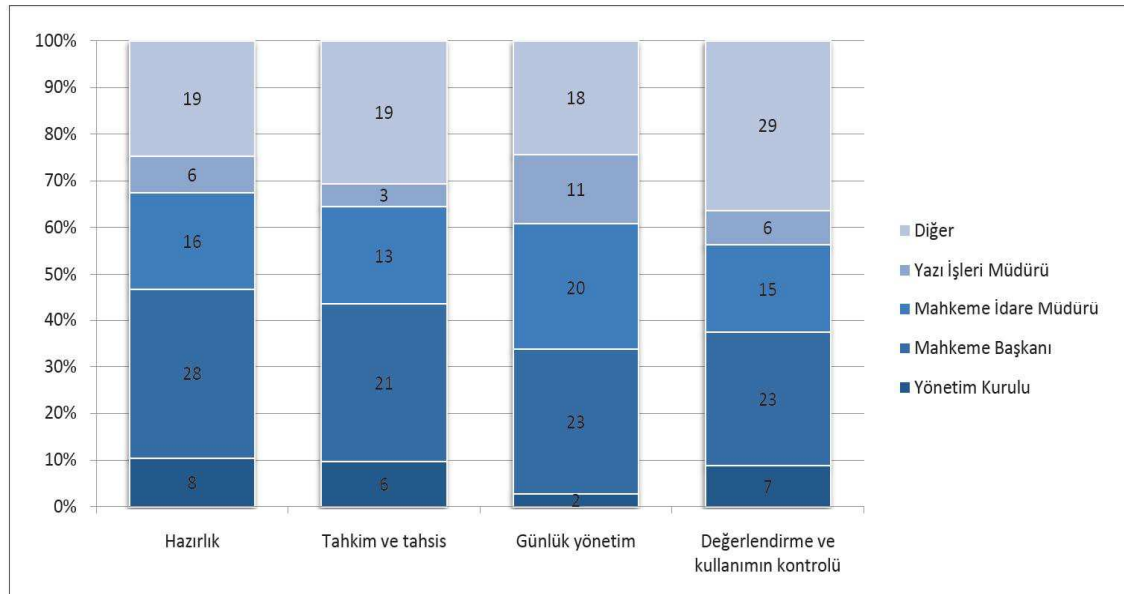
¹⁴⁶¹ CEPEJ, *Avrupa Yargı Sistemleri*, s.84.

(Lüksemburg, Karadağ), yüksek mahkemelerin başkanları (Avusturya, Makedonya) ya da yüksek mahkemelerin başkanlarından oluşan ortak bir heyet (RF), ulusal mahkeme idareleri (Danimarka, Gürcistan, Karadağ, Ukrayna, Kuzey İrlanda, İskoçya), devlet denetleme bürosu (Letonya, Makedonya), başsavcılık bürosu (Lüksemburg, Türkiye) ya da mahkeme saymanları (Bosna Hersek, KRK, Litvanya) yer almaktadırlar.¹⁴⁶² Diğer kategorisinde bu soruya “Savcılık” yanıtını veren iki ülke Türkiye ve Lüksemburg’dur.

Uygun olduğu hallerde, mahkeme idari işler müdürü de sıklıkla bütçe sürecinin bütün aşamalarında hazır bulunmakla birlikte, çoğunlukla mahkeme bütçesinin günlük yönetimine bakmaktadır. Yazı işleri müdürü ve yönetim kurulu daha az müdahil olmaktadır. Hollanda ve Kuzey İrlanda’da yönetim kurulu bütçenin günlük yönetiminden sorumludur.¹⁴⁶³

Mahkemenin bütçe süreci farklı seviyelerde (ulusal seviyeden bölgesel ya da yerel seviyeye kadar) ve her bir kademe için farklı biçimde düzenlenebilmektedir. Her bir seviyede ve her mahkeme kademesinde sürece çeşitli aktörler dâhil olabilmektedir.¹⁴⁶⁴

Tablo 2
2008 Yılında Münferit Mahkeme Bütçelerinin Yönetim Aşamaları

Kaynak: CEPEJ, Avrupa Yargı Sistemleri, 2010 Basımı (2008 Verileriyle), Adaletin Etkinlik ve Kalitesi, Ankara: TC Adalet Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Yayını, 2010, s. 103. www.sgb.adalet.gov.tr/cepej/turkce.pdf (04 Şubat 2011).

¹⁴⁶² CEPEJ, *Avrupa Yargı Sistemleri*, s.102.

¹⁴⁶³ CEPEJ, *Avrupa Yargı Sistemleri*, s.102.

¹⁴⁶⁴ CEPEJ, *Avrupa Yargı Sistemleri*, s.102.

Mahkeme bütçesinin yönetiminin bütün aşamalarında mercilerin hemen hemen aynı oranda müdahil oldukları gözlenmektedir. Başta hazırlık aşaması olmak üzere bütün aşamalarda mahkeme başkanı en çok müdahil olan mercidir.¹⁴⁶⁵

3.5. Karşılaştırmalı Savcılık Teşkilatının Görevleri

İncelediğimiz ülkelerde savcılık teşkilatı, genel olarak, kollukla işbirliği içinde suç ve suçluyla mücadele, suçla ilgili araştırma yapma, soruşturma başlatma, soruşturma sonucunda dava açılıp açılmayacağına karar verme, dava açılırsa davayı mahkemede takip etme, verilen karara karşı kanun yoluna başvurma ve verilen cezaların infazı ile görevlidir. Bazı ülkelerde savcıların ceza hukukundan başka alanlarda da görev ve yetkileri bulunduğu anlaşılmakta ise de; hiçbirinde mahkemelerin yönetiminden, idari ve mali işlerinin yürütülmesinden sorumlu kılınmamışlardır. Savcıların görevlerine ilişkin karşılaştırmalı bilgiler aşağıdadır:

3.5.1. Hukuk Davalarında Savcılarının Görevleri

- Evliliğin geçersizliği (Arnavutluk, Avusturya, Fransa, Macaristan, Lüksemburg, Polonya, San Marino, Slovenya, İspanya ve Türkiye),
- Ölümün ilanı (Avusturya, RF, Slovakya),
- Şirket müdürlerinin azli (İrlanda),
- Şirketlerin feshi (ÇC, Lüksemburg, Slovakya, Slovenya),¹⁴⁶⁶
- Seçimlerin veya referandumun geçerliliği (İrlanda, Romanya, RF),
- Mülkiyet hakları, devletin çıkarları ve özelleştirme (Ermenistan, Azerbaycan, Hırvatistan, Letonya, Moldova, Karadağ, Portekiz, RF, Slovakya, Ukrayna),
- Nesebin reddi ve evlat edinmenin feshi (ÇC, Macaristan, Lihtenştayn, Lüksemburg, Polonya, Portekiz, Romanya, RF, Slovakya, Slovenya),
- Kişilerin sağlık kuruluşlarından tutulmaları, tasarruf ehliyetlerinin kısıtlanması (ÇC, Lüksemburg, RF, Slovakya, Türkiye, Ukrayna),
- Çocuk haklarının korunması (Arnavutluk, ÇC, Macaristan, Lüksemburg, Portekiz, Romanya, RF, Slovakya, İspanya, Türkiye),

¹⁴⁶⁵ CEPEJ, *Avrupa Yargı Sistemleri*, s.103.

¹⁴⁶⁶ Andreas Zs. Varga, "Role of the Public Prosecution Service Outside the Field of Criminal Justice", **CCPE Report**, CCPE-Bu (2008)4rev., Strasbourg, 5 May 2008, s.6.
http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/conferences/2008/4rev_2008_CCPE-Bu_reportVargas_en.pdf (09 Şubat 2011).

- Yargı organlarının sebep olduğu zararların tazmini davalarında devletin temsili (Almanya, Macaristan),
- Bazı görevlilerin etik davranışlarının gözetim ve denetimi (Fransa, Almanya, Türkiye),
- Tutukluluk denetimi (ÇC, Fransa, Macaristan, Moldova, RF),
- Derneklerin feshi (Macaristan, Polonya),
- İş veya sosyal hukuk düzenlemelerinin ihlal edildiğinin açıklanması (Fransa, Macaristan, Romanya, RF),
- Çevre yönetimi (Macaristan, RF).¹⁴⁶⁷

3.5.2. İdari Davalarda Savcıların Görevleri

Bazı ülkelerde savcılıklara, idari kararlara karşı yargı yoluna gitme yetkisi verilmiştir:

- Yasama organının taslak önerileri üzerine yasal görüş bildirmek (Hırvatistan, Fransa, Macaristan, RF),
- Zorunlu arabuluculuk veya devlete karşı herhangi başka bir mahkeme marifeti ile karar alınmadan önce mahkeme dışı anlaşma (Hırvatistan, Almanya),
- Tutukluluk kurallarına uygunluğu denetleme (ÇC, Fransa, Macaristan, Moldova, RF),
- Yasaların uygulanmasını izleme ve denetleme, belirli bir idari otoritetinin kararına karşı uyarma, itiraz etme veya çekişme yaratma (Hırvatistan, Letonya, Macaristan, Portekiz, RF, Slovakya, Ukrayna),
- Anayasaya aykırılık iddiası ileri sürmek (Macaristan, Lüksemburg, Romanya, RF, San Marino, Slovakya),
- Kabine toplantılarına katılma ve meclis araştırma komisyonlarında üyelik (Letonya).¹⁴⁶⁸

3.5.3. Diğer Bazı Alanlarda Savcıların Görevleri

Diğer yetkilerin çok önemli mahiyette olanları aşağıda belirtilmiştir:

- Ehliyetsizlerin ve çocukların sosyal ve yasal korunmalarına ilişkin hukuki sürece katılma (ÇC, Letonya, Monako, Portekiz, Romanya),

¹⁴⁶⁷ Varga, s.7.

¹⁴⁶⁸ Varga, s.8.

- Hapis, tutukluluk ve koruyucu eğitimi denetlemek (Azerbaycan, ÇC, Macaristan),
- İflas işlemlerine katılma (ÇC, Lüksemburg, Monako),
- Müzayede geçerlilik işlemlerinde yer alma (ÇC),
- Vergilendirme faaliyetlerini denetleme (Polonya),
- İdarenin yasal olmayan düzenlemelerine karşı temyiz yoluna başvurmak (Macaristan, Polonya, Portekiz, Ukrayna),
- Mahkemelerin içtihat hukukuna bağlılığı sürdürmelerine katkıda bulunmak (Makedonya, Moldova, Karadağ, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovenya),
- Bazı kamu görevlilerinin disiplin yargılamalarına katılmak (Fransa, Almanya).¹⁴⁶⁹

Özetlemek gerekirse;

a) Estonya, Finlandiya, Gürcistan, İzlanda, Malta, Norveç, İsveç, İsviçre ve İngiltere’de, savcıların ceza hukuku alanı dışında yetkileri bulunmamaktadır.

b) Arnavutluk, Avusturya, Azerbaycan, Danimarka, Almanya, Yunanistan, İrlanda, İtalya, Lihtenştayn, Lüksemburg, Moldova, San Marino, Slovenya, Türkiye’de savcıların ceza hukuku alanı dışında (özel hukuk alanında) çok az veya bazı özel durumlarda yetkileri bulunmaktadır.

c) Ermenistan, Belçika, Bulgaristan, Hırvatistan, ÇC, Fransa, Makedonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Monako, Karadağ, Hollanda, Polonya, Portekiz, Romanya, RF, Slovakya, İspanya, Ukrayna’da savcılar, ceza hukuku alanı dışında (özel hukuk ve kamu hukuku alanında) geniş yetkilere sahiptir.¹⁴⁷⁰

İrlanda’da, savcılığın ceza hukuku alanı dışındaki yetkileri konusunda iki farklı düzenleme dikkati çekmektedir. Birincisi, referandum ve seçim şikâyetleri (kamu hukuku görevi), diğeri şirket müdürlerinin azlidir (özel hukuk görevi). Birinci hususa ilişkin şimdiye kadar savcılığa hiç başvuru yapılmamıştır. Savcılık Yönetimi, bu yetkinin başka birime devredilmesini önermektedir.¹⁴⁷¹

¹⁴⁶⁹ Varga, s.10.

¹⁴⁷⁰ Varga, s.4.

¹⁴⁷¹ Varga, s.5.

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YARGI BAĞIMSIZLIĞI BAĞLAMINDA
KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA VE
TÜRK HUKUKUNDA ADLİYE YÖNETİMİ**

İKİNCİ CİLT

DOKTORA TEZİ

Ali ALTINTAŞ

**Enstitü Anabilim Dalı : Kamu Yönetimi
Enstitü Bilim Dalı : Kamu Yönetimi**

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ömer ANAYURT

ŞUBAT – 2013

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**YARGI BAĞIMSIZLIĞI BAĞLAMINDA
KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA VE
TÜRK HUKUKUNDA ADLİYE YÖNETİMİ**

İKİNCİ CİLT

DOKTORA TEZİ

Ali ALTINTAŞ

Enstitü Anabilim Dalı : Kamu Yönetimi
Enstitü Bilim Dalı : Kamu Yönetimi

“Bu tez 14/02/2013 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Prof. Dr. Ercan AKYİĞİT	Başarılı	
Prof. Dr. Halil KALABALIK	Başarılı	
Prof. Dr. Ömer ANAYURT	Başarılı	
Prof. Dr. Hakan HAKERİ	Başarılı	
Prof. Dr. Hamza ATEŞ	Başarılı	

BÖLÜM IV: TÜRK HUKUKUNDA ADLIYE YÖNETİMİ

Adliye yönetimi konusu, yargı reformu görüş ve istekleri içerisinde önemiyle orantılı biçimde yer tutmamaktadır. Bu nedenle bu bölümde yargıda reform projesinde fazlaca dikkate alınmamış görünen ancak yargı alanında gerçekleştirilecek bir reform içerisinde mutlaka yer alması gerektiğini düşündüğümüz adliye yönetimi kavramı ile bu konuda yapılması gereken düzenlemelerin yol ve yöntemleri üzerinde duracağız. Hedefler ve yöntemler hakkında isabetli görüş ve öneriler ortaya konulabilmesi için de bu düzenlemeyi gerektiren nedenlerin belirtilmesi önem taşımaktadır. Bu bölümde ayrıca, ülkemizde pilot adliyelerde uygulanmakta olan mahkeme yönetimi projesi, mahkemelerin CBS'nin bir birimi, yargıçların da CBS'de çalışan görevliler olarak algılanmasına yol açan faktörler, adliye yönetim sisteminin adil yargılanma hakkı ile ilişkisi ele alınacak, iddia makamında yer alan savcının da sanık kadar yargıca uzak olması gereğine işaret eden silahların eşitliği ilkesi ile adliyede yönetimin etik boyutu üzerinde durulacaktır. İstisari ziyaret raporlarındaki Cumhuriyet savcılarının idari görevlerine ilişkin saptama ve önerilere, seminer ve toplantılarda konuya ilişkin hukukçular tarafından dile getirilen görüş ve eleştirilere, basında çıkan haberlere de bu bölümde yer verilmiştir. Öncelikle kavramları ele almak gerekir.

4.1. Adalet, Yönetim ve Adalet Yönetimi Kavramları: Adalet ve Yönetim Kavramları Arasındaki Karmaşık İlişki

Türkçe sözlüğe göre adalet; yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması, türe demektir.¹⁴⁷² Hukuk sözlüğünde adalet; herkesin hakkını tanıma, karşılıklı zıt yararlar arasında hakka uygun olan eşitlik veya denge olarak tanımlanmıştır.¹⁴⁷³ Corpus Juris Civilis'in tanımına göre adalet, diğerlerinin menfaatleri gözetilmek suretiyle herkese en çok menfaat sağlayan sürekli bir gayedir.¹⁴⁷⁴

Ünlü Romalı hukukçu Ulpian, adaleti “*Herkese payına düşeni vermek konusunda sürekli ve sonsuz çaba harcanması*” olarak tanımlamıştır.¹⁴⁷⁵

¹⁴⁷² www.tdk.org.tr (14 Ekim 2012).

¹⁴⁷³ **Hukuk Sözlüğü**, “Adalet”, Ankara: Yetkin Basımevi, 1992, s.24.

¹⁴⁷⁴ Ali Koyuncu, “Ceza Adaleti Usul Hukuku İlişkisi ve Vicdani Kanaat”, **Ankara Barosu Dergisi**, Sayı.2011/4, s.353.

¹⁴⁷⁵ Adnan Güriz, **Adalet Kavramının Belirsizliği**, 3.Basım, Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Derneği Yayını, Adnan Güriz (Ed.), 2008, s.8.

Geniş anlamda yönetim, başkalarını sevk ve idare etme faaliyeti ya da sürecidir.¹⁴⁷⁶ Klasik anlamda yönetim ise hükümetin otoritesi altında ve kamu yararına faaliyet göstermekle görevlendirilmiş organlar, kurumlar ve kadrolar olarak tanımlanabilir.¹⁴⁷⁷

Bir süreç olarak yönetim; planlama, örgütleme, bütçeleme, yönlendirme, koordinasyon ve denetim gibi faaliyet ya da ögelerden meydana gelir. Bu faaliyet ya da ögeler her çeşit işte az ya da çok söz konusu olur. Planlama; amaçların tanımlanması, politikaların saptanması, bunların gerçekleştirilmesinde izlenecek yöntem ve işlemlerin kararlaştırılmasıdır. Örgütleme; belirlenen planları uygulamak için gerekli etkinlikleri gruplandırarak yönetim üniteleri oluşturmak ve bu ünitelerdeki yönetici ve çalışanlar arasındaki ilişkileri düzenlemektir. Bütçeleme; planların yürütülmesi için gerekli personel, sermaye, tesisler ve diğer malzeme ve hizmetleri kullanılmaya hazır biçimde bir araya toplamaktır. Yönlendirme; eldeki kaynakların en uygun yoldan belirlenen amaçlara yöneltebilme güç ve çabasıdır. Koordinasyon; örgütlerdeki iş bölümü, hacim bakımından büyüme ve işleyişin karmaşık bir nitelik göstermesinin ortaya çıkardığı bir sorundur; idari yapı içindeki çeşitli eylemlerin bütünleştirilmesi çabasıdır. Denetim ise belirlenen amaçların etkin ve verimli bir şekilde gerçekleşip gerçekleşmediğinin üstler tarafından sürekli olarak incelenmesidir. Başka bir anlatımla denetim, çalışma sonuçlarının imkânlar ölçüsünde planlara uygun olmasını sağlamaktır.¹⁴⁷⁸

Adalet sistemi, yerine getirdiği fonksiyon ile tanımlanır: Önceden tesis edilmiş kanunlara dayanarak uyumsuzlukları çözmek... Yapısal manada ise hukuk kurallarıyla yönetilen bir devlette bu temel görevi yerine getiren, çoğunlukla da mahkemelerden oluşan bir kurumlar dizisi olarak tanımlanabilir. Dolayısıyla ilk yaklaşıma göre yönetim ile adalet arasındaki anlamsal bağlar çok incedir ve ikisi birbirine bağımlıdır. Fakat birbirinden tamamen ayrı bu iki kurumun birleşimine daha yakından bakıldığında, sorunların bu kadar basit olmadığı görülür; adalet sisteminin bazen yönetimin talepleriyle uzlaşmakta zorlandığı sıklıkla belirtilir.¹⁴⁷⁹

Adalet yönetimi kavramının kapsamını belirlemek güçtür. Yapısal bakış açısıyla söz konusu kavram, yargılamayı gerçekleştirmek için önceden tesis edilmiş kurullarla donatılmış kurumları ve aynı zamanda daha genel olarak yargılama yapmak için değil

¹⁴⁷⁶ Bilal Eryılmaz, **Kamu Yönetimi**, Gözden Geçirilmiş Yeni Baskı, İstanbul: Erkam Matbaası, 2005, s.3.

¹⁴⁷⁷ Berthier ve Pauliat, *Administration and Management of Judicial Systems in Europe*, s.7.

¹⁴⁷⁸ Eryılmaz, s.4, Halil Can, **Organizasyon ve Yönetim**, 7. Basım, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2005, s.87 vd.

¹⁴⁷⁹ Berthier ve Pauliat, *Administration and Management of Judicial Systems in Europe*, s.3.

fakat adaleti yönetmek için yetkili bütün kurumları (bakanlıklar, yargı konseyleri vb.) kapsar. İlk yaklaşımla ikincisi arasında, adalet yönetimini, çeşitli insan kaynakları –personel, finansal kaynak vb.– olarak tarif eden, daha fonksiyonel bir yaklaşım sergileyen ve adalet sisteminin işlemlerini sağlayan bir uzlaşma olmak zorundadır. Bu çift yönlü yaklaşıma göre adalet yönetimini tanımlamak, kurum için gerekli olan kaynakları göz önünde bulundurmamakla ve adalet sistemine tahsis edilen görevin yapılandırılması ve işlevsel hale getirilmesiyle eşdeğerdir. Bu arada, Avrupa'nın adalet yönetimi bakış açısına göre ikinci yaklaşımın mahkeme işlemleri etrafında dönen süreçleri kapsadığı dikkate alınmalıdır; bu durum, adalet yönetimine, mahkemelerin faaliyetleriyle sınırlı, son derece fonksiyonel bir yaklaşımı göstermektedir. Bu noktada sorun, özellikle de eğer “uygun” yönetim giderek gerçek bir zorunluluk olarak algılanırsa, kurum ile fonksiyonu birbirine bağlama hususunda yönetimin stratejik konumunu belirlemektir.¹⁴⁸⁰

Adalet yönetiminin bir başka sorunlu yönü, idari ve adli faaliyetlerin birbirine karışmasıdır. Aslında her iki faaliyet için sorumluluklar, erkler ayrılığı ilkesine uygun olarak birbirinden ayrılabilir fakat bu, adalet teşkilatında idari ve adli görevlerin karışması sorununu çözmeye yeterli değildir. Yargıçlar, bir mahkeme teşkilatı içerisinde görev yapar ve teşkilat rasyonalitesinin adli işin içeriğiyle karışması olasılığı vardır.¹⁴⁸¹ Çünkü kurumsal tedbirler, yargıçların yönetme şekillerini etkileyebilir. Kurumsal tedbirlerin adli işlere karıştırılması her ne kadar kaçınılmaz olsa da sorun yaratır, çünkü sorumluluklar, mahkemelerin devlet organizasyonu içerisinde yer alma biçimiyle ilgilidir. Bazı ülkelerde, örneğin, Slovenya, Hollanda, Almanya ve Fransa'da yargıçlar devlet memuru ve kamu personeli olarak birden fazla anlama gelebilen bir konuma sahiptir. Bununla birlikte, kurumsal bir perspektiften bakıldığında yargıçlar aynı zamanda adli görevlerin verildiği özel ve nitelikli kamu personelleridir. Kamu personeli olarak mahkeme teşkilatında görev yaparlar. Yerel bir mahkemede görev yapsalar bile yerel mahkeme teşkilatları da daha büyük bir ulusal idarenin bir parçasını teşkil ederler. Adli bağımsızlık hukuki açıdan, yasama ve yürütme erklerinin bir dizi görevi (Örn.

¹⁴⁸⁰ Berthier ve Pauliat, *Administration and Management of Judicial Systems in Europe*, s.7-8.

¹⁴⁸¹ Philip M. Langbroek, “Quality Management in Courts: Executive Summary”, **Quality Management in Courts and in the Judicial Organisations in 8 Council of Europe Member States** içinde (1-22), Philip M. Langbroek (Ed.), Strasbourg, CEPEJ Report, 10 September 2010, s.10.
<http://www.justpal.org/LinkClick.aspx?fileticket=9yiSB1Dt6gk%3D&tabid=103&mid=488> (09 Kasım 2010).

kanunla belirlenen şekilde mahkemeleri finanse etmek, tayin, ücret) ve kısıtlanması (Örn. bir yürütme organının dava idaresi ve kararlarına karışmaması ve yargıçların görevlerinden alınmaması) olarak bu bağlamda düzenlenmiştir. Bütün bunlara rağmen, yargı bağımsızlığının korunması muğlaktır ve pek çok şekilde anlaşılabilir. Muğlâklık, mahkemelerin ve yargıçların idare edildiği yöntemlerle ve yöneticilerin sahip olduğu yetkilerle ilgilidir. Mahkeme yönetiminde adli bağımsızlık ile idari, kamusal ve siyasal sorumluluklar arasındaki gerginlik çözümlenmelidir.¹⁴⁸²

Adalet bir kamu hizmetidir, dolayısıyla sosyal talebi karşılamak için tutarlı bir yönetim gerektirir. Yönetim ise yargıçlar tarafından bazen zaman kaybı ve yargının bağımsızlığına bir tehdit olarak görülür.¹⁴⁸³ Yönetimin yararlı olduğu söylenebilir çünkü adaleti yüksek bir düzeye çıkarma teknikleri için bir araç olabilir. Adalet yönetimi bu durumda adalet için yönetim haline gelecektir.¹⁴⁸⁴

4.2. Mahkeme Yönetimi Kavramı

Mahkeme, “Bir yargıçtan veya bazen savcı ve yargıçlardan oluşan bir kurulun, yargı görevini yerine getirdikleri yer, yargı yeri, yargıevi” anlamındadır.¹⁴⁸⁵ Adliye ise “Hukuk ve adalet işlerini gören devlet kuruluşları” ve “Hukuk ve adalet işlerinin görüldüğü resmi yapı” şeklinde iki anlamı haizdir.¹⁴⁸⁶ Mekânsal/fiziksel anlamda adliye, mahkemeyi içinde barındırmakta ise de Ad.B tarafından hazırlanan Mahkeme Yönetimi Sistemi Destek Projesi’nde (MYSDP) adliye yönetimi, mahkeme yönetimi kavramının unsurlarından biri olarak ele alınmaktadır.

Adliye yönetimi denince mahkemeler, savcılık, icra ve denetimli serbestlik şube müdürlükleri, adli sicil şefliği gibi birimleri de içine alan binanın yönetimi anlaşılmaktadır. Mahkeme yönetimi kavramına anılan unsurlar dâhil değildir. Daha çok iş yükünü azaltma, yargılama sürecini kısaltma gibi yargının işleyişine ilişkin, yargılamanın kalitesini artırmaya yönelik düzenlemeleri içermektedir.

¹⁴⁸² Langbroek, *Quality Management in Courts: Executive Summary*, s.10.

¹⁴⁸³ Berthier ve Pauliat, *Quality Management in The Judicial System and the Courts in France*, s.57.

¹⁴⁸⁴ Berthier ve Pauliat, *Quality Management in The Judicial System and the Courts in France*, s.58.

¹⁴⁸⁵ AİHM, Belilos – İsviçre, 29.04.1988, 10328/83 sayılı kararında mahkemeyi “Yetkisi dâhilindeki konuları, hukuk kuralları temelinde, belirlenen usule bağlı olarak görülen davaların neticesinde karara bağlayan mercii” olarak tanımlamıştır (Gilles Dutertre, **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarından Örnekler**, Ankara: AK Yayını, 2007).

¹⁴⁸⁶ www.tdk.org.tr (15 Eylül 2012).

Mahkeme yönetimi, hızlı ve etkili yargılama için alınması gereken akla gelebilecek tüm tedbirleri kapsayan çok geniş bir konudur. Bütçe, personel, yerleşim ve mahkeme binası hakkındaki bütün sorumluluğu, malzeme ihtiyacını, elektronik bilgi sistemlerinin kurulmasını, daha etkin bir işleyişi sağlamak için kurumsal ve yasal gelişimi ve diğer tüm idari konuları kapsamaktadır. İlave olarak mahkeme yönetimi, mahkemelerin daha etkin yönetilmesini sağlayacak bütün tedbirleri de içine alır.¹⁴⁸⁷

4.2.1. Kavramın Ortaya Çıkışı

Mahkeme yönetimi terimi ilk defa geçen yüzyılın ikinci yarısında ABD’de ortaya çıkmıştır. O tarihlerde ABD’de yargıçlar arasında, mahkemelerin idaresi kendilerince yerine getirilmedikçe, yargının, yasama ve yürütme yanında üçüncü bir erk olamayacağı görüşü ortaya atılmıştı. Bu durum zamanla mahkemelerin idare edilmesinde, küçük ve basit mahkeme sisteminden daha karmaşık bir yönetim tarzı ve yüksek eğitilmiş eleman istihdamı için parasal kaynak temini gerektiği gerçeğinin yavaş yavaş anlaşılması şeklinde gerçekleşmiştir.¹⁴⁸⁸

Mahkeme yönetimi terimi; başyargıç, yönetici yargıç, mahkeme yöneticisi, kıdemli yargıç gibi değişik unvanlarla görev yapan yargı yöneticilerinin, yargı erkinin yönetiminde, personel, mali idare, yargısal olmayan kararların alınması gibi faaliyetler üzerinde yetki sahibi oldukları bir alanı ifade etmek için kullanılmaktadır. Ancak bu tanımdan, yargısal faaliyetler ile yargının idari faaliyetleri arasında etkileşim olmadığı sonucu çıkarılmamalıdır. Aksine, ikisi arasında “karşılıklı fayda” ilişkisi söz konusudur. Her iki kavram, bir iş içerisinde iki farklı uzmanlık alanını ifade etmektedir. Yargısal yönetim ile mahkeme yönetimi tek bir anlamda kullanılması gerekirse “Üçüncü tarz yönetim” (*Third branch administration*) olarak adlandırabilecek yeni bir yönetim tarzı ortaya çıkmaktadır. Bu kavram; bütçe yönetimi, eleman istihdamı, toplam kalite yönetimi, mahkeme binalarının kalitesi, yargıç ve mahkemelerin performans denetimi, dava ve zaman yönetimi, stratejik planlama gibi değişik unsurları bünyesinde barındırmaktadır.¹⁴⁸⁹

¹⁴⁸⁷ Hakan Öztürk, “Toplam Kalite Yönetiminde Mahkeme Yönetiminin Yeri ve Önemi” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara, (2008), s.1.

¹⁴⁸⁸ Hakan Öztürk, “Mahkeme Yönetimi Nedir?”, *Adalet Dergisi*, Sayı.34 (2009).
http://www.yayin.adalet.gov.tr/34_sayi.htm (19 Eylül 2010).

¹⁴⁸⁹ Talip Aydın, s.12.

4.2.2. Mahkeme Yönetimi Modelleri

4.2.2.1. Yürütme Modeli

Yürütme modeli, çeşitli biçimleri olmakla birlikte, politik ve operasyonel kararların bir bakanın başkanlığındaki yürütme erkinin sorumluluğunda olduğu bir modeldir. Genelde genel savcı veya adalet bakanı bu birime başkanlık eder. Geçmişte yürütme modelinin başarısı genellikle temel karar verme pozisyonlarında bulunan insanlar arasındaki güven ve iletişim düzeyine –ve saf yürütme modelinde değişiklik yapma fedakârlıklarına ve isteklerine– bağlıydı. Söz konusu değişikliklerin –tümü olmasa bile büyük çoğunluğu yargının özerkliğine doğru büyük (ama sınırlı) gelişmelerdir– önemli gelişmeleri ortaya çıkarması ve hem mahkeme hem de yürütmeden destek alması çok olumlu bir işarettir. Bununla birlikte, yargının bağımsızlığı, mahkemelerin verimliliği ve etkinliği ve kamuoyunun yargı sistemine olan güveni, yargı teşkilatının avantajlı olduğu ispatlanmış gelişme türlerinin tümünden faydalanmasını temin eden, gelişmiş ve güçlü bir modelin varlığını gerektirir.¹⁴⁹⁰

4.2.2.2. Bağımsız Komisyon Modeli

Mahkeme yönetiminde bir dizi kararın hem yürütme hem de yargının kontrolü dışında, bağımsız bir komisyon tarafından alınmasını şart koşan bir modeldir. Bağımsız komisyon modelinin sunduğu bazı avantajlar vardır; en önemlisi, herkese eşit fırsat tanınmasıdır. Bununla birlikte, bu avantajı yürütmenin (ve başkalarının) etkisini yargının mevcut durumdaki etki seviyesine indirerek gerçekleştirir. Dolayısıyla bu model, yürütme modelindeki temel kaygılardan birini çözememektedir, çünkü bu model mahkeme yönetimi konusunda karar vermede adli rolü güçlendirmemektedir.¹⁴⁹¹

4.2.2.3. Ortaklık Modeli

Ortaklık modeli, farklı karar verme mekanizmalarıyla ilgilidir. Yargı ve yürütme, söz konusu mekanizmalar aracılığıyla mahkeme yönetimi için yön belirleme konusunda işbirliği yaparlar. Bu model altında ne yargı, ne de yürütme bir kararı diğerine dayatabilir. Bu modelde bir şekilde temyiz söz konusudur.¹⁴⁹²

---

¹⁴⁹⁰ Canadian Judicial Council, s.9.

¹⁴⁹¹ Canadian Judicial Council, s.9.

¹⁴⁹² Canadian Judicial Council, s.9.

Bu model, küçük yargılamalarda uygun olabilir. Bununla birlikte, çoğu yargılamalar için birçok boyutta yürütme modelindeki temel kaygıları çözememektedir; örneğin, açık bir şekilde tanımlanmış karar vericinin yokluğu, farklı bileşenlerin belirli özelliklerine bağımlılık gibi... Gerçekten de, bu model birçok durumda yürütme modelinin istenmeyen birçok özelliğini daha da kötü bir biçimde içinde barındırmaktadır.¹⁴⁹³

4.2.2.4. Yürütmenin Koruyuculuğu Modeli

Yürütme himayeli modelde, yürütme, mahkeme yönetimini ilgilendiren kararlarda başlıca rol oynarken, bazı durumlarda adli konularda da müdahale edebilmektedir. Bu model, mahkemeye, mahkeme yönetiminin belirli faaliyetlerinin devam etmesi veya durdurulması gerektiği konusunda emir verme yetkisi tanımak suretiyle yürütme modelindeki temel kaygıları kısmi olarak gidermektedir. Bununla birlikte, bu modelin de bazı zayıflıkları vardır. Özellikle yargı bağımsızlığı ve etkin ve verimli bir mahkeme yönetimi üzerinde temel etkilere sahip olacak geniş stratejik kararlarda mahkemenin etkin şekilde müdahalesini kolaylaştıracak herhangi bir kalıcı mekanizmayı bünyesinde barındırmamaktadır. Yargıçlar heyeti kararları veto edebilir, fakat karar veremez.¹⁴⁹⁴

4.2.2.5. Sınırlı Özerklik Modeli

Sınırlı özerklik modeli, mahkeme yönetimi karar verme süreci konusunda çeşitli alanlar üzerinde adli kontrol ve özerklik yetkisi sağlar. Bu model kapsamında yürütme, mahkeme bütçesini kontrol eder fakat mahkeme söz konusu bütçe çerçevesinde kendi kendini yönetir. Bu model, yürütme modelindeki temel kaygıların birçoğunu çözmektedir. Bu model, Westminster Parlamentosu'nun üstünlük sistemiyle uyumlu iken ve kaynak tahsisatı konusunda demokratik hesap verme sorumluluğu sağlarken, mahkeme yönetiminin esas alanları üzerinde adli kontrole dayanmaktadır. Bununla birlikte, bu model, mahkemelerin bütçeleri konusunda yargı ile yürütme arasındaki yetki uyumsuzluğunun çözümünü hedeflememektedir.¹⁴⁹⁵

4.2.2.6. Sınırlı Özerklik ve Komisyon Modeli

Sınırlı özerklik ve komisyon modeli, sınırlı özerklik modelinin özelliklerini taşır fakat bu özellikleri sınırlı özerklik modelinde bulunmayan, genel bütçeyle ilgilenen bağımsız

---

¹⁴⁹³ Canadian Judicial Council, s.9.

¹⁴⁹⁴ Canadian Judicial Council, s.10.

¹⁴⁹⁵ Canadian Judicial Council, s.10.

bir komisyon ile birleştirir. Bu şekilde, özerk mahkemeler ve bütçe uyuşmazlıkları konusunda çözüm mekanizmasına sahip bir yürütme sunar.¹⁴⁹⁶

4.2.2.7. Yargısal Model

Yargısal model, genel bütçenin oluşturulması dâhil olmak üzere bir bütün olarak mahkeme yönetimi kararları üzerinde adli kontrol sağlayan bir modeldir. Yürütme modelinde mevcut olan bazı temel kaygıları gidermekle birlikte, mahkemelerin özerkliğinde yargının rolüyle ilgili meşruiyet ve hesap verme sorumluluğuna ilişkin bir dizi kaygının ortaya çıkmasına da yol açar.¹⁴⁹⁷

4.2.3. Adalet Bakanlığı Tarafından Hazırlanan Mahkeme Yönetimi Projesi

AB ile müzakereler 35 fasılda yürütülmektedir. Ad.B, yargı ve temel haklar (23'üncü fasıl) ile adalet, özgürlük ve güvenlik (24'üncü fasıl) fasıllarının yürütülmesinden sorumludur. 23'üncü fasılın tarama süreci ve toplantıları sonucunda AB Komisyonu'na 2007 yılı tarama sonu raporu hazırlanmıştır. Raporda; yargı ve temel haklar fasılının müzakereye açılabilmesi için bazı ölçütler belirlenmiştir. Bunlardan biri, 2008 yılı sonuna kadar yargının bağımsızlığı, tarafsızlığı ve etkinliğinin güçlendirilmesine yönelik hazırlanması istenen Yargı Reformu Stratejisi'dir.

2008 yılı Yargı Reformu Stratejisi Taslağı'nın¹⁴⁹⁸ (YRST) "Yargı Örgütü Yönetim Sisteminin Geliştirilmesi" başlıklı 5'inci bölümünün 2'nci paragrafında¹⁴⁹⁹ "*Yargıçlarla savcıların idari konulardaki görev ve sorumluluklarının azaltılması amacıyla adliyelerin yönetimini gerçekleştirecek profesyonel birimlerin kurulması, idari ve mali işlerin bu kişilere devri vb. önlemler devreye konulacaktır*" denilmek suretiyle verilen öneme paralel şekilde adliye yönetimi konusuna çok kısa değinilmiştir.

2012 yılı YRST'nin "Adalet Örgütünün Etkinleştirilmesi" başlıklı 6'ncı bölümünde sıralanan hedefler arasında; yargıç ve savcıların idari ve mali konulardaki görev ve sorumluluklarının azaltılması (adliye yönetiminin idari işler yönünden profesyonelleşmesinin sağlanması) ve mahkeme ve savcılık teşkilatlarının adliye

¹⁴⁹⁶ Canadian Judicial Council, s.10.

¹⁴⁹⁷ Canadian Judicial Council, s.10.

¹⁴⁹⁸ Taslağın metni için bkz. **Legal Hukuk Dergisi**, Sayı.66 (Haziran 2008), s.1933–1968.

¹⁴⁹⁹ **Legal Hukuk Dergisi**, s.1958.

içindeki konularının ve mekânlarının yeniden yapılandırılması (fiziki mekânların ayrılması, adalet komisyonlarının yeniden yapılandırılması) yer almaktadır.¹⁵⁰⁰

Her iki taslaktaki oldukça kısa bu bilgilere karşılık, Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)¹⁵⁰¹ Adalet Hizmetleri ve Güvenlik Özel İhtisas Komisyonu Adalet Hizmetleri Alt Komisyonu Raporu’nda,¹⁵⁰² adliyelerin yönetimi, yargıçların ve savcılarının idari işlerden arındırılmaları ve profesyonel yöneticilik konularına değinilmemektedir.

Ad.B 2010 – 2014 Stratejik Planı’nda, adalet teşkilatı yönetim sistemini geliştirmek, 11’inci stratejik amaç olarak ortaya konulmuştur.¹⁵⁰³

YRST Eylem Planı’nda¹⁵⁰⁴ konuya ilişkin nispeten daha ayrıntılı bilgiye yer verildiği görülmektedir: “*Yargıçlar ile Cumhuriyet savcılarının idari ve mali konulardaki görev ve sorumluluklarının azaltılması*” başlığı altında, orta vadede, ülke uygulamaları da incelenmek suretiyle, belirlenen büyük adliyelerde (İstanbul’da Bakırköy, yeni yapılan Anadolı ve Çağlayan), bina yönetiminin profesyonelce yerine getirilmesi için gerekli tedbirlerin alınacağı, yargı mensuplarına idari görev yükleyen durumların tespiti için ilgili kurum ve kuruluşlarla durum ve ihtiyaç analiz raporu hazırlanacağı belirtilmektedir.

4.2.3.1. Projenin Öncesi

MYSDP ilk olarak, AB’nin 2006-2007 mali yılı kapsamında PGM tarafından “İlk Derece Mahkemelerinde Çalışan Personelin Eğitimi Projesi” adı altında teklif edilmiştir. AB Komisyonu ise önerilen bu projenin, 2007 yılında tamamlanan “Yargının Modernizasyonu” projesinin devamı niteliğinde, geniş kapsamlı bir şemsiyede alt başlık olarak yer almasının daha uygun olacağını ifade etmiştir.¹⁵⁰⁵

Komisyonun bu teklif üzerine ilgili tüm bakanlık birimleriyle proje üzerine görüşmeler yürütülmüştür. Bu görüşmelerin sonucunda, projenin “Yargının Modernizasyonu Projesi” gibi farklı alanlardaki hedeflere sahip olması yerine, özel olarak mahkeme yönetimi konusunu hedeflemesinin ve bu alandaki AB’ye üye ülkelerdeki en iyi uygulamaların

¹⁵⁰⁰ TC Adalet Bakanlığı SGB, Yargı Reformu Stratejisi Taslağı (Amaçlar ve Hedefler), Eylül 2012, s.16, http://www.sgb.adalet.gov.tr/Yargi_reformu_stratejisi_taslagi.pdf (01 Ekim 2012).

¹⁵⁰¹ Plan’ın metni için bkz. <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan9.pdf> (18 Eylül 2011).

¹⁵⁰² Rapor’un metni için bkz. <http://www.dpt.gov.tr/DocObjects/Download/2946/oik684.pdf> (18 Eylül 2011).

¹⁵⁰³ TC Adalet Bakanlığı, 2010 – 2014 Stratejik Planı, s.42, 142.

<http://www.adalet.gov.tr/stratejikplan/AdaletBakanligiStratejikPlanı2010-2014.pdf> (21 Şubat 2011).

¹⁵⁰⁴ Plan’ın metni için bkz. <http://www.sgb.adalet.gov.tr/yrs/Yargi%20Reformu%20Stratejisi%20Eylem%20Planı.pdf> (09 Mayıs 2010).

¹⁵⁰⁵ ABGM MYSDP Hakkında Bilgi Notu. <http://www.abgm.adalet.gov.tr/dokumanlar/mypbilginotu.pdf> (06 Ekim 2010).

örnek alınmasının, TAA'nın projeye dâhil edilmesinin uygun olacağı sonucuna ulaşılmış ve bu sonuçlar doğrultusunda proje fikrinde değişiklikler yapılmıştır.¹⁵⁰⁶

Proje'nin AB Komisyonu tarafından kabul edilmesinin ardından, Ad.B yetkilileri, AK Proje Ofisi yetkilileri ve AB Komisyonu Türkiye Delegasyonu temsilcilerinin katılımı ile AK ile imzalanacak sözleşmeye ilişkin görüşmeler yapılmış ve Mart 2007 tarihinde sözleşme imzalanmıştır.¹⁵⁰⁷

4.2.3.2. Projenin Amacı

Projenin temel amacı, AB'deki en iyi uygulamalar göz önünde bulundurularak yargının mevcut iş yükünü azaltacak, yargılama süreci içerisinde yer alan bürokratik işlemlerin tekrarlanmasını, iş yükünün artmasını, yargılama süresinin uzamasını önleyecek, kişilerin yargıya yaptıkları başvurulardan daha etkin sonuçlar almalarını sağlayacak bir mahkeme yönetim sisteminin ve bu sistemin işlemesine imkân tanıyacak teknik alt yapının kurulmasıdır. Ayrıca proje ile söz konusu mahkeme sisteminin etkin ve süratli bir şekilde sürdürebilecek donanıma sahip bir personel kadrosunun eğitilmesi de hedeflenmektedir.¹⁵⁰⁸

4.2.3.3. Projenin Uygulanması

Uygulamalarda ilk olarak mahkeme yöneticisi sistemi kurulmuştur. Bu uygulama, beş Cumhuriyet başsavcısının işbirliği ile mümkün olmuştur çünkü Türkiye'nin mevcut sisteminde, yalnızca savcılıklarda değil aynı zamanda mahkemelerde de idari sorumluluklar Cumhuriyet başsavcısının elindedir. Cumhuriyet başsavcıları, sistemin bu şekilde daha iyi ve dengeli bir şekilde işleyip işlemeyeceğini görmek için bu görevlerinden bazılarını gönüllü olarak mahkeme yöneticilerine vermeyi kabul etmişlerdir.¹⁵⁰⁹

Mardin, Aydın, Konya, Rize ve Manavgat Adliyeleri ile başlayan çalışma 20 adliyeyi daha kapsamına almıştır.¹⁵¹⁰ Bu projede beş olan pilot adliye sayısının 20'ye çıkarılması yoluyla elde edilen veriler, daha geniş bir ölçekte uygulamaya aktarılacaktır.¹⁵¹¹

---

¹⁵⁰⁶ MYSDP Bilgi Notu.

¹⁵⁰⁷ MYSDP Bilgi Notu.

¹⁵⁰⁸ MYSDP Bilgi Notu.

¹⁵⁰⁹ Bert Maan, "Yargının Etkililiği ve Ceza Adalet Sistemi, Türkiye'de Yargının Etkililiği: Gözlem ve Analizler", **Yargının Bağımsızlığı, Tarafsızlığı ve Etkililiği Uluslararası Sempozyumu**, Ankara, 10-11 Aralık 2009, TAA Yayınları, Yayın No: 6, 2009, s.147.

¹⁵¹⁰ Alanya, Amasya, Bafra, Bandırma, Bergama, Çorum, Elazığ, Düzce, Erzurum, Eskişehir, İskenderun, Isparta, Kahramanmaraş, Kastamonu, Kırşehir, Kırklareli, Ordu, Salihli, Siirt, Yalova.

4.2.3.4. Projeden Beklenen Sonuçlar

Projeden beklenen sonuçları şu şekilde özetlemek mümkündür:

- 1- Pilot mahkemelerdeki ortalama yargılama süresinin azaltılması,
- 2- Pilot mahkemelerin mevcut iş yükünün azaltılması,
- 3- Daha eğitimli bir kalem personelinin yetiştirilmesi,
- 4- İdari kadronun niteliklerinin arttırılarak yargıç ve savcı sınıfının yargısal olmayan sorumlulukları konusunda daha etkin bir duruma getirilmesi.¹⁵¹²

Projenin kendisinden beklenen sonuçları büyük ölçüde yerine getirmesi halinde, elde edilen veriler daha büyük bütçeli ve daha geniş kapsamlı bir devam projesi olarak tasarlanan “Mahkeme Yönetim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi” (*Strengthening Court Management System*) çerçevesinde uygulanacaktır.¹⁵¹³

4.2.3.5. Projede Adliye Yönetimine İlişkin Değerlendirmeler

AB tarafından finanse edilen ve AK tarafından yürütülen MYSDP kapsamında 21 Ekim 2008 ile 13 Mart 2009 arasındaki döneme ilişkin AK Türkiye Proje Ofisi’nce hazırlanan 3’üncü Faaliyet / Değerlendirme Gayri Resmi Raporuna ek Çalışma Grubu Toplantılarının Çıktılarına İlişkin Ortak Uzman Taslak Raporunda, 10-13 Şubat 2009 tarihleri arasında yapılan “Adliye Müdürü / Mahkeme Yönetimi” konulu 4’üncü toplantıda aşağıdaki sonuçlara ulaşıldığı belirtilmiştir.¹⁵¹⁴

1) Toplantı katılımcıları Cumhuriyet başsavcılarının ve adalet komisyonu başkanlarının mevcut görevlerinin şu şekilde sınıflandırılabilceği konusunda fikir birliğine varmıştır:

- Makama ait olan (temsil gibi)
- Makama atfedilen (ceza infaz kurumlarının kontrolü gibi)
- Tamamen idari olan görevler.¹⁵¹⁵

---

¹⁵¹¹ MYSDP Bilgi Notu.

¹⁵¹² MYSDP Bilgi Notu.

¹⁵¹³ MYSDP Bilgi Notu.

¹⁵¹⁴ TC Adalet Bakanlığı, MYSDP kapsamında 21 Ekim 2008 ile 13 Mart 2009 arasındaki döneme ilişkin hazırlanan yayımlanmamış 3. Faaliyet / Değerlendirme Gayri Resmi Raporuna ek Çalışma Grubu Toplantılarının Çıktılarına İlişkin Ortak Uzman Taslak Raporu (Taslak Rapor), 13 Mart 2009, Ankara, s.21.

¹⁵¹⁵ Taslak Rapor, s.21

Özellikle son tip görevlere ilişkin olarak katılımcılar, bu tip idari yüklerin azaltılması gerektiğini değerlendirmişlerdir. Ayrıca CBS'ler ile mahkemeler arasında bir ayrıma gidilmesi ihtiyacı söz konusudur. Bu doğrultuda, AK Proje Ekibi ile yakın bir işbirliği içinde Ad.B'nin atması önerilen adımlar aşağıdaki bentte belirtilmiştir.¹⁵¹⁶

2) Pilot adliyelerin her birinde, AKB ve Ad.B'ye rapor verecek olan profesyonel bir adliye müdürü¹⁵¹⁷ görevlendirilecektir. Hâlihazırdaki idari işler müdürünün aksine, bu yeni görev için uygun ve açık bir "görev tanımı" hazırlanmalıdır. Bütçe idaresi konusunda yeni ihdas edilecek bu adliye müdürlerinin doğrudan Ad.B ile temasta olması ancak aynı zamanda Cumhuriyet başsavcılarının, komisyon başkanlarının ve idare ve vergi mahkemesi başkanlarının kullanabilecekleri bir denetim mekanizmasının kurulması büyük önem arz etmektedir.¹⁵¹⁸

3) Yeni ihdas edilecek olan adliye müdürlerinin en azından aşağıdaki görevlerle ve adli yargı adalet komisyonunun veya üyelerinin nihai sorumluluğu altında görevlendirilmeleri gerekmektedir;¹⁵¹⁹

- Savcılıkların, mahkemelerin ve icra dairelerinin rahat işleyişi,
- Yargıya ilişkin farklı projelerden kaynaklanan uygulamaların desteklenmesi ve koordine edilmesi,
- Temizlik, güvenlik, aydınlatma, ısıtma-soğutma ve adliyelerin tamir ve tadilatı,
- Mali yetkili görevi,
- Mahkeme personelinin izinlerine ilişkin işlemlerin yürütülmesi,
- Personelin mesailerinin denetlenmesi,
- Sivil savunmaya ilişkin görevler,
- Aylık rapor ve tabloların hazırlanarak Ad.B'ye gönderilmesi,

---

¹⁵¹⁶ Taslak Rapor, s.21

¹⁵¹⁷ Adliye müdürlüğü, yargıç ve savcıların yargısal işlevlerini yerine getirirken zorunlu olarak gerçekleştirdikleri idari nitelikteki işlevleri yerine getirecek bir görevli olarak düşünülmektedir. Bu kapsamda gerek mali yönetim gerekse de yargıç sınıfından olmayan çalışanların her türlü personel işlemi adliye müdürleri tarafından gerçekleştirilecektir. Özellikle son yıllarda hizmete sokulan geniş ölçekli adliye binaları nedeniyle bu uygulama zorunlu görülmektedir. Bu uygulama, yargıç ve savcıların iş yükünü azaltmanın yanı sıra idari işlevleri bakımından Ad.B'ye bağlı oldukları yönünde yapılan eleştirileri de sona erdirecektir. Dikkat edilmesi gereken husus, adliye müdürlerinin, alanında uzman, yönetim ve işletmecilik konularında yüksek öğrenim görmüş kişiler arasından seçilmesi gerektiğidir (Aksel, *Türk Adalet Yönetimi*, s.76).

¹⁵¹⁸ Taslak Rapor, s.21.

¹⁵¹⁹ Taslak Rapor, s.22.

- Emanet bürosuna ilişkin görevlerin yürütülmesi ve buranın denetlenmesi,
- Sabıka kaydı işlemlerinin denetlenmesi,
- Posta masraflarının aylık olarak kontrol edilmesi,
- Kütüphane ve arşivlerin idaresi,
- Kafeteryanın idaresi,
- Adliyelerin, lojmanların ve ceza infaz kurumlarının inşaatları,
- İcra dairelerinin denetim ve idaresi,
- Ceza infaz kurumlarının kontrol ve denetimi,
- Basın Kanunu'na ilişkin görevler,
- Nezarethanelerin denetimi,
- Mahpusların ziyaretçilerine gereken izinlerin verilmesi,
- Noterlerin denetimi,
- Hukuk mahkemelerinin hesaplarının denetimi,
- Tutuklu ve hükümlülerin nakillerinin düzenlenmesi,
- Eski hükümlü belgelerinin hazırlanması.¹⁵²⁰

4) Daha yüksek bir kalite, tutarlılık ve esneklik sağlanabilmesi amacıyla uygulamaya konulacak olan adliye müdürünün arzu edilen şekilde işlev görmesi adliye içinde, fiziki olmasa da sanal olarak mahkeme ve kalemlerin birleştirilmesi gibi yeni işbirliği ve koordinasyon yöntemlerinin bulunması ve kullanılmasını gerektirmektedir. Adliyede görev yapan yardımcı adli personelin çalışmalarına ilişkin sorumlulukların adliye müdürlerine devri ile yargıç ve savcılar idari yüklerinden arındırılmış olacak ve asli görevlerine daha fazla zaman ayırma imkânı bulacaklardır. Bu şekilde savcılıklar ve mahkemelerin kimlik, vizyon ve misyonları daha net bir şekilde ortaya çıkacaktır.¹⁵²¹

Raporun “Değerlendirme/Yorum” bölümünde şu görüşlere yer verilmiştir: *“Bu projenin öngörülen çıktularından birisi, dünyada son yıllarda gerçekleşen adli gelişimlerle paralel olarak savcılıklar ile mahkemelerin ayrıştırılmasıdır. Toplantının katılımcıları*

---

¹⁵²⁰ Taslak Rapor, s.22.

¹⁵²¹ Taslak Rapor, s.22.

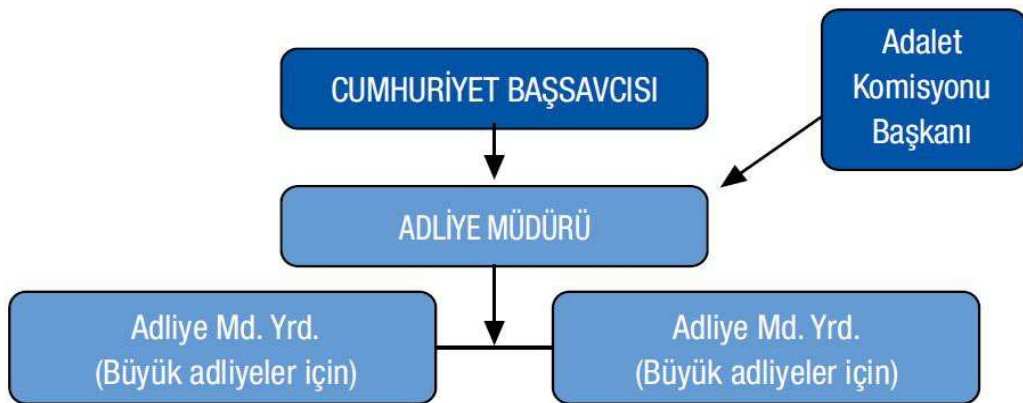
bu önerinin hayata geçirilmesi ve bu doğrultuda güçlü ve hesap verebilir bir adliye müdürünün görevlendirilmesi konusunda istekliliklerini ifade etmişlerdir.”¹⁵²²

Çözüm noktasında ortaya konulan görüşler aşağıdaki gibidir:

Toplantı katılımcıları Türk yargısının daha iyi bir geleceğe kavuşturulması için izlenmesi gereken yolu gösteren bir dizi çözümler geliştirmişlerdir. Özellikle aşağıdaki faaliyetlerin AK'nin desteği ile Ad.B tarafından gerçekleştirilmesi gerektiği konusunda bir fikir birliği oluşmuştur:

- Adliye müdürü için bir iş tanımı oluşturulması,
- Adliye müdürlerinin, başsavcılar ve komisyonun diğer üyeleri ile idare ve vergi mahkemeleri başkanları ile olan ilişkilerini belirleyen iç düzenlemelerin oluşturulması,
- Adliye müdürlerinin seçimi ve göreve alınmasına ilişkin bir usulün geliştirilmesi ile eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi,
- Adliye müdürlerinin denetimi konusunun tartışılması ve netliğe kavuşturulması,
- Savcılıklar ile mahkemeler için geçici olarak ayrı bütçe uygulamasına gidilmesi,
- Mahkeme ve kalemlerin koordineli işlemesi için seçeneklerin tartışılması,
- Yargıç ve savcıların idari görevlerinin azaltılması için çalışmalar yapılması.¹⁵²³

Şekil 4’de adliye müdürünün çalışma yöntemi gösterilmektedir.

Şekil 4 : Adliye Müdürü Çalışma Yöntemi

Kaynak: Adliye Personeli El Kitabı, s.16.

¹⁵²² Taslak Rapor, s.23.

¹⁵²³ Taslak Rapor, s.23

Projedeki düzenlemeler yargıçların yakınmalarını dindirmeye yetecek gibi görünmemektedir. Profesyonel yöneticinin AKB'ye mi, adalet komisyonu başkanına mı, Cumhuriyet başsavcısına mı, yoksa doğrudan Ad.B'ye mi bağlı olarak görev yapacağı kurala bağlanmamıştır. Cumhuriyet başsavcılarının adliye yönetimindeki yetkilerini azaltmaya/kısıtlamaya yönelik projeler, profesyonel yöneticinin Cumhuriyet başsavcısına bağlı kılınması durumunda bir anlam ifade etmeyecektir.

4.3. Adliye ve Adliye Yönetimi Kavramları

Gerek Kıta Avrupa'sı gerekse de Anglo-Amerikan hukuk sisteminde, İngilizce "Court House" (Mahkeme evi) olarak ifade edilen yapı, adından da anlaşılacağı üzere içinde mahkemeleri ve mahkemelere doğrudan bağlı birimleri barındırmaktadır. Türkiye özelinde ise aynı ifadenin Türkçe karşılığı olarak kullanılan adliye içinde CBS de yer almaktadır. Bu nedenle Aksel'e göre mahkemeler ile CBS birbirinden ayrılmadıkları sürece, doğru kullanım adliye yönetimidir.¹⁵²⁴

Adliye yönetimi kurumu, adliyeleri adalet hizmeti üreten bir işletme olarak gören ve ilk kez 1960'lı yıllarda ABD'de geliştirilen anlayışın ürünüdür. Bu anlayışa göre adalet işletmesinin klasik işletmelerden farkı, amacının ekonomik değil, toplumsal olmasıdır. Bu işletme modelinde asıl hedef; hızlı, verimli, ekonomik ve isabetli biçimde adalet üretmektir. Her işletmenin olduğu gibi adalet işletmesinin de insan kaynakları, muhasebe, araştırma, geliştirme, halkla ilişkiler, tedarik, finansman gibi fonksiyonları vardır. Her işletmede olduğu gibi adliye işletmesinde de toplumsal değerlerin ve iş ahlakının korunması, ayrımcılık ve psikolojik baskı yapılmaması, çalışma koşullarının iyileştirilmesi, hizmet kalitesinin artırılması, adalet hizmeti alan vatandaşların adliye içerisinde işlerini rahatlıkla yapabileceği fiziki koşulların yaratılması temel hedeftir. Diğer yönetim biçimlerinde olduğu gibi adliye yönetiminde de yönetim, işletmenin genel fonksiyonudur. O nedenle organizasyon kaynaklarının etkin, yeterli ve verimli biçimde planlanması, örgütlenmesi, yönetilmesi, koordine edilmesi, denetlenmesi, işbirliği ve işbölümü yapılması gibi yönetimi başarıya götürecektir ve organizasyonun

---

¹⁵²⁴ Aksel, *Türk Adalet Yönetimi*, s.323, dñn.278.

amaçlarına erişmesini sağlayacak olan yönetim ilkeleri adliye yönetiminde de uyulması gereken temel ilkelerdir.¹⁵²⁵

Adliye yönetimi, kentlerdeki adliyelerin artan mahkeme sayıları ve sunulan hizmetlerin çeşitlenmesi ile büyük birer işletmeye dönüştükleri için profesyonel işletme yönetimi bilgisine gereksinim duyulduğunu gündeme getiren bir kavram olarak da kullanılmaktadır. Bu kavramın, yargısal sürecin dışındaki idari işleri (büro, bina ve yargıç ve savcılar dışındaki personelin yönetimi) kapsadığı belirtilmektedir.¹⁵²⁶

Alden, adliye yönetiminin, çağdaş küresel toplumda devletlerin, yurttaşlarına hizmet ihtiyacının ötesinde, bir ulusun uluslararası düzeyde pek çok farklı yoldan çalışma yeteneğini sağlayan bir tedbir olduğunu belirtmektedir: *“Bağımsız ve verimli bir adliye yönetim sistemi, bir ulusun bütüncül bir kuruma sahip olduğunun ve kurumun hukuk kurallarını takip ettiğinin, insan haklarını ve bundan doğan muhakeme haklarını koruyup gözetme arzu ve kabiliyetinde olduğunun bir göstergesidir. Ayrıca küresel ekonomide diğer millet ve devletlerle etkileşim içerisinde bulunan bir ülke, yabancı yatırımcıların mülkiyet haklarının korunacağından ve ihtilafların adilane şekilde sükûna kavuşturulacağından en ufak bir şüphe duymayacakları bir mahkeme sistemine sahip olmak zorundadır”*.¹⁵²⁷

4.3.1 Adliye Yönetiminin Türk Kamu Yönetimi Disiplini İçindeki Yeri

Kamu yönetiminin merkez ve taşradaki örgüt yapısına ilişkin birçok çalışma bulunmaktadır. İçinde mahkeme, savcılık, icra müdürlüğü, seçim müdürlüğü, adli sicil şefliği gibi birçok birimi barındıran ve özellikle büyük şehirlerde on binlerle ifade edilen sayılarda insanların girip çıktığı adliyelerin yasalarla belirlenmiş bir yönetim yapısı olmadığı için bu alanda yapılmış bir çalışmaya da rastlanmamaktadır. Esas itibariyle Türk adalet ve yargı sisteminde, yargı organlarının örgütlenmesini bütünü itibariyle düzenleyen bir Türk Yargı Örgütü Kanunu mevcut değildir.

Kamu yönetimi disiplini, yasama, yürütme, yargı erklerinden sadece yürütme erkini konu edinmekte, adli alanı kapsam dışı bırakmaktadır. Hâlbuki yargısal işlev görmek üzere kurulmuş da olsalar mahkemeler ile adalet alanında hizmet veren HSYK, AKB,

¹⁵²⁵ Coşar, “2011-2012 Adli Yıl Açış Konuşması”, 06.09.2011.

<http://www.barobirlik.org.tr/Detay.aspx?ID=9878&Tip=Acis> (01 Kasım 2011).

¹⁵²⁶ Ergüzeloğlu, *Türkiye’de Adalet Yönetimi*, s.10

¹⁵²⁷ Alden, s.262.

CBS ve diğer yapılanmalar da aslında millet iktidarının araçlarıdır ve genel anlamdaki yönetim olgusunun içinde değerlendirilmelidir.¹⁵²⁸

Türkiye’de yargı yetkisi bağımsız mahkemeler ve yüksek yargı organları tarafından kullanılır. Anayasa’da yargı bölümü, hukuk devleti ilkesi esas alınarak mahkemelerin ve yargıçların bağımsızlığı ve yargıç güvencesi temeli üzerine oturtulmuştur. Ancak yargı bağımsızlığının sadece yasal güvencelere kavuşturulmuş olması yeterli değildir. Bunların ayrıca kurumsal açıdan da güvence altına alınması gerekir.¹⁵²⁹ Bu nedenle yargı organlarının oluşum ve yönetim şekilleri de önem taşır.

İlk derece adli yargı yapılanmaları, adliye olarak ifade edilen, yönetim bilimi bakımından bir yönetim birimini ifade eden, ancak hukuksal anlamda içeriği ve sınırları belirlenmesi hayli zor bir kavram üzerinde yükselmektedir. Bir anlamda bu kavram, adalet yönetiminin bölgesel ve ilk derece yapılanmasının içinde yer aldığı bir binayı da ifade etmektedir. Ancak Türk adalet yönetimi alanının kendine özgü niteliğinin bir sonucu olarak bir yönetim birimi olan adliye, kendi içinde pek çok yapılanmayı barındırmaktadır. Türkiye’de adalet yönetimi alanının yeterince düzenlenmemiş olması, yapılan düzenlemelerin ise örgütlenmenin kurallarını belirleyen yönetim bilimi çerçevesinde değil, salt usul hukuku kuralları dikkate alınarak yapılmış olması, son derece karmaşık ve yönetimi güç bir yapının doğmasına yol açmıştır.¹⁵³⁰

Adli teşkilatın kuruluşunda asıl olan mahkemelerdir. Bir yerde adalet teşkilatının kuruluşu, asliye mahkemeleri aracılığı ile olmaktadır. Yani bir yere adliye kurulmuşsa orada asliye mahkemelerinin kurulması zorunludur. CBS’ler ise mahkemeler nezdinde kurulur. Asliye mahkemeleri ilk derece mahkemeleridir. Bir başka anlatımla adalet yönetiminin yerel seviyede yapılanması ilk derece mahkemeleri aracılığı ile olmaktadır.¹⁵³¹

İl ve ilçelerdeki adli teşkilat mülki amirlerin gözetim ve denetimi altında değildir. Devlet daire, müessese ve işletmeleriyle, adli ve askeri teşkilat dışındaki diğer kamu kurumlarının başı, ilde vali, ilçede kaymakamdır. Bakanlıklar, sunmakla yükümlü

¹⁵²⁸ Aksel, *Türk Adalet Yönetimi*, s.29.

¹⁵²⁹ Talat Şenol, “Yargı Reformu Strateji Belgesinde Yüksek Yargı Organlarının Oluşumu”, **Adalet Bakanlığı Yargı Reformu Stratejisi Belgesi Gölgesinde Yargı Reformu Sempozyumu**, Ankara, 18-20 Haziran 2008, TBB Yayınları, Ekim 2008, s.368.

¹⁵³⁰ Aksel, *Türk Adalet Yönetimi*, s.266.

¹⁵³¹ Aksel, *Türk Adalet Yönetimi*, s.36.

oldukları kamu hizmetlerini merkez ve taşra teşkilatlarındaki birimler eliyle gerçekleştirirler. Taşrada bağımsız mahkemeler kendilerine özgü idari bir mekanizma ile çevrelenmiş ve bu mekanizma CBS aracılığı ile Ad.B'ye bağlanmıştır. Yargı ve Ad.B'nin çeşitli birimleri, taşrada, adliyelerde örgütlenmiştir. Ad.B'nin il ve ilçe yönetimine bağlı bir taşra örgütlenmesi yani çoğu bakanlığın olduğu gibi mülki idareye bağlı "İl adalet müdürlüğü" ya da "İlçe adalet müdürlüğü" gibi bir birimi yoktur.¹⁵³²

Anayasa'nın 140'ıncı maddesine göre yargıç ve savcılar idari görevleri açısından Ad.B'ye bağlıdır. Buna karşılık mahkemeler ve CBS'ler, 3046 sayılı Bakanlıkların Görev ve Kuruluş Esaslarına İlişkin Kanun'un¹⁵³³ öngördüğü anlamda taşra teşkilatı olarak kabul edilmemişlerdir. Mahkemelerin ve Ad.B'nin taşra hizmet birimlerinin örgütlendiği adliyeler, merkezi idarenin ve Ad.B'nin taşra teşkilatı değildirler. Bu husus, Ad.B'nin 2008 Yılı Faaliyet Raporu'nda¹⁵³⁴ da vurgulanmıştır. Adliyeleri taşrada mülki idare amirlerine bağlayan bir birim ya da yönetici de bulunmaz. Adalet yönetimi ve kamu yönetimi bürokrasileri taşrada bu şekilde bir düzenlemeyle birbirinden ayrılmıştır.¹⁵³⁵ Buna rağmen Ad.B, hizmetlerini il ve ilçelerde CBS aracılığıyla yürütmekte, merkeziyetçiliğin ve bürokratik yapılanmanın gereği olarak adliyeler üzerindeki sıkı kontrolü CBS eliyle sağlamaktadır. Ad.B karar almakta, CBS alınan kararları uygulamaktadır. Adliyelerin varlık sebebini oluşturan mahkemelerin ve onların temsilcileri olan yargıçların ise karar alma ve uygulama sürecinde hiçbir etkinlikleri bulunmamaktadır. Bundan çıkan sonuç, Cumhuriyet başsavcılarının adliye yönetimindeki etkinliğinin kaynağı, idari ve mali yetkileri elinde bulunduran Ad.B yani yargı bürokrasisidir.

Ertekin'e göre yargının, kendisini bürokrasi haline dönüştürmesinin nedeni, idari aygıtın bir parçası olarak yani bir devlet dairesi biçiminde yapılandırılması geleneğidir. Adli yapıyı teşkilat olarak sorunlu hale getiren en önemli nokta, Türkiye'de adliyelerin, devlet iktidarı içinden ve yukarıdan aşağıya doğru örgütlenirilen bir idari birim haline almasıdır. Türkiye'de yargı kültürünün gerçekte idari kültürün bir parçası haline gelmesinin en önemli sebebi bu noktadır. Böylece yargı uygulamaları, yukarıdan aşağıya dağılan bir görevler dizisi yoluyla kolaylıkla üretilmekte ve bağımsız olduğu

¹⁵³² Ergüzelöglü, *Türkiye'de Adalet Yönetimi*, s.169.

¹⁵³³ 09.10.1984 tarih ve 18540 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

¹⁵³⁴ Rapor için bkz. <http://www.sgb.adalet.gov.tr/faaliyetlerimiz/2009/2008.BAKANLIK.FAALİYET.RAPORU.pdf> (26 Temmuz 2010).

¹⁵³⁵ Ergüzelöglü, *Türkiye'de Adalet Yönetimi*, s.118.

sanılan mahkemeler Ankara'ya idari yolla bağlanan bir şebekenin parçasına dönüşmektedir. Kuşkusuz bu örgütlenme yapısı Cumhuriyet dönemi öncesine uzanmaktadır.¹⁵³⁶

Osmanlı Devleti'nde, merkeziyetçi bir yönetim kurularak ordu, adli sistem ve eğitim, merkezi bir hiyerarşiye ve bürokratik usullere bağlanmış, bu sistem, demokratik değişimin önünde hep bir engel olarak var olagelmıştır. Tanzimat döneminde şekillenen bürokratik gelenek ve merkeziyetçi yönetim anlayışı, Meşrutiyet ve Cumhuriyet'te de egemenliğini korumuş hatta Cumhuriyet döneminde daha da güçlenerek varlığını sürdürmüştür. Bürokratik elit, egemenliğini korumak için kendisine rakip olacak her toplumsal güce karşı koymuştur. Cumhuriyet döneminde asker ve sivil bürokrasi yönetimin yeniden kurulmasını sağlamış ve devrimlerin formüle edilmesinde, uygulanmasında ve yeni yapı ve kurumların tesisinde de çok aktif bir rol almıştır. Rejimin kökleşmesi için merkeziyetçi yapı güçlendirilmiş ve bu yapı günümüze kadar devam etmiştir.¹⁵³⁷

Osmanlı'nın yönetim zihniyetini ve topluma bakış açısını neredeyse aynen devralan bugünkü devlet yapımızda değişen tek şey devletin ve dolayısıyla kamu yönetiminin/bürokrasinin amacı ve fonksiyonu olmuştur. Cemaatsel bir toplumsal yapı üzerinde, tüm toplumu kapsayan otoriter bir devlet anlayışı oluşturan Osmanlı, yönetici kadroyu mümkün olduğunca toplumsal kesimden soyutlamıştı. Böylece devlet, doğrudan bir toplumsal desteğe ihtiyaç duymadan kendi kendini yeniden üretebilen bir yapı oluşturmuştu. Bunun doğal sonucu "devletin menfaatlerini" gözeten bir anlayışın egemen olmasıdır. Bu açıdan Cumhuriyet ile birlikte değişen tek şey, devlet/toplum ilişkisindeki öncelik sırası değil, bu önceliğin nasıl sunulduğu ve hangi araçlarla yürütüldüğüdür.¹⁵³⁸

Osmanlı'da tarihsel kökenleri olan ve Osmanlı'nın nizam-ı âlem düşüncesine dayalı bu yönetim zihniyeti, Cumhuriyetle birlikte zihinsel anlamda devam etmiş, ancak kurumsal olarak değişikliklere uğramıştır. İdari anlamdaki bu merkeziyetçi anlayışın temelinde, kaynak ve yetkilerin merkezi otoritenin elinde toplanması bulunmaktadır. Merkeziyetçilik, biri, taşra kuruluşlarının ve yerel yönetimlerin kaynak ve karar alma yetkilerinin sınırlandırılması (coğrafi merkeziyetçilik), diğeri de kamu kurumlarında

¹⁵³⁶ Orhangazi Ertekin, **Yargı Meselesi Hallolundu, Yargıçların "Eşekli Demokrasi" ile İmtihani**, 4. Basım, Ankara: Epos Yayınları, 2011, s.57.

¹⁵³⁷ Erkan Toprak, **Etkin ve Demokratik Bir Devlet İçin Türk Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma**, Ankara: Şubat Yayınları, Mayıs 2005, s.91.

¹⁵³⁸ Toprak, s.91-92.

karar alma ve uygulama yetkisinin en üst organ ve makamlarda (idari merkeziyetçilik) olmak üzere iki şekilde ortaya çıkmaktadır. Böylece tüm kararların merkezden alındığı ve uygulandığı bir yönetim yapısı oluşturulmuştur.¹⁵³⁹

Osmanlı döneminde, Avrupa devletlerinin baskısı ve ıslahat fermanlarının gereği olan yeni yargı mercilerine ihtiyaç duyulmuş, bu yolda nizamiye mahkemeleri kurulmuştur. Hükümet böylece merkezi otoriteyi güçlendirmeyi de düşünmüştür. O zamana kadar idare ile adliye bir arada olduğu için idarenin merkezileştirilmesi ister istemez adliyeyi de etkilemiştir. Gerçekten de ülkede çok nüfuzlu bir konuma sahip bulunan ve yargı otoritesini elinde tutan ulemanın gücü bu reformlarla giderek azalmıştır. Böylece yargı yetkisi, kısa zaman içinde doğrudan merkeze bağlı ve ilmiye sınıfı gibi bir sınıfa mensup bulunmadıkları için siyasi ve sosyal nüfuzdan mahrum yeni memur-yargıçlara intikal etmiştir. Oysa doğrudan merkeze bağlı buldukları halde kadılarda güçlü bir sınıf mensubiyeti duygusu vardı. Bu sebeple tam bir yargı bağımsızlığı içinde görev yaparlarsa, merkezden direktif almaları söz konusu bile olamazdı. Kadılar azledilseler bile ulemadan oldukları için müderrislik, müftülük gibi başka işlerle uğraşabilirler, böylece geçim endişesi taşımazlardı. İşte adli reformlarda önemli bir saik olan merkezileşme endişesi, yargı bağımsızlığının zayıflaması sonucunu doğurmuştur.¹⁵⁴⁰

Son yıllarda biçimsel olarak yerinden yönetime dönüşen bir görünüm sergilemekte ise de; ülkemizde, merkeziyetçi ve güçlü devlet geleneğinin sürmesi nedeniyle yürütme, otoriter devlet anlayışını fiili olarak uygulamaktadır. Üniter devlet modeli ve merkeziyetçi yapıyı yargı erki yönünden de benimseyen 1982 Anayasası'nın getirdiği sistem göz önünde bulundurulduğunda, adalet yönetiminin merkeziyetçi bir yapıya ve modele sahip olduğunu söylemek de yanlış olmayacaktır çünkü yargı işlevi dışındaki adalet hizmetlerinin nerede ise bütününe yakınına adalet yönetiminin merkez teşkilatı ve organları yerine getirmektedir.¹⁵⁴¹

4.3.2. Adliye Yönetim Sistemi

Adliye yönetim sistemi, Türk yargısının genel işleyişi içinde adliye teşkilat kurulduğundan beri yaşanan ve temel ama gizli bir sorun olarak kendini göstermektedir. Adliye yönetimlerinde yaşanan aksaklıkların gizli olmasının nedeni, yargılama

¹⁵³⁹ Toprak, s.92.

¹⁵⁴⁰ Ertekin, s.57-58.

¹⁵⁴¹ Darendeli.

süjelerince şikâyetçi olunmasına rağmen bugüne kadar hiçbiri tarafından gündeme getirilmemiş olmasından kaynaklanmaktadır. Öyle ki, Björnberg ve Richmond tarafından hazırlanan 1'inci Rapor'da bu konuya değinilmemiştir. Kanımızca, yargıçların, hoşnut olmadıkları adliye yönetimindeki bu fiili durumu, AB temsilcileri ile yaptıkları görüşmelerde dile getirememiş olmalarının nedeni, 2005 yılında gerçekleştirilen çalışma ziyareti sonrası hazırlanan 3'üncü İstisari Ziyaret Raporu'nda¹⁵⁴² (3'üncü Rapor) raportörlerce tüm açıklığıyla ortaya konulmuştur:

“Bunu yapmaktan esef duymamıza rağmen gündeme getirmek zorunda olduğumuz diğer bir husus yargıç ve savcılar ile yaptığımız görüşmelerde beklenmedik bir şekilde Ad.B Personel Genel Müdür Yardımcısı'nın hazır bulunması sonucu hissettiğimiz endişedir. Açıktır ki, kişisel seviyede ilgilinin bu görüşmelerde hazır bulunmasına herhangi bir itirazımız yoktur. Bununla birlikte bizim endişemiz hiç kuşku yok ki yakın bir zamanda başka bir yere tayin ya da terfi başvurusunda bulunmayı düşünen çeşitli yargıç ve savcılarla yaptığımız görüşmelerde Personel Genel Müdür Yardımcısı'nın varlığının bir sinyal olarak algılanmasıdır. Adalet alanında genel olarak kabul gördüğü üzere, görünüş sıklıkla en az gerçek kadar önemlidir. Ziyaretimiz esnasında rahatsızlık vermemek ve sıkıntı yaratmamak için bu meseleyi gündeme getirmediğimiz. Bununla birlikte Ad.B Müsteşar Yardımcısı'na bakanlıkta yapılan toplantıda, bu konudaki endişelerimiz iletilmiştir.”¹⁵⁴³

Saptama yerindedir. Bakanlığa gönderilen yazılar ya da yasa hazırlıkları sırasında bildirilen görüşler şeklinde ortaya çıkan yargıç serzenişleri, meslek birliğini ve çalışma barışını bozucu nitelikte görülerek önemsenmemekte hatta dışlanmaktadır. 2000'li yılların başından bu yana Ad.B, adalet komisyonu başkanlarının ve Cumhuriyet başsavcılarının birlikte katıldıkları toplantılar organize etmektedir. Adalet komisyonu başkanlarının, Cumhuriyet başsavcılarını olmaksızın katıldıkları 2004 yılı mayıs ayında yapılan toplantıda, toplantıya katılanların anlattıklarına göre Cumhuriyet başsavcılarında şikâyetlerini dile getirmiş olmaları nedeniyle bir sonraki toplantı yine birlikte yapılmış, sistemin sorgulanmasına ve yargıçların seslerini yükseltmelerine izin verilmemiştir. Bu konuda Ad.B'ye bilgi edinme talepli yazdığımız yazıya verilen yanıtta (bkz. ek-8); 2004 yılının nisan ve mayıs aylarında ayrı ayrı yapılan toplantılara bakanlık üst düzey yöneticilerinin katıldıkları belirtilmiş ise de; toplantıya katılan adalet komisyonu başkanlarından birkaçı ile yaptığımız görüşmelerde, başsavcılar ile yapılan toplantıdaki Ad.B bürokratlarının temsil düzeyinin kendileri ile yapılan toplantıda düştüğünü,

¹⁵⁴² Kjell Björnberg ve Ross Cranston, “Türkiye Cumhuriyetinde Yargı Sisteminin İşleyişi”, 3. İstisari Ziyaret Raporu (13–22 Haziran 2005), AB Komisyonu, Ankara, s.19–20.
<http://www.abgm.adalet.gov.tr/dokumanlar/ist3tr.pdf> (15 Haziran 2009).

¹⁵⁴³ Björnberg ve Cranston, 3'üncü Rapor, s.2.

örneğin müsteşarlığın müsteşar yardımcılığı, daire başkanlığının tetkik yargıçlığı düzeyinde temsil edildiği belirtilmiştir. Bu durum, yargı bürokrasisinin yargıçlara nazaran başsavcılara verdiği önemi göstermesi bakımından kayda değerdir.

Mahkemeler bağımsız olsalar da devlet tüzel kişiliğinden ayrı bir tüzel kişiliğe sahip değildirler. Kendi harcamalarını yönetemezler. İdari olarak kabul edilen bütün konularda merkezden yönetilir ve denetlenirler.¹⁵⁴⁴ Adli mahkemelerin bina ve donanım ihtiyaçları, personel giderleri Ad.B genel bütçesinden karşılanmaktadır. Bu da yürütmeye doğrudan bir bağlılık durumunu ortaya koymaktadır. Mevcut sisteme göre adliyelerde profesyonel işletmeciliği gerektiren birçok işlem CBS tarafından yerine getirilmekte, bu nedenle de yargıç ve savcıların çalışma odalarının paylaşımı, duruşma salonlarının belirlenmesi, mahkeme kalemlerinin kırtasiye ihtiyaçları, genel temizlik, personelin yemek ve ulaşımı gibi konularda kaçınılmaz olarak aksamalar ve ihtilaflar yaşanmaktadır. Özetle bir adliyedeki yönetim sistemi, bu konuda hiçbir özel ya da meslek içi eğitim almamış Cumhuriyet başsavcılarının kişisel beceri, tercih ve deneyimlerine bağlı olarak şekillenmektedir.

Herhangi bir yasada CBS'ye, mahkemeler ve yargıçlarla ilgili idari tasarruflarda bulunma yetkisi verilmemiştir. Genelgelerle şekillendirilmeye çalışılan bir sistemin varlığı göze çarpmaktadır. Ceza yargılamasının yargıçlar karşısında kendilerine biçtikleri rol ve silahların eşitliği konusundaki tartışmalar nedeniyle avukatlardan yükselen seslerden ve kamuoyunda oluşmaya başlayan düşünceden hoşnut olmayan kimi Cumhuriyet savcılarının, genelgelerle kendilerine verilen yetkileri kullanırken sahip oldukları etkinlikle gücü dengeleme ve bu gücü kimi zaman yargıçlara karşı koz olarak kullanma eğiliminde oldukları gözlerden kaçmamaktadır. HSYK Genel Sekreterliği ihdas edilmeden önce yargıçların atama veya izin sonrası göreve başlama yazıları CBS tarafından Ad.B'ye bildirilmekte ve bazı adliyelerde, yargıcın, göreve başladığında “*Geldim, göreve başladım*” veya görevden ayrılırken “*İzne gidiyorum*” şeklinde sözlü bildirimde bulunmadığı gerekçesiyle ilgili Cumhuriyet savcısı ile ayrılma / başlama yazılarının yazılması konusunda tartışmalar yaşanabiliyordu. HSYK'nin 18.10.2011 tarih ve 15 sayılı genelgesi¹⁵⁴⁵ ile yargıçlar, HSYK Genel Sekreterliği ile yazışmalarını

¹⁵⁴⁴ Ergüzeloğlu, *Türkiye'de Adalet Yönetimi*, s.18.

¹⁵⁴⁵ <http://www.hsyk.gov.tr/Mevzuat/Genelgeler/GENELGELER/15.pdf> (12 Ocak 2012).

AKB aracılığıyla ya da doğrudan yapabilmektedirler.¹⁵⁴⁶ Öte yandan, adliyedeki hizmet aracı, telefon, faks, fotokopi cihazı, kamera, keşif yazıcısı, bilgisayar vb. gereçler CBS'nin izni ile kullanılabilen,¹⁵⁴⁷ kimi zaman yargıç odaları başsavcı tarafından değiştirilebilmekte (bkz. ek-9), mahkemeye atanan personelin hangi mekânda çalışacağına başsavcı tarafından karar verilmektedir (bkz. ek-10). Bugün için şehir içi ve şehirlerarası telefon görüşmeleri aynı tarife üzerinden ücretlendirildiği ve il ve ilçelerdeki hemen hemen tüm birim müdürleri şehirlerarası görüşmelere açık telefon hattına sahip oldukları halde yargıçların oda telefonları şehirlerarası görüşmeye kapalıdır. Yargıçlar, görevin gerektirdiği hususlarda dahi çalıştıkları ilin sınırları dışındaki adli birimlerle başsavcının odasındaki telefondan görüşme yapabilmektedirler (bkz. ek-11). Bu gibi konularda inisiyatif tamamen ve fiilen başsavcıya bırakılmıştır.¹⁵⁴⁸

Adliye içindeki bu işleyiş, başsavcılara sağlanan makam odası, dinlenme odası, koruma, sekreteryaya gibi ayrıcalıklar ile protokol düzenlemesi, makam arabası tahsis edilmesi gibi olanaklar ile birleştiğinde vatandaşın ve il/ilçe bürokrasisinin zihninde oluşan görüntü, yargıçlar aynı olanaklara sahip olmadıkları için mahkemelerin CBS'ye bağlı birer birim, yargıçların da CBS bünyesinde çalışan bir görevli oldukları yönündedir.

4.4. Bağımlılık Algısına Yol Açan Faktörler

Bu bölümde, mahkemelerin CBS'ye bağlı birimler, yargıçların da CBS bünyesinde görev yapan memurlar olarak algılanmalarına yol açan faktörler üzerinde duracağız. Bu faktörler, yargıç-savcı birlikteliği, Cumhuriyet savcılarının tevdi edilen, bazıları mevzuatta bile yer almayan idari görevler, protokol düzenlemesi, Cumhuriyet

¹⁵⁴⁶ HSYK'nın 18.10.2011 tarihli, Resmi Yazışmalar konulu 15 numaralı genelgesine göre artık yargıçlar, komisyon başkanının görüş bildirmesini gerektirmeyen yazışmaları HSYK Genel Sekreterliği ile (m. 2), mahkemeler, AKB ile AKB'ler de HSYK Genel Sekreterliği ile UYAP üzerinden doğrudan yapabileceklerdir (m. 1). Ancak Ad.B ile yazışmalar CBS aracılığıyla yapılmaya devam edilecektir.

¹⁵⁴⁷ "Ülkemiz adliyelerinde, 'fotokopi makinesinde mahkemeler şu saatler arasında çekim yapabilir, onun haricinde yapamaz', 'faks kullanmak için şu kişiden izin alacaksınız', 'şehir dışına telefon açmak için -resmi iş- şu kişiye rica edeceksin', 'bakanlık genelgesine göre ayrılışımı yapmıyorum', 'o hâkimin ayrılışı süresinde çekilmemiş, başlayışımı yapmam' denilebilmektedir." Saim Köroğlu,

<http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=224635&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (14 Eylül 2009).

¹⁵⁴⁸ "Bir yerde yanlış bir görüntü ve uygulama varsa buna dikkat çekmek ayrımcılık yapmak değildir. O kadar küçük şey var ki üst üste yığılınca karşınıza dağ çıkıyor. Hâkimlerle ilgili yazışmalar, icra müdürünün birinci sicil amirinin hâkim, ikincisinin başsavcı oluşu, odaların tefrişi (bir hâkim neden odasına birşey alamaz?), lojmanların tahsisi, ita amirliği (örneğin 'bu yolluğu şimdi ödeyemem' diyor adam), adliyelerde mahkemelerin bulunduğu katın ve mahkeme odalarının genellikle döküntü oluşu, adliyelerin % 90'ında idari işler müdürünün ve başsavcının sekreterliğinin hâkimlerden daha iyi maddi şartlara sahip oluşu, internet sitelerinin hepsinde hâkimlerin ikinci kategoride yer alışı (bazılarında yer bile verilmiyor), makam araçlarının (yani hizmet aracı olduğu halde makam aracı olarak kullanılan araçların) durumu, daha onlarca şey." Saim Köroğlu,

<http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=224635&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (13 Eylül 2009).

savcılarına sağlanan makam odası, dinlenme odası, makam arabası, koruma, sekreteryaya gibi ayrıcalıklar, AKB'nin etkisizliği ve mahkemelerin bütçesinin bulunmamasıdır.

4.4.1. Yargıç - Savcı Birlikteliği

Milli Güvenlik Konseyi'nde görüşülüp yürürlüğe konulan 2802 SK'nin "Eşitlik" başlıklı 34'üncü maddesinin 2'nci fıkrasında; adli yargıda görevli yargıç ve savcılarla yargıç ve savcı olup da Ad.B merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarındaki görevlerde çalışanların, sınıf ve dereceleri bakımından eşit olduğu belirtilmiştir. En başta normlar hiyerarşisinin en üstünde yer alan anayasada, yargıçlık ve savcılık paralel biçimde düzenlenmiştir. Anayasa'nın 139'uncu maddesinin başlığı "Hâkimlik ve Savcılık Teminatı", 140'ıncı maddesinin başlığı "Hâkimlik ve Savcılık Mesleği", 144'üncü maddesinin başlığı "Hâkim ve Savcılar Denetimi" ve nihayet 159'uncu maddesinin başlığı "Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu"dur. Daha anayasa yürürlüğe girmeden anayasallık kazanan 2461 SK ile 2802 SK bunun en iyi örnekleridir. 2802 SK'nin 36'ncı maddesi açıkça yargıçlıkla savcılık arasındaki geçişlere olanak sağlamaktadır. Diğer yandan TCK de bu durumu pekiştirmiştir. Tanımlarla ilgili 6'ncı madde yargıçlarla beraber savcılar ve avukatları da yargı görevi yapanlar içine alınmıştır. Akyürek, aslında olması gerekenin avukatların eklenmesi değil savcılarının çıkarılması olduğunu belirtir. O'na göre savcı yürütme erki içindedir, yargı görevi yapmaz, aralarından hiyerarşi bulunmasa dahi yargıç ve savcı farklı konumlardaki kişilerdir.¹⁵⁴⁹

Uygulamada bu eşitlik, kimlik kartlarından, araçlara yapıştırılan çıkartmalara varıncaya dek böyledir. Yargıçlık ve savcılık için hukuk fakültesinden mezun olma şartı aranır. Yargıçlar ve savcılar aynı sınavla işe alınırlar, TAA'da birlikte eğitim görürler, aynı gün yapılan kura töreni ile mesleğe ilk adımlarını atarlar. İl ve ilçelerde aynı binada görev yapıp ceza mahkemelerinde aynı kürsüyü paylaşırlar, aynı lojmanda ikamet ederler. Atamaları aynı kararnamede yapılır. Meslekler arasında geçişe hemen hemen her kararnamede rastlanır. Bu "iç içe geçmişlik" durumu öyle bir boyuta ulaşmıştır ki duruşmada, devlet dairesinde, sosyal yaşantıda unvanın bilinmesine/belirtilmesine rağmen vatandaşlar ve kamu kurumlarında çalışanlar tarafından yargıca savcı, savcıya yargıç unvanı ile hitap edilmesine sıkça rastlanır. Bu birliktelik hali, doktrinde ve

¹⁵⁴⁹ Güçlü Akyürek, "Yargı Bağımsızlığı", **Av. Dr. Şükrü Alpaslan Armağanı**, İstanbul Barosu ve Türk Ceza Hukuku Derneği Yayını, İstanbul, 2007, s.129.

uygulamada eleştiri konusu yapılmaktadır. Yargıçlık ve savcılık arasındaki sınırların silikleştirilmesinin, iki ayrı meslek grubunun özdeşleştirilmesinin tek bir amaca yönelik olduğu, bu amacın da yürütmenin yargı üzerindeki etkisini arttırmak, en azından korumak olduğu iddia edilmektedir. Bu eleştirilere geçmeden önce HSYK'nin durumunu, 1961 Anayasası öncesi dönemdeki düzenlemeler, 1961 ve 1982 Anayasalarındaki düzenlemeler ile 1971 ve 2010 değişiklikleri ile getirilen düzenlemelerle karşılaştırmak gerekir.

4.4.1.1. 1961 Anayasa'sı Öncesi Durum

1924 Anayasası'nda savcılardan söz edilmemiştir. Anayasa'nın 53 ila 67'nci maddelerini içine alan 4'üncü bölümü yargı erkini düzenlemektedir. 53'üncü madde hükmüne istinaden çıkarılan 42 maddeli 766 sayılı Hâkimler Kanunu'nun¹⁵⁵⁰ 1'inci maddesine göre yargıçlar iki sınıftır. Birincisi; muhakeme icrasına memur yargıçlardır. İcra reisleri ile muavinleri ve müddeiumûmîlerle (Cumhuriyet savcıları) muavinleri ve müstantikler bu sınıftandır. Vekâlet teftiş heyeti reisi ve adliye müfettişleri ile zat ve hukuk ve ceza işleri müdürleri bu sınıf dâhilinde sayılır. İkincisi; temyiz mahkemesi yargıçlarıdır. Baş müddeiumûmî bu sınıftandır. Vekâlet müsteşarı bu sınıf dâhilinde sayılır.

131 maddeden müteşekkil ve adaylık, tayin, terfi, izin, yargıçlık güvencesi ve disiplin konularında ayrıntılı hükümler içeren 2556 SK'nin 17'inci maddesinde yargıçlık, 18'inci maddesinde ise savcılık mesleğinin sınıfları ve dereceleri gösterilmiştir.

Adliye Vekili Şükrü Saraçoğlu, anılan Kanun'un Meclis'teki görüşmeler sırasında yargıçlık ve savcılığın ayrıldığını belirtmiştir: *“Lâyihanın bariz vasıflarından biri de savcılık mesleğini yargıçlık mesleğinden ayırt etmiş olmasıdır. Her iki meslek müntesiplerinin adli teşkilâtındaki vazifeleri birbirinden ayrı mahiyettedir. Bu itibarla savcılarda aranılan vasıflar, yargıçlarda aranılanlara benzemez. Yargıçlar için istiklâl bir vazife ve aynı zamanda bir vecibedir. Buna mukabil, icrâ kuvvetin mümessili olan savcılardan ilk vazifeleri silsile itibari ile mafevklerinin emirlerine mutavaattır.”*¹⁵⁵¹

TC Başvekâlet Kararlar Müdürlüğü'nün 27.05.1934 tarih ve 6/15131/1053 sayılı yazısı ile TBMM'ye sevk ettiği, 2556 sayılı Hâkimler Kanunu Lâyihası'nda, yargıç ve savcıları

¹⁵⁵⁰ 20.03.1926 tarih ve 326 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

¹⁵⁵¹ TBMM Zabıt Ceridesi, 02.07.1934, Devre 4, Cilt.23, İctima 3, s.364 vd.

aynı ahkama tabi tutan 766 sayılı Hâkimler Kanunu'nun değiştirildiği belirtilmiştir (bkz. ek-42).¹⁵⁵²

2556 sayılı Hâkimler Kanunu hakkında TBMM Adliye Encümeni tarafından TBMM Başkanlığı'na sunulan 28.06.1934 tarih, 1/1053 esas ve 59 karar numaralı Adliye Encümeni Mazbatasında da Kanun'un en önemli hükmünün adliye işlerini yargıçlık ve savcılık olarak iki meslek halinde göstermesi olduğu belirtilmiştir: *“Bu kısımda lâyihanın en mühim hükmü adliye işlerini yargıçlık ve müddeiumumîlik olarak iki meslek halinde göstermesidir. 766 numaralı meri olan Yargıçlar Kanunu'nda bu husus birbirine karıştırılmış olduğundan mevcut ana ve usul kanunlarına göre yargıçlıkla müddeiumumîliğin ayrı birer meslek halinde tebarüz ettirilmesinin çok lüzumlu olduğu tatbikat ve muamelât itibari ile de anlaşılmalı bir hakikattir.”*¹⁵⁵³

4.4.1.2. 1961 Anayasası'ndaki Düzenlemeler

1961 Anayasası'na ve 22.04.1962 tarih ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanunu'na¹⁵⁵⁴ göre oluşturulan Yüksek Hâkimler Kurulu (YHK), yargıçların bütün özlük işleri hakkında karar verme yetkisine sahiptir (1961 Anayasası m. 144/1, 45 SK m. 2/1).

18 asıl ve 5 yedek üyeden oluşan kurul üyelerinin 6'sı YGK tarafından, 6'sı birinci sınıfa ayrılmış yargıçlarca ve kendi aralarından gizli oyla seçilir. TBMM ve Cumhuriyet Senatosu, yüksek mahkemelerde yargıçlık yapmış veya bunlara üye olma şartlarını kazanmış kimseler arasından gizli oyla ve üye tamsayılarının salt çoğunluğu ile 3'er üye seçerler. Bu usulle YGK tarafından 2, birinci sınıfa ayrılmış yargıçlar ile TBMM ve Cumhuriyet Senatosu tarafından 1'er yedek üye seçilir (1961 Anayasası m. 143/1, 45 SK m. 5, 8).

YHK, üye tamsayısının salt çoğunluğu ile kendi içinden başkanını seçer (1961 Anayasası m. 143/2, 45 SK m. 26). YHK üyelerinin görev süresi dört yıldır. Her iki yılda yarısının seçimi yenilenir. Yargıçlık görevinde iken seçilmiş olan üyeler ardı ardına ilk defa seçilemez (1961 Anayasası m. 143/3, 45 SK m. 6).

¹⁵⁵² TC Başvekâlet Kararlar Müdürlüğü'nün 27.05.1934 tarih ve 6/15131/1053 sayılı yazısı ile TBMM'ye sevk ettiği, 2556 sayılı Hâkimler Kanunu Lâyihası, s.2-3.

¹⁵⁵³ 2556 sayılı Hâkimler Kanunu hakkında TBMM Adliye Encümeni tarafından Meclis Başkanlığı'na sunulan 28.06.1934 tarih, 1/1053 esas ve 59 karar numaralı Adliye Encümeni Mazbatası, s.11-12.

¹⁵⁵⁴ 25.04.1962 tarih ve 11091 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

Adalet bakanı, YHK toplantılarına katılabilir; oylamaya katılamaz (1961 Anayasası m. 143/5, 45 SK m. 4/2), sadece belli durumlarda yargıçlarla ilgili disiplin işlemlerinin yapılması için YHK'ya müracaat hakkı bulunmaktadır.

Bu Kurul'un oluşturulmasındaki amaç, adli personelle ilgili işlemlerin siyasetten uzaklaştırılmasını sağlamak ve bu konuda tarafsız çalışan bir kurulu yetkili kılmak olduğu için Kurul'un kendi müfettişlerinin, kaleminin ve ayrı bir çalışma yerinin olmasının Kurul'u yürütmenin vesayetinden koruduğu iddia edilmiştir.¹⁵⁵⁵

45 SK'deki dikkat çekici hükümlerden biri, "Meslekler arası eşitlik" başlıklı 91'inci maddede düzenlenmiştir. Maddeye göre "Yargıçlık ve savcılık meslekleri ile bu meslekte geçirilen süreler, sınıf ve dereceler bakımından eşit sayılır." 92'inci ve 93'üncü maddeler, bu maddenin tamamlayıcısı niteliğindedirler. 92'inci maddeye göre "Bir kimsenin yargıçlık görevinden savcılık görevine geçmesi, kendi isteği ve YHK'nin muvafakati üzerine adalet bakanının kabulüne; savcılık görevinden yargıçlık görevine geçmesi, yine kendi isteği ve adalet bakanının muvafakati üzerine YHK'nin kabulüne bağlıdır. Şu kadar ki, önemli bir sakınca bulunmadıkça muvafakat ve kabulden imtina olunamaz." 93'üncü maddeye göre de "Yargıçlık mesleğinde bulunan bir kimsenin savcılık mesleğinde veya savcılık mesleğinde bulunan bir kimsenin yargıçlık mesleğinde hizmet icaplarına göre daha ziyade muvaffak olacağı anlaşılırsa, bu kanun hükümlerine göre yetkili merciler tarafından diğer meslek içinde sınıf ve derecesine eşit bir göreve rızasına bakılmaksızın atanması yapılabilir." 45 SK Tasarısı'nın, ne Millet Meclisi'nde, ne de Cumhuriyet Senatosu'nda yapılan görüşmelerinde bu konu üzerinde söz alan olmuştur. Yalnızca, 1/149 sayılı Adalet ve Bütçe Komisyonu Raporu'nda; 45 sayılı YHK Kanun Tasarısı Gerekçesi'nde savcılarının, YHK'nin görev ve yetkilerinin şahıs itibariyle şumulüne girip girmeyeceği meselesinin, tasarının hazırlanmasında etraflı bir incelemeye tâbi tutulan önemli bir konu olduğu belirtilerek yargıçlık ve savcılık mesleklerinin ayrı oldukları görüşünden hareketle savcılarının özlük işlerinin YHK tarafından görülemeyeceği savunulmuştur (bkz. ek-43).¹⁵⁵⁶

¹⁵⁵⁵ İpek Özkal Sayan, "Türkiye'de Yargı Bağımsızlığı Sorunu", **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt.4, Sayı.2 (2008), s.59.

¹⁵⁵⁶ TC Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi'nin 71/1719/798 sayı ve 06.03.1962 tarihli yazısı ile Meclis Başkanlığı'na gönderilen 1/149 sayılı, Yüksek Hâkimler Kurulu Kanunu Tasarısı Gerekçesi, s.7 vd. Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 1, Cilt.4.

45 sayılı YHK Tasarısı'na ilişkin Millet Meclisi Adalet Komisyonu Raporu'nda, Anayasa'nın 137'nci maddesinin, Cumhuriyet savcılarının ve kanun sözcülerinin özlük işlerinde ve görevlerini yapmalarında kanuna teminat sağlayıcı hükümlerin konulacağını âmir bulunduğu, kanunun bu hükmü ile savcılık ve yargıçlığın iki ayrı meslek olduğunu benimsediği belirtilmiştir (bkz. ek-44).¹⁵⁵⁷

1961 Anayasası döneminde Cumhuriyet savcılarının özlük hakları hakkında karar verme yetkisine sahip bir kurul oluşturulmamıştır. Aşağıda, "1971 Değişikliği" başlığı altında inceleneceği üzere bu nitelikte bir kurul, Yüksek Savcılar Kurulu (YSK) adıyla, 20.09.1971 tarih ve 1488 SK¹⁵⁵⁸ ile 1961 Anayasası'nın, YHK'yi düzenleyen 143'üncü maddesi değiştirilerek Anayasa'ya eklenen 137'inci madde ile oluşturulmuştur. Buna rağmen yani anayasal bir dayanağı olmadığı halde 45 sayılı YHK Kanunu'nun 69'uncu maddesinden itibaren "İntikal Hükümleri" adı altında savcıların özlük işleri düzenlenmiş ve bu işlerin YSK tarafından yerine getirileceği hükme bağlanmıştır (45 SK m. 69 vd).

1961 Anayasası dönemine bakıldığında savcılarının bağımsızlıklarından söz etmek olanaksızdır. Yargı güvenceleri, yargıçlar içindir. Yargıçların denetimiyle yetkili merci YHK'dir. Kurul'un sekretaryası vardır ve kararlarına karşı yargı yolu açıktır. Kurul'un seçiminde yalnızca YGK değil, aynı zamanda birinci sınıfa ayrılmış yargıçlar, kısmen de yasama organı etkindir.

4.4.1.3. 1971 Değişikliği

20.09.1971 tarih ve 1488 SK¹⁵⁵⁹ ile 1961 Anayasası'nın, YHK'yi düzenleyen 143'üncü maddesi değiştirilmiş, 137'inci maddede yapılan değişiklikle YSK oluşturulmuştur. Cumhuriyet savcılarının Yargıtay üyeliğine seçilmeleri dışında kalan bütün özlük işleri ve disiplin cezaları ile meslekten çıkarılmaları hakkında karar verme yetkisi YSK'ye aittir (1961 Anayasası m. 137/2).

Değişikliğe göre YSK, 11 asıl ve 3 yedek üyeden kuruludur. Üyeler, YGK tarafından, kendi üyeleri arasından ve üye tamsayısının salt çoğunluğu ile gizli oyla seçilir (1961 Anayasası m. 143/1). YSK, üye tamsayısının salt çoğunluğu ile kendi içinden başkanını

¹⁵⁵⁷ 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanunu Tasarısına ilişkin 09.04.1962 tarih, 1/149 esas ve 10 karar numaralı Millet Meclisi Adalet Komisyonu Raporu, s.20 vd.

¹⁵⁵⁸ 22.09.1971 tarih ve 13964 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

¹⁵⁵⁹ 22.09.1971 tarih ve 13964 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

ve bölüm başkanlarını seçer (1961 Anayasası m. 143/2). YSK üyelerinin görev süresi dört yıldır. Süresi bitenler yeniden seçilebilirler (1961 Anayasası m. 143/3).

YSK, adalet bakanının başkanlığında Yargıtay Cumhuriyet başsavcısı, Yargıtay Ceza Daireleri Genel Kurulu'nca seçilen üç asıl ve iki yedek üye ile Ad.B müsteşarı ve Özlük İşleri Genel Müdüründen kuruludur. Adalet bakanı bulunmadığı zaman kurula Yargıtay Cumhuriyet başsavcısı başkanlık eder (1961 Anayasası m. 137/4). Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Ad.B, Cumhuriyet savcılarını geçici yetki ile görevlendirerek bu kararı ilk toplantısında kurulun onamasına sunar. Bakanlık merkez kuruluşunda geçici veya sürekli olarak çalıştırılacak Cumhuriyet savcılarını, muvafakatlerini alarak atama yetkisi adalet bakanına aittir (1961 Anayasası m. 137/4). Cumhuriyet savcıları, idari görevleri yönünden Ad.B'ye bağlıdır (1961 Anayasası m. 137/1).

Can, açık güç ilişkilerinin belirleyici olduğu toplumsal ve siyasal dokumuzda, tabana yayılan demokratik yetki kullanımı merkezileştirilerek, bir yandan merkezde yargı oligarşisinin doğmasının, diğer yandan da bu oligarşiye ait olmayan yargıç güvencelerinin zayıflatılması eğiliminin ağır bastığını, 1971 yılında bu eğilimin egemenlerinin tetiklediği değişikliklerle YHK'nin yalnızca YGK tarafından seçilmesinin sağlandığını belirtir. Bu sayede güç merkezde yoğunlaşmış, merkeze ulaşanın iktidarı sağlamlaştırılmış, buna karşılık kotarılan tavizse güvenceden yoksun kılınmış ve oligarşik yapılara uyumlu olmaksızın yükselme şansı ortadan kalkmış 'küçük' yargıcın bağımsızlığı olmuştur. İktidarın (seçilmiş-atanmış-ekonomik-sosyal bütün iktidar odaklarının) yargıç üzerindeki denetimi kabul edilemez düzeye gelmiştir. Merkezi yargı oligarşisi iktidar ilişkilerinin çekim alanına girdiğinden, kenardaki küçük yargıç ise yükselmek amacıyla bu çekim alanına paralel düşmesi, düşmediği durumlarda da merkez ve taşra iktidar odaklarının insafına terk edilmesi nedeniyle yargıya olan inanç sarsılmaya başlamıştır.¹⁵⁶⁰

4.4.1.4. 1982 Anayasası'ndaki Düzenlemeler

1961 Anayasası döneminde, sadece adli yargı yargıçlarının özlük işlerine bakmakla görevli olan YHK, 11 asıl ve 3 yedek üyeden, savcılarla ilgili olarak benzeri yetkilere sahip olan YSK de 7 asıl ve 2 yedek üyeden oluşurken, 1982 sistemindeki HSYK

¹⁵⁶⁰ Osman Can, *Gülyüzlü Frankoculuğun Dramı, Türkiye'de Anayasa ve Hukuk Sorunları*, 1. Basım, İstanbul: Agora Kitaplığı, 2010, s.67.

sadece 7 asıl üyeden oluşan ve yalnız adli yargı yargıç ve savcılarıyla değil, idari yargı yargıç ve savcılarıyla ilgili konularda da yetkili olan tek kuruldur. 1961 Anayasası döneminde toplam 18 asıl üyeli iki ayrı kurulun sadece adli yargı yargıç ve savcılarıyla ilgili alanda gördükleri görevi, idari yargı mensuplarını da içeren daha geniş bir alanda, sadece 7 asıl üyeden oluşan bir kurul üstlenmiştir.¹⁵⁶¹

Adalet bakanı Kurul'un başkanı, müsteşarı ise doğal üyesi haline getirilmiştir. Kurul'un sekreteryasını Ad.B üstlenmiş, HSYK'nin yetkisi ancak tekemmül ettirilmiş dosyalar üzerinde karar vermeye sınırlı hale getirilmiştir.¹⁵⁶²

Bu sistemde yargıçlar ile savcıların özlük durumları aynı kurulun yetki çerçevesi içinde toplanmıştır. Bunlar arasındaki işlev farklarını silen bu yaklaşımın, savcılar, yargıçların sahip oldukları ya da sahip olmaları gereken güvenceli duruma yaklaştırmak yerine, yargıçları savcıların daha az güvenceli durumuna yaklaştırmak anlamına geldiği açıktır.¹⁵⁶³

Dönemin Adalet Bakanı değişikliği şu şekilde değerlendirmiştir: “YHK ile YSK'nin yıllardır süregelen ve birbirine ters düşen ilke kararları almaları, ayrı ayrı atama planları yapmaları, kaynakları ve bir ölçüde görevleri aynı olan yargıç ve savcı sınıflarının dondurulmasına yol açmıştır. HSYK'nin oluşturulmasının gerekçesi, aynı ilkeler doğrultusunda ve eşitlik prensiplerine dayalı uygulama yapılarak yargıç ve savcıların özlük işlerinin en iyi biçimde yürütülmesinin sağlanmasıdır.”¹⁵⁶⁴

Can, 1982 Anayasası'ndaki düzenleme ile savcıların da yargı güvencelerinden yararlandırıldıklarını ancak bununla güdülen amaç ve bu tutumu tetikleyen siyasal kültürün bilinçaltına da bakmak gerektiğini belirtir. Can'a göre savcı devletin avukatıdır. Bu onun doğal işlevidir ve bu işlevi gereği yürütme organının hiyerarşik yapısı içinde yer alması yadırganmaz. Ancak savcının da “yargıçtan farkı yok” gerekçesiyle yargıç güvencelerinden yararlandırılmasının iki sonucu ortaya çıkmaktadır: Birincisi, işlevinin doğası gereği yürütmenin denetiminden alıkonamayacak savcı ile birlikte yargıcın da kader ortaklığı nedeniyle aynı denetim mekanizmalarına tabi

¹⁵⁶¹ TÜSİAD, *Türk Demokrasisinde 130 Yıl (1876–2006) Prof. Dr. Bülent Tanör'ün Anısına Türkiye'de Demokratikleşme Perspektifleri 10. Yıl Güncellemesi*, Ankara: TÜSİAD Yayını, 2006, s.230.

¹⁵⁶² Can, *Gülersizli Frankoculuğun Dramı*, s.68.

¹⁵⁶³ TÜSİAD, *Türk Demokrasisinde 130 Yıl*, s.230.

¹⁵⁶⁴ Kemal Kumkumoğlu ve A. Kemal Kumkumoğlu, “Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun 1961 ve 1982 Anayasalarındaki Durumu”, *2010 Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı* içinde (105-113), Ankara: Seçkin Yayınevi, 2010, s.106.

tutulmasının zorunlu hale gelmesidir. Yani Ad.B tarafından başlatılacak bir soruşturmada, binası, başkanlığı ve bir üyeliği de aynı bakanlığa ait olan HSYK'nin denetimine tabi tutulacak; ayrıca idari görevleri bakımından yine Ad.B'ye tabi olacaktır. Kısacası, savcıların güvenceye kavuşturulması, yargıcın güvencesinin zayıflatılması amacına hizmet etmektedir. İkinci sonuç ise yargıcın da memura dönüştürülmesidir. Yargıç memura dönüştürüldüğü için yasa ve hukuk egemenliği değil, hiyerarşik yapının gereklerini dikkate alacaktır.¹⁵⁶⁵ Öte yandan, müfettişler savcılar arasından da seçilebileceğinden, savcıların yargıçları denetlemesi, başka bir anlatımla işlevi itibariyle memur olan bir meslek erbabının, işlevinin doğası gereği memur olamayacak bir kimseyi denetlemesi söz konusu olabilmektedir.¹⁵⁶⁶

Özok, ülkemizde ilk defa 1961 Anayasası ile tam anlamıyla yargıç güvencesi sağlanmış olmakla birlikte sav ve savunma gözardı edildiği için bu üç işlevin birlikte düşünülmesi halinde oluşabilecek yargı bağımsızlığının tam olarak gerçekleştirilemediğini, bu noksanlığın 1982 Anayasası'nda yargıç ile savcının birlikte mütalaası ile tam bir kaosa dönüştüğünü, savcının da, yargıç gibi düşünölmeye başlandığını; diğer yandan yargıçların savcılar kanalı ile kontrol altına alınıp memurlaştırıldıklarını ileri sürmüştür.¹⁵⁶⁷

4.4.1.5. 2010 Anayasa Değişikliği

5982 SK ile 1982 Anayasası'nın, HSYK'nin kuruluşu, yapısı ve işlevlerini düzenleyen 159'uncu maddesi değiştirilmiştir. Değişiklik uyarınca HSYK, 22 asıl ve 12 yedek üyeden oluşur; üç daire halinde çalışır (Anayasa m. 159/2). Kurulun başkanı Adalet bakanıdır. Ad.B müsteşarı kurulun tabii üyesidir. Kurulun dört asıl üyesi, nitelikleri kanunda belirtilen; yükseköğretim kurumlarının hukuk, iktisat ve siyasal bilimler dallarında görev yapan öğretim üyeleri, üst kademe yöneticileri ile avukatlar arasından Cumhurbaşkanı, üç asıl ve üç yedek üyesi Yargıtay üyeleri arasından YGK, iki asıl ve iki yedek üyesi Danıştay üyeleri arasından DGK, bir asıl ve bir yedek üyesi kendi üyeleri arasından TAA Genel Kurulu, yedi asıl ve dört yedek üyesi birinci sınıf olup birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş adli yargı yargıç ve savcıları arasından adli yargı yargıç ve savcıları, üç asıl ve iki yedek üyesi birinci sınıf olup birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş idari yargı yargıç ve savcıları

¹⁵⁶⁵ Can, *Gülyüzlü Frankoculuğun Dramı*, s.69

¹⁵⁶⁶ Can, *Gülyüzlü Frankoculuğun Dramı*, s.71.

¹⁵⁶⁷ Özdemir Özok, "Hukuk Devleti ve Yargı Bağımsızlığı", *TBB Dergisi*, Sayı.84 (2009), s.28.

arasından idarî yargı yargıç ve savcılar tarafından dört yıl için seçilir. Süresi biten üyeler yeniden seçilebilir (Anayasa m. 159/3).

Kurul'un yönetimi ve temsili başkana (adalet bakanına) aittir. Kurul başkanı dairelerin çalışmalarına katılamaz. Kurul, kendi üyeleri arasından daire başkanlarını ve daire başkanlarından birini de başkanvekili olarak seçer. Başkan, yetkilerinin bir kısmını başkanvekiline devredebilir (Anayasa m. 159/7).

Kurulun meslekten çıkarma cezasına ilişkin olanlar dışındaki kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamaz (Anayasa m. 159/10).

Ad.B'nin merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarında geçici veya sürekli olarak çalıştırılacak yargıç ve savcılar ile adalet müfettişlerini ve yargıç ve savcı mesleğinden olan iç denetçileri, muvafakatlerini alarak atama yetkisi Adalet bakanına aittir (Anayasa m. 159/12).

2010 yılında yapılan anayasa değişikliği fikri ilk ortaya atıldığında, yapılacak değişikliklerin Ad.B bürokrasinin yani yürütmenin yargı erki üzerindeki etkin rolünün sonunun başlangıcı olduğu düşünülmüştü. Fakat hiçbir Avrupa ülkesinde olmadığı biçimde adalet bakanı Kurul'un başkanı, Ad.B müsteşarı ise atamalardan ve yetkilendirmeden sorumlu en önemli dairenin üyesi yapıldı. Felsefe değişmedi, yürütme yargının üzerinden elini çekmek istemedi. Engelhardt, "Müslüman geleneklerine aykırı ilkelerin başında hangisi gelir?" şeklindeki bir soruya şu yanıtın verilebileceğini yazar: "*İdare ile kaza teşkilatı arasındaki ayrılık kadar Müslüman geleneklerine aykırı bir ilke daha yoktur.*"¹⁵⁶⁸ Aradan geçen iki asra yakın süreye rağmen değişen bir şey olmadığı Venedik Komisyonu'nca 2011 yılının Mart ayında yayımlanan raporda belirtilmiştir. Rapor'a göre 2010 Anayasa değişiklikleriyle yargıda öngörülen düzenlemeler doğru yolda atılmış bir adımdır ancak ana felsefenin değişmediği, "yargının idare ve denetimini politikleştirme geleneğinin üstesinden gelinmediği" belirtilmiş, yargı bağımsızlığı bakımından "risklerin ciddi" olduğu açıklanmıştır.¹⁵⁶⁹

Kalemlî, 1961 Anayasası'nın yargıçlarla savcılar arasında doğru bir ayırım yaptığı görüşündedir. "*Savcı kamunun, yani devletin iddia ve itham makamı, klasik anlamda ceza yargılamasında idarenin, kamu düzeninin mahkemedeki temsilcidir. Aldığı duyumu değerlendirmede ve iddianame düzenlemede bağımsızlığı vardır ama görevlerinin*

¹⁵⁶⁸ Edouard-Philippe Engelhardt, **Tanzimat**, İstanbul: Milliyet Yayınları, 1976, s.360.

¹⁵⁶⁹ Venice Commission, *Opinion on the Draft Law*, prg. 5-9, 18, 101.

niteliği, yargıçlar ve savcılar arasında bir çizgi çekilmesini gerektirmektedir. 1982 Anayasası'ndaki düzenleme ile her bakımdan bağımsız yargıçlarla zaman zaman Ad.B ile ortak çalışmaları gereken savcıların özlük işleri terazinin aynı kefesine konulmuş ve yargıç bağımsızlığına gölge düşürülmüştür.”¹⁵⁷⁰ Bunun bilinçli bir tercih olduğunu söylemek yanlış olmaz. Yürütme, yargının taşradaki kolu üzerindeki denetimi, CBS'ler aracılığıyla sağlama gayesi gütmektedir. 1971 değişikliği ile getirilen, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Ad.B'ye, Cumhuriyet savcılarını geçici yetki ile görevlendirme yetkisi veren düzenleme ile Cumhuriyet savcılarının, idari görevleri yönünden Ad.B'ye bağlı oldukları yönündeki düzenlemenin, 1982 Anayasası'nda yargıçları da kapsar şekilde genişletilmesi, bu amacın açık bir göstergesidir.

Yukarıda belirttiğimiz gibi 1980 sonrası yargıç ve savcılarının statüleri ve teminatları, aynı okulda okumuş ve aynı eğitimi almış olmaları gerekçe gösterilerek aynı kanunda düzenlenmiştir. Uygulamada yerleşmiş bakış açısına, inanca ve kabule göre savcı ile yargıç iç içedir. Aynı servise binerler, aynı lojmanda yaşarlar, aynı binada çalışırlar, aynı mekânda öğle yemeği yerler, salona aynı kapıdan girerler, aynı kürsüde otururlar ve çoğu zaman dosyayı birlikte müzakere ederler. Çok bilinen Barış Derneği Davası'nda, uygulamaya ilişkin bir karara itiraz reddedilirken, savcının “Mahkeme içi eşhas” olduğu belirtilerek geleneksel anlayış karara geçirilmiştir.¹⁵⁷¹ Bu durum, “İnsan Hakları ve Demokrasiyi Desteklemek: A.B.D. 2006 Sicili” konulu raporda adil yargılama hakkını engelleyen bir unsur olarak nitelendirilmiştir.”¹⁵⁷² ABD Hükümeti'nce yayımlanan 2012 yılı İnsan Hakları Raporu'nda da Cumhuriyet savcıları ile yargıçlar arasındaki yakın bağlantının ceza davalarında uygunsuz ve adaletsiz bir görünüm verdiği belirtilmiştir.¹⁵⁷³ Ancak Yargıtay aynı görüşte değildir. Yargıtay CGK, 09.10.1989 tarih, 1989/1-239 esas ve 1989/199 karar sayılı ilamında; “Mahkemeye heyeti müzakereye çekilirken Cumhuriyet savcısının duruşma salonundan çıkarılması zorunlu değildir. Ne mahkeme Cumhuriyet savcısını, ne de Cumhuriyet savcısı mahkemeyi etkileyecek durumdadır. Her makam kendi sorumluluk bilinci içindedir. Bu itibarla sanık vekillerinin ret nedeni yerinde değildir” hükmüne varmıştır.

¹⁵⁷⁰ Mustafa Kalemli, “Türk Yargı Sisteminin Sorunları”, **Yeni Türkiye**, Sayı.10 (Temmuz-Ağustos 1996), s. 12.

¹⁵⁷¹ Turgut Kazan, “Adil Yargılanma Hakkı Açısından Silahların Eşitliği İlkesi ve Savcı Karşısında Avukatın Konumu”, **Çeşitli Avrupa Ülkelerinde Savcılık Konumu ve Yetkileri, Bir Adli Organ Olarak Savcılık Sempozyumu**, Ankara, 7-9 Temmuz 2006, Ankara: TBB Yayını, Ekim 2006, s.277.

¹⁵⁷² ABD, **İnsan Hakları ve Demokrasiyi Desteklemek: 2006 Sicili Raporu**, <http://turkish.turkey.usembassy.gov/media/pdf/hrdemusr2006tr.pdf> (28 Aralık 2009).

¹⁵⁷³ <http://haber.gazetevatan.com/abdinin-turkiye-raporu/453272/1/Gundem> (17 Mayıs 2012).

Hammarberg tarafından hazırlanan Avrupa İnsan Hakları Komiserliği Türkiye Raporu'nda, mahkeme salonunda ya da HSYK bünyesinde, yargıç ve savcılarının mevkilerini birbirinden ayıracak çok az şey olmasından ve aralarında yakın mesleki ve sosyal temasları teşvik eden kurumsal ve pratik çerçeveden, özellikle de bunun tarafsızlık ve silahların eşitliği görünümü üzerindeki etkisinden kaygı duyulduğu belirtilerek mahkeme salonlarının düzenlenmesinin de, bununla bağlantılı ve yetkili makamlar tarafından ele alınması gereken bir sorun olduğu tespitine yer verilmiştir.¹⁵⁷⁴

Komiser, yargıç ve savcılarının Türk adalet sistemi içinde aynı mesleğin mensupları olarak düşünüldüklerini ve mahkeme salonları dâhil sergiledikleri yakınlığın, tarafsızlık ve silahların eşitliği görünümü üzerinde bir etkisi olduğunu gözlemlemiştir. Komiser, savcılar ile yargıçlar arasında, adli ve idari işlevlerin yerine getirilmesi bakımından daha net bir ayırım yapılması gerektiğini düşünmektedir.¹⁵⁷⁵

AK Bakanlar Komitesi'nin yargıç-savcı ilişkileri üzerine bir görüş hazırlanması talebi üzerine CCEJ ve CCEP bir araya gelerek CCEJ'nin 13 sayılı görüşünü¹⁵⁷⁶ ortaya çıkarmışlardır. Bu görüşte; yargının adil yönetiminin, savcılık ve savunma arasında silahların eşitliğinin ve yine mahkemenin bağımsızlığına saygının, güçler ayrılığının ve mahkeme kararlarının bağlayıcı gücünün varlığını zorunlu kıldığı (prg. 2), adil, tarafsız ve etkili bir yargı yönetiminin güvenceye alınabilmesi için yargıç ve savcılarının birbirinden farklı olan, ancak tamamlayıcılık arz eden uygun faaliyetlere ihtiyaçları bulunduğu, yargıç ve savcılarının görevlerini yerine getirirken bağımsızlıktan istifade etmeleri ve birbirlerinden bağımsız görünmelerinin bir zorunluluk olduğu (prg. 3) belirtilmiştir. Buna uygun örgütsel, mali, maddi ve insani kaynağın ulusal yargı sisteminin kullanımına amade tutulması gerekliliği de vurgulanmıştır (prg. 4). Ayrıca yargıçların ve uygun olduğu ölçüde jürilerin, savcılık tarafından huzurlarına getirilen davaları savcılığın, savunmanın ya da herhangi bir diğer bir unsurun olumsuz etkisi altında kalmadan uygun şekilde karara bağlama rolleri bulunduğu belirtilmiştir (prg. 5).

Güzel'e göre 12 Eylül 1980 döneminin müktedirleri, "*Yargıçlar da savcılar da aynı okullarda okumuşlar, farkları yok, savcılara da iyileştirme yapıyoruz, adli tatilden*

¹⁵⁷⁴ Thomas Hammarberg, "Türkiye'de Adalet Yönetimi ve İnsan Haklarının Korunması", **Avrupa İnsan Hakları Komiserliği Türkiye Raporu**, Strasbourg, Commissioner For Human Rights, Comm(DH)2012(2), 10 January 2012, s.31. http://www.i-hop.org.tr/dosya/coe/Hammarberg_Turkiyede_Adalet_Yonetimi_20120110.pdf (29 Ocak 2012).

¹⁵⁷⁵ Hammarberg, s.3.

¹⁵⁷⁶ CCEJ, **Demokratik Bir Toplumda Yargıç ve Savcılar**, Bordeaux Bildirisi, 20 Eylül 2009. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccje/textes/Avis_en.asp (04 Aralık 2011).

yararlanacaklar” gibi söylemlerle, konumlarının ve işlevlerinin çok farklı olduğunu göz ardı ederek yargıçlarla savcılarını tek kurulda birleştirmişler ve yargıçların teminatlarını savcılarının düzeyine indirgemişlerdir. Daha vahimi, 1982 Anayasası’nın 146/6’ncı maddesi, adeta psikolojik harekât ve yıldırma niteliği hissettirerek yargıçların idari görevleri yönünden Ad.B’ye bağlı oldukları kuralını koymuştur. 2802 SK’nin 5’inci maddesinde bu kuralın tekrarının yanı sıra adalet bakanının gözetim hakkından da bahsedilmektedir.¹⁵⁷⁷

Can da aynı fikirdedir. O’na göre 1982 Anayasası ile yargıç güvenceleri 1961 Anayasası ile erişilen düzeyden esaslı bir geriye gidiş yaşamıştır: “*YHK kaldırılarak yerine HSYK kurulmuştur. Savcılarının da güvenceye kavuşturulması amacı dile getirilmiş ancak savcılarının zorunlu olarak Ad.B’nin denetimi altında olmaları gerektiğinden, bu birleştirme, yargıçları da savcı konumuna indirgemıştır. Yani savcılarının yargıç güvencesine kavuşturulması söylemi üzerinden yargıcın, savcı gibi Ad.B’ye bağlı bir devlet memuru statüsüne indirgenmesi sağlanmıştır.*”¹⁵⁷⁸

Yurtcan, HSYK’nin ortadan kaldırılması ve 1961 Anayasası’nın YHK sistemine dönülmesi gerektiğini savunur: “*O sistemde eleştirilen noktalar ayıklanmak suretiyle yeni bir sistem yaratılmalıdır. Şimdiki karma sistem kaldırılmalı, yargıç bağımsızlığı sağlanmalıdır. Bu sistemleşmeye gidilirken YSK kurulmalı, bu yolla savcılık ve yargıçlık mesleklerinin farklı oldukları göz önünde tutulmalı, savcılara meslek güvenceleri sağlanmalıdır.*”¹⁵⁷⁹

Yardımcı’ya göre savcılarının, HSYK çatısı altında yargıçlarla birlikte bulunmaları ve sonuçta yargıç ve savcı güvencelerinin farksız hale gelmesi, savcılarının bağımsızlığına ilişkin bir düzenleme olarak kabul edilmemelidir. Bu düzenleme ile savcılara bağımsızlık verilmemiş, savcılar yargıçlaştırılmamışlardır. Buna karşılık söz konusu düzenleme, yargıçların konumunu savcılarinkine indirgemıştır.¹⁵⁸⁰

Tanör ve Yüzbaşıoğlu’na göre 1982 Anayasası’nın, işlevleri gereği bağımsız ve tarafsız olması gereken yargıçlarla, yine işlevleri gereği bu konumda olmayan savcılarının özlük

¹⁵⁷⁷ Ali Güzel, “2010 Anayasa Değişikliğinin Yargı Bağımsızlığı ile İlişkileri ve Etkileri, Anayasa Mahkemesi’nin Yapısı ve Üyelerin Seçimi”, **2010 Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı** içinde (31-34), Ankara: Seçkin Yayınevi, 2010, s.32.

¹⁵⁷⁸ Can, *Yargı Bağımsızlığı: Yalnızca Normatif Bir Sorun mu?*, s. 111

¹⁵⁷⁹ Erdener Yurtcan, “Ceza Adaleti Reformu Çalışmaları”, **Yeni Türkiye**, Sayı.10 (Temmuz-Ağustos 1996), s.585.

¹⁵⁸⁰ Haluk Yardımcı, “Savcılık Kurumu”, **Yeni Türkiye**, Sayı.10 (Temmuz-Ağustos 1996), s.875.

haklarını aynı kurula vermekle daha baştan hiç de isabetli olmayan bir yapılaşma tercih etmiştir. Doğru olan, 1961 Anayasası gibi yargıçlar ve savcılar için ayrı kurullar oluşturmaktır.¹⁵⁸¹

Şahin, yargıçlık ve savcılığın, bir meslek içinde iki ayrı görev gibi değil, iki ayrı meslek olarak düzenlenmesi ve savcılarının da yargıçlara benzer güvencelere sahip kılınması gerektiğine işaret eder. Uygulamada yargıçlık ve savcılığın kurumsal ve işlevsel bir ayrımının yapılmadığını, Anayasa ve yasalarda “yargıçlar ve savcılar” ibaresinin bulunduğunu, yani her iki mesleğin birlikte değerlendirildiğini belirtir.¹⁵⁸²

Aktar, yargıç ve savcılarının aynı örgütlenme içinde yer almaları nedeniyle birbirleriyle etkileşimlerinin ve ilişkilerinin, adil ve tarafsız bir yargılama faaliyetinin gerçekleşmesi önündeki engellerden biri olduğunu, savcılığın adliye dışına çıkarılması, ayrı bir binada faaliyet yürütmesi, daha da önemlisi, yargıçların ve savcılarının kurulunun ayrı örgütlenmesi gerektiğini belirtmiştir.¹⁵⁸³

Coşar’a göre yargıçlık ve savcılık birbirlerinden farklı olan iki ayrı meslek olmakla, bu mesleklerin özlük işleri ile ilgili kurulların da iki ayrı yapıda örgütlenmesi gerekir: *“Dahası, ‘silahların eşitliği’, yani iddia ve savunma makamlarının eşit konumda bulunmaları ilkesi de bunu gerektirir. HSYK’nin Kıta Avrupa’sındaki ve dünyanın diğer demokratik ülkelerindeki oluşum biçimi de TBB’nin önerdiği modele benzerlik göstermektedir. Nitekim en son olarak Fransızlar, anayasalarında 21 Temmuz 2008 tarihinde yaptıkları, ancak uyum yasalarını henüz çıkaramadıkları için yürürlüğe koyamadıkları değişikliklerle, kendi yüksek kurullarını, Hâkimler Yüksek Kurulu ve Savcılar Yüksek Kurulu olarak iki ayrı yapıda düzenlemişler, Hâkimler Yüksek Kurulu başkanlığını Yargıtay başkanına, Savcılar Yüksek Kurulu başkanlığını ise Yargıtay Cumhuriyet başsavcısına tevdi etmişlerdir.”*¹⁵⁸⁴

TÜSİAD’nin “Türk Demokrasisinde 130 Yıl” başlıklı raporunda; 1982 Anayasası’nın kurduğu sistemde, yargıç ve savcılarının özlük durumlarının aynı kurulun yetki çerçevesi içinde toplanmasının dikkat çekici olduğu, yargıç ve savcı arasındaki işlev farklarını

¹⁵⁸¹ Bülent Tanör ve Necmi Yüzbaşıoğlu, **1982 Anayasası’na Göre Türk Anayasa Hukuku**, 6. Basım, İstanbul: Beta Yayınevi, 2004, s.433.

¹⁵⁸² Şahin, *Yargı Örgütü*, s.472.

¹⁵⁸³ TBB, **17. Baro Başkanları Toplantısı**, 10.10.2009, Ankara: TBB Yayınları: 167, Kasım 2009, s.49. <http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/17bb.pdf> (22 Ocak 2012).

¹⁵⁸⁴ Coşar, “2010-2011 Adli Yıl Açılış Töreni Konuşması”. <http://www.barobirlik.org.tr/haberler/?sayfa=9> (06 Eylül 2010).

silen bu yaklaşımın, savcılarını, yargıçların sahip oldukları ya da sahip olmaları gereken güvenceli duruma yaklaştırmak yerine, yargıçları savcılarının daha az güvenceli durumuna yaklaştırmak anlamına geldiği ileri sürülmüştür.¹⁵⁸⁵

Eminağaoğlu, yargıçlık ve savcılığın, tek bir meslek içerisinde iki ayrı görev kimliğinden çıkarılması gerektiğini belirtmektedir: “*Yargıçlık ve savcılık iki ayrı meslektir. 2802 SK’deki bu iki meslek arasındaki istek dışı atamaları sağlayan düzenleme kaldırılmalıdır. Çünkü kimsenin mesleği isteği olmadan değiştirilemez.*¹⁵⁸⁶ Oysa ülkemizde bu iki meslek grubu arasında istek dışı atamalar yapılabilmektedir. Mesleğe alımda da yargıçlık ve savcılık sınavları farklı olmalıdır. Personel yasaları da farklılaştırılmalıdır. Ancak gelinen noktada il başsavcılarını adeta adalet bakanının ildeki temsilcisi konuma sokulmuşlardır ki yaratılan bu fiili tablo ortadan kaldırılmalıdır. Adalet bakanının ildeki temsilcisi 5442 SK uyarınca başsavcı değil validir. Kuşkusuz burada Anayasa’daki ‘idari bağıllık kuralı’ ile atama prosedüründeki fiili uygulamanın katkısı büyüktür.”¹⁵⁸⁷

Kutlu’ya göre adliyeler bürokratik vesayete uygun yapılandırılmıştır: “*Bu yapılanma daha Cumhuriyet’in başında belirlenmiştir. Ad.B ve HSYK, devletin yargı üzerindeki vesayet organlarıdır. Bu birimlerin uzantısı haline getirilmiş olan savcılıklar, adliyelerde mahkemeleri, kâğıdından kâtibine, masasından sandalyesine, mahkeme kürsüsünde yer almadan, adliyelerin temsiline kadar denetim ve bağımlılık altında tutan adli patronaj ilişkisine özgülenmiştir. Yargıçlar ile savcılar arasındaki biraradalık, iki farklı mekanizmanın kendilerine içkin özgünlüklerini yok etmiştir.*”¹⁵⁸⁸

Feyzioğlu’na göre iddia ve karar makamlarının birleştiği mahkemeler Engizisyon mahkemeleridir ve Ortaçağ’da kalmıştır. Savcının, yargıç ya da onun yardımcısı konumunda olmadığını, yargıcın hem savcı hem de avukata eşit mesafede durduğunu göstermek için yargıçlar ve savcılar üst kurulu ayrı olmalıdır.¹⁵⁸⁹

¹⁵⁸⁵ TÜSİAD, *Türk Demokrasisinde 130 Yıl*, s.230.

¹⁵⁸⁶ 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanunu’nun 93’üncü maddesinin, yargıçların, rızalarına bakılmaksızın savcılığa geçirilebilmelerine ilişkin hükmünün, 1961 Anayasası’nın yargı bağımsızlığı ve yargıçlık güvencesini düzenleyen 132’nci, 133’üncü ve 134’üncü maddelerine aykırı olduğu iddiasıyla Yargıtay’ca açılan iptal davasında AYM, ilgili anayasa hükümlerini özetledikten anılan hükmü iptal etmiştir (bkz. ek-56).

¹⁵⁸⁷ Ömer F. Eminağaoğlu, “Yargı Bağımsızlığı”, **Adalet Bakanlığı Yargı Reformu Stratejisi Belgesi Gölgesinde Yargı Reformu Sempozyumu**, Ankara, 18-20 Haziran 2008, Ankara: TBB Yayını, Ekim 2008, s.437-438.

¹⁵⁸⁸ Mustafa Kutlu,

<http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=323036&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (12 Ocak 2011).

¹⁵⁸⁹ Metin Feyzioğlu, <http://www.tarafsizhaber.com/haber-Referandum-fa351-ist-rejim-arac305-446472/> (24 Eylül 2011).

AHÖİKR’de AB müktesebatına tam bir uyum için alınması gerekli önlemler üst başlıklar halinde sıralanırken, yargıç ve savcıların, mesleki hak, yetki ve görevlerinin kurumsal ve işlevsel bakımdan açıkça birbirinden ayrılması sağlanması gerektiği vurgulanmış,¹⁵⁹⁰ bu amaçla gerekli anayasal ve yasal değişikliklerin yapılacağı belirtilmiştir.¹⁵⁹¹

İstanbul Bilgi Üniversitesi, YRST hakkında şu görüşü bildirmiştir: “*Yargıç ve savcılarının ortak bir teşkilatının olması doğru değildir. Her iki mesleğin son derece farklı niteliklerinin bulunduğu göz önüne alınmalı ve bu iki meslek mensuplarının farklı usullerle mesleğe kabulleri sağlanmalı, aralarındaki ayırım adaylık döneminde belli olmalı, yüksek kurulları ayrı ayrı yapılmalı ve sendikaları dahi ayrı olmalıdır.*”¹⁵⁹²

YRST hakkında Yeditepe Üniversitesi’nce aşağıdaki şekilde görüş belirtilmiştir:

“Yargıçlık ve savcılık güvencesi ile yargıçların bağımsızlığı öngörülmektedir. Ne var ki yargıçlarla savcılar anayasa koyucu tarafından hep aynı cümleler içinde tanımlanmış, aynı maddelerde zikredilmiş, iç içe ve birbirinden ayrılmaz bir bütünün parçalarıymış gibi değerlendirilmiştir. Oysa yargıçlık ve savcılık mesleklerinin nitelikleri gereği birbirinden ayrı düşünülmesi ve düzenlenmesi gerekir. Zira yargıçlık ve savcılık, tıpkı avukatlık ve yargıçlık gibi birbirinden çok farklı meslekler ve uğraşlardır. Biri iddia faaliyetini, diğeri de yargılayıp hüküm verme görevini yerine getiren iki farklı sùjeliği ifade eder. Ayrı uğraşlar olmaları nedeniyle de ayrı rejimlere tabi olmaları, ayrı yüksek kurullara bağılı olarak çalışmalarını ve ayrı düzenlemelerle konumlandırılmaları, devlet adına iddia faaliyetini yürütmesi nedeniyle idari yapı içerisinde de yer alan savcılık mesleği, buna uygun bir yapılandırmaya kavuşturulmalıdır.”¹⁵⁹³

Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu tarafından (DİSK) 2009 yılında yayımlanan Özgürlükçü, Eşitlikçi, Demokratik ve Sosyal Bir Anayasa İçin Temel İlkeler başlıklı Anayasa Raporu’nda, yargıçların, idari yönden Ad.B’ye bağılı olmamaları, savcılarının bağılı olabilecekleri fakat bağılılığın, savcılık güvencesini zedeleyici eşige gelmemesi gerektiği¹⁵⁹⁴ vurgulandıktan sonra yeni anayasada, HYK ve SYK’nin, 1961 Anayasası’nda olduğu gibi, ayrı ayrı oluşturulması önerilmiştir.¹⁵⁹⁵

¹⁵⁹⁰ AHÖİKR, s.52.

¹⁵⁹¹ AHÖİKR, s.57.

¹⁵⁹² Uğur Alacakaptan, YRST Hakkında Bilgi Üniversitesi’nin Görüşü, 19.12.2008, s.1.

www.abgm.adalet.gov.tr/dokumanlar/istanbulbilgi.pdf (23 Ağustos 2010).

¹⁵⁹³ C. Ali Budak, Yener Ünver ve K. Ali Yıldız, YRST Hakkında Yeditepe Üniversitesi’nin Görüşü, 19.12.2008, s.4.

www.abgm.adalet.gov.tr/dokumanlar/yeditepe.pdf (23 Ağustos 2010).

¹⁵⁹⁴ DİSK, **Özgürlükçü, Eşitlikçi, Demokratik ve Sosyal Bir Anayasa İçin Temel İlkeler (Anayasa Raporu)**, Ankara: DİSK Yayınları No: 57, Haziran 2009, s.75. http://www.disk.org.tr/content_images/DiSKanayasa.pdf (02 Mart 2012).

¹⁵⁹⁵ DİSK, s.76.

TBB tarafından yayımlanan, geliştirilmiş gerekçeli TC Anayasa Önerisi'nde, yargı sistemimizde kendine özgü ve yargılamanın doğasına aykırı bir yapılanma söz konusu olduğu belirtilerek yargıçlık ile savcılık birlikteliğinin, yargılamanın iddia kanadı ile hüküm makamının birlikte düşünülmesi sonucunu doğurduğu, bu yapılanmanın, yargılama diyalektiğine aykırı olduğu gibi bağımsız olduğu düşünülen yargıyı, dolaylı olarak siyasi gücün etkisi altına soktuğu, idareye daha yakın olması gereken savcılık kanalıyla dolaylı biçimde yargıçların etkilenmesi nedeniyle yargıçlık güvencelerinin etkisiz hale gelmesine yol açıldığı ileri sürülmüştür (bkz. 153'üncü maddenin gerekçesi).¹⁵⁹⁶

Stratejik Düşünce Enstitüsü tarafından hazırlanan Demokratikleşme Sürecinde Yargı Kurumları konulu Yargı Raporu'nda; yargıç ve savcılarının görevleri ve tabi oldukları hukuksal statülerinin farklılığı dikkate alındığında iki ayrı kurulun oluşturulmasının mümkün olabileceği belirtilmiştir.¹⁵⁹⁷

Hukukçular Derneği'nin hazırladığı anayasa taslağında, mahkemelerin, savcılar ve avukatlarla doğrudan ilişki ve iletişim içerisinde olmayacak şekilde ayrı bina ve tesislerle donatılması (m. 96), yargıçların ve savcılarının yüksek kurullarının ayrılması (m. 98) önerilmiştir.¹⁵⁹⁸

Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği'nce (MÜSİAD) hazırlanan anayasa önerisinde; 2010 Anayasa değişikliğindeki HSYK örgüt yapısı ve seçim usulü benimsenerek yargıç ve savcılarının, görevlerini aynı üst kurula tabi olacak şekilde yerine getirmeleri yönünde görüş bildirilmiştir (MÜSİAD Anayasa Önerisi, m. 67 vd).¹⁵⁹⁹

HSYK'nin kurulduğu 1981 yılından sonraki adli yıl açılış konuşmalarında, adalet bakanı ve Ad.B müsteşarının kurulda bulunması, kurulun ayrı bir binası, bütçesi ve sekreteryası olmaması sürekli eleştiri konusu yapılırken, o tarihten bu yana gerçekleştirilen otuz konuşmada, sanayi devriminden Yunanistan'daki iç savaşa, trafikteki kamyon teröründen köylünün topraklandırılmasına, Sovyetler Birliği'nin çökmesinden İspanyol zulmünden kaçan Musevilerin Türkiye'ye kabul edilmesine kadar yargı ile ilgisi bulunmayan konularda konuşan Yargıtay başkanları, yargıç ve savcılarının

¹⁵⁹⁶ TBB, **TC Anayasa Önerisi**, Geliştirilmiş Gerekçeli Yeni Metin, Ankara: TBB Yayınları: 131, Kanunlar Dizisi:4, 4.Basım, Kasım 2007, s.263-264.

http://www.barobirlik.org.tr/yayinlar/kitaplar/2007_Anayasa%20Taslagi_TBB.pdf (04 Ağustos 2009).

¹⁵⁹⁷ Yusuf Hakyemez, "Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Demokratikleşme Sürecinde Yargı Kurumları", **Stratejik Düşünce Enstitüsü Yargı Raporu** içinde (51-70), Ankara: Öncü Basımevi, Şubat 2010, s.69.

¹⁵⁹⁸ <http://www.hukukihaber.net/gundem/hukukcular-dernegi-anayasa-taslagi-h20501.html> (24 Nisan 2011).

¹⁵⁹⁹ <http://www.musiad.org.tr/anayasa/> (02 Mart 2012).

aynı kurula tabi olmalarına, mahkemelerin bütçelerinin bulunmayışına ilişkin tek cümle sarf etmemişlerdir. Bilakis Ocakçioğlu, yargıç ve savcıların aynı kurula bağlı tutulmaları gerektiğini savunmuştur.¹⁶⁰⁰

Kunter'e göre savcılık, yargıçlık gibi müstakil hale getirildiği gün değil, fakat avukatlık gibi yargıçlıktan tamamen farklı bir meslek haline getirildiği gün vatandaş için teminat en yüksek seviyesine çıkmış olacaktır.¹⁶⁰¹

9 Kasım 2005 tarihli İlerleme Raporu'nda, AB hukukuna tam uyumun sağlanması halinde beklenen etkiler bağlamında, aşağıdaki saptama dikkat çekmektedir: “*Yargıç ve savcılar arasında yakın bir işlevsel ilişki bulunmaktadır. Savcının ofisinin yargıcından açık bir biçimde ayrılmamış olması, savcının yargıç üzerinde aşırı nüfuza sahip olduğu izlenimini uyandırmaktadır. Yargıç ve savcıların mesleki hak ve ödevlerinin, kurumsal ve işlevsel olarak açık biçimde ayrılması gerekmektedir.*”¹⁶⁰²

Björnberg ve Richmond tarafından hazırlanan 1'inci Rapor'da, diğer yargı sistemlerinin aksine, Türkiye'de yargıç ve savcılar arasında açık bir beraberlik durumu bulunması eleştiri konusu yapılmıştır (bkz. ek45).¹⁶⁰³ Rapor'un sonuç kısmında, uluslararası standartlar nazara alındığında, yargıç ve savcıların yetkileri, sorumlulukları ve görevleri açısından idarî ve fonksiyonel bir ayırım olması gerektiği belirtilmiştir (bkz. ek-46).¹⁶⁰⁴

Heyet, saptama ve eleştirilerine İkinci İstişari Ziyaret Raporu'nda (2'nci Rapor)¹⁶⁰⁵ da devam etmiştir: “*İlk istişari ziyaretten bu yana, Türkiye'de yargıç ve savcılar arasındaki çok açık ayniyet ilişkisi ve bu ilişkinin yargının objektif tarafsızlığı üzerindeki etkileri sorunu ile ilgili olarak yargıç-savcı arasında daha açık bir görev, sorumluluk ve yetki ayırımının yapılması yönünde hiçbir resmi girişim olmamıştır. Yargıç ve savcıların eşit olduğu algılamasının, bir şekilde, sıkıca benimsendiği gözlemlenmektedir.*”¹⁶⁰⁶

¹⁶⁰⁰ İsmet Ocakçioğlu, “1992-1993 Adalet Yılı Açılış Konuşması”, **Yargıtay Birinci Başkanlarının Adalet Yılı Açılış Konuşmaları 1943-1993** içinde (599-624), Ali Rıza Geniş (drl.), Ankara: Yargıtay Yayınları No: 25, 1993, s.608.

¹⁶⁰¹ Nurullah Kunter, “Türkiye’de Kaza Kuvveti”, **İÜHF Dergisi**, İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1960, Cilt.25, Sayı.1-4, s.54.

¹⁶⁰² AB Komisyonu, **Türkiye 2005 İlerleme Raporu**, Brüksel, 9 Kasım 2005, s.18. http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2005.pdf (24 Mart 2011).

¹⁶⁰³ Björnberg ve Richmond, *1'inci Rapor*, s.57 vd.

¹⁶⁰⁴ Björnberg ve Richmond, *1'inci Rapor*, s.59-60

¹⁶⁰⁵ Kjell Björnberg ve Paul Richmond, “Türkiye Cumhuriyeti’nde Yargı Sisteminin İşleyişi”, **2. İstişari Ziyaret Raporu** (11-19 Temmuz 2004), AB Komisyonu, s.2. <http://www.abgm.adalet.gov.tr/dokumanlar/ist2tr.pdf> (15 Haziran 2009).

¹⁶⁰⁶ Björnberg ve Richmond, *2'nci Rapor*, s.2.

Heyete göre hem uygulamada, hem teoride, yargıç ve savcıların eşit kabul edilmesi objektif ve bağımsız yargılamaya gölge düşürmektedir: “Türkiye’de yargıç ve savcılar arasındaki çok açık ayniyet ilişkisini incelememiz ve normal faaliyetlerinde de aralarındaki bu sıkı organik bağın olduğunu tespit etmemiz üzerine bu durumun, objektif ve bağımsız yargılamaya gölge düşürdüğünü ifade etmek istiyoruz. Tarafların ve kamuoyunun yargı bağımsızlığına güven duymaları için bağımsız ve tarafsız bir mahkeme önünde gerçekten iki eşit tarafın temsil edildiği bir sistem yaratmak amacıyla yargıç ve savcılarının ödevlerinin, sorumluluk, görev ve yetkilerinin açık bir şekilde ayrılması gerektiği sonucuna vardık.”¹⁶⁰⁷

Heyet, iki ziyaret arasında geçen süreçte yargıç ve savcılarının ödev, sorumluluk ve yetkilerinin daha net ayrımıyla ilgili çok az resmi girişim yapıldığını belirterek yargıç ve savcılarının hak ve ödevlerinin kurumsal ve işlevsel ayrımını sağlamak amacıyla anayasa değişikliği önerisini yinelemiştir. Ad.B ise Anayasa’nın yargı bağımsızlığını zaten sağladığı ve bir anayasa değişikliğine gerek olmadığı gerekçesiyle öneriye karşı çıkmıştır. Bu görüşe karşılık Heyet, tavsiyenin, yargı bağımsızlığından ziyade, yargının tarafsızlığı ile ilgili endişelere dayandığını vurgulayarak Anayasa’nın yargı bağımsızlığını temin etmesi esasına rağmen, yargıç ve savcılarını eşit statüde değerlendirmesinin, objektif bir açıdan bakıldığında, yargının tarafsızlığını zedelemeye devam ettiği ve yargının tarafsızlığına dair şüpheleri bertaraf edici garantiler sunmaktan uzak olduğu düşüncesindedir.¹⁶⁰⁸

Heyet, konuştukları bazı yargıçların, yargıç ve savcılar arasındaki organik bağın yargının bağımsızlığına gölge düşürdüğü kaygısını taşımalarını iki rapor arasında geçen dönemde “tek olumlu gelişme” olarak nitelendirmiştir. Öte yandan Cumhuriyet savcılarını, yargısal olarak aynı mesleğin bir parçası oldukları ve bunun için yargıçlık makamıyla eşit ve beraber düşünölmeleri gerektiği konusunda oldukça ısrar etmişlerdir. Heyet ise dava taraflarının ve kamuoyunun, yargıçların, savcılık makamının herhangi bir kısıtlaması, etkisi, baskısı, doğrudan veya dolaylı tehdit veya müdahalesi olmadan davaları tarafsız bir yaklaşımla çözümlendiğini düşünmelerini sağlayacak bir reforma ihtiyaç olduğunu düşünmektedir.¹⁶⁰⁹

¹⁶⁰⁷ Björnberg ve Richmond, 2’nci Rapor, s.27.

¹⁶⁰⁸ Björnberg ve Richmond, 2’nci Rapor, s.27.

¹⁶⁰⁹ Björnberg ve Richmond, 2’nci Rapor, s.28.

Heyet, 2'nci Rapor'da, yargıç ve savcılarının aynı mesleğin parçaları olduğu anlayışının değişmesi gerektiği görüşünde ısrarcı olmuştur.¹⁶¹⁰

Centel de aynı fikirdedir. Centel'e göre Türk hukukunda savcılık, savunma makamının karşısındaki makam olarak düşünülmemekte, yargılama makamına yaklaşan bir konuma oturtulmaktadır. Bunu, duruşma salonunda savcının yargıcın yanında oturması, savcılığın adliye binasında yer alması gösterdiği gibi yargıç ve savcılarının özlük işlerini yürüten kurulun, ortak bir kurul olması da göstermektedir.¹⁶¹¹

3'üncü Rapor'da yargıç-savcı birlikteliğinin sosyolojik alt yapısı üzerine görüşlerin ardından (bkz. ek-47)¹⁶¹² yargıç ve savcılarının kesinlikle rollerinin farklılığının bilincinde oldukları ve mesleklerini icra ederken başka bir meslek mensubu tarafından hiçbir şekilde etki altına alınmadıkları yolundaki iddiaya; *“Böyle olabilir ancak yargı sistemine dışarıdan bakan birisinin bakışına göre bağlantılar, kuşkusuz bir menfaat çatışması izlenimi vermektedir”* yanıtı verilmiştir.¹⁶¹³

1'inci Rapor'dan beş, 3'üncü Rapor'dan ise yaklaşık üç yıl sonra, bu defa, 17-21 Kasım 2008 tarihleri arasında gerçekleştirilen ziyaret sonrası AB temsilcileri, birisi diğer üç raporun devamı şeklinde, diğerleri ise yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı ile Ceza Adaleti Sistemi konusuna özgülenmiş üç raporla karşımıza çıkmışlardır.

Thomas Giegerich tarafından hazırlanan ve 14 Nisan 2009 tarihinde yayımlanan raporda;¹⁶¹⁴ yargıç ve savcılarının profesyonel anlamda hak ve görevlerinin kurumsal ve fonksiyonel ayrımı genel sorunu çerçevesinde, yargıçların karar vermede bağımsızlığı ve tarafsızlığının, ne şekilde olursa olsun garanti edilmesi gerektiği, yargıç ve savcılarının, hukukun ve adaletin hizmetkârları olsalar da, aynı ortak amaç için farklı görevler ifa ettikleri gözetilerek görevlerinin ayrılmasının özgürlük için hayati önemde olduğu belirtilmiştir: *“Yüzlerce yıllık tecrübe göstermektedir ki -Türkiye'de olduğu gibi- savcılar gerek cezalandırmaya ve gerekse suçlamadan kurtarmaya yönelik delilleri toplayarak tarafsız bir yaklaşım benimsemek zorunda olsalar bile bu görevlerin ayrımı özgürlük için hayatidir. Bu, yargıçlar ve savcılarının aynı kariyeri paylaşamayacağı ve savcı ve yargıçlık (veya tam tersi) görevlerinin başarılı bir şekilde aynı kişi tarafından*

¹⁶¹⁰ Björnberg ve Richmond, 2'nci Rapor, s.71

¹⁶¹¹ Centel, s.217.

¹⁶¹² Björnberg ve Cranston, 3'üncü Rapor, s.19-20.

¹⁶¹³ Björnberg ve Cranston, 3'üncü Rapor, s.20.

¹⁶¹⁴ Giegerich, *Yargının Bağımsızlığı, Tarafsızlığı ve Yönetimi*, s.23.

yerine getirilemeyeceği -ki her ikisi de Kıta Avrupa'sı ülkelerinde oldukça yaygındır- anlamına gelmez. Bu daha çok, belirli davalarda çalışırken yargıçların ve savcılarının kendi aralarında müşterek hareket etme görüntüsünden bütünüyle kaçınarak birbirlerinden tamamen ayrı olduklarını mümkün olduğunca göstermeleridir."¹⁶¹⁵

Raportör'ün de isabetli şekilde tespit ettiği gibi adliyelerde yargıç ve savcılar arasındaki ilişki bağımlılık temeline dayanmaktadır. Zira aynı zamanda hem iddia makamı hem de o mahkemenin de içinde bulunduğu adliyenin yöneticisi olma yetkisi savcıya aittir. Bu bağımlılık görüntüsü saydam ve açık terimlerin yanlış anlaşılmasına, düşüncelerin birbirine karışmasına yol açmakta, örneğin tutuklama kararını savcının verdiği sanılmaktadır. Burada bir kısır döngü durumu ortaya çıkmaktadır. Kendisini yargı bağımsızlığına adanması gereken savcı, bunu ihlal etmekten yarar sağlar görünmektedir.

Kaynaştırmak için yürütmenin özel bir çaba sarf ettiği bu iki ayrı meslek grubunun aynı çalışma mekânını, aynı lojmanı, aynı servisi, aynı mesleki kurulu, aynı derneği, aynı sosyal yaşamı paylaş(tırıl)malarına yıllardır getirilen eleştiriler sağlıklı bir biçimde masaya yatırılmadığı ve YHK ile YSK birleştirildiğinde gereken tepki verilmediği için amaçlanan homojen yapının oluşturulmasında büyük ölçüde başarı sağlanmıştır. Bilinçli yaratılan bu düzen sayesinde bugün mahkemeyi kimin temsil ettiği, asliye ceza ve ağır ceza mahkemelerindeki duruşmalarda kürsüde oturanlardan hangisinin yargıç, hangisinin savcı olduğu birbirine karıştırılmaktadır. Yeni anayasada bu konu çözüme kavuşturulmalı ve yargıç ve savcılarının, mesleki hak, yetki ve görevlerinin kurumsal ve işlevsel açılarından, açık bir biçimde birbirinden ayrılması sağlanmalıdır.¹⁶¹⁶

4.4.2. Cumhuriyet Savcılarına Tevdi Edilen İdari Görevler

Bağımlılık algılamasına yol açan diğer faktörler, Cumhuriyet savcılarının tevdi edilen idari görevler (mekân düzenleme ve tahsis, ita amirliği) ile protokol sıralaması, Cumhuriyet savcılarının tanınan ayrıcalıklar (makam arabası, sekreteryaya, koruma), AKB'nin etkisizliği ve mahkemelerin bütçesinin bulunmamasıdır.

¹⁶¹⁵ Giegerich, *Yargının Bağımsızlığı, Tarafsızlığı ve Yönetimi*, s.23.

¹⁶¹⁶ Özdemir Özok, *Savunmaya Saygı*, Ankara: TBB Yayını, 2007, s.26.

4.4.2.1. Mekân Tahsis ve Düzenleme Yetkisi

Yargısal mekânlar, en geniş anlamıyla devletin egemenliğinin tezahür ettiği kamusal alanlardır. Gerçekten de mekândan münezzeh bir egemenlik kavramı düşünülemez.¹⁶¹⁷ Yargısal mekânlar, adalet idesini cisimleştiren, adaleti tecessüm ettiren ve görünür kılan yerlerdir. Ticari işleve göre tasarlanmış bir iş hanının bir bölümünde veya organize sanayi bölgesi içinde oluşturulmuş bir yargısal mekân, o mekânda yapılan işle ilgili sürekli olarak çelişkili anlamlar üretecektir. Aynı şekilde başka bir kamu binasının bir parçası olarak ayrılmış yargısal mekânın mahkemelerin bağımsızlığı ile ilgili ürettiği simgesel anlam, toplumda, Anayasa’da yer alan mahkemelerin bağımsızlığı ile ilgili hükümden çok daha güçlü etkiler yaratacaktır. Yargısal mekânların göstergebilimsel açıdan okunması, bir ülkenin siyasal ve hukuksal gerçekliği hakkında yasa metinlerinin okunmasından çok daha fazla fikir verecektir.¹⁶¹⁸ Örneğin, Ankara FSH mahkemeleri, Türk Patent Enstitüsü (TPE) binasında faaliyet göstermektedir. TPE’nin de tarafı olduğu davalar, içinde mahkeme olduğu belirtilmemiş, TPE cümle giriş kapısı kullanılarak girilen binada görülmektedir. Bu durum, mahkemenin TPE nezdinde kurulmuş bir birim olduğu izlenimi yaratmaktadır. Bu ise “yargılamanın adil olması yetmez, adil görünmesi de gerekir” ilkesine uygun düşmemektedir.

ABD’deki Rand Araştırma Kuruluşu’nca yapılan bir araştırmaya göre davacıların tatmini için ne gider, ne gecikme, ne de davacının kritik bir önemi vardır; önemli olan algılanan adilliktir.¹⁶¹⁹

Aynı durum, HSYK için de geçerlidir. Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanlığı’nın YRST hakkındaki görüşünde bu durum şöyle belirtilmiştir: “*Yargı söz konusu olduğunda unutulmaması gereken bir gerçek, kurumların ya da kişilerin yalnızca bağımsız olmalarının yetmediği ancak bağımsız bir görünüm sergilemelerinin de zorunlu olduğudur. Sekretarya hizmetlerinin yasa ile Ad.B’nin bir birimine bırakıldığı, kendisine ait bağımsız bir binaya bile sahip olmayıp Ad.B’ye ait bir mekânda toplanan bir kurulun bağımsız bir görünüm sergilemediği açıktır.*”¹⁶²⁰

¹⁶¹⁷ Fahrettin Kayhan, “Yargısal Mekân Politikalarının Yargı İşlevine Etkileri”, **Ankara Barosu Hukuk Kurultayı 2006**, Ankara, 03-07 Ocak 2006, Ankara Barosu Yayınları, 2006, Cilt.4, s.280.

¹⁶¹⁸ Kayhan, s.284.

¹⁶¹⁹ Mustafa T. Yücel, **Hukuk Sosyolojisi**, Geliştirilmiş 4. Basım, Ankara: Afşar Matbaacılık, 2008, s.113.

¹⁶²⁰ Galatasaray Üniversitesi, **YRST Hakkında Görüş**, 15.12.2008.

www.abgm.adalet.gov.tr/dokumanlar/galatasaray.pdf (23 Ağustos 2010).

Ad.B'nin teşkilat ve görevlerini düzenleyen 1992 SK'nin 2'nci maddesine göre kanunlarla kurulması öngörülen mahkemeleri açma ve teşkilatlandırma yetkisi Ad.B'ye aittir. Başka bir deyişle adli mekân politikaları, Ad.B tarafından belirlenmekte ve uygulanmaktadır. Bu görevi hâlihazırda, Ad.B Teknik İşler Daire Başkanlığı yürütmektedir. Başkanlık, yargısal mekânın kurulmasında mimari kararları mahallin Cumhuriyet başsavcılarını ile istişare ederek almaktadır.¹⁶²¹ Oluşturulmuş yargısal mekânlar ise Cumhuriyet başsavcısı tarafından yönetilmektedir. Başka bir deyimle yargı erki, yargısal mekânların üretiminde ve yönetiminde yürütmeye tam bağlı durumdadır.¹⁶²² İMİD tarafından Gölcük CBS'ye gönderilen belgede (bkz. ek-12), adliyede kurulacak mahkemelerin sayısı ve türü (aile, iş, ticaret vb.) ile mahkemelere kaç duruşma salonu tahsis edilmesi gerektiğine ilişkin bilgilerin CBS tarafından doldurulması istenmektedir. O mahkemelerde görev yapacak, duruşma salonlarını kullanacak yargıçların görüşlerine başvurulmamıştır.

Mahkemelerin, CBS'ye bağımlı bir birim, yargıçların da CBS'ye mensup çalışanlar olarak algılanmasının altında yatan en önemli sebeplerden biri adliyede mekân tahsis ve düzenleme yetkisinin, Ad.B'deki bir birimin üst düzey yöneticisinin takdiri ile (bkz. ek-2) Cumhuriyet başsavcısına verilmiş olmasıdır. Başsavcılar, bu yetki sayesinde kendilerine mekânsal bir iktidar yaratmışlardır, çünkü araç ve mekân kullanmak yoluyla da statü belirtmek mümkündür. Genelde insanların statüleri büyüdükçe masaları büyür. Bu durumda masanın büyüklüğü, sahibinin güç düzeyini gösterdiği gibi o kişiye ne kadar yaklaşabileceğimizi de gösterir.¹⁶²³ Ad.B tarafından hazırlanan adliye projeleri ve inşa edilen adliyeler incelendiğinde; hükümet konağındaki mülki amirin içinde bulunduğu bir yapı tarzının hâkim olduğu görülmektedir (bkz. ek-12). Adliyede mülki amir konumunda biri görev yapıyormuş ve diğerleri onun birim müdürü imiş gibi bir mimari tasarım söz konusudur. Cumhuriyet başsavcısının odası diğerlerine ve hatta üyesi olduğu adalet komisyonunun başkanının odasına nazaran daha geniş ve görkemli inşa ve tefriş edilmektedir.

---

¹⁶²¹ Düzce'nin Akçakoca ilçesinde 2007 yılında hizmete giren ve denize nazır üç katlı adliye binasının üçüncü katı CBS'ye, ikinci katı mahkemelere ayrılmıştır. Savcılık katında denize bakan tarafta Cumhuriyet savcısı odaları yer alırken mahkeme katında deniz gören odalar mahkeme kalemi olarak kullanılmaktadır.

¹⁶²² Kayhan, s.284-285.

¹⁶²³ Üstün Dökmen, **Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati**, 16. Basım, İstanbul: Sistem Yayınları, 2001, s.32.

İMİD tarafından Gölcük CBS'ye gönderilen belgede (bkz. ek-12), ilçe Cumhuriyet başsavcısının odası “makam”dan sayılırken yargıç odası için aynı nitelendirmede bulunulmamaktadır. Ağır ceza mahkemesi kurulmayacağı için AKB bulunmayacak olan yeni Gölcük Adliyesi'nde, Cumhuriyet başsavcının makam odası, yargıç odalarının iki katı büyüklüğe sahip olacaktır. Ayrıca Cumhuriyet başsavcısı için sekreterlik ve dinlenme odaları planlanırken yargıçlar bu olanaklardan mahrum bırakılmışlardır.¹⁶²⁴

İstanbul Bilgi Üniversitesi ve Açık Toplum Enstitüsü işbirliği ile hazırlanan “Adliye Gözet” projesi kapsamında, adliye binalarının mekânına, kullanılabilirliğine ve erişilebilirliğine ilişkin “Adliye Gözlemleri” başlıklı çalışmada da görüşlerimizi destekler nitelikte sonuçlara ulaşılmıştır. Bu çalışmada, öncelikle adliye binasının fiziksel koşullarının vatandaşları doğrudan etkileyebileceği görüşüne yer verilmiştir. Dolayısıyla adliyelerin temizliği, binaların bakımlılığı, kalabalığı, bekleme salonu olup olmadığı gibi görünüşte sıradan şeylerin algılar üzerinde oldukça etkili olabileceği sonucuna varılmıştır.¹⁶²⁵

İstanbul'daki on ayrı adliyede yapılan gözlemlerin yazıya döküldüğü çalışmada, adliyedeki yerleşim ile ilgili olarak Cumhuriyet savcılarının ofislerinde zaman zaman yargıçların odalarında bulunmayan lükslerin olduğunun gözden kaçmadığı belirtilmiştir. Örnek olarak; yerde kırmızı halı, aydınlatma bakımından bariz farklar, kapıların farklılığı ve çiçekler gösterilmiştir. Cumhuriyet savcıları ve yargıçların çalışma mekânlarındaki bu fark, Cumhuriyet savcılarının yargıçlara oranla daha ayrıcalıklı bir durumda oldukları görüntüsü yaratması nedeniyle yazar tarafından endişe verici bulunmuştur.¹⁶²⁶

İstanbul'da yakın zamanda hizmete giren Çağlayan Adliyesi'nde savcıların buldukları katın çoğunlukla olduğu gibi yargıçların bulunduğu katın üstünde olmasının sembolik olarak sorunlu bir durum ortaya koyduğu ileri sürülmektedir. Her ne kadar yargıç ve savcı odaları farklı katlarda olsa ve odalar arasında niteliksel açıdan bir fark bulunmasa da savcı odalarının yargıç odalarının üstünde konumlandırılmalarının sembolik olarak

---

¹⁶²⁴ Fatsa Yargıç Salih Emre Nuroğlu, yeni yapılan ilçe adliyelerinde de aynı mantığın devam ettiğini, Ad.B'nin adliye binasını projelendirirken başsavcılar için dinlenme odası, özel kalem, geniş ve şatafatlı oda anlayışını sürdürdüğünü belirterek örnek olarak Aybastı ve Devrek adliyelerini göstermiştir. <http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=340891&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (12 Mayıs 2011).

¹⁶²⁵ İdil Elveriş, “Adalet Hizmeti? İstanbul Adliyelerinde Gözlemler”, **Adalet Gözet, Yargı Sistemi Üzerine Bir İnceleme**, Seda Kalem (drl.), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009, s.84.

¹⁶²⁶ Elveriş, s.88.

yargıçlar üzerinde bir güç gösterisi olarak okunabileceğine işaret edilmektedir.¹⁶²⁷ Bursa Adliyesi projesinde ilk derece mahkemeleri ve BAM binası yatay, CBS binası gökdelen şeklinde tasarlanmıştır.¹⁶²⁸ 2013 yılı başında hizmete giren Anadolu Adliyesi'nde de blokların en üst katları Cumhuriyet savcılarına tahsis edilirken bazı yargıç odaları beşinci katta olmasına rağmen istinat duvarına bakmaktadır. Adliyedeki en üst dereceli mahkemeler olan ağır ceza mahkemeleri ise en arka blokta zemin –3'üncü ve –4'üncü katlarda yer almaktadır.

Ankara Adliyesi'nin beşinci katındaki bir koridorda, yargıç ve savcı odaları karşılıklı konumlanmıştır. Koridorun, savcı odalarının sıralandığı bölüm kırmızı halı ile kaplıdır. 2012 yılı içinde başlatılan tadilat ile savcı odalarının içi yeniden düzenlenip kapıları değiştirilmişken koridorun diğer tarafındaki yargıç odalarında aynı düzenleme ve değişiklik yapılmamıştır. Koridorda yer alan başsavcı vekili odasının önüne konulan masada giriş çıkışı kontrol eden ve başsavcı vekilinin hizmetine verilen bir görevli oturmaktadır. Hemen karşısındaki yargıç odasının önünde bekleyen bir görevli yoktur. Bu uygulama biçimi, yargıcın yaptığı işe ve kişisel güvenliğine, başsavcı vekilinin yaptığı işten ve onun kişisel güvenliğinden daha az değer ve önem atfedildiğini düşündürmektedir.¹⁶²⁹

Avukat, yargıç, savcı, akademisyen ve noterlerin üye oldukları www.adalet.org sitesindeki, “Muş Cumhuriyet Başsavcılığında görevli yargıçlar” forumunda Avukat Mahmut Asrağ şu yorumda bulunmuştur: *“İstanbul Sultanahmet Adliyesi'ndeki başsavcılık makamı ile diğer bölümleri gören biri, savcılığın adliyenin mutlak yargıcı ve amiri, hatta tabiri caiz ise 'sahibi' olduğunu düşünecektir. Görüntüdeki farklar zaman içinde algıları etkileyebiliyor.”*¹⁶³⁰

Aynı sitede, *“İstanbul BAM başsavcısına, Kartal adliyesinde 4'üncü katın tahsis edildiği, bu katta başsavcının odası için yaklaşık 800.000 TL'lik ek düzenleme*

¹⁶²⁷ “Çağlayan Adliyesi'ne dair ilk izlenimler”, <http://www.arkitera.com/haber/index/detay/4544> (21.07.2012).

¹⁶²⁸ “İşte Bursa'ya 50 yıl yetecek Adliye Sarayı”, <http://www.rotabursa.com/haber/guncel/iste--bursaya-50-yil-yetecek-adliye-sarayi/1967.html> (16 Ekim 2012).

¹⁶²⁹ “Yeni yapılan adliye binalarında kıdemli savcının odasının büyüklüğü, gösterişi ve mefruşatına bakın, bir de hâkim odalarına bir bakın. Dışardaki vatandaşın bu görünümüne karşı nasıl bir yorum getireceğini herhalde tahmin edersiniz. Ben meselenin polemiklerden uzak, çok çiddiye alınmasında, fiziki yapılanmadan tutun da idari yetkilerin kullanımı ve en önemlisi adliyelere temsil noktasında artık gerekli değişikliklerin AB normlarına uygun olarak yeniden ele alınmasında büyük fayda görüyorum.” Erkan İlbay, <http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=224635&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (14 Eylül 2009).

¹⁶³⁰ Mahmut Asrağ, <http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=224635&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (19 Eylül 2009).

yapılacağı, müteahhidin bu konuda başsavcıya söz verdiği, bu parayı cebinden vereceği, kural olarak istihkakın % 10'u oranında yapılacak harcamanın ortak alanlar yerine buraya harcanacağı doğru mu?" soru/konu başlığı ile duyurulan haber, Üsküdar Yargıcı İhsan Sartık'ın aşağıdaki görüşlerini paylaşmasına vesile olmuştur:

"Başsavcıların, makam odalarını kral dairesi gibi donatmaları, oda önlerine kırmızı halılar sermeleri, yargıç ve savcılara gelince ise teşrifat konusunda 'maraba' muamelesi yapılarak, 'mevcutla idare edin', 'oturacak koltuk bulduğunuza şükredin' felsefesi ile hareket edilmesi çok çirkin ve maalesef çok yaygın bir davranış. Bu ülkede, herhangi bir adliyede başsavcının makam odasına bitişik, birinci kattaki emanet odasının, zemin kata taşınarak, yerine dinlenme odası ve duş yapılması, hırsızların da kısa bir süre sonra elini kolunu sallayarak zemin kattan emanete girmesi ve onlarca tabanca, değerli eşyaları çalması hiç kimseye garip gelmiyor. Bir hâkim olarak bu konuda yapılan her haksızlığa sessiz ve güya saygılı olan çoğunluk ne düşünür bilmiyorum ve umurumda da değil... Mevcut sistem içerisinde başsavcıların, adliyenin amiri gibi hareket etmelerini hiç bir şekilde mahkemelerin ve yargıçların bağımsızlığı ve güvencesi ile bağdaştırmıyorum. Şikâyet edilecek o kadar çok konu var ki, saymakla bitmez. Adliyelerdeki araçların keyfi kullanımı mı desem, kurtasiye konusunda mahkemeleri dilenci konumuna düşürmeleri mi desem, demesine de faydası yok demenin, mevcut duruma devam. En azından yeni yapılan Kartal ve Çağlayan adliyelerinde yargıçların ve savcılarının özellikle başsavcılarının blokları ayrı olsun, kendi bloklarında istedikleri saltanatı sürsünler! Mahkemelerin ve yargıçların bağımsızlığı ayrı binalar olmaz ise ayrı bloklar ve mutlaka ayrı bütçelerden ve ayrı yönetimlerden geçiyor."¹⁶³¹

Bazı adliyelerdeki savcılık ve mahkeme sùjelerine sunulan olanakların dengesizliği ve bu sùjelerin görünümleri arasındaki farklılıklar nedeniyle bazen yargıçlar öyle durumlarla karşı karşıya gelmektedir ki, bu durumlar karşısında pasif bir tutum takınmaları, yalnızca onların ahlaki tutumlarını tahrip etmekle kalmamakta, hukukun ve eşitliğin neyi gerektirdiği konusunda sahip oldukları adalet duygusunu da zedelemektedir. Gölcük Adliyesi'nde 2008 yılında SHM yargıcı tarafından, kadın zabıt kâtiplerinin camekânlı odada oturmaları uygun görülmemekle yazı işleri müdürü ile zabıt kâtibî odalarının değiştirilmesi üzerine Cumhuriyet başsavcısı tarafından kaleme alınan yazıda, adliyelerde güvenlik, yerleşim, donanım, ikmal, tedarik, düzenleme, bütçe vs. işlemlerinin CBS tarafından yapıldığı, yer değişimi yapılırken CBS'den görüş sorulmadığı, yazı işleri müdürünün yöneticilik görevi göz önüne alındığında değişikliğin uygun görülmediği belirtilerek eski düzene dönülmesi konusunda ilgilere

¹⁶³¹ İhsan Sartık, <http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=340891&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (11 Mayıs 2011).

talimat verilmesi “rica” edilirken (bkz. ek-4) Anayasa’nın 138/2’inci maddesinin¹⁶³² ihlal edildiği düşünülmemiştir.

Pendik Cumhuriyet başsavcısı ile aile mahkemesi yargıcı arasında, aile mahkemesi duruşma salonunun, CBS tarafından, göreve yeni başlayan pedagog, psikolog ve sosyal çalışmacıya tahsis edilmesi kararı alınması üzerine başlayan tartışmada (bkz. ek-9 ve 10), konu Ad.B’ye intikal etmiş, İMİD’nin yazısı ile (bkz. ek-2), adalet daireleri içerisindeki yerleşim planı tasarrufunun CBS’lerin yetkisinde bulunduğu bildirilmiştir.¹⁶³³ Hiçbir yasa, yönetmelik ve genelge ile Cumhuriyet başsavcısına verilmeyen bu yetki, İMİD Başkanı’nın kararı ile Cumhuriyet başsavcısına verilmiştir. Oysaki hiçbir kimse veya organ, kaynağını Anayasa’dan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz (Anayasa m. 6/2-son cümle). Öte yandan, Ad.B’ye yazdığımız, adliyelerde oda tahsis yetkisinin kime ait olduğuna ilişkin bilgi edinme talepli yazımıza “*Hâkim-Savcı odalarının verilmesi Bakanlık yetkili olup, tahsisi Bakanlık tarafından yapılmaktadır*” biçiminde yanıt verilmiştir (bkz. ek-3). Bu durumda Ad.B “yetki devri” ilkesi gereği bu yetkisini, Cumhuriyet başsavcısının üyesi olduğu ve yargıçların da temsil edildiği AKB yerine Cumhuriyet başsavcısına devretmeyi uygun görmektedir. Dikkati çeken bir husus da, Pendik Aile Mahkemesi bünyesinde görev yapan pedagog, psikolog ve sosyal çalışmacının, Ad.B’ye gönderilmek üzere verdikleri dilekçelerin gönderilmeyip CBS tarafından mahkemeye iade edilmiş ve (bkz. ek-10) Anayasal bir hak olan (Anayasa m. 74) dilekçe hakkının engellenmiş olmasıdır.

Bir ilçe Cumhuriyet başsavcısı tarafından ACM’ye yazılan yazıda (bkz. ek-6), iki Cumhuriyet savcısının aynı odada oturmakta olduğu belirtilerek ACM kaleminin ikiye bölüneceği, oluşacak iki odadan birinde ACM yargıcının oturacağı, halen ACM yargıcının kullanmakta olduğu odanın Cumhuriyet savcısına tahsis edileceği belirtilerek inşaatın hemen başlayacak olması nedeniyle gerekli ölçüm ve tespitlerin yapılması

---

¹⁶³² Anayasa m. 138/2: Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.

¹⁶³³ “*Mahkemeler nerede hizmet veriyolar? Hâkimler hangi binada oturuyorlar? Tabii ki adliyede. Peki, adliye binasının sorumlusu kim? Tabii ki savcılık. Peki, kimin hangi odayı kullanacağına, hangi odanın duruşma salonu olacağına, hangi odanın nasıl düzenleneceğine kim karar veriyor? Tabii ki savcılık. Bunları hukuk sistemi ile ilgili hiç bir bilgisi olmayan birine anlatın ve sonra da sorun: Adliyenin sahibi kim? Doğal olarak ‘savcı’ der.*” Kenan Şenlik, <http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=210282&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (25 Aralık 2008).

yargıçtan “rica” edilmiş, adliyedeki en büyük oda olan Cumhuriyet başsavcısı odasının ikiye bölünmesi suretiyle soruna çözüm bulunması yeğlenmemiştir.¹⁶³⁴

BM Yargı Bağımsızlığı Temel Prensipleri’nin 11’inci maddesinde, yargıçların hizmet şartları, onların bağımsızlığı, güvenliği, emekli maaşı ve emeklilik yaşı kadar önemli görülmekte ve bu şartların yasayla güvence altına alınması gerektiği belirtilmektedir.¹⁶³⁵

İlke bu olmasına rağmen, adliye binalarının yapımı, odaların seçimi ve tefrişi, lojman alımı gibi konularda yargıçlara görüşleri sorulmamaktadır. Bu konularda uygulamada Cumhuriyet başsavcısına etkin rol ve sorumluluk verilmiştir (bkz. ek-12). Hal böyle olunca da, görev ve sorumluluk bilinciyle hareket etmeyip kendilerine mekânsal bir iktidar yaratma ve diğerlerinden farklı olduğu görüntüsü verme amaçlı kimi davranışlara da rastlanmaktadır.¹⁶³⁶ Bu ve benzeri durumlar nedeniyle adliyelerdeki çalışma barışı da zarar görebilmektedir. Ülkemizde, mahkeme ve savcılık binalarının ayrılması mali bakımdan külfetli olması nedeniyle yakın zamanda mümkün görünmediği için mademki uzunca bir süre daha aynı bina içinde faaliyet gösterilecek, en azından adliyelerin esaslı unsurunu teşkil eden mahkemeye ve mahkemenin temsilcisi yargıca da oturacağı odanın seçimi ve tefrişi konusunda söz hakkı vermek ve inisiyatif tanımak gerekir.

4.4.2.2. İta Amirliği Yetkisi

Bağımlılık görüntüsü oluşmasında bir başka önemli etken Cumhuriyet başsavcısına tevdi edilen ita Amirliği yetkisidir. Ad.B’ye bütçeden ayrılan payın taşra birimlerine dağılımı, adliyelerde harcama yetkilisi olan CBS üzerinden yapılır. CBS, özelleştirilen kafeterya, kantin, temizlik gibi hizmetlerle ilgili adliyenin gelir ve giderlerini de yönetmektedir.¹⁶³⁷ Belirtmek gerekir ki; Ad.B’nin yargı politikasının oluşması ve bütçe

¹⁶³⁴ “Hâkim odasını yıktırıp kendine duş ve banyo yaptıran başsavcı biliyorum. Ne yazık ki Bakanlık ve Kurul da buna seyirci kalmıştı.” Necati Daştan,

<http://www.adalet.org/forum2/goster.php?baslangic=45&yazanno1=&renklendirme=&id=1256&oturumno=cefc285f7069d30&fid=408240&alan=Mesleki%20Konular&tablo=wmeslekikonu&konu=B%D6YLE%20BA%DESAVCI%20ODA%20MI%20VARMIDe&sorualan=&a1=&a2=&a3=&a4=> (13 Kasım 2012).

¹⁶³⁵ İlke 11. Yargıçların görev süresi, bağımsızlığı, güvenliği, alacakları yeterli ücret, hizmet şartları, emekli aylıkları ve emeklilik yası yasada yeterli biçimde güvence altına alınır.

¹⁶³⁶ “Beşinci ve dördüncü bölgelerde geniş oda ve oda kapısını süngerli yapıp; faksı, telefonu güç merkezi olarak kullanarak işe başlayan arkadaşlar, ilçe başsavcısı olduklarında hizmet arabasının sağ arka kotuğuna oturarak, askeri gazino için hâkim-savcılara assubay kartı, kendisine subay kartı çıkararak, hâkimlerin amiri olduklarını zannedip senelik izin veya ayrılış-başlayışta sorun çıkararak, hukuk mahkemelerine faksla gelen avukat dilekçelerini bile havale ederek, ağır ceza başsavcısı olduklarında adliye içinde koruma ile dolaşarak, asansörü kendi katlarına ayarlayarak devam ediyorlar. E...birinci bölgede ‘farkı fark ettirmek’ için akıllı binada deha odalar yapmak lazım.” Saim Köroğlu, <http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konusu=&fid=340891&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (11 Mayıs 2011).

¹⁶³⁷ Ergüzeloğlu, *Türkiye’de Adalet Yönetimi*, s.119.

bağlamında önemli etkisi bulunmaktadır. Mahkemelerin bütçesi, genel idare hizmetleri sınıfından olan çalışanların atanması, fiziki ve teknolojik alt yapının sağlanması gibi pek çok konu da Ad.B'nin kontrolü altındadır.¹⁶³⁸

İMİD'nin 03.02.2006 tarih ve 126 sayılı genelgesi¹⁶³⁹ ile 5018 SK çıkarılan Genel Bütçe Muhasebe Yönetmeliği ve MB'nin 1 Nolu Harcama Yetkilileri Hakkında Genel Tebliği¹⁶⁴⁰ ile yeni düzenlemeler yapıldığı, “İta amirliği ve tahakkuk memurluğu” unvanları kaldırılarak “Harcama yetkilisi ve gerçekleştirme görevlisi” unvanları getirildiği belirtilerek CBS’de Cumhuriyet başsavcısının, başsavcı atanmayan yerlerde kıdemli Cumhuriyet savcısının, BİM’de BİM başkanının, tek idare ve vergi mahkemesi olan yerlerde mahkeme başkanlarının, birden fazla idare ve vergi mahkemesi bulunan yerlerde 1 numaralı mahkeme başkanının harcama yetkilisi olarak görev yapacağı belirtilmiştir. Görev ve yetkileri ile sorumlulukları ise şunlardır;

- Yüklenmeye girişme yetkisi (m. 26),
- Harcama talimatı verme yetkisi (m. 32),
- Giderleri gerçekleştirme ve gerçekleştirme görevlisini belirleme yetkisi (m. 33),
- Ön ödeme yetkisi (m. 35/1),
- Birim faaliyet raporu hazırlama görevi (m. 41),
- Ödenek üstü harcama (m. 70).¹⁶⁴¹

Tebliğ uyarınca adli yargıda ita amiri Cumhuriyet başsavcısıdır. Bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinde, mahkeme başkanına tevdi edilen ita amirliği görevi, adli yargı söz konusu olduğunda adalet komisyonu başkanı yerine komisyonun bir üyesi olan Cumhuriyet başsavcısına tevdi edilmiştir.

5018 SK’de bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinde mahkeme başkanları ita amiri olarak tayin edilmiştir. Bunun anlamı şudur; yargıçlar da bu işi yapmaya ehildirler. Cumhuriyet başsavcısının ita amirliği yetkisi nedeniyle Ad.B bürokrasisi ile arasındaki sıkı ilişki, gelen paranın nereye ve neden harcandığı konusunda, ihtiyaç sahibi mahkeme

¹⁶³⁸ Aksel, *Türk Adalet Yönetimi*, s.46.

¹⁶³⁹ Genelge için bkz. www.imid.adalet.gov.tr/genelgeler%20ve%20sablonlar/genelge_no126.pdf (16 Mayıs 2010).

¹⁶⁴⁰ 31.12.2005 tarih, 26040 mükerrer sayılı RG’de yayımlanmıştır.

¹⁶⁴¹ Uğur Yiğit, “Gerçekleştirme Görevlisinin Kim Olacağına İlişkin İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar Yönetmeliği Hükümlerinin 5018 Sayılı Kanun Açısından Değerlendirilmesi”, **Mali Pusula Dergisi**, Sayı.36 (2007), s.3.

ve yargıçlarca başsavcıdan hesap sorulmasını zorlaştırmaktadır.¹⁶⁴² Başsavcının, harcamalarla ilgili hesap vermesi gereken tek birim İMİD'dir. Bu durum, 01.01.2006 tarih ve 97 sayılı genelgede¹⁶⁴³ belirtilmiştir. Anılan genelge, SGB'nin 31.12.2009 tarih ve 144 sayılı "Mahkemeler Bütçesi" konulu genelgesi¹⁶⁴⁴ ile yürürlükten kaldırılmıştır. Genelgeye göre adli yargıda, mahkemeler ile ilgili ödenek talepleri CBS tarafından, Analitik Bütçe Sınıflandırmasına İlişkin Rehber'e göre hazırlanacaktır. Genelgede, ödenek talep edilirken mahkeme ve yargıçların da görüşünün alınması yönünde bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Genelgenin konusu "Mahkemeler Bütçesi" olsa da ironik şekilde mahkemelerin, bütçenin hazırlanmasına ya da nereye ve ne şekilde harcanacağına ilişkin görüş bildirme hak, yetki ve olanakları bulunmamaktadır.

Adliyelerde yargıçların maaş bordroları Cumhuriyet başsavcısınca imzalanıp ilgili birimlere gönderildiği gibi avukatların müdafilik ücretlerinin ödenmesinde de aynı yöntem izlenmektedir. Avukatlar, çeşitli platformlarda, bu süreçte CBS'nin ita amiri konumunda bulunmasına yönelik itirazlarını sert bir şekilde dile getirmektedirler. Çanakkale Barosu Başkanı Av. Tülay Ömercioğlu; "*CMK'lar bizim ellerimizden alındı, hepimizin taraftar olmadığı, bizim de taraftar olmadığımız, savcılıkların ita amirliği altına sokulduk*"¹⁶⁴⁵ derken İstanbul Barosu Başkanı Av. Ümit Kocasakal "*Asıl mücadele edilmesi gereken işte bu sarf belgesi denilen garabettir, ita amiri falan böyle savcı olamaz, savcı niye ita amiri oluyor? TCK 6 açık, benden bir farkı yok o kişinin*"¹⁶⁴⁶ şeklinde görüş beyan etmiştir. İzmir Barosu Başkanı Av. Sema Pektaş ise "*Kapsam daraltılmasına yönelik mevzuat değişikliklerini kesinlikle kabul etmediğimizi söyledik, savcılıkların ita amiri olmasını kabul etmiyoruz. Ben savcıya karşı görev yapıyorum, ben onun anti teziyim, dolayısıyla beni onun denetlememesi gerekiyor*"¹⁶⁴⁷ diyerek tepkisini ortaya koymuştur. Özok da benzer şekilde, avukatın yaptığı işle ilgili olarak

¹⁶⁴² "Mevcut uygulamalara baktığımızda; mahkemenin her türlü donanım ve yapısal ihtiyacı savcılık kurumunun inisiyatifine bırakılmışsa, başsavcı, bağımsız kabul edilen yargıcın üst sicil amiri sıfatıyla sicil düzenliyorsa, başsavcıların bir kısmı sırça köşlerde yaşarken hâkimler koridordan bozma odalarda çalışıyorsa, kimileri yüz metrekafe makam odasında otururken, bağımsız hâkimler aynı odayı paylaşmak zorunda bırakılıyorsa, bir başsavcı sorguya sevk edilen şüpheli tutuklanmadı diye nöbetçi hâkimin mahkemesini cezalandırıyorsa, yargı faaliyetinin sürdürülmesi için elzem ihtiyaçların karşılanması, bir başka yetkilinin iki dudağı arasında çıkan söze bağlanmışsa hangi bağımsızlıktan bahsedebilirsiniz? İsterseniz bir başsavcıyı bakanlığa şikâyet edin bakalım, sonucunda kim ne kadar zarar görür?" Saim Köroğlu,

<http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=224635&gosl=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (17 Eylül 2009).

¹⁶⁴³ Genelge için bkz. http://www.imid.adalet.gov.tr/genelgeler%20ve%20sablonlar/genelge_no97.pdf (16.05.2010).

¹⁶⁴⁴ Genelge için bkz. http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/144.pdf (16.05.2010).

¹⁶⁴⁵ TBB, 21. Baro Başkanları Toplantısı, 22.01.2011, Ankara: TBB Yayınları: 204, Aralık 2011, s.76. <http://tbb Yayınları.barobirlik.org.tr/TBBBooks/21bbb-411.pdf> (22 Ocak 2012).

¹⁶⁴⁶ TBB, 21. Baro Başkanları Toplantısı, s.112.

¹⁶⁴⁷ TBB, 21. Baro Başkanları Toplantısı, s.115.

denetiminin ücreti tahakkuk ettiren ve sarf evrakını düzenleyen ve ödemeyi yapan kurumlara, yani Cumhuriyet savcılarında bırakılmış olmasının, kutsal savunma hakkının sınırlandırılması ve savunmanın bağımsız örgütleri baroların vesayet altına girmesi anlamına geleceğini belirtmiştir.¹⁶⁴⁸

4.4.3. Protokol (Tebrikata Giriş Sırası) Düzenlemesi

Bağımlılık algılamasının bir başka nedeni protokol düzenlemesidir. Başta ulusal ve resmi bayramlarda yapılan törenler olmak üzere tüm resmi toplantılarda devlet, halkın karşısında temsilcileri aracılığıyla somutlaşır.¹⁶⁴⁹ Bu nedenle konu önemlidir. BK'nin 16.04.2012 tarih ve 2012/3073 sayılı kararı ile yürürlüğe konulan Ulusal ve Resmi Bayramlar ile Mahalli Kurtuluş Günleri, Atatürk Günleri ve Tarihi Günlerde Yapılacak Tören ve Kutlamalar Yönetmeliği'nde protokol kavramı yerine "Tebrikata giriş sırası" kavramı kullanılmıştır. Konumuz bakımından ayrıntısına geçmeden önce protokolün tanımını yapmak ve öndegelme – öncegelme kavramları üzerinde durmak gerekir.

4.4.3.1. Protokol Kavramı

Kamu yönetimi sözlüğünde protokol, kimi kurumların ve o kurumların yöneticilerinin resmi ilişkilerini ve törensel etkinliklerini düzenleme, törene katılanların öncelik ve sonralık durumuna göre yerlerini belirleme, törensel davranışları ve kuralları saptama olarak tanımlanmıştır.¹⁶⁵⁰ Bir başka tanıma göre protokol, kamu görevlisinin, bu sıfatla tören ve benzeri durumlarda uymak zorunda olduğu davranış biçimidir. Bunların tamamı protokol kurallarını oluşturur.¹⁶⁵¹ Protokol, kamusal yaşamda devlete, kuruma ve kişiye hak ettiği ve layık olduğu değeri ve önemi vermektir. Bu nedenle devletler, kurumlar ve kişiler arasındaki tüm ilişkilerde protokol kurallarına uymak ulusal, kurumsal ve kişisel saygınlık açısından zorunludur.¹⁶⁵²

¹⁶⁴⁸ TBB, **14. Baro Başkanları Toplantısı**, 24.02.2007, Ankara: TBB Yayınları: 120, Mart 2007, s.9-10. <http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/14bb.pdf> (22 Ocak 2012).

¹⁶⁴⁹ Nafiz Aydın, "Yargı Protokolün Neresinde?", *Zaman*, 02 Mart 2002.

<http://arsiv.zaman.com.tr/2002/03/02/yorumlar/yorum2.htm> (28 Ocak 2010).

¹⁶⁵⁰ Nihat Aytürk, **Protokol Yönetimi**, 4. Basım, Ankara: TODAİE Yayını, Şubat 2010, s.6.

¹⁶⁵¹ Mehmet Aldan, Necdet Uygun ve Şükrü Er, "Protokol ve Görgü Kuralları", **İdarecinin Sesi Dergisi**, Cilt.12, Sayı.69 (Temmuz-Ağustos 1998), s.45.

¹⁶⁵² Aytürk, s.10.

4.4.3.2. Protokolde Öndegelme ve Öncegelme

Protokolde öndegelme (öncelik-sonralık sıra düzeni) sıralama düzeninde hiyerarşik olarak önde (üstte) yer alma hakkıdır. Üst unvan veya rütbe taşıyan kişi, hiyerarşik olarak sıralamada önde gelir.¹⁶⁵³

Her örgütü daima kurum amiri yönetici temsil eder. Bu yönetici daima örgütü adına konuşur ve hareket eder.¹⁶⁵⁴

Öncegelme sıralaması yatay olarak yapılır. Yatay sıralama eşitler arası önceliği ifade eder.¹⁶⁵⁵

4.4.3.3. Devlet Protokolü

Yeni Yönetmeliğe göre başkentte yapılacak törenlerde tebrikatı Cumhurbaşkanı kabul edecektir. Tebrikata giriş sırası ise şu şekildedir: TBMM başkanı, başbakan, genelkurmay başkanı, ana muhalefet partisi başkanı, eski cumhurbaşkanları, AYM başkanı, başbakan yardımcıları, Yargıtay 1'inci başkanı, Danıştay 1'inci başkanı, BK üyeleri ve kuvvet komutanları... Yargıtay Cumhuriyet başsavcısı, TBB başkanı ile birlikte 25'inci sırayı paylaşmaktadır.

Yargıtay 1'inci başkanları, 1960 Anayasası'ndan sonra yürürlüğe konulan protokol düzenlemesinde, kendilerine, mülki erkândan sonra yer verilmiş olmasına, *“Anayasanın, yargı gücüne tanıdığı yeri benimsemeyen bir anlayışın sakıncalı belirtisi ve yargı organlarına gösterilen gereken saygıdan uzak”*¹⁶⁵⁶ nitelimesinde bulunarak 1961 yılından 1977 yılına kadar resmi törenlere katılmamışlardır.¹⁶⁵⁷ Yargıtay eski başkanlarından Cevdet Menteş, bu katılmayı *“Türk ulusu adına yargı erkini kullanan yargıçların, o yüce varlık adına direnmesi”* olarak nitelendirmiştir.¹⁶⁵⁸ Yargıtay Başkanlığı, Anayasa'daki düzenleme sırasına uygun şekilde Yargıtay ve Danıştay başkanlarına, protokolde AYM başkanının yanında yer verilmesini talep etmiş, talep kabul görmediği için Ad.B'ye hitaben yazılan 18.09.1962 tarih ve 3260 sayılı yazı ile

¹⁶⁵³ Aytürk, s.25.

¹⁶⁵⁴ Aytürk, s.29.

¹⁶⁵⁵ Aytürk, s.25.

¹⁶⁵⁶ Cevdet Menteş, “1976-1977 Adalet Yılı Açılış Konuşması”, **Yargıtay Birinci Başkanlarının Adalet Yılı Açılış Konuşmaları 1943-1993** içinde (347-356), Ali Rıza Geniş (drl.), Ankara: Yargıtay Yayınları No: 25, 1993, s.351.

¹⁶⁵⁷ Cevdet Menteş, “1974-1975 Adalet Yılı Açılış Konuşması”, **Yargıtay Birinci Başkanlarının Adalet Yılı Açılış Konuşmaları 1943-1993** içinde (330-346), Ali Rıza Geniş (drl.), Ankara: Yargıtay Yayınları No: 25, 1993, s.337.

¹⁶⁵⁸ Cevdet Menteş, “1977-1978 Adalet Yılı Açılış Konuşması”, **Yargıtay Birinci Başkanlarının Adalet Yılı Açılış Konuşmaları 1943-1993** içinde (357-367), Ali Rıza Geniş (drl.), Ankara: Yargıtay Yayınları No: 25, 1993, s.364.

talep kabul edilmedikçe törenlere iştirak edilmeyeceği bildirilmiştir.¹⁶⁵⁹ Yenilenen protokol sıralaması yıllar sonra Yargıtay'da ve Danıştay'da benzer tepkilerin dile getirilmesine neden olmuştur.¹⁶⁶⁰

4.4.3.4. Adli Protokol

Adli protokol, yargı organlarında ve adli kuruluşlarda düzenlenen törenlerde ve toplantılarda uygulanan törensel ve biçimsel davranış kuralları ile yargı mensuplarının kıyafetleri, davalar ve adli yazışmalar konularında uygulanan kurallar bütünüdür. Söz konusu protokol kuralları adli mevzuatta yer almakta, adli gelenek ve kültür olarak uygulanmaktadır.¹⁶⁶¹

Yüksek yargı organları ve adli makamlar protokol sıradüzeni şu şekildedir: AYM başkanı, Yargıtay 1'inci başkanı, Danıştay 1'inci başkanı, Sayıştay başkanı, Yargıtay Cumhuriyet başsavcısı, Danıştay Cumhuriyet başsavcısı, AYM başkan vekili, UM başkanı...

4.4.3.5. İl Protokolü

Başkent dışındaki illerde uygulanan protokol sıradüzeni (mülga) Ulusal ve Resmi Bayramlarda Yapılacak Törenler Hakkında Yönetmelik¹⁶⁶² ekinde "İl Protokol Listesi" olarak yer almakta idi. Söz konusu Yönetmelik, 16.04.2012 tarihli Yönetmelik ile yürürlükten kaldırılmıştır (m. 10). Başkent dışındaki illerde uygulanacak tebrikata giriş sırası Yönetmelik ekinde "Başkent Dışındaki İllerde Tebrikata Giriş Sırası" olarak belirtilmiştir.

Başkent dışındaki illerde tebrikatı vali kabul eder. TBMM Başkanı, başbakan veya bakanların törene katılması durumunda; Cumhuriyet Bayramı ve Zafer Bayramı tebrikatını, mahalli mülki amir ile birlikte kabul eder ve önde yer alırlar (m. 4/a). Bu kişilere şeref tribününde mahalli mülki amirden önce yer verilir (m. 4/b). Resmi bayramlarda tebrikat sırasının en önünde TBMM üyeleri yer almaktadır. Ardından sırasıyla mahallin en büyük komutanı, general ve amiraller, garnizon komutanı, büyükşehir belediye başkanı, bakan yardımcısı, il belediye başkanı, Cumhuriyet

¹⁶⁵⁹ Gürsel Mol, **Türk Hukuk Tarihi Sürecinde Yargıtay**, Ankara: Yargıtay Yayınları No: 28, 2004, s.291.

¹⁶⁶⁰ "Yargı Askerin Yerine Göz Koydu" <http://www.haberturk.com/gundem/haber/749783-yargi-askerlerin-yerine-goz-koydu> (11 Haziran 2012).

¹⁶⁶¹ Aytürk, s.75.

¹⁶⁶² 01.10.1981 tarih ve 17475 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

başsavcısı, adli yargı adalet komisyonu başkanı, bölge adliye ve bölge idare mahkemesi başkanları, BAM Cumhuriyet başsavcısı, idare ve vergi mahkemeleri başkanları, üniversite rektörleri, baro başkanı, vali yardımcılar, kaymakamlar, il genel kolluğunun en üst amirleri, il genel meclisi başkanı ile ilçe belediye başkanları, rektör yardımcılar, fakülte dekanları, enstitü ve yüksekokul müdürleri, genel ve özel bütçeli kuruluşların üst yöneticileri, valilikçe belirlenecek sayıda, garnizon komutanınca tespit edilecek silahlı kuvvetler mensupları ile yargıçlar, savcılar, noter odası başkanı gelmektedir.

4.4.3.6. İlçe Protokolü

İlçe protokolü, Yeni Yönetmelik ekindeki “Başkent Dışındaki İllerde Tebrikata Giriş Sırası” başlığı altına “Not” düşülerek düzenlenmiştir. “Not”un 2’nci maddesine göre ilçelerde tebrikata giriş sırası ildeki sıraya göre belirlenir. Bu durumda ilçede yapılacak resmi bayram törenlerinde tebrikatı kaymakam kabul edecektir. Tebrikata giriş sırası ise şu şekilde olacaktır: TBMM üyeleri, mahallin en büyük komutanı, general ve amiraller, garnizon komutanı, ilçe belediye başkanı, Cumhuriyet başsavcısı, adli yargı adalet komisyonu başkanı (ağır ceza merkezi olan yerlerde), ilçe genel kolluğunun en üst amirleri, enstitü ve yüksekokul müdürleri, genel ve özel bütçeli kuruluşların üst yöneticileri, kaymakamlıkça belirlenecek sayıda, garnizon komutanınca tespit edilecek silahlı kuvvetler mensupları, yargıçlar, savcılar, noter odası başkanı (bkz. Örn. Kocaeli ili, Gölcük ilçesi protokol listesi¹⁶⁶³).

4.4.3.7. Temsilde ve Temsilci Seçiminde Hata

Cumhuriyet başsavcısının tebrikata giriş sırasında yargıyı mı, Ad.B’yi mi yoksa adliye mi temsil ettiği tartışma konusudur. Cumhuriyet başsavcısını bu rollerden birine büründürme gayretleri göze çarpmaktadır. Öncelikle belirtmek gerekir ki halk ve bürokrasi nazarında Cumhuriyet başsavcısı törenlere yargıyı ve adliye mi temsilen katılmaktadır. Ancak Cumhuriyet başsavcısının yargıyı temsil etmediği izahıtan varestedir. Keza Anayasa’nın 9’uncu maddesi uyarınca yargı yetkisi bağımsız mahkemelerce kullanılır. Mahkemenin asli unsuru ise yargıdır. Zaman zaman mahkeme ve yargıçlık terimlerinin birbiri yerine kullanılması bu nedenden ötürüdür (Örn. İHM yerine icra hukuk yargıçlığı gibi). 5442 SK’nin 9’uncu ve 27/2’nci maddeleri hükümleri

¹⁶⁶³ <http://www.golcuk.gov.tr/protokollistesi.html> (09 Haziran 2012).

gereği Ad.B'nin ildeki temsilcisi vali, ilçedeki temsilcisi kaymakamdır. Bu nedenle Cumhuriyet başsavcısının Ad.B'yi temsilen protokolde bulunduğu savı da yerinde değildir. Öte yandan Cumhuriyet başsavcısının adliyeyi temsil ettiği görüşünün de yasal dayanağı bulunmamaktadır. Herhangi bir mevzuatta, Cumhuriyet başsavcısının adliyeyi temsilen törenlere iştirak edeceğine ilişkin bir hüküm yoktur. Temsile ilişkin yegâne düzenleme, 5235 SK'nin 34/3'üncü maddesidir. Cumhuriyet başsavcısının maddede sayılan görevlerinden ilki, CBS'yi temsil etmektir. Dolayısıyla Cumhuriyet başsavcısı protokolde, ne yargının, ne Ad.B'nin, ne de adliyenin temsilcisi olarak yer almaktadır. Temsil ettiği kurum CBS'dir. Yukarıda sözünü ettiğimiz anayasal hüküm gereği yargının temsilcisi yargıçtır. Fakat Yönetmeliği düzenleyen iradenin bu minvalde düşünmediği, Cumhuriyet başsavcısını yargının temsilcisi addettiği anlaşılmaktadır. Zira başsavcı, mahkemelerin ve dolayısıyla yargının temsilcisi yargıçlar ile aynı sırayı paylaşmaktadır. Yönetmelik koyucunun iradesi, başsavcının yürütmenin ya da CBS'nin bir temsilcisi olduğu yönünde tecelli etse idi, onu yargıçlarla aynı sıraya değil, tek başına dördüncü sıraya koyardı.

Nevşehir'de görev yaptığı sırada açtığı, yargı mensuplarının protokolde ikinci sırada yer alması gerektiğine yönelik davayla tanınan Balıkesir eski Cumhuriyet başsavcısı Işık Keskin Özbay, *"Biz kendimizi Ad.B'nin temsilcisi olarak düşünmüyoruz. Zaten cezaevi müdürleri Bakanlığın temsilcisi olarak protokolde bulunuyor. Ad.B, yürütmenin bir koludur. Yürütmeyi de vilayette valiler temsil etmektedir. Biz yargı erkinin temsilcisiyiz"* demiştir.¹⁶⁶⁴ Bu konuda Özbay'a katılmıyoruz. Yukarıda belirttiğimiz üzere Cumhuriyet başsavcısı tebrikata giriş sırasında yargının değil, CBS'nin temsilcisi sıfatıyla yer almaktadır. Karar makamı dururken yargı erkini iddia makamının temsil etmesi evrensel ilkelere uygun düşmediği gibi aksi öngörülse idi, başkentte uygulanan tebrikata giriş sırasında da yargı erkini mahkeme başkanları değil, Yargıtay Cumhuriyet başsavcısı temsil ederdi. Oysaki mahkeme başkanları protokolün 6, 8 ve 9'uncu sırasında yer alırken Yargıtay Cumhuriyet başsavcısı 25'inci sırada yer almaktadır.¹⁶⁶⁵

¹⁶⁶⁴ <http://www.habervitrini.com/haber/yarginin-protokol-kavgasi-73962/> (27 Nisan 2012).

¹⁶⁶⁵ 13 Eylül 1989 tarihli, 21 Eylül 1995'te değişikliğe uğrayan Kamusal Törenlere İlişkin Kararname'ye göre Fransa'nın Marsilya şehrindeki protokol sıralaması, vali, milletvekilleri, senatörler, bölgesel konsey başkanı, belediye başkanı, Avrupa Parlamentosu'ndaki temsilciler ve konsoloslara, kuvvet komutanları, BİM başkanı, istinaf mahkemesi birinci başkanı, Légion d'honneur vb. madalya sahipleri, ekonomik ve sosyal konsey başkanı, idare mahkemesi başkanı, asliye mahkemesi başkanı ve bu mahkeme nezdindeki başsavcı, bölgesel konsey üyeleri, rektörler şeklindedir. Görüldüğü üzere en üst sıradaki yargı temsilcisi BİM başkanıdır.

Yeni Yönetmeliğin yürürlüğü öncesi dönemde başkent dışındaki illerde uygulanan protokol, mülga Yönetmelik ekinde “İl Protokol Listesi” olarak yer almakta idi. Ancak Yönetmeliğin Ankara dışındaki törenlerde Cumhuriyet başsavcıları ve beraberindekileri beşinci sıraya yerleştiren hükmü Balıkesir eski Cumhuriyet Başsavcısı Işık Keskin Özbay tarafından açılan dava sonucu Danıştay 10’uncu Dairesi’nin 27.09.2000 tarih ve 1998/6921 esas ve 2000/4825 karar sayılı kararı ile iptal edilmiş ve iptal kararı Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu’nca 23.11.2001 gün ve 2001/2–810 sayılı karar ile onanmıştı. Karar özetle şu şekildedir: *“Anayasa’nın başlangıç kısmında erk ayrımının, devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, belli devlet yetkilerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medeni bir iş bölümü ve işbirliği olduğu ve üstünlüğün ancak Anayasa ve kanunlarda bulunduğu belirtilmiştir. Yukarıda değinildiği gibi erkler ayrılığı ilkesi benimsenerek hazırlanıp yürürlüğe konulan Anayasamızın üçüncü kısmında da devletin temel örgütlenme biçimi ‘Cumhuriyetimin Temel Organları’ başlığı altında sırayla yasama, yürütme ve yargı olarak düzenlenmiştir. Anayasa’nın da öngördüğü ve erkler ayrılığının esas alındığı bu örgütlenme biçimi dikkate alındığında, ulusal ve resmi bayramlarda ve törenlerde de anılan kurumları (yasama, yürütme, yargı) temsile yetkili olanların belirlenen bu sıraya göre törenlerde yer almaları gerekir. Dolayısıyla yukarıda sayılan ve yargıyı temsile yetkili ve zorunlu olanlara başkent dışındaki ulusal ve resmi bayramlarda belirtilen sıralamaya göre Ek-1 listede yer verilmesi gerekirken, kuvvetler ayrılığı yönünden yargının eşiti olan yürütme organı içinde yer alan ve dava konusu listenin ikinci, üçüncü ve dördüncü sırasında sayılanlardan sonra beşinci sırada yer verilmesinde hukuka uygunluk bulunmamaktadır.”*

İptal kararı ile Cumhuriyet başsavcılarının ve beraberindekilerin protokoldeki yerinin yeniden düzenlenmesi gerekirken yürütme bu alanda yeni bir düzenlemeye gitmemiş, karar gereğince başsavcılar mülki amirin yanında yer almamışlar, sadece rektörlerin protokoldeki yeri bir sıra düşürülerek başsavcılar ve beraberindekiler dördüncü sıraya yükseltilmişti.

Kararda dikkati çeken husus, yargı erkini ya da adliye Cumhuriyet başsavcısının temsil edip etmediği meselesinin üst yargı tarafından da sorgulanmamış olmasıdır. Danıştay 10’uncu Dairesi’nin anılan kararında, erkler ayrılığı ilkesinin sonucu olarak tören sıralamasının yasama, yürütme, yargı şeklinde olması gerektiği ifade edilmiş fakat

yargıyı kimin temsil ettiği ya da Cumhuriyet başsavcısının yargıyı mı temsil ettiği tartışılmamıştır. İdari Dava Daireleri Genel Kurulu'nca verilen onama kararında da konuya değinilmemiştir. Konuya ilişkin tek yorum, İdari Dava Daireleri Genel Kurulu savcısından gelmiştir. Danıştay savcısı Bilgin Arısan “*Listede 5’inci sırada ise yargıyı temsil eden Cumhuriyet savcısı ve diğer yargı temsilcileri sayılmaktadır*” mütalaasında bulunmak suretiyle yargının Cumhuriyet savcısınca temsil edildiği görüşünü benimsemiş görünmektedir. Oysa kararı veren Danıştay’ı, Danıştay başsavcısı değil, bir yargıç olan Danıştay başkanı (2575 sayılı Danıştay Kanunu, m. 2), aynı şekilde Yargıtay’ı da, Yargıtay başsavcısı değil Yargıtay başkanı temsil etmektedir (2797 sayılı Yargıtay Kanunu, m. 21/1). Yüksek yargının yönetimi ve temsili, ilk derece adli yargı örgütünde aynı şekilde uygulanmamaktadır.

Yönetmelik’teki düzenleme gereğince bugünkü sistemde yargıyı Cumhuriyet başsavcısı, adalet komisyonu başkanı, BAM başkanı, BAM Cumhuriyet başsavcısı, BİM başkanı, idare ve vergi mahkemesi başkanları temsil etmektedir. Cumhuriyet başsavcısı, il protokolünün dördüncü sırasını, öncegelme kuralı gereğince üyesi olduğu adalet komisyonunun başkanı ve belirttiğimiz diğer mahkeme başkanları ile paylaşmaktadır. Ağır ceza merkezi olmayan ilçelerde ise yargıç, protokolde, 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu¹⁶⁶⁶ uyarınca emri altındaki emniyet müdürü ve jandarma komutanından ve hatta genel ve özel bütçeli kuruluşların üst düzey yöneticilerinden sonra gelmektedir. Törenlere katılan halk da, zihninde, büyükten küçüğe, üstten asta, önemliden önemsiz, güçlüden güçsüze, yetkiliden yetkisize sıraladığı devlet erkânı içinde yargıç görememekte, adliye yönetimindeki CBS etkisi ve ağırlığı da eklenince yargıç, idari yapının bir parçasıymış gibi halk katında kimilerinden büyük, kimilerinden küçük, kimilerinin astı, kimilerinin üstü biçiminde kategorize edilmektedir.¹⁶⁶⁷

Dikkat çekici bir başka husus, illerde, CBS’yi temsil eden iddia makamındaki Cumhuriyet başsavcısının, mahkemeleri temsil eden karar makamındaki adalet komisyonu başkanı yargıçın, daha da önemlisi “üst mahkeme” konumundaki BAM’nin başkanının ve Cumhuriyet başsavcısının önünde yer almasıdır. 5235 SK’nin 34/3’üncü maddesine göre mahkemenin temsili görevi BAM başkanına aittir. Üst mahkeme

¹⁶⁶⁶ 14.07.1934 tarih ve 2751 sayılı RG’de yayımlanmıştır.

¹⁶⁶⁷ “Akşamleyin bir iftar davetindeydim. Bir öğretmen, hâkim-savcı görev dağılımını sorduktan sonra protokoldeki sırayı da hatırlatarak şöyle sordu: ‘Sicilinizi Cumhuriyet savcısı mı dolduruyor?’ İşte size dışarıdan görüntümüz.” Saim Köroğlu, <http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=224635&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (17 Eylül 2009).

temsilcisine, alt mahkeme nezdinde görev yapan CBS temsilcisinden sonra yer verilmesinin nedenini ancak düzenlemeyi yapanlar bilebilir. Zira bu sıralama mantık kuralları ile açıklanabilecek türden değildir. Yönetmelik koyucunun iradesi, illerde yargının Cumhuriyet başsavcısı tarafından temsili yönünde ise üst mahkeme konumundaki BAM'nin başkanına ve Cumhuriyet başsavcısına il Cumhuriyet başsavcısından önce yer verilmesi gerekirdi.

Cumhuriyet başsavcısı, adalet komisyonu başkanı, BAM başkanı, BAM Cumhuriyet başsavcısı, BİM başkanı, idare ve vergi mahkemeleri başkanları ile baro başkanı arasındaki ilişki öncelikle sıralaması yani yatay sıralama, eşitler arası önceliği ifade ettiğine göre öndegelme – öncelikle kavramları hakkında yaptığımız açıklamalar da göstermektedir ki, CBS, yargıçlığa ve hatta üst mahkeme başkanlığına nazaran üst unvandır. İl Cumhuriyet savcılarında başsavcı unvanı verilmeden önce, 1 Ekim 1981 tarihli RG'de yayımlanan “Ulusal ve Resmi Bayramlarda Yapılacak Törenler Yönetmeliği”¹⁶⁶⁸ bunun kanıtıdır. Cumhuriyet savcısının protokolün beşinci sırasında yer aldığı bu Yönetmeliğe göre yargıçlar onuncu sırayı savcı yardımcılığı ile paylaşmaktadır. Yargıçlık, savcı yardımcılığı mertebesinde görülmektedir. Protokolün, kamusal yaşamda devlete, kuruma ve kişiye hak ettiği ve layık olduğu değeri vermek anlamına geldiği göz önüne alındığında Cumhuriyet savcısı ile yargıca verilen değer arasındaki fark da böylece ortaya çıkmaktadır. Mahkemeler, kurumsal olarak savcılıktan ve dolayısıyla Ad.B'den ayrı yapılandırılmadıkça, yargının temsili sorununun yargıçlar nezdinde çözümsüz kalmaya devam edeceği açıktır.

CBS'nin de yürütmeye ilişkin bazı görevler üstlendiği dikkate alındığında mülki, askeri, yerel ve adli idare şeklindeki protokol düzeninin, ülkedeki güç dengesini yansıttığı da gözden kaçmamaktadır. Yürütme organı, birimlerini kayırmıştır. Danıştay kararı da evrak üzerinde bir temenni olmaktan öteye gidememiştir. Anayasa'nın 138/son maddesindeki “*Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez*” hükmüne rağmen idare, Danıştay kararına uymamış, kararı 12 yıl boyunca uygulamamış ve yürürlüğe koyduğu yeni düzenleme ile geçerliliğini sürdüren kararı görmezden gelmiş, yürütmenin bir birimi olan silahlı

---

¹⁶⁶⁸ 01.10.1981 tarih ve 17475 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

kuvvetler mensupları, iptal edilen ikinci sıradaki yerlerini korudukları gibi yeni Yönetmelik'te alt düzey silahlı kuvvetler mensupları için de 8'inci sıra ayrılmıştır.

Anayasal sisteme ve demokratik teamüllere uymayan (mülga) protokol sıralamasını değiştirmek amacıyla 1974 yılında İçişleri Bakanlığı'nca "Mülki Tören ve Protokol Yönetmeliği" taslağı hazırlanmış, bütün bakanlıkların ve kamu kuruluşlarının görüşleri alınmış ancak yönetmelik yürürlüğe girememiştir. 1986 yılında merkez valilerince hazırlanan "Protokol ve Görgü Kuralları" kitabı ile 05.01.1998 tarihinde merkez valilerinden oluşan komisyonca hazırlanan "Mülki Protokol Yönetmeliği Taslağı" da aynı akıbete uğramıştır.¹⁶⁶⁹

1979 yılında Dışişleri Bakanlığı Protokol Dairesi'nce zamanın anayasasına uygun olarak hazırlanan protokol yönetmeliği de 1980 askeri darbesi nedeniyle yürürlüğe girememiştir. Demokratik ülkelerdeki benzerleri örnek alınarak hazırlanan taslak bugün dahi aynen uygulanabilecek hükümler içermektedir. Taslağına göre devlet kurumları resmi tören ve davetlerde anayasal düzenleme paralelinde yasama, yürütme ve yargı organlarının birer temsilcisi tarafından temsil edilecekti. Vali (ilçelerde kaymakam) yürütmeyi temsilen birinci sırada, en kıdemli yargıç yargıyı temsilen ikinci sırada ve nihayet belediye başkanı yasamayı temsilen üçüncü sırada bulunacaktı. Yargının sırası ve temsili açısından yeni bir düzenleme yapılması düşünüldüğünde bu taslağın göz önüne alınması doğru bir uygulama olarak görülebilir. Çünkü yargının kimin tarafından temsil edilmesi gerektiği sorunu çözülmüş değildir. Nitekim yargı, CBS adına Cumhuriyet başsavcısı, mahkemeleri temsilen adalet komisyonu başkanı ve avukatları temsilen baro başkanınca temsil ediliyor görünmekte ise de, mevcut durum itibarıyla yargıyı kimin temsil ettiği kesinlik arz etmediği gibi bir kişi tarafından temsili de söz konusu değildir.¹⁶⁷⁰

Hali hazırdaki düzenlemeyi öne sürerek mahkemelerin protokolün dördüncü sırasında temsil edildiğini kabul etmek olanaklı değildir. Zira bir sıraya birden fazla kişi yazılırsa ilk sırada yazılan kişi o sıranın asıl sahibi sayılır. Dördüncü sırada yazılan diğer kişiler törene katılsalar bile beşinci, altıncı sıra temsilcisi muamelesi görecektir. Nitekim uygulama da bu şekildedir. Adli yargı adalet komisyonu başkanının törene katılması durumunda dahi yargının/adliyenin başsavcı tarafından temsil edildiği anlayışı değişmiş

¹⁶⁶⁹ Aytürk, s.59.

¹⁶⁷⁰ Nafiz Aydın.

olmamaktadır. Ayrıca uygulamada bazı yerlerde mülki amirin inisiyatifiyle protokolün dördüncü sırasına bir koltuk konulsa da, onun yanına beşinci bir koltuk konulmamaktadır. Adalet komisyonu başkanı veya ilçe bazında kıdemli yargıçlar törenlere katıldıklarında kendilerine protokolün arka sıralarında bir yer aramak durumunda kalmaktadırlar. Bu nedenle komisyon başkanları ve yargıçlar çoğu zaman törenlere katılmamaktadırlar. Zaten çoğunlukla törenlerden haberleri bile olmamaktadır. Zira mülki idare, törenlerle ilgili sadece CBS'yi muhatap almakta ve bildirimlerini sadece CBS'ye yapmaktadır. Bu konu bazılarınca teferruat olarak nitelendirilebilir ama bir kuruma ve temsilcisine verilen önem bu tür dış belirtilerden hareketle değerlendirilir.¹⁶⁷¹

Yargıtay eski genel sekreterlerinden Hakkıoğlu'na göre yargıçlar, adaletin yerine getirilmesi gibi kutsal bir görevi ifa eden, bu nedenle de işlerine çok düşkün, baktıkları davalarda kılı kırk yaran ve tören vb. etkinliklere katılmaya ve dış dünyaya açılmaya fazla zaman ayıramayan, bütün mesaisini kendi asli görevlerine adanmış, dosyalarıyla çok meşgul ve mütevazı kişiler oldukları için protokoldeki yerleri konusunda genellikle sorun yapmamış, bu yolda ısrarlı bir istekte bulunmamış ve takipçisi olmamışlardır.¹⁶⁷² Mütevazı olmak güzel şeydir ancak makam ve sıfatın hakkı verilmelidir.

Yargıtay eski başkanlarından Renda'ya göre il ve ilçelerde uygulanan ve yargıçları adeta bir şube müdürü gibi telakki eden protokol düzenlemesi yargıçlar üzerinde onur kırıcı bir durum yaratmaktadır. Gerek toplumun değer yargılarını zedeleyen ve gerekse millet adına adalet dağıtan yargıçların itibarını ve çalışma gücünü sarsan bu uygulamanın bir an önce düzeltilmesi gerekir.¹⁶⁷³

Renda'nın da vurguladığı üzere il ve ilçe protokolünde yargının temsili Ankara'da uygulanan devlet protokolü sıralamasına ve mahkemeler arasındaki hiyerarşiye uygun hale getirilmelidir. Çünkü yargının, iddia makamı olan Cumhuriyet başsavcısı aracılığıyla değil karar makamında yer alan yargıç (BAM bulunan illerde mahkeme başkanı) tarafından temsil edilmesi gerekir. Zira idari görevleri nedeniyle Ad.B'nin denetimi ve gözetimi altında çalışan Cumhuriyet başsavcılarının yürütme ile olan organik bağları onların yargıyı temsil etmesini engellemektedir. Kanımızca doğru çözüm, yargının o

¹⁶⁷¹ Ümit Müderrisoğlu, "Nasıl Bir Yargı Reformu?", http://www.turkhukuksitesi.com/makale_1100.htm (09 Mayıs 2009).

¹⁶⁷² Uğur İ. Hakkıoğlu, "Yargı ve Protokol", **Yargıtay Dergisi**, Cilt.28, Sayı.1-2 (Ocak – Nisan 2002), s.45.

¹⁶⁷³ Nihat Renda, "1986-1987 Adalet Yılı Açılış Konuşması", **Yargıtay Birinci Başkanlarının Adalet Yılı Açılış Konuşmaları 1943-1993** içinde (471-487), Ali Rıza Geniş (drl.), Ankara: Yargıtay Yayınları No: 25, 1993, s.486.

yerde görev yapan en kıdemli yargıç (BAM bulunan illerde BAM başkanı) tarafından temsil edilmesidir. Bu çözüm hem tek bir kıdemli yargıç (ve BAM başkanı) bulunacağı için pratiktir hem de tüm yargı organlarınca da benimsenebilir çözümdür.¹⁶⁷⁴ TBB tarafından hazırlanan anayasa taslağında da yargıyı, adliyedeki en kıdemli yargıcın temsil etmesi önerilmektedir (bkz. md. 157/2).¹⁶⁷⁵ Yargıtay eski başkanlarından İmran Öktem de aynı fikirdedir.¹⁶⁷⁶

4.4.4. Cumhuriyet Savcılarına Tanınan Ayrıcalıklar

Bağımlılık algılamasında öne çıkan bir başka neden, üyesi olduğu komisyonun başkanından esirgenen kimi önemsiz görünen fakat vatandaşın ve bürokrasinin gözündeki “amir” konumunu güçlendiren koruma, sekreteryaya, makam arabası gibi olanakların Cumhuriyet başsavcısına sunulmasıdır. Bu olanaklar şunlardır:

4.4.4.1. Makam Odası

Kamu kurum ve kuruluşlarında örgütü temsil eden yöneticilerin oturdukları odaya ve işgal ettikleri mevkie “makam” denir. Makam odası bir örgütün temsil merkezidir.¹⁶⁷⁷ Makam odaları aynı zamanda hiyerarşik mevkiinin de bir göstergesidir. Dolayısıyla bu imkânı Cumhuriyet başsavcısına sağlayan Ad.B nezdinde adliye teşkilatının temsil merkezi ve hiyerarşik amiri Cumhuriyet başsavcısıdır.

Yöneticinin odasına giren bir kişi, odanın büyüklüğüne, görünümüne, düzenine ve donanımına bakarak o yönetici ve kurum hakkında bir izlenime sahip olur. Yöneticinin odası imaj yönetimi açısından son derece önemlidir. Ziyaretçiler üzerinde daima olumlu etki yapar. Makam protokolü kavramı içinde değerlendirilen makam odası düzenine göre hiçbir ast yöneticinin odası, üst yöneticinin odasından daha büyük ve daha iyi donatılmış olmamalıdır.¹⁶⁷⁸

---

¹⁶⁷⁴ Nafiz Aydın.

¹⁶⁷⁵ TBB, *TC Anayasa Önerisi*, s.270.

¹⁶⁷⁶ İmran Öktem, “1967-1968 Adalet Yılı Açılış Konuşması”, **Yargıtay Birinci Başkanlarının Adalet Yılı Açılış Konuşmaları 1943-1993** içinde (255-272), Ali Rıza Geniş (drl.), Ankara: Yargıtay Yayınları No: 25, 1993, s.259.

¹⁶⁷⁷ Aytürk, s.83.

¹⁶⁷⁸ Aytürk, s.84.

Adliyelerdeki mekân tanzimi ve oda dağılımı bu kurala uygundur.¹⁶⁷⁹ Cumhuriyet başsavcısı ve yargıç odalarını arasındaki büyüklük, görünüm ve donanım farkını görenler doğal olarak adliyenin yöneticisinin Cumhuriyet başsavcısı olduğu sonucuna varır. Şayet bu yetkinin hiçbir yasa ile ona verilmediğini bilse o zaman da onu yargıcın bağımsız olduğuna inandırmak mümkün olmaz. Bunlar gibi örnekler nedeniyle CBS'ye mensup devlet memuru görüntüsündeki yargıcın yaptığı yargılamanın adil olduğu savunulabilirse de adil görüldüğü savunulamaz. Dışarıdan da öyle hissedilmesi, öyle algılanması gerekir. Dışa öyle yansımayan, yargıcın “bağımlı” olduğu izlenimi uyandıran durumlar yargıç bağımsızlığını zedelemektedir.¹⁶⁸⁰

4.4.4.2. Makam Arabası

Resmi taşıtlar, makama tahsisli makam arabası ile kuruma tahsisli hizmet araçlarıdır.¹⁶⁸¹ 237 sayılı Taşıt Kanunu'nda¹⁶⁸² taşra adalet teşkilatındaki herhangi bir görevli için makam arabası öngörülmuş değildir. Buna karşın bugün ülkemizde her il Cumhuriyet başsavcısı ile ağır ceza mahkemesi bulunan ilçe adliyelerinde görev yapan Cumhuriyet başsavcılarının araç tahsis edilmiş durumdadır. Kanunen bu araçların makam arabası olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. 237 SK'ye ek 1 ve 2 numaralı cetvellerde hangi görevler için makam arabası tahsis edileceği sınırlı olarak sayılmıştır. Belirtilen görevler arasında CBS yoktur. Bu durumda halen il ve ilçe başsavcıları tarafından kullanılmakta olan araçlar hizmet aracı kategorisinde değerlendirilebilir.

İMİD'nin 12.10.2011 tarih ve 129/1 sayılı genelgesi¹⁶⁸³ göre hizmet araçlarının resmi hizmetin yerine getirilmesi amacıyla kullanımında birimler arasında ayırım yapılmayacaktır. Ne var ki hizmet aracı olarak adliyeye tahsis edilen resmi araçlar kimi başsavcı ve kıdemli savcılarca makam aracı olarak kullanılmaktadır. Anılan genelgeye

¹⁶⁷⁹ Örneğin, yapımı yeni tamamlanan Nıksar Adliyesi'nde, ağır ceza merkezi olmamasına yani bir başsavcı görevli bulunmamasına rağmen kıdemli Cumhuriyet savcısının, makam odası dışında bir de dinlenme odası bulunmaktadır. Klima ise sadece kıdemli savcı odasında ve adliyeye iki yılda bir gelecek olan müfettiş odasına takılmıştır. Yargıç ve savcı odaları ile kalem ve duruşma salonlarında klima yoktur. Bu durum, bir iş için adliyeye gelip de adliyeyi gezen vatandaşın zihnindeki kimseden emir ve talimat almayan, bağımsız yargıç algısını yerle bir etmektedir. Ondandır ki yargıçların yıllık izinlerini savcıdan aldıkları, savcının, adliyenin amiri olduğu şeklindeki yanlış kanı halk katında oldukça yaygındır.

¹⁶⁸⁰ “Bu yaz daha önceden adliyemizde kısa süre görev yapmış bir meslektaş ziyaretime geldi. Bana ‘Reis Bey bu oda 2005 yılından beri hiç değişmemiş’ dedi. Benim de aklıma başsavcının koltuğuna verdiği parayla tüm odanın eşyalarının değişebileceği geldi. Adliyeye 40 bin TL civarında para gelmesine rağmen bana ve diğer meslektaşlarıma isteğimiz nezaketen sorulmadı bile...” Tamer Keskin, www.adalet.org (31 Mayıs 2010).

¹⁶⁸¹ Aytürk, s.103.

¹⁶⁸² 12.01.1961 tarih ve 10705 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

¹⁶⁸³ http://www.imid.adalet.gov.tr/genelgeler%20ve%20sablonlar/genelge_no129.pdf (30 Ekim 2011).

göre hizmet araçlarının 237 SK ve ilgili mevzuata uygun kullanılıp kullanılmadığı Cumhuriyet başsavcılar tarafından bizzat takip edilecektir. Ancak bazı il ve ilçelerde yargıçlar lojmandan adliyeye kadar yürürlerken Cumhuriyet başsavcılar bu araçlarla evlerine gidip gelmekte, eşini işe, çocuğunu okula bıraktırmaktadırlar. Bir hukuk devletinde kanuna aykırı davranılıp davranılmadığını denetleme görevi verilenlerin kanuna aykırı davranışlarının sebeplerini açıklamak mümkün olmamaktadır.¹⁶⁸⁴

4.4.4.3. Sekretarya (Özel Kalem)

Sekretarya, bir kurumda programlanmış ve rutin işlere ait süreçlerin yönlendirilmesinin, sevk ve idaresinin yapıldığı bölüme verilen addır.¹⁶⁸⁵ İl ve ilçe Cumhuriyet başsavcılar için sekreter kadrosu ihdas edilmediğinden bu sorun, çoğunlukla CBS’de çalışan bir zabıt kâtabi ya da cezaevindeki bir gardiyan bu göreve getirerek çözülmektedir. Hali hazırda İstanbul ve Anadolu Adliyelerinde her Cumhuriyet başsavcı vekiline bir sekreter tahsis edilmiştir. Cumhuriyet başsavcısı ve vekilleri ile sekreterin haber vermesi üzerine veya randevu alınarak görüşülebilirken yargıçların odalarına işi olmayanlar da rahatlıkla girip çıkabilmekte, adli sicil bürosunun, mahkeme kaleminin, hatta tuvaletin yerini sorabilmektedirler. Böylece, aynı gün Cumhuriyet başsavcısı veya vekili ile sekreterin haber vermesi suretiyle sekretarya odasından ve bizzat hizmetli ya da koruma tarafından açılan kapıdan geçerek, odasının önünde kimsenin beklemediği yargıçla ise doğrudan görüşebilen iş sahibinin zihninde, yargıçla Cumhuriyet başsavcısı arasında hiyerarşik bir fark olduğu yolunda düşünce oluşmaması ihtimal dâhilinde değildir.¹⁶⁸⁶ Bu yüzden son yıllarda, mahkemedeki işleyişten ya da yargıcın verdiği bir karardan memnun olmayan iş sahiplerinin, şikâyetlerini mahkemenin yargıcı yerine Cumhuriyet başsavcısına ilettikleri sıkça görülen bir durumdur.

¹⁶⁸⁴ Müderrisoğlu; CBS’nin, hem yargısal bir kurum gibi algılanmasından doğan, hem de Ad.B’ye bağlı olmasından kaynaklanan idari ve mali avantajları kullandığını belirtir: “Bu açıdan Cumhuriyet savcılar, yargıçlardan daha fazla imkâna, dolayısıyla güvenceye sahiptir. Yargı organı olarak kabul edildiği için CBS’ye gerek kurumsal gerekse kişisel olarak hatırı sayılır yetkiler ve olanaklar tahsis edilmektedir. Sadece makam otomobili bile başına adliyelerin yönetiminde kimin söz sahibi olduğunu göstermesi bakımından yeterlidir.”

¹⁶⁸⁵ www.tdk.org.tr (09 Nisan 2010).

¹⁶⁸⁶ “Başsavcılar fiili durumda hâkimlerin amiridir. Bunu kabullenmeyen geçimsizdir, uyumsuzdur. Mevzuatta ne yazdığının bu nedenle önemi yoktur. Böyle bir örnek de başka hiçbir ülkede yoktur.” Abdulkadir Ergül, <http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=340891&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (12 Mayıs 2011). “Ülkemizde savcılar hâkimlerin amiri zannediliyor. Bunu bazı savcı arkadaşlarımız da benimsemiş. İdari birimler de bu şekilde görüyor. Zabuta birimleri bile mahkemelere evrak havalelerini astına iş havale yapıyor gibi yapıyor. Ciddiyetten uzak bir şekilde karakolardan kendisine üst yazı ile gelen evrakı bir notla mahkemeye havale ediyor. Bu böyle gelmiş böyle gider. Kanunlar ne derse desin, uygulamada savcılar hâkimlerin amiri!” Mehmet Uslu, <http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=210282&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (25 Aralık 2008).

4.4.4.4. Koruma

Ülkemizde koruma hizmetinden kimlerin yararlanacağı, 2559 SK ile TMK'nin 20'nci maddesine göre çıkarılan ve gizli nitelik taşıyan Koruma Hizmetleri Yönetmeliği'nde düzenlenmiştir. Yönetmeliğin 5'inci maddesi, görevleri sebebiyle korumaya alınacakları, 6'ncı maddesi, görevleri süresince taleplerine bakılmaksızın korumaya alınacak diğer şahısları, 7'nci maddesi, görevden ayrıldıktan sonra taleplerine bakılmaksızın süreli olarak korumaya alınacakları tahdidi olarak saymıştır. Korunacakları belirtilen yargı mensupları, yüksek mahkemelerin başkan ve başsavcılarıdır. Yönetmelikte, olağanüstü hal bölge valisi dışında herhangi bir vali, kaymakam ya da Cumhuriyet başsavcısının koruma hizmetinden faydalanacaklarına ilişkin bir düzenleme yoktur. Bu kişiler, Yönetmeliğin, "Görevleri süresince talepleri halinde korumaya alınacaklar" başlıklı 8'inci maddesi gereğince koruma hizmetinden faydalanmaktadırlar. Maddedeki, "Terör ve anarşi ile mücadelede görev yapan adli, istihbari, idari ve askeri görevliler, zabıta amir ve memurları" cümlesinden olarak, terör olaylarının yaşandığı il ve ilçelerde görev yapan ve zabitanın idari amiri konumundaki vali ve kaymakamlar ile adli amiri konumundaki Cumhuriyet başsavcılarında koruma hizmeti verilmektedir. Ayrıca aynı maddede, devletin genel güvenlik politikası bakımından önem arz eden ve korumaya alınmadıkları takdirde can güvenliklerinin tehlikeye düşeceği hususunda açık ve maddi emareler bulunduğu anlaşılan kamu görevlilerinin de talepleri halinde koruma hizmetinden faydalanacakları belirtilmiştir. Bu hükümden hareketle de diğer bölgelerdeki mülki amirler ve Cumhuriyet başsavcılarında koruma hizmeti sağlanmaktadır. Her ne kadar maddede, korumaya alınmadıkları takdirde can güvenliklerinin tehlikeye düşeceği hususunda açık ve maddi emareler bulunması koşulu aranmakta ise de, bugün koruması olmayan vali ve kaymakam bulunmamaktadır. Cumhuriyet savcıları açısından ise şu şekilde bir ayrıma gidilebilir; ağır ceza mahkemesi nezdinde görev yapan başsavcıların hemen hemen hepsi, ağır ceza mahkemesi bulunmayan ilçelerde "Cumhuriyet başsavcısı" unvanı ile görev yapan başsavcıların çoğunluğu, bu unvana sahip olmayan ilçe kıdemli savcılarının da bir kısmı koruma hizmetinden faydalanmaktadırlar.

Koruma hizmetinden kimlerin yararlanacağını, Yönetmeliğin 12'nci maddesinde sayılan görevlilerden oluşan il koruma komisyonu belirlemektedir. Komisyon, vali, il emniyet müdürü, il garnizon komutanı, il jandarma komutanı, Milli İstihbarat Teşkilatı temsilcisi, merkez komutanı veya temsilcileri ile il emniyet istihbarat şube müdürü, il

emniyet terörle mücadele şube müdürü ve il emniyet koruma şube müdüründen oluşmaktadır. Komisyonu oluşturan üyelerin nitelikleri göz önüne alındığında, bazılarının, il Cumhuriyet başsavcısının astı konumundaki ve emri altındaki görevliler olduğu görülmektedir. Ülkemizde, hemen hemen tüm il emniyet müdürlerinin koruması olduğu gözetildiğinde, onun adli amiri konumundaki Cumhuriyet başsavcısına da koruma hizmeti verilmesi gerektiği şüphesizdir. Ancak, aynı il emniyet müdürü ve maddede sayılan diğer kamu görevlilerinin başında buldukları kurumların, mahkemeler ve yargıçlarca verilen emir ve talimatları yerine getirmek ve yazdığı yazılara yanıt vermek zorunda oldukları göz önüne alındığında Cumhuriyet başsavcılarında sağlanan koruma hizmeti bakımından da yargıçlar aleyhine ayrımcılık yapıldığı ortadadır. Çoğu adliyede ağır ceza mahkemesi başkanının adalet komisyonu başkanı olduğu gözetildiğinde, müebbede varan hapis cezaları veren, uyuşturucu kaçırıcıları, insan ticareti yapanları, cinayet zanlılarını yargılayan adalet komisyonu başkanının, protokolda aynı sırayı paylaştığı, çoğunlukla idari görevler yapan, adli görevlerini vekillerinden birine devreden ve törenlere katılan Cumhuriyet başsavcısından daha fazla korunmaya ihtiyaç duyduğu açıktır. Türkiye’de, yalnızca terör davalarına bakan yargıçlar TMK’nin 20’nci maddesine göre korunmaktadır. Buna karşın çıkar amaçlı organize suç davalarına bakan yargıçlar –ki bunların bir kısmı adalet komisyonu unvanını da haiz ağır ceza mahkemesi başkanlarıdır– özel bir şekilde korunmamaktadır.¹⁶⁸⁷

Adalet komisyonu başkanları da kimi idari görevler üstlendikleri gibi mevcut şartlarda yer almaması gerektiğini düşündüğümüz tebrikata giriş sırasında Cumhuriyet başsavcısı ile aynı sırada bulduklarına göre görevinin niteliği ve önemi gerekçe gösterilerek Cumhuriyet başsavcısına sağlanan olanakların adalet komisyonu başkanından esirgenmesinin geçerli ve akla uygun bir nedeni bulunmamaktadır. Kocaeli ve Sakarya gibi büyükşehir adliyelerinde görev yapan adalet komisyonu ve ağır ceza mahkemesi

---

¹⁶⁸⁷ “Ağır ceza mahkemesi başkanlığına başladığım ilk aylarda adam öldürmekten yargılanan, daha önceden de adam öldürmekten sabıkası bulunan bir sanıktan bayram kartı almıştım. Kartın ön yüzünde bir baba ve iki çocuk vardı. Benim iki çocuğum var. Sanık beni üstü kapalı tehdit ediyordu. Bana kart gönderen sanığın dosyası karara çıktıktan sonra bu sefer bayram kartı değil çocuklarımı ve beni hedef alan tehdit mektubu gönderdi. Yine aracımın tekerlerine ucu sivri demirler kondu. Korumam yok, bana koruma verilmiyor ancak koruma gerekmeyen, tehdit almayan insanlar korumalarını yardımcı hizmetli olarak kullanıyorlar.” Tamer Keskin, www.adalet.org (21 Aralık 2010).

başkanlarına koruma verilmezken bir ağır ceza merkezi konumunda dahi olmayan bazı ilçelerde (Örn. Çerkezköy, Gölcük, Körfez) başsavcılara koruma tahsis edilmiştir.¹⁶⁸⁸

5235 SK ile ağır ceza mahkemesi bulunmayan ilçe adliyelerine de başsavcı atanmış olması nedeniyle başsavcıya, amir algılamasını pekiştirecek imkânlar sunulurken müebbede varan hapis cezaları veren ve verdiği hemen her kararda taraflardan birinin düşmanlığını kazanan ağır ceza mahkemesi başkanları koruma hizmetinden dahi faydalanmamaktadır. Hâlbuki yüksek bir mevkie terfi ettirilen bir kimseye, görevin gerektirdiği sembollerin verilmemesi moral üzerinde olumsuz etkide bulunur.¹⁶⁸⁹ Yargıç mahkemesine kâtip bulamazken, başsavcının kâtibisi sekreter, gardiyanı şoför yapmasına, hizmet aracını makam arabası olarak kullanmasına, odasını baştan aşağı yenilemesine, yeni gelen bilgisayarların CBS tarafından alıkonulup CBS'nin eski bilgisayarlarının mahkeme kalemlerine ve duruşma salonlarına dağıtılmasına göz yumulmaktadır.¹⁶⁹⁰ Bu noktada gözden kaçırılmaması gereken husus, bu durumun ortaya çıkmasında, Ad.B bürokrasisinin yadsınamaz rolü olduğudur.

¹⁶⁸⁸ 12 Eylül 2010'da referandum sonuçlarını il seçim kuruluna götürürken otomobili otomatik silahlarla taranan Siirt Kurtalan Hâkimi Esat Işık, can güvenliği olmadığı gerekçesiyle devletten koruma istedi. Ancak "Yazışmalar sürüyor" denilen hâkime üç aydır koruma verilmedi. Siirt'in Kurtalan İlçesi'nde görev yapan Hâkim Esat Işık'ın otomobili 12 Eylül 2010'da referandum günü otomatik silahlarla tarandı. Işık, referandum sonuçlarını Siirt İl Seçim Kurulu'na götürdüğü sırada saldırıya uğrarken mucize eseri kimse yaralanmadı. Olay yerinde 43 boş kovan bulundu. Saldırı sonrasında "Can güvenliğim yok, koruma talep ediyorum" diye devlete başvuran Işık, üç ay geçmesine rağmen sonuç alamadı. Hâkim Esat Işık, üç ay sonra yeniden bir girişimde bulunduğu "Başvurunuz işlemdedir, yazışmalar sürüyor" yanıtıyla karşılaştı. Ağırlıklı olarak terör davalarına bakan bir adliyede görev yaptığını hatırlatan Işık, "Oğlu terör suçundan tutuklanan bir kişi, hâkim mesleğimin odasına kadar girerek ölümle tehdit etti. Ben referandum günü otomobilimin içinde otomatik silahla tarandım. Allah'a emanet yaşıyoruz" dedi. Koruma tahsis edilmesi için il valisinin talimatının yeterli olduğunu, hiçbir yazışmaya gerek olmadığını da belirten Işık, "İşte idarenin bizi önemseme şekli bu. İş idareciyi korumaya geldi mi bir dünya adam etrafta dolanır durur. Vali ilçeye gelecek olsa kendi koruma ordusu yetmiyormuş gibi ilçenin her tarafı tutulur. Çünkü onu korumak aslında devleti korumaktır. Onu korumada bir aksaklık olursa, hemen koruma biriminin sorumlusunun koltuğu tehlikeye girer. İşte tipik idareci özelliği olarak, idarecinin koltuğunu sallamadıkça adam gibi bir kamu hizmeti alamazsınız bizim ülkemizde" diye konuştu. "Saldırıya uğrayan hâkim koruma alamıyor", **Habertürk**, 06 Ocak 2011, <http://www.haberturk.com/yasam/haber/588584-saldiriya-ugrayan-hakim-koruma-alamiyor> (07 Ocak 2011).

¹⁶⁸⁹ Erol Eren, **Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi**, 11. Basım, İstanbul: Beta Yayınları, 2008, s.202.

¹⁶⁹⁰ "Daha yakın zamanlarda hâkimlerin sevklerinin Cumhuriyet savcıları tarafından imzalandığını unutmayalım. UYAP kapsamında adliyelere bilgisayar dağıtıldığında asliye ceza ve sulh ceza kalemine kıdemli savcı ortak bir bilgisayar vermişti, oysa Cumhuriyet savcılığı kalemine üç bilgisayar düşmüştü. Gerekçe de bizim sulh ceza ile aynı kalemli paylaşmamızdı, düşünabiliyor musunuz? İşleri başından aşkın iki mahkemeye önce tek kalem odası veriliyor, sonra da buna dayanılarak tek bilgisayar. Savcı beyle sorunu görüşerek halledemedik, kendisine durumu Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı'na iletteğimi söylediğimde ne oldu biliyor musunuz? İcra müdürüne gelip de kullanılmadığı için hiç açılmamış ve Cumhuriyet savcılığının kontrolünde bulunan bilgisayar bizim kaleme kuruldu, meğer aslında boşta bilgisayar varmış. Bu olayın münferit bir olay olduğunu düşünenler varsa başka olaylar da anlatabilirim." Muharrem Ballı, <http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=224635&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (13 Eylül 2009).

4.4.5. Adalet Komisyonu Başkanlığının Etkisizliği

AKB'nin kuruluşu, görev ve yetkileri ile işleyişine 1'inci bölümde değinmiştik (bkz. s. 98 vd.) Adalet komisyonlarının kuruluş amaçları konusunda mevzuatta bir açıklık yoktur. Ancak işlevleri dikkate alındığında, ilk derece adli yargı teşkilatında bir takım idari görevler yerine getirmek üzere kuruldukları sonucuna varmak mümkün ise de, konumuz bakımından önemli olan personel işlemlerine ilişkin görevlerdir. Genel yönetimde, bölgesel kuruluşlar bir yana bırakılacak olursa az sayıdaki istisnalar dışında kamu çalışanlarının tamamı, illerde valilere, ilçelerde ise kaymakamlara bağlı olarak görev yapmalarına rağmen adalet çalışanları bu genel sistemden ayrı tutulmuş ve vali ve kaymakamlar tarafından yerine getirilen işlevler bu çalışanlar bakımından adalet komisyonlarına verilmiştir.¹⁶⁹¹

Adliyelerde personel işlemleri üzerinde söz sahibi olan AKB'nin idari, mali ve temsili yetkileri yoktur. Personel alımı, görevlendirilmesi ve nakli işlemlerini yürüten, bir nevi insan kaynakları birimi gibi faaliyet göstermektedir. İnsan kaynakları yönetimi, üst düzey yönetim işlevlerinden olmakla birlikte, AKB'nin bunun dışında bir yetkisinin neredeyse olmaması ve görevini yerine getirirken çağdaş insan kaynakları disiplini değil de klasik örgüt personel işlemlerini uygulayan bir organ gibi hareket etmesi işlevini daraltmaktadır. AKB, Cumhuriyet başsavcısının da katılımıyla oluştuğu için adli yargıdaki iç içe geçmişlik burada da karşımıza çıkmaktadır. CBS personeli, mahkemelere, mahkeme personeli CBS'ye atanabilmektedir. Kuralsız, karmaşık ve iç içe geçmiş böyle bir yapılanmada sağlıklı bir yönetim mümkün değildir.¹⁶⁹²

Yüklenildiği önemli görevlere, tevdi edilen yetkilere rağmen kurumsal açıdan AKB, bireysel anlamda da adalet komisyonu başkanları adliye yönetimi konusunda pasif konumda kalmayı yeğlemekte, en azından mahkeme ve yargıçlara ilişkin bazı görev ve sorumlulukların kendilerince veya kurul olarak AKB tarafından yerine getirilmesini talep etmemektedirler. İstişare ziyaret raporlarının devamı niteliğinde, öncekilerden farklı olarak bu defa “Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı”, “Ceza Adaleti Sistemi”, “Polis ve Cezaevleri” ve “Yargı Sisteminin Etkinliği” başlıklı dört farklı raporun birleşiminden oluşan 4'üncü İstişari Ziyaret Raporu'nun, Bert van Delden tarafından hazırlanan “Yargı Sisteminin Etkinliği” konulu raporda, yargının bağımsızlığına vurgu

¹⁶⁹¹ Aksel, *Türk Adalet Yönetimi*, s.300, 302.

¹⁶⁹² Müderrisoğlu.

yapmak için adalet komisyonlarının konumunun ve rolünün tekrar gözden geçirmeye değer olduğu belirtilmiştir.¹⁶⁹³

4.4.6. Mahkemelerin Bütçesinin Bulunmaması

Bütçe, belirli bir dönemdeki gelir ve gider tahminleri ile bunların uygulanmasına ilişkin hususları gösteren ve usulüne uygun olarak yürürlüğe konulan belgeyi ifade eder.¹⁶⁹⁴

Kurum ya da kuruluşların kamu hizmeti yapılabilmesi için bütçe zorunlu bir unsurdur. Kamu hizmetinin niteliği ve kapsamını bütçe belirler. Bütçede ayrılan ödenekler yanında bütçenin kullanılmasına ve gelirlerin elde edilmesine ilişkin diğer mali hükümler de aynı derecede önemlidir.¹⁶⁹⁵ Bütçe ve mali hükümlerin bu özelliği nedeniyle yargının yürütmeye karşı bağımsızlığını koruyabilmesi için idari bağımsızlık yeterli değildir, yargının mali anlamda da bağımsız olması gerekir.

Türkiye’de yerel mahkemeler bütçesinin hazırlanmasından İMİD, yürürlüğe sokulmasından TBMM, bütçenin adliyelere dağıtılmasından Ad.B, adliyelerdeki bütçe yönetiminden ise CBS sorumludur.¹⁶⁹⁶

Yargının tamamını kapsayan tek bir bütçe olmadığı gibi adli yargı ilk derece mahkemeleri ile BAM’ler, bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinin ayrı bir bütçesi yoktur, Ad.B bütçesine dâhildir.¹⁶⁹⁷ Ad.B bütçesi bu anlamda yanlış olarak yargıya ayrılan bütçenin yetersizliğini ifade için kullanılmaktadır. Fakat bu bütçe içinde savcılık yani iddia makamı, infaz örgütü, icra örgütü ve Bakanlığın kendi örgütü de yer aldığından aslında yargıya ayrılan bütçe sanıldığından çok daha azdır. Zira mahkemeler “yargı” olduğuna göre mahkemeler dışındaki kurumların bütçeleri yargı bütçesi olarak değerlendirilemez. Ad.B’nin bütçesi de yargıya ayrılan bütçenin göstergesi değildir. Bu

---

¹⁶⁹³ Delden, s.13.

¹⁶⁹⁴ Bütçenin tanımı ve ayrıntılı bilgi için bkz. Şerafettin Aksoy, **Kamu Maliyesi**, 3.Basım, İstanbul: Filiz Yayınevi, 1998, s.386, İbrahim Yüngül, **Üretim Maliyet Unsurları Bütçe Yoluyla Kontrolü**, Ankara: Gazi Kitabevi, 1998, s.29

¹⁶⁹⁵ Uğur Yiğit, “Mali Özerklik ve Yargı Bağımsızlığı ile 5018 Sayılı Kanun Açısından Yargı Bütçesi ve Mali Hükümlerin Değerlendirilmesi”, **E-Yaklaşım**, Sayı.53 (Aralık 2007), s.370.

¹⁶⁹⁶ CEPEJ, **Scheme For Evaluating Judicial Systems, 2007, Country: Turkey**, s.6.

http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/2008/turkey_en.pdf (08 Ocak 2010).

¹⁶⁹⁷ Uğur Yiğit, “5018 Sayılı Kanunla Getirilen İç Denetim ve İç Denetçilere İlişkin Hükümlerin Anayasanın Hâkim ve Savcılarının Denetimine İlişkin Hüküm Açısından Değerlendirilmesi”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı.317 (2008), s.106.

konuda sistematik bir ayırım olmaması ve örgütsel iç içe geçmişlik nedeniyle mahkemelerin bütçeden ne kadar pay aldığının tam olarak tespiti de mümkün olmamaktadır.¹⁶⁹⁸

Ülkemizde, yüksek mahkemelerden AYM (6126 SK m.4), Yargıtay (2797 SK m. 54) ve Danıştay (2575 SK m. 93) genel bütçe içinde kendi bütçeleriyle yönetilirler. UM, Anayasa’da tanımlanan yüksek mahkeme olmasına rağmen ayrı bir bütçesi olmayıp araç, gereç ve sair ihtiyaçları ile başkan, asıl ve yedek üyelerine ve raportörlerine, başsavcı, baş kanun sözcüsü ile yardımcılarına verilen ücret Ad.B bütçesine eklenecek ödeneklerden karşılanır (2247 SK m. 39). UM’nin ödeneği MB Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü’nün analitik bağlı kuruluşlar kurumsal sınıflandırmasında II. Düzey 68 kod numarası ile Ad.B bütçesi içerisinde gösterilmiştir.¹⁶⁹⁹

İlk derece mahkemelerinin ayrı bütçesinin bulunmaması ve ita amirinin Cumhuriyet başsavcısı olması nedeniyle yargıçlar, mahkemelerinin her türlü kırtasiye ve odalarının her türlü onarım, bakım, tefrişat ihtiyacı için CBS’ye muhtaç durumdadırlar.¹⁷⁰⁰

Sancar başkanlığındaki bir ekip tarafından hazırlanan raporda yargıçlarla yapılan görüşmelerde, yürütmenin yargıyı etkileme imkânlarının, sadece tayin ve teftiştan ibaret olmadığı, yargıyı yürütmeye bağlı ve bağımlı kılan başka uygulamaların da bulunduğu yönünde fikirler dile getirilmiştir. Mahkemelerin kendilerine ait bir bütçeye sahip olmamalarının, onları yürütmeye muhtaç hale getirdiği, bu durumun da yargı

¹⁶⁹⁸ Müderrisoğlu.

¹⁶⁹⁹ <http://www.bumko.gov.tr/proje/ABS/EK3.htm> (06 Ağustos 2010).

¹⁷⁰⁰ “Her şeyden önce yargı denince bu kurul dâhil herkesin bu mekanizmanın tam orta yerine yargıç kavramını oturtması gerekir. Bu düşünce adliyelerin yönetiminin hiç tartışmasız yargıçlara bırakılmasını gerektirir. Oysa bu durum, ne idarenin (hükümetin) ne yasamanın ne de kurulun tahayyülünde bile yoktur. Bugün adliyelerin idaresi tamamen savcılara bırakılmış ve yargıçlar adliyelerde misafir konumunda mesleklerini icra etmektedirler. Bu eskiden de yoktu, şimdi de yok, muhtemelen gelecekte de olmayacaktır. Zira ısrarla ve inatla yargıçlar adliyenin yönetiminden uzak tutulmakta ve bu konu tartışılmaya bile açılmamaktadır. Bu kurulun da bu konudaki düşüncesi Ad.B’nin uygulamalarının aynen devamı şeklinde uygulamasına yansımaktadır. Hatta son yayınlanan genelgelerinde kesinlikle hukuki dayanağı olmayacak bir şekilde savcılarının yanında yargıçlara da, onların amiri imiş gibi trafik cezalarını uygulama makamının CBS’ler olduğu görüşü olarak dile getirilmiştir. Başsavcılar idari yönden hem Ad.B’ye ve hem de HSYK denetimi altındadırlar. Adliyelerdeki tüm idari işlemlerin CBS’lerin elinde toplanması idarenin adliyelerdeki her türlü idari işlemin tesisinde esas işlem tesis edici olarak yer almasına sebebiyet verdiği tartışmasızdır. Yargının bağımsızlığı sadece duruşma salonunda bağımsızlık değildir. Adliyenin yönetiminde idarenin hiç bir şekilde eli olmamalıdır. Bugün yargıcın hangi odada oturacağından, kaç top kâğıt kullanacağından, bilgisayar bozulduğunda ne yapacağından, odadaki sandalyesinden toplu iğnesinden bile CBS sorunludur. Bir sabah geldiğinde odasının taşınmasında, sümeninin alınmasında, koltuğunun kaldırılmasında bile söz sahibi değildir. İroni olarak belirtmem gerekir ki, savcılarının duruşmalara katılmamasının düzenlendiği son yasa değişikliğinden üç gün sonra duruşma salonundan savcı koltuğunun hiç haberim olmadan alındığını duruşmaya çıktığımda görmüş ve sadece gülümsemiştim. Yüksek Kurul’u adliyelerin gerçek sahibinin yargıçlar olduğunu düşünmeye, bu yönde tartışmalar açmaya, bu yönde idareye tavsiye ve telkinlerde bulunmaya davet ediyorum. Mahkemelere bütçe verilmesini temine, bu olmazsa mahkemelerin bütçelerinin komisyona gönderilmesinin teminine yönelik düşünce egzersizi yaptırılmaya davet ediyorum. Böylece adliyenin içinden idarenin elinin çekmiş olması da temin edilmiş olur. Yoksa Ad.B kanalıyla yürütmenin eli her zaman adliyenin yönetiminde olmaya devam edecektir.” İhsan Sartık, www.adalet.org (11 Mayıs 2011).

bağımsızlığıyla bağdaşmadığı, söz konusu fikirler arasında özellikle öne çıkmıştır. Bütçe ve mali bağımsızlık sorununu, bir yargıç şu şekilde açıklamaktadır:

“Yani üniversitenin bütçesi vardır, belediyenin bütçesi vardır, bilmem neyin bütçesi vardır ama yargının ayrı bir bütçesi yoktur. Bir mahkemenin bütçesinin olmasını isterim ben. Öyle bir bütçesi yoktur. Böyle olunca da dolayısıyla yürütme, yani Ad.B kanalıyla gelen bu ödenekler, işçiler, maaşlar falan derken kadro alımı, memur alımı, araç tahsisi, bu işler savcılık tarafından yapılırken orada sanki savcının devletin bir ajanı, yani yürütmeye bağlı bir kol gibi görünüyorsa da öyle değil. Savcının temel görevi, temel vazifesi yargılamaya katılmak, maddi gerçeğin ortaya çıkmasında yardımcı olmasıdır. Cezaevi müdürlerinin dahi özel bütçeleri vardır, cezaevlerinin de bütçeleri vardır. Ben bütçe istiyorum, sağlarsanız bağımsızlığımı bütçeyle sağlarsınız. Ha ben kendim için istemiyorum. Ama benim personelim yoktur, ona ücret veremiyorum, kâğıdım yoktur, aracım yoktur keşfe gidemiyorum, bütün hepsi oradan gelen, sana savcının, başsavcının varsa verdiği gelirle de olmuyor, ağır aksak gidiyor.”¹⁷⁰¹

Aynı sorunu ve sonuçlarını, bir başka yargıç şu sözlerle dile getirmektedir:

“Yani siz yargıcı her yönüyle Ad.B’ye muhtaç kılmışsınız. Sizin bir kuruluş para harcamanız için savcılığa gelecek, savcınız izin verirse harcarsınız. Neden? Mademki adliyelerde adalet komisyonu var, ben size bir örnek vereyim ondan sonra buraya geleyim. Yargıtay’da Yargıtay başkanı var, Yargıtay başsavcısı var, her birinin bütçesi ayrı. İşte neden? Hep bu yargıcın yönetime bağlı kılınması, yargıcın ona el açar duruma getirilmesidir. Siz bir masa alabilmek için kendi odanıza ya savcıyla iyi olacaksınız, ya yazacaksınız, çizeceksiniz, uğraşacaksınız gelecek. Niye olsun canım? Ben yargıçsam AKB’nin bütçesi olmalı. Demiyoruz yargıç gitsin ihaleyi yapsın, şuna buna girsin. Yine biz ihtiyacımızı belirtelim, savcılık gelsin yapsın ama parasını biz verelim. Yani siz yargıcı şu veya bu yönden Bakanlığa, yönetime bağlamışsınız. Ben yarın, bir gün işim düşecek, yok ya Bakanlık veyahut Bakanlık çevresi ben şu işi yapmazsam bana lojman vermez. Ben şunu yapmazsam, beni kampa göndermez. Ben şu işi yapmazsam teftiş gelir, hakkımda şunu yapmazsam şu, bu kuşku içinde yargıçlık olur mu ya?”¹⁷⁰²

Delden tarafından hazırlanan Rapor’daki bilgilendirme, bu konuda çağdaş hukukun ne kadar gerisinde kaldığımızı göstermesi açısından dikkat çekici ve bir o kadar düşündürücüdür:

“...Mahkemelerin ve savcılıkların her birine kendi (ayrı) bütçelerini vermek daha iyi olacaktır. 2008 CEPEJ Raporu’na göre Türkiye’nin, mahkemeleri ve savcılıkları ayrı bütçelere sahip olmayan tek ülke olduğunu belirtmek gerekir. Savcılıklar için bu, mali kaynakları uygun dağıtma yönteminin nihai sorumluluğunun Cumhuriyet başsavcısında olacağı anlamına gelecektir. Mahkemeler için Cumhuriyet başsavcısına kıyasla, bir başkannın bu mahkemenin diğer yargıçlarından oluşan küçük bir idare organı ile hangi ‘daiirelere’ neyin gitmesi gerektiğine karar verme sorumluluğunu aldığı bir yapı hakkında düşünülebilirdi.”¹⁷⁰³

¹⁷⁰¹ Sancar ve Atılğan, s.92–93.

¹⁷⁰² Sancar ve Atılğan, s.93.

¹⁷⁰³ Delden, s.13.

Luca Perilli tarafından hazırlanan “Türk Yargısının Etkinliği ve Ceza Adaleti Sistemi” konulu raporda, savcılık ve mahkeme bütçelerinin ayrılması ve mahkemelerin etkin ve verimli çalışması için mahkemelerin başkanlar tarafından modern biçimde yönetilmesi gerektiği belirtilmiştir (bkz. ek-48).¹⁷⁰⁴

Dünya Yargıçlar Birliği’nin 5 Eylül 2011 tarihinde İstanbul’da yapılan 54’üncü Genel Kurulu’nda 1’inci Çalışma Komisyonu olan “Yargı Bağımsızlığının Fiziksel ve Ekonomik Koşulları” konulu çalışmada sunulan “Yargı Bağımsızlığının Fiziksel ve Ekonomik Koşulları Türkiye Raporu”nda; “Ülkemizde adliyelerin ekonomik ve parasal ihtiyaçları, donanım ve gereçleri savcılar aracılığı ile sağlanmakta olup mahkemelerin ayrı ve özerk bir bütçelerinin olmaması yargıçların görevlerini yaparken doğrudan savcıya bağlı kalmalarına sebebiyet vermektedir ki bu durum yargı bağımsızlığına açıkça aykırı bir görünüm vermektedir” görüşüne yer verilmiştir.¹⁷⁰⁵

23 Kasım 2001 tarihli Mahkemelerin Yönetimi ve Finansmanına Dair 2 Nolu Görüşü’nde CCEJ, mahkemelerin yönetimi ve finansmanının yargıçların bağımsızlığı meselesi ile yakından ilişkili olduğu, zira bu durumun mahkemelerin görevlerini ifa etmesindeki koşulları belirlediğine vurgu yapmıştır. CCEJ, bir ülkenin mahkemelerini finanse etme düzeyinin belirlenmesinin siyasi bir karar olmasına karşın erkler ayrılığı sisteminin uygulandığı bir ülkede, bütçe hazırlanırken hem yürütme hem de yargı organlarının yargı üzerine baskı kuramayacağı bir mekanizmanın temin edilmesine özel dikkat sarf edilmesi gerekliliği sonucuna ulaşmıştır. Mahkemelerin yönetimi ve bütçe tahsisine dair kararlar alınırken, azami ölçüde yargı bağımsızlığı gözetilmelidir.¹⁷⁰⁶ Bu amaca matuf olarak, Yargıçların Bağımsızlığına Dair Evrensel Bildirge’nin (Singhvi Bildirgesi¹⁷⁰⁷) 34’üncü maddesi de aynı konuda aşağıdaki hükmü içermektedir: “Mahkemelerin bütçesi, yargı idaresinin ihtiyaçları ve koşulları dikkate alınmak suretiyle yargı ile işbirliği içerisinde yetkili makam tarafından hazırlanır.”

Aynı konuda 32’nci madde hükmüne göre “İdari personel ve yardımcı personelin disiplin açısından kontrolü ve denetimi de dâhil mahkemelerin idaresine yönelik ana

¹⁷⁰⁴ Perilli, s.17, 18, 23.

¹⁷⁰⁵ Yargıçlar ve Savcılar Birliği, 5-8 Eylül 2011 tarihlerinde İstanbul’da gerçekleştirilen IAJ’nin 54. Genel Kurul Toplantısı’nda Sunulan Türkiye Raporu, s.3. <http://www.yarsav.org.tr/index.php?p=265> (18 Ocak 2012).

¹⁷⁰⁶ CCEJ, Yargının Etkinliği.

¹⁷⁰⁷ BM İnsan Hakları Komisyonu, 45’inci oturumunda, 1989/32 sayılı ilke kararı ile devletleri, 1985 yılında onaylanan BM Yargı Bağımsızlığı Temel İlkelerinin uygulanması açısından taslak bildirmede yayımlanan prensipleri dikkate almaya davet etmiştir.

*sorumluluk ya yargıya veya yargının temsil edildiği ve etkin bir role sahip olduğu bir organa aittir.”*¹⁷⁰⁸

Venedik Komisyonu Yargının Bağımsızlığı Raporu’nda; mahkemelerin bağımsızlığını uzun ve kısa vadede temin etmek için yargıçların ve mahkemelerin AIHS’nin 6’ncı maddesinde ve ulusal anayasalarda öngörülen standartları sağlamasına imkan verecek ve kamuoyunun adalet ve hukukun üstünlüğüne olan güvenini teminen görevlerini dürüstlük ve etkinlik çerçevesinde yerine getirmelerini mümkün kılacak kaynakların mahkemelere tahsis edilmesi, bu mecburiyetlere cevap verebilmesi için ayrı bir erk olan yargı sisteminin sahip olması gereken tüm kaynakları temin edecek yeterli finansman sağlanması gerektiği belirtilmiştir. Raporda ayrıca yargı sistemi için yeterli kaynak temin etmenin devletin görevi olduğu, kriz zamanlarında dahi yargının işleyişinin ve bağımsızlığının tehlikeye düşürülmemesi, mahkemelere mali kaynak tahsisinin takdiri tercihler neticesinde değil objektif ve şeffaf kistaslara dayalı istikrarlı bir usulde yapılması gerektiği vurgulanmıştır.¹⁷⁰⁹

CCEJ’nin, Mahkemelerin Finansmanı ve İdaresine Dair 2 No’lu Görüşü’nde şu ifadelerle yer verilmiştir: “*Her ne kadar mahkemelerin finansmanı MB tarafından parlamentoya sunulan devlet bütçesinin bir parçası da olsa CCEJ bu finansmanın siyasi etkilerden varestede olması gerektiğini değerlendirmektedir. Bir devletin yargıya ayırabileceği kaynak miktarı siyasi bir karar olmakla birlikte, güçler ayrılığına dayalı bir sistemde yasama ve yürütme güçlerinin yargı üzerinde bütçe kanalıyla bir baskı oluşturmamalarına dikkat edilmelidir. Mahkemelere tahsis edilecek kaynak konusundaki kararlar yargı bağımsızlığına tam riayet içinde alınmalıdır.*”¹⁷¹⁰

Bağımsız kılınmaları gerekliliği yönünden ilk derece ve BAM’ler ile yüksek mahkemeler arasında fark yoktur. Anayasa’da vurgulandığı üzere buralarda görev yapan yargıçlar da mahkemelerin bağımsızlığı ve yargıçlık güvencesi esaslarına göre görev yaparlar. Bu nedenle ilk derece ve bölge mahkemelerinin kendilerine ait bütçeleri olmaması, yürütme organı içinde yer alan Ad.B bütçesine dâhil olmaları yürürlükteki Anayasa hükümlerine aykırıdır. 5018 SK açısından bakıldığında ise bu mahkemeler Ad.B’nin merkez ve taşra

¹⁷⁰⁸ Björnberg ve Richmond, 2’nci Rapor, s.13.

¹⁷⁰⁹ Canadian Judicial Council, s.67.

¹⁷¹⁰ Venedik Komisyonu, *Yargının Bağımsızlığı*, prg. 52, 53, 54.

teşkilatı içerisinde yer almadıkları gibi bağlı ve ilgili kuruluş da olmamaları nedeniyle ayrı bütçelerinin olması kamu mali yönetimi felsefesine uygundur.¹⁷¹¹

Mahkemelerin sayısı ve her mahkemenin kendi bütçesini yapabilmesi için gerekli personel ve diğer alt yapıya sahip olmaması gibi uygulamadan kaynaklanan haklı gerekçeler, yargı bağımsızlığını sağlama yolundaki çözüm bulma çabalarını engellememelidir. Mahkemeler, tek bir üst çatı yapılanması altında ya da bölge mahkemeleri veya ağır ceza merkezleri bünyesinde kendi bütçelerini oluşturabilirler.¹⁷¹²

MYSDP kapsamında Yerleşik Uzman Manfred Buric ve Danışman Bert Maan'ın hazırladığı Türk Adliyelerine Yapılan İhtiyaç Tespit Ziyaretlerinin Sonuçlarına İlişkin Ortak Uzman Raporu'nda; mahkeme ve savcılık bütçelerinin ayrılması önerilmiştir.¹⁷¹³

Mahkemelere ve savcılıklara ayrı bütçe gönderilmesi, yapılacak bir genelge ve/veya yönetmelik değişikliğiyle, adalet komisyonu başkanlarının mahkemelere ayrılan ödeneği kullanabilmek için "Harcama yetkilisi" olarak görevlendirilebilmeleri 2802 SK'de yapılacak bir değişiklik ile, mahkeme ve savcılık bütçelerinin harcama yetkilerinin mahkeme müdürlerine devredilmesi ise 5018 SK'de değişiklik yapılmasıyla mümkün olabilecektir.

Björnberg ve Richmond'a göre ideal olan, Türk yargısını yöneten bağımsız bir makam olarak HSYK'nin sadece hâlihazırda mevcut olan mahkemelerin finansmanına yönelik taleplerin hazırlanmasında koordine rolünü üstlenmekle kalmayıp aynı zamanda mahkemelerin ihtiyaçlarını değerlendirme konusunda TBMM ile doğrudan iletişim kurmasıdır. Tüm mahkemeleri temsil eden bir organ olarak HSYK, ideal olarak, bütçe taleplerini doğrudan TBMM'ye iletebilmelidir.¹⁷¹⁴

Ekonomik özgürlük, yargıcın bağımsızlığının ve tarafsızlığının sağlanmasını kolaylaştıran bir faktördür. Yargının mali özerkliğinin bulunması, kendi bütçesinin belirlenmesi sürecine katılması ve mali kaynaklarının yeterli olması da, yargı bağımsızlığını ve tarafsızlığını sağlamak açısından önemlidir.

¹⁷¹¹ Yiğit, *Mali Özerklik ve Yargı Bağımsızlığı*, s.393.

¹⁷¹² Yiğit, *Mali Özerklik ve Yargı Bağımsızlığı*, s.393.

¹⁷¹³ AK, *Türk Adliyelerine Yapılan İhtiyaç Tespit Ziyaretlerinin Sonuçlarına İlişkin (Yayımlanmamış) Ortak Uzman Raporu*, MYSDP, 21.07.2008, s.7.

¹⁷¹⁴ Björnberg ve Richmond, *2'nci Rapor*, s.14.

4.5. Yargıtay ve Danıştay'da İşleyiş

Yargıtay'da ita amiri, bir yargıç olan Yargıtay başkanı (2797 SK, m. 54), yine Danıştay'da (2575 SK m. 93/2) ve BİM'lerde mahkeme başkanları, ilk derece idari yargı örgütünde ise idare mahkemesi başkanıdır. Bundan başka, il ya da ilçe seçim kurulu başkanı olan yargıç da ilgili seçim örgütünün ita amiridir (298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun¹⁷¹⁵, m. 181/son).

Müderrişoğlu'na göre örneklerden anlaşılabilieceği üzere yargıçların mali konularda söz sahibi olmalarının yargı bağımsızlığıyla bir ilgisi olmadığı gibi bu yetkiler yüksek yargıda ve idare mahkemelerinde, yerinde ve doğru bir düzenleme ile mahkeme başkanlarına verilmiştir. İlk derece adli yargısında bu yetkilerin yargıçlara tevdi edilmemesinin hiçbir açıklaması olamaz. Ayrı bir bütçeye sahip ve bu bütçeyi yönetme konusunda kuruluş yasalarında hükümler bulunan Yargıtay ve Danıştay'ın tam bağımsız mahkemeler olduğu ortadadır. Yüksek yargı tam bağımsız kılınırken ilk derece adli yargısının CBS aracılığıyla Ad.B'ye bağımlı yapılandırılması ve işletilmesi kabul edilebilir değildir. Yargıtay ve Danıştay'ın başkanları birer yargıçtır ve başkanları oldukları örgütleri kurumsal düzeyde yönetmekte, ita amiri olarak mali tasarrufu yönlendirmekte ve kurumlarını temsil etmektedirler. Bu durum, yargıçların yargı örgütlerini yönetebildikleri, parasal tasarruflarda bulunabildikleri ve kurumu temsil edebildiklerini gösterir. Burada bu hususu tekrar vurgulamamızın nedeni, yargı örgütü içinde savcılığın idari, mali ve temsili yetkilere sahip olmalarının bu işin tabiatı gereği zorunlu olduğu, yargıçların bu tür işlerle uğraşmamaları, sadece önlerindeki davaya bakmaları gerektiği görüşünün geçerli olmadığıdır. Dolayısıyla yargıçların, mahkemelerin idari ve mali işlerini yürütmelerinin, mahkemeyi temsil görevi üstlenmelerinin onların bağımsızlığını zedeleyeceği/yok edeceği iddiası temelden yoksundur.¹⁷¹⁶

4.6. Bölge Adliye Mahkemelerinde Öngörülen İşleyiş

5235 SK, bugünkü ilk derece adli yargı örgütlenmesinin ve kurulması düşünölen ikinci derece adli yargı örgütü yani istinaf örgütünün yasal dayanağını oluşturmaktadır. Bu yasanın adında CBS yer almamaktadır. Oysa kanunun üçüncü bölümünde yer alan 16-22'nci maddeler CBS'nin, 30'uncu maddesi de BAM CBS'nin kuruluşunu

¹⁷¹⁵ 02.05.1961 tarih ve 10796 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

¹⁷¹⁶ Müderrişoğlu.

düzenlemektedir. 5235 SK aynı zamanda CBS'nin de yasal dayanağını oluşturmasına rağmen kanun başlığında yazılmaması nedeni, asıl olanın mahkeme olması, CBS'nin mahkeme nezdinde kurulmuş bulunmasıdır.

Müderrişoğlu'nun da belirttiği gibi kanun, mahkeme kurulan her il ve ilçe ile bölge adliye mahkemesinde CBS kurulacağını öngörmektedir. Mahkemeler ile savcılığın bu kadar iç içe geçmiş yapılanması, yasal düzenlemeye de yansımıştır. Birbiri ile bağlantılı işlevleri de olsa farklı nitelikleri haiz iki örgütün yasal dayanaklarının da ayrı oluşturulması gerekirdi. Kanun metninden, önce mahkemelerin kurulduğu, savcılığın ise mahkemelere bağlı kurulduğu ve iki örgütün ayrı teşkilatlandırıldığı sonucuna ulaşılmakta ise de; uygulamada savcılık nezdinde mahkemeler kurulmaktadır. Adliyeler, CBS'nin idari komuta fonksiyonu altında teşkilatlandırılıp işletildiği için mahkemeler savcılığa bağlı alt birimler gibi yapılandırılmıştır. Savcılık olmadan mahkemelerin kurulması söz konusu değildir.¹⁷¹⁷

5235 SK'de mahkemelerin nasıl kurulacağı konusunda hüküm yoktur. Uygulamada önce evrak boyutunda mahkeme kurulmakta ama fiiliyatta önce savcılar atanmakta ve savcılık kurulmakta, mahkemeler savcılığın belirlediği koşullarda yerleştirilerek faaliyete geçirilmektedir. Bunun somut örneği, HSYK 1'inci Daire'sinin 22.02.2011 tarih, 322 sayılı¹⁷¹⁸ ve 19.06.2011 tarih, 1035 sayılı¹⁷¹⁹ atama kararlarıdır. 322 sayılı karar ile dokuz, 1035 sayılı karar ile de altı BAM'ye başsavcı ataması yapılmıştır. Mahkemeleri başsavcılar faaliyete hazır hale getirecektir. Mahkemenin temsili yetkisini ve genel yönetim işlerini yürütme görevini haiz başkanların ataması ise yapılmamıştır. Dönemin Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcısı'nın, "*Bugün olsa Habur'a yeniden mahkeme kurarım*" sözü bu gerçeğin somut bir göstergesidir.¹⁷²⁰ Sadece başsavcıların atanmasıyla kimi başsavcıların adliyelerde kendilerine mekânsal bir ayrıcalık oluşturmalarına imkân tanınmaktadır. Mahkeme başkanları göreve başladıklarında ise başsavcılar tarafından kendilerine tahsis edilen odalarda oturacak ve çalışacaklardır.

Müderrişoğlu'nun da dikkati çektiği gibi 5235 SK'de, mahkemelerin görevi sadece kanun maddelerinin uygulanmasıyla sınırlı tutulmuş, CBS'nin görevleri belirtilirken ise

---

¹⁷¹⁷ Müderrişoğlu.

¹⁷¹⁸ 08.03.2011 tarih ve 27868 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

¹⁷¹⁹ 01.07.2011 tarih ve 27981 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

¹⁷²⁰ "Hukukun değil bizim dediğimizi yap", *Star*, 6 Mayıs 2012.

<http://www.stargazete.com/politika/hukukun-degil-bizim-dedigimizi-yap-haber-442381.htm> (07 Mayıs 2012).

CBS'yi temsil etmek, başsavcılığın verimli, uyumlu ve düzenli bir şekilde çalışmasını sağlamak, iş bölümünü yapmak, gerektiğinde adli göreve ilişkin işlemleri yapmak, duruşmalara katılmak ve kanun yollarına başvurmak, kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak şeklinde gayet geniş ve esnek olarak ifade edilmiştir. Müderrisoğlu, adli görev olarak içeriği açıklanmayan husus ile yargının yönetiminin kastedildiği görüşündedir: “Cumhuriyet başsavcı vekili ile Cumhuriyet savcısının görevleri arasında içeriği belli olmasa da idari görevler de bulunduğu açıkça ifade edilmiştir. Yasada Cumhuriyet başsavcısının, başsavcılık örgütünü temsil ettiği açıklanmasına rağmen ilk derece adli yargı örgütünü kimin temsil ettiği belirtilmemiştir. Bu yaklaşım, ilk derece adli yargı örgütünün temsilinin önemsenmediğini ya da CBS'nin zaten ilk derece adli yargısını temsil ettiği anlayışının yasayı hazırlayanlarca benimsendiğini düşündürmektedir.”¹⁷²¹

Aksel'e göre BAM'de genel yönetim işlerini yürütme görevinin kime ait olduğu konusu çözümlenmesi zor konulardan biridir. Bir yapılanmanın iç işleyişine ilişkin idari işlevler, temelde mali yönetim ve personel yönetimi olarak ikiye ayrılmaktadır. BAM'de, personel yönetiminin AKB'de olduğunda kuşku bulunmamaktadır. Asıl tartışılmalı nokta mali yönetimin kimde olacağıdır. Buna ilişkin yasal düzenleme çelişki içermektedir. BAM başkanının görevlerinin düzenlendiği 34'üncü maddede “genel yönetim işlerini yürütmek ve bu yolda uygun göreceği önlemleri almak”tan söz edilmiş olmasına rağmen aynı kanunun, 40/3'üncü maddesinde “BAM'nin genel yönetim işlerini yürütmek” görevi CBS'ye verilmiştir. Diğer yandan kanun, mahkemenin gününbirlik idari işlerini yürütecek olan idari işler müdürlüğünün CBS'ye bağlı olarak kurulmasını öngörmüştür (m. 32).¹⁷²²

BAM CBS'ye, 5235 SK'nin 26'ncı maddesinde mahkemenin unsurları arasında yer verilmiştir. Müderrisoğlu, BAM'lerin bu açıdan Yargıtay'a bir nebze benzetilmesinin amaçlandığını ancak daha sonraki maddelerde bunun yanıltıcı bir durum olduğunun ortaya çıktığını belirterek Yargıtay gibi örgütlenen ama Yargıtay'daki gibi BAM başkanı tarafından yönetilmeyen, mahkemenin bir unsuru olarak kabul edilen Cumhuriyet başsavcısı tarafından yönetilen, Ad.B'ye bağlı, dolayısıyla yüksek yargı güvencesine sahip olmayan garip bir örgütlenme ortaya çıktığını haklı olarak ileri

¹⁷²¹ Müderrisoğlu.

¹⁷²² Aksel, *Türk Adalet Yönetimi*, s.252.

sürmüştür.¹⁷²³ Öte yandan kanunun 34'üncü maddesinde mahkemeyi BAM başkanının temsil ettiği belirtilmiştir.¹⁷²⁴ Bu dahi önemli bir gelişme sayılabilir ise de, BK'nin 16.04.2012 tarih ve 2012/3073 sayılı kararı ile yürürlüğe konulan Ulusal ve Resmi Bayramlar ile Mahalli Kurtuluş Günleri, Atatürk Günleri ve Tarihi Günlerde Yapılacak Tören ve Kutlamalar Yönetmeliği'nde, tebrikata giriş sırasında, bir üst derece mahkemesi olan BAM'nin başkanına, alt derece mahkemesi nezdinde kurulan CBS'nin temsilcisinden sonra yer verilmiştir. Kanunun 40'ıncı maddesinde BAM Cumhuriyet başsavcısının, CBS'yi temsil ettiği belirtilmesine rağmen başsavcının, BAM'nin genel yönetim işlerini yönetmekle de görevlendirilmiş olması kimi yargıçlarda, BAM'lerin de CBS'nin idari vesayeti altında işletileceği kaygısı uyandırmaktadır.

4.7. İstişari Ziyaret Raporlarındaki, Cumhuriyet Savcılarının İdari Görevlerine İlişkin Saptamalar ve Öneriler

1'inci Rapor'un "Türkiye'de Savcıların Rolü ve Çalışma Usulü" başlıklı paragrafında savcıların idarî görevlerinin, mahkemelerin ve cezaevlerinin yönetimi ile ilgili bulunduğu belirtilmektedir. Savcılar, cezaevleri ile mahkemelerin işleyişine destek olmak ve her açıdan günlük idari gözetimlerini yapmak hususunda sorumluluğu üstlenmişlerdir. Yargıçlar, cezaevi ve mahkeme personeli ile mahkeme hizmetlerinden yararlanan kişilere gerekli tüm hizmetlerin verilmesini temin etmek, bu şekilde adli sistemin etkili çalışmasını sağlamak, savcıların görevidir. Bu bağlamda, tanıkların mahkemede hazır olmasının gerektiği bildirim gibi konulardan da savcılar sorumlu bulunmaktadır. Aynı şekilde, aydınlatma ve elektrik sağlanması, malzeme temini, temizlik ve güvenlik hizmetlerinin yürütülmesi gibi konular da sorumlulukları kapsamındadır. Yargıç ve savcıların yaşadığı yerlerin idaresi de yine savcıların görev alanına girmektedir.¹⁷²⁵

---

¹⁷²³ Müderrisoğlu.

¹⁷²⁴ İsveç'te devam eden bir yargılamayla ilgili olarak bir basın mensubu (görüşlerini açıklamamak kaydıyla) mahkeme yargıcıyla irtibat kurabilmekte, medyanın eleştirilerine yargı mensubu cevap verebilmekte; Almanya'da savcılık ve mahkeme başkanlığı ayrı birim olarak medyayla irtibat konusunda yönetici atayabilmekte ya da bizzat başkan veya görevlendireceği bir kişi görev alabilmektedir (Barış Duman, "Adliye Basın Sözcülüğü", **TBB Dergisi**, Sayı.101 (Temmuz-Ağustos 2012), s. 311). Fakat ülkemizde bu görev, HSYK 1'inci Dairesi'nin 22/06/2011 tarih ve 1057 sayılı kararı ile basın sözcüsü olarak belirlenen bir Cumhuriyet başsavcısı, on Cumhuriyet başsavcı vekili ve dört Cumhuriyet savcısına verilmiştir. Kamuoyunu yakından ilgilendiren davalar hakkında basını ve toplumu bilgilendirme görevinin Cumhuriyet savcısına verilmesinin, Cumhuriyet savcısının yargının/mahkemenin/adliyenin temsilcisi olduğu yönündeki yanlış algının pekişmesine neden olacağı söylenebilir.

¹⁷²⁵ Björnberg ve Richmond, *1'inci Rapor*, s.64.

Heyet, 1'inci Rapor'un sonuç bölümünde, "Cumhuriyet Savcılarının İdari Görevleri" başlığı altında savcılar tarafından yerine getirilen idari görevlerin, Ad.B'nin idari personeline devredilmesi gerektiği yönünde tavsiyede bulunmuştur:

*"AK'nin, Yargıçların Rolü, Etkinliği ve Bağımsızlığı hakkındaki Tavsiye Kararı'nın, 3(1)(e) prensibi, devletlerin, yargıçlar tarafından yerine getirilen yargısal olmayan görevlerin, aşırı iş yükünü azaltacak şekilde başka kişilere devri bakımından uygun önlemler almaları gereğini öngörmektedir. Aynı prensibin savcılara da uygulanmaması için meşru/haklı bir sebep görememekteyiz. Savcılarının idari görevler bakımından sorumluluklarını kaldırmak, onlar üzerindeki yükü azaltacak ve onların, davaları araştırarak ve soruşturmaları sonuçlandırarak yargısal görevlerine yoğunlaşmalarını sağlayacaktır. Adliyelerin ve cezaevlerinin günlük yönetiminin ve çalışmalarını destekleyici işlerin, bu işleri daha etkili gerçekleştirebilecek, devlet tarafından finanse edilen ve devlet memurlarının istihdam edildiği münhasıran bu işe yönelik bir birim tarafından yürütülmesini önermekteyiz. Cumhuriyet savcılarını tarafından yerine getirilen idari görevlerin, Ad.B'nin idari personeline devredilmesini tavsiye etmekteyiz."*¹⁷²⁶

Heyet, 1'inci Rapor'da, konumuzla ilgili, aşağıdaki tavsiyelerde bulunmuştur:

- Yargıç ve savcılarının mesleki hakları ve görevlerinde idari ve fonksiyonel bir ayırımı gidilmesi için Anayasa değiştirilmelidir.
- Hâlihazırda savcılar tarafından üstlenilen idari görevler, Ad.B idari personeline devredilmelidir.
- Savcılarının ofisleri mahkemelerin dışında olmalı, eğer bu husus uygulanabilir olmayacak ise ofisleri, mahkemede yargıçlar tarafından kullanılan kısımdan tamamen ayrı bir bölümde bulunmalıdır.¹⁷²⁷
- Savcılarının, yargıçlıklardan ayrı ve onlara göre ikincil görünmelerini sağlayacak yönde tedbirler alınmalıdır.
- Savcılarının idari görevleri kaldırılmalıdır.¹⁷²⁸

Mahkemelerin genel işleyişindeki nüfuzlarını azaltmak amacıyla savcılar tarafından üstlenilen idari görevlerin Ad.B idari kadrosuna aktarılmasıyla ilgili tavsiyeye ilişkin olarak Ad.B, mevcut idari kadronun, idari görevleri savcılarının denetimi olmaksızın üstlenecek kapasite ve yetkide olmadığını savunmuş ve adliye idari kadrosunun zaman içinde kendilerine bu tür sorumluluklar aktarmayı temin edecek şekilde, hem

¹⁷²⁶ Björnberg ve Richmond, 1'inci Rapor, s.70.

¹⁷²⁷ Björnberg ve Richmond, 1'inci Rapor, s.60.

¹⁷²⁸ Björnberg ve Richmond, 1'inci Rapor, s.70-71.

eğitimlerinin hem de maaşlarının iyileştirilmesi yoluyla yeniden formüle edilmesini önermiştir.¹⁷²⁹ 2'nci Rapor hazırlanırken görüşüne başvurulmuş Ankara Cumhuriyet savcısı da, mahkeme idari personelinin genel olarak savcılık denetimi olmaksızın idari görevler üstlenebilecek kapasitede olmadıklarını ileri sürmüştür.¹⁷³⁰

Heyet ikna olmuş benzememektedir. Bu defa, 2'nci Rapor'da, uygulamada dile getirilen başka bir soruna dikkati çekmişlerdir: *“Mevcut idarî personelin kapasite azlığının tavsiyenin uygulanmasında gerçek bir engel oluşturabileceğini fark etmekle beraber, yine de bir reforma ihtiyaç olduğunu düşünmekteyiz. Mesela, savcılar, yargıçların maaşlarını belirleyecek bir hakları olmamasına rağmen, uygulamada savcılar her ay yargıç maaşlarını hesaplamakta ve sonra maaş bordrosu hazırlamaktadır ki bu durum, yargının bağımsızlığına ilişkin kamuya ve kovuşturmanın taraflarına güven vermekten uzaktır.”*¹⁷³¹

Heyet, Ad.B tarafından yargıç ve savcılara genelge gönderilmesinin yasal dayanağını oluşturan Anayasa'nın 140/6'ncı maddesinin, yine Anayasa'nın 9, 138, 139 ve 140'nci maddelerinde öngörülen yargı bağımsızlığı teminatlarına hanel getirmeye devam ettiğini belirterek bu uygulamaya son verilmesi tavsiyesinde bulunmuş ve Ad.B'nin, anılan hükmün yargı bağımsızlığına hanel getirmediği yönündeki itirazının nedenini, yargı çıkarlarını hem idarenin geniş tabanlı politik çıkarlarına tabi kılma, hem de onun içerisine çekme eğilimi beslemesi olarak açıklamış, idari meseleler söz konusu olduğunda, yürütme için yargı üzerinde, arzuladığında kullanacağı bir alanın hala mevcut olduğu belirtilmiştir.¹⁷³²

Heyet, yargının işleyişi üzerindeki Ad.B etkisi nedeniyle bu tür genelgelerin kullanımının, yasa hükümlerinin yorumu konusunda yargının, savcıların tezlerine boyun eğmesi sonucunu doğuracağı endişesinden ötürü Ad.B'nin Cumhuriyet savcılarında Türk hukukunun yorumu ile ilgili genelge gönderme uygulamasının bir an önce durdurulmasını tavsiye etmiştir.¹⁷³³

¹⁷²⁹ Björnberg ve Richmond, 2'nci Rapor, s.27.

¹⁷³⁰ Björnberg ve Richmond, 2'nci Rapor, s.27.

¹⁷³¹ Björnberg ve Richmond, 2'nci Rapor, s.28.

¹⁷³² Björnberg ve Richmond, 2'nci Rapor, s. 13-14.

¹⁷³³ Björnberg ve Richmond, 2'nci Rapor, s.25.

AYM, 1961 Anayasası döneminde verdiği bir kararda,¹⁷³⁴ yargıçların ve mahkemelerin, kalem işlerinin yürütülmesi ve personelin yönetimi için de işlem yaptıkları ancak bu işlemlerde, yargıç sıfatıyla değil idari bir makam olarak hareket ettikleri, Ad.B adına yaptıkları bu işlemlerin yargıçlık sıfatıyla hiçbir ilgisi olmadığı, yargıçlara ve mahkemelere müdahale edilmemesi ilkesinin, yargı yetkisinin kullanılması halinde göz önünde tutulması gerektiği ve mahkemelerin idari işlerinin düzenlenmesinde Ad.B'nin genelge gönderme yetkisinin mevcut olduğu yönünde hükme varmıştır.¹⁷³⁵

Heyet üyeleri, 3'üncü Rapor'da, Cumhuriyet savcılarını tarafından üstlenilen idari görevlerin Ad.B idari personeline devredilmesi yönündeki tavsiyeyi açıklayarak karşı çıktıkları hususun, idari destek ve hizmetler için yargıçların savcılardan yardım dilemek zorunda oldukları durumlar olduğunu belirtmişlerdir (bkz. ek-49).¹⁷³⁶

Heyet, ümitsizliğini dile getirmekten de geri durmamıştır: *“Ziyaretimiz boyunca Cumhuriyet başsavcılarını arasında bu tavsiyeye herhangi bir destek görülmemiştir. Bununla birlikte bu konuda Ad.B'den tatmin edici bir cevap verilmemiştir. 2004 tavsiyesi durmaktadır ve izlenecektir.”*¹⁷³⁷

Cumhuriyet başsavcısının Ad.B ile bağı ve harcama yetkisi yanında kolluk üzerindeki idari yetkileri onu, adliye içinde en güçlü aktör konumuna getirmiştir.¹⁷³⁸ Başka bir anlatımla yürütme erki ile yakın işbirliği ve idari ve mali yetkiler, gücü ve ayrıcalığı da beraberinde getirmektedir. Bu alanda yaşanacak bir değişim, ayrıcalıkların ve yetkilerin kaybedilmesi, en azından belirsizlik içine girmesi anlamına gelecektir.

4.8. Mahkemelerin Yönetimi ve Adaletin Kalitesi Semineri'nde Ortaya Konulan Görüşler

25-27 Eylül 2006 tarihlerinde TAA koordinatörlüğünde Ankara'da gerçekleştirilen Mahkemelerin Yönetimi ve Adaletin Kalitesi Semineri'nde, yargının etkinliğinin artırılması ve sorunların çözümü için adalet komisyonu başkanları ve Cumhuriyet başsavcılarının katılımı ile oluşturulan dört grupta yapılan çalışmalarda, tarafların konuya bakış açıları arasındaki farklılık yukarıdaki görüşümüzü destekler mahiyettedir.

¹⁷³⁴ AYM, 13.05.1964, E. 63/99, K. 64/38.

¹⁷³⁵ Halit Yılmaz, s.90.

¹⁷³⁶ Björnberg ve Cranston, 3'üncü Rapor, s.56-57.

¹⁷³⁷ Björnberg ve Cranston, 3'üncü Rapor, s.58.

¹⁷³⁸ Ergüzeloğlu, *Türkiye'de Adalet Yönetimi*, s.191.

Ceyhan Cumhuriyet Başsavcısı Yahya Akçadircı'nın sözcüsü olduğu ikinci grup ve Yozgat Cumhuriyet Başsavcısı Mustafa Celal Ertürk'ün sözcülüğünü yaptığı dördüncü grup, mahkemelerin işleyişine ilişkin çözüm önerilerini sıralarken adliye yönetimi konusundaki aksaklıklara hiç değinmemişlerdir.¹⁷³⁹ Aynı şekilde Manisa Cumhuriyet Başsavcısı Sait Gürlek'in, sözcülüğünü Kırşehir Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı İsmail Âdemoğlu ile paylaştığı üçüncü grup, Türkiye'de mahkemelerin işleyişindeki sıkıntıları anlatırken adliyelerdeki mevcut yönetim sisteminin aksayan yönleri üzerinde hiç durmamıştır.¹⁷⁴⁰ Önemsiz bir konu üzerinde gündem oluşturabilmek ve tartışma ortamı yaratabilmek olanaklı değildir. Sorunun gündeme dahi getirilmek istenmediği düşüncesi zuhur etmektedir. Öte yandan, adalet komisyonu başkanlarının sözcülüğünü yaptıkları birinci ve dördüncü gruplarda, adliye yönetim konusunda yaşanan sıkıntıların başat sorun olarak ele alındığı görülmektedir. Birinci grup sözcüsü Batman Ağır Ceza Mahkemesi eski başkanı, halen HSYK 3'üncü daire üyesi Ömer Köroğlu aşağıdaki tespitleri ortaya koymuştur:

“AB İlerleme Raporu'na da konu edilen adliyelerin iç idaresine müessir bir sorun olan yargıç ve savcıların fiziken ayrılması imkân dâhilinde olmasa da, işlevsel ve idari olarak ayrılması, mahkemelerin bir takım ihtiyaçlarını, yargılamanın tarafı olan Cumhuriyet savcısından (iddia makamından) talep etme mecburiyetinde bırakılmaması gerektiği değerlendirilmiştir. Şöyle ki; adalet komisyonu nezdinde, komisyon başkanına bağlı bir idari kadro kurulup mahkemelerin ihtiyaçlarına ilişkin ödeneğin bu büroya gönderilmesi ve komisyona harcama yetkisi verilmesi bir kısım grup üyeleri tarafından hararetle dillendirilmiştir. Hal böyle olduğundan, mahkemenin mekân, fiziki ihtiyaç alanı, malzeme gereksinimlerinde muhatap, bir yargıç tarafından temsil edilen komisyon başkanları olacaktır. Böylelikle iddianın, karar mercii zan ve tevehhümleri de bertaraf edilecektir düşüncesi grupta oldukça taraftar bulmuştur.”

“Önerilen sistemde, mahkeme ve CBS büroları aynı binada olsa da; her iki fonksiyonel alanın elden geldiğince birbirinden ayrılması, en azından katlar arasında bile bölüşüm yapılmasının mümkün olduğu düşünülmüştür.”

“İddianın görüşü ile mahkemenin kararının örtüşmesinden yakınan hukuk sistemimizde, yargıç ve savcıyı dosyayı birlikte değerlendirmekten ancak bu şekilde alıkoymayabileceği kanaati yer bulmuştur. İdari birliğin (mali anlamda) iki süreyi yakınlaştırdığı, arkadaşlık hukukunun dosyalara ve mütalaalara yansıma temayülü gösterdiği değerlendirilmiştir.”¹⁷⁴¹

¹⁷³⁹ Yahya Akçadircı, “Mahkemelerin İşleyişine İlişkin Sıkıntılar ve Çözüm Önerileri”, **Mahkemelerin Yönetimi ve Adaletin Kalitesi Semineri** içinde (95-98), Mehmet Tiryaki (Ed.), TAA Yayınları, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2006, M. Celal Ertürk, “Mahkemelerin İşleyişine İlişkin Sıkıntılar ve Çözüm Önerileri”, **Mahkemelerin Yönetimi ve Adaletin Kalitesi Semineri** içinde (109-111), Mehmet Tiryaki (Ed.), TAA Yayınları, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2006.

¹⁷⁴⁰ Sait Gürlek, “Türkiye’de Mahkemelerin İşleyişindeki Sıkıntıların Tespiti”, **Mahkemelerin Yönetimi ve Adaletin Kalitesi Semineri** içinde (99-101), Mehmet Tiryaki (Ed.), TAA Yayınları, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2006.

¹⁷⁴¹ Ömer Köroğlu, “Türkiye’de Mahkemelerin İşleyişindeki Sıkıntılar”, **Mahkemelerin Yönetimi ve Adaletin Kalitesi Semineri** içinde (83-87), Mehmet Tiryaki (Ed.), TAA Yayınları, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2006, s.83-84.

Bu değerlendirmelere karşı bazı itirazların dile getirildiği görülmektedir. Bunlardan biri, ‘‘Cumhuriyet savcısının yargıç sınıfından’’ olması, bu itibarla yargıç ve savcıyı ayırma gayretlerinin maksadı mütecaviz olduğudur. Ancak benimsenen görüş, Cumhuriyet savcısı Türk hukukunda ne kadar şüphelinin karşısında durmuşsa da ve bazen de mdafı mesabesinde yer alsa da, yazdığı iddianame ile taraf olduğudur, ihsas-ı reyde bulunmuş olmasıdır. Bu itibarla karar mercii ile işlevsel olarak aynı tarafta yer alamayacağı, ayrılığın kaçınlmaz olduğu vurgulanmıştır.¹⁷⁴²

Ortaya atılan çözüm önerisine göre CBS ve mahkemelerin organik bağının kaldırılması, çalışma alanlarının ayrılması, komisyon nezaretinde harcama yetkilisi bir birimin oluşturulması mevcut sistemin birçok sıkıntısını izale edecektir.¹⁷⁴³ önerinin devamında şu görüşe yer verilmiştir:

‘‘Süregelen sistem, mahkeme-komisyon ve iddia makamı arasındaki idari ilişkiyi tarif etmek konusunda yetersizdir. Zira adliyelerde ikili bir yönetim olduğu izlenimi uyandıran bu sistemde, belli alanlara gelindiğinde, yönetim teklif almakta, alan kullanımı, mahkemelerin maddi ve fiziksel ihtiyaçları CBS tarafından yönetilmektedir. Bu husus yargının temsili noktasında kadim tartışmaları da beraberinde getirmektedir. Gelineen nokta itibari ile ayrılık kaçınlmazdır. Aksi halde, alışılagediği üzere yargıçlar, kalem, silgi ve toplu iğne ihtiyaçlarını CBS'ye bağlı idari işler bürosundan mbaşirini göndermek suretiyle talep etmeye devam edeceklerdir.’’¹⁷⁴⁴

Grup çalışmalarında, adliyelerdeki yerleşim sorunu da gündeme gelmiştir. Kırşehir Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı İsmail Âdemoğlu'nun sözcülüğünü yaptığı üçüncü grupta ortaya atılan görüşe göre bu konuda adalet komisyonu başkanı ile Cumhuriyet başsavcısı birlikte karar almalıdırlar. Ayrıca yargıç, savcı, adalet komisyonu başkanı ve başsavcı çalışma odalarına ilişkin standartlar belirlenmeli, bu konuda inisiyatifle hareket edilmesinin önüne geçilmelidir. Odaların büyüklüğü, sekreteryası, tefrişatı, araç ve gereçleri ilkelere bağlanmalıdır. Bu durumda bir yargıcın ya da savcının, harcama yetkisini elinde tutan diğer bir meslektaşının insafına, iyi niyetine, hizmetine ve keyfiyetine terk edilmesi önlenebilecektir.¹⁷⁴⁵

Dikkati çeken husus, seminer sonunda hazırlanan çalışma grupları ortak raporunda; ağır ceza mahkemesi başkanlarının sözcülüğünü yaptıkları gruplarca ortaya konulan

¹⁷⁴² mer Köroğlu, s.84.

¹⁷⁴³ mer Köroğlu, s.84.

¹⁷⁴⁴ mer Köroğlu, s.91.

¹⁷⁴⁵ İsmail Âdemoğlu, ‘‘Yargının Etkinliğinin Artırılması ve Sorunların Çözümü’’, **Mahkemelerin Yönetimi ve Adaletin Kalitesi Semineri** içinde (103-107), Mehmet Tiryaki (Ed.), TAA Yayınları, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2006, s.103.

adliyelerin yönetim sistemine ilişkin, mekân düzenleme yetkisi dışındaki hiçbir soruna yer verilmemiş olmasıdır. Bu konudaki öneri ise yerleşim planının Cumhuriyet başsavcısı ve adalet komisyonu başkanı tarafından birlikte yapılmasıdır.¹⁷⁴⁶

Avukatlar da, adliyelerin yönetimi görevinin Cumhuriyet başsavcısına tevdi edilmiş olmasına itiraz etmekte, bu görevin, avukatların da içinde yer alacağı bir kurul tarafından yerine getirilmesi gerektiğini ileri sürmektedirler. Örneğin Gaziantep Barosu Başkanı Av. M. Zafer Okur, adliye yönetimlerinde başsavcılarının bireysel inisiyatifine bırakılmayacak şekilde düzenleme yapılması gerektiğini savunmaktadır: “*Adliye idaresinde baro yönetim kurulundan en az bir temsilcinin yer alması ve adliyenin iç işleri veya başsavcılığın tasarrufu dışındaki adliyenin yönetimiyle ilgili işlemlerde oybirliğiyle karar alınması sağlanmalıdır.*”¹⁷⁴⁷ Mardin Barosu Başkanı Av. Azat Yıldırım’a göre adliye yönetiminde de baroların etkin bir şekilde temsil edilmesi gerekir: “*Kaleme girdiğimizde muhatap olduğumuz personelin nereden nereye alınacağı konusunda bizim hiçbir şekilde görüşümüz alınmıyor. O personelle muhatap olan bire bir avukat. Nasıl ki savcılar kendi personellerini seçiyorsa bizim de adliye yönetiminde hem personelin yer değiştirmesinde, hem de adliye yönetiminde yer almamız gerekiyor. Kesinlikle başsavcılık diye bir müessese var. Başsavcılık bütün o adliyenin patronu gibi. Bu tek başına başsavcının idaresine bırakılacak bir husus değildir. Bizim oradan kesinlikle yetki paylaşımını talep etmemiz lazım. Bizim de barolar olarak adliye yönetiminde veya komisyonlarda kesinlikle temsilcilerimiz olması lazım.*”¹⁷⁴⁸ Coşar, tıpkı hastanelerin başhekimler tarafından değil, hastane müdürleri tarafından yönetilmesi örneğinde olduğu gibi adliye yönetiminin özünün, idari ve mali işlerin Cumhuriyet savcıları tarafından değil, yönetim ve/veya işletme uzmanı olan profesyonel kişiler tarafından yürütülmesi olduğunu belirtmiştir.¹⁷⁴⁹

4.9. Anayasa Mahkemesi Kararı: Kaçırılan Fırsat

AYM, Eceabat ACM’nin, (mülga) CMUK’nin 207’nci maddesinin 1’inci fıkrasında yer alan “*Cumhuriyet Savcılığı duruşma için icap eden celpnameleri yazar ve tebliğ eder...*”

¹⁷⁴⁶ Çalışma Grupları Ortak Raporu, “Mahkemelerin Yönetimi ve Adaletin Kalitesine İlişkin Öneriler”, **Mahkemelerin Yönetimi ve Adaletin Kalitesi Semineri** içinde (113-118), Mehmet Tiryaki (Ed.), TAA Yayınları, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2006, s.113.

¹⁷⁴⁷ TBB, **24. Baro Başkanları Toplantısı**, 12.11.2011, Ankara: TBB Yayınları: 208, Aralık 2011, s.219. <http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/24bbb-414.pdf> (22 Ocak 2012).

¹⁷⁴⁸ TBB, **24. Baro Başkanları Toplantısı**, s.285.

¹⁷⁴⁹ Coşar, *2011-2012 Adli Yıl Açış Konuşması*.

ibaresinin, Anayasa'nın 138, 140, 141 ve 142'nci maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemi hakkında verdiği 05.05.2004 tarih, 2002/108 esas ve 2004/55 karar sayılı kararında,¹⁷⁵⁰ mahkemenin itiraz başvurusunu reddetmiştir.

Mahkemenin itiraz gerekçeleri başlıklar halinde aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- Yargı devletin üç temel erkenden biridir.
- Yargı erki Türk ulusu adına yargılamaya yetkili mahkemelerden oluşur. Bunun doğal sonucu olarak CBS yargı erkine tabi bir kurum değildir.
- CBS, yargının bir unsuru olmayıp hazırlık soruşturmasını yürüten, davayı açan, takip eden ve mahkeme kararlarını infaz eden bir kurumdur, özetle ceza yargılamasında davacı taraftır.
- Yargıç ve savcılara ilişkin mesleki düzenlemelerinin aynı kanunda yapılması ve benzeri teminatlar CBS'nin yargı erkinin bir parçası olduğu anlamına gelmez.
- CBS ve mahkemeler iç içe geçmiş bir biçimde yapılandırılmış oldukları için iddia makamını oluşturan savcılık ile yargı makamını oluşturan yargıçlık aynı çatı altında, aynı kurum imiş gibi faaliyet göstermektedirler.
- Adli yapılanmanın nasıl olması gerektiğini belirleyen bir yasa yoktur.
- Adliyeler geleneksel uygulama ve teamüllere göre yapılanmakta; ülkemizde fonksiyonel bir adliye mimarisi ve işleyiş sistemi bulunmamaktadır.
- Anayasa'nın 142'nci maddesi “Mahkemelerin kuruluşu görev ve yetkileri, işleyişleri ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir” hükmünü amirdir.
- 2992 SK ile Ad.B'ye, adalet kurumlarının açılması, geliştirilmesi ve teşkilatlandırılması görevi verilmiştir fakat bu görevin nasıl gerçekleştirileceği yönünde bir mevzuat bulunmamaktadır.
- 825 SK; her asliye mahkemesi nezdinde CBS ihdasını öngörmüştür. 2004 SK, her ACM yargı çevresinde icra ve iflas dairesi; 1512 SK, her sulh ve AHM çevresinde noterlik ihdasını öngörmüştür. Fakat mahkemelerin nasıl yapılacağı ve işleyeceği yönünde çağdaş ve fonksiyonel bir kural mevcut değildir.

---

¹⁷⁵⁰ 20.07.2004 tarih ve 25528 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

- Bu hükümlerden çıkan ortak sonuç, merkezde mahkemeler, onun nezdinde ve yargı çevresinde CBS, icra ve iflas daireleri ve noterlik kurumlarının kurulması ve yapılanması gerektiğidir.
- İddia ve yargının iç içe yapılanış ve işleyişi bağımsız yargı anlayışına aykırıdır.
- Bağımsızlık sadece karar vermede bağımsızlık anlamında değildir. Mahkemeler, teşkilat olarak yasama ve yürütmeden bağımsız olduğu kadar davanın tarafları ve ezcümle ceza davasının tarafı olan CBS'den de bağımsız yapılmalıdır.
- Birinci derece adli yapılanmada mahkemelerin idari, mali ve temsili hiçbir yetkisi yoktur. Bu yetkiler CBS'ye aittir. Bu yetki ve imkânların CBS'de toplanması mahkemelerin tüm ihtiyaçlarını CBS'ye bildirmesini ve yargı dışı kurumlarla ve toplumla münasebetlerini CBS aracılığıyla gerçekleştirmesini zorunlu kılmaktadır.
- Yargı bu haliyle CBS aracılığıyla yürütmenin bir unsuru olan Ad.B'ye adeta bağımlı hale getirilmiştir.
- Bu şekli ile yargının bağımsız karar verme fonksiyonu devam etmekle beraber yargının her açıdan yürütmeye bağımlı hale getirilmesi geniş anlamda yargı bağımsızlığına aykırıdır.
- Mahkemelerin CBS ile iç içe olması, mahkemelerin dış yazışmalarının ekseriyetle CBS aracılığı ile yürütülmesi, ödeneklerin ve dolayısıyla bütçe kullanımının CBS'ye tabi olması, donanım ve imkânlarının CBS'nin inisiyatifinde bulunması sonucu, toplum nezdinde savcılar adliyelerin amiri olarak algılanmaktadır. Bu algı mahkemelerin CBS'ye bağlı olduğu anlayışına yol açmaktadır.
- Yüksek yargıdaki yapılanma bağımsız yargı anlayışına uygundur.
- Şöyle ki; adli yargının en yüksek mahkemesi olan Yargıtay, 2797 SK'ye göre genel bütçe içinde kendi bütçesi ile yönetilir. Yargıtay bütçesinin birinci derecede ita amiri Yargıtay birinci başkanıdır. Ayrıca Yargıtay'ı birinci başkan temsil eder.
- Yüksek yargıda böyle bir yapılanma öngörülmüşken ilk derece adli teşkilatta mahkemeler, bütçe, idare ve her türlü dış yazışmalarla ilgili hususlarda CBS'ye bağımlı halde yapılandırılmıştır.

- İptali istenen yasa maddesinin doğal bir sonucu olarak ceza mahkemeleri yazışmalarını CBS aracılığı ile yapmaktadır.
- İlk derece adli mahkemeler, özellikle ceza mahkemeleri, yargıçlar, uygulamada bunu aşma yönünde çaba gösterebilir de yasa gereği yazışmalarını CBS aracılığıyla yapmaktadırlar.
- Bu kural, yargının bağımsız olması neticesi diğer kurumlarla yazışmalarında sorun çıkmamasını temin için düzenlenmemiştir. Bu kural, ödenek ve yetkilerin CBS’de toplanmasının tabii bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Nitekim idari yargı açısından 2576 SK’nin 9/2’nci maddesi uyarınca idare ve vergi mahkemelerinin Ad.B ve diğer mercilerle olan idari yazışmaları, BİM başkanlığı aracılığı ile yapılır. Bu düzenleme karşısında adli mahkemelerin Ad.B ve diğer resmi kurumlarca niçin muhatap alınmadığının bir izahı olmasa gerekir.
- İptali istenen yasa maddesi (mülga) CMUK’nin “Muhakeme Usulü” başlıklı 2’nci kitabının 5’inci faslında, “*duruşma hazırlığı*” safhasında düzenlenmiştir. Davası açılmış ve son soruşturma safhasına intikal etmiş bir işlemde, celplamelerin CBS tarafından yazılması ve tebliğ edilmesi kuralı bu hali ile hiçbir zaman uygulanmamış, mahkemelerce yazılan yazıların, başka yer CBS, diğer kurumlar ve kolluğa havale edilmesi uygulamasına dönüşmüştür. Görülmekte olan bir davada yargısal bir işlemin iddia makamı aracılığıyla yürütülmesi bağımsız yargı anlayışına uygun değildir. Yargı, iddiaya ve savunmaya eşit uzaklıkta olmalıdır. Geniş anlamda ideal bir yargısal faaliyette savunmada iddiayla eşit şartlar altında delil toplayabilmelidir. Yargı nasıl savunma makamı aracılığıyla işlerini yürütmüyorsa, iddia makamı aracılığıyla da işlerini yürütmemelidir.
- Bu kural, bu hali ile işlerliğini yitirmiş, zaman içinde mahkemelerce yazılan yazıların CBS tarafından ilgili yerlere havalesi biçimine dönüşmüştür.
- Mahkeme yazışmalarının CBS aracılığı ile yapılması, Anayasa’nın 141/son maddesindeki “*davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması yargının görevidir*” ilkesine de aykırılık oluşturmaktadır. Çünkü mahkeme, yazılarını CBS’ye vermekte, bu arada bir zaman kaybı oluşmakta, CBS yazıyı muhatap olan yere göndermekte veya ilgili kuruma veyahut kolluğa havale etmektedir. Mahkemenin muhatap olan kurumla arasına CBS’nin girmesi, zaman,

emek ve masraf kaybına yol açmaktadır. Bürokrasinin artmasına neden açan ve kırtasiyeciliği artıran bu düzenleme yargının ağır işleyişinin sebeplerinden biridir.

- Kıta Avrupa’sı hukuk sisteminde uygulandığı gibi son soruşturma safhasında, resen soruşturma ile yükümlü tutulmasından dolayı mahkeme, kolluğu doğrudan işletebilir.
- CBS, kolluğun adli amiri olmakla beraber bu yetkisinden dolayı son soruşturma safhasında mahkemelerin, CBS aracılığıyla kolluğu işletmesi bağımsız yargı anlayışına uygun değildir. Son soruşturma safhasında mahkemeler iddia organından bağımsız bir biçimde kolluğu sevk ve idare edebilmeli, işletebilmelidir. Böylece savunma da, bağımsız yargı şemsiyesi altında işlevini çağdaş uluslararası normlara uygun şekilde yerine getirebilecektir.
- Yargının gerek yürütmeden gerekse davanın taraflarından bağımsız olarak yapılandırılması ve işletilmesi, özellikle toplumla doğrudan muhatap olan ilk derece yargısının bu şekilde kurumsallaştırılması, bağımsız yargının teşekkülü açısından zorunludur. İddia makamına ve idareye bağımlı yargı algısı, ilk önce hukuk devleti anlayışına zarar verir.

AYM, başvuruyu üyelerin çoğunluk oyuyla reddetmiştir. Ret gerekçesi maddeler halinde aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- CMUK’nin itiraz konusu ibareyi de içeren 207’nci maddesinin 1’inci fıkrasında, CBS’nin, duruşma için icap eden celpnameleri yazacağı, tebliğ edeceği ve suçun sübutuna yardım edecek eşyayı mahkemeye vereceği öngörülmüştür.
- Ceza yargılamasında, müştekilerin, sanıkların, tanıkların ve bilirkişilerin duruşmaya davetleri için yazılan yazılara celpname adı verilir. Uygulamada, yargılama ve karar verme fonksiyonlarını yerine getiren yargıç, gereksinim duyduğu kişilerin dinlenmesine karar vermekte ve düzenlenen davetiye niteliğindeki celpnameler CBS aracılığı ile ilgisine ulaştırılmaktadır.
- İtiraz konusu ibare, CBS’nin celpnameleri tanzim etmesinin, mahkemelerden gelen celpname ve her türlü evrakı, tebliği gerçekleştirecek mercilere bir üst yazı veya havale ile aktarması biçiminde anlaşılmalıdır.
- Yasaların öngördüğü durumlarda Cumhuriyet savcılarının, mahkemelerde hazır bulunmaları ve yargılamaya katılmaları yanında kamu davası açma görevi de

bulunmaktadır. Cumhuriyet savcılarının, ayrıca mahkeme kararıyla verilen tutuklama, yakalama ve ihzar müzekkerelerinin yerine getirilmesi gibi yargılamaya ilişkin diğer adli ve idari görevleri de vardır.

- Celplamenin tebliği, yargılamaya ilişkin adli işlemlerin yürütülmesi sırasında yargıcın kararı üzerine yapılmakta olup savcının buradaki görevi mahkemelerden gelen evrakı kolluk kuvvetlerine havale etmekten ibarettir.
- Bu nedenle, celplamenin ilgisine tebliğ edilmesinde CBS'nin aracı olması yargıcın yargılama ve özgürce karar verme olgusunu sağlayan bağımsızlığını etkilemediği gibi bu durum yargıçların görevlerine müdahale olarak da kabul edilemez.
- Öte yandan, CMUK'nin 154'üncü maddesinin 3842 SK ile değiştirilen 2'inci fıkrasında; bütün zabıta makam ve memurlarının adliyeye ilişkin işlerde Cumhuriyet savcılarının bütün emirlerini yerine getirmek zorunda oldukları belirtilmiştir. Kaldı ki görevi ne olursa olsun işlemleri geciktiren veya yerine getirmeyenler hakkında gerekli yasal işlemin yapılacağı kuşkusuzdur. Bu durumda, celplamelerin Cumhuriyet savcıları kanalıyla tebliğ edilmesinin, ekonomik külfet getireceği ve davaların kısa sürede sonuçlandırılmasına engel oluşturacağından da söz edilemez. Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığına karar verilerek iptal istemi reddedilmiştir. Başkan vekili Haşim Kılıç ile üye Fazıl Sağlam karara muhalefet etmişlerdir (Karşı oy yazısı için bkz. ek-50).

İptal istemini reddeden AYM çoğunluk görüşüne katılmamız mümkün değildir. Her şeyden önce gerekçe, çalışmanın 2'inci bölümünde sözünü ettiğimiz yargıcın kurumsal bağımsızlığı ilkesine aykırılık oluşturmaktadır. Öte yandan, yukarıdan beri vurguladığımız üzere iddia makamında bulunan savcılarının, yargı makamını temsil eden yargıçlar ile bir bütünlük görüntüsü içinde bulunmaları, yargıcının bağımsız ve tarafsız görünümünü önleyen en önemli iç etkenlerden biridir. Özok'un da belirttiği gibi ceza yargısında iddia görevi, suçtan zarar gördüğü kabul edilen toplum adına devlete düşmektedir. Devleti ise mahkemede savcılık temsil etmektedir. Köklü ve kalıcı bir yargı reformundan ve dolayısıyla yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesinden söz edilebilmesi için mutlaka, her zaman yürütme erkinin gücünü arkasına alan savcılık kurumunun yargı örgütü içindeki konumunun yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir. Bu ülkemizde bir türlü gerçekleştirilemeyen yargı reformunun temel

sorunudur. Savcılık bir kamu organı olsa da nihayetinde ceza yargılamasında davacıdır. Başka bir deyişle ceza yargılamasında toplum dolayısıyla devlet adına iddia makamını temsil etmektedir. Bu temsil yetkisi sadece yargılama aşamasında kalmamakta, özellikle ilk derece adli örgütünü yani mahkemeleri yönetmeyi, temsil etmeyi, mali yetkiler başta olmak üzere mahkemelerin tüm gereksinmelerini belirlemeyi de kapsamaktadır. Böylece, savcılık yanlış bir yaklaşımla hem yargısal bir kurum gibi algılanmaktan doğan gücü ve ayrıcalığı, hem de Ad.B'ye, dolayısıyla yürütmeye bağlı olmaktan kaynaklanan idari ve mali yetkileri kullanmaktadır. Yerel mahkemelerdeki Cumhuriyet başsavcılarının konumu, etkinliği ve yetkileri ile adalet komisyonu başkanlarının konumu, etkinliği ve yetkileri kıyaslandığı zaman, iddia makamını/ devleti/yürütmeyi temsil eden savcı ile millet adına karar veren yargıç arasındaki fark çok net bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Bu çarpık ve hukuka aykırı uygulama yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesinin gerçekleşmesi önünde başlı başına bir engeldir. Başka bir anlatımla savcılık kurumunun yargı içindeki yeri ve konumu yeniden belirlenmeden yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesini sağlamaya olanak yoktur. Belirtilen nedenlerle savcılık kurumunun sadece savunma örgütüyle olan ilişkileri değil yargılama içinde yargıçlık kurumuyla olan ilişkileri de yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi yönünden yeniden gözden geçirilmelidir.¹⁷⁵¹

Yılmaz'a göre AYM'nin yukarıdaki kararında yer alan, özellikle itiraz yoluna başvuran mahkemenin son derece ilgi çekici gerekçesi ve karardaki karşı oy yazısı Türkiye'nin savcılık sorununu açıklamak bakımından dikkate değerdir. Yılmaz, AYM'nin iptal istemini reddeden kararını, sorunun çözümü için küçük ama gerekli olan bir fırsatın kaçırılması ve sorunun ertelenmesine yol açması bakımından da "üzüntü verici" bulmuştur.¹⁷⁵²

Bu noktada, yargı idaresi içinde Ad.B'nin ağırlığı üzerinde yeniden durmak gerekir. Türkiye'de yüksek mahkemelerin kendine özgü durumları dışında, genel yargı idaresi Ad.B ile HSYK tarafından yürütülmektedir. HSYK, yargıç ve savcılarının sahip oldukları güvenceyi ve yargı bağımsızlığını sağlamak üzere kurulmuş, yargı organına hizmet eden bir idaredir. Diğer idarelerden farklı bir şekilde, yargı bağımsızlığının olağan bir sonucu olarak bu idari kurulun herhangi bir hiyerarşi içinde yer almaması ve bağımsız

¹⁷⁵¹ Özdemir Özok, "Danıştay'ın 141. Kuruluş Yılı Dönümü ve İdari Yargı Günü Açış Konuşması", 10.05.2009. <http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/31yk.pdf> (23 Ocak 2012).

¹⁷⁵² Halit Yılmaz, s.90.

olması gerekir. Burada şunu belirtelim ki, temelde yargıç ve savcılarının statü ve özlük işlerini yürütmek dışındaki bütün bir yargı idaresi bazı hassas konuları da içerecek şekilde Ad.B tarafından yürütülmektedir.¹⁷⁵³

Yargı organının yargı işlevini yerine getirebilmesi için ihtiyaç duyduğu idari işlevin çapı hiç şüphesiz çok daha ciddi boyuttadır. Yüzlerce mahkemeden oluşan yargı organının cari ihtiyaçlarının karşılanması, personelin temini, denetimi, özlük işleri, hatta yargıçların seçilmesi, atanması, tayinleri, özlük işleri vs. idari işlev içinde yer alır. Bunlar olmaksızın yargı görevinin yürütülmesi mümkün değildir. Yargı organının asıl işi yargılama işlevini yerine getirmek olduğuna göre ihtiyaç duyduğu bu işlevin yerine getirilmesi için idari bir örgüte ihtiyaç vardır. Herkes bu noktaya kadar ifade edilenleri makul bir şekilde onaylayacaktır. Ancak tartışma tam da bu noktadan sonra başlamaktadır; yargı organının ihtiyacı olan idari işlev ne tür bir örgüt tarafından ve sistem içinde yerine getirilmelidir? Konunun hassasiyeti hiç şüphesiz yargı organının bağımsız olması gereğinden kaynaklanmaktadır. Nasıl bir yargı idaresi sistemi kurmalıdır ki yargı bağımsızlığı zedelenmesin? Bu sorunun cevabı yargıçların atanması ve denetlenmesinden, yargıya ayrılan bütçenin verimli bir şekilde harcanmasına kadar uzanan geniş bir zemini içermek zorunda olacağından kolay değildir.¹⁷⁵⁴

Yılmaz'ın da önemle vurguladığı üzere Ad.B'nin yargı üzerindeki etkinliği giderilmeden, yargıç ve savcı birlikteliğine son verilmeden ve silahların eşitliği ilkesi yaşama geçirilmeden, Anayasa, yürütmenin yargıya müdahalesine olanak tanıyan hükümlerden arındırılmadan, erkler ayrılığına dayalı dengeler kurulmadan, hukuka ve gerçeklere uygun, kendi içinde tutarlı bir reformdan söz etmek ve fayda ummak mümkün olmayacağı gibi yargı reformu stratejik amaçları içinde yer alan “yargı bağımsızlığının güçlendirilmesi” ve “yargının tarafsızlığının geliştirilmesi” de sağlanamayacaktır.¹⁷⁵⁵

4.10. Adliye Yönetim Sisteminin Adil Yargılanma Hakkı ile İlişkisi

Adil yargılanma hakkı, ceza hukuku alanına ilişkin bir suçlama ile karşı karşıya kalan bir bireyin yaşamsal güvencelerinden ve usuli haklarından birisidir. 1948'de İHEB'de tanınmış, ardından uluslararası insan hakları standardının oluşturulması hareketinin bir

¹⁷⁵³ Halit Yılmaz, s.86.

¹⁷⁵⁴ Halit Yılmaz, s.85-86.

¹⁷⁵⁵ Berra Besler, “Danıştay’ın 142. Kuruluş Yılı Dönümü ve İdari Yargı Günü Açış Konuşması”, 10 Mayıs 2010, s.18. <http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/d142-10.pdf> (24 Nisan 2011).

parçası olmuştur. Bu nedenle birçok BM bölgesel insan hakları ve insancıl hukuk dokümanı bu hakkı içermektedir. Diğer insan hakları arasında normatif temelde en ayrıntılı düzenlenmiş olmasının dışında, uluslararası insan hakları organları tarafından en dinamik olarak yorumlanmış olanlardan biridir. İçtihat hukukuna dayanmakta ve sürekli gelişmektedir.¹⁷⁵⁶

Uluslararası insan hakları belgeleri ve yargı etiği ilkeleri, adil yargılanma hakkının ön koşulunu, bağımsız ve tarafsız yargı olarak belirlemiştir. Bu ön koşulla bağlantılı olarak adil yargılanma hakkının kapsamı da, bir kimseye yönelik suç isnadında bulunulmasıyla başlayan yargılama süreci boyunca sahip olduğu başka güvenceleri içine alacak biçimde tanımlanmıştır. İHEB'nin 10'uncu maddesinde bu güvenceler, "*Herkes, hakları ve yükümlülükleri ile hakkındaki bir suç isnadının karara bağlanmasında bağımsız ve tarafsız bir yargı yeri tarafından adil ve aleni olarak tam bir eşitlikle yargılanma hakkına sahiptir*" ifadesiyle çerçevelenmiştir. Bir başka uluslararası insan hakları belgesi olan MESHUS'nin 14'üncü maddesinde ise bu hakkın içerdiği güvenceler; mahkemeler ve yargı önünde eşitlik, bağımsız ve tarafsız bir yargı yeri tarafından adil ve aleni olarak yargılanma ve suçluluğu kanıtlanana dek masum sayılma olarak öngörülmüştür. Aynı içerikteki AİHS'nin 6'ncı maddesi de adil yargılanma hakkının içerdiği güvenceler arasında "makul sürede yargılanma hakkı" da sayılmıştır.¹⁷⁵⁷

4.10.1. Adil Yargılanma Hakkı Kavramı

Adil yargılanma hakkı, kişileri, en önemlisi yaşama hakkı ve kişi özgürlüğü olan temel hak ve özgürlüklerin hukuka aykırı ve keyfi olarak kısıtlanmasından veya bunlardan yoksun bırakılmasından korumayı ifade eden uluslararası insan hakları hukukunun bir normudur.¹⁷⁵⁸ Bu hak, MESHUS'nin "*Herkes kanunla kurulan yetkili, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından adil ve aleni bir biçimde yargılanma hakkına sahiptir*" hükmünü içeren 14'üncü maddesinde garanti altına alınmıştır.¹⁷⁵⁹

¹⁷⁵⁶ Senem Özyavuz, "Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesinde Adil Yargılanma Hakkı: Sanık Haklarına Genel Bir Bakış", **Adil Yargılanma Hakkı ve Ceza Hukuku, Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 3, Prof. Dr. Nurullah Kunter'e Armağan** içinde (427-444), Kayhan İçel (drl.), 1. Basım, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2004, s.426.

¹⁷⁵⁷ Erdal, s.217.

¹⁷⁵⁸ M. Serhat Kaşıkara, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. Maddesi Çerçevesinde Makul Süre İçerisinde Yargılanma Hakkı", **TBB Dergisi**, Sayı.84 (2009), s.238-239.

¹⁷⁵⁹ Selman Dursun, "Adil Yargılama Nedir? Yasal Standartlar ve Uygulamaya Yönelik Temel Rehber", **Adil Yargılanma Hakkı ve Ceza Hukuku, Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 3, Prof. Dr. Nurullah Kunter'e Armağan** içinde (359-392), Kayhan İçel (drl.), 1. Basım, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2004, s.360.

AİHS de, 6'ncı maddedeki düzenleme ile insan haklarının korunmasını ve gelişmesini amaçlayan düzenekte, adil ve güvenli yargılanma hakkına ayrıca ve açıkça yer vermek suretiyle, maddi ya da hukuki gerçeğe varmada şekli adaletin değeri ve buna olan gereksinimi normatif düzenleme ile somutlaştırmıştır. “Görünen adaleti” sağlamayı amaçlayan bu düzenleme kendi içinde gerek açık gerekse örtülü birden çok ilkeyi barındırmaktadır.¹⁷⁶⁰

Bireyin adil yargılanma hakkı, devletlerin bu hakkı gerçekleştirme zorunluluğu, hukukun üstünlüğünün, hukuk kurallarının bir ülkede egemen kılınmasının ve sonuç olarak insan haklarını korumanın temel şartıdır.¹⁷⁶¹ İnsan haklarının korunması ve geliştirilmesi ise güçlü ve bağımsız bir yargının varlığına bağlıdır. Adil ve tarafsız yargıçlar, bireysel hakları ve özgürlükleri zedeleyecek güçlü bireyler ve kurumlar üzerinde en yüksek denetim mekanizmasıdır.¹⁷⁶²

Bu açıklamalardan sonra adil yargılama hakkını şu şekilde tanımlayabiliriz: “*Adil yargılanma hakkı, yargılamanın olanaklar ölçüsünde gerçekleri yansıtabilmesi için uyumsuzluğun tarafları arasında fiili ve hukuki bir fark gözetmeksizin, iddia ve savunmaların eşit ölçülerde ve karşılıklı olarak yapıldığı dürüst bir yargılamadır.*”¹⁷⁶³

4.10.2. Adil Yargılanma Hakkının İşlevleri

Adil yargılanma hakkının üç temel işlevi vardır:

- Adil yargılanma hakkı, devletin yargı fonksiyonunu bizzat sınırlandırması anlamına gelir ve bununla yargılamanın doğru ve adil bir biçimde gerçekleştirilmesi amaçlanır.
- Adil yargılanma hakkı, yine, yargılamaya katılanların salt obje haline gelmesini engeller ve bu suretle, onların yargılamaya ve sonuca etkili olabilmelerine olanak verir.
- Adil yargılanma hakkı, ayrıca, yargılama sırasında vuku bulabilecek ağır insan hakları ihlallerini önlemek için güvence niteliğindedir.¹⁷⁶⁴

¹⁷⁶⁰ Hilmi Şeker, “Strazburg Yargı Kararlarında; Doğru, Haklı, Yasal ve Makul Gereğe Biçimleri”, **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt.79, Sayı.2005/6 (Kasım/Aralık 2005), s.2015.

¹⁷⁶¹ Safa Reisoğlu, **Uluslararası Boyutlarıyla İnsan Hakları**, İstanbul: Beta Yayınevi, 2001, s.103.

¹⁷⁶² H. Thomas Jr. Wells, “Preserving a Fair and Impartial Judiciary”, **American Bar Association**, Vol.36, No.1 (Winter 2009), s.1.

¹⁷⁶³ Süheyl Donay, **İnsan Hakları Açısından Sanığın Hakları ve Türk Hukuku**, İstanbul: İÜHF Yayını, 1982, s.41.

¹⁷⁶⁴ Süha Tanrıver, “Hukuk Yargısı (Medeni Yargı) Bağlamında Adil Yargılanma Hakkı”, **TBB Dergisi**, Sayı.53, (Temmuz/Ağustos 2004), s.191.

Bu işlevleri sebebiyle, adil yargılanma hakkı, tüm yargılamalar bakımından geçerlilik taşıyan, vazgeçilmesi kabil olmayan, etik bir temeli de bulunan usuli bir güvence yahut usuli bir genel şart olarak ifade edilebilir.¹⁷⁶⁵

AİHS, adil yargılanma hakkının gerçekleşmesi için ulaşılabilecek asgari standartları belirlemiştir. Sözleşmenin 6'ncı maddesinin 1'inci fıkrasına göre; “*Herkes, gerek medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili nizalar, gerek cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir.*” Daha açık bir ifadeyle adil yargılanma hakkı, yasayla ve yargılama konusundan önce kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, makul bir süre içerisinde, hakkaniyete uygun yargılanma, yargılamanın açık yapılmasını ve hükmün açık oturumda verilmesini isteme, masumiyet karinesinden yararlanma, suçlamadan önceden haberdar edilme, savunmayı hazırlamak için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma, kendi kendini savunma veya kendi seçeceği bir avukatın yardımından yararlanma, iddia tanıklarını sorguya çekme veya çektirme, duruşmada kullanılan dili anlamadığı ve konuşamadığı takdirde para ödemeksizin tercüman yardımından yararlanma gibi birçok hak ve ilke içermektedir.¹⁷⁶⁶

4.10.3. Bağımsız ve Tarafsız Mahkeme

Adil yargılama hakkının unsurlarından biri ve belki de en önemlisi, kararı verecek mahkemenin yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız olması gereğidir. Bir devlette bağımsız ve tarafsız mahkemelerin bulunması, adaletin sağlanmasının, anayasal hakların korunmasının ve toplumda sosyal istikrarın sağlanmasının temelini teşkil etmektedir.¹⁷⁶⁷ Bu hedeflere ulaşabilmenin aracı ise bağımsız ve tarafsız yargıdır. Yargıç, siyasal gücü elinde bulunduran yasama ve özellikle yürütme karşısında bağımsız olmalıdır.¹⁷⁶⁸ Bağımsızlık ve tarafsızlık, yargı yeriyle özdeşleşen özelliklerdir.

¹⁷⁶⁵ Tanrıver, s.191.

¹⁷⁶⁶ M. Serhat Kaşıkara, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. Maddesi Çerçevesinde Medeni Hak ve Yükümlülük Kavramı”, **TAA Dergisi**, Cilt.2, Sayı.4, s.234.

¹⁷⁶⁷ Alina Ianucenco, “Adli Sistemin Bağımsızlığı; Tarafsızlığı ve Mesuliyeti”, **Anayasa Yargısı Dergisi**, Sayı.27 (2007), s. 88.

¹⁷⁶⁸ BM İnsan Hakları Komitesi, Angel N.Olo Bahamonde – Ekvator Ginesi başvurusuna ilişkin, 20 Ekim 1993 tarih ve 486/1991 numaralı kararında, “*Yargı erkinin ve yürütme erkinin görev ve yetkilerinin açıkça birbirinden ayrılmadığı hallerde veya yürütme erkinin yargı erkinin görev ve yetkilerini kontrol etme veya yönetme yeteneğinde, gücünde olması hallerinde, böyle bir durum bağımsız ve tarafsız bir mahkemenin varlığı ilkesi ile bağdaşmaz*” hükmüne varmıştır. Jale Kalay, “AİHM Kararları Işığında Etkili ve Etkin Bir İdari Yargı Denetimi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, 2007), s.136, dpn. 58.

Adil yargılanma hakkı, yargılama yetkisiyle bütünleşen bağımsızlık ve tarafsızlık yanında, hak arama özgürlüğü, suçluluk yasalara göre kanıtlanıncaya kadar masum sayılma, davanın makul süre içinde kamuya açık biçimde sonuçlandırılması ve savunma hakkının eksiksiz tanınması ilkelerini de içerir.¹⁷⁶⁹

AYM'ye göre mahkemelerin bağımsızlığı genellikle yargıçların bağımsızlığı ile eş anlamlıdır.¹⁷⁷⁰ Yargıcın bağımsızlığı ise adil yargılama hakkının gerçekleşmesini sağlayan temel ilkedir.¹⁷⁷¹

AİHM mahkemeyi, “Önüne gelen uyuşmazlıkla bağlantılı hukuk ve olayla bağlı tüm sorunları inceleme yetkisine sahip yargı yeri” olarak tanımlamıştır.¹⁷⁷² Bağımsız mahkeme ise yargılama makamını işgal eden yargıcın bağımsız olması, görev yaparken hiçbir etki ve baskı altında kalmaması ve hiçbir kişi veya merciden emir almaması, görevlerini huzur ve sükûn içinde, her türlü endişe, maddi ve manevi baskı ve dış etkiden uzak bir şekilde yapabilmesi, kısaca özgür olması demektir.¹⁷⁷³ Bağımsızlık, yargıcın tarafsız olabilmesi ve böylece adil bir yargılamanın gerçekleşebilmesi için ön koşuldur.¹⁷⁷⁴

Bir mahkemenin bağımsızlığı, yürütme organından ve taraflardan bağımsız olup olmadığına,¹⁷⁷⁵ üyelerinin atanma biçimlerine ve görev sürelerine, dışsal etkilere karşı güvencelerine ve dış görünümüne göre değerlendirilir.¹⁷⁷⁶

<http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/1843/2507.pdf> (13 Nisan 2011).

¹⁷⁶⁹ Yılmaz Aliefendioğlu, “Adil Yargılanma Hakkı, Etik (éthique) Açından Yargı Bağımsızlığı ve Yansızlığı, Özgürlükler Düzeni Olarak Anayasa”, **Fazıl Sağlam 65. Yaş Armağanı** içinde (9-40), Osman Can ve Diğerleri (hızl.), Türk-Alman Kamu Hukukçular Forumu Yayını, Ankara: İmaj Yayınevi, 2006, s.11.

¹⁷⁷⁰ AYM, 27.04.1993, E. 92/37, K. 93/18.

¹⁷⁷¹ Aliefendioğlu, s.29.

¹⁷⁷² AİHM, Terra Woningen B.V. – Hollanda, 17.12.1996, 20641/92 sayı.

<http://www.unhcr.org/refworld/topic.4565c2252c.4565c25f395.3ae6b63d4.0...NLD.html> (02 Nisan 2011).

¹⁷⁷³ Vesile Sonay Evik, “Ceza ve Ceza Yargılaması Hukuku Bağlamında Adil yargılanma Hakkı”, **Adil Yargılanma Hakkı ve Ceza Hukuku, Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 3, Prof. Dr. Nurullah Kunter’e Armağan** içinde (283-309), Kayıhan İçel (drl.), 1. Basım, Ankara: Seçkin yayınevi, 2004, s.293.

¹⁷⁷⁴ İnceoğlu, *Yeni Anayasada Bağımsız Bir Yargı İçin Neler Yapmalı?*, s.236.

¹⁷⁷⁵ AİHM, Le Compte, Van Leuven – Belçika, prg. 55.

¹⁷⁷⁶ Christoph Grabenwarter, “Yargılama Güvenceleri – Adil Yargılanma Hakkı (İHAS md. 6)”, Osman Can (çev.), **Adil Yargılanma Hakkı ve Ceza Hukuku, Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 3, Prof. Dr. Nurullah Kunter’e Armağan** içinde (181-244), Kayıhan İçel (drl.), Ankara: Seçkin Yayınevi, 2004, s.200. AİHM, Çıraklar – Türkiye, 28.10.1998, 33433/02 sayı, prg. 38. <http://www.yargitay.gov.tr/aihm/upload/33433-02.pdf> (12 Eylül 2010). Fey – Avusturya, 24.02.1993, 14396/88 sayı, prg. 30. <http://eu.vlex.com/vid/case-fey-v-austria-79755467> (12 Eylül 2010). Ayrıca “Hâkimler: Bağımsızlık, Etkinlik ve Sorumluluklar” konulu 17 Kasım 2010 tarihinde kabul edilen, Rec(2010)12 Sayılı AK Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararı.

Mahkeme dıştan bakıldığında da bağımsız bir görüntü vermelidir.¹⁷⁷⁷ Bağımsızlık, adliyenin, yürütmenin ve kısmi düzeyde yasamanın yersiz etkisinden ve müdahalesinden kurumsal olarak korunmasında, erklerin ayrılmasını koşul olarak gerektirir.¹⁷⁷⁸

Bir mahkemenin bağımsız olup olmadığı değerlendirilirken, dış baskılara karşı güvence ve dış otoritelerle ilişki belirleyici rol oynamaktadır. AİHM'nin Sramek/Avusturya¹⁷⁷⁹ kararında belirtildiği gibi mahkeme üyelerine idare tarafından emir ve talimat verilmemesi, bağımsızlık açısından önemli bir güvencedir. Fakat dış baskılara karşı güvence değerlendirilirken, sadece düzenlemeler değil, fiili uygulamalar da önem taşımaktadır. Başka bir deyişle, AİHM teorik kurallardan çok uygulamanın fiilen nasıl olduğuna bakmaktadır.¹⁷⁸⁰

Mahkemelerin bağımsız bir görünüme sahip olup olmadıkları, AİHM kararlarında önemli bir yer tutmuş ve bağımsız bir görünüme sahip olmayan mahkemelerin adil yargılanma hakkının ihlâline sebep oldukları kabul edilmiştir. Zira mahkemelerin bağımsız bir görüntü verip vermediği hususu, demokratik toplumlarda, mahkemelerin halka ve özellikle yargılama süresince taraflara vermesi gereken güven duygusuyla yakından ilgilidir.¹⁷⁸¹ AİHM'ye göre adaletin yerine getirilmesi yeterli görülmemekte, “yerine getirildiğinin de görülmesi” zorunlu sayılmaktadır. Bu nedenle, diğer şartlar sağlansa bile “bağımsız bir görünüm vermeyen” mahkeme, âdil yargılanma hakkını ihlâl etmektedir. Örneğin, mahkeme üyeleri arasında yargıçlar haricinde görevlilerin bulunması, üyelerin atanma biçimleri ve dış baskılara karşı güvencelerin sağlanmış olsa bile bağımsız bir görünüm yoksa ihlâl söz konusu olabilecektir.¹⁷⁸²

Mahkemenin tarafsızlığı ise mahkeme üyelerinin gördükleri davanın sonucunu etkileyecek ön yargılarının olmamasını ve yargılanan kimseler hakkında lehte veya aleyhte duyguya sahip olmamalarını gerektirir. Bu konuya ikinci bölümde ayrıntılı

¹⁷⁷⁷ Hans-Meyer Ladewig, “Adil Yargılanma Hakkı-I”, Özlem Yenerer (çev.), **Adil Yargılanma Hakkı ve Ceza Hukuku, Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 3, Prof. Dr. Nurullah Kunter'e Armağan** içinde (245-264), Kayıhan İçel (drl.), Ankara: Seçkin Yayınevi, 2004, s.256.

¹⁷⁷⁸ İnsan Hakları Avukatlar Komitesi, “Adil Yargılama Nedir? Yasa Standartlar ve Uygulamaya Yönelik Temel Rehber” Selman Dursun (çev.), **Adil Yargılanma Hakkı ve Ceza Hukuku, Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 3, Prof. Dr. Nurullah Kunter'e Armağan** içinde (359-392), Kayıhan İçel (drl.), 1. Basım, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2004, s.375.

¹⁷⁷⁹ AİHM, Sramek – Avusturya, 22.10.1984, A 84 sayı, prg. 36 (Doğru, Cilt.1, s.780).

¹⁷⁸⁰ Hüseyin Gedik, “Adil Yargılanma Hakkı Bakımından Türkiye’de Askeri Mahkemelerin Durumu ve Geleceği: Karşılaştırmalı Hukuk Açısından Bir İnceleme”, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara Üniversitesi SBE, 2010), s.18.

¹⁷⁸¹ AİHM, Coëme ve Diğerleri – Belçika, 22.06.2000, 32492/96 sayı, prg. 121, <http://eu.vlex.com/vid/case-of-coeme-and-others-v-belgium-26869581> (14 Eylül 2010).

¹⁷⁸² Gedik, s.18-19.

olarak değinmiştik. Kısaca tekrarlamak gerekirse; mahkemelerin tarafsızlığı öznel ve nesnel tarafsızlık olarak ikiye ayrılmaktadır.¹⁷⁸³

Nesnel tarafsızlık, yargıçların atanma yöntemi, denetlenme ilkeleri, görev süresi, üyelere emir ve talimat verebilecek durumda olan bir kurul/kişi olup olmadığı gibi ölçütler değerlendirildiğinde, genel olarak ve dış görünüş itibarıyla mahkemenin üçüncü kişiler üzerinde bağımsız izlenim bırakıp bırakmadığıdır.¹⁷⁸⁴

Öznel tarafsızlık ise yargılamanın gidişatı ile ilgilidir ve yargıcın yargılama esnasında taraflardan biri veya diğeri lehine hareket etmemesine ve tarafların durumlarını sunmak için eşit fırsatlara sahip olmalarına delalet eder, aynı zamanda, delillerin önyargısız takdir edileceğini ifade eder. Bunlara ek olarak, yargı yerinin kendi değer yargılarıyla siyasal görüşlerini kararına yansıtmasını gerektirir (Hauschild – Danimarka kararı¹⁷⁸⁵).¹⁷⁸⁶ Bir sanık tarafından tarafsızlık sorunu gündeme getirildiğinde bu iddia “tamamen esastan yoksun” değilse mutlaka soruşturulması gerekir (Remli – Fransa kararı¹⁷⁸⁷).

Yargıcın tarafsız olması, yargılama sürecinde davanın taraflarına karşı nesnel davranması gerekliliğini ifade etmektedir. Aynı davada taraflar ve yargıç başka kişiler olsa da aynı karar verilebilecekse tarafsızlığın varlığından söz edilebilir. Bir başka deyişle, yargıcın tarafsızlığından kasıt taraflara karşı eşit mesafede bulunmasıdır.¹⁷⁸⁸

Ülkemiz ceza yargılaması sisteminde yargıcın, mahkemesinin her türlü ihtiyaçlarını karşılamakla görevli, maaş bordrosunu hazırlayıp imzalayan savcı ile suç işlediği iddiasıyla karşısında dikilen sanığa eşit mesafede bulunduğu öne sürülemez. 2011 ve 2012 yıllarına ait İlerleme Raporlarında; adalet saraylarında savcılarının, yargıçlardan ayrı bölümlerde ofisleri bulunmadığı, mahkeme salonlarına giriş veya çıkışlarda savcılarının, yargıçların kullandıkları kapıdan farklı bir kapı kullanmak zorunda olmadıkları, ayrıca,

¹⁷⁸³ AİHM, Saraiva De Carvalho – Portekiz, 22.04.1994, 15651/89 sayı, prg. 33. <http://eu.vlex.com/vid/case-saraiva-carvalho-v-portugal-79887282> (14 Eylül 2010).

¹⁷⁸⁴ Öztürk ve Erdem, *Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, 9. Basım, s.226.

¹⁷⁸⁵ AİHM, Hauschildt – Danimarka, 24.05.1989, 10486/83 sayı, prg.48. <http://eu.vlex.com/vid/case-hauschildt-v-denmark-79945445> (14 Eylül 2010).

¹⁷⁸⁶ Zühtü Arslan, “İnsan Hakları, Yargı ve “Taşralı Adam”ın Dramı”, *Yeni Türkiye İnsan Hakları Özel Sayısı I*, Sayı.21 (Mayıs-Haziran 1998), s.602.

¹⁷⁸⁷ AİHM, Remli – Fransa, 23.04.1996, 16839/90 sayı, prg.46-48. <http://eu.vlex.com/vid/remli-v-france-79887127> (14 Eylül 2010).

¹⁷⁸⁸ Öztürk ve Erdem, *Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, 9. Basım, s.226.

mahkeme salonlarında avukatlarla aynı seviyede oturmadıkları, bu durumun yargıçların tarafsızlığı konusundaki algıyı gölgelemeye devam ettiği belirtilmiştir.¹⁷⁸⁹

1'inci Rapor'da, yargıç ve savcılar arasındaki ilişkiler ve tarafsızlık konusunda; “*Adli bağımsızlık ve tarafsızlık kavramları birbirleriyle yakından bağlantılı olmakla birlikte, her birinin kendine özgü bir anlamı ve yine kendine özgü gereksinimleri bulunmaktadır. Bağımsızlık kavramı, sadece içinde bulunulan psikolojik durumu değil aynı zamanda, başkalarıyla ilişkiler ya da onlara karşı sahip olunan statü açısından, özellikle de hükümetin idari yönetimle ilgili bölümü ile olan ilişkilerde tarafsız kural ve garantilerin bulunmasını ifade etmektedir. Yargıçların bağımsızlığının ilişkili olduğu bu statü veya durumlar hem bireysel hem de kurumsal ilişkilerin göz önüne alınmasını gerektirmektedir. Yargıçların bireysel bağımsızlığı, iş güvenliklerinin sağlanması gibi hususların varlığını, mahkemelerin kurumsal bağımsızlığı da o mahkemenin, hükümetin idari veya yasama görevini yürüten bölümüyle olan kurumsal veya idarî ilişkilerindeki bağımsızlığı açısından değerlendirilmektedir*” görüşüne yer verilmiştir (bkz. ek-51).¹⁷⁹⁰

Raporda, bu ilkeler göz önüne alındığında, savcıların, mahkemelerin çalışmasına destek ve günlük idari işlerin gözetimi ilgili tüm sorumluluğa sahip olmasının yargıçların tarafsızlığı ile ilgili haklı bir kuşku oluşturduğu vurgulanmaktadır. Yargıya gerekli tüm hizmetlerin sağlanması ve mahkemeden yararlananlar için de adalet sisteminin etkili işlemesinin temin edilmesinin savcıların görevi olduğu, bu görev kapsamında, mahkemede hazır bulunmaları gereken tanıkların çağırılmasının da savcıların sorumluluğunda bulunduğu, aydınlatma, elektrik, temizlik ve gerekli büro malzemesinin bulunması hususlarından da sorumlu oldukları, yargıç ve savcıların yaşadıkları binanın idaresi ile de görevli oldukları belirtilerek bu idari rolün, kaçınılmaz olarak yargıyı savcılığa bağlı kıldığı ve bu şekilde tarafsız bir yargı görüntüsüne zarar verdiği ileri sürülmüştür.¹⁷⁹¹

3'üncü Rapor'da da, yargıç ve savcılar arasındaki yakın ilişki yargılamanın tarafsızlığı ölçütü bakımından eleştiri konusu yapılmıştır. Heyet, konunun, yargı bağımsızlığı ile ilgili olmaktan ziyade daha çok, karar alma sürecinde yargıçların bağımsızlığı konusu olduğu görüşündedir:

¹⁷⁸⁹ AB Komisyonu, **Türkiye 2011 İlerleme Raporu**, Brüksel, 12 Ekim 2011, s.84. http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/2011_ilerleme_raporu_tr.pdf (24 Mart 2011), AB Komisyonu, **Türkiye 2012 İlerleme Raporu**, Brüksel, 10 Ekim 2012, s.89. http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/2012_ilerleme_raporu_tr.pdf (12 Ekim 2012).

¹⁷⁹⁰ Björnberg ve Richmond, *1'inci Rapor*, s.56.

¹⁷⁹¹ Björnberg ve Richmond, *1'inci Rapor*, s.59.

“...Gerçek ne olursa olsun, yine ortaya çıkan bir sorundur: Gözlemci, Türk mahkemelerinde savcının konumu nedeniyle (mahkeme binalarında, mahkemenin idaresinden sorumlu yargıçların yanında çalışma odalarının olması, duruşma salonunda yargıçların yanında oturmaları gibi), yargıçların her kararı, tarafsız ve objektif bir görüşle alamayabileceklerini düşünebilir. Biz, uygulamada gerçekleşen bu durumu engelleyen bir dizi sözleşmenin geliştirildiğinin farkındayız. Yargıçlar ve savcılar eğitimlerinde ve meslek hayatlarında vurgulanan oldukça farklı rollere sahiptirler. Onların farklı sorumlulukları hukuk çevrelerinde daha geniş çapta anlaşılır. Bununla birlikte biz, özellikle zor davalarda herhangi bir sistemin testi olan, yargıçlar ve savcılar arasında bizim açıkladığımız bağlantı nedeniyle, yargısal bir kararın tarafsızlığının sorgulanacağı durumlarda konu üzerinde düşünebiliriz.”¹⁷⁹²

Hammarberg tarafından hazırlanan Avrupa İnsan Hakları Komiserliği Türkiye Raporu’nda, yargıç ve savcı arasındaki yakın ilişkinin, tarafsızlık görünümü açısından olumsuzluklar içerdiği, yargıçların ve savcılarının hâlâ aynı topluluğun mensupları olarak düşünülmemekte olduğunu, bazı gözlemcilerin, yargıç ve savcılarının aynı lojmanlarda yaşamalarının, sıklıkla birbirleriyle yakın kişisel ilişkiler kurmalarının ve adliye binasında aynı ofislerde çalışmalarının, yargıçların savcılardan gelen kısıtlayıcı tedbir taleplerini titizce inceleme ihtimalini azalttığı görüşünü taşıdıklarını, başsavcının adliye binasının (tesislerinin) günlük idaresi ve organizasyonundan sorumlu makam olması ve birçok idari görevi üstlenmesinin yalnızca savcılarının iş yükü için değil, yargıçların tarafsızlık görünümü için de olumsuz etkiler taşımasının bu konuda bir başka kaygı verici durum olarak ortaya çıktığı belirtilmiştir.¹⁷⁹³

Komiser, yargıçların bağımsızlığı ve tarafsızlığı konusunda herhangi bir meşru şüphenin oluşmasını engelleyecek şekilde savcılarının özlük hakları, yetkileri ve muhakemedeki işlevlerinin yasa tarafından düzenlenmesini sağlamak üzere üye ülkelere yöneltilen 2000 tarihli Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararı’nı¹⁷⁹⁴ hatırlatır (bkz. ek-52).¹⁷⁹⁵

Perili, adliyelerde yargıçların yakınında odaları bulunan, mahkemenin idaresinden sorumlu olan, mahkemede yargıcın yanında oturan, duruşma salonuna yargıçlarla aynı kapıdan girip çıkan, yargıçlarla aynı kürsüde ve yerden aynı yükseklikte oturan, yargıçlarınkine benzer cübbe giyen savcılarının Türk mahkemelerindeki pozisyonunun yargıçların tarafsız görünme gerekliliğini etki altında bırakmaya devam ettiğini, önceki

¹⁷⁹² Björnberg ve Cranston, 3’üncü Rapor, s.14.

¹⁷⁹³ Hammarberg, s.25.

¹⁷⁹⁴ Ceza Hukuku Sisteminde Savcının Rolü konulu Rec(2000)19 sayılı AK Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararı.

¹⁷⁹⁵ Hammarberg, s.26

istişare ve emsal değerlendirme raporlarında vurgulandığı üzere bu tutumların değiştirilmesi gerektiğini belirtmektedir.¹⁷⁹⁶

BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, Yargıçların ve Avukatların Bağımsızlığı Özel Raportörü Knaul tarafından hazırlanan raporda; Türkiye’de yargıç ve savcılarının hizmete ilk girişlerinden emekliliklerine kadar tam tamına aynı yargı kariyerine sahip olduklarını ve yargıçlıktan savcılığa, savcılıktan yargıçlığa geçebildiklerini, ayrıca, çoğu durumda aynı adliye binalarında birlikte görev yaptıklarını, aynı çevrelerde yaşadıklarını, yargıç ve savcılarının bu yakınlıklarının tarafsızlık ve yargı önünde eşitlik ilkeleri açısından birtakım tartışmalara yol açmasının kaçınılmaz olduğunu belirtmiştir.¹⁷⁹⁷

Adliyenin fiziki karakteristikleri, dağıtılan adalet kalitesinin kesin bir belirleyicisi değilse de, mahkemenin görünümü ile personelin davranışını ve sonuçta yargılama sürecinin tonunu belirlediğinden tarafların/sanıkların bundan etkilenmemeleri kaçınılmazdır.¹⁷⁹⁸ Müderrisoğlu’na göre ceza yargılamasının davacısı olan savcılık adliyelerde mahkemeleri yönetmekte, mali sorumluluğa sahip olarak mahkemelerin hareket sahalarını belirlemekte ve adliyeleri temsil etmektedir. Bunun sonucu olarak hem yargısal hem de idari ayrıcalıklara sahip bir kurum ortaya çıkmıştır. Adliyelerde en iyi, en mükellef odalar, makam araçları sadece savcılığa ait olup idari ve mali avantajları kullanan savcılığın yer aldığı adli yargı ilk derece örgütlenmesinde mahkemeler, işlevlerini, savcılık tarafından izin verilen koşullarda yürütmek zorunda kalan alt birimler konumuna indirilmişlerdir. Bu durumda adli yargı ilk derece mahkemelerinin bağımsızlığı değil idari, mali ve temsili yönden savcılığa ve dolayısıyla Ad.B’ye bağımlılığı (üstelik yargı bağımsızlığı kavramına yoğun bir atıf yapılarak) sağlanmış bulunmaktadır. Yani aslında ilk derece adli yargı açısından mahkemeler her yönüyle savcılığın idari vesayeti altına sokulmuşlardır. Savcılık kurumunun iddia işlevini savunmaya karşı, silahların eşitliği prensibi çerçevesinde yerine getirebilmesi için yargı ve yargılama unsurları, sınırlarıyla net bir biçimde tanımlanmalı, savcılık ve mahkemeler kurumsal ve örgütsel düzeyde ayrılmalı, ayırım işlevsel ayrılıkla tamamlanmalıdır. Her birim işlevini diğerinin sınırlarına nüfuz etmeden yerine

---

¹⁷⁹⁶ Perilli, s.39.

¹⁷⁹⁷ Gabriela Knaul, “Yargıçların ve Avukatların Bağımsızlığı Özel Raportörünün Ön Gözlemleri: Türkiye Ziyareti”, **BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Raporu**, 10-14 Ekim 2011, s.3.

http://www.ihop.org.tr/dosya/ceviri/BM-Yargic_Bagimsizligi-Ozel_Raportor-20111014.pdf (29 Nisan 2012).

¹⁷⁹⁸ Yücel, *Yargının Etkinliği*, s.23.

getirmelidir. Silahların eşitliği kavramı yargılamanın unsurlarını oluşturan iddia ve savunmanın eşitliği ve eşit koşullarda işlevini yerine getirmesini gerektirmektedir.”¹⁷⁹⁹

Kaşıkara ise konuya, iddia ve savunma makamlarının eşitliği noktasından yaklaşarak YRSB’de avukat ile yargıç ve savcı arasındaki temel soruna değinilmediği görüşünü ortaya atmıştır. O’na göre bu sorun, uygulamada, bir astlık-üstlük ilişkisi olduğuna ilişkindir. Savunma, iddia ve hüküm kurumları ile birlikte yargının eşit ve bağımsız unsurudur. İddia makamını temsil eden savcı, kürsüde yargıç ile aynı yerde bulunurken, avukatın, kürsünün altında yer alması, iddia ve savunma arasında eşitsiz ve hiyerarşik bir görüntü oluşturmaktadır. Bu aynı zamanda, âdil yargılanma ve silâhların eşitliği ilkelerine de aykırı bir durumdur. Çünkü kürsü bağımsızlığı ve tarafsızlığının, iddia makamı karşısında sağlanması gerekmektedir. Bu, savunma ve iddia makamının eşitlenmesi-paralleştirilmesi için olmazsa olmaz bir şarttır. Yine, yargılamanın sadece âdil olması yetmez, taraflarca âdil yapıldığının da görülmesi gerekir. Bu nedenle savcıların, kürsüde yargıçlarla yan yana oturması uygulamasına son verilmeli ve mahkemelerde, yargının kurucu unsurlarından olan avukat ile savcı eşit olmalıdır.¹⁸⁰⁰

Yargı sistemi, onun dışındakilerin ve özellikle hukuksal sorunlarının çözümü için yargıya başvuranların, onun tarafsızlığından şüphe duymasına yol açacak her türlü olumsuzluktan arındırılmalıdır.¹⁸⁰¹ Yılmaz, bunu bir yargı kararıyla açıklamıştır. Türkiye’de mahkemelerin tarafsızlığıyla ilgili ilginç bir sorun, mahkemelerin istifade edeceği mali olanakların kaynağının gene yargı işlevinin yerine getirilmesi sonucu oluşacak gelirlere bağlanıp bağlanmayacağına ilişkin olarak ortaya çıkmıştır. 27.05.1988 tarih ve 3454 sayılı Adalet Teşkilatını Güçlendirme Fonu Kurulmasına Dair Kanun’un 1’inci maddesi amacını “Adalet hizmetlerinin süratli ve etkin bir şekilde yürütülebilmesi için Ad.B merkez ve taşra teşkilatıyla bağlı kuruluşları, ceza infaz kurumları ve tutukevlerinin bina, eğitim tesisi, konut, araç, gereç ve tefriş ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olmak için gerekli kaynakların sağlanması” olarak belirlemiş, 2’nci maddesi de adli para cezalarının % 25’inin birinci maddede tanımlanan işleri yürütecek olan fona aktarılacağını hükme bağlamıştı. Bu düzenleme ile ilgili yapabileceğimiz ilk tespit bulunan bu çözümün kaynak bağımsızlığı sağlamak bakımından yargı bağımsızlığını desteklediğidir. Ancak burada bağımsızlık değil

¹⁷⁹⁹ Müderrisoğlu.

¹⁸⁰⁰ M. Serhat Kaşıkara, “Avukatsız Yargı Reformu”, **TBB Dergisi**, Sayı.93 (2011), s.349.

¹⁸⁰¹ Halit Yılmaz, s.28.

tarafsızlıkla ilgili bir sorun vardır. AYM söz konusu 2'nci maddeyi son derece anlamlı bir gerekçe ile iptal etmiştir (bkz. ek-53).¹⁸⁰²

Yılmaz'a göre kararda gerçekten çok önemli bir vurgu mevcuttur. Bu vurgu yargıçlara ve mahkemelere güvensek de onların tarafsızlığını zan altında bırakacak, verdikleri kararlardan şüphe duymamıza neden olacak her türlü unsuru yargı sisteminden ayıklamak zorunda olduğumuza işaret etmektedir. Demek ki yargının tarafsızlığı her açıdan somut olarak inandırıcı olmak zorundadır ki verilen kararlar toplum vicdanında kabul görsün. Yargıyı iyi bilenlerin yargıçların dürüstlüğüne sonuna kadar güvenmeleri yeterli değildir, asıl önemli olan yargıyı bu denli yakından tanımak zorunda olmayanların her açıdan bu tarafsızlığa ve dürüstlüğe inanmaları ve bundan şüphe duymamalarıdır. Diğer bir deyişle, yargının tarafsızlığına ve bunun da ötesinde bağımsızlığına ilişkin sorunların sadece içerden değil dışarıdan görünüşü de önemlidir. Yargı bağımsızlığına ilişkin sorunların ele alınmasındaki en önemli bakış açılarından birisi budur. Yargı organına dönük en büyük tehdit yasama ve yürütme organları değildir, kaynağı ne olursa olsun ona karşı duyulacak şüphedir. Kamu gücü onu kullananların özgüvenine değil, onun muhatabı olanların güvenine dayanmak zorundadır.¹⁸⁰³

Özetle; bağımsız ve tarafsız yargılama,¹⁸⁰⁴ adil yargılanma hakkının temel unsurudur ve bağımsız ve tarafsız mahkemeler elinde gerçekleşir.¹⁸⁰⁵ Bağımsız bir adliye sistemi de, bir milletin insan haklarını ve bundan doğan muhakeme haklarını koruyup gözetme arzu ve kabiliyetinde olduğunun göstergesidir.¹⁸⁰⁶ Bu nedenlerden ötürü, adliyelerin savcılar tarafından yönetilmesi, mahkeme ve yargıç bağımsızlığı ve tarafsızlığı açısından evrensel hukuk kural ve ilkelerine aykırıdır.

4.10.4. Adliye Yönetim Sisteminin Adil Yargılanma Hakkına Etkisi: Silahların Eşitliği

Adil yargılanma hakkı kavramı; taraflar arasında (hukuk yargılamasında davacı ve davalı, ceza yargılamasında ise sanık ve iddia makamı arasında) bir fark gözetmeksizin, karşılıklı olarak iddialarını ileri sürebilmeleri ve savunmalarını yapabilmelerini de

¹⁸⁰² AYM, 08.09.1989, E. 88/37, K. 89/36, AYMKD, Sayı.25, s.358, Takav Yayıncılık, Ankara, 2001, http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/kararlar_dergisi/kd_25.pdf (29 Eylül 2012).

¹⁸⁰³ Halit Yılmaz, s.30.

¹⁸⁰⁴ İHEB m. 10, MESHUS m. 14/f-1, AİHS m. 6/f-1, Amerikan İnsan Hakları Konvansiyonu m. 8/f-1, Afrikalı İnsan ve Halkların Hakları Şartı m. 7/1-d.

¹⁸⁰⁵ Aliefendioğlu, s.38.

¹⁸⁰⁶ Alden, s.262.

içerdiği için silahların eşitliği ilkesi, adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olarak kabul edilmektedir.¹⁸⁰⁷

Cumhuriyet savcısının ceza yargılamasındaki rolü ve konumu, iddia ile savunmanın aynı bilgilere ulaşabilmesi ve aynı bilgilerle “adil” bir karar oluşturmaya çalışması anlamına gelen silahların eşitliği konusundaki eleştirilere yol açmaktadır. “Silahların eşitliği” olmadan “adillığın” tesis edilemeyeceği ileri sürülmektedir.¹⁸⁰⁸

Common-law sisteminde taraflar arasında adeta bir düello, yarış veya rekabet şeklinde geçen bir yargılama süreci söz konusudur. Seçilmiş ve tarafsız vatandaşlardan oluşan jüri, iddia ve savunmanın ortaya koyduğu delillerden maddi gerçeğe ulaşmaya çalışır. Bütün süreç, ceza muhakemesinin usul kurallarına uyulup uyulmadığını takip etme işlevini üstlenen yargıç tarafından yönetilir.¹⁸⁰⁹ Kıta Avrupa’sı ceza yargılamasında ise bu durumun tersi geçerlidir. Taraf muhakemesi değil, kovuşturma usulü esastır. Soruşturma evresinin efendisi iddia makamı olan savcı iken, kovuşturma evresinin efendisi, yargılama makamı olan yargıçtır.¹⁸¹⁰

Kocaoğlu’na göre ülkemizde ve Kıta Avrupa’sı ülkelerinde iddia ve savunma ilişkisinde silahların eşitliği ilkesinin tam olarak uygulamaya geçtiğini söyleyebilmek imkânsızdır. Zira Kıta Avrupa’sı hukuk sistemi ceza yargılamasında, Common-law sisteminin aksine bir şekilde birbiri ile mücadele eden eşit iki taraf yoktur. Birbirlerinden çok farklı olsalar da, Kıta Avrupa’sı sisteminin savunma makamı, öncelikle Common-law sistemindeki savunma makamı ile daha sonra da yine Kıta Avrupa’sı sistemindeki iddia ve yargılama makamlarının yetki, hak ve sorumlulukları bakımından karşılaştırıldığında çok zayıf bir konumdadır. Ülkemizin de dâhil olduğu Kıta Avrupa’sı sisteminde savunma, özellikle soruşturma evresinden tamamen dışlanmış gibidir. Hâlbuki savunma soruşturma evresine de belli derecede müdahil olmak zorundadır. Aksi takdirde devletin cezalandırma tehdidi altına girmeye hazırlanan sanık, ithamı hazırlayacak iddia makamının tamamen insafına kalacaktır.¹⁸¹¹

¹⁸⁰⁷ Halil Kalabalık, *İnsan Hakları Hukuku*, 2. Basım, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2009, s.250.

¹⁸⁰⁸ Teoman Ergül, “Editör’den”, *TBB Dergisi*, Sayı.83 (Temmuz-Ağustos 2009), s.1.

¹⁸⁰⁹ Sinan S. Kocaoğlu, “Türk Ceza Muhakemesi Sisteminde Silahların Eşitliği İlkesini Gerçekleştirebilmek İçin Bir Reform Önerisi (Amerika Birleşik Devletleri Ceza Muhakemesi Sistemine Savunma ve Müdafî Perspektifinden Mukayeseli Bir Bakış)”, *TBB Dergisi*, Sayı.92 (2011), s. 239.

¹⁸¹⁰ Kocaoğlu, *Türk Ceza Muhakemesi Sisteminde...*, s.256.

¹⁸¹¹ Kocaoğlu, *Türk Ceza Muhakemesi Sisteminde...*, s.256-257.

Kuramsal olarak her ne kadar iddia makamının sanığın lehine de davranması gerektiği kanun metinlerinde düzenlenmiş olsa da (CMK m. 147, f. 1, b. f; m. 160, f. 2; m. 170, f. 5; m. 260, f. 3), uygulamada insan faktörü ortaya çıkmakta ve kanunda yazılı hükümler maalesef ki basit birer temenni olmaktan öteye gidememektedirler. Zira uygulama da iddia makamı büyük çoğunlukla kanunun lafzına ve ruhuna aykırı bir şekilde devamlı olarak şüpheli aleyhine çalışmaktadır. Adli yönden iddia makamının emrinde olan ve benzer zihni kurguya sahip kolluk kuvvetleri de, delillerin toplanılması sürecinde adli amirleri ile aynı davranış kalıbını göstermekte ve büyük çoklukla şüphelinin aleyhinde çalışmaktadırlar. Peki, bu esnada şüphelinin hakkını koruyacak tek makam olan müdafî nerededir? Müdafî bu esnada Kıta Avrupa'sı ceza yargılamasının doğal bir neticesi olarak soruşturma evresi faaliyetlerinin dışında bırakılmış bir şekilde sabırla soruşturmanın tamamlanmasını, savunmasını üstlendiği şüphelinin aleyhine bir biçimde, genellikle kolluğun tespit ettiği ve savcının da aleyhe yorumladığı delillerin iddianame haline getirilip kendisine tebliğ edilmesini beklemektedir. Zira esas olarak savunma vazifesi ancak iddianamenin kabul edilmesinden sonra başlamaktadır. Hâlbuki bu arada müdafî beklerken, iddia makamı duraksamaksızın hep çalışmıştır. Müdafî ceza yargılaması yarışına savcının çok gerisinde kalmış bir şekilde neredeyse yolun yarısından sonra başlamaktadır. Sanki bütün sistem iddia ve savunma arasındaki mücadelenin denk güçler arasında yapılmaması üzerine kurulmuş gibidir.¹⁸¹²

Ceza yargısında, savcı ile sanık arasındaki yetkilerin karşılıklı olması aranır. Yani sanık kadar savcının da yargıçtan uzak olması şarttır. Esas olan iddia ve savunma makamları için geçerli usuli imkânların birbirleriyle dengeli olması, dengenin birisi aleyhine bozulmamasıdır. Eşitlik, tarafların fiilen de aynı anda ve aynı araçlara sahip olmasını şart koşmaz. Birey, silahların eşitliği ilkesi sayesinde, talep ve iddialarının ispatına yarayan delilleri, karşılıklı olarak sunarak bunları tahkikata konu etme ve böylece sav yahut savunmayı çürütme hakkına sahip olmakla birlikte ayrıca ve belki de öncelikle başka usuli imkânlara daha kavuşmaktadır. Bu şekilde kişi, sadece iddia ve taleplerini ileri sürmek yönünden çekişmenin diğer yanına göre daha aleyhte bir durumda olmayacak ama aynı zamanda karşı tarafın iddia, talep ve savunmalarına karşı da beyan ve açıklamada bulunma imkânına kavuşacaktır. Esas olan, taraflar arasında adil bir usulî dengenin bulunması, davanın ortaya konması sürecinde tarafların aynı olanaklara sahip

¹⁸¹² Kocaoğlu, *Türk Ceza Muhakemesi Sisteminde...*, s.256-258.

olabilmesi ve öncelikle dosyadaki tüm delil ve mütalaaların taraflarca bilinmesi ve bunlar üzerinde yorum yapıp tartışılabilmesidir.¹⁸¹³

Soruşturma evresinde Kıta Avrupa'sı ve dolayısıyla ülkemiz savunma makamının konumundaki zayıflık, şüpheli lehine delil araştırılmasına hiçbir müdahalesinin olamamasından kaynaklanmaktadır. Deliller tamamen savcının emrindeki kolluk kuvvetleri tarafından araştırılmakta, tespit ve muhafaza edilmektedir. Yukarıda anılan ve kanun tarafından düzenlenen şüphelinin lehine delil toplama hükümleri, sadece kâğıt üzerinde kalmakta ve hayata hiç geçmemektedir. Bu durumda toplumsal savunma makamı olarak müdafinin oynayabileceği tek koz, iddia makamına başvurarak eğer bildiği lehe deliller varsa onların toplanılmasını talep etmektir. Sonuçta bu husustaki kararı yine iddia makamı verecektir.¹⁸¹⁴

Kardaş, mülga CMUK'nin 31'inci ve 312'nci maddelerinde savcının taraf olduğunun kabul edildiğini, yeni CMK'de ise kararların verilmesi usulünü düzenleyen 33'üncü maddesinde "taraflar" ibaresine yer verilmediğini, bu durumun TBMM Adalet Komisyonu raporunda, "*Cumhuriyet savcısının ceza muhakemesinde taraf olup olmadığı yönündeki doktrindeki bir sonuca ulaşamayacak olan tartışmalarda kanunun bir tercihte bulunmaması, bu tartışmaların doktrin bağlamında ele alınması gerektiği düşünülmüştür*" şeklinde gerekçelendirildiğini, oysa savcının konumunun kanunda "taraf" olarak belirtilmesi gerektiğini ileri sürer (bkz. ek-54).¹⁸¹⁵

Müderrişoğlu, taraflardan birinin baskın olduğu bir yargılama süreci sonucunda ortaya çıkan sentezin, yani kararın adilliğinden, karar verenin de tarafsızlığından söz edilemeyeceğini zira Anglo-Sakson hukuk sisteminde iddia ve savunmanın yargı önündeki hesaplaşmasının, iki tarafın eşit koşul ve donanıma sahip olmasını gerektirdiğini belirtir. Yargıç, bu sistemde düelloyu yöneten bir hakem rolündedir. Adalet tarafsızlığı, tarafsızlık, karar makamının, yargılamanın diğer iki unsurunu oluşturan iddia ve savunmaya yani taraflara eşit mesafede olmayı, taraflara eşit mesafede olmak ise yargının taraflardan birinin idari, mali ve temsili hegemonyasından uzak yapılanmasını ve işletilmesini gerektirir. Nasıl ki hukuk yargısında yargıç davacı ile aynı konumda, platformda yer almıyor ve davacının sağladığı imkânlar altında

¹⁸¹³ Bilgehan Yeşilova, "Yargılama Diyalektiği ve Silahların Eşitliği", **TBB Dergisi**, Sayı. 86 (2009), s.53-54.

¹⁸¹⁴ Kocaoğlu, *Türk Ceza Muhakemesi Sisteminde...*, s.259.

¹⁸¹⁵ Kardaş, *Yargılamanın Üç Ayağı*.

faaliyette bulunmuyorsa, bu durum yargıcın reddi sebebiyse ceza yargısında da yargıç, savcı ile aynı platformda ve konumda olmamalı, savcılık aracılığıyla kurulup işletilen adli bir yapılanmada hizmet vermemelidir. Çünkü nihayetinde savcılık ceza yargılama sürecinde bir taraftır. Devletin, adli yargı ilk derece örgütünü mahkemeler ve savcılık olarak aynı çatı altında hizmet verecek şekilde teşkilatlandırması ve işletmesi ekonomik ve pratik gerekçelerle kabul edilebilirse de tüm idari ve mali imkânların savcılıkta toplanması ve mahkemelerin savcılığa bağlı kurumlar gibi işletilmesi kabul edilemez. Mevcut sistemde yargı bağımsızlığı sürdürülmeye çalışılıyor, adil kararlar verilebiliyorsa, bu yargıçların kişisel çaba ve inisiyatiflerinin bir sonucudur. Fakat mevcut yapılanmanın işleyişindeki ayrıntılardan haberdar olmayan gözlemciye dahi bağımsız ve tarafsız görüntü vermediği ortadadır.¹⁸¹⁶

Adliye kültürümüzde olağanlaşan asliye ve ağır ceza mahkemelerine özgü yargıç ve savcılarının duruşma düzenindeki iç içeliğinin tarafsızlığa gölge düşürdüğü iddia edilmektedir.¹⁸¹⁷ Silahların eşitliği ilkesi gereği, yargıç ile taraf olan savcı arasında örgütsel veya başka türden bir bağımlılık olmamalıdır.¹⁸¹⁸ AİHM, Nideröst ve Huber – İsviçre kararında; adil yargılamanın unsurlarından biri olan silahlarda eşitlik ilkesinin, her bir tarafa, davasını, kendisini karşı taraf karşısında ciddi düzeyde dezavantajlı hale düşürmeyecek şartlar altında sunmasını sağlayacak makul imkânların verilmesini gerektireceğine hükmetmiştir.¹⁸¹⁹

27.04.2000 tarihli Kuopila – Finlandiya¹⁸²⁰ ve 22.02.1996 tarihli Bulut – Avusturya¹⁸²¹ kararlarında da ceza davasında sanık ile savcının eşit olması gerekliliği ifade edilmiştir. Müderrisoğlu'na göre bizim sistemimizde bırakın savcı ile sanığın eşitliğini savcı ile yargıç bile eşit değildir.¹⁸²² Yargıç, savcılığa bağlı bir çalışan konumunda iken sanık ile

¹⁸¹⁶ Müderrisoğlu.

¹⁸¹⁷ Müderrisoğlu.

¹⁸¹⁸ Yücel, *Yargının Etkinliği*, s.93.

¹⁸¹⁹ AİHM, Nideröst ve Huber – İsviçre, 18.02.1997, 18990/9 sayı, prg. 23.

<https://aihm.anadolu.edu.tr/aihmgoster.asp?id=629> (14 Haziran 2011).

¹⁸²⁰ AİHM, Kuopila – Finlandiya, 27.04.2000, 27752/95 sayı. <http://eu.vlex.com/vid/case-of-kuopila-v-finland-26877384> (13 Eylül 2010).

¹⁸²¹ AİHM, Bulut – Avusturya, 22.02.1996, 17358/90 sayı. <http://eu.vlex.com/vid/case-of-bulut-against-austria-26936377> (13 Eylül 2010).

¹⁸²² Osman Can da aynı görüştedir: “Yargıç ve savcı eşit imkanlara sahip değil. Savcı bir devlet birimidir, neredeyse adliyenin her şeyidir. Türk yargı sistemine bakıldığında savcılık, pratik olarak yargıçların üzerindedir. Protokol itibarıyla bakıldığında savcılık her zaman yukarıdadır. Siz savcıyı gerçekte de yargıcın üzerine çıkardığımızda, adaletin üstünde gölge edersiniz. Savcı devlet avukatı olmanın ötesinde devletin bizatihi kendisi olmaya başladığı zaman hem yargıcın bağımsızlığı bakımından sorun yaratıyor, hem de sanık avukatları ile savcı arasında bir dengesizlik meydana geliyor.” “Mağduriyetler sürüyor ama niteliği değişiyor”, Seray Şahinler’in söyleşisi, 15.12.2012, <http://www.aksam.com.tr/magduriyetler-suruyor-ama-niteliği-degisiyor--154337h.html> (16 Aralık 2012).

savcının eşitliğinin düşünülmesi mevcut sistemde mümkün görünmemektedir. Mahkemelerin savcılığa idari, mali ve temsili bağımlılığının yargılama sürecine ve yargı organı olan mahkemelerin çıktısını teşkil eden senteze, son karara yansımadığını düşünmek en iyimser yorumla adli mekanizmayı hiç tanımayan bir kişinin düşüncesi olabilir. Bütün ihtiyaçları savcılık aracılığıyla, savcılığın izin verdiği ölçüde giderilen bir mahkemeler örgütünün savcılık karşısında tam olarak bağımsız hareket edebilmesi mümkün müdür? Duruşma yapılan mekânı dahi belirleyen savcılık olduğuna göre savcının bugünkü sistemde yargıcın yanında yer almasından daha doğru ne olabilir? Bugünkü idari, mali ve temsili avantaj ve üstünlükleri bulunduğu sürece savcının mahkeme heyeti ile aynı konumda olmasının önlenmesi, savunmayla eşit konumda ve derecede işlevini yerine getirmesi bir hayal olarak kalmaya mahkûmdur.¹⁸²³

Müderrişoğlu, bugünkü ilk derece adli yargı örgütlenmesinde yargıçların CBS'den tam anlamıyla bağımsız olmadıklarını savunur:

“Savcılığın adliyelerde her türlü idari, mali ve temsili hegemonyaları altında faaliyette bulunan mahkeme ve yargıçlar tam bağımsız sayılamayacakları ve savcılık tarafından hazırlık soruşturması safhasında değerlendirilmek üzere mahkemelere gönderilen talepleri ve tutuklama istemleri, idari, mali ve temsili yönlerden iddia makamından bağımsız bir yargıç tarafından verilmediği için bireyler açısından tam bir güvence sağlamadığı ortadadır. Bugünkü sistemde savcılığın mahkemeye ilettiği talepler bağımsız bir organa iletilen talepten ziyade sanki bir alt birimden alınması gereken formalite niteliğinde işleve sahip istem görüntüsü vermektedir. Bundan başka hazırlık soruşturması sürecinde oluşturulan ve izin, karar veya tutuklama talebiyle mahkemeye iletilen hazırlık evrakını kısa sürede değerlendirerek tam olarak sağlıklı bir sonuç çıkarmak gerçekte mümkün değildir.”¹⁸²⁴

Dursun da aynı hususa vurgu yapmaktadır:

“Arama ve el koymaya ilişkin düzenlemelerde, yargıç dışında, istisnai hallerde Cumhuriyet savcısına veya kolluk amirine arama veya el koyma yetkisi verilmektedir. Yargıç kararı olmaksızın yapılan el koyma işleminin 24 saat içinde görevli yargıcın onayına sunulacağı, yargıcın, kararını el koymadan 48 saat içinde açıklayacağı, aksi halde el koyma işleminin kendiliğinden kalkacağı hükmü karşısında gerekli güvencenin sağlanmış olduğu ileri sürülebilir ise de, bu gibi durumlarda yargıçların aksi kararlarına pek rastlanmadığından asıl yetkinin Cumhuriyet savcısına ve kolluk amirine ait olduğu açıktır. Bunun da kişi hak ve özgürlüğü için ciddi bir tehdit olduğu izahtan varestedir.”¹⁸²⁵

¹⁸²³ Müderrişoğlu.

¹⁸²⁴ Müderrişoğlu.

¹⁸²⁵ Dursun, *Nasıl Bir Yargı Reformu?*, s.114.

Akyürek, konuyu “yargıç-savcı birlikteliği” ile ilişkilendirerek CMK’nin de, anayasa, 2461 SK, 2802 SK ve TCK gibi yargıç-savcı birlikteliğine ilişkin aynı tutumu sürdürdüğünü belirtmiştir:

“... Örneğin, soruşturma evresinde yargıç kararı ile tutuklanan şüpheli, savcı tarafından resen serbest bırakılabilmektedir (CMK m. 103/2). Ayrıca beden muayenesi, vücuttan örnek alma, arama, el koyma, iletişimin tespiti gibi önlemlere gecikmesinde sakınca bulunan hallerde tıpkı yargıç gibi yetkilendirilmiştir. Yapılacak işlemlerin temel hak ve özgürlükleri ciddi biçimde kısıtlayacağı göz önüne alınırsa yürütme içindeki savcı ile yargı içindeki yargıcın farkını ortadan kaldıran “gecikmesinde sakınca bulunan” kavramının da birer idari işlem olan yönetmeliklerde¹⁸²⁶ düzenlenmiş olması da ayrı ve gerçekten önemli bir tartışma konusudur.”¹⁸²⁷

Akyürek’e göre CMK’deki yargıç-savcı ayniyetinin önemli bir göstergesi olan “savcı kararları”, yargıç ve savcı arasında var olması gereken farklılığı ortadan kaldırmaktadır:

“Hepsi gecikmesinde sakınca bulunan hallerde olmakla beraber Cumhuriyet savcısının kararı ile beden muayenesi veya vücuttan örnek alınması (m.75), postada el koyma (m.129), iletişimin tespiti (m.135), teknik araçlarla izleme (m.140/2) yapılabilmektedir. Oysa Anayasa’nın 20’nci maddesine göre tüm bu işlemlere yetkili yargıcın kararı ile, istisnaen yani gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri ile başvurulabilir. O merciin kararı değil ancak yazılı emri söz konusu olabilir. Her ne kadar aradaki fark sadece sözcük farkıymış gibi dursa da, bu farka dikkat edilmemesi yargıç ve savcı arasında var olması gereken farklılığı da ortadan kaldırır. Unutulmamalıdır ki yargıcın savcıdan farklılığı ve ayrılığı da bağımsızlığın bir parçasıdır.”¹⁸²⁸

Kocaoğlu, Kıta Avrupa’ında silahların eşitliği ilkesinin tamamen kuramsal olduğunu ileri sürmektedir. Zira iddianın elinde olan “kolluk” kılıcına ve gücüne karşılık, savunmanın kendini savunacak bir silahı ve olanağı yoktur. Böyle bir mücadelede iddia ve savunma arasındaki rekabet, adeta İncil’in meşhur David ve Goliath (İslam, Hz. Davut ve Calut) öyküsündeki¹⁸²⁹ gibi cüsse, ağırlık ve silah olarak eşit olmayan savaşılar arasındaki mücadele şeklinde geçmektedir.¹⁸³⁰

AİHM 2’nci Dairesi’nde görülen İsmail Kaya – Türkiye davasında, başvuran makul bir süre içerisinde yargılanmadığını, ayrıca Cumhuriyet savcısının, mahkeme heyetinin karar görüşmelerine katılmasının silahların eşitliği ilkesine aykırı olduğunu iddia etmiştir. Başvuran bu çerçevede AİHS’nin 6/1’inci maddesine atıfta bulunmuştur.

¹⁸²⁶ Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği m.4, Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği m.4.

¹⁸²⁷ Akyürek, s.129.

¹⁸²⁸ Akyürek, s.130.

¹⁸²⁹ Kocaoğlu, *Türk Ceza Muhakemesi Sisteminde...*, s.269 (dnp.130).

¹⁸³⁰ Kocaoğlu, *Türk Ceza Muhakemesi Sisteminde...*, s.269.

Hükümet, başvuranın bu şikâyetini ulusal mahkemeler önünde, bilhassa Yargıtay’daki temyiz aşamasında dile getirmediği gerekçesiyle iç hukuktaki başvuru yollarını tüketmediğini savunmuştur. Başvuran, iç hukukta bu şikâyetini etkili bir biçimde dile getirebileceği herhangi bir başvuru yolu bulunmadığını, ayrıca bu konuya bakan ulusal mahkemelerin başka davalarda benzer şikâyetleri reddettiğini belirtmiştir. AİHM, olayların meydana geldiği dönemde yürürlükte olan CMUK’nin 381 ve 382’nci maddeleri uyarınca sadece ağır ceza mahkemesi heyetini oluşturan üç yargıcın karar verebileceği, şayet Cumhuriyet savcısı ihtilaf konusu yargılama sırasında karar sürecine müdahil olmuş ise yasaya aykırı hareket etmiş olacağı, dolayısıyla başvuranın konuyla ilgili şüpheleri var idiyse bu şikâyetini ulusal mahkemelere iletmesi gerektiği, ancak dosya unsurlarından başvuranın bu yönde bir şikâyette bulunmadığı, dolayısıyla bu şikâyetin, iç hukuktaki başvuru yolları tüketilmemiş olduğundan AİHS’nin 35’inci maddesinin 1 ve 4’üncü fıkraları uyarınca reddedilmesi gerektiği sonuca varmıştır.¹⁸³¹

Hukukçular Derneği’nce hazırlanan Anayasa taslağının, “Yargılamada Tarafların Eşitliği” başlıklı 106’ncı maddesinde; “*Yargılamanın temel unsuru yargıçlık ve yargılamadır*” ve “*Avukatlar ve savcılar silahların eşitliği ilkesi kapsamında yargılama faaliyetlerine katılmada; iddia, savunma ve delilleri sunmada eşit makam, hak ve yetkilere sahiptir*” şeklinde anayasaya hükümler konulması önerilmiştir.¹⁸³²

Avukatların bu konudaki görüşleri, yargıç ve savcı arasındaki yakın ilişkinin, saç ayağının savunma kanadında nasıl yorumlandığı konusunda fikir verebilir. Av. Habibe Yılmaz Kayar, karar için kısa bir ara verildiğinde avukatlar duruşma salonundan çıkarken savcının yargıçla aynı mekânda kalmaya devam ettiğini, bu durumun, adil yargılanma ve silahların eşitliği ilkelerinin açık ihlali niteliğinde olduğunu, birçok davada bu hususu bozma sebebi olarak öne sürmesine ve Yargıtay’da duruşmalı incelemede sözlü olarak dile getirmesine rağmen hiç dikkate alınmadığını belirtmiştir.¹⁸³³

Yargıtay eski Başkanı Hasan Gerçek’in açıklaması, konuya yaklaşımın göstergesidir: “*Savcıların heyetle aynı seviyede kalması uygun. Bizim sistemimizde yargıçların ve savcılarının teminatları aynı. Savcı sadece iddia makamını temsil etmiyor. Müdahilin ve*

¹⁸³¹ Karar’ın Türkçe metni için bkz. <http://www.yargitay.gov.tr/aihm/upload/22929-04.pdf> (07 Ocak 2010).

¹⁸³² <http://www.hukukihaber.net/gundem/hukukcular-dernegi-anayasa-taslagi-h20501.html> (22 Kasım 2011).

¹⁸³³ <http://www.turkhukuksitesi.com/showthread.php?t=3272> (11 Aralık 2011).

*sanığın haklarını da koruyor, lehte olan delili de topluyor. Bizim sistemimiz Avrupa sisteminden tamamen farklı.”*¹⁸³⁴

Av. Akif Tütüncü, “Ceza Yargılamasında Yargıç, Savcı ve Avukat İlişkileri” konulu panel duyurusunun ardından başlayan tartışmada, bir davada savunmasını yaptıktan sonra yargıcın “*Avukat bey, savcıyla mütalaaı birlikte hazırlıyoruz, beraat istedi, daha neyi savunuyorsunuz?*” dediğini aktarmış ve şu soruyu sormuştu; “*Ben de merak ederdim mütalaa ile kararlar neden hep aynı?*”¹⁸³⁵

İstanbul Barosu Başkanı Av. Muammer Aydın; “*Savcı dışarı çıkmalı görüşmede diyor, ara veriyor, savcı içeride ağız ağza. Soruşturma yapıyor, emniyetin getirdiği fezlekeyle savcı iddianame düzenliyor, tutuklama isteyecek, son saate kadar bekliyor, son saatte götürüyor bütün klasörleri, dosyayı, yargıcın önüne yığıyor. Peki, yargıç biliyor mu ne yapacağını, süresi yeterli mi incelemek için? Hayır. Ne olacak? Savcıya soracak, ‘Sen biliyorsun dosyayı, kimi tutuklayayım, kimi tutuklamayayım?’ ‘Üçünü tutukla, ikisini bırak. Beşini tutukla, birini bırak.’ Böyle bir yöntem var mı, böyle yargılama var mı? Var tabii”*¹⁸³⁶ derken, Amasya Barosu Başkanı Av. Adnan Hasip Yalçın; “*Üç sacayağından biri biziz diyoruz. Ama yine yargıç savcı ‘beş dakika müsaade, biz savcı beyle bir mütalaa edelim, ondan sonra sizi çağıralım, bu ara kararı yerine getirelim’ diyor”*,¹⁸³⁷ görüşünü dile getirmiş, Adana Barosu Başkanı Aziz Erbek de; “*Örnek alınan Avrupa yargılama sisteminde savcılar, yargıçların girdiği kapıdan girmiyor, tamamen ayrı ve bağımsız binalarda çalışma yapıyor. Bizde olanın tersine, savcıyla birlikte dosyayı görüşmüyor, baş başa mütalaa oluşturmuyor. Böyle olduğu için de iddia makamı yüzlerce sayfadan ibaret iddianameler düzenliyor, yargıç, yetkisi olduğu halde bu iddianameleri reddedemiyor”* şeklinde görüş belirtmiştir.¹⁸³⁸

Av. Barlas, Cumhuriyet savcısının, ağır ceza mahkemelerinde heyetin ara karar ve/veya nihai hüküm müzakerelerinde ve/veya karar için ara vermelerde heyetle, tek yargıçlı ACM’de ise yargıçla aynı salonda karar öncesi saatlerce adeta müzakere yaptığını, bu

¹⁸³⁴ “Heyetle savcı aynı seviyededir.” *Hürriyet*, 26 Nisan 2009. <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/11514802.asp> (05 Mayıs 2009).

¹⁸³⁵ Akif Tütüncü, <http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=249386&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (11 Haziran 2012)

¹⁸³⁶ TBB, **19. Baro Başkanları Toplantısı**, 17-18.04.2010, Ankara, TBB Yayınları: 180, Ankara, Haziran 2010, s.63. <http://tbb Yayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/19bb.pdf> (22 Ocak 2012).

¹⁸³⁷ TBB, **18. Baro Başkanları Toplantısı**, 22.11.2009, Ankara, TBB Yayınları: 169, Ankara, Ocak 2010, s.69. <http://tbb Yayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/18bb.pdf> (22 Ocak 2012).

¹⁸³⁸ TBB, **31. Olağan Genel Kurulu Tutanağı**, Adana, 7-8 Mayıs 2011, s.54. <http://tbb Yayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/31ogkt.pdf> (22 Ocak 2012).

tür uygulamaların etik ve doğru olmadığını, bu anlamda 1961 Anayasası'nın teori ve uygulaması günümüzdeki uygulamadan çok daha ileri, demokratik, rasyonel, makul ve kabul edilebilir bir konumlandırma vazetliğini belirterek bunun gerekçesini ise şu şekilde açıklamaktadır: “*Aynı HSYK’ye ve aynı özlük düzenlemelerine tabi olan, aynı adliye binasını paylaşan, aynı hizadaki kürsüden duruşmaya/ yargılamaya katılan, aynı adliye lojmanında komşu olan yargıç ve savcının, birbirlerine daha farklı tutum ve tavır göstermeleri ve davranmaları da zaten beklenmemelidir.*”¹⁸³⁹

Av. Dinç, ceza mahkemelerinde kimi zaman yargıçların ve savcılarının, aynı kürsüyü paylaşmanın alışkanlıklarından da yararlanarak birlikte hareket ettiklerini, sonuçlanma aşamasına gelen davalarda duruşma salonunun boşaltılarak yargıç ve savcının biraz sonra açıklanacak kararın ayrıntılarını birlikte tartıştıklarını, bu tür uygulamaların avukatları tedirgin ettiğini, yargılama sürecinden dışlandıklarını ve savunma çabalarının boşa gittiği inancına kapıldıklarını belirtir.¹⁸⁴⁰

TBB eski Genel Sekreteri Av. Güneş Gürseler’e göre savcılarının, yargıçlarla sürdürdükleri yakın mesai, yargılanan kişilerin haklarını tehdit eden önemli bir hatadır.¹⁸⁴¹ Mardin Barosu Başkanı Av. Azat Yıldırım, Mardin adliyesinde istatistik yapılması durumunda, mahkeme kararlarının, % 99,9 oranında iddia makamının mütalaası yönünde çıktığının tespit edileceğini ileri sürmüştür.¹⁸⁴² Bingöl Barosu Başkanı Erdal Aydemir; “*Hiçbir esas hakkında mütalaaya aykırı, ağır ceza mahkemesinden karar çıktığına şahit olan var mı? Ya yüzde birdir ya yüzde ikidir. Bunun nedeni nedir? İşte adliyede yargıç ve savcılar kafa kafaya verir, dosyayla ilgili tartışırlar, neticede onunla ilgili bir mütalaa gelir, mütalaaya uygun bir karar çıkar, hatta ve hatta özellikle bilgisayarlardan sonra taşınabilir belleklere yüklenmiş. İşte taşınabilir belleği takıyor bilgisayara, mütalaasını okuyor, yine taşınabilir bellek çıkıyor, karar yazılıyor. Yani böyle bir yargı böyle bir adalet anlayışı, böyle bir adalet arama olabilir mi?*”¹⁸⁴³ sorusuna yanıt ararken Osmaniye Baro Başkanı Av. Hüseyin Sezgin “*Karar makamının ve iddia makamının birlik içinde hazırladıkları iddia ve kararın, savunmanın yapıldığı gün, savunma*

¹⁸³⁹ Mustafa Barlas, Marangoz Hatası ve Savcılar Yüksek Kurulu, 25.04.2010.

http://www.haberiniz.com/index.php?option=com_content&task=view&id=12065&Itemid=221 (20 Ekim 2010).

¹⁸⁴⁰ Güneş Dinç, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne Göre Silahların Eşitliği”, **TBB Dergisi**, Sayı.57 (2005), s.286.

¹⁸⁴¹

http://www.turkhukukmerkezi.com/Hukuki/2010/05/29/Türkiye_Barolar_Birliği_Başkan_Adayı_Av._Güneş_Gürsel_er_in_Seçim_Bildirgesi (02 Ocak 2011).

¹⁸⁴² TBB, 21. Baro Başkanları Toplantısı, s.145.

¹⁸⁴³ TBB, 21. Baro Başkanları Toplantısı, s.67-68.

tutanağı geçmeden önce duruşma salonlarındaki monitörlerden taşınabilir belleklere alınarak, kararların savunmadan önce verildiğini ne yazık ki bütün meslektaşlarım gibi ben de görmekteyim”¹⁸⁴⁴ diyerek yukarıdaki görüşleri destekler mahiyette beyanda bulunmuştur. Denizli Barosu Başkanı Av. Adil Demir ise mevcut sistemi, “savcıyı da yargıçla beraber başka duvar arkasına alan sistem” olarak nitelendirmiştir.”¹⁸⁴⁵

Ankara Barosu Başkanı Av. Semih Güner, savcılarının, yargıçlarla aynı kurula tabi olmalarına ve yakın ilişki içinde bulunmalarına şu eleştiriyi getirmiştir:

“Savcının o kurulda işi ne, yargıç mı o? O kurul niçin kuruldu; yargıçların güvencesi ve bağımsızlığı için. Savcının bağımsızlığı olur mu? Niçin, ama niçin değerli savcılarımızı yargıç konumuna getirerek onları payelendiriyoruz? Savcı, benim gibi yargının gerçekleşmesi için görev yapan erkin bir bacağı; bırakalım, olması gereken yerde yargıçlarımız otursun, savcılar bizimle eşit düzeyde yargılamaya katılsın, sav, savunma ve yargı bütünleşsin. Ben bunu içime sindiremiyorum. Eğer siz, onları oradan, o kuruldan çıkarmazsanız, örtülü yargılamayı her gün adliyelerde yaşarsınız; fısıldaşarak, ağızlarını kapatarak savcıyla yargıcın karşısında duran sanığı yargıladıklarına, bu onursuzluğu görmeye devam edersiniz.”¹⁸⁴⁶

Müderrişoğlu, CBS'nin ölkemizdeki bu olağanüstü yapılandırılması ve işletilmesinin, bağımsız ve tarafsız bir mahkemenin mevcudiyeti ve silahların eşitliği ilkelerine açıkça aykırılık teşkil ettiğini savunarak bu durumun bir an önce giderilmesi gerektiğini belirtmektedir. O'na göre yapılması gereken, iddia ve yargının ayrılarak savunmanın iddia ile eşit konuma getirilmesi ve eşit silahlarla donatılması, yargının da bu yeni yapılanma ile birlikte iddia ve savunma arasındaki diyalektikten sentezleme yapan işleve ve bu işlevini yerine getirecek uygun yetki ve olanaklara kavuşturulmasıdır.¹⁸⁴⁷ Böylece yargıçların, ceza yargılamasının taraflarından biri olan CBS karşısında tam bağımsız konum edinmeleri yolunda önemli bir adım atılmış olacaktır. Zira yargıç, koltuğu kırıldığında yenilenmesi (bkz. ek-13 ve ek-14), bilgisayarı bozulduğunda tamir edilmesi, odasının duvarları kirlendiğinde boyanması, kalemi bittiğinde temin edilmesi, odasına telefon bağlanması, kısacası kendisinin ve mahkemesinin her türlü ihtiyaçlarının karşılanması için adliyenin idari ve mali işlerini yürüten CBS ile sürekli bir ilişki içerisinde bulunmak zorundadır. CBS, tutuklama, tahliye, geceleyin arama, telefon dinleme vb. kararların verilmesini yargıçtan talep etmektedir. Yargıç, bu talepler

¹⁸⁴⁴ TBB, 24. Baro Başkanları Toplantısı, s.152.

¹⁸⁴⁵ TBB, 19. Baro Başkanları Toplantısı, s.116.

¹⁸⁴⁶ TBB, 4. Baro Başkanları Toplantısı, 15.12.2002, Ankara, TBB Yayınları: 70, Ankara, Aralık 2002, s.41. <http://tbbayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/4bbt-2002-273.pdf> (22 Ocak 2012).

¹⁸⁴⁷ Müderrişoğlu.

hakkında bir karar verirken hak ve adalet düşüncesi ile mahkemesinin ve personelinin acil ihtiyaçları arasında sıkışıp kalmamalıdır. Sorunun görünürdeki boyutu silahların eşitsizliği iken bir diğer boyutu ise yargı camiası içindeki çoğu kişinin bildiği ancak meslek taassubuna girişmekle eleştirilmek ve soruşturma geçirmek endişesi ile dile getirmeye çekindiği, yargıçlar ve savcılar arasındaki işte bu yakın ilişki ve mahkeme kararları üzerindeki Cumhuriyet başsavcısı takibidir.

Halen Adana Yargıcı olan Yaşar Sezikli, 30.04.2012 tarihinde, HSYK tarafından faaliyete geçirilen ve sadece UYAP bağlantılı bilgisayarlardan erişilebilen “Yargı Kürsüsü” platformunda, yargı bağımsızlığının özümsemiği toplumlarda infial yaratması gereken bir olaydan bahsetmiştir. Yargıç Sezikli’nin anlattığına göre Malatya’da görevli olduğu dönemde yapılan olağan adliye teftişi sonrası adalet müfettişlerince hakkında düzenlenen hal kâğıdında “*Cumhuriyet başsavcısı, verdiği kararlardan memnun değil*” yazmaktadır. Söz konusu paylaşım, infial yaratmak bir yana, çok sayıda yargıç ve Cumhuriyet savcısı tarafından okunduğu halde birkaç yoruma mazhar olabilmıştır.

Yargıç Sezikli tarafından gönderilen, dava, cevap ve temyiz dilekçeleri, hal kâğıdı ve davanın reddine ilişkin mahkeme kararının konumuzla ilgili bölümleri aşağıdaki gibidir:

Yargıç Sezikli 01.07.2011 tarihli dava dilekçesinde özetle; Malatya 1’nci SCM yargıcı olarak görev yaptığı döneme ilişkin, adalet müfettişleri tarafından düzenlenen 02.08.2010 tarihli hal kâğıdında (bkz. ek-33), kişisel ve sosyal özellikler bölümünde 81 (iyi not), mesleki bilgi ve çalışması bölümünde 65 (orta not) takdir edildiğini ve hal kâğıdının kanaat ve sonuç kısmında; “*Her ne kadar tevessülâtı gerektirmemekle birlikte Cumhuriyet savcılarının mevzuattan kaynaklanan haklı ve yerinde taleplerini genellikle gerekçelendirmeden reddetmesinin CBS nezdinde rahatsızlığa neden olduğu*” tespiti yapılarak ve diğer bazı hususlar da gerekçe gösterilerek yetkisinin değiştirilmesinin önerildiğini, varılan sonucun, hukuk fakültesinin 1’inci sınıfında okuyan bir öğrencinin asgari bilgisi ile dahi bağdaşmayacağını zira başta Anayasa olmak üzere mevzuat gereği yargıçların, Türk milleti adına, Anayasa’ya ve kanuna uygun ve vicdani kanaatlerine göre karar verdiklerini, hal kâğıdına, yargıçların kararlarını Cumhuriyet savcılarının taleplerine uygun ve memnun olacakları şekilde vermeleri gerektiğinin yazılmasının en hafif tabiri ile skandal olduğunu, yargıçların kararları yargısal denetime tabi iken idari bir denetim olan teftiş sonucunda yargısal bir denetim yapılarak bu şekilde kanaat

belirtilmesinin açıkça yetki aşımı olduğunu ileri sürerek hal kâğıdının not ve içerik yönünden iptaline karar verilmesini talep etmiştir.

HSYK Genel Sekreterliği avukatlarınca mahkemeye gönderilen 24.08.2011 tarihli cevap dilekçesinde; konumuz bakımından önem arz eden, hal kâğıdındaki *“Cumhuriyet savcılarının mevzuattan kaynaklanan haklı ve yerinde taleplerini genellikle gerektirmeden reddetmesinin CBS nezdinde rahatsızlığa neden olduğu”* tespitine yönelik herhangi bir savunma geliştirilmemiş ve davanın reddine karar verilmesi talep edilmiştir. Esasen konuya vakıf olduğumuzda ilk aklımıza gelen, davalı idarenin bu itiraza karşı nasıl bir savunma geliştirdiği idi. Bu anlamda, cevap dilekçesinde aradığımızı bulamamış olmak hayal kırıklığı yaratmış olsa da, davalı avukatlarının dahi hal kâğıdında bu cümlenin yer almasını savunacak söz bulamamış olduklarını görmek memnuniyet vericidir.

Malatya İdare Mahkemesi, 16.02.2012 tarih, 2011/3310 esas ve 2012/1813 karar sayılı bir buçuk sayfadan ibaret kararında; davanın ve savunmanın özeti ile 2802 SK'nin 24'üncü ve Ad.B Teftiş Kurulu Yönetmeliği'nin 88/1'inci maddesi hükümlerine atıf yaptığı sırasıyla dörder ve beşer satırlık paragrafların ardından, tek paragrafa sığdırdığı gerekçesinde *“Bu duruma göre, davacının görev yaptığı mahkemeye getirilen tavsiyeler, hal kâğıdı ve ekindeki bilgi ve belgeler bir arada incelendiğinde; davacının hal kâğıdının orta olarak düzenlenmesinin somut gerekçelerinin ve maddi dayanaklarının bulunduğu, hal kâğıdına takdir edilen notun, bilgi ve belgelerle uyumlu olduğu, maddi ve usuli bir hatanın bulunmadığı, hal kâğıdı düzenlenirken objektif ölçüler içinde kalındığı, taraflı davranıldığına ilişkin bilgi ve belgeye rastlanmadığı görülmekle, dava konusu hal kâğıdında hukuka aykırılık bulunmadığı sonuç ve kanaatine varılmıştır”* hükmüne vararak davanın reddine karar vermiştir.

İlk bakışta bilindik cümlelerin yinelenmesinden ibaret mahkeme kararının tatmin edici gerekçeden yoksun oluşu dikkati çekmekte ise de; davanın açıldığı 02.08.2010 tarihinde mahkeme esasının 3110 olduğu, 8 ayda gelen dosya sayısına nazaran yılsonuna kadar sayının 4500-4600'e ulaşmasının muhtemel görüldüğü, karar tarihi (16.02.2011) itibariyle bakıldığında ise mahkemece 46 altı günde 1813 karar verildiği, hafta sonu tatil günleri (12-13 gün) bir kenara bırakıldığında, mahkememin günde ortalama 60 karar verdiği anlaşılmaktadır. Yılda 4500-4600 dosyanın nasıl layıkıyla incelenebileceği ve

günde ortalama 60 kararın nasıl verilebileceği, verildiği varsayıldığında bu kararların gerekçelerinin nasıl yazılabileceği düşünüldüğünde, gerekçe yoksunluğundan ötürü kararı veren yargıçları eleştirmenin insafsızlık olacağı açıktır. Üzerinde durulması gereken husus, kararda, “*Cumhuriyet savcılarının mevzuattan kaynaklanan haklı ve yerinde taleplerini genellikle gerekçelendirmeden reddetmesinin CBS nezdinde rahatsızlığa neden olduğu*” tespitine yönelik itirazın birkaç cümle ile de olsa değerlendirilmemiş olmasıdır.

Yargıç Sezikli de bu düşünceden hareketle kaleme aldığı 29.03.2012 tarihli temyiz dilekçesinde; Anayasa’ya, mevzuata, evrensel hukuka, hukukun genel ilkelerine, yargı bağımsızlığına ve yargıçlık güvencesine açıkça aykırı olan ibarenin hal kâğıdından çıkarılması talebinin reddedilmesinin hukuka uygun düşmediğini, anılan ibarenin dayanağı olan, SCM yargıcı iken verdiği iletişimin dinlenmesi ve kayda alınması taleplerinin hiçbir delil, bilgi, belge ve kullanıma ilişkin detay olmaksızın, herhangi bir hazırlık evrakı eklenmeksizin, hatta birçoğunda suçun ne olduğunun da açıkça belirtilmeksizin sadece dinlenecek telefonların yazılması suretiyle mahkemeye geldiğini, bu nedenle taleplerin reddi gerektiği gibi bu hususun yargısal denetime tabi olduğunu, idari nitelikteki teftiş denetimine konu olamayacağını belirterek kararın bozulmasını talep etmiştir.

Yargıç Sezikli’nin temyiz dilekçesinde ileri sürdüğü, iletişimin dinlenmesi ve kayda alınması konusunda, delil, bilgi, belge ve kullanıma ilişkin detay olmaksızın, herhangi bir hazırlık evrakı eklenmeksizin, hatta birçoğunda suçun ne olduğunun da açıkça belirtilmeksizin sadece dinlenecek telefonların yazılması suretiyle CBS tarafından mahkemelerden karar talep edildiği çeşitli platformlarda eleştirilen bir husustur.

Kararda, “*Cumhuriyet savcılarının mevzuattan kaynaklanan haklı ve yerinde taleplerini genellikle gerekçelendirmeden reddetmesinin CBS nezdinde rahatsızlığa neden olduğu*” tespitine yönelik itirazın değerlendirilmemiş olmasının kabul edilebilir tarafı yoktur. Hukuki ihtilaf ortaya çıktığında tarafların yargıya gitmelerinin amacı, yargının adaleti gerçekleştirmenin temel unsuru olduğu ve adaleti gerçekleştirmekle görevli kişinin, olayın taraflarına karşı bağımsız kılındığı düşüncesidir. Bu sebepten ötürü yargıçlar ihtilafın taraflarına karşı da bağımsız olmak zorundadır.¹⁸⁴⁸ Yargıcın kişiliği, davanın

---

¹⁸⁴⁸ Özer, s.249.

tarafı ile ilgili olarak herhangi bir töhmet altında bulunmamalıdır. Taraflarca, yargıcın, dava ile ilgili olarak tarafsız ve objektif olarak karar vereceği görüşü kabul görmeli¹⁸⁴⁹ ve devlet ve toplum yaşamında her alanda son sözü söylemek göreviyle yükümlenmek suretiyle son derece ağır bir sorumluluk altında olduğu hatırdan çıkarılmamalıdır. Ülkemizde her alanda gün geçtikçe artan güvensizlik ortamı nedeniyle toplumun çoğunluğunda bu görüşün benimsendiğini söylemek mümkün görünmemektedir. “*Avukat tutacağına yargıç tut*” söylemi bu güvensizlik ortamının bir ürünüdür. Bu tür söylemler yargıcın saygınlığını aşındırmaktadır. Ancak unutulması gereken bir husus vardır; o da, diğer meslek mensuplarından farklı olarak yargıçların, iki tarafla muhatap olduklarıdır. Hasımsız açılan davalar dışında taraflardan birinin yargıcın kararından hoşnut olmama ihtimali oldukça yüksektir. Kişiler, çıkarları ile hakları arasındaki farkı çoğunlukla ayırt edemedikleri için yargıçtan ve yargıcın işleyişinden şikâyetçi olmaktadır. Lakin bu yakınmalar, yargıcın salt verdiği bir karar nedeniyle yerinden edilmesine ve işinden uzaklaştırılmasına yol açmamalıdır. Ülkemizde, karar aleyhine verilen taraf, davayı kaybetmenin verdiği öfke ve üzüntü ile yargıcın, kararını diğer tarafın etkisi ve baskısı altında ya da hemşerilik, dindarlık vb. düşüncelerle verdiğini ileri sürerek onu şikâyet edebilmektedir. 2802 SK’nin 97’nci maddesi, “a) *Belli bir konuyu içermeyen veya somut delile dayanmayan, b) başvuru sahibinin adı, soyadı, imzası ile iş veya yerleşim yeri adresi ve TC vatandaşları için TC kimlik numarası bulunmayan İhbar ve şikâyetler işleme konulmaz*” hükmünü havi olsa da, aynı maddenin son cümlesindeki “*Ancak (b) bendinde yazılı şartları taşımayan ihbar ve şikâyetlerin somut delillere dayanması durumunda, konu hakkında gerekli araştırma ve inceleme yapılır*” hükmü nedeniyle takma adla, adres belirtilmeksizin ve belgeye dayanmayan şikâyetler işleme konulmaktadır.¹⁸⁵⁰ Giegerich; ülkemizdeki yargıç-savcı şikâyetleri hakkında; “*Bunların birçoğu haklı bir sebebe dayanmamakta ve ilgili yargıç ve savcının durumdan haberi bile yoktur. Açıkça görülüyor ki, ülkede herhangi bir yerde birilerinin hoşuna gitmeyen bir durum olduğunda şikâyeti başkente gönderme alışkanlığı yaygındır*” saptamasında bulunmuştur.¹⁸⁵¹

¹⁸⁴⁹ Özer, s.19.

¹⁸⁵⁰ Thomas Giegerich, “Yargıcın Bağımsızlığı, Tarafsızlığı ve İdaresi Hakkında Rapor”, **Fasıl 23: Yargı ve Temel Haklar Hakkında 17-21 Ocak 2011 Tarihlerinde Gerçekleştirilen Uzman Heyetinin Görüşü**, 1 Ağustos 2011, s.26. <http://www.abgm.adalet.gov.tr/dosyalar/yargininbagimsizligi.pdf> (08 Mayıs 2012).

¹⁸⁵¹ Giegerich, *Yargıcın Bağımsızlığı, Tarafsızlığı*, s.26.

HSYK 2011 yılı Faaliyet Raporu'na göre, 2011 yılında 6704 yargıç ve Cumhuriyet savcısı şikâyet edilmiştir.¹⁸⁵² Türkiye'de yılda bakılan dava ve soruşturma sayısına nazaran rakam oldukça az, fakat yargıç ve savcı sayısına nazaran oldukça fazladır. Aynı rapora göre 2011 yılı itibariyle ilk derece mahkemelerinde görev yapan yargıç ve savcı sayısı 9271'dir.¹⁸⁵³ Yani üç yargıç ve savcıdan ikisi şikâyet edilmiştir. Öte yandan, soruşturma izinleri HSYK tarafından verilen kolluk amirleri hakkındaki şikâyet sayısının sadece 124 olması dikkati çekmektedir.¹⁸⁵⁴ Yargıç ve savcılar hakkında yapılan şikâyetler, görevin önemi ve mesleğin saygınlığı nedeniyle titizlikle incelendiği için bir sonuç elde edilemeyeceği baştan belli olan hususlar da şikâyete konu edilebilmekte, bu yolla şikâyet müessesesi bir oç alma aracına dönüştürülebilmektedir. Şikâyet edilen yargıç ve savcılar hakkında ön inceleme yapılırken esnaftan personele, mülki amirden kolluk mensuplarına kadar hemen herkesin bilgisine başvurulmakta, şikâyet konusu ile ilgili hiçbir bilgiye sahip olmayanlar dahi bu yolla yargıç ve savcının hangi sebepten ötürü şikâyet edildiğini öğrenebilmektedirler. Bu durum ise zaman zaman şikâyet konusunun gerçek olduğunun ortaya çıkması haline nazaran daha fazla mağduriyet yaratabilmektedir. Dikkati çeken husus, ihbar asılsız çıktığında ya da şikâyet edilen yargıç ve savcı aklandığında, haksız şikâyette bulunan hakkında iftira eyleminden ötürü kamu davası açılması izninin Ad.B'ye ait olması, yargıç ve savcılarının, şahsa sıkı sıkıya bağlı olan şikâyet hakkını kullanma özgürlüğüne sahip bulunmamasıdır.¹⁸⁵⁵

Taraflardan birinin, verdiği karardan ötürü kendisini şikâyet edeceği veya verdiği kararın bir kenara not edileceği endişesi taşıyan yargıç karar vermekte çekince gösterebilir. Zira şikâyet nedeniyle soruşturma geçirip terfide geri bırakılma, birinci sınıf yargıç olamama ve yer değiştirme yaptırımları ile karşı karşıya kalma olasılığı bulunmaktadır. Ülkemizde yargılamaların uzun sürmesinin pek tartışılmayan nedenlerinden biri de budur. Vereceği kararın taraflardan birini memnun etmeyeceğini hisseden/düşünen yargıç, görev süresinin sonuna kadar davayı yapay gerekçeler üreterek ya da taraflara gereksiz yükümlülükler yükleyerek erteleme yolunu

¹⁸⁵² HSYK, **2011 Yılı Faaliyet Raporu**, Ankara, 2012, s.69. <http://www.hsyk.gov.tr/dosyalar/HSYK-2011-Yili-Faaliyet-Raporu.pdf> (02 Mart 2012).

¹⁸⁵³ HSYK, *2011 Yılı Faaliyet Raporu*, s.27.

¹⁸⁵⁴ HSYK, *2011 Yılı Faaliyet Raporu*, s.72.

¹⁸⁵⁵ 2802 SK Madde 76 (3) - Disiplin cezasını gerektirecek mahiyette olan ihbar ve şikâyetin kötü niyetle yapıldığı veya delillerin uydurulduğu anlaşılan hallerde, mahkemece yukarıdaki fıkra hükmü uygulanmakla birlikte 5237 sayılı TCK'nin 267'nci maddesinin birinci fıkrasında yazılı ceza hükmolünür. Şu kadar ki bu konuda kovuşturma yapılması Ad.B'nin iznine bağlıdır.

seçebilmektedir. Elbette görevde yetkisini kötüye kullanan yargıçlar en ağır şekilde cezalandırılmalıdır. Vurgulanmak istenen husus, asılsız şikâyetler nedeniyle yargıçların kendilerini baskı altında hissetmemelerinin, bağımsız ve tarafsız karar verebilmelerinin sağlanması, yargıç kimliğinin zarar görmemesinin önlenmesi gerekliliğidir.

Yargıç Sezikli de, verdiği ya da vermediği kararlar ile ceza yargılamasının taraflarından biri olan CBS'yi "memnun" edemediği için teftiş sonucunda orta not almış ve Malatya'dan Adana'ya tayin edilmiştir. Her platformda dile getirilmesi gereken bu olay, yargı bağımsızlığı konusunda içinde bulunulan durumu göstermesi bakımından fazlasıyla kayda değerdir.

Birey devlete karşı korunacaksa, devlet adına yerine getirilen iddia işlevine karşı da korunmalıdır. Onun için kanunlar, kişinin hürriyetinin sınırlanması koşullarının varlığı, bireyin üstünün, evinin ve işyerinin aranması, haberleşme ve iletişimin dinlenmesi vb. konularda Cumhuriyet savcısının değil yargıcın karar vermesini uygun görmüştür. Fakat mevcut yapılanmada adliyeler CBS'nin idari ve mali vesayeti altında bulunduğundan CBS'nin yukarıda sözünü ettiğimiz türden taleplerinin bağımsız yargı tarafından değerlendirilmesinden ziyade, sanki kurum amirinin isteminin alt birim tarafından yerine getirilmesini andıran bir durum görüntüsü vermektedir.¹⁸⁵⁶ Adliyelerin yapılanmasında ve işletilmesinde savcılığın mutlak belirleyiciliği söz konusu olduğu, yargıcın duruşma yapacağı, oturacağı, çalışacağı yeri iddia makamının belirlediği, iddia makamı ne kadar olanak tanırsa o ölçüde faaliyette bulunduğu bir ortamda, CBS'nin taleplerinin bağımsız yargı tarafından değerlendirildiğini, yargıcın, Cumhuriyet savcısı tarafından kendisine iletilen taleplere karşı bağımsız olduğunu ve bağımsız karar verdiğini öne sürmek güçtür.¹⁸⁵⁷

---

¹⁸⁵⁶ Müderrisoğlu'nun bu görüşünü, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcısı'nın, tutuklama yetkisinin yegâne sahibi yargıç olduğu halde Dicle Üniversitesi'nde düzenlenen bir törende Kürtçe ve çeşitli dillerde şarkılar söylenmesi üzerine, "2006 yılında buraya ilk geldiğimde böyle bir programa katılmış olsaydım ve burada böyle bir parça söylenmiş olsaydı bu töreni terk eder, bu parçayı söyleyen herkesi gözaltına alır, tutuklatırdım" biçimindeki söylemi haklı çıkarır niteliktedir. <http://gundem.milliyet.com.tr/-2006-yilinda-olsaydik-burdaki-herkesi-tutuklatirdim/gundem/gundemdetay/03.06.2011/1398167/default.htm> (04 Haziran 2011).

¹⁸⁵⁷ Müderrisoğlu.

4.11. Adliye Yönetiminde Etik Sorunu

4.11.1. Etik Kavramı

Etik sözcüğü, Yunanca “karakter” anlamına gelen “ethos” sözcüğünden türemiştir.¹⁸⁵⁸ Anlam olarak, toplumsal yaşamda insanlar arasındaki ilişkilerin temelini teşkil eden değerleri ve kuralları kapsamaktadır.¹⁸⁵⁹

TDK sözlüğünde etik; “çeşitli meslek kolları arasında tarafların uyması veya kaçınması gereken davranışlar bütünü” şeklinde tanımlanmıştır.¹⁸⁶⁰

4.11.1.1. Kamusal Etik Kavramı

Kamusal etik kavramı, genelde etik anlayışa ve kamu hizmetlerinde etik değerler dizgesine değinmekte, kamu görevlilerinin kamu hizmetini yerine getirirken karar alma ve idari süreçlerde, böylesi bir anlayış ve değerler çerçevesinde uyacağı ilke ve kuralları içermektedir.¹⁸⁶¹ Kamusal etiğe dayalı “etik yönetim”, kamu görevlilerinin, kamu işini yaparken yansız, nesnel ve dürüst davranışları, devlet makamını kişisel, maddi veya siyasi kazanç için kullanmaktan sakıncaları anlamına gelmektedir.¹⁸⁶²

4.11.1.2. Yönetimsel Etik Kavramı

Yönetimsel etik kısaca, ahlaki standart ve değerlerin, kamu yönetimin işleyişinde karşılaşılan çıkar çatışmaları ve ikilemlerin çözümünde kullanılabileceği varsayımına dayanmaktadır. Böylece, bir kamu görevlisinin, kamu çıkarı ile şahsi çıkar kesiştiğinde hangisini tercih edeceği bir etik sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. O halde kamu görevlilerinin davranışları ile ilgili standartların oluşturulması ve bunun yaygınlaştırılması, kamu yönetimi sisteminin ahlaki standart ve değerlere uygun olarak düzenlenmesi gerekmektedir.¹⁸⁶³

¹⁸⁵⁸ Yaşar Uzun, “Kamu İdarelerinde Etik Yönetim”, *Sayıştay Dergisi*, Sayı.80 (Ocak-Mart 2011) s.35.

¹⁸⁵⁹ Haldun Yağan, “Kamu Yönetiminde Etik Davranış İlkeleri”, *Gümrük Dünyası Dergisi*, Sayı.46 (2005). <http://www.gumrukkontrolor.org.tr/Yayinlar/Dergiler/46/2.html> (09 Ocak 2010).

¹⁸⁶⁰ www.tdk.org.tr (16 Ekim 2012).

¹⁸⁶¹ Zehra Gönül Balkır, “Kamu Yönetiminde Yeni Boyut: Kamusal Etik”, *Kocaeli Barosu Dergisi*, Sayı.2007/1 (2007), s.17.

¹⁸⁶² M. Kemal Öktem ve Uğur Ömürganülşen, “Kamu Yönetiminde Etik Çalışmalarına Yönelik Genel Bir Çerçeve Arayışı”, **2. Siyasette ve Yönetimde Etik Sempozyumu**, Mustafa Lütfi Şen ve Diğerleri (hızl.), Sakarya, 18-19 Kasım 2005, s.232.

¹⁸⁶³ Özer Köseoğlu, Fatma Yurttaş ve Cihan Selek, “Yolsuzluğu Önlemede Kullanılan Araçlardan Biri Olarak Yönetimde Açıklık ve Bilgi Edinme Hakkı”, **2. Siyasette ve Yönetimde Etik Sempozyumu**, Mustafa Lütfi Şen ve Diğerleri (hızl.), Sakarya, 18-19 Kasım 2005, s.147.

Son yıllarda, yönetimde etik olgusu yükselen bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda, kamu görevlilerinin uymaları gereken saydamlık, tarafsızlık, dürüstlük, hesap verebilirlik, kamu yararını gözetme gibi etik davranış ilkeleri belirlemek ve uygulamayı gözetmek amacıyla 25.05.2004 tarihli, 5176 SK ile Başbakanlık bünyesinde Kamu Görevlileri Etik Kurulu (KGEK) oluşturulmuştur. Genel bütçeye dâhil daireler, katma bütçeli idareler, kamu iktisadi teşebbüsleri, döner sermayeli kuruluşlar, mahalli idareler ve bunların birlikleri, kamu tüzel kişiliğini haiz olarak kurul, üst kurul, kurum, enstitü, teşebbüs, teşekkül, fon ve sair adlarla kurulmuş olan bütün kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan; yönetim ve denetim kurulu ile kurul, üst kurul başkan ve üyeleri dâhil tüm personeli kanun kapsamındadır. Ancak, Cumhurbaşkanı, TBMM üyeleri, BK üyeleri, Türk Silahlı Kuvvetleri ve yargı mensupları ile üniversiteler hakkında bu kanun hükümleri uygulanmayacaktır.

KGEK, Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ve Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliği¹⁸⁶⁴ hazırlamıştır. Yönetmeliğin amacı, kamuda etik kültürünü yerleştirmek, kamu görevlilerinin görevlerini yürütürken uymaları gereken etik davranış ilkelerini belirlemek, bu ilkelere uygun davranış göstermeleri açısından onlara yardımcı olmak ve görevlerin yerine getirilmesinde adalet, dürüstlük, saydamlık ve tarafsızlık ilkelerine zarar veren ve toplumda güvensizlik yaratan durumları ortadan kaldırmak suretiyle kamu yönetiminde halkın güvenini artırmak, toplumu, kamu görevlilerinden beklemeye hakkı olduğu davranışlar konusunda bilgilendirmektir (Yön. m. 1).

Yönetmelikte belirlenen etik davranış kurallarının bazıları; kamu hizmetlerinin ve görevin yerine getirilmesinde sürekli gelişimi, katılımcılığı, saydamlığı, tarafsızlığı, dürüstlüğü, kamu yararını gözetmeyi, hesap verebilirliği, öngörülebilirliği, hizmetin yerindeliği ve beyana güveni esas alan kamu hizmet bilinci oluşturmaktır.

Etik olgusunun adliye yönetimini ilgilendiren boyutu, yönetici görevi tevdi edilen kimi Cumhuriyet (baş)savcılarının etiğe uygun olmayan davranışlardır. Ülkemizde, ağır ceza merkezi olsun olmasın hemen hemen tüm adliyelerde başsavcı veya kıdemli savcı odaları diğer odalardan geniş ve gösterişlidir.¹⁸⁶⁵ Düzce Adliyesine mefruşat alımı için

¹⁸⁶⁴ 13.04.2005 tarih ve 25785 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

¹⁸⁶⁵ Söke Yargıcı Erkan İlbaý; ağır ceza merkezi olmayan yerlerde yeni yapılan adliye saraylarında dahi kıdemli savcı odasının büyük ve daha gösterişli düzenlendiğini ve eski uygulamaların halen devam ettiğini üzülenek gördüğünü belirtmiştir. <http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=210282&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (25 Aralık 2008).

yayımlanan ihale duyurusunda, Cumhuriyet başsavcısının odasına giden koridor için mefruşat alınacağı belirtilmiştir.¹⁸⁶⁶ Bir başka örnek Doğubayazıt adliyesindeki Cumhuriyet başsavcısı makam odası ile adalet komisyonu başkanı makam odası arasındaki büyüklük ve tefrişat farklılığıdır.¹⁸⁶⁷ Keza İnebolu adliyesi internet sitesindeki fotoğraflar, yargıç ve savcıların makam odaları arasındaki farkı hiçbir yoruma yer bırakmayacak açıklıkta göstermektedir.¹⁸⁶⁸ Örnekleri çoğaltmak mümkündür.¹⁸⁶⁹ Kimi mülki amirler ve yüksek kademedeki bürokratlarda görmeye alıştığımız davranışlar,¹⁸⁷⁰ zamanında bu tür davranışları eleştiren hukukçular tarafından da yapılmaya başlanmıştır. Yönetim işlerini nesnel ölçütler temelinde yürütmesi gerekirken Ad.B bürokrasisi ile yakın ilişkisi ve işbirliği, zaman zaman kimi Cumhuriyet başsavcılarının nesnellikten uzak tavırlar sergilemesine neden olmaktadır.¹⁸⁷¹

Her hareketi kontrol edilmek suretiyle baskı ve zapturapt altında tutulmak istenen, bir Cumhuriyet savcısına içinde hiçbir suç unsuru taşımayan bir cevabi yazı yazdığı için (bkz. ek-5) soruşturma geçiren yargıçlar, bir Cumhuriyet başsavcısının, objektifliğe, iyi niyete ve etik ilkelere uygun olmayan davranışına tepki göstermekten çekinmektedirler.¹⁸⁷²

---

¹⁸⁶⁶ Düzce’de yapılan yeni adliye binasına tefrişat alımı için yayımlanan 2008/9218 kayıt numaralı açık ihalede, bir Cumhuriyet başsavcısı makam odası takımı, bir Cumhuriyet başsavcısı dinlenme odası takımı, Cumhuriyet başsavcısı toplantı odası takımı, bir Cumhuriyet başsavcısı koridoru, bir ağır ceza mahkemesi başkanı makam odası takımı satın alınacağı belirtilmiştir. <http://www.dgmarket.com.tr/tenders/np-notice.do~2257224> (24 Ocak 2010).

¹⁸⁶⁷ <http://www.dogubeyazit.adalet.gov.tr/htmls/adliyemiz.html> (19 Ağustos 2010).

¹⁸⁶⁸ http://www.inebolu.adalet.gov.tr/makam_odalari.htm (19 Ağustos 2010)

¹⁸⁶⁹ Tekirdağ’da, eski cezaevi arazisine yapılması planlanan adliye binasında denize bakan tüm odaların Cumhuriyet savcılarına tahsis edildiği iddia edilmiştir. Binanın projesi, Bilgi Edinme Kanunu kapsamında talep edilmiş ancak projenin gönderilemeyeceği belirtilmiştir. Bu defa, projenin gönderilmesi yerine, denize bakan taraftaki tüm odaların Cumhuriyet savcılarına tahsis edilip edilmediği sorulmuş, buna da olumsuz yanıt verilmiştir (bkz. ek-15 ve ek-16).

¹⁸⁷⁰ “Vali’nin makam aracı tartışma konusu...”, Ordu Valisi’ne alınan 189 bin Euro’luk makam aracı tartışmalara sebep oldu. Ordu İl Genel Meclisi tarafından valilik makamına alınan ve yaklaşık değeri 370 bin TL olan Mercedes marka makam aracı tartışmaları da beraberinde getirdi. 1992 yılından bu yana kullanılan eski Mercedes marka aracın yerine 189 bin Euro’ya alınan S 320 Mercedes vatandaşın diline düştü. Vatandaşlar, aracı çok pahalı buldu. Ordu Valisi ise bu konuda sessiz kaldı. Vali, kendisiyle röportaj yapmak isteyen basın mensuplarının sorularını cevapsız bıraktı. <http://www.kenthaber.com/karadeniz/ordu/Haber/Genel/Normal/valinin-makam-araci-tartisma-konusu/> (26 Kasım 2010).

¹⁸⁷¹ Samsun Yargıcı Resmîye Sürmeli; makam aracına flama takan, kapısına kırmızı halı döşeyen, yargıç-savcı meslektaşlarını randevu ile kabul eden, tayinle gelen meslektaşına “hoş geldin” ziyareti yapmak yerine kendi odasına gelip “ben geldim” diye tekmil vermesini bekleyen hatta gelen ziyaretçinin önemine binaen önüne kırmızı halı seren başsavcılar gördüğünü belirtmiştir. <http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=340891&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (12 Mayıs 2011).

¹⁸⁷² Fethiye Yargıcı Hulusi Tahir İlgenli bu görüşümüzü desteklemiştir: “Mahkemelerin üzerinde başsavcılık idari vesayeti (personel, araç gereç, oda, internet sitesi, telefon, faks, lojman hizmetleri gibi) tüm idari konularda devam etmektedir. Bunlara aykırı davranmanız ise yargıç olarak bireysel kahramanlıklara girmeniz ve çevrenizde geçimsiz olarak yaftalanmanıza yol açar. Adliyeye gelen ödeneği başsavcı tamamen kendisi harcar. Hesap sorduğunuzda size bir sürü gerekçe gösterir. Sadece ters düşmeyi ve huzurunuzun bozulmasını göze alırsanız bir şeyler elde edebilirsiniz.”. www.adalet.org (31 Ağustos 2010).

Kapsam dışında bırakıldıklarından, KGEK tarafından yukarıda örneğini verdiğimiz olay, tutum ve davranışlarla ilgili yargı mensupları hakkında verilmiş bir karar bulunmamaktadır. Makam odasını yüksek harcamalar yaparak yenilemek ya da çok pahalı bir makam aracı satın almak ya da daha dar ölçekte; hizmet aracını makam arabası olarak kullanmak eylemleri; temizlik firmasının bazı elemanlarını mesai saatleri içerisinde evine gönderip, temizlik yaptırmaktan¹⁸⁷³ daha az etik değildir. Kanımızca bu tür davranışlar; etik davranış ilkelerinden olan, görevin yerine getirilmesinde kamu hizmeti bilinci, kamu malları ve kaynaklarının kullanımı ve savurganlıktan kaçınma, tarafsızlık ve hesap verme sorumluluğu ilkelerine aykırıdır.

4.12. Adliye Yönetimi ve Hesapverebilirlik

Hesapverebilirlik ilkesi, kendilerine yetki verilenlerin ve kaynak tahsis edilenlerin, bu yetki ve kaynakları ne kadar iyi kullandıklarını sergileme, raporlama sorumluluğu olarak anlaşılmaktadır.¹⁸⁷⁴ İdari ve mali yetkileri haiz oldukları halde, Cumhuriyet savcılarını için düzenlenen performans değerlendirme raporlarında; kamu kaynaklarının etkin ve verimli kullanımına ilişkin bir değerlendirme bölümü yer almamaktadır. Hâlbuki hesap verebilirlik kavramı içinde idari, mali ve etik hesapverebilirlik de bulunmaktadır. Kamu görevlileri, yaptıkları işlerin yanı sıra sonuçlarından da sorumlu tutulmaktadırlar. Kamu görevlilerinin hesap verme sorumluluğunun sağlanması kamu kaynaklarının kullanılmasındaki mali ve hukuka uygunluk denetimini, kaynakların verimli, etkili ve ekonomik kullanılması biçiminde genişletmektedir.¹⁸⁷⁵

5018 SK'nin 8'inci maddesine göre, her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanlar, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gereken önlemlerin alınmasından sorumludur ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorundadır.

“Bugün için Türk hukuk sisteminde adliyelerin kontrolü, denetimi, temsili başsavcılardadır. Deyim yerindeyse adliyenin patronu başsavcıdır. Hâkimlerin ve diğer savcılarının adliyenin düzenine, işleyişine dair söz hakları yoktur. Başsavcının oluru, izni olmaksızın adliyede hiçbir düzenleme yapılamaz. Hâkimlerin, kalemi, kırtasiyesi, sandalyesi, odası, masası başsavcının elinden, keyfinden geçer. Bu nedenle başsavcıyla ‘iyi geçinmek’ Türk yargı pratiğinin vazgeçilmez düsturudur.” Ali Musa Sarıçimen, <http://www.adalet.org> (14 Aralık 2012).

¹⁸⁷³ KGEK, 06.05.2009, E. 07/33, K. 09/19 (19.06.2009 tarih ve 27260 sayılı RG’de yayımlanmıştır).

¹⁸⁷⁴ Erdoğan Kesim, “Bir Etik Davranış İlkesi Olarak Hesap Verebilirlik”, **2. Siyasette ve Yönetimde Etik Sempozyumu**, Mustafa Lütfi Şen ve Diğerleri (hzl.), Sakarya, 18-19 Kasım 2005, s.270.

¹⁸⁷⁵ Köseoğlu, Yurttaş ve Selek, s.149.

Adliyelerde, müfettişler tarafından yapılan denetimler uygunluk denetimi mahiyetinde değildir. Bir tarafta yargıç odasındaki tefrişatın eskiliği, diğer tarafta Cumhuriyet başsavcısının odasındaki tefrişatın gösterişliliği göz önünde iken bu durumun sorgulanmadığı ve olağan karşılandığı görülmektedir. Neden yargıç odasının tefrişatının mesleğin gerektirdiği saygınlığa uygun olmadığı, bunun için neden harcama kalemlerinden gerekli tahakkukun yapılmadığı incelemeye değer görülmemektedir.

Bu ekonomik güç, yani yargıç, savcı ve adli birimlerden gelen talepler nedeniyle artan rolünden ötürü Cumhuriyet başsavcılarının yetki alanları mahkeme ve yargıçlar aleyhine genişlemekte, “amir” pozisyonları pekişmektedir. Kısacası hiyerarşi, ekonomik güce göre şekillenmektedir. “Bir kimsenin, yaptıklarından ötürü başka bir otoriteye açıklamada bulunması”¹⁸⁷⁶ olarak tanımlanan ve son yıllarda yönetim literatürünün önemli kavramlarından biri haline gelen hesapverebilirlik bir kimsenin sorumluluklarını ne gibi yollarla ya da nasıl yerine getirdiğini açıklaması, ortaya koyması ve ispat etmesini gerektirir. Bilgi vermeyi zorunlu kılar. Kamusal yetkilerin yanlış kullanımını ve suiistimalini önler. BM Savcılarının Rolüne Dair Yönerge’nin¹⁸⁷⁷ 13/b maddesine aykırı şekilde zabıt kâtibini sekreter, gardiyanı şoför yapan, adliye otoparkında kendisine ait araç için üstü kapalı ayrı bir yer yaptıran, hizmet aracını makam arabası olarak kullanan Cumhuriyet başsavcısından etik ilkelere aykırı bu davranışlarının nedeni sorulmalıdır, meğerki bu eylemleri gerçekleştirebilme imkânını sağlayan yetkiler/konum, bizzat hesap sorması gereken otorite tarafından kendisine bahşedilmemiş olsun.¹⁸⁷⁸ Deprem bölgesinde yedi yıl görev yapıp da tanınan önceliğe ve sağlanan mali olanaklara rağmen lojman alımını/yapımını gerçekleştiremeyen Cumhuriyet başsavcısı, bu yönüyle de denetime tabi tutulmadığı sürece hesap verme/sorma anlayışı, yasaların çizdiği dar kalıplar içerisinde kalmaya ve biçimsel bir anlayışla sınırlı şekilde uygulanmaya devam edecektir.

¹⁸⁷⁶ Asım Balcı, “Kamu Yönetiminde Hesapverebilirlik Anlayışı”, **Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar** içinde (115-134), Asım Balcı ve Diğerleri (Ed.), Ankara: Seçkin Yayınevi, 2003, s.116.

¹⁸⁷⁷ Suçların Önlenmesi ve Suçluların Islahı konularının ele alındığı 8’inci BM Kongresinde kabul edilmiştir. 27 Ağustos-7 Eylül 1990, Havana, Cuba. www.ocasturkiye.com/.../Savcilarin%20Rolune%20dair%20Yonerge.doc (28 Ağustos 2010). Yönerge’nin 13/b. maddesinde; savcılarının görevlerini yaparlarken kamu yararını korumaları, objektif bir biçimde hareket etmeleri gerektiği belirtilmektedir.

¹⁸⁷⁸ “Başsavcılık makamı Ankara’nın eli, kolu ve kulağı olduğu için yaptıkları uygulamalar zaten hep bilinir ama hiç ses çıkarılmaz, hatta daha sert ve ayrıcalıklı görünmeleri için alttan alta biraz da desteklenirler. Ankara iyi bilir ki başsavcı ne kadar güçlü ise kendisi o kadar rahattır, öyle olmasa bütün terfileri iyi, müfettiş denetimleri sorunsuz meslektaşların bir başsavcı ihbarı ile görev yerleri değişmez.”. Fikret Aras, <http://www.adalet.org/forum2/goster.php?baslangic=45&yazanno1=&renklendirme=&id=1256&oturumno=cefc285f7069d30&fid=408240&alan=Mesleki%20Konular&tablo=wmeslekikonu&konu=B%D6YLE%20BA%DESAVCI%20ODA%20MI%20VARMIDENESORULAN=&a1=&a2=&a3=&a4=> (13 Kasım 2012).

Bazı Cumhuriyet başsavcılarının kamusal etiğe aykırı davranışları yolsuzluk boyutuyla değil, kimi zaman farklı olma, kimi zaman amir görüntüsü verme çabası, kimi zaman da mülki amirlerle rekabet etme isteği nedeniyle kamu kaynaklarının verimsiz ve gereksiz kullanımını şeklinde kendisini göstermektedir. Ancak genel olarak yönetim, özel olarak da etik konusu, ağırlıklı olarak sistem sorunu olarak ele alınmalıdır. Sistemin insan davranışları üzerindeki etkisi sanıldığından daha büyüktür.

Ülkelerin kendi şartlarına göre şekillenen adliye yönetimi sistemi olsa da evrensel ilke ve özellikler ülkelere göre farklılık göstermemelidir. Yargı bağımsızlığı slogan olmaktan çıkmalı, şeklen değil uygulamada bağımsızlık sağlanmalıdır. Ancak bizzat yargı mekanizması içinde görev alan kişilerce benimsenmez ve içselleştirilmez ise uygulamada yargı bağımsızlığının her yönüyle gerçekleştirilmesi ve yaşatılması zor görünmektedir. Kişiler, yargı bağımsızlığını, kendi amaçları ve çıkarları doğrultusunda tanımlayıp kullanıyorlarsa orada evrensel değerlerden söz etmek mümkün değildir. Yeni yapılan bir adliye binasında, denize bakan taraftaki tüm odaları Cumhuriyet savcılarına ayıran bir Cumhuriyet başsavcısı, bir kamu görevlisinde bulunması gereken hakkaniyet, tarafsızlık, eşit davranma ilkelerine uygun davranmış olmayacaktır. Ancak ortaya konulan bu davranış biçimi kimi yargıçlarca yadırganmamakta, hukukun üstünlüğü ilkesinin bir gereği olarak hesap verme mekanizması içinde bakanlık ve teftiş kurulu tarafından dikkate değer bile görülmemektedir.

4.13. Mahkeme Yanındaki Savcılıktan, Savcılık Bünyesinde Mahkemeye

Sorunun uygulamaya yansıyan boyutu, sorunu önemsiz görenlere yanıt niteliğindedir. ATK Kadıköy Adli Tıp Şube Müdürlüğü'nce Amasya/Gümüşhacıköy CBS (Mutemetliğine) gönderilmek üzere Kadıköy CBS tarafından yazılan 15.04.2010 tarih ve 2010/29 sayılı yazı (bkz. ek-20) algılamanın ulaştığı safhayı göstermesi bakımından önemlidir. Yazıda, mahkemeler için “*başsavcılığımıza bağlı ilgili mahkemelere*” ifadesi kullanılmıştır. Adli teşkilat içinde bir yapılanma olmasından ötürü mahkemeler ve savcılıklar arasındaki işleyişi en iyi bilmesi gereken bir birim dahi mahkemeleri CBS bünyesinde bir yapı olarak telakki etmektedir. Bunun nedeni, adliyelerde de mülki idaredekine benzer bir hiyerarşi bulunduğu görüntüsü, Cumhuriyet başsavcısının mülki amir, yargıçların, birim müdürü olduğu düşüncesidir. Örneğin, Ziraat Mühendisleri Odası tarafından Çatak CBS'ye gönderilen bir yazıda (bkz. ek-21), “*mahkemeleriniz*”

ifadesi kullanılmıştır. Bir başka örnek, Adliyelerde ve Yargıda Görev Yapan Tüm Bilirkişiler Derneği Başkanlığı tarafından Manavgat CBS'ye gönderilen tarihsiz ve sayısız, “Sayın Başsavcılığımızdan Talebimiz” başlıklı yazı içeriğidir. Ankara’ya yazılacak talimatlarda bilirkişi adının belirtilmesini ve listeden seçilmesini isteyen dernek, yazıyı şu cümlelerle sonlandırmıştır: “Bu nedenle ekte sunulan listenin takdirleriniz doğrultusunda Başsavcılığınız görev alanı içindeki Cumhuriyet savcıları, Tüm Mahkemelere, İcra ve İflas Müdürlüklerine ve tüm yazı işleri müdürlüklerine bilgi bakımından duyurulmasına Emir ve Müsaadelerinize Arz Ederiz.”¹⁸⁷⁹

2010 yılı Mart ayında Gölcük adliyesinde yaşanan bir olay, algının boyutunu göstermesi bakımından ilgi çekicidir. Cumhuriyet başsavcısının anlattığına göre 1’inci ACM’de duruşma saati gelmesine rağmen yargılaması yapılmayan bir vatandaş Cumhuriyet başsavcısına giderek davasının görülmediği şikâyetinde bulunmuş, Cumhuriyet başsavcısının, bu konuda yapabileceği bir şey olmadığını söylemesi üzerine can alıcı soruyu soruvermiştir: “Mahkemelerden siz sorumlu değil misiniz?”¹⁸⁸⁰ Vatandaşı böyle düşünmeye ve davranmaya sevk eden protokoldeki görüntü, koruma ve sekreteryaya hizmetlerindeki ayrıcalık, çalışılan mekânların niceliksel ve donanımsal farklılıklardır. Bu da, görünümün algıda ne denli önemli bir etken olduğunun kanıtıdır.¹⁸⁸¹

Uygulamadaki bu durumun sonucu olarak adliye kavramının yerini giderek CBS kavramı almaya başlamıştır. Bürokrasinin yetkisini genişletme eğilimi, kendilerini Ad.B bürokrasisinin taşradaki temsilcisi olarak gören kimi Cumhuriyet başsavcıları tarafından

¹⁸⁷⁹ “Kişilikleri öne çıkararak, olayı yargıç ya da savcı sıfatına haiz kişilerin güç mücadelesi şekline sokarak, konuşmak yanlış. Kurumsal olarak düşünüp konuşmak gerekir. Mevcut uygulama ve bu uygulamanın diğer kamu görevlileri ve halk nezdindeki yansımaları, maalesef, mahkemelerin bağımsızlığı ilkesine aykırı olacak şekilde mahkemelerin savcılıklar bünyesinde bir kurum, yargıçların da başsavcı emrinde bir memur olduğudur. Dışa yansıyan durum budur.” Halil İbrahim Aktepe,

<http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=224635&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (13 Eylül 2009).

¹⁸⁸⁰ “Adliyelerin büyük çoğunluğunda (% 90’dan fazla), başsavcıların kendilerini ayrı bir eyalet gibi konumlandırıp, komisyon başkanlıklarını (ancak ne hikmetse hiç bir komisyonunun bu durumdan şikâyet ettiğini görmedim, bu nedenle onların hakkını savunmak içinden gelmiyor ama buna rağmen bir yargıç olarak bu durumu yine de sindirmek zor) ve özellikle mahkemeleri ve yargıçları görmezlikten gelme durumları var. Bazı adliyelerde, yargıçlar duruşma salonunu oda gibi kullanırken, başsavcılar üç dört oda büyüklüğünde sekreter girişli odalar kullanıyor. Vatandaş mevcut durumu görünce, ‘adliyenin amiri’ diyerek mahkeme yargıcını, başsavcıya şikâyet etme yoluna gidiyor.” İhsan Sartık,

<http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=374914&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (26 Ocak 2012).

¹⁸⁸¹ “Kızımın sağlık karnesinin sayfaları bittiği için yeni bir sağlık karnesi düzenlenmesi için komisyon başkanlığına dilekçe yazmıştım. Uzun süre gelmediğinden bugün aradım. Komisyon müdürü bana ‘karneleri başsavcılık düzenliyor ve başsavcı imzalıyor’ dedi. Ben aynı adliyede çalışan başka bir hâkim meslektaşımın oğlunun karnesini görmüştüm ve başsavcı imzalıydı. Bunun yanlış olduğunu, komisyondan alması gerektiğini söylemişim. Bu sebeple ısrarla komisyondan talep etmişim. Buna rağmen komisyon çalışanları yazımı başsavcılığa göndermiş. Sorun başsavcı imzalamış meselesi değil. Şimdi kızımı doktora götürdüğümde karneyi alan memur veya doktor ne düşünsün? Hâkimleri başsavcılığın veya savcılığın memuru şeklinde algılamayacaklar mı?”. Mustafa Şen,

<http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=224635&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (13 Eylül 2009).

da benimsenmekte, idarede olduğu gibi adliyede de bir hiyerarşik yapı oluşturulmaya çalışılmaktadır. CİGM tarafından Kocaeli CBS'ye gönderilen yazıda (bkz. ek-22), son on yılda meydana gelen boşanma davaları hakkında mahkeme kayıtlarının tetkiki sonucu elde edilecek verilerin gönderilmesi gerektiği bildirilmiş ve yazıya bir de tablo eklenmiştir (bkz. ek-23). Yazıda istenen, mahkeme kayıtlarının CBS tarafından incelenerek tablonun doldurulmasıdır ki tablodaki "... Cumhuriyet Başsavcılığı" ibaresinden çıkan sonuç budur. Lakin Kocaeli CBS tarafından UYAP üzerinden mahkemelere gönderilen yazıda (bkz. ek-24), yazı gereğinin yerine getirilmesi için evrakın mahkemelere dağıtılmasına karar verilmiş ve tablonun doldurularak belirli bir sürede CBS'ye gönderilmesi istenmiştir. Ad.B, mahkemelere emir ve talimat verilemeyeceği, genelge gönderilemeyeceği anayasal ilkesinden hareketle yazı gereğinin yerine getirilmesini mahkemelerden değil CBS'den istediği halde Cumhuriyet başsavcısı, kendisini Ad.B'nin temsilcisi, mahkemeleri de kendisine bağlı birer birim olarak görüyor olmalı ki, yürütmedeki idari işleyişi ve hiyerarşiyi örnek alarak, üzerinde "... Cumhuriyet Başsavcılığı" yazan tabloyu doldurma görevini mahkemelere devretmek istemektedir. Yine Kocaeli CBS tarafından mahkemelere gönderilen "*Kocaeli Adalet Dairesi Fazla Çalışma Programı*" belgesinde (bkz. ek-25), il ya da ilçedeki bir birim müdürü tarafından imzalanan evrakın altına mülki amir tarafından yazılan "*olur*" yazısına özenilmiş olmalı ki, yargıcın imzası altına Cumhuriyet başsavcı vekili için "*olur*" açılmıştır. Yargıç tarafından imzalanan belge, ancak yetkili Cumhuriyet başsavcı vekilinin onayı ile işleme konulabilecektir.

Adliyelerde yaşananlar bunlarla sınırlı değildir. Kimi Cumhuriyet savcıları tarafından mahkemelere gönderilen yazılarda nezaket sınırları zorlanarak "*acele*", "*derhal*", "*herhangi bir gecikmeye meydan verilmemesi*", "*gereği rica olunur*" gibi nezaket ve resmi yazışma kurallarına aykırı ifadelerle yer verilmekte (bkz. ek-26 ve ek-27), bazı adliyelerin internet sitelerine "idari yapı" sekmesi konulmakta (bkz. Kars¹⁸⁸² ve Kadıköy¹⁸⁸³ Adliyeleri internet siteleri) ve hiyerarşi görüntüsü altında, Cumhuriyet başsavcısı, üyesi olduğu komisyonun başkanının üstü olarak gösterilmektedir. Bu konuda Kars CBS'ye bilgi edinme talepli yazdığımız yazıya verilen yanıtta (bkz. ek-28); "*Protokolde Kars Adalet Dairesi'nin il Cumhuriyet başsavcısı tarafından temsil*

¹⁸⁸² <http://www.kars.adalet.gov.tr/> (24 Aralık 2008).

¹⁸⁸³ <http://www.kadikoy.adalet.gov.tr/index2.asp?cbassavci=1> (20 Şubat 2010).

edildiği, Kars Adalet Dairesi'nin internet sayfasında yapılan sıralamanın protokolü temsil etmediği ancak Cumhuriyet başsavcısının adli yönden merkez ve mülhakatta görevli Cumhuriyet savcılarını, personeli ve ili temsil ettiği, komisyon başkanının ise merkez ve mülhakatta görevli hâkimlerle personeli temsil ettiği, internetteki sıralamanın bu hususlar dikkate alınarak yapıldığı” belirtilmiştir. Yazıda geçen “ili ve personeli temsil etmek” ifadelerinin ne anlama geldiği bir yana, bilgilendirme, adliyenin internet sayfasında böyle bir düzenleme yapmayı haklı kılan yasal bir gerekçe ihtiva etmekten uzaktır. Yine Eyüp Adliyesi internet sitesinde “teşkilat yapısı” sekmesi altında CBS, hiyerarşinin en üstündeki birim olarak gösterilmektedir.¹⁸⁸⁴ Aksaray Adliyesi internet sitesinde hiyerarşi “teşkilat yapısı” adı altında şekillenmiş ve AKB’ye, “diğer birimler” başlığı altında yer verilmiştir.¹⁸⁸⁵ Manavgat Adliyesi internet sitesi, “Manavgat CBS” şeklinde adlandırılmış, başlığın hemen altına, mahkeme yönetimine destek projesinin uygulandığı adliyelerden biri olması nedeniyle “Pilot Adliye” ibaresi konulmuş,¹⁸⁸⁶ CBS adliyede bir birim iken adliye, CBS bünyesinde bir yapı gibi sunulmuştur. Sitenin künyesi, “Manavgat CBS Resmi Web Sitesi”dir. Ayrıca sitede, mahkemeler ve AKB, “Manavgat CBS Birimleri” başlığı altında konumlandırılmışlardır.¹⁸⁸⁷ Bilgi edinme talepli yazımıza verilen yanıtta (bkz. ek-29), sitedeki düzenlemeler “aksaklık” olarak nitelendirilmiş ve sehven yapıldığı bildirilmiştir. Zonguldak Adliyesi internet sitesinde, AKB; CBS, ceza ve hukuk mahkemelerini içine alan “Birimler” başlığı altında değil, bu başlık altındaki “Diğer birimler” sekmesinde yer almaktadır.¹⁸⁸⁸ Eskişehir ve Karşıyaka Adliyeleri internet sitelerinde ise AKB’ye ilişkin bilgiye, “mahkemeler” sekmesinden ulaşabilmektedir.¹⁸⁸⁹ Hatay Adliyesi¹⁸⁹⁰ internet sitesinde AKB, sıralamada, CBS’ye bağlı denetimli serbestlik şube müdürlüğü biriminden sonra, Adıyaman Adliyesi internet sitesinde ise adli sicil şefliği dışındaki tüm birimlerin altında kendisine yer bulabilmiştir.¹⁸⁹¹ Diyarbakır, Bingöl, Bitlis, Ağrı, Kayseri, Niğde, Sincan ve Nevşehir Adliyeleri internet sitelerinde AKB’ye yer dahi verilmemiştir.¹⁸⁹² Muş adliyesi internet

¹⁸⁸⁴ <http://www.eyup.adalet.gov.tr/> (19 Şubat 2010).

¹⁸⁸⁵ <http://www.aksaray.adalet.gov.tr/> (20 Haziran 2010).

¹⁸⁸⁶ <http://www.manavgat.adalet.gov.tr/> (18 Ağustos 2010).

¹⁸⁸⁷ <http://www.manavgat.adalet.gov.tr/> (02 Haziran 2010).

¹⁸⁸⁸ <http://www.zonguldak.adalet.gov.tr/> (04 Haziran 2010).

¹⁸⁸⁹ <http://www.eskisehir.adalet.gov.tr/> (21 Haziran 2010), <http://www.karsiyaka.adalet.gov.tr/> (02 Haziran 2010).

¹⁸⁹⁰ <http://www.hatay.adalet.gov.tr/> (12 Ağustos 2009).

¹⁸⁹¹ <http://www.adiyaman.adalet.gov.tr/> (18 Haziran 2010).

¹⁸⁹² <http://www.diyarbakir.adalet.gov.tr/index1.html> (18 Haziran 2010), <http://www.bingol.adalet.gov.tr/> (18 Haziran 2010), <http://www.bitlis.adalet.gov.tr/> (17 Haziran 2010), <http://www.agri.adalet.gov.tr/> (17 Haziran 2010),

sitesine girenler “*Muş Cumhuriyet Başsavcılığına hoş geldiniz*” cümlesiyle karşılanmaktadır.¹⁸⁹³ Keza Cumhuriyet başsavcısına özel bir bölümün ayrıldığı Fethiye Adliyesi internet sitesi, Fethiye CBS; mahkeme ve yargıçların bağlı bulunduğu birim algılamasına yol açabilecek şekilde tasarlanmıştır.¹⁸⁹⁴ Sincan, Uşak, Kütahya ve Hınıs Adliyeleri internet sitelerine giren ziyaretçileri Cumhuriyet başsavcısının resmi karşılamaktadır.¹⁸⁹⁵ Kimi adliyelerin internet siteleri, “... *Cumhuriyet başsavcılığı*” şeklinde açılmakta¹⁸⁹⁶ (bkz. örn. Elazığ¹⁸⁹⁷ ve Kayseri¹⁸⁹⁸ Adliyeleri internet siteleri), arama motorlarında “... *Adliyesi*” biçiminde arama yapıldığında karşımıza “... *Cumhuriyet Başsavcılığı*” biçiminde sonuç çıkmakta (bkz. örn. Kütahya CBS internet sitesi¹⁸⁹⁹), Cumhuriyet başsavcı vekilleri dahi adalet komisyonu ve mahkeme başkanlarının üstünde, onların amiri pozisyonunda sıralanmaktadır. Iğdır Adliyesi internet sitesi, “*Iğdır CBS Resmi İnternet Sitesi*”,¹⁹⁰⁰ Nazilli Adliyesi internet sitesi, “*Nazilli CBS Resmi Web Sitesi*”,¹⁹⁰¹ Kayseri Adliyesi internet sitesi “*Kayseri CBS Resmi Web Sitesi*”,¹⁹⁰² Erciş Adliyesi internet sitesi de “*Erciş CBS Resmi Web Sitesi*”,¹⁹⁰³ olarak adlandırılmışlardır. Denizli,¹⁹⁰⁴ Erzurum¹⁹⁰⁵ ve Kırklareli¹⁹⁰⁶ adliyeleri internet siteleri de aynı şekilde nitelendirilmişlerdir. Elmalı Adliyesi internet sitesi ise bu konuda başkaca

---

<http://www.kayseri.adalet.gov.tr/> (02 Haziran 2010), <http://www.nigde.adalet.gov.tr/> (02 Haziran 2010), <http://www.sincan.adalet.gov.tr/> (18 Haziran 2010), <http://www.nevsehir.adalet.gov.tr/> (02 Haziran 2010).

¹⁸⁹³ <http://www.mus.adalet.gov.tr/> (12 Ağustos 2009).

¹⁸⁹⁴ <http://www.fethiye.adalet.gov.tr/> (12 Ağustos 2009).

¹⁸⁹⁵ <http://www.sincan.adalet.gov.tr/> (18 Haziran 2010), <http://www.usak.adalet.gov.tr/> (12 Ağustos 2009), <http://www.kutahya.adalet.gov.tr/> (05 Ağustos 2011), <http://www.hinis.adalet.gov.tr/> (03 Haziran 2010).

¹⁸⁹⁶ 23.12.2008 tarihinde <http://www.bakirkoy.adalet.gov.tr> adresindeki Bakırköy Adliyesi internet sitesine girildiğinde büyük puntolarla “*Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı*” ve altındaki sekmelerde küçük puntolarla “Birimler” başlığı altında yargıçlara yer verilmiş olması, hukukçuların üye oldukları bilgi paylaşım platformu www.adalet.org sitesinde “*Bakırköy CBS’de Çalışan Yargıçlar*” başlığı altında site üyelerine duyurulmuş, yargıçlar tarafından yapılan eleştirilerin ardından ertesi gün, sitenin açılış sayfası “*Bakırköy Adliyesi*” şeklinde değiştirilmiştir. Yargıç Ali Haydar Yücesoy, konuya ilişkin şu yorumu paylaşmıştır: “*Bu biraz ‘çeşmenin başını tutma’ meselesi... Kimse kimseyi kandırmasın, başını kuma gömmesin... İster işi bilmeyenlerin gafı olsun ister başsavcılık sorumlularının göz yumması, kayıtsızlığı ya da arzusu... Sonuçta bu durum; bir algılamanın, bir duygunun, biçilen rolün, verilen idari-mali yetkinin yansımasıdır. Bakan hepimiz biliyoruz ve çok iyi farkındayız. Mahkemelerin idari-mali özerkliği, yargı bağımsızlığının vazgeçilmez unsurudur. Davul başkasının boynunda, tokmak bir başkasının elinde olmaz. Başsavcılıkların idari-mali özerkliği, savcılarının soruşturma yetki bağımsızlığı, adli kolluk gücü olsun... Onların sorunlarını göz ardı ediyor değiliz. Ancak bu konuyla ilgili konuşacaksak, bu kadarı da olmaz artık... Hiç bir uygar hukuk devletinde mahkemelerin böyle bir tâbiyetinin örneği yok.” http://www.adalet.org/forum2/aranangoster.php?konu=&fid=210282&alan=Mesleki_Konular&anahtar=bakirkoy&a1=bakirkoy&a2=&a3=&a4= (23 Aralık 2008).*

¹⁸⁹⁷ <http://www.elazig.adalet.gov.tr/> (20 Şubat 2010).

¹⁸⁹⁸ <http://www.kayseri.adalet.gov.tr/> (02 Haziran 2010).

¹⁸⁹⁹ http://www.google.com.tr/search?hl=tr&rlz=1T4GTKR_enTR300TR300&q=k%C3%BCtahya+adliyesi&meta= (02 Temmuz 2009).

¹⁹⁰⁰ <http://www.igdir.adalet.gov.tr/> (17 Haziran 2010).

¹⁹⁰¹ <http://www.nazilli.adalet.gov.tr/> (17 Haziran 2010).

¹⁹⁰² <http://www.kayseri.adalet.gov.tr/> (19 Ağustos 2010).

¹⁹⁰³ <http://www.ercis.adalet.gov.tr/> (20 Ağustos 2010).

¹⁹⁰⁴ <http://www.denizli.adalet.gov.tr/> (17 Haziran 2010).

¹⁹⁰⁵ <http://www.erzurum.adalet.gov.tr/> (18 Haziran 2010).

¹⁹⁰⁶ <http://www.kirklareli.adalet.gov.tr/> (18 Haziran 2010).

bir yoruma lüzum bırakmamaktadır. Mahkemelere ve AKB'ye yer verilmeyen sitede, ağır ceza mahkemesi başkanı ve yargıçlara ilişkin bilgilere, “savcılarımız” sekmesinden ulaşılabilmektedir.¹⁹⁰⁷ İnternet sitelerindeki düzenlemeler yardımcıyı asıl, asılı yardımcı konumuna indirgemıştır.

Örneklerin fazlalılığı, eylem ve işlemlerin, ihmal ya da gözden kaçırma sonucu meydana gelmediğini, bilinçli yapıldığını düşündürmektedir. Öyle olmasa idi bir Cumhuriyet savcısının, içeriğinde “*Karasu Cumhuriyet Başsavcılığı Asliye Ceza Mahkemesi*” yazan yazıların altına imza atmaması gerekirdi (bkz. ek-17 ve ek-18).

Sesimizi duyurmaya çalıştığımız Ad.B'den tarafımıza gönderilen bir zarf üzerinde “*Sayın Ali Altıntaş, Hâkim, Cumhuriyet Başsavcılığı, GÖLCÜK*” yazmaktadır (bkz. ek-19). CTEGM tarafından yayımlanan Sesleniş Gazetesi'nde dahi yargıçlar, “*CBS'deki görevliler*” şeklinde habere konu olmuşlardır. Basının, gerçeklik, nesnellik, bağımsızlık ve tarafsızlık ölçütlerine uygun biçimde toplum adına faaliyetlerini izlediği kurumlar arasında yargı önemli bir yere sahip olduğu ve toplumun yargı algısının şekillenmesinde, basının yargıyla ilgili eleştiri, yorum ve değerlendirmelerinin gittikçe daha fazla önem kazandığı¹⁹⁰⁸ dikkate alındığında gazetenin “*Akşehir CBS'de görevli yargıç ve savcılar*”¹⁹⁰⁹ ve “*Nevşehir CBS'de görevli yargıç ve savcılar*” başlıklı iki nüshası¹⁹¹⁰ algılamanın ulaştığı boyutu gözler önüne sermesi bakımından kayda değerdir.

Yerel ve ulusal basında da aynı yanılıgılı tavrı görmek mümkündür. Hürriyet Gazetesi, Ankara adliyesine yeni atanan Cumhuriyet başsavcısının, adliyedeki 110 yargıç ve savcının görev yerini değiştirdiğini yazmıştır.¹⁹¹¹ Mersinhaber Gazetesi, atama kararnamesi ile ilgili haberini “*Mersin CBS'de görev yapan yedi yargıç ve savcının görev yerleri değiştirildi*”,¹⁹¹² Akşam Gazetesi ise HSYK'nin, kadına şiddet konusunda yargıç ve savcılara yönelik eğitim çalışması başlattığını “*Hakkari, Şırnak, Van ve Bitlis Cumhuriyet başsavcılıklarında çalışan yargıç ve savcılar, Hollanda ve Litvanya'yı ziyaret edecek*” şeklinde duyurmuştur.¹⁹¹³ “*Ardahan'da aile mahkemesi sıkıntısı*”

¹⁹⁰⁷ <http://www.elmali.adalet.gov.tr/> (19 Ağustos 2010).

¹⁹⁰⁸ Erdal, s.9.

¹⁹⁰⁹ http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/dosyalar/subecalismalari/aksehir_orman.htm (07 Haziran 2010).

¹⁹¹⁰ http://www.cte-seslenis.adalet.gov.tr/arsiv/2008/78_eylul2008/etkinlikler/denetimli_serbestlik.htm (07 Haziran 2010).

¹⁹¹¹ <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/16796793.asp?top=1> (19 Ocak 2011).

¹⁹¹² <http://www.mersinhaber.com/14635-mersin-cumhuriyet-bassavciligi-nda-gorev-yapan-7-hakim-ve-savcinin-gorev-yerleri-degistirildi.html> (03 Haziran 2010).

¹⁹¹³ <http://www.aksam.com.tr/hakim-ve-savcilar-kadina-siddet-konusunda-egitilecek--157035h.html> (30 Aralık 2012).

başlıklı bir başka haberin ayrıntısında; “Ardahan CBS bünyesinde bulunmayan aile mahkemesi nedeniyle eşler arasında yaşanan davalarda büyük sıkıntılar ortaya çıkıyor” denilmektedir.¹⁹¹⁴ Alanya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu internet sitesinin haberler bölümünde yargıçlardan, “Alanya CBS’deki görevliler” olarak söz edilmiştir.¹⁹¹⁵ Milliyet gazetesindeki bir habere göre İstanbul Gülhane’deki çocuk mahkemeleri binası CBS’ye aittir.¹⁹¹⁶ Çağlayan’da hizmete giren yeni adliye binasının 0 212 375 75 75 numaralı santral telefonu, 27.07.2011 – 03.08.2011 tarihleri arasında arayanları “İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı İstanbul Adliye Sarayına hoş geldiniz” anonsu ile karşılamıştır.¹⁹¹⁷

Manavgat eski Yargıcı Saim Köroğlu’nun, avukatlardan duruşmada oturarak savunma yapmalarını istemesi ulusal basında haber konusu olunca yerel gazeteciler konuyu ilgili yargıç ile değil Cumhuriyet başsavcısı ile görüşmeyi yeğlemişlerdir. Cumhuriyet başsavcısı ise kendisini ya da temsil ettiği kurumu hiç ilgilendirmeyen, tamamen kişiye özel bir konuda yargıç adına demeç vermekten kaçınmamıştır.¹⁹¹⁸ Konu hukukçuların da gündemine girmiştir. Yargıcın davranışını “Sembolik ve büyük bir adım” olarak nitelendiren Ankara Barosu Başkanı Prof. Dr. Metin Feyzioğlu “Biz avukatlar olarak savcıyla birlikte yargının kurucu unsurunu oluşturduğumuz halde, yargıçların karşısında savcıdan farklı muamele görmekten rahatsızız. Bu rahatsızlığımız şahsi bir rahatsızlık değil. Sistem adına derinden hissettiğimiz bir rahatsızlık. Konuşurken ayağa kalkmak hem mahkemeye saygıdır, hem de konuşmanın etkisini artırır. Ama savcıya böyle bir zorunluluk yüklemeksizin, avukata zorunluluk yükleyen uygulama yargıcın tarafsızlığına aykırıdır. Ben Sayın Manavgat yargıcının bu uygulamasını mahkemenin tarafsızlığını sağlamaya yönelik, sembolik önemi olan büyük bir adım olarak görüyorum. Esaslı çözüm savcıyla avukatı aynı seviyede oturtmaktır” demiştir.¹⁹¹⁹

BM Yargı Bağımsızlığı Hakkında Temel İlkeler göre bir mahkeme içinde bakacakları davalar açısından yargıçlar arasındaki iş bölümü yargının kendi iç işidir.¹⁹²⁰ Örneğin yargıçların görevlendirilmesi, dava dosyalarının tevzi, mahkemelerin çalışma süreleri,

¹⁹¹⁴ <http://www.ardahanhaberleri.com/haber/1399/ardahan-8217da-aile-mahkemesi-sikintisi> (04 Temmuz 2010).

¹⁹¹⁵ http://www.alanyalcik.adalet.gov.tr/hb_29ekim09_konser.asp (30 Haziran 2010).

¹⁹¹⁶ <http://www.milliyet.com.tr/Yasam/SonDakika.aspx?aType=SonDakika&ArticleID=1140494> (17 Eylül 2009).

¹⁹¹⁷ Konuya ilişkin bilgi edinme talepli yazımıza, İstanbul CBS Basın Bürosu tarafından verilen yanıtta, olayın sehven meydana geldiği ve yanlışlığın giderildiği bildirilmiştir (bkz. ek-34).

¹⁹¹⁸ <http://www.manavgathabermerkezi.com/haber-MANAVGAT-ADLIYESI8217NDE-ORNEK-UYGULAMA-4075/> (10 Haziran 2012).

¹⁹¹⁹ “Meslektaşız, savunmada ayağa kalkmayın”, *Milliyet*, 09.02.2012, <http://gundem.milliyet.com.tr/meslektasiz-savunmada-ayağa-kalkmayın/gundem/gundemdetay/09.05.2012/1537850/default.htm> (10 Mayıs 2012).

¹⁹²⁰ BM Yargı Bağımsızlığı Hakkında Temel İlkeler, İlke 11, 12, 13, 14.

duruşma sıralaması, duruşma salonunun tahsisi, adli personelin yönetimi gibi doğrudan yargısal işlemlerle ilgili konularda dış bir güç müdahale etmemelidir.¹⁹²¹ Adalet eski bakanı Mehmet Ali Şahin, bazı davaların duruşmalarının cezaevlerinde yapılması konusunda basına verdiği demeç ile yanlış algının yerleşmesine katkıda bulunmaktadır:

“Cezaevindeki adliyede yapılacak duruşmaların gün ve saati mahkeme tarafından duruşmadan iki gün önce Ankara CBS’ye bildirilecek. Başsavcılık duruşma saatlerinin çakışmaması için mahkemelerden gelen talepler doğrultusunda duruşma gün ve saatlerini düzenleyecek. Güvenlik riski olan bazı davalar ve çok sanıklı davalar cezaevi yerleşkesi içindeki bu iki duruşma salonunda görülecek. Bu kararı mahkeme verecek. Duruşma salonlarının yönetimi cezaevine değil CBS’ye ait olacak.”¹⁹²²

Sayın Bakan’ın sözünü ettiği, herhangi bir yasal dayanağı olmayan bu uygulama, İstanbul (Çağlayan) Adliyesi’nde, CBS’nin, iki ayrı ağır ceza mahkemesinin duruşması için aynı salonu tahsis etmesi nedeniyle bir mahkemenin duruşmayı iki ay ertelemesine neden olmuştur (Habere konu olayın gelişimi için bkz. ek-55).¹⁹²³

BM Yargı Bağımsızlığı Hakkında Temel İlkeler göre bir mahkeme içinde bakacakları davalar açısından yargıçlar arasındaki iş bölümünün yargının kendi iç işi olduğunu yukarıda belirtmiştik. İki mahkeme başkanının, önceden bir araya gelip aylık ya da üç aylık dönemlerde duruşma salonundan hangi tarihlerde kimin yararlanacağı konusunda uzlaşmaya varmaları halinde ortaya çıkması mümkün olmayan bu olayda kusur, CBS’den ziyade, yetkileri dâhilinde bulunduğu halde kendilerine ait duruşma salonunun tahsisi işini CBS’ye bırakan ağır ceza mahkemesi başkanlarına aittir. Yetkilerini başkasına devreden yargıçların yol açtığı bu durum, cezaevinden getirtilen tutuklu sanıkların geri gönderilmesine, belki tahliyelerine karar verilecek tutukluların bir müddet daha hürriyetlerinden mahrum kalmalarına, bazı sanıkların savunmalarını yapamamalarına, avukatların savunmalarını mahkemeye sunamamalarına neden olmuş, sanıklar ve avukatları, adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından olan bağımsız ve tarafsız bir mahkeme önünde makul sürede yargılanma hakkından geçici süre ile de olsa mahrum bırakılmışlardır.

Yukarıda örneği verilen hareket ve düşünce tarzı karşısında, yargıçların da, kendilerinin ve mahkemelerinin CBS’ye “bağımlı” görüntüsü verdiğini bilmelerine

¹⁹²¹ İnceoğlu, *Yeni Anayasada Bağımsız Bir Yargı İçin Neler Yapmalı?*, s.261-262.

¹⁹²² “Cezaevlerinde 007 Bond dönemi”, *Hürriyet*, 11 Ocak 2008. http://www.hurriyet.com.tr/gundem/8009806_p.asp (21 Ocak 2008).

¹⁹²³ <http://www.internethaber.com/istanbul-adalet-sarayi-cete-davasi-sike--411371h.htm> (01 Nisan 2012).

rağmen doğrudan veya dolaylı olarak etkilendikleri bu konuda soyut düşünmekle yetindiklerini belirtmek gerekir. Yargıçlar, “sistem bu” ya da “oyunun kuralları böyle” söylemlerine karşı söylem geliştirememişler, evrensel uygulamaların değiştiği tezini işleyememişler, küresel derinliği bulunmayan ve “teamül” adı altında ortaya konulan yasal temelden yoksun adliye yönetimindeki aksaklıkları dile getirmemişlerdir. Adliye yönetimindeki bu pasif tutumları, yetki alanlarının kendileri aleyhine daralmasına yol açmış, yetkili kılındığı mahkemenin kırtasiye ihtiyacını savcılıktan talep etmek veya Ad.B’ye yazdığı yazıyı CBS aracılığı ile göndermek zorunda bırakılmak veyahut duruşma salonunu hangi tarihte kullanacağını belirleyememek mahkeme ve yargıç bağımsızlığını zedeleyici bir tutum olarak görülmüştür. Sonuçta; yörüngesinden sapmış uygulamalar düzeltilecek yerde genelgelerle pekiştirilmiş, evrensel ilkeler uygulamaya yansıtılacağına, nevi şahsına münhasır uygulama benimsetilmiş, gerçek bu kadar yalınken uygulamanın yozlaştığı görmezden gelinmiştir. Bir Cumhuriyet savcısı, “gereği” için merkez ve mülhakattaki mahkemelere talimat niteliğinde yazılar (bkz. ek – 38, ek – 39, ek – 40 ve ek – 41) gönderdiğinde kimse itiraz etmiyorsa yargının ve yargıcın bağımsız, yargıçların bu konuda duyarlı oldukları ileri sürülemez.

Kanıksatılan/dayatılan bu durum nedeniyle olsa gerek kıdemli yargıçlar bile CBS’nin bir çalışanı görüntüsü uyandıran “CBS” başlıklı tali karar ve ceza fişlerine imza atmaktan gocunmamaktadırlar (bkz. ek-35 ve 36). Gerçi burada kusur, bu belgelere imza atan yargıçlardan ziyade belgelerin bu şekilde tanzim edilmesini mevzuat hükmü haline getiren Ad.B bürokrasisine aittir. Öyle ki, bazı yargıçlar bu belgelerdeki CBS başlığını mahkeme adı ile değiştirdikleri için UYAP’ta onay işlemi yapılırken sistem, belge üzerinde değişiklik yapılmasını önleyecek şekilde ayarlanmıştır. Mesleğe yeni başlayan kimi yargıçlar bu türden durumları yadırgamak şöyle dursun olağan dahi karşılamaya başlamışlardır. Önce “*sistem bu şekilde işliyor*” söylemiyle statüko benimsetilmiş, sonra bunu kanıtlayacak “*yargıcın idari işlerle uğraşmaması gerektiği, işinin adil ve tarafsız yargılama olduğu*” şeklinde yapay gerekçe üretilmiştir. Gerekçe de, “*yargının ve yargıcın bağımsız olduğu, yargıcın, yargının en önemli unsuru olduğu*” gibi sözcüklerle süslenmiştir. Bu gerekçelerin altında, Ad.B bürokrasisinin taşra yargısında devam ettirmeye çalıştığı etkin rolü meşrulaştırma amacı yatmaktadır. Mahkemelerin Ad.B ile yazışmalarında aracı olsun, akçalı işleri yerine getirsin ve adli birimlerin denetim ve gözetimini yapsın diye kurulan CBS kurumu, zamanla yargıç

bağımsızlığını zedeleyen iş ve işlemler yapan bir organ haline gelmiş, zaman zaman Cumhuriyet başsavcılarını, yetkilerini yargıçları ve mahkemeleri de kapsar şekilde kullanmışlardır. Bu davranış yanlıştır, yanlış olduğu için bulaşıcıdır, olduğu yerde kalmaz. Nitekim öyle olmuş, ilçelerdeki kimi kıdemli Cumhuriyet savcılarını da, kendilerini Cumhuriyet başsavcısı yerine koyarak adliye yönetimi konusunda kendilerini tek otorite olarak görme yanlışlığına kapılmışlardır.¹⁹²⁴ Yanlış kıdem kazanınca doğruya dönüşmez, sadece müzminleşir.¹⁹²⁵ Her şeyden önce yanlış düzeltilebilir için yanlışın varlığını kabul etmek gerekir. Ad.B bürokrasisinin ve kimi Cumhuriyet (baş)savcılarının yanlışın farkında oldukları açıktır lakin düzeltmeye niyetli oldukları söylenemez zira bürokratik örgütlerin kuruluş amaçlarından bağımsız bir iktidar alanı yarattıkları ve bu alanı sürekli lehe genişlettikleri¹⁹²⁶ gerçeği göz önüne alındığında, Ad.B bürokrasisi ile Cumhuriyet başsavcılarını arasındaki yakın ilişki ve işbirliği, CBS'nin mahkemeler ve yargıçlar üzerinde, Ad.B bürokrasisinin de başsavcının konumu nedeniyle taşrada etkinliklerini sürdürmelerini sağlamaktadır. Dördüncü bölümde verdiğimiz örnekler, mahkemelerin bağımlı olduğu kanaatini, adliyelerin işleyişini yakından bilmeyenler için dahi kesinlik derecesinde bir gerçekliğe dönüştürecek niteliktedir. Bu noktada belirlemekte fayda var ki, başsavcılık unvanının en küçük birimlere kadar yaygınlaştırılması doğru olmamıştır, çünkü önceleri çoğunlukla Cumhuriyet başsavcılarının görev aldıkları bazı ağır ceza merkezlerinde görünen yanlış uygulamalar bazı ilçe adliyelerinde de görülmeye başlanmış durumdadır. İl ve ağır ceza merkezi durumundaki ilçe adliyelerinde AKB'nin varlığının sağladığı kısmi dengenin, ağır ceza merkezi olmayan ilçe adliyelerinde bulunmaması bağımlılık algısını ve keyfi davranışlarda bulunanların konumunu güçlendirirken buna karşı çıkanların konumunu kötüleştirir ve bu sistemin yarattığı bürokrasi, kâh tepkiye zemin hazırlamakta, kâh tepki gösterenleri cezalandırmakta, kâh yargısal işlemlerle uğraşmaları için yargıçları yöneticilik faaliyetinden uzak tutmakta, kâh bunda aşırıya kaçan “yöneticilere” ses çıkarmamakta, kâh insanları yargıya güvenmeye çağırmakta, kâh onların gözünde

¹⁹²⁴ “Para kimdeyse güç ondadır. Adliyede başsavcılığın değil komisyonun harcama yetkisi olmalı. Hi niçin masa, sandelye vs ihtiyaçlar için savcılıkla yüz göz olsunlar. Mali özerklik mahkemelerin bağımsızlığında güçlendirir. Çalıştığım eski görev yerinde yıllar sonra adliye için yaklaşık 30.000 TL para gelmişti. Paramın neredeyse yarısı kıdemli savcının odasının duvar lambirisine, kartonpiyerine ve bilumum ihtiyaçlarına harcanmıştı.” Onur Demir, [http://www.adalet.org/forum2/goster.php?baslangic=15&yazanno1=&renklendirme=&id=1256&oturumno=cefc285f7069d30&fid=416483&alan=Mesleki_Konular&tablo=wmeslekikonu&konu=AFYON_ADLİYESİNDE_NELER_OLUYOR?\(A.M.S\)&soyulan=&a1=&a2=&a3=&a4=](http://www.adalet.org/forum2/goster.php?baslangic=15&yazanno1=&renklendirme=&id=1256&oturumno=cefc285f7069d30&fid=416483&alan=Mesleki_Konular&tablo=wmeslekikonu&konu=AFYON_ADLİYESİNDE_NELER_OLUYOR?(A.M.S)&soyulan=&a1=&a2=&a3=&a4=) (14 Aralık 2012).

¹⁹²⁵ Selçuk, *Zorba Devletten Hukukun Üstünlüğüne*, s.477.

¹⁹²⁶ Hacı Duran, “Bürokratik Yargı İktidarının Mahremiyet İfşası”, *Yerel Siyaset*, Sayı.36 (Ocak 2010), s.18.

“bağımlılık” algısını güçlendiren uygulamaları temellendiren genelgeler yayımlamakta ve böylece kendisiyle çelişkiye düşerek yargı bağımsızlığı konusunda samimi olmadığı yönündeki görüş ve düşünceleri haklı çıkarmaktadır. Örneğin, 2010 Anayasa değişikliği sonrası 2802 SK’de yapılması düşünülen değişiklikler için Ad.B Kanunlar Genel Müdürlüğü’nce hazırlanan ön taslağın 24’üncü maddesinde; 2802 SK’nin 93’üncü maddesinin “*Yargıç ve savcıların kabahat eylemleri hakkında idari yaptırım kararı verme yetkisi, ilgilinin yargı çevresinde bulunduğu ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesi Cumhuriyet başsavcısına veya görevlendireceği başsavcı vekiline; Kurul’da, Bakanlığın merkez, taşra ve yurtdışı teşkilâtında, bağlı ve ilgili kuruluşlarında, uluslararası kuruluş ve mahkemelerde, geçici yetki veya görevlendirme ile başka bir kurum, kurul veya kuruluştaki görev yapan yargıç ve savcılar hakkında ise Ankara Cumhuriyet Başsavcısına veya görevlendireceği başsavcı vekiline aittir*” şeklinde değiştirilmesi önerilmiştir. Her kademedeki görevli yargıçlara idari yaptırım kararı uygulama yetkisinin, yargı bağımsızlığına ve tarafsızlığına yoğun atıf yapılarak Cumhuriyet başsavcısına verilmesi ancak uygulamadaki bağımlılığın mevzuata da yansıtılması lüzumu olarak açıklanabilir.

Adliyelerin yönetim sistemi konusunda hiçbir yasal düzenleme bulunmadığı için Cumhuriyet başsavcısı, aslında adliyeyi yönetme görevinde meşruiyeti haiz değildir. Fakat var olmayan meşruiyetin, sessiz kalan, iş yükünü bahane ederek adliye yönetiminde görev üstlenmeye olumsuz bakan ve yönetimden uzak kalmayı bağımsızlığın ve tarafsızlığın bir gereği kabul eden yargıçlarca tanınması, Cumhuriyet başsavcısının tasarruflarının kabul görmesi ve onlara uyulması, onun, adliyenin idari ve mali işlerini yürütme görevini sahiplenmesi sonucunu doğurmuştur. Giderek yargıçlar da, adliye yönetimi olgusuna ilgisizliğin bedelini edilgen kalmakla ödemişler, Cumhuriyet başsavcısının adliyeyi yönetme görevinin kendisine ait olduğu iddiasını ve alacağı kararlara uymayı kabul etmişlerdir. Başka bir anlatımla yönetilenler, Cumhuriyet başsavcısının yönetme hakkını tanımış ve onun otoritesini kabullenmişlerdir. CBS’nin uygulamaları yönetimin normal işleyişi olarak görülmüştür. Öyle ki, bu durumu kanıksamış görünen bir yargıç, www.adalet.org sitesinde Cumhuriyet başsavcılarını yargıçların seçmesi gerektiğini ileri sürebilmiştir.¹⁹²⁷ Bu şekilde Cumhuriyet başsavcısını otorite makamına yükselten yargıçlar, hiyerarşik ilişkiye zemin

¹⁹²⁷ www.adalet.org (30 Nisan 2012).

hazırladıklarını fark edememişlerdir. Bir süre sonra Cumhuriyet başsavcılarının otorite tesis etmek için özel bir çaba sarf etmelerine gerek dahi kalmamıştır. Yargıç, yeni atandığı adliyede ilk iş olarak Cumhuriyet başsavcısını ziyaret ederek onun otoritesini içselleştirdiğini göstermektedir. Onun içindir ki bugün adliyelerde Cumhuriyet başsavcısının, mevzuatta yer almadığı halde yönetim ve temsil görevleri olduğunu dile getiren ve bundan rahatsızlık duymayan kıdemli yargıçlara rastlanmaktadır. Otorite geniş kabul gördükçe meşruiyet kazanmış, eşitsiz bir ilişki ortaya çıkmıştır. Bu eşitsizlik beraberinde güç, etki, baskı ve müdahaleyi getirmiştir. Örneğin Cumhuriyet başsavcısını eleştirdiği iddiası ve ona, İMİD'nin "Arşiv Hizmetleri" konulu, 06.03.2007 tarih ve 128/1 sayılı genelgesi gereği arşiv konusundaki görevini hatırlatmak bir yargıç için soruşturma konusu yapılabilmektedir (bkz ek-5). Yargıç, otoriteyi eleştirmenin ve ona görevini hatırlatmanın bedelini soruşturma geçirerek ödemiştir. Bir başka yargıç açısından, verdiği kararlardan Cumhuriyet başsavcının memnun olmaması hal kâğıdında olumsuz bir durum olarak ortaya konabilmektedir. İlgili yargıcın anlattığına göre aslında infial yaratması gereken bu tasarruf, kimi HSYK üyelerine aktarılmış olmasına rağmen "böyle bir şeyin olamayacağı" yanıtı verilerek geçiştirilmiştir (UYAP, Yargı Kürsüsü tartışma platformu, 01.05.2012). Bu noktada, kimi yüksek yargı organı mensuplarının, sistemin kendine özgünlüğünün farkında olduklarını ve değişmesi gerektiğini çeşitli platformlarda dile getirdiklerini belirtmek gerekir. Ancak öncelikli başka sorunlardan dem vurulmaktadır. Herhangi bir özgürlüğe karşı olup da bunu açıkça ortaya koymaktan çekinenlerin çok sık başvurdukları bir gerekçedir bu... "Şimdi sırası mı?", "Şu şu meseleler dururken siz nelerle uğraşıyorsunuz?" Bu itiraza genellikle, talep edilen özgürlük doğrudan karşı çıkılmayacak kadar haklı ve güçlü olduğu zaman başvurulur. Bazen de, mümkün olanı yapmamak için en sık başvuru "tüm sorunların birlikte ele alınacağı" bahanesi öne sürülür. Bundan çıkan sonuç; merkezîyetçi ve bürokratik yapının hâkim olduğu her sistemde olduğu gibi yargı bürokrasinin, elindeki yetkileri devretmeye sıcak bakmadığıdır. Çünkü adliyelerdeki Cumhuriyet başsavcısı ağırlığı ve etkisi, yargıçları kontrol altında tutmanın önemli bir aracı haline getirilmiştir. Yetkileri devretmek konusundaki isteksizlik, hizmetlerin genişlemesi, kalitenin yükselmesi, taşrada bu işleri yapabilecek kapasitede uzmanlaşmış eleman bulunmadığı gibi gerekçelere dayandırılrsa da karar mekanizmalarına hâkim olan yöneticilerin bilinçaltında, konumlarını ve kullandıkları yetkileri muhafaza etme arzuları önemli bir

yer tutmaktadır. Mahkemelerde iddia makamını, protokolde CBS'yi temsil etmek, mahkemelerin Ad.B ile olan yazışmalarına aracı olmak ve mali işleri yerine getirmekle görevli CBS teşkilatı da, mevzuatta yer almayan şekilde, Ad.B bürokrasinin de örtülü desteğiyle sürekli yetki alanını genişletmiştir. Çatışma ortamı doğuracağı kanısı uyandıran karşı koymalar tepkiyle karşılanmakta, eşitlikten dem vurulmaktadır. Ancak yargıç mahkemesine kâtip ve mübaşir bulamazken Cumhuriyet başsavcısı emrine araç, koruma, sekreter, şoför ve hizmetli tahsis edilmekte, makam arabasını özel işlerinde kullanmaları görmezden gelinmekte, hizmetlilerin hangi mahkemede çalışacaklarına CBS tarafından karar verilmekte (bkz. ek-30), AKB tarafından mahkemeye mübaşir olarak atanan sözleşmeli personel, bir yazı ile mahkemedeki görevinden alınıp CBS'de görevlendirilmekte (bkz. ek-31), mahkeme ve yargıç emrine görevlendirilen hizmetlilerin, adliye dışına çıkarken hizmetine verildiği yargıç yerine, mutlak surette CBS'den izin alması gerektiği belirtilmektedir (bkz. ek-32). Bu şekilde mevzuat bakımından temelsiz bazı tasarruflar uygulama ile şekillenmekte, örneğin, yeni bir adliye binası yapıldığında ya da adliyeye yeni atamalar olduğunda yargıcın hangi odada oturacağına Cumhuriyet başsavcısı karar vermektedir. Son yıllarda bazı adliyelerde Yargıtay'daki benzer şekilde, yerel adli yıl açılış törenleri düzenlenmekte, lakin bu törenlerde, Yargıtay'daki uygulamanın tersine, açılış konuşmasını adalet komisyonu başkanları değil Cumhuriyet başsavcıları yapmaktadır.¹⁹²⁸

Bu yetkilerin hiçbir normda düzenlenmemiş olmasına karşın bu durumun yargıçlar tarafından kanıksanmış olmasını yadırgamamak gerekir, zira bağımsızlık duygusu zayıfladıkça kişinin, kendisini kuşatan nesnelere olan ilgisi artar. Hâlbuki bir yönetim aygıtı, işleri, temel bir kanunun öngördüğü kurallara göre yürütmelidir. Eğer yerleşik olmayan ve başına buyruk kurallara göre yürütürse işte o zaman bağımsızlığın bütün sınırlarını kuşatan, onu aşmaya yeltenen keyfiliğin kapısı aralanmış olur. Keyfi davranış, yönetim için kaçınılmaz olmuşsa bu, yönetimin iyi örgütlenmiş olmasından değil, tersine onun yapılanma bozukluğundan, zayıflığından kaynaklanmış demektir.¹⁹²⁹ Yargıç, oda için Cumhuriyet başsavcısının kapısını aşındırdıkça yargıcın meslek onuru ve saygınlığı aşınmaktadır. Bu durum yargıçların toplumsal statü ve rollerini de olumsuz yönde etkilemektedir. Bunun sonucunda da ülkemizde yargıçlık sıradan bir

¹⁹²⁸ Bkz. örn. <http://www.afyonkarahisar.adalet.gov.tr/adliacilis1.htm> (02 Haziran 2010), http://www.antalyaclass.com/Haber-540-Alanya_da_Adli_yil_Acilisi_.html (02 Haziran 2010).

¹⁹²⁹ Cesare Beccaria, **Suçlar ve Cezalar Hakkında**, Sami Selçuk (çev.), 1. Basım, Ankara: İmge Yayınevi, 2004, s.66.

meslek memurluğu gibi algılanmaya başlanmıştır. Hâlbuki hüküm verme sanatı ile uğraşan yargıçlar, genel olarak memur statüsüne giren kimselerin konumunda değildirler.¹⁹³⁰ Yargıçlar memurlaşırsa yargıya duyulması gereken saygı ve güven yitirilir ve adalet, yolundan sapar. Adalet yolundan saparsa toplumsal düzen bozulur ve hukukun üstünlüğü ilkesi de zorba, açığız, özensiz ve adamsendeci eylem ve davranışlara yenik düşer.¹⁹³¹ Adliyenin esaslı unsurunu teşkil etseler de yargıçlar ve masanın en önemli sandalyesini işgal etseler de adalet komisyonu başkanları, içinde buldukları adliyenin yönetimi konusunda söz sahibi değildirler. Metaforik ifadeyle davul başkasının, tokmak başkasının elindedir.

Cumhuriyet başsavcılarının adliye içindeki ve bürokrasi nezdindeki hukuksal olmayan ancak eylemli güçleri, yargı mekanizmasının işleyişini iyi bilenler için bir sır değildir ancak kimi başsavcı ve savcılar bu gibi konularda hiç konuşmazlar. Rollerinden habersiz gibi görünürler. Bir başka deyişle, iktidarlarını kullanırken kendilerine karşı koymaya çalışanların dirençlerini fark etmekte fakat bu dirence yol açan, kendi ellerindeki güç ve iktidarı ise hiç fark etmeme eğilimindedirler. Sorunu gündeme getirmek isteyen yargıçlar ise “birlik ve beraberliği bozucu” davranmakla ya da “meslek taassubuna girişmekle” itham edilirler. 2005 yılında yürürlüğe giren yeni TCK’nin mimarlarından Sözüer’in bir röportajında sarf ettiği sözler, Cumhuriyet başsavcılarının siyaset ve bürokrasi katında elde ettikleri güçlü konuma ilişkin yukarıdaki düşüncelerimizi pekiştirici mahiyettedir. Sözüer, Cumhuriyet savcılarının kürsüden inmesi için bizzat akademisyenlerce kaleme alınan kanun teklifinin komisyonda oylanıp kabul edildikten sonra il başsavcılarının “ültimatom” vermesi üzerine reddettirildiğini, CMK’nin 250’nci maddesinin kaldırılması için hazırlanan teklifin de, yine bazı devlet güvenlik mahkemesi başsavcılarının, özellikle muhalefet partisini de ikna etmesiyle TBMM Genel Kurul’unda reddettirildiğini söylemiştir.¹⁹³²

Toplumbilime göre nerede bir toplum varsa orada bir iktidar olgusu da vardır.¹⁹³³ Tevdi edilen idari görevlerin getirisi ve tanınan olanak ve ayrıcalıkların bir sonucu olarak

¹⁹³⁰ H. İbrahim Özyörük, “1947-1948 Adalet Yılı Açılış Konuşması”, **Yargıtay Birinci Başkanlarının Adalet Yılı Açılış Konuşmaları 1943-1993** içinde (79-94), Ali Rıza Geniş (drl.), Ankara: Yargıtay Yayınları No: 25, 1993, s.89

¹⁹³¹ Çetin Aşçıoğlu, “Yargıç ve Yansızlık”, <http://www.abchukuk.com/makale3.html> (23 Mart 2009).

¹⁹³² “Kolluk, ceza hukuku reformuna karşı ‘haçlı seferi’ gibi kışkırtıldı”, Hazal Özvarış’ın söyleşisi, 20.02.2012, <http://t24.com.tr/haber/prof-adem-sozuer-kolluk-ceza-hukuku-reformuna-karsi-haclli-seferi-gibi-kiskirtildi/197578> (21 Şubat 2012).

¹⁹³³ Selçuk, *Zorba Devletten Hukukun Üstünlüğüne*, s.22.

adliyede içinde elde edeceği konum ve toplum nazarındaki kazanacağı itibar dolayısıyla Cumhuriyet başsavcısı olabilmek için kararname dönemlerinde yoğun kulis faaliyeti yapıldığı yargı camiası içindeki herkesçe bilinen bir olgudur. Başsavcı adayı savcılar, başsavcı olamadıkları sürece, görev yaptıkları adliyede ve Ad.B ve başkent bürokrasisi nezdinde gerçek iktidar sahibi olamayacaklarının bilincindedirler. Çünkü iktidar sahibi kimselerin bu niteliği her şeyden önce bu kurumsal iktidar araç ve olanaklarının başında bulunmalarına bağlıdır. Sahip olunacak prestij de iktidarı pekiştirecektir çünkü prestij bir kez bir yerde toplandı mı hep orada yığılmak özelliği gösterir. Yani sahip olduğunuz prestij ne denli büyükse daha büyük prestij elde etme olanaklarınız da o denli artmaktadır.¹⁹³⁴ Elde edilen iktidar/makam sayesinde, Cumhuriyet başsavcıları, ilin, bakanlığın ve başkentün üst düzey sivil ve askeri bürokratları ile iletişim kurarak biraz daha prestij kazanmakta, birbirlerinin özel çevrelerine girerek prestijlerini artırmakta ve birbirlerinden yardım görebilmektedirler. Bu da, bürokrasinin, başsavcı üzerinden o yerde etkinlik sahasını genişletmesi anlamına gelmektedir. Başsavcılar, kurumsallaşan bürokratik ağlar içinde bir yandan statülerini korumaya çalışırken, diğer yandan bu kurumsal yapı, onlarla yargı bürokrasisi ve yüksek yargı kuruluşları arasında karşılıklı çıkarları koruma güdüsünü beslemektedir. Bir süre sonra başsavcılar, muhataplarını vali, milletvekili, general ve belediye başkanı olarak belirleyerek sınıf bilincini¹⁹³⁵ zihinlerine yerleştirmekte, öyle ki aynı adliyede görev yaptığı halde bir yargıç, başsavcı ile görüşebilmek için randevu almak zorunda kalabilmektedir. Diğer bütün devlet görevlilerinde olduğu gibi başsavcı da, atanmasıyla birlikte kendisini atayan organ ve bu organı yaratan güçlere karşı kaçınılmaz şekilde bir bağımlılık ilişkisi içine girmektedir. Başsavcının göreve süreli atanmış olması nedeniyle söz konusu bağımlılık çok daha sıkı olmaktadır.¹⁹³⁶ Tüm bunların sonucunda başsavcılar gitgide merkeze daha yakın hale gelmişler, etkinlik alanları genişlemiş ve adliyedeki dengeler yargıçlar aleyhine bozulmuştur.

¹⁹³⁴ C. Wright Mills, **İktidar Seçkinleri**, 1. Basım, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1974, s.16.

¹⁹³⁵ Mills'e göre sınıf bilinci, psikoloji bir olgudur ve bir sınıfın üyesi olan kişilerin kendi kişilikleri açısından önem verdikleri, değerli saydıkları kişilerce kabul edilen ve değerli bulunan şeylerin ve kişilerin dışında kalanları kendilerinden saymamaları, aralarına almamaları ve onların benimsememeleri demektir. (Mills, s.395).

¹⁹³⁶ Ünal, *Yargı Bağımsızlığı*, **Yeni Türkiye**, s.435.

BÖLÜM V: ADLİYE YÖNETİMİ ARAŞTIRMASI

5.1. Anket Çalışması

Yargıç ve savcılar, son yıllardaki dernekleşme ve sendikalaşma süreci öncesinde konuşma, görüş açıklama, röportaj verme, gazete ve dergilerde yazma eylemlerine ihtiyatla yaklaşmakta, HSYK'nin tutumu nedeniyle akademik kariyer yapmak konusunda bile çekingen davranmakta idiler. Ders aşaması gizlilikle yürütülüyor, tez aşamasına geçince HSYK'ye bilgi verme yolu seçiliyordu. Son birkaç yılda bazı dergi ve gazetelerde sıkça yargıç ve savcıların makalelerine rastlamakta, çok sayıda yargıç ve savcının akademik kariyer yaptıklarına tanık olmaktadır. Ancak yargıç ve savcılarının endişelerinden ve eskinin alışkanlıklarından kurtulamadıklarını, adliye yönetimine ve protokoldeki sıra düzenine ilişkin görüşlerinin alınmasına yönelik gerçekleştirdiğimiz araştırma sürecinde üzülen gözlemledik. Kocaeli ve Sakarya Adliyelerinde 55-60 yargıç ve savcının odasını ziyaret edip anketin amacı konusunda bilgilendirdiğimiz ve özellikle yargıçların bazı anket soruları ile ilgili tecrübelerini ve destek ifadelerini duyduğumuz, övgülerine mazhar olduğumuz halde bu iki adliyeden sadece 10-12 anket geri alabildik. Türkiye'nin değişik adliyelerindeki yargıç ve savcılarının yardımı ile 481 anketi posta yoluyla edindik. 99 anket elektronik posta yoluyla ulaştı. Kalanını, görev yaptığımız Gölcük Adliyesi'nde ve civar adliyelerde dağıtıp toplamak suretiyle elde ettik. Yüz yüze görüştüğümüz hiçbir yargıç ve savcı anketi doldurmayacağını beyan etmedi. Ancak anket çalışmasına aracılık eden yargıç ve savcılardan, elle tutulur sayıda yargıç ve savcının, anketi doldurmanın kendisi olduğunun anlaşılabilirliği endişesi ile anketi doldurmayı reddettiği bilgisini edindik. Bu durumu yadırgamamak gerektiğini düşündüğümüz anlar da oldu. Zira çalışma konusu, yargı camiası içinde özellikle yargıçlar arasında fazlaca tartışılan ancak gündeme getirilmesi halinde çatışma yaratabileceği endişesi duyulan hususları içermektedir. Öte yandan, birinci sınıf yargıç olabilmek için suya sabuna dokunmadan, eleştirmeden, sorgulamadan sadece çalışarak geçirilen 14-16 yıllık sürenin ardından birden zincirlerinden boşalmış gibi her konuda görüş ileri süren bir meslek grubu ile karşılaşmayı beklemek de hayalcilik olurdu. Yine de, bazı şeylerin değiştiğini düşünmek için erken olduğunu görmek açısından faydalı bir araştırma olduğunu söylemeliyiz.

5.1.1. Araştırmanın Amacı

Araştırma, adliye yönetim sistemindeki, mevzuat temelsiz bazı öznel uygulamaların yargı ve yargıç bağımsızlığını zedeler hale geldiğine dikkat çekmek amacıyla yapılmıştır. Yargıç ve savcıların, adliyede yönetim işlerinin ve yargının protokolde temsili görevinin kimin tarafından yerine getirilmesini istediklerini ve mevcut yönetim sisteminin yargı bağımsızlığı bakımından sakıncalı yanları bulunup bulunmadığı konusundaki görüşlerini öğrenmeyi ve mevcut sistem nedeniyle olumsuz bir durumla karşılaşp karşılaşmadıklarını araştırmayı amaç edinen çalışmada nihai hedef, yargı bağımsızlığının geliştirilmesine katkıda bulunabilmek için yöntem belirlemek ve çözüm önerileri oraya koymaktır.

5.1.2. Araştırmanın Yöntemi

5.1.2.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini yargıç ve Cumhuriyet savcıları oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde, tabakalı örneklem ve basit tesadüfi örneklem seçimi tekniği kullanılmıştır. Tabakalı örneklem seçimi, belli bir değişken dikkate alınarak bu değişkene ilişkin evrende var olan özelliklerin örnekte de aynı oranda temsil edilmesidir.¹⁹³⁷ Buna göre Türkiye'nin yedi bölgesinden 616 yargıç ve Cumhuriyet savcısının araştırmaya katılımı sağlanmıştır.

5.1.2.2. Veri Toplama ve Analiz Yöntemi

Veri toplama aracı olarak anket yönteminden yararlanılmıştır. Anket, literatürden derlenen bilgiler doğrultusunda araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Hazırlanan anket formunun ilk bölümü, 4 demografik sorudan, ikinci bölüm ise 28 sorudan oluşmaktadır. 26'ncı soru üç alt boyuttan oluşturulmuş ve yargıç ve savcıların cevaplayacağı sorular ayrı ayrı tasarlanmıştır. Anket soruları, 5'li Likert ile (2=Hiç katılmıyorum, 6=Tamamen katılmıyorum) derecelendirilmiştir. Araştırmacılara "1=Fikrim yok" seçeneği de eklenmiş, anket, zorlanmamış ölçek formatında şekillendirilmiştir.

---

¹⁹³⁷ Remzi Altunışık ve Diğerleri, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*, 6. Basım, Sakarya: Sakarya Yayıncılık, 2010, s.137.

5.1.3. Anket Formunun Tasarımı ve Pilot Uygulama

Anket uygulanmadan önce yargıç ve savcılardan ve hukuk ana bilim dalındaki akademisyenlerden değerlendirme yapmaları istenmiş, yanlış anlaşılmaya müsait, yönlendirme amaçlı algılanabilecek iki soru kapsam dışı bırakılmıştır. Türkiye'nin farklı adliyelerinden 30 yargıç ve savcıya pilot uygulama yapılmış ve güvenilirliği tespit edilmiştir. Buna göre Cronbach Alpha değeri 0.81 (n=28) olarak oldukça yüksek bulunmuş ve araştırma yapılmaya karar verilmiştir.

5.1.4. Araştırmanın Veri Toplama Yöntemi ve Kısıtları

Veriler, 36 katılımcı ile yüz yüze anket görüşmesi yapılarak, 99 katılımcıdan e-mail yoluyla, 481 katılımcıdan ise posta yoluyla toplanmıştır. Yüz yüze anket uygulanmasında, katılımcılar çalışma ortamlarında bizzat ziyaret edilerek anketler dağıtılmış ve sonra toplanmıştır. Diğer adliyelerdeki katılımcılara elektronik posta ve mektup yoluyla ulaşılmış, yanıt oranının artması sağlanmıştır. Anket çalışmasının yapılabilmesi için gerekmediği düşünülmeyle birlikte katılımcıların endişelerini gidermek bakımından Ad.B'den izin alınmış olup araştırma esnasında herhangi bir engelle karşılaşılmamış, yalnız, bazı katılımcıların anketi doldurmak konusunda tereddütlü davrandıkları gözlenmiş ve bilgisi edinilmiştir. Uygulama, 2010 yılı Haziran ve Aralık ayları arasında gerçekleştirilmiştir.

5.1.5. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmada geliştirilen anket soruları, mesleki farklılık ve kıdem farklılığı açısından incelenmiş ve aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir:

Hipotez 1.1. *“Adliyenin idari ve mali işleri Cumhuriyet başsavcısı tarafından yürütülmelidir”* görüşü, yargıçlar ve savcılar arasında istatistikî açıdan anlamlı fark gösterir.

Hipotez 1.2. *“Adliyenin idari ve mali işleri Cumhuriyet başsavcısı tarafından yürütülmelidir”* görüşü, kıdem açısından istatistikî olarak anlamlı fark gösterir.

Hipotez 2.1. *“Adliyenin idari ve mali işleri adalet komisyonu başkanı/başkanlığı tarafından yürütülmelidir”* görüşü, yargıçlar ve savcılar arasında istatistikî açıdan anlamlı fark gösterir.

Hipotez 2.2. “Adliyenin idari ve mali işleri adalet komisyonu başkanı/başkanlığı tarafından yürütülmelidir” görüşü, kıdem açısından istatistikî olarak anlamlı fark gösterir.

Hipotez 3.1. “Cumhuriyet başsavcısı bulunmayan mülhakatlarda adliyenin idari ve mali işleri kıdemli Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülmelidir” görüşü, yargıçlar ve savcılar arasında istatistikî açıdan anlamlı fark gösterir.

Hipotez 3.2. “Cumhuriyet başsavcısı bulunmayan mülhakatlarda adliyenin idari ve mali işleri kıdemli Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülmelidir” görüşü, kıdem açısından istatistikî olarak anlamlı fark gösterir.

Hipotez 4.1. “Mülhakatlarda adliyenin idari ve mali işleri kıdemli yargıç tarafından yürütülmelidir” görüşü, yargıçlar ve savcılar arasında istatistikî açıdan anlamlı fark gösterir.

Hipotez 4.2. “Mülhakatlarda adliyenin idari ve mali işleri kıdemli yargıç tarafından yürütülmelidir” görüşü, kıdem açısından istatistikî olarak anlamlı fark gösterir.

Hipotez 5.1. “Mülhakatlarda adliyenin değil ancak mahkemelerin idari ve mali işleri kıdemli yargıç tarafından yürütülmelidir” görüşü, yargıçlar ve savcılar arasında istatistikî açıdan anlamlı fark gösterir.

Hipotez 5.2. “Mülhakatlarda adliyenin değil ancak mahkemelerin idari ve mali işleri kıdemli yargıç tarafından yürütülmelidir” görüşü, kıdem açısından istatistikî olarak anlamlı fark gösterir.

Hipotez 6.1. “Mülhakatlarda, o ilçenin adıyla bir mahkeme başkanlığı kurulmalı ve adliyenin idari ve mali işleri mahkeme başkanı tarafından yürütülmelidir” görüşü, yargıçlar ve savcılar arasında istatistikî açıdan anlamlı fark gösterir.

Hipotez 6.2. “Mülhakatlarda, o ilçenin adıyla bir mahkeme başkanlığı kurulmalı ve adliyenin idari ve mali işleri mahkeme başkanı tarafından yürütülmelidir” görüşü, kıdem açısından istatistikî olarak anlamlı fark gösterir.

Hipotez 7.1. “Adliyenin idari ve mali işlerinin yerine getirilmesi konusunda Cumhuriyet başsavcısının veya adalet komisyonu başkanının/başkanlığının/kıdemli yargıcın rolünün/etkinliğinin bulunmadığı başka bir sistem (profesyonel yöneticilik veya adliye

müdürlüğü) kurulmalıdır” görüşü, yargıçlar ve savcılar arasında istatistikî açıdan anlamlı fark gösterir.

Hipotez 7.2. *“Adliyenin idari ve mali işlerinin yerine getirilmesi konusunda Cumhuriyet başsavcısının veya adalet komisyonu başkanının/başkanlığının/kıdemli yargıcın rolünün/etkinliğinin bulunmadığı başka bir sistem (profesyonel yöneticilik veya adliye müdürlüğü) kurulmalıdır” görüşü, kıdem açısından istatistikî olarak anlamlı fark gösterir.*

Hipotez 8.1. *“Profesyonel yönetici/adliye müdürü, ağır ceza merkezlerinde Cumhuriyet başsavcısına, mülhakatlarda kıdemli Cumhuriyet savcısına bağlı olarak görev yapmalıdır” görüşü, yargıçlar ve savcılar arasında istatistikî açıdan anlamlı fark gösterir.*

Hipotez 8.2. *“Profesyonel yönetici/adliye müdürü, ağır ceza merkezlerinde Cumhuriyet başsavcısına, mülhakatlarda kıdemli Cumhuriyet savcısına bağlı olarak görev yapmalıdır” görüşü, kıdem açısından istatistikî olarak anlamlı fark gösterir.*

Hipotez 9.1. *“Profesyonel yönetici/adliye müdürü, ağır ceza merkezlerinde adalet komisyonu başkanına/başkanlığına, mülhakatlarda kıdemli yargıca bağlı olarak görev yapmalıdır” görüşü, yargıçlar ve savcılar arasında istatistikî açıdan anlamlı fark gösterir.*

Hipotez 9.2. *“Profesyonel yönetici/adliye müdürü, ağır ceza merkezlerinde adalet komisyonu başkanına/başkanlığına, mülhakatlarda kıdemli yargıca bağlı olarak görev yapmalıdır” görüşü, kıdem açısından istatistikî olarak anlamlı fark gösterir.*

Hipotez 10.1. *“Profesyonel yönetici veya adliye müdürü ağır ceza merkezlerinde Cumhuriyet başsavcısına, mülhakatlarda kıdemli Cumhuriyet savcısına bağlı olarak görev yapmalı, adalet komisyonu başkanı/kıdemli yargıç ile koordinasyon içinde çalışmalıdır” görüşü, yargıçlar ve savcılar arasında istatistikî açıdan anlamlı fark gösterir.*

Hipotez 10.2. *“Profesyonel yönetici veya adliye müdürü ağır ceza merkezlerinde Cumhuriyet başsavcısına, mülhakatlarda kıdemli Cumhuriyet savcısına bağlı olarak görev yapmalı, adalet komisyonu başkanı/kıdemli yargıç ile koordinasyon içinde çalışmalıdır” görüşü, kıdem açısından istatistikî olarak anlamlı fark gösterir.*

Hipotez 11.1. “Adliyenin tek bir bütçesi olmalı ve bütçe uygulamaları Cumhuriyet başsavcısı/kıdemli Cumhuriyet savcısı tarafından gerçekleştirilmelidir” görüşü, yargıçlar ve savcılar arasında istatistikî açıdan anlamlı fark gösterir.

Hipotez 11.2. “Adliyenin tek bir bütçesi olmalı ve bütçe uygulamaları Cumhuriyet başsavcısı/kıdemli Cumhuriyet savcısı tarafından gerçekleştirilmelidir” görüşü, kıdem açısından istatistikî olarak anlamlı fark gösterir.

Hipotez 12.1. “Adliyenin tek bir bütçesi olmalı ve bütçe uygulamaları adalet komisyonu başkanı/başkanlığı/kıdemli yargıç tarafından gerçekleştirilmelidir” görüşü, yargıçlar ve savcılar arasında istatistikî açıdan anlamlı fark gösterir.

Hipotez 12.2. “Adliyenin tek bir bütçesi olmalı ve bütçe uygulamaları adalet komisyonu başkanı/başkanlığı/kıdemli yargıç tarafından gerçekleştirilmelidir” görüşü, kıdem açısından istatistikî olarak anlamlı fark gösterir.

Hipotez 13.1. “Cumhuriyet başsavcılığına ve adalet komisyonu başkanlığına ayrı bütçe tahsis edilmelidir” görüşü, yargıçlar ve savcılar arasında istatistikî açıdan anlamlı fark gösterir.

Hipotez 13.2. “Cumhuriyet başsavcılığına ve adalet komisyonu başkanlığına ayrı bütçe tahsis edilmelidir” görüşü, kıdem açısından istatistikî olarak anlamlı fark gösterir.

Hipotez 14.1. “Ağır ceza merkezi ve mülhakatlarda her mahkemenin ayrı bütçesi olmalıdır” görüşü, yargıçlar ve savcılar arasında istatistikî açıdan anlamlı fark gösterir.

Hipotez 14.2. “Ağır ceza merkezi ve mülhakatlarda her mahkemenin ayrı bütçesi olmalıdır” görüşü, kıdem açısından istatistikî olarak anlamlı fark gösterir.

Hipotez 15.1. “Her mahkemenin ayrı bütçesi olmasına gerek yoktur, ağır ceza merkezleri ve mülhakatlari kapsamak üzere sadece adalet komisyonu başkanlığının ayrı bütçesinin olması yeterlidir” görüşü, yargıçlar ve savcılar arasında istatistikî açıdan anlamlı fark gösterir.

Hipotez 15.2. “Her mahkemenin ayrı bütçesi olmasına gerek yoktur, ağır ceza merkezleri ve mülhakatlari kapsamak üzere sadece adalet komisyonu başkanlığının ayrı bütçesinin olması yeterlidir” görüşü, kıdem açısından istatistikî olarak anlamlı fark gösterir.

Hipotez 16.1. “Adliye bütçesi, objektif ölçütlere göre ve eşitlik gözetilerek harcanmaktadır” görüşü, yargıçlar ve savcılar arasında istatistikî açıdan anlamlı fark gösterir.

Hipotez 16.2. “Adliye bütçesi, objektif ölçütlere göre ve eşitlik gözetilerek harcanmaktadır” görüşü, kıdem açısından istatistikî olarak anlamlı fark gösterir.

Hipotez 17.1. “Adalet komisyonu başkanının/yargıcın adliyenin veya sadece mahkemelerin idari ve mali işlerinden sorumlu tutulması yargıçlık görevi ile bağdaşmaz” görüşü, yargıçlar ve savcılar arasında istatistikî açıdan anlamlı fark gösterir.

Hipotez 17.2. “Adalet komisyonu başkanının/yargıcın adliyenin veya sadece mahkemelerin idari ve mali işlerinden sorumlu tutulması yargıçlık görevi ile bağdaşmaz” görüşü, kıdem açısından istatistikî olarak anlamlı fark gösterir.

Hipotez 18.1. “Adliyenin idari ve mali işlerinin Cumhuriyet başsavcısı/savcısı tarafından yerine getirilmesi yargı/yargıç bağımsızlığı açısından olumsuz bir görüntü sergilememektedir” görüşü, yargıçlar ve savcılar arasında istatistikî açıdan anlamlı fark gösterir.

Hipotez 18.2. “Adliyenin idari ve mali işlerinin Cumhuriyet başsavcısı/savcısı tarafından yerine getirilmesi yargı/yargıç bağımsızlığı açısından olumsuz bir görüntü sergilememektedir” görüşü, kıdem açısından istatistikî olarak anlamlı fark gösterir.

Hipotez 19.1. “Yargıyı protokolde Cumhuriyet başsavcısı/savcısı temsil etmelidir” görüşü, yargıçlar ve savcılar arasında istatistikî açıdan anlamlı fark gösterir.

Hipotez 19.2. “Yargıyı protokolde Cumhuriyet başsavcısı/savcısı temsil etmelidir” görüşü, kıdem açısından istatistikî olarak anlamlı fark gösterir.

Hipotez 20.1. “Yargıyı protokolde adalet komisyonu başkanı/kıdemli yargıç temsil etmelidir” görüşü, yargıçlar ve savcılar arasında istatistikî açıdan anlamlı fark gösterir.

Hipotez 20.2. “Yargıyı protokolde adalet komisyonu başkanı/kıdemli yargıç temsil etmelidir” görüşü, kıdem açısından istatistikî olarak anlamlı fark gösterir.

Hipotez 21.1. “Uygulanmakta olan ‘birlikte temsil’ esası devam etmelidir” görüşü, yargıçlar ve savcılar arasında istatistikî açıdan anlamlı fark gösterir.

Hipotez 21.2. “Uygulanmakta olan ‘birlikte temsil’ esası devam etmelidir” görüşü, kıdem açısından istatistikî olarak anlamlı fark gösterir.

Hipotez 22.1. “Uygulanmakta olan ‘birlikte temsil’ esası, önce gelme sıralaması adalet komisyonu başkanı-Cumhuriyet başsavcısı şeklinde değiştirilmek suretiyle devam etmelidir” görüşü, yargıçlar ve savcılar arasında istatistikî açıdan anlamlı fark gösterir.

Hipotez 22.2. “Uygulanmakta olan ‘birlikte temsil’ esası, önce gelme sıralaması adalet komisyonu başkanı-Cumhuriyet başsavcısı şeklinde değiştirilmek suretiyle devam etmelidir” görüşü, kıdem açısından istatistikî olarak anlamlı fark gösterir.

Hipotez 23.1. “Yargının protokolde temsili görevi başka bir kişiye verilmelidir” görüşü, yargıçlar ve savcılar arasında istatistikî açıdan anlamlı olarak fark gösterir.

Hipotez 23.2. “Yargının protokolde temsili görevi başka bir kişiye verilmelidir” görüşü, kıdem açısından istatistikî olarak anlamlı fark gösterir.

Hipotez 24.1. “5235 SK’deki, bölge adliye mahkemesinin başkanı tarafından temsil edilmesine (m. 34/1) ilişkin düzenleme yerindedir” görüşü, yargıçlar ve savcılar arasında istatistikî açıdan anlamlı olarak fark gösterir.

Hipotez 24.2. “5235 SK’deki, bölge adliye mahkemesinin başkanı tarafından temsil edilmesine (m. 34/1) ilişkin düzenleme yerindedir” görüşü, kıdem açısından istatistikî olarak anlamlı fark gösterir.

Hipotez 25.1. “5235 SK’deki, mahkemenin genel yönetim işlerini yürütme görevinin iki ayrı düzenleme ile hem başkana (m. 34/3) hem de Cumhuriyet başsavcısına (m. 40/3) verilmiş olması yetki karmaşasına yol açabilir” görüşü, yargıçlar ve savcılar arasında istatistikî açıdan anlamlı fark gösterir.

Hipotez 25.2. “5235 SK’deki, mahkemenin genel yönetim işlerini yürütme görevinin iki ayrı düzenleme ile hem başkana (m. 34/3) hem de Cumhuriyet başsavcısına (m. 40/3) verilmiş olması yetki karmaşasına yol açabilir” görüşü, kıdem açısından istatistikî olarak anlamlı fark gösterir.

Hipotez 26.1. “Yargısal görevlere/faaliyetlere daha fazla zaman ayırabilmelerinin sağlanması bakımından adliyenin idari ve mali işlerinin Cumhuriyet başsavcısı/savcısı tarafından yürütülmesi uygulamasına son verilmelidir” görüşüne yönelik Cumhuriyet savcılarının değerlendirmeleri kıdem açısından istatistikî olarak anlamlı fark gösterir.

Hipotez 26.2. “Adliyenin idari ve mali işlerinin Cumhuriyet başsavcısı/savcısı tarafından yerine getirilmesi nedeniyle yargıçlarla sorun yaşadım ya da yaşadığına tanık oldum” görüşüne yönelik Cumhuriyet savcılarının değerlendirmeleri kıdem açısından istatistikî olarak anlamlı fark gösterir.

Hipotez 26.3. “Adliyenin idari ve mali işlerinin Cumhuriyet başsavcısı/savcısı tarafından yerine getirilmesi nedeniyle yargıçlarla sorun yaşadığını” beyan eden Cumhuriyet savcılarının, sorunun çözümüne ilişkin değerlendirmeleri kıdem açısından istatistikî olarak anlamlı fark gösterir.

Hipotez 27.1. “Yargıçların idari ve mali konularda yetkili ve görevli kılınmayışlarının nedeni, asli (yargısal) görevlerine daha fazla zaman ayırabilmelerini sağlama amacına yöneliktir” görüşüne yönelik yargıçların değerlendirmeleri kıdem açısından istatistikî olarak anlamlı olarak fark gösterir.

Hipotez 27.2. “Adliyenin yönetim işlerinin Cumhuriyet başsavcısı/savcısı tarafından yerine getirilmesi nedeniyle olumsuz bir durumla karşılaştım ya da böyle bir duruma tanık oldum” görüşüne yönelik yargıçların değerlendirmeleri kıdem açısından istatistikî olarak anlamlı fark gösterir.

Hipotez 27.3. “Adliyenin yönetim işlerinin Cumhuriyet başsavcısı/savcısı tarafından yerine getirilmesi nedeniyle olumsuz bir durumla karşılaştım ya da böyle bir duruma tanık oldum” diyen yargıçların, sorunun çözümüne ilişkin değerlendirmeleri kıdem açısından istatistikî olarak anlamlı fark gösterir.

5.1.6. Araştırmanın Bulguları

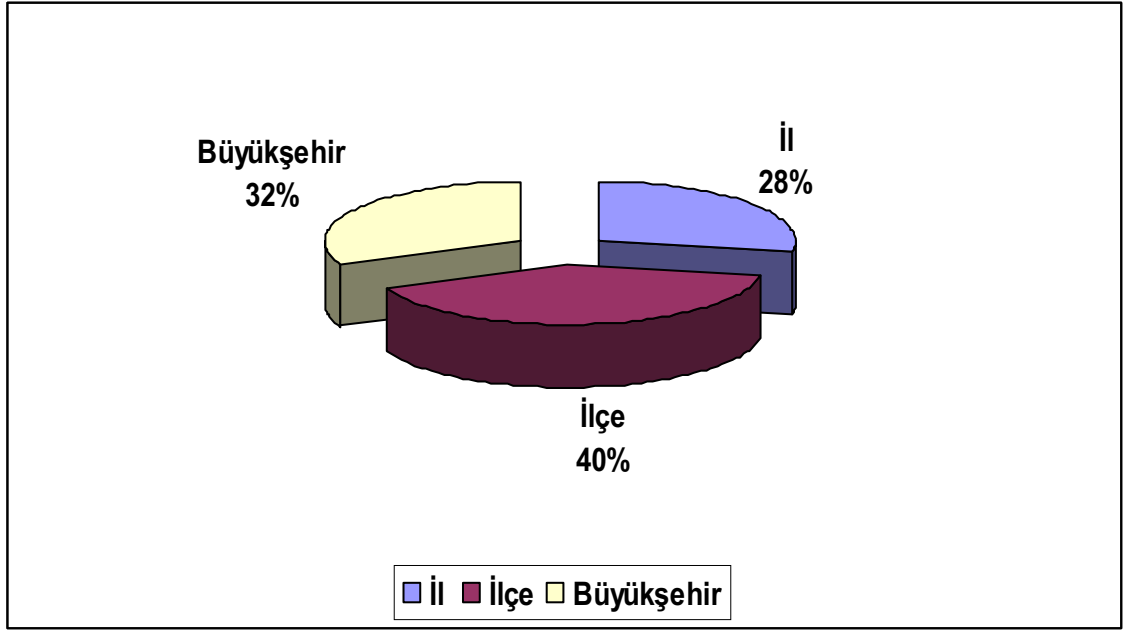
5.1.6.1. Katılımcılara İlişkin Bilgiler

Tablo 3’de araştırmaya katılan yargıç ve savcılara ilişkin sosyo demografik değişkenler verilmektedir.

Tablo 3
Araştırmaya Katılan Kişilere İlişkin Sosyo-Demografik Bilgiler

Değişkenler	Sıklık	Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Görev Yapılan Yer			
İl	171	27.8	27.8
İlçe	251	40.7	68.5
Büyükşehir	194	31.5	100.0
Cinsiyet			
Erkek	526	85.4	85.4
Kadın	90	14.6	100.0
Meslek Türü			
Yargıç	359	58.3	58.3
Cumhuriyet Savcısı	257	41.7	100.0
Yaş			
21-30 yaş arası	97	15.7	15.7
31-40 yaş arası	291	47.2	63.0
41-50 yaş arası	206	33.4	96.4
51-60 yaş arası	22	3.6	100.0
Kıdem			
1-10 yıl	334	54.2	54.2
11-20 yıl	242	39.3	93.5
21-30 yıl	40	6.5	100.0
Bölge			
Marmara Bölgesi	184	29.9	29.9
Ege Bölgesi	120	19.5	49.4
Akdeniz Bölgesi	50	8.1	57.5
İç Anadolu Bölgesi	123	20.0	77.4
Doğu Anadolu Bölgesi	43	7.0	84.4
Güney Doğu Anadolu Bölgesi	37	6.0	90.4
Karadeniz Bölgesi	59	9.5	100.0
Toplam	616	100.0	100.0

Katılımcıların çoğunluğu, ilçe merkezinden (% 40,7), erkek (% 85,4), yargıç (% 58,3), 31-40 yaş arası (% 47,2), 1-10 yıl kıdeme sahip (% 54,2) ve Marmara Bölgesi'ndendir (% 29,9). Katılımcılara ilişkin yüzde dağılımları aşağıda grafiklerde gösterilmektedir.

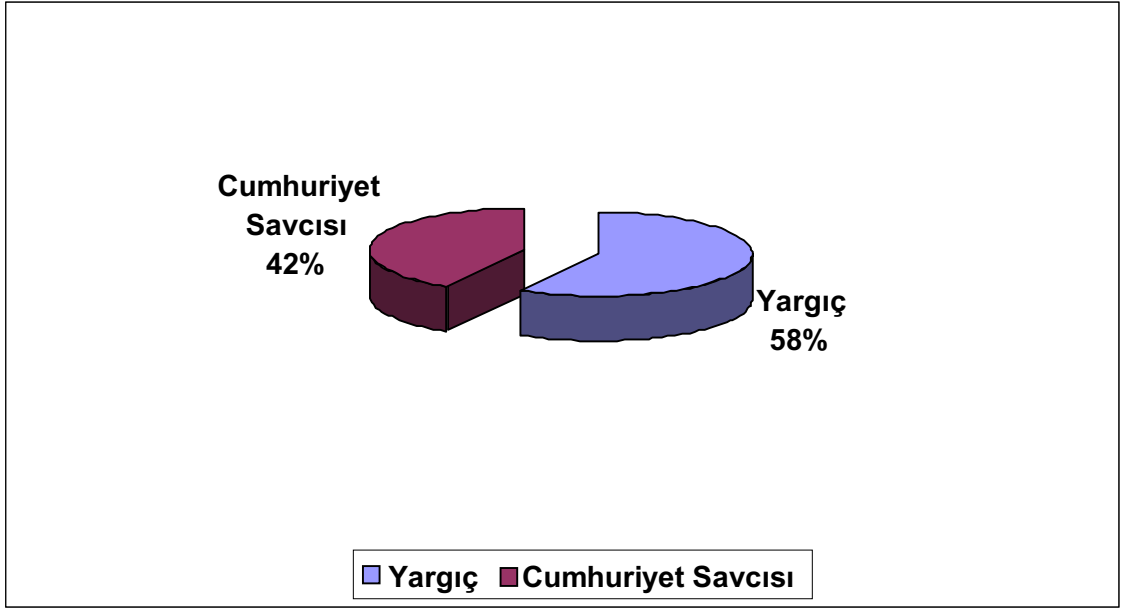
Grafik 1. Katılımcıların Görev Yapılan Yer Değişkenine Göre Yüzde Dağılımları

Katılımcıların görev yeri değişkenine ilişkin dağılıma bakıldığında, % 40'ının ilçelerde, % 32'sinin büyükşehirlerde, % 28'inin de il merkezlerinde görev yaptıkları anlaşılmaktadır.

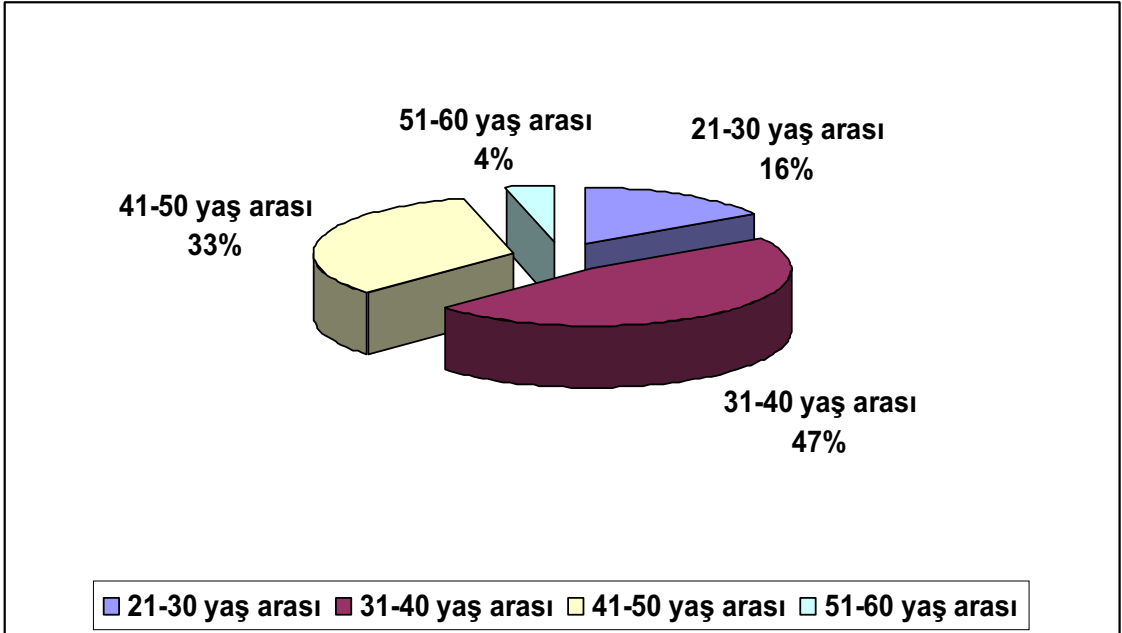
Grafik 2. Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine Göre Yüzde Dağılımları

Katılımcıların cinsiyet değişkenine ilişkin dağılıma bakıldığında % 15'inin kadın, % 85'inin erkek olduğu anlaşılmaktadır.

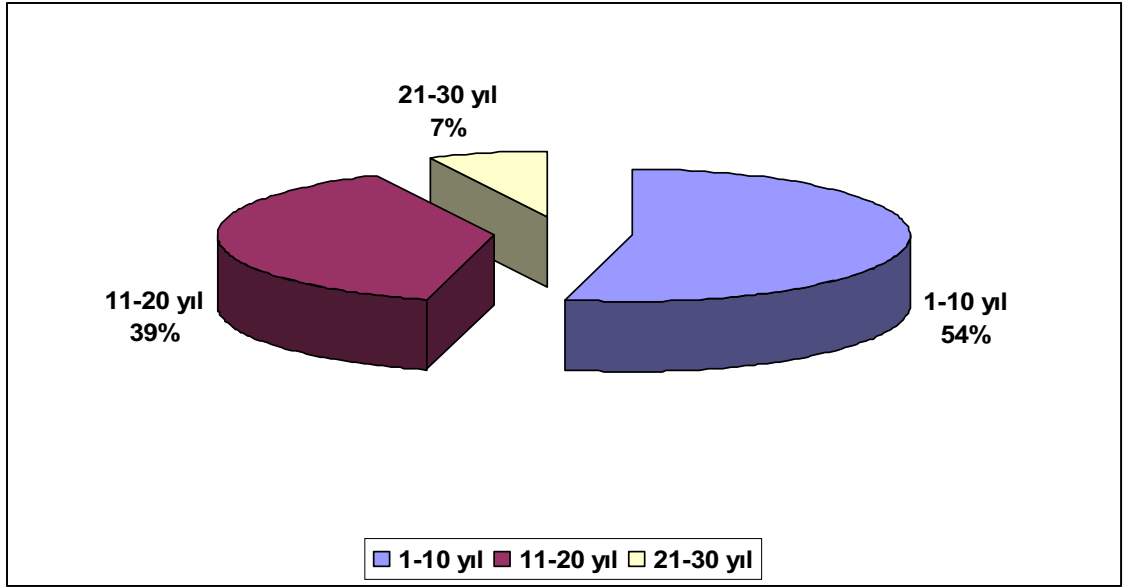
Grafik 3. Katılımcıların Meslek Türü Değişkenine Göre Yüzde Dağılımları

Katılımcıların meslek türü değişkenine ilişkin dağılıma bakıldığında, % 58'inin yargıç, % 42'sinin Cumhuriyet savcısı olduğu anlaşılmaktadır.

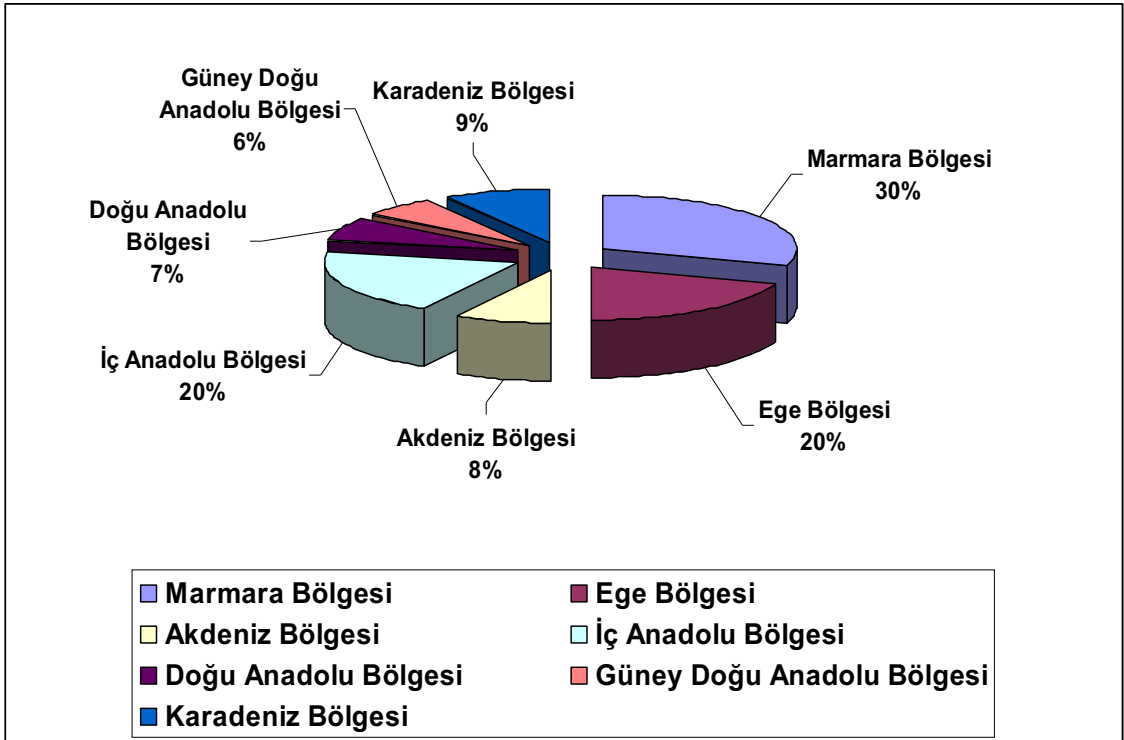
Grafik 4. Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre Yüzde Dağılımları

Katılımcıların yaş değişkenine ilişkin dağılıma bakıldığında, % 16'sının 21–30 yaş, % 47'sinin 31–40 yaş, % 33'ünün 41–50 yaş ve % 4'ünün 51–60 yaş arasında olduğu anlaşılmaktadır.

Grafik 5. Katılımcıların Kıdem Değişkenine Göre Yüzde Dağılımları

Katılımcıların kıdem değişkenine ilişkin dağılıma bakıldığında, % 54'ünün 1–10 yıl, % 39'unun 11–20 yıl ve % 7'sinin 21–30 yıl kıdeme sahip oldukları anlaşılmaktadır.

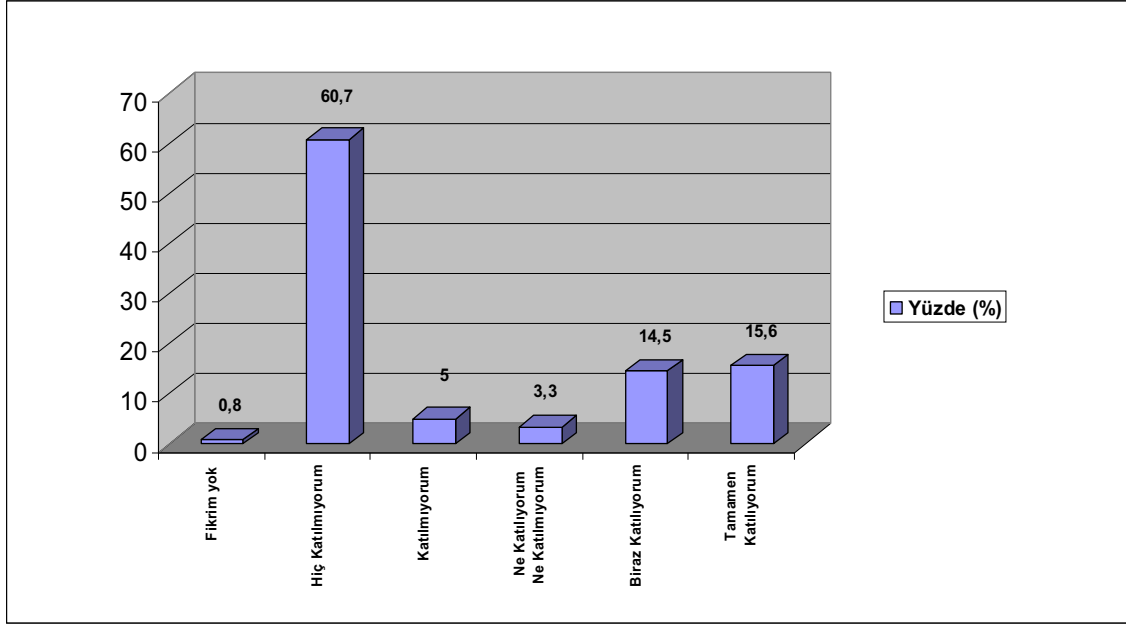
Grafik 6. Katılımcıların Çalıştıkları Bölge Değişkenine Göre Yüzde Dağılımları

Katılımcıların % 70'i Marmara, Ege ve İç Anadolu bölgelerinden, % 30 diğer dört bölgedendir. En az katılım Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden gerçekleşmiştir.

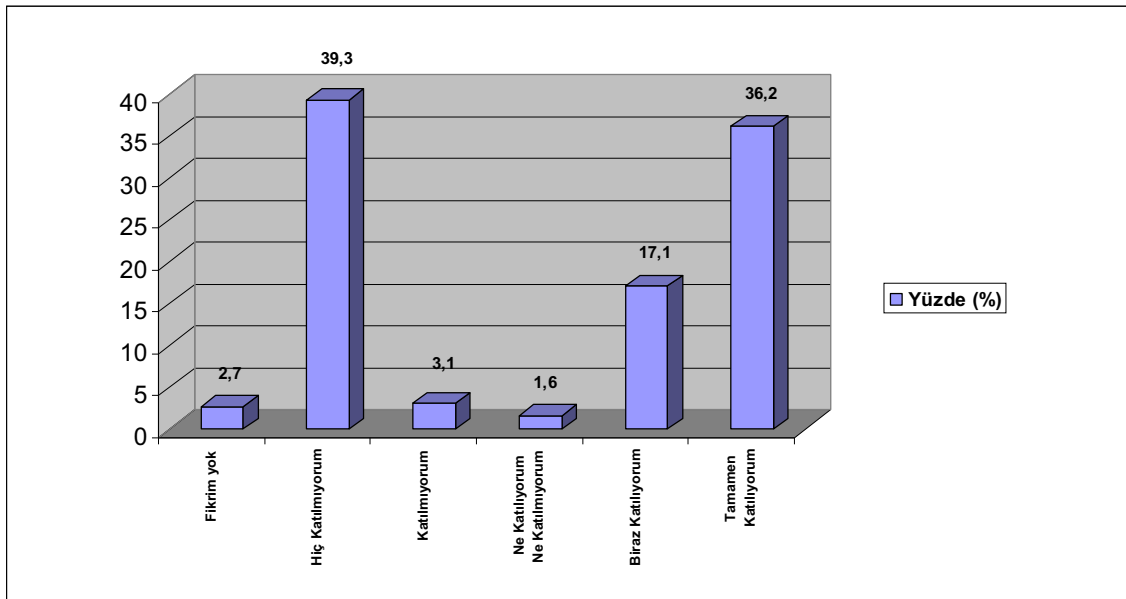

5.1.6.2. Adliyenin İdari ve Mali İşlerinin Yürütülmesine ve Protokol Sıradüzenine İlişkin Bulgular

Aşağıda, adliye yönetimine ve protokol sıradüzenine ilişkin oluşturulmuş görüş ve sorulara yargıç ve Cumhuriyet savcılarının değerlendirmeleri ve verdikleri yanıtlar grafikler halinde gösterilmektedir.

Grafik 7.1. Yargıçların “Adliyenin idari ve mali işleri Cumhuriyet başsavcısı tarafından yürütülmelidir” Görüşüne Yönelik Değerlendirmelerinin Yüzde Dağılımı

Grafik 7.2. Cumhuriyet Savcılarının “Adliyenin idari ve mali işleri Cumhuriyet başsavcısı tarafından yürütülmelidir” Görüşüne Yönelik Değerlendirmelerinin Yüzde Dağılımı

Yargıçların büyük çoğunluğunun belirtilen görüşe hiç katılmadığı (% 60,7), savcılarının % 36,2'sinin tamamen, % 17,1'inin biraz katıldığı, buna karşın % 39,3'ünün hiç katılmadığı, % 3,1'inin ise katılmadığı görülmektedir.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin yargıçlar ve savcılar açısından fark gösterip göstermediği *t* testi ile araştırılmıştır.

Tablo 4
Bağımsız Gruplararası T Testi

“Adliyenin idari ve mali işleri Cumhuriyet başsavcısı tarafından yürütülmelidir”	Arit. Ort.	SS.	Sh	t	P
Yargıç	3.17	1.62	.08	5.869	.000
Cumhuriyet savcısı	4.00	1.87	.12		

P<.01

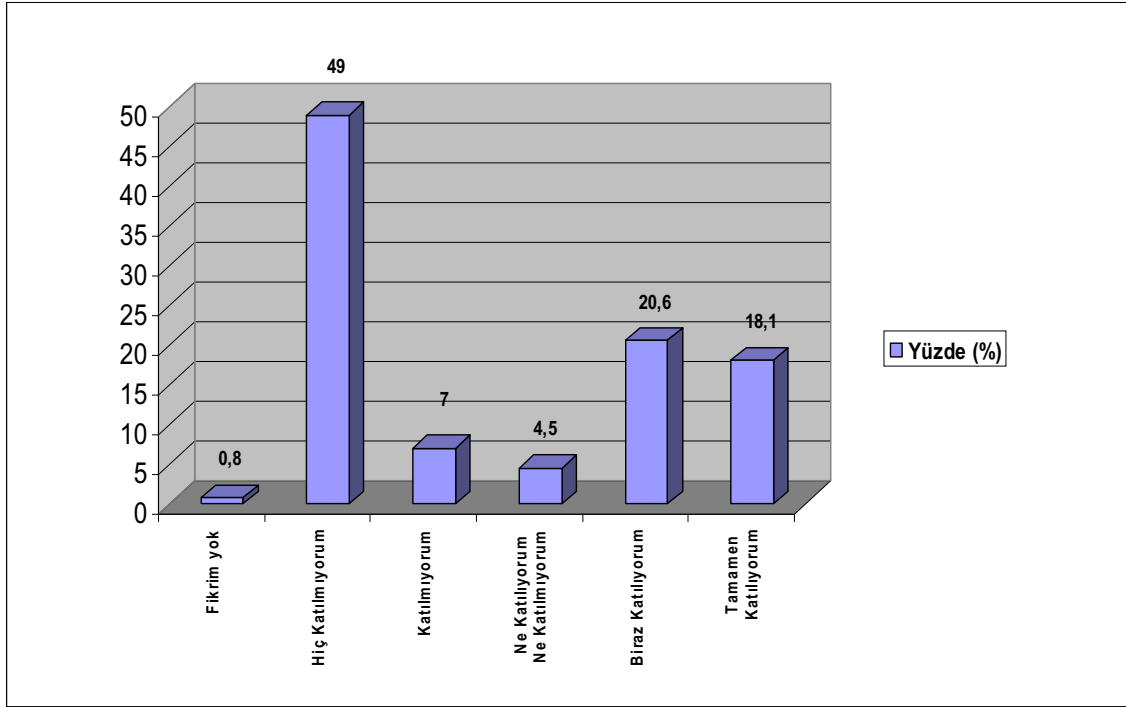
Tablo 4’de görüldüğü gibi belirtilen görüş yargıçlar ve savcılar açısından anlamlı bir farklılık göstermiştir [t=5.869, p<.01]. Yargıçlar bu görüşe daha yüksek düzeyde olumsuz yaklaşmışlardır. Hipotez 1.1. kabul edilmiştir.

Belirtilen görüşün kıdem açısından fark gösterip göstermediği *ANOVA* testi ile araştırılmıştır.

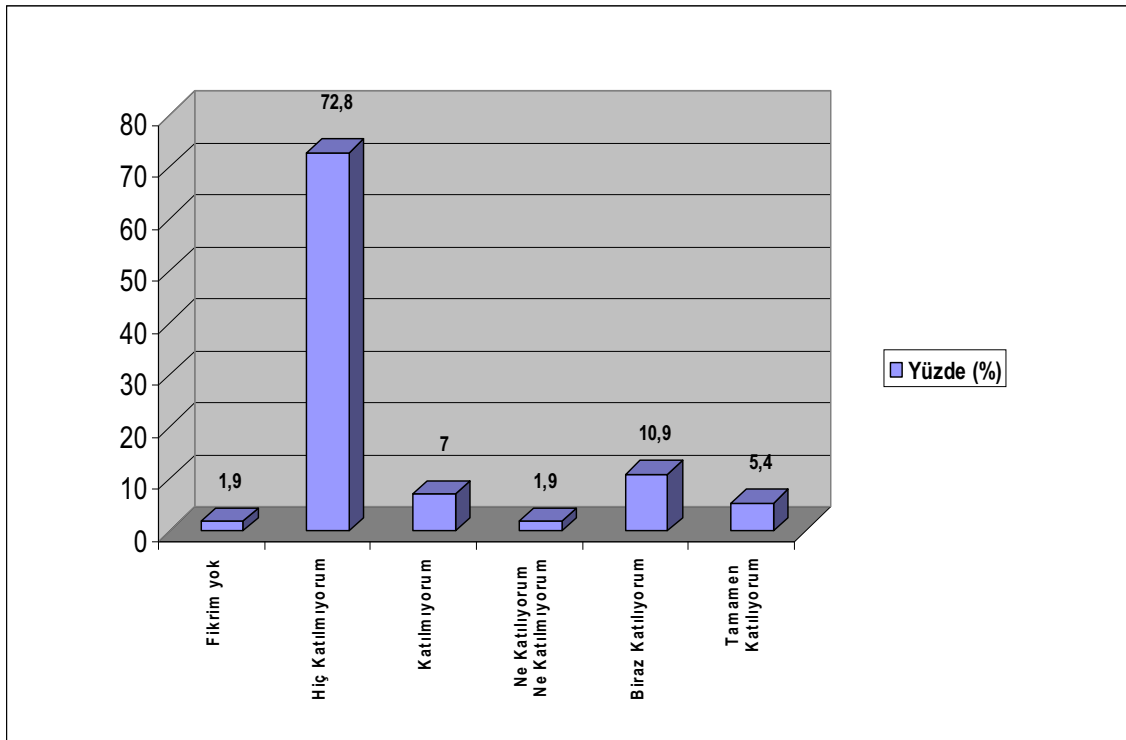
Tablo 5
Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi

“Adliyenin idari ve mali işleri Cumhuriyet başsavcısı tarafından yürütülmelidir”	Arit. Ort.	SS.	Sh	F	P
1-10 yıl	3.43	1.76	.009	1.185	.164
11-20 yıl	3.67	1.79	.11		
21-30 yıl	3.25	1.81	.29		

Tablo 5’de görüldüğü gibi varyans analizi sonuçlarına göre belirtilen görüş kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(2-613)} = 1,185, p>05$]. Hipotez 1.2. reddedilmiştir.

Grafik 8.1. Yargıçların “Adliyenin idari ve mali işleri adalet komisyonu başkanı/başkanlığı tarafından yürütülmelidir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Grafik 8.2. Cumhuriyet Savcılarının “Adliyenin idari ve mali işleri adalet komisyonu başkanı/başkanlığı tarafından yürütülmelidir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Belirtilen görüşe yargıçların % 49'unun hiç katılmadığı % 18,1'inin tamamen, % 20,6'sının ise biraz katıldığı görülmektedir. Cumhuriyet savcıları belirtilen görüşe büyük oranda (%72,8) hiç katılmamışlardır. Tamamen katılanların oranı % 5,4, biraz katılanların oranı % 10,9'dur.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin yargıçlar ve savcılar açısından fark gösterip göstermediği *t* testi ile araştırılmıştır.

Tablo 6
Bağımsız Gruplararası T Testi

“Adliyenin idari ve mali işleri adalet komisyonu başkanı/başkanlığı tarafından yürütülmelidir”	Arit. Ort.	SS.	Sh	t	P
Yargıç	3.49	1.67	.08	6.927	0.000
Cumhuriyet savcısı	2.63	1.27	.07		

P<.01

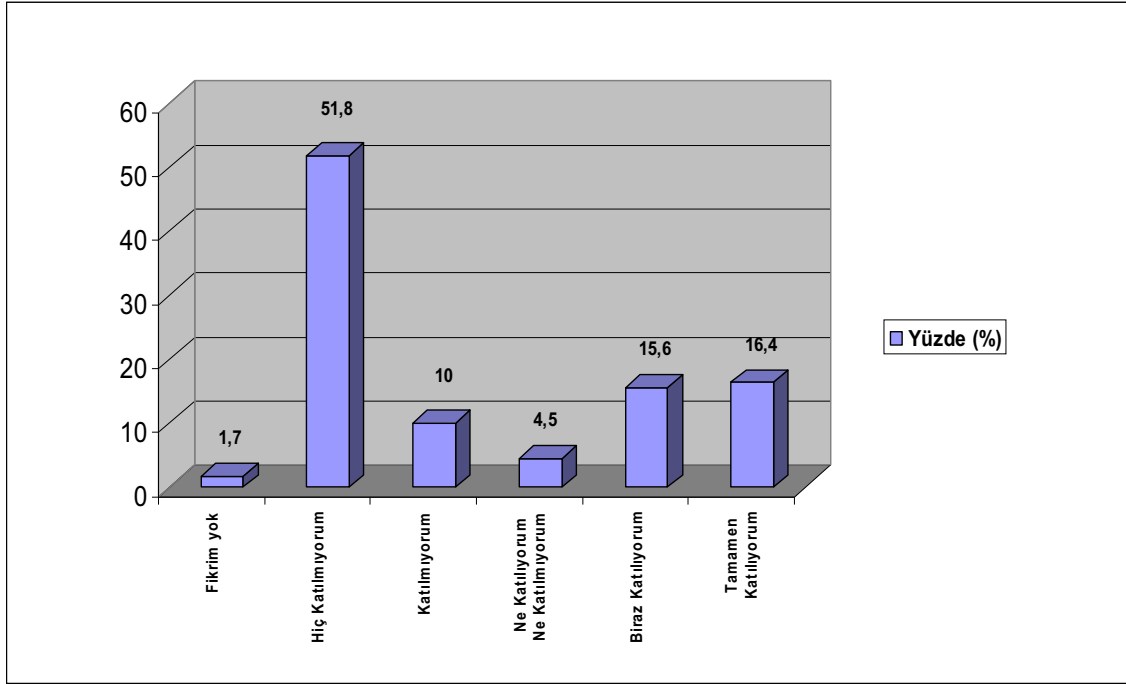
Belirtilen görüş yargıçlar ve savcılar açısından anlamlı bir farklılık göstermiştir [t=6.927, p<.01]. Savcılar, bu görüşe daha yüksek düzeyde olumsuz yaklaşmıştır. Hipotez 2.1. kabul edilmiştir.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin kıdem açısından fark gösterip göstermediği *ANOVA* testi ile araştırılmıştır.

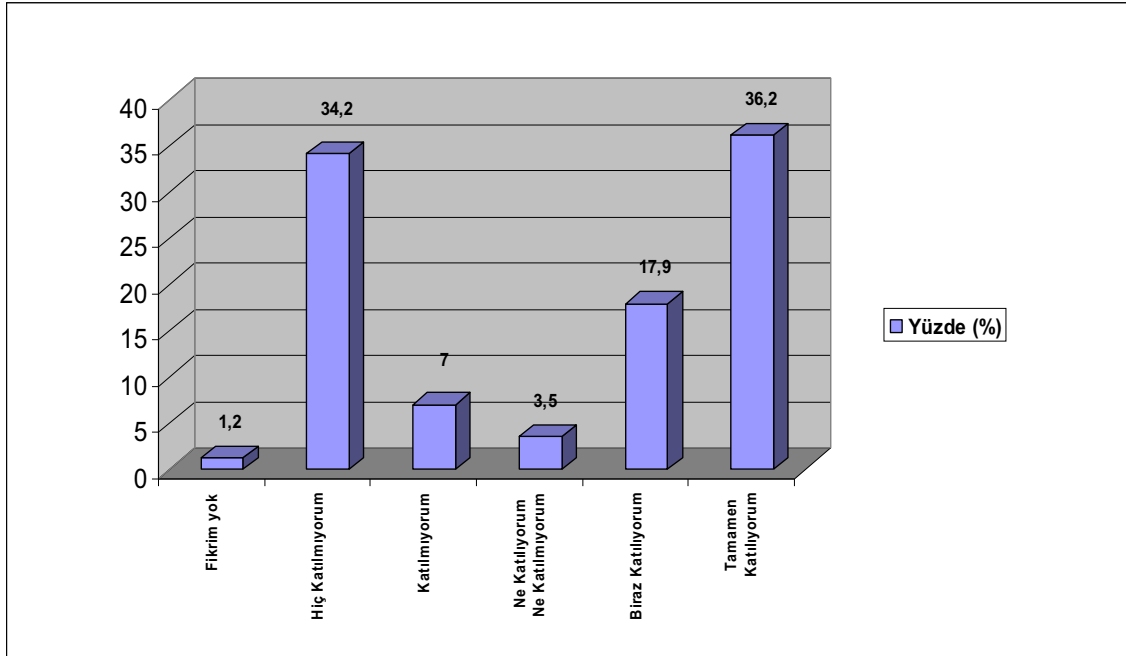
Tablo 7
Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi

“Adliyenin idari ve mali işleri adalet komisyonu başkanı/ başkanlığı tarafından yürütülmelidir”	Arit. Ort.	SS.	Sh	F	P
1-10 yıl	3.01	1.51	.08	2.454	.087
11-20 yıl	3.29	1.62	.10		
21-30 yıl	3.30	1.70	.27		

Tablo 7'deki varyans analizi sonuçlarına göre belirtilen görüş kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir [F₍₂₋₆₁₃₎= 2,1454, p>05]. Hipotez 2.2. reddedilmiştir.

Grafik 9.1. Yargıçların “Cumhuriyet başsavcısı bulunmayan mülhakatlarda adliyenin idari ve mali işleri kıdemli Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülmelidir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Grafik 9.2. Cumhuriyet Savcılarının “Cumhuriyet başsavcısı bulunmayan mülhakatlarda adliyenin idari ve mali işleri kıdemli Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülmelidir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Yargıçlar, belirtilen görüşe yarıdan fazla oranla (% 51,8) hiç katılmazken Cumhuriyet savcılarının % 36,2'sinin tamamen, % 17,9'unun biraz katıldığı; % 34,2'sinin hiç katılmadığı, % 7'sinin ise katılmadığı görülmektedir.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin yargıçlar ve savcılar açısından fark gösterip göstermediği *t* testi ile araştırılmıştır.

Tablo 8
Bağımsız Gruplararası T Testi

“Cumhuriyet başsavcısı bulunmayan mülhakatlarda adliyenin idari ve mali işleri kıdemli Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülmelidir.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	t	P
Yargıç	3.30	1.63	.08	5.888	.000
Cumhuriyet savcısı	4.11	1.78	.11		

P<.01

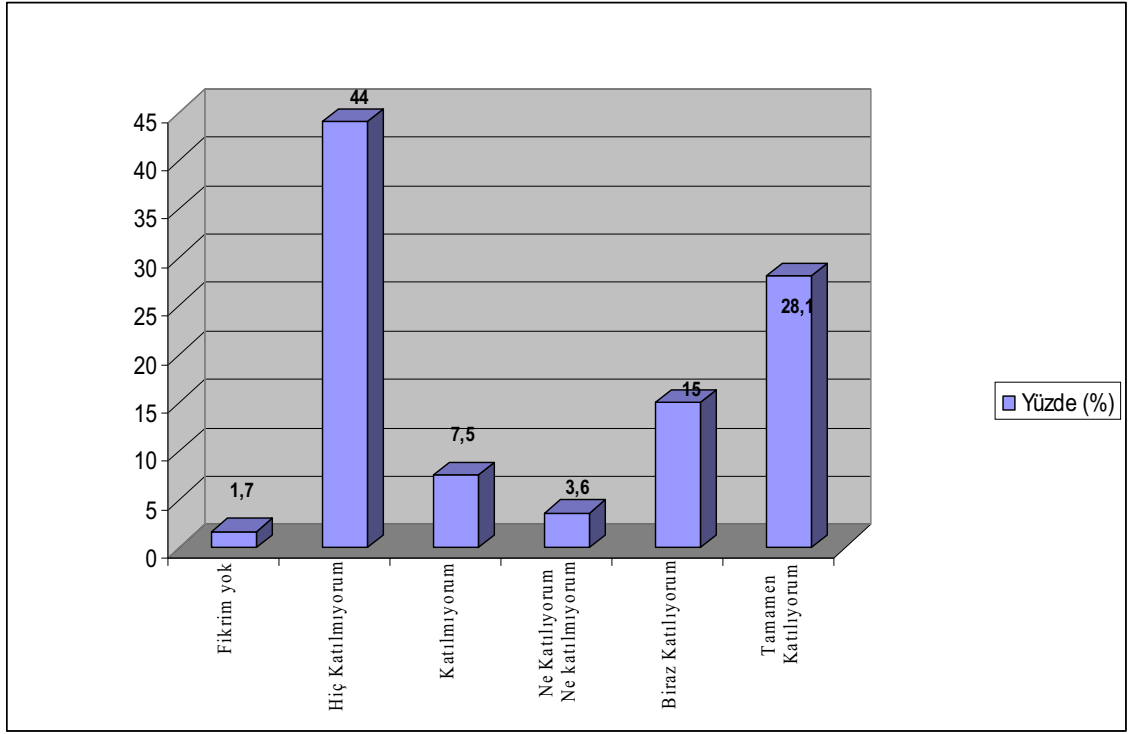
Tablo 8'e göre belirtilen görüş, yargıçlar ve savcılar açısından anlamlı bir farklılık göstermiştir [t=5.888, p<.01]. Yargıçlar bu görüşe daha yüksek düzeyde olumsuz yaklaşmışlardır. Hipotez 3.1. kabul edilmiştir.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin kıdem açısından fark gösterip göstermediği *ANOVA* testi ile araştırılmıştır.

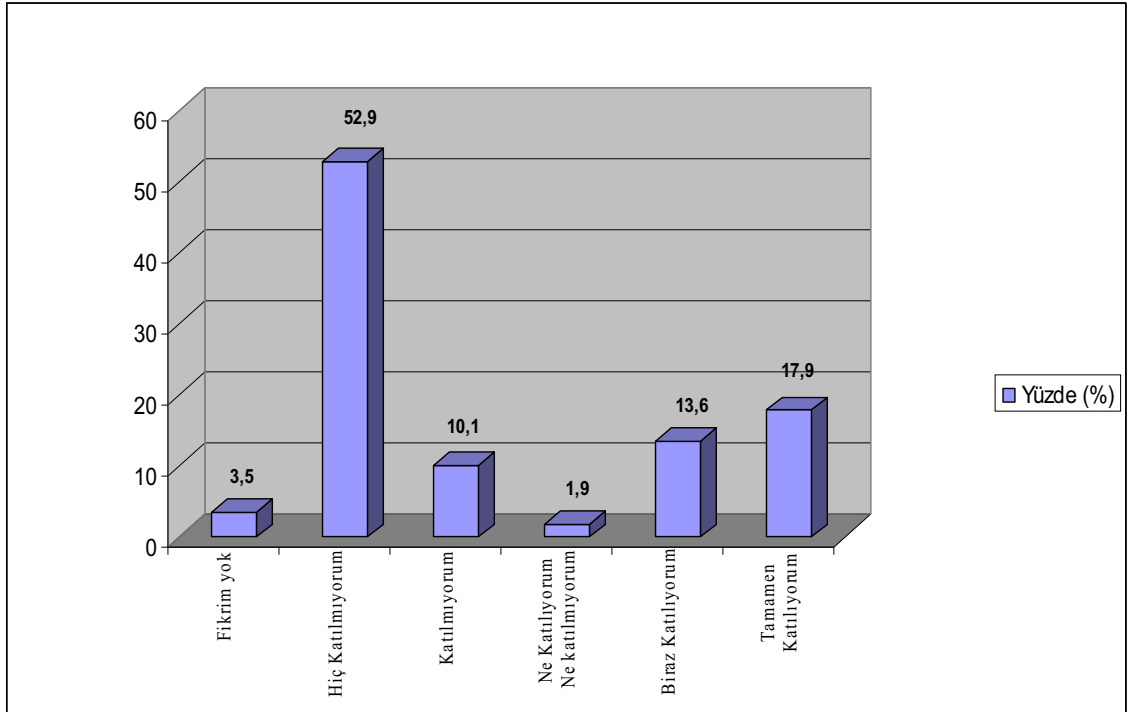
Tablo 9
Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi

“Cumhuriyet başsavcısı bulunmayan mülhakatlarda adliyenin idari ve mali işleri kıdemli Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülmelidir.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	F	P
1-10 yıl	3.59	1.71	.009	.315	.730
11-20 yıl	3.70	1.77	.11		
21-30 yıl	3.70	1.80	.28		

Tablo 9'daki varyans analizi sonuçlarına göre söz konusu görüş kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(2,613)} = 0,1315$, p>05]. Hipotez 3.2. reddedilmiştir.

Grafik 10.1. Yargıçların “Mülhakatlarda adliyenin idari ve mali işleri kıdemli yargıç tarafından yürütülmelidir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Grafik 10.2. Cumhuriyet Savcılarının “Mülhakatlarda adliyenin idari ve mali işleri kıdemli yargıç tarafından yürütülmelidir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Belirtilen görüşe yargıçlar, yarıya yakın oranda (% 44) hiç katılmamaktadırlar. Tamamen katılanların oranı % 28,1 ve biraz katılanların oranı % 15’dir. Cumhuriyet savcılarını söz konusu görüşe yarıdan fazla oranda (% 52,9) hiç katılmamaktadırlar.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin yargıçlar ve savcılar açısından fark gösterip göstermediği *t* testi ile araştırılmıştır.

Tablo 10
Bağımsız Gruplar Arası T Testi

“Mülhakatlarda adliyenin idari ve mali işleri kıdemli yargıç tarafından yürütülmelidir.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	t	p
Yargıç	3.14	1.51	.07	5.947	.000
Cumhuriyet savcısı	2.49	1.09	.06		

P<.01

Tablo 10’da görüldüğü üzere belirtilen görüş, yargıçlar ve savcılar açısından anlamlı bir farklılık göstermiştir [t=5.947, p<.01]. Buna göre savcılar, yukarıdaki görüşe daha yüksek düzeyde olumsuz yaklaşmaktadır. Hipotez 4.1. kabul edilmiştir.

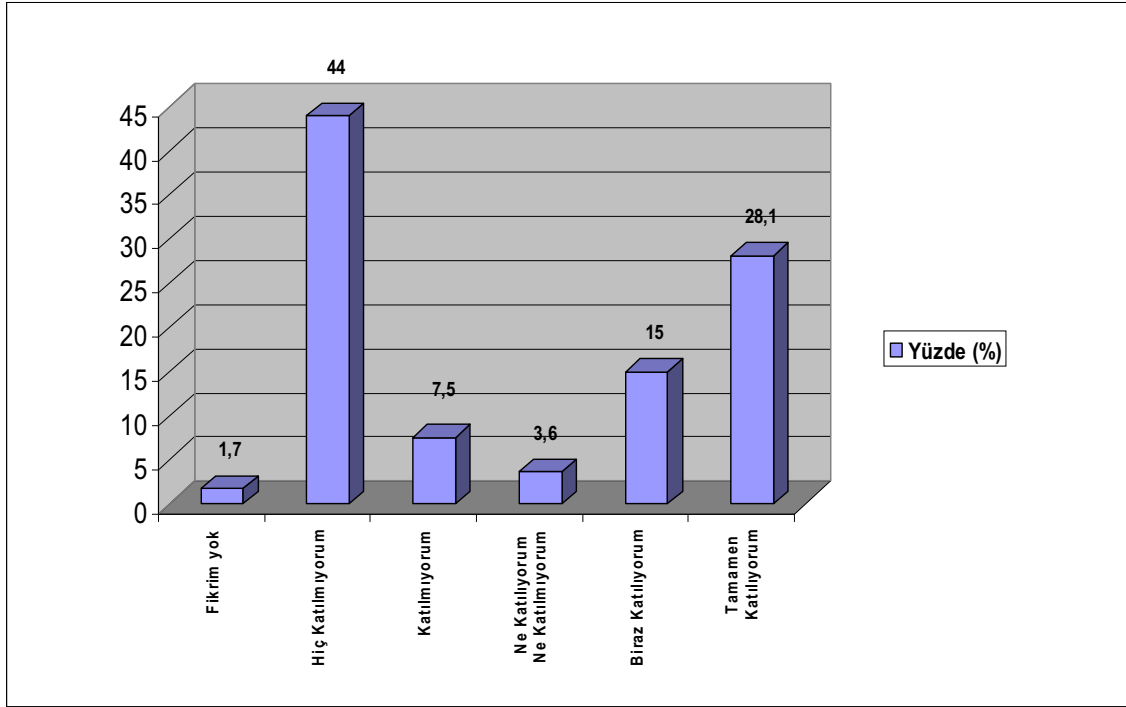
Belirtilen görüşün kıdem açısından fark gösterip göstermediği *ANOVA* testi ile araştırılmıştır.

Tablo 11
Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi

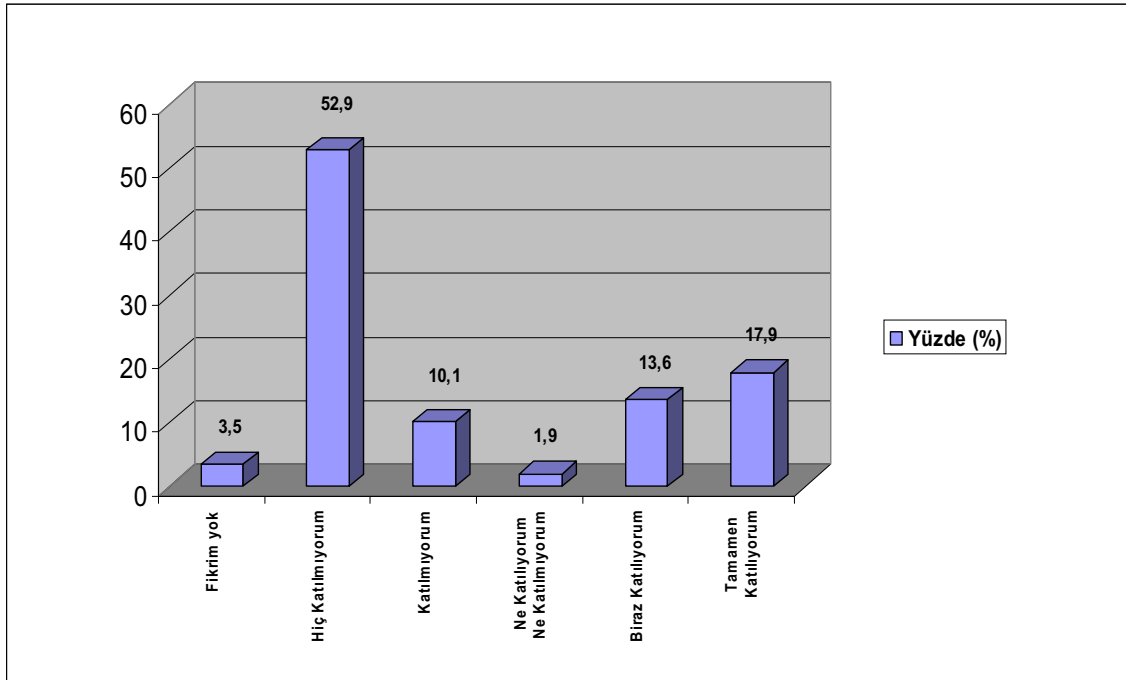
“Mülhakatlarda adliyenin idari ve mali işleri kıdemli yargıç tarafından yürütülmelidir.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	F	P
1-10 yıl	2.73	1.24	.06	3.656	.026
11-20 yıl	3.04	1.51	.09		
21-30 yıl	3.00	1.65	.26		

Tablo 11’deki varyans analizi sonuçlarına göre belirtilen görüş, kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermektedir [$F_{(2-613)}= 3,656$, p<05]. Hipotez 4.2 kabul edilmiştir. Farklılığın hangi kıdem dönemine ilişkin olduğu Scheffe testi ile araştırılmış; 1–10 yıl (Arit. Ort=2.73) ve 11–20 yıl arasında kıdeme sahip (Arit. Ort =3.04) yargıçlar arasında görüş farklılığı olduğu anlaşılmıştır.

Grafik 11.1. Yargıçların “Mülhakatlarda adliyenin değil ancak mahkemelerin idari ve mali işleri kıdemli yargıç tarafından yürütülmelidir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Grafik 11.2. Cumhuriyet Savcılarının “Mülhakatlarda adliyenin değil ancak mahkemelerin idari ve mali işleri kıdemli yargıç tarafından yürütülmelidir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Belirtilen görüşe yargıçların % 44'ünün hiç katılmadığı, % 7,5'inin katılmadığı, % 28,1'inin tamamen, % 15'inin ise biraz katıldığı görülmektedir. Cumhuriyet savcıları ise belirtilen görüşe % 10,1 oranında katılmamakta, % 52,9 oranında katılmamaktadırlar. Tamamen katılanların oranı % 17,9, biraz katılanların oranı % 13,6'dır.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin yargıçlar ve Cumhuriyet savcıları açısından fark gösterip göstermediği *t* testi ile araştırılmıştır.

Tablo 12
Bağımsız Gruplararası T Testi

“Mülhakatlarda adliyenin değil ancak mahkemelerin idari ve mali işleri kıdemli yargıç tarafından yürütülmelidir.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	t	p
Yargıç	3.71	1.78	.09	3.363	.000
Cumhuriyet savcısı	3.23	1.67	.10		

P<.01

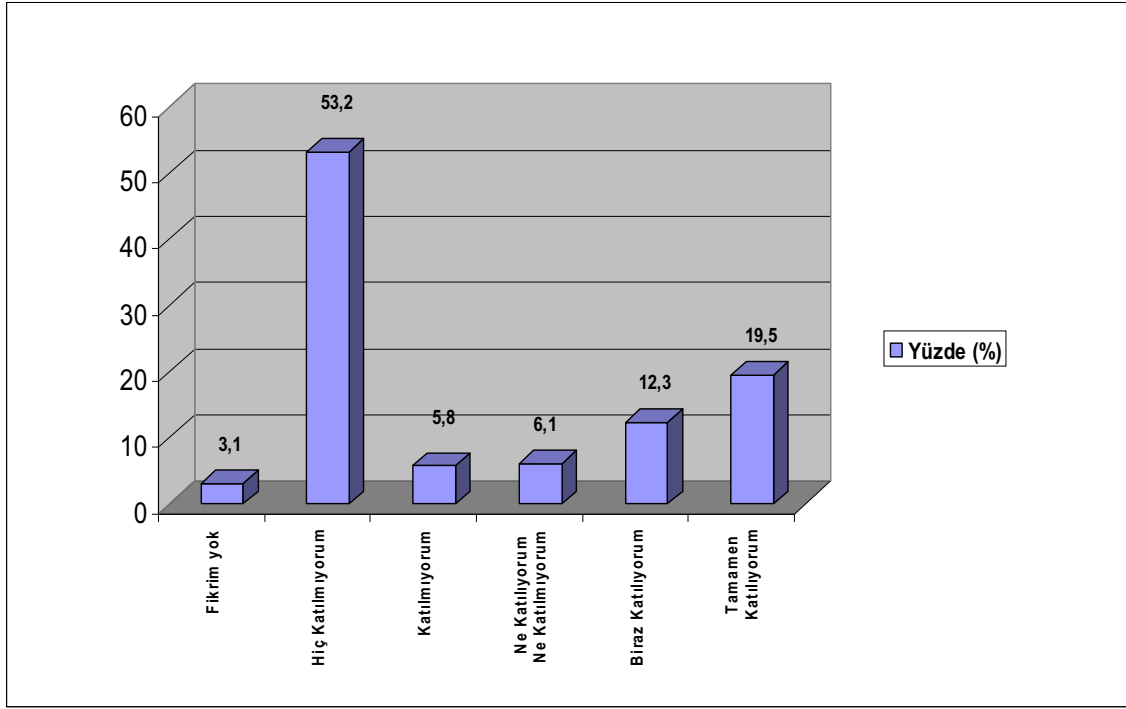
Tablo 12'deki verilere göre belirtilen görüş, yargıçlar ve savcılar açısından anlamlı bir farklılık göstermiştir [t=3.363, p<.01]. Buna göre savcılar, yukarıdaki görüşe daha yüksek düzeyde olumsuz yaklaşmıştır. Hipotez 5.1. kabul edilmiştir.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin kıdem açısından fark gösterip göstermediği *ANOVA* testi ile araştırılmıştır.

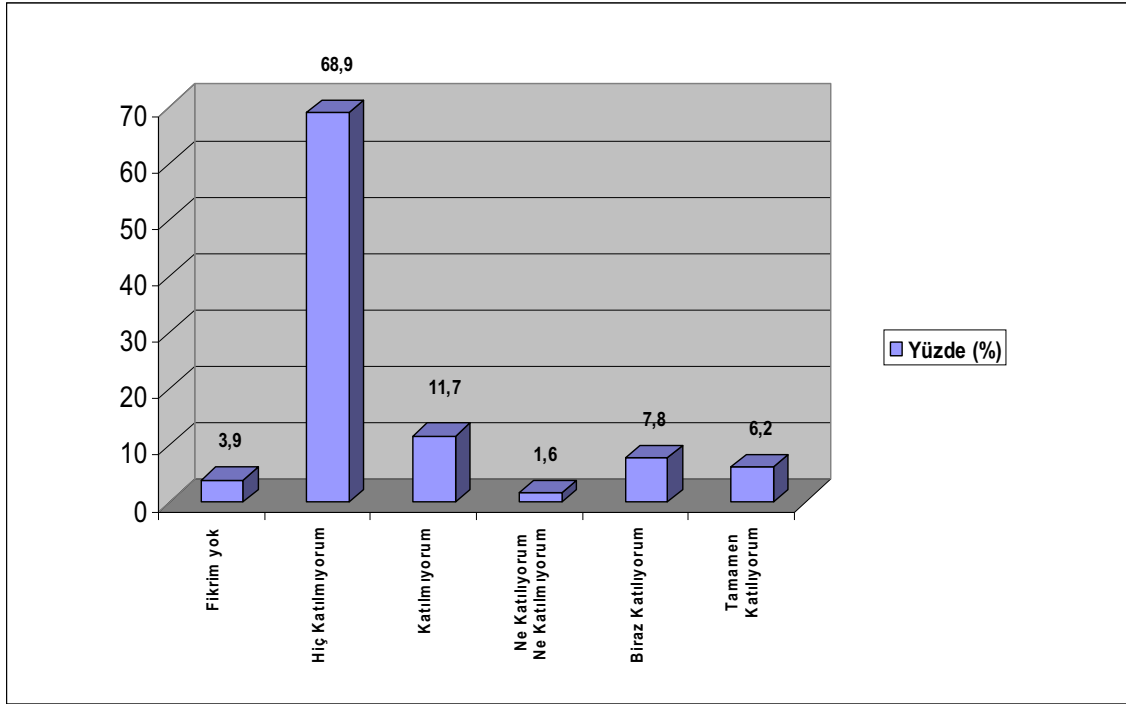
Tablo 13
Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi

“Mülhakatlarda adliyenin değil ancak mahkemelerin idari ve mali işleri kıdemli yargıç tarafından yürütülmelidir.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	F	p
1-10 yıl	3.43	1.72	.09	.870	.420
11-20 yıl	3.62	1.79	.12		
21-30 yıl	3.43	1.82	.29		

Tablo 13'deki varyans analizi sonuçlarına göre belirtilen görüş kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir [F₍₂₋₆₁₃₎= 0,870, p>05]. Hipotez 5.2. reddedilmiştir.

Grafik 12.1. Yargıçların “Mülhakatlarda, o ilçenin adıyla bir mahkeme başkanlığı kurulmalı ve adliyenin idari ve mali işleri mahkeme başkanı tarafından yürütülmelidir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Grafik 12.2. Cumhuriyet Savcılarının “Mülhakatlarda, o ilçenin adıyla bir mahkeme başkanlığı kurulmalı ve adliyenin idari ve mali işleri mahkeme başkanı tarafından yürütülmelidir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Belirtilen görüşe yargıçların yarısından fazla oranda (% 53,2) hiç katılmadığı, % 5,8'inin katılmadığı; % 19,5'inin tamamen, % 12,3'ünün biraz katıldığı, Cumhuriyet savcılarının büyük çoğunlukla (% 68,9) hiç katılmadıkları görülmektedir.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin yargıçlar ve savcılar açısından fark gösterip göstermediği *t* testi ile araştırılmıştır.

Tablo 14
Bağımsız Gruplararası T Testi

“Mülhakatlarda, o ilçenin adıyla bir mahkeme başkanlığı kurulmalı ve adliyenin idari ve mali işleri mahkeme başkanı tarafından yürütülmelidir.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	t	P
Yargıç	3.30	1.70	.08	5.660	.000
Cumhuriyet savcısı	2.59	1.25	.07		

P<.01

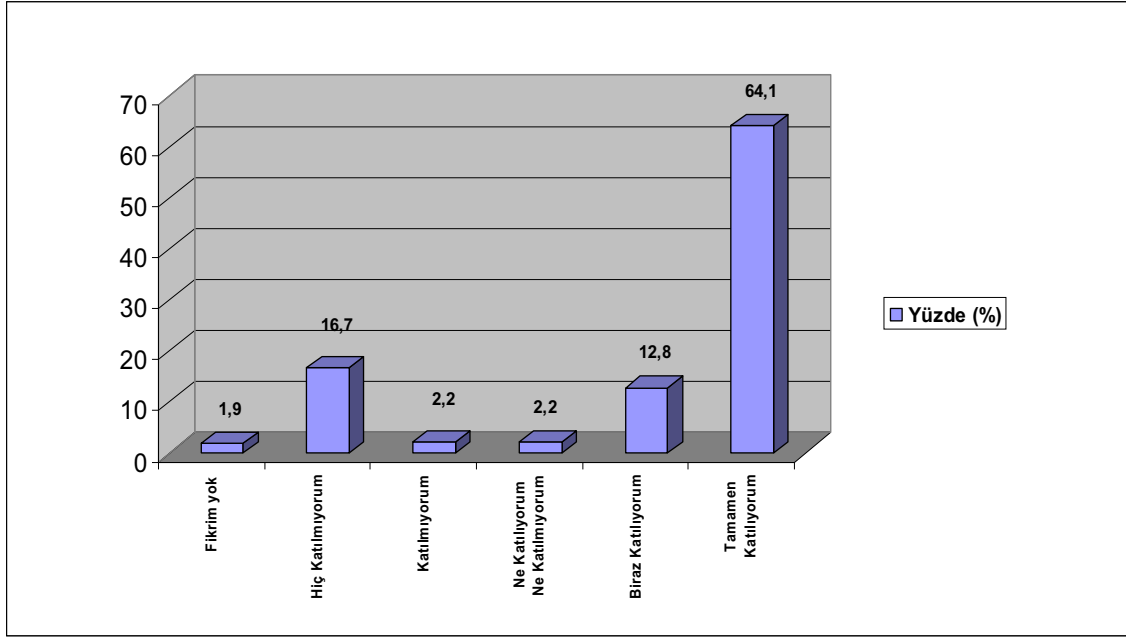
Söz konusu görüş yargıçlar ve savcılar açısından anlamlı bir farklılık göstermiştir [t=5.660, p<.01]. Buna göre savcılar yukarıdaki görüşe daha yüksek düzeyde olumsuz yaklaşmıştır. Hipotez 6.1. kabul edilmiştir.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin kıdem açısından fark gösterip göstermediği *ANOVA* testi ile araştırılmıştır.

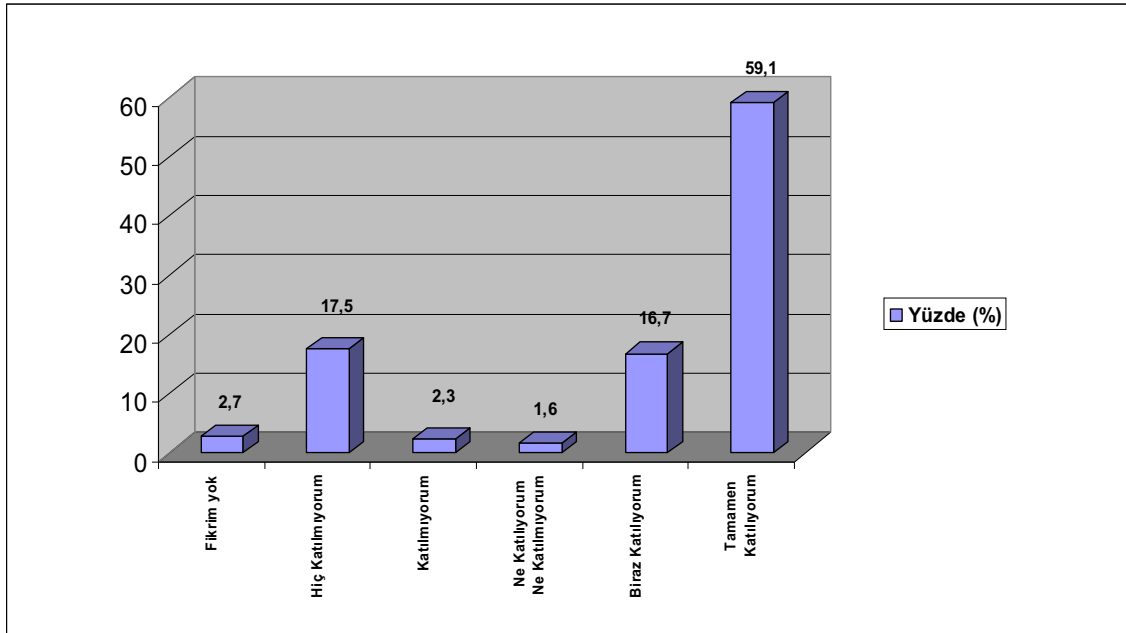
Tablo 15
Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi

“Mülhakatlarda, o ilçenin adıyla bir mahkeme başkanlığı kurulmalı ve adliyenin idari ve mali işleri mahkeme başkanı tarafından yürütülmelidir.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	F	p
1-10 yıl	2.91	1.51	.08	1.825	.162
11-20 yıl	3.07	1.59	.11		
21-30 yıl	3.35	1.82	.29		

Tablo 15'deki varyans analizi sonuçlarına göre söz konusu görüş kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir [F₍₂₋₆₁₃₎= 1,825, p>05]. Hipotez 6.2. reddedilmiştir.

Grafik 13.1. Yargıçların “Adliyenin idari ve mali işlerinin yerine getirilmesi konusunda Cumhuriyet başsavcısının veya adalet komisyonu başkanının/başkanlığının/kıdemli yargıcın rolünün/etkinliğinin bulunmadığı başka bir sistem (profesyonel yöneticilik veya adliye müdürlüğü) kurulmalıdır” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Grafik 13.2. Cumhuriyet Savcılarının “Adliyenin idari ve mali işlerinin yerine getirilmesi konusunda Cumhuriyet başsavcısının veya adalet komisyonu başkanının/başkanlığının/kıdemli yargıcın rolünün/etkinliğinin bulunmadığı başka bir sistem (profesyonel yöneticilik veya adliye müdürlüğü) kurulmalıdır” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Yargıçlar, belirtilen görüşe % 64,1 oranında tamamen katılmakta iken Cumhuriyet savcıları % 59,1 oranında tamamen, % 16,7 oranında biraz katılmakta, % 2,3 oranında katılmamakta, % 17,5 oranında ise hiç katılmamaktadır.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin yargıçlar ve savcılar açısından fark gösterip göstermediği *t* testi ile araştırılmıştır.

Tablo 16
Bağımsız Gruplararası T Testi

“Adliyenin idari ve mali işlerinin yerine getirilmesi konusunda Cumhuriyet başsavcısının veya adalet komisyonu başkanının / başkanlığının / kıdemli yargıcın rolünün / etkinliğinin bulunmadığı başka bir sistem (profesyonel yöneticilik veya adliye müdürlüğü) kurulmalıdır.”	Arit.Ort.	SS.	Sh	t	p
Yargıç	4.99	1.60	.08	.750	.501
Cumhuriyet savcısı	4.89	1.65	.10		

$P < .01$

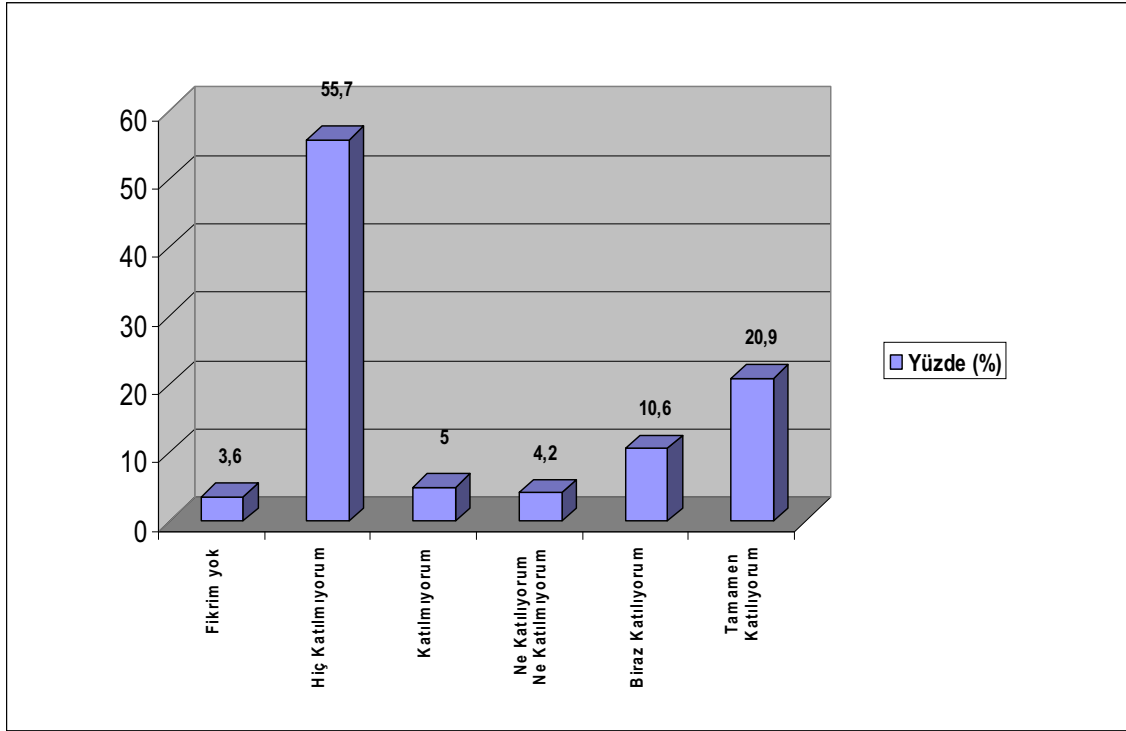
Belirtilen görüş, yargıçlar ve Cumhuriyet savcıları açısından anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$t=0.750$, $p>.05$]. Hipotez 7.1. reddedilmiştir.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin kıdem açısından fark gösterip göstermediği *ANOVA* testi ile araştırılmıştır.

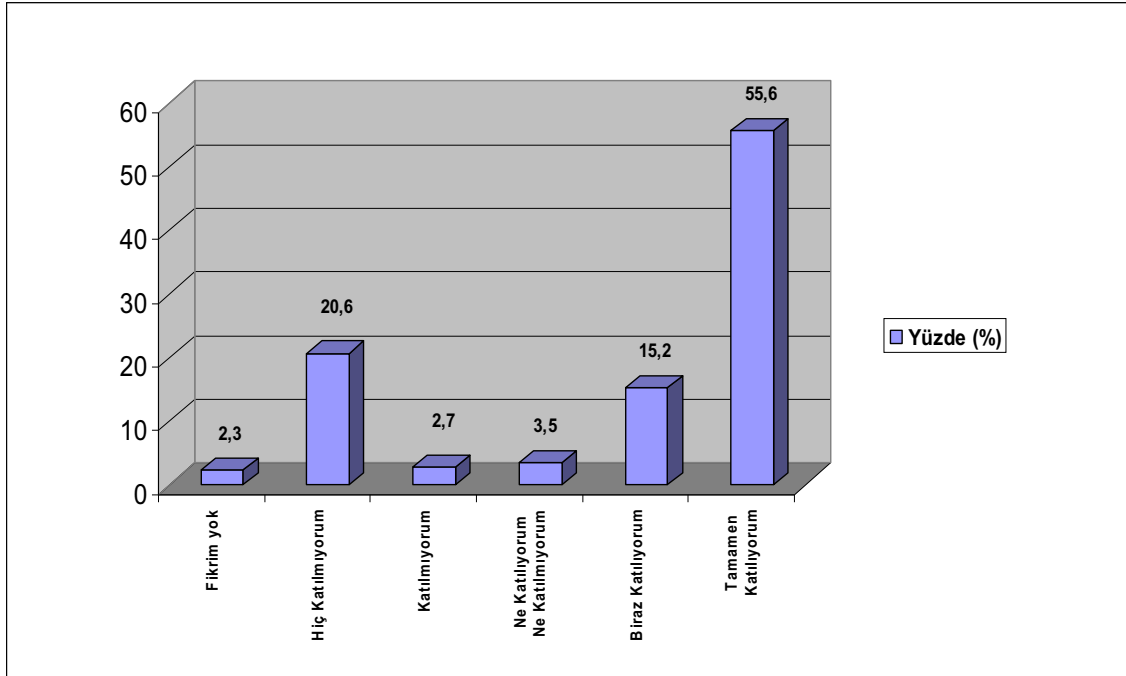
Tablo 17
Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi

“Adliyenin idari ve mali işlerinin yerine getirilmesi konusunda Cumhuriyet başsavcısının veya adalet komisyonu başkanının/ başkanlığının /kıdemli yargıcın rolünün/etkinliğinin bulunmadığı başka bir sistem (profesyonel yöneticilik veya adliye müdürlüğü) kurulmalıdır.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	F	p
1-10 yıl	5.03	1.57	.08	.988	.373
11-20 yıl	4.88	1.65	.11		
21-30 yıl	4.72	1.84	.29		

Tablo 17’deki varyans analizi sonuçlarına göre belirtilen görüş, kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(2-613)}= 0,988$, $p>05$]. Hipotez 7.2. reddedilmiştir.

Grafik 14.1. Yargıçların “Profesyonel yönetici/adliye müdürü ağır ceza merkezlerinde Cumhuriyet başsavcısına, mülhakatlarda kıdemli Cumhuriyet savcısına bağlı olarak görev yapmalıdır” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Grafik 14.2. Cumhuriyet Savcılarının “Profesyonel yönetici/adliye müdürü ağır ceza merkezlerinde Cumhuriyet başsavcısına, mülhakatlarda kıdemli Cumhuriyet savcısına bağlı olarak görev yapmalıdır” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Yargıçlar belirtilen görüşe % 55,7 oranında hiç katılmamaktadırlar. Yargıçların % 5'i görüşe katılmazken % 20,9'u tamamen, % 10,6'sı ise biraz katılmaktadır. Cumhuriyet savcıları % 55,6 oranında tamamen, % 15,2 oranında biraz katılmakta iken % 20,6 oranında hiç katılmamakta, % 2,7 oranında ise katılmamaktadırlar.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin yargıçlar ve savcılar açısından fark gösterip göstermediği *t* testi ile araştırılmıştır.

Tablo 18
Bağımsız Gruplararası T Testi

“Profesyonel yönetici/adliye müdürü ağır ceza merkezlerinde Cumhuriyet başsavcısına mülhakatlarda kıdemli Cumhuriyet savcısına bağlı olarak görev yapmalıdır.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	t	P
Yargıç	3.25	1.73	.09	10.725	.000
Cumhuriyet savcısı	4.75	1.70	.11		

P<.01

Belirtilen görüş, yargıçlar ve savcılar açısından anlamlı bir farklılık göstermiştir [t=10.725, p<.01]. Buna göre savcılar yukarıdaki görüşe daha fazla katılmaktadır. Hipotez 8.1. kabul edilmiştir.

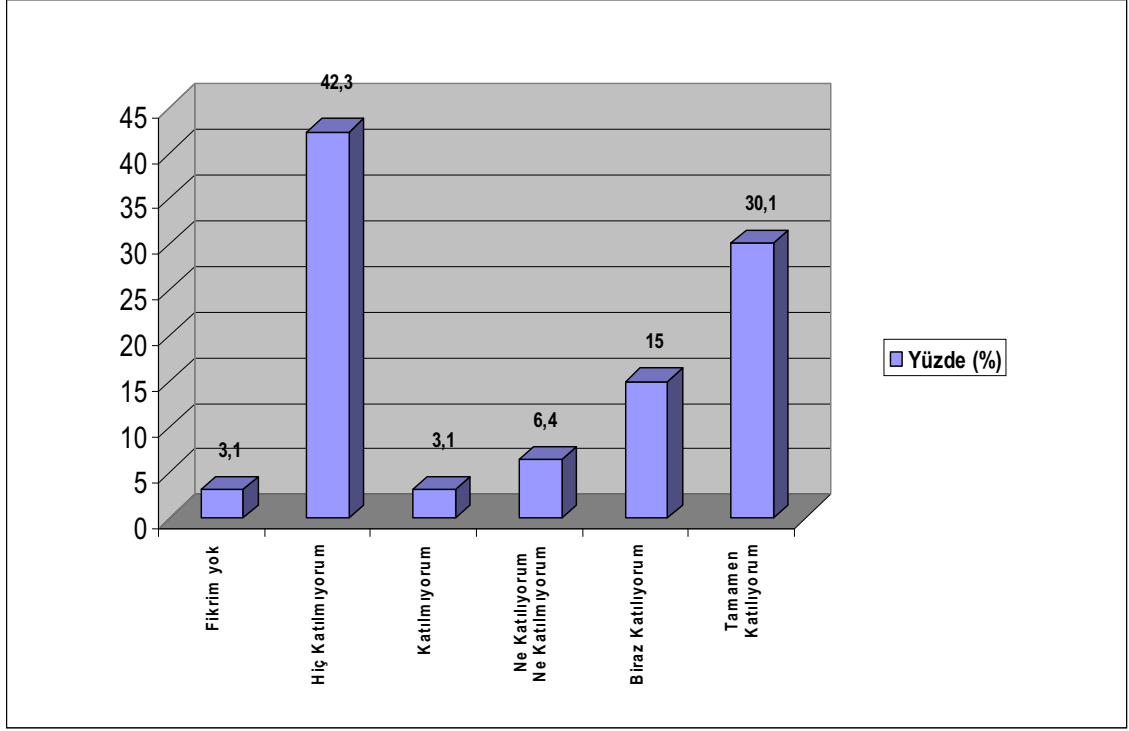
Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin kıdem açısından fark gösterip göstermediği *ANOVA* testi ile araştırılmıştır.

Tablo 19
Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi

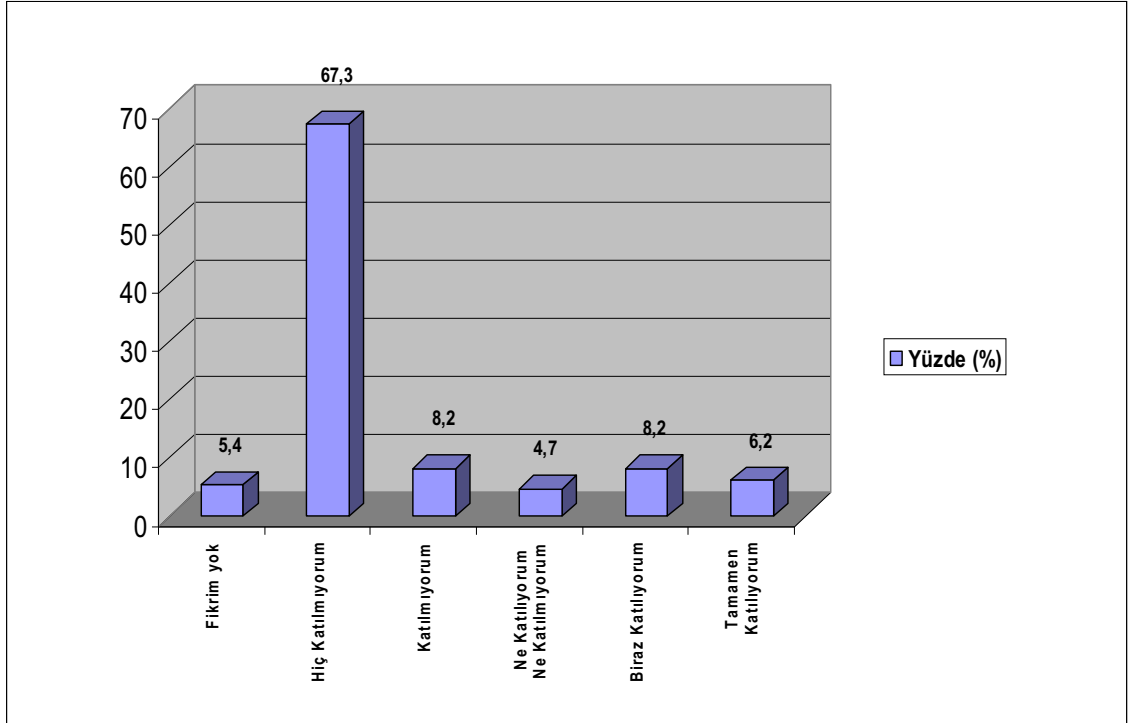
“Profesyonel yönetici/adliye müdürü ağır ceza merkezlerinde Cumhuriyet başsavcısına, mülhakatlarda kıdemli Cumhuriyet savcısına bağlı olarak görev yapmalıdır.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	F	p
1-10 yıl	3.92	1.87	.10	.240	.787
11-20 yıl	3.84	1.87	.12		
21-30 yıl	3.75	1.90	.30		

Tablo 19'deki varyans analizi sonuçlarına göre söz konusu görüş kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(2-613)} = 0,240, p > 05$]. Hipotez 8.2. reddedilmiştir.

Grafik 15.1. Yargıçların “Profesyonel yönetici/adliye müdürü ağır ceza merkezlerinde adalet komisyonu başkanına/başkanlığına, mülhakatlarda kıdemli yargıca bağlı olarak görev yapmalıdır” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Grafik 15.2. Cumhuriyet Savcılarının “Profesyonel yönetici/adliye müdürü ağır ceza merkezlerinde adalet komisyonu başkanına/başkanlığına, mülhakatlarda kıdemli hâkime bağlı olarak görev yapmalıdır” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Grafik 15.2.'deki verilere göre yargıçlar, belirtilen görüşe % 42,3 oranında hiç katılmazken, % 3,1'inin katılmadığı, % 30,1'in tamamen, % 15'i ise biraz katıldığı, Cumhuriyet savcılarının ise % 67,3 oranında hiç katılmadığı anlaşılmaktadır.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin yargıçlar ve savcılar açısından fark gösterip göstermediği *t* testi ile araştırılmıştır.

Tablo 20
Bağımsız Gruplararası T Testi

“Profesyonel yönetici/adliye müdürü ağır ceza merkezlerinde adalet komisyonu başkanına / başkanlığına, mülhakatlarda kıdemli yargıca bağlı olarak görev yapmalıdır.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	t	P
Yargıç	3.78	1.82	.09	8.805	.000
Cumhuriyet savcısı	2.61	1.30	.08		

$P < .01$

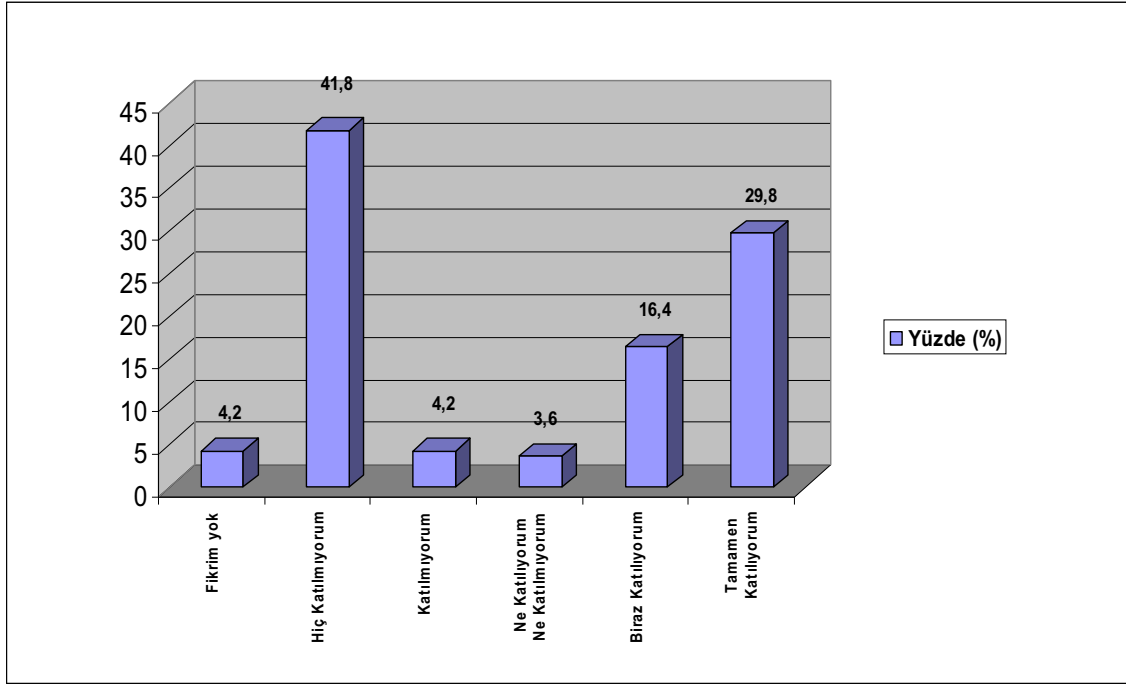
Söz konusu görüş, yargıçlar ve savcılar açısından anlamlı bir farklılık göstermektedir. [$t=8.805$, $p < .01$]. Savcılar bu görüşe daha yüksek düzeyde olumsuz yaklaşmışlardır. Hipotez 9.1. kabul edilmiştir.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin kıdem açısından fark gösterip göstermediği *ANOVA* testi ile araştırılmıştır.

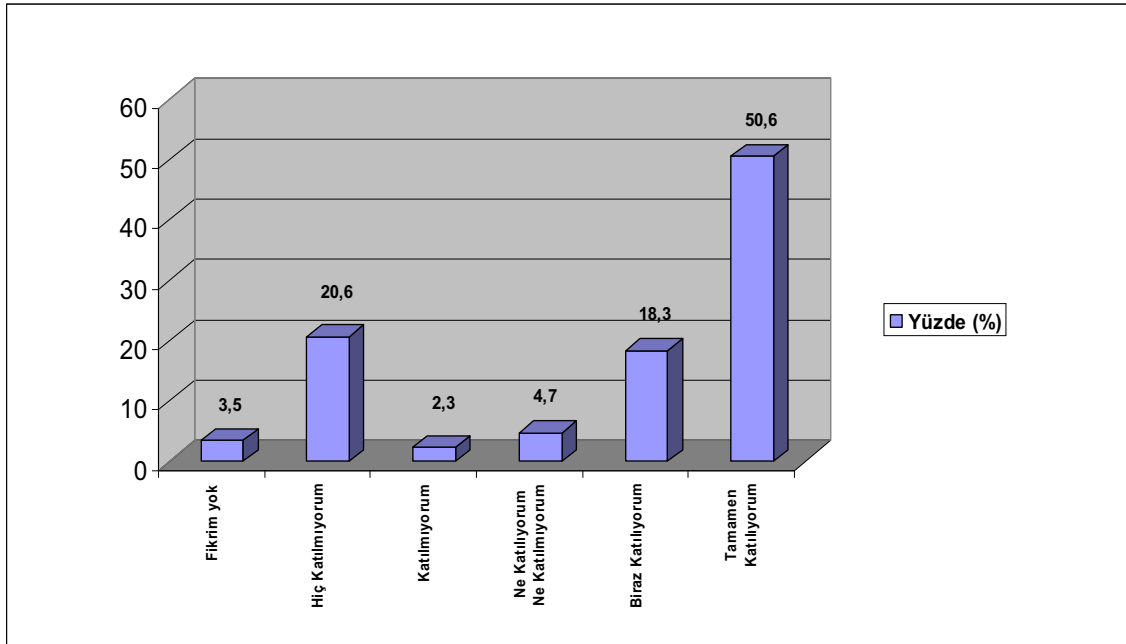
Tablo 21
Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi

“Profesyonel yönetici/adliye müdürü ağır ceza merkezlerinde adalet komisyonu başkanına/başkanlığına, mülhakatlarda kıdemli yargıca bağlı olarak görev yapmalıdır.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	F	p
1-10 yıl	3.15	1.65	.09	2.780	.063
11-20 yıl	3.48	1.79	.11		
21-30 yıl	3.40	1.79	.28		

Tablo 21'deki varyans analizi sonuçlarına göre, söz konusu görüş kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(2-613)} = 2,1780$, $p > .05$]. Hipotez 9.2. reddedilmiştir.

Grafik 16.1. Yargıçların “Profesyonel yönetici/adliye müdürü ağır ceza merkezlerinde Cumhuriyet başsavcısına, mülhakatlarda kıdemli Cumhuriyet savcısına bağlı olarak görev yapmalı, adalet komisyonu başkanı/kıdemli yargıç ile koordinasyon içinde çalışmalıdır” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Grafik 16.2. Cumhuriyet Savcılarının “Profesyonel yönetici/adliye müdürü ağır ceza merkezlerinde Cumhuriyet başsavcısına, mülhakatlarda kıdemli Cumhuriyet savcısına bağlı olarak görev yapmalı, adalet komisyonu başkanı/kıdemli yargıç ile koordinasyon içinde çalışmalıdır” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Yargıçlar belirtilen görüşe % 41,8 oranında hiç katılmazken, % 4,2'si katılmamakta, % 29,8'i tamamen, % 16,4'ü biraz katılmaktadır. Cumhuriyet savcılarının ise belirtilen görüşe yarı yarıya (% 50,6) oranda tamamen, % 18,3 oranında biraz katıldıkları, % 20,6 oranında ise hiç katılmadıkları anlaşılmaktadır.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin yargıçlar ve savcılar açısından fark gösterip göstermediği *t* testi ile araştırılmıştır.

Tablo 22
Bağımsız Gruplararası T Testi

“Profesyonel yönetici / adliye müdürü ağır ceza merkezlerinde Cumhuriyet başsavcısına mülhakatlarda kıdemli Cumhuriyet savcısına bağlı olarak görev yapmalı, adalet komisyonu başkanı / kıdemli yargıç ile koordinasyon içinde çalışmalıdır.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	t	p
Yargıç	3.76	1.84	.09	6.119	.000
Cumhuriyet savcısı	4.65	1.72	.11		

P<.01

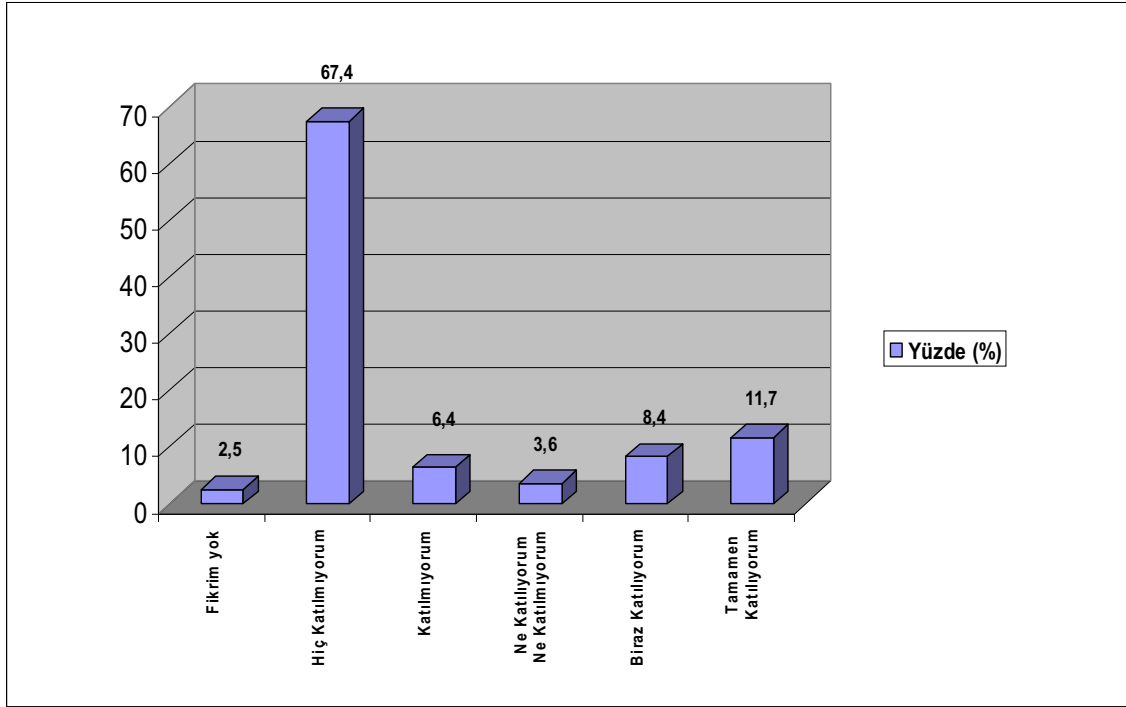
Söz konusu görüş yargıçlar ve savcılar açısından anlamlı bir farklılık göstermiştir [t=6.119, p<.01]. Buna göre savcılar bu görüşe daha fazla katılmaktadır. Hipotez 10.1. kabul edilmiştir.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin kıdem açısından fark gösterip göstermediği *ANOVA* testi ile araştırılmıştır.

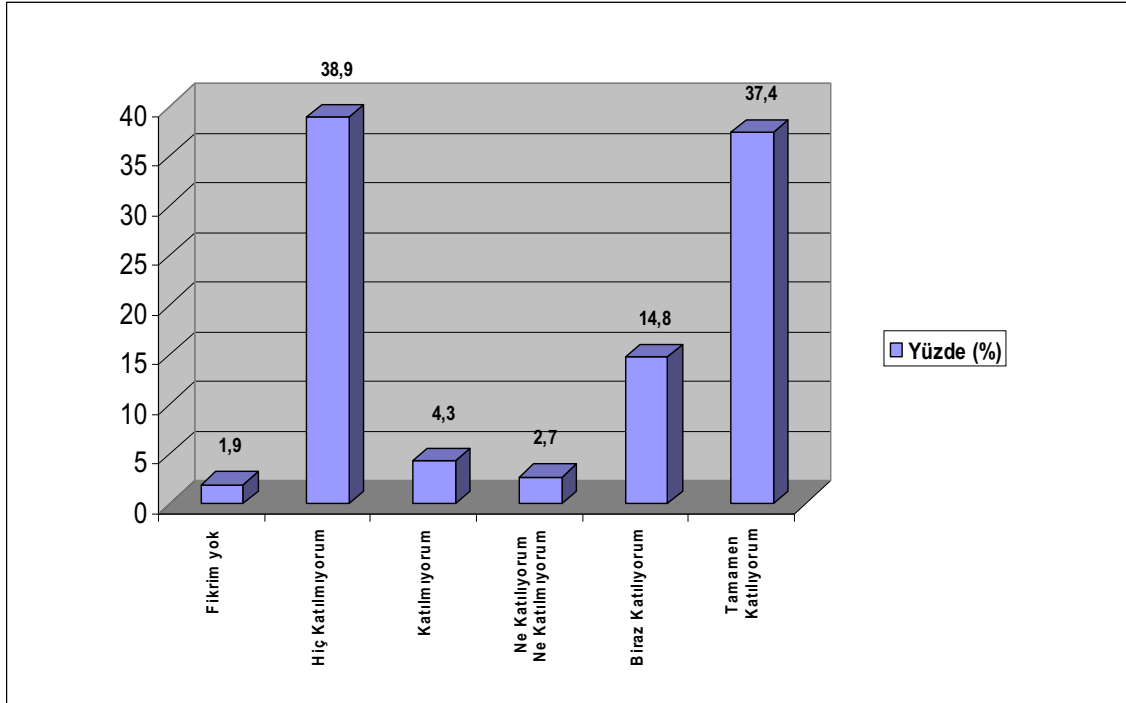
Tablo 23
Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi

“Profesyonel yönetici/adliye müdürü ağır ceza merkezlerinde Cumhuriyet başsavcısına, mülhakatlarda kıdemli Cumhuriyet savcısına bağlı olarak görev yapmalı, adalet komisyonu başkanı/ kıdemli yargıç ile koordinasyon içinde çalışmalıdır.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	F	p
1-10 yıl	4.25	1.83	.10	1.493	.226
11-20 yıl	3.98	1.85	.12		
21-30 yıl	4.05	1.89	.30		

Tablo 21'deki varyans analizi sonuçlarına göre söz konusu görüş kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(2-613)} = 1,1493$, p>05]. Hipotez 10.2. reddedilmiştir.

Grafik 17.1. Yargıçların “Adliyenin tek bir bütçesi olmalı ve bütçe uygulamaları Cumhuriyet başsavcısı/kıdemli Cumhuriyet savcısı tarafından gerçekleştirilmelidir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Grafik 17.2. Cumhuriyet Savcılarının “Adliyenin tek bir bütçesi olmalı ve bütçe uygulamaları Cumhuriyet başsavcısı/kıdemli Cumhuriyet savcısı tarafından gerçekleştirilmelidir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Yargıçların belirtilen görüşe büyük çoğunlukla (% 67,4) hiç katılmadıkları, Cumhuriyet savcılarının ise % 38,9 oranında hiç katılmadıklarını, % 37,4 oranında tamamen katıldıkları görülmektedir.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin yargıçlar ve Cumhuriyet savcılarını açısından fark gösterip göstermediği *t* testi ile araştırılmıştır.

Tablo 24
Bağımsız Gruplararası T Testi

“Adliyenin tek bir bütçesi olmalı ve bütçe uygulamaları Cumhuriyet başsavcısı / kıdemli Cumhuriyet savcısınınca gerçekleştirilmelidir.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	t	P
Yargıç	2.83	1.47	.07	8.833	.000
Cumhuriyet savcısı	4.02	1.85	.12		

P<.01

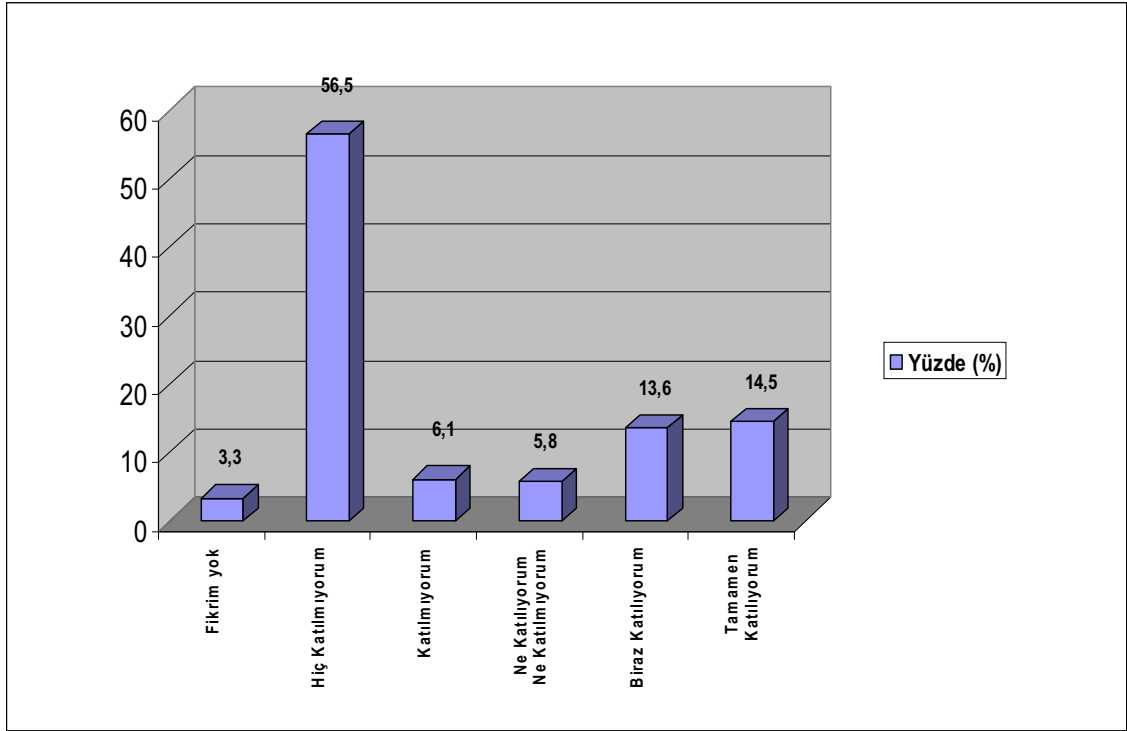
Belirtilen görüşün yargıçlar ve savcılar açısından anlamlı bir farklılık gösterdiği [t=8.833, p<.01] görülmektedir. Yargıçlar bu görüşe daha yüksek düzeyde olumsuz yaklaşmışlardır. Hipotez 11.1. kabul edilmiştir.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin kıdem açısından fark gösterip göstermediği *ANOVA* testi ile araştırılmıştır.

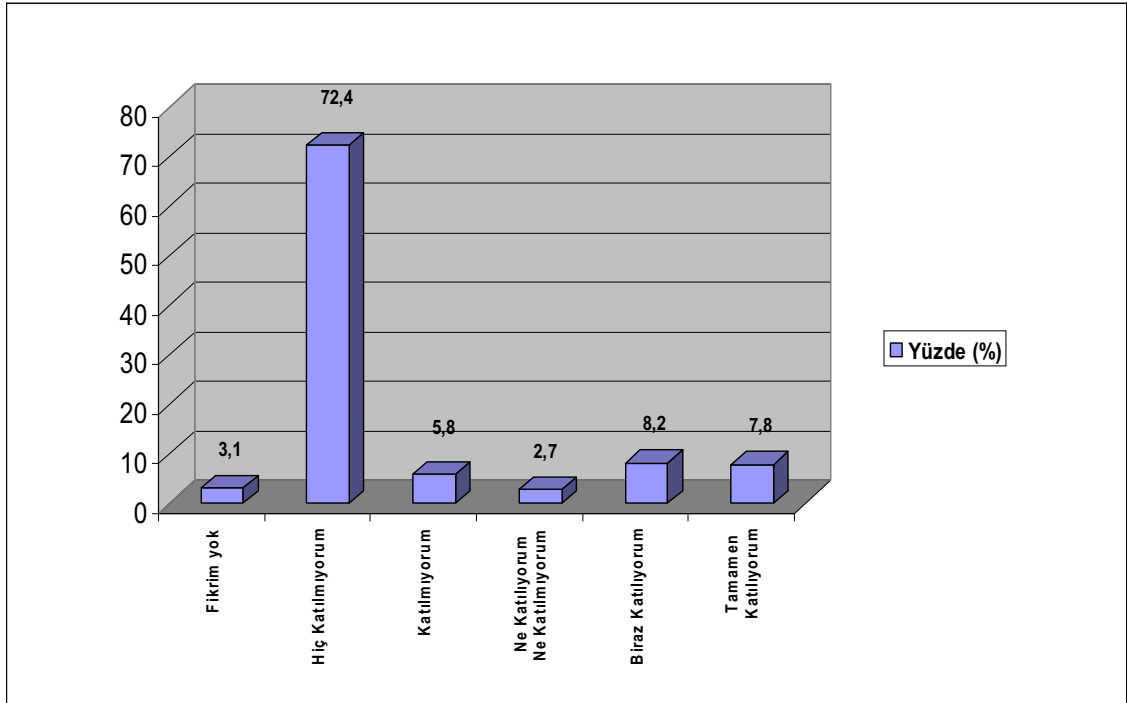
Tablo 25
Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi

“Adliyenin tek bir bütçesi olmalı ve bütçe uygulamaları Cumhuriyet başsavcısı / kıdemli Cumhuriyet savcısınınca gerçekleştirilmelidir.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	F	p
1-10 yıl	3.29	1.71	.09	1.807	.165
11-20 yıl	3.44	1.79	.12		
21-30 yıl	2.90	1.61	.26		

Tablo 25’deki varyans analizi sonuçlarına göre belirtilen görüş kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir [F₍₂₋₆₁₃₎= 1,807, p>05]. Hipotez 11.2. reddedilmiştir.

Grafik 18.1. Yargıçların “Adliyenin tek bir bütçesi olmalı ve bütçe uygulamaları adalet komisyonu başkanı/başkanlığı/kıdemli yargıç tarafından gerçekleştirilmelidir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Grafik 18.2. Cumhuriyet Savcılarının “Adliyenin tek bir bütçesi olmalı ve bütçe uygulamaları adalet komisyonu başkanı/başkanlığı/kıdemli yargıç tarafından gerçekleştirilmelidir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Belirtilen görüşü, yargıçların yarısından fazla oranda (% 56,5), Cumhuriyet savcılarının ise büyük çoğunlukla (% 72,4) benimsemedikleri görülmektedir.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin yargıçlar ve savcılar açısından fark gösterip göstermediği *t* testi ile araştırılmıştır.

Tablo 26
Bağımsız Gruplararası T Testi

“Adliyenin tek bir bütçesi olmalı ve bütçe uygulamaları adalet komisyonu başkanı / başkanlığı / kıdemli yargıç tarafından gerçekleştirilmelidir.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	T	P
Yargıç	3.13	1.61	.08	4.038	.000
Cumhuriyet savcısı	2.64	1.33	.08		

P<.01

Belirtilen görüş yargıçlar ve savcılar açısından anlamlı bir farklılık göstermiştir [t=4.038, p<.01]. Savcılar, bu görüşe daha yüksek oranda olumsuz yaklaşmışlardır. Hipotez 12.1. kabul edilmiştir.

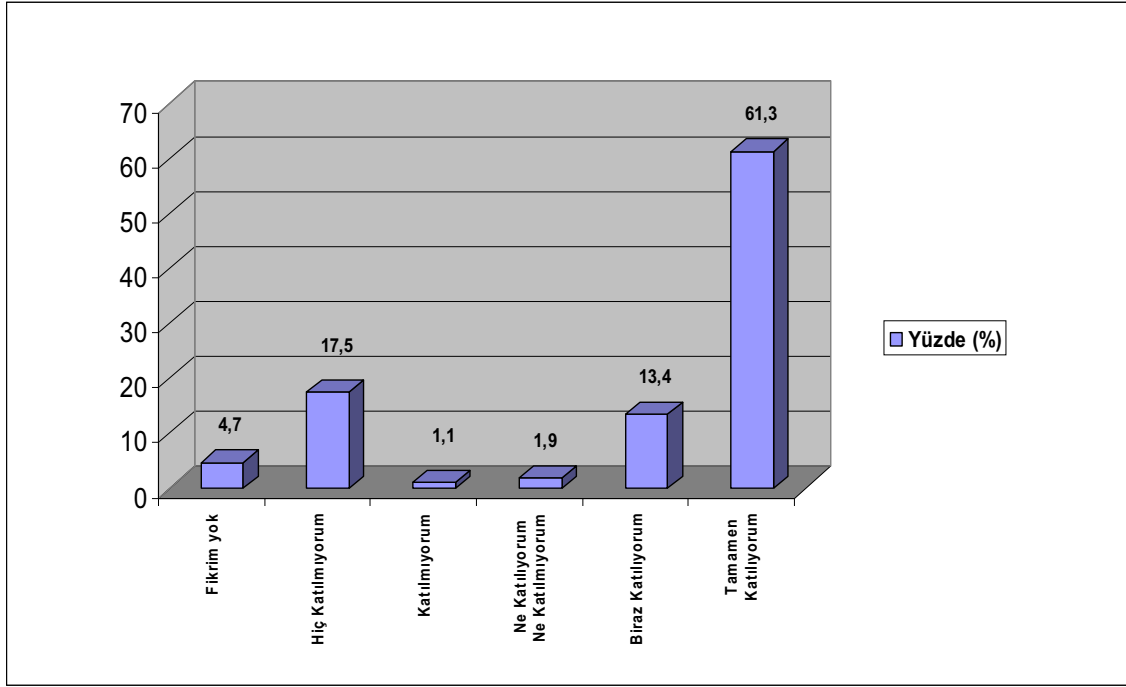
Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin kıdem açısından fark gösterip göstermediği *ANOVA* testi ile araştırılmıştır.

Tablo 27
Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi

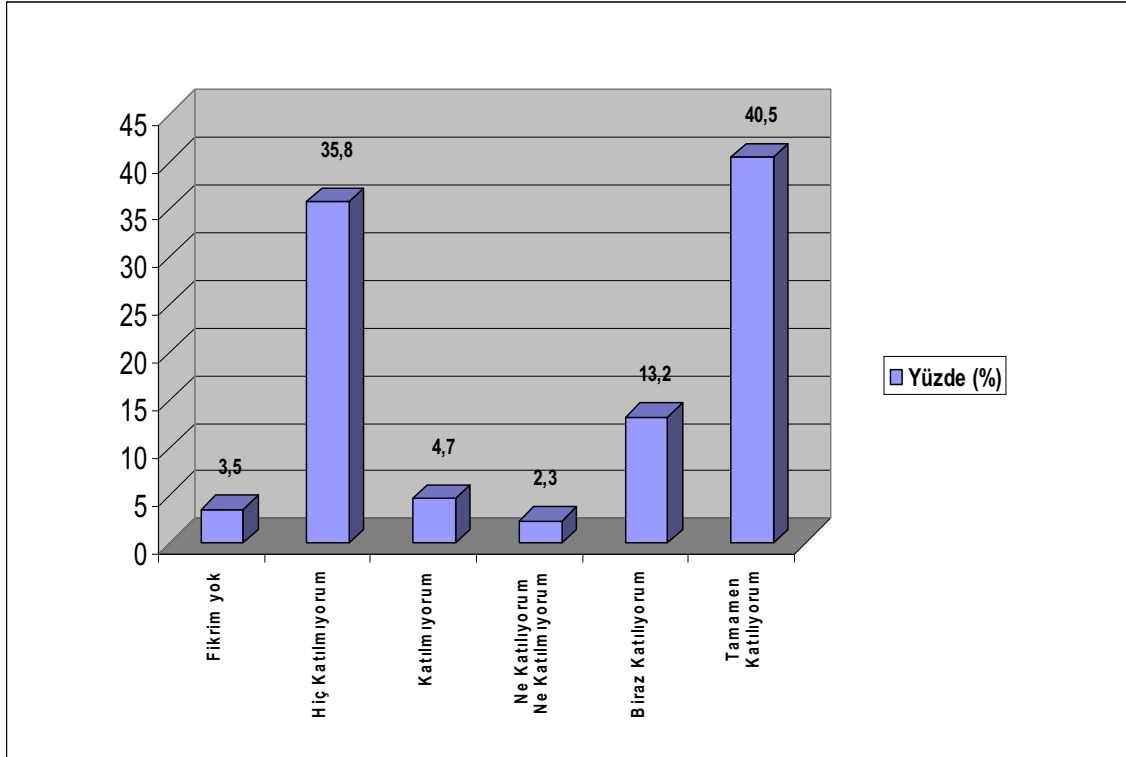
“Adliyenin tek bir bütçesi olmalı ve bütçe uygulamaları adalet komisyonu başkanı/ başkanlığı/ kıdemli yargıç tarafından gerçekleştirilmelidir.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	F	p
1-10 yıl	2.89	1.50	.08	.771	.463
11-20 yıl	2.94	1.50	.09		
21-30 yıl	3.20	1.77	.28		

Tablo 27’deki varyans analizi sonuçlarına göre araştırma konusu görüş kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(2-613)} = 0,771$, $p > 05$]. Hipotez 12.2. reddedilmiştir.

Grafik 19.1. Yargıçların “Cumhuriyet başsavcılığına ve adalet komisyonu başkanlığına ayrı bütçe tahsis edilmelidir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Grafik 19.2. Cumhuriyet Savcılarının “Cumhuriyet başsavcılığına ve adalet komisyonu başkanlığına ayrı bütçe tahsis edilmelidir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Grafik 19.1.'deki veriler, yargıçların belirtilen görüşe % 61,3 oranında tamamen, % 13,4 oranında biraz katıldıklarını göstermektedir. Hiç katılmayanların oranı % 17,5'dir. Cumhuriyet savcılarının % 40,5'i belirtilen görüşe tamamen, % 13,2'si biraz katılırken % 35,8'i hiç katılmamakta, % 4,7'si ise katılmamaktadır.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin yargıçlar ve savcılar açısından fark gösterip göstermediği *t* testi ile araştırılmıştır.

Tablo 28
Bağımsız Gruplararası T Testi

“Cumhuriyet başsavcılığına ve adalet komisyonu başkanlığına ayrı bütçe tahsis edilmelidir.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	t	p
Yargıç	4.86	1.73	.09	5.319	.000
Cumhuriyet savcısı	4.07	1.88	.12		

P<.01

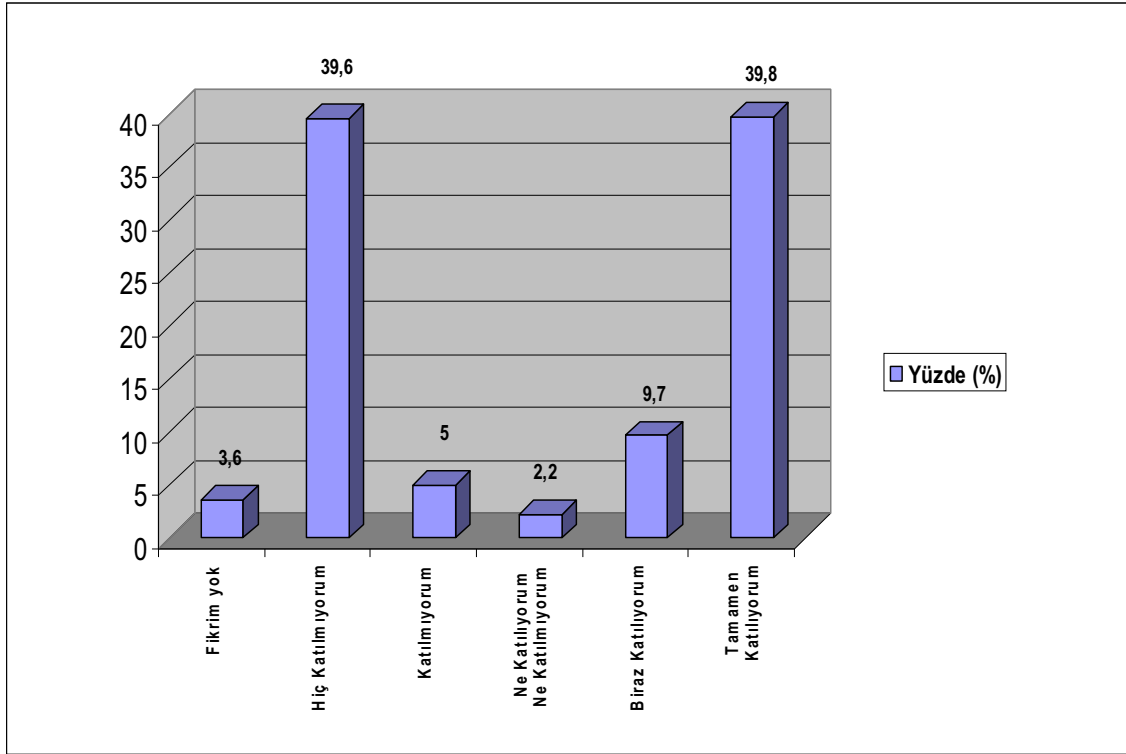
Belirtilen görüş, yargıçlar ve savcılar açısından anlamlı bir farklılık [t=5.319, p<.01] göstermektedir. Yargıçlar bu görüşe daha yüksek oranda katılmaktadır. Hipotez 13.1. kabul edilmiştir.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin kıdem açısından fark gösterip göstermediği *ANOVA* testi ile araştırılmıştır.

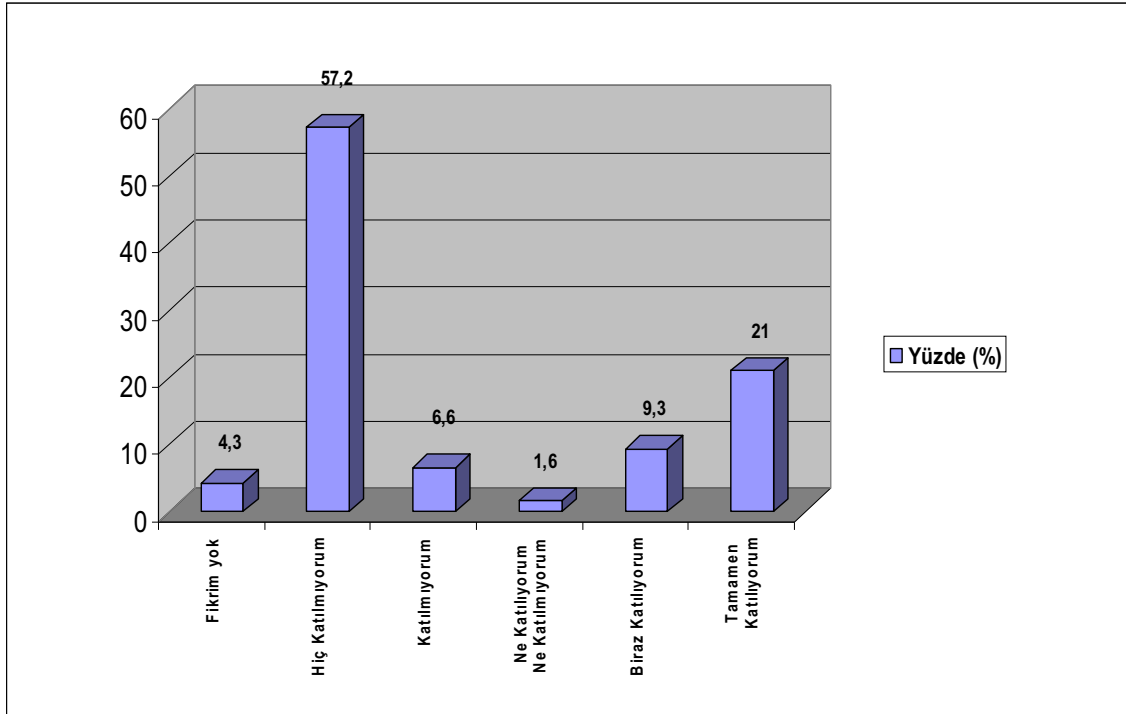
Tablo 29
Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi

“Cumhuriyet başsavcılığına ve adalet komisyonu başkanlığına ayrı bütçe tahsis edilmelidir.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	F	p
1-10 yıl	4.64	1.82	.09	1.631	.197
11-20 yıl	4.36	1.87	.12		
21-30 yıl	4.60	1.77	.28		

Tablo 29'daki varyans analizi sonuçlarına göre söz konusu görüş kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(2-613)}= 1,631, p>.05$]. Hipotez 13.2. reddedilmiştir.

Grafik 20.1. Yargıçların “Ağır ceza merkezi ve mülhakatlarda her mahkemenin ayrı bütçesi olmalıdır” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Grafik 20.2. Cumhuriyet Savcılarının “Ağır ceza merkezi ve mülhakatlarda her mahkemenin ayrı bütçesi olmalıdır” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Grafik 20.1.'deki veriler, yargıçların belirtilen görüşe yaklaşık aynı oranda tamamen katıldıklarını (% 39,8) ve hiç katılmadıklarını (% 39,6) göstermektedir. Biraz katılanların oranı % 9,7 ve katılmayanların oranı ise % 5'tir. Cumhuriyet savcılarını ise söz konusu görüşe yarıdan fazla oranda (% 57,2) hiç katılmamakta, % 6,6 ise oranında katılmamaktadır. Tamamen katılanların oranı % 21, biraz katılanların oranı % 9,3'tür.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin yargıçlar ve savcılar açısından fark gösterip göstermediği *t* testi ile araştırılmıştır.

Tablo 30
Bağımsız Gruplararası T Testi

“Ağır ceza merkezi ve mülhakatlarda her mahkemenin ayrı bütçesi olmalıdır.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	t	p
Yargıç	3.94	1.91	.10	5.117	.000
Cumhuriyet savcısı	3.18	1.73	.11		

$P < .01$

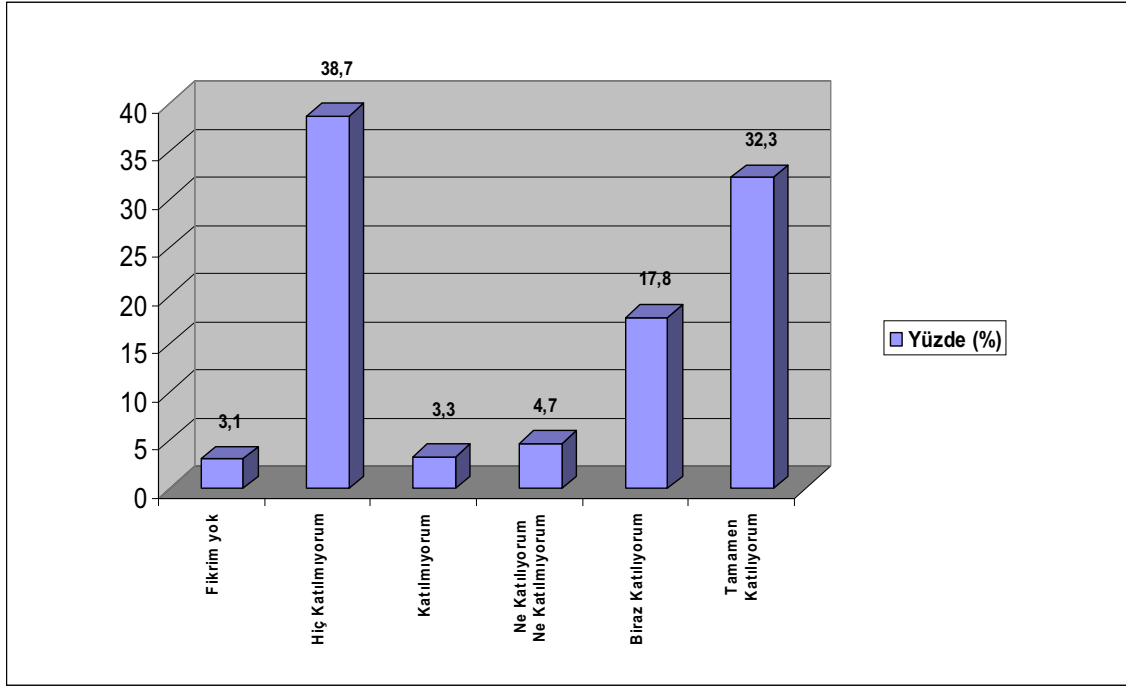
Belirtilen görüş, yargıçlar ve savcılar açısından anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t=5.117$, $p < .01$]. Buna göre savcılar, yukarıdaki görüşe daha yüksek düzeyde olumsuz yaklaşmışlardır. Hipotez 14.1. kabul edilmiştir.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin kıdem açısından fark gösterip göstermediği *ANOVA* testi ile araştırılmıştır.

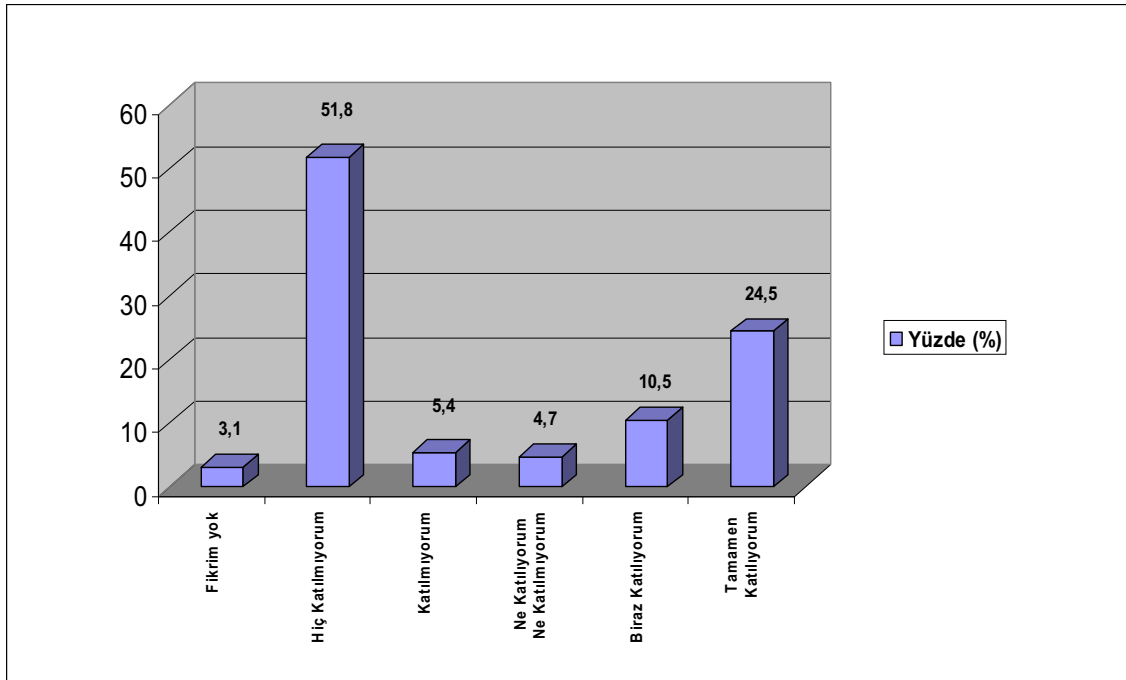
Tablo 31
Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi

“Ağır ceza merkezi ve mülhakatlarda her mahkemenin ayrı bütçesi olmalıdır.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	F	p
1-10 yıl	3.70	1.90	.10	.798	.451
11-20 yıl	3.57	1.86	.12		
21-30 yıl	3.35	1.79	.28		

Tablo 31'deki varyans analizi sonuçlarına göre belirtilen görüş kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(2-613)} = 0,798$, $p > .05$]. Hipotez 14.2. reddedilmiştir.

Grafik 21.1. Yargıçların “Her mahkemenin ayrı bütçesi olmasına gerek yoktur, ağır ceza merkezleri ve mülhakatları kapsamak üzere sadece adalet komisyonu başkanlığının ayrı bütçesinin olması yeterlidir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Grafik 21.2. Cumhuriyet Savcılarının “Her mahkemenin ayrı bütçesi olmasına gerek yoktur, ağır ceza merkezleri ve mülhakatları kapsamak üzere sadece adalet komisyonu başkanlığının ayrı bütçesinin olması yeterlidir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Yargıçların söz konusu görüşe, % 38,7 oranında hiç katılmadıkları, % 32,3 oranında tamamen, % 17,8 oranında ise biraz katıldıkları, Cumhuriyet savcılarının ise % 51,8 oranında hiç katılmadıkları, % 24,5 oranında tamamen, % 10,5 oranında ise biraz katıldıkları görülmektedir.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin yargıçlar ve savcılar açısından fark gösterip göstermediği *t* testi ile araştırılmıştır.

Tablo 32
Bağımsız Gruplararası T Testi

“Her mahkemenin ayrı bütçesi olmasına gerek yoktur, ağır ceza merkezleri ve mülhakatları kapsamak üzere sadece adalet komisyonu başkanlığının ayrı bütçesinin olması yeterlidir.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	t	p
Yargıç	3.92	1.83	.09	3.473	.001
Cumhuriyet savcısı	3.41	1.78	.11		

P<.01

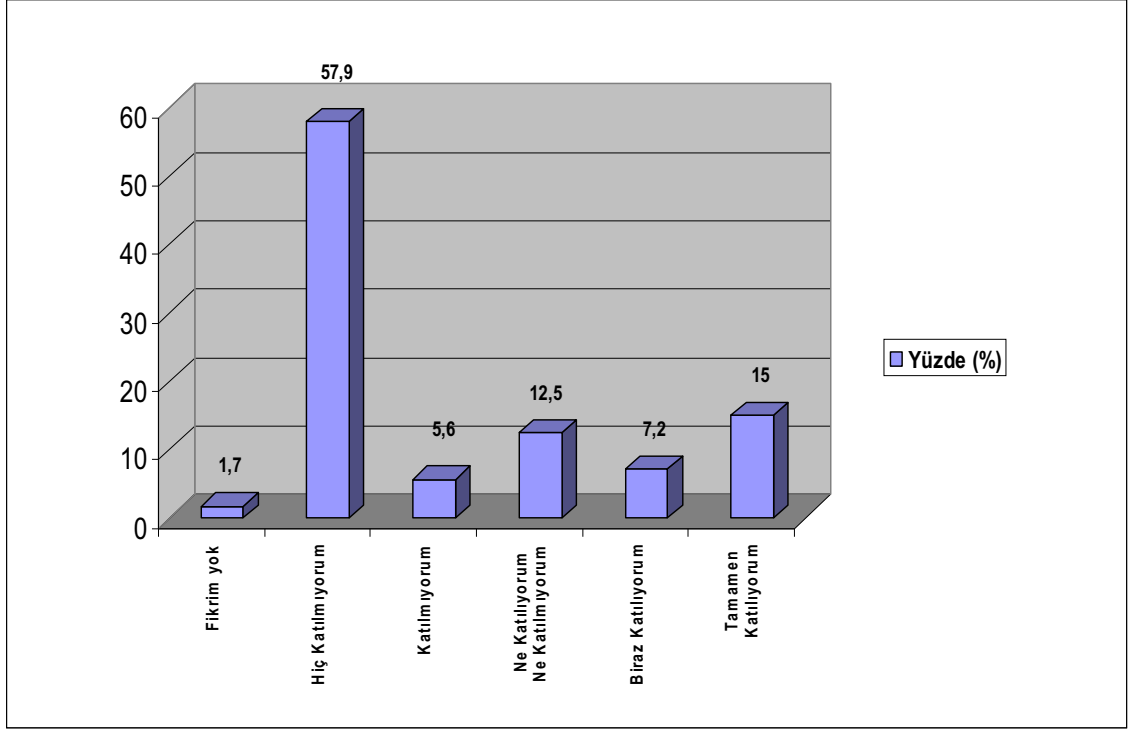
Belirtilen görüş yargıçlar ve savcılar açısından anlamlı bir farklılık göstermiştir [t=3.473, p<.05]. Savcılar, bu görüşe daha yüksek düzeyde olumsuz yaklaşmışlardır. Hipotez 15.1. kabul edilmiştir.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin kıdem açısından fark gösterip göstermediği *ANOVA* testi ile araştırılmıştır.

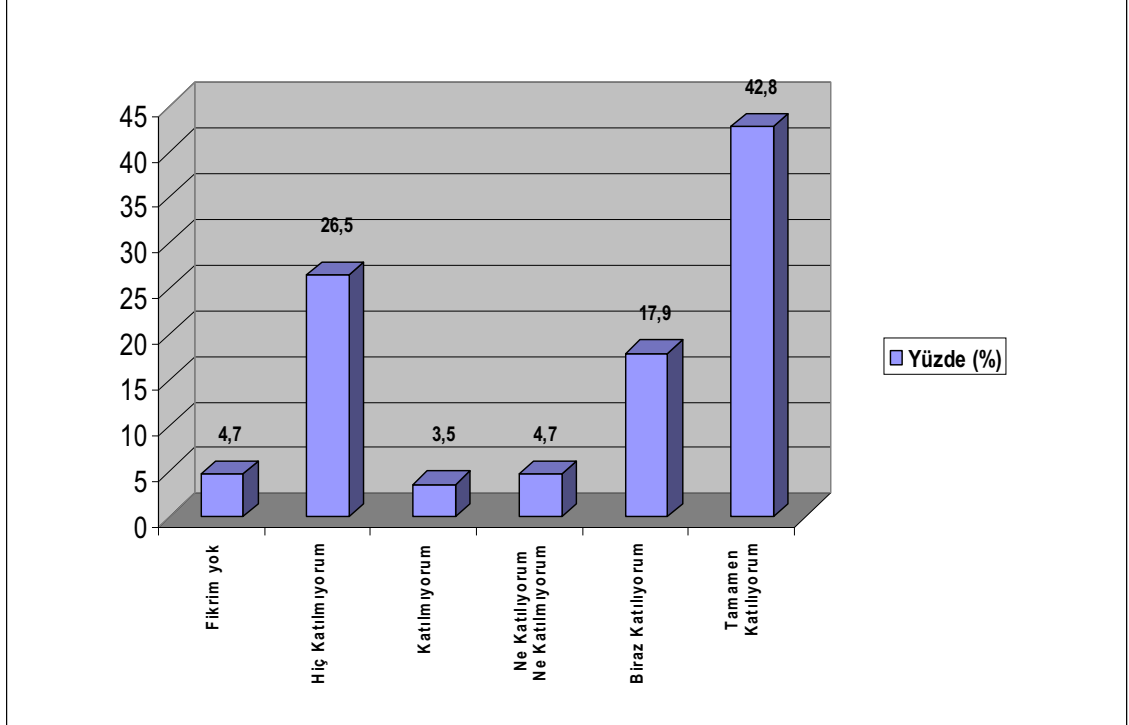
Tablo 33
Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi

“Her mahkemenin ayrı bütçesi olmasına gerek yoktur, ağır ceza merkezleri ve mülhakatları kapsamak üzere sadece adalet komisyonu başkanlığının ayrı bütçesinin olması yeterlidir.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	F	p
1-10 yıl	3.60	1.78	.09	4.501	.011
11-20 yıl	3.74	1.86	.12		
21-30 yıl	4.50	1.75	.28		

Tablo 33'deki varyans analizi sonuçlarına göre söz konusu görüş kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermektedir [$F_{(2-613)} = 4,501$, p<05]. Hipotez 15.2. kabul edilmiştir. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için yapılan Scheffe testine göre, 21-30 yıl kıdeme sahip olan yargıç ve savcılar, daha az kıdemli gruptan istatistikî olarak anlamlı derecede farklı görüş bildirmişlerdir.

Grafik 22.1. Yargıçların “Adliye bütçesi, objektif ölçütlere göre ve eşitlik gözetilerek harcanmaktadır” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Grafik 22.2. Cumhuriyet Savcılarının “Adliye bütçesi, objektif ölçütlere göre ve eşitlik gözetilerek harcanmaktadır” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Belirtilen görüşe yargıçlar yarısından fazla oranda (% 57,9) hiç katılmamaktadır. Katılmayanların oranı % 5,6, tamamen katılanların oranı % 15, biraz katılanların oranı ise % 7,2 iken Cumhuriyet savcılarının % 42,8 oranında tamamen, % 17,9 oranında biraz katıldıkları, hiç katılmayanların oranının ise % 26,5 olduğu görülmektedir.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin yargıçlar ve savcılar açısından fark gösterip göstermediği *t* testi ile araştırılmıştır.

Tablo 34
Bağımsız Gruplararası T Testi

“Adliye bütçesi, objektif ölçütlere göre ve eşitlik gözetilerek harcanmaktadır.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	t	p
Yargıç	3.11	1.55	.08	8.963	.000
Cumhuriyet savcısı	4.33	1.82	.11		

P<.01

Veriler, belirtilen görüşün yargıçlar ve savcılar açısından anlamlı bir farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır [t=8.963, p<.01]. Yargıçlar bu görüşe daha yüksek düzeyde olumsuz yaklaşmışlardır. Hipotez 16.1. kabul edilmiştir.

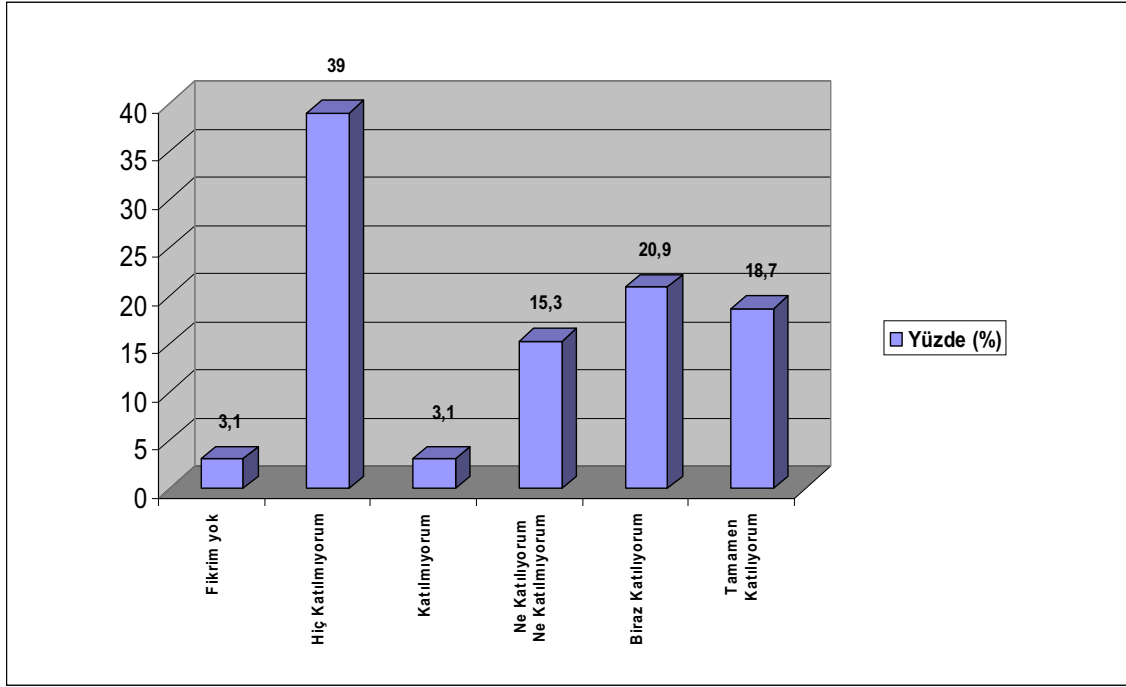
Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin kıdem açısından fark gösterip göstermediği *ANOVA* testi ile araştırılmıştır.

Tablo 35
Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi

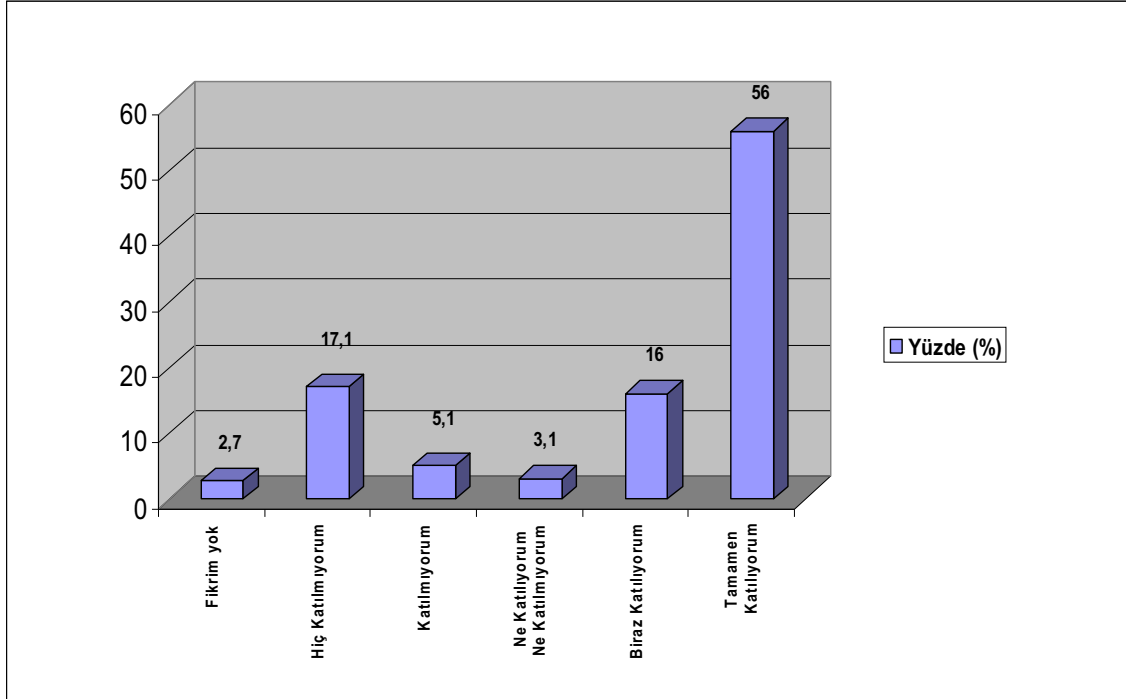
“Adliye bütçesi, objektif ölçütlere göre ve eşitlik gözetilerek harcanmaktadır.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	F	p
1-10 yıl	3.57	1.77	.09	.533	.587
11-20 yıl	3.65	1.77	.11		
21-30 yıl	3.85	1.86	.29		

Tablo 35’deki varyans analizi sonuçlarına göre belirtilen görüş kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(2-613)} = 0,533$, p>05]. Hipotez 15.2. reddedilmiştir.

Grafik 23.1. Yargıçların “Adalet komisyonu başkanının/yargıcın adliyenin veya sadece mahkemelerin idari ve mali işlerinden sorumlu tutulması yargıçlık görevi ile bağdaşmaz” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Grafik 23.2. Cumhuriyet savcılarının “Adalet komisyonu başkanının/yargıcın adliyenin veya sadece mahkemelerin idari ve mali işlerinden sorumlu tutulması yargıçlık görevi ile bağdaşmaz” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Belirtilen görüşe yargıçların % 39 oranında hiç katılmadıkları, % 3,1 oranında katılmadıkları, % 18,7 oranında tamamen, % 20,9 oranında ise biraz katıldıkları görülmektedir. Cumhuriyet savcılarını bu görüşe yarıdan fazla oranda (% 56) tamamen katılmaktadırlar. % 16 oranında Cumhuriyet savcısı biraz katılırken % 17,1'i hiç katılmamakta, % 5,1'i ise katılmamaktadır.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin yargıçlar ve savcılar açısından fark gösterip göstermediği *t* testi ile araştırılmıştır.

Tablo 36
Bağımsız Gruplararası T Testi

“Adalet komisyonu başkanının/yargıcının adliyenin veya sadece mahkemelerin idari ve mali işlerinden sorumlu tutulması yargıçlık görevi ile bağdaşmaz.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	t	P
Yargıç	3.68	1.65	.08	8.333	.000
Cumhuriyet savcısı	4.81	1.66	.10		

$P < .01$

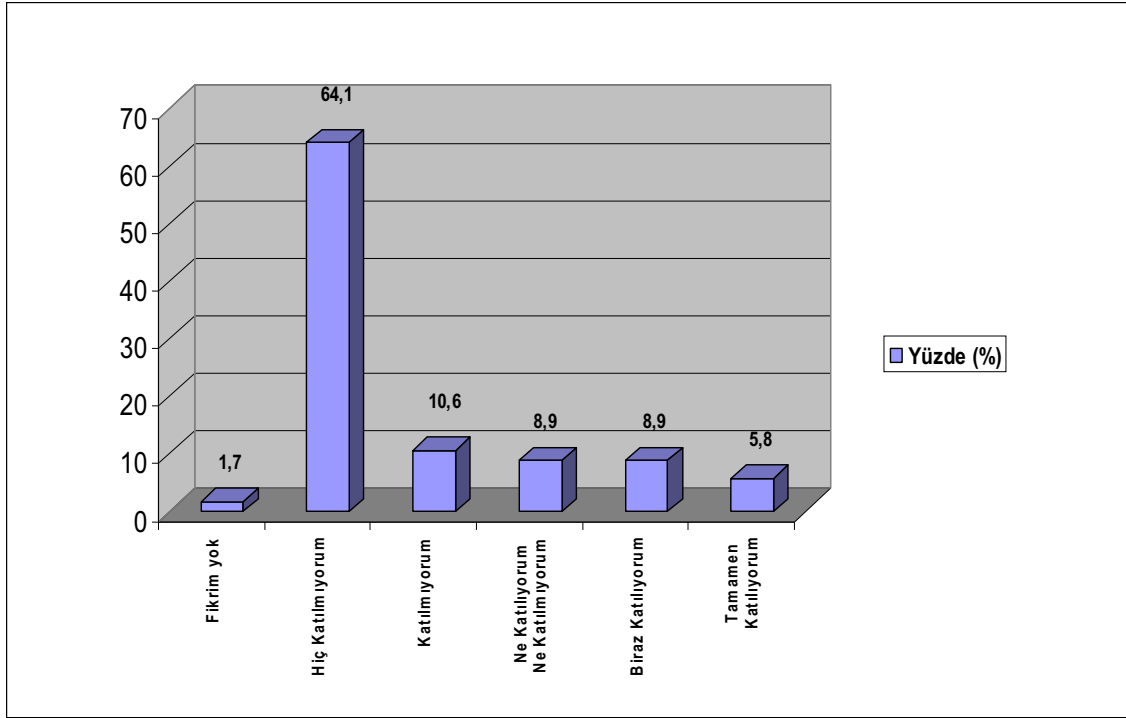
Tablo 38'deki verilere göre, araştırma konusu görüş, yargıçlar ve savcılar açısından anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t=8.333$, $p < .01$]. Savcılar bu görüşe daha yüksek düzeyde olumlu yaklaşmışlardır. Hipotez 17.1. kabul edilmiştir.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin kıdem açısından fark gösterip göstermediği *ANOVA* testi ile araştırılmıştır.

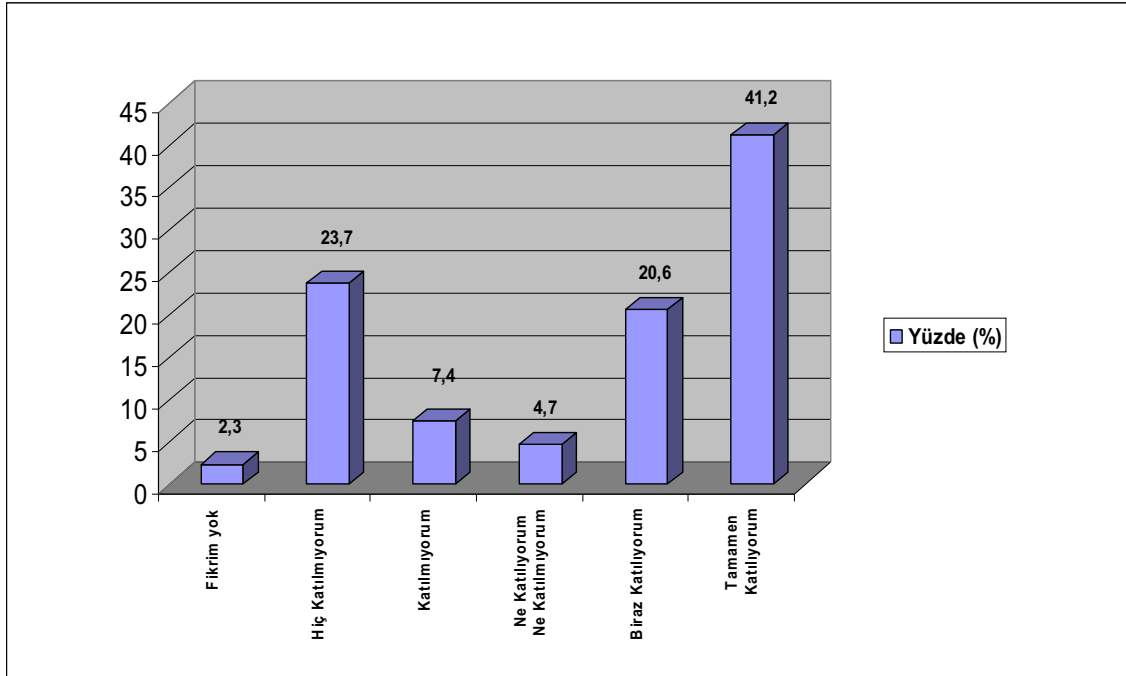
Tablo 37
Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi

“Adalet komisyonu başkanının/yargıcının, adliyenin veya sadece mahkemelerin idari ve mali işlerinden sorumlu tutulması yargıçlık görevi ile bağdaşmaz.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	F	P
1-10 yıl	4.22	1.74	.09	.832	.436
11-20 yıl	4.09	1.75	.11		
21-30 yıl	3.90	1.72	.27		

Tablo 37'deki varyans analizi sonuçlarına göre söz konusu görüş kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(2-613)} = 0,832$, $p > .05$]. Hipotez 17.2. reddedilmiştir.

Grafik 24.1. Yargıçların “Adliyenin idari ve mali işlerinin Cumhuriyet başsavcısı/savcısı tarafından yerine getirilmesi yargı/yargıç bağımsızlığı açısından olumsuz bir görüntü sergilememektedir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Grafik 24.2. Cumhuriyet Savcılarının “Adliyenin idari ve mali işlerinin Cumhuriyet başsavcısı/savcısı tarafından yerine getirilmesi yargı/yargıç bağımsızlığı açısından olumsuz bir görüntü sergilememektedir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Yargıçların, yüksek sayılabilecek bir düzeyde (% 64,1) belirtilen görüşe hiç katılmadıkları görülmektedir. Katılmadığını belirtenlerin oranı % 10,6 iken tamamen katıldığını belirtenlerin oranı % 5,8 ve biraz katıldığını belirtenlerin oranı ise % 8,9'dur. Cumhuriyet savcılarının ise % 41,2'si belirtilen görüşe tamamen, % 20,6'sı biraz katılmakta iken % 23,7'si hiç katılmadığını, % 7,4'ü ise katılmadığını beyan etmiştir.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin yargıçlar ve savcılar açısından fark gösterip göstermediği *t* testi ile araştırılmıştır.

Tablo 38
Bağımsız Gruplararası T Testi

“Adliyenin idari ve mali işlerinin Cumhuriyet başsavcısı/savcısı tarafından yerine getirilmesi yargı/yargıç bağımsızlığı açısından olumsuz bir görüntü sergilememektedir.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	t	p
Yargıç	2.77	1.28	.06	13.647	.000
Cumhuriyet savcısı	4.41	1.71	.11		

$P < .01$

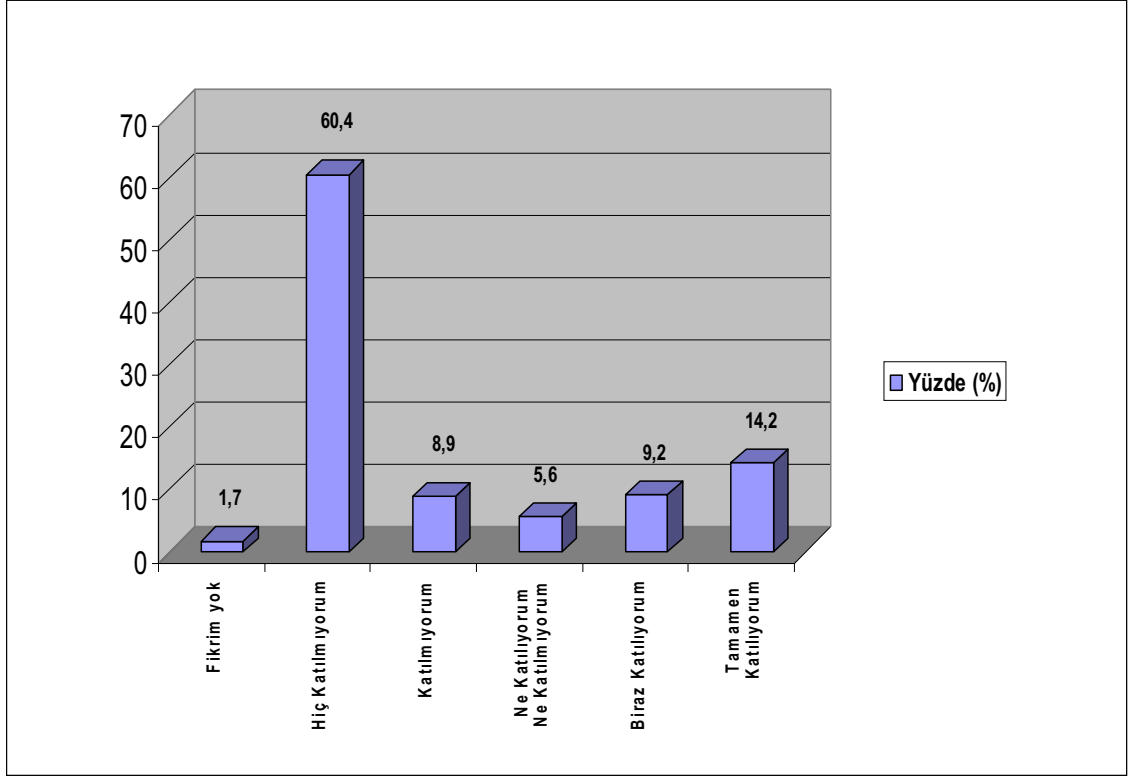
Belirtilen görüş yargıçlar ve savcılar açısından anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t=13.647$, $p < .01$]. Yargıçlar bu görüşe daha yüksek oranda olumsuz yaklaşmıştır. Hipotez 18.1. kabul edilmiştir.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin kıdem açısından fark gösterip göstermediği *ANOVA* testi ile araştırılmıştır.

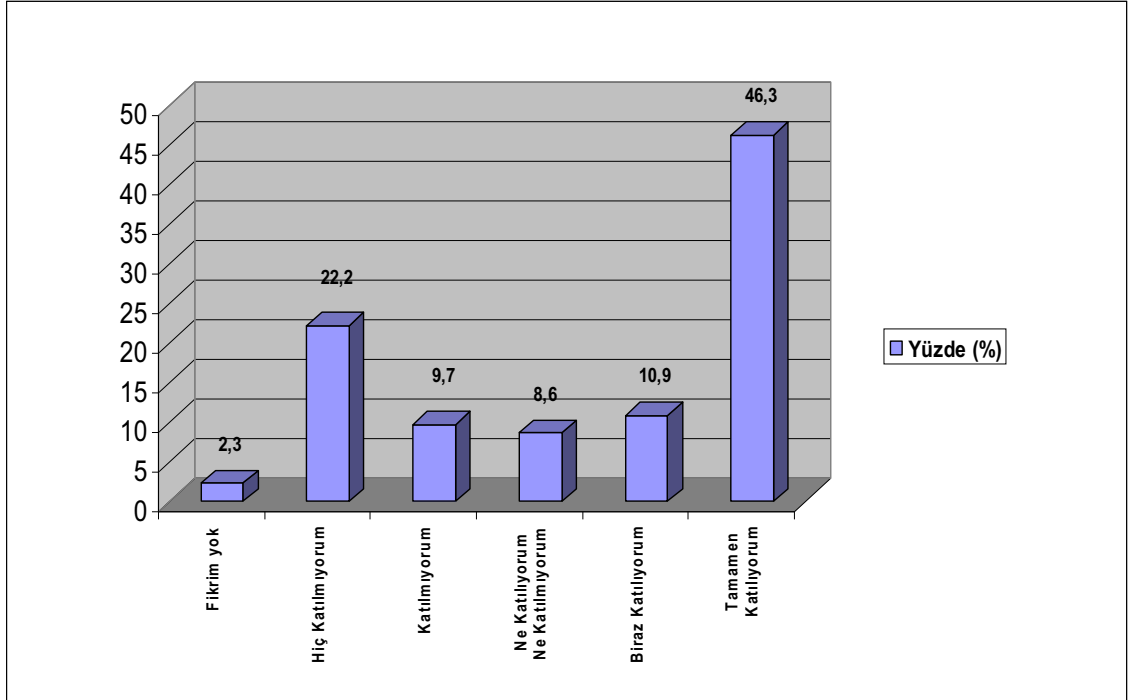
Tablo 39
Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi

“Adliyenin idari ve mali işlerinin Cumhuriyet başsavcısı/savcısı tarafından yerine getirilmesi yargı/yargıç bağımsızlığı açısından olumsuz bir görüntü sergilememektedir.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	F	p
1-10 yıl	3.36	1.63	.08	1.592	.204
11-20 yıl	3.54	1.73	.11		
21-30 yıl	3.78	1.80	.29		

Tablo 39'daki varyans analizi sonuçlarına göre söz konusu görüş kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(2-613)} = 1,592$, $p > .05$]. Hipotez 18.2. reddedilmiştir.

Grafik 25.1. Yargıçların “Yargıyı Protokolde Cumhuriyet başsavcısı/savcısı temsil etmelidir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Grafik 25.2. Cumhuriyet Savcılarının “Yargıyı protokolde Cumhuriyet başsavcısı/savcısı temsil etmelidir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Yargıçlar % 60,4 oranında bu görüşe katılmamaktadırlar. Katılmadığını belirtenlerin oranı % 8,9, tamamen katıldığını belirtenlerin oranı % 14,2 ve biraz katıldığını belirtenlerin oranı ise % 9.2'dir.

Cumhuriyet savcıları, belirtilen görüşe yarıya yakın oranda (% 46,3) tamamen, % 10,9 oranında biraz katılmakta iken % 22,2 oranında hiç katılmamakta, % 9,7 oranında ise katılmamaktadır.

“Yargıyı protokolde Cumhuriyet başsavcısı/savcısı temsil etmelidir” görüşünün yargıçlar ve savcılar açısından fark gösterip göstermediği *t* testi ile araştırılmıştır.

Tablo 40
Bağımsız Gruplararası T Testi

“Yargıyı protokolde Cumhuriyet başsavcısı/ savcısı temsil etmelidir.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	t	p
Yargıç	3.03	1.54	.08	10.531	.000
Cumhuriyet savcısı	4.42	1.73	.11		

P<.01

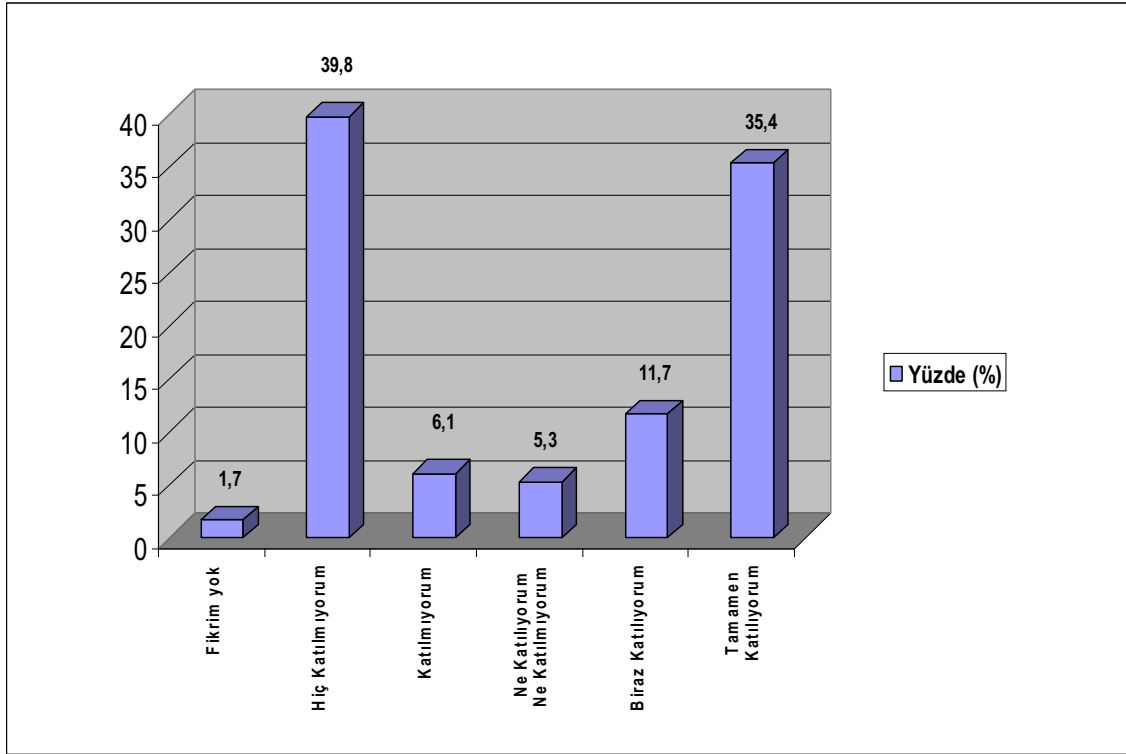
Belirtilen görüş yargıçlar ve savcılar açısından anlamlı bir farklılık göstermiştir [t=10.531, p<.01]. Yargıçlar yukarıdaki görüşe daha yüksek düzeyde olumsuz yaklaşmıştır. Hipotez 19.1. kabul edilmiştir.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin kıdem açısından fark gösterip göstermediği *ANOVA* testi ile araştırılmıştır.

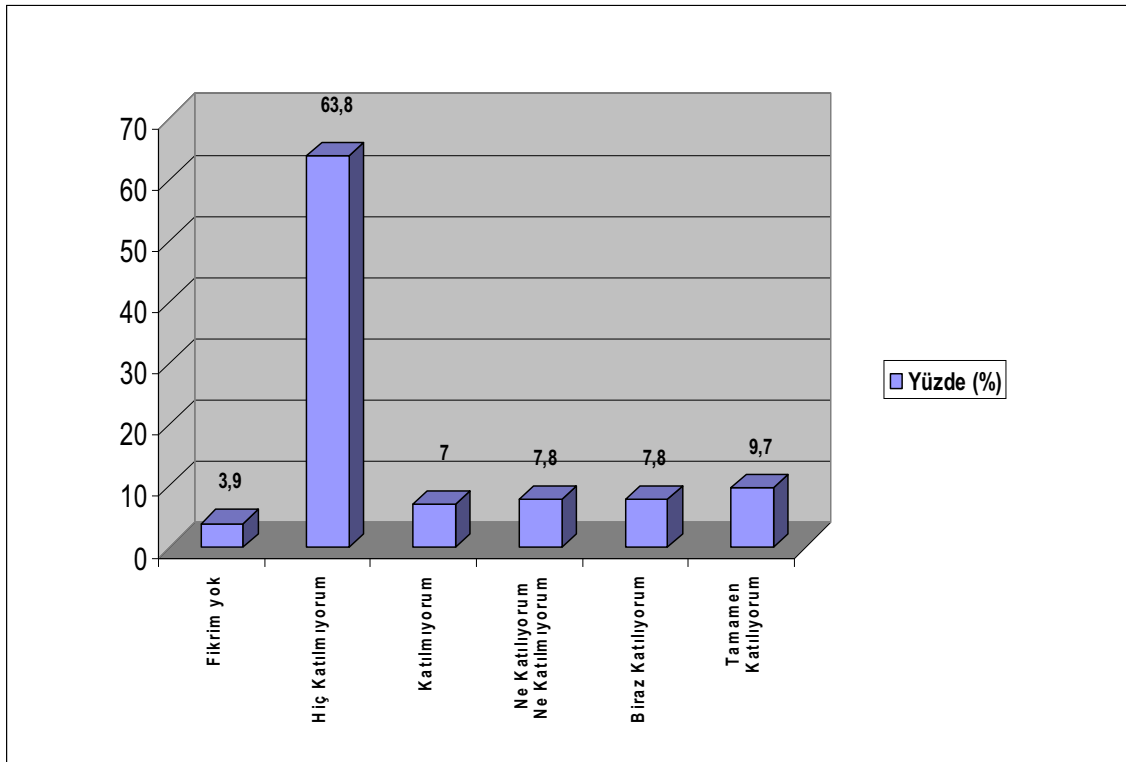
Tablo 41
Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi

“Yargıyı protokolde Cumhuriyet başsavcısı / savcısı temsil etmelidir.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	F	p
1-10 yıl	3.60	1.76	.09	3.121	.045
11-20 yıl	3.72	1.78	.11		
21-30 yıl	2.98	1.62	.26		

Tablo 41'deki varyans analizi sonuçlarına göre söz konusu görüş kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermektedir [$F_{(2-613)} = 3,121$, p<05]. Hipotez 19.2. kabul edilmiştir. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Scheffe testine göre 11–20 yıl arası kıdeme sahip grup, 21–30 yıl arası kıdeme sahip gruba nazaran istatistikî açıdan anlamlı derecede farklı görüşe sahiptir.

Grafik 26.1. Yargıçların “Yargıyı protokolde adalet komisyonu başkanı/kıdemli yargıç temsil etmelidir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Grafik 26.2. Cumhuriyet Savcılarının “Yargıyı protokolde adalet komisyonu başkanı/kıdemli yargıç temsil etmelidir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Yargıçlar bu görüşe % 39,8 oranında hiç katılmamakta, % 6,1 oranında katılmamakta, % 35,4 oranında tamamen, % 11,7 oranında ise biraz katılmaktadır. Cumhuriyet savcılarının çoğunluğu (% 63,8) hiç katılmadığını belirtirken katılmayanların oranı % 7, tamamen katılanların oranı % 9,7, biraz katılanların oranı % 7,8'dir.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin yargıçlar ve savcılar açısından fark gösterip göstermediği *t* testi ile araştırılmıştır.

Tablo 42
Bağımsız Gruplararası T Testi

“Yargıyı protokolde adalet komisyonu başkanı/ Kıdemli yargıç temsil etmelidir.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	t	p
Yargıç	3.92	1.83	.09	8.107	.000
Cumhuriyet savcısı	2.81	1.42	.08		

P<.01

Belirtilen görüş yargıçlar ve savcılar açısından anlamlı bir farklılık göstermektedir [t=8.107, p<.01]. Savcılar, daha yüksek düzeyde olumsuz görüş bildirmektedir. Hipotez 20.1. kabul edilmiştir.

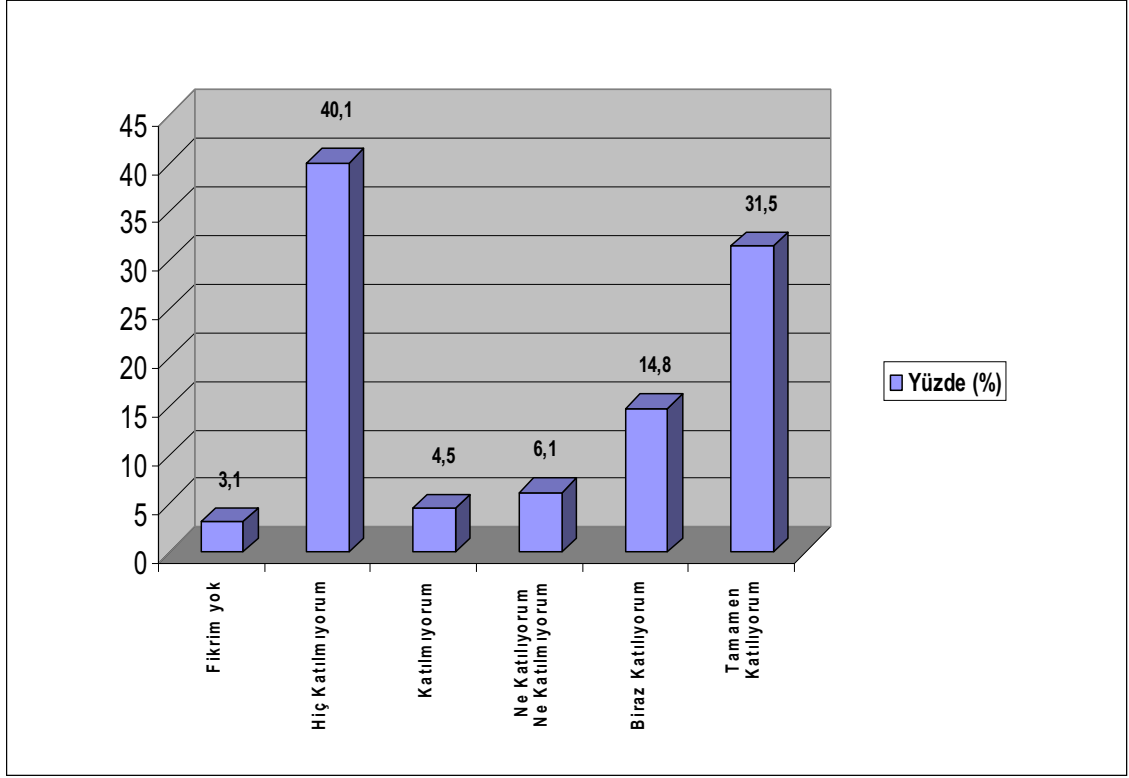
Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin kıdem açısından fark gösterip göstermediği *ANOVA* testi ile araştırılmıştır.

Tablo 43
Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi

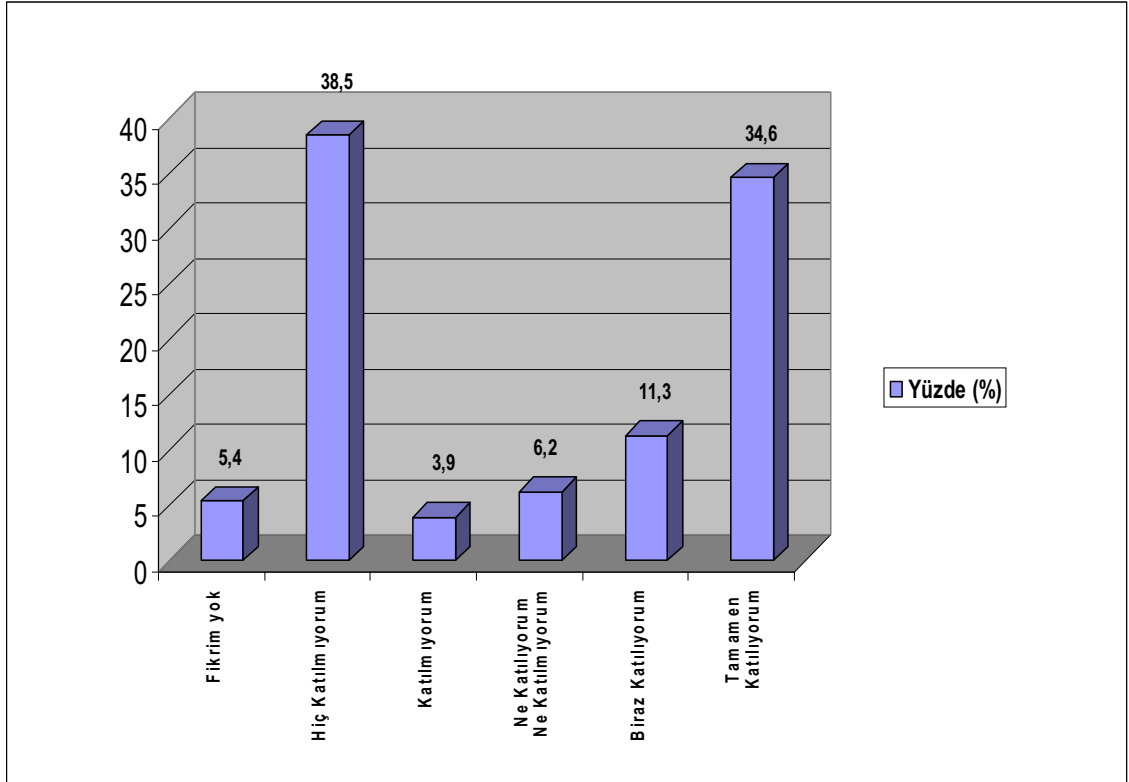
“Yargıyı protokolde adalet komisyonu başkanı/ kıdemli yargıç temsil etmelidir.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	F	P
1-10 yıl	3.28	1.68	.09	3.966	.019
11-20 yıl	3.63	1.81	.12		
21-30 yıl	3.85	1.93	.30		

Tablo 43'deki varyans analizi sonuçlarına göre söz konusu görüş kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermektedir [$F_{(2-613)} = 3,966$, p<05]. Hipotez 20.2. kabul edilmiştir. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını araştırmak amacıyla yapılan Scheffe testine göre gruplar arasındaki farklılık, istatistikî açıdan anlamlı bulunmamıştır.

Grafik 27.1. Yargıçların “Uygulanmakta olan ‘birlikte temsil’ esası devam etmelidir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzdesel Dağılımı

Grafik 27.2. Cumhuriyet Savcılarının “Uygulanmakta olan ‘birlikte temsil’ esası devam etmelidir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Belirtilen görüşe yargıçların % 40,1'inin hiç katılmadığı, % 4,5'inin katılmadığı, % 31,5'inin tamamen, % 14,8'inin ise biraz katıldığı, Cumhuriyet savcılarının ise % 34,6'sının tamamen, % 11,3'ünün biraz katıldığı, % 38,5'inin hiç katılmadığı, % 3,9'unun katılmadığı görülmektedir.

Söz konusu görüşe yönelik değerlendirmelerin yargıçlar ve savcılar açısından fark gösterip göstermediği *t* testi ile araştırılmıştır.

Tablo 44
Bağımsız Gruplararası T Testi

“Uygulanmakta olan ‘birlikte temsil’ esası devam etmelidir.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	t	P
Yargıç	3.84	1.82	.09	.038	.970
Cumhuriyet savcısı	3.83	1.89	.12		

P<.01

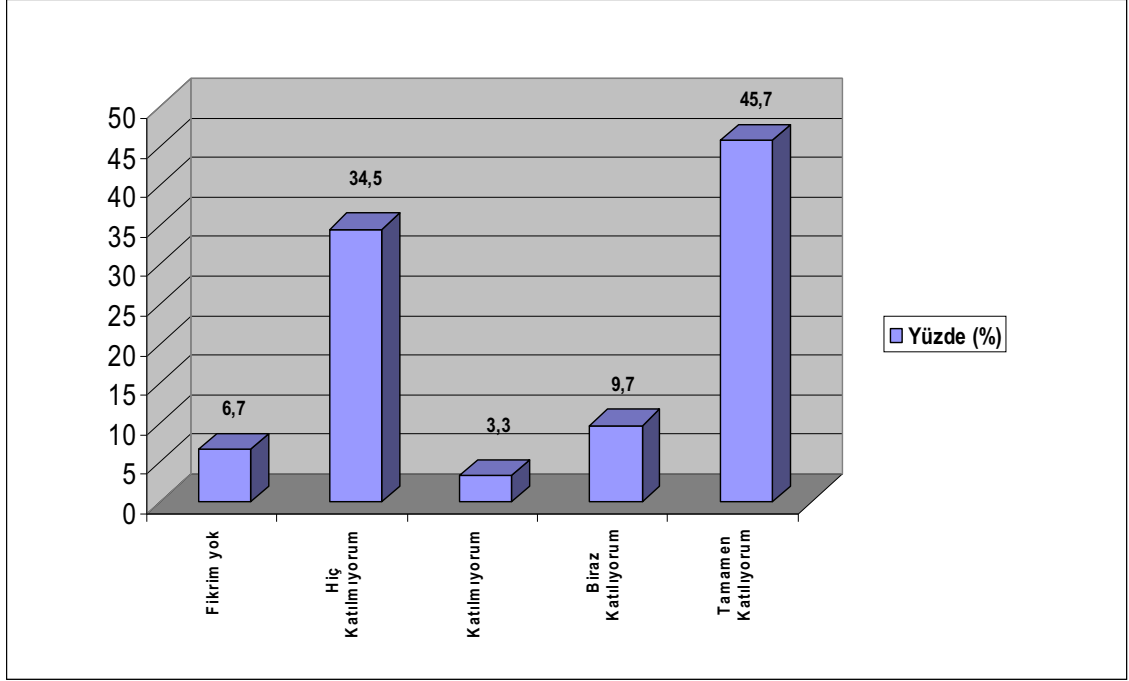
Belirtilen görüş yargıçlar ve savcılar açısından anlamlı bir farklılık göstermemiştir [t=0.038, p>.05]. Hipotez 21.1. reddedilmiştir.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin kıdem açısından fark gösterip göstermediği *ANOVA* testi ile araştırılmıştır.

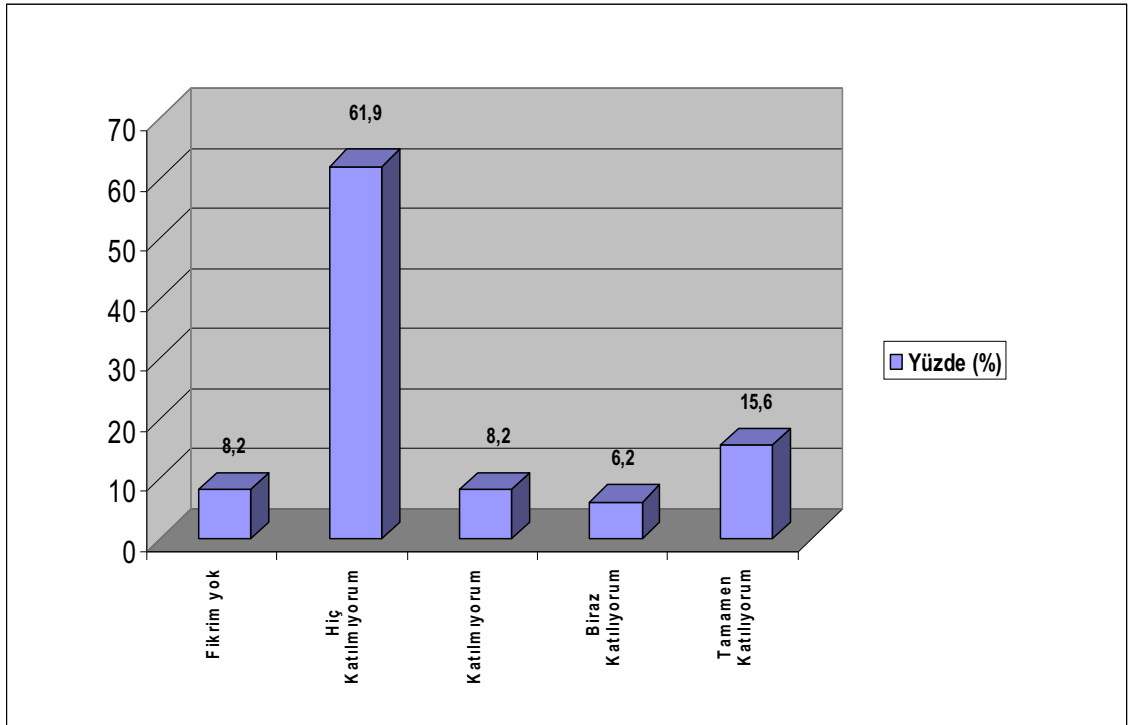
Tablo 45
Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi

“Uygulanmakta olan ‘birlikte temsil’ esası devam etmelidir.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	F	p
1-10 yıl	3.98	1.85	.10	2.149	.117
11-20 yıl	3.66	1.82	.12		
21-30 yıl	3.75	1.94	.31		

Tablo 45'deki varyans analizi sonuçlarına göre belirtilen görüş kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(2-613)} = 2,149$, p>05]. Hipotez 21.2. reddedilmiştir.

Grafik 28.1. Yargıçların “Uygulanmakta olan ‘birlikte temsil’ esası, önce gelme sıralaması adalet komisyonu başkanı-Cumhuriyet başsavcısı şeklinde değiştirilmek suretiyle devam etmelidir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Grafik 28.2. Cumhuriyet Savcılarının “Uygulanmakta olan ‘birlikte temsil’ esası, önce gelme sıralaması adalet komisyonu başkanı-Cumhuriyet başsavcısı şeklinde değiştirilmek suretiyle devam etmelidir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Yargıçlar bu görüşe yarıya yakın oranda (% 45,7) tamamen, % 9,7 oranında biraz katılırken hiç katılmayanların oranı % 34,5 ve katılmayanların oranı % 3,3'tür.

Cumhuriyet savcılarının söz konusu görüşe çoğunlukla (% 61,9) hiç katılmazken tamamen katılanların oranı % 15,6, katılanların oranı % 6,2, katılmayanların oranı ise % 8,2'dir.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin yargıçlar ve savcılar açısından fark gösterip göstermediği *t* testi ile araştırılmıştır.

Tablo 46
Bağımsız Gruplararası T Testi

“Uygulanmakta olan ‘birlikte temsil’ esası, önce gelme sıralaması adalet komisyonu başkanı-Cumhuriyet başsavcısı şeklinde değiştirilmek suretiyle devam etmelidir.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	t	P
Yargıç	4.09	1.99	.10	8.512	.000
Cumhuriyet savcısı	2.81	1.60	.01		

P<.01

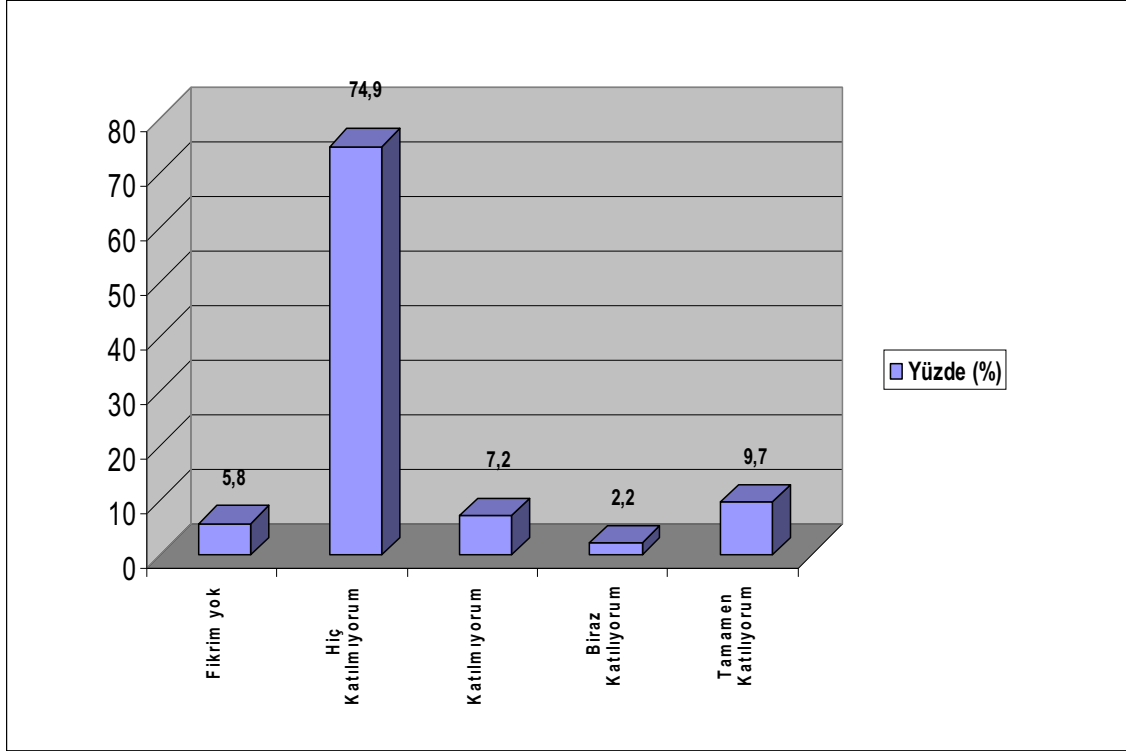
Belirtilen görüş yargıçlar ve savcılar açısından anlamlı bir farklılık göstermiştir [t=5.512, p<.01]. Savcılar, bu görüşe daha yüksek düzeyde olumsuz yaklaşmışlardır. Hipotez 22.1. kabul edilmiştir.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin kıdem açısından fark gösterip göstermediği *ANOVA* testi ile araştırılmıştır.

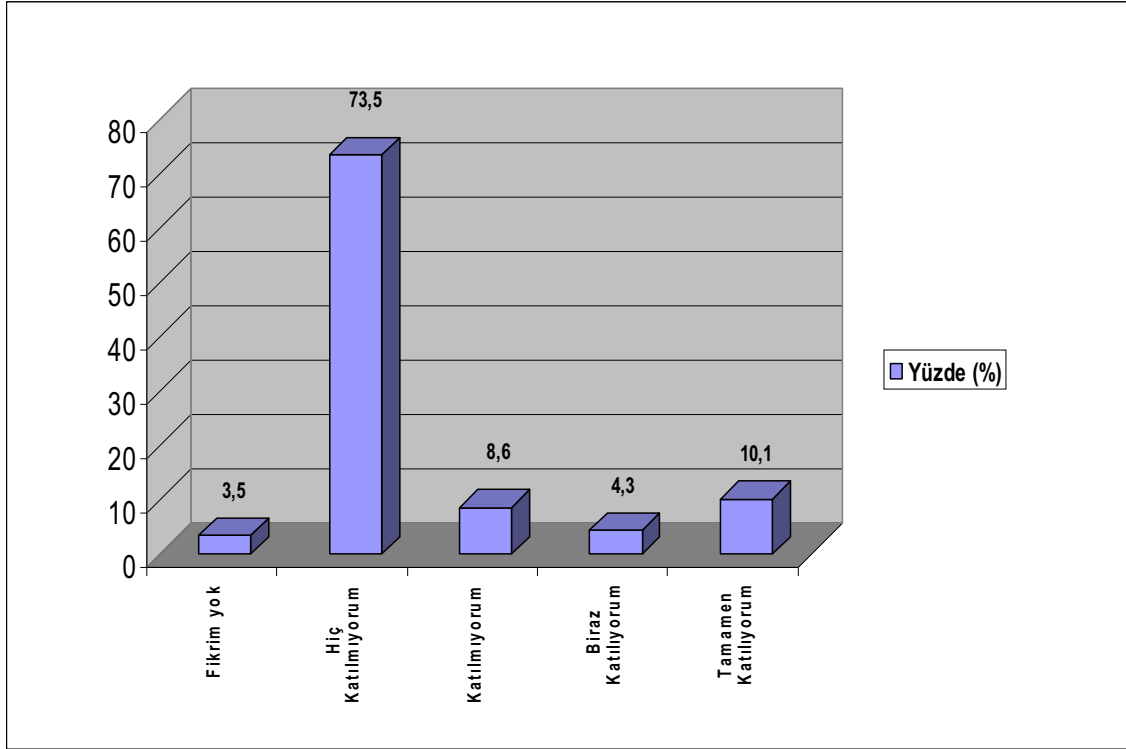
Tablo 47
Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi

“Uygulanmakta olan ‘birlikte temsil’ esası, önce gelme sıralaması adalet komisyonu başkanı-Cumhuriyet başsavcısı şeklinde değiştirilmek suretiyle devam etmelidir.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	F	P
1-10 yıl	3.49	1.94	.11	.823	.440
11-20 yıl	3.67	1.94	.12		
21-30 yıl	3.38	1.94	.31		

Tablo 47'deki varyans analizi sonuçlarına göre söz konusu görüş kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(2-613)} = 0,823$, p>05]. Hipotez 22.2. reddedilmiştir.

Grafik 29.1. Yargıçların “Yargının protokolde temsili görevi başka bir kişiye verilmelidir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Grafik 29.2. Cumhuriyet Savcılarının “Yargının protokolde temsili görevi başka bir kişiye verilmelidir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Yargıçlar, belirtilen görüşe % 74,9 oranında hiç katılmazken, tamamen katılanların oranı sadece % 9,7'dir.

Cumhuriyet savcılarının da yargıçlar gibi bu görüşe 3/4'e varan oranda (% 73,5) hiç katılmadıkları anlaşılmaktadır. Tamamen katılanların oranı % 10,1'dir.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin yargıçlar ve savcılar açısından fark gösterip göstermediği *t* testi ile araştırılmıştır.

Tablo 48
Bağımsız Gruplararası T Testi

“Yargının protokolde temsili görevi başka bir kişiye verilmelidir.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	t	p
Yargıç	2.47	1.29	.06	1.053	.293
Cumhuriyet savcısı	2.58	1.34	.08		

P<.01

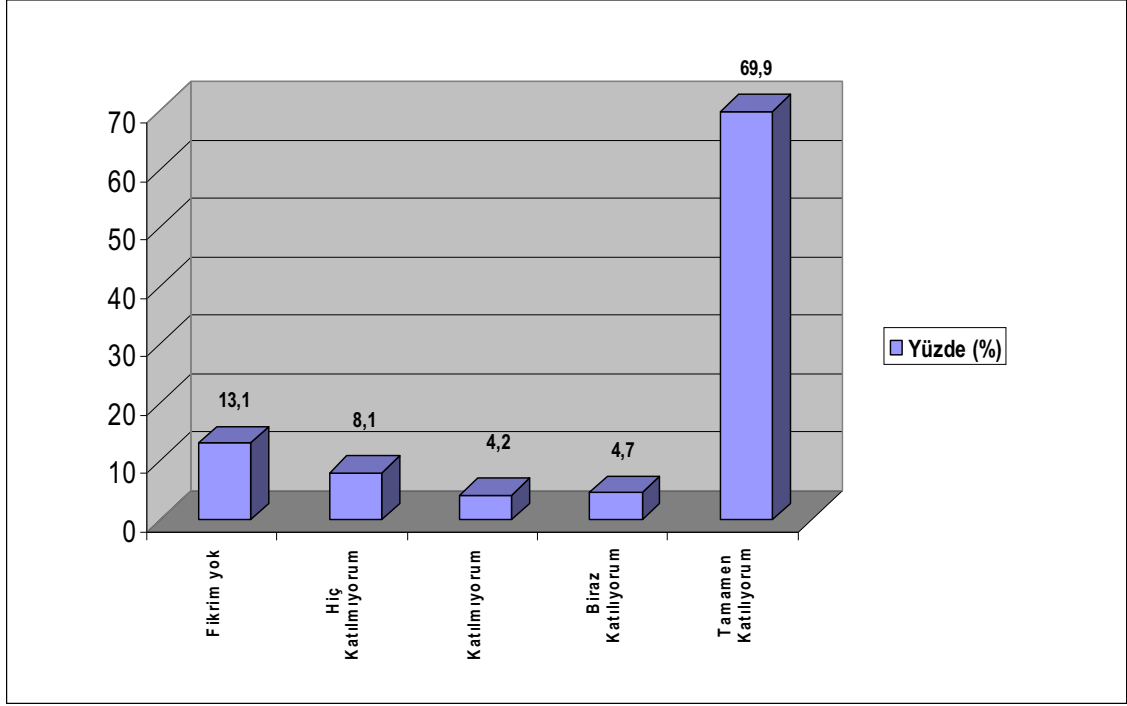
Tablo 48'deki veriler, belirtilen görüşün yargıçlar ve savcılar açısından anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymaktadır [t=1.053, p>.05]. Hipotez 23.1. reddedilmiştir.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin kıdem açısından fark gösterip göstermediği *ANOVA* testi ile araştırılmıştır.

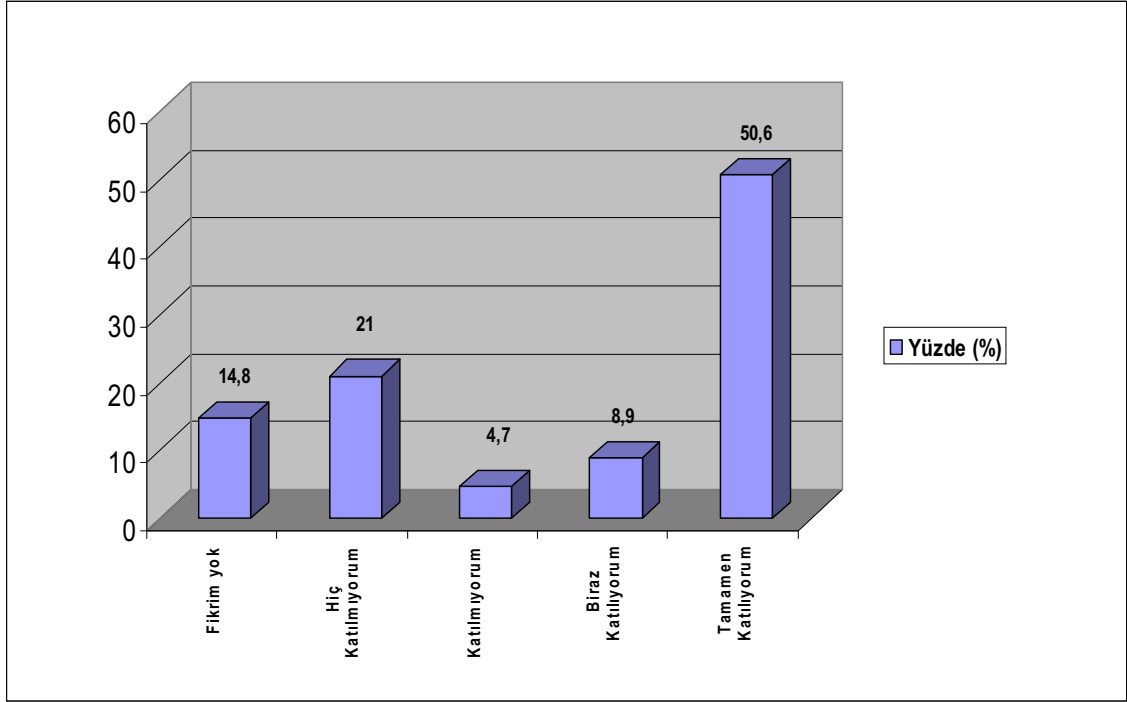
Tablo 49
Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi

“Yargının protokolde temsili görevi başka bir kişiye verilmelidir.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	F	p
1-10 yıl	2.57	1.38	.07	.489	.614
11-20 yıl	2.46	1.24	.07		
21-30 yıl	2.45	1.20	.19		

Tablo 49'daki varyans analizi sonuçlarına göre belirtilen görüş kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir [F₍₂₋₆₁₃₎= 0,489, p>.05]. Hipotez 23.2. reddedilmiştir.

Grafik 30.1. Yargıçların “5235 SK’deki, bölge adliye mahkemesinin başkanı tarafından temsil edilmesine (m. 34/1) ilişkin düzenleme yerindedir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Grafik 30.2. Cumhuriyet Savcılarının “5235 SK’deki, bölge adliye mahkemesinin başkanı tarafından temsil edilmesine (m. 34/1) ilişkin düzenleme yerindedir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Yargıçların % 69,9'u belirtilen görüşe tamamen, % 4,7'si biraz katılmakta iken hiç katılmayanların oranı % 8,1, katılmayanların oranı ise 4,2'dir. Cumhuriyet savcılarının bu görüşe yarı oranında (% 50,6) tamamen, % 8,9 oranında biraz katıldığı, hiç katılmayanların oranının % 21 olduğu anlaşılmaktadır.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin yargıçlar ve savcılar açısından fark gösterip göstermediği *t* testi ile araştırılmıştır.

Tablo 50
Bağımsız Gruplararası T Testi

“5235 SK'deki, bölge adliye mahkemesinin başkanı tarafından temsil edilmesine (m. 34/1) ilişkin düzenleme yerindedir.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	t	P
Yargıç	4.85	1.92	.10	4.062	.000
Cumhuriyet savcısı	4.19	2.08	.13		

P<.01

Belirtilen görüş, yargıçlar ve savcılar açısından anlamlı bir farklılık göstermektedir [t=4.062, p<.01]. Yargıçlar yukarıdaki görüşe daha fazla katılmaktadır. Hipotez 24.1. kabul edilmiştir.

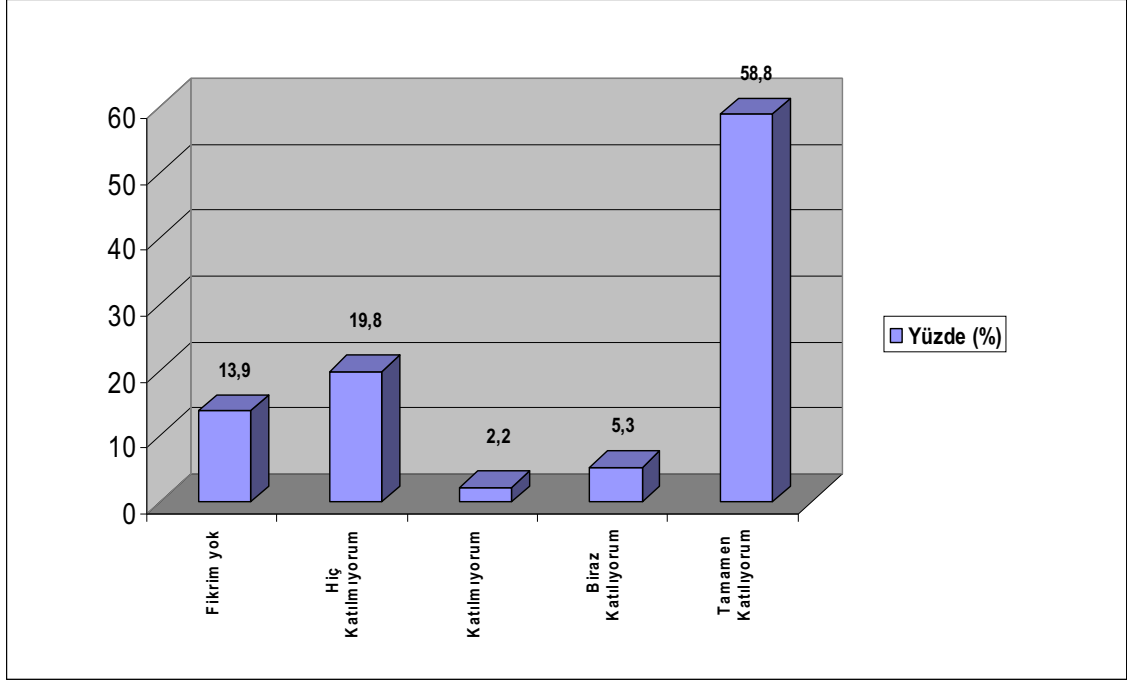
Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin kıdem açısından fark gösterip göstermediği *ANOVA* testi ile araştırılmıştır.

Tablo 51
Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi

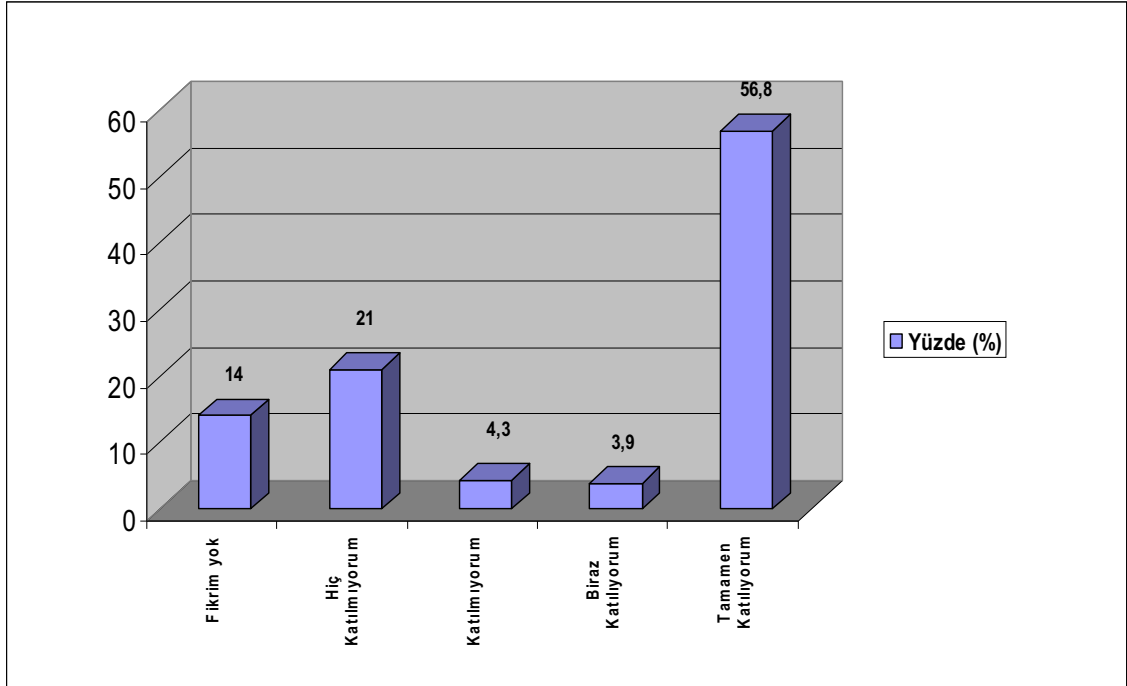
“5235 SK'deki, bölge adliye mahkemesinin başkanı tarafından temsil edilmesine (m. 34/1) ilişkin düzenleme yerindedir.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	F	P
1-10 yıl	4.35	2.10	.11	4.551	.011
11-20 yıl	4.82	1.87	.12		
21-30 yıl	4.95	1.88	.30		

Tablo 51'deki varyans analizi sonuçlarına göre belirtilen görüş kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermektedir [$F_{(2-613)} = 4,551$, $p < 05$]. Hipotez 24.2. kabul edilmiştir. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Scheffe testine göre, 1–10 yıl arası kıdeme sahi grup, 11–20 yıl arası kıdeme sahip gruptan istatistikî olarak anlamlı derecede farklı düşünülmektedir. 1–10 yıl arası kıdeme sahip katılımcılar, 11–20 yıl arası kıdeme sahip katılımcılara nazaran bu görüşe daha az oranda olumlu yaklaşmışlardır.

Grafik 31.1. Yargıçların “5235 SK’deki, mahkemenin genel yönetim işlerini yürütme görevinin iki ayrı düzenleme ile hem başkana (m. 34/3) hem de Cumhuriyet başsavcısına (m. 40/3) verilmiş olması yetki karmaşasına yol açabilir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Grafik 31.2. Cumhuriyet Savcılarının “5235 SK’deki, mahkemenin genel yönetim işlerini yürütme görevinin iki ayrı düzenleme ile hem başkana (m. 34/3) hem de Cumhuriyet başsavcısına (m. 40/3) verilmiş olması yetki karmaşasına yol açabilir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

Veriler, belirtilen görüşe yargıçların % 58,8'inin tamamen, % 5,3'ünün biraz katıldığını, % 19,8'inin hiç katılmadığını, % 2,2'sinin ise katılmadığını göstermektedir.

Söz konusu görüş yargıçlarca benimsendiği gibi savcılarca da benimsenmiştir. Savcılarının % 56,8'i bu görüşe tamamen, % 3,9'u ise biraz katıldıklarını belirtmişlerdir. Hiç katılmadığını belirtenlerin oranı % 21, katılmadığını belirtenlerin oranı da % 4,3'tür.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin yargıçlar ve savcılar açısından fark gösterip göstermediği *t* testi ile araştırılmıştır.

Tablo 52
Bağımsız Gruplararası T Testi

“5235 SK'deki, mahkemenin genel yönetim işlerini yürütme görevinin iki ayrı düzenleme ile hem başkana (m. 34/3) hem de Cumhuriyet başsavcısına (m. 40/3) verilmiş olması yetki karmaşasına yol açabilir.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	t	P
Yargıç	4.39	2.08	.11	.592	.554
Cumhuriyet savcısı	4.29	2.09	.13		

$P < .01$

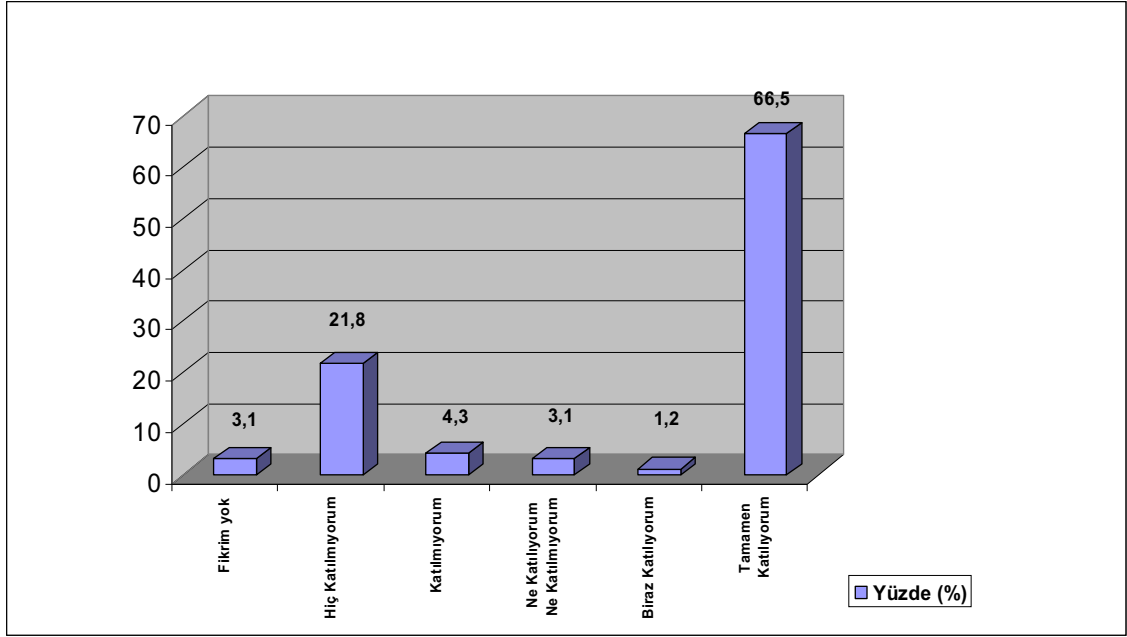
Belirtilen görüş, yargıçlar ve savcılar açısından anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$t=0.592$, $p > .05$]. Hipotez 25.1. reddedilmiştir.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin kıdem açısından fark gösterip göstermediği *ANOVA* testi ile araştırılmıştır.

Tablo 53
Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi

“5235 SK'deki, mahkemenin genel yönetim işlerini yürütme görevinin iki ayrı düzenleme ile hem başkana (m. 34/3) hem de Cumhuriyet başsavcısına (m. 40/3) verilmiş olması yetki karmaşasına yol açabilir.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	F	p
1-10 yıl	4.20	2.14	.12	1.849	.158
11-20 yıl	4.54	2.00	.13		
21-30 yıl	4.45	2.07	.33		

Tablo 53'deki varyans analizi sonuçlarına göre, belirtilen görüş kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(2-613)} = 1,849$, $p > .05$]. Hipotez 25.2. reddedilmiştir.

Grafik 32. Cumhuriyet Savcılarının “Yargısal görevlere/faaliyetlere daha fazla zaman ayırabilmelerinin sağlanması bakımından adliyenin idari ve mali işlerinin Cumhuriyet başsavcısı/savcısı tarafından yürütülmesi uygulamasına son verilmelidir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

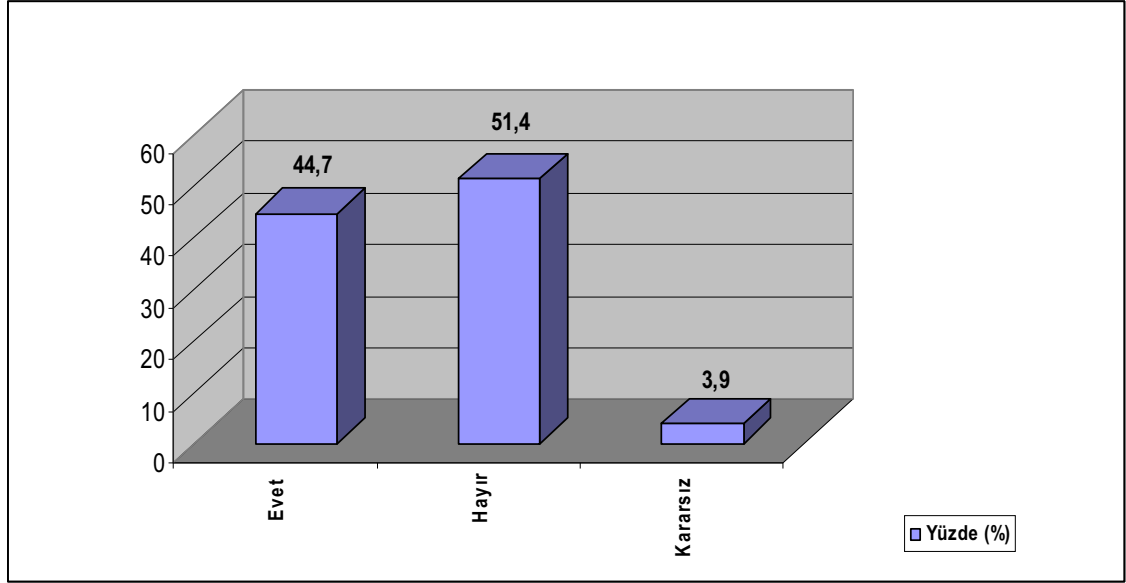
Cumhuriyet savcıları belirtilen görüşe % 66,5 oranında tamamen katılırken biraz katılanların oranı % 1,2, hiç katılmayanların oranı % 21,8 ve katılmayanların oranı ise % 4,3’tür.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin kıdem açısından fark gösterip göstermediği ANOVA testi ile araştırılmıştır.

Tablo 54
Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi

“Yargısal görevlere/faaliyetlere daha fazla zaman ayırabilmelerinin sağlanması bakımından adliyenin idari ve mali işlerinin Cumhuriyet başsavcısı/savcısı tarafından yürütülmesi uygulamasına son verilmelidir.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	F	P
1-10 yıl	4.90	1.76	.15	1.840	.161
11-20 yıl	4.70	1.86	.18		
21-30 yıl	3.92	1.98	.55		

Tablo 54’deki varyans analizi sonuçlarına göre belirtilen görüş, savcılar arasında kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(2-254)} = 1,1840$, $p > 05$]. Hipotez 26.1. reddedilmiştir.

Grafik 33. Cumhuriyet Savcılarının “Adliyenin idari ve mali işlerinin Cumhuriyet başsavcısı/savcısı tarafından yerine getirilmesi nedeniyle yargıçlarla sorun yaşadım ya da yaşandığına tanık oldum” Saptamasına Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

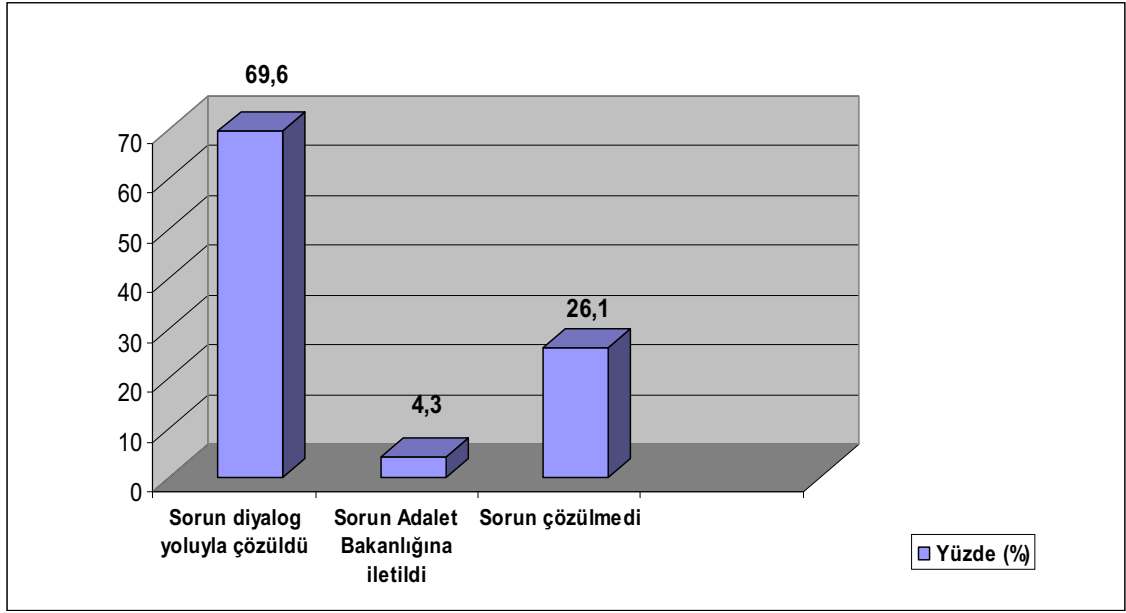
Cumhuriyet savcılarının, söz konusu saptamaya yarından fazla oranda (% 51,4) olumsuz yanıt verdikleri görülmektedir. Olumlu görüş belirtenlerin oranı % 44,7’dir.

Belirtilen saptamaya yönelik değerlendirmelerin Cumhuriyet savcıları arasında kıdem açısından fark gösterip göstermediği *ANOVA* testi ile araştırılmıştır.

Tablo 55
Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi

“Adliyenin idari ve mali işlerinin Cumhuriyet başsavcısı/ savcısı tarafından yerine getirilmesi nedeniyle yargıçlarla sorun yaşadım ya da yaşandığına tanık oldum.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	F	P
1-10 yıl	1.60	.56	.04	.087	.917
11-20 yıl	1.58	.57	.05		
21-30 yıl	1.54	.66	.18		

Tablo 55’deki varyans analizi sonuçlarına göre belirtilen saptamaya Cumhuriyet savcılarının yanıtı kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(2-254)}=0,087, p>05$]. Hipotez 26.2. reddedilmiştir.

Grafik 34. Cumhuriyet Savcıları Arasında “Adliyenin idari ve mali işlerinin Cumhuriyet başsavcısı/savcısı tarafından yerine getirilmesi nedeniyle yargıçlarla sorun yaşadım ya da yaşandığına tanık oldum” Diyenlerin Sorunun Çözümüne İlişkin Yanıtlarının Yüzde Dağılımı

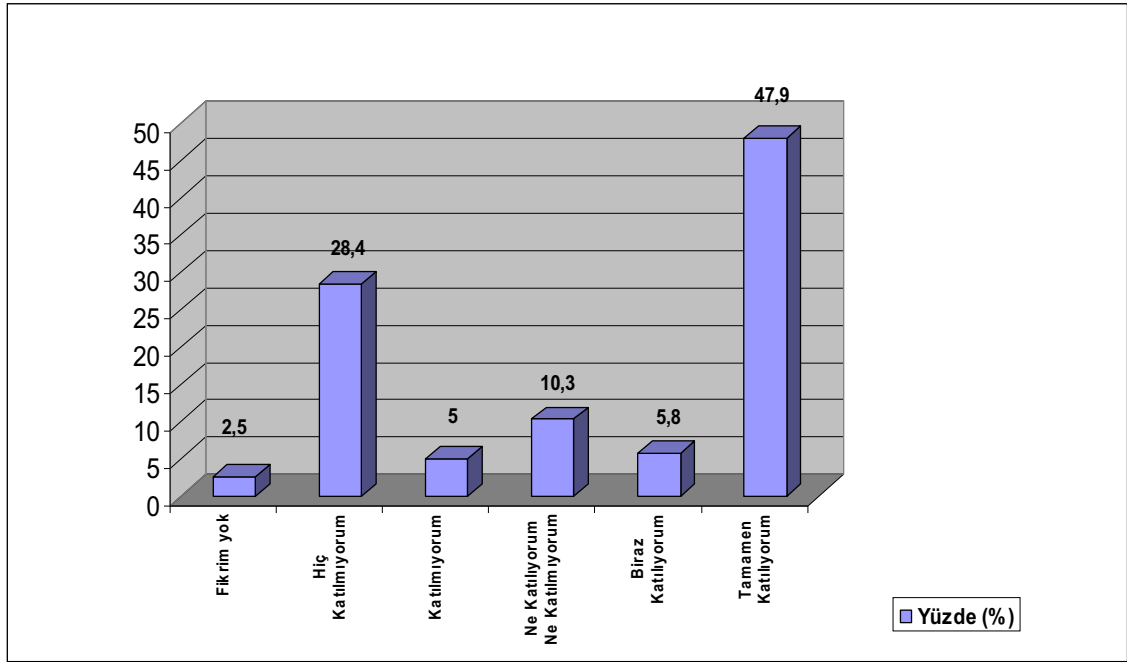
Cumhuriyet savcıları, sorunun nasıl giderildiğine ilişkin % 69,9 oranında “*Diyalog yolu ile çözüldüğü*” yanıtını vermişlerdir. % 26,1’lik kısım, sorunun çözülmediğini, % 4,3’lük kısım ise sorunu Ad.B’ye iletilmiş olduğunu beyan etmiştir.

Belirtilen soruya verilen yanıtların kıdem açısından fark gösterip göstermediği ANOVA testi ile araştırılmıştır.

Tablo 56
Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi

Adliyenin idari ve mali işlerinin Cumhuriyet başsavcısı/ savcısı tarafından yerine getirilmesi nedeniyle yargıçlarla sorun yaşadığını beyan eden Cumhuriyet savcılarının, sorunun çözümüne ilişkin değerlendirmeleri	Arit. Ort.	SS.	Sh	F	p
1-10 yıl	3.00	1.32	.11	.929	.396
11-20 yıl	2.78	1.40	.14		
21-30 yıl	2.69	1.38	.38		

Tablo 56’daki varyans analizi sonuçlarına göre Cumhuriyet savcılarının, sorunun çözümüne ilişkin yanıtları kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(2-254)} = 0,929, p > 0,05$]. Hipotez 26.3. reddedilmiştir.

Grafik 35. Yargıçların, “Yargıçların, idari ve mali konularda yetkili ve görevli kılınmayışlarının nedeni, asli (yargısal) görevlerine daha fazla zaman ayırabilmelerini sağlama amacına yöneliktir” Görüşüne Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

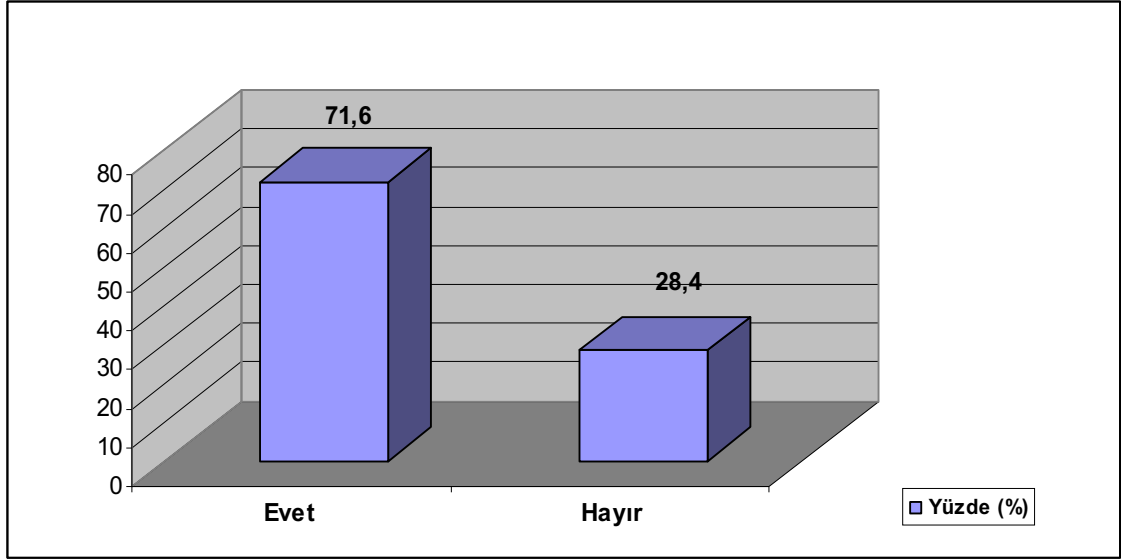
Yargıçlar, belirtilen görüşe yarıya yakın oranda (% 47,9) tamamen, % 5,8 oranında biraz katılmakta iken, % 28,4 oranında yargıç hiç katılmadığını, % 5’i ise katılmadığını belirtmektedir.

Belirtilen görüşe yönelik değerlendirmelerin kıdem açısından fark gösterip göstermediği ANOVA testi ile araştırılmıştır.

Tablo 57
Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi

“Yargıçların idari ve mali konularda yetkili ve görevli kılınmayışlarının nedeni, asli (yargısal) görevlerine daha fazla zaman ayırabilmelerini sağlama amacına yöneliktir”	Arit. Ort.	SS.	Sh	F	p
1-10 yıl	4.35	1.80	.13	.161	.852
11-20 yıl	4.26	1.82	.15		
21-30 yıl	4.44	1.91	.37		

Tablo 57’deki varyans analizi sonuçlarına göre belirtilen görüşe yargıçların yaklaşımları kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(2-356)} = 0,161, p > 0,05$]. Hipotez 27.1. reddedilmiştir.

Grafik 36. Yargıçların “Adliyenin yönetim işlerinin Cumhuriyet başsavcısı/savcısı tarafından yerine getirilmesi nedeniyle olumsuz bir durumla karşılaştım ya da böyle bir duruma tanık oldum” Saptamasına Yaklaşımlarının Yüzde Dağılımı

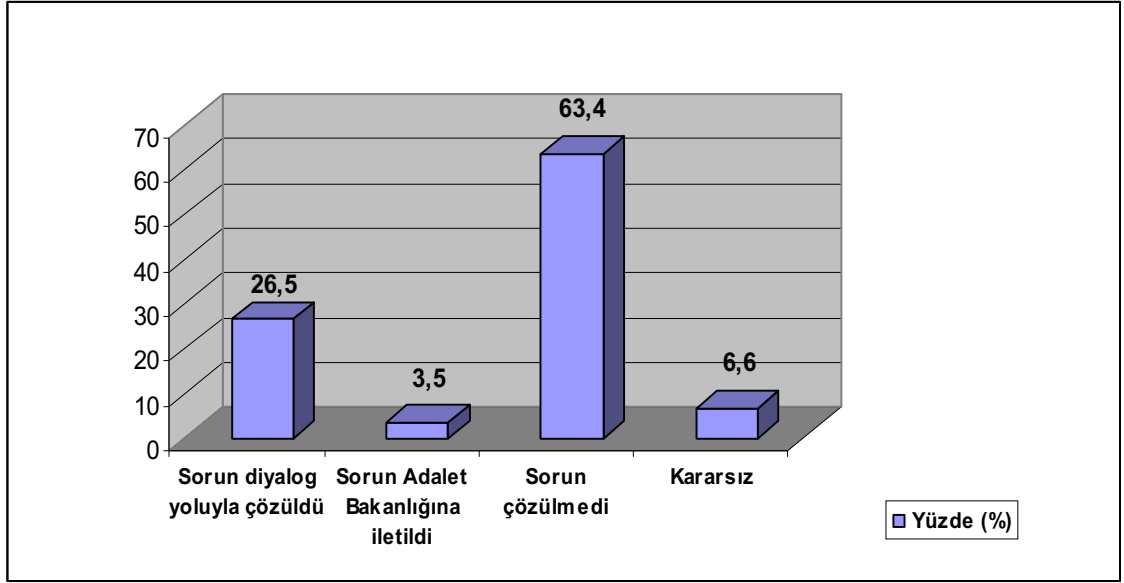
Belirtilen saptamaya yargıçların büyük çoğunluğunun (% 71,6) olumlu yanıt verdiği, olumsuz yanıt verenlerin oranının % 28,4 olduğu görülmektedir.

Belirtilen soruya yargıçların verdikleri yanıtların kıdem açısından fark gösterip göstermediği *ANOVA* testi ile araştırılmıştır.

Tablo 58
Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi

“Adliyenin yönetim işlerinin Cumhuriyet başsavcısı/savcısı tarafından yerine getirilmesi nedeniyle olumsuz bir durumla karşılaştım ya da böyle bir duruma tanık oldum.”	Arit. Ort.	SS.	Sh	F	p
1-10 yıl	1.33	.47	.03	4.605	.011
11-20 yıl	1.20	.40	.03		
21-30 yıl	1.41	.50	.09		

Tablo 58’deki varyans analizi sonuçlarına göre belirtilen saptamaya yargıçların yanıtları kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermektedir [$F_{(2-356)} = 4,1605$, $p < 05$]. Hipotez 27.2. kabul edilmiştir. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için yapılan Scheffe testine göre, 11-20 yıl arası çalışan grubun yaklaşımı, 1-10 yıl arası çalışan gruba nazaran istatistikî açıdan anlamlı olarak farklı bulunmuştur.

Grafik 37. Yargıçlar Arasında “Adliyenin yönetim işlerinin Cumhuriyet başsavcısı/savcısı tarafından yerine getirilmesi nedeniyle olumsuz bir durumla karşılaştım ya da böyle bir duruma tanık oldum” Diyenlerin Sorunun Çözümüne İlişkin Yanıtlarının Yüzde Dağılımı

Yargıçların çoğunluğu (% 63,4) “Sorunun çözülmeydi” yönünde görüş bildirirken % 26,5’i sorunun diyalog yoluyla çözüldüğünü, % 3,5’i ise Ad.B’ye iletildiğini belirtmiştir.

Belirtilen soruya verilen yanıtların kıdem açısından fark gösterip göstermediği ANOVA testi ile araştırılmıştır.

Tablo 59
Farklılığın Araştırılması (ANOVA) Testi

“Adliyenin yönetim işlerinin Cumhuriyet başsavcısı/ savcısı tarafından yerine getirilmesi nedeniyle olumsuz bir durumla karşılaştım ya da böyle bir duruma tanık oldum”	Arit. Ort.	SS.	Sh	F	P
1-10 yıl	3.01	1.07	.07	2.541	.080
11-20 yıl	2.77	1.03	.08		
21-30 yıl	3.11	1.01	.19		

Tablo 59’deki varyans analizi sonuçlarına göre yargıçların sorunun çözümüne ilişkin değerlendirmeleri kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(2-356)}=2,541, p>05$]. Hipotez 27.3. reddedilmiştir.

5.2. Yargıda Durum Analizi Toplantıları

2010 yılında yapılan Anayasa değişikliği sonrası yeniden yapılanan HSYK tarafından yargı teşkilatının sorunlarını yerinde görmek ve buna göre bir yol haritası çizmek amacıyla 24-25 Aralık 2010 tarihlerinde Erzurum, Kahramanmaraş, Midyat ve Van, 30-31 Aralık 2010 tarihlerinde Afyonkarahisar, Kastamonu, Kayseri ve Konya, 7-8 Ocak 2011 tarihlerinde Sakarya, Adana, Samsun ve Trabzon, 14-15 Ocak 2011 tarihlerinde Antalya, Bursa, Edirne ve İzmir’de, ortalama 70-75 yargıç ve savcının katılımıyla ve son kez daha kapsamlı olarak 28-29 Nisan 2011 tarihlerinde 149 yargıç ve savcının katılımı ile Sapanca’da gerçekleştirilen analiz toplantılarında çalışma konumuz olan adliye yönetimi ve türevlerine ilişkin görüş ve öneriler ortaya konulmuştur.

Toplantılarda katılımcılar, adli yargı hukuk yargıçları, adli yargı ceza yargıçları, Cumhuriyet savcıları ve idari yargı yargıçları olarak 20’li gruplara ayrılmışlar, grupların kendi aralarında seçtikleri grup sözcüleri, sırasıyla katılımcılara söz vererek sorunlu alanları ve çözüm önerilerini almışlardır. Bu öneriler, çalışmanın sonunda 10 üzerinden puanlanarak aciliyet ve önemine göre sıralanmıştır.¹⁹³⁸ Şimdi analiz toplantılarında ortaya atılan görüş ve önerilere bölge bazında kısaca değinelim.

Erzurum hukuk yargıçları grubunda, adalet komisyonu başkanı ve üyelerinin yargıçlar tarafından seçilmesi, mahkeme ödeneklerinin başkan tarafından kullanılması önerilmiştir.¹⁹³⁹ Erzurum ceza yargıçları grubunu oluşturan katılımcılar, savcılık ve mahkemelerin bütçe ve binalarının ayrılmasını, sistemin buna göre tasarlanmasını, bu sayede halkın gözünde mahkemelerin bağımsızlığını şüpheye düşürecek unsurların ayıklanmasını önermişlerdir. Van ceza yargıçları grubu, “*Yargıçlar ve savcılar kurumsal olarak ve fiilen ayrılmalıdır*” şeklinde bu görüşe destek vermişlerdir.¹⁹⁴⁰

Erzurum ceza yargıçları grubunu oluşturan bir başka katılımcı kümesi, “*İnfaz kurumlarının profesyonellerce yönetilmesinin sağlanması*” önerisini ortaya atarken 41 öneri arasında adliye teşkilatı, bütçe, yönetim vb. konulara değinmemeyi yeğlemişlerdir. Yargıçların ilgisiz kaldığı bu konuya, 76 öneri arasında 74’üncü sırada da olsa Erzurum Cumhuriyet savcıları grubunca “*Adli teşkilatta mahkemeler kurulurken, mahkeme ve*

¹⁹³⁸ HSYK, **Yargıda Durum Analizi Toplantıları Sonuç Raporu**, Ocak 2012, Ankara, s.12.

<http://www.hsyk.gov.tr/dosyalar/Yargida-Durum-Analizi-Toplantilari-Sonuc-Raporu.pdf> (01 Mayıs 2012).

¹⁹³⁹ <http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidaturumanalizi/24-25-aralik-2010/erzurum.pdf> (01 Mayıs 2012).

¹⁹⁴⁰ <http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidaturumanalizi/24-25-aralik-2010/van.pdf> (01 Mayıs 2012).

CBS teşkilatlarının ayrı yapılandırılması, bütçelerinin ve yönetimlerinin birbirinden koparılmasının sağlanması gerektiği” şeklinde yer verilmiştir.

Kahramanmaraş hukuk yargıçları grubu, adliyelerdeki fiziki şartların yargıç ve savcılar arasında farklılaştırılmaması, asgari standartların belirlenmesi önerisine 3’üncü sırada yer vererek konunun önemine dikkati çekerken, Midyat hukuk yargıçları grubu, CBS ve mahkemelerin bina, bütçe, yönetim olarak tamamen ayrılması gerektiği görüşüne 13’üncü¹⁹⁴¹, Van ceza yargıçları grubu ise bu görüşe 3’üncü sırada yer vermişlerdir. Midyat hukuk yargıçları grubunda aynı öneri 18’inci, Van hukuk yargıçları grubunda ise 31’inci sırada kendisine yer bulmuştur. Kahramanmaraş, Midyat ve Van Cumhuriyet savcıları grubu, yaklaşık 50 başlık altında konuya ilişkin öneri sunmamışlardır. Midyat ceza yargıçları grubu ise 33 başlık arasında adli posta sisteminin kurulması gerekliliğini bir sorun olarak ortaya koyarken konuyu kayda değer görmemiştir.¹⁹⁴²

Afyonkarahisar hukuk yargıçları grubu, Cumhuriyet başsavcısı, adalet komisyonu başkanı, yargıç ve Cumhuriyet savcısı odalarının fiziki koşullarında ve tefrişatında eşit davranılması görüşüne 21’inci, CBS ile mahkemelerin fiziki olarak ayrılması görüşüne 32’inci sırada yer vermişlerdir.¹⁹⁴³ Fiziki ayrılık önerisi Kayseri hukuk yargıçları tarafında da orta düzeyde desteklenmiştir.¹⁹⁴⁴ 101 öneri ortaya atan bu grup katılımcıları, arşiv sisteminin yenilenmesini daha öncelikli bir sorun olarak görmüşlerdir. Konya hukuk yargıçları grubunda fiziki ayrılık alt düzeyde destek görmüştür.¹⁹⁴⁵

Afyonkarahisar ceza yargıçları grubunu oluşturan katılımcılar, mahkemelerin, idari işler konusunda CBS’ye bağlı kılınması uygulamasının kaldırılmasını, mahkemelerin ihtiyaçlarının, mahkemelerin sorumluluğu altında yeni kurulacak birimlerce sağlanmasını ve mahkemelerin ve CBS’nin, bina, bütçe ve yönetim bakımından ayrılmasını önermişlerdir.

Benzer öneri, Konya ceza yargıçları grubunca “*Mahkemelerin ihtiyaçlarının CBS tarafından karşılanması sorunlara neden olmaktadır. Bu nedenle her mahkeme müstakil harcama birimi kabul edilip ayrı ödenek tahsis edilmelidir*” şeklinde beyan edilmiştir.

¹⁹⁴¹ <http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidaturumanalizi/24-25-aralik-2010/kahramanmaras.pdf> (01 Mayıs 2012).

¹⁹⁴² <http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidaturumanalizi/24-25-aralik-2010/midyat.pdf> (01 Mayıs 2012).

¹⁹⁴³ <http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidaturumanalizi/30-31%20Aralk%202010/afyonkarahisar.pdf> (01 Mayıs 2012).

¹⁹⁴⁴ <http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidaturumanalizi/30-31%20Aralk%202010/kayseri.pdf> (01 Mayıs 2012).

¹⁹⁴⁵ <http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidaturumanalizi/30-31%20Aralk%202010/konya.pdf> (01 Mayıs 2012).

Bütçelerin ayrılması, Kastamonu ceza yargıçları ve Konya hukuk yargıçları grubunca da önerilmiştir. Kastamonu hukuk yargıçları grubu, adliye bütçesinin AKB tarafından harcanması gerektiği görüşüne 27'nci sırada yer vermiştir.¹⁹⁴⁶

Kayseri ceza yargıçları grubu, adliye binalarının yerleşimini başat sorun olarak görmüştür. Bu gruptaki katılımcılara göre adliyedeki yerleşimin uygulamada Cumhuriyet başsavcısının takdirine bırakılmasının önüne geçilmeli, yerleşim planı yapılırken adliyedeki birimlerin işlevselliği dikkate alınmalıdır. Grup, uzun vadede CBS'nin adliye binalarından ayrılması önerisine de aynı başlık altına yer vermiştir. Kastamonu ve Konya Cumhuriyet savcıları grubunda 56, Kayseri Cumhuriyet savcıları grubunda 106 başlık arasında konuya ilişkin görüş beyan edilmemiştir. Sakarya hukuk yargıçları grubu, mahkemelere gönderilen ödeneklerin idari işler müdürlerince harcanmasını ve CBS'nin adliyeden ayrılmasını önermiştir.¹⁹⁴⁷ CBS ve mahkemelerin ayrılması görüşünü Samsun¹⁹⁴⁸ ve Trabzon hukuk yargıçları grupları da önermiş, Trabzon ceza yargıçları grubu da öneriye orta düzeyde destek vermiştir.¹⁹⁴⁹

Adana hukuk yargıçları grubu mahkemelerin profesyonel müdürlerce yönetilmesini önermiştir.¹⁹⁵⁰ Aynı grup üyeleri, mahkemelere ve CBS'ye ayrı ödenek tahsis edilmesi gerektiği görüşündedir. Samsun hukuk yargıçları grubu da mahkemeler ile savcılıkların bütçe ve yönetimlerinin ayrılmasını, mahkemelerin bütçe ve idari işlerinin komisyon tarafından yürütülmesini önermiştir. Sakarya ceza yargıçları grubu, CBS ve mahkemelerin bina, bütçe ve yönetim olarak birbirinden ayrılmasının, gereksiz sürtüşmelerin önüne geçeceği görüşünü sunmuştur. Aynı grup üyeleri, uygulamada idari işlere CBS'nin bakması nedeniyle araç, gereç, donanım, tefrişat gibi konularda yargıç ve Cumhuriyet savcıları arasında oluşan eşitsizliğin giderilmesi gerektiği görüşüne de 29'uncu sırada yer vermişlerdir. Bütçelerin ayrılması görüşü Sakarya Cumhuriyet savcıları ve Adana hukuk yargıçları gruplarınca da desteklenmiştir. Adana hukuk yargıçları grubu, idari işlerin CBS tarafından yürütülmesinin sorun yarattığını, CBS vesayetinin kaldırılmasının yolunun bütçe ayrılığından geçtiğini öne sürmüştür. Adana ceza yargıçları grubu üyeleri, ulaşım sorunu olmayan küçük adliyelerin kapatılmasına, 58 öneri arasında 16'ncı sırada yer verirken konuya hiç değinmemişlerdir.

¹⁹⁴⁶ <http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidaturumanalizi/30-31%20Aralk%202010/kastamonu.pdf> (01 Mayıs 2012).

¹⁹⁴⁷ <http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidaturumanalizi/7-8-Ocak-2011/sakarya.pdf> (01 Mayıs 2012).

¹⁹⁴⁸ <http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidaturumanalizi/7-8-Ocak-2011/samsun.pdf> (01 Mayıs 2012).

¹⁹⁴⁹ <http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidaturumanalizi/7-8-Ocak-2011/trabzon.pdf> (01 Mayıs 2012).

¹⁹⁵⁰ <http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidaturumanalizi/7-8-Ocak-2011/adana.pdf> (01 Mayıs 2012).

Konuyu önemsiz gören bir başka grup Samsun ceza yargıçları grubudur. Bu grubun önerdiği 25 başlık arasında konuya ilişkin görüş belirtilmemiştir. Öte yandan Adana ve Samsun ceza yargıçları gruplarının kayıtsız kaldıkları bu konuda Adana Cumhuriyet savcılar grubu “*Yeni yapılan binalarda CBS ile mahkemelerin ayrılması*” önerisini sunmuştur. Aynı öneriyi Trabzon Cumhuriyet savcılar grubu alt düzeyde de olsa dile getirmiştir. Trabzon ceza yargıçları grubu, diğer grupların değinmedikleri bir konuda görüş beyan ederek CBS ile yargıçlar arasında herhangi bir hiyerarşi olmadığı yönünde kamuoyunun aydınlatılmasını istemişlerdir.

Antalya hukuk ve ceza yargıçları¹⁹⁵¹ ile Bursa ceza yargıçları ve Cumhuriyet savcılar grupları AKB ile CBS bütçelerinin ve mahkeme ile CBS binalarının ayrılmasını önermişlerdir.¹⁹⁵² Antalya Cumhuriyet savcılar grubu üyeleri de aynı görüşü benimsedikleri gibi uzun vadede iddia ve karar makamlarının ayrılması gerektiğini belirtmişlerdir. İzmir hukuk yargıçları grubu, bu ayrılığın teşkilat kanunu çıkarılarak gerçekleştirilmesini önermektedir.¹⁹⁵³ Grup üyelerine göre Anayasa’nın, yargılamanın bağımsız mahkemelerce yerine getirilmesi ilkesinin gereği olarak mahkeme teşkilatının yeniden düzenlenmesi, bu kapsamda mahkemelerin CBS’lerin altında görev yaptığı intibamı oluşturan fiziksel koşulların kaldırılması, mahkemelerin yönetiminin yargıç veya komisyon başkanı tarafından yerine getirilmesi, mahkemelerin CBS tarafından temsil edildiği izlenimini uyandıran protokol sisteminin değiştirilmesi de gerekir. Aynı grup, adliyenin idaresinin Cumhuriyet başsavcılarına ait bir görev olmasının yargının bağımsızlığını zedeleyecek şekilde kullanılabilirdiğini belirterek bunun önlenmesi için adliyenin idaresinin profesyonel yazı işleri müdürü sıfatını taşıyan birisine devredilmesi ve disiplin amirinin de kıdemli yargıç olmasını önermiştir. İzmir ceza yargıçları grubu aynı öneriyi başka bir anlatımla ortaya koymuştur. Grup üyesi yargıçlar, mahkemelerin teknik donanımının, Cumhuriyet başsavcılarının ödenekleri harcama konusundaki takdirine bırakılmaksızın en hızlı şekilde yenilenmesini, adliye yönetiminin yargıçların ve mahkemelerinin bağımsızlığı esasına uygun yapılandırılmasını, CBS’lerin mahkemeler ve yargıçlar üzerinde yönetim yetkisine sahip olduğu izlenimini doğuran uygulamaların terk edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bursa hukuk yargıçları grubu üyelerine göre mahkemelerin ödenek yönünden CBS’lere mecbur bırakılmaması için

¹⁹⁵¹ <http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidaturumanalizi/14-15-Ocak-2011/antalya.pdf> (01 Mayıs 2012).

¹⁹⁵² <http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidaturumanalizi/14-15-Ocak-2011/bursa.pdf> (01 Mayıs 2012).

¹⁹⁵³ <http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidaturumanalizi/14-15-Ocak-2011/izmir.pdf> (01 Mayıs 2012).

bütçelerin ayrılması gerekir. Edirne ceza yargıçları grubu da aynı görüştedir. Böylece bu husustaki yakınlara son verilebilir. Öneri, Edirne Cumhuriyet savcıları grubunca da desteklenmiştir. Edirne hukuk yargıçları grubu, Avrupa standartlarında mühür sistemine geçilmesi, silik, okunaksız ve kolay taklit edilebilir mühürlerin kullanılmaması konusunu mesleki bir sorun olarak ortaya koyarken 57 öneri arasında adliye yönetiminde yaşanan olumsuzluklara değinmemiştir.¹⁹⁵⁴

Bu toplantılardan yaklaşık beş ay sonra Sapanca'da gerçekleştirilen genel değerlendirme mahiyetindeki İstanbul ve Ankara yargıç ve Cumhuriyet savcılarının katıldığı son analiz toplantısında, 1'inci, 2'nci ve 3'üncü gruplar adli yargı yargıçlarından, 4'üncü, 5'inci ve 6'ncı gruplar Cumhuriyet savcılarından, 7'nci ve 8'inci gruplar ise idari yargı yargıçlarından oluşturulmuştur.¹⁹⁵⁵

Hukuk yargıçlarından oluşan 1'inci grupta¹⁹⁵⁶ 41, ceza yargıçlarından oluşan 4'üncü grupta¹⁹⁵⁷ ise 85 başlık arasında konumuza ilişkin sorun, görüş, öneri ve saptama yer almamaktadır. Hukuk yargıçlarından oluşan 2'nci grup üyeleri, adliyelerin, CBS ve mahkemeler şeklinde örgütlenmesi ve bütçelerinin ayrı olması gerektiğini zira mevcut durumun, CBS ve mahkemelerin tek örgüt görüntüsü oluşturduğunu ileri sürmüşlerdir. Grup, mahkemelerin çalışma alanlarının mahkeme başkanlığı tarafından düzenlenmesi, bu konuda CBS'nin tasarruf yetkisinin kaldırılması görüşünü taşımaktadır.¹⁹⁵⁸

Ceza yargıçlarından oluşan 3'üncü grup, adliyelerde yerleşimin belirlenmesi, tefrişat sağlanması ve harcama yapma yetkilerinin AKB'ye verilmesini önermektedir. Grup üyelerine göre mahkemeler ve CBS binaları ayrılmalı, bu mümkün olmadığı takdirde aynı bina içerisinde farklı bölümleri kullanmaları sağlanmalıdır.¹⁹⁵⁹

HSYK Yargıda Durum Analizi Toplantıları Sonuç Raporu'nda, yargının hızlandırılması, etkinlik ve verimliliğinin artırılması ile mesleki sorunların çözümüne yönelik yapılan bu toplantılarda elde edilen önerilerin, kapsamlı bir şekilde değerlendirmeye tabi tutularak bu raporda ortaya konulduğu, önerilerin tümünün bir araya getirilip tartışılması mümkün olmadığı için önemli ve acil olanlarına yer verilerek, önerilerin; gerekçe,

¹⁹⁵⁴ <http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidaturumanalizi/14-15-Ocak-2011/edirne.pdf> (01 Mayıs 2012).

¹⁹⁵⁵ <http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidaturumanalizi/sapanca/1-grup.pdf> (01 Mayıs 2012).

¹⁹⁵⁶ <http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidaturumanalizi/sapanca/sapanca.html> (01 Mayıs 2012).

¹⁹⁵⁷ <http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidaturumanalizi/sapanca/4-grup.pdf> (01 Mayıs 2012).

¹⁹⁵⁸ <http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidaturumanalizi/sapanca/2-grup.pdf> (01 Mayıs 2012).

¹⁹⁵⁹ <http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidaturumanalizi/sapanca/3-grup.pdf> (01 Mayıs 2012).

çözüm önerisi, gerçekleşme durumu ve etki analizi şeklinde teker teker ele alındığı, raporda yer verilemeyen diğer önerilerin ise takip çizelgesi ve raporlamaları ile birlikte HSYK internet sayfasından ayrıca yayımlanacağı belirtilmiştir.¹⁹⁶⁰

HSYK 2012–2016 Stratejik Planı'nda, yargı teşkilatının bir bütün olarak yeniden yapılandırılmasına paralel olarak adliye ve mahkeme yönetiminde de bazı değişikliklere gidilmesi gerektiği, savcılık ve mahkemelerin aynı binada hizmet vermesinin yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı konusunda da bir takım eleştirileri beraberinde getirdiği belirtilirken adliye ve mahkeme yönetimi konusunda temel sorunlu alanlar şu şekilde sıralanmıştır:

1. Savcılık ve mahkeme bütçelerinin ayrı olmaması,
2. Adliye bütçesinden tamamen başsavcının sorumlu olması,
3. Adliye ve personel yönetiminde başsavcının etkin bir rol oynaması,
4. İnsan kaynakları ve yönetimine ilişkin kararlar alan AKB'nin yapısının zayıf olması,
5. AKB'nin yetki ve sorumluluk alanlarının günün koşullarına uygun olmaması.¹⁹⁶¹

Bu saptamaların ardından özellikle adliyenin genel idaresi ve bütçenin kullanılması noktasında harcama yetkisinin başsavcılardan alınıp komisyonlara devredilerek adliyenin yargıç ve savcılarca birlikte yönetilmesi yönünde değerlendirmeler yapıldığı belirtilmiştir. İdari nitelikteki görevlerin, ihdas edilecek adliye müdürlüğü kadrosuna verilmesinin tartışılacağı, yargıçlar yönünden ise özellikle AKB'nin idari nitelikteki görevlerinin çokluğunun dikkati çektiği, bu konunun bütüncül bir bakış açısıyla kapsamlı bir şekilde değerlendirilerek tartışılması gerektiği belirtilmiş, bu yolda yapılacaklar ise aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

1. Ad.B ile birlikte bir çalışma grubu oluşturulup yargıç ve savcılarının idari görevlerine ilişkin diğer ülke uygulamaları incelenip bir rapor hazırlanacaktır.
2. Ad.B ile işbirliği yapılarak başsavcı ve komisyon başkanlarının katılımı ile bir çalıştay yapılacaktır.

---

¹⁹⁶⁰ HSYK, *Yargıda Durum Analizi Toplantıları Sonuç Raporu*, s. 7.

¹⁹⁶¹ HSYK, **2012-2016 Stratejik Planı**, s.118. <http://www.hsyk.gov.tr/dosyalar/2012-2016-stratejik-plan.pdf> (07 Temmuz 2012).

Analiz toplantılarının, HSYK yönetiminin soruna vakıf olmasını sağladığı görülmektedir. HSYK dışarıda bırakılarak sürecin yönetilemeyeceği ve sorunun çözümlenemeyeceği düşünüldüğünde HSYK nezdinde farkındalık yaratılmış olması fazlasıyla önemli ve olumlu bir gelişme olarak görülmelidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Son yıllarda, savcılık kurumunun yürütmenin de desteğini alarak hüküm kuran yargıçlık kurumundan da etkili ve güçlü bir konuma geldiği gözlenmiştir. Yapısı ve konumu itibariyle yürütmenin temsilcisi Ad.B ile yakın temas içinde olan savcılık kurumu, bu konumunu yargılama diyalektiğinde kendi lehine kullanmakta ve yargıçlığın tüm güvenceleri yanında idari yetkilerini de kurumsal olarak avantaja dönüştürebilmektedir. Kendilerinden beklenen tarafsızlık ve objektiflik nedeniyle yargıçlar, yürütmenin temsilcisi Ad.B de dâhil olmak üzere tüm ilişkilerinde kendilerini soyutlamış ve bir anlamda dosyaları ve vicdanları ile baş başa kalmışlardır. Savcılık kurumunun yargıda ve adliyelerdeki sınırsız yetki ve olanakları yeniden düzenlenmediği sürece yargı bağımsızlığını gerçekleştirmeye olanak yoktur. Mevcut çarpık sistemde yargı, bağımsız ve tarafsız karar verebiliyorsa bu büyük ölçüde kişisel inisiyatiflerin sonucudur.¹⁹⁶² Bu yüzden gerçek bir yargı bağımsızlığı kurgulamak düşüncesi, CBS kurumunun yeniden örgütlenmesini gerekli kılmaktadır. Savcılık statüsü kendine özgü güvencelerle ayrı bir kanunla düzenlenmeli, savcılık büroları adliyelerden ve adliye yönetiminden ayrılmalı, kendine özgü bir teşkilata kavuşturulmalı, bütün bir yargılama süreci içindeki işlevi sadece davanın bir tarafı olduğu mantığı üzerine oturmalıdır.¹⁹⁶³ Zira bu durum, adli yargı alanında en büyük sıkıntılardan biri olan yargıçlar ve savcılar bir blok halinde mütalaa edilmesinden kaynaklanan ve savunmayı bir anlamda dışlayan bir yapılanmadır. Bu rahatsız edici durum, yani “savcı = yargıç” formülü; aslında klasik “sav-savunma-hüküm” yapılanmasına da aykırıdır. Hüküm mutlaka savcı ve avukattan, yani iddia ve savunmadan bağımsız ve daha üstün, daha etkili olmalıdır. Bu yargılama diyalektiği için de zorunludur. Yargıç, hiç kimseyle eşit ya da birlikte olamaz, konumu ve önemi nedeniyle o hep üstün irade olarak bağımsız ve güçlü kalmalıdır çünkü hükmetmek, karar vermek, sorunu çözmek, hiçbir biçimde iddia etmek ve savunmakla eş anlamlı değildir. Yargıcın yükümlülüğü ve sorumluluğu, diğerlerinden farklı olarak son sözü söylemenin ve karar vermenin doğal ağırlığı ve sorumluluğuyla doğru

---

¹⁹⁶² Özok, 2009-2010 Adli Yargı Yılı Açılış Konuşması.

¹⁹⁶³ Halit Yılmaz, s.95.

orantılıdır.¹⁹⁶⁴ Bu nedenlerle yargıç, önemi ve konumuna uygun şekilde hem mekân ve hem imkân olarak yüceltilmek durumundadır.¹⁹⁶⁵

Bu ağır sorumluluğu yüklenen yargıcın, bütün devlet gücünü elinde toplayan yönetici sınıfa karşı bağımlı olduğu eski liberal devlet anlayışında, sadece davanın taraflarına karşı bağımsız olması yeterli görülmüştür. Günümüz çağdaş demokrasilerinde ise yargıç, yöneticilerin de taraf olduğu menfaatleri konu alan uyuşmazlıkları çözmek durumunda olduğundan, yargıcın yönetime karşı da bağımsızlığının sağlanması zorunludur.¹⁹⁶⁶ Ne var ki üzerinde bu kadar önemle durulan yargı bağımsızlığının adliye yönetim sistemindeki tezahürü, yargının ve yargıcın savcılığa bağlılığı/bağımlılığıdır. Bunun ortaya çıkmasında, yargıyı oluşturan sav, savunma ve karar unsurlarının yetki, görev ve sorumluluk bakımından rollerinin dışına çıkmaları etkili olmuştur. Yargılama diyalektiğini oluşturan sav-savunma-karar yapısının ve bu unsurların yeni baştan kurgulanması gerekir. Aksi takdirde, asla “yargı bağımsızlığı” ve “yargıç güvencesi” gerçekleştirilemez, çünkü yargılama diyalektik bir süreçtir ve tarihin bu özelliği taşıyan ilk sosyal ve kamusal eylemi olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanlık tarihinin en eski diyalektik uygulaması sav, savunma ve karar üçlüsüdür. Bu yapılanma ülkemizde tarihsel gelişimi itibariyle iddiayı oluşturan savcılık kurumunu diğer iki unsurdan daha güçlü ve donanımlı hale getirmiştir. Mevcut yapı içerisinde savcılık kurumunu savunma ile kıyaslamak zaten abesle iştigal olur.¹⁹⁶⁷

Sıkça vurguladığımız üzere CBS bir kamu organı olsa da nihayetinde ceza yargılamasında davacıdır, iddia makamını temsil etmektedir. Buna rağmen bu kurum, ilk derece adli yargı örgütünü, yani mahkemeleri yönetmekte, temsil etmekte, mali yetkileri haiz olarak mahkemelerin tüm çalışma koşullarını belirlemektedir. CBS'nin bir kamu organı olması geniş anlamda yargı yönetiminin, daha basit bir ifadeyle adliyenin yönetiminin CBS'ye ait olmasını gerektirmemektedir. Geniş anlamda yargı yönetiminin CBS'ye ait olması, CBS'nin adliyelerde sahip olduğu idari ve mali imkân ve yetkiler ile adliyeyi temsil işlevi, mahkemelerin ve yargıçların, ceza davasının davacısı CBS

¹⁹⁶⁴ Aşçıoğlu, *Doğru ve Güvenli Yargı Özlemi ve Yeniden Yapılanma*, s.8.

¹⁹⁶⁵ Özdemir Özok, “Açış Konuşması”, *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Adli Yargı Sempozyumu*, Ankara, 26-27 Eylül 2003, Ankara: TBB Yayınları: 72, TBB-İHAUM Yayını: 4, 2004, s.9, <http://tbbayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/insan-halari-avrupa-sozlesmesi-ve-adli-yargi.pdf> (09.01.2012).

¹⁹⁶⁶ Şeref Ünal, “Yargı Bağımsızlığı”, *Yeni Türkiye*, Sayı.10 (Temmuz-Ağustos 1996), s.434.

¹⁹⁶⁷ Özdemir Özok, “2009-2010 Adli Yargı Yılı Açış Konuşması”.

http://www.barobirlik.org.tr/tbb/baskan/konusmalar/090907_adliyil.aspx (19 Eylül 2010).

karşısında bağımsız kılınamaması sonucunu doğurmaktadır. Bugünkü sistemde yargıçları idare etmek için mutlaka bir Cumhuriyet savcısı gereklidir. Yargıçlar, odalarında çay ve kahve içebilmek için bile CBS'ye muhtaçtırlar.¹⁹⁶⁸ Adliyelerde tahakkuk memurluğu ve ita amirliği yetkisi CBS'ye verildiği için Cumhuriyet savcısı olmaksızın yargıçların, Anayasa'da ifade edilen biçimiyle “mahrum bırakılamayacakları” maaşlarını bile alamamaları söz konusu olabilecektir. Böylelikle yargıçların bağımsızlığı değil, CBS'ye ve Ad.B'ye bağımlılığı teminat altına alınmış olmaktadır. Adliyelerin varlık sebebi olan mahkemelerde, içinde buldukları ortam, çalıştıkları personel ve özlük hakları konusunda hiçbir yetkisi olmayan, sadece bağımsız karar veren bağımlı yargıçlar görev yapmaktadır.¹⁹⁶⁹

Bugün modern devlet yapısında yürütmeden bağımsız olarak hareket eden birçok düzenleyici ve denetleyici kurum bulunmaktadır. Bu kurumların bağımsız kılınmaları ile güdülen amaç, yargı bağımsızlığı öne sürülerek yargıçların adliye yönetiminden dışlanmalarına neden olan amaçtan farklıdır. Bu kurumların var oluş sebebi, işlevlerini yerine getirirken yürütmeden ve siyasetten bağımsız olarak hareket edebilmelerini temindir. Hizmet yerinden yönetim kuruluşları olarak adlandırılan bu kurumlar ve üniversiteler özerk bir yapıya sahiptir. İdari vesayet söz konusu olsa da bütçesi ve yönetimi bulunan, bağımsız değil ama özerk olan bu kurumlar, bütçesi ve mali kaynakları olmayan, kendi kendini yönetemeyen, her şeyiyle CBS aracılığıyla Ad.B'ye bağlanmış ilk derece adli yargı örgütünden daha fazla bağımsızdır. Bağımsızlığına bu kadar vurgu yapılan bir kurumun bağımsızlık gerekçeleriyle bu kadar bağımlı yapılandırılması izah edilmesi güç bir durumdur. Bağımsızlığı, karar verme bağımsızlığı olarak algılayan anlayış yargı örgütüne tamamen hâkim olmuş gibidir. Mevcut sistemde yargıçların duruşma salonlarının yeri ve donanımı hakkında dahi kişisel inisiyatifler dışında görüşleri sorulmamaktadır. Ad.B bu yetkisini CBS aracılığıyla ve hiçbir standart gözetmeden kullanmaktadır. Bakanlık, mahkemeleri CBS aracılığıyla yönetmekte ve bir taşra teşkilatı olarak görmektedir. Ad.B'nin taşra teşkilatı olarak kabul edilen ve

---

¹⁹⁶⁸ “İstanbul adalet sarayındaki çay sorunu yargıç ve savcılarını bıktırdı. İhaleyi kazanan şirketin zarar ettiği gerekçesiyle kepenk kapatması üzerine çay ve kahve ihtiyaçlarını odalarındaki elektrikli su ısıtıcılarıyla karşılamak zorunda kalan yargıç ve savcılar, sıkıntının ileri boyutlara varması üzerine başsavcılık nezdinde ‘girişimlerde bulunarak’ sorunun çözümü için acele edilmesini istediler.” “Çay ve kahve ihtiyaçlarını odalarında karşılayan hâkim ve savcılar isyan etti”, *Vatan*, 28.04.2012. <http://haber.gazetevatan.com/hâkimlerin-cay-isyani/446745/1/Gundem> (29 Nisan 2012).

¹⁹⁶⁹ Müderrisoğlu.

hiyerarşik yapılanan CBS tarafından yönetilen mahkemelerin bağımsız olması imkân dâhilinde değildir.¹⁹⁷⁰

Bugünkü adli yargı örgütlenmesi yargı kavramının bulanık algılanışını net bir biçimde yansıtmaktadır. Vatandaşların doğrudan muhatap olduğu adliyelerde iddia ve yargı makamları iç içe geçmiştir. Yani aslında adliyelerde iki kurum yer almakta fakat mahkemeler, CBS'ye idari, mali ve temsili yönlerden bağlı olarak yapılandırıldığı ve işletildiği için mahkemeler CBS'den ayrı algılanamamaktadır. Kunter'e göre "*Adliye ve yargı örgütü eş anlamlı değildir. Adliye örgütünde olan her organ yargıç değildir. Savcı adliyedendir fakat yargısal işlem görmez.*" Buna rağmen aynı çatı altında faaliyette bulunmanın sonucunda, bu kurumlar sanki aynı işi yapan birimlermiş gibi algılanır olmuştur. Bu durum toplum tarafından öyle benimsenmiştir ki, uygulamada artık yargıçlara "savcı bey" diye hitap edilmesi yadırganmaz duruma gelmiştir. Bu hitap şekli bunu yapanların bilgisizliğiyle açıklanacak bir durum olarak geçiştirilemez.¹⁹⁷¹

Adliyenin CBS tarafından yönetilmesinin yargı bağımsızlığı üzerindeki etkisini araştırmak amacıyla ülkenin yedi bölgesinden tabakalı örneklem yöntemiyle seçilen 616 yargıç ve savcının konuya ilişkin görüşlerine başvurulmuştur. Araştırmanın temel amacı, "*Yargıç ve savcıların, adliyede yönetim işlerinin ve yargının protokolde temsili görevinin kimin tarafından yerine getirilmesini istedikleri ve mevcut yönetim sisteminin yargı bağımsızlığı bakımından sakıncalı yanları bulunup bulunmadığı konusundaki görüşlerini öğrenmek ve mevcut sistem nedeniyle olumsuz bir durumla karşılaşp karşılaşmadıklarını araştırmak*" olarak belirlenmiştir. Anketteki ilk 7 görüş, adliyenin idari ve mali işlerinin kimin tarafından yürütülmesi, 8'inci ve 9'uncu görüşler, bu işlerin üçüncü bir kişi/birim tarafından yerine getirilmesi durumunda bu kişinin/birimin kime bağlı olarak görev yapması gerektiği, 11 ila 15'inci görüşler ise mahkemelere ve CBS'ye ayrı bütçe tahsis edilmesi gerekip gerekmediği ve bütçe uygulamalarının kimin tarafından gerçekleştirilmesi konularında yargıç ve savcılarının görüşlerini öğrenmeye yönelik düzenlenmiştir. "*Hiç katılmıyorum*" ve "*Katılmıyorum*" ile "*Tamamen katılıyorum*" ve "*Biraz katılıyorum*" seçenekleri birlikte ve ilk 15 görüşe yaklaşım bir bütün halinde değerlendirildiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

---

¹⁹⁷⁰ Müderrisoğlu.

¹⁹⁷¹ Müderrisoğlu.

Yargıçların % 65'inin, idari ve mali işlerin Cumhuriyet başsavcısı tarafından yerine getirilmesini istemedikleri, öte yandan % 30 oranında yargıç ile % 53 oranında Cumhuriyet savcısının uygulamanın devamını diledikleri, azımsanmayacak düzeyde (% 42) Cumhuriyet savcısının uygulamayı benimsemediği görülmektedir.

“Adliyenin idari ve mali işleri adalet komisyonu başkanı/başkanlığı tarafından yürütülmelidir” görüşü yargıçların % 56'ı tarafından benimsenmezken, taraftar olanların oranı sadece % 30'dur. Söz konusu görüş Cumhuriyet savcıları arasında (% 80) itibar görmemiştir. Yargıçların, yaklaşık % 30 oranında, idari ve mali işlerin Cumhuriyet başsavcısı tarafından yapılmasını desteklemeleri şaşırtıcı değildir. Yargıçlar, tarafsızlıklarını korumak adına çok dikkatli davranmaktadırlar. İdari ve mali işler ise alım, satım, ihale vb. işlemler gerektirebilir. Görüşe olumsuz yaklaşanlar yargıçların, tarafsızlıklarına hanel getirebileceği düşüncesinde oldukları için idari ve mali işlerin Cumhuriyet başsavcısı (veya herhangi başka biri) tarafından yerine getirilmesine karşı çıkmadıkları akla gelmektedir.

Diğer taraftan, yargıçlar arasında adliyenin idari ve mali işlerini yerine getirme görevinin tevdi edilebileceği adalet komisyonu başkanları, genelde ağır ceza mahkemesi başkanları arasından seçilmektedir. Ağır ceza mahkemesi başkanları zaten adliyedeki en zor görevi üstlendikleri için yargıçların, bu ağır göreve ilaveten bir de idari ve mali işlerin üstlenilmesine sıcak bakmadıkları anlaşılmaktadır. Bu çıkarım, yargıçların bu görüşe olumsuz yaklaşımlarının nedenlerinden birinin iş yükü, diğerinin alternatifsizlik olduğunu ortaya koymaktadır. Hâlbuki yargının en önemli aktörü olan yargıç, taşıdığı sorumluluğun gereği olarak adliyenin yönetiminde başat unsur olarak yer almalıdır. Yargıç bu sorumluluktan kaçınır, yönetme hakkına sahip çıkmayıp görev alanını başkasına bırakır, seyirci olarak kalmayı yeğleyerek iradesini başkasına teslim ederse bağımsızlığa dair karşılaştığı olumsuzluklardan şikâyet etmeye hakkı yoktur.

“Cumhuriyet başsavcısı bulunmayan mülhakatlarda adliyenin idari ve mali işleri kıdemli Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülmelidir” görüşüne yargıçların % 62 oranında katılmadıkları, bu oranın Cumhuriyet savcıları arasında % 40 seviyesinde kaldığı, yargıçların % 32'si ile Cumhuriyet savcılarının % 56'sının uygulamanın devamı yönünde görüş bildirdikleri görülmüştür.

“Mülhakatlarda adliyenin idari ve mali işleri kıdemli yargıç tarafından yürütülmelidir” görüşü iki grup katılımcı tarafından da benimsenmemiştir. Yargıçların sadece % 27,6’sı görüşe taraftarken, karşı çıkanların oranı % 64,4’dür. Bu oran Cumhuriyet savcılar arasında % 85’e yaklaşmıştır.

Bu görüş, kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermiştir. Farklılık, 1-10 yıl arası kıdeme sahip çalışanlarla, 11-20 yıl arası kıdeme sahip çalışanlar arasındadır. 11-20 yıl arasında kıdeme sahip yargıç ve savcılar bu görüşe daha yüksek düzeyde olumsuz yaklaşmışlardır.

“Mülhakatlarda adliyenin değil ancak mahkemelerin idari ve mali işleri kıdemli yargıç tarafından yürütülmelidir” görüşüne yargıçların % 51,5’i karşı çıkmıştır. Taraftar olanların oranı % 43’dür. Görüş, Cumhuriyet savcılar arasında % 40 oranında yandaş bulmuş, % 63 oranında Cumhuriyet savcısı görüşe katılmamıştır.

“Mülhakatlarda, o ilçenin adıyla bir mahkeme başkanlığı kurulmalı ve adliyenin idari ve mali işleri mahkeme başkanı tarafından yürütülmelidir” görüşü % 59 oranında yargıç tarafından benimsenmezken, görüşe olumlu yaklaşan yargıçların oranı % 31’dir. Cumhuriyet savcılar arasında olumsuz görüş beyan edenlerin oranı oldukça yüksektir (% 80). Kanımızca kimi Cumhuriyet savcılarının, idari ve mali konularda yetkilerinin azaltılmasına veya başka birime devredilmesine ve mahkeme başkanlığı kurulmasına yönelik önerilere temkinli yaklaşımlarının nedeni, bunun etkisizleşme sonucunu doğuracağını düşünmeleri, etkisizleşme süreci ilerledikçe de sahip olageldikleri ayrıcalıkların kaybolması endişesi taşımaları olabilir. Farkındadırlar ki, adliyelerin CBS tarafından yönetilmekte oluşu mahkemelerin CBS’ye bağlı birer birim, yargıçların da CBS bünyesinde görev yapan bir memur olarak algılamasının başlıca nedenidir. Asıl görevi suç ve suçlu ile mücadele etmek, soruşturma yapmak olan Cumhuriyet savcılarının ankete yansıyan görüşleri, idari ve mali yetkilerin el değiştirmesi ve mahkeme başkanlığı kurulması önerilerine büyük ölçüde karşı çıkmalarının başkaca geçerli bir açıklaması olamayacağını düşündürmektedir.

Öte yandan yargıçlar da, her ilçede bir mahkeme başkanlığı kurulması önerisine sıcak bakmamışlardır. Hâlbuki karşılaştırmalı bölümde ortaya konulan bilgilere göre inceleme konusu yapılan hemen her ülkede ilk derece mahkemeleri dâhil her kademedeki mahkemede bir başkan bulunmakta ve idari ve mali görevler başkan tarafından yerine

getirilmekte, yönetim kurulu, yönetici, genel sekreter vb. birimler yönetim işlerinde başkana yardımcı olmaktadır. Ülkemizdeki mevcut durumda, iki yargıcın çalıştığı 2000 nüfuslu bir ilçede mahkeme başkanlığından beklenen fayda sağlanamayabilir. Fakat Perilli tarafından hazırlanan Türk Yargısının Etkinliği ve Ceza Adaleti Sistemi Raporu'nda önerildiği üzere mahkemeler, verimliliklerini artırmak, hizmet kalitelerini yükseltmek ve yargıya güveni artırmak için modern idare tekniklerini benimsemek durumundadırlar. Bunun gerçekleştirilebilmesi için ücra yerlerdeki mahkemeler birleştirilmeli, mahkemelere başkan tayin edilerek adliyelerdeki birimleri yönetme görevlerini performans standartlarına göre yerine getirme konusunda eğitilmelidirler.¹⁹⁷²

“Adliyenin idari ve mali işlerinin yerine getirilmesi konusunda Cumhuriyet başsavcısının veya adalet komisyonu başkanının/başkanlığının/kıdemli yargıcın rolünün/etkinliğinin bulunmadığı başka bir sistem (profesyonel yöneticilik veya adliye müdürlüğü) kurulmalıdır” görüşü her iki grup katılımcıdan destek görmüştür. Yargıçların % 77'si, savcılarının da % 78'i sistemin bu şekilde değiştirilmesini istemektedir.

Cumhuriyet savcılarının, idari ve mali işlerin gerek Cumhuriyet başsavcısı gerekse adalet komisyonu başkanı/başkanlığınca yerine getirilmesi görüşüne ihtiyatla yaklaşmalarının ve bir taraftan bu yetkilerin adalet komisyonu başkanı/başkanlığına devredilmesine sıcak bakmazken diğer taraftan bu görevlerin CBS tarafından yerine getirilmesine de karşı çıkmalarının nedeninin, bu görevlerin üçüncü bir kişi tarafından yerine getirilmesini istemeleri olduğu ortaya çıkmıştır.

“Profesyonel yönetici/adliye müdürü ağır ceza merkezlerinde Cumhuriyet başsavcısına mülhakatlarda kıdemli Cumhuriyet savcısına bağlı olarak görev yapmalıdır” görüşüne yargıçların % 60'ının, Cumhuriyet savcılarının % 23'ünün katılmadığı, % 31 oranında yargıç ile % 70 oranında Cumhuriyet savcının katıldığı görülmektedir.

“Profesyonel yönetici/adliye müdürü ağır ceza merkezlerinde adalet komisyonu başkanına/başkanlığına, mülhakatlarda kıdemli yargıca bağlı olarak görev yapmalıdır” görüşü yargıçlar yarı yarıya taraftar bulmuştur. % 45'lik kesim görüşü benimserken, aynı oranda kesim benimsememiştir. Cumhuriyet savcılarının 3/4'ü görüşe karşıdır.

“Profesyonel yönetici veya adliye müdürü ağır ceza merkezlerinde Cumhuriyet başsavcısına, mülhakatlarda kıdemli Cumhuriyet savcısına bağlı olarak görev yapmalı,

---

¹⁹⁷² Perilli, s.2.

adalet komisyonu başkanı/kıdemli yargıç ile koordinasyon içinde çalışmalıdır” görüşüne % 45 oranında yargıç karşı çıkarken, % 48 oranında yargıç destek vermiştir. % 69 oranında Cumhuriyet savcısı da görüşü benimsemiştir.

Profesyonel yöneticinin/adliye müdürünün CBS’ye bağlanması halinde değişen bir şey olmayacak, devlet güvenlik mahkemelerin adının özel yetkili mahkeme (veya bölge ağır ceza mahkemesi) olarak değiştirilmesi gibi yeniden yapılanma kâğıt üzerinde kalacak, üstelik önceden mevzuat temeli olmayan uygulamalar yasal zemine kavuşacağı için öznel uygulamalar artabilecek ve bu uygulamalara karşı çıkma imkân ve ihtimali azalacak, idari ve mali gücün yarattığı baskı iyiden iyiye hissedilmeye başlanacaktır.

“Adliyenin tek bir bütçesi olmalı ve bütçe uygulamaları Cumhuriyet başsavcısı/kıdemli Cumhuriyet savcısı tarafından gerçekleştirilmelidir” görüşüne yargıçların % 74’ünün karşı çıktığı, bu oranın Cumhuriyet savcıları kanadında % 43’de kaldığı, % 20 oranında yargıç görüşe destek verirken, bu oranın Cumhuriyet savcıları kanadında % 52’ye yükseldiği görülmektedir.

“Adliyenin tek bir bütçesi olmalı ve bütçe uygulamaları adalet komisyonu başkanı/başkanlığı/kıdemli yargıç tarafından gerçekleştirilmelidir” görüşü yargıçlar arasında sadece % 28 oranında destek alırken, % 60 oranında yargıç görüşün karşısında yer almıştır. % 78 oranında Cumhuriyet savcısı görüşe taraftar değildir.

“CBS’ye ve AKB’ye ayrı bütçe tahsis edilmelidir” görüşü % 64,5 oranında yargıç ve % 54 oranında Cumhuriyet savcısı tarafından benimsenmiştir.

“Ağır ceza merkezi ve mülhakatlarda her mahkemenin ayrı bütçesi olmalıdır” görüşü yargıçların % 49,5’i tarafından desteklenirken, % 44,5 oranında yargıç görüşün karşısında yer almıştır. Görüş, Cumhuriyet savcıları arasında taraftar bulamamıştır, görüşe karşı çıkanların oranı ise % 64’dür.

“Her mahkemenin ayrı bütçesi olmasına gerek yoktur, ağır ceza merkezleri ve mülhakatlari kapsamak üzere sadece AKB’nin ayrı bütçesinin olması yeterlidir” görüşüne % 50 oranında yargıç destek vermiştir, karşı çıkanların oranı % 42’dir. Cumhuriyet savcıları arasında görüşü benimseyenlerin oranı % 35’de kalırken, karşı duranların oranı % 57’dir.

Bu görüşe yaklaşım, kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermektedir. 21-30 yıl kıdeme sahip olanlar diğer daha az kıdemli gruptan istatistikî olarak anlamlı derecede farklıdır. Buna göre, kıdemi en yüksek olan 21-30 yıl arasında çalışan grup bu görüşe karşı daha yüksek düzeyde yaklaşım göstermişlerdir.

“Adliye bütçesi, objektif ölçütlere göre ve eşitlik gözetilerek harcanmaktadır” görüşüne yargıçların % 64,5’i katılmamaktadır. Aksini düşünen Cumhuriyet savcılarının oranı % 68’dir. % 30 oranında Cumhuriyet savcısı, bütçenin harcanmasında objektif olunmadığı ve eşitlik gözetilmediği kanaatindedir. Aksi görüşte olan yargıçların oranı % 22,5’dir.

“Adalet komisyonu başkanının/yargıcın adliyenin veya sadece mahkemelerin idari ve mali işlerinden sorumlu tutulması yargıçlık görevi ile bağdaşmaz” görüşü yargıçların % 42’si tarafından isabetli bulunurken, bu şekilde düşünmeyenlerin oranı % 40’dır. % 72 oranında Cumhuriyet savcısı, idari ve mali işlerle uğraşmanın yargıçlık görevi ile bağdaşmayacağı düşüncesine sahiptir. Aksini düşünenlerin oranı % 22’de kalmıştır.

Kanun koyucu, idari ve mali işlerinden sorumlu olmanın yargıçlık görevi ile bağdaşmadığını düşünse idi BİM, idare mahkemesi ve yüksek mahkeme başkanlarına bu görevi tevdi etmezdi. ABD, Almanya ve birçok Avrupa ülkesinde yargıçların, yargısal ve idari görevleri bulunmaktadır. Yargıçlar hesapverebilirlik açısından idari yönden denetlenmektedir. Yargıçların idari işlerle uğraşmamaları onların bağımsızlıklarının düzeyini yükselten değil, çalışma boyunca verdiğiniz örneklerden anlaşılacağı üzere azaltan bir etkidir. Diğer yandan, yargıçları bazı idari görevlerden soyutlamak kesinlikle mümkün olmadığı gibi gerekli de değildir. Peki, bu idari görevlerin gereklerinin yerine getirilip getirilmediğinin denetlenmesi ile yargı bağımsızlığı çelişir mi? Elbette ki bu iki ihtiyaç arasında bağdaşmazlık yoktur. Yargıçlar idari görevlerini yerine getirip getirmedikleri noktasında idari denetime tabi tutulmalıdır. Ancak daha önce de belirttiğimiz gibi bu denetimin Ad.B’de yoğunlaşan yetkiler çerçevesinde gerçekleşmesini yargı bağımsızlığı ile bağdaştırmak güçtür. Örneğin, denetim sonucu bir yargıcın idari görevini ihmal ettiği tespit edildiğinde bu durumun HSYK’ye intikal ettirilmeden önce bir baskı aracına dönüşmesinin, hassas bir davanın mahkemede görülmesi esnasında mahkemeye idari işlerin denetimi için müfettişlerin gönderilmesinin önünde de bir engel yoktur.¹⁹⁷³ Mahkemeler o zaman daha tutarlı bir

---

¹⁹⁷³ Halit Yılmaz, s.90.

kuruluş veya sistem olarak yönetilebilir; bu sistemde hem hiyerarşik olarak hem de eşit oranda yetkiye sahip olarak örgütlenen bağımsız yargıçlar, eğitilmiş ve nitelikli personel tarafından sağlanan uygun eğitimle desteklenebilir. Buna ilaveten, personel de bir komite veya komisyon tarafından yönetilebilir. Dolayısıyla çağdaş yargının bugünkü görünümü, kurumların ve fonksiyonların uzun süreçlerden geçmiş bir rafinesi ve biçimlendirilmiş halidir. Yargı kurumu kendini giderek egemenliği paylaştığı diğer kurumlardan ayırmakta ve yargı fonksiyonu giderek münhasır hale gelmekte, geriye, yürütme ve yasama ile paylaştığı çok az ortak alan kalmaktadır.¹⁹⁷⁴

Ad.B, hizmet götürdüğü ve personeli bulunan adliyelerde, sağladığı kaynakların nasıl ve nereye harcandığını, personelin görevlerini yerine getirip getirmediğini denetlemek zorundadır. Diğer bazı bakanlıklarda olduğu gibi il ve ilçelerde bir birim müdürlüğüne sahip olmadığı için de bu işleri, Cumhuriyet başsavcısına tevdi etmek durumunda kalmıştır. Esasen yargıçlar bağımsız addedildikleri için başka bir alternatif olmadığı düşünülebilir ise de; Avrupa ülkeleri ve ABD’de, mahkeme binalarına ve tesislerine ilişkin her türlü tasarruflarda bulunma yetkisi yargıçlara verildiğine göre bu durum yargı bağımsızlığını sekteye uğratan bir husus olarak düşünülmemeli, yargılama görevi ile mahkemelerin idari ve mali iş ve işlemlerini yapmak birbirinden ayrı yürütülen iki farklı görev olarak değerlendirilmelidir.

“Adliyenin idari ve mali işlerinin Cumhuriyet başsavcısı/savcısı tarafından yerine getirilmesi yargı/yargıç bağımsızlığı açısından olumsuz bir görüntü sergilememektedir” görüşü % 75’e yakın oranda yargıç tarafından isabetli bulunmamıştır. Bu oran Cumhuriyet savcıları kanadında % 30’dur. Aksini düşünen Cumhuriyet savcılarının oranı % 62’dir.

Adliyelerde idari ve mali işlerin CBS tarafından yerine getirilmesi nedeniyle, varlığı insanlık tarihi kadar eski olan mahkemeler ve onların temsilcisi yargıçlar, 150 yıllık geçmişe sahip CBS kurumunun gölgesinde faaliyetlerini sürdürmektedir. En küçük bir gereksinimi için CBS’ye yazı yazmak durumunda kalmakta, adliyeye tahsis edilen araç ve gereci izinsiz kullanamamaktadır. Zaman zaman Ad.B ile doğrudan yaptıkları yazışmalar bile geri çevrilmektedir. İdari ve mali bağımlılık, Cumhuriyet savcılarında sağlanan olanak ve ayrıcalıklarla birleşince yargıçlar, kimi zaman, toplum nazarında

---

¹⁹⁷⁴ Canadian Judicial Council, s.32.

amir pozisyonunda algılandıkları için Cumhuriyet başsavcısına şikâyet edilmekte, yargıcın yıllık iznini Cumhuriyet başsavcısından aldığı zannedilmekte, mahkemenin verdiği kararlardan memnun olmayan ya da kararı anlamayan kişi, kurum ve kuruluşlar rahatsızlıklarını ve soru(n)larını Cumhuriyet başsavcısına iletmekte, sonuç olarak yargı ve yargıç bağımsızlığı açısından olumsuz bir görüntü ortaya çıkmaktadır. Bunu önlemenin yolu, mahkemelere bütçe tahsisinden ve en azından mahkeme ve yargıçları ilgilendiren idari konularda AKB'ye görev ve yetki verilmesinden geçmektedir.

19 ila 24'üncü görüşler, yargıç ve Cumhuriyet savcılarının, yargıyı protokolde kimin temsil etmesini istedikleri konusunda fikir edinebilmek amacıyla araştırmaya dahil edilmiştir. Çünkü protokoldeki sıra düzeni de, savcılığın, hiyerarşik olarak yargıçlığın üstü şeklinde algılanmasına yol açan önemli etkenlerden biridir. Görüşlere yaklaşımlar birlikte değerlendirilecektir.

“Yargıyı protokolde Cumhuriyet başsavcısı/savcısı temsil etmelidir” görüşü % 69,5 oranında yargıcın taraftar olmadığı bir görüştür. Taraftar olanların oranı % 25'e yakındır. Görüşe destek veren Cumhuriyet savcılarının oranı % 57 iken karşı çıkanların oranı % 32'dir.

Bu görüşe yaklaşım kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermektedir. 11-20 yıl arası kıdeme sahip grubun yaklaşımı, 21-30 yıl arası kıdeme sahip grubun yaklaşımından istatistikî açıdan anlamlı farklılığa sahiptir. Buna göre, 21-30 yıl arası kıdem sahibi yargıç ve Cumhuriyet savcılarının görüşe daha yüksek düzeyde olumsuz yaklaşmışlardır.

Yargıçlar arasında *“Yargıyı protokolde adalet komisyonu başkanı/kıdemli yargıç temsil etmelidir”* görüşüne taraftar olanlar ile karşı çıkanların oranı % 45 civarındadır. % 70 oranında Cumhuriyet savcısı da görüşün karşısındadır.

Kanımızca yargıçların bu konuda yarıya yakın oranda karşıt görüş bildirmiş olmalarının nedeni, protokolün 4'üncü sırasının dahi yargının ve yargıcın hak ettiği yer olmadığını düşünmeleridir zira devlet erkleri yasama, yürütme ve yargı olarak belirtildiğine ve yasamanın il ve ilçelerde temsilcisi olmadığına göre umulan, yargı erki temsilcisine, yürütmeyi temsil eden mülki amirden sonra yer verilmesidir.

“Uygulanmakta olan ‘birlikte temsil’ esası devam etmelidir” görüşüne yargıçlar aynı oranda (% 45) olumlu ve olumsuz yaklaşım sergilemişlerdir. Cumhuriyet savcılarının % 46'sı görüşe destek verirken, % 42,5'i karşı çıkmaktadır.

“Uygulanmakta olan ‘birlikte temsil’ esası, önce gelme sıralaması adalet komisyonu başkanı-Cumhuriyet başsavcısı şeklinde değiştirilmek suretiyle devam etmelidir” görüşüne yargıçlar % 56,5 oranında katılırken % 38’i bu görüşe karşıdır. Cumhuriyet savcılarının % 70’i görüşü desteklememektedir.

Cumhuriyet savcıları, yargıyı protokolde Cumhuriyet başsavcısının, yargıçlar ise AKB’nin temsil etmesi yönünde çoğunluk görüşü ortaya koymuşlardır. Birlikte temsil uygulamasının devam etmesi gerektiğini belirtenlerin oranı da her iki grupta hemen hemen aynıdır. Yargıçlar, önce gelme sıralamasının değiştirilmesi gerektiği yönünde baskın görüş bildirirken her iki grup çoğunluğu, BAM’de temsil görevinin mahkeme başkanına verilmiş olmasını olumlu karşılamışlardır.

“Yargının protokolde temsili görevi başka bir kişiye verilmelidir” görüşüne yargıçların ve Cumhuriyet savcılarının yaklaşımı, tüm görüşlere yaklaşımları arasında en yüksek düzeydedir. Her iki grup katılımcı da % 82 oranında görüşün karşısında yer almışlardır. Bu da, zaman zaman protokol sıralamasına tepki olarak yargıç ve savcılar tarafından dile getirilen, temsil görevinin üçüncü bir kişiye, örneğin idari işler müdürüne tevdi edilmesi yönündeki fikrin pek de benimsenmediğini göstermektedir.

“5235 SK’deki, BAM’nin başkan tarafından temsil edilmesine (m. 34/1) ilişkin düzenleme yerindedir” görüşüne yargıçlar % 75 oranında katılırken, aynı yaklaşımı gösteren Cumhuriyet savcılarının oranı yaklaşık % 60’dır. % 25 oranında Cumhuriyet savcısı karşıt görüş ortaya koymuştur.

Bugün ülkemizdeki büyük, küçük hemen her adliyede Cumhuriyet başsavcısı ve kıdemli savcı odaları diğer tüm odalardan büyüktür ve gösterişli düzenlenmiştir. Temsil olgusu, kimi kıdemli Cumhuriyet savcıları ya da başsavcılarınca, çalışma odasının büyüklüğüne, tefrişatın gösterişliliğine, dinlenme odası tahsis ve sekreteryaya ihdas edilmesine en önemli gerekçe olarak ortaya konulmaktadır. BAM’de temsil yetkisi mahkeme başkanına verildiğine göre önümüzdeki 1-2 yıl içinde faaliyete geçmesi beklenen bu mahkemelerde mekân tahsis, tasarım ve düzenlenmesinin temsile uygun olup olmadığını birlikte göreceğiz lakin bu mahkemelere sadece başsavcıların atanmış olması nedeniyle taşra adliyelerinden farklı bir durumla karşılaşılmayacağı şimdiden söyleyebiliriz.

“5235 SK’deki, mahkemenin genel yönetim işlerini yürütme görevinin iki ayrı düzenleme ile hem başkana (m.34/3) hem de Cumhuriyet başsavcısına (m.40/3) verilmiş olması yetki karmaşasına yol açabilir” görüşü % 63 oranında yargıcın desteğini almıştır. Bu oran Cumhuriyet savcılarını kanadında da yüksektir (% 61).

5235 SK’da, mahkemelerin yönetimi görevinin iki farklı madde ile hem başkana (m. 34/3) hem de Cumhuriyet başsavcısına (m. 40/3) verilmiş olması ne TBMM Adalet Komisyonu’nda ne de Genel Kurul’da tartışılmıştır.¹⁹⁷⁵ 5235 SK’nin 40’ıncı maddenin ilk iki fıkrasında ve madde gerekçesinde;¹⁹⁷⁶ “BAM CBS’yi temsil etmek” ve “CBS’nin verimli, uyumlu ve düzenli bir şekilde çalışmasını sağlamak” denilerek, Cumhuriyet başsavcısının görev sınırları CBS, 34’üncü maddenin üçüncü fıkrasında da “Mahkemenin uyumlu, verimli ve düzenli çalışmasını sağlamak, genel yönetim işlerini yürütmek ve bu yolda uygun göreceği önlemleri almak” denilerek başkanın görev sınırları mahkeme olarak belirlenmişken, 40’ıncı maddenin 3’üncü fıkrası ile 34’üncü maddenin 3’üncü fıkrasında başkana ait olduğu belirtilen “Mahkemenin genel yönetim işlerini yürütmek” görevi, “BAM’nin genel yönetim işlerini yürütmek” şeklinde değiştirilerek Cumhuriyet başsavcısına verilmiştir. Hükümetin teklif ettiği metinde (kanun tasarısında) ve TBMM Adalet Komisyonu tarafından kabul edilen metinde de durum aynıdır.¹⁹⁷⁷ Başkana verilen görevler arasında, nezdindeki CBS teşkilatına ilişkin herhangi bir düzenleme yer almazken, nedense Cumhuriyet başsavcısına, CBS teşkilatına ilişkin görevler yanında, nezdinde kurulduğu mahkemenin genel yönetimi görevi de verilmiştir.

İlk derece adli yargısının CBS’nin vesayeti altında Ad.B’ye bağlı yapılandırılmasının yanlışlığı ortadayken bu kez kurulması düşünülen yeni ve üst örgütlenmede de aynı anlayışın devam ettirilmesi ve yasanın 48’inci maddesinde de BAM’ler ve BAM CBS’ler ile BAM AKB’lerin denetim görevi, adalet başmüfettişlerince verilmesi ve bunun sanki bir güvenceymiş gibi ortaya konulması, aslında reform adı altında ortaya konulan çabaların hiçbir işe yaramadığını ve göstermelik bir fikri faaliyetten öteye gitmediğini göstermektedir.¹⁹⁷⁸

¹⁹⁷⁵ Zekeriya Yılmaz, **Gereke ve Tutanaklarla İlk Derece ve Bölge Adliye Mahkemeleri ile HUMK’ta İstinafa Dair Kanunlar**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2005, s.170, 171, 59, 63.

¹⁹⁷⁶ Zekeriya Yılmaz, s.106–107.

¹⁹⁷⁷ Zekeriya Yılmaz, s.126, 129, 138, 139.

¹⁹⁷⁸ Müderrisoğlu.

Aşağıdaki iki görüş yalnızca Cumhuriyet savcılarına yönelik hazırlanmıştır. İkinci görüşe yaklaşım, üçüncü soruya yanıt vermeyi gerektirmektedir.

“Yargısal görevlere/faaliyetlere daha fazla zaman ayırabilmelerinin sağlanması bakımından adliyenin idari ve mali işlerinin Cumhuriyet başsavcısı/savcısı tarafından yürütülmesi uygulamasına son verilmelidir” görüşü % 67,5 oranında Cumhuriyet savcısı tarafından desteklenmiştir. Karşı çıkanların oranı % 25’dir.

“Adliyenin idari ve mali işlerinin Cumhuriyet başsavcısı/savcısı tarafından yerine getirilmesi nedeniyle yargıçlarla sorun yaşadım ya da yaşandığına tanık oldum” diyen Cumhuriyet savcılarının oranı % 51,5’tir. Sorun yaşayan ya da yaşandığına tanık olan Cumhuriyet savcılarının, sorunun çözümüne ilişkin değerlendirmelerine bakıldığında; sorunun büyük oranda diyalog yoluyla çözüldüğü (% 70), % 26 oranında sorunun çözümsüz kaldığı, % 4 oranında Ad.B’ye iletiildiği anlaşılmaktadır.

Aşağıdaki iki görüş yalnızca yargıçlara yönelik hazırlanmıştır. İkinci görüşe yaklaşım, üçüncü soruya yanıt vermeyi gerektirmektedir.

“Yargıçların idari ve mali konularda yetkili ve görevli kılınmayışlarının nedeni, asli (yargısal) görevlerine daha fazla zaman ayırabilmelerini sağlama amacına yöneliktir” görüşüne yargıçların yaklaşımları yarıdan fazla oranda (% 54) olumludur. Karşıt görüş sahibi yargıçların oranı % 31’dir.

“Adliyenin yönetim işlerinin Cumhuriyet başsavcısı/savcısı tarafından yerine getirilmesi nedeniyle olumsuz bir durumla karşılaştım ya da böyle bir duruma tanık oldum” diyen yargıçların oranı % 71,6’dır. Sorun yaşayan ya da yaşandığına tanık olan yargıçların, sorunun çözümüne ilişkin değerlendirmelerine bakıldığında; sorunun büyük oranda çözümsüz kaldığı (% 63,4), % 26,5 oranında diyalog yoluyla çözüldüğü, Ad.B’ye iletilenlerin oranının ise % 3,5 olduğu anlaşılmaktadır.

İdari ve mali işlerin CBS tarafından yerine getirilmesi nedeniyle adliyelerde yargıç ve savcılar arasından ihtilaflar yaşandığına sıkça tanık olunmaktadır. Hemen hemen her yargıç ve savcının buna ilişkin bir hikâyesi vardır. Bu konuda sorun yaşadığını bildiğimiz ya da duyduğumuz birçok yargıçtan konuya ilişkin belge talebinde bulduk ancak olumsuz yanıt aldık. Ad.B bürokrasisi ve HSYK, adliyelerde başgösteren bu tür sorunlara çoğunlukla müteftiş göndererek yanıt/tepki verdiği için yargıçlar suskun kalmayı yeğlemektedir. Zira geçirilen bir inceleme/soruşturma veya alınan bir orta not

yargıcın kariyerinde onarılmaz yaralar açabilmektedir. Yargıçların % 71,6'sının, sorunun çözümsüz kaldığı yönünde görüş bildirmelerinin nedeni budur. Yazışmanın dahi suç olarak değerlendirilip soruşturma konusu yapılabildiği düşünüldüğünde bir yargıçtan aksi yönde davranış sergilenmesi beklenemez. Bu yüzden çok daha ciddi sorunlar çözümsüzlüğe terk edilmektedir.

Gerek yaptığımız anket çalışması sürecinde edindiğimiz izlenim, gerek ortaya çıkan sonuçlar ve gerekse analiz toplantılarında ortaya konulan görüş ve öneriler; kimi yargıçların konuya ilgisinin yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir. Adliyelerin fiziki şartları, yargıç ve savcı sayısının yetersizliği, personel ve donanım eksikliği, iş yoğunluğu gibi temel sorunlar, yargıçlarca adliye yönetimi ve uzantılarının bir sorun olarak düşünülmesinin önünde engel oluşturmaktadır. Temel sorunlar insan sağlığını tehdit eder boyutlara ulaştığı için adliye yönetimi olgusu yargının sorunları gündeme geldiğinde kendisine arka sıralarda yer bulabilmektedir. HSYK Yargıda Analiz Toplantıları Sonuç Raporu'nda dahi, "Ortak Öneriler" ve "Adli Yargı" bölümlerinde çalışma konumuza ilişkin hiç bir öneriye yer verilmemiştir. Bazı gruplarca ilk üç sırada tartışmaya açılan mahkeme ve CBS'nin idari ve mali yönlerden ayrılması önerisi dahi göz ardı edilmiştir. Ad.B'nin ve HSYK'nin de, adliyelerin yönetim sistemini önemli bir sorun olarak görmedikleri izlenimi uyanmaktadır.

Günümüzde mahkemeler ve adliyeler fiiliyatta basit yapıda kurumlardan, kitleleri etkileyen ve yararlandıran birer işletmeye dönüşmüştür. Adliye binalarının artık birer büyük işletme haline gelmiş olmaları nedeniyle mahkemeler, kamu yönetimi, hukuk, bilgisayar bilimi, mimari ve mühendislikte bilgili/uzmanlaşmış ve uygun maliyetli yardıma ihtiyaç duymaktadır. Bu görevlerin tamamının Cumhuriyet başsavcılar tarafından yerine getirilmesi beklenemez. Vatandaşlar, yargıdan medeni, ticari ve idari ihtilafları çözmesini ve kamu düzeninin korunmasına katkı sağlamasını beklemekte, yargı hizmetinin mümkün olduğunca kısa bir sürede ve özel sektördeki kalite koşullarına yakın bir şekilde verilmesini istemektedir. Bu nedenle ülkemizde, Cumhuriyet başsavcılar tarafından yerine getirilen adliye yönetimine ilişkin kimi görevler ve işler diğer kişi ve kuruluşlara yüklenerek sınırlanmalı, özellikle mahkemelerle ilgili mali ve idari tasarruflar mahkeme başkanları ya da yargıçlara bırakılmalı, bu bağlamda, etkin bir adliye yönetim sistemi geliştirilmelidir. Çünkü adliye yönetim sisteminin yeniden yapılandırılması, yargı ve yargıç bağımsızlığının

sağlanmasının yanı sıra yargının etkinliğinin artırılmasına ve işlemlerin hızlandırılmasına da katkıda bulunacaktır. Bu kapsamda çok boyutlu ve köklü önlemlerin alınması kaçınılmazdır. Zira ülkemizde yürürlükte bulunan klasik yapı ve mevcut sistem değişmediği sürece yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi yanında adil yargılanma koşullarını gerçekleştirmeye olanak yoktur. Bilindiği gibi genel kural gereği sistemden beslenenler sistemi değiştiremezler. Bu nedenle yakın zamanda bir değişikliğin gerçekleşmesi mümkün görülmemekte ve yargı üzerindeki tartışmaların bir süre daha sürüp gideceği anlaşılmaktadır.¹⁹⁷⁹ Oysa yargıda reform düşüncesi, yargı sisteminde iyi teşhis edilmiş sorunlar listesinin varlığına dayalı olmalıdır. Sorun teşhisi ve çözüm geliştirilmesi, o soruna yol açan yargı sistemi ile ilişkili olduğu sitemlerin analizini, sonra da gerçekten yetersiz olduğu saptandığında sistemin organizasyon ve süreç açısından yeniden tasarlanmasını gerektirir.¹⁹⁸⁰ Bu kapsamda yapılması gerekenler şu şekilde sıralanabilir:

1. Yargıç ve savcılarının, mesleki hak, yetki ve görevlerinin kurumsal ve işlevsel açılardan açık bir biçimde birbirinden ayrılması sağlanmalıdır. HSYK 2012 – 2016 Stratejik Planı'nda, Ad.B ile işbirliği içinde savcılık ve mahkeme teşkilatlarının fiziksel mekânlarının yeniden yapılandırılmasına yönelik çalışmalar yapılması 2013 yılı hedefleri arasında gösterilmiştir.¹⁹⁸¹

Konunun ayrıntısına “*HEDEF 7.3. Ad.B ile işbirliği içinde savcılık ve mahkeme teşkilatlarının fiziksel mekânlarının yeniden yapılandırılmasına yönelik çalışmalar yapılması*” başlığı altında yer verilmiştir. Savcılık teşkilatı ile mahkemelerin aynı binada bulunmasının yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı konusunda olumsuz algılara yol açabildiği belirtilen bilgilendirmedeki, “*Aynı eğitimi alan ve aynı teminatlara sahip olan yargıçlık ve savcılık mesleğinin, ülkemiz açısından şimdilik tamamen ayrılması mümkün olmasa da en azından fiziki mekânlarının ayrılması gerektiği düşünülmektedir*”¹⁹⁸² saptaması, ayrılığın yakın zamanda gerçekleşmeyeceğini ortaya koymaktadır.

Konunun devamında, AB müzakereleri çerçevesinde yargı sistemimize yönelik eleştirilerden birini oluşturan savcılık kurumu hakkında, 2011 İlerleme Raporu'ndaki

¹⁹⁷⁹ Özek, *Danıştay'ın 141. Kuruluş Yılı Dönümü ve İdari Yargı Günü Açılış Konuşması*.

¹⁹⁸⁰ Mustafa T. Yücel, “Türk Ceza ve Hukuk Adaletinin Yapısal Analizi (Etkinlik Sorunu)”, *Yeni Türkiye*, Sayı.10 (Temmuz-Ağustos 1996), s.251.

¹⁹⁸¹ HSYK, *2012-2016 Stratejik Planı*, s.118.

¹⁹⁸² HSYK, *2012-2016 Stratejik Planı*, s.161.

“Adalet saraylarında savcıların, yargıçlardan ayrı bölümlerde ofisleri bulunmamaktadır. Mahkeme salonlarına giriş veya çıkışlarda savcılar, yargıçların kullandıkları kapıdan farklı bir kapı kullanmak zorunda değillerdir. Ayrıca, savcılar mahkeme salonlarında avukatlarla aynı seviyede oturmamaktadırlar. Bu durum yargıçların tarafsızlığı konusundaki algıyı gölgelemeye devam etmektedir” tespitine yer verildiği belirtilerek esaslı ve yapısal bir değişikliği getirebilecek böyle bir ayırımın, karşılaştırmalı hukuk ve yargı sistemimizin özellikleri dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.¹⁹⁸³

Ülkemizde on iki bin civarında yargıç ve savcı görev yapmaktadır. Bunların iki bine yakını Ad.B’de idari görev ifa etmekte ve Yargıtay’da inceleme yargıcı olarak çalışmaktadır. Yargıç sayısı altı bin, Cumhuriyet savcısı sayısı dört bin civarındadır. Yargıçlık ve savcılık meslekleri arasında statü farklılığı yaratabilmek adına öncelikle savcılıktan yargıçlığa geçiş konusunda talepler alınmalıdır. İkinci olarak yargıçlığa geçiş talep edenlerin sayısına göre önümüzdeki birkaç yıllık süreçte sadece Cumhuriyet savcısı alımı yapılarak yeterli sayıya ulaşıldığında istekli savcılar yargıç olarak atanmalı, yeni alınan savcıların, evrensel standartlar ve yapılan işin doğası gereği yargıçlık ve savcılığın ayrı meslekler olarak icra edilmesi gerektiği ve aralarında statü farkı olduğu ön kabulü ile mesleğe başlamaları sağlanmalıdır.

Bu ayırımın bir sonucu olarak yargıçların ve savcılarının kurulları da ayrı olmalıdır. Tanzimat döneminde idari teşkilatı örnek alınan ve adli alanda hemen hemen her yeni düzenlemenin ülkemize ithal edildiği Fransa’da, HSYK, Yargıçlar Yüksek Kurulu ve Savcılar Yüksek Kurulu olarak iki daireye bölünmüş, Yargıçlar Yüksek Kurulu’nun başına Yargıtay başkanı, Savcılar Yüksek Kurulu’nun başına Yargıtay Cumhuriyet başsavcısı getirilmiştir. Bu sistemin ülkemizde uygulanabilirliği yeni anayasa yapım sürecinde tartışılmalıdır. Böyle bir değişiklik öngörülüyorsa Avrupa’daki hiçbir ülkede örneği bulunmayan şekilde, yürütmenin bir temsilcisi olan adalet bakanına HSYK başkanlığı görevini tevdi eden Anayasa hükmü değiştirilmelidir. Bu noktada sorunun, salt mevzuat yenilenmesi ile çözülemeyeceği de gözden kaçırılmamalıdır. Yeni TCK ve CMK ile ceza yargılama sisteminin işleyişinde, aktörlerin (yargıç, savcı, avukat, bilirkişi vs) tutumlarındaki değişikliğin çok yavaş gerçekleşmekte olduğu ve

---

¹⁹⁸³ HSYK, 2012-2016 Stratejik Planı, s.161.

başta yüksek mahkemeler olmak üzere yargı çalışanlarının AİHM kararlarını iç hukukta uygulamak konusunda direnç göstermekte oldukları gözden kaçmamaktadır. Uzun süreçte kültürel iklim yaratılmadan, kafalardaki düşünce, tutum ve davranış kodlarında değişim sağlanamaz. Özetle; yasa çıkararak ya da değiştirerek sorun çözülemez. Yasaların kendilerinden beklenen sonuçları doğurması, uygulayıcıların düşünce biçimine ve kültür yapısına bağlıdır. Hukukçuların objektif bakış açısı ile soruna yaklaşımları ve hukukun üstünlüğü anlayışının egemen olması gerekmektedir.

2. Bazı Avrupa ülkelerinde olduğu gibi yargı bütçesi HSYK'nin (YHK ve YSK'nin) sorumluluğuna verilmeli, yargıçların idari bakımdan Ad.B ile olan bağılıkları tamamen sona erdirilmelidir.
3. Mahkemelere bütçe tahsis edilmelidir. Fakat salt bütçelerin ayrılması bağımlılığın ortadan kalkması için yeterli değildir. Adliyelerin, mahkemelerin yer aldığı bölümünün tesis yönetimi görevi adalet komisyonu başkanına, ortak alanlarının yönetimi görevi ise AKB'ye verilmelidir. HSYK 2012 – 2016 Stratejik Planı'nda, Ad.B ve MB ile işbirliği yapılarak yeni bir adliye bütçe sistemi oluşturulması için çalışmalar yapılması 2013 – 2014 yılları hedefi olarak belirlenmiştir.¹⁹⁸⁴ Konunun ayrıntısında; adliyelerde karşılaşılan en önemli sorunlardan birinin de “mahkemeler bütçesi” adı verilen bütçenin merkezden Ad.B tarafından dağıtılması olduğu, mevcut bütçe sisteminde adliyelerin harcama birimleri olarak belirli bir bütçeleri ve harcama planları bulunduğu, bütçe harcamalarının adil ve rasyonel bir şekilde yapılabilmesi için en azından ağır ceza mahkemeleri düzeyinde yıllık bütçe tahsislerinin yapılmasının yerinden yönetim anlayışına daha uygun olacağı, ayrıca yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığının ülkemizde tartışmasız bir şekilde sağlanabilmesi için savcılık ve mahkemelerin bütçesinin birbirinden ayrılarak bütçenin Ad.B yerine HSYK tarafından dağıtılması gerektiği yönünde değerlendirmeler bulunduğu belirtilmiştir. Bu konudaki diğer bir sorun ise merkezden gönderilen ödeneklerin tamamen başsavcılarının yönetiminde harcanması olarak ortaya konulmuş, yeni bir düzenleme yapılarak komisyonların da bütçe tahsisleri ve uygulamaları konusunda etkin bir rol oynamaları gerektiği belirtilmiştir.

---

¹⁹⁸⁴ HSYK, 2012-2016 Stratejik Planı, s.118.

4. Ad.B ve HSYK, mahkeme ve CBS bütçesinin ayrılması ve adalet komisyonlarının harcama yetkilisi olması konularında kanun değişikliği hazırlanması için çaba göstermeli, bu kapsamda, yargıçlar bakımından adalet komisyonu başkanı ita amiri olarak belirlenmeli, bu işlerde kendisine yardımcı olacak yeterli personel atanmalıdır. HSYK Stratejik Planı'nda soruna ilişkin bazı saptamalara yer verilmesi ve çözüm önerileri belirtilmesi olumlu bir gelişmedir.
5. Cumhuriyet (baş)savcılarına sağlanan ayrıcalıklara son verilmeli, olanaklar dengelenmelidir. Çünkü 4'üncü bölümde sözünü ettiğimiz ayrıcalık ve olanaklar, bağımlılık görüntüsünün oluşmasına ve giderek yerleşmesine sebep olan başlıca etkenlerdir.
6. MYSDP kapsamında faaliyete geçirilmesi düşünülen adliye müdürlüğü birimi AKB'ye bağlı olarak görev yapmalıdır. Yakın zamanda faaliyete geçirilmesi planlanan BAM'lerde de idari işler müdürlüğü AKB'ye bağlanmalıdır.
7. AKB'nin yetki ve sorumluluk alanları yeniden belirlenmeli, yargıçlarla ilgili her türlü idari ve mali tasarruf AKB tarafından yerine getirilmelidir. Bu husus, Stratejik Plan'da "Ad.B ile işbirliği yapılarak komisyonların yetki ve görevlerinin yeniden düzenlenmesi" şeklinde belirtilmiştir.¹⁹⁸⁵ Ayrıntılı bilgiye ise "HEDEF 7.2. Ad.B ile işbirliği yapılarak komisyonların yetki ve görevlerinin yeniden düzenlenmesi" başlığı altında yer verilmiştir. Buna göre;
  - a) Ad.B ile birlikte bir çalışma grubu oluşturularak adalet komisyonlarının yapısı ve çalışma usullerini incelemek, bu konuda iyi ülke uygulamalarını yerinde görmek amacıyla yurt dışı çalışma ziyaretleri gerçekleştirilecektir.
  - b) Ad.B ile işbirliği yapılarak komisyonların yetki ve görevlerinin ele alınacağı bir çalıştay yapılacaktır.
  - c) 2802 SK'nin 114'üncü maddesinin yeniden düzenlenmesi amacıyla Ad.B ile birlikte mevzuat çalışmaları yapılacaktır.¹⁹⁸⁶
8. Yargı alanında hesapverebilirlik yalnızca yargıçların ve mahkemelerin verimliliğini ve etkinliğini denetlemekle sınırlı tutulmamalı, bağımsızlık, tarafsızlık ve ayrıca adil

---

¹⁹⁸⁵ HSYK, 2012-2016 Stratejik Planı, s.118.

¹⁹⁸⁶ HSYK, 2012-2016 Stratejik Planı, s.159.

yargılanma ilkeleriyle bağlantılı daha geniş bir değerler manzumesi ile mekan ve bütçe yönünden ayrılık gerçekleşinceye değin Cumhuriyet (baş)savcıları açısından adliye yönetimi, kaynakların nesnel biçimde ve yerinde kullanımı hesapverebilirliğe dâhil edilmeli, Cumhuriyet (baş)savcılarının performans değerlendirme raporlarında adliyenin nesnel yönetimi ve kamu kaynaklarının etkin ve verimli kullanımına ilişkin bir bölüm yer almalıdır.

9. Ücra yerlerdeki ve birbirine yakın adliyeler birleştirilmeli, bu adliyelere mahkeme başkanları atanmalı, atamalarda adayların yönetim ve organizasyon kabiliyetleri dikkate alınmalıdır. Uzman ve eğitimli idari personel kapasitesi oluşturma adına memurların işlevlerinde ayrıma gidilmeli ve bu işlevler net biçimde tanımlanmalıdır.¹⁹⁸⁷
10. Tebrikata giriş sırası (protokol sıralaması) erkler ayrılığı ilkesi gözetilerek yeniden düzenlenmeli, ilçelerde yargıcı, emri altındaki kolluk kuvveti mensuplarının, BAM başkanlarını da il Cumhuriyet başsavcılarının gerisine iten sıralama değiştirilmelidir.

Adliye yönetimindeki kurumsal dönüşümünün her şeyden önce yargıçlar tarafından bir ihtiyaç olarak algılanması ve bu ihtiyacın evrensel ilkeler çerçevesinde çözümü, toplum ve medya desteği dışında siyasi irade de gerektirmektedir. Yargıçların da farklı bir sorumluluk anlayışı geliştirebilmesi, adliye yönetimde reformun ön koşullarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Karşılaştırmalı bölümde inceleme konusu yapılan birçok ülkenin mevzuatında, savcılığın mahkemelerden bağımsız olduğu, savcıların yargıçlardan emir almadıkları vurgulanırken, bu çalışma, tam aksine, ülkemizde mahkemelerin CBS bünyesinde kurulmadıkları ve savcıların, yargıçların hiyerarşik üstü olmadıklarını anlatma amacı gütmektedir.

Mahkemelerin görevi yasaları ve anayasayı uygulamak, onlara aykırı davranışları tespit etmek ve çeşitli yaptırımlarla engellemektir. Mahkemeler bu görevlerini yerine getirirken adliyenin önemli bir unsurunu oluşturan savcılık teşkilatı mensupları da, başta Cumhuriyet başsavcıları olmak üzere mahkemelerin bağımsızlığı ilkesine uygun davranmak ve yargıçları hiyerarşik ilişki içinde gösteren davranışlardan kaçınmak zorundadırlar. Çünkü adli sistem içinde mahkemelerin bağımsızlığının egemen kılınmasında en önemli görev Ad.B bürokrasisine ve CBS teşkilatı mensuplarına

---

¹⁹⁸⁷ Perili, s.2.

düşmektedir. Öncelikle bu birimler, kendilerini mahkemelerin işleyişine destek olmak için var oldukları gerçeği ile bağlı hissetmelidirler. Mahkemeler ve CBS arasında, yargılama görevi dışındaki iş ve işlemlerde dengeli bir işbirliği sağlanmalıdır. Adil bir toplum düzeninin zorunlu unsuru bağımsız ve hızlı işleyen bir yargılama sistemidir. Bunun, CBS teşkilatı ve Ad.B bürokrasisi eliyle yürütme erkinin dışında oluşmasına imkân yoktur. Bu nedenle adliye yönetim sisteminde yaşanan olumsuzlukları gidermek de en başta bu birimlere düşen bir görevdir. CBS teşkilatı mensupları, yargıçları ve mahkemeleri maiyetinde gösteren tavır ve davranışlardan, Ad.B bürokrasisi de yasal temeli olmayan ve genelgelerle şekillenen adliye yönetim sisteminde yargıçları ve mahkemeleri dışarıda bırakacak düzenleme ve uygulamalardan kaçınmak zorundadırlar.

Cumhuriyet savcılarını için adliye yönetiminde etkisizleştirilmek bir boyun eğme olgusu değil, evrensel ilkelere uyma olgusudur. Yürütme erki ile sıkı ilişki içinde olan ve kuruluş amaç ve çalışma şekilleri kanunlarla belirlenen CBS'nin adliye yönetimi konusundaki amaca aykırı ve yetkilerini aşar şekilde tasarrufta bulunması yetki gaspıdır. Bunda, yöneticilik konusunda deneyim sahibi olmamanın ve özel ya da meslek içi eğitimden geçmemiş olmanın payı büyüktür. Bu nedenle CBS'lerin, mahkemeleri ve yargıçları vesayeti altında gösteren eylem ve işlemlerden kaçınması gerekir. Evrensel ilkeler yerine teamüle dayanmak, bu sayede gücü elinde tutmaya çalışmak doğru değildir.

Yargı bağımsızlığının korunması görevi, öncelikle yargı, yasama ve yürütme organlarına düşmekte ise de gerçek koruyucu toplum olmalıdır. Zira bağımsızlık onun güvencesi ve hakkıdır. Fakat ülkemizde böyle bir bilinç oluşmamıştır. Bireyi ilgilendiren kendi öznel durumudur. Yargının bağımsız olup olmadığı meselesi, işi düşmedikçe vatandaşın ilgisini çekmemektedir. Çünkü bağımsız yargının, kendisinin bir hak ve güvence olduğu bilinci yerleşmemiştir. Bu bilincin yerleştiği ülkelerde toplum, yargı bağımsızlığına sahip çıkmaktadır.¹⁹⁸⁸ Toplumun yanı sıra yargıca da önemli bir sorumluluk düşmektedir. Zira yargıç, kendisinde olmayan şeyi başkasına veremez.¹⁹⁸⁹

Yargıçların görev yaptıkları mahkemeler, CBS'nin etkin ve öncelikli konumu nedeniyle bağımsız bir görüntü vermedikleri için kurumsal, bizatihi yargıçlar Cumhuriyet başsavcısının adliye yönetimindeki etkinliği nedeniyle bireysel olarak bağımsız olmadıkları gibi kürsüyü paylaştıkları savcılarının kendi mahkemelerini yönetmekte oluşu

¹⁹⁸⁸ Aşçıoğlu, *Doğru ve Güvenli Yargı Özlemi ve Yeniden Yapılanma*, s.77.

¹⁹⁸⁹ Aşçıoğlu, *Doğru ve Güvenli Yargı Özlemi ve Yeniden Yapılanma*, s.92.

karşısında nesnel, yargıçlık ve savcılık bir, bütün ve iç içe geçmiş görünüm sergilediği için de öznel manada tarafsız değildirler. Oysa Bangolar İlkeleri'nde vurgulandığı üzere (İlke 1.5) yargıç, kurumsal ve eylemsel bağımsızlığına zarar verebilecek girişimlere karşı uyanık olmalı ve karşı durmalı, bağımsızlığının kuvvetli savunucusu olmalıdır. Yargıç, herkesin, bu kavramları ve kavramların yargısal sorumluluklara etkisini çok iyi bilmediğinin farkında olmalı ve yargı bağımsızlığı konusunda toplumun farkındalığını güçlendirmelidir. Bu konuda toplumun eğitimi çok önemlidir, zira toplumun yargı ve yargıç bağımsızlığı konusundaki yanlış anlamaları yargıya güvenini zedeleyebilir. Bu nedenle yargıç, kamu yararı amacıyla, yargı bağımsızlığının önemini toplumun anlamasına yardımcı olmak için mümkün olan imkânları kullanmalı, “*neme gerek*” anlayışı ile otoriteye şirin görünmek ya da çatışmaya yol açmamak kaygısından uzaklaşıp uygulama temelli sisteme karşı çıkmalıdır. Yenilikler uzun bir süreçte yapılır ancak eskinin dumanı da yıllarca sürer, lakin yapılacak iş bellidir. Uygulayıcıların Doğu toplumu alışkanlıkları nedeniyle bir türlü benimsenemeyen Batı yasaları, eleştiri süzgecinden geçirilmeli, adliye yönetimindeki yanlış uygulamalardan geç kalınmaksızın dönülmelidir. Ancak mevzuatta değişiklikler yapmak, işleyişe ilişkin tadilatlar ile yetinmek yeterli değildir. Bürokrasinin ve adliyede görev yapan hukukçuların hukuk anlayışı ve icraatında köklü değişimler yaşanması gerekmektedir. Bu sağlanmadan yapılacak yasal değişiklikler zevahiri kurtarmaya yetmez. Değişiklik ve düzenlemelerin de evrensel uygulamalara göre yapılması gerekir. Böylece sorun büyük ölçüde çözülecektir. Yeter ki evrensel ilkeler uygulamaya aktarılsın, ama süren uygulamaya göre kanun değişikliğine kalkışılmasın.

Adliye yönetim sisteminde reformun sözde kalmaması, eyleme/gerçeğe dönüşmesi için hukukta, bilimde geçerliliği bulunmayan “*sistem bu*”, “*oyunun kuralı böyle*” gibi mantıksız, klişe ve yüzeysel söylemlerin geçerliliğini yitirmesi, yargıcın söz ve inisiyatif sahibi olacağı ve evrensel ilke ve uygulamaların esas alınacağı bir adliye yönetim sisteminin kurulması gerekir. Çünkü adalette en mühim unsur yargıçlardır. Yargıçlar vermiş oldukları kararlarla omuzlarında nizamı tesis görevini taşımaktadırlar. Tek bir kararda meydana gelen adaletsizlik kamuya yöneltilmiş bir tehdit oluşturur. Jules Faure'nin dediği gibi hiçbir görev yargıçlık kadar kutsal ve zor değildir. Philipp Duppin'e göre arz ettiği azamet ile mükemmel, yüklediği faziletler ve sorumluluklar

ile ne korkunç bir meslektir. Lamoignon'a göre çok iyi bir yargıç vasfının veren ne erguvan ne kürktür; ilim ve dürüstlüktür. Fazilet aşkı ve adalet gayretidir.¹⁹⁹⁰

Sonuç olarak; mahkeme bağımsızlığı konusunda evrensel uygulamaların ve kavramların yerli yerine oturtulduğu bir yönetim sisteminin yaratılması ve yaşatılması gereklidir. Bu konudaki düzenleme girişimlerinin uzun soluklu bir süreç olduğu gözetilerek siyasi/bürokratik iklimin elverişli olup olmadığına bakılmaksızın yeni projeler ve alternatifler üretilmelidir. Çünkü Robert W. Tobin'in dediği gibi modern yönetim altyapısı oluşturuluncaya kadar mahkemelerin bağımsızlıkları büyük oranda aldatıcı olmaya devam edecektir.¹⁹⁹¹ Bağımlılığa zemin hazırlayan uygulamalar ortadan kaldırılıp yargıçlar, gerçek anlamda bağımsızlıklarına kavuştuklarında, sahte iken gerçeğe dönüşen bağımsızlığın, gerek yargılamanın kalitesinin, gerekse halkın yargıya olan güveninin artması şeklinde kendisini göstereceğine olan inancımız tamdır.

---

¹⁹⁹⁰ Uygur Aktalay, "Adalet Reformu Üzerine Düşünceler", **Yeni Türkiye**, Sayı.10 (Temmuz-Ağustos 1996), s.136.

¹⁹⁹¹ Talip Aydın, s.15'den naklen.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Ademoğlu, İsmail. “Yargının Etkinliğinin Artırılması ve Sorunların Çözümü”, **Mahkemelerin Yönetimi ve Adaletin Kalitesi Semineri**. Ankara, 25-27 Eylül 2005. Mehmet Tiryaki (Ed.). TAA Yayınları, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2006, ss.103-107.
- Akçadircı, Yahya. “Mahkemelerin İşleyişine İlişkin Sıkıntılar ve Çözüm Önerileri”, **Mahkemelerin Yönetimi ve Adaletin Kalitesi Semineri**. Ankara, 25-27 Eylül 2005. Mehmet Tiryaki (Ed.). TAA Yayınları, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2006, ss.95-98.
- Akıntürk, Turgut ve Derya Ateş Karaman. **Aile Hukuku**. 13. Basım, İstanbul: Beta Yayınevi, 2011.
- Aksel, İsmail. **Türk Yargı Teşkilatı**. 1. Basım. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2010.
- Aksel, İsmail. **Türk Adalet Yönetimi**. 1. Basım. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2009.
- Aksoy, Şerafettin. **Kamu Maliyesi**. 3.Basım, İstanbul: Filiz Yayınevi, 1998.
- Aktan, Coşkun Can, İstiklal Yaşar Vural ve Tülay Aktan, (hızl.). **Haklar ve Özgürlükler Antolojisi**. Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Basım, Ankara: Türkiye Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu Yayını, 2003.
- Akyıldız, Ali. “Danıştay ve Hukuk Devleti”, Bilal Canatan (çev.). Çoban, A. Rıza, Bilal Canatan ve Adnan Küçük (Ed.). **Hukuk Devleti, Hukuki Bir İlke, Siyasi Bir İdeal** içinde. Ankara: Adres Yayınevi, 2008, ss.457-550.
- Akyıldız, Ali. “Adli Yargı”, **Adalet Bakanlığı Yargı Reformu Stratejisi Belgesi Gölgesinde Yargı Reformu Sempozyumu**. Ankara, 18-20 Haziran 2008, ss.120-129.
- Akyiğit, Ercan. **İş Hukuku**. 6. Basım. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2007.
- Akyürek, Güçlü. “Yargı Bağımsızlığı”, **Av. Dr. Şükrü Alpaslan Armağanı içinde**. İstanbul Barosu ve Türk Ceza Hukuku Derneği Yayını, İstanbul, 2007, ss.128-145.
- Alden, Leslie M. “Judicial Leadership and Cooperation With the Bar”, **Ankara Barosu Hukuk Kurultayı**. Ankara, 03-07 Ocak 2006, Ankara Barosu Yayınları, 2006, Cilt.4, ss.260-262.
- Aliefendioğlu, Yılmaz. “Adil Yargılanma Hakkı, Etik (éthique) Açından Yargı Bağımsızlığı ve Yansızlığı, Özgürlükler Düzeni Olarak Anayasa”, **Fazıl Sağlam 65. Yaş Armağanı** içinde. Can, Osman, Ülkü Azrak, Yavuz Sabuncu,

- Otto Depenheuer ve Michael Sachs (hızl.). Türk-Alman Kamu Hukukçular Forumu Yayını, Ankara: İmaj Yayınevi, 2006, ss.9-40.
- Althusser, Louis. **Politika ve Tarih**. Alâeddin Şenel ve Ömür Sezgin (çev.). Ankara: V Yayınları, 1987.
- Altunışık, Remzi, Recai Coşkun, Serkan Bayraktaroğlu ve Engin Yıldırım. **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı**. 6. Basım, Sakarya: Sakarya Yayıncılık, 2010.
- Anayurt, Ömer. **Avrupa İnsan Hakları Hukukunda Kişisel Başvuru Yolu**. 1. Basım, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2004.
- Anayurt, Ömer. **Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları**. 3. Basım, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2010.
- Anayurt, Ömer. “Adil Yargılanma İlkesi Olarak Masumiyet Karinesi”, **Av. Dr. Şükrü Alpaslan Armağanı içinde**. İstanbul Barosu ve Türk Ceza Hukuku Derneği Yayını, İstanbul, 2007, ss.173-227.
- Arabadjiev, Alexander. “Judicial Independence in Bulgaria”, **Monitoring the EU Accession Process: Judicial Independence** içinde. OSI, Budapest, Hungary: Central European University Press, 2001, ss.69-108.
- Aslan, Muzaffer Yasin. **Askeri Yargıda Savcılık**. Ankara: Adil Yayınevi, 1998.
- Aşçıoğlu, Çetin. **Doğru ve Güvenli Yargı Özlemi ve Yeniden Yapılanma**. 1. Basım. Ankara: Sözkesen Matbaacılık, 2010.
- Atar, Fahreddin. **İslam Adliye Teşkilatı, İlmi Eserler-28**. 4. Basım. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1999.
- Atay, Ender Ethem. **İdare Hukuku**. 1. Basım, Ankara: Turhan Kitabevi, 2006.
- Atılgan, Mehmet ve Serap Işık. **Cezasızlık Zırhını Aşmak: Türkiye’de Güvenlik Güçleri ve Hak İhlalleri**. İstanbul: TESEV Yayını, 2011.
- Atkins, Lucie. “Judicial Independence in Chech Republic”, **Monitoring the EU Accession Process: Judicial Independence** içinde. OSI, Budapest, Hungary: Central European University Press, 2001, ss.109-148.
- Aydın, Murat. **Kamu Davasının Açılması ve İddianame**. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2003.
- Aytürk, Nihat. **Protokol Yönetimi**. 4. Basım, Ankara: TODAİE Yayını, Şubat 2010.
- Bakıcı, Sedat. **Olaydan Kesin Hükme Kadar Ceza Yargılaması ve Ceza Kanunu Genel Hükümler**. Ankara: Adalet Yayınevi, 2000.

- Balcı, Asım. “Kamu Yönetiminde Hesapverebilirlik Anlayışı”, **Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar** içinde. Balcı, Asım, Ahmet Nohutçu, N. Kemal Öztürk ve Bayram Coşkun (Ed.). Ankara: Seçkin Yayınevi, 2003, ss.115-134.
- Bauer, Peter. “A Show Case for the Future: E-Justice in Austria”, **Justice and Technology in Europe: How ICT is Changing the Judicial Business? İçinde**. Marco Fabri ve Francesco Contini (Ed.). Dordrecht, The Netherlands: Kluwer Law International, 2001, ss.45-66.
- Bayındır, Abdulaziz. “Osmanlı’da Yargının İşleyişi”, **Osmanlı**. Cilt.6, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 1999, ss.429-446.
- Beccaria, Cesare. **Suçlar ve Cezalar Hakkında**. Sami Selçuk (çev.). 1. Basım, Ankara: İmge Yayınevi, 2004.
- Bilge, Necip. “Üst Mahkemeler”, **Ord. Prof. Dr. Sabri Şakir Ansay’ın Hatırasına Armağan** içinde. Ankara: AÜHF Yayını, No. 194, 1964, ss.61-89.
- Bork, Katrine ve Rune Schroeder. “The Development of Case Management Systems: ICT in the Danish Judicial System”, **Justice and Technology in Europe: How ICT is Changing the Judicial Business? İçinde**. Marco Fabri ve Francesco Contini (Ed.). Dordrecht, The Netherlands: Kluwer Law International, 2001, ss.163-173.
- Can, Halil. **Organizasyon ve Yönetim**. 7. Basım, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2005.
- Can, Osman. **Darbe Yargısının Sonu, Karargâh Yargısından Halkın Yargısına**. 2. Basım, İstanbul: Timaş Yayınları, 2010.
- Can, Osman. “Yargı Bağımsızlığı: Yalnızca Normatif Bir Sorun mu? –Hukuk Ötesi Bir Yaklaşım”, **Prof. Dr. Bülent Tanör Armağanı** içinde. Mehmet Ö. Alkan (drl.). İstanbul: Oğlak Yayınları, 2006, ss.97-118.
- Can, Osman. **Gülyüzlü Frankoculuğun Dramı, Türkiye’de Anayasa ve Hukuk Sorunları**. 1. Basım, İstanbul: Agora Kitaplığı, 2010.
- Cengiz, Serkan, Fahrettin Demirağ, Teoman Ergül, Jeremy Mcbride ve Durmuş Tezcan. **AİHM Işığında Ceza Yargılaması Kurum ve Kavramları**. Ankara: TBB Yayınları, 2008.
- Centel, Nur ve Hamide Zafer. **Ceza Muhakemesi Hukuku**. İstanbul: Beta Yayınevi, 2003.
- Centel, Nur ve Hamide Zafer. **Ceza Muhakemesi Hukuku**. 9.Basım. İstanbul: Beta Yayınevi, Ekim 2012.
- Centel, Nur. “Adil Yargılanma Hakkı ile Silahların Eşitliği Bağlamında Savcılık ve Savunma”, **Çeşitli Avrupa Ülkelerinde Savcılık Konumu ve Yetkileri, Bir Adli Organ Olarak Savcılık Sempozyumu**. Ankara: TBB Yayını, Ekim 2006, ss.186-219.

- Çolak, Haluk. **İcra-İflas Suçları ve Yargılama Usulü**. 2. Basım. Ankara: Bilge Yayınevi, 2005.
- Doğan, İlyas ve Mehmet Kaya. **İstanbul Protokolü ve İşkencenin Önlenmesi**. 1. Basım, Ankara: Adalet Yayınevi, 2010.
- Doğru, Osman. **İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi İçtihatları**. 1. Basım, İstanbul: Legal Yayınevi, 2004.
- Donay, Süheyl. **İnsan Hakları Açısından Sanığın Hakları ve Türk Hukuku**. İstanbul: İÜHF Yayını, 1982.
- Donay, Süheyl. **Ceza Yargılama Hukuku**. 1. Basım. İstanbul: Beta Yayınevi, 2010.
- Dökmen, Üstün. **Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati**. 16. Basım. İstanbul: Sistem Yayınları, 2001.
- Dumitru, Horatiu ve Monica Macovei. “Judicial Independence in Romania”, **Monitoring the EU Accession Process: Judicial Independence** içinde. OSI, Budapest, Hungary: Central European University Press, 2001, ss.349-394.
- Dumortier, Jos ve Caroline Goemans. “How ‘Digital’ are Belgian Courts?”, **Justice and Technology in Europe: How ICT is Changing the Judicial Business?** içinde. Marco Fabri ve Francesco Contini (Ed.). Dordrecht, The Netherlands: Kluwer Law International, 2001, ss.121-144.
- Dursun, Hasan. **Nasıl Bir Yargı Reformu?** 1. Basım, Ankara: Adalet Yayınevi, 2009.
- Dursun, Selman. “Adil Yargılama Nedir? Yasal Standartlar ve Uygulamaya Yönelik Temel Rehber”, **Adil Yargılanma Hakkı ve Ceza Hukuku, Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 3, Prof. Dr. Nurullah Kunter’e Armağan** içinde. Kayıhan İçel (drl.). 1.Basım, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2004, ss.359-392.
- Dutertre, Gilles. **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarından Örnekler**. Ankara: Avrupa Konseyi Yayını, 2007.
- Ekinci, E. Buğra. **Tanzimat ve Sonrası Osmanlı Mahkemeleri**, İstanbul: Arı Sanat Yayınevi, 2004.
- Elveriş, İdil. “Adalet Hizmeti? İstanbul Adliyelerinde Gözlemler”, **Adalet Gözet, Yargı Sistemi Üzerine Bir İnceleme**. Seda Kalem (drl.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2009, ss.71-104.
- Elvira, Ascensión. “Organización Judicial y División Territorial”, **Organización Territorial en España y Latinoamérica: Perspectivas Constitucionales y Comparación de Sistemas** içinde. Miguel Revenga Sánchez ve Emilio J. Pajares Montolío (Ed.). 2010, ss.145-170.

- Eminağaoğlu, Ömer F. “Yargı Bağımsızlığı”, **Adalet Bakanlığı Yargı Reformu Stratejisi Belgesi Gölgesinde Yargı Reformu Sempozyumu**. Ankara, 18-20 Haziran 2008, TBB Yayınları, Ekim 2008, ss.431-454.
- Engelhardt, Edouard-Philippe. **Tanzimat**. İstanbul: Milliyet Yayınları, 1976.
- Erdal, Meryem. **Herkesin Yargısı Kendine... Demokratikleşme Sürecinde Basının Yargı Algısı**. Ankara: TESEV Yayını, 2010.
- Erem, Faruk. **Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu (Şerh)**. Ankara: Yetkin Yayınevi, 1996.
- Eren, Erol. **Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi**. 11. Basım. İstanbul: Beta Yayınları, 2008.
- Ertekin, Orhangazi. **Yargı Meselesi Hallolundu, Yargıçların “Eşekli Demokrasi” ile İmtihani**. 4. Basım. Ankara: Epos Yayınları, 2011.
- Ertürk, M. Celal. “Mahkemelerin İşleyişine İlişkin Sıkıntılar ve Çözüm Önerileri”, **Mahkemelerin Yönetimi ve Adaletin Kalitesi Semineri**. Ankara, 25-27 Eylül 2005. Mehmet Tiryaki (Ed.). TAA Yayınları, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2006, ss.109-111.
- Eryılmaz, Bilal. **Kamu Yönetimi**. Gözden Geçirilmiş Yeni Baskı. İstanbul: Erkam Matbaası, 2005.
- Evik, V. Sonay. “Ceza ve Ceza Yargılaması Hukuku Bağlamında Adil yargılanma Hakkı”, **Adil Yargılanma Hakkı ve Ceza Hukuku, Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 3, Prof. Dr. Nurullah Kunter’e Armağan** içinde. Kayıhan İçel (drl.). 1. Basım, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2004, ss.283-309.
- Fleck, Zoltan. “Judicial Independence in Hungary”, **Monitoring the EU Accession Process: Judicial Independence** içinde. OSI, Budapest, Hungary: Central European University Press, 2001, ss.188-223.
- Fix-Fierro, Hector. **Courts, Justice and Efficiency, A Socio-Legal Study of Economic Rationality in Adjudication**. Oregon: Hart Publishing, 2003, <http://www.bsos.umd.edu/gvpt/lpbr/subpages/reviews/fixfierro604.htm> (04 Şubat 2009).
- Giegerich, Thomas. “Yargının Bağımsızlığı, Kavramsal Çerçeve, Tarihsel Gelişim, Tarafsızlıkla İlişkisi ve Türkiye Üzerine Gözlemler”, **Yargının Bağımsızlığı, Tarafsızlığı ve Etkililiği Uluslararası Sempozyumu**. Ankara, 10–11 Aralık 2009, Ahmet Taşkın (Ed.). TAA Yayınları, Yayın No: 6, 2009, ss.21-30.
- Giménez, Fernando Flores. “La Territorialización de la Organización Judicial: Realidad y Posibilidades”, **El Poder Judicial: VI Congreso de la Asociación de Constitucionalistas de España** içinde. Miguel Revenga Sánchez (Ed.). 2009, ss.325-352.

- Ginter, Jaan. “Judicial Independence in Estonia”, **Monitoring the EU Accession Process: Judicial Independence** içinde. OSI, Budapest, Hungary: Central European University Press, 2001, ss.147-184.
- Gönenç, Levent. “Yargımın Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı”, **Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) Anayasa Çalışma Metinleri – 3**, Ankara: TEPAV Yayını, 2011. http://www.tepav.org.tr/upload/files/1299851562-0.Yarginin_Bagimsizligi_ve_Tarafsizligi.pdf (28 Haziran 2011).
- Gözler, Kemal. **Genel Hukuk Bilgisi**. Onuncu Baskıdan Tıpkı Ek Baskı. Bursa: Ekin Kitabevi, 2010.
- Gözler, Kemal. **İdare Hukukuna Giriş**. Güncelleştirilmiş 6. Basım. Bursa: Ekin Kitabevi, 2007.
- Gözler, Kemal. **Devlet Başkanları: Bir Karşılaştırmalı Anayasa Hukuku İncelemesi**. 1.Basım. Bursa: Ekin Kitabevi, 2011.
- Gözler, Kemal. **Anayasa Hukukuna Giriş**. 10. Basım. Bursa: Ekin Kitabevi, 2007.
- Gözübüyük, A. Şeref. **Yönetim Hukuku**. 7. Basım. Ankara: Turhan Kitabevi, 1996.
- Gözübüyük, A. Şeref ve Feyyaz Gölcüklü. **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması**. 4. Basım. Ankara: Turhan Kitabevi, 2003.
- Günday, Metin. **İdare Hukuku**. 8. Basım. Ankara: İmaj Yayınevi, 2003.
- Grabewarter, Christoph. “Yargılama Güvenceleri – Adil Yargılanma Hakkı (İHAS md. 6)”. Osman Can (çev.). **Adil Yargılanma Hakkı ve Ceza Hukuku, Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 3, Prof. Dr. Nurullah Kunter’e Armağan** içinde. Kayıhan İçel (drl.). Ankara: Seçkin Yayınevi, 2004, ss.181-244.
- Gressmann, Michael. “Almanya Federal Cumhuriyeti’nde Yargıç ve Savcıların Statüsü”, **Türk-Alman Yargıçlar Semineri**. Antalya, 08-12 Ekim 2001, ss.35-39.
- Güriz, Adnan. **Adalet Kavramının Belirsizliği**. 3. Basım, Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Derneği, Adnan Güriz (Ed.). 2008, ss.7-38.
- Gürlek, Sait. “Türkiye’de Mahkemelerin İşleyişindeki Sıkıntıların Tespiti”, **Mahkemelerin Yönetimi ve Adaletin Kalitesi Semineri**. Ankara, 25-27 Eylül 2005. Mehmet Tiryaki (Ed.). TAA Yayınları, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2006, ss.99-101.
- Güzel, Ali. “Adil / Düzgün Yargılanma Hakkı ve Silahların Eşitliği Bağlamında Savcılık ve Savunma”, **Çeşitli Avrupa Ülkelerinde Savcılık Konumu ve Yetkileri, Bir Adli Organ Olarak Savcılık Sempozyumu**. Ankara, 7-9 Temmuz 2006, Ankara: TBB Yayını, Ekim 2006, ss.249-274.

- Güzel, Ali. “2010 Anayasa Değişikliğinin Yargı Bağımsızlığı ile İlişkileri ve Etkileri, Anayasa Mahkemesi’nin Yapısı ve Üyelerin Seçimi”, **2010 Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı** içinde. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2010, ss.31-34.
- Hagedal, S. Morten. “Paving the Road for Second Generation ICT in the Norwegian Judicial System”, **Justice and Technology in Europe: How ICT is Changing the Judicial Business? İçinde**. Marco Fabri ve Francesco Contini (Ed.). Dordrecht, The Netherlands: Kluwer Law International, 2001, ss.83-105.
- Hakeri, Hakan ve Yener Ünver. **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**. 3. Basım. Ankara: Adalet Yayınevi, 2009.
- Hamilton, James. “Non-prosecutorial Functions of the Prosecutor in Common Law Countries”, **The Role of Public Prosecution in the Protection of Human Rights and Public Interests Outside the Criminal Law Field. Council Of Europe, Conference Of Prosecutors General Of Europe**. Saint Petersburg, 2-3 July 2008, http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/conferences/2008/SpeechHamilton_en.pdf (07 Ocak 2012)
- Hassemer, Winfried. “Anayasa Mahkemelerinde Yapılanma: Almanya Raporu”, **Anayasa Yargısı Dergisi**. Cilt.21, 2004, ss.27-49.
- Hauptmann, Friedrich. “Avusturya’da Savcılık”, **Çeşitli Avrupa Ülkelerinde Savcılık Konumu ve Yetkileri, Bir Adli Organ Olarak Savcılık Sempozyumu**. Ankara, 7-9 Temmuz 2006, Ankara: TBB Yayını, Ekim 2006, ss.57-68.
- Hays, Steven W. ve C. Blease Graham. “Court Administrators as Managers and Executives”, **Encyclopedia of Public Administration and Public Policy** içinde. Jack Rabin ve T. Aaron Wachhaus (Ed.). New York: Marcel Dekker Publishing, March 2003, Cilt.2, ss.267-269.
- Hrubala, Jan. “Judicial Independence in Slovakia”, **Monitoring the EU Accession Process: Judicial Independence** içinde. OSI, Budapest, Hungary: Central European University Press, 2001, ss.395-430.
- İnceoğlu, Sibel. **Adil Yargılanma Hakkı ve Yargı Etiği**. Ankara: Şen Matbaa, 2007.
- İnceoğlu, Sibel. **İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı**. 2. Basım. İstanbul: Beta Yayınevi, 2005.
- İnsan Hakları Avukatlar Komitesi, “Adil Yargılama Nedir? Yasa Standartlar ve Uygulamaya Yönelik Temel Rehber”. Selman Dursun (çev.). **Adil Yargılanma Hakkı ve Ceza Hukuku, Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 3, Prof. Dr. Nurullah Kunter’e Armağan** içinde. Kayıhan İçel (drl.). 1. Basım, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2004, ss.359-392.
- Kaboğlu, İbrahim, Ö. **Anayasa Hukuku Dersleri**. 2. Basım. İstanbul: Legal Yayınevi, 2005.

- Kalabalık, Halil. **İnsan Hakları Hukuku**. 2. Basım. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2009.
- Kalabalık, Halil. **Temel Hukuk Bilgisi**. 3. Basım. İstanbul: Değişim Yayınları, 2003.
- Kantar, Baha. **Ceza Muhakemeleri Usulü**. İstanbul: Cumhuriyet Matbaası, 1946.
- Kapani, Münci. **İcra Organı Karşısında Hâkimlerin İstiklali**. Ankara: Güzel Sanatlar Matbaası, AÜHF Yayını, Sayı.93, 1956.
- Karahanogulları, Onur. **Karşılaştırmalı Kamu Yönetimi Ders Notları**. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, 2004.
- Karslı, Abdurrahim. **Medeni Muhakeme Hukuku Ders Kitabı**. 1. Basım. İstanbul: Alternatif Yayınevi, 2011.
- Kayhan, Fahrettin. “Yargısal Mekân Politikalarının Yargı İşlevine Etkileri”, **Ankara Barosu Hukuk Kurultayı 2006**. Ankara, 03-07 Ocak 2006. Ankara Barosu Yayınları, 2006, Cilt.4, ss.280-288.
- Kazan, Turgut. “Adil Yargılanma Hakkı Açısından Silahların Eşitliği İlkesi ve Savcı Karşısında Avukatın Konumu”, **Çeşitli Avrupa Ülkelerinde Savcılık Konumu ve Yetkileri, Bir Adli Organ Olarak Savcılık Sempozyumu**. Ankara, 7-9 Temmuz 2006, TBB Yayını, Ekim 2006, ss.275-285.
- Kesim, Erdoğan. “Bir Etik Davranış İlkesi Olarak Hesap Verebilirlik”, **2. Siyasette ve Yönetimde Etik Sempozyumu**. Şen, M. Lütfi, Özer Köseoğlu, Hale Biricikoğlu ve Fatma Yurttaş (hızl.). Sakarya, 18-19 Kasım 2005, ss.269-284.
- Keskin, Serap. “Yargıç Bağımsızlığı”, **Prof. Dr. Nurullah Kunter’e Armağan** içinde. İstanbul: İÜHF Eğitim, Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı Yayını, 1998, ss.129-154.
- Keyman, Selahattin. **Ceza Muhakemesinde Savcılık**. Ankara: Sevinç Matbaası, 1970.
- Keyman, Selahattin. **Ceza Yargılamasında Savcılık**. Ankara: AÜHF Yayını, No: 266, 1970.
- Konuralp, Haluk ve Muhammet Özkes. “Genel Olarak Yargı Organı ve Yargı Örgütü”, Doğan Gökbel (Ed.). **Yargı Örgütü ve Tebligat Hukuku** içinde. 2. Basım, Eskişehir: TC Anadolu Üniversitesi Yayını, No: 1702, 2006, ss.1-102.
- Köni, Burhan. **Ceza Muhakemesi Ders Notları**. Ankara, 1960-1961.
- Köroğlu, Ömer. “Türkiye’de Mahkemelerin İşleyişindeki Sıkıntılar”, **Mahkemelerin Yönetimi ve Adaletin Kalitesi Semineri**. Ankara, 25-27 Eylül 2005. Mehmet Tiryaki (Ed.). TAA Yayınları, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2006, ss.83-87.

- Köseoğlu, Özer, Fatma Yurttaş ve Cihan Selek, “Yolsuzluğu Önlemede Kullanılan Araçlardan Biri Olarak Yönetimde Açıklık ve Bilgi Edinme Hakkı”, **2. Siyasette ve Yönetimde Etik Sempozyumu**. Şen, M. Lütfi, Özer Köseoğlu, Hale Biricikoğlu ve Fatma Yurttaş (hızl.). Sakarya, 18-19 Kasım 2005, ss.143-164.
- Kujanen, Kari ve Sami Sarvilinna, “Approaching Integration: ICT in the Finnish Judicial System”, **Justice and Technology in Europe: How ICT is Changing the Judicial Business? İçinde**. Marco Fabri ve Francesco Contini (Ed.). Dordrecht, The Netherlands: Kluwer Law International, 2001, ss.29-42.
- Kumkumoğlu, Kemal ve A. Kemal Kumkumoğlu, “Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu’nun 1961 ve 1982 Anayasalarındaki Durumu”, **2010 Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı** içinde. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2010, ss.105-113.
- Kunter, Nurullah. **Muhakeme Hukuku Dahı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku**. 9. Basım, İstanbul, 1989.
- Kunter, Nurullah ve Feridun Yenisey. **Ceza Muhakemesi Hukuku**. Cilt.I. İstanbul: Beta Yayınevi, 2002.
- Kunter, Nurullah, Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoğlu. **Ceza Muhakemesi Hukuku**. 15. Basım. İstanbul: Beta Yayınevi, 2006.
- Kunter, Nurullah, Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoğlu. **Ceza Muhakemesi Hukuku**. 16. Basım. İstanbul: Beta Yayınevi, 2008.
- Kuru, Baki. **Hâkim ve Savcılarının Bağımsızlığı ve Teminatı**. Ankara: Sevinç Matbası, AÜHF Yayını, No: 214, 1966.
- Kuru, Baki, Ramazan Arslan ve Ejder Yılmaz. **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**. 14. Basım. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2003.
- Ladewig, Hans-Meyer. “Adil Yargılanma Hakkı-I”. Özlem Yenerer (çev.). **Adil Yargılanma Hakkı ve Ceza Hukuku, Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 3, Prof. Dr. Nurullah Kunter’e Armağan** içinde. Kayıhan İçel (drl.). Ankara: Seçkin Yayınevi, 2004, ss.245-264.
- Leigh, Leonard H. “Adil Yargılanma Hakkı ve Avrupa İnsan Hakları Antlaşması”, Selman Dursun (çev.). **Adil Yargılanma Hakkı ve Ceza Hukuku, Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 3, Prof. Dr. Nurullah Kunter’e Armağan** içinde. Kayıhan İçel (drl.). Ankara: Seçkin Yayınevi, 2004, ss.335-358.
- Maan, Bert. “Yargının Etkililiği ve Ceza Adalet Sistemi, Türkiye’de Yargının Etkililiği: Gözlem ve Analizler”, **Yargının Bağımsızlığı, Tarafsızlığı ve Etkililiği Uluslararası Sempozyumu**. Ankara, 10-11 Aralık 2009, TAA Yayınları, Yayın No: 6, 2009, ss.127-154.

- Madgwick, Rodney, Frank Orton ve Paul Richmond. “Türkiye Cumhuriyeti’nde Hâkim ve Avukatların Bağımsızlığı”, **Heyet Raporu**. Ankara: Belge Yayınları, 2001.
- Mills, C. Wright. **İktidar Seçkinleri**. 1. Basım, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1974.
- Miskolci, Laszlo. “Macaristan’da Savcılık”, **Çeşitli Avrupa Ülkelerinde Savcılık Konumu ve Yetkileri, Bir Adli Organ Olarak Savcılık Sempozyumu**. Ankara, 7-9 Temmuz 2006, Ankara: TBB Yayını, Ekim 2006, ss.90-111.
- Mol, Gürsel. **Türk Hukuk Tarihi Sürecinde Yargıtay**. Ankara: Yargıtay Yayınları No: 28, 2004.
- Mole, Nuala ve Catharina Harby. **Adil Yargılanma Hakkı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Kılavuz, İnsan Hakları El Kitapları No: 3**. Ankara: Avrupa Konseyi İnsan Hakları Genel Müdürlüğü Yayını, 2003.
- Mollamahmutoğlu, Hamdi. **İş Hukuku**. Ankara: Turhan Kitabevi, 2004.
- Narmanlıoğlu, Ünal. **İş Hukuku, Ferdi İş İlişkileri I**. 2. Basım, İzmir: Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi, 1994.
- Ocakçıoğlu, İsmet. “1992-1993 Adalet Yılı Açılış Konuşması”, **Yargıtay Birinci Başkanlarının Adalet Yılı Açış Konuşmaları 1943-1993** içinde. Ali Rıza Geniş (drl.). Ankara: Yargıtay Yayınları No: 25, 1993, ss.599-624.
- Oğuz, Arzu. **Karşılaştırmalı Hukuk**. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2003.
- Onar, Sıdık S. **İdare Hukukunun Umumi Esasları II**. İstanbul: İsmail Akgün Matbaası, 1966.
- Otacı, Cengiz. “Adli Yargı Hâkimlerinin Görevde Yükselme Şartlarının (Terfi Sisteminin) Yargı Bağımsızlığına Etkisi”, **Hukuka Felsefi ve Sosyolojik Bakışlar - V Sempozyumu**. İstanbul, 13-17 Eylül 2010, ss.156-171.
- Ökçesiz, Hayrettin. “Yargı, Hâkim, Devlet ve Hukuk Gerçekliğinde Temel İşlevsel Sorunlar”, **Adalet Bakanlığı Yargı Reformu Stratejisi Belgesi Gölgesinde Yargı Reformu Sempozyumu**. Ankara: TBB Yayınları, 2008, ss.403-431.
- Öktem, M. Kemal ve Uğur Ömürgönülşen, “Kamu Yönetiminde Etik Çalışmalarına Yönelik Genel Bir Çerçeve Arayışı”, **2. Siyasette ve Yönetimde Etik Sempozyumu**. Şen, M. Lütfi, Özer Köseoğlu, Hale Biricikoğlu ve Fatma Yurttaş (hzl.). Sakarya, 18-19 Kasım 2005, ss.231-238.
- Önder, Mümtaz. **Savcıların Teşkilat İçindeki Yerleri ve Görevleri**. Ankara: Ankara Yarı Açık Cezaevi Basımevi, 1967-1968.
- Özbek, Veli Ö., Pınar Bacaksız, Nihat Kanbur, İlker Tepe ve Koray Doğan, **Ceza Muhakemesi Hukuku**. 2. Basım. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2011.

- Özbudun, Ergun. **Türk Anayasa Hukuku**. Gözden Geçirilmiş 8. Basım, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2005.
- Özek, Çetin. “Yargının İdari Denetimi”, **Doğumunun 100. Yılında Atatürk’e Armağanı** içinde. İstanbul: İÜHF Mecmuası, Cilt.45-47, Sayı.1-4, 1982, ss.915-980.
- Özer, Attila. **Türkiye’de ve Çeşitli Ülkelerde Mahkemelerin Bağımsızlığı ve Hâkim Teminatı**. Ankara: Turhan Kitabevi, 2009.
- Özok, Özdemir. “Açış Konuşması”, **İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Adli Yargı Sempozyumu**, Ankara, 26-27 Eylül 2003, Ankara: TBB Yayınları: 72, TBB-İHAUM Yayını: 4, 2004, ss.7-9, <http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/insan-halari-avrupa-sozlesmesi-ve-adli-yargi.pdf> (09.01.2012).
- Özok, Özdemir. **Savunmaya Saygı**. Ankara: TBB Yayınları, 2007.
- Özok, Özdemir. “Açış Konuşması”, **Çeşitli Avrupa Ülkelerinde Savcılık Konumu ve Yetkileri, Bir Adli Organ Olarak Savcılık Sempozyumu**. Ankara: TBB Yayını, Ekim 2006, ss.17-23.
- Öztürk, Bahri ve Fikret İlkiz ve Ümit Kocasakal (Ed.). **2010 Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı** içinde. 1. Basım. Türk Ceza Hukuku Derneği Yayınları: 16, CEHAMER Yayınları: 6, Dönmezer – Erman – Kunter Ceza Bilimleri Yayınları: 3, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2010, ss.13-79.
- Öztürk, Bahri ve Mustafa R. Erdem. **Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**. Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu’na Göre Yenilenmiş 9. Basım, Ankara: Seçkin Yayınevi, Şubat 2006.
- Öztürk, Bahri ve Mustafa R. Erdem. **Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**. 11. Basım. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2007.
- Öztürk, Bahri ve Mustafa R. Erdem. **Ceza Muhakemesi Hukuku**. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2006.
- Özyavuz, Senem. “Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesinde Adil Yargılanma Hakkı: Sanık Haklarına Genel Bir Bakış”, **Adil Yargılanma Hakkı ve Ceza Hukuku, Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 3, Prof. Dr. Nurullah Kunter’e Armağan** içinde. Kayıhan İçel (drl.). 1. Basım, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2004, ss.427-444.
- Perrot, Roger. “Role of the Public Prosecution Office in Criminal, Civil and Commercial Fields”, **The Role of the Public Prosecution Office in a Democratic Society, Demo-Droit Program, Themis Project** içinde. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 1997, ss.165-176.
- Postacıoğlu, İlhan E. **İcra Hukuku Esasları**. 4. Basım, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, No: 2901, Fakülteler Matbaası, 1982.

- Préfontaine, Daniel C. ve Joanne Lee, “The Rule of Law and the Independence of the Judiciary”, **World Conference on the Universal Declaration Of Human Rights**. Montreal, 7-8-9 December 1998, <http://www.icclr.law.ubc.ca/Publications/Reports/RuleofLaw.pdf> (11 Ekim 2009).
- Rappe, Jukka. “Finlandiya’da Savcıların Statüsü ve Savcılık Örgütü”, **Çeşitli Avrupa Ülkelerinde Savcılık Konumu ve Yetkileri, Bir Adli Organ Olarak Savcılık Sempozyumu**. Ankara, 7-9 Temmuz 2006, Ankara: TBB Yayını, Ekim 2006, ss.45-54.
- Raprzycki, Lech. “Polonya’da Savcılık Kurumunun İşleyişi”, **Çeşitli Avrupa Ülkelerinde Savcılık Konumu ve Yetkileri, Bir Adli Organ Olarak Savcılık Sempozyumu**. Ankara, 7-9 Temmuz 2006, Ankara: TBB Yayını, Ekim 2006, ss.27-31.
- Reisoğlu, Safa. **Uluslararası Boyutlarıyla İnsan Hakları**. İstanbul: Beta Yayınevi, 2001.
- Saldırım, Mustafa. **Cumhuriyet Savcısının Denetim Görevi**. 1. Basım. Ankara: Adalet, 2007.
- Sancar, Mithat. **Algılar, Zihniyet Yapıları ve Kurumlar: Yargı Kurumu, Yargıda Algı ve Zihniyet Kalıpları**. Ankara: TESEV Yayını, 2007.
- Sancar, Mithat. **Devlet Aklı Kısılcacında Hukuk Devleti**. 4. Basım, İstanbul: İletişim Yayınları, 2008.
- Sancar, Mithat ve Eylem Ü. Atılgan. **Adalet Biraz Es Geçiliyor...: Demokratikleşme Sürecinde Hâkimler ve Savcılar**, Ankara: TESEV Yayını, 2009.
- Schmidt, Aernout. “Re-Engineering Independence and Control: ICT in the Dutch Judicial System”, **Justice and Technology in Europe: How ICT is Changing the Judicial Business? İçinde**. Marco Fabri ve Francesco Contini (Ed.). Dordrecht, The Netherlands: Kluwer Law International, 2001, ss.147-160.
- Sehlstedt, Annika ve Lena Grunditz, “Assessing the Needs of a Consistent Flow of Information: ICT in the Swedish Judicial System”, **Justice and Technology in Europe: How ICT is Changing the Judicial Business? İçinde**. Marco Fabri ve Francesco Contini (Ed.). Dordrecht, The Netherlands: Kluwer Law International, 2001, ss.107-119.
- Selçuk, Sami. **Batıgil Demokrasinin ve Hukukun Doğugil Serüveninden Kesitler, Adıyla Siyasallaşan Bir Dava: Ergenekon**. 1. Basım. İstanbul: Truva Yayınları, 2009.
- Selçuk, Sami. **Bağımsız Yargı, Özgür Düşünce**. 1. Basım, Ankara: İmge Yayınevi, 2007.
- Selçuk, Sami. **Zorba Devletten Hukukun Üstünlüğüne**. 6. Basım, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2000.

- Sesickas, Linas. “Judicial Independence in Lithuania”, **Monitoring the EU Accession Process: Judicial Independence** içinde. OSI, Budapest, Hungary: Central European University Press, 2001, ss.267-306.
- Seydişehir, Mahmud Es’ad B. Emin. **Hukuk Tarihi**. 1. Basım. İstanbul: Medhal Yayınları, 2012.
- Soyaslan, Doğan. **Ceza Muhakemesi Hukuku**. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2006.
- Stawa, George. “Avrupa Konseyi’nin Yargının Bağımsızlığı ve Etkinliğinin Güçlendirilmesine Katkıları: Avrupa Etkin Yargı Komisyonu”. **Mahkemelerin Yönetimi ve Adaletin Kalitesi Semineri**. Mehmet Tiryaki (Ed.). TAA Yayınları, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2005, ss.55-61.
- Suchoska, Hana. “Judicial Independence in Poland”, **Monitoring the EU Accession Process: Judicial Independence** içinde. OSI, Budapest, Hungary: Central European University Press, 2001, ss.307-348.
- Süzek, Sarper. **İş Hukuku**. 1. Basım, İstanbul: Beta Yayınevi, 2002.
- Şahin, Kemal. “Yargı Örgütü”, **Adalet Bakanlığı Yargı Reformu Stratejisi Belgesi Gölgesinde Yargı Reformu Sempozyumu**. Ankara: TBB Yayını, 2008, ss.467-476.
- Şenel, Alâeddin. **Siyasal Düşünceler Tarihi**. 5. Basım, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 1996.
- Şenol, Talat. “Yargı Reformu Strateji Belgesinde Yüksek Yargı Organlarının Oluşumu”, **Adalet Bakanlığı Yargı Reformu Stratejisi Belgesi Gölgesinde Yargı Reformu Sempozyumu**. Ankara, 18-20 Haziran 2008, TBB Yayınları, Ekim 2008, ss.368-399.
- Tacer, Levent. “Adliye Yönetiminde İdari İşlerde Profesyonelleşimin Önemi”, **Ankara Barosu Hukuk Kurultayı**. Ankara, 03–07 Ocak 2006, Ankara Barosu Yayınları, 2006, Cilt.4, ss.290-294.
- Tanör, Bülent ve Necmi Yüzbaşıoğlu. **1982 Anayasası’na Göre Türk Anayasa Hukuku**. 6. Basım, İstanbul: Beta Yayınevi, 2004.
- Taşkın, Mustafa. **Meslek Dışı (Halktan) Hâkimler**. 1. Basım. Ankara: Adalet Yayınevi, 2010.
- Tezcan, Durmuş, Mustafa Ruhan Erdem ve Oğuz Sancakdar. **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması**. Ankara: Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayını, 2004.
- Tezcan, Durmuş. “Fransa ve Belçika’da Savcılık”, **Çeşitli Avrupa Ülkelerinde Savcılık Konumu ve Yetkileri, Bir Adli Organ Olarak Savcılık Sempozyumu**. Ankara, 7-9 Temmuz 2006, TBB Yayını, 2006, ss.33–43.

- Toprak, Erkan. **Etkin ve Demokratik Bir Devlet İçin Türk Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma**. Ankara: Şubat Yayınları, 2005.
- Tosun, Öztekin. **Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri**. 4. Basım. İstanbul: Acar Matbaacılık, Cilt.1, 1984.
- TÜSİAD. **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Adil Yargılanma İlkesi Işığında Hukuk Devleti ve Yargı Reformu, Anayasa Hukuku, İdare Hukuku ve Ceza Hukuku Açısından**. İstanbul: TÜSİAD Yayını, 2003.
- TÜSİAD. **Türk Demokrasisinde 130 Yıl (1876-2006) Prof. Dr. Bülent Tanör'ün Anısına Türkiye'de Demokratikleşme Perspektifleri 10. Yıl Güncellemesi**. Ankara: TÜSİAD Yayını, 2006.
- Uluslararası Af Örgütü. **Adil Yargılanma Hakkı**. Fadıl Ahmet Tamer ve Erol Kaplan (çev.). İstanbul: İletişim Yayınları, 2000.
- Usacka, Anita. "Judicial Independence in Latvia", **Monitoring the EU Accession Process: Judicial Independence** içinde. OSI, Budapest, Hungary: Central European University Press, 2001, ss.225-264.
- Üçok, Coşkun. "Savcılıkların Avrupa Hukukunda Gelişmesi ve Türkiye'de Kuruluşu", **Ord. Prof. Dr. Sabri Şakir Ansay'ın Hattasına Armağan** içinde. Ankara: AÜHF Yayını, No. 194, 1964, ss.35-48.
- Üçok, Coşkun, Ahmet Mumcu ve Gülnihal Bozkurt. **Türk Hukuk Tarihi**. 8. Basım. Ankara: Savaş Yayınevi, 1996.
- Ünal, Şeref. **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, İnsan Haklarının Uluslararası İlkeleri**. Ankara: TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu, No: 89, TBMM Basımevi, 2001.
- Yayla, Yıldızhan. **İdare Hukuku**. 2. Basım. İstanbul: Beta Yayınevi, 2010.
- Yazıcı, Serap. "Yargı Reformu Stratejisi Kapsamında Anayasal Değişiklikler", Serap YAZICI (Ed.). **Yargısal Düşüm: Türkiye'de Anayasa Reformuna İlişkin Değerlendirme ve Öneriler** içinde. Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV) Demokratikleşme Programı Siyasa Raporları Serisi, Yargı Reformu I, İstanbul: TESEV Yayını, 2010, ss.7-8.
- Yılmaz, Halit. **Türkiye'nin Yargı Bağımsızlığına İlişkin Sorunları**. Ankara: TBB Yayınları: 166, 2009.
- Yılmaz, Zekeriya. **Gerekçe ve Tutanaklarla İlk Derece ve Bölge Adliye Mahkemeleri ile HUMK'ta İstinafa Dair Kanunlar**. Ankara: Adalet Yayınevi, 2005.
- Yurtcan, Erdener. **Ceza Yargılaması Hukuku**. İstanbul: Alfa Yayınevi, 2002.
- Yücel, Mustafa T. **Türkiye'de Yargının Etkinliği**. Ankara: TBB Yayını, 2008.

Yücel, Mustafa T. **Hukuk Sosyolojisi**. Geliştirilmiş 4. Basım, Ankara: Afşar Matbaacılık, 2008.

Yüngül, İbrahim. **Üretim Maliyet Unsurları Bütçe Yoluyla Kontrolü**. Ankara: Gazi Kitabevi, 1998.

Zalar, Ales. “Judicial Independence in Slovenia”, **Monitoring the EU Accession Process: Judicial Independence** içinde. OSI, Budapest, Hungary: Central European University Press, 2001, ss.431-472.

Sürekli Yayınlar

- Aktalay, Uygur. “Adalet Reformu Üzerine Düşünceler”, **Yeni Türkiye**. Sayı.10, Temmuz-Ağustos 1996, ss.136-139.
- Aldan, Mehmet, Necdet Uygun ve Şükrü Er, “Protokol ve Görgü Kuralları”, **İdarecinin Sesi Dergisi**. Cilt.12, Sayı.69, Temmuz-Ağustos 1998, ss.45-47.
- Anayurt, Ömer. “Avrupa Birliği Ülkelerinde Anayasa Mahkemelerinin Kompozisyonuna İlişkin Tartışmalar”. **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**. Cilt.13, Sayı.1-2, 2009, ss.117-160.
- Anderson, Kent. “The Japanese Way of Justice: An Up-close Look at Japan’s Jack McCoy A Review of The Japanese Way of Justice: Prosecuting Crime in Japan”, *Asia-Pacific Law & Policy Journal*. Vol.4, No.1, Winter 2003, ss.169-179. http://blog.hawaii.edu/aplpj/files/2011/11/APLPJ_04.1_anderson.pdf (08 Mayıs 2012).
- Arslan, Zühtü. “İnsan Hakları, Yargı ve “Taşralı Adam”ın Dramı”, **Yeni Türkiye İnsan Hakları Özel Sayısı I**. Sayı.21, Mayıs-Haziran 1998, ss.601-605.
- Artuk, M. Emin ve A. Caner Yenidünya. “Batı ve Türk Hukuklarında Savcılığın Dünü ve Bugünü Üzerine Bir İnceleme”, **İstanbul Barosu Dergisi**. Cilt.76, Sayı.1–2–3, 2002, ss.3–22.
- Aydın, Talip. “Mahkeme Yönetimi”, **Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü Hukuk Bülteni**. Sayı.3, Ekim 2008, ss.12-15.
- Babayev, Fikret. “Açış Konuşmaları”, **Anayasa Yargısı Dergisi**. Cilt.24, 2007, ss.39-43.
- Backer, Inge Lorange. “The Norwegian Reform of Civil Procedure”, **Procedural Law, Court Administrations** içinde. *Scandinavian Studies In Law*, Vol.51, 2007, ss.42-73.
- Balkır, Zehra Gönül. “Kamu Yönetiminde Yeni Boyut: Kamusal Etik”, **Kocaeli Barosu Dergisi**. Sayı.2007/1, 2007, ss.15-28.
- Bobek, Michal. “The Fortress of Judicial Independence and The Mental Transitions of the Central European Judiciaries”, *European Public Law*. Vol.14, No. 1, 2008, ss.1-20. <http://ssrn.com/abstract=995220> (03 Mart 2010).
- Bozlak, Ayhan. “İngiltere Yargı Sisteminde Mahkeme ve Savcılıkların Denetimi ile Hâkim ve Savcılar Hakkındaki Soruşturmanın Yapılma Usulleri”, **Adalet Dergisi**. Sayı.36, Ocak 2010, ss.1-34.
- Bryson, W. Hamilton. “Judicial Independence in Virginia”, **University of Richmond Law Review**. Vol.38, 2004, ss.705-720.
- Bulut, M. Ali ve M. Ali Hayta. “Yargıya Güven”, **Yeni Türkiye Yargı Reformu Özel Sayısı**. Sayı.10, Temmuz-Ağustos 1996, ss.197-205.

- Bunjevac, Tin. "Court Governance In Context: Beyond Independence", *International Journal For Court Administration*. Vol.4, No.1, December 2011, ss.1-12. <http://www.iaca.ws/files/12-2011-CourtGovernanceInContext-Bunjevac.pdf> (05 Mart 2012).
- Central and East European Law Initiative. "Judicial Reform Index for Serbia", *American Bar Association*. Vol.2, 2005. http://wcjp.unicri.it/proceedings/docs/ABA_Judicial%20reform%20index%20Serbia_2005_eng.PDF (30 Mayıs 2012).
- Darendeli, Abdulvahap. "Adalet Yönetimi ve Yargısal Denetime Tabi Olmayan İdari İşlemleri", *Adalet Dergisi*. Sayı.20, 2004, http://www.yayin.adalet.gov.tr/20_sayi.htm (16 Mart 2010).
- Demirkol, Ferman. "Yargının Psikolojik Bağımsızlığı", **Türk Hukuk Enstitüsü Dergisi**. Sayı.86, 2004, ss.26-29.
- Dinç, Güney. "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Göre Silahların Eşitliği", **TBB Dergisi**. Sayı.57, 2005, ss.283-306.
- Dodek, Adam ve Lorne Sossin. "Judicial Independence in Context", *Irwin Law*. October 2010. <http://ssrn.com/abstract=1699829> (23 Eylül 2010).
- Dönmez, Celalettin. "Uluslararası Belgelerde Yüksek Yargı Kurulları, Ülke Örnekleri ve Avrupa Birliği Belgelerinde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu", *Adalet Dergisi*. Sayı.36. www.yayin.adalet.gov.tr/dergi/36.sayi/celalettindonmez.pdf (23 Ocak 2011).
- Dönmezer, Sulhi. "Ceza Adaleti Sistemimiz Üzerine Düşünceler", **Yeni Türkiye Yargı Reformu Özel Sayısı**. Sayı.10, Temmuz-Ağustos 1996, ss.553-560.
- Duman, Barış. "Adliye Basın Sözcülüğü", **TBB Dergisi**. Sayı.101, Temmuz-Ağustos 2012, ss.293-316.
- Duran, Hacı. "Bürokratik Yargı İktidarının Mahremiyet İfşası", **Yerel Siyaset**. Sayı.36, Ocak 2010, ss.18-19.
- Durhan, İbrahim. "Tanzimat Döneminde Osmanlı Yargı Teşkilatındaki Gelişmeler", **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**. Cilt.12, Sayı.3-4, 2008, ss.55-111.
- Dursun, Hasan. "Erkler Ayrılığı ve Yargıç Bağımsızlığı", **TBB Dergisi**. Sayı.25, Ocak-Şubat 2009, ss.29-104.
- Ensaroğlu, Yılmaz. "İnsan Hakları ve Demokratikleşme Bağlamında Yeni Anayasa Paketi", *SETA Analiz*. Sayı.27, 2010. <http://www.setav.org/ups/dosya/45997.pdf> (09 Temmuz 2011).
- Erden, Fazıl Hüsnü ve Vahap Coşkun. "Askeri Yargı ve Askeri Vesayet", *SETA Analiz*. Sayı.9, 2009. <http://www.setav.org/ups/dosya/6750.pdf> (09 Temmuz 2011).

- Ergül, Teoman. “Avrupa Birliği ve Türk Yargı Sistemi, Avrupa Birliğinin Türk Yargı Sistemine Bakışı”, **Çankaya Gündemi Dergisi**. Sayı.17, Nisan 2004, ss.4-12.
- Ergül, Teoman. “Editör’den”, **TBB Dergisi**. Sayı.83, Temmuz-Ağustos 2009, ss.1-1.
- Fabri, Marco. “Criminal Procedure And Public Prosecution Reform In Italy: A Flash Back”, *International Journal For Court Administration*. Vol.1, No.1, January 2008, ss.3-15. <http://www.iaca.ws/files/IJCA-InauguralIssue-January2008.pdf> (02 Mayıs 2012).
- Fitzpatrick, P.J. “Management of the Courts: the Irish Experience”, *International Journal For Court Administration*. Vol.1, No.2, October 2008, <http://www.iaca.ws/files/LWB-PJFitzpatrick.pdf> (06 Mart 2012).
- G. Geyh, Charles. “Judicial Independence, Judicial Accountability, and the Role of Constitutional Norms in Congressional Regulation of the Courts”, *Indiana Law Journal*. Vol.78, 2003, ss.154-220. <http://www.law.indiana.edu/ilj/volumes/v78/no1/geyh.pdf> (21 Şubat 2010).
- Gökçe, Teoman. “Savcılığın Yapısı, Niteliği ve Özellikleri”, **Yargıtay Dergisi**. Cilt.28, Sayı.4, Ekim 2002, ss.536-556.
- Hakkıoğlu, Uğur İ. “Yargı ve Protokol”, **Yargıtay Dergisi**. Cilt.28, Sayı.1-2, Ocak–Nisan 2002, ss.39-60.
- Hartley, Roger E. “State Budget Politics and Judicial Independence, An Emerging Crisis For the Courts as a Political Branch”, *The Court Manager*. Vol.18, No.4, 2003, ss.16-23, http://maint.ssrn.com/?abstract_id=1432134 (20 Ocak 2011).
- Hasanoğlu, Mürteza. “Azerbaycan Cumhuriyeti’nde Devletin Yeniden Yapılandırılması ve Yerel Yönetimlerin Güçlendirilmesi Çabaları”, **Sayıştay Dergisi**. Sayı.69, Nisan-Haziran 2008, ss.73-90.
- Henley, Steve ve H. Jo Suhr, “View From the Wheelhouse: The Role of Court Administration in the Management, Independence, and Accountability of the Courts”, *Florida Bar Review*. 1 March 2004. http://goliath.ecnext.com/coms2/gi_0199-131414/View-from-the-wheelhouse-the.html (07 Temmuz 2009).
- Hodgson, Jacqueline S. “The French Prosecutor in Question”, *Washington and Lee Law Review*. Vol.67, No.4, 2010, ss.1361-1413. <http://law.wlu.edu/deptimages/Law%20Review/67-4Hodgson.pdf> (08 Mart 2011).
- Ianucenco, Alina. “Adli Sistemin Bağımsızlığı; Tarafsızlığı ve Mesuliyeti”, **Anayasa Yargısı Dergisi**. Sayı.27, 2007, ss.87-95.
- İnceoğlu, Sibel. “Yeni Anayasada Bağımsız Bir Yargı İçin Neler Yapmalı? Uluslararası Belgeler Işığında Öneriler”, **TBB Dergisi**. Sayı.95, 2011, ss.235-268.

- Jean, Jean-Paul ve Hélène Pauliat, “An Evaluation of the Quality of Justice in Europe and Its Developments in France”, *Utrecht Law Review*. Vol.2, No.2, December 2006, ss.44-59. <http://www.utrechtlawreview.org/index.php/ulr/article/viewFile/25/25> (12 Ocak 2011).
- Kalemli, Mustafa. “Türk Yargı Sisteminin Sorunları”, **Yeni Türkiye**. Sayı.10, Temmuz-Ağustos 1996, ss.9-25.
- Kaşıkkara, M. Serhat, “Avukatsız Yargı Reformu”, **TBB Dergisi**. Sayı.93, 2011, ss.340-360.
- Kaşıkkara, M. Serhat. “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. Maddesi Çerçevesinde Medeni Hak ve Yükümlülük Kavramı”, **TAA Dergisi**. Cilt.2, Sayı.4, ss.234-290.
- Kaşıkkara, M. Serhat. “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 6. Maddesi Çerçevesinde Makul Süre İçerisinde Yargılanma Hakkı”, **TBB Dergisi**. Sayı.84, 2009, ss.231-259.
- Katoğlu, Tuğrul. “Savcılık Üzerine Düşünceler”, **Mülkiyeliler Birliği Dergisi**. Cilt.20, Sayı.177, 1996, ss.21-29.
- Katoğlu, Tuğrul. “Bağımsız Yargıda Savcıların Yetkileri”, **Mülkiyeliler Birliği Dergisi**. Cilt.20, Sayı.187, 1996, ss.24-46.
- Keser, Hayri ve Fatma Niyazioğlu. “Türkiye’de Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu”. **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**. Cilt.2, Sayı.2, 2011, ss.119-157.
- Kılıçoğlu, Ahmet. “Yargının Sorunları”, **Yeni Türkiye**. Sayı.10, Temmuz-Ağustos 1996, ss.285-298.
- Kırtepe, Ahmet. “Bireysel Başvuru Hakkının Kapsamı, Kullanılması”, **HUKAB**. Sayı.1, Nisan-Haziran 2012, ss.8-9.
- Kirat, Thierry. “Performance-Based Budgeting and Management of Judicial Courts in France: An Assessment”, *International Journal For Court Administration*. Vol.2, No.2, April 2010, ss.12-20, <http://www.iaca.ws/files/IJCA-FourthEdition.pdf> (05 Mayıs 2012).
- Kocaoğlu, Sinan, S. “Türkiye Cumhuriyeti Yargı Sisteminin Temel Sorunu ‘Hâkim (& Savcı) Niteliği’ ve Bu Hususta Eklektik Bir Çözüm Önerisi”, **Ankara Barosu Dergisi**. Sayı.2001/3, ss.15-84.
- Kocaoğlu, Sinan S. “Türk Ceza Muhakemesi Sisteminde Silahların Eşitliği İlkesini Gerçekleştirebilmek İçin Bir Reform Önerisi (Amerika Birleşik Devletleri Ceza Muhakemesi Sistemine Savunma ve Müdafî Perspektifinden Mukayeseli Bir Bakış)”, **TBB Dergisi**. Sayı.92, 2011, ss.238-286.
- Koyuncu, Ali. “Ceza Adaleti Usul Hukuku İlişkisi ve Vicdani Kanaat”, **Ankara Barosu Dergisi**. Sayı. 2011/4, ss.351-370.

- Kunter, Nurullah. "Türkiye'de Kaza Kuvveti", **İÜHF Dergisi**. İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1960, Cilt.25, Sayı.1-4, ss.43-54.
- Kuran, Ercüment. "Tanzimat Döneminde Osmanlı Devleti'nde Adli Islahat", **Yeni Türkiye**. Sayı.10, Temmuz-Ağustos 1996, ss.992-994.
- Laffranque, Julia. "The Judicial System of Estonia and European Union Law", **International Journal of Legal Information**. Vol.33, No.2, Article 7, January 2005, ss.223-239.
- Langbroek, Philip M. "Organization Development of the Dutch Judiciary, Between Accountability and Judicial Independence", *International Journal For Court Administration*. Vol.2, No.2, April 2010, ss.21-30. <http://www.iaca.ws/files/IJCA-FourthEdition.pdf> (23 Mayıs 2012).
- Law, David S. "Judicial Independence", *Washington University School of Law Faculty Research Paper Series, Paper No. 10-02-06*, 2010. <http://ssrn.com/abstract=1557348> (1 Kasım 2010).
- Legal Hukuk Dergisi**. "Yargı Reformu Stratejisi Taslağı". Sayı.66, Haziran 2008, ss.1933-1968.
- Lienhard, Andreas. "The Swiss Federal Supreme Court: A Constitutional Assessment of Control and Management Mechanisms", *International Journal For Court Administration*. Vol.1, No.2, October 2008, ss.1-13. <http://www.iaca.ws/files/LWB-AndreasLienhard.pdf> (13 Mayıs 2012).
- Lienhard, Andreas. "Supervisory Control and Court Management", *International Journal For Court Administration*. Vol.2, No.1, August 2009, ss.1-16. <http://www.iaca.ws/files/LWB-SupervisoryControl-CourtMgmt.pdf> (20 Mayıs 2012).
- Mikheeva, Irina. "The Court Administrator In Russia: Problems Of Creation And Development", *International Journal For Court Administration*. Vol.1, No.1, January 2008, ss.37-44. <http://www.iaca.ws/files/IJCA-InauguralIssue-January2008.pdf> (30 Nisan 2012).
- Mumcuoğlu, Maksut. "Hukuk Devletinde Bağımsız Yargının Yeri ve Bağımsız Yargının Türkiye'de Gelişimi", **Ankara Barosu Dergisi**. Sayı.2, Mart 1989, ss.262-306.
- Murphy, M. Sheila. "Reflections on Judicial Independence in the Criminal Justice System, Human Rights", **American Bar Association**. Vol.36, No.1, Fall 2009, ss.14-16.
- Nedelcho, Berenov. "Türkî Cumhuriyetler, Komşular ve Anayasal Sorunlar: Açış Konuşmaları", **Anayasa Yargısı Dergisi**. Cilt.23, 2006, ss.35-37.
- Oktay, Cemil. "Kuvvetler Ayrılığı İlkesinin Yargı Açısından Anlamı ve Türkiye Örneği", **Anayasa Yargısı Dergisi**, No.1, 1984, ss.215-242.

- Öndül, Hüsnü. “Hukukun Üstünlüğü: İnsan Haklarının Hukuk Yoluyla Korunmasında Temel İlke”, **İnsan Hakları İçin Diyalog**. Sayı.1, ss.72–73.
- Özay, İl Han. “Primus Inter Pares: Yargı ve Bağımsızlığı”, **İÜHF Dergisi**. Cilt.55, Sayı.4, 1997, ss.17-25.
- Özbek, Mustafa. “Avrupa Konseyince Adalet Hizmetlerinin Etkinliğinin Artırılması İçin Öngörülen Tedbirler”, **AÜHFD**. Cilt.55, Sayı.1, 2006, ss.206-292.
- Özen, Muharrem. “Yargı Bağımsızlığını Zedeleyen Düzenleme, Uygulamalar ve Bağımsızlığı Sağlamaya Yönelik Çözüm Önerileri”, **Ankara Barosu Dergisi**. Sayı.2010/1, ss.31-67.
- Özkan, M. Bakır. “Yeni Anayasa, Adalet Beklentisi, Yargı Bağımsızlığı”, **Hukuk ve Hayat Derneği Dergisi**. Sayı.32, 2008, ss.32-36.
- Özkorkut, Nevin Ü. “Savcılık, Avukatlık ve Noterlik Kurumlarının Osmanlı Devleti’ne Girişi”, **AÜHFD**. Cilt.52, Sayı.4, 2003, ss.147-154.
- Özkorkut, Nevin Ü. “Yargı Bağımsızlığı Açısından Osmanlı’da ve Günümüz Türkiye’sinde Yargıya Genel Bir Bakış”, **AÜHFD**. Cilt.57, Sayı.1, 2008, ss.225-242.
- Özok, Özdemir. “Hukuk Devleti ve Yargı Bağımsızlığı”, **TBB Dergisi**. Sayı.84, 2009, ss.27-30.
- Öztürk, Hakan. “Mahkeme Yönetimi Nedir?”, *Adalet Dergisi*. Sayı.34, 2009. http://www.yayin.adalet.gov.tr/34_sayi.htm (19 Eylül 2010).
- Palavrić, Seada. “Yargı Bağımsızlığı, Yargının Tarafsızlığı ve Sorumluluğu”, **Anayasa Yargısı Dergisi**. Cilt.27, 2010, ss.23-26.
- Peerenboom, Randall. “Judicial Accountability and Judicial Independence: An Empirical Study of Individual Case Supervision”, *La Trobe University Faculty of Law and Management*, 2008. <http://ssrn.com/abstract=1543003> (12 Aralık 2010).
- Pizzi, William T. ve Mariangela Montagna. “The Battle to Establish an Adversarial Trial System In Italy”, *Michigan Journal of International Law*. Vol.25, 14 April 2004, ss.429-466. <http://lawweb.colorado.edu/profiles/pubpdfs/pizzi/PizziMJIL.pdf> (14 Mayıs 2010).
- Rosseland, Arvid. “Presentation of National Court Administration and the Norwegian Courts Reforms Of 2002”, **Scandinavian Studies In Law**, Vol.51, 2007, ss.608-628.
- Sarvilinna, Sami. “Court Administration in Finland”. **Scandinavian Studies In Law**. Vol.51, 2007, ss.591-605.

- Sayan, İpek Özkal. “Türkiye’de Yargı Bağımsızlığı Sorunu”. **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**. Cilt.4, Sayı.2, 2008, ss.44-73.
- Scandinavian Studies In Law**. “The Danish Courts –an Organization in Development–”. Peter Wahlgren (Ed.). Vol.51, 2007, ss.581-590.
- Scandinavian Studies In Law**. “Iceland’s Judicial System”. Peter Wahlgren (Ed.). Vol.51, 2007, ss.606-607.
- Scandinavian Studies In Law**. “The Swedish National Courts Administration”. Peter Wahlgren (Ed.). Vol.51, 2007, ss.629-648.
- Schwarzschild, Maimon. “Judicial Independence vs. Judicial Independence”, *University of San Diego School of Law, Legal Studies Research Paper Series, Research Paper No. 10-043*, 2010. <http://ssrn.com/abstract=1695565> (20 Şubat 2010).
- Selçuk, Sami. “Hukuk ve Yargıda İyileştirme Üzerine”, **Yeni Türkiye**. Sayı.10, Temmuz-Ağustos 1996, ss.561-573.
- Skubic, Zoran. “Evolving Justice: The Constitutional Relationship Between The Ministry of Justice and the Judiciary and a Short Overview of Recent Developments in the Area of Court Management in the Republic of Slovenia”, *International Journal For Court Administration*. Vol.4, No.1, December 2011, ss.1-19. <http://www.ica.ws/files/12-2011-EvolvingJustice-ZoranSkubic.pdf> (07 Ocak 2012).
- Solomon, Peter H. “Assessing The Courts In Russia: Parameters Of Progress Under Putin”, *International Journal For Court Administration*. Vol.1, No.2, October 2008, ss.1-7. <http://www.ica.ws/files/LWB-PeterSolomon.pdf> (24 Mayıs 2012).
- Sonel, Hikmet. “Türkiye’de Savcılığın Kuruluşu”, **Adalet Dergisi**. Sayı.2, 1949, ss.177-198.
- Şahbaz, İbrahim. “Avrupa Konseyi’ne Üye Ülkeler Cumhuriyet Başsavcılarının Budapeşte İlkeleri”, **Yargıtay Dergisi**. Sayı.1-2, Ocak/Nisan 2006, ss.25-34.
- Şahin, Kemal. “Yargıcın Tarafsızlığı”, **Eskişehir Barosu Dergisi**. Sayı.11, 2006, ss.1-3.
- Şeker, Hilmi. “Strazburg Yargı Kararlarında; Doğru, Haklı, Yasal ve Makul Gerekçe Biçimleri”, **İstanbul Barosu Dergisi**. Cilt.79, Sayı.2005/6, Kasım/Aralık 2005, ss.2015-2043.
- Tanrıver, Süha. “Hukuk Yargısı (Medeni Yargı) Bağlamında Adil Yargılanma Hakkı”, **TBB Dergisi**. Sayı.53, Temmuz/Ağustos 2004, ss.191-215.
- Volcansek, Mary L. “Appointing Judges the European Way”, *Fordham Urban Law Journal*. Vol.34, 2007, ss.363-385. <http://law2.fordham.edu/publications/articles/400flspub8524.pdf> (23 Temmuz 2011).

- Uzun, Yaşar. “Kamu İdarelerinde Etik Yönetim”, **Sayıştay Dergisi**. Sayı.80, Ocak-Mart 2011, ss.33-56.
- Ünal, Şeref. “Yargı Bağımsızlığı”, **Amme İdaresi Dergisi**. Cilt.37, Sayı.3, Eylül 2004, ss.63-81.
- Ünal, Şeref. “Yargı Bağımsızlığı”, **Yeni Türkiye**. Sayı.10, Temmuz-Ağustos 1996, ss.430-436.
- Wells, H. Thomas Jr. “Preserving a Fair and Impartial Judiciary”, **Human Rights, American Bar Association**. Vol.36, No.1, Winter 2009, ss.1-1.
- Yağan, Haldun. “Kamu Yönetiminde Etik Davranış İlkeleri”, **Gümrük Dünyası Dergisi**. Sayı.46, 2005. <http://www.gumrukkontrolor.org.tr/Yayinlar/Dergiler/46/2.html> (09 Ocak 2010).
- Yardımcı, Haluk. “Savcılık Kurumu”, **Yeni Türkiye**. Sayı.10, Temmuz-Ağustos 1996, ss.849-884.
- Yeşilova, Bilgehan. “Yargılama Diyalektiği ve Silahların Eşitliği”, **TBB Dergisi**. Sayı.86, 2009, ss.47-101.
- Yiğit, Uğur. “Gerçekleştirme Görevlisinin Kim Olacağına İlişkin İç Kontrol ve Ön Malî Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar Yönetmeliği Hükümlerinin 5018 Sayılı Kanun Açısından Değerlendirilmesi”, **Mali Pusula Dergisi**. Sayı.36, 2007, ss.18-24.
- Yiğit, Uğur. “Mali Özerklik ve Yargı Bağımsızlığı ile 5018 Sayılı Kanun Açısından Yargı Bütçesi ve Mali Hükümlerin Değerlendirilmesi”, **E-Yaklaşım**. Sayı.53, 2007, ss.370-394.
- Yiğit, Uğur. “5018 Sayılı Kanunla Getirilen İç Denetim ve İç Denetçilere İlişkin Hükümlerin Anayasanın Hâkim ve Savcılarının Denetimine İlişkin Hükümü Açısından Değerlendirilmesi”, **Vergi Dünyası Dergisi**. Sayı.317, 2008, ss.102-115.
- Yurtcan, Erdener. “Ceza Adaleti Reformu Çalışmaları”, **Yeni Türkiye**. Sayı.10, Temmuz-Ağustos 1996, ss.581-585.
- Yücel, Mustafa T. “Türk Ceza ve Hukuk Adaletinin Yapısal Analizi (Etkinlik Sorunu)”, **Yeni Türkiye**. Sayı.10, Temmuz-Ağustos 1996, ss.251-284.

Diğer Yayınlar

- AB. **İzlanda İzleme Raporu, Bölüm 23: Yargı ve Temel Haklar.** 01.07.2011.
http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/iceland/key-documents/screening_report_23_is_internet_en.pdf (24 Ekim 2011).
- AB Komisyonu. **Türkiye 2005 İlerleme Raporu.** Brüksel, 9 Kasım 2005,
http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2005.pdf (24 Mart 2011).
- AB Komisyonu. **Türkiye 2011 İlerleme Raporu.** Brüksel, 12 Ekim 2011.
http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/2011_ilerleme_raporu_tr.pdf (24 Mart 2011).
- AB Komisyonu. **Türkiye 2012 İlerleme Raporu.** Brüksel, 10 Ekim 2012.
http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/2012_ilerleme_raporu_tr.pdf (12 Ekim 2012).
- ABD. **İnsan Hakları ve Demokrasiyi Desteklemek: 2006 Sicili Raporu.**
<http://turkish.turkey.usembassy.gov/media/pdf/hrdemusr2006tr.pdf> (28 Aralık 2009).
- AIHM. Belilos – İsviçre. 29.04.1988, 10328/83 sayı (Doğru, Osman, **İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi İçtihatları**, 1. Basım, İstanbul: Legal Yayınevi, 2004) Cilt.2, ss.521-542.
- AIHM. Bulut – Avusturya. 22.02.1996, 17358/90 sayı. <http://eu.vlex.com/vid/case-of-bulut-against-austria-26936377> (13 Eylül 2010).
- AIHM. Campbell ve Fell – Birleşik Krallık. 28.06.1984, A 080 sayı (Doğru, Osman, **İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi İçtihatları**, 1. Basım, İstanbul: Legal Yayınevi, 2004) Cilt.1, ss.722-763.
- AIHM. Coëme ve Diğerleri – Belçika. 22.06.2000, 32492/96 sayı.
<http://eu.vlex.com/vid/case-of-coeme-and-others-v-belgium-26869581> (14 Eylül 2010)
- AIHM. Çıraklar – Türkiye. 28.10.1998, 33433/02 sayı.
<http://www.yargitay.gov.tr/aihm/upload/33433-02.pdf> (12 Eylül 2010).
- AIHM. De Cubber – Belçika. 26.10.1984, 9186/90 sayı, (Doğru, Osman, **İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi İçtihatları**. 1. Basım, İstanbul: Legal Yayınevi, 2004), Cilt.1, ss.792-803.
- AIHM. Delcourt – Belçika. 17.01.1970, 2689/65 sayı (Doğru, Osman, **İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi İçtihatları**. 1. Basım, İstanbul: Legal Yayınevi, 2004), Cilt.1, ss.67-70.
- AIHM. Fey – Avusturya. 24.02.1993, 14396/88 sayı. <http://eu.vlex.com/vid/case-fey-v-austria-79755467> (12 Eylül 2010).

- AIHM. Hauschildt – Danimarka. 24.05.1989, 10486/83 sayı. <http://eu.vlex.com/vid/case-hauschildt-v-denmark-79945445> (14 Eylül 2010).
- AIHM. Kuopila – Finlandiya. 27.04.2000, 27752/95 sayı. <http://eu.vlex.com/vid/case-of-kuopila-v-finland-26877384> (13 Eylül 2010).
- AIHM. Le Compte, Van Leuven ve De Meyere – Belçika. 18.10.1982, 6878/75 sayı (Doğru, Osman, **İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi İçtihatları**. 1. Basım, İstanbul: Legal Yayınevi, 2004), Cilt.1, ss.509-511.
- AIHM. Medvedyev ve Diğerleri – Fransa. 10.07.2008, 3394/03 sayı. <http://www.ejiltalk.org/echr-rights-at-sea-medvedyev-and-others-v-france/> (16.01.2012).
- AIHM. Nideröst ve Huber – İsviçre. 18.02.1997, 18990/9 sayı. <http://aihm.anadolu.edu.tr/aihmgooster.asp?id=629> (14 Haziran 2011).
- AIHM. Piersack – Belçika. 01.10.1982, 8692/79 sayı (Doğru, Osman, **İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi İçtihatları**. 1. Basım, İstanbul: Legal Yayınevi, 2004), Cilt.1, ss.501-508.
- AIHM. Remli – Fransa. 23.04.1996, 16839/90 sayı. <http://eu.vlex.com/vid/remli-v-france-79887127> (14 Eylül 2010).
- AIHM. Ringeisen – Avusturya. 16.07.1971, 2614/65 sayı (Doğru, Osman, **İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi İçtihatları**, 1. Basım, İstanbul: Legal Yayınevi, 2004) Cilt.1, ss.84-93.
- AIHM. Salov – Ukrayna. 06.09.2005, 655018/01 sayı. http://www.echr.coe.int/ECHR/resources/hudoc/CLIN/CLIN_2005_09_78_ENG_822331.pdf (24 Ekim 2011).
- AIHM. Saraiva De Carvalho – Portekiz. 22.04.1994, 15651/89 sayı. <http://eu.vlex.com/vid/case-saraiva-carvalho-v-portugal-79887282> (14 Eylül 2010).
- AIHM. Sramek – Avusturya. 22.10.1984, A 84 sayı (Doğru, Osman, **İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi İçtihatları**. 1. Basım, İstanbul: Legal Yayınevi, 2004), Cilt.1, ss.780-789.
- AIHM. Terra Woningen B.V. – Hollanda, 17.12.1996, 20641/92 sayı. <http://www.unhcr.org/refworld/topic,4565c2252c,4565c25f395,3ae6b63d4,0,,,NLD.html> (02 Nisan 2011).
- Aitalia, Rosario. “The Role and Organization of Public Prosecution in the Italian Constitutional Framework and Criminal Justice System Programme on Strengthening the Rule of Law in the Arab States – Project on the Modernization of Public Prosecution Offices”, **Regional Conference Booklet on: “Legal Organization of Public Prosecution”**. Hashemite Kingdom of Jordan, 13-14 November 2007, ss. 17-19. <http://www.pogar.org/publications/arabniaba/books/legalorganization-en.pdf> (08 Kasım 2010).

- AK. **Adliye Personeli El Kitabı**. Ankara, 2009. www.hukukiyardim.gov.tr/kitap.pdf (09 Nisan 2009).
- AK. **Türk Adliyelerine Yapılan İhtiyaç Tespit Ziyaretlerinin Sonuçlarına İlişkin (Yayımlanmamış) Ortak Uzman Raporu**. 21.07.2008.
- AK Bakanlar Komitesi'nin MC/Rec(2010)12 Tavsiye Kararı (Recommendation CM/Rec(2010)12 of the Committee of Ministers to Member States on Judges: Independence, Efficiency and Responsibilities, 17.11.2010, <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1707137&Site=CM> (13 Temmuz 2012).
- AK Bakanlar Komitesi'nin "Hâkimler: Bağımsızlık, Etkinlik ve Sorumluluklar" konulu 17 Kasım 2010 tarihinde kabul edilen, Rec(2010)12 Sayılı Tavsiye Kararı.
- Aktepe, Halil İbrahim. <http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=224635&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (13 Eylül 2009).
- Aköz, Emre. "Yargıda Tarafsızlık Bağımsızlıktan Daha Önemli Bir Değerdir", *Sabah*. 14 Ocak 2010. http://www.sabah.com.tr/Yazarlar/akoz/2010/01/14/_yargida_tarafsizlik_bagimsizlikten_daha_onemli_bir_degerdir (24 Aralık 2010).
- Alacakaptan, Uğur. YRST Hakkında Bilgi Üniversitesi'nin Görüşü. 19.12.2008. www.abgm.adalet.gov.tr/dokumanlar/istanbulbilgi.pdf (23 Ağustos 2010).
- Aras, Fikret. <http://www.adalet.org/forum2/goster.php?baslangic=45&yazanno1=&renklendirme=&id=1256&oturumno=cefc285f7069d30&fid=408240&alan=Mesleki%20Konular&tablo=wmeslekikonu&konu=B%D6YLE%20BA%DESAVCI%20DA%20MI%20VARMIDE&sorualan=&a1=&a2=&a3=&a4=> (13 Kasım 2012).
- Arslan, Zühtü. "Siyasetin En Derin Krizi", *Radikal*. 26 Eylül 2002. <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=51349> (12 Kasım 2009).
- Asser Institute**. "Court Management Challenges and Solutions" (Hırvatistan Mahkeme Yönetimi Tanıtım Broşürü). Kasım 2011.
- Aşçıoğlu, Çetin. "Yargıç ve Yansızlık", <http://www.abchukuk.com/makale3.html> (23 Mart 2009).
- Austrian Federal Ministry of Justice**. The Austrian Judicial System, Institutions – Agencies – Services. Vienna, 2009. http://www.justiz.gv.at/internet/file/8ab4ac8322985dd501229ce2e2d80091.en.0/die_justiz_eng_05.09.pdf (01 Şubat 2012).
- Asrağ, Mahmut. <http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=224635&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (19 Eylül 2009).
- Aydın, Feri. www.adalet.org (20 Temmuz 2011).

- Aydın, Nafiz. “Yargı Protokolün Neresinde?”, *Zaman*. 02 Mart 2002. <http://arsiv.zaman.com.tr/2002/03/02/yorumlar/yorum2.htm> (28 Ocak 2010).
- Aydın, Yavuz. “İsveç Yargı Sistemi Hakkında Bilgi Notu”, **TC Adalet Bakanlığı Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü Yayınlanmamış Rapor**. Ankara, 18.01.2008.
- Ballı, Muharrem. <http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=224635&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (13 Eylül 2009).
- CCEJ. **Yargı Bağımsızlığına İlişkin Standartlar ve Yargıçların Görevden Alınamalarına Dair 1 Nolu Görüş**. CCEJ (2001) OP N°1, Strazburg, 2001. [http://www.venice.coe.int/docs/2010/CDL-AD\(2010\)004-tur.pdf](http://www.venice.coe.int/docs/2010/CDL-AD(2010)004-tur.pdf) (03 Temmuz 2010).
- CCEJ. **Yargının Etkinliği ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. Maddesi Işığında Mahkemelerin Finansmanı ve Yönetimine Dair Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Dikkatine Sunulan 2 (2001) Nolu Görüş**. Strazburg, 23 Kasım 2001 CCJE (2001) OP N°2. http://www.yargitay.gov.tr/abproje/belge/temelbelge/CCJE_2001_OP2_TR.pdf (11 Mayıs 2011).
- CCEJ. **Demokratik Bir Toplumda Yargıç ve Savcılar**, Bordeaux Bildirisi. 20 Eylül 2009. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccje/textes/Avis_en.asp (04 Aralık 2011).
- Barlas, Mustafa. “Marangoz Hatası ve Savcılar Yüksek Kurulu”, 25.04.2010, http://www.haberiniz.com/index.php?option=com_content&task=view&id=12065&Itemid=221 (20 Ekim 2010).
- Başaran, Bahar. “Adil Yargılanma Hakkı”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara Üniversitesi SBE, 2007.
- Berthier, Laurent ve Hélène Pauliat. “Administration and Management of Judicial Systems in Europe”, **CEPEJ Report**. Strasbourg, 2004, http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/series/Etudes10Admin_en.pdf (01 Temmuz 2009).
- Bertier, Laurent ve Hélène Pauliat. “Quality Management in The Judicial System and the Courts in France”, **Quality Management in Courts and in the Judicial Organisations in 8 Council of Europe Member States** içinde. Philip M. Langbroek (Ed.), CEPEJ(2010)3, Strasbourg, 10 September 2010, ss.54-68, <http://www.justpal.org/LinkClick.aspx?fileticket=9yiSB1Dt6gk%3D&tabid=103&mid=488> (09 Kasım 2010).
- Besler, Berra. Danıştay'ın 142. Kuruluş Yılı Dönümü ve İdari Yargı Günü Açış Konuşması, 10 Mayıs 2010, <http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/d142-10.pdf> (24 Nisan 2011).

- Beyazıt, Özgür. “Mahkeme Yönetimi Destek Projesi”, **TC Adalet Bakanlığı Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü Yayınlanmamış Avusturya Çalışma Ziyareti Raporu**. 26-30 Mart 2012, www.adalet.org (30 Nisan 2012).
- Beytorun, Sabri. “Mahkeme Yönetiminin Desteklenmesi Projesi”, **Yayımlanmamış Hollanda Çalışma Ziyareti Raporu**. 25-31 Mayıs 2008.
- Björnberg, Kjell ve Paul Richmond. “Türkiye Cumhuriyeti’nde Yargı Sisteminin İşleyişi”, **1. İstisari Ziyaret Raporu**. Ankara: AB Komisyonu, 2003. <http://www.abgm.adalet.gov.tr/dokumanlar/ist1tr.pdf> (06 Nisan 2009).
- Björnberg, Kjell ve Paul Richmond. “Türkiye Cumhuriyeti’nde Yargı Sisteminin İşleyişi” **2. İstisari Ziyaret Raporu**. Ankara: AB Komisyonu, 2004. <http://www.abgm.adalet.gov.tr/dokumanlar/ist2tr.pdf> (15 Haziran 2009).
- Björnberg, Kjell ve Ross Cranston. “Türkiye Cumhuriyeti’nde Yargı Sisteminin İşleyişi”, **3. İstisari Ziyaret Raporu**. Ankara: AB Komisyonu, 2005. <http://www.abgm.adalet.gov.tr/dokumanlar/ist3tr.pdf> (15 Haziran 2009).
- Budak, C. Ali, Yener Ünver ve K. Ali Yıldız. “YRST Hakkında Yeditepe Üniversitesi’nin Görüşü”. 19.12.2008. www.abgm.adalet.gov.tr/dokumanlar/yeditepe.pdf (23 Ağustos 2010).
- Can, Osman. “Gerçekler’in Söyle(ye)medikleri: İş Yükünün (Gerçek) Nedenleri-I”, *Star*. 1 Aralık 2010. <http://www.stargazete.com/acikgorus/gerceker-in-soyle-ye-medikleri-is-yukunun-gercek-nedenleri-haber-312864.htm> (03 Aralık 2010).
- Can, Osman. “Gerçekler’in Söyle(ye)medikleri: İş Yükünün (Gerçek) Nedenleri-II”, *Star*. 08 Aralık 2010. <http://www.osmancan.com/gerceker'in-soyleyemedikleri-is-yukunun-gercek-nedenleri-iii/> (09 Aralık 2010).
- Canadian Judicial Council. **Alternative Models of Court Administration**. 2006. <http://ssrn.com/abstract=1352223> (28 Mart 2010).
- CCEP. **Questionnaire with a view of the preparation of Opinion No. 7, On the Management of the Means of the Prosecution Services, Replies from Spain**. Strasbourg, 7 February 2012, CCPE(2011)7. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/opinions/travaux/OP_7_Spain.pdf (03 Nisan 2012).
- CCEP. **Questionnaire with a View of the Preparation of Opinion No. 7 on the Management of the Means of the Prosecution Services, Replies from Denmark**. Strasbourg, 7 February 2012, CCPE(2011)7. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/opinions/travaux/OP_7_Denmark.pdf (22 Nisan 2012).
- CCEP. **Questionnaire with a View of the Preparation of Opinion No. 7 on the Management of the Means of the Prosecution Services, Replies from Sweden**. Strasbourg, 7 February 2012, CCPE(2011)7. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/opinions/travaux/OP_7_Sweden.pdf (23 Nisan 2012).

- CCEP. **Questionnaire with a view of the preparation of Opinion No. 7, On the Management of the Means of the Prosecution Services, Replies from Ukraine.** Strasbourg, 7 February 2012, CCPE(2011)7. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/opinions/travaux/OP_7_Ukraine.pdf (03 Nisan 2012).
- CCEP. **Questionnaire with a View of the Preparation of Opinion No. 7 on the Management of the Means of the Prosecution Services, Replies from Bulgaria.** CCPE(2011)7, Strasbourg, 7 Şubat 2012. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/opinions/travaux/OP_7_Bulgaria.pdf (11 Şubat 2012)
- CCEP. **Questionnaire with a View of the Preparation of Opinion No. 7 on the Management of the Means of the Prosecution Services, Replies from the Czech Republic.** Strasbourg, 7 February 2012, CCPE(2011)7. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/opinions/travaux/OP_7_Czech.pdf (10 Nisan 2012).
- CCEP. **Questionnaire with a view of the preparation of Opinion No. 7 on the Management of the Means of the Prosecution Services, Replies from Estonia.** Strasbourg, 7 February 2012, CCPE(2011)7. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/opinions/travaux/OP_7_Estonia.pdf (21 Nisan 2012).
- CCEP. **Questionnaire with a view of the preparation of Opinion No. 7 on the Management of the Means of the Prosecution Services, Replies from Latvia.** Strasbourg, 7 February 2012, CCPE(2011)7. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/opinions/travaux/OP_7_Latvia.pdf (05 Mayıs 2012).
- CCEP. **Questionnaire with a View of the Preparation of Opinion No. 7 on the Management of the Means of the Prosecution Services, Replies from Slovakia.** Strasbourg, 7 February 2012, CCPE(2011)7. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/opinions/travaux/OP_7_Slovakia.pdf (07 Mart 2012).
- CCEP. **Questionnaire with a View of the Preparation of Opinion No. 7, On the Management of the Means of the Prosecution Services, Replies from Slovenia,** Strasbourg, 7 February 2012, CCPE(2011)7. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/opinions/travaux/OP_7_Slovenia.pdf (27 Mart 2012).
- CCEP. **Questionnaire with a View of the Preparation of Opinion No. 7 on the Management of the Means of the Prosecution Services, Replies from Croatia.** Strasbourg, 7 February 2012, CCPE(2011)7. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/opinions/travaux/OP_7_Croatia.pdf (10 Aralık 2011).
- CCEP. **Questionnaire with a view of the preparation of Opinion No. 7, On the Management of the Means of the Prosecution Services, Replies from Russian Federation.** Strasbourg, 7 February 2012, CCPE(2011)7. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/opinions/travaux/OP_7_Russian_Federation.pdf (03 Haziran 2012).

- CCEP. **Questionnaire with a view of the preparation of Opinion No. 7, On the Management of the Means of the Prosecution Services, Reply from Austria.** Strasbourg, 7 February 2012, CCPE(2011)7. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/opinions/travaux/OP_7_Autriche.pdf (03 Nisan 2012).
- CCEP. **Role of the Public Prosecution Service Outside the Field of Criminal Justice**, Adopted by the Bureau of the CCPE at Its 3rd Meeting, Popowo, Poland. 6-8 June 2007, s.3. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/opinions/travaux/OP_3_Malte.pdf (01 Mayıs 2012).
- CEPEJ. **Avrupa Yargı Sistemleri, 2010 Basımı (2008 Verileriyle).** Adaletin Etkinlik ve Kalitesi, Ankara: TC Adalet Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2010. <http://www.sgb.adalet.gov.tr/cepej/turkce.pdf> (04 Şubat 2011).
- CEPEJ. **Scheme For Evaluating Judicial Systems 2009, Country: The Former Yugoslav Republic of Macedonia.** 21.10.2010. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/2010/2010_FYROM.pdf (02 Şubat 2012).
- CEPEJ. **Scheme For Evaluating Judicial Systems 2007, Country: Turkey.** http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/2008/turkey_en.pdf (08 Ocak 2010).
- Contini, Francesco. “The Reflective Court: Dialogue As Key For ‘Quality Work’ in the Swedish Judiciary”, **Quality Management in Courts and in the Judicial Organisations in 8 Council of Europe Member States** içinde. Philip M. Langbroek (Ed.), Strasbourg, CEPEJ, 10 September 2010, ss.111-127. <http://www.justpal.org/LinkClick.aspx?fileticket=9yiSB1Dt6gk%3D&tabid=103&mid=488> (09 Kasım 2010).
- Coşar, Ahsen, V. “Danıştay’ın 143. Kuruluş Yıldönümü Açılış Konuşması”, 10.05.2011, <http://www.barobirlik.org.tr/Detay.aspx?ID=8237&Tip=Acis> (23 Mayıs 2011).
- Coşar, Ahsen, V. “2010-2011 Adli Yıl Açılış Töreni Konuşması”. 06.09.2010. <http://www.barobirlik.org.tr/haberler/?sayfa=9> (06 Eylül 2010)
- Coşar, Ahsen, V. “2011-2012 Adli Yıl Açılış Konuşması”. 06.09.2011. <http://www.barobirlik.org.tr/Detay.aspx?ID=9878&Tip=Acis> (01 Kasım 2011).
- Council of Europe Group of States Against Corruption. “Joint First and Second Evaluation Rounds Evaluation Report on Switzerland”, **Adopted by GRECO at its 37th Plenary Meeting** (31 March – 4 April 2008). Strasbourg, 4 April 2008. http://www.ejpd.admin.ch/content/dam/data/kriminalitaet/korruption_greco/grecoberichte/ber-i-ii-2007-1f-e.pdf (23 Nisan 2012).
- Council of Europe Group of States Against Corruption. “First Evaluation Round, Evaluation Report on Luxembourg”, **Adopted by the GRECO at its 5th Plenary Meeting** (Strasbourg, 11-15 June 2001). Strasbourg, 15 June 2001. [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round1/GrecoEvall\(2001\)2_Luxembourg_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round1/GrecoEvall(2001)2_Luxembourg_EN.pdf) (21 Nisan 2012).

- Council of Europe Committee of Experts on Terrorism. **National Legislation, Azerbaijan.** March 2007. http://www.coe.int/t/dlapil/codexter/Source/country_profiles/legislation/ (07 Nisan 2012).
- Çağlayan, Yusuf. “AB Standartlarında Bir Yargımız Neden Yok?” *Zaman*. 01 Eylül 2009. www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=886901 (12 Eylül 2010).
- Çalışma Grupları Ortak Raporu, “Mahkemelerin Yönetimi ve Adaletin Kalitesine İlişkin Öneriler”, **Mahkemelerin Yönetimi ve Adaletin Kalitesi Semineri** içinde. Mehmet Tiryaki (Ed.), TAA Yayınları, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2006, ss.113-118.
- Dakolias, Maria. “Court Performance Around the World, A Comparative Perspective”, **World Bank Technical Paper**. No.430, Washington D.C., 1999. http://siteresources.worldbank.org/BRAZILINPOREXTN/Resources/3817166-1185895645304/4044168-1186404259243/14pub_br176.pdf (11 Şubat 2012).
- Dallara, Cristina. “Judicial Reforms in Transition: Legacy of the Past and Judicial Institutionalization in Post-Communist Countries”. http://amsacta.cib.unibo.it/2810/1/Judicial_Reforms_in_Transition.pdf (22 Mart 2010).
- Dallara, Cristina ve Jaša Vrabc. “Quality Management in the Judicial System of Slovenia”, **Quality Management in Courts and in the Judicial Organisations in 8 Council of Europe Member States** içinde. Philip M. Langbroek (Ed.), CEPEJ, Strasbourg, 10 September 2010, ss. 92-110. <http://www.justpal.org/LinkClick.aspx?fileticket=9yiSB1Dt6gk%3D&tabid=103&mid=488> (09 Kasım 2010).
- Daştan, Necati. <http://www.adalet.org/forum2/goster.php?baslangic=45&yazanno1=&renklendirme=&id=1256&oturumno=cefc285f7069d30&fid=408240&alan=Mesleki%20Konular&tablo=wmeslekikonu&konu=B%D6YLE%20BA%DESAVCI%20DA%20MI%20VARMI%DE&sorulan=&a1=&a2=&a3=&a4=> (13 Kasım 2012).
- De Blas, Maltras ve Elsa Garcia. “The Independence of the Judicial System from the Executive and Legislative Power”, **Venice Commission Unidem Campus Trieste Seminar**. Trieste, Italy, 28 September – 1 October 2009, Venice Commission Report, Guarantees Of Independence, And Non-Interference Of The Prosecution Service. Strasbourg, 14 October 2009. [http://www.venice.coe.int/docs/2009/CDL-UDT\(2009\)011-e.pdf](http://www.venice.coe.int/docs/2009/CDL-UDT(2009)011-e.pdf) (10 Nisan 2012).
- Delden, Bert Van. “Yargı Sisteminin Etkililiği”, **17-21 Kasım 2008 tarihlerinde Türkiye’ye Gerçekleştirilen İstişari Ziyaret Raporu**. <http://www.abgm.adalet.gov.tr/pdf/YARGININ%20ETKİLİLİĞİ%20HAKKI%20NDA%204.İSTİŞARİ%20ZİYARET%20RAPORU.pdf> (24 Nisan 2010).

- Demir, Onur. [http://www.adalet.org/forum2/goster.php?baslangic=15&yazanno1=&renklendirme=&id=1256&oturumno=cefc285f7069d30&fid=416483&alan=Mesleki Konular&tablo=wmeslekikonu&konu=AFYON ADLİYESİNDE NELER OLUYOR? \(A.M.S\)&sorualan=&a1=&a2=&a3=&a4=](http://www.adalet.org/forum2/goster.php?baslangic=15&yazanno1=&renklendirme=&id=1256&oturumno=cefc285f7069d30&fid=416483&alan=Mesleki Konular&tablo=wmeslekikonu&konu=AFYON ADLİYESİNDE NELER OLUYOR? (A.M.S)&sorualan=&a1=&a2=&a3=&a4=) (14 Aralık 2012).
- DİSK. **Özgürlükçü, Eşirlikçi, Demokratik ve Sosyal Bir Anayasa İçin Temel İlkeler (Anayasa Raporu)**. Ankara: DİSK Yayınları No: 57, 2009. http://www.disk.org.tr/content_images/DiSKanayasa.pdf (02 Mart 2012).
- DPT. Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) Adalet Hizmetleri Özel İhtisas Komisyonu Raporu. <http://www.sgb.adalet.gov.tr/bilgi%20bankasi/pdf/adalet-9p-oik.pdf> (12 Ekim 2009).
- Dönmez, Celalettin. “Avrupa Birliği Ülkelerinde Başsavcılık ve Savcılık Örgütlenmesi”. www.abgm.adalet.gov.tr/dokumanlar/absav.pdf (21 Temmuz 2010).
- Dönmez, Celalettin. “Avrupa Ülkelerinde Yargı Kurulları”. <http://www.abgm.adalet.gov.tr/e-kutuphane/AVRUPA%20BİRLİĞİ%20ÜLKELERİNDE%20YARGI%20KURULLARI.pdf> (21 Ocak 2010).
- Ekinci, Tarık Z. “Bağımsızlık ve Tarafsızlık Bir Bütündür”, *Radikal*, 06 Aralık 2009. <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=HaberYazdir&ArticleID=1082293> (28 Eylül 2010).
- Elmacı, Şerafettin. “Cumhuriyet Savcıları, Hâkimlerin Hukuki Sorumluluğu Rejimine Tabi Midir?”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Projesi**. Ankara Üniversitesi SBE, 2008.
- Eltis, Karen ve Fabien Gélinas. “Judicial Independence and the Politics of Depoliticization”. <http://ssrn.com/abstract=1366242> (19 Nisan 2010).
- Emed, Z. Çiçek, Umut Kolcuoğlu, Elif Köymen, Piraye Kuranel, Selin Özbek ve Kayra Üçer. “Amerika Birleşik Devletleri’nde Federal Yargılama Sistemi ve Bu Sistem İçinde Cezai Yargının Yeri ve İşleyişi”. www.uscourts.gov/library/turkish.pdf (03 Ağustos 2009).
- Ergül, Abdulkadir. <http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=340891&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (12 Mayıs 2011).
- Ergüzeloğlu, Esra K. “Türkiye’de Adalet Yönetimi”, **Yayımlanmamış Doktora Tezi**. Ankara Üniversitesi SBE, 2009. <http://esrakilim.blogcu.com/turkiye-de-adalet-yonetimi/6744199> (04 Mayıs 2011).
- Ergüzeloğlu, Esra K. “Güçler Ayrılığı ve Yargı”. <http://esrakilim.blogcu.com/etiket/tarafsizlik> (21 Mart 2012).
- Fadzel, Ahmad. “Judicial Independence in Australia and Malaysia, Meaning of Judicial Independence”, 2004. Working Paper Series, <http://ssrn.com/abstract=929856> (14 Ocak 2010).

- Feyzioğlu, Metin. <http://www.tarafsizhaber.com/haber-Referandum-fa351ist-rejim-arac305-446472/> (24 Eylöl 2011).
- FRA. **Access to Justice in Europe: An Overview of Challenges and Opportunities.** Luxembourg, 2011. <http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/access-to-justice-2011-country-LU.pdf> (24 Nisan 2012).
- Galatasaray Üniversitesi. YRST Hakkında Görüş. 15.12.2008. www.abgm.adalet.gov.tr/dokumanlar/galatasaray.pdf (23 Ağustos 2010).
- Gedik, Hüseyin. “Adil Yargılanma Hakkı Bakımından Türkiye’de Askerî Mahkemelerin Durumu ve Geleceği: Karşılaştırmalı Hukuk Açısından Bir İnceleme”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.** Ankara Üniversitesi SBE, 2010.
- Gélinas, Fabien. “The Dual Rationale of Judicial Independence”. 2011. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1761436 (02 Ocak 2012).
- Ghinea, Christian ve Laura Stefan. “Country Report – Romaniz”, **EU Approach to Justice Reform in Southeastern and Eastern Europe** içinde. Christian Ghinea ve Laura Stefan (Ed.), CRPE, Bucharest, November, 2011, ss.71-93. <http://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2011/11/CRPE-book.pdf> (02 Şubat 2012).
- Giegerich, Thomas. “Yargının Bağımsızlığı, Tarafsızlığı ve Yönetimi”, **4. İstişari Ziyaret Raporu.** Ankara: AB Komisyonu, 2008. <http://www.abgm.adalet.gov.tr/pdf/2008%20İstişari%20Yargı.pdf> (12 Ocak 2011).
- Giegerich, Thomas. “Yargının Bağımsızlığı, Tarafsızlığı ve İdaresi Hakkında Rapor”, **Fasıl 23: Yargı ve Temel Haklar Hakkında 17-21 Ocak 2011 Tarihlerinde Gerçekleştirilen Ziyarete İlişkin Uzman Heyetinin Görüşü,** 1 Ağustos 2011. <http://www.abgm.adalet.gov.tr/dosyalar/yargininbagimsizligi.pdf> (08 Mayıs 2012).
- Gotovski, Mihail. “Country Report – Macedonia”, **EU Approach to Justice Reform in Southeastern and Eastern Europe** içinde. Christian Ghinea ve Laura Stefan (Ed.), CRPE, Bucharest, November 2011, ss.128-165. <http://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2011/11/CRPE-book.pdf> (02 Şubat 2012).
- Grech, Jean Paul. “Criminal Justice Systems in Europe and North America: Malta”, Helsinki, 2006. <http://www.heuni.fi/uploads/2rg2e.pdf> (27 Nisan 2012).
- Hakyemez, Yusuf. “Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Demokratikleşme Sürecinde Yargı Kurumları”, **Stratejik Düşünce Enstitüsü Yargı Raporu** içinde. Ankara: Öncü Basımevi, Şubat 2010, ss.51-70.
- Haley, John O. “The Japanese Judiciary: Maintaining Integrity, Autonomy and the Public Trust”, **Washington U. School of Law Working Paper No. 05-10-01.** 2007, ss.1-30, <http://law.wustl.edu/harris/documents/2003-3HaleyJapaneseJudiciary.pdf> (08 Nisan 2012).

- Hammarberg, Thomas. “Türkiye’de Adalet Yönetimi ve İnsan Haklarının Korunması”, **Avrupa İnsan Hakları Komiserliği Türkiye Raporu**. Strasbourg, Commissioner For Human Rights, Comm(DH)2012(2), 10 January 2012. http://www.ihop.org.tr/dosya/coe/Hammarberg_Turkiyede_Adalet_Yonetimi_20120110.pdf (29 Ocak 2012).
- Hayo, Bernd ve Stefan Voigt. “Explaining de Facto Judicial Independence”, 2003. Volkswirtschaftliche Diskussionsbeiträge des Fachbereichs No. 46/03, University of Marburg, Faculty of Economics and Business Administration and CESifo (Center for Economic Studies and Ifo Institute for Economic Research), <http://www.ivwl.uni-kassel.de/diskussionsbeitraege/workingpaper/papier4603.pdf> (30 Ekim 2010).
- Hayo, Bernd ve Stefan Voigt. “Mapping Constitutionally Safeguarded Judicial Independence – A Global Survey”. <http://ssrn.com/abstract=1724696> (08 Ağustos 2010).
- Hayrapetyan, Arina. “Court Reform in the Republic of Armenia”, **International Policy Fellowship, Final Research Paper**. June 2006. <http://www.policy.hu/hayrapetyan/Final%20Research.pdf> (19 Şubat 2012).
- Hojnik, Janja. “English Legal Terminology: Materials”, Maribor, 2006. http://www.pf.uni-mb.si/datoteke/janja/Angleska%20PT/materials_-_english_legal_terminology.pdf (20 Aralık 2010).
- HSYK. **2011 Yılı Faaliyet Raporu**. Ankara, 2012. <http://www.hsyk.gov.tr/dosyalar/HSYK-2011-Yili-Faaliyet-Raporu.pdf> (02 Mart 2012).
- HSYK. **Yargıda Durum Analizi Toplantıları Sonuç Raporu**. Ankara, 2012. <http://www.hsyk.gov.tr/dosyalar/Yargida-Durum-Analizi-Toplantilari-Sonuc-Raporu.pdf> (01 Mayıs 2012).
- HSYK. **2012-2016 Stratejik Planı**. <http://www.hsyk.gov.tr/dosyalar/2012-2016-stratejik-plan.pdf> (07 Temmuz 2012).
- Hukuk Sözlüğü**. “Adalet”, Ankara: Yetkin Basımevi, 1992.
- IAJ. **The Independence of the Individual Judge Within His Own Organization**. Final Report, Meeting in Recife, 17-21 September 2000. http://www.iaj-uim.org/site/modules/mastop_publish/?tac=41 (03 Haziran 2012).
- İlbay, Erkan, <http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=210282&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (25 Aralık 2008).
- İlbay, Erkan. <http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=224635&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (14 Eylül 2009).
- İnceoğlu, Sibel. “YRST Hakkında Bilgi Üniversitesi’nin Görüşü”, 19.12.2008, www.abgm.adalet.gov.tr/dokumanlar/istanbulbilgi.pdf (11 Ağustos 2009).

- Jung-Soo, Lee. "The Characteristics of the Korean Prosecution System and the Prosecutor's Direct Investigation", **The United Nations Asia and Far East Institute, Resource Material Series, No. 53.** ss.83-101. http://www.unafei.or.jp/english/pdf/RS_No53/No53_13VE_Soo.pdf (05 Nisan 2012).
- Kalay, Jale. "AIHM Kararları Işığında Etkili ve Etkin Bir İdari Yargı Denetimi", **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.** Ankara Üniversitesi SBE, 2007. <http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/1843/2507.pdf> (13 Nisan 2011).
- Kardaş, Ümit. "Neden Yetmez, Neden Evet 2". *Zaman*, 25 Temmuz 2010. <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1008428> (29 Temmuz 2010).
- Kardaş, Ümit. "Yargılamanın Üç Ayağı". *Radikal*, 8 Şubat 2006. <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=178084> (16 Nisan 2010).
- Kardaş, Ümit. "Yargının Bağımsızlığı, Hâkimlik ve Savcılık Teminatı: Bir Kıyas", <http://www.turkhukuk sitesi.com/showthread.php?t=5136> (07 Temmuz 2011).
- Keskin, Tamer. www.adalet.org (31 Mayıs 2010).
- Keskin, Tamer. www.adalet.org (21 Aralık 2010).
- Ketenoğlu, Hakkı. AYM, 18.12.1967, E. 66/31, K. 67/45 (Karşı Oy Yazısı). ss.269–283. AYMKD, Sayı.3, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1992. http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/kararlar_dergisi/kd_05.pdf (29 Eylül 2012).
- KGEK. 06.05.2009, E. 07/33, K. 09/19 (19.06.2009 tarih ve 27260 sayılı RG'de yayımlanmıştır).
- Knaul, Gabriela. "Yargıçların ve Avukatların Bağımsızlığı Özel Raportörünün Ön Gözlemleri: Türkiye Ziyareti", **BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Raporu**, 2011). http://www.ihop.org.tr/dosya/ceviri/BM-Yargic_Bagimsizligi-Ozel_Raportor-20111014.pdf (29 Nisan 2012).
- Köroğlu, Saim. <http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=224635&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (13 Eylül 2009).
- Köroğlu, Saim. <http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=224635&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (14 Eylül 2009).
- Köroğlu, Saim. <http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=224635&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (17 Eylül 2009).
- Köroğlu, Saim. <http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=340891&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (11 Mayıs 2011).
- Kutlu, Mustafa. <http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=323036&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (12 Ocak 2011).

- Mahcupyan, Etyen. “Bağımsız Yargı Demokrasiyi Tehdit Ediyor”, <http://www.derindusunce.org/2009/08/08/bagimsiz-yargi-demokrasiyi-tehdit-ediyor/> (29 Ağustos 2010).
- Marguery, Tony Paul. “Unity and Diversity of the Public Prosecution Services in Europe, A Study of the Czech, Dutch, French and Polish Systems”, **Yayımlanmamış Doktora Tezi**. Groningen Üniversitesi, 2008. http://dissertations.ub.rug.nl/FILES/faculties/jur/2008/t.p.marguery/14_thesis.pdf (20 Ekim 2010).
- Melillo, Giovanni. “Italian Experience in the Modernisation of the Public Prosecutor’s Offices”, **Modernization of Public Prosecution Offices in the Arab Countries: Perspectives and Challenges**. Marrakech, 12-13 Mart 2004. <http://www.pogar.org/activities/marrakech04/melillo.pdf> (14 Mayıs 2010).
- Menteş, Cevdet. “1974-1975 Adalet Yılı Açılış Konuşması”, **Yargıtay Birinci Başkanlarının Adalet Yılı Açış Konuşmaları 1943-1993** içinde. Ali Rıza Geniş (drl.), Ankara: Yargıtay Yayınları No: 25, 1993, ss.330-346.
- Menteş, Cevdet. “1976-1977 Adalet Yılı Açılış Konuşması”, **Yargıtay Birinci Başkanlarının Adalet Yılı Açış Konuşmaları 1943-1993** içinde. Ali Rıza Geniş (drl.), Ankara: Yargıtay Yayınları No: 25, 1993, ss.347-356.
- Menteş, Cevdet. “1977-1978 Adalet Yılı Açılış Konuşması”, **Yargıtay Birinci Başkanlarının Adalet Yılı Açış Konuşmaları 1943-1993** içinde. Ali Rıza Geniş (drl.), Ankara: Yargıtay Yayınları No: 25, 1993, ss.357-367.
- Meyerson, Denise. “Judicial Independence in Australia and South Africa: Comparative Lessons”, 2007. Macquarie Law Working Paper Series, Paper No. 2007-9, ss.1-14. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1018553 (12 Nisan 2009).
- Müderrişoğlu, Ümit. “Nasıl Bir Yargı Reformu?”. http://www.turkhukuk sitesi.com/makale_1100.htm (09 Mayıs 2009).
- Langbroek, Philip M. “Quality Management in Courts: Executive Summary”, **Quality Management in Courts and in the Judicial Organisations in 8 Council of Europe Member States** içinde. Philip M. Langbroek (Ed.), CEPEJ, Strasbourg, 10 September 2010, ss.1-22. <http://www.justpal.org/LinkClick.aspx?fileticket=9yiSB1Dt6gk%3D&tabid=103&mid=488> (09 Kasım 2010).
- Langbroek, Philip M. “Quality Management in the Judicial Organisation in the Netherlands”, **Quality Management in Courts and in the Judicial Organisations in 8 Council of Europe Member States** içinde. Philip M. Langbroek (Ed.), CEPEJ, Strasbourg, 10 September 2010, ss. 81-90. <http://www.justpal.org/LinkClick.aspx?fileticket=9yiSB1Dt6gk%3D&tabid=103&mid=488> (09 Kasım 2010).

- Neudorf, Lorne. “Judicial Independence: The Judge as a Third Party to the Dispute”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. McGill Üniversitesi, 2009. <http://ssrn.com/abstract=1597341> (23 Şubat 2010).
- Ng, Gar Yein, Marco Velicogna ve Cristina Dallara. “Monitoring and Evaluation of Court System: A Comparative Study”, **CEPEJ**. Strasbourg, 2006. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/series/Etudes6Suivi_en.pdf (08 Ocak 2010).
- Nuroğlu, Salih Emre. <http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=340891&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (12 Mayıs 2011).
- OECD. “Anti-Corruption Specialisation of Prosecutors in Selected European Countries”, **Working Paper**. September 2011. <http://www.oecd.org/dataoecd/7/3/49540917.pdf> (28 Ocak 2012).
- OSCE. “Judicial Institutions in Serbia”, September 2011. <http://www.osce.org/serbia/82759> (01 Haziran 2012).
- Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**. “İstinaf”, Ankara: Aydın Yayınevi, 1986.
- Öktem, İmran. “1967-1968 Adalet Yılı Açılış Konuşması”, **Yargıtay Birinci Başkanlarının Adalet Yılı Açış Konuşmaları 1943-1993** içinde. Ali Rıza Geniş (drl.), Ankara: Yargıtay Yayınları No: 25, 1993, ss.255-272.
- Özbek, Kadir. “Yargıyla Oynamak Ters Teper”, **Cumhuriyet**, 11 Nisan 2010.
- Özbudun, Ergun. “Yargının Tarafsızlığı ve Bağımsızlığı”. *Zaman*, 26 Haziran 2007, <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=556090> (30 Ocak 2010).
- Özok, Özdemir. “2009-2010 Adli Yargı Yılı Açılış Konuşması”. http://www.barobirlik.org.tr/tbb/baskan/konusmalar/090907_adliyil.aspx (19 Eylül 2010).
- Özok, Özdemir. “Danıştay’ın 141. Kuruluş Yıldönümü ve İdari Yargı Günü Açış Konuşması”. 10.05.2009, <http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/31yk.pdf> (23 Ocak 2012).
- Özok, Özdemir. “TBB Yönetim Kurulu Çalışma Raporu”, 21-22 Mayıs 2005, 28. Olağan Genel Kurulu, Antalya, TBB Yayınları: 82. http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/2005_tbb_calisma_raporu.pdf (09 Ocak 2012).
- Öztürk, Hakan. “Toplam Kalite Yönetiminde Mahkeme Yönetiminin Yeri ve Önemi”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2008.
- Özyörük, H. İbrahim. “1947-1948 Adalet Yılı Açılış Konuşması”, **Yargıtay Birinci Başkanlarının Adalet Yılı Açış Konuşmaları 1943-1993** içinde. Ali Rıza Geniş (drl.), Ankara: Yargıtay Yayınları No: 25, 1993, ss.79-94.

- Parau, Cristina E. “Beyond Judicial Independence: What Kind of Judiciary is Emerging in Post-Communist Eastern Europe?”, 2009. University of Oxford, Centre for Socio-Legal Studies. <http://ssrn.com/abstract=1523285> (02 Şubat 2010).
- Perilli, Luca. “Türk Yargısının Etkinliği ve Ceza Adaleti Sistemi Raporu”, Mart 2011. <http://www.abgm.adalet.gov.tr/dosyalar/turkyargisininetkinligi.pdf> (08 Mayıs 2012).
- Podumljak, Munir. “Country Report – Croatia”, **EU Approach to Justice Reform in Southeastern and Eastern Europe** içinde. Christian Ghinea ve Laura Stefan (Ed.), CRPE, Bucharest, Kasım, 2011, ss.94-127. <http://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2011/11/CRPE-book.pdf> (13 Şubat 2012).
- Primatarova, Antoinette. “Country Report – Bulgaria”, **EU Approach to Justice Reform in Southeastern and Eastern Europe**. Christian Ghinea ve Laura Stefan, CRPE, Bucharest, November 2011, ss.24-70. <http://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2011/11/CRPE-book.pdf> (02 Şubat 2012).
- Regeringskansliet.** The Sweden Judicial System, A Brief Presentation. <http://www.regeringen.se/content/1/c4/33/41/0feab306.pdf>. İsveç Hükümeti Resmi İnternet Sitesi (07 Aralık 2011).
- Renda, Nihat. “1986-1987 Adalet Yılı Açılış Konuşması”, **Yargıtay Birinci Başkanlarının Adalet Yılı Açış Konuşmaları 1943-1993** içinde. Ali Rıza Geniş (drl.), Ankara: Yargıtay Yayınları No: 25, 1993, ss.471-487
- Rios-Figueroa, Julio. “Understanding Judicial Independence, The Cases of Argentina, Chile, and Mexico”, **Meeting of the Latin American Studies Association**. Las Vegas, Nevada, 7-9 November 2004. http://lasa.international.pitt.edu/members/congress-papers/lasa2004/files/RiosFigueroaJulioAntonio_xCD.pdf (27 Nisan 2010).
- Rios-Figueroa, Julio ve Jeffrey K. Staton. “Unpacking the Rule of Law: A Review of Judicial Independence Measures”, **CELS 2009 4th Annual Conference on Empirical Legal Studies Paper**. Cide, 2009. Department of Politics and Department of Political Science, Emory University. <http://ssrn.com/abstract=1434234> (02 Şubat 2010).
- Rose-Ackerman, Susan. “An Independent Judiciary and the Control of Corruption”. http://www.intelros.org/pdf/2_Independence.pdf (21 Ocak 2010).
- Sağlam, Fazıl. “YRST Hakkında Maltepe Üniversitesi’nin Görüşü”, 23.01.2009. www.abgm.adalet.gov.tr/dokumanlar/maltepe.pdf (09 Aralık 2009).
- Sarıçimen, Ali Musa. <http://www.adalet.org> (14 Aralık 2012).
- Sartık, İhsan. <http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=340891&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (11 Mayıs 2011).

- Sartık, İhsan. <http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=374914&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (26 Ocak 2012).
- Seibert-Fohr, Anja. “Constitutional Guarantees of the Independence of the German Judiciary”. <http://ssrn.com/abstract=1706565> (13 Mart 2011).
- Selçuk, Sami. “Sürgit Örselenen Yargı Bağımsızlığı – II”. *Zaman*, 24.12.2005. <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=240508> (09 Kasım 2010).
- Selçuk, Sami. “Askeri Yargı Bağımsız mı?”. *Star*, 01 Eylül 2009. <http://old2.stargazete.com/yazdir/210583> (09 Ocak 2011).
- Selçuk, Sami. “12 Eylül Davasını Umursamıyorum”. *Akşam*, 10 Nisan 2012. <http://www.aksam.com.tr/mevcut-hukuka-gore-evren-yargılanamaz--109661h.html> (11 Nisan 2012).
- Smolej, Mirka ve Jon T. Johnsen, “Time Management of Justice Systems: A Northern Europe Study”, **CEPEJ Report**. Strasbourg, 6-8 December 2006. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/Delais/GestionTemps_en.pdf (07 Mart 2011).
- Sürmeli, Resmiye. <http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=340891&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (12 Mayıs 2011).
- Şen, Mustafa. <http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=224635&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (13 Eylül 2009).
- Şenlik, Kenan. <http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=210282&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (25 Aralık 2008).
- Tak, Peter J. P. “Report on the Relationship Between Judges And Prosecutors”, **Working Party of the CCEJ 16th Meeting**, CCJE-GT(2009)4, Strasbourg, 5 February 2009. http://www.coe.int/t/DGHL/cooperation/ccje/meetings/CCJE-GT/CCJE-GT_2009_4TAK_en.pdf (16 Ocak 2012).
- TBB. **Yönetim Kurulu Çalışma Raporu 2005**. Ankara, 2005. http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/2005_tbb_calisma_raporu.pdf (22 Aralık 2011).
- TBB. **Yönetim Kurulu Çalışma Raporu**. Antalya, 21-22 Mayıs 2005, 28. Olağan Genel Kurulu, Ankara: TBB Yayınları: 82. http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/2005_tbb_calisma_raporu.pdf (22 Ocak 2012).
- TBB. **31. Olağan Genel Kurulu Tutanağı**. Adana, 7-8 Mayıs 2011. <http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/31ogkt.pdf> (22 Ocak 2012).
- TBB. **TC Anayasa Önerisi, Geliştirilmiş Gerekçeli Yeni Metin**. TBB Yayınları: 131, Kanunlar Dizisi:4, 4. Basım, Ankara, Kasım 2007. http://www.barobirlik.org.tr/yayinlar/kitaplar/2007_Anayasa%20Taslagi_TBB.pdf (04 Ağustos 2009).

- TBB. **4. Baro Başkanları Toplantısı.** 15.12.2002, Ankara, TBB Yayınları: 70, Ankara, Aralık 2002, <http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/4bbt-2002-273.pdf> (22 Ocak 2012).
- TBB. **14. Baro Başkanları Toplantısı.** 24.02.2007, Ankara: TBB Yayınları: 120, Mart 2007. <http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/14bb.pdf> (22 Ocak 2012).
- TBB. **17. Baro Başkanları Toplantısı.** 10.10.2009, Ankara: TBB Yayınları: 167, Kasım 2009. <http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/17bb.pdf> (22 Ocak 2012).
- TBB. **18. Sekizinci Baro Başkanları Toplantısı.** 22.11.2009, Ankara, TBB Yayınları: 169, Ankara, Ocak 2010. <http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/18bb.pdf> (22 Ocak 2012).
- TBB. **19. Baro Başkanları Toplantısı.** 17-18.04.2010, Ankara, TBB Yayınları: 180, Ankara, Haziran 2010. <http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/19bb.pdf> (22 Ocak 2012).
- TBB. **21. Baro Başkanları Toplantısı.** 22.01.2011, Ankara: TBB Yayınları: 204, Aralık 2011. <http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/21bbb-411.pdf> (22 Ocak 2012).
- TBB. **24. Baro Başkanları Toplantısı.** 12.11.2011, Ankara, TBB Yayınları: 208, Ankara, Aralık 2011. <http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/24bbb-414.pdf> (22.01.2012).
- TBMM Zabıt Ceridesi, 02.07.1934, Devre 4, Cilt.23, İctima 3, ss. 362-385.
- TBMM Adliye Encümeni tarafından 2556 sayılı Hâkimler Kanunu hakkında Meclis Başkanlığı'na sunulan 28.06.1934 tarih, 1/1053 esas ve 59 karar numaralı Adliye Encümeni Mazbatası.
- TBMM Adalet Komisyonu'nun 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanunu Tasarısına ilişkin 09.04.1962 tarih, 1/149 esas ve 10 karar numaralı Raporu.
- TC Adalet Bakanlığı. **Yargı Reformu Strateji Belgesi.** Ankara, 2009. www.sgb.adalet.gov.tr/yrs/Yargi%20Reformu%20Stratejisi.pdf (16 Mayıs 2010).
- TC Adalet Bakanlığı. **Yargı Reformu Stratejisi Eylem Planı.** <http://www.sgb.adalet.gov.tr/yrs/yrseylemplani.pdf> (17 Eylül 2010).
- TC Adalet Bakanlığı SGB. **Yargı Reformu Stratejisi Taslağı (Amaçlar ve Hedefler).** Eylül 2012. http://www.sgb.adalet.gov.tr/Yargi_reformu_stratejisi_taslagi.pdf (01 Ekim 2012).
- TC Adalet Bakanlığı ABGM. **Yayımlanmamış İsvaç Çalışma Ziyareti Raporu.** 2011.

- TC Adalet Bakanlığı ABGM. **Mahkeme Yönetim Sistemine Destek Projesi Hakkında Bilgi Notu.** <http://www.abgm.adalet.gov.tr/dokumanlar/mypbilginotu.pdf> (06 Ekim 2010).
- TC Adalet Bakanlığı İç Denetim Birimi. **İngiltere Adalet Bakanlığı Ziyaretine İlişkin Sonuç Raporu.** <http://www.icdenetim.adalet.gov.tr/ziyaret/ingiltere.pdf> (12 Mayıs 2012).
- TC Adalet Bakanlığı İç Denetim Birimi Başkanlığı. **Almanya Çalışma Ziyareti Raporu.** 14-16.02.2011, <http://www.icdenetim.adalet.gov.tr/ziyaret/almanya.pdf> (14 Aralık 2011).
- TC Adalet Bakanlığı İç Denetim Birimi Başkanlığı. **Hollanda Çalışma Ziyareti Raporu.** 22-23 Nisan 2010. <http://www.icdenetim.adalet.gov.tr/ziyaret/hollanda.pdf> (12 Mayıs 2012).
- TC Adalet Bakanlığı İç Denetim Birimi Başkanlığı. **Polonya Çalışma Ziyareti Raporu.** 13-17.02.2012, <http://www.icdenetim.adalet.gov.tr/ziyaret/polonya.pdf> (14 Aralık 2011).
- TC Adalet Bakanlığı. **2010 – 2014 Stratejik Planı.** <http://www.adalet.gov.tr/stratejikplan/AdaletBakanligiStratejikPlanı2010-2014.pdf> (21 Şubat 2011).
- TC Adalet Bakanlığı. **MYSDP kapsamında 21 Ekim 2008 ile 13 Mart 2009 arasındaki döneme ilişkin hazırlanan yayımlanmamış 3. Faaliyet / Değerlendirme Gayri Resmi Raporuna ek Çalışma Grubu Toplantılarının Çıktılarına İlişkin Ortak Uzman Taslak Raporu.** 13 Mart 2009.
- TC AYM. 13.05.1964, E. 63/99, K. 64/38 (14.07.1964 tarih ve 11753 sayılı RG’de yayımlanmıştır).
- TC AYM. 29.03.1966, E. 63/109, K. 66/17 (16.07.1966 tarih ve 12350 sayılı RG’de yayımlanmıştır).
- TC AYM. 18.12.1967, E. 66/31, K. 67/45 (18.04.1968 tarih ve 12878 sayılı RG’de yayımlanmıştır).
- TC AYM. 28.02.1989, E. 88/32, K. 89/10 (22.06.1989 tarih ve 20203 sayılı RG’de yayımlanmıştır).
- TC AYM. 08.09.1989, E. 88/37, K. 89/36. AYMKD, Sayı.25, ss. 334-386. Takav Yayıncılık, Ankara, 2001. http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/kararlar_dergisi/kd_25.pdf (29 Eylül 2012).
- TC AYM. 15.05.1963, E. 63/125, K. 63/112 (28.06.1963 tarih ve 11440 sayılı RG’de yayımlanmıştır).
- TC AYM. 27.04.1993, E. 92/37, K. 93/18 (12.10.1995 tarih ve 22431 sayılı RG’de yayımlanmıştır).

- TC AYM. 18.07.2012, E. 2011/113, K. 2012/108 (01.01.2013 tarih ve 28515 sayılı RG'de yayımlanmıştır).
- TC Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi'nin 71/1719/798 sayı ve 06.03.1962 tarihli yazısı ile Meclis Başkanlığı'na gönderilen 1/149 sayılı, Yüksek Hâkimler Kurulu Kanunu Tasarısı Gerekçesi. Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 1, Cilt.4.
- TC Başvekâlet Kararlar Müdürlüğü'nün 27.05.1934 tarih ve 6/15131/1053 sayılı yazısı ile TBMM'ye sevk ettiği, 2556 sayılı Hâkimler Kanunu Lâyihası.
- TC Yargıtay Başkanlığı. **Yargıtay 2010-2014 Stratejik Planı**. Ankara, 2010. <http://www.yargitay.gov.tr/dmdocuments/sp.pdf> (20 Eylül 2010).
- The Financial Action Task Force. "Third Mutual Evaluation Report On Anti-Money Laundering And Combating The Financing Of Terrorism Summary: Switzerland", 14 November 2005. <http://www.fatfgafi.org/media/fatf/documents/reports/mer/mer%20switzerland%20resume%20english.pdf> (22 Mayıs 2012).
- Thomas, John. "Councils for the Judiciary, Preliminary Report: States Without A High Council", **Council of Europe Community Coalition for Environmental Justice (CCEJ)**. 2007. www.drb.de/cms/fileadmin/docs/sv_ccje_report_thomas_0703.pdf (29 Mart 2012).
- Tinkham, Thomas. "Applying a Rational Approach to Judicial Independence and Accountability On Contemporary Issues", 2010. William Mitchell College of Law, Legal Studies Research Paper Series, Working Paper No. 2010-17. <http://ssrn.com/abstract=1681100> (27 Nisan 2011).
- Tupchiienko, Dmytro. "Quality Management in the Court System Of Ukraine", **Quality Management in Courts and in the Judicial Organisations in 8 Council of Europe Member States** içinde. Philip M. Langbroek (Ed.), CEPEJ, Strasbourg, 10 September 2010, ss.128-148. <http://www.justpal.org/LinkClick.aspx?fileticket=9yiSB1Dt6gk%3D&tabid=103&mid=488> (09 Kasım 2010).
- Türkeri, Ahmet. "İngiltere Çalışma Ziyareti Raporu", **Yargıya Erişim Projesi**. TC Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı, Mayıs 2005. www.inhak-bb.adalet.gov.tr/dkaynak/189.doc (28 Mart 2011).
- TÜSİAD. Yargılama Düzeninde Kalite. Ankara, 1998.
- USAID. Justice System Reform Activity in Kosovo, Why Court Administration? & Why Court Administrators? <http://www.ncscinternational.org/ks/news3.aspx> (06 Ocak 2010).
- Uslu, Mehmet. <http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=210282&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (25 Aralık 2008).

- Tütüncü, Akif. <http://www.adalet.org/arsiv/hepsi.php?konu=&fid=249386&gos1=hepsi&alan=Mesleki%20Konular> (11 Haziran 2012).
- Varga, Andreas Zs. “Role of the Public Prosecution Service Outside the Field of Criminal Justice”, **CCEP Report**. CCPE-Bu (2008)4rev., Strasbourg, 5 May 2008. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/conferences/2008/4rev_2008_CCPE-Bu_reportVargas_en.pdf (09 Şubat 2011).
- Venedik Komisyonu. “Yargının Bağımsızlığı, 1. Bölüm: Yargıçların Bağımsızlığı”, 2010. [http://www.venice.coe.int/docs/2010/CDL-AD\(2010\)004-tur.pdf](http://www.venice.coe.int/docs/2010/CDL-AD(2010)004-tur.pdf) (21 Eylül 2010).
- Venice Commission. “Judicial Appointments”, 2007. [http://www.venice.coe.int/docs/2007/CDL-AD\(2007\)028-e.asp](http://www.venice.coe.int/docs/2007/CDL-AD(2007)028-e.asp) (21 Eylül 2010).
- Venice Commission. “Opinion on the Draft Law on Judges and Prosecutors of Turkey”, 2011. [http://www.venice.coe.int/docs/2011/CDL-AD\(2011\)004-e.pdf](http://www.venice.coe.int/docs/2011/CDL-AD(2011)004-e.pdf) (13 Temmuz 2012).
- Venice Commission. “Federal Law on the Prosecutor’s Office of the Russian Federation”, 2005. [http://www.venice.coe.int/docs/2005/CDL\(2005\)040-e.pdf](http://www.venice.coe.int/docs/2005/CDL(2005)040-e.pdf) (30 Nisan 2011).
- Voermans, Wim ve Pim Albers. “Councils for the Judiciary in EU Countries”, **CEPEJ**. Strasbourg, February 2003. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/textes/CouncilOfJusticeEurope_en.pdf (01 Mart 2010).
- Yaralı, Kamil U. “Yargı Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı”. <http://www.abchukuk.com/makale/makale29.html> (03 Aralık 2010).
- Yargıçlar ve Savcılar Birliği. **5-8 Eylül 2011 tarihlerinde İstanbul’da Gerçekleştirilen Dünya Yargıçlar Birliği’nin 54. Genel Kurul Toplantısı’nda sunulan Türkiye Raporu**. <http://www.yarsav.org.tr/index.php?p=265> (18 Ocak 2012).
- Yavorsky, Volodymyr “Country Report – Ukraine”, **EU Approach to Justice Reform in Southeastern and Eastern Europe**. Christian Ghinea ve Laura Stefan (Ed.), CRPE, Bucharest, November 2011, ss.264-307. <http://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2011/11/CRPE-book.pdf> (02 Şubat 2012).
- Yayla, Atilla. “Yargıda Reforma İhtiyaç Var mı?”. *Zaman*, 25 Eylül 2009. www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=895912 (13 Ekim 2009).
- Yücesoy, Ali Haydar. http://www.adalet.org/forum2/aranangoster.php?konu=&fid=210282&alan=Mesleki_Konular&anahtar=bakirköy&a1=bakirköy&a2=&a3=&a4= (23 Aralık 2008).
- Zimin, V. P. “The Status of the Prosecution Bodies in the Russian Federation”. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/CCPE/conferences/2011/Zimin_en.pdf (14 Mayıs 2012).

Düstur, TE: II, Cilt.5, s.322.

Düstur, TE: I, Cilt.4, s.705.

Düstur, TE: I, Cilt.4, s.723 (Adliye Nezareti'nin 11 Temmuz 1295 tarihli genelgesi).

Düstur, TE: I, Cilt.5, s.33 (Vilayet Adliye Dairelerinin Hesap ve Maliye Usulü Talimatnamesi).

http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/5.pdf (28 Nisan 2011).

http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/19.pdf (28 Nisan 2011).

http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/20.pdf (28 Nisan 2011).

http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/25-1.pdf (28 Nisan 2011).

http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/27.pdf (28 Nisan 2011).

http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/45-1.pdf (29 Nisan 2011).

http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/46-1.pdf (28 Nisan 2011).

http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/47.pdf (29 Nisan 2011).

http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/49.pdf (29 Nisan 2011).

http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/57.pdf (29 Nisan 2011).

http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/58.pdf (29 Nisan 2011).

http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/59.pdf (28 Nisan 2011).

http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/60.pdf (28 Nisan 2011).

http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/70-1.pdf (29 Nisan 2011).

http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/71-1.pdf (29 Nisan 2011).

http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/72-1.pdf (29 Nisan 2011).

http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/73.pdf (28 Nisan 2011).

http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/79.pdf (28 Nisan 2011).

http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/97.pdf (29 Nisan 2011).

http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/101.pdf (28 Nisan 2011).

http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/104-1.pdf (28 Nisan 2011).

http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/122.pdf (28 Nisan 2011).

http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/128-1.pdf (29 Nisan 2011).

http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/137-3.pdf (28 Nisan 2011).

http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/140.pdf (28 Nisan 2011).

http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/144-1.pdf (28 Nisan 2011).

http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/145.pdf (29 Nisan 2011).

http://www.imid.adalet.gov.tr/genelgeler%20ve%20sablonlar/genelge_no129.pdf (30 Ekim 2011).

<http://www.kars.adalet.gov.tr/> (24 Aralık 2008).

<http://www.kadikoy.adalet.gov.tr/index2.asp?cbassavci=1> (20 Şubat 2010).

<http://www.eyup.adalet.gov.tr/> (19 Şubat 2010).

<http://www.aksaray.adalet.gov.tr/> (20 Haziran 2010).

<http://www.manavgat.adalet.gov.tr/> (02 Haziran 2010).

<http://www.manavgat.adalet.gov.tr/> (18 Ağustos 2010).

<http://www.zonguldak.adalet.gov.tr/> (04 Haziran 2010).

<http://www.eskisehir.adalet.gov.tr/> (21 Haziran 2010).

<http://www.karsiyaka.adalet.gov.tr/> (02 Haziran 2010).

<http://www.hatay.adalet.gov.tr/> (12 Ağustos 2009).

<http://www.adiyaman.adalet.gov.tr/> (18 Haziran 2010).

<http://www.diyarbakir.adalet.gov.tr/index1.html> (18 Haziran 2010).

<http://www.bingol.adalet.gov.tr/> (18 Haziran 2010).

<http://www.bitlis.adalet.gov.tr/> (17 Haziran 2010).

<http://www.agri.adalet.gov.tr/> (17 Haziran 2010).

<http://www.kayseri.adalet.gov.tr/> (02 Haziran 2010).

<http://www.nigde.adalet.gov.tr/> (02 Haziran 2010).

<http://www.sincan.adalet.gov.tr/> (18 Haziran 2010).

<http://www.nevsehir.adalet.gov.tr/> (02 Haziran 2010).

<http://www.mus.adalet.gov.tr/> (12 Ağustos 2009).

<http://www.fethiye.adalet.gov.tr/> (12 Ağustos 2009).

<http://www.sincan.adalet.gov.tr/> (18 Haziran 2010).

<http://www.usak.adalet.gov.tr/> (12 Ağustos 2009).

<http://www.kutahya.adalet.gov.tr/> (05 Ağustos 2011).

<http://www.hinis.adalet.gov.tr/> (03 Haziran 2010).

<http://www.elazig.adalet.gov.tr/> (20 Şubat 2010).

<http://www.kayseri.adalet.gov.tr/> (02 Haziran 2010).

<http://www.igdir.adalet.gov.tr/> (17 Haziran 2010).

<http://www.nazilli.adalet.gov.tr/> (17 Haziran 2010).

<http://www.kayseri.adalet.gov.tr/> (19 Ağustos 2010).

<http://www.ercis.adalet.gov.tr/> (20 Ağustos 2010).

<http://www.denizli.adalet.gov.tr/> (17 Haziran 2010).

<http://www.erkzurum.adalet.gov.tr/> (18 Haziran 2010).

<http://www.kirklareli.adalet.gov.tr/> (18 Haziran 2010).

<http://www.elmali.adalet.gov.tr/> (19 Ağustos 2010).

<http://www.dogubeyazit.adalet.gov.tr/htmls/adliyemiz.html> (19 Ağustos 2010).

http://www.inebolu.adalet.gov.tr/makam_odalari.htm (19 Ağustos 2010).

<http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/10-İTALYA%20319-354.pdf> (08 Ocak 2012).

<http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/14-İSPANYA%20533-584.pdf> (08 Ocak 2011).

<http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/08-ALMANYA%20209-276.pdf> (08 Ocak 2012).

<http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/11-HOLLANDA%20355-384.pdf> (08 Ocak 2011).

<http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/12-POLONYA%20385-438.pdf> (08 Mart 2012).

<http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/07-FRANSA%20169-208.pdf> (08 Ocak 2012).

<http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/05-BELÇİKA%2099-148.pdf> (08 Ocak 2012).

<http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/06-DANİMARKA%20149-168.pdf> (08 Ocak 2012).

<http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/04-AVUSTURYA%201-98.pdf> (08 Ocak 2012).

<http://www.anayasa.gen.tr/azerbaycan-aleskerli.htm> (08 Nisan 2012).

<http://www.anayasa.gen.tr/rusya.htm> (15 Mayıs 2012).

http://www.euro-justice.com/member_states/germany/country_report/2788/ (14 Eylül 2011).

http://www.euro-justice.com/member_states/denmark/country_report/2733/ (23 Ocak 2011).

http://www.euro-justice.com/member_states/italy/country_report/4513/ (12 Ocak 2011).

http://www.euro-justice.com/member_states/france/country_report/2782/ (11 Aralık 2010).

http://www.euro-justice.com/member_states/malta/country_report/2829/ (29 Nisan 2012).

http://www.euro-justice.com/member_states/spain/country_report/631/ (23 Şubat 2012).

http://www.euro-justice.com/member_states/czech_republic/country_report/1713/ (12 Ocak 2012).

http://www.euro-justice.com/member_states/estonia/country_report/2770/ (09 Kasım 2011).

http://www.euro-justice.com/member_states/latvia/country_report/2817/ (09 Ekim 2011).

http://www.euro-justice.com/member_states/lithuania/country_report/2823/ (08 Aralık 2011).

http://www.euro-justice.com/member_states/sweden (07 Aralık 2011).

http://www.euro-justice.com/member_states/sweden/country_report/637/ (07 Aralık 2011).

http://www.euro-justice.com/member_states/slovak_rep/country_report/2841/ (18 Aralık 2011).

http://www.euro-justice.com/member_states/poland/country_report/2833/ (02 Mart 2011).

http://www.euro-justice.com/member_states/poland/country_report/2835/ (02 Mart 2012).

http://www.euro-justice.com/member_states/belgium/country_report/1480/ (02 Aralık 2011).

<http://www.hsyk.gov.tr/teftis/rehberekleri/ek5-b.pdf> (06 Haziran 2011).

<http://www.hsyk.gov.tr/Mevzuat/Genelgeler/GENELGELER/1.pdf> (28 Nisan 2011).

<http://www.hsyk.gov.tr/Mevzuat/Genelgeler/GENELGELER/2.pdf> (28 Nisan 2011).

<http://www.hsyk.gov.tr/Mevzuat/Genelgeler/GENELGELER/3.pdf> (28 Nisan 2011).

<http://www.hsyk.gov.tr/Mevzuat/Genelgeler/GENELGELER/7.pdf> (28 Nisan 2011).

<http://www.hsyk.gov.tr/Mevzuat/Genelgeler/GENELGELER/10.pdf> (20 Ekim 2010).

<http://www.hsyk.gov.tr/Mevzuat/Genelgeler/GENELGELER/15.pdf> (12 Ocak 2012).

<http://www.hsyk.gov.tr/Mevzuat/Genelgeler/GENELGELER/20.pdf> (27 Nisan 2011).

<http://www.hsyk.gov.tr/Mevzuat/Genelgeler/GENELGELER/21.pdf> (28 Nisan 2011).

<http://www.hsyk.gov.tr/Mevzuat/Genelgeler/GENELGELER/25.pdf> (29 Nisan 2011).

<http://www.hsyk.gov.tr/Mevzuat/Genelgeler/GENELGELER/29.pdf> (28 Nisan 2011).

<http://www.hsyk.gov.tr/Mevzuat/Genelgeler/GENELGELER/33.pdf> (28 Nisan 2011).

<http://www.hsyk.gov.tr/hsykarar/ihtisas.htm> (12 Ocak 2009).

<http://www.hsyk.gov.tr/duyurular/2012/temmuz/1-bolge-adli-mustemir-yetki.pdf> (11 Temmuz 2012).

<http://www.hsyk.gov.tr/duyurular/2012/temmuz/TMK/Ek-1.pdf> (11 Temmuz 2012).

<http://www.hsyk.gov.tr/duyurular/2012/temmuz/TMK/Ek-2.pdf> (11 Temmuz 2012).

<http://www.hsyk.gov.tr/duyurular/2012/temmuz/TMK/Ek-3.pdf> (11 Temmuz 2012).

<http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidadurumanalizi/24-25-aralik-2010/erzurum.pdf> (01 Mayıs 2012).

<http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidadurumanalizi/24-25-aralik-2010/van.pdf> (01 Mayıs 2012).

<http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidadurumanalizi/24-25-aralik-2010/kahramanmaras.pdf> (01 Mayıs 2012).

<http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidadurumanalizi/24-25-aralik-2010/midyat.pdf> (01 Mayıs 2012).

<http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidadurumanalizi/30-31%20Aralk%202010/afyonkarahisar.pdf> (01 Mayıs 2012).

<http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidadurumanalizi/30-31%20Aralk%202010/kayseri.pdf> (01 Mayıs 2012).

<http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidadurumanalizi/30-31%20Aralk%202010/konya.pdf> (01 Mayıs 2012).

<http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidadurumanalizi/30-31%20Aralk%202010/kastamonu.pdf> (01 Mayıs 2012).

<http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidadurumanalizi/7-8-Ocak-2011/sakarya.pdf> (01 Mayıs 2012).

<http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidadurumanalizi/7-8-Ocak-2011/samsun.pdf> (01 Mayıs 2012).

<http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidadurumanalizi/7-8-Ocak-2011/trabzon.pdf> (01 Mayıs 2012).

<http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidadurumanalizi/7-8-Ocak-2011/adana.pdf> (01 Mayıs 2012).

<http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidadurumanalizi/14-15-Ocak-2011/antalya.pdf> (01 Mayıs 2012).

<http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidadurumanalizi/14-15-Ocak-2011/bursa.pdf> (01 Mayıs 2012).

<http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidadurumanalizi/14-15-Ocak-2011/izmir.pdf> (01 Mayıs 2012).

<http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidadurumanalizi/14-15-Ocak-2011/edirne.pdf> (01 Mayıs 2012).

<http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidadurumanalizi/sapanca/1-grup.pdf> (01 Mayıs 2012).

<http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidadurumanalizi/sapanca/sapanca.html> (01 Mayıs 2012).

<http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidadurumanalizi/sapanca/2-grup.pdf> (01 Mayıs 2012).

<http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidadurumanalizi/sapanca/3-grup.pdf> (01 Mayıs 2012).

<http://www.hsyk.gov.tr/etkinlikler/yargidadurumanalizi/sapanca/4-grup.pdf> (01 Mayıs 2012).

<http://www.sgb.adalet.gov.tr/faaliyetlerimiz/2009/2008.BAKANLIK.FAALİYET.RAPORU.pdf> (26 Eylül 2011).

www.sgb.adalet.gov.tr/bilgi%20bankasi/pdf/AlmanyaMahkeme.pdf (14 Aralık 2011).

<http://www.elmali.adalet.gov.tr/hkmsvc/hkmsvc.html> (28 Mart 2011).

<http://www.bakirkoy.adalet.gov.tr/komisyon-baskani.html> (28 Mart 2011).

http://www.ercis.adalet.gov.tr/komisyon_baskani.htm (28 Mart 2011).

<http://www.un.org/Overview/rights.html> (06 Ocak 2011).

<http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf> (06 Ocak 2011)

http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/a_ccpr.htm (28 Ocak 2011).

<http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/53-73.pdf> (28 Ocak 2011).

http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/profiles/croatianLawProsecutors_en.pdf (04 Nisan 2012).

http://www.hrcr.org/docs/OAS_Declaration/oasrights.html (21 Eylül 2011).

http://www.hrcr.org/docs/American_Convention/oashr.html (09 Nisan 2011).

<http://www.judiciarymalta.gov.mt/constitutional-court> (28 Nisan 2012).

<http://www.judiciarymalta.gov.mt/court-of-appeal> (28 Nisan 2012).

<http://www.judiciarymalta.gov.mt/court-of-crimminal-appeal> (28 Nisan 2012).

<http://www.judiciarymalta.gov.mt/criminal-court> (28 Nisan 2012).

<http://www.judiciarymalta.gov.mt/civil-court> (28 Nisan 2012).

<http://www.judiciarymalta.gov.mt/court-of-magistrates> (28 Nisan 2012).

<http://www.judiciarymalta.gov.mt/gozo-courts> (28 Nisan 2012).

http://ec.europa.eu/civiljustice/legal_prof/legal_prof_mlt_en.htm#2 (29 Nisan 2012).

<http://www.sabor.hr/fgs.axd?id=17074> (04 Nisan 2012).

http://www.barobirlik.org.tr/mevzuat/avukata_ozel/meslek_kurallari/bm_yargi_bagimsizligi_temel_prensipleri.pdf (04 Nisan 2011).

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/CCJE%20Opinion%201_EN.pdf (08 Mayıs 2012).

<http://scc.lexum.org/en/1990/1991scr2-114/1991scr2-114.html> (04 Ocak 2011).

https://e-justice.europa.eu/content_judicial_systems_in_member_states-16-it-en.do?member=1 (02 Mayıs 2012).

http://www.poderjudicial.es/cgpj/en/Subjects/Judicial_System. İspanya Yargı Genel Konseyi Resmi İnternet Sitesi (21 Mart 2012).

<http://www.transnational.deusto.es/IP2010/docs/LOPJ.pdf> (24.03.2012).

<http://www.unidroit.info/mm/TheGermanJudicialSystem.pdf> (27 Mart 2012).

http://www.olg-hamm.nrw.de/aufgaben/04_verwaltung/dez3/index.php (13 Mayıs 2012).

<http://www.lg-muenster.nrw.de/aufgaben/abteilungen/verwaltung/index.php> (13 Mayıs 2012).

<http://www.ag-muenster.nrw.de/Aufgaben/Abteilungen/Verwaltung/index.php> (13 Mayıs 2012).

http://www.birosag.hu/engine.aspx?page=birosag_english_03_judicial. Macaristan UYK Resmi İnternet Sitesi (04 Ocak 2011).

<http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1999/en19990731.pdf> (16 Haziran 2012).

<http://www.kko.fi/27080.htm>. Finlandiya Yargıtay'ı Resmi İnternet Sitesi (16 Haziran 2012).

http://www.concourt.am/armenian/legal_resources/world_constitutions/constit/iceland/icelnd-e.htm (16 Mart 2012).

<http://www.haestirettur.is/>. İzlanda Yargıtay'ı Resmi İnternet Sitesi (28 Mart 2012).

http://www.domstol.no/upload/DA/Internett/da.no/Publikasjoner/Domstolene%20i%20Norge_ENG_OPPSL.pdf. Norveç Ulusal Mahkeme İdaresi Resmi İnternet Sitesi (04 Şubat 2012).

http://www.servat.unibe.ch/icl/sw00000_.html (16 Haziran 2012).

http://www.domstol.se/templates/DV_InfoPage_2317.aspx. İsveç Ulusal Mahkeme İdaresi Resmi İnternet Sitesi (12 Temmuz 2011).

http://www.domstol.se/templates/DV_InfoPage_____2330.aspx (12 Temmuz 2011).

<http://www.rechtspraak.nl/Information+in+English/Judicial+system/District+Courts.htm>
Hollanda Temyiz Mahkemesi Resmi İnternet Sitesi (24 Eylül 2011).

<http://www.rechtspraak.nl/Information+in+English/Judicial+system/Special+Tribunals.htm> (24 Eylül 2011).

<http://www.rechtspraak.nl/information+in+english> (24 Eylül 2011).

<http://www.rechtspraak.nl/Information+in+English/Judicial+system/Courts+of+Appeal.htm> (24 Eylül 2011).

<http://www.president.gov.ua/en/content/constitution.html> (11 Ocak 2012).

<http://www.judges.org.ua/eng/law.htm> (11 Ocak 2012).

<http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/4c2da6f22.pdf> (10 Ocak 2012).

<http://www.nc.ee/?id=190>. Estonya Yargıtay'ı Resmi İnternet Sitesi. (05 Şubat 2012).

<http://www.humanrights.lv/doc/latlik/satver~1.htm> (05 Şubat 2012).

<http://www.at.gov.lv/en/about/operation/system/>. Letonya Yargıtay'ı Resmi İnternet Sitesi (05 Şubat 2012).

<http://www.humanrights.lv/doc/latlik/prok.htm> (08 Nisan 2012).

<http://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Constitution.htm> (01 Mart 2012).

<http://www.juradmin.eu/en/members/pdf/lithuania.pdf> (08 Aralık 2011).

<http://www.teismai.lt/en/courts/judicial-system/>. Litvanya Ulusal Mahkeme İdaresi Resmi İnternet Sitesi (09 Aralık 2011).

<http://www.litlex.lt/litlex/Eng/Frames/Laws/Documents/162.HTM> (06 Mart 2011).

<http://www.csm-just.ro/csm/index.php?cmd=9401>. Romanya Yüksek Hâkimlik Konseyi Resmi İnternet Sitesi (17 Aralık 2011).

http://www.justice.sk/a/wfn.aspx?pg=lb&htm=l4/crt_sys.htm. Slovakya Adalet Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi (15 Aralık 2011).

http://www.justice.sk/a/wfn.aspx?pg=lb&htm=l4/cj/cj_main.htm (15 Aralık 2011).

http://ec.europa.eu/civiljustice/org_justice/org_justice_sln_en.htm. AK Resmi İnternet Sitesi (24 Şubat 2012).

http://www.euro-justice.com/member_states/slovenia/country_report/2847/ (27 Aralık 2011).

<http://www.dt-rs.si/sl/english/>. Slovenya Yargıtay Savcılığı Resmi İnternet Sitesi (29 Aralık 2011).

http://www.taoiseach.gov.ie/attached_files/Pdf%20files/Constitution%20of%20Ireland%20Nov2004.pdf (07 Mart 2012).

<http://www.supremecourt.ie/>. İrlanda Yargıtay'ı Resmi İnternet Sitesi (16 Haziran 2012).

<http://www.irishstatutebook.ie/1924/en/act/pub/0016/index.html> (07 Mart 2012).

<http://www.attorneygeneral.ie/ac/ac.html#role>. İrlanda Genel Savcılığı Resmi İnternet Sitesi (07 Mart 2012).

http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccpe/opinions/travaux/OP_3_FYROM.pdf (07 Şubat 2012).

http://www.nichibenren.or.jp/en/about/judicial_system/judicial_system.html. Japonya Barolar Birliği Federasyonu Resmi İnternet Sitesi (03 Nisan 2012).

<http://en.wikipedia.org/wiki/Prosecutor> (27 Mayıs 2012).

<http://www.moj.go.jp/ENGLISH/PPO/ppo-01.html>. Japonya Adalet Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi (01 Mart 2012).

<http://www.justice.gov.az/eng175.html> (08 Nisan 2012).

[http://www.venice.coe.int/docs/2005/CDL\(2005\)040-e.pdf](http://www.venice.coe.int/docs/2005/CDL(2005)040-e.pdf) (01 Mayıs 2012).

http://eng.genproc.gov.ru/organization_chart/. RF Genel Savcılık Bşrosu Resmi İnternet Sitesi (02 Mayıs 2012).

<http://www.ns.vi.jt.rs/index.php/en/about-the-prosecutors-office-en>. Sırbistan Novi Sad Savcılık Bşrosu Resmi İnternet Sitesi (01 Haziran 2012).

http://www.rai-see.org/serbia/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=27&Itemid=62 (23 Mayıs 2012).

<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan9.pdf> (18 Eylül 2011).

<http://www.dpt.gov.tr/DocObjects/Download/2946/oik684.pdf> (18 Eylül 2011).

<http://www.sgb.adalet.gov.tr/yrs/Yargı%20Reformu%20Stratejisi%20Eylem%20Planı.pdf> (09 Mayıs 2010).

<http://www.sgb.adalet.gov.tr/faaliyetlerimiz/2009/2008.BAKANLIK.FAALİYET.RAPORU.pdf> (26 Temmuz 2010).

<http://haber.gazetevatan.com/abdinin-turkiye-raporu/453272/1/Gundem> (17 Mayıs 2012).

<http://www.hukukihaber.net/gundem/hukukcular-dernegei-anayasa-taslagi-h20501.html>
(24 Nisan 2011).

<http://www.musiad.org.tr/anayasa/> (02 Mart 2012).

www.ocasturkiye.com/.../Savcilarin%20Rolune%20dair%20Yonerge.doc (28 Ağustos 2010).

<http://www.arkitera.com/haber/index/detay/4544> (21.07.2012).

www.imid.adalet.gov.tr/genelgeler%20ve%20sablonlar/genelge_no126.pdf (16 Mayıs 2010).

http://www.imid.adalet.gov.tr/genelgeler%20ve%20sablonlar/genelge_no97.pdf
(16.05.2010).

http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/144.pdf (16.05.2010).

<http://www.golcuk.gov.tr/protokollistesi.html> (09 Haziran 2012).

<http://www.habervitrini.com/haber/yarginin-protokol-kavgasi-73962/> (27 Nisan 2012).

<http://www.niksarhuseyingazi.com/koyumuz/tum-haberler/365-niksar-adliye-sarayi.html> (04 Eylül 2010).

http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/129.pdf (16 Mayıs 2010).

<http://www.bumko.gov.tr/proje/ABS/EK3.htm> (06 Ağustos 2010).

<http://www.abgm.adalet.gov.tr/dokumanlar/cepej-2006-tablolar.pdf> (08 Ekim 2010).

<http://www.afyonkarahisar.adalet.gov.tr/adliacilis1.htm> (02 Haziran 2010).

http://www.antalyaclass.com/Haber-540-Alanya_da_Adli_yil_Acilisi_.html (02 Haziran 2010).

<http://gundem.milliyet.com.tr/-2006-yilinda-olsaydik-burdaki-herkesi-tutuklatirdim/gundem/gundemdetay/03.06.2011/1398167/default.htm> (04 Haziran 2011).

<http://www.adalet.org/forum2/aranangoster.php?konu=&fid=210282&alan=MeslekiKonular&anahtar=bakirköy&a1=bakirköy &a2=&a3=&a4=> (23 Aralık 2008).

http://www.google.com.tr/search?hl=tr&rlz=1T4GTKR_enTR300TR300&q=k%C3%B Ctahya+ adliyesi&meta= (02 Temmuz 2009).

http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/dosyalar/subecalismalari/aksehir_orman.htm (07 Haziran 2010).

http://www.cte-seslenis.adalet.gov.tr/arsiv/2008/78_eylul2008/etkinlikler/denetimli_serbestlik.htm (07 Haziran 2010).

<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/16796793.asp?top=1> (19 Ocak 2011).

<http://www.mersinhaber.com/14635-mersin-cumhuriyet-bassavciligi-nda-gorev-yapan-7-hakim-ve-savcinin-gorev-yerleri-degistirildi.html> (03 Haziran 2010).

<http://www.ardahanhaberleri.com/haber/1399/ardahan-8217da-aile-mahkemesi-sikintisi> (04 Temmuz 2010).

http://www.alanyalcik.adalet.gov.tr/hb_29ekim09_konser.asp (30 Haziran 2010).

<http://www.manavgathabermerkezi.com/haber-MANAVGAT-ADLIYESI8217NDE-ORNEK-UYGULAMA-4075/> (10 Haziran 2012).

<http://www.dgmarket.com.tr/tenders/np-notice.do~2257224> (24 Ocak 2010).

http://www.turkhukukmerkezi.com/Hukuki/2010/05/29/Türkiye_Barolar_Birliği_Başka_n_Adayı_Av._Güneş_Gürseler_in_Seçim_Bildirgesi (02 Ocak 2011).

<http://www.yargitay.gov.tr/aihm/upload/22929-04.pdf> (07 Ocak 2010).

<http://www.hukukihaber.net/gundem/hukukcular-dernegi-anayasa-taslagi-h20501.html> (22 Kasım 2011).

<http://www.danistay.gov.tr/> (28 Şubat 2013).

www.yargitay.gov.tr/index3.php?pgid=8 (28 Şubat 2013).

www.tdk.gov.tr (03 Eylül 2009).

www.tdk.org.tr (09 Nisan 2010).

www.tdk.org.tr (15 Eylül 2012).

www.tdk.org.tr (14 Ekim 2012).

www.tdk.org.tr (16 Ekim 2012).

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=YARGI (21 Eylül 2010).

<http://www.turkhukuk sitesi.com/showthread.php?t=3272> (11 Aralık 2011).

<http://www.internethaber.com/istanbul-adalet-sarayi-cete-davasi-sike--411371h.htm> (01 Nisan 2012).

<http://www.milliyet.com.tr/Yasam/SonDakika.aspx?aType=SonDakika&ArticleID=1140494> (17 Eylül 2009).

<http://www.aksam.com.tr/hakim-ve-savcilar-kadina-siddet-konusunda-egitilecek--157035h.html> (30 Aralık 2012).

- “Cezaevlerinde 007 Bond dönemi”. *Hürriyet*, 11 Ocak 2008. http://www.hurriyet.com.tr/gundem/8009806_p.asp (21 Ocak 2008).
- “Çay ve kahve ihtiyaçlarını odalarında karşılayan hâkim ve savcılar isyan etti.”. *Vatan*, 28.04.2012. <http://haber.gazetevatan.com/hâkimlerin-cay-isyani/446745/1/Gundem> (29 Nisan 2012).
- “Heyetle savcı aynı seviyededir.”. *Hürriyet*, 26 Nisan 2009. <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/11514802.asp> (05 Mayıs 2009).
- “Hukukun değil bizim dediğimizi yap.”. *Star*, 6 Mayıs 2012. <http://www.stargazete.com/politika/hukukun-degil-bizim-dedigimizi-yap-haber-442381.htm> (07 Mayıs 2012).
- “Meslektaşız, savunmada ayağa kalkmayın.”. *Milliyet*, 09.02.2012. <http://gundem.milliyet.com.tr/meslektasiz-savunmada-ayaga-kalkmayin/gundem/gundemdetay/09.05.2012/1537850/default.htm> (10 Mayıs 2012).
- “Saldırıya uğrayan hâkim koruma alamıyor.”. *Habertürk*, 06 Ocak 2011, <http://www.haberturk.com/yasam/haber/588584-saldiriya-ugrayan-hakim-koruma-alamiyor> (07 Ocak 2011).
- “Yargı Askerin Yerine Göz Koydu.”. *Habertürk*, 11 Haziran 2012. <http://www.haberturk.com/gundem/haber/749783-yargi-askerlerin-yerine-goz-koydu> (11 Haziran 2012).
- “Vali'nin makam aracı tartışma konusu...”. <http://www.kenthaber.com/karadeniz/ordu/Haber/Genel/Normal/valinin-makam-araci-tartisma-konusu/> (26 Kasım 2010).
- “İşte Bursa'ya 50 yıl yetecek Adliye Sarayı”, <http://www.rotabursa.com/haber/guncel/iste--bursaya-50-yil-yetecek-adliye-sarayi/1967.html> (16 Ekim 2012).
- “Kolluk, ceza hukuku reformuna karşı ‘haçlı seferi’ gibi kışkırtıldı.”. 20.02.2012. <http://t24.com.tr/haber/prof-adem-sozuer-kolluk-ceza-hukuku-reformuna-karsi-hacl-seferi-gibi-kiskirtildi/197578> (21 Şubat 2012).
- “Mağduriyetler sürüyor ama niteliği değişiyor”. 15.12.2012, <http://www.aksam.com.tr/magduriyetler-suruyor-ama-niteliği-degisiyor--154337h.html> (16 Aralık 2012).

EKLER

EK – 1: Anket Çalışması

EK – 1

SAYIN KATILIMCI

Bu anket, yargıç ve savcıların, adliyede yönetim işlerinin ve yargının protokolde temsili görevinin kimin tarafından yerine getirilmesini istedikleri ve mevcut yönetim sisteminin yargı bağımsızlığı bakımından sakıncalı yanları bulunup bulunmadığı konusundaki görüşlerini öğrenmek ve mevcut sistem nedeniyle olumsuz bir durumla karşılaşmış karşılaşmadıklarını araştırmak amacıyla yapılmaktadır. Nihai amaç yargı bağımsızlığının geliştirilmesine katkıda bulunabilmek için yöntem belirlemek ve çözüm önerileri oraya koymaktır. Sonuçlar, bilimsel bir çalışmada kullanılacaktır. Çok değerli zamanınızdan 10 dakika ayırdığınız için yürekten teşekkür ediyorum. Saygılarımla...
Hâkim Ali ALTINTAŞ (a_altintas64@mynet.com)

Yaşınız : .....

Görev yaptığınız yer (Size uygun seçeneği 'X' ile işaretleyiniz)

Kıdeminiz: .....
(staj hariç yıl olarak)

a) İl.....

b) İlçe.....

c) Büyükşehir.....

Cinsiyetiniz

: a) Kadın.....

b) Erkek.....

İşiniz

: a) Yargıç

b) C. savcısı.....

Hâkimlerin ve Cumhuriyet savcılarının cevaplandıracağı sorular	Fikrim yok	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum Ne katılmıyorum	Biraz katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1. Adliyenin idari ve mali işleri Cumhuriyet başsavcısı tarafından yürütülmelidir.						
2. Adliyenin idari ve mali işleri adalet komisyonu başkanı/başkanlığı tarafından yürütülmelidir.						
3. Cumhuriyet başsavcısı bulunmayan mülhakatlarda adliyenin idari ve mali işleri kıdemli Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülmelidir.						
4. Mülhakatlarda adliyenin idari ve mali işleri kıdemli yargıç tarafından						
5. Mülhakatlarda adliyenin değil ancak mahkemelerin idari ve mali işleri kıdemli yargıç tarafından yürütülmelidir.						
6. Mülhakatlarda, o ilçenin adıyla bir mahkeme başkanlığı kurulmalı ve adliyenin idari ve mali işleri mahkeme başkanı tarafından yürütülmelidir.						
7. Adliyenin idari ve mali işlerinin yerine getirilmesi konusunda Cumhuriyet başsavcısının veya adalet komisyonu başkanının/başkanlığının/kıdemli yargıçın rolünün/etkinliğinin bulunmadığı başka bir sistem (profesyonel yöneticilik veya adliye müdürlüğü) kurulmalıdır.						
8. Profesyonel yönetici/adliye müdürü ağır ceza merkezlerinde Cumhuriyet başsavcısına mülhakatlarda kıdemli Cumhuriyet savcısına bağlı olarak görev yapmalıdır.						
9. Profesyonel yönetici/adliye müdürü ağır ceza merkezlerinde adalet komisyonu başkanına/başkanlığına, mülhakatlarda kıdemli yargıca bağlı olarak görev yapmalıdır.						
10. Profesyonel yönetici/adliye müdürü ağır ceza merkezlerinde Cumhuriyet başsavcısına, mülhakatlarda kıdemli Cumhuriyet savcısına bağlı olarak görev yapmalı, adalet komisyonu başkanı/kıdemli yargıç ile koordinasyon içinde çalışmalıdır.						
11. Adliyenin tek bir bütçesi olmalı ve bütçe uygulamaları Cumhuriyet başsavcısı / kıdemli Cumhuriyet savcısı tarafından gerçekleştirilmelidir.						
12. Adliyenin tek bir bütçesi olmalı ve bütçe uygulamaları adalet komisyonu başkanı/başkanlığı/kıdemli yargıç tarafından gerçekleştirilmelidir.						

	Fikrim yok	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum Ne katılmıyorum	Biraz katılıyorum	Tamamen katılıyorum
13. Cumhuriyet başsavcılığına ve adalet komisyonu başkanlığına ayrı bütçe tahsis edilmelidir.						
14. Ağır ceza merkezi ve mülhakatlarda her mahkemenin ayrı bütçesi olmalıdır.						
15. Her mahkemenin ayrı bütçesi olmasına gerek yoktur, ağır ceza merkezleri ve mülhakatları kapsamak üzere sadece adalet komisyonu başkanlığının ayrı bütçesinin olması yeterlidir.						
16. Adliye bütçesi, objektif ölçütlere göre ve eşitlik gözetilerek harcanmaktadır.						
17. Adalet komisyonu başkanının/yargıcın adliyenin veya sadece mahkemelerin idari ve mali işlerinden sorumlu tutulması yargıçlık görevi ile bağdaşmaz.						
18. Adliyenin idari ve mali işlerinin Cumhuriyet başsavcısı/savcısı tarafından yerine getirilmesi yargı/yargıç bağımsızlığı açısından olumsuz bir görüntü sergilememektedir.						
19. Yargıyı protokolde Cumhuriyet başsavcısı/savcısı temsil etmelidir.						
20. Yargıyı protokolde adalet komisyonu başkanı/kıdemli yargıç temsil etmelidir.						
21. Uygulanmakta olan 'birlikte temsil' esası devam etmelidir.						
22. Uygulanmakta olan 'birlikte temsil' esası, önce gelme sıralaması adalet komisyonu başkanı-Cumhuriyet başsavcısı şeklinde değiştirilmek suretiyle devam etmelidir.						
23. Yargının protokolde temsili görevi başka bir kişiye verilmelidir.						
24. 5235 SK'deki, bölge adliye mahkemesinin başkan tarafından temsil edilmesine (m. 34/1) ilişkin düzenleme yerindedir.						
25. 5235 SK'deki, mahkemenin genel yönetim işlerini yürütme görevinin iki ayrı düzenleme ile hem başkana (m. 34/3) hem de Cumhuriyet başsavcısına (m. 40/3) verilmiş olması yetki karmaşasına yol açabilir.						
Yalnız Cumhuriyet Savcılarının Cevaplandıracağı Sorular						
1. Yargısal görevlere/faaliyetlere daha fazla zaman ayırabilmelerinin sağlanması bakımından adliyenin idari ve mali işlerinin Cumhuriyet başsavcısı/savcısı tarafından yürütülmesi uygulamasına son verilmelidir.						
2. Adliyenin idari ve mali işlerinin Cumhuriyet başsavcısı/savcısı tarafından yerine getirilmesi nedeniyle yargıçlarla sorun yaşadım ya da yaşandığına tanık oldum.						.....Evet .....Hayır
3. "2." Soruya 'evet' cevabı verdiyseniz, 3. soruyu cevaplayınız.						.....Sorun diyalog yoluyla çözüldü .....Sorun Adalet Bakanlığına iletildi .....Sorun çözülmüdi
Yalnız Yargıçların Cevaplandıracağı Sorular						
1. Yargıçların, idari ve mali konularda yetkili ve görevli kılınmayışlarının nedeni, asli (yargısal) görevlerine daha fazla zaman ayırabilmelerini sağlama amacına yöneliktir.						
2. Adliyenin yönetim işlerinin Cumhuriyet başsavcısı/savcısı tarafından yerine getirilmesi nedeniyle olumsuz bir durumla karşılaştım ya da böyle bir duruma tanık oldum.						.....Evet .....Hayır
3. "2." soruya 'evet' cevabı verdiyseniz, 3. soruyu cevaplayınız.						.....Sorun diyalog yoluyla çözüldü .....Sorun Adalet Bakanlığına iletildi .....Sorun çözülmüdi

Anketimize katıldığınız için çok teşekkür ederiz.

EK – 2: Adliyelerdeki Yerleşim Planı Tasarrufunun CBS’ye Ait Olduğuna İlişkin İMİD Yazısı

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı
Levazım Taşra Şubesi

EK -2

SAYI : B.03.0.İMİ.0.00.01-
KONU :

PENDİK CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞINA

İLGİ: 07.03.2007 gün ve 2007/362 sayılı yazınız.

İlgi yazı ekinde alınan Pendik İcra Mahkemesinin 01.03.2007 gün ve 2007/81 sayılı yazısı incelendi.

Adalet daireleri içerisindeki yerleşim planı tasarrufu Cumhuriyet başsavcılıklarının yetkisinde bulunmaktadır.

Bilgi edinilmesini rica ederim.

İdari ve Mali İşler
Dairesi Başkanı

**EK – 3: Adliyelerdeki Yerleşim Planı Tasarrufunun Ad.B’ye Ait Olduğuna İlişkin
Teknik İşler Daire Başkanlığı Yazısı**

Başvuru sahibi Ali ALTINTAŞ’ın istemiş olduğu bilgiler aşağıda belirtilmiştir.

1-20.02.2010 tarihli başvuruza, Başkanlığımızın 09.03.2010 tarih ve 1077 sayılı yazımız ile cevap verilmiştir.

2-Hakim-Savcı odalarının verilmesi Bakanlık yetkili olup, tahsisi Bakanlık tarafından yapılmaktadır.

3-Tekirdağ iline yapılacak olan Adalet Binası ihale aşamasına gelmediğinden proje kesinlik kazanmamış olup, bu aşamada proje verilememektedir.24.05.2010

Adalet Bakanlığı
Teknik İşler Dairesi Başkanlığı
Konya yolu No:70 Beştepe/Ankara

EK – 4: CBS Tarafından Kalemi ile Müdür Odasının Yerine Değiştiren Yargıca Yazılan Yazı

EK - 4

**T.C
GÖLCÜK
CUMHURİYET BAŞSAVCLILIğI
(Bakanlık Muhabere Bürosu)**

SAYI : 2000/11 Muh.
KONU : CBS Tarafından Kalemi ile Müdür Odasının Yerine Değiştiren Yargıca Yazılan Yazı

**SULH HUKUK MAHKEMESİNE
GÖLCÜK**

Mahkemeniz Yazı İşleri Müdürü [Redacted] [Redacted] tarihli dilekçesi ilişikte gönderilmiştir.

Adı geçen Sulh Hukuk Mahkemesi Yazı İşleri Müdürü [Redacted] idari izinli olduğu Cuma ve Takip eden Cumartesi ve Pazar günleri odasının taşındığını beyan etmekle;

Dilekçe gereğince yapılan incelemede ekte bir örneği gönderilen ve Bassavcılığımızca tanzim edilen YERLEŞİM PLANINA göre 2.kat 217 no'lu btro Sulh Hukuk Mahkemesi Yazı İşleri Müdürlüğüne ait olup,Sulh Hukuk Mahkemesi kalemi için yer darlığı sebebiyle imkanlar dahilinde 228 no'lu btro oluşturulmuş ve hizmet verilinceye başlanmıştır.

Adliyemizde Güvenlik,yerleşim ,donanım, ikmal ,tedarik,düzenleme ,bütçe vs. işlemler Bassavcılığımızca imkanlar dahilinde takip edilmekte ve oluşturulmaktadır.

217 no'lu odada Hizmet veren Yazı İşleri Müdürlüğünün odasının koridordaki 228 no'lu kalem odası ile değiştirilmek suretiyle bu ödadaki zimmeten kendisine teslim edilen para kasasının Asliye Hukuk Mahkemesi Yazı İşleri Müdürlüğünün odasına konulması suretiyle yapılan bu işlem den Cumhuriyet Bassavcılığımızın herhangi bir görüşü sorulmamış ve alınmamıştır.

Yazı İşleri Müdürlüğünün yaptığı görev ve yöneticilik durumu göz önüne alındığında yapılan değişiklik Bassavcılığımızca uygun bulunmamıştır.

Bu nedenle ikinci bir düzenleme yapılıncaya kadar YERLEŞİM planında olduğu gibi Yazı İşleri Müdürü [Redacted] 217 no'lu odasında ve Sulh Hukuk Mahkemesi ve İcra Ceza Mahkemesi kaleminin 228'no'lu btrolarında hizmet verilmesine devam olunması ve gereğinin buna göre yapılması hususunda ilgililere talimat verilmesi,

Rica olunur.

İTA AMİRİ

EK – 5: Cumhuriyet Başsavcısı ve Cumhuriyet Savcısı ile Yazıştığı için Bir Yargıç Hakkında Yapılan Soruşturma Belgesi

EK - 5

**T.C.
ADALET MÜFETTİŞLİĞİ**

Konusu : Savunmanız hakkında

Sayın: Hâkimi.

a- Cumhuriyet Başsavcısı genel muhabere numarasıyla istediği bir dosyanın arşivde bulunamaması üzerine karşılıklı yazışmalar yaptığımız,

başsavcının yaptığı işleri meslektaşlarımız yanında eleştirdiğimiz, bu durumu personele de yansıttığımız, dâimsel dargınlıklar yaşadığımız,

b- Cumhuriyet Savcısı personele de yansıtacak şekilde yazışmalar yaptığımız,

EK – 6: Cumhuriyet Başsavcısı Tarafından Cumhuriyet Savcısına Tahsis Edileceği Gerekçesiyle Bir Yargıçtan Odasının Boşaltılmasını İstenmesine Dair Belge

EK - 6

T.C.

**CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI
MUHABERE BÜROSU**

Sayı : [REDACTED]

ASLİYE CEZA MAHKEMESİ HAKİMLİĞİ'NE

Adliyesinin Hükümet Konağı binasında bulunması ve oda yetersizliği nedeniyle halen iki Cumhuriyet Savcısının tek odayı kullanmaları nedeniyle Asliye Ceza Mahkemesi kalemi olarak kullanılan odanın orta kısmından duvar örülmek suretiyle 2 oda haline dönüştürülmesi ve yeni odanın Hakim-Savcı odası olarak düzenlenmesi düşünülmüş olup, yapılacak inşaat hususunda Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü'nün [REDACTED] tarih ve [REDACTED] sayılı yazısı ve [REDACTED] Kaymakamlığının [REDACTED] tarih ve [REDACTED] sayılı yazısı ekinde gönderilen ve [REDACTED] Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü teknik elemanlarınca düzenlenen [REDACTED] tarihli teknik raporda; gözle yapılan inceleme neticesinde Asliye Ceza Mahkemesi kalemi olarak kullanılan odanın duvar örülmek suretiyle 2 ayrı odaya dönüştürülebileceği ancak taşıyıcı duvarda kapı açılmasının mevcut duvarın özelliğini zayıflatacağı bunun yerine mevcut kapının 2 ayrı oda için de kullanılabilceği görüş ve kanaati bildirilmiştir.

Yapılacak onarım için Adalet Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığından ödenek talep edilmiş ve ödenek tahsis edilmiştir.

Oda ihtiyacının aciliyeti nedeniyle inşaatın bir an evvel yapılması için piyasadaki fiyat araştırması yapılacağından ve kısa bir süre içerisinde inşaat faaliyeti yapılacağından, halen Mahkemeniz kalemi olarak kullanılan odada mevcut masa, dolap vb. malzemelerin yeni yapılacak kısımda kullanılıp kullanılmayacağı hususlarında gerekli ölçüm ve tespitlerin yapılması, yeni masa-tezgah ve dolap ihtiyacı bulunup bulunmadığının tespiti, inşaat faaliyeti süresince kalem hizmetlerinin aksanmaması hususunda gereğinin ifası hususunda Adliye Yazı İşleri Müdürlüğü'ne yazılan [REDACTED] tarih ve [REDACTED] sayılı yazı suretiyle yazınız ekinde gönderilmiştir.

Yapılacak yeni odanın Hakim-Savcı odası olarak düzenlenecek olması, oda kapısının kalem bağlantılı olması ve koridora çıkış kapısının Asliye Ceza Mahkemesi kalemi ile ortak olması nedeniyle, yeni odanın Hakimliğinize tahsis edilmesi, halen Hakimliğinizde kullanılan odanın Cumhuriyet Savcısı [REDACTED] ya tahsis edilmesi düşünülmüştür.

Bilgilerinize rica olunur.

Cumhuriyet Başsavcısı- [REDACTED]

EKİ:1

EK – 7: Ad.B Müsteşarlığı'nca Yargıç ve Savcılardan Pazar Günü Adliyede Olmalarının Talep Edildiği Yazı

EK - 7

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı

Sayı : B.03.0.BİD.0.00.00.02-708.01
Konu : UYAP Test Çalışması

..... CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞINA
..... BÖLGE İDARE MAHKEMESİ BAŞKANLIĞINA

UYAP Bilişim Sisteminin kullanıcılara daha iyi hizmet verebilmesi ve bu hizmetin sürekliliğini temin amacıyla Sistem Merkezi'deki veri tabanı sunucularında sürüm (versiyon) yükseltme işlemlerinin yapılması gerekmektedir. Bu yükseltme işlemlerinin sağlıklı ve doğru yapılabilmesi ancak tüm kullanıcıların katılımının sağlandığı ve Başkanlığımızca tespit edilen senaryoların uygulandığı test işlemlerinin yapılmasıyla mümkün olacaktır. Bu test işlemlerinin gerçekleştirilmesi, veri tabanı sunucularının yükseltilmesi işlemleri açısından hayati önemde sahip bulunmaktadır.

Bu kapsamda, 02.06.2011 Perşembe günü saat 13.30 – 17.30 arasında test ortamında yapılan testin başarılı olması halinde 05.06.2011 Pazar günü saat 10.00'dan 14.00'e kadar gerçek ortamda çalışma yapılacaktır. Gerçek ortamda yapılacak bu çalışmanın 03.05.2011 tarihinden itibaren <http://portal.uyap.gov.tr> sayfasından yayımlanacak duyuru dikkate alınmak suretiyle gerçekleştirilmesi ve çalışmanın en az 4 saat sürdürülmesi; yapılacak çalışmada gerçek anlamda sonuç alınabilmesi için mesai günlerinde karşılanan iş yüküne yakın bir sistem yükünün oluşturulması gerektiğinden hâkim ve Cumhuriyet savcıları dahil tüm personelin bu çalışmaya katılmasının sağlanması gerekmektedir.

03.06.2011 Cuma günü akşam 19.00 ile 05.06.2011 Pazar günü saat 10.00 arasında gerçek ortam hizmet vermeyeceğinden daha önceden bu gibi durumlar için belirlenen tedbirlerin de alınması gerekmektedir. Bu nedenle, keyfiyetin personele tebliğ edilmesi ve konu hakkında gerekli hassasiyetin gösterilmesi hususlarında bilgi ve gereğini rica ederim.

"Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. maddesine uygun olarak güvenli elektronik imza ile imzalanmış, ayrıca fiziki olarak gönderilmeyecektir"

İstanbul Yolu 13. Km. Hava Müzesi Karşısı Şaşmaz 06370 Yenimahalle ANKARA Bilgi için: Fatih BAŞKAYA
Alan Üzmanı Tel: (0312) 293 2192 / Faks: (312) 293 2222 e-posta : bilisim.uygulama@adalet.gov.tr

Evrakın 5070 Sayılı Kanuna göre elektronik imzalı aslına <http://vatandas.uyap.gov.tr/evrak> adresinden
2qCxxWrd - 10ax3PP - PY6td7M - B0m1C0 kodi ile erişebilirsiniz.

EK – 8: Cumhuriyet Başsavcıları ile Adalet Komisyonu Başkanlarının Katıldıkları Toplantılara İlişkin Ad.B Eğitim Dairesi Başkanlığı Cevabi Yazısı

Fax Teyidi

EK - 8

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Eğitim Dairesi Başkanlığı

Sayı : B.03.0.FDB.0.02.1.219-776/1026/3808

03/09/2010

Konu : Bilgi edinme

Sayın
Ali ALTINTAŞ

İlgi: Bakanlığımız Müsteşarlık Bilgi Edinme Bürosuna hitaben gönderilen Cumhuriyet Başsavcıları ve Adalet Komisyonu Başkanları Toplantısı hakkındaki bilgi edinme başvurunuz.

Personel Genel Müdürlüğünün 24.08.2010 tarih ve 61496 sayılı yazısı ekinde alınan bilgi edinme başvurunuz incelenmiştir.

Söz konusu konuya ilişkin kayıtlarımızın tetkikinde;

- 1- Cumhuriyet Başsavcıları ve Adalet Komisyonu Başkanlarının çağrıldığı "Yargı Teşkilatı Toplantıları"nın 2004, 2006, 2008, 2009 ve 2010 tarihlerinde yapıldığı,
- 2- Söz konusu toplantıların 2005 ve 2007 yıllarında yapılmadığı,
- 3- 2004 yılının nisan ayında; Ağır Ceza Merkezi ve Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcıları toplantısının, mayıs ayında ise; Adli, İdari Yargı ve Devlet Güvenlik Mahkemesi Adalet Komisyonu Başkanları toplantısının gerçekleştirildiği,
- 4- 2004 yılının nisan ve mayıs aylarında ayrı ayrı yapılan toplantıların tümüne Bakanlığımız Birimlerinin üst düzey yöneticilerinin katıldığı belirlenmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Eğitim Dairesi Başkanı

EK – 9: Pendik Cumhuriyet Başsavcısı Tarafından Adliyede Yerleşim Planlamasının Kime Ait Olduğuna İlişkin Ad.B’ye Yazılan Yazı

EK - 9

**T.C.
PENDİK CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI**

Sayı :
Konu: Duruşma salonlarının paylaşımı

07/03/2007

**ADALET BAKANLIĞINA
İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı**

İlgi : a) Pendik İcra Mahkemesinin kullanım alanını gösterir plan,
b) Pendik İcra Mahkemesinin 2006 yılı istatistik bilgi formu,
c) Başsavcılığımızın sayılı yazısı,
d) Pendik İcra Mahkemesinin sayılı yazıları,
e) Başsavcılığımızın sayılı yazısı,
f) Pendik İcra Mahkemesinin sayılı yazısı,

Pendik 1.Aile Mahkemesi kadrosunda çalışmak üzere yeni 1 adet pedegog, 1 adet psikolog ve bir adette sosyal çalışmacının atanmasının yapıldığı ve görevlerine başladıkları,

Pendik Adliyesi hizmet binasının özel şahıstan 2003 yılında kiralandığı yeni kurulan mahkemeler ve atanmış Hakim-Savcılar nedeniyle oda sıkıntısı yaşandığı ve yeni atanan pedegog, psikolog ve sosyal çalışmacıların mahkeme kalemünde oturmaları ve görevleri gereği dava taraflarıyla yapacakları görüşmeleri de Pendik 1.Aile Mahkemesinin duruşma salonunda duruşma saatleri dışında yapmaları hususunda mahkeme hakimiyile yapılan şifai görüşmede mutabakat sağlandığı,

Pendik Adliyesi 3.katında Sulh Hukuk Mahkemesi, İcra Mahkemesi ve 1.Aile Mahkemesinin bulunduğu ve Sulh Hukuk Mahkemesinin haftanın 3 günü saat:10.00 - 11.00 civarında biten duruşmaların müstakil tek salonda yaptığı, 1.Aile Mahkemesi ile İcra Mahkemesinin ise müşterek aynı duruşma salonunu kullandığı, yukarıda açıklanan gerekçelerle ilgili Hakimlerle şifai görüşme sonrası ilgi (c) sayılı yazımızla İcra Mahkemesinin 1.Aile Mahkemesi ile müşterek kullandığı duruşma salonunu 1.Aile Mahkemesinin tek kullanması ve duruşma dışında pedegog, psikolog ve sosyal çalışmacılar tarafından dava taraflarıyla görüşmeye ayrılması, İcra Mahkemesi ile Sulh Hukuk Mahkemesinin de halen Sulh Hukuk Mahkemesince kullanılmakta olan duruşma salonunu kullanması hususu ilgililere bildirilmiştir.

İcra Mahkemesinin ilgi (d-f) sayılı yazılarında belirtilen tarafımızca yerinde görülmeyen gerekçelerle, Adliye içinde yerleşimin planlanmasının Cumhuriyet Başsavcısının yetkilerinde olduğu, eşit, adil ve hizmet gereği yapılan paylaşımın uyulması bildirilmesine karşın ilgi (f) sayılı yazıyla mahkemece çözüm için Adalet Bakanlığına bilgi sunulması talep edilmiştir.

Bilgi ve takdirlerinize arz ederim.

Pendik Cumhuriyet Başsavcısı

Eki: İlgi yazıları

EK – 10: Pendik Cumhuriyet Başsavcısı Tarafından Pendik 1. Aile Mahkemesine Yazılan ve Duruşma Salonunun Pedagog, Psikolog ve Sosyal Çalışmacıya Tahsis ve Sözü Edilen Görevlilerin Dilekçelerinin Ad.B'ye Gönderilmeyip İade Edildiğine İlişkin Yazı

EK - 10

T.C.
PENDİK CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI

Sayı : 2007 / 362 B.Muh.

05/04/2007

PENDİK AİLE MAHKEMESİNE

Adalet Bakanlığı İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı Levazım Taşra Şubesi'nin 27/03/2007 tarih ve 819/132 sayılı yazıları ekte gönderilmiştir.

Mahkemeniz kadrosuna 1 adet pedagog, 1 adet psikolog ve 1 adet sosyal çalışmacı ataması yapılmış ve görevlerine başlamış olduklarından, Pendik Adliyesinde ise boş oda bulunmaması nedeniyle yeni atanan ilgililerin mahkeme kalemi ve duruşma salonunda çalışmalarını yürütmeleri uygun görülmüştür.

Yukarıda açıklanan nedenlerle Pendik Sulh Hukuk Mahkemesi duruşmasını yaptığı salonunun, Pendik İcra Mahkemesi ile birlikte duruşma günlerini ayarlayarak kullanmaları ile Pendik 1. Aile Mahkemesinin duruşmalarını yaptığı salonun duruşma dışında yeni atanan pedagog, psikolog ve sosyal çalışmacı tarafından kullanılması alınan kararın ilgililere tebliğine karar verilmiştir.

Ayrıca Mahkemenizin 14/03/2007 tarih ve 2007/43 Muh. sayılı yazınız ekinde gönderilen psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıya ait dilekçeleri Bakanlığa gönderilmemiş olup ekte iade edilmiştir.

Bilgileriniz ile gereğini rica ederim.

Pendik Cumhuriyet Başsavcısı

Eki : 5

Telefon No : 0 216 491 41 50
Faks No : 0 216 491 00 12 / 025 30 20
E-Mail : pendiksb@adliye.gov.tr

EK – 11: Bir Yargıcın ATK ile İletişime Geçmek için CBS'ye Ait Şehirlerarası Telefonun Kullanılmasına İlişkin Duruşma Ara Kararı

EK - 11

T.C.

1. ASLİYE HUKUK MAHKEMESİ

DURUSMA TUTANAĞI

ESAS NO :
CELSE NO :
CELSE TARİHİ :
YARGIÇ :
KÂTİP :

Belli edilen gün ve saatte celse açıldı.
Taraflar vekilleri hazır. Açık yargılamaya devam edildi.
Dosyanın İstanbul Adli Tıp Kurumu Başkanlığı'ndan dönmediği görüldü.
Davacı vekilinden soruldu: Adli tıptan müvekkillerime mahkeme kalemince adli tıpın
arayıp muayene için gün alınarak müvekkillerimin gönderilmesi gerektiği söylenmiştir, ayrıca
hasta dosyası elde ettik, sunuyoruz dedi. Alındı, dosyaya kondu.

GD;

1-Dosyanın İstanbul Adli Tıp Kurumu Başkanlığı'ndan dönüşünün beklenmesine
2-Savcılık şehirlerarası telefonundan ATK aranarak avacılar için muayene günü
istenmesine, bildirilecek günde davacıların yazı ile ve sol kolları mühürlü olarak ATK'ya
gönderilmelerine

3-Davacı vekili tarafından bu celse ibraz edilen hasta dosyasının dosyasına konulmak
üzere ATK'ya gönderilmesine, 10 TL masrafın 10 gün içinde davacı tarafca karşılanmasına
Duruşmanın günü saat bırakılmasına karar verildi.

Davacı
10.02.2018

2017 tıp kurumu raporun 0.212-45615.00
nolu telefon dan 1658 dakika ile yapılan
gözetiminde telefonun muayene için
gözetiminde bulunmadığı belirtilmiştir

karar

EK – 12: İMİD Tarafından Gölcük CBS'ye Gönderilen Adliye İhtiyaç Listesi

EK - 12

ADALET SARAYI İHTİYAÇ LİSTESİ

Bölüm / Birim	İhtiyaç Sayısı	Toplam İhtiyaç	
		Adliye	Diğer
Cumhuriyet Başsavcısı Makam Odası		48	
Cum. Başsavcılığı Sekreterlik Odası		18	
Başsavcı Dinlenme Odası		18	
Savcı Odası		24	
Toplantı ve Kütüphane		48	
Savcılık Kalemi + Müdür		48	
İdari İşler Müdürlüğü Kalem+ Müdür		48	
Müracaat Savcılığı		24	
Müfettiş Odası		24	
Stajyer Hakim-Avukat Odası		24	
Uzlaşma Odası		24	
Çocuk Bürosu		24	
İzleme Kurulu Odası		36	
Arşiv-Emanet Odası		24	
ADALET KOMİSYONU			
Adalet Komisyonu Başkanı		48	
Sekreter		18	
Komisyon Başkanı Dinlenme Odası		18	
Adalet Komisyonu Yazı İş Md. + Kalem		36	
AĞIR CEZA MAHKEMESİ			
Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı.		36	
Hakim Üye		24	
Mahkeme Yazı İşleri Müdür+ Kalem		36	
Duruşma Salonu		60	
Heyet Müzakere Odası		24	
Arşiv		24	
ÇOCUK AĞIR CEZA MAHKEMESİ			
Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı.		36	
Hakim Üye		24	
Mahkeme Yazı İşleri Müdür+ Kalem		36	
Duruşma Salonu		48	
Heyet Müzakere Odası		24	
Arşiv		24	
ÇOCUK MAHKEMESİ			
Hakim Odası		24	
Mahkeme Yazı İşleri Müdür+ Kalem		36	
Duruşma Salonu		48	
Arşiv		24	
ASLİYE CEZA MAHKEMESİ			
Hakim Odası		24	
Mahkeme Yazı İşleri Müdür+ Kalem		36	
Duruşma Salonu		48	
Arşiv		24	
BULH CEZA MAHKEMESİ			
Hakim Odası		24	
Mahkeme Yazı İşleri Müdür+ Kalem		36	
Duruşma Salonu		48	
Arşiv		24	

EK – 13: Bir Yargıç Tarafından Makam Koltuğunun Değiştirilmesi için CBS'ye Yazılan Yazı

EK - 13

Bu evrak elektronik imza ile imzalanmay olup DYS üzerinden gönderilmiştir. Ayrıca fiziki olarak gönderilmeyecektir.

T.C.

1. SULH CEZA MAHKEMESİ

Sayı : [REDACTED]

**CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞINA
(İDARİ İŞLER MÜDÜRLÜĞÜ'NE)**

Mahkememiz hakim odasında kullanılmak üzere bir adet koltuğa ihtiyaç vardır. Mevcut koltuklar içinden gönderilen koltuklar arızalı olduğundan kullanılmamış ve jade edilmiştir. Mahkememizdeki iş yükünün ağırlığı sebebiyle mesai gün ve saatleri dışında da çalışıldığından, delayısıyla uzun süre kullanma mecburiyeti bulunduğu sağlığa uygun bir koltuk olması gerekmektedir. Çünkü diğerleri bel ve omuz kısımlarında ağrıya yol açmaktadır. İmkan bulunması halinde bu duruma da dikkat edilmesi faydalı olacaktır.

Bilgileri ve gereği rica olunur. [REDACTED]

EK – 14 Bir Yargıç Tarafından Makam Koltuğunun Değiştirilmesi için CBS'ye Yazılan Yazı

EK - 14

T.C.

1. İCRA HUKUK MAHKEMESİ

Sayı :
Konu : **DEMİRBAŞ İHTİYACI**

KOCAELİ CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞINA

Adılet Komisyonu Başkanlığının tarih sayılı tebliğ karar gereğince 1. İcra Mahkemesi Hakimi olarak görevlendirildim.

Mahkeme demirbaşının sırasında kayıtlı demirbaş nolu "makam koltuğu, kırık olup tamiri yada sağlanması ile değiştirilmesi gerekmektedir."

İdari ve Mali İşler Müdürlüğü ile yapılan görüşmede, "demirbaş alımı yapıldığı satın alınan koltuklar teslim edildiğinde yenisinin verilebileceği, bu tarihe kadar mevcut koltukla bir şekilde idare edilmesi " bildirilmiştir.

Mahkeme demirbaşına kayıtlı kırık koltukla bilinmeyen bir tarihe kadar idare edilmesi uygun görülmediğinden ihtiyacın Başsavcılığımıza iletilmesi gerekmektedir.

Bilgi ve gereği arz olunur.

**EK – 15: Tekirdağ Adalet Sarayının Projesinin Gönderilemeyeceğine İlişkin Ad.B
Teknik İşler Dairesi Başkanlığı Cevabi Yazısı**

EK - 15

Başvuru sahibi Hakim Ali ALTINTAŞ'ın istemiş olduğu bilgiler aşağıda belirtilmiştir.

1-Tekirdağ Adalet Sarayı mevcut Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun bulunduğu 2553 ada 1 parselde yapılması planlanmıştır. Halen/kullanılmakta olan Ceza infaz Kurumunun boşaltılmasını müteakip yapım inşaatına başlanacaktır. Söz konusu Adalet Sarayına ait tüm projeler 04.02.2009 tarihi itibarıyla tamamlanmıştır.

2-Anılan projeler Teknik İşler Dairesi Başkanlığının 06.02.2009 gün ve 108 sayılı yazısı ile onaylanmıştır.

3- Tekirdağ Adalet sarayının projeleri Adalet Bakanlığının uyguladığı prensipler doğrultusunda hazırlanmıştır. Arsanın boş olmaması nedeniyle inşaatı ne zaman başlayacağı konusunda bir belirsizlik bulunduğundan projelerin gönderilmesi bu aşamada uygun görülmemiştir.

Adalet Bakanlığı
Teknik İşler Dairesi Başkanlığı
Konya yolu No:70 Beştepe-Ankara

**EK – 16: Tekirdağ Adalet Sarayının Projesinin Gönderilemeyeceğine İlişkin Ad.B
Teknik İşler Dairesi Başkanlığı Cevabi Yazısı**

EK - 16

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Teknik İşler Dairesi Başkanlığı

Sayı : B.03.0.TİDB.0.00.03/92/1077
Konu : Tekirdağ Adalet Binası

09/03/2010

Sayın Ali ALTINTAŞ
Hakim Gölcük Adliyesi
GÖLCÜK/KOCAELİ

İlgi: 26.02.2010 tarihli mailiniz;

Tekirdağ Adalet Binası projesi tamamlanmış durumda olup, ihale sürecine henüz girilmemiştir.

Söz konusu projenin uygulanması kesinlik kazanmadığından bu aşamada proje verilmesi uygun görülmemiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

İnşaat Mühendisi
Teknik İşler Dairesi Başkanı

EK – 17: Bir Cumhuriyet Savcısının, Bir Başka Yer CBS’ye Yazdığı ve ACM’yi CBS’ye Bağlı Bir Birim Olarak Nitelendirdiği Yazısı

EK - 17

T.C.

CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI
MUHABERE BÜROSU

İç Muh. No: [Redacted]
Konu: [Redacted]

ASLİYE CEZA MAHKEMESİNE
GÖNDERİLMEK ÜZERE
CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞINA

Sakarya 1. Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan alınan Tutuklu [Redacted] ile ilgili Dilekçenin Kararı Cumhuriyet Başsavcılığı Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmesi hakkındaki [Redacted] gün ve [Redacted] Tut. sayılı yazıları ilişikte gönderilmiştir.
Gereği rica olunur.

Eki: Dilekçe 1 Adet

Cumhuriyet Savcısı
[Redacted]

EK – 18: Bir Cumhuriyet Savcısının, Bir Başka Yer CBS'ye Yazdığı ve ACM'yi CBS'ye Bağlı Bir Birim Olarak Nitelendirdiği Yazısı

2/8 KUV.

EK - 18

T.C.

**CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI
MUHABERE BÜROSU**

İç Muh. No:

Konu:

**ASLİYE CEZA MAHKEMESİNE
GÖNDERİLMEK ÜZERE
CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞINA**

Sakarya I. Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan alınan [redacted] in Dilekçesinin Karasu Cumhuriyet Başsavcılığı Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmesi hakkındaki [redacted] gün ve [redacted] tut. sayılı yazının işiğe gönderilmiştir.

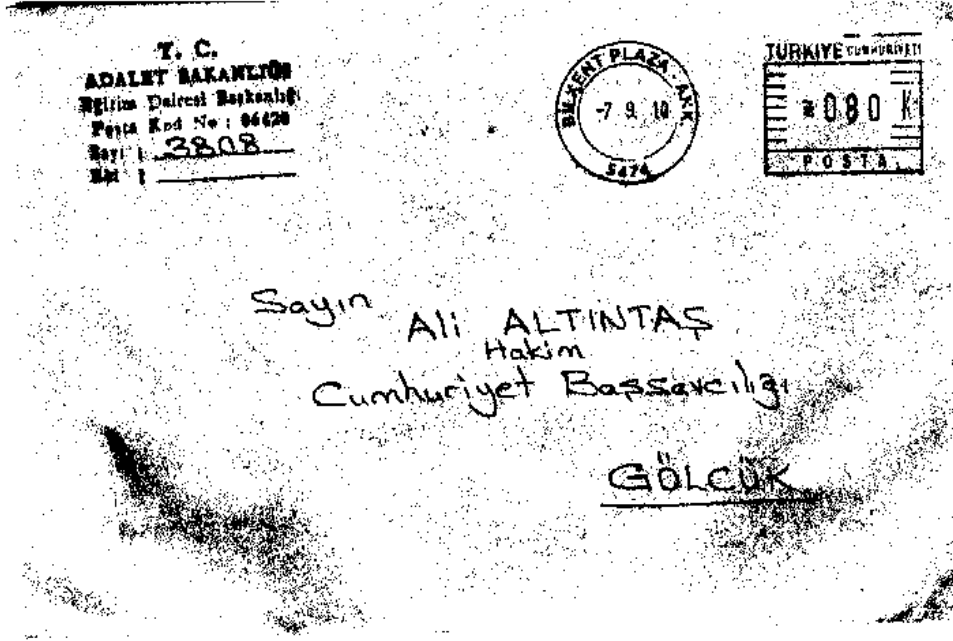
Gereği rica olunur.

Eki:Dilekçe 1 Adet

Cumhuriyet/Savcıs

EK – 19: Ad.B Eğitim Dairesi Başkanlığı Tarafından Bir Yargıca Gönderilen ve Yargıcı CBS’de Çalışan Bir Görevli Olarak Gören Yazısı

EK - 19

EK – 20: ATK Tarafından CBS’ye Gönderilen ve Mahkemelerin CBS Bünyesinde Birimler Olarak Nitelendirildiği Yazı

EK - 20

T.C.
KADIKÖY
CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI
2010/29
4624

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
ADLI TIP KURUMU

Kadıköy Adli Tıp Şube Müdürlüğü
Sayı : 2010/29
Konu : Kovuşturma gideri ödeneği hak.

15/04/2010

AMASYA-GÜMÜŞHACIKÖY CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI'NA
(Mutevelliğine)
Gönderilmek Üzere
KADIKÖY CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI'NA

T.C. Adalet Bakanlığı İdari ve mali işler dairesi başkanlığının 97 sayılı genelgesi ile Res'en takibi gereken ve Başkanlığımızca yapılmakta olan resmi muayene, otopsi, rapor ve resmi bilirkişi ücretlerinin 2006 yılından itibaren ilgili Cumhuriyet Başsavcılıklarınca ödeneceğinin belirtilmesi üzerine mahkeme bazında listeleri yapılan yazımız ekinde gönderilen faturaların, Başsavcılığımıza bağlı ilgili mahkemelere intikal ettirilerek sarf kararlarının düzenlenmesini müteakip, fatura bedellerinin C. Başsavcılığımızca tahakkuk ettirilerek Adli Tıp Kurumu Döner Sermaye Saymanlığının T.C. Ziraat Bankası Kocamustafapaşa Şubesi nezdindeki 02056194-5005 numaralı hesabına aktarılması ve aktarılma işlemi gerçekleştirilen faturaların seri numaraları ile tutarlarını gösteren listelerin düzenlenerek Adli Tıp Kurumu Başkanlığı tahakkuk birimine (Çobançeşme mah. Kimiz sk. Çobançeşme-Bahçekevler İstanbul) intikal ettirilmesi hususunu;

Bilgilerinize arz ederim.

Uz. Dr. Bora KARACAM
Kadıköy Adli Tıp Şube Müdürü

Eki:
1-Fatura: 1917154 Toplam 30,00 TL

EK – 21: TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Başkanlığı Tarafından CBS'ye Gönderilen ve Mahkemelerin CBS Bünyesinde Birimler Olarak Nitelendirildiği Yazı

TMMOB - ZİRAAT MÜHENDİSLERİ EK - 21
CHAMBER OF AGRICULTURAL ENGINEERS

Karanfil Sokak 28/12 Kızılay / ANKARA Tel: (0.312) 425 05 55 - 418 55 97 • Fax: 418 51 98

SAYI : 626
KONU :

CUMHURİYET SAVCILIĞI'NA

Ziraat Mühendisleri ODASI (ZMO), 7303 sayılı yasa ile kurulan Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'ne bağlı, Anayasa'nın 135 inci maddesi anlamında, kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşudur.

ZMO Tüzüğü'nün 55 inci maddesi (I) fıkrasında; "Yargı organlarında Ziraat Mühendisliği formasyonu gereği gerçekleştirilen her türlü bilirkişilik ve benzeri işlerle, Oda kararı ile gerçekleştirilen hakemlik ve ekspertik gibi hizmetlerden sağlanan brüt gelirin % 10'u" ODA geliri olarak sayılmaktadır

Sozu edilen gelirlerin saptanabilmesi amacıyla, açılan davalarda ODA'mızca seçilerek görevlendirilmiş ve yazımız ekinde listesi bulunan her bir ziraat mühendisine 2002, 2003 ve 2004 yıllarında mahkemeleriniz veznelerince ödenmiş brüt ücret miktarının, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında yazılı olarak ODA'mıza bildirilmesi hususunu arz ederim.

Saygılarımla

Faşkan

E-posta: info@zimo.org.tr

T.C. Ziraat Bakanlığı / İl, İlçe ve Kurumlar Birliği / CBS / EK - 21 / 2007

EK – 22: CİGM Tarafından CBS’ye Gönderilen ve Soru Önergesine Konu Edilen Hususun CBS Tarafından Yerine Getirilmesinin İstendiği Yazı

EK - 22

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza İşleri Genel Müdürlüğü

İVEDİ-GÜNLÜ

Sayı : B.03.0.CİG.0.00.00.05-610-526-2010/990/44139
Konu : Yazılı soru önergesi

01/07/2010

.....CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞINA

Millî vekili ..... tarafından Bakanlığımıza yöneltilip yazılı olarak cevaplandırılması istenilen 7/14985 Esas No’lu soru önergesinin bir örneği ekte gönderilmiştir.

Soru önergesinde "son 10 yılda meydana gelen boşanma davaları" hakkında bazı istatistikî veriler talep edilmiştir.

Soru önergesine verilecek cevaba esas olmak üzere, yargı çevrenizde bulunan merkez ve mülhakat Cumhuriyet başsavcılıkları ve ilgili mahkemelerin kayıtlarının tetkiki sonucunda elde edilecek verilerin, ağır ceza merkezi Cumhuriyet başsavcılığı nezdinde toplanmak suretiyle ekte gönderilen tabloya işlenmesini.

Adli evraklar gönderilmeksizin bir üst yazıya bağlı olarak tek bir tablo hâlinde 7 gün içinde Genel Müdürlüğümüze gönderilmesini,

Rica ederim.

EK:

- 1- Soru önergesi (1 sayfa)
- 2- Tablo (1 adet)

Not: Tablo excell formatında hazırlanmış olup, ayrıca PDF formatında da tedbiren gönderilmiştir.

"Bu belge, 5070 sayılı Kanun hükümlerine uygun olarak elektronik imza ile imzalanmıştır. Ayrıca fizikî ortamda gönderilmeyecektir.

Mustafa Kemal Mah. 2151.Cad. No: 34-34/A 06520 Söğütözü/ANKARA İrtibar Şube Müdür İlker TEMİZ
Tel: 0312 218 7415 Gen.-Görüş Büro: 218 7439 Faks: 0312 219 43 19 e-posta: cugn@adalet.gov.tr

EK – 23: CİGM Tarafından CBS’ye Gönderilen ve Soru Önergese Konu Edilen Hususun CBS Tarafından Yerine Getirilmesinin İstendiği Yazıya Ek Çizelge

EK - 23

T.C. ADALET BAKANLIĞI CEZA İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ			
01.01.2000 - 29.06.2010 TARİHLERİ ARASINDA BOŞANMA DAVALARINA İLİŞKİN BİLGİLER			
.....CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI			
YILLAR	Boşanma Çiftlere Ait Çocuk Sayısı	Kesinleşen Boşanma Sayısı	Devam Etmekte Olan Boşanma Davası Sayısı (29.06.2010 tarihi itibarıyla)
2000			
2001			
2002			
2003			
2004			
2005			
2006			
2007			
2008			
2009			
2010 (29.06.2010 tarihi itibarıyla)			
GENEL TOPLAM			

*Bu Tablo, ... Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından, merkez ve mülhakat kayıtlarının tetkiki neticesinde, ağır ceza merkezi Cumhuriyet Başsavcılığı bazında hazırlanmıştır. (Tablo Excell yada Open Office (hesap tablosu) formatında doldurulacaktır.)

EK – 24: CİGM Tarafından CBS’ye Gönderilen ve Soru Önergesine Konu Edilen Hususun CBS Tarafından Yerine Getirilmesinin İstendiği Yazının CBS Tarafından Mahkemelere Gönderilmesine İlişkin Yazı

EK - 24

T.C.

CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI
Bakanlık Muhabere Bürosu

Sayı : B.M. 2010/4124
Konu : Yazılı soru önergesi

02/07/2010

Emza ile (DYS Üzerinden) gönderilmiştir.
Fiziki evrak gönderilmeyecektir.

G Ü N L Ü D Ü R
İ V E D İ

Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 01/07/2010 tarih ve 990/44139 sayılı yazılı soru önergesi hakkındaki yazıları ve ekleri ilişikte gönderilmiştir.

Soru önergesinde "son 10 yılda meydana gelen boşanma davaları" hakkında bazı istatistik veriler talep edilmiş olup,

Ekte gönderilen tablonun istenilen bilgiler doğrultusunda doldurularak Bakanlığa sunulmak üzere 07/07/2010 Çarşamba günü mesai bitimine kadar Cumhuriyet Başsavcılığımıza gönderilmesl,

Rica olunur.

Cumhuriyet Başsavcısı

EKİ:2

DAĞITIM:

- 1-4 Asliye Hukuk Mahkemeleri
- 1-2 Aile Mahkemeleri
- İçerler

Hafız Binbaşı Cad. Adalet Sarayı 41040 KOCAELİ Ayrıntılı bilgi için irtibat: Saliha KAŞOĞLU Z.Karbi
Tel: (0262) 321 08 05-321 96 72 Faks: (0262) 324 35 70
e-posta : www.kocaelicbs@adalet.gov.tr
Web adresi: www.kocaeli.adalet.gov.tr

EK – 25: CBS Tarafından Düzenlenen Adalet Dairesi Fazla Çalışma Programında Yargıç İmzası Altına Cumhuriyet Başsavcı Vekiline “Olur” Açılan Çizelge

EK - 25

AZI A ÇALIŞMA AYI		HAFTA VE GÜNLER												HAFTA SONU GÜNLER								TOPLAM	
Temmuz	2010	1	2	5	6	7	8	9	12	13	14	3	4	10	11	17	18	24	25	50	#YOK		
		15	16	19	20	21	22	23	26	27	28	31	0	0	0	0	0	0	0				
		29	30	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
TARİHİ RİNDE												TARİHİ RİNDE											
TARİHİ RİNDE												TARİHİ RİNDE											
ARASI												ARASI											
TARİHİ RİNDE												TARİHİ RİNDE											
4. SULH HUKUK MAHKEMESİ																							
<small>Personellerin vakifında belirtilen görev ve saatler, işleri, mesai saatleri ile uyumlu olmalıdır.</small>																							
												02/07/10											
~~OLUR~~												HAKİM											
~~CUMHURİYET BAŞSAVCI V.~~												[İmza]											

CBS tarafından düzenlenmiştir

EK – 26: CBS Tarafından SHM’ye Gönderilen Resmi Yazışma Kurallarına Aykırı Yazı

EK - 26

T.C.

BAŞBAKANLIK İŞİ

**CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI
BAKANLIK MUHABERE BÜROSU**

ÇOK İVEDİ

Sayı :
Konu : Mahkemeler ve savcılık iş durumu hk.

SULH HUKUK MAHKEMESİ'NE

Adalet Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğünün mahkemeler ve savcılık iş durumu ile ilgili yazısı ve excel formu, Cumhuriyet Başsavcılığının tarih ve sayılı yazısı ile ekte gönderilmiştir.

İstenilen bilgilerin ekli formda belirtilen satırlara işlenerek **ÇOK ACELE BUGÜN SAAT 14.00'a kadar** Başsavcılığımızda olacak şekilde gönderilmesi herhangi bir gecikmeye meydan verilmemesi **ÖNEMLE** rica olunur.

EK: 3

DAĞITIM

Hazırlık Bürosu
1.Asliye Ceza Mah.
2.Asliye Ceza Mah.
Sulh Ceza Mah.
1.Asliye Hukuk Mah.
2.Asliye Hukuk Mah.
Sulh Hukuk Mah.
İcra Hukuk Mah.
İcra Ceza Mah.
Kadastro Mah.
Dosyasına

EK – 27: CBS Tarafından SHM’ye Gönderilen Resmi Yazışma Kurallarına Aykırı Yazı

EK - 27

T.C.
CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI
HAZIRLIK BÜROSU

Sayı :
Konu : Adinin Korunması İçin Tedbir Talebi

HUKUK MAHKEMELERİ TEVZİİ BÜROSUNA
NÖBETÇİ ASLİYE HUKUK MAHKEMESİNE
Gönderilmek Üzere

Cumhuriyet Başsavcılığımızın yukarıda numarası yazılı soruşturma sırasında eşine karşı yasalama suçundan şüpheli hakkında verilen Cumhuriyet Başsavcılığımızın iddianame kararı ve hazırlık dosyası örneği ilişikte gönderilmiştir. Şüpheli hakkında 4320 Sayılı Yasa gereğince gerekli koruma kararını verebilecek kararın Cumhuriyet Başsavcılığımıza gönderilmesi gereği rica olunur.

FKİ :
-İddianame örneği,
-Soruşturma dosyası fotokopisi

EK – 28: Bir Yargıcın, Kars Adliyesi İnternet Sitesindeki Düzenleme Nedeniyle Bilgi Edinme Talepli Karşı Kars CBS’ye Yazdığı Yazıya Verilen Yanıt

EK - 28

**T.C.
K A R S
CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI
MUHABERE BÜROSU**

**SAYI : 2010/6506 Muh.
KONU : Başvuru.**

08/12/2010

**Sayın : Ali ALTINTAŞ
Merkez Mahallesi Bursa Yolu Üzeri,
Çağdaşkent Sitesi No:20, B/Blok
Kat : 6, Daire : 12
Değirmendere/Gölcük/KOCAELİ**

Cumhuriyet Başsavcılığımıza göndermiş olduğunuz 30.11.2010 tarihli dilekçenizle ilgili olarak;

Protokolde Kars Adalet Dairesinin il Cumhuriyet Başsavcısı tarafından temsil edildiği, Kars Adalet Dairesinin internet sayfasında yapılan sıralamanın protokolü temsil etmediği ancak Cumhuriyet Başsavcısının adli yönden merkez ve mülhakatta görevli Cumhuriyet Savcılarını, personeli ve ili temsil ettiği, komisyon başkanının ise merkez ve mülhakatta görevli Hakimlerle personeli temsil ettiği, internetteki sıralamanın bu hususlar dikkate alınarak yapıldığı, bu sıralamanın yapılması için herhangi bir emir, genelge veya talimatın bulunmadığı hususunda;

4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu gereğince bilgi edinilmesi rica olunur.

Kars Cumhuriyet Başsavcısı

EK – 29: Bir Yargıcın, Manavgat Adliyesi İnternet Sitesindeki Düzenleme Nedeniyle Bilgi Edinme Talepli Manavgat CBS’ye Yazdığı Yazıya Verilen Yanıt

EK - 29

**T.C.
MANAVGAT
CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI
Bilgi Edinme Bürosu**

Sayı : 2010/140 Muh
Konu : Bilgi Edinme Başvurusu

09/11/2010

SAYIN ALİ ALTINTAŞ
Merkez Mah. Bursa Yolu Üzeri Çağdaşkent Sitesi No:20
B Blok Kat:6 Dai:12 Değirmendere
GÖLCÜK/KOCAELİ

Manavgat Adliyesi internet sitesi için göstermiş olduğunuz ilgiye teşekkür ederiz.
Bildirmiş olduğunuz aksaklığın, internet sitesinin düzenlenmesi sırasında sehven yapıldığının anlaşıldığı, hatanın düzeltilmesi için çalışmalara başlanıldığı, hali hazırda iletişim sorunları ve teknik aksaklıklar nedeniyle düzeltme yapılamadığı, en kısa sürede bahsetmiş olduğunuz hataların internet sayfamızda düzeltileceği hususu bilgilerinize rica olunur.

Yazı İşleri Müdürü
30080

EK – 30: Mahkeme ve Yargıç Emrine Verilen Hizmetlilerin Görev Bölümünün CBS Tarafından Yapıldığını Gösteren ve Hizmetlilerin CBS’den İzin Almaksızın Görev Yerlerini Terk Etmemeleri Gerektiğini Belirten Yazı

EK - 30

T.C.
CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI
(Bakanlık Muhabere Bürosu)

Sayı :
Konu : Mahkemeler Bölümü
Hizmetli Görev Bölümü hk.

HİZMETLİ GÖREV BÖLÜMÜ

Sözleşmeli Personel sözleşmesi Komisyon Başkanlığımızca yeniden tanzim edilerek görevine başlamış olması nedeniyle ;

Mahkemeler bölümlerine görevlendirilen ve hizmetli işbölümü aşağıda gösterilmiştir.

Koridor ışıkları lüzensuz olanları söndürülecektir, hizmetlilere teslim edilen koridordaki bölme kapı anahtarları ile kapıların kapatılması ve güvenlik altına alınması. **Başsavcılığımızdan izin alınmaksızın herhangi bir nedenle daire terk edilmeyecektir** aksine davranışların yasal sorumluluğu gerektireceği hususları tebliğ olunur.

EK – 31: AKB Tarafından Mübaşir Olarak Mahkemede Görevlendirilen 4/C Statüsündeki Hizmetlinin CBS’de Görevlendirildiğine İlişkin Yazı

EK - 31

**T.C.
CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI
BAKANLIK MUHABERE BÜROSU**

Sayı :
Konu : Sözleşmeli Personel Hk.

HUKUK MAHKEMESİNE

Adliyesi Sözleşmeli Personeli tarihinden itibaren Cumhuriyet Başsavcılığında Sözleşmeli Personel olarak görevlendirilmiştir. Bilgilerinize rica olunur.

DAĞITIM:

- 1. Asliye Ceza Mahkemesine
- 2. Asliye Ceza Mahkemesine
- Sulh Ceza Mahkemesine
- 1. Asliye Hukuk Mahkemesine
- 2. Asliye Hukuk Mahkemesine
- Sulh Hukuk Mahkemesine
- İcra Müdürlüğüne
- Dosyasına

NOT: Ayrıca fiziki olarak gönderilecektir.

EK – 32: Mahkeme ve Yargıç Emrine Verilen Hizmetlinin CBS'den İzin Almaksızın Görev Yerini Terk Edemeyeceğine İlişkin Yazı

EK - 32

T.C.

**CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI
(Bakanlık Muhabere Bürosu)**

Sayı :
Konu : Mahkemeler Bölümü
Hizmetli Görevi hk.

SULA HUKUK MAHKEMESİ'NE

Gölcük Adliyesi Sözleşmeli Personeli sözleşmesinin yenilenmesi nedeniyle görevine başlamış olup, Hizmetli ve ait tanzim edilen yeni görev bölümü ilişikte gönderilmiştir.

Hizmetli ve Sözleşmeli personel mutlak surette Başsavcılığımızdan izin almaksızın herhangi bir nedenle daireyi terk etmeyecektir.

Aksine davranışların yasal sorumluluğu gerektireceği hususları adı geçeniye tebliğ edilmiştir.

Bilgileri rica olunur.

Ek: 1

DAĞITIM

- 1-1. Asliye Ceza Mahkemesine
- 2-2. Asliye Ceza Mahkemesine
- 3-1. Asliye Hukuk Mahkemesine
- 4-2. Asliye Hukuk Mahkemesine

EK – 33: Adana Yargıcı Yaşar Seizkli'ye Ait Hal Kâğıdı

EK - 33

MESLEKİ BİLGİ VE ÇALIŞMASI

Adı ve soyadı :

Sicil numarası :

Sıra no	Mesleki bilgi ve çalışması	Tam not	Beklenen işe göre taahhüt not	Verilen not		Beklenen işe göre tam notun %50'si için altında takdir halinde sebebi
				Rakam ile	Yazı ile	
1	Tensiplerin amaca uygunluğa ile duruşmalara hazırkkı çıkması	10	10			
2	Davalara vukuffiyeti, usul hükümlerine riayeti, toplu mahkeme başkanları açısından heyetin idaresindeki dirayeti	10	10			
3	Mühakemeyi sür'atlendirici hükümleri uygulaması, tutuklu veya acele işlerdeki hassasiyeti ile not emdiseal taşınaması	10	10			
4	Kapifleri zamanında ve yeterli şekilde yerine getirmesi	10	10			
5	Haklı sebeplere dayanarak, iş durumuna veya davanın mahiyetine uygun sürelerle talik yapması	10	10			
6	Sür'atli ve isabetli karar verme yeteneği ile kararlarına yeterli gerekçeyi ihtiva etmesi ve zamanında yazması	10	10			
7	Acele ve tutuklu evrakta, eski yıllara ait dosyalara ve yetki ile baktığı işlere gösterdiği ilgi derocesi	10	10			
8	Mesleki müktesebatının hizmet sürusine uygunluğa ile inceleme, araştırma, mevzuat ve içtihatları takip alışkanlığı	10	10			
9	Kalem muamelesine gösterdiği ilgi ile idari nitelikteki Bakanlık genelgelerini izleme ve uygulaması ile adayların yetiştirilmesindeki gayreti Adalet komisyonu başkan ve üyeleri için ayrıca komisyon çalışmalarına katkı	10	10			
10	Görevs bağılılığı	10	10			
	TOPLAM	100	100			

NOT: Sebepler ilgili sütuna sığmaz ise, hâli kâğıdına kâğıt eklenmek suretiyle yazılabilir.

DENETİM DÖNEMİNDE İSTİNAK YOLUNA BAYURULAN-TEMİZ EDİLEN KARARLARI:

ÜST MAHKEMELERDE: ONAMA: BOZMA:

GEREKİYORSA ACIKLAMA, MÜFETTİSİN KANAATI VE SONUC:

Tevesülata gerektirmemekle birlikte, Cumhuriyet savcılarının mevzuattan kaynaklanan haklı ve yerinde taleplerini genellikle gerçekleştirilmeden reddetmesinin Cumhuriyet başsavcılığı nezdinde rahatsızlığa neden olduğu,

VERİLEN NOT :

Rakamla

Yazıyla

Derece

KİŞİSEL VE SOSYAL ÖZELLİKLERİ :

MESLEKİ BİLGİ VE ÇALIŞMASI :

EK – 34: İstanbul Çağlayan Adliyesinin 0 212 375 75 75 Numaralı Santral Telefonunun, Arayanları “İstanbul CBS İstanbul Adalet Sarayı” Anonsu ile Karşılmasının Nedeninin Sorulduğu Bilgi Edinme Talepli Yazıya Verilen Yanıt

EK - 34

**T.C.
BEYOĞLU
CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI
BASIN BÜROSU**

Bilgi Edinme Büro No:2011/272
Konu :29/07/2011 tarihli Bilgi Edinme Başvuru Dilekçeniz Hk.

**Sn. Ali ALTINTAŞ
(Merkez Mah. Bursa Yolu Üzeri, Çağdaşkent Sitesi No:20 B Blok Kat:6 D:12
Değirmendere Gölçük -Kocaeli)**

29/07/2011 tarihli Bilgi Edinme Başvuru dilekçenizin incelenmesi sonucunda;
27 ve 28 Temmuz 2011 tarihlerinde, İstanbul Adliyesinin 0212 375 75 75 numaralı santral telefonunu aradığınızı, "İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, İstanbul Adalet Sarayına Hoş geldiniz" anonsu ile karşılaştığınızı,
Anonsta belirtildiği şekilde İstanbul Adalet Sarayı'nın İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına mı ait olduğu konusunda, Bilgi Edinme Kanunu uyarınca tarafınıza bilgi verilmesinden bahisle müracaatta bulunduğunuz anlaşılmakla;
Olay sehvem meydana gelmiştir. Bu yanlışlık giderilmiştir.
Şu an adliyemize ait 0212 375 75 75 numaralı telefon hattının aranması halinde "İstanbul Adalet Sarayı'na Hoşgeldiniz" anonsu yayımlanmaktadır.
Bilgilerinize rica olunur. 16/08/2011

İstanbul Cumhuriyet Savcısı

EK - 35: Yargıçların, CBS Antetli Belgelere İmza Atmak Zorunda Bırakıldıklarını Gösteren Tali Karar Fişi

EK - 35

T.C.

Cumhuriyet Başsavcılığı

Sayı :
Tarih:

TALİ KARAR FİŞİ

A.) KİMLİK BİLGİLERİ

1. T.C. KİMLİK NO :
2. SOYADI :
3. ADI :
4. BABA ADI :
5. ANA ADI :
6. DOĞUM TARİHİ (Gün, ay, yıl) :
7. DOĞUM YERİ :
8. NÜFUSA KAYITLI OLDUĞU YER :

B.) TALİ KARAR KONUSU EDİLEN VEYA SUÇLAR HAKKINDAKİ BİLGİLER

9. SUÇ TARİHİ
10. ASIL KARARI VEREN MAHKEME İLE KARARIN TARİH VE NUMARASI
11. ASIL KARARDA UYGULANAN KANUN VE MADDELERİ
12. ASIL KARARDA UYGULANAN CEZA VE GÜVENLİK TEDBİRLERİ

C.) TALİ KARAR İLE İLGİLİ BİLGİLER

13. KARARI VEREN MAHKEME : GÖLCÜK Sulh Ceza Mahkemesi
14. TALİ KARARIN TARİHİ VE NUMARASI :
15. TALİ KARARIN NİTELİĞİ :
16. TALİ KARARLA HÜKÜMLÜNÜN SALIVERİLDİĞİ TARİH :

Bu Tali Karar Fişi; 5352 Sayılı Adli Sicil Kanunu ile Yönetmelikte yer alan esaslara uygun olarak düzenlenmiş ve süresi içinde gönderilmiştir.

Resmî Mühür ve imza
Hakim

Resmî Mühür ve imza
C.Savcısı

EK - 36: Yargıçların, CBS Antetli Belgelere İmza Atmak Zorunda Bırakıldıklarını Gösteren Ceza Fişi

EK - 36

T.C.

Cumhuriyet Başsavcılığı

İlamat No :

Tarih :

CEZA FİŞİ

A.) KİMLİK BİLGİLERİ

1. T.C. KİMLİK NO :
2. SOYADI :
3. ADI :
4. BABA ADI :
5. ANA ADI :
6. DOĞUM TARİHİ (Gün, ay, yıl) :
7. DOĞUM YERİ :
8. NÜFUSA KAYITLI OLDUĞU YER (il ve ilçe) :

B.) VERİLEN CEZAYA AİT BİLGİLER

9. SUÇ TARİHİ :
10. KARARI VEREN MAHKEME : Gölcük 1. Asliye Ceza Mahkemesi
11. KARARIN TARİHİ VE NUMARASI :
12. KESİNLEŞME TARİHİ :
13. UYGULANAN KANUN MADDESİ : Türk Ceza Kanunu (Mülga)
14. VERİLEN CEZA : (Tecilli)

Bu Ceza Fişi; 5352 Sayılı Adli Sicil Kanunu ile Yönetmelikte yer alan esaslara uygun olarak düzenlenmiş ve süresi içinde gönderilmiştir.

Resmî Mühür ve İmza
Hakim

Resmî Mühür ve İmza

EK – 37: “Adalet Bakanlığı” Antetli Yargıç ve Savcı Kimlik Kartı

EK - 37

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
HAKİM - SAVCI
KİMLİK KARTI

ADI : _____

SOYADI : _____

SİCİL NO : _____

GÖREVİ : HÂKİM

GÖREV YERİ: _____

EK – 39: Bir Cumhuriyet Savcısı Tarafından Mahkemelere Gönderilen Talimat Niteliğinde Yazı

T.C.
CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI
BÜROSU

EK - 39

Sayı : Muh 2012
Konu :

TÜM CEZA MAHKEMELERİ'NE
TÜM CEZA MAHKEMELERİ'NE
CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI'NA

hatırlatma yapılmaması, sürenin dolduğundan bahisle kararın onaylanarak dağıtıldığı tarihin kontrol edilerek , buna göre süresi geçmiş olanların büromuza hatırlatılması hususunda ;

C.Savcısı

DAĞITIM GEREĞİ : TÜM CEZA MAHKEMELERİ'NE
TÜM CEZA MAHKEMELERİ'NE

BİLGİ : CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI'NA

EK – 40: Bir Cumhuriyet Savcısı Tarafından Mahkemelere Gönderilen Talimat Niteliğinde Yazı

T.C.
CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI
BÜROSU

EK - 40

Sayı : 2012/ -Muh 2012

ASLİYE CEZA MAHKEMELERİ'NE
SULH CEZA MAHKEMELERİ'NE
İCRA CEZA MAHKEMELERİ'NE
1,2. ASLİYE CEZA MAHKEMELERİ'NE
SULH CEZA MAHKEMESİ'NE
ASLİYE CEZA MAHKEMESİ'NE
SULH CEZA MAHKEMESİ'NE
ASLİYE CEZA MAHKEMESİ'NE
SULH CEZA MAHKEMESİ'NE
ASLİYE CEZA MAHKEMESİ'NE
SULH CEZA MAHKEMESİ'NE

İLGİ :

C.Başsavcılığımıza fiziken gönderilmesine devam edilmesi gerekmektedir.

ilgili menüden giriş yapılarak UYAP üzerinden
gönderilmeye devam edilmesi ;

C.Savcısı

EK – 41: Bir Cumhuriyet Savcısı Tarafından Mahkemelere Gönderilen Talimat Niteliğinde Yazı

T.C.

EK - 41

**CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI
İNCELEME BÜROSU**

SAYI : 2012 / Muhabere
KONU : Görüldü İşlemleri - Süresi - Kesinleştirme İşlemleri hk.

CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI'NA
TÜM ASLİYE CEZA MAHKEMELERİ'NE
TÜM SULH CEZA MAHKEMELERİ'NE
TÜM İCRA CEZA MAHKEMELERİ'NE
TÜM ASLİYE CEZA MAHKEMELERİ'NE
SULH CEZA MAHKEMESİ'NE
TÜM ASLİYE CEZA MAHKEMELERİ'NE
SULH CEZA MAHKEMESİ'NE
ASLİYE CEZA MAHKEMESİ'NE
SULH CEZA MAHKEMESİ'NE
ASLİYE CEZA MAHKEMESİ'NE
SULH CEZA MAHKEMESİ'NE

İLGİ : a-) C.Başsavcılığımız ve Muh sayılı
b-) C.Başsavcılığımız ve Muh sayılı
c-) C.Başsavcılığımız ve Muh sayılı

bu konudaki yasal boşluk ve içtihat boşluğu nedeniyle ;

hale geleceği ; gözönüne alınarak hareket edilmesi.

artık C.Savcısından gelecek herhangi bir yazılı belge beklenmeksizin ilgili mahkemeler yazı işleri müdürleri tarafından kesinleştirme işlemleri yapılarak, infaz işlemlerine başlanabilecektir.

C.Savcısı

sayılı önceki yazılar.

EK – 42: TC Başvekâlet Kararlar Müdürlüğü'nün 27.05.1934 tarih ve 6/15131/1053 Sayılı Yazısı ile TBMM'ye Sevk Ettiği 2556 sayılı Hâkimler Kanunu Lâyihası

“766 numaralı Hâkimler Kanunu, müddei umumilerle yargıçları aynı ahkâma tâbi tutmaktadır. Müddeiumumîlik teşkilâtının istinat eylediği esasların iki sistem muvacehesinde tetkiki icap eder. Bunlardan biri, İngiltere’de tatbik edilmekte olan ferdî ve şahsî takip sistemi, diğeri de teşkilâtımızda ve diğeri Avrupa devletlerinin hemen kâffesinde cari olan ve müddeiumumîleri icraî kuvvetin mümessili addeyleyen sistemdir. Bu ikinci sisteme göre yargıçların haiz oldukları teminatların müddeiumumîlere teşmili muvafık olmaz. Çünkü yargıçlar için istiklâl, bir hak ve aynı zamanda bir vecibedir. Hâlbuki icraî kuvvetin mümessili olan müddeiumumîlik mensuplarının ilk vazifeleri mafevklerinin emirlerine mutavaattır. Müddeiumumîlere, hâkimlerin haiz olduğu teminatı tanımak, kendilerine verilen emirleri icabında infaz etmemek imkânını bahşetmek olur. Buna karşı asayişin muhafazasından mesul olan icra kuvvetinin lüzum gördüğü ahvalde bir suçluyu takip ettirebilmesi icap eder. Tecziye hakkı fiyvaki, hâkimiyetin en yüksek evsafından biridir. Bu hak, devletin ve cemiyetin menfaati namına def ve tenkil edilmesi lâzım gelen faaliyetlere karşı açılmış bir cidaldır. Müddeiumumînin istiklâl bahanesi ile bir suçluyu takipten imtina edebilmesi o suçluya memleketin adaleti ile istihza etmek imkânının verilmesine müncer olur. Bununla beraber, müddeiumumîliğin her türlü teminattan arî ve iradesiz bir teşekkül haline konulması arzu edilmemiş, bu meslekte olan terfilerde de ancak liyakat, çalışkanlık ve ehliyet unsurları gözetilmiş ve ayrıca vazifesinden ayrılmış olan müddeiumumînin yargıçlık sınıfına muadil bir vazifeye tayin edilebilmesi iltizam olunmuştur.”

EK – 43: 45 SK Tasarısı'nın, 1/149 Sayılı Adalet ve Bütçe Komisyonu Raporu

“...Anayasa’da tayin ve tahdit eden görevlerin dışında, gerek savcılara ilişkin, gerekse diğer her hangi bir munzam görevin hususi bir kanunla YHK’ye verilemeyeceği aşikârdır. İkinci olarak; Anayasa savcılarının özlük işlerinin YHK’de görülmesi görüşünü kabul etse idi, 144’üncü maddenin ilk fıkrasında yalnız ‘Yargıçlar’ sözü kullanılmaz, ‘Yargıçlar ve savcılar’ ibaresi yazılırdı. Nihayet Anayasamız, savcılar mahkemenin rüknü addederek bunların durumunu, ‘Yargı’ bölümüne ithal etmiş ise de; savcılarının özlük işlerini 137’nci maddede, yargıçların özlük işlerini de 144’üncü ve diğer maddelerde ayrı ayrı tanzim etmiştir. Nitekim Alman ve Fransız Anayasalarında yargıçlar hakkında hükümler bulunduğu hakle savcılara ait her hangi bir hükme yer verilmemiştir. İtalyan Anayasası’nda ise 107’nci maddenin son fıkrası olarak savcılık makamlarının Adalet Teşkilât Kanunu’nun kendileri hakkında tesis ettiği teminat hükümlerinden faydalanacakları hükmü vaz’edilmiştir; yani Anayasamızın 137’nci maddesinin ilk fıkrasına müşabih bir esas kabul edilmiş demektir. Federal Almanya Cumhuriyeti’nde savcılar, memur sayılmaktadır. Fakat savcılar yargıçlık görevi ifa edemezler ve bunlara yargıçlar üzerinde bir nezaret vazifesi de tevdi edilemez. Görülüyor ki yargıç veya savcı olabilmekte aynı vasıfları aramak başka şeydir; yargıç veya savcı olduktan sonra bunların fonksiyonları bakımından tâbi olacakları statüyü ayırmak başka şeydir. Şüphesiz savcılara da, özlük işlerinde ve görevlerini yapmalarında teminat sağlayıcı hükümler konması gerekir. Lâkin yargıçlara tanınan teminatla savcılara tanınan teminat aynı olamaz. Zira savcılarının görev bakımından yürütme organı ile olan münasebetleri, yargıçlarınkine benzemez. Garp hukukunda da bu, genel olarak böyle kabul edilmiştir. Anayasamızın 7’nci maddesine göre yargı görevi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır. Bu itibarla da yargıçlarla savcılarının görevlerinin mahiyeti farklıdır; birinciler karar yerinde, yani tarafsız, ikinciler iddia yerinde, yani taraf durumundadırlar. Diğer taraftan savcılarının, yargıç statüsünde bulunmamaları itibariyle memur statüsünde oldukları da iddia edilemez. Zira bunlar yargıçlarla aynı niteliği taşımakta, yargı faaliyetlerine iştirak etmekte ve mahkemenin rüknü olarak vazife görmektedirler. Yukarıda izah edilen sebeplere binaen savcılarının özlük işlerini, YHK’ye gördürme imkânı olmadığından bunların özlük işlerini de Anayasa’nın 137’nci maddesinin ilk fıkrasındaki emri veçhile yeniden tanzim etmek mecburiyeti ile karşılaşmış bulunmaktadır.”

EK – 44: 45 sayılı YHK Tasarısı’na İlişkin Millet Meclisi Adalet Komisyonu Raporu

“Fihakika devlet adına iddia ve itham komisyonunu ifa eden ve görevlerinin mahiyeti icabı kısmen yürütme organına bağlı bulunan, fikir ve kanaatlerinde tarafsız ve fakat makam itibariyle taraf olan savcılarla millet namına yargılama görevi yapan yargıçların teminat sağlayıcı hükümler bakımından statülerinin aynı olamayacağı izahtan varestedir. Anayasamızda yargıçlar ve savcıların özlük işleri hakkında (m. 134, 137) ayrı ayrı hüküm vaz'edilmesinin sebebi de budur. Savcılar müdafaa makamının karşısında her şeyden evvel belli bir fonksiyona sahiptirler. Yargılamanın hassasiyeti, ferdin teminatı yargıç ve savcı tefrikinin bünyesinde mevcuttur. Ceza hukuku sahasında tanınmış İtalyan müellifi Foschini; ‘Savcılık, yargıçlık gibi bağımsız hale getirildiği gün değil fakat avukat gibi yargıçlıktan tamamen farklı bir meslek haline getirildiği gün fert için teminat en yüksek seviyesine çıkmış olacaktır.’ demektedir. Ayrı ayrı fonksiyonları bulunan ve bu sebeple de Anayasa’da ayrı meslek olarak mütalâa edilen yargıç ve savcılarının özlük işleri farklı statülere tâbi tutulmuş ve savcılarının özlük işleri YSK’ye verilmiştir. Tasarı ile getirilen sistem, yargıçlık ve savcılık meslekinin ayrı fonksiyonlar ifa etmeleri bakımından farklı hükümlere tâbi tutulmasının içtimai ve ferdî teminat teşkil edeceğine, binnetice savcılarının Adalet Bakanlığı ile münasebetlerinin zaruretine mütedair mevzu hukukun umumi prensiplerine uygun görüldüğünden maddeler üzerinde yapılan tadillerle, ihtiva ettiği umumi esaslar itibariyle kabul edilmiştir.”

EK – 45: Björnberg ve Richmond Tarafından Hazırlanan 1’inci Rapor

“Türkiye’de, yargıçlar ve savcılar, hem kanun önünde hem de uygulamada eşit kabul edilmektedirler. Ne Anayasa ne de HSK, bu iki görev arasında mesleki görev ve sorumluluklar açısından herhangi bir ayırım öngörmektedir. Anayasanın III. Bölümünde ‘Yargı Görevi’ başlığı altında 139’uncu madde hem yargıç hem de savcılar için görevde kalma teminatını düzenlemektedir. 140’uncu madde ise yargıç ve savcılarının niteliği, atanmaları, hakları, görevleri ücretleri ve ödenekleri ve diğer konuların mahkemelerin bağımsızlığı ve yargıçlık güvencesi ilkelerine uygun olarak kanunla düzenleneceğini öngörmektedir. Yargıç ve savcılar arasındaki bu belirgin anayasal bağlantının yanı sıra, günlük faaliyetlerinin çeşitli yönleri de bu iki meslek arasında organik bir ilişkinin bulunduğu mefhumunu güçlendirmektedir. Kariyerlerinin ilk aşamalarından itibaren yargıçlar ve savcılar eşit muamele görmektedirler. Mesleğe giriş için aynı sınava başvurumaktadırlar ve daha sonra aynı okulda (Yargıç ve Savcı Adayları Eğitim Merkezi) hizmet öncesi eğitime katılmaktadırlar. Mezuniyetten sonra, yargıç ve savcılar hakkındaki atanma, terfi ve disiplin işlemleri aynı organ tarafından, HSYK tarafından yapılmaktadır. Yargıç ve savcılarının ücretleri tüm kariyerleri süresince eşit kalmaktadır, bu hususta onların eşit kabul edildikleri yargısını güçlendirmektedir.”

EK – 46: Björnberg ve Richmond Tarafından Hazırlanan 1’inci Rapor’un Sonuç Kısmı

“Bu açıdan, cezai işlemlerde savcının rolü ile ilgili olarak, Savcıların Rolü Hakkındaki 10’uncu ilke, ‘Savcılık kesin bir şekilde yargısal fonksiyonlardan ayrılmalıdır’ düzenlemesini içermektedir. Üstelik savcının konumu, yargıca bağlı olmalıdır. Yargıçların Bağımsızlığı Konusundaki Avrupa Konseyi’nin 2 (1) No’lu prensibi, ‘Devlet kurumları veya temsilcileri de dâhil olmak üzere bir davayla ilişkisi olan herkes yargıcın otoritesi altında bulunmalıdır’ düzenlemesini getirmektedir. Ancak Türkiye’de savcılık, yargıçlıktan ayrı fakat aynı zamanda ona tali bir durumda olması gerekirken onunla eşit bir konumda gözükmektedir. Usulü işlemlere taraf olan kişileri ve kamuyu yargıçların önlerindeki konular hakkında savcılıktan gelebilecek herhangi bir kısıtlamaya, etkiye, teşvike, baskıya, doğrudan veya dolaylı olarak müdahale veya tehdide tabi olmaksızın tarafsızlıkla karar verebilmeye muktedir olmaları hususunda teşvik etmek için, bir reforma ihtiyaç olduğunu düşünüyoruz.”

EK – 47: Björnberg ve Cranston Tarafından Hazırlanan 3'üncü Rapor

“Türk yargı sisteminde yargıçlar ve savcılar arasında yakın bir bağlantı bulunmaktadır. Hukuk fakültelerinde okumaktadırlar, aynı okulda eğitim görmektedirler. Bu okuldaki eğitim aynıdır ve yargıç ya da savcı olma konusunda tercih yapılamamaktadır. Bu tercih, okuldaki eğitim sonunda yapılan sınavdan sonra HSYK tarafından yapılmaktadır. Adaylar bu kararı kabul etmek zorundadırlar. Tüm mesleki kariyerleri boyunca bir görevden başka bir göreve atanırlar ve nereye atanacakları konusunda fazla bir etkileri bulunmamaktadır. Yargıçlar ve savcılar aynı mahkemelerde çalışmakta ve genellikle aynı koridorda oturmaktadırlar. Görevlerinin ilk yıllarında kırsal kesimdeki küçük ilçelere yerleştirilmektedirler. Mahkemelerde yıllarca, hep beraber bulunmaktadırlar ve duruşma salonlarına halkın görebileceği biçimde aynı kapıdan birlikte girip birlikte terk etmektedirler. Kariyerleri boyunca aynı eğitim seminerlerine katılmaktadırlar. Belli şehirlerde bir günden fazla süren eğitimler boyunca ya da diğer vesilelerle, yargıçlar ve savcılar için özel konaklama mekânlarında birlikte kalmaktadırlar. Yargıç ve savcılarının görevde olmadıkları zamanlarda da birlikte vakit geçirdikleri düşünülebilir.”

EK – 48: Luca Perilli tarafından hazırlanan “Türk Yargısının Etkinliği ve Ceza Adaleti Sistemi” Konulu Rapor

“Türkiye’de mahkemeler ve CBS’ler birbiriyle yakından bağlantılıdır ve aynı tesislerde bulunurlar. İdari görevler, mahkemenin ve CBS’nin temsilcilerinden oluşan dâhili bir kurul tarafından yürütülmektedir. Günlük idari işler ve yönetim görevlerinden başsavcı sorumludur. Başsavcılar bu işleri genelde savcılarında birine havale etmektedirler. Savcıların idari görevleri adliyelerin ve cezaevlerinin yönetimiyle alakalıdır. Günlük idari işlerin genel sorumluluğu ve adliyelerle cezaevlerinin idari işlerinin desteklenmesi sorumluluğu savcılara aittir. Yargıç ve savcılara, mahkeme yararlanıcılarına ve mahkeme personeline yönelik hizmetlerin yerine getirilmesini ve bu sayede adliyelerin etkin işleyişini temin etme görevi Cumhuriyet savcılarında aittir. Bu sorumlulukları çerçevesinde Cumhuriyet savcıları aydınlatma, elektrik, binaların temizliği ve yeterli kırtasiye malzemesinin bulunmasını sağlama gibi konulardan sorumludur. Cumhuriyet savcıları ayrıca yargıç ve savcı lojmanlarının idari işlerinin denetiminden de sorumludur. Adliyede özel veya acil ihtiyaçlar doğması durumunda başsavcılar bu konuya dair bütçe hususlarını Ad.B yetkilileriyle görüşürler.

Şurası kaydedilmelidir ki, 2008 CEPEJ raporuna göre Türkiye mahkemelerin ve savcılıkların ayrı bütçelere sahip olmadığı nadir ülkelerden biridir. Bu ise mahkemelere tahsis edilen bütçelerden Cumhuriyet başsavcılarının sorumlu olduğu anlamına gelmektedir. Bu durum, mahkemelerin tarafsız görünmesi konusunda sorun yaratabilir, zira mahkeme bütçeleri savcıların kararlarına bağlıdır. Ayrıca, hâlihazırdaki durumda bütçe ihtiyaçlarının performans değerlendirme standartlarına göre belirlenmesi konusunda mahkemelere sorumluluk yüklenmemektedir. Bu nedenle, savcılıkların ve mahkemelerin bütçeleri ayrılmalıdır.

Oysa mahkemelerin etkin ve verimli çalışması için mahkemelerin başkanlar tarafından modern biçimde yönetilmesi ve başkanların yönetim standardı olarak performans değerlendirmesini kullanmaları gereklidir. Mahkeme başkanları adli çalışmaların izlenmesinde olmazsa olmaz bir öneme sahiptirler ve kamuoyuyla ilişkilerde ön plandadırlar. Mahkeme başkanları bir yanda yargılama ve diğer yanda yönetim işleri olmak üzere iki farklı bir işlev icra etmektedirler; adli görevleri açısından bağımsız iken idari görevleri bakımından görevli konumundadırlar. İdari görevler açısından

bakıldığında, mahkeme başkanlarının mahkemenin yönetiminde rol almaları, adli sistemin daha verimli ve etkin hale getirilmesi adına vazgeçilmezdir. Yüksek kaliteli adalet için mahkeme başkanlarının yetkin ve idari işlerde eğitim almış olmaları bir önkoşuldur. Bu yüzden, mahkeme başkanları seçilirken bu yeni gereksinimler ve beceriler dikkate alınmalı, yönetim ve organizasyon kabiliyetlerine özel vurgu yapılmalıdır.”

EK – 49: Björnberg ve Cranston Tarafından Hazırlanan 3’üncü Rapor

“Türkiye’de mahkemeler ve CBS birlikte yerleşimi de içeren biçimde birbirine yakından bağlanmıştır. Anladığımız kadarıyla idari görevler iki organizasyonun temsilcilerini içeren bir iç kurul tarafından idare edilmektedir. Günlük idari işler ve yönetsel işlemler genelde bu görevleri savcılardan birine havale eden başsavcının sorumluluğu altındadır. Savcıların idari fonksiyonları mahkeme binalarının ve hapisanelerin idaresiyle ilgilidir. Savcıların mahkemeler ve hapisanelerin günlük idaresi ve destek çalışmalarında kapsamlı sorumlulukları vardır. Adli sistemin etkili bir şekilde çalışmasını sağlamak için yargıya, mahkeme kullanıcılarına ve hapisanelerdeki personele gerekli hizmetlerin tedarik edilmesini sağlamak onların görevidir. Bu durumda, mahkemede hazır bulunmaları gereken tanıkları bilgilendirmek gibi konulardan savcılar sorumludur. Aydınlatmanın devamı, elektriğin tedariki, binanın temizliği ve yeterli kırtasiye malzemesini sağlamak gibi konulardan da sorumludurlar. Savcılar ayrıca savcı ve yargıçların yaşadığı konutların yönetimine nezaret etmekten de mesuldürler. Önceki raporlar bu suretle mahkeme idari işlerinin savcılardan nakledilmesi ihtiyacını saptamıştı. Savcılar soruşturma yürütür; mahkemelerin işleyişinden sorumlu olmamalıdır. Bizim yargıç ve diğerleriyle birlikte mahkemeleri idare eden heyetlerde yer alan savcılara bir itirazımız bulunmamaktadır. Bizim karşı çıkacağımız şey idari destek ve hizmetler için yargıçların savcılardan yardım dilemek zorunda oldukları durumlarıdır. Halen Ad.B çok övdüğümüz bir hareket olan, idari personelin eğitim ve maaşlarının arttırılmasına kendini adanmıştır. TAA ileride bunda hayati bir role sahip olacaktır. İdari personelin savcının yaptığı işlerin niteliğini bilmeksizin ve bu bakış açısına sahip olmaksızın idari işlemleri üstlenmeye asla yetkili olamayacağı fikrini kabul etmiyoruz. Neyin mümkün olduğu İzmir’e ziyaretimiz boyunca bizim için belli olmuştur. Mahkemede geçirdiğimiz gün, İzmir CBS yazı işleri müdürünün mahkemelerin idari işlerini mükemmel bir şekilde idare ettiğini gözlemledik. Şüphemiz yok ki zamanla buna benzer bir yöneticiler kadrosu, yetki ve becerisiyle Türk mahkemelerini idare edebilecektir. Bu durum sorumluluk ve eğitim gerektirmektedir. Bunun önümüzdeki yıllarda daha fazla uygulanmasını sabırsızlıkla bekliyoruz.”

EK – 50: AYM'nin 05.05.2004 Tarih, 2002/108 Esas ve 2004/55 Karar Sayılı Kararına Yönelik Başkan Vekili Haşim Kılıç ile Üye Fazıl Sağlam'ın Karşı Oy Yazısı

“CMUK'nin 207'inci maddesinin 1'inci fıkrasında yer alan ‘Cumhuriyet savcılığı duruşma için icap eden celpnameleri yazar ve tebliğ eder’ şeklindeki itiraz konusu kural, ‘duruşma için icap eden celpnameleri yazar ve tebliğ eder’ ibaresi ile sınırlı olarak incelenmiştir. Çoğunluk kararında, maddede yer alan ‘celpnameleri yazar’ ibaresini ihmal eden bir yorum esas alınarak başvuru reddedilmiştir. Çoğunluk kararına göre ‘Savcılığın celpnameleri tanzim etmesi, mahkemelerden gelen celpname ve her türlü evrakın, tebliği gerçekleştirilecek mercilere bir üst yazı ile havale ile aktarılması biçiminde’ anlaşılmalıdır. Oysa maddenin açık sözü böyle bir yoruma elverişli değildir. Çünkü itiraz konusu kurala göre savcılık, yalnızca celpnamelerin tebliği ile değil yazılması ile de görevli ve yetkilidir. ‘Savcı celpnameleri yazar’ sözcüğüne genel hukuk öğretisinin yorum kuralları ile başka bir anlam vermek mümkün değildir. Bu kurallara göre, maddenin gerekçesi de, ancak maddenin sözünü doğruladığı ölçüde önem kazanır. Anayasa'ya uygun yorum yöntemi de dâhil olmak üzere hiçbir yorum ilkesi ve yöntemi ‘contra legem’ (Kanuna aykırı yorum) yorum olanağı tanımaz. Uygulamanın farklı olması, Anayasa'ya uygunluk denetimini itiraz konusu kuralı esas alarak yapma durumunda olan AYM'yi etkilememelidir.

İtiraz konusu kuralın açık ifadesinden, duruşma için gerekli davetiyeleri yazma ve tebliğ etme yetkisi doğrudan savcıya verildiği anlaşılmaktadır. Özellikle ceza yargılamasında mahkemece alınan ara kararların yerine getirilmesini sağlamada savcılığın önemli bir işlev yerine getireceği kuşkusuzdur. Ancak bu işlev, mahkemece belirlenen ve talep edilen konularla sınırlı kalmalıdır. Oysa itiraz konusu kuralda duruşma için gereken tüm yazıları yazma ve tebliğ etme görev ve yetkisi doğrudan savcıya verilmiştir. Bu durumu savcı ve yargıcın yargılama sürecindeki farklı konum ve işlevleriyle bağdaştırmak olanaksızdır.

Ceza yargılamasında savcının sahip olduğu merkezi konum, savcı ve yargıç arasındaki organik bağ öteden beri eleştiri konusu olmuştur ve olmaktadır. İtiraz konusu kural, objektif anlamıyla bu eleştirileri haklı kılacak bir içerik taşımakta ve böyle bir görüntüyü doğrulamaktadır.

Uygulamada itiraz konusu kuralın ‘celpnameleri yazma’ ile ilgili bölümünün ihmal edilmiş olması, yukarıda açıklanan anlayışın ihmal yoluyla aşılmaya çalışıldığının bir göstergesi olarak değerlendirilse de Anayasa yargısı uygulamayı değil, kuralı denetlemekle görevlidir. İtiraz konusu kural, Anayasa’ya uygun bir yoruma da elverişli değildir. Çünkü Anayasa’ya uygun yorum, bir yasa normunun uygulanmasında aynı derecede savunulabilir nitelikte iki farklı yorum olanağı varsa, bunlardan Anayasa’ya uygun olanının seçilmesine cevaz verir. Oysa çoğunluk kararında benimsenen yorum, yasanın sözüne açıkça aykırı, ‘contra legem’ bir yorumdur.

Yukarıdaki açıklamalara göre objektif anlamıyla yargı bağımsızlığını zedeleyen ve sav ve savunma arasındaki dengeye gölge düşüren itiraz konusu kuralın iptali gerekir. Böyle bir iptal yargılama düzenine de hanel getirmez, aksine ‘contra legem’ bir yorumla oluşan uygulamanın Anayasa’ya ve hukuka uygun bir duruma gelmesini sağlar. Nitekim CMUK tasarısında itiraz konusu kurala yer verilmemiş, tasarının ‘Tebliğat ve yazışma usulü’ başlıklı 37’nci maddesinde her türlü tebligat ve yazışmaların mahkeme başkanı veya yargıç tarafından yapılacağı, infaz edilecek kararların CBS’ye verileceği öngörülmüştür. Açıklanan nedenlerle itiraz konusu kuralın iptali istemini reddeden çoğunluk kararına katılmıyoruz.”

EK – 51: Björnberg ve Richmond Tarafından Hazırlanan 1’inci Rapor’un “Yargıç ve Savcılar Arasındaki İlişkiler ve Tarafsızlık” Başlıklı Bölümü

“Bağımsızlık kavramının aksine, adli tarafsızlık kavramı ise içinde bulunulan psikolojik durum veya belirli bir davada mahkemenin taraflar ve vakıalara yaklaşım tarzına bakılarak değerlendirilmektedir. Bu görüş, uluslararası düzeyde de destek bulmuştur, örneğin İnsan Hakları Komitesi, Hukukî ve Siyasal Haklar Konusundaki Uluslararası Sözleşmenin 14(1) maddesinde ifade edilen ‘tarafsızlık’ kavramının anlamının ‘yargıçların baktıkları konularla ilgili peşin hükümlü ve olmamaları taraflardan birinin çıkarını gözetecek şekilde davranmamalarına delalet ettiğini’ kabul etmiştir. AİHM kararlarında istikrarlı bir şekilde adli tarafsızlığın, sübjektif ve objektif olmak üzere iki gereksiniminin bulunduğu hükmedilmektedir. İlk durumda, ‘mahkeme sübjektif olarak tarafsız olmalıdır’ ki bu husus ‘mahkemenin hiçbir üyesinin herhangi kişisel bir önyargısının veya peşin hükmünün bulunmamasını’ ifade etmektedir. Aksine kanıt olmadıkça kişisel tarafsızlığın bulunduğu varsayılmaktadır. İkinci durumda ise ‘mahkeme objektif bir bakış açısından da tarafsız olmalıdır’ ki bu husus da ‘tarafsız olmadığına dair her tür kuşkuyu ortadan kaldırıcı garantiler sunmalıdır’ anlamına gelmektedir. Objektiflik testi ile ilgili mahkeme; yargıçların tarafsızlığına şüphe düşürücü nitelikte soruşturabilecek hususların bulunup bulunmadığına karar verilmelidir ve bu açıdan “görünürdeki vaziyet dahi önemlidir çünkü bu durumda tehlikede olan husus, demokratik bir toplumda kamuda ve daha da önemlisi tüm taraflarda usulü işlemlere karşı duyulan güven halinin zedelenmesidir.”

EK – 52: Hammarberg Tarafından Hazırlanan Avrupa İnsan Hakları Komiserliği Türkiye Raporu

“Mahkeme salonları içindeki görünüme bakıldığında, yargıçlar ve savcılar salona birlikte ve aynı kapıdan girmekte ve çıkmakta, birçok mahkeme salonunda birbirine bitişik bile olabilen aynı yükseklikteki kürsülerde oturmakta ve benzer cübbeler giymektedirler. Buna karşılık, savunma avukatları mahkeme salonuna ana kapıdan girmekte, farklı bir cübbe giymekte ve daha alçak bir kürsüde oturmaktadırlar. Komiser, savcı ile yargıçlar arasındaki fiziksel yakınlığın, oturumlar sırasında, kendi aralarında, savunma avukatına ya da dinleyicilere ifşa edilmeyen özel konuşmalar yapmalarına yol açtığı, bunun da silahların eşitliği ilkesi üzerinde olumsuz etkiler yarattığı hakkında kendisine iletilen bilgilerden endişe duymaktadır. Son olarak, Komiser, Türk hukuk sisteminde savcıların şüpheli ya da sanığın hem lehine hem aleyhine kanıt toplama mecburiyetlerinin olduğunun farkındadır. Ancak uygulamada, savcıların sıklıkla sanık lehine kanıtları ya da tanık açıklamalarını dikkate almadıkları yolunda kendisine iletilen çok sayıda bilgiyi kaydetmektedir. Her halükârda Komiser, savcılarının devlet çıkarlarının bekçisi olarak mahkemelerde sergiledikleri simgesel olarak ayrıcalıklı duruşun, Türk hukuk sisteminin devlet çıkarları lehine içselleşmiş güçlü bir önyargıya sahip olduğu algısını güçlendirebileceği ve sanıklara ve halka karşı taraflı bir görünüm yansıtmasına yol açabileceği görülmüştür.”

EK – 53: AYM'nin 08.09.1989 Tarih, 88/37 Esas ve 89/36 Karar Sayılı Kararı

“Yargıç bağımsızlığını sağlamaya yönelik objektif koşulların hazırlanması, bir yandan yargıçların her türlü baskı ve kuşkudan uzak karar vermelerine, diğer yandan yurttaşların, yargının her türlü etki dışında görev yapacağına inanç beslemesine yarayacaktır. Yargıç ne ölçüde dürüst, adil, yetenekli, tarafsız olursa olsun yurttaşların yargıya olan güvenini sarsacak düzenlemeler varsa, o ülkede yargı töhmet ve şaibeden kurtulamaz. Şu halde, yargı bağımsızlığı konusunda düzenlemeler yapılırken, yargıçların her türlü dış etkiden uzak karar vermeleri koşullarının hazırlanması kadar, yurttaşların yargıya olan güveninin sağlanmasına da özen gösterilmelidir. Para cezalarının % 25'inin fona aktarılması bu açıdan ele alınmalıdır. Hiç bir yargıcın “Fona gelir olsun” düşüncesiyle gerekmediği halde para cezası belirlemeye yönelmesi olasılığı yoktur. İşe, sade yurttaşlar açısından bakıldığında, aynı sonuca varmak çoğu kez mümkün olmayabilir. Ceza davalarında genellikle mağdur ve sanık olmak üzere, yargılama sonucundan çıkarları ters doğrultuda etkilenen, beklentileri çelişen iki taraf vardır. Bunlar verilecek karara şüphe ile bakabilirler. İnceleme konusu kuralın, bu şüpheyi, yargı organı kararlarına güvensizliğe dönüştürmesi olasılığı vardır. Bu gerekçeler çerçevesinde bu tür bir yasal düzenlemeyi yargı bağımsızlığının amacını teşkil eden tarafsızlıkla bağdaştırmak mümkün değildir. Bir mahkemenin vereceği kararın sonucunun doğrudan mahkemeye dönük bir menfaat sağlaması kabul edilebilir bir durum değildir.”

EK – 54: Kardeş’in, Cumhuriyet Savcısının “Taraf” Olduğuna İlişkin Görüşü

“Ceza yargılamasında yargılama makamı olan yargıçtan başka görevleri yargılama yapmak olmayan iki makam daha vardır. İddia ve savunma makamları. Bu iki makamdan birinin tez, diğerinin antitez öne sürme görevlerinden dolayı karşılıklı taraf oldukları açıktır. Savcının istisna da olsa sanık lehine istemlerde bulunması veya esasa ilişkin görüşünde sanık hakkında beraat istemesi taraf olmadığını göstermez. Savcı tez öne süren taraf olmasına rağmen yargıcın sentez yapmasına yardımcı olacak, hatta savunmanın bazı talepleri savcının talepleri ile de kesişebilecektir. Bu durum iki taraf arasındaki çıkar uyumsuzluğunu ortadan kaldırmamaktadır. Bu nedenlerle savcının bizzat yargılama yapıyormuş gibi, bir yargı organı olarak algılanması ve yargıya eklemlemeye çalışılması insan hak ve özgürlükleri açısından tehlikelidir. Savcılara iddia görevinin gerektirdiklerinden daha çok yetki verilmesi (yargıç yetkileri) antidemokratiktir. Otoriter rejimler savcı ile sanığı, dolayısıyla müdafii eşit görmezler, savcıya üstünlük verirler. Eşitliğe dayalı taraf kavramını kabul etmezler. Oysa adil yargılanma hakkının en önemli güvencelerinden biri tarafların yani savcılık ve savunmanın yetkilerinin eşitliği, diğer bir deyişle silahların eşitliğidir. Bu evrensel bir kabuldür. Bu eşitliği bozan her türlü düzenleme ve görünüş, savcının, yargıç üzerine düşen gölgesi yurttaşların adalete ve yargıya olan inançlarını sarsar. Örneğin savcının bir yargıç gibi kürsüde bulunması, yargıçla temas edecek kadar yakında olması taraflardan biri olan davacının (savcının) diğer tarafa karşı (sanık ve müdafii) üstünlük sağlamasına neden olmakta, savcının mahkeme kurulunda bulunduğu gibi bir yanlış izlenim uyandırmakta, davacı (savcı) ve yargıcı eşit düzeye getirmektedir. Bu bakımlardan savcının taraf olduğunu kabul etmek ön koşuldur. Eğer savcıyı taraf olarak kabul eder, yaptığı görevin de yargılama olmadığını bilincinde olursak savunmaya da taraf olarak eşit yetkiler tanıyarak adil yargılama hakkını kâğıt üzerinde kalmaktan kurtarabiliriz. Savcıyı taraf olmaktan çıkarıp, yargıya eklemleyerek ona üstünlük tanımakla demokrasiden uzaklaşıp, insan hak ve özgürlüklerini tehlikeye atarız. İhtiyaç duyduğumuz şey tarafsız ve bağımsız yargıçtır. Tarafsız ve bağımsız savcıya değil, teminatlı (güvenceli) savcıya ihtiyacımız bulunmaktadır.”

EK – 55: İstanbul (Çağlayan) Adliyesi'nde, CBS'nin, İki Ayrı Ağır Ceza Mahkemesine Duruşma İçin Aynı Salonu Tahsis Etmesi Nedeniyle Bir Mahkemenin Duruşmayı İki Ay Ertelemesine Neden Olduğuna İlişkin Haber

“17’nci Ağır Ceza Mahkemesi, 112 sanıklı çete davasının 23 Aralık 2011'deki son duruşmasında, bir sonraki celsenin 26-29 Mart 2012 tarihlerinde iki numaralı büyük salonda yapılmasına karar verdi. İstanbul CBS, 07 Ocak 2012 günü büyük salonu 17’nci Ağır Ceza Mahkemesi'ne tahsis etti. Onayın çıkması üzerine mahkeme, tutuklu sanıklar için cezaevlerine, tutuksuz sanıkların zorla getirilmesi için kolluk kuvvetlerine, tanıklara, mağdurlara ve avukatlara çağrı yazısı gönderdi. Duruşma tarihi olan 26 Mart günü gelip çattığında tarafların tümü salonun kapısında. Ancak salonda 'Futbolda Şike' davasının duruşması görülmüyordu. Avukatlar hemen 17’nci Ağır Ceza Mahkemesi heyetine koştular. Yapılan görüşmelerde, İstanbul CBS'nin büyük salonu aynı tarihlerde 'Futbolda Şike' davasına bakan 16’nci Ağır Ceza Mahkemesi'ne tahsis ettiği anlaşıldı. Bunun üzerine 17’nci Ağır Ceza Mahkemesi heyeti ara bir karar aldı: 'Başsavcılığın, duruşma tarihi öncesi son iş günü saat 16.25'te ulaşan yazısında mahkememizin görüş ve onayını almadan salonun 16’nci Ağır Ceza Mahkemesi'ne tahsis edildiği bildirilmiştir. Söz konusu dava dosyasındaki 112 sanıktan sadece 23'ünün savunması alınabilmiştir. Davanın tüm tarafları duruşmaya çağrılmış, tutuklu sanıklar için cezaevlerine yazı yazılmıştır. Duruşmanın, mahkememizin salonunda yapılması fiziken mümkün değildir. Bu nedenle duruşmanın 21, 22, 23, 25 ve 25 Mayıs 2012 tarihlerinde iki numaralı büyük salonda yapılması için ertelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.' Mahkemenin erteleme kararının ardından cezaevinden gelen tutuklu sanıklar, avukatlar, tanıklar, müdafiler ve izleyiciler duruşma kapısından döndü. Salon krizi 17’nci Ağır Ceza Mahkemesi'ndeki çete davasının avukatlarını isyan ettirdi. Müvekkilinin haksız yere iki ay daha tutuklu kalacağını savunan avukat Muammer Küçük, mahkemeye sunduğu dilekçede durumun Ad.B ve HSYK'ye bildirilmesini istedi. Dilekçede şu ifadelere yer verdi: 'Eğer Özel Yetkili 16’nci Ağır Ceza Mahkemesi 'Bizim yargıladığımız kişiler daha önemli. Bu nedenle söz konusu salon nasılsa bize tahsis edilir' düşüncesinden hareket etmişse bu, üzerinde düşünülmesi ve kaygı duyulması gereken bir durumdur.' İstanbul CBS'nin hangi gerekçeyle daha önce aynı tarihlerde duruşma yapacağı belli olan mahkemeye yapılan salon tahsisini kaldırmış olduğunu anlayabilmiş değiliz. Yoksa CBS her iki davanın sanıkları arasında bir altlık-üstlük

ayrımına mı gitmiştir? İstanbul 17'nci Ağır Ceza Mahkemesi de büyük salonun İstanbul Özel Yetkili 16'ncı Ağır Ceza Mahkemesi'ne tahsis edilmesiyle ilgili İstanbul CBS'ye sitem dolu bir yazı gönderdi. Başsavcılık İdari İşler Müdürlüğü Tesis Yönetimi'ne gönderilen yazı özetle şöyle: Mahkememizin görüşü ve onayı alınmadan önceki tarihli tahsisin kaldırılarak başka bir mahkemeye tahsis yapılması, bu şekilde davalar arasında önemli ve önemsiz ayrımı yapıyor imajının verilmesi en yumuşak ifadeyle hukuk etiği ve insani nezaketten uzak bir işlemdir.”¹⁹⁹²

---

¹⁹⁹² <http://www.internethaber.com/istanbul-adalet-sarayi-cete-davasi-sike--411371h.htm> (01 Nisan 2012).

EK – 56: AYM'nin 15.05.1963 Tarih, 1963/125 Esas ve 1963/112 Karar Sayılı Kararı

“Bu hükümlerden, anayasanın yargıçları maddi ve manevi endişelerden ve her türlü tesirlerden uzak tutmak, görevlerini anayasaya, kanunlara, hukuk kurallarına ve vicdani kanılarına göre yapmalarını sağlamak amacını güttüğü açıkça anlaşılmaktadır. Anayasa'nın 133'üncü ve 134'üncü maddeleri uyarınca yargıçlar ancak yaş haddi, suçluluk ve yetersizlik sebeplerine göre meslekten çıkartılabileceklerine göre kendilerine tanınan güvencenin özü, görevlerinde kalmalarıdır. Yargıçlık teminatı ancak bu suretle muhafaza edilebilir. Bir yargıç, adalet bakanının teklifi üzerine ve savcılık mesleğinde daha ziyade muvakkak olacağı düşüncesiyle kendi mesleğini, isteğine bakılmaksızın terke mecbur tutulabilecekse artık yargıçlık güvencesinin varlığı söz konusu edilemez. Araya YHK'nin muvafakatinin girmesi neticeyi değiştirmez. Zira anayasa, bu Kurul'a da nayasada yazılı belli sebepler dışında bir yargucu meslekten çıkarma yetkisi vermemiştir. Bir taraftan idarenin arzusu, diğer taraftan YHK'nin iradesi ile mesleğini kaybedebileceği endişesine kapılacak bir yargıç, görevini adalet icaplarına uygun şekilde yapmakta müşkülata düşebilir, bağımsızlığını kaybedebilir. Sadece bir yargıcın bu duruma düşebilmesi endişesi dahi Anayasa'nın 133'üncü maddesiyle kabul edilen yargıçlık güvencesinin ve 7'nci maddesinde yer alan mahkemelerin bağımsızlığı esasının zedelenmesine yeterlidir.”¹⁹⁹³

---

¹⁹⁹³ 28.06.1963 tarih ve 11440 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

ÖZGEÇMİŞ

02.07.1974 tarihinde Uşak'ta doğdu. İlk ve orta öğrenimini Uşak'ta, lise öğrenimini Ankara Tapu ve Kadastro Meslek Lisesi'nde tamamladı. 1991 yılında Akhisar Kadastro Müdürlüğü'nde kadastro teknisyeni olarak göreve başladı. 1993–1997 yılları arasında İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde yüksek öğrenim gördü. 1997 yılında altı ay süreyle Akhisar Cumhuriyet İlköğretim Okulu'nda İngilizce öğretmenliği yaptı. 1998 yılında yargıçlık sınavını kazanarak yargıç adayı olarak Uşak Adliyesi'ne naklen atandı. 2001 yılında kura çekerek yargıçlık mesleğine başladı. Sırasıyla Hisarcık (Kütahya), Çatak (Van) ve Çerkezköy (Tekirdağ) ilçelerinde görev yaptı. Askerlik görevini 2003 yılında Nevşehir'de yerine getirdi. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimi aldı. “Türk Hukuk Sisteminde Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Türk Ceza Kanununda Uzlaşma” konulu dönem projesini hazırladı. 2007 yılında İstanbul'da düzenlenen 2'nci Demokrasi ve Güvenlik Konferansı'nda “The Use of Technology within Security Services and Criticisms of Democracy: An Implementation Case ‘MOBESE’” konulu bildiri sundu. 2009 yılından beri ve halen Gölcük ilçesinde yargıçlık görevini sürdürmekte ve İngilizce bilmektedir.